Ja C'ac'a Chominem

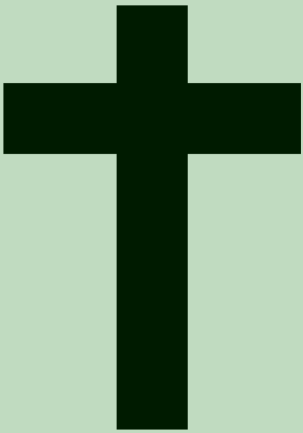

New Testament in Tz'utujil Western; tzj (GT:tzj:Tz'utujil)

Ja C'ac'a Chominem

New Testament in Tz'utujil Western; tzj (GT:tzj:Tz'utujil)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tz'utujil

Dialect: Western

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tz'utujil [tzj] (Western), Guatemala

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tz'utujil

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 20 May 2025 from source files dated 29 Jan 2022
9edbc891-45bd-575d-b4d1-5ba8f0ea4ba8

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 68
SAN LUCAS 110
SAN JUAN 182
HECHOS 234
ROMANOS 299
1 CORINTIOS 331
2 CORINTIOS 363
GÁLATAS 382
EFESIOS 393
FILIPENSES 404
COLOSENSES 411
1 TESALONICENSES 418
2 TESALONICENSES 424
I TIMOTEO 427
2 TIMOTEO 435
TITO 441
FILEMÓN 444
HEBREOS 446
SANTIAGO 468
1 PEDRO 476
2 PEDRO 484
1 JUAN 489
2 JUAN 496
3 JUAN 497
JUDAS 499
APOCALIPSIS 502

SAN MATEO

1 Ja Jesucristo arja' riy rumam can ja rojer rey David in chakaja' riy rumam
can ja rAbraham. Jawa' ja xtintz'íbaj ri' jawa' quebi' ja rati't rmama' ja
Jesucristo.
2 Ja rAbraham, tatixel rxin Isaac. Ja rIsaac, tatixel rxin Jacob. Ja Jacob,
tatixel rxin Judá e rachbil ja rch'alal.
3 Ja Judá, tatixel quixin ca'i' achi'i' quibina'an Fares in Zara, in ja quete',
Tamar rubi'. Ja Fares, tatixel rxin Esrom. Ja Esrom, tatixel rxin Aram.
4 Ja Aram, tatixel rxin Aminadab. Ja Aminadab, tatixel rxin Naasón. Ja
Naasón, tatixel rxin Salmón.
5 Ja Salmón, tatixel rxin Booz, in ja rute' ja Booz, Rahab rubi'. Ja Booz,
tatixel rxin Obed, in ja rute' Obed, Rut rubi'. Ja Obed, tatixel rxin Isaí.
6 Ja Isaí, tatixel rxin ja rojer rey David.
Ja David, tatixel rxin Salomón, in ja rute' ja Salomón jari' ixok ja rxjayil
Urías nabey.
7 Ja Salomón, tatixel rxin Roboam. Ja Roboam, tatixel rxin Abías. Ja Abías,
tatixel rxin Asa.
8 Ja Asa, tatixel rxin Josafat. Ja Josafat, tatixel rxin Joram. Ja Joram, tatixel
rxin Uzías.
9 Ja Uzías tatixel rxin Jotam. Ja Jotam, tatixel rxin Acaz. Ja Acaz, tatixel rxin
Ezequías.
10 Ja Ezequías, tatixel rxin Manasés. Ja Manasés, tatixel rxin Amón. Ja
Amón, tatixel rxin Josías.
11 Ja Josías, tatixel rxin Jeconías e rachbil ja rch'alal, tokori' xe'oc preso ja
raj Israel, xec'amarel chipan ja nación Babilonia.
12 Ja c'a Jeconías, tatixel rxin Salatiel. Ja Salatiel, tatixel rxin Zorobabel.
13 Ja Zorobabel, tatixel rxin Abiud. Ja Abiud, tatixel rxin Eliaquim. Ja
Eliaquim, tatixel rxin Azor.
14 Ja Azor, tatixel rxin Sadoc. Ja Sadoc, tatixel rxin Aquim. Ja Aquim, tatixel
rxin Eliud.
15 Ja Eliud, tatixel rxin Eleazar. Ja Eleazar, tatixel rxin Matán. Ja Matán,
tatixel rxin Jacob.
16 Ja Jacob, tatixel rxin José. Ja José, arja' rchajil María in jari' María rute' ja
Jesús ja Cristo nokche' tre.
17 Jawa' quebi' ja rati't rmama' ja Jesucristo in tok namajto cajlaxic ruq'uin
ja rAbraham in narq'uisa' ruq'uin ja rey David e catorce canojel. In
tok namajto chic cajlaxic ruq'uin David in narq'uisa' chipan ja tiempo ja
xec'amarel wi' ja raj Israel pa Babilonia e catorce chakaja'. In tok namajto
chic cajlaxic chipan ari' tiempo in narq'uisa' ruq'uin ja Cristo e catorce
chakaja'.

* * * * * * * * * *

18 Ja Jesucristo tok xalaxi quewa' rbanic ri'. Ja María ja rute' arja' rya'on
chic ruchi' tre ja José chi nc'ule' ruq'uin. Pro ja tok maja'n tiquec'am qui'
chaka jalal tok xotakixi chi yawa' chic ja María chi nq'ueje' jun ti ral. Pro
rmal ja rEspíritu Santo samaji chewi' tok queri' xuban.
19 Ja c'a José ja xajalal maja'n toc rchajil arja' utzlaj achi chewi' tok
xpokonaj xuya' ta ruq'uix ja María. Rmalc'ari' tok xuch'ob chi pan ekal nuyoj
ja c'ulbic.

20 Pro kas c'a queri' rmajon rch'obic ja tok chaka jalal winakar jun ángel
rxin ja kajaw Dios pa rwaram in xbij tre: —José ja rat riy rumam can ja rojer
rey David, ma taxbej ta awi', tac'ama' ja María como ja tac'al ja c'o pa gracia,
Espíritu Santo samajin rxin.
21 Ja María arja' nq'ueje' na jun ti ral tala' in ja rubi' xtabij tre, Jesús xcatche'
tre. Como ja bi'aj Jesús tibij tzij To'onel queri' c'a ja rubi' xtabij tre como arja'
nto'owi ja rtinamit chipan ja quil quemac, ne'e ja ángel tre ja José.
22 Nojel ja c'a xintz'ibaj kaj ri' ma chaka ta bantaji, rumac chi tri' bantaj wi'
cumplir ja rbin can ja kajaw Dios ja tz'ibtal can rmal ja profeta quewari':
23 —Bien tec'waxaj ja wari', c'o jun k'apoj xtan nyawaj na in rmalari' tok
nq'ueje'e jun ti ral tala'. Jari' tala' Emanuel xtibina'ax tre. Queri' ja tz'ibtal
can. Emanuel tibij tzij Dios c'o kuq'uin.
24 Ja c'a tok c'asoji ja José queri' xuban ja cani' bix tre rmal ja ángel rxin ja
kajaw Dios, c'ule' ruq'uin ja María.
25 Pro ja tre tiempo tok maja'n talaxi ja ti ral ja María ja nabey winak ni
majun nak ta queban. Ja c'a José tok xuya' rubi' ja tac'al, Jesús xbina'aj tre.

2

1 Ja c'a Jesús, chipan ja tinamit Belén xalax wi' ja c'o pa rcuenta Judea. Jari'
tiempo ja Herodes arja' ocnak rey. C'ac'ari' ec'o ca'i' oxi' achi'i' epenak chipan
jun nación ja c'o pan oriente, eje'e' xe'urkaj chipan ja tinamit Jerusalén. Jari'
achi'i' e magos neche'xi. Eje'e' quemaj rc'axaxic chique ja winak:
2 —¿Bar c'o wi' ja yaqui' ja c'a xalaxi ja Rey ewxin ja rix aj Israel? Como
ja rajoj c'o jun ch'umil katz'atonto pan oriente ja nk'alasan rxin in camic
okpenak chi nurkaya'a' ruk'ij, xeche'e.
3 Ja c'a rey Herodes tok xc'axaj chi c'o chic jun rey xalaxi congana junwi'
xuna' in canojel ja rec'o pa Jerusalén junwi' quic'axaj chakaja'.
4 Ja c'a Herodes xerumol canojel ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja
maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can ojer rmal
ja Moisés in quewa' xc'waxaj chique ri':
—¿Bar tri' nalax na wi' ja Cristo? ne' chique.
5 —Chipan ja tinamit Belén nalax wi' ja c'o pa rcuenta Judea, xeche' tre. —
Queri' nkabij chawe como queri' tz'ibtal can rmal ja profeta quewari':
6 —Ja tinamit Belén ja c'o pa rcuenta Judá, janila nim ruk'ij ntz'a̱t cumal ja
k'etol tak tzij xin Judá. Queri' rbanic como tri' nwinakar wi' jun k'etol tzij,
arja' nuc'an quixin ja ntinamit Israel, ne'e ja Dios. Queri' ja tz'ibtal can rmal
ja profeta, xeche' tre.
7 C'ac'ari' ja Herodes arja' xutak quisiq'uixic ja magos. Ja c'a tok xe'ekaj
ruq'uin xuc'ot quechi' chi utz, xc'axaj chique nak k'ij kas winakari ja ch'umil.
8 C'ac'ari' xerutakel pa Belén in xbijel chique: —Jix ja pa Belén, jecanoj chi
utz ja tac'al bar kas xtewila' wi'. Ja c'a tok xtewila' tetaka'to rbixic chwe utzc'a
chi ninbe anin chakaja' chi nenya'a' ruk'ij, ne'el chique.
9 Ja tok xac'axtaj cumal ja bix chique rmal ja rey c'ac'ari' xebe. Pro ja c'a
ch'umil ja quitz'atonto pan oriente jari' c'amo'el quebey. Ja c'a ch'umil tok
xekaj pa rujic ja bar c'o wi' ja tac'al ma xbin chi ta.
10 Ja c'a reje'e' tok quetz'at ja ch'umil chi pe'i congana xequicoti.
11 C'ac'ari' xe'oc chipan ja jay in quetz'at ja tac'al rachbil ja María ja
rute'. Xexuque' chwach ja tac'al, quemaj rya'ic ruk'ij. C'ac'ari' quiwasajto
ja quic'amonel ja nimak rjil in c'oli quisipaj tre. Ja quisipaj tre, oro in nakun
je'e ja qui' rxula' cani' tre incienso in mirra.

12 C'ac'ari' xebe chic chipan ja quitinamit pro como bix chique pan
achic' chi maquemeloj chic ruq'uin ja Herodes chewi' tok junwi' chic bey
quec'amel.

* * * * * * * * * *

13 Ja tok ebenak chic ja magos c'o jun ángel rxin ja kajaw Dios winakar
chwach ja José pan achic' in quewa' xbij tre ri': —Catyictaji, tac'ama'el ja
tac'al rachbil rute', quixanmaji, jix pan Egipto in tri' nixeq'ueje' wi'. C'a
anin na ninbin chawe ja tok xquixmelojpi chic. Queri' nbij chawe como ja
Herodes arja' xajalal maja'n tumaj rcanoxic ja tac'al chi ncamsaj, ne' tre.
14 C'ac'ari' c'asoji ja José in yictaji, xuc'amel ja tac'al rachbil rute', xebe pan
Egipto chak'a'.
15 Tri' c'a xeq'ueje' wi' chijutij, c'a tokori' xemelojpi chic ja tok cami ja
Herodes. Ja queban, ma chaka ta queban, rumac chi tri' bantaj wi' cumplir
ja rbin can ja kajaw Dios ja tz'ibtal can rmal ja profeta quewari': —Pan Egipto
xintak wi' rsiq'uixic ja nc'ajol, ne'e.

* * * * * * * * * *

16 Ja c'a Herodes tok xutz'at chi ban can tre ni mta cumal ja magos congana
kuluj rmal ja ryewal. Xuya'el jun orden chi necamsaxi ja rac'ala' ja tak ala'i'
ja rec'o pa Belén in chakaja' ja rec'o pa tak lugar chinakaj ja Belén. Canojel ja
quimajon jujun caca' tak quijuna' necamsaxi. Como ja Herodes bin tre cumal
ja magos nak tiempo kas winakarnakto ja ch'umil jari' tiempo xoc rbase jaru'
tak quijuna' ja necamsaxi.
17 Queri' bani, xecamsaxi, in tri' c'a bantaj wi' cumplir ja bitajnak can rmal
ja profeta Jeremías quewari':
18 —C'o jun kulaj c'axax chipan ja tinamit Ramá, janila jun nimlaj bis jun
nimlaj ok'ej nuban nc'axaxi. Jari' kulaj rxin ja Raquel nerok'ej ja tak ral.
Congana chi ok'ej nuban, ni ma xbochitaj ta wi' rumac chi xecami ja tak ral,
ne'e.

* * * * * * * * * *

19 Ja c'a tok cami ja Herodes c'o jun ángel rxin ja kajaw Dios winakar
chwach ja José pan achic' pan Egipto in quewa' xbij tre ri':
20 —Catyictaji, tac'ama'el ja tac'al rachbil rute', jix, quixmeloj chipan ja
nación Israel como ecamnak chic ja winak ja c'o quigana nquicamsaj ja
tac'al, ne' tre.
21 C'ac'ari' c'asoji in yictaji, xuc'amel ja tac'al rachbil rute', xebe, xemeloj
chipan ja nación Israel.
22 Pro ja José arja' xekaj rbixic ruq'uin chi ja k'etbaltzij rxin ja departa-
mento Judea c'o chic pa ruk'a' ja Arquelao ja rc'ajol Herodes. Ja Arquelao
q'ueje' can pa rc'axel ja rtata'. Ja c'a José tok xc'axaj chi queri' xbej ri' rmal,
ma xbe ta tri'. Pro como c'oli k'alasax chic chwach pan achic' rmalari' ja tok
be chipan ja departamento Galilea.
23 Ja c'a tok xe'ekaji ja pa Galilea chipan ja tinamit Nazaret xeq'ueje' wi'.
Queri' queban rumac chi tri' bantaj wi' cumplir ja quibin can ja profeta tre ja
Cristo quewari': —Xtibina'ax tre chi aj Nazaret, xtiche'x na. Queri' ja quibin
can tre.

3

1 Xerila' ja tiempo chi ja Juan Bautista arja' peti, ntajini nuya' rbixic ja
rtzobal Dios chipan jun lugar kas talani c'o pa rcuenta Judea.
2 Quewa' nbij chique ja winak ri': —Teq'uexa' ja rena'oj in teya'a' can ja
ritzelal como xa nnakajinto ja gobierno xin chila' chicaj, ne' chique.

3 Ja Juan jari' ja bitajnak can ojer chi npi na, quewa' bitajnak can tre rmal ja
profeta Isaías ri': —C'o jun kulaj nc'axax chipan ja lugar ja kas talani, quewa'
nbij ri': —Techomarsaj chi utz ja rubey ja kajaw Dios, jic teya'a'. Queri' ja
tz'ibtal can tre ja Juan.

4 Ja c'a Juan puro rsamal camello ocnak ja rtziak rcojon in c'o jun cincha
rcojon xerupan. Ja rocnak rq'uexwach rway, sac' nerutij in raxcab chakaja'
ncanoj pa tak k'ayis.

5 In nij ec'o wi' winak ne'ekaj ruq'uin cani' chique ja raj Jerusalén in chique
ja rec'o chipan ja jule' chic lugar ja c'o pa rcuenta Judea in chakaja' canojel ja
rec'o chinakaj ja binelya' Jordán.

6 Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin xeban bautizar rmal chipan ja binelya' Jordán
in tri' quechol wi' ja quil quemac.

7 E q'uiy chique ja fariseo e cachbil ja saduceo eje'e' xe'ekaj ruq'uin ja Juan
chi neban bautizar rmal pro ja c'a Juan tok xerutz'at arja' xbij chique: —Ixix
congana itzel tak na'oj ewc'an, ix cani' jule' itzel tak cumatz. ¿Nak bin chewe
chi nixanmaj chwach ja nimlaj juicio ja nnakajinto?

8 Ja kas mero rubey chi neban tiwachini ja rutzil pa tak ewanma, nijawari'
yatal chewij chi neban ja wi katzij chi eq'uexon chic ja rena'oj.

9 In maxta quewa' tech'ob kaj pa tak ewanma ri': —Ajoj ok riy rumam can
ja rAbraham rmalari' ok rtinamit Dios, maxta quixche'e. Queri' nbij chewe
como ja Dios ni ma c'ayew ta tre nerwinakarsaj jule' riy rumam ja rAbraham
trela' jule' abaj le'.

10 In chakaja' ja camic ri' xa nakaj c'oto chi wi' ja juicio xin Dios cani' rbanic
jun iquiaj chomin chic xajalal maja'n tichoy jule' che' tre. Ja c'a che' ja mta
utz rwach nuya' jari' nchoyi nojelal in nporox pa k'ak'.

11 Anin, ya' ncoj ja nixnbanbej bautizar in tok nixban bautizar jari' retal chi
ech'obon chic chi neq'uex ja rena'oj in neya' can ja ritzelal. Pro c'o chi na jun
penak ja xajalal maja'n tumaj ja rsamaj, arja' más chi na nim ja poder c'o pa
ruk'a' chinwach anin. Anin ma yatal ta chwij xquintiloc ta ruq'uin nixtac'a
chi ruc'axic ja rxajab. Arja' nixruban bautizar pro Espíritu Santo in k'ak' ja
nixrbanbej bautizar.

12 Arja' rchomin chic ri' chi nerparti'ij ja re utz chiquicojol ja ma e utz ta
cani' nuban jun achi nuq'uiak rwach trigo tre pala, nparti'ij ja trigo chipan
ja rmukal. C'ac'ari' nuc'ol ja trigo chipan ja rc'olibal pro ja rmukal nporoj pa
k'ak' pro jari' k'ak' mta chupic trij. Queri' xbij ja Juan chique.

* * * * * * * * * *

13 Ja c'a Jesús arja' xelto pa Galilea, be ruq'uin ja Juan chuchi' ja binelya'
Jordán. Ja rch'obonel chi nbe neban bautizar rmal ja Juan.

14 Pro ja tok xekaji, ja Juan matirajo' nuban bautizar, quewa' xbij tre ri': —
Pro ja kas rubey, anin ja quinabana' bautizar, pro jari' taka'an atat nawajo'
chi natnuban bautizar, ne'e ja Juan.

15 In bix tre rmal ja Jesús: —Camic ni ninaban wi' bautizar como rjawaxic
chi nkaban cumplir nojel ja najo'x chake rmal ja Dios chi nkaban, ne'xi ja
Juan. C'ac'ari' ja Juan xuban ja bautismo.

16 Ja Jesús tok chaka maril bantaj bautizar xelto pa ya' in chaka jalal tok
jaktaji ja caj. C'ac'ari' xutz'at ja rEspíritu Santo xin Dios cani' jun ajsakaxic'
kajto ruq'uin.

17 In c'o jun kulaj penak chila' chicaj c'axaxi, quewa' xbij ri': —Jawa' wari'
jawa' chak'laj Walc'wal, congana ninquicot trij, ne'e ja kulaj xin Dios.

4

1 Ja c'a Jesús arja' c'amarel rmal ja rEspíritu Santo, be chipan ja lugar ja kas
talani chi ntakchi'ix rmal ja diablo.
2 Ca'winak k'ij ca'winak ak'a' ma xwa' ta. Ja c'a tok tz'akati ja ca'winak k'ij
ca'winak ak'a' majtaj rmal rk'ak'anil rupan.
3 Ja c'a diablo ja takchinel arja' xekaj ruq'uin ja Jesús in quewa' xbij tre ri':
—Ja wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios tabij c'a trewa' ja jule' abaj ri' chi
noc way, ne' tre.
4 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi ja winak ma ruyon ta way nc'atzin
chique tre ja quic'aslemal pro nojel ja rtzobal Dios jari' nc'atzin chique
chakaja', ne'e.
5 C'ac'ari' ja diablo xuc'amel chic ja Jesús, xebe chipan ja santilaj tinamit
Jerusalén. Ja c'a tok xe'ekaji xjotba' parwi' ja nimlaj templo xin Dios
6 in xbij tre:
—Ja wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios taq'uiaka'el c'a awi' wawe' como ja
chipan ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal can chawe ri': —Ja Dios nerutakto ángel
chi naturquichajij, eje'e' netz'amo awxin utzc'a chi matasoc awakan chwach
abaj. Queri' tz'ibtal can, ne'e ja diablo.
7 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Pro tz'ibtal can chakaja' chi ma tac'ambajaj ta ja Dios ja rawajaw, queri'
nbij, ne' tre.
8 Ja c'a xuban chic ja diablo, xuc'amel chic ja Jesús, xebe parwi' jun nimlaj
jayu'. Ja c'a tok xe'ekaji xumaj rc'utic chwach ja gobierno rxin nojel ja
tinamit ja c'o chwach'ulew in nojel ja meba'il rxin
9 in xbij chic tre:
—Wi xcatxuque' chinwach wi naya' nuk'ij, anin njach pan ak'a' ja gobierno
rxin nojel ja tinamit ja nmajon rc'utic chawach le', ne' chic tre.
10 Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri':
—Jat, catel chinwach Satanás como tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi
xa ruyon ja Dios ja rawajaw catxuque' chwach, xa ruyon arja' taya'a' ruk'ij,
queri' nbij, ne' tre.
11 C'ac'ari' be ja diablo, xuya' can ja Jesús in ja Jesús chaka jalal tok xepi
jule' ángel xurquito'o'.

* * * * * * * * * *

12 Ja c'a Jesús tok xekaj rbixic ruq'uin chi coji ja Juan Bautista pa che'
c'ac'ari' xuya' can ja lugar ja bar c'o wi', be pa Galilea.
13 Ja c'a tok xekaji ja pa Nazaret ma xq'ue ta tri', be pa Capernaum in tri'
q'ueje' wi'. Ja Capernaum chiya' c'o wi', tri' c'o wi' ja bar c'o wi' ca'i' lugar, jun
rbina'an Zabulón in jun chic Neftalí rubi'.
14 Queri' bantaji utzc'a chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak can ojer rmal
ja profeta Isaías tre ja ca'i' lugar quewari':
15 —C'oli xtibantaj na chipan ja ca'i' lugar Zabulón in Neftalí, jari' lugar
tri' c'o wi' ja bar c'o wi' ja ya', chajuparaj binelya' Jordán c'o wi', pa rcuenta
Galilea c'o wi' ja bar ec'o wi' ja winak ja ma e aj Israel ta.
16 Ja winak ja rec'o chipan ari' lugar, nabey xa pa k'ekumal ec'o wi'
pro nquetz'at na jun nimlaj luz, ja nabey ec'o chipan jun bey ja xa camíc
rc'amonto pro nsakirsax na quebey chiquewach rmal ja luz. Queri' ja
bitajnak can.

17 Ja c'a Jesús jari' k'ij xumajel rbixic ja rtzobal Dios chique ja winak in
quewa' nbij chique ri': —Ja gobierno xin chila' chicaj xa nnakajinto rmalc'ari'
tok nbij chewe, teq'uexa' ja rena'oj, teya'a' can ja ritzelal, ne' chique.

* * * * * * * * * *

18 Ja c'a Jesús arja' kas rmajon binem chuchi' ja ya' rbina'an Galilea ja
tok ec'o ca'i' achi'i' xeruwil e alaxic, jun rbina'an Simón ja c'o chic jun rubi'
Pedro ne'xi, in jun chic Andrés rubi'. Eje'e' como e chapol ch'u' kas quimajon
rq'uiakic ja c'am pa ya' ja tok xe'iltaji rmal ja Jesús
19 in quewa' bix chique rmal ri': —Jo' quixtre' chwij, anin nya' na jun samaj
chewe pro ma chapoj ch'u' chi ta ja neban, winak chic ne'ecanoj, xeche'xi.
20 Ja c'a reje'e' quich'akila' can ja quec'am in xetre'el trij ja Jesús.
21 Kas quimajon binem ja Jesús ja tok ec'o chic e ca'i' achi'i' xeruwil,
chakaja' e alaxic, jun rbina'an Jacobo in jun chic Juan rubi', e rc'ajol Zebe-
deo, ec'o pa jun lancha cachbil ja quitata', quimajon rc'ojoxic ja quec'am.
Xesiq'uix pon rmal ja Jesús.
22 Ja c'a reje'e' alnak xe'elto chipan ja lancha, q'ueje' can ja quitata' chipan
in xetre'el trij ja Jesús.

* * * * * * * * * *

23 Ja c'a Jesús arja' be nat nakaj chipan ja departamento Galilea, nertijoj
ja winak pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nquemol wi' qui' chi rc'axaxic ja
rtzobal Dios, nuya' rbixic chique ja utzlaj tzij tre ja gobierno xin chila' chicaj
in chakaja' ec'oli ja yawa'i' nertzursaj xa nak ta nti'on chique.
24 In be rbixic chipan nojel ja lugar je'e ja c'o pa rcuenta Siria. Xec'amarel
ruq'uin ja yawa'i' pro canojelal. Xa nak ta chi yobilal cuc'an, xa nak ta nti'on
chique, wi ec'o itzel tak espíritu e'ocnak chique, wi c'ol ataque chique, wi e
sica', xec'amarel canojelal ruq'uin in xertzursaj.
25 In congana e q'uiy ja winak xetre'el trij cani' chique ja rec'o chipan ja
departamento Galilea in chique ja rec'o chipan ja lugar rbina'an Decápolis in
chique ja raj Jerusalén in ja rec'o chipan jule' chic tinamit ja c'o pa rcuenta
Judea in chique chakaja' ja rec'o chajuparaj ja binelya' Jordán.

5

1 Ja c'a Jesús tok xutz'at chi congana e q'uiy ja winak arja' be, jote' chwach
jun jayu', xuwil jun lugar in tri' tz'abe' wi'. Ja c'a rdiscípulo eje'e' xe'ekaj
ruq'uin.
2 Xumaj c'a quitijoxic, quewa' xbij chique ri':
3 —Congana qui'il chique ja winak ja ch'obtajnak cumal chi ni nc'atzin wi'
ja rEspíritu Santo chique chi nq'ueje' pa tak canma, congana qui'il chique
como quixin c'ari' ja gobierno xin chila' chicaj.
4 Congana qui'il chique ja winak ja netajini ne'ok'i in nebisoni, congana
qui'il chique como nyukbax c'a quec'u'x ari'.
5 Congana qui'il chique ja winak tok c'oli nquewil chipan ja quic'aslemal
in eje'e' ni pa ruk'a' Dios wi' nquejach wi', congana qui'il chique como chique
nyataj wi' jun herencia. Ja herencia ja nyataj chique jari' ja rwach'ulew.
6 Congana qui'il chique ja winak ja congana nquiyarij nquetzuk ja canma
tre ja rutzil xin Dios, congana qui'il chique como ja rutzil nquiyarij jari'
xtinoj na pa tak canma.
7 Congana qui'il chique ja winak ja nepokonan quewach cach tak winak,
congana qui'il chique como eje'e' npokonax c'a quewach ari' chakaja'.

8 Congana qui'il chique ja winak ja ch'ajch'oj canma, congana qui'il chique
como eje'e' nequitz'ata' na c'a rwach ari' ja Dios.
9 Congana qui'il chique ja winak ja nechomin quixin winak, nquechup
rwach sík' ch'a'oj, congana qui'il chique como eje'e' xque'otakixi chi e
ralc'wal Dios.
10 Congana qui'il chique ja winak ja nbạn itzel chique rumac ja rutzil xin
Dios nqueban, congana qui'il chique como quixin c'ari' ja gobierno xin chila'
chicaj.
11 Congana qui'il chewe ja tok nixtz'uji nixyok'i in tok nbạn itzel chewe in
tok nojel rwach ja ritzelal nbix chewe ja ma katzij ta pro mwal anin tok nbạn
queri' chewe.
12 Ja tok queri' nqueban chewe quixquicoti pro congana quixquicoti como
jari' c'o jun nimlaj rtojbalil ja nyataj na chewe chila' chicaj. Quixquicoti como
queri' ban chique ja rojer tak profeta chakaja' ban itzel chique.

* * * * * * * * * *

13 Ja rixix ix cani' atz'am, neban qui' tre ja quic'aslemal ja winak cani'
nuban ja ratz'am ja nbano qui' tre ja nkati'. Pro ja ratz'am wi xtiyojtaji wi
mchita rtzayil ¿nak c'a nchomarsbex chic rxin ari'? Ja wi queri' nuban jari'
mchita noc wi', xa nch'akixel in npạk' chakan cumal winak.
14 Ja rixix ix cani' luz, nesakirsaj quebey ja winak chiquewach wawe'
chwach'ulew. Cani' tre jun tinamit parwi' jayu' c'o wi' mta moda ja maquita
ntz'attaji.
15 In cani' chique winak mta jutij xtiquetzij ta jun candil xtiquijupba' ta c'a
jun caxon trij. Ja nqueban, nquetzij ja candil in nquijecba' utzc'a ja winak ja
rec'o pa jay pa sak neq'ueje' wi' canojelal.
16 In quirtac'ari' nuban ja luz ja c'o pa tak ewanma ixix chakaja', tisakirsaj
quebey ja winak chiquewach utzc'a ja winak tok nquetz'at ja rutzil neban,
eje'e' xtiqueya' ta ruk'ij ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj.

* * * * * * * * * *

17 Maxta tech'ob chwij chi anin inpenak chi nunyojo' ja ley xin Dios ja
tz'ibtal can rmal ja Moisés nixtac'a ja ta chakaja' ja bin can je'e cumal ja
profeta. Ma queri' ta, ma inpenak ta chi nunyojo', anin inpenak chi nunbana'
cumplir.
18 Queri' nbij chewe como jari' ley ni nbantaj wi' cumplir nojelal, nixtac'a
c'o ta jutz'it tre ja maquita nbantaj cumplir. Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri',
ma c'ayew ta nq'uisi caj nq'uisi rwach'ulew chwach ja c'o jun ti punto tre ja
ley ja maquita nbantaj cumplir.
19 Ja winak xa nak ta chi winakil wi c'o jun mandamiento rxin ja ley
wi nqueban tre ni mta, masqui jari' mandamiento ma kas ta rjawaxic chi
nnimaxi neche' tre, in wi queri' ja nquec'ut chiquewach winak, chakaja'
eje'e' ma nimak ta quek'ij chipan ja gobierno xin chila' chicaj. Pro ja winak
ja nquinimaj ja mandamiento in wi queri' ja nquec'ut chiquewach winak
chakaja', eje'e' nimak quek'ij chipan ja gobierno xin chila' chicaj.
20 Anin nbij chewe, ja rewutzil wi xa junan ja cani' cutzil ja maestro ja
netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios, wi xa junan ja cani' cutzil ja fariseo
jari' ni maquixoc wi' chipan ja gobierno xin chila' chicaj, ni rjawaxic wi' chi
nech'ucla'aj ja rewutzil.
21 Ixix ec'waxan ja bitajnak can ojer chique ja winak chi: —Ma teban ta
camíc, ja c'a wi c'o jun xtuban camíc jari' nk'ẹt na tzij trij. Queri' ja bitajnak
can.

22 Pro ja ranin nbij chewe, wi c'o jun nuban ryewal tre jun rch'alal jari'
nk'ẹt na tzij trij. In wi c'o jun nbij tre jun rch'alal: —Xat nacnic, k'eku'm awi',
wi ne' tre jari' nc'amarel chiquewach ja nimak tak k'etol tak tzij chi nk'ẹt tzij
trij. In wi c'o jun nbij tre: —Xat itzel winak, majun Dios awq'uin, wi ne' tre
jari' ncaje' can jun nimlaj rpokonal chwach pa k'ak'.
23 Rmalc'ari' nbij chewe, ja tok c'oli ja rofrenda nec'amto wi ech'obon chi
neya' chwach altar in netzujuj chwach ja Dios pro wi nurkaj chewe chi c'o
jun ewach'alal ebanon ofender
24 mejor, ma tetzujuj ta na ja rofrenda, teya'a' can tri' ja bar c'o wi' ja
raltar, jix jechomij na ewi' nabey ruq'uin ja rewach'alal. Ja tok xquixchomtaj
ruq'uin quixmelojto, c'a tokori' c'a utz chic netzujuj ja rofrenda.
25 Cani' tre c'o ta jun nyo' parte chewij, mejor ja neban, tok emajon bey
ixbenak pa k'etbaltzij techomij ewi' ruq'uin, nowi ma queri' ta neban, ja nyo'
parte chewij arja' nixrujach pa ruk'a' ja ralcalta, ja c'a ralcalta nixrujach chic
pa ruk'a' comisario in nixrucoj pa che'.
26 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri' chi ni maquixelto wi' ja pa che', nixelto
c'a pro netoj can na nojel ja rec'as, nixtac'a c'o ta jun ti centavo ja maquita
xtetoj can.
27 In jun chic ec'waxan ja bitajnak can ojer chi: —Maxta teban rij tak quewi'
ja rewixjayilal owi ewachajilal. Queri' ja bitajnak can.
28 Pro ja ranin nbij chewe, wi c'o jun masqui xa xutz'at jun ixok in xyarij
kaj pa ranma jari' xuban rij rwi' ja rxjayil pa ranma.
29 Ja c'a panewach ja c'o pan ewiquik'a' wi xa rmal tok nixkaj chipan il mac
mejor, tec'oto'el in tech'akijel. Queri' nbij chewe como más na utz netz'ila' jun
panewach chwach ja nbe ja recuerpo chi jun pa k'ak'.
30 In ja rek'a' ja rewiquik'a' wi xa rmal tok nixkaj chipan il mac mejor,
tekupijel in tech'akijel chakaja' como más na utz netz'ila' jun ek'a' chwach
ja nbe ja recuerpo chi jun pa k'ak'.
31 In jun chic ja bitajnak can ojer quewari': —Ja wi c'o jun xajutij xujach
can ja rxjayil rjawaxic chi nuban jun wuj in ntz'ibaj chipan chi xajutij nuya'
can, ja c'a wuj tok ntzuri nujach can tre ja rixok. Queri' ja bitajnak can.
32 Pro ja ranin nbij chewe, wi c'o jun xajutij xujach can ja rxjayil in ja rxjayil
wi ma macunnak ta ruq'uin jun chic achi, arja' kas k'alawachili numin ja
rxjayil chipan ja radulterio. In wi c'o jun achi nuc'am jun ixok jachon can
jari' achi adulterio ja nuban.
33 In jun chic ec'waxan ja bitajnak can chique ja winak ojer chi: —Maxta
ma katzij ta teban ja tok neban jurar pro jari' tebana' cumplir ja netzujuj tre
ja kajaw Dios tok neban jurar. Queri' ja bitajnak can.
34 Pro ja ranin nbij chewe, majutij teban jurar. Ma tenataj ta ja caj chi
rbanic jurar como ja caj jari' ocnak rtz'ulibal ja Dios ja nimlaj Rey
35 in nixtac'a nenataj ta rwach'ulew chakaja' chi rbanic jurar como ja
rwach'ulew jari' ocnak rc'olbal rkan ja Dios in nixtac'a tinamit ta Jerusalén
nenataj chakaja' como ja Jerusalén jari' ocnak ja rtinamit ja Dios ja nimlaj
Rey
36 in nixtac'a nenataj ta ewí' chakaja' chi rbanic jurar como ja rixix
maquixcowini xteq'uex ta rcoloril jun ti chirwach rsamal ewí' xteban ta sak
tre owi k'ek.
37 Ja tok wi c'o je'e nebij ni tebij rubi', wi can, can quixche'e, nowi ma can
ta, ma can ta quixche'e. Ja c'a wi c'o jule' chic tzij nebij ja wi ma ja tari' ja can
owi ma can ta jari' jule' tzij xa ruq'uin diablo penak wi'.
38 In jun chic ec'waxan ja bitajnak can ojer chi: —Ja wi c'o jun xayoj jun
rwach queri' nbạn chawe atat chakaja', nbạn rc'axel chawe, nyọj jun awach

owi c'o jun xawasaj jun rey queri' nbạn chawe atat chakaja', nbạn rc'axel chawe, nwasax jun awey. Queri' ja bitajnak can.

39 Pro ja ranin nbij chewe, ma teya' ta rjil rc'axel chique ja nebanowi ja ritzelal chewe. Ja neban, wi c'o jun xuya' jun k'a' xewey teya'a' lugar tre chi nuya' chic jun chajuparaj.

40 In wi c'o chic jun xixruc'amel pa k'etbaltzij chi nrajo' numaj chewe ja recamisa ja neban, teya'a' tre in teya'a' echaqueta tre chakaja'.

41 Ja wi c'o jun xixruban mandar chi nixoc chuxe' jun ijka'm in nixtre'el trij in nbij chewe chi pa jun kilómetro neya'a' wi', ja c'a neban ixix, tetzujuj tre chi pa ca'i' kilómetro neya'a' wi'.

42 Ja wi c'o jun c'oli xc'utuj chewe teya'a' tre in wi c'o jun nrajo' nukaj pwok chewe maxta ma teya' ta tre chakaja'.

43 In jun chic ec'waxan ja bitajnak can ojer chi: —Que'ewajo' ja reprójimo, ja c'a rec'ulel itzel que'etz'ata'. Queri' ja bitajnak can.

44 Pro ja ranin nbij chewe, que'ewajo' ja rec'ulel, ja tok ec'oli nebin itzel tak tzij chewe ja c'a rixix solo utzlaj tak tzij tebij chique, ja tok ec'oli ja xa itzel nixquetz'at ja c'a rixix solo utzil tebana' chique, ja tok ec'oli nixtz'ujuwi nixyok'owi owi nqueban pokon chewe ja c'a rixix tebana' orar pa quicuenta.

45 Quirtari' neban utzc'a chi ixix nij ix k'alaj wi' chi ix ralc'wal Dios ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj, cani' nuban arja' nlasajto k'ij pa quewi' xa nak ta chi winakil chi e itzel tak winak chi e utzlaj tak winak in chakaja' nkajsaj jab pa quewi' canojelal chi nimanel rxin chi ma nimanel ta.

46 Queri' nbij chewe como ixix ja wi xa queyon lok' ne'ena' ja lok' ixquina'on ixix ¿la c'o ta c'a jun rtojbalil ari' nyataj chewe nech'ob ixix? Ja wi xa queri' neban xc'a ix junan ari' cuq'uin ja molol tak impuesto como eje'e' lok' nquena' qui' chibil tak qui'.

47 In wi xa queyon ja rewach'alal ne'ek'ijla' ja queri' xc'a ix junan ari' cuq'uin ja winak ja xa nak ta chi winakil. Queri' nbij chewe como ja winak masqui ma cotak ta rwach ja Dios pro eje'e' nequik'ijla' ja cach'alal chakaja'.

48 Rmalc'ari' nbij chewe, cani' rbanon ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj ni majun falta tre ja rajoben ri'il c'o tre queri' c'a chewe ixix chakaja' rjawaxic chi ni majun falta tre ja rajoben ri'il c'o chewe.

6

1 Ec'oli winak tok c'o je'e nqueban ja chi ya'bal ruk'ij ja Dios nqueban pro xa chiquewach winak nqueban wi' utzc'a chi nyạ' quek'ij cumal ja winak nquech'ob. Pro ja rixix tebana' cuenta, maxta teban queri', nowi queri' neban ni majun rtojbalil nyataj chewe rmal ja Tatixel ja c'o chila' chicaj.

2 Rmalc'ari' nbij chewe, tok c'o jun ti ayuda nesipaj maxta tewasaj ja rtzijoxic ja cani' nqueban ja winak ja xa caca' quipalaj. Eje'e' pa tak jay xin molbal ri'il nquisipaj wi' ja rayuda in pa tak bey chakaja' utzc'a chi nyạ' quek'ij cumal ja winak ja netz'ato quixin. Anin ni katzij wi' ja nbij chewe ri', eje'e' ja tok nyạ' quek'ij cumal ja winak ni xa ruyon wari' ja rtojbalil nquech'ec trij, mchita nak chi ta.

3 Pro ja c'a rixix tok c'o jun ti ayuda nesipaj mejor ja neban, majun rbixic newasaj, nixtac'a ncotakij ta ja rec'oloc ewq'uin.

4 Quirtari' neban utzc'a majun nak ta notakini. Ja wi queri' neban ja Tatixel ewxin ja nutz'at nojelal masqui awatal chiquewach winak, arja' nuya' chewe jun rtojbalil pro ni chiquewach winak tok nuya' chewe.

* * * * * * * * * *

5 In jun chic, ja tok neban oración maxta queri' teban ja cani' nqueban ja winak ja xa caca' quipalaj. Queri' nbij chewe como eje'e' congana nel

quec'u'x trij ja nepe'e pa tak jay xin molbal ri'il chi rbanic oración in pa tak esquina pa bey chakaja'. Queri' nqueban utzc'a chi nya̱' quek'ij cumal ja winak ja netz'ato quixin. Anin ni katzij wi' nbij chewe, ja tok nya̱' quek'ij cumal ja winak ni xa ruyon wari' ja rtojbalil nquech'ec trij, mchita nak chi ta.

6 Pro ja c'a rixix tok neban oración quixoc chipan ja tak ewochoch chejujunal in tetz'apij ewi' chipan in quixtzijon ruq'uin ja Tatixel ewxin ja matitz'attaji. Ja wi queri' neban ja Tatixel ewxin ja nutz'at nojelal masqui awatal chiquewach winak, arja' nuya' chewe jun rtojbalil pro ni chiquewach winak tok nuya' chewe.

7 In jun chic, ja tok neban oración maxta teban ja cani' nqueban ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios. Queri' nbij chewe como eje'e' chaka ja' nquicamuluj rbixic jule' tzij ja mta rc'amonto, ja nquech'ob eje'e' chi rumac ari' ja maxco' chi jule' tzij nquibij chewi' tok nc'axaxi ja coración.

8 Maxta queri' teban ixix ja cani' nqueban eje'e' como ja Tatixel ewxin arja' rotak chic nak ja nc'atzin chewe masqui maja'n tec'utuj tre.

9 Rmalc'ari' nbij chewe, ja tok neban oración quewa' nebij ri': —Katata' Dios ja ratc'o chila' chicaj, lok' ta xtina'i ja rabi' cumal ja winak.

10 Xtikajpi ta ja ragobierno wawe' chwach'ulew, xtinimax ta ja ravoluntad atat wawe' ja cani' ntajini nba̱n chila' chicaj nnimaxi.

11 Taya'a' chake ja kaway ja nc'atzin chake camic.

12 Tacuyu' ja kil kamac ja cani' nkaban ajoj nekacuy ja winak tok c'oli quibanon chake.

13 Atat ta xcatchajin kaxin, maxta kokaji tok nokrtakchi'ij ja diablo, ko'ato'o' pa ruk'a'. Jari' nkac'utuj chawe como pan ak'a' atat c'o wi' nojel gobierno in pan ak'a' c'o wi' nojel poder, noc na ya'bal ak'ij nojelal, in nij at quirwari' camic, chwak in chijutij. Amén. Queri' ta rbanic ja roración neban.

14 Ja c'a wi ne'ecuy ja winak tok c'oli nqueban chewe ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj arja' nixrucuy ixix chakaja'.

15 Nowi maque'ecuy jari' maquixrucuy ixix chakaja' ja Tatixel ewxin.

* * * * * * * * * *

16 In jun chic, ja tok neban ayuno chi ryabexic ruk'ij ja Dios maxta teban ixix ja cani' nqueban ja winak ja xa caca' quipalaj como eje'e' ni quigana wi' nqueban nbisoni ja quipalaj, ni lawulo' nqueban tre utzc'a chi netz'ati cumal ja winak chi ayuno ja quimajon rbanic. Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tok nya̱' quek'ij cumal ja winak tok nqueban ja rayuno ni xa ruyon wari' ja rtojbalil nquech'ec trij, mchita nak chi ta.

17 Pro ja c'a rixix ja tok neban ja rayuno tejica' ewí' in tech'aja' chi utz ja repalaj

18 utzc'a chi ja winak ma cotak ta chi ayuno ja remajon rbanic, xa jun otakyon jari' ja Tatixel ewxin ja matitz'attaji. Ja wi queri' neban ja Tatixel ewxin ja nutz'at nojelal masqui awatal chiquewach winak, arja' nuya' jun rtojbalil chewe pro ni chiquewach winak tok nuya' chewe.

* * * * * * * * * *

19 Maxta xa ja' tibe ec'u'x ruq'uin ja q'uiyirsan meba'il wawe' chwach'ulew como ja meba'il xin rwach'ulew xa ma c'ayew ta nṯij cumal chicop owi nk'uxari in ma c'ayew ta chakaja' ja ralak'oma' nquejok' chi'jay in nquilak'ajel.

20 Pro ja neban, tibe ec'u'x trij ja q'uiyirsan meba'il xin chila' chicaj como ja meba'il xin chila' chicaj jari' mta moda xtitij ta cumal chicop owi xtik'uxar ta in mta moda chakaja' ja ralak'oma' xque'ekaj ta tri' xtiquilak'aj ta.

21 Anin xinbij chewe ja tzij ri' como xa nak ta chi meba'il benak ec'u'x
ruq'uin tri' c'o wi' ja rewanma chakaja'.
22 Ja panewach cani' rbanic jun luz ixrya'on pa sak, ja wi mta rbanon wi
ma yojtajnak ta jari' pa luz c'a c'o wari' ja recuerpo pro ni chi jun.
23 Pro ja c'a wi yojtajnak jari' pa k'eku'm c'a c'o wari' ja recuerpo pro ni chi
jun. In queri' c'a tre ja luz ja yatajnak chewe pa tak ewanma, ja wi nchupi
jari' congana jun nimlaj k'ekumal nixq'ueje' wi'.
24 Jun winak xa nak ta chi winakil ni majun moda xqueq'ueje' ta ca'i'
rpatrón, ja queri' jun nrajo' in jun xa itzel nutz'at owi jun nnimaj in jun
matinimaj. In queri' c'a tre chakaja' mta moda xtiyuke' ta ec'u'x ruq'uin Dios
in xtiyuke' chi ta ec'u'x ruq'uin ja meba'il xin rwach'ulew.
25 Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, maxta tek'isaj ewi' tre ja rec'aslemal: —¿Nak
nkatij chi c'awa'? maxta quixche'e, in nixtac'a ja nc'atzin tre ja recuerpo
chakaja': —¿Nak nkacoj chi c'awa'? maxta quixche'e. Ja Dios arja' nuya'
nojelal ja nc'atzin tre ja rec'aslemal in tre ja recuerpo ¿la matuya' c'ari' chewe
chakaja' ja netij in ja necoj?
26 ¿La maque'etz'at c'a ja tak tz'iquin ja nerupup chicaj? Eje'e' nixtac'a c'o
ta tijco'm nquetic in nixtac'a c'o ta cosecha nquec'ol pro ja Tatixel ewxin ja
c'o chila' chicaj arja' ntzuku quixin. Pro ¿la ma ixix ta c'a ja más na ix vale
chiquewach ja tak tz'iquin?
27 In jun chic, ni majun chewe masqui congana nk'isaj ri' ncowin ta ruyon
nuya' ta rq'uiybal nel ta más nim rkan.
28 In tre ja tziak ¿nak c'a tre tok nek'isaj ewi' rmal ja necoj? Tewasaj mpe'
ena'oj trij ja cotz'i'j nak nuban tok nq'uiyi pa tak k'ayis pro matisamaji in
matik'inoni.
29 Ja c'a ranin nbij chewe camic, ja rojer rey Salomón masqui congana
biyom pro mta rtziak xucoj ta ja más buena ta chwach rcoloril jun trewa'
jule' cotz'i'j ri'.
30 Ja cotz'i'j masqui xa ncami, masqui xa nchakiji chanim in nporox pa
k'ak' pro ja Dios arja' nuya' rcoloril. Ja wi queri' nuban ¿la matuya' c'ari'
chewe chakaja' ja retziak necoj? Xarwari' nbij chewe, ma kas ta yukul ec'u'x
ruq'uin ja Dios.
31 Rmalc'ari' nbij chewe, ma tek'isaj ta ewi': —¿Nak nkatij c'awa'? maxta
quixche'e in: —¿Nak nkacoj c'awa'? maxta quixche'e chakaja'.
32 Queri' nbij chewe como ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios eje'e' ri' ja
nebano queri'. Ja c'a chewe ixix, ja retata' Dios ja c'o chila' chicaj arja' bien
rotak chi nc'atzin chewe nojel awa' wari'.
33 Pro ja kas rjawaxic chi neban nabey, ja gobierno xin Dios ni ta ja wari'
nech'ob in ja rutzil xin Dios chakaja'. Ja wi queri' neban nojel awa' ja nc'atzin
chewe nyataj chewe.
34 Rmalc'ari' nbij chewe, maxta tek'isaj ewi' rmal ja penak chewach xin
chwak cabij. Ja wi c'oli ja problema xin chwak, xin chwak c'ari', maxta
tec'am camic. Ja jujun k'ij sobre ja problema chipan.

7

1 Maxta quixoc ix cani' k'etol tak tzij chiquij ja winak utzc'a chi ja Dios
matuk'et tzij chewij ixix chakaja'.
2 Queri' nbij chewe como ja necoj chiquij ja winak chi nek'etbej tzij chiquij
jari' noc chewij ixix chakaja'. Cani' neban chique ja winak queri' nuban ja
Dios chewe ixix chakaja'.
3 ¿Nak tre tok neya' cuenta tre jun ti ril nuban ja rewach'alal pro mateya'
cuenta tre jun nimlaj ewil neban ixix? Ja tok neban queri' jari' cani' neya'

cuenta tre jun ti rc'utal che' ja c'o parwach ja rewach'alal pro mateya' cuenta
tre jun nimlaj che' ja c'o panewach ixix.
4 In chakaja' nak moda nebij tre ja rewach'alal: —Wach'alal, taya'a' lugar
chake chi nkaya' jun consejo chawe tre ja il mac ja c'o pan ac'aslemal, nixche'
tre, pro más na nim ja il mac c'o pan ec'aslemal ixix.
5 Ja queri' xa caca' epalaj ja neban. Ja wi newajo' neya' consejo
tre ja rewach'alal rjawaxic nabey chi neya' can ja ritzelal ja c'o chipan
ja rec'aslemal ixix utzc'a chi nixcowini neya' utzlaj tak consejo tre ja
rewach'alal.
6 Ja xin Dios maxta teya' chiquewach winak ja xa e cani' tz'i'. Ja rtzobal Dios
cani' jule' abaj ja congana nimak rjil maxta teya' chiquewach winak ja xa e
cani' ak, matzij xa tiqueban tre ni mta, ja queri' cani' nquepak' chi cakan,
matzij nebe chewij cani' nqueban tz'i' natqueti'.

* * * * * * * * * *

7 Tec'utuj tre ja Dios ja nc'atzin chewe in arja' nuya' chewe, tecanoj ja
newajo' in newil, tec'onc'o'oc ja chi'jay in nja̱k chewach.
8 Queri' nbij chewe como canojel ja nec'utuni nyataj chique in ja necanoni
nyataj chique chi nquewil in ja nec'onc'onoc ja chi'jay nja̱k chiquewach.
9 O ¿la c'ol on jun tatixel chewe tok nc'utux jun caxlanway tre rmal jun ti
rc'ajol la nuya' jun abaj pa ruk'a'?
10 Owi nc'utux jun ch'u' tre ¿la nuya' jun cumatz tre?
11 Ixix masqui ix lawulo' pro ewotak neya' utzlaj tak nakun chique ja
rewalc'wal pro pior c'a ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj arja' nuya' utzlaj
tak nakun chique ja nec'utun tre.
12 Queri' c'a rbanic, xa nak ta neyarij chique winak chi nqueban chewe
queri' c'a tebana' ixix chique chakaja' como queri' nuc'ut chikawach ja
rtzobal Dios ja tz'ibtal can chipan ja ley in cumal ja profeta.

* * * * * * * * * *

13 C'o jun pa rchi'jay ja congana ti latz' xarwari' nixerya'a' chipan ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij, jari' pa rchi'jay chipan quixoc wi'. Queri' nbij
chewe como c'o chi na jun ja pa rchi'jay congana nim in natruya' chipan
jun bey congana nim rwach chakaja', ma c'ayew ta natoc chipan xarwari'
nixerya'a' chijutij chipan ja nimlaj rpokonal, jari' pa rchi'jay e q'uiy ja winak
ja ne'oc chipan.
14 Queri' nbij chewe como ja pa rchi'jay ja nixerya'a' chipan ja utzlaj
c'aslemal jari' congana ti latz' in natruya' chipan jun bey congana c'ayew in
xa ma e q'uiy ta ja newilowi.

* * * * * * * * * *

15 Tebana' cuenta ewi' chiquewach ja winak ja profeta neche'xi, pro ma
katzij ta chi e profeta. Eje'e' tok ne'ekaj ewq'uin nquik'alasaj qui' chewach
chi majun nak ta itzel nqueban chewe, e cani' tak carnelo netz'ati pro ja pa
tak canma e cani' utiwa' ja maxco' chi camíc nqueban.
16 Cani' tre jun che', rumac ja rwach nuya' tri' nawotakij wi' nak chi che'al
in queri' c'a chique winak chakaja', rumac ja natz'at pa tak quic'aslemal
tri' nawotakij wi' nak quibanic. Ta c'a ja q'uix mta moda xtiwachij ta uva
nixtac'a rxulquiej xtiwachij ta higo.
17 Queri' c'a rbanic, nojel ja utzlaj tak che' utz rwach nuya' in nojel ja ritzel
tak che' itzel rwach nuya'.
18 Ja utzlaj che' mta moda xtuya' ta itzel rwach nixtac'a ja ritzel che' xtuya'
ta rwach utz.
19 Nojel ja che' ja ma utz ta rwach nuya' jari' nchoyi in nporox pa k'ak'.

20 Queri' c'a quibanic ja winak, rumac ja natz'at pa tak quic'aslemal tri'
nawotakij wi' nak quibanic.

* * * * * * * * * *

21 Ja winak ja nebin chwe: —Kajaw, Kajaw, neche' chwe, eje'e' ma canojel
ta nyataj chique chi ne'oc chipan ja gobierno xin chila' chicaj pro ja nyataj
chique chi ne'oqui eje'e' ri' ja netajini nquinimaj ja Nata' ja c'o chila' chicaj.
22 Ja c'a tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio e q'uiy ja winak quewa' xtiquibij
chwe ri': —Kajaw, Kajaw ¿la ma pan abi' ta c'a kaya' rbixic ja rtzobal Dios, la
ma pan abi' ta c'a xekawasajel demonio pa tak canma ja winak in la ma pan
abi' ta c'a chakaja' kaban nimak tak milagro? xqueche' na chwe.
23 Ja c'a ranin quewa' xtinbij chique ri': —Anin ni ma xinwotakij ta wi'
ewach, quixel chinwach ix banol tak itzelal, ninche' na chique.

* * * * * * * * * *

24 Xa nak ta ja nec'axani ja nmajon rbixic in wi nquinimaj ja nbij chique chi
nqueban, eje'e' quewa' quibanic ri', e junan ruq'uin jun achi congana rna'oj,
xuban jun rochoch in parwi' abaj xtz'uba' wi'.
25 Xumaj c'a jun nimlaj k'ekaljab, q'uiyi ja rkan tak ya' in jaktajto jun nimlaj
ik'. Ja jay lawulo' ban tre rmal pro ma xbe ta pa tok'ulew como parwi' abaj
tz'ubul wi'.
26 In xa nak ta nec'axani ja nmajon rbixic in wi matiquinimaj ja nbij, eje'e'
quewa' quibanic ri', e junan ruq'uin jun achi xa ma ch'obolic achi ta, xuban
jun rochoch in xa parwi' snayi' xtz'uba' wi'.
27 Xumaj c'a jun nimlaj k'ekaljab, q'uiyi ja rkan tak ya' in jaktajto jun nimlaj
ik'. Ja jay lawulo' ban tre rmal in be pa tok'ulew, xajutij yojtaji ja jay. Queri'
xbij ja Jesús.
28 Ja Jesús tok bitaj rmal nojelal ja tzij ja c'a winak kas c'asc'o'i quic'axaj ja
tijonem nuya'.
29 Queri' queban ja winak como ja tijonem nuya' chique congana nerusil,
bien k'alaj chi ruq'uin Dios penak wi' ja nbij, ma junan ta ruq'uin ja tijonem
ja nqueya' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal
can rmal ja Moisés.

8

1 Ja c'a Jesús xule'to chwach ja jayu', ja c'a tok kajto congana e q'uiy ja winak
xetre' trij.
2 Chaka jalal tok c'o jun yawa' xekaj ruq'uin ec'o jule' itzel tak ch'a'c trij,
xuque' chwach in xbij tre:
—Wajaw, ja wi nawajo' ninatzursaj, anin wotak chi natcowini ninatzursaj,
ne' tre.
3 Ja c'a Jesús xuyuk pon ja ruk'a', xuchap ja yawa' in xbij tre:
—Can nwajo' ja cani' nabij chwe, cattzuri, ne' tre, in ni chanim xeli ja ritzel
tak ch'a'c trij.
4 In xbij chic tre: —Majun bar ta tri' nabij wi' ja xinban chawe. Xar ja naban,
jat, jac'utu' awi' chwach ja sacerdote in jaya'a' ja rofrenda ja cani' rbin can
ja Moisés chipan ja ley xin Dios chi naban. Ja c'a rofrenda naya' jari' noc
testimonio chiquewach ja sacerdote chi naban cumplir ja rbin can ja Moisés,
ne' tre.

* * * * * * * * * *

5 Ja Jesús tok xekaj chipan ja tinamit Capernaum c'o jun capitán quixin
soldado xekaj ruq'uin in quewa' xbij tre ri':

6 —Wajaw, c'o jun nmoso c'o chi wochoch, arja' siquirnak in congana
lawulo' nuban rmal, ne' tre.
7 —Can ninbe ruq'uin chi nentzursaj, ne'xi rmal ja Jesús.
8 Pro ja capitán arja' xbij chic tre:
—Wajaw, atat janila nim ak'ij, ma yatal ta chwij chi xcatoc ta chipan ja
wochoch, xar ja nwajo' chawe, tabij chi ntzuri ja nmoso in wotak chi xa
ruq'uin ari' ntzuri.
9 Queri' nbij chawe como anin bien wotak nak rbanic ja tok natban
mandar. Ec'oli ja nebano mandar wxin in chakaja' ec'oli soldado pa nuk'a'
anin chi nenuban mandar. Ja tok nbij tre jun chi: —Cateli, ninche' tre, jari' ni
nel wari'. Ja c'a wi nbij chi: —Catajo', ninche' tre jun chic, jari' ni npi wari'. Ja
c'a wi nbij tre ja nmoso chi: —Tabana' ja wari', ninche' tre, jari' ni nuban wi'.
Queri' xbij ja capitán.
10 Ja c'a Jesús congana c'asc'o'i xc'axaj ja tzij ja bix tre rmal ja capitán in
como ec'o jule' winak ja retran trij quewa' xbij chique ri':
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja capitán arja' más chi na k'axnak ja
yukulbal ruc'u'x wq'uin chewach ixix ja rix wach tak aj Israel, nixtac'a c'o ta
jun chewe nwilon ta ja queri' ta ja yukulbal ruc'u'x wq'uin ja cani' rxin arja'.
11 Camic nbij chewe chi e q'uiy ja winak ja ma e aj Israel ta nepi na nojel
nat nakaj, ne'oc na chipan ja gobierno xin chila' chicaj in netz'abe' chi mesa,
junan newa' cuq'uin ja rAbraham, ja rIsaac in ja Jacob.
12 Pro ja c'a ralc'walaxela' ja tzujux chique ja gobierno xin chila' chicaj
nabey eje'e' xa neq'uiạkel chipan ja nimlaj k'ekumal. Ja c'a winak janila chi
ok'ej xtiqueban chipan ari' lugar in xtiquicach'ach'ej cak'. Queri' xbij ja Jesús
chique ja winak ja retran trij.
13 C'ac'ari' xbij chic tre ja capitán:
—Camic jat, in como yukul ac'u'x wq'uin chi nincowini ntzursaj ja ramoso
in queri' ja nbantaji, ntzuri, ne' tre. In ni jari' hora tzuri ja moso.

* * * * * * * * * *

14 C'ac'ari' be ja Jesús chi rochoch ja Pedro. Ja c'a tok xekaji xoc pa jay in
xutz'at ja rji'te' ja Pedro c'o chwa ch'at yawa', majtajnak rmal c'atan.
15 Xuchap chi ruk'a' in xeli ja c'atan. Yictaji ja rixok in xumaj quilixic ja
Jesús.
16 Ja c'a tok xoc ak'a' e q'uiy ja winak xec'amarel ruq'uin ja Jesús, ec'ol itzel
tak espíritu e'ocnak pa tak canma. Ja c'a Jesús xa jun ja tzij xbij in jari' tzij
xerlasbej ja ritzel tak espíritu pa tak canma in xertzursaj canojel ja yawa'i'
chakaja'.
17 Queri' xuban utzc'a chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak can rmal ja
profeta Isaías quewari': —Arja' xrijkajel ja nokti'on je'e rmal in xoc chuxe' ja
kayobilal, ne'e.

* * * * * * * * * *

18 Ja c'a Jesús tok xerutz'at chi congana winak quimolon qui' trij, arja' xbij
chique ja rdiscípulo: —Jo' chajuparaj ya', ne' chique.
19 C'o c'a jun achi arja' jun chique ja maestro ja netijon quixin ja winak tre
ja ley xin Dios, xekaj ruq'uin ja Jesús in quewa' xbij tre ri':
—Maestro, anin can ninbe chawij xa bar ta tri' natbe wi', ne' tre.
20 In bix tre rmal ja Jesús:
—Ja rutiwa' c'o quic'olibal ja bar newar wi' in chakaja' ja tak tz'iquin c'o
quesoc pro ja chwe anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak
mta wochoch ja ni ta wxin wi' anin ninwar wi', ne'xi.
21 In pi chic jun chique ja rdiscípulo, quewa' xbij tre ri':

—Wajaw, taya'a' lugar chwe chi nenmuku' can paki na ja nata' nabey, ne' tre.
22 In bix tre rmal ja Jesús:
—Jo' cattre' chwij, ja c'a re camnaki' chwach Dios eje'e' na quemuku quixin ja necam je'e chique, ne'xi.

* * * * * * * * * *

23 Ja c'a Jesús arja' xoquel chipan ja lancha e rachbil ja rdiscípulo in xebe.
24 In chaka jalal tok jaktajto jun nimlaj ik' chiquij. Ja c'a lancha lawulo' nban tre rmal ja nimak tak baloj pro ja c'a Jesús kajnak chi waram.
25 Ja c'a rdiscípulo quec'as:
—Ko'ato'o' Kajaw, camic nokcami, nokbe pa ya', xeche' tre.
26 —¿Nak tre tok nexbej ewi'? taka'an xa ma nim ta ja yukulbal ec'u'x wq'uin, xeche'xi rmal ja Jesús. C'ac'ari' yictaji ja Jesús, xuk'il ja ik', xuk'il ja ya' chakaja', ni chanim cami ja ik' in sile'e ja ya'.
27 Ja c'a rdiscípulo congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji in quemaj rbixic chibil tak qui':
—¿Nak rbanic c'ala' ja rachi le'? nnimax taka'an rmal ja ik', nnimax taka'an rmal ja ya' chakaja', xeche'e.

* * * * * * * * * *

28 Ja c'a Jesús tok xekaji chajuparaj chic ya' tri' xekaj wi' chipan jun lugar ja c'o pa quicuenta ja raj Gadara. Ec'o c'a ca'i' winak, eje'e' e'ocnak itzel tak espíritu pa tak canma, xe'elto pa comsanto, xurquic'ulu' ja Jesús. Eje'e' e xbebel tak ri'il, ni majun winak nk'ax ta tri' ja bar ec'o wi'.
29 Chaka jalal tok quemaj rakic quechi' trij ja Jesús:
—Atat ja rat Ralc'wal Dios ¿nak nawajo' chake? ¿La maxta atpenak chi nokarya'a' chipan ja nimlaj rpokonal? pro maja'n wa'an turila' tiempo rxin, xeche' tre ja Jesús.
30 Ec'o pon c'a jule' ak congana e q'uiy quimajon wa'im.
31 Ja c'a ritzel tak espíritu eje'e' congana quecoj ja Jesús pa ch'a'oj in quewa' quibij tre ri':
—Ja wi nokawasajel taya'a' lugar chake chi nokoc pa quicuerpo ja jule' ak le', xeche' tre.
32 —Jix, xeche'xi rmal ja Jesús. Queri' queban xe'eli, xe'oc pa quicuerpo ja ak. Ja c'a ak chaka maril xe'oqui ja ritzel tak espíritu chique, eje'e' quemaj c'amc'oj canim, xebe, xexule' chwach jun jayu' congana tiquitic, xebe c'a pa ya' in tri' xejik' wi' canojelal.
33 Ja c'a chajil quixin eje'e' xe'anmajel, xebe chipan ja tinamit, xequicholo' nojel ja bantaji in nak queban ja re ca'i' winak ja re'ocnak itzel tak espíritu chique.
34 Ja c'a tinamit xepeti pro ni canojel, xurquic'ulu' ja Jesús. Ja tok quec'ul quewa' quibij tre ri':
—Catelel wawe', taya'a' can ja kalugar, xeche' tre.

9

1 C'ac'ari' ja Jesús xoquel chic chipan ja lancha, be chic chajuparaj ya', be chipan ja rtinamit arja'.
2 Ja c'a tok xekaji chaka c'a jalal tok c'o jun achi xeyaʼ chwach siquirnak, cotz'ol chwach jun ch'atan che'. Ja c'a Jesús tok xutz'at ja yukulbal quec'u'x c'o ruq'uin, arja' xbij tre ja siquirnak:
—Nc'ajol, ma taxbej ta awi', camic cuytaji ja rawil amac, ne' tre.

3 Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios, ja tok
chaka maril quic'axaj ja xbij ja Jesús quewa' quibij pa tak canma ri':
—Ja xbij ja rachi le' jala' xa ofensa rc'amonto tre ja Dios, xeche'e.
4 Pro ja Jesús arja' bien rotak ja netajini nquech'ob kaj pa tak canma in xbij
chique:
—¿Nak tre tok xa itzel ja nech'ob kaj pa tak ewanma?
5 Camic nwajo' nc'waxaj chewe ¿nak ja más c'ayew tre ja ca'i' ri', la ja' nbij
tre ja rachi chi ncuy ja ril rumac o la ja' nbij tre chi nyictaji in nbe?
6 Anin c'oli ja xtinban chewach camic ri' utzc'a chi newotakij chi anin ja rin
Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak yatajnak chwe chi ncuy ja quil
quemac ja winak wawe' chwach'ulew, ne'e ja Jesús chique. C'ac'ari' xbij tre
ja siquirnak:
—Catyictaji, tac'ama'el ja rawarbal in jat chi awochoch, ne' tre.
7 In queri' xuban, yictaji in be chi rochoch.
8 Ja c'a winak eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja xuban ja Jesús in quemaj
rya'ic ruk'ij ja Dios rmal. Como ja Dios arja' pa ruk'a' jun winak rya'on wi'
jawa' nimlaj poder ja quetz'at ri' chewi' tok queya' ruk'ij.

* * * * * * * * * *

9 Ja Jesús be chic, kas c'a rmajon binem ja tok c'o jun achi xutz'at rbina'an
Mateo. Ja c'a Mateo arja' tz'ubul chipan ja lugar ja bar ntoj can wi' ja
rimpuesto pa ruk'a'. Ja Jesús tok xekaj ruq'uin quewa' xbij tre ri': —Jo', cattre'
chwij chi natoc ndiscípulo, ne' tre. Ja c'a Mateo yictaji in tre'el trij ja Jesús.
10 Ja c'a Jesús arja' c'o pa jay, tz'ubul pa mesa tok chaka jalal e q'uiy ja molol
tak impuesto xe'ekaj ruq'uin e cachbil jule' chic aj'il ajmaqui' neche'xi. Eje'e'
xetz'abe' ruq'uin ja Jesús pa mesa e rachbil ja rdiscípulo.
11 Ec'o c'a jule' fariseo, eje'e' tok xequetz'at ja winak ja xetz'abe' pa mesa
ruq'uin ja Jesús quewa' quibij chique ja rdiscípulo ri':
—¿Nak c'a tre tok ja remaestro ixix nwa' cuq'uin ja jule' molol tak impuesto
le' in nwa' cuq'uin chakaja' ja jule' chic aj'il ajmaqui' le'? xeche' chique.
12 Pro ja c'a Jesús ja tok c'axtaj rmal ja quibij quewa' xbij chique ri':
—Ja ma e yawa'i' ta eje'e' matic'atzin jun doctor chique pro ja yawa'i' jari'
ni rjawaxic wi' jun doctor chique.
13 Jix, mejor ja neban, tetijoj ewi' trewa' ja jun rtzobal Dios ja xtinbij chewe
ri': —Ja kas nwajo' chewe chi neban, tepokonaj quewach ja winak, jari' más
chi na nc'atzini chwach ja netzujuj jule' sacrificio chinwach, queri' nbij ja
Dios. Jawa' tzij xinbij chewe como anin inpenak chi ne'uncanoj ja raj'il
ajmaqui' utzc'a chi nqueya' can ja quil quemac, ma eje'e' ta ja ch'ajch'oji' chic
ja ne'uncanoj. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

14 Ja c'a rdiscípulo ja Juan Bautista eje'e' xe'ekaj ruq'uin ja Jesús in quewa'
quibij tre ri':
—¿Nak tre ja radiscípulo atat taka'an matiqueban ja rayuno? pro ja rajoj ni
nkaban wi' ja rayuno in ja fariseo eje'e' nqueban chakaja', xeche' tre.
15 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:
—Cani' chique jule' winak ebanon invitar tre jun c'ulbic, ja tok c'a c'o na ja
rachi chiquicojol ja nc'ule'e ¿la yatal chiquij chi nqueban ayuno nech'ob ixix?
Pro nerila' na jun k'ij ja tok eje'e' xtilasax chiquicojol ja rachi ja nc'ule'e, c'a
tokoc'ari' tok xtiqueban ja rayuno.

16 Mta jun nak ta xtuc'am ta jutz'it chi' tziak c'ac'a xtic'ojbej ta jun tzabuklaj
tziak. Ja wixta queri' nbani ja chi' tziak c'ac'a nuc'ol ri' in xa jani' ntak'e' más
ja bar tak'al wi' tre ja tzabuklaj tziak.
17 In chakaja' cani' tre vino c'ac'a matic'ol pa tzabuklaj tak c'olbal. Ja
wixta queri' nbani ja c'ac'a vino nurak ja c'olbal in ntixi in ntz'iloxi ja c'olbal
chakaja'. Pro ja nbani, ja c'ac'a vino nc'oli chipan c'ac'a tak c'olbal in nuto' ri'
chi ca'i', nixtac'a vino in nixtac'a c'olbal ntz'ilox ta. Queri' xbij ja Jesús chique
tre ja c'ac'a tijonem ja rc'amonto.

* * * * * * * * * *

18 Ja Jesús arja' c'a rmajon na rbixic ja tzij chique ja tok c'o jun jefe xurkaj
ruq'uin, xuque' chwach in xbij tre: —C'o jun nme'al c'a cam kaj pro ja c'a
nwajo' chawe chi naban, jo' chwij, jaya'a' ak'a' pa rwi' in wotak chi nc'astaj
rwach ja nme'al, ne' tre.
19 Yictaji ja Jesús, tre'el trij ja jefe in xerachbilajel ja rdiscípulo.
20 Chaka c'a jalal tok c'o jun ixok yawa' xekaj ruq'uin. Ja nti'on tre ja rixok
tuban cablajuj juna' ni c'o wi' je'e quic' nel tre. Ja c'a xuban ja rixok xa jani'
tiloc más trij ja Jesús. Ja c'a tok xekaj ruq'uin xuchapoc jutz'it ruchi' ja rtziak.
21 Queri' xuban como ja ntajini xbij kaj pa ranma: —Ja wi xtinchap ja rtziak
ja Jesús xa ruq'uin ari' wotak chi nintzuri, ne' kaj.
22 Ja c'a Jesús arja' xuya' vuelta in tok xutz'at ja rixok quewa' xbij tre ri': —
Ma taxbej ta awi' nme'al, ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzursani, ne' tre.
In ja rixok ni jari' hora tzuri.
23 Ja c'a Jesús tok xekaj pa rochoch ja jefe ec'o jule' winak xerutz'at
quimajon rbanic xul e cachbil jule' chic winak congana jun síc' nqueban
24 in xbij chique: —Quixeli, ja xtan ma camnak ta, xa waram rbanon, ne'
chique. Pro ja reje'e' xa quitzebej ja Jesús.
25 Ja c'a Jesús ja tok xelastajto rmal ja winak arja' xoqui ja bar c'o wi' ja
camnak, xuchap chi ruk'a' in yictaji ja xtan.
26 Jawa' bantaji ri' xel rbixic nat nakaj chipan ari' lugar.

* * * * * * * * * *

27 Ja Jesús be chic, rmajon binem. Ec'o c'a ca'i' moya' etran trij, eje'e' quemaj
rakic quechi' trij ja Jesús:
—Atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it kawach,
xeche' tre.
28 Ja Jesús arja' xoc pa jay in xe'ekaji ja moya' ruq'uin in bix chique rmal:
—¿La nenimaj chi anin nincowini nixntzursaj? xeche'xi.
—Can Kajaw, kotak chi natcowini nokatzursaj, xeche' tre.
29 Ja c'a Jesús arja' xuchap ja quewach in xbij chique:
—Como c'o yukulbal ec'u'x wq'uin, camic njaktaji ja rewach, ne' chique,
30 in queri' queban, jaktaji quewach. Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—Congana nban recomendar chewe, majun bar ta tri' nebij wi', ne' chique.
31 Pro ja c'a reje'e' xe'eli, quemaj rtzijoxic nojel nat nakaj chipan ari' lugar
ja ban chique rmal ja Jesús.

* * * * * * * * * *

32 Kas elem nqueban ja Jesús ja tok chaka jalal c'o jun achi mem xeya̱'
chwach, c'o jun itzel espíritu ocnak tre.
33 Ja c'a Jesús xlasajel ja ritzel espíritu tre ja rachi in ni jari' hora xumaj tzij.
Ja c'a winak congana c'asc'o'i quetz'at in quewa' quibij ri':
—Ni majutij bantajnak ta ja quewari' chipan ja katinamit Israel, xeche'e.
34 Pro ja c'a fariseo eje'e' quewa' quibij ri':

—Xa poder rxin ja jefe quixin ja ritzel tak espíritu xa jari' nucoj chi quilasaxic ja ritzel tak espíritu, xeche'e.

* * * * * * * * * *

35 Ja Jesús arja' be nojel tinamit in nojel tak aldea chakaja', nertijoj ja winak pa tak jay xin molbal ri'il, nuya' rbixic chique ja utzlaj tzij tre ja gobierno xin chila' chicaj in chakaja' ec'olí ja yawa'i' nertzursaj xa nak ta nti'on chique.
36 Ja tok xerutz'at chi congana e q'uiy ja winak arja' xpokonaj quewach como eje'e' congana lawulo' quibanon, e cani' jule' tak carnelo echictajnak, mta nyuk'un quixin.
37 C'ac'ari' xbij chique ja rdiscípulo: —Ni katzij wi' nbij chewe, ja winak eje'e' e cani' jun nimlaj tijco'm ja k'en chic ja utz chic nbạ̱n cosechar pro ja rajsamajela' ja nebano cosechar quixin xa ma e nim ta.
38 Rmalc'ari' nbij chewe, tebana' orar, tec'utuj tre ja Rajaw ja cosecha chi nerutakto ja rajsamajela' chi ne'urquibana' cosechar ja winak, ne' chique.

10

1 Ja c'a Jesús arja' xersiq'uij ja cablajuj discípulo in xuya' chique chi c'o quek'a' chique ja ritzel tak espíritu chi necowini nequiwasajel chique ja winak in xuya' chique chakaja' chi necowini nequitzursaj yawa'i' xa nak ta nti'on chique.
2 Ja quebi' ja cablajuj apóstol quewari', ja nabey, Simón ja c'o chic jun rubi' Pedro, Andrés ja rch'alal Simón, Jacobo ja rc'ajol Zebedeo, Juan ja rch'alal Jacobo,
3 Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo ja molol impuesto, Jacobo ja rc'ajol Alfeo, Lebeo ja c'o chic jun rubi' Tadeo,
4 Simón, jun chique ja partido rbina'an cananita, in Judas Iscariote ja jachowi ja Jesús pa quek'a' ja xetzelan rxin.

* * * * * * * * * *

5 Ja c'a Jesús arja' xerutakel ja cablajuj discípulo in bien xuch'obel chiquewach nak ja xtequibana':
—Ma tec'amel ta je'e ja bey ja nbe cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel ta in chakaja' ni majun tinamit quixin aj Samaria xquixoc ta chipan.
6 Ja nixbe wi', jix cuq'uin ja raj Israel ja re cani' jule' tak carnelo etzaknak.
7 Chipan ja viaje xteban nijawawa' xteya' rbixic chique ja winak ri': —Xa nnakajinto ja gobierno xin chila' chicaj, quixche' chique.
8 Que'etzursaj yawa'i' in que'etzursaj ja c'o itzel tak ch'a'c chiquij chakaja', que'eyica' camnaki' chipan ja camíc in que'ewasajel itzel tak espíritu chique ja winak. Como ja poder xinya' chewe ri' xa xecochij chwe rmalc'ari' nbij chewe, maxta tec'utuj pwok chique winak tok necoj ja poder chi quito'ic.
9 Ni majun pwok nec'amel tok xquixbe.
10 Nixtac'a nec'amel ta emaleta in ni xa ja wari' ja recamisa nec'amel ja recojon, ma ca'i' ta, in ma ca'i' c'ulaj ta exajab in ma ca'i' ta ech'ame'y. Queri' nbij chewe como jun ajsamajel yatal tre chi nyạ̱' tre ja ntzukbej ri'.
11 Xa nak ta chi tinamital nixoc wi' in xa nak ta chi aldea'il, tri' necanoj wi' jun winak ja yatal trij chi ixix nixq'ueje' ruq'uin in tri' nixq'ueje' wi', c'a tokori' nixelel ruq'uin ja tok nixbe chic cha jun chic tinamit.
12 Ja tok nixoc chipan ja jay quewa' nebij ri': —Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' pan ewochoch, quixche' chique.
13 Ja winak wi yatal chiquij chi nixq'ueje' cuq'uin xtiq'ueje' ta cuq'uin ja quicotemal xin Dios ja rec'amonel chique. Nowi ma yatal ta chiquij chi nixq'ueje' cuq'uin matiq'ueje' c'ari' chakaja' ja quicotemal xin Dios cuq'uin.

14 In xa nak ta ja maquec'ulu ewxin, xa nak ta ja mta quigana nquic'axaj ja
nebij chique, ja c'a tok nixelto pa jay cuq'uin owi pa tinamit tequiraj can ja
pokok ja c'o pan ewakan.
15 Ni katzij wi' ja nbij chewe ri', ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio
congana lawulo' tre ja tinamit ja maquec'ulu ewxin, más na lawulo' ja
rpokonal xtiquetij chwach ja xtiquetij ja ritzel tak winak ja raj Sodoma in
Gomorra ojer.

* * * * * * * * * *

16 Camic tec'ama'el ja bey, bien tewotakijel chi ixix ix cani' jule' tak carnelo
in ja winak ja bar nixnutakel wi' eje'e' e cani' utiwa'. Quixq'ueje' listo cani'
nuban jun cumatz ncowini nuto' ri' xarwari' tebana' ix manso cani' nuban
jun palomax.
17 Tebana' jutz'it cuenta ewi' chiquewach ja winak como eje'e'
nixquec'amel na pa tak k'etbaltzij in nixquirapaj chakaja' pa tak jay xin
molbal ri'il quixin.
18 Nixquec'amel chiquewach gobernador, nixquec'amel chiquewach rey
pro mwal anin tok xtiban queri' chewe. Queri' xtiban chewe utzc'a chi nel
ntzijoxic chiquewach eje'e' in chiquewach ja winak ja ma e aj Israel ta.
19 Pro ja c'a tok xquixc'amarel chiquewach maxta quixocla' il tre ja nebij ja
netobej ewi' chiquewach como jari' hora nyataj chewe nak ja nebij chique.
20 Queri' nbij chewe como ma ixix ta nixtzijoni tri' pro ja rEspíritu Santo
arja' nyo' chewe nak ja xtebij chique, jari' Espíritu rxin ja Dios ja Tatixel
ewxin.
21 Ja xtiqueban ja ralaxic chique ja cach tak alaxic nequejach na pa camíc
in queri' xtiqueban ja tatixela' chakaja' chique ja calc'wal in chakaja' ja
ralc'walaxela' eje'e' neyictaj na chiquij ja tatixela' in nequejach na pa camíc.
22 Ja c'a rixix xa itzel nixtz'at na cumal canojel ja winak pro mwal anin
ja tok xtiban queri' chewe. Pro canojel ja xtiquecoch' quewach chipan
ja rpokonal in ni matiqueya' can wi' ja yukulbal quec'u'x wq'uin eje'e' ri'
nquewil na ja totajem xin Dios.
23 Ja c'a tok nbạn pokon chewe chipan jun tinamit quixanmaji, jix chic cha
jun chic tinamit. Queri' nbij chewe como ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja
tok maja'n quixk'ax chipan nojel ja tinamit ja c'o pa rcuenta Israel can ninpi
chic jutij, anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak.
24 Mta jun discípulo nim ta ruk'ij chwach ja rmaestro in chakaja' mta jun
ajsamajel nim ta ruk'ij chwach ja rpatrón.
25 Ja c'a nuban ja discípulo mejor, queq'ueje' conforme chi nbạn chique ja
cani' nbạn tre ja quimaestro, in ja rajsamajela' chakaja' mejor, queq'ueje'
conforme chi nbạn chique ja cani' nbạn tre ja quipatrón. Anin in Epatrón
in como quibij chwe chi anin in jefe quixin ja demonio pior c'a ja chewe ixix,
congana nixquitzelaj na chakaja' ja rix ajsamajela' wxin.

* * * * * * * * * *

26 Rmalc'ari' nbij chewe, ma texbej ta ewi' chiquewach. Queri' nbij chewe
como nojel ja ma k'alajinnak ta je'e jari' nerila' na jun k'ij tok xtik'alajini in
nojel ja rawatal je'e jari' nel na pa sakil, notakix na.
27 Nojel ja nbij chewe tok xa kayon kaj jari' tek'alasaj, tewasaj pa sakil,
teya'a' rbixic chiquewach ja winak.
28 Ma texbej ta ewi' chiquewach ja winak ja xa ruyon ecuerpo necowini
nquicamsaj pro ja rewanma jari' maquecowini nquicamsaj. Pro ja nexbej
wi' ewi', chwach ja ncowini nuya' ja rewanma chipan ja nimlaj rpokonal pa
k'ak' rachbil ecuerpo.

29 Ja tak tz'iquin ja tok nec'ayixi xa jun ti centavo neya̱' wi' ja re ca'i'. Pro
masqui xa e tak barata pro nixtac'a c'o ta jun chique ja chaka ta ncami, ni
maquecam wi' ja maquita rvoluntad Dios chi necami in jari' Dios arja' Tatixel
ewxin.
30 In ja c'a chewe ixix mta moda xquixrmestaj ta ja Dios, ja rsamal ewí'
rajlan chijujunal.
31 Rmalc'ari' nbij chewe, ma texbej ta ewi', más na ix vale chiquewach jun
nimlaj moc tz'iquin.

* * * * * * * * * *

32 Ja winak xa nak ta chi winakil wi matiquipokonaj nquibij chi wq'uin
anin yukul wi' quec'u'x pro wi ni chiquewach ja winak nquibij wi', anin
chakaja' can nbij na chique chi ec'o pan ncuenta pro ni chwach ja Nata' ja
c'o chila' chicaj xtinbij wi'.
33 Pro ja winak xa nak ta chi winakil wi nquipokonaj nquibij chiquewach
ja winak chi wq'uin anin yukul wi' quec'u'x, anin chakaja' nbij na chique chi
ma ec'o ta pa ncuenta pro ni chwach ja Nata' ja c'o chila' chicaj xtinbij wi'.

* * * * * * * * * *

34 Maxta tech'ob chwij chi anin xa quicotemal nc'amonto wawe'
chwach'ulew. Mni, ma rmal tari' tok inpenak. Ma rmal ta chi xa xquequicoti
ja winak chibil tak qui' tok inpenak pro rmal chi nqueban ch'a'oj mwal.
35 Ja rala'i' eje'e' nech'ojin na cuq'uin ja quitata' in ja xtani' eje'e' nech'ojin
na cuq'uin ja quete' in ja ralibotz eje'e' nech'ojin na cuq'uin ja calite'.
36 Queri' ja nbantaj na, ja rc'ulel jun winak ni pa rochoch arja' neyictaj wi'.
37 Ja winak ja más na necajo' ja quitata' chinwach anin owi quete', eje'e'
ma yatal ta chique xque'oc ta ndiscípulo. Ja winak ja c'o jun calc'wal ja más na
ncajo' chinwach anin, eje'e' ma yatal ta chique xque'oc ta ndiscípulo chakaja'.
38 Ja winak ja nquipokonaj netre'el chwij, ja nquipokonaj nquetij rpokonal
ja cani' nutij rpokonal jun achi rmajon rijkaxic jun cruz, eje'e' ma yatal ta
chique xque'oc ta ndiscípulo chakaja'.
39 Ja winak ja nquipokonaj nqueya' can ja quic'aslemal jari' nquitz'ila' ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro ja winak ja matiquipokonaj nqueya'
can ja quic'aslemal mwal anin jari' nquewil na ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij.

* * * * * * * * * *

40 Ja winak ja nec'ulu ewxin, anin c'ari' ja ninquec'ul in ja winak ja nec'ulu
wxin, Nata' c'ari' ja takyonto wxin ja nquec'ul.
41 Ja winak ja c'o jun profeta xin Dios nekaj cuq'uin, wi nquec'ul in wi
rumac chi profeta xin Dios chewi' tok nquec'ul, jari' nyataj na chique jun
rtojbalil ja cani' nyataj chique ja profeta. In chakaja' ja winak ja c'o jun utzlaj
winak nekaj cuq'uin, wi nquec'ul in wi rumac chi utzlaj winak chewi' tok
nquec'ul, jari' nyataj na chique jun rtojbalil ja cani' nyataj chique ja utzlaj
tak winak.
42 In wi c'o jun winak xa nak ta chi winakil, wi c'o jun chique wa' ja tak
ndiscípulo ri' nekaj ruq'uin, wi nsipaj tre jun vaso raxya' in wi rumac chi
ndiscípulo chewi' tok nsipaj, jari' ni katzij wi' nbij chewe, arja' mta moda ja
maquita xtiyataji ja rtojbalil tre, ne'e ja Jesús chique.

11

1 Ja c'a tok xuq'uis rbixic chique ja cablajuj discípulo nak ja xtequibana'
arja' xelel chipan ja lugar, be chipan ja quitinamit je'e, ne'ertijoj ja winak in
nerya'a' rbixic chique ja rtzobal Dios.

2 Ja c'a Juan Bautista arja' c'o pa che' in xekaj rbixic ruq'uin nojel ja samaj
ja rmajon rbanic ja Cristo. Ja c'a xuban, ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo arja'
xerutakel ruq'uin ja Jesús
3 in quewa' xbijel chique ri' chi nequic'axaj tre: —¿La atat ja rat Cristo ja
bitajnak can chi natpi na owi nkaybej chi na jun? ne'el chique.
4 Ja c'a discípulo ja tok bitaj cumal ja binel chique rmal ja Juan quewa' bix
chique rmal ja Jesús ri':
—Jix, jebij tre ja Juan nojel ja nixtajini nec'waxaj in nojel ja nixtajini netz'at
tre ja samaj ja nmajon rbanic ri'.
5 Ja moya' neca'y chic. Ja maquecowini nebini nebin chic. Ja rec'o itzel tak
ch'a'c chiquij xetzuri. Ja tacona' nquic'axaj chi tzij. Ja camnaki' xec'astaji. Ja
meba'i' majtajnak rbixic chique ja utzlaj tzij xin totajem ja rtakonto ja Dios.
6 In tebij tre ja Juan chakaja' chi congana qui'il chique ja winak ja ma junwi'
ta nquena' rmal ja samaj ja nintajini nban. Queri' tebij tre, ne'el chique ja
discípulo rxin ja Juan Bautista.
7 Ja c'a Jesús kas elem nqueban ja ca'i' discípulo tok xumaj tzij cuq'uin ja
winak tre ja Juan Bautista:
—Ja Juan ja tok q'ueje' pa tak lugar ja kas talan wi' ¿nak c'a tre tok xixbe
ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan chi xa puersa cani' jun aj nsil rmal
xcomel?
8 ¿Nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan chi congana
rwekon ri' tre buen tak tziak ja nimak rjil? Pro ixix bien ewotak chi ja
winak ja necojo buen tak tziak ja nimak rjil jari' pa nimak tak jay quixin rey
neq'ueje' wi'.
9 ¿Nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan chi arja' jun
profeta xin Dios? Jari' ni katzij wi' chi profeta pro ma ruyon ta ja chaka ta
profeta ocnak wi'.
10 Queri' nbij chewe como ja Juan arja' chomarsani ja bey rxin ja Cristo ja
cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari': —Anin ntakel ja ntajko'm
chi nnabeyaj chawach utzc'a chi arja' nerchomarsaj ja rabey. Queri' bitajnak
can rmal ja Dios tre ja Cristo.
11 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', mta jun profeta q'uejenak ta wawe'
chwach'ulew ja nim ta ruk'ij chwach ja Juan Bautista pro ja chipan ja
gobierno xin chila' chicaj jun winak masqui xa ti sencillo pro más chi na nim
ruk'ij arja' chwach ja Juan.
12 Ja gobierno xin chila' chicaj congana nqueban ja winak trij in ja winak ja
congana quigana ruq'uin eje'e' congana nquetij quichok'ak' utzc'a chi ne'oc
chipan. Jari' majtajnakto rbanic ja tok xumajto rsamaj ja Juan Bautista in c'a
nnajin na camic.
13 Ja gobierno xin chila' chicaj bitajnakto cumal canojel ja rojer tak profeta
chi npi na in queri' bitajnakto chakaja' chipan ja ley xin Dios ja tz'ibtal can
rmal ja Moisés pro ja tok peti ja Juan tri' c'a bantaj wi' cumplir ja bitajnakto.
14 In wi c'ol egana nec'waxaj tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', ja Juan arja'
c'ari' ja rElías ja bitajnak can chi npi na.
15 Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij kaj chewe ri'.
16 ¿Bar c'a nenjunsaj wawa' ja winak ja tinamit Israel? Cuq'uin ca'i' moc
ac'ala' nenjunsaj wi' ja quimajon tz'anem pa tak c'aybal. Jun moc nquerak
quechi' chiquij ja jun moc chic:
17 —Ajoj kaban ja música xin quicotemal pro ja rixix mta xajoj xeban, ma
xixquicot ta. In kaban chic jun xin bis in nixtac'a xixbison ta chakaja', ni
majun nak ta newajo', neche'e ja rac'ala' chique ja jun chic moc.

18 Ja winak nenjunsaj cuq'uin ja rac'ala' ja ni majun nak ta ncajo' como ja
Juan Bautista tok arja' peti ma kas ta wa' je'e cuq'uin ja winak in mta vino
xutij in rmalari' bix tre cumal ja winak chi c'o jun itzel espíritu ocnak tre.
19 In xinpi chic anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak,
xinwa' cuq'uin ja winak in c'oli vino xintij in rmalari' bix chwe cumal ja
winak chi xa in mun in xa in tijol vino in xa e wamigo ja molol tak impuesto
e cachbil ja jule' chic ajmaqui'. Pro ja c'a ralc'wal Dios eje'e' bien ch'obtajnak
cumal chi ja Juan Bautista rna'oj Dios ja nucoj in queri' chwe anin rna'oj Dios
ncoj chakaja'. Queri' xbij chique ja winak.

* * * * * * * * * *

20 Ja c'a Jesús arja' xumaj quinataxic ja winak ja rec'o pa tak tinamit ja
bar rbanon wi' je'e nimak tak milagro. Arja' xbij jule' cowlaj tak tzij chique
rumac ja ma quiq'uexon ta ja quina'oj in ma quiya'on can ta ja ritzelal.
Quewa' xbij chique ri':
21 —Congana lawulo' chewe ixix ja rix aj Corazín in congana lawulo' chewe
ixix chakaja' ja rix aj Betsaida. Queri' nbij chewe como congana nimak tak
milagro xinban chewach pro ni ma xeq'uex ta wi' ja rena'oj. Ja nimak tak
milagro xinban chewach wixta ban chiquewach ja ritzel tak winak ja raj
Tiro in ja raj Sidón ojer queq'uex ta c'ari' ja quina'oj in queya' can ta c'ari'
ja ritzelal, queban ta c'ari' ja nquic'utbej qui' chi nti'on chique ja ritzelal ja
quibanon chipan ja quic'aslemal.
22 Pro anin nbij chewe, ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio más chi na nim
ja rpokonal xtetij ixix chwach ja xtiquetij ja raj Tiro in ja raj Sidón.
23 In ixix chakaja' ja rix aj Capernaum, ja nech'ob ixix chi nixbe chila' chicaj
chi congana nya' ek'ij pro ja neban, xa nixkaji, ja bar ec'o wi' ja camnaki' c'a
tri' nixekaj wi'. Queri' nbij chewe como congana nimak tak milagro xinban
chewach pro ni ma xeq'uex ta wi' ja rena'oj. Ja nimak tak milagro xinban
chewach wixta ban chiquewach ja ritzel tak winak ja raj Sodoma ojer c'o ta
c'ari' camic ja quitinamit, maquita c'ati.
24 Pro anin nbij chewe, ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio más chi na nim
ja rpokonal xtetij ixix chwach ja xtiquetij ja raj Sodoma. Queri' xbij ja Jesús
chique.

* * * * * * * * * *

25 C'ac'ari' ja Jesús arja' tzijon ruq'uin ja Tatixel ja c'o chila' chicaj, quewa'
xbij tre ri':
—Nata', atat at Rajaw caj at Rajaw rwach'ulew, congana nmaltioxij chawe
como ja winak ja nquech'ob kaj pa tak canma chi congana cotak in congana
quina'oj ma chiquewach ta eje'e' ak'alasan wi' nak rbanic nojel awa' ja
nmajon rbanic in nojel ja nmajon rbixic pro ja rak'alasan wi', chiquewach
ja winak ja quibanon takno'y chawach.
26 Queri' abanon chique Nata' como queri' ja ravoluntad, ne' tre.
27 In xbij chic chique: —Ni majun nak ta ja maquita jachon pa nuk'a' rmal
ja Nata'. Ni majun nak ta otakyon ja kas mero rna'oj ja Ralc'walaxel pro ja
rotakyon xa ruyon ja Dios ja Tatixel. In chakaja' ni majun nak ta otakyon ja
kas mero rna'oj ja Tatixel pro ja rotakyon xa nuyon anin ja rin Alc'walaxel,
in ja rencha'on chi nk'alasaj chiquewach, eje'e' cotak chakaja'.
28 Ewanojel ja congana nixel c'ay chi rbanic cumplir ja rereligión ja wi cani'
cosnak chic ja rewí' ewanma chuxe' jun nimlaj ijka'm nena' kaj, ja wi queri'
ebanon mejor ja neban, quixajo' in tiyuke' ec'u'x wq'uin. Ja wi nyuke' ec'u'x
wq'uin, anin nya' chewe chi nxula'ni ja rewí' ewanma.

29 C'oli nya' anin chi ekul, ja tari' newijkaj in tetijoj ewi' trij ja nc'ut anin
chewach como anin c'o npaciencia in c'o jun ch'uch'ujlaj anma wc'an. Ja c'a
wi newijkaj ja nya' anin chi ekul jari' nxula'ni ja rewí' ewanma rmal.
30 Queri' nbij chewe como ja nya' anin chi ekul mta cosem rc'amonto chewe
in ja rijka'm wxin nya' chewij ma al ta rc'axic. Queri' xbij ja Jesús.

12

1 Ja c'a Jesús e rachbil ja rdiscípulo, pa jun xula'nbal k'ij quimajon binem
chipan jule' trigo. Ja c'a rdiscípulo chaka jalal xemajtaj rmal rk'ak'anil
quepan rmalc'ari' tok quemaj rk'olic ja trigo in quetij.
2 Ja c'a fariseo eje'e' tok xequetz'at quibij tre ja Jesús:
—Pakasa' radiscípulo le', ja netajini quimajon rbanic jala' xajan nbani pa
tak xula'nbal k'ij, xeche' tre.
3 Bix chique rmal ja Jesús:
—¿La ma esiq'uin ta la'an chipan ja rtzobal Dios ja xuban ja rojer rey David
ja tok xuban jutij arja' majtaj rmal rk'ak'anil rupan in ja re rachbil chakaja'?
4 Ja c'a xuban, xoc chipan ja rochoch Dios in xutij ja caxlanway ja parti'in
chwach ja Dios. Queri' xuban masqui jari' caxlanway tz'ibtal chipan ja ley
xin Dios chi xa queyon sacerdote ja netijowi.
5 In ¿la ma esiq'uin ta c'a chakaja' ja nbij ja ley chique ja sacerdote tre ja
samaj nqueban chipan ja nimlaj templo xin Dios chi eje'e' rjawaxic nesamaji
pa tak xula'nbal k'ij, maquexula'ni? Pro xula'nbal k'ij c'a in nesamaji pro ma
xajan ta.
6 Ja c'a ranin nbij chewe chi anin más chi na nim nuk'ij chwach ja nimlaj
templo xin Dios.
7 C'o jun tzij rbin can ja Dios quewari': —Ja kas nwajo' chewe chi neban,
tepokonaj quewach ja winak, jari' más chi na nc'atzini chwach ja netzujuj
jule' sacrificio chinwach, ne'e. Ja wixta ch'obtajnak emwal ja nbij ja tzij ri'
maquita xebij ari' chi xajan ja queban ja ndiscípulo tok ma xajan ta.
8 Queri' nbij chewe como ja ranin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin
ja winak, pa nuk'a' anin c'o wi' ja nbani chipan ja xula'nbal tak k'ij. Queri'
xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

9 C'ac'ari' xeli ja Jesús, be, xoc chipan ja jay xin molbal ri'il quixin ja fariseo.
10 C'o c'a jun achi siquirnak jun ruk'a'. Ja c'a fariseo eje'e' quimajon
rcanoxic rij rwach ja Jesús nak ja nquichapbej rxin rmalc'ari' tok quewa'
quibij tre ri':
—¿La nuya' lugar chawe ja ley chi ne'atzursaj yawa'i' pa tak xula'nbal k'ij?
xeche' tre.
11 Bix chique rmal ja Jesús:
—¿La c'o c'a jun chewe c'o ta jun rcarnelo ntzakel pa jul pa jun xula'nbal k'ij
in matuyic chi nlasajto chipan ja jul?
12 Pro jun winak más chi na nim ruk'ij chwach jun carnelo rmalc'ari' nbij
chewe chi ja ley nuya' lugar chake chi nkaban ja rutzil pa tak xula'nbal k'ij,
xeche'xi.
13 C'ac'ari' xbij tre ja yawa':
—Tayuku' ja rak'a', ne' tre, in xuyuk ja ruk'a' in tzuri, junan chic chi ca'i'.
14 Ja c'a fariseo eje'e' xebe, xequimolo' qui' in quemaj rch'obic nak nqueban
tre ja Jesús chi nquicamsaj.

* * * * * * * * * *

15 Ja c'a Jesús arja' rotak chi ncajo' nquicamsaj, xelel chipan ja lugar in be.
E q'uiy ja winak xetre'el trij. Arja' xertzursaj canojelal
16 in xbij chique chi majun bar ta tri' nquitzijoj wi'.
17 Jawa' ja xuban ri' utzc'a chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak can ojer
rmal ja Dios in xoqui ja profeta Isaías chi rbixic quewari':
18 —Tetz'ata' mpe' ja rajsamajel wxin ja ncha'on ri', arja' congana nwajo',
janila nquicot wanma trij. Anin xtinya' tre ja rEspíritu Santo wxin in arja'
xtuc'ut ja bey xin Dios chiquewach ja winak ja ma e aj Israel ta.
19 Ja tok ntzijon cuq'uin ja winak arja' ma xtucoj ta ja tzij ja xa ch'a'oj
rc'amonto nixtac'a xturak ta ruchi', matic'axaxi ja rukul chi nat.
20 Ja winak ja congana lawulo' quibanon in capujnak quec'u'x rmal, arja'
maqueruyoj más, neruyic in neruto'. Niquirwari' xtuban in rmal arja' tok
xtoqui ja rbey Dios pro chijutij xtoqui in nij arja' wi' ja nch'ocmaji.
21 Arja' nekaj na rbixic cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel ta in eje'e' nyuke'
na quec'u'x ruq'uin, ne'e ja Dios.

* * * * * * * * * *

22 Ja c'a Jesús c'amarel jun achi chwach, ja rachi moy in mem chakaja' in
c'o jun itzel espíritu ocnak tre. Xtzursaj ja rachi, nca'y chic in ncowin chic
ntzijoni.
23 Ja c'a winak kas c'asc'o'i quetz'at pro ni canojel in quewa' quibij ri':
—¿La maxta jala' ja Cristo ja Ralc'wal can ja rojer rey David? xeche'e.
24 Ja c'a fariseo eje'e' quic'axaj ja quibij ja winak in quewa' quibij ri':
—Jala' rachi le' ja tok nerlasaj itzel tak espíritu chique ja winak xa poder xin
Beelzebú nucoj ja jefe quixin ja ritzel tak espíritu, xeche'e.
25 Pro ja c'a Jesús arja' bien rotak ja quimajon rch'obic ja fariseo in xbij
chique:
—Ja gobierno xa nak ta chi gobierno'il, wi xa división nuban chibil ri' jari'
xa nyojtaji. In queri' tre jun tinamit chakaja' in chique jule' winak ec'o pa jun
jay, wi xa división nqueban chibil tak qui' jari' xa neq'uisi.
26 In queri' c'a tre ja Satanás chakaja', ja wi nerlasaj ja rach tak demonio
jari' xa división nuban kaj tre arja' ruyon. Ja wi queri' nuban, ja gobierno
rxin ¿nak moda maquita xtiq'uisi?
27 Ja rixix nebij chwe chi xa poder xin Beelzebú ncoj ja tok nenlasaj ja
demonio pro ja rediscípulo ixix nequiwasaj wa'an demonio chakaja' ¿la xc'a
poder xin Beelzebú nquecoj nech'ob ixix? Ja rediscípulo ixix eje'e' c'ari'
xquek'alasani chi ma katzij ta ja xebij chwe.
28 Ja ranin poder rxin ja rEspíritu Santo xin Dios ncoj ja tok nenlasaj ja
demonio in wi queri' nban tibij c'a tzij ari' chi ja gobierno xin Dios kajnakto
chic checojol.
29 Ja wi natekaj ruq'uin jun achi congana rchok'ak' in wi nach'ob chi
nalasaj tre ja rnakun c'o pa rochoch rjawaxic chi nabac' na nabey ja rachi.
Ja wi queri' naban jari' natcowini nalasaj tre nojel ja c'o pa rochoch. Queri'
xinban anin tre ja Satanás chakaja'.
30 Ja winak ja matiquecoj qui' wq'uin jari' xa ruq'uin Satanás ja nc'ulel
nquecoj wi' qui' in chakaja' ja maqueto'o wxin chi quimolic ja winak jari'
xa nequichicaj.
31 Rmalc'ari' tok anin nbij chewe, ja winak masqui nqueban ja il mac xa
nak ta chi il maquil in chakaja' masqui nquibij jule' tzij tre ja Dios ja xa ofensa
rc'amonto tre jari' c'o cuytajic trij. Pro ja wi nquibij jule' tzij tre ja rEspíritu
Santo in wi: —Xa itzel ja nuban, wi neche' tre, jari' mta cuytajic trij.

32 Ja wi c'o jun winak xa nak ta chi winakil masqui arja' nbij jule' tzij tre ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, jule' tzij ja xa ofensa rc'amonto
tre, jari' c'o cuytajic trij pro wi nbij jule' tzij tre ja rEspíritu Santo ja xa ofensa
rc'amonto tre jari' ni mta wi' cuytajic trij nixtac'a chipan awa' tiempo ja
rokc'o wi' ri' in nixtac'a chipan ja jun chic tiempo ja maja'n tipeti.

* * * * * * * * * *

33 Ja c'a wi nebij tre jun che' chi xa itzel che' ¿nak c'a tre tok matebij tre chi
xa itzel rwach chakaja'? In wi nebij tre jun che' chi utzlaj che' tebij c'a tre
chakaja' chi utz ja rwach nuya'. Queri' nbij chewe como ja jun mocaj che',
rumac ja rwach nuya' chewi' tok notakixi nak chi che'al.
34 Ixix congana itzel tak na'oj ewc'an, ix cani' jule' itzel tak cumatz.
Congana c'ayew xtelpi ta jule' utzlaj tak tzij pan echi' como xa ix itzel tak
winak. Queri' nbij chewe como ja nojnak pa tak ewanma jari' nelto pan echi'.
35 Jun utzlaj achi utzil ja rc'olon pa ranma in tok ntzijoni utzil rc'amonto
ja nbij. Jun itzel achi xa itzelal ja rc'olon pa ranma in tok ntzijoni xa itzelal
rc'amonto ja nbij.
36 Ja c'a ranin nbij chewe, ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio nojel ja tzij
ja quibij ja winak ja chaka quigana quibij nequijacha' na cuenta chwach ja
Dios rmal.
37 Queri' nbij chewe como ja tzij xebij wawe' chwach'ulew jari' tzij noc
na chewij chakaja' chi nk'etbex tzij chewij nak xtiban chewe rmal ja Dios,
wi xquixrwasajel libre owi xquixrutakel chipan ja rpokonal. Queri' xbij ja
Jesús.

* * * * * * * * * *

38 Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja
tz'ibtal can rmal ja Moisés e cachbil jule' fariseo, eje'e' quibij tre ja Jesús:
—Maestro, ja nkajo' ajoj chawe camic tabana' jun milagro chikawach
utzc'a chi natkanimaj, xeche' tre.
39 Pro bix chique rmal ja Jesús:
—Ja winak ja nec'utun chwe chi nban jun milagro utzc'a chi ninquinimaj
eje'e' xa e itzel tak winak, xa quiya'on can ja Dios. Pro ja milagro ja nquic'utuj
jari' ni matinban wi' chiquewach xarwari' c'o jun ja milagro nbantaj na
chiquewach, jun milagro ja cani' xuban ja rojer profeta Jonás.
40 Como cani' xuban ja Jonás ojer oxi' k'ij in oxi' ak'a' q'ueje' chupan jun
nimlaj ch'u' in queri' c'a chwe anin chakaja' ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic
cuq'uin ja winak, oxi' k'ij in oxi' ak'a' ninq'ueje' na chipan ja rwach'ulew
chipan ja lugar ja bar neq'ueje' wi' ja camnaki'.
41 Ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio ja rachi'i' ja rec'o chipan ja tinamit
Nínive ojer eje'e' xqueyictaji ix cachbil ja rix tinamit Israel in eje'e' ne'oc e
k'etol tak tzij chewij. Queri' nbij chewe como ja raj Nínive eje'e' tok quic'axaj
ja rtzobal Dios ja bix chique rmal ja Jonás ojer q'uextaji ja quina'oj in queya'
can ja ritzelal. In ja camic nbij chewe, anin más chi na nim nuk'ij chwach ja
Jonás.
42 Ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio ja rixok ja reina rxin ja nación ja
c'o pa sur arja' xtiyictaji ix rachbil ja rix tinamit Israel in arja' noc k'etol tzij
chewij. Queri' nbij chewe como jari' ixok arja' c'a c'a nat pi wi' chi rc'axaxic
ja rna'oj Dios ja yatajnak tre ja rojer rey Salomón. In ja camic nbij chewe,
anin más chi na nim nuk'ij chwach ja Salomón.

* * * * * * * * * *

43 Jun itzel espíritu tok nel pa ranma jun achi arja' nbe pa tak lugar ja bar
mta wi' ya', nercanoj jun lugar ja bar nxula'n wi' pro matuwil ja lugar

44 in quewa' nbij ri': —Ninmeloj chic jutij chipan ja wochoch ja bar
inelnakto wi' nabey, ne'e. Ja c'a tok nekaj chic jutij ruq'uin ja rachi nutz'at
ja ranma cani' jun jay congana talani, josk'in rpan in wekon chi utz.
45 C'ac'ari' nmeloj chic jutij, ne'erc'ama' wuku' rach tak itzel espíritu ja
más chi na e itzel chwach arja'. Ja c'a tok ne'urkaj ruq'uin ja rachi ne'oc pa
ranma chi e waxaki' in tri' neq'ueje' wi'. Xc'a chewi' tok más chi na lawulo' ja
rc'aslemal ja rachi chwach ja nabey. In queri' c'a xtiban ixix chewe chakaja'
ja rix tinamit Israel ja congana itzelal ebanon.

* * * * * * * * * *

46 Ja Jesús c'a rmajon na tzij cuq'uin ja winak, ja c'a rute' in ja re rch'alal
ec'o chwa jay in ncajo' netzijon ruq'uin.
47 In bix tre ja Jesús:
—Pakasa' rate' in ja re awach'alal ec'o chwa jay in ncajo' netzijon awq'uin,
ne'xi.
48 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Camic nch'ob chawach echinatak ja nute' in echinatak ja wach'alal, ne'
tre.
49 C'ac'ari' xeruc'ut ja rdiscípulo in xbij:
—Eje'e' c'awa' e'ocnak nute' in e'ocnak wach'alal.
50 Queri' nbij chawe como xa nak ta ja nbanowi rvoluntad ja Nata' ja c'o
chila' chicaj arja' c'ari' ocnak nuchak' owi wana' owi nute', ne'e.

13

1 Chipan ari' k'ij xelel ja Jesús pa jay, be chiya' in tri' xetz'abe' wi'.
2 Congana e q'uiy ja winak xequimolo' qui' ruq'uin rmalc'ari' tok arja' xoc
chipan jun lancha in tz'abe' chipan. Ja c'a winak xepe'e can chiya' canojelal.
3 In xumaj tzij cuq'uin, q'uiy rwach ja xbij chique pa c'ambal tak tzij,
quewa' xbij ri':
—C'o jun ajticola' be pa ticoj tijco'm pa rchenoj.
4 Ja c'a tok xekaji xumaj rchicaxic ja rija'tz. C'o c'a kaj pa bey in xepeti ja
tz'iquin, quetij.
5 C'o chic jule' kaji ja bar c'o wi' abaj, xa xax ja rulew in chanim xelto rmal.
6 Pro ja tok xelto ja k'ij, xc'atsaj in tok q'uiswani chakij rmal como mta más
ja rc'amal.
7 C'o chic jule' kaj pa tak q'uix in tok q'uiswani q'uiyi ja q'uix, xcamsaj ja
tijco'm.
8 Pro c'o chic jule' kaj pan utzlaj ulew in wachini chi utz, ja jun chirwach
ija'tz c'oli xuya' jun ciento, c'oli xuya' sesenta in c'oli xuya' treinta.
9 Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij chewe ri', ne' chique.

* * * * * * * * * *

10 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' xe'ekaj ruq'uin in quewa' quibij tre ri':
—¿Nak tre tok xa c'ambal tak tzij nacoj tok nattzijon cuq'uin ja winak?
xeche' tre.
11 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:
—Ja rixix yatajnak chewe chi newotakij nak rbanic ja rawatal je'e tre
ja gobierno xin chila' chicaj pro ja chique ja jule' chic winak le' eje'e' ma
yatajnak ta chique.
12 Queri' nbij chewe como ja winak ja c'o je'e yatajnak chique eje'e' nyataj
na más chique in tok nq'uiswani nuban q'uiy cuq'uin. Pro ja c'a winak ja mta
yatajnak chique pro nquech'ob chi c'oli jari' nlasax chique.

13 Xa chewi' tok ncoj c'ambal tak tzij tok nintzijon cuq'uin ja winak le' como
eje'e' c'o quewach pro maticajo' nquetz'at ja nc'ut chiquewach, c'o quixquin
pro maticajo' nquic'axaj ja nbix chique in ni matich'obtaj wi' cumal.
14 Ja netajini nqueban jari' nbantaj cumplir ja rbin can ja Dios cani' bita-
jnak can ojer rmal ja profeta Isaías quewari': —Ruq'uin ewxquin nec'waxaj
na pro ni matich'obtaj wi' emwal in ruq'uin ewach netz'at na pro ni mta wi'
nak ta newasaj trij, ne'e. In jun chic xbij quewari':
15 —Queri' nbij chique ja winak le' como ja canma cowirnak in ja quixquin
c'ayew chi noc chipan ja nbix chique in ja quewach xa quiyupun. Queri'
nqueban como mta quigana nquetz'at ja nc'ut chiquewach in nixtac'a c'o ta
quigana nquic'axaj ja nbix chique in nixtac'a c'o ta quigana nquech'ob pa
tak canma ja nch'ob chiquewach in nixtac'a c'o ta quigana chakaja' nemeloj
wq'uin utzc'a chi ncuy ja quil quemac, ne'e ja Dios. Queri' c'a ja bitajnak can.
16 Pro ja rixix congana qui'il chewe como netz'at ja nc'ut chewach in
nec'waxaj ja nbix chewe.
17 Queri' nbij chewe como ni katzij wi' ja nbij chewe ri', e q'uiy ja rojer tak
profeta in e q'uiy ja jule' chic winak ja utz xetz'at rmal ja Dios, eje'e' congana
quiyarij quetz'at ta ja cani' nixtajini netz'at ixix camic in congana quiyarij
quic'axaj ta chakaja' ja cani' nixtajini nec'waxaj ixix camic.
18 Tec'waxaj c'a camic, anin nch'ob chewach nak rc'amonto ja c'ambal tzij
ja xinbij chewe tre ja rajticola'.
19 Ja utzlaj tzij ja nuc'ut chikawach nak rbanic ja gobierno xin chila' chicaj,
ja tok nel rbixic in tok c'o jun nc'waxaj pro matich'obtaj rmal ja c'a diablo
npeti, nlasajel ja tzij ja ticon pa ranma. Ja c'a ri' tibij tzij ja rija'tz ja kaj pa
bey.
20 Ja c'a rija'tz ja kaji ja bar c'o wi' abaj jari' tibij tzij ja winak ja nquic'axaj
ja utzlaj tzij in chanim nquinimaj, congana nequicot rmal.
21 Pro eje'e' e cani' jule' tijco'm ja mta rc'amal, xa ti jurata nquinimaj. Ja c'a
tok xterila' ja c'ayewalaj tiempo ja tok nmajtaj rbanic pokon chique ja winak
rmal ja rtzobal Dios eje'e' chanim nqueya' can.
22 Ja c'a rija'tz ja kaj pa tak q'uix jari' tibij tzij ja winak ja nquic'axaj ja utzlaj
tzij pro tok nq'uiswani xa ja' nquibisoj chic ja xin rwach'ulew in xa neban
engañar rmal ja meba'il. Rmalc'ari' tok xa ncami ja utzlaj tzij ja c'o pa tak
canma, mta rwach nuya'.
23 Pro ja rija'tz ja kaj pan utzlaj ulew jari' tibij tzij ja winak ja nquic'axaj
ja utzlaj tzij in nch'obtaj cumal in c'oli rwach nuya' pa tak canma. Eje'e' e
cani' jule' chirwach ija'tz c'oli xuya' jun ciento, c'oli xuya' sesenta in c'oli xuya'
treinta. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

24 In c'o chic jun ja c'ambal tzij xbij chique quewari':
—Ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' xuban jun achi xutic jule'
utzlaj ija'tz xin trigo pa rchenoj.
25 Pro ja winak ja tok ekajnak chic chi waram peti ja rc'ulel ja rachi, xurtica'
jule' itzel ija'tz chicojol ja trigo. Ja c'a tok tictaj can rmal meloji.
26 Ja c'a trigo xumaj q'uiyem in tok xumaj k'enaric ja rwach tri' xotakix wi'
chakaja' ja jule' chic ja ticon chicojol chi xa itzel tijco'm.
27 Ja c'a rajsamajela' eje'e' xebe ruq'uin ja quipatrón ja ticowi ja utzlaj ija'tz,
xequibij tre:
—Kajaw ¿la ma utzlaj ija'tz ta c'a ja xatic chipan ja rachenoj? ¿Nak moda tok
c'o jule' itzel tijco'm chicojol camic? xeche' tre.
28 In bix chique:

—Jari' c'o jun nc'ulel ticowi, xeche'xi. Ja c'a rajsamajela' eje'e' quibij chic jutij tre:
—¿La matawajo' c'a nokbe camic nekaboko'? xeche' tre.
29 In bix chic jutij chique:
—Jari' ma can ta, ma tebok ta, matzij tuc'amto ja trigo tok xtebok.
30 Mejor ch'enchila', tiq'uiy na chi ca'ï' como ja tok xterila' ja tiempo xin cosecha anin nbij na chique ja xquesamaj chipan ja tiempo xin cosecha: —Temolo' ruchi' nabey ja ritzel tijco'm in texima' rpan pa tak manoja utzc'a chi nporoxi. Pro ja trigo temolo' ruchi' chakaja' in tec'olo', ninche' na chique. Queri' ja c'ambal tzij xbij chique.

* * * * * * * * * *

31 In c'o chi c'a jun ja c'ambal tzij xbij chique quewari':
—Ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' jun ti chirwach mostaza c'amarel rmal jun achi, xutic pa rchenoj.
32 Jun ti chirwach mostaza más na tino'y chwach ja jule' chic ija'tz pro ja tok nq'uiyi más na nq'uiyi chwach jule' chic tijco'm, noqui cani' jun mocaj che'. Rmalc'ari' ja tak tz'iquin eje'e' nepeti, nurquibana' quesoc pa tak ruk'a'. Queri' ja c'ambal tzij xbij chique.

* * * * * * * * * *

33 In c'o chic jun ja c'ambal tzij xbij chique quewari':
—Ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' nuban jule' levadura ja nsapoji caxlanway rmal in c'o jun ixok xuc'am, xuya' chipan jule' k'or, oxi' pajbal harina ocnak. Ja c'a tok q'uiswani ja levadura mta ja maquita xekaj wi' tre ja k'or, congana samaj chipan. Queri' ja c'ambal tzij xbij chique.

* * * * * * * * * *

34 Ja Jesús, nojel ja tzij xbij chique ja winak xucoj c'ambal tak tzij chi rbixic chique. Ni majun nak ta xbij ta chique ja maquita xucoj c'ambal tak tzij chi rbixic chique.
35 Queri' xuban utzc'a chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak can ojer rmal ja profeta quewari': —Ja tok xquintzijoni, c'ambal tak tzij ncoj. Ja rawatalto je'e ja tok maja'n titz'ucarto ja rwach'ulew anin nk'alasaj na. Queri' ja bitajnak can.

* * * * * * * * * *

36 C'ac'ari' ja Jesús xeruban can despedir ja winak, be, xoc pa jay. Ja c'a rdiscípulo eje'e' xe'ekaj ruq'uin in quibij tre:
—Tach'obo' chikawach nak rc'amonto ja c'ambal tzij ja xabij tre ja ritzel tijco'm ja tic chicojol ja trigo, xeche' tre.
37 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ja nticowi ja utzlaj ija'tz jari' anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak.
38 Ja chenoj jari' ja rwach'ulew. Ja utzlaj ija'tz jari' ja rec'o pa rcuenta ja gobierno xin chila' chicaj. Ja ritzel tijco'm jari' ja rec'o pa rcuenta ja diablo.
39 Ja ticowi ja ritzel tijco'm ja rc'ulel ja rachi jari' ja diablo. Ja tiempo xin cosecha jari' ja q'uisbal tak k'ij ja tok xquinpi chic jutij. Ja nebanowi ja cosecha jari' ja ángel.
40 Cani' nban tre ja ritzel tijco'm nmol ruchi' in nporox pa k'ak' queri' c'a xtibantaj chique ja winak chakaja' chipan ja q'uisbal tak k'ij.
41 Ja c'a ranin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak xquenutakto ja ángel wxin, ne'urquichapa' canojel ja winak ja rec'o chipan ja ngobierno ja xa nequitakchi'ij ja cach tak winak chi rbanic ja il mac, ne'urquichapa' chakaja' canojel ja jule' chic winak ja xa e banol tak itzelal.

42 Ja c'a tok nechaptaj cumal nequich'akijel chipan jun nimlaj k'ak'. Ja c'a
winak janila chi ok'ej xtiqueban chipan ari' lugar in xtiquicach'ach'ej cak'.
43 Tokoc'ari' ja winak ja utz netz'at rmal ja Dios eje'e' nyataj na chique
chi nqueban ja cani' nuban ja k'ij, nech'a'an chipan ja gobierno xin Dios ja
Tatixel quixin. Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij chewe ri'.

* * * * * * * * * *

44 In jun chic, ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' jun nimlaj
meba'il wawan, mukun chipan jun chenoj in chaka jalal tok xiltaj rmal jun
achi. Ja c'a rachi xumuk can chic jutij, nmeloji, congana nquicoti, nojel ja c'o
ruq'uin nc'ayij in nulok' ja chenoj ja bar c'o wi' ja nimlaj meba'il.

* * * * * * * * * *

45 In jun chic, ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' nuban jun
comerciante ntajini ncanoj jule' abaj perla ne'xi, nimak rjil.
46 Ja c'a tok xuwil jun ja perla ja más chi na nim rjil be, in nojel ja c'o ruq'uin
xc'ayij in xulok' ja perla.

* * * * * * * * * *

47 In jun chic, ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' jun c'am
nq'uiak pa mar in ne'oqui ja ch'u' chipan pro nojel quewach ja ch'u' ne'oc
chipan.
48 Ja c'a tok xenoji ja ch'u' chipan lasaxto chiya'. Ja c'a xewasanto eje'e'
xetz'abe'e, quemaj quicha'ic ja ch'u'. Ja buen tak ch'u' jari' xequec'ol pro ja
mta ne'oc wi' xa xequich'akijel.
49 In queri' c'a xtibantaji chakaja' chipan ja q'uisbal tak k'ij, nepeti ja ángel,
ne'urquiwasajel ja ritzel tak winak chiquicojol ja re utz
50 in nequich'akijel chipan ja nimlaj k'ak'. Ja c'a winak janila chi ok'ej
xtiqueban chipan ari' lugar in xtiquicach'ach'ej cak', ne'e ja Jesús chique ja
rdiscípulo.
51 C'ac'ari' xbij chic chique:
—¿La nch'obtaj emwal nojel ja xinbij chewe? ne' chique.
—Nch'obtaji Kajaw, xeche' tre.
52 In xbij chic jutij chique:
—Como nch'obtaj emwal rmalc'ari' nbij chewe chi canojel ja maestro ja
nquitijoj qui' tre ja gobierno xin chila' chicaj eje'e' e junan ruq'uin jun rajaw
jay ja c'oli nojel ruq'uin ja nc'atzini, c'o c'ac'a, c'o ma c'ac'a ta chakaja' in arja'
nlasajto xa nak ta nc'atzin tre chi ca'i'. Queri' ja xbij chique.

* * * * * * * * * *

53 Ja c'a Jesús ja tok bitaj can rmal nojel awa' ja c'ambal tak tzij ri' arja' xelel
54 in be chipan ja rtinamit arja'. Ja c'a tok xekaji xoc chipan ja jay xin
molbal ri'il in xumaj quitijoxic ja winak. Ja c'a winak congana c'asc'o'i
quic'axaj ja tijonem ja xuya' chique in quewa' quibij chibil tak qui' ri':
—¿Bar c'a penak wala' ja rocnak tre jala' jun achi le'? congana taka'an rna'oj
in congana nimak tak milagro nuban chakaja'.
55 Pro ¿la ma arja' ta c'ala' ja rc'ajol ja josol che'? In ja rute' ¿la ma arja' ta
c'a ja rbina'an María? In ja rch'alal ¿la ma eje'e' ta c'a ja Jacobo, José, Simón
in Judas?
56 In canojel ja rana' ¿la ma ec'o ta c'a chikacojol chakaja'? ¿Bar c'a penak
wi' nojel ja ntajini nuban?
57 Queri' quibij, ni majun quigana ruq'uin, xa pokon nquena'. Ja c'a Jesús
arja' xbij chique:

—Ni majun profeta xin Dios ja maquita lok' nna'i xarwari' ma lok' ta nna'i
cumal ja rach aj tinamit in nixtac'a cumal ta ja rec'o pa rochoch chakaja', ne'
chique.
58 In xa ma nim ta ja milagro xuban tri' rumac ja ma xyuke' ta quec'u'x
ruq'uin.

14

1 Chipan ari' tiempo nojel ja ntajini nuban ja Jesús xekaj rbixic ruq'uin ja
gobernador Herodes.
2 Ja c'a Herodes arja' xbij chique ja rajsamajela' ja rec'o ruq'uin:
—Ja rachi ja maxco' ntajini nuban arja' Juan Bautista c'astajnakto chiquico-
jol camnaki' chewi' c'a tok ocnak tre ja nimak tak poder ja ntajini nsamaj
ruq'uin camic, ne' chique.
3-4 Queri' xbij como bien rotak chi arja' camsan rxin ja Juan Bautista tokori'
tok xutak rchapic, baq'ui in coj pa che'. Queri' xuban tre rumac ja bix tre
rmal ja Juan Bautista chi: —Ma rubey ta abanon chi ac'amon ja rawixnam,
ne'xi. Como ja Herodes arja' rc'amon ja rixnam rbina'an Herodías, rxjayil jun
rch'alal rbina'an Felipe.
5 Ja xuban ja Herodes nabey tok maja'n ticamsaj ja Juan Bautista ni c'o
wi' rgana ncamsaj pro xa nxbej ri' chiquewach ja winak como ja nquibij ja
winak chi ja Juan Bautista arja' jun profeta xin Dios, neche'e.
6 Pro tok q'uiswani xcamsaj tokori' tok xerila' ja k'ij ja nc'u̱l wi' rcum-
pleaños. Ja Herodías arja' c'o jun ral xtan in xajowi ja xtan chiquewach ja
winak ja quimolon qui' ruq'uin ja Herodes. Ja c'a Herodes arja' congana xel
ruc'u'x trij.
7 Rmalc'ari' tok quewa' xbij tre ja xtan ri':
—Tac'utuj chwe xa nak ta nawajo', can nya' chawe, ne' tre, in xuban jurar
chi ni nuya' wi' tre.
8 Pro ja xtan bix tre rmal ja rute' nak ja xtic'utuj tre ja Herodes in quewa'
ja xc'utuj tre ri':
—Ja rwi' ja Juan Bautista taya'a' chwe pa jun plato, ne' tre.
9 Pro ja c'a rey Herodes congana junwi' xuna' pro como rbanon chic jurar
chiquewach ja rec'o ruq'uin pa mesa chewi' tok xuya' orden chi nya̱' tre ja
xtan ja xc'utuj.
10 Xutak rcamsaxic ja Juan pa che' chi nlasax rwi'.
11 Ja tok lastaji ja rwi' ya'to chipan jun plato in xurjach tre ja xtan. Ja c'a
xtan arja' xuc'amel, xerjacha' chic tre ja rute'.
12 Ja c'a rdiscípulo ja Juan tok quic'axaj chi camsaxi eje'e' xebe, xequic'ama'
ja rcuerpo in xequimuku'. C'ac'ari' xebe, xequibij tre ja Jesús ja bantaji.

* * * * * * * * * *

13 Ja c'a Jesús tok xekaj rbixic ruq'uin ja bantaji arja' xoquel pa jun lancha,
xeryonaj ri' chipan jun lugar kas talani ja bar ma ec'o ta wi' winak. Pro ja
winak tok xekaj rbixic cuq'uin ja bar nbe wi' congana e q'uiy chique xe'elel
pa tak quitinamit, xebe chi cakan chi nequiwila'.
14 Ja c'a Jesús tok xelto chipan ja lancha xerutz'at ja winak chi congana e
q'uiy. Arja' xpokonaj quewach in xertzursaj ja yawa'i' chique.
15 Ja c'a tok kaj k'ij ja rdiscípulo ja Jesús eje'e' xebe ruq'uin in quibij tre:
—Ja lugar ja rokc'o wi' ri' congana talani in xuban hora, mejor ja naban,
que'ataka'el ja winak pa tak aldea chi nequilok'o' ja nquetij, xeche' tre.
16 —Mta rjawaxic chique chi nebe, ixix nixyo' chique ja nquetij, xeche'x
rmal ja Jesús.

17 —Pro mta nak ta kac'amonto xarwari' jo'o' rkan caxlanway in e ca'i'
cakan ch'u', xeche' tre.
18 —Que'ec'ama'to, xeche'x chic rmal ja Jesús.
19 C'ac'ari' xbij chique ja winak: —C'o buen tak k'ayis le' tetz'ulbej, ne'
chique. C'ac'ari' xuc'am ja jo'o' rkan caxlanway e rachbil ja ca'i' cakan ch'u',
ca'y chicaj in xmaltioxij tre ja Dios. Xuwech' ja caxlanway, xujach chique ja
rdiscípulo in eje'e' queya' chic chique ja winak.
20 Xewa'i pro ni canojelal in xenoji chi utz. Ja c'a caxlanway rachbil ch'u'
mol ruchi' ja totaji, cablajuj chacach xuban.
21 Ja xewa'i ec'o la jo'o' mil pro xa queyon achi'i', aparte ixoki' in ac'ala'.

* * * * * * * * * *

22 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja rdiscípulo:
—Puersa nixoquel chipan ja lancha, nixbe chajuparaj ya', nixnabeyaj
chinwach, ne' chique, in xeruban can despedir ja winak.
23 Ja tok xebantaj can despedir rmal, arja' jote' chwach jayu' ruyon, xuwil
jun lugar ja bar nuban wi' oración. Ja tok xoc ak'a' xa ruyon c'o tri'.
24 Ja c'a lancha kas pa nc'aj ya' c'o chi wi', c'o jun nimlaj ik' jaktajnakto
chiquij ja rdiscípulo, matuya' lugar chique chi nebini in ja nimak tak baloj
congana nuban tre ja lancha.
25 Ja c'a pa rsakaric rmajon binem parwi' ya' ja Jesús, xekaj chinakaj ja
lancha.
26 Ja c'a rdiscípulo tok quetz'at chi rmajon binem parwi' ya' congana
quixbej qui' rmal in congana capuj quec'u'x:
—C'o taka'an jun xbinel, xeche'e, in quemaj rakic quechi' rmal ja xbeben
ri'il.
27 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Ma ticapuj ta ec'u'x, xwa'n anin, ma texbej ta ewi', ne' chique.
28 Ja c'a Pedro arja' xbij tre:
—Wajaw, ja wi katzij chi atat, tabij chwe chi ninbin parwi' ya' chi ninbe
awq'uin, ne' tre.
29 —Catajo' c'a, ne'xi rmal ja Jesús. C'ac'ari' ja Pedro xelto chipan ja lancha
in xumaj binem parwi' ja ya', be ruq'uin ja Jesús.
30 Pro ja tok xutz'at ja ik' chi congana nuban arja' congana xbej ri' rmal,
xumaj kajem xe' ya' in xumaj rakic ruchi':
—Wajaw, kato'o' ki', ne' tre.
31 Ja c'a Jesús chanim xuyuk pon ruk'a', xuyic ja Pedro in quewa' xbij tre
ri':
—Achi, xa ma nim ta ja yukulbal ac'u'x wq'uin ¿nak tre tok xuban ca'i'
ac'u'x? ne' tre.
32 Ja c'a tok xe'oc chipan ja lancha cami ja ik'.
33 Ja c'a rec'o chipan ja lancha eje'e' quemaj rya'ic ruk'ij, quewa' quibij tre
ri':
—Ni katzij wi' chi atat ja rat Ralc'wal Dios, xeche' tre.

* * * * * * * * * *

34 Xe'elel, xe'ekaj chajuparaj ya', pa jun lugar rbina'an Genesaret xe'ekaj
wi'.
35 Ja c'a rachi'i' ja rec'o chipan ari' lugar tok queya' cuenta tre chi Jesús ja
xekaj cuq'uin eje'e' quitakla' rbixic chique canojel ja jule' chic winak ja rec'o
chipan ari' lugar in canojel ja yawa'i' xequec'amel ruq'uin ja Jesús
36 in quewa' quibij tre ri': —Tabana' jun utzil chake, taya'a' jutz'it lugar
chique ja yawa'i' chi nquechapoc jutz'it ja ratziak, mana xa jutz'it ruchi' ja

nquechapoc, xeche' tre. In queri' queban, canojel ja xechapowi ja rtziak xetzuri.

15

1 Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés e cachbil jule' fariseo, eje'e' epenak pa Jerusalén, xe'ekaj ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':

2 —¿Nak c'a tre tok ja radiscípulo atat matiquinimaj ja costumbre quixin ja kati't kamama'? como eje'e' tok newa'i matiquinimaj ja cani' nrajo' ja costumbre tre ja ch'ajoj k'abaj, xeche' tre.

3 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Pro ja c'a rixix chakaja' ma eniman ta ja mandamiento xin Dios como c'o jule' costumbre necoj chibil tak ewi' ja xa nuyoj ja mandamiento.

4 Queri' nbij chewe como ja Dios c'o jun mandamiento rya'on chewe, quewa' nbij ri': —Lok' que'ana'a' ja ratata' ate', ne'e. In jun chic mandamiento rya'on chewe quewa' nbij ri': —Ja wi c'o jun xa itzel ntzijon tre ja rtata' owi rute' jari' puersa ncamsaxi, ne'e.

5 Pro ja rixix xa ma lok' ta ne'ena' como quewa' ja tijonem neya' ri': —Ja wi nabij tre atata' owi ate': —Camic maquincowini natnuto' tre ja c'o rjawaxic chawe como nbin chic tre ja Dios chi rxin chic arja' ja c'o wq'uin, wi natche' tre,

6 jari' ma rjawaxic chi ta chi nato' tre ja c'o rjawaxic tre, nixche'e. Queri' ebanon, ja mandamiento xin Dios, ixix ebanon tre ni mta pro xa rumac ja recostumbre.

7 Caca' epalaj, bien ntake' chewe ja binto chewe ojer rmal ja profeta Isaías, quewa' xbij ri':

8 —Jawa' winak ri' xa chi quechi' c'o wi' tok nqueya' nuk'ij, ja canma c'a c'a nat c'o wi' chwe.

9 Ni majun noc wi' ja tok nqueya' nuk'ij, ja tijonem nqueya' rtzobal Dios neche' tre, pro xa mandamiento quixin winak. Queri' ja binto chewe rmal ja rIsaías, ne'e ja Jesús chique.

10 Ja c'a Jesús arja' xumaj chic tzij cuq'uin ja winak, quewa' xbij chique ri':

—Tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', kas ta xtich'obtaj emwal.

11 Ma ja ta ja noc pan achi' ja ntz'ilorsani ja rawanma pro ja ntz'ilorsan rxin jari' ja nelto pan achi', ne' chique.

12 Ja c'a rdiscípulo eje'e' xetiloc ruq'uin in quibij tre:

—¿La awotak chi ja fariseo junwi' quic'axaj ja xabij le'? xa pokon nquena' rmal, xeche' tre.

13 In bix chique rmal ja Jesús:

—Ja tijonem, xa nak ta chi tijonemal, ja Nata' ja c'o chila' chicaj wi ma arja' ta ticyon rxin jari' tijonem xa nyoji cani' nbạn tre k'ayis xa nboki.

14 Maxta quixocla' il chiquewach ja fariseo le', eje'e' xa e cani' moya' ja recuc'an chic jule' cach tak moya'. Pro jun moy wi nrc'aj chic jun rach moy xa netzakel pa jul chi e ca'i', queri' ja bix chique.

15 Ja c'a Pedro xbij tre:

—Tach'obo' chikawach ja c'ambal tzij xabij, ne' tre.

16 In bix chique rmal ja Jesús:

—Taka'an matich'obtaj emwal ixix chakaja'.

17 ¿La matich'obtaj c'a emwal chi ja noc pan achi' jari' nkaj chi apan in nelel chic jutij?

18 Pro ja nelto pan achi' jari' pan awanma nwinakarto wi' in jari' ntz'ilorsan rxin ja rawanma.

19 Queri' nbij chewe como pan awanma nwinakarto wi' ja ritzel tak na'oj
cani' tre banoj camíc, cani' tre tok c'o jun natoc ruq'uin ja wi ma awixjayil
ta owi ma awachajil ta, cani' tre banoj alak', cani' tre ja naya' testigo'il ja ma
katzij ta in cani' tre ja tok nabij jule' tzij tre ja Dios ja xa ofensa rc'amonto tre.
20 Nojel awa' ritzelal ri' jari' ntz'ilorsan rxin ja rawanma no ja mataban
ja costumbre tre ja ch'ajoj k'abaj jari' mta moda xtitz'ilorsax ta ja rawanma
rmal. Queri' bix chique rmal.

* * * * * * * * * *

21 C'ac'ari' ja Jesús xelel chipan ja lugar, be cha jun lugar chic ja bar c'o wi'
ja ca'i' tinamit, jun rbina'an Tiro in jun rbina'an Sidón.
22 Ja c'a tok xekaji chaka jalal tok c'o jun ixok xekaj ruq'uin. Ja rixok
cananea ne'xi, in tri' c'o wi' chipan ja lugar ja xekaj wi' ja Jesús. Arja' xurak
ruchi' trij ja Jesús in quewa' xbij tre ri':
—Wajaw, atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it
nwach, c'o jun wal ocnak jun itzel espíritu tre in congana lawulo' nba̱n tre
rmal, ne' tre.
23 Pro ja Jesús ni majun nak ta xbij tre. Xepi c'a ja rdiscípulo in quewa' quibij
tre ri':
—Tabana' jun utzil, tabij tre ja rixok chi nmeloji, congana nurak ruchi'
chakij, xeche' tre.
24 In bix chique rmal ja Jesús:
—Ja Dios xa ruyon cuq'uin ja tinamit Israel inrtakonto wi', eje'e' e cani' tak
carnelo etzaknak, xeche'x rmal.
25 Pro peti ja rixok, xuque' chwach in xbij tre:
—Wajaw, quinato'o', ne' tre.
26 Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ja nc'ambajbej rxin:
—Ma rubey ta xtic'am ta queway ja ralc'walaxela' in xtiq'uiakel ta
chiquewach tak tz'i', ne' tre.
27 Ja c'a rixok xbij chic jutij tre:
—Wajaw, ni katzij wi' ja nabij pro ja tak tz'i' eje'e' nya̱' lugar chique cumal
ja cajaw chi nquetij ja rc'utal tak way ja ntzakel xe' mesa, ne' tre.
28 In bix chic jutij tre rmal ja Jesús:
—Ixok, congana taka'an nim ja yukulbal ac'u'x wq'uin. Camic ntzuri ja
rawal ja cani' xac'utuj chwe, ne'xi rmal, in ni jari' hora tzuri ja ral.

* * * * * * * * * *

29 Ja c'a Jesús xelel chipan ja lugar, be, xekaj chuchi' ja ya' ja bina'an tre
Galilea, jote' chwach jayu', xuwil jun lugar ja bar tz'abe' wi'.
30 Congana e q'uiy ja winak xe'ekaj ruq'uin, equic'amonto je'e yawa'i' cani'
chique tak cojo, cani' chique moya', cani' chique mema' in cani' chique ja
ma tz'akat ta je'e quek'a' owi cakan, in c'a ec'o na más ja yawa'i', xe'equiya'a'
chwach ja Jesús in arja' xertzursaj.
31 Ja winak congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji, ja mema' netzijon chic,
ja ma tz'akat ta je'e quek'a' owi cakan xetzuri, ja tak cojo utz chic nebini,
ja moya' neca'y chic. Eje'e' congana queya' ruk'ij ja Dios, jari' Dios rxin ja
tinamit Israel.

* * * * * * * * * *

32 C'ac'ari' ja Jesús xersiq'uij pon ja rdiscípulo, quewa' xbij chique ri':
—Congana npokonaj quewach ja winak, tuban oxi' k'ij queq'ueje' wq'uin
in mchita nak chi ta nquetij. Mta ngana nenutakel ja maquita xquewa'el,
matzij xa quetujkar pa bey rmal wa'al, ne' chique.
33 Ja c'a rdiscípulo eje'e' quibij tre:

—Jawa' lugar ja rokc'o wi' ri' congana talani ¿bar c'a nekac'ama' wi' ja xtiquetij ja winak le'? como congana e q'uiy, xeche' tre.

34 —¿Jaru' rkan ja caxlanway c'ol ewq'uin? xeche'x rmal ja Jesús.

—Wuku' rkan rachbil jun ca'i' cakan ch'u' chakaja', xeche' tre.

35 Ja c'a Jesús xbij chique ja winak chi netz'abe' kaj pa tok'ulew.

36 C'ac'ari' xuc'am ja wuku' rkan caxlanway rachbil ch'u', xmaltioxij tre ja Dios, xuwech' in xujach chique ja rdiscípulo. Ja c'a rdiscípulo eje'e' queya' chic chique ja winak.

37 Xewa'i ja winak pro canojelal in xenoji chi utz. Ja c'a caxlanway rachbil ch'u' mol ruchi' ja totaji, wuku' chacach xuban.

38 Ja xewa'i e quiji' mil pro xa queyon achi'i', aparte ixoki' in ac'ala'.

39 C'ac'ari' ja Jesús xeruban can despedir ja winak, xoquel chipan ja lancha, be chipan ja lugar rbina'an Magdala.

16

1 Ec'o c'a jule' fariseo e cachbil jule' saduceo, eje'e' xe'ekaj ruq'uin ja Jesús. C'oli quic'axaj tre pro xa nquic'ambajbej rxin, quewa' quibij tre ri':

—Tabana' jun milagro ja nc'utu chikawach chi Dios yoyon chawe ja poder ja c'o pan ak'a', xeche' tre.

2 In bix chique rmal:

—C'oli neban je'e tok noc ak'a' quewa' nebij ri': —Camic buena ja tiempo penak, ja caj nc'utuwi, congana quiak, nixche'e.

3 In c'o je'e ja pa tak sakaric quewa' nebij ri': —Ja tre jun k'ij ri' ma buena ta ja tiempo penak, ja caj nc'utuwi, congana quiak in congana mukuli, nixche'e. Caca' epalaj, ixix bien nch'obtaj emwal nak rc'amonto ja netz'at je'e chicaj pro ja ntajini nuban ja Dios chewach chipan ja tiempo ja rokc'o wi' ri' jari' ni matich'obtaj wi' emwal nak rc'amonto.

4 Ja winak ja nec'utun chwe chi nban jun milagro utzc'a chi ninquinimaj eje'e' xa e itzel tak winak, xa quiya'on can ja Dios. Pro ja milagro ja nquic'utuj jari' ni matinban wi' chiquewach xarwari' c'o jun ja milagro nbantaj na chiquewach, jun milagro ja cani' xuban ja rojer profeta Jonás. Queri' bix chique rmal. C'ac'ari' xelel chiquicojol in be.

* * * * * * * * * *

5 Ja c'a tok xe'ekaji chajuparaj ya' ja c'a rdiscípulo eje'e' queya' cuenta tre chi mta queway quic'amonto, quimestaj can.

6 Ja c'a Jesús xbij chique:

—Kas bien tech'obo', kas tebana' cuenta ewi' chwach ja levadura quixin ja fariseo e cachbil ja saduceo, ne' chique.

7 Ja c'a rdiscípulo eje'e' quemaj tzij chibil tak qui', quewa' nquibij ri':

—Queri' nbij chake rumac ja mta way kac'ampi ta, xeche'e.

8 Pro ja Jesús arja' rotak ja quimajon rbixic in quewa' xbij chique ri':

—Achi'i', taka'an ma nim ta ja yukulbal ec'u'x wq'uin. ¿Nak tre tok nebij: —Taka'an mta way kac'ampi ta, kas nixche'e?

9 ¿Maja'n ek tich'obtaj emwal? ¿La maturkaj c'a chewe ja xinban tre ja jo'o' rkan caxlanway xenutzuk jo'o' mil achi'i' tre? ¿In la maturkaj c'a chewe chakaja' jaru' chacach totaji?

10 ¿La maturkaj c'a chewe ja xinban chic tre ja wuku' rkan caxlanway xenutzuk quiji' mil achi'i' tre? ¿In la maturkaj c'a chewe chakaja' jaru' chacach totaji?

11 ¿Nak c'a tre tok matich'obtaj emwal ja xinbij chewe chi neban cuenta ewi'
chwach ja levadura quixin ja fariseo e cachbil ja saduceo? Ma rmal ta wa'an
caxlanway xemestaj can ja tok xinbij queri' chewe, ne' chique.
12 C'ac'ari' ch'obtaj cumal chi ja xbij ja Jesús chi nqueban cuenta qui'
chwach ja tijonem quixin ja fariseo e cachbil ja saduceo, ma ja ta ja levadura
xin caxlanway nqueban cuenta qui' chwach.

* * * * * * * * * *

13 Ja c'a Jesús tok xe'ekaj chinakaj ja tinamit Cesarea ja c'o pa rcuenta Filipo
arja' xc'axaj chique ja rdiscípulo:
—Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak ¿nak inocnak wi'
ja nquibij chwe ja winak? ne' chique.
14 Ja c'a rdiscípulo eje'e' quibij tre:
—Ec'oli nebin chawe chi atat at Juan Bautista, jule' chic nebini chi at Elías
in ec'o chic jule' ja nebini chi at Jeremías owi at jun chic chique ja rojer tak
profeta, xeche' tre.
15 —Ja c'a rixix ¿nak nebij chwe, nak inocnak wi'? ne'e.
16 Peti ja Simón Pedro, xbij tre:
—Ja ratat at Cristo at Ralc'wal ja c'aslic Dios, ne' tre.
17 Ja c'a Jesús arja' xbij tre:
—Congana qui'il chawe Simón ja rat rc'ajol Jonás como ja c'a xabij kaj chwe
ma winak ta xek'alasan ta chawach, ja Nata' ja c'o chila' chicaj arja' k'alasan
chawach.
18 Anin nbij chawe chi atat at Pedro in parwi' awa' ja jun abaj ri' xtintic wi'
ja wiglesia in ja camíc ni maticowin wi' trij.
19 Anin c'o jule' lawe nya' na chawe rxin ja gobierno xin chila' chicaj. In
xa nak ta ja mataban permitir wawe' chwach'ulew jari' ja matiban permitir
chila' chicaj. In xa nak ta ja naban permitir wawe' chwach'ulew jari' ja nbạn
permitir chila' chicaj, ne' tre.
20 C'ac'ari' xbij chique ja rdiscípulo chi ni majun bar ta tri' nquibij wi' chi
arja' ja Cristo.

* * * * * * * * * *

21 Ja Jesús, chipan ari' tiempo xumajto rk'alasaxic chiquewach ja rdiscípulo
chi rjawaxic nbe na pa Jerusalén, quewa' xbij chique ri':
—Nentija' na rpokonal pa quek'a' ja principali' e cachbil ja jefe quixin
sacerdote e cachbil chakaja' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley
xin Dios. Congana lawulo' xtiban na chwe, nincamsax na in chi rox k'ij
ninc'astaj na, ne' chique.
22 Ja c'a Pedro arja' xuchap chi ruk'a' in xumaj rch'a'ic tre ja xbij:
—Dios ta xtipokonaj awach, ja xabij le' mta moda xtibantaj ta, ne' tre.
23 Ja c'a Jesús xuya' vuelta in xbij tre ja Pedro:
—Catel chinwach Satanás, atat xa at cani' jun abaj ninapajsaj chipan ja bey
nmajon. Queri' nbij chawe como ma queri' ta nawajo' chwe chi nban ja cani'
nrajo' chwe ja Dios chi nban, xa junan ana'oj cuq'uin winak, ne' tre.
24 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja rdiscípulo:
—Xa nak ta ja c'o rgana nyuke' ruc'u'x wq'uin rjawaxic chi matuya' rgana
ja tzabuklaj c'aslemal rc'an. Rjawaxic chakaja' chi matipokonaj nutij ja
rpokonal mwal in ntre'el chwij. Jari' cani' jun cruz nyạ' trij pro matipokonaj
nuc'am ja cruz, nrijkajel in nbe ja bar necamsax wi'.
25 Queri' nbij chewe como xa nak ta ja npokonaj nuya' can ja rc'aslemal
jari' ni matuwil wi' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro xa nak ta ja

matipokonaj nuya' can ja rc'aslemal mwal jari' nuwil ja utzlaj c'aslemal ja
mta q'uisic trij.
26 Como cani' tre jun winak ¿nak c'a nuch'ec trij wi xuch'ec nojel ja meba'il
rxin ja rwach'ulew pro wi ma xuwil ta ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij?
Ja wi xutzak ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij jari' mta jun meba'il ja
xtilok'bej ta.
27 Queri' nbij chewe como anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja
winak ninpi chi na jutij e wachbil ja ángel wxin, tokori' ja gloria xin Dios con-
gana nch'a'an chwij in ja winak nunya'a' na rtojbalil chique chiquijujunal ja
queban wawe' chwach'ulew.
28 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ec'oli chewe ja rec'o wawe' camic ri' c'a
ec'as na ja tok xtiquetz'at ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja'
ocnak chic Rey in xtumaj rbanic mandar chipan ja rgobierno. Queri' xbij ja
Jesús chique.

17

1 Ja c'a chi waki' k'ij ja Jesús xeruc'amel ja Pedro e rachbil Jacobo in Juan ja
rch'alal ja Jacobo, xebe, xequiyonaj qui' parwi' jun nimlaj jayu'.
2 Ja c'a rachbal ja Jesús xuq'uex ri' chiquewach in ja rpalaj congana ruch'a'
cani' k'ij in ja rtziak congana sak xeli cani' luz.
3 Chaka jalal tok winakar chiquewach ja Moisés rachbil Elías, quimajon tzij
ruq'uin ja Jesús.
4 Ja c'a Pedro arja' xbij tre ja Jesús:
—Wajaw, congana qui'il ja rokc'o wi' ri'. Ja wi c'ol agana atat nak tre
makoq'ueje' wawe' in nkaban oxi' tak jay, jun awxin atat, jun rxin Moisés
in jun rxin Elías, ne' tre.
5 C'a rmajon na tzij ja Pedro tok chaka jalal c'o jule' sutz' congana ruch'a'
xermujaj in c'o jun kulaj tzijonto chipan, quewa' xbij chique ri':
—Jawa' wari' jawa' chak'laj Walc'wal, congana ninquicot trij, teya'a'
ewxquin tre nak ja nbij arja' chewe, ne'e.
6 Ja c'a rdiscípulo tok c'axtaj cumal ja bix chique rmal ja kulaj eje'e' xejupe'
pa tok'ulew, congana quixbej qui'.
7 Ja c'a Jesús arja' tiloc cuq'uin, xeruchap in xbij chique:
—Quixyictaji, ma texbej ta ewi', ne' chique.
8 Ja c'a reje'e' tok xeca'y nojoj mchita ja Moisés mchita ja rElías, xa ruyon ja
Jesús c'o can chic.
9 C'ac'ari' xebe, kas exulanto parwi' ja jayu' ja tok bix chique rmal ja Jesús:
—Ni majun bar ta tri' xtebij wi' ja xetz'at, c'a tokori' xtebij ja tok c'astajnak
chic chiquicojol camnaki' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak,
xeche'xi.
10 Ja c'a rdiscípulo eje'e' quibij tre:
—Ja wi queri' nabij ¿nak c'a tre tok ja maestro xin ley eje'e' nquibij chi ja
rElías rjawaxic chi arja' npi na nabey chwach ja Cristo? xeche' tre.
11 —Ni katzij wi' nquibij chi ja' Elías npeti nabey chi nurchomarsaj nojelal.
12 Pro anin nbij chewe chi ja rElías arja' penak chic pro eje'e' xa ma
xch'obtaj ta cumal nak ja rocnak wi' in xa queban tre nak c'o quigana queban
tre. In queri' xtiban tre chakaja' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja
winak, arja' nutij na ja rpokonal pa quek'a' chakaja', ne'e ja Jesús chique.
13 Ja c'a rdiscípulo tok c'axtaj cumal ja xbij chique eje'e' ch'obtaj cumal chi
tre ja Juan Bautista ntzijon wi' in ma tre ta ja rElías ja kas ntzijon wi'.

* * * * * * * * * *

14 Ja c'a tok xe'ekaji ja bar ec'o can wi' ja winak c'o jun achi xurkaj ruq'uin
ja Jesús, xuque' chwach in quewa' xbij tre ri':
15 —Wajaw, anin c'o jun nc'ajol yawa', tapokonaj jutz'it rwach como arja'
c'o jun yobil tre nuya' ataque tre in congana lawulo' nuban rmal. Q'uiylaj
mul banon tre ch'akin pa k'ak' rmal in q'uiylaj mul ch'akin pa ya' chakaja'.
16 Xinc'amto chiquewach ja radiscípulo pro eje'e' ma xecowin ta quitzursaj
ta, ne' tre.
17 Ja c'a Jesús tok c'axtaj rmal ja bix tre rmal ja rachi quewa' xbij ri':
—Ixix ja rix tinamit Israel, ni taka'an mta wi' yukulbal ec'u'x wq'uin,
taka'an yojtajnak ja rena'oj. Taq'ue titzuri ja nsamaj checojol, c'ayew chwe
chi ncoch' más ja matiyuke' ec'u'x wq'uin. Camic tec'ama'to ja rala' wq'uin,
ne' chique.
18 Ja c'a Jesús tok c'amarto ja rala' ruq'uin xch'olij ja ritzel espíritu ja rocnak
tre. Ni xelel ja ritzel espíritu pa ranma in ja rala' ni jari' hora tzuri.
19 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' quiyonaj qui' ruq'uin in quewa' quibij tre
ri':
—¿Nak tre ja rajoj ma xokcowin ta kawasajel ja ritzel espíritu? xeche' tre.
20 —Rumac ja yukulbal ec'u'x wq'uin xa ti ma nim ta chewi' tok ma
xixcowin ta. Como ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja wi c'o yukulbal
ec'u'x wq'uin, wi nsamaji ja yukulbal ec'u'x ja cani' nuban jun ti chirwach
mostaza nixcowin c'ari' neban jun nimlaj samaj. Cani' trewa' ja jun jayu'
ri', nixcowini nebij tre chi neli ja bar c'o wi' in nbe cha jun lugar chic in
nixrnimaj in mta nak chi ta ja maquita nixcowini neban.
21 Ja ritzel tak espíritu ja re quitakala' jari' nc'atzin oración in nc'atzin
ayuno chi nelasbexi, xeche'xi.

* * * * * * * * * *

22 Ja c'a Jesús c'o chic pa Galilea e rachbil ja rdiscípulo ja tok arja' xbij chic
chique: —Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' njach na pa
quek'a' ja winak,
23 ncamsax na cumal pro chi rox k'ij nc'astaji, ne' chique. Ja c'a reje'e'
congana xebison rmal ja bix chique.

* * * * * * * * * *

24 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja tinamit Capernaum ec'oli winak ja nemolowi
ja rimpuesto ja nbe chipan ja caja rxin ja nimlaj templo, eje'e' xe'ekaj ruq'uin
ja Pedro in quewa' quibij tre ri':
—Ja remaestro ixix ¿la matutoj ja rimpuesto? xeche' tre.
25 —Nutoj nac'a, ne'e ja Pedro chique. C'ac'ari' be ja Pedro, xoc chipan ja
jay ja bar c'o wi' ja Jesús. Ja c'a Jesús arja' k'ilon rxin ja Pedro nabey, quewa'
xbij tre ri':
—Simón ¿nak ja nach'ob atat, ja rey rxin ja rwach'ulew chok chique
nquic'utuj wi' ja rimpuesto, la chique calc'wal o la chique jule' winak chic?
ne' tre.
26 —Chique ja jule' chic winak, ne'xi rmal ja Pedro. Ja c'a Jesús xbij chic tre:
—Ja wi queri' nqueban ma rjawaxic ta c'ari' chi nquetoj ja ralc'walaxela'.
27 Pro como matikajo' nekaban ofender xa chewi' tok nbij chawe,
tac'ama'el ja rabak chapbal ch'u', jat chiya'. Ja c'a tok xcatekaji taq'uiaka'
ja rabak pa ya'. Ja nabey ch'u' xtachap tajaka' ja pa ruchi' in tri' nawil wi'
jun pwok, ca'i' impuesto nutoj, nutoj wxin anin in nutoj awxin atat chakaja'.
Xtawasaj ja pwok in najach chique ja molol impuesto, ne' tre.

18

1 Jari' tiempo ja rdiscípulo ja Jesús eje'e' xe'ekaj ruq'uin in c'oli quic'axaj tre
quewari':
—¿Nak chake ja más nim ruk'ij ja tok xtoqui ja gobierno xin chila' chicaj?
xeche' tre.
2 Ja c'a Jesús arja' xsiq'uij pon jun tac'al, xuya' chiquicojol
3 in quewa' xbij chique ri':
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja wi mateq'uex ja rena'oj, wi maquixo-
qui ix cani' tak ac'ala' jari' nixtac'a xquixoc ta chipan ja gobierno xin chila'
chicaj.
4 Xa nak ta ja nuban tino'y chi noqui cani' ja jun tac'al ri' ja c'ari' ja más nim
ruk'ij chipan ja gobierno xin chila' chicaj.
5 Ja tak ac'ala' ja re quitakawa' xa nak ta xtic'ulu jun chique in wi pa nubi'
anin tok nuc'ul tibij c'a tzij ari' chi anin ja ninruc'ul.
6 Pro congana lawulo' chique xa nak ta ja xquetakchi'in quixin awa' ja re
takno'y ri' ja yukul quec'u'x wq'uin, congana lawulo' chique masqui xa ti
jun chique ja nquitakchi'ij chi rbanic ja il mac. Más na mejor nxim jun ca'
chi quekul chanim in neq'uiak pa ya' in nejik'i chwach ja nquitakchi'ij jun
chique wa' ja yukul quec'u'x wq'uin.
7 Ja winak wawe' chwach'ulew congana npokonaj quewach, congana
lawulo' quibanon rumac ja xa netakchi'ixi chi rbanic ja il mac. Queri' nbij
chewe como wi ncajo' owi mani ni netakchi'ix wi' pro congana lawulo'
chique ja netakchi'in quixin.
8 Rmalc'ari' nbij chewe, ja wi c'o jun ek'a' owi jun ewakan wi xa nixr-
takchi'ij in nixrkajsaj chipan ja il mac mejor ja neban, tekupijel in tech'akijel.
Como más na utz ja xa jun ek'a' owi xa jun ewakan nixoc chipan ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij chwach ja ca'i' ek'a' in ca'i' ewakan nixch'akix
chipan ja k'ak' ja ni mta wi' chupic trij.
9 In chakaja' wi c'o jun panewach xa nixrtakchi'ij in nixrkajsaj chipan ja
il mac mejor ja neban, tewasajel in tech'akijel. Como más na utz ja xa jun
panewach nixoc chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij chwach ja ca'i'
panewach nixch'akix chipan ja k'ak' ja ni mta wi' chupic trij.
10 Kas tebana' cuenta nak neban chique wa' ja re takno'y ri', nixtac'a jun ta
chique xteban ta tre ni mta. Como anin nbij chewe chi ja chila' chicaj ec'oli
ja ángel quixin in jari' ángel mta ari' ja maquita yatajnak chique chi ne'ekaj
chwach ja Nata' ja c'o chila' chicaj.
11 Como ja ranin inpenak chi quito'ic ja retzaknak, anin ja rin Alc'walaxel
ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak.
12 ¿Nak nech'ob ixix trewa' ja xtinbij chewe ri'? Tzuc'a c'o ta jun achi ec'o ta
jun ciento tak rcarnelo in ntzak ta c'a jun chique. ¿Nak nuban ja rachi nech'ob
ixix? ¿La maqueruya' can ja re noventinueve in nbe pa tak k'ayis chi rcanoxic
ja tzaki?
13 Queri' nuban in anin nbij chewe, ja wi nuwil jari' más na nquicot rmal
ja jun xuwil chiquewach ja re noventinueve ja ma xetzak ta.
14 In queri' c'a tre chakaja' ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj, ja rvoluntad
arja' nixtac'a c'o ta jun chique wa' ja re takno'y ri' xtitz'ilox ta.

****

15 In jun chic chakaja', wi c'o jun awach'alal xuban jun itzel chawe jat
ruq'uin, teyonaj ewi' ruq'uin in tach'obo' chwach ja xuban chawe. Ja c'a wi
nch'obtaj rmal ja nabij tre xach'ec c'ari' ja rawach'alal, xixtzur c'ari' ruq'uin.

16 Ja c'a wi matich'obtaj rmal tac'ama'el jun owi e ca'i' awachbil, jat chic
jutij ruq'uin. Queri' naban utzc'a chi nojel ja nbixi c'o jun owi e ca'i' testigo
ja nec'axani.
17 Ja wi ni mta wi' rgana nuch'ob ja nquibij ja testigo tabij c'a chique ja
riglesia. Ja c'a wi ni mta wi' rgana nuch'ob ja nquibij ja riglesia tabana' c'a
tre chi ma awachbil chi ta cani' naban chique ja molol tak impuesto e cachbil
ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios.
18 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', xa nak ta ja mateban permitir wawe'
chwach'ulew jari' ja matiban permitir chila' chicaj in xa nak ta ja neban
permitir wawe' chwach'ulew jari' ja nbạn permitir chila' chicaj.
19 Jutij chic nbij chewe, mana xa e ca'i' chewe wi xa junan nquech'ob tre ja
nquic'utuj pan oración jari' nc'axaxi ja coración in ja nquic'utuj jari' nyataj
chique rmal ja Nata' ja c'o chila' chicaj.
20 Queri' nbij chewe como ja tok ec'o ca'i' owi e oxi' ja quimolon qui' pro
wi pa nubi' anin tok quimolon qui' jari' inc'o chiquicojol. Queri' xbij ja Jesús
chique.
21 Peti ja Pedro:
—Wajaw, ja wach'alal, wi q'uiylaj mul nuban itzel chwe ¿jaru' mul ncuy?
¿La sobre ari' ja wuku' mul? ne' tre ja Jesús.
22 In bix tre:
—Ma ja ta nbij chawe chi wuku' mul ja nacuy pro ja nbij anin chawe, wuku'
mul chi setenta ja nacuy.
23 Rmalc'ari' tok nbij jun c'ambal tzij chewe ri'. Ja gobierno xin chila' chicaj
queri' rbanic cani' nuban jun rey tok nchomij cuenta cuq'uin ja nesamaj
ruq'uin.
24 Ja rey tok xumaj rbanic ja cuenta cuq'uin c'o jun chique xeyạ' chwach,
q'uiylaj mil quetzal ja ruc'as c'o ruq'uin, c'ayew chi naltaji.
25 Ja c'a rajc'as como maticowini nutoj ja ruc'as chewi' tok c'o jun orden
xuya' ja rey, quewa' xbij ri':
—Mejor, tec'ayij ja rachi e rachbil rxjayil in ralc'wal chakaja', in nojel ja c'o
ruq'uin tec'ayij chakaja'. Puersa ntojtaj na ja ruc'as, ne'e.
26 Ja c'a rajsamajel arja' xuque' chwach ja rey in quewa' xbij tre ri':
—Wajaw, tiq'ue jutz'it apaciencia wq'uin, anin ntoj na nojel ja nuc'as, ne'
tre.
27 Ja rey congana xpokonaj rwach ja rajsamajel, xsokpijel in xucuy ja
ruc'as.
28 Pro jari' ajsamajel tok xelel chaka jalal tok quec'ul qui' ruq'uin jun
chic rach ajsamajel in c'o ruc'as ja rach ajsamajel ruq'uin pro xa jun ciento
quetzal ja ruc'as. C'ac'ari' xuchap chi rukul:
—Tatojo' ja rac'as wq'uin, ne' tre.
29 Ja c'a rach ajsamajel arja' xuque' chwach:
—Tiq'ue jutz'it apaciencia wq'uin, anin ntoj na nojel ja nuc'as, ne' tre,
30 pro arja' ma xrajo' ta. C'ac'ari' xuc'amel, xutak pa che' in xbij tre chi c'a
tokori' nelto pa che' ja tok xtucoj ja ruc'as.
31 Ja jule' chic rach tak ajsamajela' tok quetz'at ja bantaji eje'e' congana
junwi' quena', xebe ruq'uin ja rey, xequibij tre nojel ja bantaji.
32 Ja c'a rey arja' xutak rsiq'uixic in quewa' xbij tre ri':
—Atat congana at itzel ajsamajel, anin xincuy nojel ja rac'as c'o wq'uin
como xac'utuj chwe chi npokonaj awach.
33 ¿Nak c'a tre tok ma xapokonaj ta rwach ja rawach ajsamajel ja cani'
xinban anin chawe, xinpokonaj awach? Queri' ja xbij tre.

34 Congana yictaj ryewal ja rey, xujach ja ritzel ajsamajel chique jule' chic
winak chi nutij pokon pa quek'a' in xbij tre chi tri' nq'ueje' wi', c'a tokori' nel
libre ja tok xtutoj nojel ja ruc'as. Queri' nbij ja c'ambal tzij.
35 In ja Nata' ja c'o chila' chicaj queri' c'a xtuban chewe ixix chakaja'
chejujunal ja wi ma nojel ta ec'u'x ma nojel ta ewanma ne'ecuy ja rewach'alal
ja nqueban chewe.

19

1 Ja c'a Jesús tok bitaj can rmal nojel awa' jule' tzij ri' xelel chipan ja
departamento Galilea in be cha jun lugar chic chajuparaj binelya' Jordán ja
c'o pa rcuenta Judea.
2 Congana e q'uiy ja winak xetre'el trij, xe'ekaj chipan ja lugar in tri'
xertzursaj wi'.
3 Ec'o c'a jule' fariseo xe'urkaj ruq'uin in quewa' quibij tre ri' pro xa
nquic'ambajbej rxin:
—Ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés ¿la nuya' lugar tre jun achi
chi nujach can ja rxjayil ja tok c'oli xa nak ta ril nuban ja rixok? xeche' tre.
4 In bix chique rmal ja Jesús:
—¿La ma esiq'uin ta la'an chewi' nak quibanic ja winak ja tok kas
xewinakarsaxto nabey? Ja Dios ja winakarsan quixin, achi in ixok xer-
winakarsaj
5 in quewa' xbij ri': —Rmalc'ari' ja rachi neruya' can ja rtata' rute', nquexim
qui' ruq'uin ja rxjayil in xa jun cuerpo nqueban chi e ca'i', ne'e.
6 Queri' c'a rbanic, ma e ca'i' chi ta, xa jun cuerpo quibanon. Ja Dios como
arja' bano jun chique maxta c'o jun winak tijacho quixin. Queri' bix chique
rmal ja Jesús.
7 In quibij chic tre:
—Ja wi queri' nabij ¿nak c'a tre tok xuya' jun mandamiento ja Moisés chi ja
rachi nuban jun wuj in ntz'ibaj chipan chi xajutij nujach can ja rixok? xeche'
tre.
8 In bix chic chique rmal ja Jesús:
—Como congana cowirnak ja rewanma chi rbanic ja ritzelal xa chewi' tok
xuya' lugar chewe ja Moisés chi ne'ejach can ja rewixjayilal. Pro ma queri' ta
bantajnakto ja kas nabey.
9 Anin nbij chewe, jun achi xa nak ta chi achi'al wi nujach can chijutij ja
rxjayil in ja rxjayil wi ma macunnak ta ruq'uin jun chic achi in wi nuc'am
chic jun chic ixok jari' adulterio ja nuban. In wi c'o jun achi nuc'am jun ixok
jachon can jari' achi adulterio ja nuban chakaja'. Queri' bix chic chique rmal
ja Jesús.
10 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' quibij tre:
—Ja wi matiya' lugar chique ja rachi'i' chi nequeya' can ja quixjayilal mejor
ja nqueban, ma quequicanoj chi ta quixjayilal, xeche' tre.
11 Pro ja Jesús arja' xbij chique:
—Pro ja queri' ma canojel ta ja rachi'i' necowini nquinimaj pro ja yatajnak
chique chi nquinimaj xa queyon ari' ja nquinimaj.
12 Queri' nbij chewe como ec'oli winak ja ni pa calaxic wi' chi ma yatal ta
chique chi nec'ule'e in ec'o chic jule' xa c'oli banon chique chewi' tok ma yatal
ta chique chi nec'ule'e in ec'o chic jule', rumac ja samaj nqueban pa rcuenta
ja gobierno xin chila' chicaj chewi' tok maquec'ule'e. Ja necowini nquinimaj
ja c'a xinbij kaj chewe ri' tiquinimaj, ne' chique.

* * * * * * * * * *

13 Ec'o c'a jule' tak ac'ala' xec'amarel ruq'uin ja Jesús utzc'a chi nuya' ruk'a'
pa quewi' in nuban orar pa quicuenta. Pro ja rdiscípulo eje'e' xequich'olij ja
rec'amyonel quixin ja rac'ala'.
14 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Teya'a' lugar chique ja tak ac'ala' quepi na wq'uin, maxta ma teya' ta
lugar chique como ja winak ja re'ocnak e cani' tak ac'ala' quixin c'a eje'e' ari'
ja gobierno xin chila' chicaj, ne' chique,
15 in xuya' ruk'a' pa quewi' ja tak ac'ala'. C'ac'ari' xelel chipan ja lugar.

* * * * * * * * * *

16 Ja Jesús chaka jalal tok c'o jun c'ajol ala' xekaj ruq'uin in quewa' xbij tre
ri':
—Maestro, atat congana at utzlaj achi ¿nak chi utzilal nban anin utzc'a chi
nyataj chwe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? ne' tre.
17 —¿Nak tre tok nabij chwe chi in utzlaj achi? Xa jun ja utz, jari' Dios. Ja c'a
wi nawajo' chi nyataj chawe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij tanimaj c'a
ja mandamiento xin Dios, ne'xi rmal ja Jesús.
18 —¿Nak chi mandamiento'il? ne'e ja rala' tre. In bix chic tre rmal ja Jesús:
—Ma taban ta camíc, ma taban ta rij rwi' ja rawixjayil owi awachajil, ma
taban ta alak', ma taya' ta testigo'il ja ma katzij ta,
19 que'animaj atata' ate'. In jun chic, ja cani' nawajo' kaj awi' ayon queri'
c'a tabana' chique ja winak, que'awajo' chakaja', ne'xi ja rachi.
20 In xbij chic tre ja Jesús:
—Jala' nabij le' ni nmajonto wi' rnimaxic ja tok c'a in tino'y na. ¿La c'a c'o
na ja ma nbanon ta? ne' tre.
21 —Ja wi nawajo' nawc'aj jun c'aslemal ja ni majun nak ta ja maquita
tz'akat tre, ja naban, jat, tac'ayij can nojel ja c'ol awq'uin, ja c'a rjil taya'a'
can chique ja tak meba'i'. Ja wi queri' naban jari' c'oli ja rameba'il nyataj na
chawe chila' chicaj. In jun chic, catoc ndiscípulo, jo' cattre' chwij, ne'xi.
22 Ja tok xc'axaj chi queri' bix tre meloji, congana nbisoni. Queri' xuban
como congana jun nimlaj meba'il ja c'o ruq'uin.
23 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja rdiscípulo:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', jun biyom congana c'ayew tre chi noc
chipan ja gobierno xin chila' chicaj.
24 In jun chic nbij chewe ri', ja camello arja' nimlaj chicop in congana
c'ayew chi noc'o pa rchak jun bak diso'mbal pro jari' ma c'ayew ta chwach ja
noqui jun biyom chipan ja gobierno xin Dios, ne' chique.
25 Ja c'a rdiscípulo tok quic'axaj ja bix chique congana junwi' quena' in
quic'axaj tre:
—Jun biyom wi c'ayew chi noc chipan ja gobierno xin Dios ¿echinatak c'ari'
ja newilowi ja totajem xin Dios? xeche' tre.
26 Ja c'a Jesús arja' xertz'elwachij in quewa' xbij chique ri':
—Ja winak ni maquecowin wi' xtiquecoj ta qui' queyon chipan ja totajem
xin Dios pro ja Dios arja' ni majun nak ta ja maquita ncowini nuban, ne'
chique.
27 Ja c'a Pedro arja' xbij tre:
—Ja c'a chake ajoj, nojel ja c'o kuq'uin kaya'on can, okocnak adiscípulo, nij
oktran wi' chawij ¿nak c'a nkach'ec ari' trij? ne' tre.
28 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ixix nixoc na wach k'etol tak tzij chipan
ja c'ac'a rwach'ulew. Tokori' tok xquinpi chic anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc
alaxic cuq'uin ja winak in c'o jun trono ja nintz'abe' chipan ja nc'utu wxin chi
congana nim nuk'ij. In ixix chakaja' ja nij ixtran wi' chwij c'o cablajuj trono

nixtz'abe' chipan in nyataj chewe chi nixoc k'etol tak tzij pa quewi' ja winak
ja cablajuj tribu* rxin ja tinamit Israel.
29 In ja winak xa nak ta chi winakil ja wi c'oli quiya'on can cani' tre cochoch
owi cani' chique quinimal owi quechak' owi cana' owi cani' chique quitata'
quete' owi cani' chique quixjayilal owi calc'wal owi cani' tre culew, ja c'a wi
mwal anin ja tok quiya'on can jari' más chi na q'uiy ja xtiyataj na chique
chwach ja cani' quiya'on can. In chakaja' c'o jun herencia nyataj chique jari'
ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
30 Xarwari' e q'uiy ja winak ja rec'amol tak bey nabey pro jari' xa necanaj
can pa rq'uisbal in ja re tak q'uisbal eje'e' nec'amo chic bey como cani' nuc'ut
ja c'ambal tzij ja xtinbij chic chewe ri'.

20

1 Ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' xuban jun tatixel jutij, pa
jun ak'abil chanim xelel, be chi quicanoxic jule' rmoso chi nesamaj chipan
ja rtijco'm.
2 Ja trata xuban cuq'uin ja rmoso, jun quetzal nuya' chique ja jun k'ij. Ja c'a
tok tzur trata rmal xerutak chipan ja rtijco'm.
3 A las nueve chi lari' xelel, be pa c'aybal in tri' xeruwil chi wi' jule' achi'i',
mta nak ta nqueban
4 in xbij chique: —Ixix chakaja' jix, quixesamaj chipan ja ntijco'm in wotak
ja nixntojbej, ni utz wi' nban chewe, ne' chique, in xebe.
5 Pa tak nc'ajk'ij lari' xelel chic jutij in cani' xuban nabey ni queri' xuban
chic. Ja c'a tok a las tres chi la xelel chic jutij ni queri' xuban chic chakaja'.
6 Ja c'a tok a las cinco chi la chakaja' xelel chic jutij in xeruwil chic jule' ja
rachi'i', mta nak ta nqueban in xbij chique:
—¿Nak tre tok wawe' ixc'o wi' chi jun k'ij, ni majun nak ta neban? ne'
chique.
7 —Como mta nak ta nbin samaj chake, xeche' tre.
—Ixix chakaja' jix, quixesamaj chipan ja ntijco'm in wotak ja nixntojbej, ni
utz wi' nban chewe, ne' chic chique.
8 Ja c'a tok xoc ak'a' ja rajaw tijco'm arja' xbij tre ja rajsamajel ja pa'l chiquij
ja moso:
—Que'asiq'uij ja moso in que'atojo'. Ja xe'urkaji pa rq'uisbal eje'e' ri' ne'atoj
nabey, ja c'a xe'urkaji nabey pa q'uisbal ne'atoj, ne' tre.
9 Ja xe'urkaji pa rq'uisbal ja ra las cinco chi la xe'urkaji, ja tok xepeti jujun
quetzal ja ya' chique.
10 Ja kas e'urkajnak nabey, tok xepeti, ja quech'ob eje'e' más na nim
netojbexi pro xa jujun quetzal ya' chique chakaja'.
11 Ja tok jachtaj chique ja quijil quemaj wixwotem trij ja rajaw tijco'm:
12 —Ja xe'urkaji pa rq'uisbal xa jun hora xesamaji pro xa junan xokatojbej
cuq'uin pro ja rajoj makana' maquita jun k'ij xoksamaji, janila xokcosi in
katij rpokonal chwa k'ij, xeche'e.
13 C'o c'a jun chique quewa' bix tre ri':
—Amigo, anin ma itzel ta nban chawe, ja trata kaban awq'uin jun quetzal
ja rak'ij.
14 Camic tac'ama'el ja rawajil in jat. Anin nwajo' chi jun quetzal nya' trewa'
jun achi ri' ja xurkaji pa rq'uisbal ja cani' xinya' chawe atat.

* **19:28** Ja jujun tribu aj Israel tibij tzij eje'e' ri' winak ja resepon can cumal ja jujun rc'ajol ja Jacob.

15 ¿La ma yatal ta c'a chwij nach'ob atat ja nban tre ja npwok nak c'o ngana
nban tre? O ¿la maxta xa quiakir awanma chiquij ja jule' rumac ja xinban
jun utzil chique? ne'xi ja moso rmal ja rajaw tijco'm.
16 Queri' rbanic cani' nbij ja c'ambal tzij, ja re c'amol tak bey nabey eje'e'
xquecanaj can pa rq'uisbal in ja re tak q'uisbal eje'e' nec'amo chic bey como
e q'uiy ja nesiq'uixi pro xa ma e nim ta ja necha'taj chiquicojol. Queri' xbij ja
Jesús chique.

* * * * * * * * * *

17 Ja c'a Jesús arja' rmajon bey, benak pa Jerusalén, quiyonaj qui' cuq'uin ja
cablajuj discípulo in quewa' xbij chique ri':
18 —Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', camic okbenak pa Jerusalén in ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak tri' ncamsax wi', njach na pa
quek'a' ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja
winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. Ja c'a reje'e' nquek'et
tzij trij chi ncamsaxi.
19 Nquejach na pa quek'a' ja winak ja ma e aj Israel ta utzc'a chi nyok'i,
nrapaxi in ncamsax chwa cruz, in chi rox k'ij nc'astaj rwach, ne' chique.
20 C'ac'ari' peti ja rxjayil Zebedeo erachbilanto ja ral, xuque' chwach ja
Jesús. Queri' xuban como c'oli nrajo' nc'utuj tre.
21 —¿Nak nawajo' chwe? ne'xi rmal ja Jesús.
—Ja tok xtoqui ja ragobierno atat xtaya' ta jun orden chi eje'e' awa' ca'i' wal
ri', jun ntz'abe' pan awiquik'a' in jun chic ntz'abe' pan awixcon, ne'e ja rixok
tre.
22 Ja c'a Jesús arja' xbij chique ja ral ja rixok:
—Ixix xa ma ewotak ta ja nixtajini nec'utuj chwe. ¿La nixcowini xtetij
ja rpokonal ja cani' xtintij anin? Como ja xtiban anin chwe cani' ninban
bautizar chipan jun nimlaj rpokonal. Ja c'a rixix ¿la necoch' nixk'ax chipan?
ne' chique.
—Nokcowini, xeche' tre.
23 In xbij chic chique:
—Jari' ni katzij wi' chi netij na ja rpokonal ja cani' xtintij anin in nixk'ax na
chipan ja rpokonal ja cani' xquink'ax anin chipan chakaja'. Pro ja xec'utuj
chwe le' chi nixtz'abe' pa wiquik'a' in pa wixcon jari' ma wq'uin ta anin c'o wi'
como jari' chomarsan chic rmal ja Nata' chok chique xtiyataj wi', ne' chique.
24 Ja c'a lajuj chic discípulo tok quic'axaj ja nquic'utuj ja ca'i' ral ja rixok tre
ja Jesús eje'e' congana pi quiyewal chiquij.
25 Ja c'a Jesús arja' xersiq'uij pon in quewa' xbij chique ri':
—Ixix bien ewotak jani' nqueban ja winak ja rec'o pa tak nación je'e ja c'o
gobierno pa quek'a', congana e nimak nquena' in nqueban chique ja winak
xa e cani' quimoso. Ja nimak quek'ij eje'e' xa congana nequeban mandar ja
winak ja rec'o pa quek'a'.
26 Pro ja chewe ixix mta moda ja queri' ta xteban. Ja c'a neban, xa nak
ta chewe ja c'o rgana chi noc nim ruk'ij checojol rjawaxic chi noc jun ilinel
ewxin.
27 Xa nak ta chewe ja c'o rgana noc jefe ewxin rjawaxic chi noc emoso.
28 Cani' xuban ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' pi wawe'
chwach'ulew pro ma rmal ta chi nilix cumal winak pro jari' peti chi arja' noc
jun ilinel quixin ja winak. In peti chakaja' utzc'a chi arja' nuya' ri' pa camíc
in ja rcamíc e janila ja winak nerlok'bej chipan ja quil quemac. Queri' xbij ja
Jesús chique.

* * * * * * * * * *

29 Kas quimajon elem chipan ja tinamit Jericó, congana chi winak etran
trij ja Jesús.
30 Ec'o c'a ca'i' achi'i' e moya', etz'ubul chi' bey. Ja c'a tok quic'axaj chi Jesús
ja nk'ax pa bey eje'e' quemaj rakic quechi' trij:
—Kajaw, atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it
kawach, xeche' tre.
31 Pro ja winak quemaj quich'olixic:
—Xa jun quixq'ue wi', ma terak ta echi', xeche'xi. Pro ja reje'e' xa más chi
na querak quechi' trij ja Jesús:
—Kajaw, atat at Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it kawach,
xeche' chic jutij tre.
32 Ja c'a Jesús arja' pe'i, xersiq'uij pon in xbij chique:
—¿Nak newajo' chwe chi nban chewe? ne' chique.
33 —Kajaw, ja nkajo' chi njaktaj ta ja kawach, xeche' tre.
34 Ja Jesús arja' xpokonaj quewach, xuchap ja quewach in ni jari' hora
jaktaji. Ja c'a tok jaktaj quewach rmal be in ja reje'e' xetre'el trij.

21

1 Quimajon bey ebenak, xa chinakaj ja tinamit Jerusalén ec'o chi wi' in
xe'ekaj chuchi' ja tinamit Betfagé ja bar c'o wi' ja jayu' rbina'an Rjayu'al
Olivo. Ja c'a Jesús ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo xerutak
2 in quewa' xbijel chique ri':
—Jix ja pa tinamit le', chila' newil wi' jun ti bur ximili rachbil ti ral.
Que'equira'to in que'ec'ama'to.
3 Ja wi c'oli nak xquixk'iloni quewa' tebij tre ri': —Ja kajaw nec'atzin tre,
quixche' tre, in alnak nerya'la'to. Queri' xbijel ja Jesús chique.
4 Nojel ari' ma chaka ta bantaji, rumac chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak
can rmal ja profeta quewari':
5 —Ja winak ja rec'o chipan ja tinamit Sión quewa' tebij chique ri': —
Tetz'ata' mpe' le', peti ja Rey ewxin, arja' matuya' ruk'ij, xa trij jun ti bur
tz'ubulto wi'. Ja ti bur c'a ti co'l na, ral jun bur banol ijka'm, catche' chique.
Queri' bitajnak can rmal ja profeta.
6 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' xebe, xequibana' ja bixel chique rmal.
7 Quec'amto ja ti bur rachbil ja ti ral. Ja quitziak jari' xequiwekbej, tz'abe'e
ja Jesús trij in xumaj binem.
8 Congana e q'uiy ja winak quesocla' ja quitziak pa rubey ja Jesús in ec'o
chic jule' xequikupla'to rxak tak palma in queya' pa rubey chakaja'.
9 Ja c'a re nabeyal chwach e cachbil ja retran trij eje'e' congana nquerak
quechi' in quewa' nquibij ri':
—Dios, ko'ato'o' camic, peti ja Ralc'wal can ja rojer rey David, arja' bende-
cido amwal, arja' ja Cristo ja penak pan abi' atat ja rat kajaw Dios. Ko'ato'o'
camic Dios ja ratc'o chila' chicaj. Queri' ja nquibij.
10 Ja c'a tok xoc chipan ja tinamit Jerusalén xeyictaji ja tinamit pro canojel
in quewa' nquibij ri':
—¿Nak c'a chi achi'al ala' ja xurkaji le'? xeche'e.
11 —Jala' Jesús ja profeta ja raj Nazaret ja c'o pa rcuenta Galilea, xeche'xi
cumal ja winak.

* * * * * * * * * *

12 Ja c'a Jesús arja' xoc chipan ja nimlaj templo xin Dios in xumajto
quilasaxic canojel ja rec'o chipan ja quimajon c'ayinem e cachbil chakaja'

ja quimajon lok'oj tak nakun. Ja quimesa ja q'uexol tak pwok xch'akij pa
tok'ulew in queri' xuban tre chakaja' ja quich'acat ja nec'ayin tak palomax.
13 In xbij chique:
—Ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal chipan ri': —Ja wochoch anin jari' banbal
oración, ne'e ja Dios tre ja rtemplo pro ja rebanon ixix tre xa jun lugar ja bar
neq'ueje' wi' alak'oma', ne'e ja Jesús chique.
14 Ec'o c'a tak moya' in tak cojo, eje'e' xe'ekaj ruq'uin ja Jesús chipan ja
templo, ja c'a rarja' xertzursaj.
15 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak
tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés eje'e' quetz'at nojel ja xuban
ja Jesús ja congana nc'asc'o'i natz'at in ec'o jule' ac'ala' xequic'axaj chakaja',
quimajon rakic quechi' chipan ja templo in quewa' nquibij ri':
—Dios, ko'ato'o' camic, peti ja Ralc'wal can ja rojer rey David, neche'e. In
congana pi quiyewal rmal ja quetz'at in ja quic'axaj
16 in quibij tre ja Jesús:
—¿La matac'waxaj c'a ja quimajon rbixic chawe ja rac'ala' le'? xeche' tre.
—Nc'waxaj nac'a pro ja rixix ¿la mta c'a jutij esiq'uin awa' ja tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios ri'? —Dios, ja tak ac'ala' e cachbil ja tak yaqui'a', atat
aya'on pa quechi' ja nquiyabej ak'ij in ni majun nak ta falta tre ja nquiyabej
ak'ij. Queri' ja tz'ibtal can, ne'e ja Jesús chique.
17 C'ac'ari' xeruya' can, be, xelel chipan ja tinamit, be c'a pa Betania in tri'
xewar wi'.

* * * * * * * * * *

18 Ja c'a chi rcab k'ij ak'abil ntajini nmeloji ja Jesús chipan ja tinamit
Jerusalén, majtaj rmal rk'ak'anil rupan.
19 In xutz'at pon jun mocaj higuera, chinakaj chi' bey tiquil wi' in be
ruq'uin. Ja che' ni majun rwach, xa ruyon ruxak in rmalc'ari' tok ja Jesús
quewa' xbij tre ja che' ri':
—Majutij xcatwachin ta, ne' tre, in jari' hora chakiji ja che'.
20 Ja c'a rdiscípulo eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at in quibij tre:
—¿Nak tre c'ala', ni taka'an chakiji chanim ja che'? xeche' tre.
21 —Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja wi c'o yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Dios
in wi matuban ca'i' ac'u'x jari' nixcowini neban ixix ja cani' xinban anin tre
ja che' ri'. In ma ruyon tari' pro nixcowini chakaja' nebij trela' ja jun jayu' le'
chi neli, nerq'uiaka' ri' pa ya' in nbe, nixrnimaj.
22 Xa nak ta ja nec'utuj pan oración wi yukul ec'u'x ruq'uin ja Dios chi
rc'utuxic jari' nyataj chewe, xeche'xi rmal ja Jesús.

* * * * * * * * * *

23 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja tinamit xoqui ja Jesús chipan ja nimlaj templo
xin Dios in xumaj quitijoxic ja winak. Kas rmajon quitijoxic ja tok xe'ekaji ja
jefe quixin sacerdote e cachbil ja principali' xin tinamit in quibij tre:
—¿Nak atocnak wi' chewi' tok amajon rbanic nojel awa' ja kamajon rtz'atic
in nak yoyon chawe chi naban? xeche' tre.
24 —Anin chakaja' c'oli nc'waxaj chewe. Ja wi xtebij chwe ja xtinc'waxaj
chewe ri' anin chakaja' nbij chewe nak inocnak wi' chi nmajon rbanic nojel
awa' ja remajon rtz'atic.
25 Camic tebij chwe, ja Juan Bautista ¿nak yo' tre ja rsamaj chi neruban
bautizar ja winak, la ja' Dios ja c'o chila' chicaj ja yo' tre owi xa winak?
xeche'xi rmal ja Jesús. Ja c'a reje'e' quemaj tzij chibil tak qui':
—Ja wi xtikabij tre chi Dios yo' tre, arja' nbij chake: —Ja wi queri' ¿nak c'a
tre tok ma xenimaj ta? ne' ala' chake.

26 In wi xtikabij tre chi xa winak xeyo' tre jari' nak la xtiban chake cumal ja
winak como ja chiquewach eje'e' ja Juan arja' jun profeta xin Dios, xeche'e.
27 In quibij tre ja Jesús:
—Ma kotak ta nak yo' tre, xeche' tre.
—In nixtac'a anin ta chakaja' xtinbij ta chewe nak inocnak wi' chi nmajon
rbanic nojel awa' ja remajon rtz'atic.

* * * * * * * * * *

28 Ja c'a camic ¿nak nech'ob trij awa' ja c'ambal tzij ja xtinbij chewe ri'? C'o
jun achi ec'o ca'i' rc'ajol, arja' be ruq'uin jun chique ja rc'ajol in quewa' xbij
tre ri':
—Nc'ajol, camic jat, catesamaj chipan ja ntijco'm, ne' tre.
29 —Ma can ta, mta ngana ninbe, ne' tre ja rtata'. Pro tok q'uiswani ti'on tre
in rmalari' xuq'uex ja rna'oj in be pa samaj.
30 Ja c'a tatixel arja' be chic ruq'uin ja jun chic rc'ajol in cani' xbij tre ja jun
rc'ajol nabey queri' xbij tre chakaja' ja jun chic. In xbij ja rala' tre ja rtata':
—Utz c'ari' ta', can ninbe, ne' tre, pro ma xbe ta.
31 Camic tebij c'a chwe ¿nak chique ja re ca'i' alc'walaxela' ja banowi ja
rvoluntad ja rtata'? ne'e ja Jesús chique.
—Jari' ja tzijon wi' nabey, xeche' tre. In bix chic chique rmal ja Jesús:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja molol tak impuesto e cachbil ja
rixoki' ja xa itzel quic'aslemal eje'e' ne'oc chipan ja gobierno xin Dios nabey
chewach ixix.
32 Queri' nbij chewe como ja Juan Bautista arja' peti, xuc'ut chewach ja
mero rbey Dios pro ja rixix ma xenimaj ta. Pro ja molol tak impuesto e
cachbil ja rixoki' ja xa itzel quic'aslemal eje'e' quinimaj. Ja c'a rixix masqui
xetz'at chi queri' queban pro ni ma xti'on ta wi' chewe ja rewil emac, ma
xeq'uex ta ja rena'oj, ni ma xenimaj ta wi' ja Juan.

* * * * * * * * * *

33 Camic tec'waxaj chic jun ja c'ambal tzij ja xtinbij chewe ri'. C'o jun
tatixel c'o jun rchenoj, uva rticon chwach. Xucoj pa q'uexton, xuc'ot jun jul
chipan ja bar nlasax wi' ja riya'l uva. Ja c'a chenoj xuyic jun torre chipan ja
nq'ueje' chajinel parwi'. C'ac'ari' xuya' pa kajonem chique jule' ajchonla'i' in
be chipan jun tinamit congana nat.
34 Ja tok nakajinto ja tiempo ja xtiwachin wi' ja rtijco'm, arja' ec'o jule'
rmoso xerutakel cuq'uin ja rajchonla'i' chi nequic'ama' ja renta.
35 Ja rajchonla'i' tok xe'ekaji ja moso cuq'uin xequechap, jun quesoc, jun
quicamsaj in jun chic queq'uiak tza'n abaj.
36 Ja c'a rajaw chenoj arja' ec'o chic jule' rmoso xerutak pro más chi na e
q'uiy xerutak chiquewach ja cani' xebe nabey, in cani' ban chique ja xebe
nabey ni queri' chic ban chique eje'e' chakaja'.
37 Ja rajaw chenoj tok q'uiswani c'o jun rc'ajol xutak cuq'uin in xbij kaj pa
ranma: —Como jawa' nc'ajol nqueban respetar awa', ne'e.
38 Pro ja rajchonla'i' ja tok xekaji ja ralc'walaxel cuq'uin quewa' quibij
chibil tak qui' ri': —Jala' ja rachi le' noc na pa ruk'a' ja rulew ri' como herencia.
Camic kacamsaj in noc pa kak'a' ajoj ja herencia rxin, xeche'e.
39 C'ac'ari' quechap, quiwasajto chipan ja chenoj in quicamsaj. Queri' nbij
ja c'ambal tzij.
40 Camic tebij c'a chwe, ja rajaw chenoj ja tok xtipeti ¿nak nuban c'ari'
chique ja rajchonla'i' nech'ob ixix? xeche'xi rmal ja Jesús.
41 —Arja' ni ma jutz'it npokonaj quewach ala' ja ritzel tak winak nabij
le', nercamsaj, ja c'a rchenoj nuya' chic jutij pa kajonem chique jule' chic

ajchonla'i' ja cotak nquetoj ja renta tok nerila' ja tiempo chi nquetoj, xeche' tre.
42 Ja c'a Jesús arja' xbij chic chique:
—¿La mta c'a jutij esiq'uin chipan ja rtzobal Dios jawa' jun tzij ri'? —Ja banol jay c'o jun abaj ja mta quigana ruq'uin in quech'a' pro jari' abaj cojon chic chi rbanic ja jay, arja' ja más nim ruk'ij como arja' nchapowi ja resquina'il. Jari' samaj kajaw Dios banowi in kas nc'asc'o'i nkatz'at, ne'e.
43 Rmalc'ari' anin nbij chewe, ja gobierno xin Dios nlasax na pan ek'a' ixix in ncoj chic pa quek'a' jun chic tinamit ja cotak nquisamajij utzc'a chi c'oli ja rutzil xin Dios nuya'.
44 Xa nak ta ja xa junwi' nutz'at ja rabaj ja xinbij chewe in xa nuban ofender ri' rmal jari' cani' nuban jun achi nuchok' rkan chwach jun abaj in nk'aji. In xa nak ta ja nk'ẹt tzij trij rmal ja rabaj ja xinbij chewe jari' cani' nuban jun achi ntzakto jun abaj trij in nchictaj rmal, ne'e ja Jesús chique.
45 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja fariseo ja tok quic'axaj ja c'ambal tak tzij ja xbij ja Jesús bien ch'obtaj cumal chi eje'e' ja xebixi.
46 Laj quechap chi nquecoj preso pro xa nquixbej qui' chiquewach ja winak como ja nquibij ja winak chi ja Jesús arja' jun profeta xin Dios.

22

1 Ja c'a Jesús xumaj chic jutij tzij cuq'uin, xumaj chic rbixic jun c'ambal tzij chique quewari':
2 —Ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' xuban jun rey, c'o jun rc'ajol c'ule'e in xuban jun nimlaj wa'im rxin ja c'ulbic.
3 Xerutak ja rmoso chi quisiq'uixic ja winak ja rerbanon chic invitar tre ja wa'im pro eje'e' ma xcajo' ta, mta quigana xepeti.
4 Ja c'a rey xerutak jule' chic chique ja rmoso in quewa' xbijel chique ri':
—Quewa' nebij chique ja winak ja renbanon chic invitar tre ja wa'im: —Jo', ja kapatrón nbij chi xuban hora rxin ja wa'im. Xerupoch' ja wacax in jule' chic chicop ja congana e chak' chic, listo chic nojelal, jo' ja pa wa'im, quixche' chique, ne'el ja rey chique.
5 Pro ja c'a winak ja rebanon invitar, ja tok xe'ekaji ja moso cuq'uin, eje'e' ma xqueya' ta caso chique in junwi' xebe wi'. Jun be, nertz'ata' rchenoj in jun chic be, nerbana' ja rnegocio.
6 Ja c'a jule' chic xequechap ja moso, lawulo' queban chique in xequicamsaj.
7 Ja c'a rey tok xekaj rbixic ruq'uin ja bantaji arja' congana pi ryewal, xerutakel ja rsoldado, xequicamsaj ja camsanela' in quiporoj ja quitinamit.
8 C'ac'ari' xbij chique ja rmoso:
—Xurwila' ja hora chi nbani ja c'ulbic, chomtajnak chic nojel. Ja winak ja xenuban invitar xa ma yatal ta chique ja xquepi ta.
9 Ja c'a neban camic, jix pa tak bey, xa nak ta chi winakil ne'ewil que'ebana'to invitar chipan ja c'ulbic, ne'el chique.
10 Xe'elel ja moso, xebe pa tak bey, xequemol ja winak xa nak ta chi winakil wi utz ja quic'aslemal owi xa itzel. Queri' queban, ja c'a winak ja xebạn invitar xenoji chipan ja lugar ja bar nbạn wi' ja c'ulbic.
11 Pro tok peti ja rey chi nerutz'at ja winak ja rerbanon invitar c'o jun achi chiquicojol ma ja ta tziak xin c'ulbic rcojon
12 in bix tre rmal ja rey:
—Amigo ¿nak tre tok xatocto wawe' pro mta wa'an tziak acojon rxin ja c'ulbic? ne'xi, in ma xcanoy ta rmal nak ta xbij.
13 Ja c'a rey arja' xbij chique ja ne'ilin quixin ja rinvitados:

—Techapa' ja rachi le', texima' ruk'a' rkan in teq'uiaka' chipan ja nimlaj k'ekumal. Ja xquebe chipan ari' lugar janila chi ok'ej xtiqueban in xtiquicach'ach'ej cak', ne' chique.
14 Queri' rbanic como e q'uiy ja winak ja nesiq'uixi pro xa ma e nim ta ja necha'taj chiquicojol. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

15 Ja c'a fariseo eje'e' xebe, quech'ob rij rwach nak nqueban tre ja Jesús utzc'a chi c'o jun tzij nelto pa ruchi' in jari' tzij nquichapbej rxin.
16 In xequetak ja quidiscípulo eje'e', xecachbilajel jule' chic winak ja rec'o chipan ja partido rxin Herodes, xebe ruq'uin ja Jesús. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri':
—Maestro, ajoj kotak chi atat majutij natz'ak ta tzij in chakaja' ja rbey Dios amajon rc'utic chikawach ni utz wi' naban chi rbixic. Ajoj kotak chi majun nak ta nacoj wi' awi' como atat mta jun utz in mta jun itzel natz'at.
17 Camic tabij chake nak nach'ob trij ja xtikabij chawe ri'. Ja rimpuesto ja nc'utux chake rmal ja César ja nimlaj rey aj Roma ¿la rubey c'ari' chi nkatoj owi ma rubey ta? xeche' tre.
18 Pro ja Jesús arja' bien rotak ja ritzelal ja ncajo' nqueban tre in quewa' xbij chique ri':
—Caca' epalaj ¿nak tre tok newajo' ninec'ambajaj?
19 Tec'utu' chinwach jun pwok ja ntojbexi rimpuesto, ne' chique. In quec'ut ja pwok chwach.
20 —¿Chok xin ja wi'aj c'o chwach ja pwok ri' in nak chok xin ja bi'aj tz'ibtal chwach chakaja'? ne'e ja Jesús chique.
21 —Rxin César, xeche' tre.
—Ja rxin César tre César teya'a' wi', ja c'a rxin Dios tre Dios teya'a' wi', xeche'xi rmal ja Jesús.
22 Congana c'asc'o'i quic'axaj ja bix chique, queya' can ja Jesús in xebe.

* * * * * * * * * *

23 Jari' mismo k'ij chakaja' ec'o jule' saduceo xebe ruq'uin ja Jesús. Ja saduceo eje'e' matiquinimaj chi nec'astaji ja camnaki'. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri':
24 —Maestro, ja Moisés arja' rbin can chake chipan ja rtzobal Dios, ja wi c'o jun achi ncami in mta jun ti ralc'wal nq'ueje' can, ja wi c'o jun ruchak' owi rnimal rjawaxic chi nc'ule' ruq'uin ja rxjayil nq'ueje' can. Ja c'a reje'e' tok nq'ueje' jun ti calc'wal nquibij tre chi ja tac'al ralc'wal ja camnak.
25 Queban c'a jutij ec'o wuku' alaxic chikacojol, ja nabey winak c'ule'e pro cami in majun ti ralc'wal q'ueje' can. Ja c'a rch'alal c'ule' chic ruq'uin ja rixok ja q'ueje' can.
26 Ja cani' xuban ja nabey winak queri' chic xuban ja rucab, cam chic chwach ja rixok in queri' xuban ja rox in queri' queban chi e wuku', xecam chwach ja rixok, ni majun calc'wal q'ueje' can.
27 Ja c'a tok q'uiswani cami ja rixok chakaja'.
28 Camic ¿nak c'a nabij atat tre? Ja re wuku' alaxic tok xterila' ja k'ij chi nec'astaj chipan ja camíc ¿nak c'a rchajil ari' ja rixok chique ja wuku' alaxic como xec'ule' ruq'uin chi e wuku'? xeche' tre.
29 —Jala' ja nebij le' ma rubey ta como ixix xa ma ch'obtajnak ta emwal nak ja kas mero nuc'ut ja rtzobal Dios in nixtac'a ch'obtajnak ta emwal chakaja' nak rbanic ja poder rxin Dios.
30 Queri' nbij chewe como ja tok nec'astaji ja camnaki' jari' mchita c'ulbic chiquij tri', e cani' ángel chic xin Dios ja rec'o chila' chicaj.

31 Ja Dios arja' c'oli rbin can chewe chipan ja rtzobal tre ja quic'astajic ja
camnaki' ¿la ma esiq'uin ta c'a? quewa' rbin can ri':
32 —Anin in Dios rxin Abraham, in Dios rxin Isaac, in Dios rxin Jacob,
queri' ja rbin can. Ja tok queri' nbij jari' nc'utbej chewach chi eje'e' masqui
ecamnak chic pro ja chwach Dios ec'asli, xeche'xi rmal ja Jesús.
33 Ja c'a winak eje'e' quic'axaj ja xbij ja Jesús in congana c'asc'o'i quic'axaj
ja tijonem nuya'.

* * * * * * * * * *

34 Ja c'a fariseo tok xekaj rbixic cuq'uin chi tz'apix quechi' ja saduceo rmal
ja Jesús eje'e' quemol qui' in xebe ruq'uin.
35 Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin c'o jun chique arja' bien rtijon ri' tre ja ley xin
Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés in c'oli xc'axaj tre ja Jesús ja nc'ambajbej
rxin quewari':
36 —Maestro ¿nak ja mandamiento xin Dios ja más na nim ruk'ij chipan ja
ley? queri' xbij tre. In bix tre rmal ja Jesús:
37 —Tawajo' ja Dios ja rawajaw pro nojel ac'u'x tawajo', in nojel awanma
in nojel ana'oj tawajo' chakaja'.
38 Ja c'awa' ja nabey mandamiento in chakaja' ja más nim ruk'ij.
39 Ja c'a rcab mandamiento xa junan ruq'uin, quewa' nbij ri': —Ja cani'
nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a tabana' chique ja winak que'awajo' chakaja',
ne'e.
40 Jawa' ca'i' mandamiento ja xinbij chawe ri' jari' ocnak base rxin nojel ja
tz'ibtal can chipan ja ley in nojel ja quitz'iban can ja profeta. Queri' ja bix tre
rmal ja Jesús.

* * * * * * * * * *

41 Ja c'a fariseo eje'e' quimolon qui' chwach ja Jesús in c'oli c'axax chique
rmal quewari':
42 —¿Nak nech'ob ixix trij ja Cristo, chok alc'walaxel nech'ob ixix? xeche'x
rmal.
—Ralc'wal can ja rojer rey David, xeche' tre.
43 Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—Ja wi queri' nebij ¿nak c'a tre tok ja David Wajaw ne' tre ja Cristo? Tokori'
xbij ja tok xuban jutij uc'an rmal ja rEspíritu Santo in quewa' xbij ri':
44 —Ja kajaw Dios quewa' xbij tre ja Wajaw ri': —Cattz'abe'e wawe' pa
wiquik'a', wawe' natq'ueje' wi' in nenucoj na pan awakan ja netzelan awxin,
ne' tre. Queri' rbin can ja David.
45 Ja c'a David wi —Wajaw, ne' tre ja Cristo, tebij c'a chwe camic ¿nak c'a tre
tok nbix tre ja Cristo chi xa ralc'wal can ja David? Queri' xbij ja Jesús chique.
46 In ni majun chique canoy ta rmal nak chi tzijal xbij chi ta tre. In chakaja'
jari' k'ij xumajto mchita nak chi ta quic'axaj chi ta tre como xa nquixbej qui'
ja nak chi ta xtiquic'axaj chi ta tre.

23

1 C'ac'ari' ja Jesús xumaj chic tzij cuq'uin ja winak in cuq'uin ja rdiscípulo
chakaja', quewa' xbij chique ri':
2 —Ja maestro e cachbil ja fariseo eje'e' yatajnak chique chi nquech'ob
chewach ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés.
3 Ja wi ley xin Dios ja nquec'ut chewach teya'a' ewxquin tre nojelal ja
nquibij chewe in tenimaj. Pro maxta queri' ja rec'aslemal ixix ja cani'

quic'aslemal eje'e' como eje'e' congana netzijon tre ja ley xin Dios pro xa
matiqueban cumplir ja nbij.
4 Queri' nbij chewe como ja nqueban tre ja tijonem ja nqueya' cani' nimak
tak ijka'm nquichomij ja congana rajlal, congana c'ayew chi rijkaxic in
nqueya' chiquij ja winak pro ja reje'e' nixtac'a nquechap ta jutz'it ja rijka'm
tre jun rwi' quek'a'.
5 Pro xa nak ta ja nqueban xa por interés, ja kas ncajo' chi utz netz'at cumal
ja winak. Cani' tre ja nqueya' chi quipalaj in chi quek'a' ja tz'ibtali ja rtzobal
Dios chwach jari' más chi na nimak nqueban tre. Queri' nqueban tre utzc'a
chi nquic'utbej qui' chiquewach winak chi más chi na e utzlaj tak winak. In
jun chic nqueban, congana nqueban rbanic ja ruchi' quitziak, más chi na
nimak tak pleca nquecoj tre.
6 In cani' tre tok neban invitar pa nimak tak wa'im congana nel quec'u'x
trij ja tz'ulbal je'e ja más nimak ruk'ij in queri' nqueban chakaja' ja tok nebe
pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios.
7 In cani' tre ja tok nebin pa tak c'aybal congana nel quec'u'x trij ja neban
saludar in tok —Maestro, Maestro, neche'x cumal ja winak.
8 Pro ja rixix maxta congana tel ec'u'x trij ja nbix maestro chewe como xa
jun ja Maestro ewxin jari' ja Cristo, ja c'a rixix ix alaxic ewanojelal.
9 In como xa jun Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj chewi' tok nbij chewe
chakaja' chi mta jun xtebij ta Tatixel tre wawe' chwach'ulew.
10 In chakaja' maxta congana tel ec'u'x trij ja nbix jefe chewe como xa jun
ja Jefe ewxin jari' ja Cristo.
11 Ja checojol ixix ja noc ilinel ewxin jari' ja más nim ruk'ij.
12 Xa nak ta ja xa ruk'ij nuya' kaj ruyon jari' nerila' na jun k'ij tok xtikaji in
xa nak ta ja nuban tino'y jari' nerila' na jun k'ij tok xtiya' na ruk'ij.
13 Pro congana lawulo' chewe ixix ja rix maestro rxin ja ley xin Dios ja
tz'ibtal can rmal ja Moisés in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix
nixtajini netz'apij quebey ja winak chiquewach utzc'a chi maque'oc chipan
ja gobierno xin chila' chicaj. Nixtac'a ixix ta ixocnak ta chipan in nixtac'a
neya' ta lugar chique ja winak ja c'o quigana ne'oc chipan.
14 Congana lawulo' chewe ixix ja rix maestro in chewe ixix ja rix fariseo,
caca' epalaj como ixix kas k'alawachili nemaj chique ja malca'n tak ixoki'
ja tak cochoch, neban nimak tak oración pro xa por interés tok neban.
Rmalc'ari' nbij chewe, ja tok xtik'et tzij chewij más chi na jun nimlaj rpokonal
xtetij na.
15 Congana lawulo' chewe ixix ja rix maestro in chewe ixix ja rix fariseo,
caca' epalaj como ixix congana netij ek'ij nixbe nat nakaj chi rch'aquic jun
winak chi noc ewachbil chipan ja rereligión pro ja c'a tok ewachbil chic xa
más chi na ralc'wal diablo chewach ixix rumac ja tijonem neya' tre.
16 Congana lawulo' chewe como ixix ix c'amol tak bey quixin ja winak pro
xa ix moya' como ixix quewa' ja tijonem neya' chique ri': —Ja tok naban jun
juramento wi nanataj ja nimlaj templo xin Dios chi rbanic cumplir jari' ma
rjawaxic ta chi naban cumplir ja nabij pro ja wi nanataj ja oro ja c'o chipan
ja templo jari' puersa naban cumplir ja nabij, taka'an nixche'e.
17 Ixix xa ix moya', xa ix nacnak tak winak ¿la ma ewotak ta c'a chi ja templo
jari' más chi na nim ruk'ij chwach ja oro ja c'o chipan ja templo? como ja oro
wixta ma chipan ta ja templo c'o wi' xta c'a junan ari' ruq'uin xa nak ta chi
oro'il.
18 In jun chic ja nebij chakaja' quewari': —Ja wi nanataj ja raltar chi rbanic
jun juramento jari' ma rjawaxic ta chi naban cumplir ja nabij pro ja wi

nanataj ja rofrenda ja nya̱' parwi' ja raltar jari' puersa naban cumplir ja nabij, taka'an nixche'e chakaja'.

19 Xa ix moya', xa ix nacnak tak winak ¿la ma ewotak ta c'a chi ja raltar jari' más chi na nim ruk'ij chwach ja rofrenda ja nya̱' parwi'? como ja rofrenda wixta ma parwi' altar ta nya̱' wi' xta c'a junan ruq'uin nakun je'e ari'.

20 Rmalc'ari' anin nbij chewe, ja wi nanataj ja raltar chi rbanic jun juramento jari' ma ruyon ta altar nanataj pro ni rachbil ja rofrenda nanataj ja c'o parwi'.

21 In chakaja' ja wi nanataj ja templo chi rbanic jun juramento jari' ma ruyon ta templo nanataj pro ni rachbil ja Dios nanataj ja rbanon rochoch tre ja templo.

22 In chakaja' ja wi nanataj ja chila' chicaj chi rbanic jun juramento jari' ma ruyon ta ja chila' chicaj nanataj pro ni rachbil ja rtz'ulibal ja Dios ja nimlaj Rey nanataj in ni rachbil ja Dios nanataj chakaja' ja ntz'abe' chipan ja rtz'ulibal.

23 Congana lawulo' chewe ixix ja rix maestro in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix congana nixocla' il chi rya'ic ja reprimisia pro c'a c'o na más nbij ja ley xin Dios chi neban ja más chi na rjawaxic chi neban pro jari' ni ma ebanon ta. Congana ix conforme chi neya' eprimisia, neya' jule' ichaj cani' tre menta, cani' tre anís in cani' tre comino, pro ja banoj utzil jari' ni ma ebanon ta wi', matepokonaj quewach winak in mateban cumplir ja netzujuj chakaja'. Pro jari' ni rjawaxic wi' chi neban cumplir in ni rjawaxic wi' chakaja' chi matetanba' rya'ic ja reprimisia.

24 Ixix ix c'amol tak bey quixin ja winak pro xa ix moya'. Ja remajon rbanic cani' nuban jun achi rmajon wa'im, ec'o c'a jule' tak us chaka jalal xekaj chipan ja nuti' cachbil jun nimlaj chicop. Ja c'a rachi arja' nerlatz'uj can ja tak us pro xa matocla' il chi rlasaxic ja nimlaj chicop in xa matuna' nbe chi rukul.

25 Congana lawulo' chewe ixix ja rix maestro in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como congana nixocla' il chi rch'ajic rij tak eplato in rij tak evaso chakaja' pro pa tak ewanma cani' rbanic jun vaso ja congana tz'il c'o chipan como nojnak tre ja nakun je'e ja xa ewalak'anto como congana ix muna'.

26 Fariseo, ixix xa ix moya', ja kas rjawaxic chi neban nabey, ma tewalak'aj chi ta nakun ja neya' chipan ja revaso in chipan ja replato utzc'a chi ja rij ni katzij wi' chi ch'ajch'oj chakaja'.

27 Lawulo' chewe ixix ja rix maestro xin ley in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix ix junan ruq'uin ja quipanteón camnaki' ja bien chuman rij in congana buena ntz'ati pro xa nojnak quibakil camnaki' chipan in congana rchuwil.

28 In ni c'a queri' ja rebanic ixix chakaja', nek'alasaj ewi' chiquewach winak chi congana ix utzlaj tak winak pro ja c'a rewanma jari' nojnak ja ritzelal chipan in mta ari' ja maquita neban caca' epalaj.

29 Lawulo' chewe ixix ja rix maestro in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix neban rbanic ja quipanteón ja rojer tak profeta in newek ja lugar je'e ja bar nenatax wi' ja jule' chic utzlaj tak winak

30 in quewa' nebij ri': —Ja kati't kamama' ojer eje'e' xequicamsaj ja profeta pro wixta okc'ol ajoj tri' mta moda xekachbilaj ta chi quicamsaxic, nixche'e.

31 Ja tok nebij: —Kati't kamama', tok nixche'e, jari' noc testigo'il chewij chi ixix ix calc'wal can ja xecamsan quixin ja profeta.

32 Camic nbij chewe, teq'uisa' c'a rbanic ja quiticon can ja rewati't emama' ojer.

33 Congana ix itzel tak winak, ix cani' jule' itzel tak cumatz ¿nak moda xteto'
ewi' maquita xquixban condenar chi nixtakel pa k'ak'?
34 Rmalc'ari' ja tok nbij chewe chi ec'oli winak nenutakel checojol cani'
chique profeta in cani' chique jule' chic ja solo rna'oj Dios nquecoj in cani'
chique maestro. Ja c'a neban ixix chique, ec'oli chique ne'erip chwach cruz,
ne'ecamsaj in ec'oli chique ne'erapaj pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nemol
wi' ewi' chi rc'axaxic ja rtzobal Dios in ne'esaluj. Q'uiy ja tinamit nek'ax wi'
emwal in nij ixtran wi' chiquij chi quisaluxic.
35 Queri' ja nbantaji utzc'a chi chewij ixix nkaj wi' ja rtojbalil ja quicamic
canojel ja utzlaj tak winak ja recamsanto chwach ja rwach'ulew. Ja kas
nabey Abel ja camsaxi, congana utzlaj winak ja rAbel. In ja c'a q'uisbex
rcamsaxic Zacarías ja rc'ajol Berequías. Ja Zacarías arja' camsax cumal ja
rewati't emama' in ja camsax wi', chicojol ja templo in ja raltar ja c'o chwach
ja templo.
36 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', nojel ja c'a xinbij chewe, ja rtojbalil
chewij ixix nkaj wi' ja rix tinamit Israel.
37 Ixix ja rix aj Jerusalén, anin congana ninbison emwal. Ja profeta xin
Dios xa ne'ecamsaj. Ja c'a jule' chic ajsamajela' rxin Dios ja netak ewq'uin xa
ne'eq'uiak tza'n abaj. Anin q'uiylaj mul xinwajo' ta xixnuto' ta ja cani' nuban
jun ac' nermutzej ja tak ral xe' rupan pro ja rixix ma xewajo' ta.
38 Camic bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', ja retinamit rachbil ja templo
c'o chipan jari' ya'on can chic rmal ja Dios, lawulo' xtiban na tre in xa ntale'
can.
39 Queri' nbij chewe como ja camic matutz'at chic ri' kawach ewq'uin, c'a
tokori' nutz'at chic jutij ri' kawach ewq'uin ja tok xterila' ja k'ij tok quewa'
nebij chic chwe ri': —Bendecido ja Cristo ja penak pa rubi' ja kajaw Dios,
xquixche' chwe. Queri' xbij ja Jesús chique.

24

1 C'ac'ari' xelto ja Jesús chipan ja nimlaj templo xin Dios, kas rmajon binem
ja tok xetiloc ja rdiscípulo ruq'uin in quewa' quibij tre ri':
—Tatz'ata' can mpe' ja templo le', congana banon rbanic, xeche' tre.
2 Pro bix chique rmal ja Jesús:
—Ja rixix nixtajini netz'at ja lale' pro anin nbij chewe, jala' templo le' nerila'
na jun k'ij ja tok xtiyoji nojelal, ni majun abaj xtirikla' chi ta ri', xeche'xi.
3 Ja c'a Jesús arja' tz'ubul parwi' ja ti jayu' rbina'an Rjayu'al Olivo in ec'oli
chique ja rdiscípulo quiyonaj qui' ruq'uin in quibij tre:
—Tabij chake ¿nak k'ij xtibantaji jala' ja c'a xabij kaj chake le'? In chakaja'
¿nak chi retalil nwinakari ja nc'utu rxin chi xajalal maja'n catmelojpi chic
jutij in ja tok xtiq'uis awa' ja rwach'ulew ri'? xeche' tre.
4 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Kas tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta c'o jun quixbano engañar.
5 Queri' nbij chewe como e q'uiy ja winak nepi na je'e in xa queyon nquecoj
qui' chi e Cristo, quewa' nquibij chique ja winak ri': —Anin in Cristo, neche'
na chique, in e q'uiy ja winak ja xquequeban engañar.
6 C'o nimak tak ch'a'oj xtiban na nojel nat nakaj pro ja tok xtekaj rbixic
ewq'uin maxta texbej ewi' rmal como ni rjawaxic wi' chi nbantaj cumplir
nojel awa' wari' pro jari' ma q'uisbal rwach'ulew ta.
7 Queri' nbij chewe como c'o je'e tinamit xtiyictaj na trij jule' chic tinamit in
chakaja' ja gobierno je'e nyictaj trij jule' chic gobierno. In chakaja' c'o nimak
tak rc'ayewal xtiwinakar na pa tak lugar je'e cani' tre nimak tak wa'al, nimak
tak yobil in cubarkan.

8 Nojel awa' wari' xa majbal rxin ja nimak tak rpokonal.

9 Ja c'a rixix nixjach na pa quek'a' winak chi nbạn pokon chewe in nixcamsax na. Xa itzel nixtz'at na cumal ja winak ja rec'o nojel tak nación pro mwal anin ja tok xtiban queri' chewe.

10 Chipan ari' tiempo e q'uiy ja winak ja xtiqueya' can ja yukulbal quec'u'x ja c'o wq'uin in ec'oli ja cachbil xa nequejach pa quek'a' ja netzelan quixin, xa itzel xtiquetz'at chic qui' chibil tak qui'.

11 In e q'uiy ja winak ja newinakar na e profeta neche'xi, pro ma katzij ta chi e profeta in e q'uiy ja winak ja xquequeban engañar.

12 Ja c'a ritzelal janila xtibe más pa nim in rmal ja congana itzelal nbani xa chewi' ja tok e q'uiy ja winak xa nchupi ja rajoben ri'il ja c'o pa tak canma, xa nq'uisi.

13 Pro canojel ja xtiquecoch' quewach chipan ja rpokonal in ni matiqueya' can wi' ja yukulbal quec'u'x wq'uin eje'e' ri' nquewil na ja totajem xin Dios.

14 Ja c'a utzlaj tzij ja nc'amonto tre ja gobierno xin chila' chicaj jari' nel na rbixic nojel nat nakaj, nojel rwach'ulew nekaj wi'. Nojel nekaj wi' rbixic utzc'a chi nquic'axaj ja winak ja rec'o nojel tak nación. C'a tokoc'ari' xtipeti ja q'uisbal rwach'ulew.

15 Rmalc'ari' nbij chewe, kas turkaj chewe ja bitajnak can rmal ja rojer profeta Daniel. Ja xbij ja Daniel chi nerila' na jun k'ij ja tok c'oli ja npeti ja más chi na itzel ntz'ạt rmal ja Dios. Ja c'a tok npeti arja' npe'e chipan ja lugar santo in congana camíc nuban. (Ja nesiq'uin awa' jule' tzij ri' kas tiquiwasaj jutz'it quina'oj trij.)

16 Jari', tok xtetz'at chi pa'l chic chipan ja lugar santo, ja c'a neban, ja rixc'o chipan ja departamento Judea mejor quixanmaji, tewawaj ewi' pa tak c'achelaj.

17 Ja rixc'o parwi' terraza tri' mejor quixanmaji chakaja', ma quixkajpi chi ta pa tak ewochoch chi rlasaxic ja remeba'il pa jay,

18 in ja rixc'o pa tak chenoj tri' mejor quixanmaji chakaja', ma quixmelojpi chi ta chi ewochoch chi rc'amaric echaqueta.

19 Anin congana npokonaj quewach ja rixoki' ja xajalal maja'n queq'ueje' tak cal tri' in chakaja' ja rec'o chic tak yaqui'a' chwaquek'a'.

20 Tec'utuj tre ja Dios chi ma pa rtiempo tew ta ja tok xterila' ja k'ij chi nixanmaji in ma pa jun xula'nbal k'ij ta chakaja'.

21 Queri' nbij chewe como c'o jun nimlaj rpokonal npi na pro janila nim. Jaru' pa tiempo tz'ucarnakto ja rwach'ulew mta jun rpokonal penak ta ja más chi ta nim chwach awa' ja nintajini nbij chewe ri' in ni mchita wi' jun xtipi chi ta ja más chi ta nim chakaja'.

22 Xarwari', xa pajtali ja rtiempo. Ja c'a wixta maquita pajtali ja rtiempo ni ta majun winak xtuto' ta ri' chipan. Pro cumal ja winak ja recha'on rmal ja Dios chewi' tok pajtali ja rtiempo.

23 Ja c'a wi c'o jun xtibij chewe chi: —Peti ja Cristo, wawe' c'o wi' ri', wi ne'e, ma tenimaj ta. Owi nbij chewe chi: —Quela' c'o wi' le', wi ne'e, chakaja' ma tenimaj ta.

24 Queri' nbij chewe como ec'oli winak ja nepi na, jule' xtiquecoj qui' chi e Cristo in jule' xtiquecoj qui' chi e profeta xin Dios pro ma katzij ta ja nquibij. Eje'e' c'o nimak tak milagro xtiqueban, jutz'it laj nequeban engañar ja winak ja recha'on rmal ja Dios pro jari' mta moda xquequech'ec ta.

25 Bien tebana' cuenta ewi' chwach ja wari' como xinya' pon rbixic chewe.

26 Rmalc'ari' nbij chewe, ja c'a wi ec'oli nebin chewe chi: —Jo' mpe', peti ja Cristo, c'o jun lugar kas talani, tri' c'o wi', wi neche'e, ma quixbe ta. Owi

nquibij chewe chi: —Jo' mpe', c'o jun cuarto ja rwawan wi' ri', wi neche'e, ma tenimaj ta chakaja'.

27 Queri' nbij chewe como cani' nuban ja cayipa' tok nuq'uiak ri' chicaj chaka bar ta tri' ntz'ạt wi' in queri' c'a tre chakaja' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew jari' mta bar ta tri' ja maquita ntz'ạt wi'.

28 Ja juicio puersa nkajto na ja cani' nqueban ja c'uch, xa bar ta tri' c'o wi' ja camnak tak cuerpo tri' nekajto wi'.

* * * * * * * * * *

29 Ja tok chaka maril xtoc'owi jawa' nimlaj rpokonal ri' c'ac'ari' matica'y chic ja k'ij, nk'ekumiri in matica'y chic ja ic' chakaja'. Ja c'a ch'umil jari' netzakto in ja nimak tak poder rxin ja caj nsịl na.

30 C'ac'ari' c'o jun retal nwinakar chicaj jari' retal ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak chi xajalal maja'n tipi chic jutij wawe' chwach'ulew. Ja c'a winak ja rec'o nojel tinamit wawe' chwach'ulew eje'e' nquemaj na jun nimlaj bis, nquetz'at na ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' penak c'amonto rmal jule' sutz', janila jun nimlaj poder c'o chic pa ruk'a' in congana nim chic ruk'ij.

31 C'o c'a jun trompeta nc'axax na congana nim rukul, jari' nertakbejel ja ángel rxin chi nebe, ne'equimolo' ja winak ja recha'on rmal pro nojel rwach'ulew nebe wi' chi quimolic, mta ja maquita xque'ekaj wi' chi quimolic.

32 Camic tewasaj c'a ena'oj tre jun che' higuera jari' nc'ambej tzij chewach. Ja higuera ja tok npulani c'o tak ruk'a' nwinakari in ruxak chakaja' jari' retal nuc'ut chewach chi xa nnakajinto ja rtiempo c'atan.

33 In queri' c'a tre chakaja' ja tok xtemaj rtz'atic nojel ja c'a xinbij chewe jari' retal nuc'ut chewach chi ma nat chi ta c'o wi' ja k'ij ja xec'waxaj chwe, congana nakaj c'oto chi wi' tri'.

34 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tinamit Israel eje'e' c'a ec'o na ja tok nbantaj cumplir nojel awa' wari', ma chupnak ta quewach.

35 Ja caj in rwach'ulew jari' xa nchup na rwach pro ja ntzobal anin jari' ni matichup wi' rwach, mta ari' ja maquita nbantaj cumplir.

36 Pro majun winak otakyon ja mero k'ij in ja mero hora ja xtibantaji in nixtac'a ángel ta chakaja' ja rec'o chila' chicaj pro ja nata' Dios xa ruyon arja' ja rotakyon.

37 Xarwari', ja cani' bantaji ja pa rtiempo ja Noé ojer queri' c'a xtibantaj chic chakaja' ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak.

38 Queri' nbij chewe como ja pa rtiempo ja Noé, ja tok maja'n tipeti ja nimlaj k'ekaljab ja winak xa banoj tak wa'im ne'ocla' wi' il in banoj tak c'ulbic in nijawari' quimajon rbanic ja tok xoqui ja Noé chipan ja nimlaj lancha.

39 Ja c'a winak ni ma xquech'ob ta wi' ja penak chiquij, c'a tokori' ch'obtaj cumal ja tok peti ja nimlaj k'ekaljab chiquij, congana lawulo' ban chique rmal ja ya' in xejik'i canojelal. In queri' c'a tre chakaja' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew, c'a ja' xtiquena' ja winak tok xtipeti.

40 Ja c'a tok xterila' ri' tiempo e ca'i' achi'i' xa jun ec'o wi' pa chenoj tri', jun xtic'amarel in jun xticanaj can chipan ja rpokonal.

41 In chakaja' e ca'i' ixoki' ja xa jun ec'o wi' quimajon que'em tri', jun xtic'amarel in jun xticanaj can.

42 Rmalc'ari' nbij chewe, quixc'asc'oti como anin in ewajaw in ma ewotak
ta nak k'ij xquinmelojpi chic jutij.
43 Pro bien teya'a' ewxquin tre ja xtinbij chewe ri', jun rajaw jay ja tok
nban alak' ruq'uin, ja wixta rotak nak hora chi nekaji ja ralak'om ruq'uin
chak'a' nchajij ta c'ari' rochoch, nc'asc'ot ta c'ari' in maquita nuya' lugar tre
ja ralak'om chi noc ta pa rochoch.
44 Rmalc'ari' nbij chewe, ni rjawaxic wi' chi nixc'asc'ot ixix chakaja' como
ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' chaka jalal tok xtipi chic
jutij chipan jun hora ja ni ma ech'obon ta.

* * * * * * * * * *

45 Tech'obo' c'a chi utz ja xtinbij chewe ri', ja rajsamajela' ¿echinatak ja
nebano cumplir ja nbix chique cumal ja quipatrón, echinatak ja buena
quina'oj? Cani' tre jun patrón tok c'o jun ajsamajel ruq'uin in nuya' rsamaj
chi arja' npe'e chiquij ja jule' chic rach tak ajsamajela' chi neruban cuenta in
nuya' queway ja tok nc'atzin chique.
46 Congana qui'il tre ja rajsamajel ja wi ntajini nuban cumplir ja rsamaj ja
tok xturkaji ja rpatrón ruq'uin.
47 ¿Nak nuban ja patrón? Seguro chi nojel ja meba'il c'o ruq'uin nujach pa
ruk'a' awa' jun ajsamajel ri' chi arja' npe'e trij.
48 Pro ja rajsamajel wi xa itzel rna'oj in wi xa nbij kaj pa ranma chi: —Na la
k'ij npit ari' ja npatrón, wi ne' kaj,
49 in wi numaj quich'ayic ja rach tak ajsamajela', wi xa banoj tak wa'im in
tijoj tak ya' nuban cuq'uin k'abarela',
50 ja wi xa queri' ntajini nuban nerila' na jun k'ij tok c'a ja' xtuna' xturkaji
ja rpatrón, ni majun nak ta rnaben.
51 Ja c'a rajsamajel janila jun nimlaj rpokonal xtutij pa ruk'a' ja rpatrón in
ntakel rmal chipan ja lugar ja bar ec'o wi' ja winak ja xa caca' quipalaj. Ja c'a
winak janila chi ok'ej xtiqueban chipan ari' lugar in xtiquicach'ach'ej cak'.

25

1 Ja c'a chipan ari' tiempo ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani'
queban e lajuj xtani' k'apoja'. Eje'e' como c'o jun c'ulbic nbani quec'amel
quicandil chiquijujunal, xebe chi rc'ulic ja rachi ja nc'ule'e.
2 E jo'o' chique congana quina'oj pro ja re jo'o' chic ma e queri' ta, xa ma
ch'obol ta ja queban
3 como mta más aceite quec'amel ja nutij ja candil chi ntzije'e.
4 Pro ja xtani' ja congana quina'oj eje'e' quec'amel chi na jule' ja raceite rxin
ja quicandil.
5 Ja rachi ja nc'ule'e como ma xpi ta chanim rmalc'ari' xemajtaj ma waram
chi e lajuj in xewari.
6 Pro ja pa tak nc'ajak'a' c'o jun kulaj c'axaxi, quewa' nbij ri': —Camic peti
ja rachi ja nc'ule'e, quixelto, terc'ulu', ne'e.
7 Xeyictaji ja xtani' chi e lajuj, quemaj rchomarsaxic ja quicandil.
8 Ja c'a xtani' ja mta más aceite cuq'uin eje'e' c'oli quibij chique ja cach tak
xtani' ja congana quina'oj quewari':
—Taka'an nchupi ja kacandil, teya'a' jule' kaxin ja raceite, xeche' chique.
9 —Ma can ta, matzij ma koruban ta ajoj ja xtikaya' ta jalal tak ewxin. Mejor
ja neban, jix ja bar nc'ayix wi', tri' jelok'o' wi' ewxin, xeche'xi.
10 Queri' queban, xebe chi rlok'ic ja raceite. Kas c'a ebenak ja tok xurkaji
ja rachi ja nc'ule'e, xoc pa jay ja bar nban wi' ja wa'im xin c'ulbic e rachbil ja
xeq'ueje' listo chi rc'ulic in tz'apixi ja chi'jay.

11 Ja c'a jule' chic xtani' ja rebenak eje'e' xemelojto. Ja c'a tok xe'urkaji
quewa' quibij ri':
—Kajaw, Kajaw, tajaka' chi'jay chikawach, xeche'e.
12 Pro bixto chique rmal ja rachi:
—Ni katzij wi' nbij chewe chi ma wotak ta ewach, xeche'xi.
13 Rmalc'ari' nbij chewe, quixc'asc'oti como ma ewotak ta nak k'ij in nak
hora xtipi chic jutij ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak.
14 In jun chic, ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' xuban jun
achi tok xajalal maja'n tibe pa viaje, arja' xersiq'uij ja rmoso. Ja c'a tok xe'ekaj
ruq'uin xumaj rjachic ja rmeba'il pa quek'a' ja nquibanbej can rnegocio.
15 Jun, jo'o' mil quetzal xuya' can tre, jun chic, ca'i' mil xuya' can tre in
jun chic, jun mil xuya' can tre. Jani' necowini nquisamajij xa jari' xuya' can
chique chiquijujunal. C'ac'ari' be pa viaje.
16 Ja ya'on can jo'o' mil quetzal tre, arja' be, xumaj rsamajixic ja pwok,
xumaj negocio tre in jo'o' mil quetzal xuch'ec trij.
17 In queri' xuban chic chakaja' ja ya'on ca'i' mil quetzal tre, ca'i' mil xuch'ec
trij chakaja'.
18 Pro ja c'a ya'on jun mil quetzal tre, arja' be, xuc'ot jun jul pa tok'ulew in
tri' xwawaj wi' ja pwok ja ya'on can tre rmal ja rpatrón.
19 Ja tok be jun tiempo tre pro jun tiempo nim, jari' moso melojto ja
quipatrón in xumaj rbanic cuenta cuq'uin.
20 Ja c'a ya'on can jo'o' mil quetzal tre, arja' peti, rc'amonto chic jo'o' mil
quetzal in xbij tre ja rpatrón:
—Wajaw, atat jo'o' mil quetzal aya'on can chwe, tatz'ata' mpe', xinch'ec jo'o'
mil trij, ne' tre.
21 In bix tre rmal ja rpatrón:
—Utz xaban tre ja samaj, atat at jun utzlaj moso, janila naban cumplir
ruq'uin ja rasamaj. Xa ti ma nim ta ja xinya' can chawe pro xaban cumplir.
Camic, más chi na q'uiy xtinya' chawe chi nasamajij. Camic catajo', ni-
nawachbilaj chipan ja quicotemal, ne'xi.
22 Ja c'a ya'on can ca'i' mil quetzal tre, arja' peti chakaja' in xbij tre ja
rpatrón:
—Wajaw, atat ca'i' mil quetzal aya'on can chwe, tatz'ata' mpe', xinch'ec ca'i'
mil quetzal trij, ne' tre.
23 In bix tre rmal ja rpatrón:
—Utz xaban tre ja samaj, atat at jun utzlaj moso, janila naban cumplir
ruq'uin ja rasamaj. Xa ti ma nim ta ja xinya' can chawe pro xaban cumplir.
Camic, más chi na q'uiy xtinya' chawe chi nasamajij. Camic catajo', ni-
nawachbilaj chipan ja quicotemal, ne'xi.
24 In chakaja' ja ya'on can jun mil quetzal tre, arja' peti in xbij tre ja rpatrón:
—Wajaw, anin bien ch'obtaj mwal chi atat at jun achi at c'a'n in wotak chi
xa ch'ecoj nawajo' tre ja rapwok pro mta samaj naban.
25 Rmalc'ari' xinxbej wi', ja jun mil quetzal aya'on chwe, xinbe, xenmuku'
can pa tok'ulew. Camic nc'amonto ja rapwok ri', tac'ama' pon, ne' tre.
26 Pro bix tre rmal ja rpatrón:
—Atat xa at jun itzel moso, xa at sak'or. Ja wi queri' xach'ob chwij chi anin
xa ch'ecoj nwajo' tre ja npwok in mta samaj nban
27 ja ta c'a xaban xaya' ta ja npwok pa banco. Ja wixta queri' xaban, ja c'a
tok xinpeti jach ta c'ari' ja npwok chwe rachbil ta ral, ne'xi.
28 C'ac'ari' ja patrón xbij chique jule' chic rmoso:
—Camic, temaja' ja jun mil quetzal tre in teya'a' tre ja c'o lajuj mil quetzal
ruq'uin.

29 Queri' neban tre como ja winak ja c'o je'e yatajnak chique in wi
nquisamajij jari' xa jani' nyataj más chique in tok xtiq'uiswani congana
nq'uiyi, nuban q'uiy cuq'uin. Pro ja winak ja matiquisamajij ja yatajnak
chique eje'e' nlasax chique ja yatajnak chique.
30 Jala' jun moso le' xa mta noc wi', camic techapa', teq'uiakel chipan ja
nimlaj k'ekumal. Ja c'a winak janila chi ok'ej xtiqueban chipan ari' lugar in
xtiquicach'ach'ej cak'. Queri' xbij ja patrón chique.

* * * * * * * * * *

31 Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' npi chi na jutij, janila
nim chic ruk'ij, erachbilanto canojel ja ángel. Tokoc'ari' xtitz'abe' chipan ja
rtz'ulibal, jari' tz'ulbal xin Rey in janila nim ruk'ij.
32 In nojel tinamit nemol chwach, c'ac'ari' nuban ca'i' chique cani' nuban
jun yuk'ul carnelo, junwi' neruya' wi' ja tak carnelo in junwi' neruya' wi' ja
tak q'uisic'.
33 Ja re cani' tak carnelo eje'e' pa riquik'a' neruya' wi', ja c'a re cani' tak
q'uisic' pa rxcon neruya' wi'. Queri' xtuban ja Rey.
34 Ja c'a rec'o pa riquik'a' quewa' xtibij chique ri':
—Ixix utz ixtz'aton rmal ja nata' Dios, camic quixajo' c'a, quixoc chipan ja
gobierno xin chila' chicaj, jari' ja herencia ewxin chominto ojer ja tok maja'n
titz'ucarsaxi ja rwach'ulew.
35 Queri' nbij chewe como ja tok xinmajtaj ma wa'al xeya' nway in tok
chakij nuchi' xeya' nuya'. Ja tok xinq'ueje' checojol xinec'ul pa tak ewochoch
masqui ma ewotak ta nwach.
36 Ja tok lawulo' chic ntziak chwij xeya' wxin chi ncoj in tok xinyawaji
xinek'ijla'. Ja tok xinq'ueje' pa che' xinetz'ata'. Queri' ja nbij chique.
37 Ja c'a utz netz'at rmal ja Dios eje'e' tok nquic'axaj chi queri' nbix chique
quewa' xtiquibij tre ri':
—Kajaw ¿nak k'ij xatkatz'at atmajtajnak ma wa'al in kaya' away owi nak k'ij
xatkatz'at atmajtajnak ma chakichi' in kaya' aya'?
38 In ¿nak k'ij xatkatz'at ja ma kotak ta awach in xatkac'ul owi nak k'ij
xatkatz'at ja lawulo' chic atziak chawij in kaya' awxin chi xacoj?
39 In ¿nak k'ij xatkatz'at at yawa' owi atc'o pa che' in xatekak'ijla'? Queri' ja
xtiquibij tre.
40 Ja c'a Rey quewa' xtibij chic chique ri':
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tok xe'eto' ja tak wach'alal, anin c'ari' ja
xineto'. Queri' rbanic masqui xa más sencillo jun ti wach'alal ja xeto'. Queri'
ja xtibij chic chique.
41 Ja c'a rec'o pa rxcon quewa' xtibij chique ri':
—Ixix ja xa itzel ixtz'aton rmal ja Dios quixel chinwach, camic nixbe
chipan ja k'ak' ja mta q'uisic trij, jari' k'ak' xa rmal ja diablo tok chomin chi
ntakel arja' chipan e rachbil ja ángel rxin.
42 Camic, quixel chinwach como ja tok xinmajtaj ma wa'al ma xeya' ta
nway in tok chakij nuchi' ma xeya' ta nuya'.
43 Ja tok xinq'ueje' checojol xa ma ewotak ta nwach in ma xinec'ul ta pa tak
ewochoch. Ja tok lawulo' chic ntziak chwij ma xeya' ta wxin chi xincoj ta in
tok xinyawaji in tok xinq'ueje' pa che' ma xinek'ijla' ta. Queri' ja nbij chique.
44 Ja c'a reje'e' tok nquic'axaj chi queri' nbix chique quewa' xtiquibij tre ri':
—Kajaw ¿nak k'ij xatkatz'at atmajtajnak ma wa'al owi rmal chakichi' owi
atc'o chikacojol owi lawulo' chic atziak chawij owi at yawa' owi atc'o pa che'
in ma xatkato' ta? Queri' ja xtiquibij tre.
45 Ja c'a rarja' quewa' xtibij chic chique ri':

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tok ma xe'eto' ta ja tak wach'alal, anin c'ari' ja ma xineto' ta. Queri' rbanic masqui xa más sencillo jun ti wach'alal ja ma xeto' ta. Queri' ja xtibij chic chique.
46 Eje'e' ri' nebe na chipan ja nimlaj rpokonal ja mta q'uisic trij pro ja utz netz'at rmal ja Dios eje'e' nebe na chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

26

1 Ja Jesús ja tok bitaj rmal nojel awa' jule' tzij ri' c'ac'ari' xbij chic chique ja rdiscípulo:
2 —Ixix ewotak chi xa ca'i' k'ij chic nrajo' ja nc'ul wi' ja nmak'ij pascua in anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak ninjach na pa quek'a' ja netzelan wxin chi ninrip chwach cruz, ne' chique.
3 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil chakaja' ja principali' xin tinamit eje'e' xequimolo' qui' chwach ja nimlaj jay rxin ja Caifás ja lok'laj sacerdote.
4 Quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban tre ja Jesús chi nquechap pan ekal in nquicamsaj.
5 Pro quewa' quibij ri': —Ma chipan ta ja nmak'ij nkachap wi' matzij queyictaji ja winak rmal, xeche'e.

* * * * * * * * * *

6 Ja c'a Jesús arja' c'o chipan ja tinamit Betania pa rochoch jun achi rbina'an Simón ja rec'ol itzel tak ch'a'c trij nabey.
7 C'oli ja Jesús pa mesa ja tok be jun ixok ruq'uin rc'amonel jule' ak'om ja qui' rxula' in congana nim rjil, rc'amonel chipan jun rc'olibal ja banon rbanic, alabastro ocnak. Ja c'a rixok tok xekaj ruq'uin ja Jesús xuya' ja rak'om pa rwi'.
8 Pro ja c'a rdiscípulo eje'e' junwi' quetz'at ja xuban ja rixok:
—¿Nak tre tok xa xtz'ila' ja rak'om le'?
9 Ja ta ban tre c'ayix ta, congana ta q'uiy ja pwok xuya', ja c'a rjil ya' ta chique ja tak meba'i'. Queri' ja quibij.
10 Ja c'a Jesús arja' bien rotak ja quimajon rbixic in quewa' xbij chique ri':
—¿Nak tre tok nenak ja rixok? Jawa' xuban chwe ri' congana utz.
11 Ja c'a tak meba'i' eje'e' nij ec'o wi' checojol ja wi c'ol egana neban utzil chique pro ja chwe anin maquinq'ueje' ewq'uin nojel tiempo, ninwasaxel na checojol.
12 Arja' tok xuya' ja rak'om chwij jari' xchomarsbej pon ja ncuerpo chi nmuki.
13 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', jawa' utzlaj tzij ja nc'amonto ri', xa bar ta tri' xtekaj wi' rbixic nojel nat nakaj tre ja rwach'ulew tri' xtinatax wi' chakaja' ja rutzil ja xuban chwe jawa' rixok ri', jari' nnatbex rxin, ne' chique.

* * * * * * * * * *

14 C'ac'ari' c'o jun chique ja cablajuj discípulo ja bina'an tre Judas Iscariote, arja' be cuq'uin ja jefe quixin sacerdote.
15 Ja c'a tok xekaj cuq'uin quewa' xbij chique ri': —¿Nak neya' chwe can njach pan ek'a' ja Jesús? ne' chique. Xa treinta rkan pwok plata ocnak ja quichomij ruq'uin.
16 Ja c'a Judas ni jari' hora xumaj rcanoxic nak nuban tre ja Jesús chi nujach pa quek'a'.

* * * * * * * * * *

17 Ja tok xerila' ja nabey k'ij rxin ja nmak'ij ja tok ntiji ja caxlanway ja mta
levadura ruq'uin, ja c'a Jesús xe'ekaji ja rdiscípulo ruq'uin in quewa' quibij
tre ri':
—Ja xtati' ja xin nmak'ij pascua tabij chake bar tri' xtikachomij wi', xeche'
tre.
18 In bixel chique rmal ja Jesús:
—Jix chipan ja tinamit Jerusalén. Tri' c'o wi' jun achi, nixbe ruq'uin in
quewa' nebij tre ri': —Ja Maestro quewa' rbinto ri': —Xajalal maja'n terila'
ja tiempo chi nincamsaxi. Ja wa'im ja xin nmak'ij pascua, pan awochoch
nkaban wi' e wachbil ja ndiscípulo. Queri' ja rbinto chake, quixche' tre,
xeche'xel rmal ja Jesús.
19 Ja c'a discípulo queri' queban ja cani' bixel chique rmal ja Jesús, xebe,
xequichomij ja wa'im ja xin nmak'ij pascua.
20 Ja c'a tok xoc ak'a' tz'abe' ja Jesús pa mesa e rachbil ja cablajuj discípulo.
21 Kas quimajon wa'im ja tok arja' xbij chique:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', c'o jun chewe ja ninrujach na pa quek'a'
ja netzelan wxin, ne' chique.
22 Ja c'a reje'e', ja tok quic'axaj ja bix chique quemaj jun nimlaj bis:
—¿La maxta anin Wajaw, la maxta anin? xeche'e chiquijujunal.
23 In bix chique rmal ja Jesús:
—Ja rachi ja wachbil tre wa'im in xa junan nokwa' ruq'uin pa plato, arja'
c'ari' ja njacho wxin pa quek'a'.
24 Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' ncamsax na cani'
tz'ibtal can tre chipan ja rtzobal Dios pro congana lawulo' tre ja xtijacho
rxin pa quek'a' ja necamsan rxin, makana' maquita Alc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak. Ja xtijacho rxin más ta utz ja maquita xalax chwach'ulew.
Queri' bix chique rmal.
25 Ja c'a Judas arja' xbij tre:
—Maestro ¿la maxta anin? ne' tre.
—Atat nac'a, ne'xi rmal ja Jesús.
26 Ja c'a tok quimajon wa'im ja Jesús xuc'am ja caxlanway, xmaltioxij tre ja
Dios, xuwech' in xujach chique ja rdiscípulo in quewa' xbij chique ri':
—Jawa' wari' ncuerpo, tec'ama' in tetija', ne' chique.
27 In xuc'am chic jun vaso vino, xmaltioxij tre ja Dios in xujach chique
chakaja' in quewa' xbij chic chique ri':
—Tetija' ewanojelal
28 como jawa' wari' jawa' nquiq'uel ocnak rseguro ja c'ac'a chominem ja
rchomin ja Dios. Ja nquiq'uel e q'uiy ja winak ntix na pa quicuenta utzc'a chi
ncuytaji ja quil quemac.
29 Anin nbij chewe camic chi jawa' riya'l uva ri' ni matintij chi wi' wawe',
c'a tokori' xtintij chic ja tok xterila' ja k'ij chi nkatij chic ewq'uin chipan ja
gobierno rxin ja nata' Dios xarwari' c'ac'a chic nojelal tri', ne' chique.

* * * * * * * * * *

30 C'o c'a jun himno rxin ja nmak'ij pascua quibixaj. Ja c'a tok tzuri ja
himno cumal xe'elel, xebe chipan ja lugar rbina'an Rjayu'al Olivo.
31 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:
—Rmal ja xtiban chwe chipan awa' jun tucwak'abil ri' ixix nineya' can,
nixanmaji pro ewanojelal. Queri' nbij chewe como tz'ibtal can chipan ja
rtzobal Dios quewari': —Anin xtincamsaj ja yuk'ul quixin ja tak carnelo, ja
c'a tak rcarnelo ja rerbanon cuenta, eje'e' nechictaji. Queri' ja tz'ibtal can.
32 Pro ja tok xtic'astaj nwach ninnabeyaj chewach, ninbe chipan ja depar-
tamento Galilea, ne' chique.

33 Ja c'a Pedro arja' xbij tre:
—Masqui canojel xcatqueya' can pro ja c'a chwe anin mta moda xcatnuya'
can ta, ne' tre.
34 In bix tre rmal ja Jesús:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', ja chipan awa' jun tucwak'abil ri' maja'n
tok'i ja ac' ja tok oxmul xtabij chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja Jesús,
natche' na chwe, ne'xi ja Pedro.
35 —Masqui ok ca'i' awq'uin xkocamsaxi pro ni ma xcatnuya' can ta wi', ne'e
ja Pedro tre. In canojel ja discípulo queri' quibij tre chakaja'.

* * * * * * * * * *

36 C'ac'ari' ja Jesús xerachbilajel ja rdiscípulo, xebe chipan jun lugar
rbina'an Getsemaní. Ja c'a tok xe'ekaji quewa' xbij chique ri':
—Quixtz'abe' can wawe' ri', ja c'a ranin nenbana' paki na oración quelale',
ne' can chique.
37 Pro xeruc'amel ja Pedro e rachbil ja re ca'i' rc'ajol Zebedeo. C'ac'ari'
xumaj jun nimlaj bis in xumaj ti'onem ja ranma.
38 In xbij chique:
—Camic, congana nbisoni ja wanma, ja nna' anin camíc rc'amonto chwe.
Ixix quixq'ueje' can wawe', quixc'asc'ot wq'uin, ne' can chique.
39 C'ac'ari' junwi' xyonaj pon wi' ri' ruyon, xuque'e in xumaj rbanic
oración:
—Nata', anin nwajo' nabij ta chwe chi maquita nink'ax chipan awa'
rpokonal ja penak chinwach ri' xarwari' ni ta c'a xquink'ax wi' chipan ja wi
queri' nawajo' chwe chi nban, ne' tre ja Tatixel.
40 Ja c'a tok tzuri ja roración rmal be cuq'uin ja discípulo. Ja tok xe'erwila'
ekajnak chi waram. Xbij tre ja Pedro:
—¿La matecoch' ek xquixc'asc'ot ta jun hora wq'uin?
41 Quixc'asc'oti in tebana' orar utzc'a ja Satanás tok xquixrtakchi'ij
maquita xquixruch'ec. Ja rewanma jari' ni katzij wi' chi c'o rgana nc'asc'oti
pro como xa ix winak ja recuerpo npokonaj nuban queri', ne' tre.
42 C'ac'ari' meloj chic jutij chi rbanic ja roración:
—Nata', ja wi ni mta wi' moda ja maquita xquink'ax chipan ja rpokonal ri'
xtibantaj ta c'a ja ravoluntad, ne' chic tre ja Tatixel.
43 Meloj chic jutij cuq'uin in tok xe'erwila' chic ewarnak chic chakaja'.
Queri' quibanon como congana jun nimlaj waram chique, ma xquecoch' ta.
44 In meloj chic jutij chakaja' chi rbanic ja roración in queri' xbij chic ja
cani' rbin nabey chipan ja roración.
45 C'ac'ari' melojpi chic jutij cuq'uin ja discípulo in quewa' xbij chique ri':
—Camic quixwar c'a, quixxula'n c'a. Bien tec'waxaj chi xurwila' ja hora, ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, camic nj̱ach pa quek'a' ja raj'il
ajmaqui' chi nquicamsaj.
46 Jo', quixyictaji, que'ekac'ulu'. Tetz'ata' mpe' le', xa nakajinto ja njacho
wxin pa quek'a', ne' chique.

* * * * * * * * * *

47 Kas c'a rmajon na tzij ja Jesús cuq'uin ja rdiscípulo ja tok peti ja Judas.
Jari' Judas arja' jun chique ja cablajuj apóstol. Arja' e q'uiy ja winak
erachbilanto in c'oli banbal ch'a'oj quic'amonto cani' tre espada in che',
etakonto cumal ja jefe quixin sacerdote in cumal ja principali' xin tinamit
chi nurquichapa' ja Jesús.
48 Ja c'a Judas ja njacho rxin ja Jesús arja' c'oli xchomij cuq'uin ja winak nak
xtuban tre ja Jesús chi jari' njachbej rxin pa quek'a': —Ja tok xtetz'at ja rachi

ja xtintz'ubaj ruchi' chewach ja c'ariri', techapa'. Queri' rbanic ja xchomij cuq'uin.
49 Be c'a alnak ja Judas ruq'uin ja Jesús, ja c'a tok xekaj chwach xuban saludar:
—Xoc ak'a' Maestro, ne' tre, in xtz'ubaj ruchi'.
50 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Amigo ¿nak narbana' wawe? ne' tre. C'ac'ari' ja winak xebe trij ja Jesús, quechap in quecoj preso.
51 C'o c'a jun chique ja rachbil ja Jesús chaka jalal tok xlasaj ja respada in c'o jun moso rxin ja lok'laj sacerdote xusoc tre, xkupijel jun rxquin.
52 Ja c'a Jesús arja' xbij tre:
—Tac'olo' ja respada pa rc'olibal como xa nak ta ncojowi ja respada, espada ncamsbex arja' chakaja'.
53 ¿La ma awotak ta c'a chi anin ja wixta c'o ngana nc'utuj nto'ic tre ja nata' Dios arja' chanim nerutakto jule' ángel chi nto'ic? Pro congana e q'uiy nerutakto, e cani' cablajuj ejército soldado ja nerutakto.
54 Pro ja wixta maquita nink'ax chipan ja rinc'o wi' camic ri' matibantaj c'a cumplir ari' ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi c'o rjawaxic chi nink'ax chipan, ne' tre.
55 Ja c'a ri' hora ja Jesús arja' xbij chique ja winak:
—¿La in alak'om la'an chewi' tok ec'amonto espada ec'amonto che' chwij chi nchapic? Pro xinq'ueje' wa'an chipan ja nimlaj templo xin Dios in k'ij k'ij xentijoj ja winak chipan pro ma xinechap ta wa'an tri'.
56 Pro nojel awa' wari' ma chaka ta nbantaji, rumac chi nbantaj cumplir ja tz'ibtal can chwe ojer cumal ja rojer tak profeta xin Dios, ne' chique. C'ac'ari' ja rdiscípulo queya' can, xe'anmajel.

* * * * * * * * * *

57 Ja c'a winak ja xechapo rxin ja Jesús eje'e' quec'amel chwach ja Caifás ja lok'laj sacerdote. Tri' quimolon wi' qui' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés e cachbil ja principali' xin tinamit.
58 Ja c'a Pedro arja' rtrarben ja Jesús pro c'a c'a nat nutzu' pon chic wi'. Arja' xekaji ja bar c'o wi' ja nimlaj jay rxin ja lok'laj sacerdote, xococ chwa jay in tz'abe' cuq'uin ja pulisiya', nrajo' nutz'at nak ja xtibantaji.
59 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja principali' xin tinamit in e cachbil chakaja' ja jule' chic ja rec'o chipan ja k'etbaltzij quixin ja raj Israel eje'e' quemaj quicanoxic jule' winak chi nqueya' testigo'il trij ja Jesús pro xa tz'akbal tak tzij ja xtiquibij tre. Queri' nqueban utzc'a chi nkaji camíc trij.
60 Pro ni majun nak ta quichapbej ta rxin ja Jesús, ni mta wi' masqui e q'uiy ja testigo ja xa e tz'akol tak tzij. Ja tok q'uiswani ec'o ca'i' ja testigo e tz'akol tak tzij
61 quewa' quibij ri':
—Jala' rachi le' rbin chi ncowini nuyoj ja nimlaj templo xin Dios pro xa oxi' k'ij nrajo' chi nuyic chi wi' jutij, xeche'e.
62 Ja c'a lok'laj sacerdote arja' pe'i in xbij tre ja Jesús:
—¿La matac'ulba' c'a ja bix chawe le'? Camic, tabij c'a chwe nak rbanic ja testigo'il ja ya' chawij cumal ja rachi'i' le', ne' tre.
63 Pro ja Jesús ni matic'ulba' wi' ja nbix tre. In bix chic tre rmal ja lok'laj sacerdote:
—Chwach ja c'aslic Dios tabij chake ¿la atat ja rat Cristo ja rat Ralc'wal Dios? ne'x rmal.

64 Ja c'a Jesús arja' xbij tre:
—Queri' nac'a ja cani' nabij le'. In bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', camic
nemajel rtz'atic ja xtuban ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja'
pa riquik'a' ja Dios ntz'abe' wi' ja bar c'o wi' ja nimlaj poder rxin in netz'at
chakaja' ja tok xtipi chic jutij c'amonto rmal jule' sutz' xin chicaj, ne' tre.
65 Ja c'a lok'laj sacerdote c'o jun tziak rcojon xurak como xa itzel xc'axaj ja
bix tre rmal ja Jesús in xbij chique ja quimolon qui' ruq'uin:
—Jala' xbij le' xa ofensa rc'amonto tre ja Dios, taka'an njunsaj ri' ruq'uin.
Camic, mchita ne'oc wi' más ja testigo como bien xec'waxaj ja xbij le', ja Dios
janila nuban ofender ri' rmal.
66 Camic ¿nak nebij ixix tre? ne' chique.
—Mta, ni yatal wi' trij chi ncamsaxi, xeche'e.
67 C'ac'ari' quichubaj rpalaj, quesoc in ec'oli chique queya' k'a' chi rpalaj,
68 quewa' quibij tre ri':
—Cristo, tabij c'a chake camic ¿nak yowi k'a' chi apalaj? Queri' ja quibij tre
pro xa nquiyok'bej rxin.
69 Ja c'a Pedro arja' tz'ubul chwa jay, c'o c'a jun aj'ic' xekaj ruq'uin in quewa'
xbij tre ri':
—Atat jun chakaja' xawachbilaj ja Jesús ja raj Galilea, ne' tre.
70 Pro ja Pedro arja' ma xuya' ta trij ja bix tre, quewa' xbij chique ri' pro ni
chiquewach canojelal:
—Anin ni ma wotak ta ja nabij le', ne' tre ja rixok.
71 Yictaji, be ja bar c'o wi' puerta pro c'o chic jun ja raj'ic' tz'ato rxin in xbij
chique ja rec'o tri':
—Jawa' jun achi ri' arja' rachbilaj ja Jesús ja raj Nazaret, ne' chique.
72 Pro ja Pedro arja' ma xuya' chi ta trij ja bix tre:
—Chwach Dios nbij chi anin ma wotak ta rwach ja Jesús ja nabij le', ne' tre.
73 C'a co'l ari' ja tok ec'o jule' winak ja rec'o tri' xe'ekaj ruq'uin in quibij tre:
—Bien k'alaj chi atat at cachbil ja raj Galilea ja xerachbilaj ja Jesús como ja
nattzijoni jari' natc'utuwi, xeche' tre.
74 —Chwach Dios nbij chewe chi anin ma wotak ta rwach ja Jesús in xta
itzel xquinrutz'at ja Dios ja wi ma katzij ta ja nbij, ne'e ja Pedro chique. In
chaka maril bitaj rmal ja tzij ri' xok'i ja ac'.
75 C'ac'ari' xurkaj tre ja Pedro ja bin tre rmal ja Jesús, quewa' bin tre ri': —Ja
tok maja'n tok'i ja ac', oxmul xtabij na chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach
ja Jesús, natche' na chwe. Queri' ja bin tre. C'ac'ari' xelto, congana jun nimlaj
bis ok'ej nuban.

27

1 Ja c'a tok sakari canojel ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja principali' xin
tinamit eje'e' quemaj rch'obic nak nqueban tre ja Jesús chi nquicamsaj.
2 Quebaq'uel, xebe, xequijacha' pa ruk'a' ja Poncio Pilato ja gobernador.

* * * * * * * * * *

3 Ja c'a Judas ja jacho rxin ja Jesús pa quek'a' ja xetzelan rxin arja' tok
xutz'at chi ncamsaxi ja Jesús congana xumaj ti'onem ja ranma. Be, xermeloj
ja treinta rkan pwok ja plata ocnak, xermeloj pa quek'a' ja jefe quixin
sacerdote in pa quek'a' ja principali' xin tinamit.
4 Ja c'a tok xekaj cuq'uin quewa' xbij chique ri':
—Camic, xinban jun il mac, xinjach pa camíc jun achi pro mta ril, ne'
chique.

—Jala' nabij le', ajoj ni majun nak ta nkabij tre, kas atat wala' nak ja xtaban ruq'uin, ne'xi.
5 C'ac'ari' ja Judas xch'akij can ja pwok chipan ja templo, xelel in be, xerjitz'aj ri' ruyon.
6 Ja c'a jefe quixin sacerdote eje'e' quemol ja pwok in quewa' quibij ri':
—Jawa' pwok ri' rjil quic' chewi' xajan ja xtibe ta pa caja xin templo, xeche'e.
7 In quemaj rch'obic nak nqueban tre ja pwok. Ja c'a tok ch'obtaj cumal quelok' jun ulew tre ja rachi ja banol bojo'y. Ja c'a xoc wi' ja rulew, chipan nemu̱k wi' ja winak ja necami ja repenak chipan jule' chic tinamit.
8 Xc'a rmalari' bina'ax tre ja rulew rjil quic' ne'xi, in niquirwari' nbix tre camic chakaja'.
9 Tri' bantaj wi' cumplir ja tzij ja bitajnak can rmal ja rojer profeta Jeremías quewari': —Ja winak ja raj Israel ec'oli chique xa treinta rkan pwok ja plata ocnak xa jari' rjil quibij. Ja c'ari' pwok quec'am
10 quilok'bej jun ulew tre ja banol bojo'y cani' bin anin chwe rmal ja kajaw Dios. Queri' ja bitajnak can ojer.

* * * * * * * * * *

11 Ja c'a Jesús arja' pa'l chwach ja Pilato ja gobernador in quewa' bix tre rmal ri':
—¿La atat ja rat rey quixin ja tinamit Israel? ne'xi ja Jesús.
—Queri' nac'a ja cani' nabij le', ne'e ja Jesús tre.
12 Pro ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja principali' xin tinamit eje'e' tok quemaj rbixic ja ril ja Jesús arja' ni majun nak ta xbij.
13 C'ac'ari' ja Pilato xbij chic tre:
—¿La matac'waxaj c'a ja nquibij chawe le', congana taka'an jule' awil nquibij chawe? ne' tre.
14 Pro ja Jesús nixtac'a c'o ta jun tzij xbij, ni ma xc'ulba' ta wi'. Ja c'a Pilato congana junwi' xutz'at ja queri' xuban.

* * * * * * * * * *

15 Ja c'a gobernador ni c'amonnak wi' tre chi ni c'o wi' jun preso nsokpij pa tak nmak'ij pascua pro nuya' lugar tre ja tinamit chi eje'e' nec'utuni nak chi preso'il ja nsokpixel.
16 Ja c'ari' tiempo c'o jun preso rbina'an Barrabás, nojel ja rbanon benak rbixic nat nakaj.
17 Ja c'a Pilato tok quimolon chic qui' ja winak arja' xbij chique:
—¿Nak newajo' ixix, la Barrabás ja nsokpijel owi Jesús ja Cristo ne'xi? ne' chique.
18 Queri' xbij chique como arja' bien rotak chi congana quiakirnak canma trij ja Jesús in xa rmal ja raquiakarem tok quijachon pa ruk'a'.
19 Ja Pilato arja' tz'ubul chipan ja lugar ja bar nuban wi' ja k'etoj tzij ja tok chaka c'a jalal tak rbixic jule' tzij tre rmal ja rxjayil quewari': —Ma tacoj ta awi' atat chi rcamsaxic ja rachi, arja' utzlaj achi. Ma tacoj ta awi' como ni ja' rachi xinwachc'aj camic in ja rachic' congana lawulo' xuban chwe. Queri' ja takonel rbixic tre rmal ja rxjayil.
20 Pro ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja principali' xin tinamit eje'e' quibij chique ja winak chi nquic'utuj ja Barrabás chi nsokpixel in ja c'a Jesús ncamsaxi.
21 Ja c'a gobernador arja' xbij chic jutij chique:
—¿Nak newajo' ixix, nak chique ja ca'i' achi'i' nsokpijel? ne' chique.
—Barrabás ja tasokpijel, xeche' tre.

22 —Ja wi queri' newajo' ¿nak c'a nban tre nech'ob ixix ja Jesús ja Cristo
ne'xi? ne'e ja Pilato chique.
—Ticamsax chwach cruz, xeche'e canojelal.
23 —¿Nak c'a tre, nak c'a ritzelal rbanon? ne' chic ja Pilato chique. Pro ja
reje'e' más chi na quemaj rakic quechi':
—Ticamsax chwach cruz, xeche' chic jutij tre.
24 Ja c'a Pilato arja' xutz'at chi ja winak ni ma e conforme ta wi' ruq'uin ja
nbij arja' chique chi nsokpixel ja Jesús in xerutz'at chi xa jani' neyictaj más.
C'ac'ari' xuc'am jule' ya', xuch'aj ruk'a' chiquewach in quewa' xbij chique ri':
—Anin ma wil ta ja ncamsaxi ja utzlaj achi ri', kas ixix wala' nak ja xteban
tre, ne' chique.
25 —Ajoj c'a nokijkalen ari' ja ncamsaxi in tak kalc'wal chakaja', xeche'e
canojelal.
26 Ja c'a Pilato arja' xuya' quigana, xsokpijel ja Barrabás in xuya' orden chi
nrapaxi ja Jesús. Ja c'a tok raptaji xujach pa quek'a' ja nec'amo'el rxin chi
ncamsax chwach cruz.
27 C'ac'ari' ja soldado rxin ja gobernador eje'e' quec'amel ja Jesús chipan ja
jay ja bar nq'ueje' wi' ja gobernador in xequemol canojel ja jule' chic cach
tak soldado.
28 Quejal ja rtziak ja Jesús in c'o chic jun tziak quiak quecoj tre.
29 Quichomij jun corona, q'uix quecoj in quecoj pa rwi' in queya' jun aj pa
ruk'a' riquik'a'. Xexuque' chwach in queban saludar ja cani' nban saludar
jun rey pro xa nquiyok'bej rxin:
—Atat at rey quixin ja tinamit Israel, xeche' tre.
30 Quichubaj, quemaj ja aj tre in quesoc rij tak rwi' tre.
31 Ja tok tzuri yok'onem cumal c'ac'ari' quejal ja tziak quiak tre in quecoj
chic tre ja ni rtziak wi' arja'. C'ac'ari' quec'amel chi nequiripa' chwach cruz.

* * * * * * * * * *

32 Ja tok xebe c'o jun achi quewil aj Cirene, Simón rubi', puersa queban tre
chi nrijkajel ja cruz rxin ja Jesús.
33 Xebe pa jun lugar rbina'an Gólgota. Gólgota tibij tzij lugar xin rwi'
camnak.
34 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja lugar Gólgota quitzujuj vino tre chi nutij. Ja
vino c'oli ja yujun ruq'uin congana c'ay. Ja c'a Jesús tok xuna' chi c'ay ma xutij
ta.
35 Ja c'a tok riptaj cumal chwach cruz quemaj rbanic suerte trij ja rtziak
nak xtich'eco chique in quejach chiquewach. Queri' bantaji utzc'a chi tri'
bantaj wi' cumplir ja bitajnak can rmal ja profeta quewari': —Queban suerte
trij ja ntziak in quejach chiquewach, queri' ja bitajnak can ojer.
36 C'ac'ari' xetz'abe'e in quemaj rchajixic ja Jesús.
37 Tz'ibaxi ja ril ja nbix tre in parwi' queya' wi' chwach ja cruz, quewa'
rbanic ja ril nbixi ri': —Jawa' Jesús, arja' rey quixin ja tinamit Israel, ne'xi.
38 In ec'o c'a ca'i' alak'oma' xerip chwach cruz chakaja', jun pa riquik'a' ja
Jesús in jun pa rxcon.
39 Ja c'a winak ja nek'axi ja tok nquetz'at ja Jesús xa nquitzebej xa nqueyok'
in quewa' nquibij tre ri':
40 —Atat xatbini chi nayoj ja templo in xa oxi' k'ij nrajo' chi nayic chi wi'
jutij, camic tato'o' c'a awi' ayon. Ja c'a wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios
catkajpi c'a chwach ja cruz, neche' tre.

41 In ja jefe quixin sacerdote eje'e' xa nqueyok' chakaja' e cachbil ja
maestro ja netijon quixin ja winak tre la ley xin Dios e cachbil chakaja' ja
principali' xin tinamit:
42 —Arja' To'onel quixin winak ne'xi, pro ja camic xna' maticowini nuto' ri'
arja'. Ja wi katzij chi arja' Rey kaxin ja rok aj Israel tikajto c'a camic chwach
ja cruz in wi nkajto nyuke' c'a kac'u'x ari' ruq'uin.
43 Arja' yukul ruc'u'x ruq'uin ja Dios ne'xi, pro wi c'o rgana ja Dios ruq'uin
tito'o' c'a camic como arja' xucoj ri' chi Ralc'wal Dios. Queri' ja nquiyok'bej
rxin.
44 In queri' queban ja re ca'i' alak'oma' ja xeri̱p chwach cruz pa rxquin ja
Jesús, eje'e' queyok' chakaja'.

* * * * * * * * * *

45 Ja pa nc'ajk'ij c'o jun nimlaj k'eku'm xoqui nojel chwach'ulew, c'a a las
tres xin takak'ij sakar chic jutij.
46 Ja c'a Jesús a las tres chi la xin takak'ij arja' congana xurak ruchi', quewa'
xbij ri':
—Elí, Elí ¿lama sabactani? ne'e. Jari' tzij xbij quewa' nbij ri': —Nata' Dios,
nata' Dios ¿nak tre tok inaya'on can? ne'e.
47 Ec'o c'a jule' chique ja winak ja rec'o tri', eje'e' tok quic'axaj ja xbij quewa'
quibij ri':
—Jala' rachi le' camnak profeta Elías ja nsiq'uij, xeche'e.
48 C'o c'a jun chique xerc'amla'to jun esponja, xch'akba' tre jule' ch'amlaj
vino, xuxim chutza'm jun aj in xuya' nojoj tre ja Jesús chi nutij.
49 Pro ja c'a jule' chic eje'e' quibij:
—Ch'enchila', katz'ata' na c'a ja wi xtipeti ja rElías chi nurto'o', xeche'e.
50 Ja c'a Jesús arja' xurak chic jutij ruchi', xujach ranma tre ja Dios in cam
kaj.
51 In chaka jalal tok raktaji ja manta ja tasben rpan ja nimlaj templo xin
Dios ja bar c'o wi' ja santilaj lugar, chaka ca'i' xuban. Raktaji, xelto chicaj,
kajto c'a pa tok'ulew. Ja c'a rwach'ulew congana xusil ri' in c'oli nimak tak
abaj xepak'taj rmal.
52 C'o je'e jul jaktaji quixin camnaki' in ja camnaki' ja re xin Dios e q'uiy
chique xec'astaji.
53 Ja c'a reje'e' tok c'astajnak chic ja Jesús xe'elto chipan ja jul ja bar ec'o wi'
in xebe chipan ja tinamit Jerusalén ja tinamit xin Dios in e q'uiy ja xetz'ato
quixin.
54 Ja capitán e rachbil ja rec'o ruq'uin chi rchajixic ja Jesús eje'e' quetz'at ja
cubarkan xuban, quetz'at nojel ja bantaji in congana quixbej qui' rmal:
—Jala' rachi le' ni katzij wi' chi Ralc'wal Dios, xeche'e.
55 In e q'uiy ja rixoki' ja rec'o tri' chakaja' nquetzu' pon ja nbantaji. Eje'e'
etranel trij ja Jesús ja tok xelel pa Galilea in queto' chipan nak ja c'o rjawaxic
tre.
56 Jun chique ja rixoki' María Magdalena, in jun chic, María ja quete' Jacobo
in José, in jun chic, ja quete' ja rc'ajol Zebedeo.

* * * * * * * * * *

57 Ja c'a tok xoc ak'a' c'o jun achi peti, arja' biyom, aj Arimatea, José rubi'.
Arja' rdiscípulo ja Jesús chakaja'.
58 Be ruq'uin ja Pilato chi rc'utuxic ja cuerpo rxin ja Jesús. Ja c'a tok xekaji,
ja Pilato xuya' orden chi nja̱ch tre ja cuerpo.
59 Be ja José, xerc'ama' ja cuerpo in xubar pa jun tziak ch'ajch'oj.

60 Ja c'a tok bartaj rmal xerya'a' chipan jun panteón c'ac'a rxin arja' ja
rc'oton chwach jun portales in xtz'apij ruchi' tre jun nimlaj abaj. C'ac'ari'
be.
61 Ja c'a María Magdalena rachbil ja jun chic María eje'e' ec'o tri', etz'ubuloc
chwach ja panteón.

* * * * * * * * * *

62 Ja tok xoc'owi ja k'ij ja nchomarsbex wi' nakun je'e rxin ja nmak'ij, ja c'a
chi rcab k'ij chic xebe ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja fariseo, xequimolo'
qui' chwach ja Pilato
63 in quewa' quibij tre ri':
—Señor gobernador, ajoj bien nurkaj chake, ja rachi Jesús ja banol engaño,
ja tok c'a c'as na c'o jun tzij xbij can quewari': —Pro ja chi rox k'ij nc'astaj
nwach. Queri' ja xbij can.
64 Rmalc'ari' nkabij chawe, taya'a' jun orden chi nchajix oxi' k'ij ja panteón,
matzij xquebe ja rdiscípulo chak'a', xtiquilak'ajel ja rcuerpo chipan ja pan-
teón in tok xtic'amtajel cumal xtiquibij chique ja winak chi c'astaj rwach ja
rachi chiquicojol camnaki'. Ja wi queri' xtiqueban jari' más chi na jun nimlaj
engaño chwach ja cani' xuban ja Jesús nabey, xeche' tre ja Pilato.
65 In bix chique:
—Ec'oli ja guardia le', ixix c'ol ek'a' chique, que'ec'ama'el, seguro tebana'
tre ja panteón como ixix ewotak nak xteban tre, xeche'x rmal ja Pilato.
66 C'ac'ari' xebe, quichomij ja rabaj ja tz'apben ruchi' ja panteón, bien
seguro queban tre in xequeya' can ja guardia chi rchajixic.

28

1 Xoc'owi ja xula'nbal k'ij, ja c'a pa rsakaric xin domingo be ja María
Magdalena rachbil ja jun chic María, xequitz'ata' ja panteón.
2 Chaka c'a jalal c'o jun nimlaj cubarkan xuban rumac jun ángel rxin ja
kajaw Dios kajto chila' chicaj, xlasaj ja rabaj ja tz'apben ruchi' ja panteón in
tz'abe' parwi'.
3 Ja nca'yi ja ángel cani' nca'y k'ak' xin jab tok nuq'uiak ri' in ja rtziak rcojon
congana sak.
4 Ja c'a guardia eje'e' congana quixbej qui' rmal, congana nebirbot rmal ja
xbeben ri'il, xekaj chi tok'ulew in matiquena' chic.
5 Pro ja c'a ángel xbij chique ja rixoki':
—Ma texbej ta ewi' como anin wotak chi Jesús ja nixtajini necanoj, ja
camsax chwach cruz.
6 Camic, ma wawe' chi ta c'o wi', c'astaj wa'an rwach ari', bantaj cumplir
ja cani' rbin can. Quixajo', tetz'ata' mpe' ja lugar ja bar q'ueje' wi' ja cuerpo
rxin ja Kajaw.
7 Ja c'a tok xtitz'attaj can emwal nixbe alnak, nebij chique ja rdiscípulo
chi c'astajnak chic rwach chiquicojol camnaki'. In quewa' nebij chique ri':
—Tec'waxaj mpe', ja Jesús arja' nnabeyaj chewach, nbe pa Galilea in tri'
netz'ata' wi', xquixche' chique. Xtetz'ata' mpe' como xinbij chewe, ne'e ja
ángel chique.
8 Ja c'a rixoki' eje'e' xe'elel alnak ruq'uin ja panteón, xebe, xequibij chique
ja discípulo, congana quixben qui' in congana nequicoti chakaja'.
9 Kas ebenak chi rbixic chique ja discípulo ja bixel chique tok chaka jalal
quec'ul qui' ruq'uin ja Jesús. Ja c'a Jesús xuya' pon jun saludo chique. Ja c'a
reje'e' tok xe'ekaj ruq'uin quechap ja rkan in quemaj rya'ic ruk'ij.

10 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:
—Ma texbej ta ewi', jix cuq'uin ja wach'alal, jebij chique chi nebe pa Galilea,
tri' ninequitz'ata' wi', ne' chique.

* * * * * * * * * *

11 Ja rixoki' kas ebenak chi rbixic ja bixel chique ja tok ec'o jule' chique ja
guardia xebe chipan ja tinamit, xebe cuq'uin ja jefe quixin sacerdote. Ja c'a
tok xe'ekaj cuq'uin quibij chique nojel ja bantají.
12 Ja c'a jefe quixin sacerdote eje'e' quemol qui' cuq'uin ja principali' xin
tinamit in quemaj rch'obic nak nqueban. Ja c'a tok ch'obtaj cumal, eje'e' q'uiy
pwok queya' chique ja soldado
13 in quewa' quibij chique ri':
—Quewa' tebij chique ja winak ri': —Ja rdiscípulo ja Jesús xepeti chak'a',
xurquilak'ajel ja rcuerpo, ja c'a rajoj okwarnak, xquixche' chique.
14 Ja c'a wi xtekaj rbixic ruq'uin ja gobernador chi queri' xeban, ajoj
nkachomij ruq'uin, ni majun nak ta xtuban ta chewe, xeche' chique.
15 Ja c'a soldado eje'e' quec'am ja pwok in queri' queban ja cani' bix chique.
In jari' tz'akoj tzij c'a majtajnak na rbixic chique ja kach tak aj Israel camic.

* * * * * * * * * *

16 Ja c'a julajuj discípulo eje'e' xebe ja pa Galilea, xebe parwi' ja jayu' ja bar
bin wi' chique rmal ja Jesús chi nebe.
17 Ja c'a tok quetz'at ja Jesús quemaj rya'ic ruk'ij pro ec'oli ja ma kas ta
nquinimaj chi Jesús.
18 Peti ja Jesús in quewa' xbij chique ri':
—Nojel ja poder xin chila' chicaj jachon pa nuk'a' rachbil nojel ja poder xin
rwach'ulew.
19 Rmalc'ari' nbij chewe, jix cuq'uin ja winak ja rec'o nojel tak nación,
que'etijoj utzc'a chi ne'oc ndiscípulo, que'ebana' bautizar pa rubi' ja Tatixel,
ja Ralc'walaxel in ja rEspíritu Santo.
20 Tech'obo' chiquewach nak nqueban chi rnimaxic nojel ja mandamiento
ja nya'on chewe. In bien turkaj chewe chi anin ni mta wi' jun k'ij ja maquita
inc'ol ewq'uin in nij inc'o wi' ewq'uin ja tok xterila' ja q'uisbal k'ij rxin ja
rwach'ulew. Amén.

SAN MARCOS

1 Quewa' rbanic ja tok majtaj rk'alasaxic ja utzlaj tzij ja nuc'ut chikawach
nak rbanic ja Jesucristo ja Ralc'wal Dios.
2 Cani' tz c'o jun ntajko'm ntakel, arja' nnabeyaj chawach chi rchomarsaxic
ja rabey.
3 Ja tajko'm arja' nc'axaxi ja rukul chipan ja lugar ja kas talani, quewa' nbij
ri': —Techomarsaj chi utz ja rubey ja kajaw Dios, jic teya'a'. Queri' ja tz'ibtal
can.
4 In queri' bantaji, peti ja tajko'm, Juan rubi', arja' neruban bautizar ja
winak. Arja' chipan ja lugar ja kas talan wi' tri' nq'ueje' wi' in quewa' nbij
chique ja winak ri': —Teq'uexa' ja rena'oj, teya'a' can ja ritzelal in quixban
bautizar, quirtari' neban utzc'a chi ncuytaji ja rewil emac, ne' chique.
5 Canojel ja winak ja rec'o pa Jerusalén e cachbil canojel ja rec'o chipan
ja jule' chic lugar ja c'o pa rcuenta Judea eje'e' xebe ruq'uin ja Juan, xeban
bautizar rmal chipan ja binelya' Jordán in tri' quechol wi' ja quil quemac.
6 Ja c'a Juan ja rtziak rcojon puro rsamal camello ocnak in rximon rupan
chi jun tz'um. Ja rocnak rq'uexwach rway, sac' nerutij in raxcab chakaja'
ncanoj pa tak k'ayis.
7 Quewa' nbij chique ja winak ri': —C'o chi na jun penak ja xajalal maja'n
tumaj ja rsamaj, arja' más chi na nim ja poder c'o pa ruk'a' chinwach anin.
Anin ma yatal ta chwij xquintiloc ta ruq'uin nixtac'a chi rquiric rc'amal
rxajab.
8 Anin ya' xincoj tok xixnuban bautizar pro arja' Espíritu Santo nixrbanbej
bautizar, ne' chique.

* * * * * * * * * *

9 Jari' tiempo xelto ja Jesús chipan ja tinamit Nazaret ja c'o pa rcuenta
Galilea, be ruq'uin ja Juan in ban bautizar rmal chipan ja binelya' Jordán.
10 Chaka maril xelto ja Jesús pa ya' xutz'at ja caj jaktaji in xutz'at ja rEspíritu
Santo cani' jun ajsakaxic' ja tok kajto ruq'uin.
11 In c'o jun kulaj penak chila' chicaj c'axaxi, quewa' xbij ri': —Atat ja rat
chak'laj Walc'wal, congana ninquicot chawij, ne'e ja Dios tre ja Jesús.
12 Ja c'a rEspíritu Santo arja' xutakel ja Jesús chipan ja lugar ja kas talani.
13 Ca'winak k'ij q'ueje' chipan ja lugar in xekaji ja Satanás ruq'uin, xumaj
rtakchi'ixic. Ja lugar c'o wi' tri' ec'o wi' jule' itzel tak chicop in xepeti ja ángel
xin Dios, xurquito'o'.

* * * * * * * * * *

14 Ja tok coji ja Juan Bautista pa che' ja c'a Jesús arja' be chipan ja
departamento Galilea. Ja c'a tok xekaji xumaj rbixic ja utzlaj tzij tre ja
gobierno xin Dios.
15 Quewa' nbij ri': —Camic xurtz'akati ja tiempo, ja gobierno xin Dios xa
nnakajinto rmalc'ari' tok nbij chewe, teq'uexa' ja rena'oj in teya'a' can ja
ritzelal, tenimaj ja utzlaj tzij ja rc'amonto ja totajem xin Dios, ne'e.
16 Ja Jesús arja' kas rmajon binem chuchi' ja ya' rbina'an Galilea ja tok ec'o
ca'i' achi'i' xeruwil e alaxic, jun rbina'an Simón in jun chic Andrés rubi'. Eje'e'
como e chapol ch'u' kas quimajon rq'uiakic ja c'am pa ya' ja tok xe'iltaji rmal
ja Jesús
17 in quewa' bix chique rmal ri': —Jo' quixtre' chwij, anin nya' na jun samaj
chewe pro ma chapoj ch'u' chi ta ja neban, winak chic ja ne'ecanoj, xeche'xi.

18 Ja c'a reje'e' quich'akila' can ja quec'am in xetre'el trij ja Jesús.
19 Ja c'a Jesús c'a ma nim ta rbinben ja tok ec'o chic ca'i' achi'i' xeruwil,
chakaja' e alaxic, jun rbina'an Jacobo in jun chic Juan rubi', e rc'ajol Zebedeo,
eje'e' chakaja' ec'o pa jun lancha quimajon rc'ojoxic ja quec'am.
20 In chanim xesiq'uix pon rmal ja Jesús. Queya' can pa lancha ja Zebedeo
ja quitata' e rachbil ja moso in xetre'el trij ja Jesús.

* * * * * * * * * *

21 In xebe, xe'ekaj chipan ja tinamit Capernaum. Ja c'a Jesús arja' xoc
chipan ja jay xin molbal ri'il ja bar nquemol wi' qui' ja winak chi rc'axaxic ja
rtzobal Dios in xumaj quitijoxic pa jun xula'nbal k'ij.
22 Ja c'a winak kas c'asc'o'i nquic'axaj ja tijonem nuya' como ja tijonem
nuya' chique congana nerusil, bien k'alaj chi ruq'uin Dios penak wi' ja nbij,
ma junan ta ruq'uin ja tijonem ja nqueya' ja maestro ja netijon quixin ja
winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés.
23 Ja c'a chipan ja jay ja xin molbal ri'il tri' c'o wi' jun achi ocnak jun itzel
espíritu tre, arja' xumaj rakic ruchi':
24 —Jesús ja rat aj Nazaret ¿nak narbana' wawe' kuq'uin, la maxta atpenak
chi nokaryojo'? Anin bien wotak nak atocnak wi', atat ja rat Santilaj Ralc'wal
Dios, ne' tre ja Jesús.
25 Ja c'a Jesús arja' xch'olij ja ritzel espíritu:
—Tacajba' in catel pa ranma ja rachi, ne' tre.
26 Ja c'a ritzel espíritu arja' xuya' jun ataque tre ja rachi in congana nurak
ruchi', xel pa ranma in be.
27 Ja c'a winak canojelal congana c'asc'o'i quetz'at in quewa' quibij chibil
tak qui' ri': —¿Nak c'awa' wari', nak chi c'ac'a tijonemal ja wari'? Como jawa'
ja rachi ri' masqui e itzel tak espíritu pro c'o taka'an ruk'a' chique chi neruban
mandar in nnimax taka'an cumal, neche'e.
28 In chanim be nat nakaj rtzijoxic ja Jesús chipan ja jule' chic lugar ja c'o
pa rcuenta Galilea.

* * * * * * * * * *

29 Ja c'a Jesús e rachbil ja Jacobo in Juan eje'e' tok xe'elel chipan ja jay xin
molbal ri'il xebe cuq'uin ja Simón in Andrés pa cochoch.
30 Ja c'a rjite' ja Simón arja' c'o chwa ch'at yawa', majtajnak rmal c'atan, ja
c'a Jesús tok xe'ekaji bix tre chi yawa'.
31 Arja' tiloc ruq'uin, xuchap chi ruk'a', xuyic in ni jari' hora xeli ja c'atan.
Ja c'a rixok arja' xumaj quilixic ja Jesús.
32 Ja c'a tok xoc ak'a' canojel ja yawa'i' xec'amarel chwach ja Jesús e cachbil
ja re'ocnak itzel tak espíritu chique,
33 ja c'a tinamit emulan chi'jay canojel ja bar c'o wi' ja Jesús.
34 Ja c'a winak q'uiy rwach ja yobil e'uc'ayon in ja Jesús arja' e q'uiy chique
ja xertzursaj in e q'uiy chique chakaja' ja xerlasaj itzel tak espíritu chique.
Arja' xeruk'il chi maquetzijon más como eje'e' cotak chi arja' ja Cristo ja
cha'on rmal ja Dios.

* * * * * * * * * *

35 Ja c'a chi rcab k'ij c'a rc'ulun na, c'a k'eku'm na ja tok yictajel ja Jesús
xelel chipan ja tinamit, be chipan jun lugar ja bar kas talan wi' chi nerbana'
oración.
36 Ja c'a Simón in ja re rachbil eje'e' xebe chi rcanoxic.
37 Ja c'a tok quewil quewa' quibij tre ri':
—Ja winak canojel quimajon acanoxic, xeche' tre.

38 In bix chique rmal ja Jesús:
—Jo' chipan ja jule' lugar chic ja c'o chikanakaj chi tri' nenya'a' wi' rbixic ja
utzlaj tzij chakaja' como xa rmalari' tok inpenak, xeche'xi.
39 Queri' xuban ja Jesús be nojel lugar ja c'o pa rcuenta Galilea, noqui pa
tak jay xin molbal ri'il in tri' nuya' wi' rbixic ja utzlaj tzij chique ja winak in
nerlasaj itzel tak espíritu chique.

* * * * * * * * * *

40 Xuban jun yawa' jutij ec'o jule' itzel tak ch'a'c trij, arja' xekaj ruq'uin ja
Jesús, xuque' chwach in congana xc'utuj rto'ic tre:
—Ja wi nawajo' ninatzursaj, anin wotak chi natcowini ninatzursaj, ne' tre.
41 Ja c'a Jesús arja' xpokonaj rwach ja yawa', xuyuk pon ja ruk'a', xuchap in
xbij tre:
—Can nwajo' ja cani' nabij chwe, cattzuri, ne' tre,
42 in ni chanim xeli ja ritzel tak ch'a'c trij, tzuri.
43-44 C'ac'ari' ja Jesús xbij tre: —Congana nban recomendar chawe chi
majun bar ta tri' nabij wi' ja xinban chawe. Xar ja naban, jat, jac'utu' awi'
chwach ja sacerdote in como xattzuri jaya'a' ja rofrenda ja cani' rbin can
ja Moisés chipan ja ley xin Dios chi naban. Ja c'a rofrenda naya' jari' noc
testimonio chiquewach ja sacerdote chi naban cumplir ja rbin can ja Moisés,
ne' tre. C'ac'ari' xubanel despedir.
45 Pro ja rachi tok be ma xuban ta ja cani' bix tre rmal ja Jesús, congana
xlasaj rbixic chi Jesús ja tzursan rxin. Rmalc'ari' ja Jesús congana c'ayew chic
tre ja ni ta chiquewach winak noc chic chipan ja tinamit pro ja xuban, be
in tri' q'ueje' wi' ja bar ma ec'o ta wi' winak, in nij ec'o wi' winak ja ne'ekaj
ruq'uin, nojel tinamit epenak wi'.

2

1 Ja c'a tok xuban pon quiji' jo'o' k'ij meloji ja Jesús chipan ja tinamit
Capernaum. Ja tok c'o chic chipan ja tinamit ja winak quic'axaj chi arja'
ocnak chipan jun jay.
2 Chanim xequimolola' qui' ja winak ruq'uin, congana e q'uiy pro ni
xepitz'e'e ja pa jay, xe'elto c'a pa rchi'jay, majun chic neq'ueje' wi'. Ja c'a Jesús
arja' ntajini rmajon rbixic ja rtzobal Dios chique.
3 Ec'o c'a quiji' achi'i' xe'urkaji, quic'amonto jun achi siquirnak, ncajo'
nquecoj chwach ja Jesús.
4 Eje'e' ma xecowin ta xe'ekaji ja bar kas c'o wi' ja Jesús como ja winak
congana enojnak pa jay. Rmalc'ari' ja tok xejote' parwi' ja jay, quitak'ba' rwi'
in tri' quikajsaj wi' ja yawa', cotz'ol chwach jun ch'atan che'.
5 Ja c'a Jesús tok xutz'at ja yukulbal quec'u'x c'o ruq'uin, arja' xbij tre ja
siquirnak: —Nc'ajol, camic cuytaji ja rawil amac, ne' tre.
6 Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios etz'ubul
tri' pa jay, eje'e' tok chaka maril quic'axaj ja xbij ja Jesús quewa' quemaj
rch'obic pa tak canma ri':
7 —¿Nak c'a trela' tok nbij quela' ja rachi le'? Ja nbij le' jala' xa ofensa
rc'amonto tre ja Dios como mchita nak chi ta ncuyuwi ja il mac, xa ruyon
ja Dios ncuyuwi, xeche' kaj ja pa tak canma.
8 Pro ja Jesús arja' bien rotak ja quimajon rch'obic pa tak canma in quewa'
xbij chique ri':
—¿Nak tre tok queri' nech'ob kaj pa tak ewanma?

9 Camic nwajo' nc'waxaj chewe ¿nak ja más c'ayew tre ja ca'i' ri' chi nbij
tre ja rachi siquirnak, la ja' nbij tre chi ncuy ja ril rumac o la ja' nbij tre chi
nyictaji in nuc'amel ja rwarbal in numaj binem?
10 Anin c'oli ja xtinban chewach camic ri' utzc'a chi newotakij chi anin ja
rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak yatajnak chwe chi ncuy ja
quil quemac ja winak wawe' chwach'ulew, ne'e ja Jesús chique. C'ac'ari' xbij
tre ja siquirnak:
11 —Anin nbij chawe camic, catyictaji, tac'ama'el ja rawarbal in jat chi
awochoch, ne' tre.
12 Chaka maril bitaji queri' rmal c'ac'ari' yictaji ja rachi in xumaj rc'olic
ja rwarbal. Ja c'a tok c'oltajel rmal be, xelel chiquicojol pro ni chiquewach
canojelal. Ja c'a winak eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji in quemaj
rya'ic ruk'ij ja Dios rmal, quewa' nquibij ri': —Jawa' ja bantaji ri' ma jutij
katz'aton ta, xeche'e.

* * * * * * * * * *

13 C'ac'ari' be chic jutij ja Jesús chuchi' ja ya'. Ja tok xekaji chiya' canojel
ja winak xequimolo' chic qui' ruq'uin in arja' xumaj quitijoxic tre ja rtzobal
Dios.
14 Ja c'a tok melojto ja chiya' kas rmajon binem ja tok c'o jun achi xutz'at
rbina'an Leví rc'ajol Alfeo. Ja Leví arja' tz'ubul chipan ja lugar ja bar ntoj can
wi' ja rimpuesto pa ruk'a' in bix tre rmal ja Jesús: —Jo', cattre' chwij chi natoc
ndiscípulo, ne'xi. Ja c'a Leví yictaji in tre'el trij ja Jesús.
15 Ja c'a Jesús arja' c'o pa rochoch ja Leví, tz'ubul pa mesa e rachbil ja
rdiscípulo in ec'o jule' molol tak impuesto e cachbil jule' chic aj'il ajmaqui'
neche'xi, eje'e' etz'ubul pa mesa cuq'uin pro congana e q'uiy como e q'uiy ja
retranel trij ja Jesús.
16 Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e
cachbil jule' fariseo, eje'e' tok quetz'at ja Jesús chi cuq'uin molol tak impuesto
nwa' wi' e cachbil jule' chic aj'il ajmaqui' neche' chique, quewa' quibij chique
ja rdiscípulo ri':
—¿Nak c'a trela' tok xa cuq'uin molol tak impuesto nwa' wi' e cachbil jule'
chic aj'il ajmaqui'? xeche' chique.
17 Pro ja c'a Jesús ja tok c'axtaj rmal ja quibij quewa' xbij chique ri':
—Ja ma e yawa'i' ta eje'e' matic'atzin jun doctor chique pro ja yawa'i' jari'
ni rjawaxic wi' jun doctor chique. Anin inpenak chi ne'uncanoj ja raj'il
ajmaqui' utzc'a chi nqueya' can ja quil quemac, ma eje'e' ta ja ch'ajch'oji' chic
ja ne'uncanoj. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

18 Ja c'a rdiscípulo ja Juan Bautista eje'e' quimajon rbanic ja rayuno in
queri' quimajon rbanic ja discípulo quixin ja fariseo chakaja'. Ec'o c'a jule'
winak xe'ekaj ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':
—¿Nak tre ja radiscípulo atat taka'an matiqueban ja rayuno pro ja rdiscípulo
ja Juan eje'e' ni nqueban wi' ja rayuno in queri' nqueban ja discípulo quixin
ja fariseo chakaja'? xeche' tre.
19 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:
—Cani' chique jule' winak ebanon invitar tre jun c'ulbic, ja tok c'a c'o na ja
rachi chiquicojol ja nc'ule'e ¿la yatal chiquij chi nqueban ja rayuno nech'ob
ixix? Jaru' pa tiempo nq'ueje' chiquicojol ja rachi ja nc'ule'e jari' mta moda
xtiqueban ta ja rayuno.
20 Pro nerila' na jun k'ij ja tok eje'e' xtilasax chiquicojol ja rachi ja nc'ule'e,
c'a tokoc'ari' tok xtiqueban ja rayuno.

21 Mta jun nak ta xtuc'am ta jutz'it chi' tziak c'ac'a xtic'ojbej ta jun tzabuklaj
tziak. Ja wixta queri' nbani ja chi' tziak c'ac'a nuc'ol ri' in xa jani' ntak'e' más
ja bar tak'al wi' tre ja tzabuklaj tziak.
22 In chakaja' cani' tre vino c'ac'a mta jun nak ta xtuc'ol ta pa tzabuklaj tak
c'olbal. Ja wixta queri' nbani ja c'ac'a vino nurak ja c'olbal, ntz'iloxi vino in
ntz'iloxi ja c'olbal chakaja'. Pro ja rjawaxic chi nbani, ja c'ac'a vino nc'oli
chipan c'ac'a tak c'olbal. Queri' xbij ja Jesús tre ja c'ac'a tijonem ja rc'amonto.

* * * * * * * * * *

23 Xuban c'a jutij pa jun xula'nbal k'ij arja' rmajon binem chipan jule' trigo
e rachbil ja rdiscípulo. Kas netajini nek'ax chipan ja trigo ja tok quemaj rk'olic
ja trigo ja rdiscípulo.
24 Ec'o c'a jule' fariseo, eje'e' quibij tre ja Jesús:
—Pakasa' radiscípulo le', ja netajini quimajon rbanic jala' xajan nbani pa
tak xula'nbal k'ij ¿nak tre tok nqueban quela'? xeche' tre.
25-26 Ja c'a Jesús xbij chique:
—¿La ma esiq'uin ta la'an chipan ja rtzobal Dios ja xuban ja rojer rey
David tokori' tok ocnak lok'laj sacerdote ja rAbiatar? Ja c'a David arja' c'o
rjawaxic tre tri' in majtaj rmal rk'ak'anil rupan in queri' queban ja rachbil
chakaja'. Tokoc'ari' xuban ja David xoc chipan ja rochoch Dios in xutij ja
caxlanway ja parti'in chwach ja Dios in xuya' quixin ja rachbil chakaja'.
Queri' xuban masqui jari' caxlanway tz'ibtal chipan ja ley xin Dios chi xa
queyon sacerdote ja netijowi. Queri' xbij ja Jesús chique.
27 In xbij chic chique: —Ja winak tok xewinakarsax rmal ja Dios ma rmal ta
chi chaka ta nquec'ul ruk'ij ja xula'nbal k'ij pro jari' winakarsaxi ja xula'nbal
k'ij chi quito'ic ja winak.
28 Rmalc'ari' tok nbij chewe chi anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic
cuq'uin ja winak, pa nuk'a' anin c'o wi' ja nbani chipan ja xula'nbal tak k'ij
chakaja', ne' chique.

3

1 Ja c'a Jesús arja' xoc chic jutij chipan ja jay xin molbal ri'il in tri' c'o wi' jun
achi siquirnak jun ruk'a'.
2 Ec'o c'a jule' winak e c'ambajal rxin ja Jesús, eje'e' ncajo' nquetz'at ja wi
ntzursaj ja rachi pa jun xula'nbal k'ij. Queri' nqueban utzc'a chi nquewil jun
ril ja nquichapbej rxin.
3 C'ac'ari' ja Jesús xbij tre ja rachi ja siquirnak ruk'a': —Catyictaji in catpe'e
wawe' chikacojol, ne' tre.
4 C'ac'ari' xbij chique ja winak: —¿Nak nuya' lugar chake ja ley chi nkaban
pa tak xula'nbal k'ij, la ja' chi nkaban ja rutzil owi itzelal? ¿La ja' nuya' lugar
chake chi nekato' ja winak owi nekacamsaj? ne' chique. Pro ja reje'e' ni
majun nak ta quibij ta tre, ma xquic'ulba' ta.
5 C'ac'ari' pi ryewal ja Jesús chiquij in xertz'elwachij, congana bison cumal
rumac ja ni mta wi' quigana nch'obtaj cumal ja xbij chique. In xbij chic tre
ja rachi ja siquirnak jun ruk'a': —Tayuku' ja rak'a', ne' tre. Ja c'a rachi xumaj
ryukic ja ruk'a' in tzuri.
6 Ja c'a fariseo eje'e' xebe, xequimolo' qui' e cachbil ja rec'o chipan ja
partido rxin ja Herodes in quemaj rch'obic nak nqueban tre ja Jesús chi
nquicamsaj.

* * * * * * * * * *

7-8 Ja c'a Jesús arja' xelel chipan ja lugar in be chiya' e rachbil ja rdiscípulo
in congana e q'uiy ja winak ja raj Galilea xetre'el trij. In ec'o na más ja xe'ekaj

ruq'uin cani' chique ja raj Jerusalén in chique ja rec'o chipan ja jule' chic
tinamit ja c'o pa rcuenta Judea in chique ja raj Idumea in chique ja rec'o
chajuparaj binelya' Jordán in chique ja raj Tiro in ja raj Sidón pro congana
e q'uiy ja winak xe'ekaj ruq'uin. Queri' queban como ekajnak rbixic cuq'uin
nojel ja ntajini nuban ja Jesús.
9 Ja c'a Jesús xbij chique ja rdiscípulo: —Tiq'ueje'to listo jun lancha matzij
ja winak xa congana tiquepitz' qui' chwij, ne' chique.
10 Queri' xbij chique como arja' e q'uiy ja winak ertzursan chic in rmalari'
tok canojel ja c'o yobil chique congana nquemin qui' trij, ncajo' nquechapoc
chi netzursaxi.
11 Ja c'a ritzel tak espíritu ja rec'o chique ja winak eje'e' tok quetz'at ja Jesús
xexuque' chwach, quemaj rakic quechi' in quewa' quibij tre ri': —Atat ja rat
Ralc'wal Dios, xeche' tre.
12 Ja c'a Jesús congana cow xeruchap in xbij chique chi majun bar ta tri'
nquik'alasaj wi' chi arja' ja Cristo.

* * * * * * * * * *

13 C'ac'ari' jote'e ja Jesús chwach jun jayu', xuwil jun lugar ja bar q'ueje' wi'.
Ec'oli chiquicojol ja winak ja c'o rgana ja Jesús chi netre'el trij, arja' xersiq'uij
pon in xebe ruq'uin.
14 In ec'o cablajuj ja xerucha' chique utzc'a chi eje'e' neq'ueje' ruq'uin
chijutij in chakaja' chi nebe nequiya'a' rbixic ja rtzobal Dios.
15 In chakaja' xuya' chique ja poder chi necowini nequitzursaj yawa'i' in
nequiwasajel itzel tak espíritu chique ja winak.
16 Quewa' quebi' ja cablajuj ri', Simón ja canox chic jun rubi' bina'ax tre
Pedro,
17 Jacobo ja rc'ajol Zebedeo, Juan ja rch'alal Jacobo, ja c'a Jacobo in
Juan eje'e' canox chic jun quebi' rmal ja Jesús bina'ax chique Boanerges.
Boanerges tibij tzij alc'walaxela' ja congana quichok'ak' e cani' quiakolijay.
18 Ja rAndrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo ja rc'ajol Alfeo,
Tadeo, Simón, jun chique ja partido rbina'an cananita,
19 in Judas Iscariote ja jachowi ja Jesús pa quek'a' ja xetzelan rxin.

* * * * * * * * * *

Ja c'a Jesús xoc chic chipan jun jay e rachbil ja rdiscípulo.
20 Ja c'a winak xequimolo' chic qui' cuq'uin in rmalari' nixtac'a c'o ta
tiempo chique ja Jesús chi newa'i.
21 Ja c'a rch'alal ja Jesús tok quic'axaj ja ntajini nuban eje'e' xepeti, ncajo'
nquec'amel. Queri' queban como ja pa quetzij eje'e' ch'ujari ja Jesús.
22 In chakaja' ec'o jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin
Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés, eje'e' epenak pa Jerusalén in quewa' quibij
chique ja winak ri':
—Jala' rachi le' Beelzebú uc'ayon rxin, xa poder rxin ja jefe quixin ja ritzel
tak espíritu xa jari' nucoj chi quilasaxic ja ritzel tak espíritu, xeche'e.
23 Ja c'a Jesús xersiq'uij pon in quewa' jun c'ambal tzij ja xbij chique ri':
—Mta moda ja Satanás xquerlasaj ta ja rach tak demonio.
24 Jun gobierno wi xa división nuban chibil ri' jari' xa nyojtaji.
25 In queri' chique jule' winak ja rec'o pa jun jay chakaja', wi xa división
nqueban chibil tak qui' jari' xa neq'uisi.
26 In queri' c'a tre ja Satanás chakaja', ja wi xa nch'ojin kaj ruq'uin arja'
ruyon, wi nerlasaj ja rach tak demonio jari' xa nyojtaji in nq'uisi.

27 Ja wi natekaj ruq'uin jun achi ja congana rchok'ak' in wi nach'ob chi
nalasaj tre ja rnakun ja c'o pa rochoch rjawaxic chi nabac' na nabey ja rachi.
Ja wi queri' naban jari' natcowini nalasaj tre nojel ja c'o pa rochoch.
28 Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja winak masqui nqueban ja il mac
xa nak ta chi il maquil jari' c'o cuytajic trij in chakaja' masqui nquibij jule'
tzij tre ja Dios ja xa ofensa rc'amonto tre jari' c'o cuytajic trij chakaja'.
29 Pro wi c'o jun winak xa nak ta chi winakil wi arja' nbij jule' tzij tre ja
rEspíritu Santo ja xa ofensa rc'amonto tre jari' ni mta wi' cuytajic trij jari' il
mac nrijkalej pro ni chijutij, ne'e ja Jesús chique.
30 Queri' xbij chique rumac ja quibij tre chi c'o jun itzel espíritu uc'ayon
rxin.

* * * * * * * * * *

31 C'ac'ari' xe'urkaji ja rch'alal ja Jesús cachbil rute', eje'e' ec'o chwa jay in
quetakoc rsiq'uixic.
32 Ja c'a winak ja retz'ubuloc chinakaj ja Jesús eje'e' quibij tre:
—Pakasa' rate' in ja re awach'alal ec'o chwa jay in ncajo' netzijon awq'uin,
xeche' tre.
33 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Camic nch'ob chewach echinatak ja nute' in echinatak ja wach'alal, ne'
chique.
34 C'ac'ari' xeruc'ut ja retz'ubuloc chinakaj in quewa' xbij ri':
—Eje'e' c'awa' e'ocnak nute' in e'ocnak wach'alal.
35 Queri' nbij chewe como xa nak ta ja nbanowi rvoluntad ja Dios arja' c'ari'
ocnak nuchak' owi wana' owi nute', ne'e.

4

1 Jutij chic ja Jesús xumaj quitijoxic ja winak chiya' in congana e q'uiy ja
winak xurquimolo' qui' ruq'uin rmalc'ari' tok arja' xoc chipan jun lancha ja
c'o parwi' ya' in tz'abe' chipan. Ja c'a winak xemule' can chiya' canojelal.
2 In xumaj tzij ja Jesús cuq'uin, q'uiy rwach ja xbij chique pa c'ambal tak
tzij, quewa' ja tijonem ja xuya' chique ri':
3 —Tec'waxaj ja xtinbij chewe ri' pro bien teya'a' ewxquin tre. C'o jun
ajticola' be pa ticoj tijco'm pa rchenoj.
4 Ja c'a tok xekaji xumaj rchicaxic ja rija'tz. C'o c'a kaj pa bey in xepeti ja
tz'iquin, quetij.
5 C'o chic jule' kaji ja bar c'o wi' abaj, xa xax ja rulew in chanim xelto rmal.
6 Pro ja tok xelto ja k'ij xc'atsaj in tok q'uiswani chakij rmal como mta más
ja rc'amal.
7 C'o chic jule' kaj pa tak q'uix in tok q'uiswani q'uiyi ja q'uix, xcamsaj ja
tijco'm. Queri' xuban ni majun rwach xuya'.
8 Pro c'o chic jule' kaj pan utzlaj ulew in wachini chi utz, congana q'uiyi,
be pa nim, ja jun chirwach ija'tz c'oli xuya' treinta, c'oli xuya' sesenta in c'oli
xuya' jun ciento.
9 Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij chewe ri', ne'e ja Jesús chique.
10 Ja c'a tok quipaxijel qui' ja winak xecanaj can ja rachbil ja Jesús ruq'uin
e cachbil ja cablajuj apóstol in c'oli quic'axaj tre ja Jesús tre ja c'ambal tzij.
11 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ja rixix yatajnak chewe chi newotakij nak rbanic ja rawatal je'e tre ja
gobierno xin Dios pro ja chique jule' chic winak nojel ja nbij chique ncoj
c'ambal tak tzij chi rbixic.

12 Queri' nban utzc'a chi eje'e' nquetz'at ja nc'ṵt chiquewach pro matikaj pa
quewi' utzc'a chakaja' chi nquic'axaj ja nbix chique pro matich'obtaj cumal
utzc'a chakaja' chi matiqueq'uex ja quina'oj chi ncuytaji ja quil quemac.
Queri' xbij ja Jesús chique.
13 In xbij chic chique:
—¿La ni c'a matich'obtaj wi' emwal ja c'ambal tzij ja c'a xinbij kaj? Ja wi
maquixcowini nech'ob ja c'ambal tzij tre ja rajticola' ¿nak moda xquixcowini
xtech'ob ja jule' chic c'ambal tak tzij? Pro ja camic nch'ob chewach nak tibij
ja c'ambal tzij.
14 Ja rajticola' ja chicani ja rija'tz jari' ja nyowi rbixic ja rtzobal Dios chique
ja winak.
15 Ja kaj pa bey jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal Dios
pro chanim npeti ja Satanás, nlasajel ja rtzobal Dios ja ticon pa tak canma.
16 Ja kaji ja bar c'o wi' abaj jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja
rtzobal Dios in nquinimaj chanim, congana nequicot rmal.
17 Pro eje'e' e cani' jule' tijco'm ja mta rc'amal, xa ti jurata nquinimaj. Ja c'a
tok xterila' ja c'ayewalaj tiempo ja tok nmajtaj rbanic pokon chique ja winak
rmal ja rtzobal Dios eje'e' chanim nqueya' can.
18 Ja kaj pa tak q'uix jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal
Dios
19 pro tok nq'uiswani xa ja' nquibisoj chic ja xin rwach'ulew in xa nebṉ
engañar rmal ja meba'il in chaka benak chi nquiyarij nakun je'e. Rmalc'ari'
tok xa ncami ja utzlaj tzij ja c'o pa tak canma, mta rwach nuya'.
20 Pro ja c'a rija'tz ja kaj pan utzlaj ulew jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja
nquic'axaj ja rtzobal Dios in nquinimaj in c'oli rwach nuya' pa tak canma.
Eje'e' e cani' jule' chirwach ija'tz c'oli xuya' treinta, c'oli xuya' sesenta in c'oli
xuya' jun ciento. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

21 C'ac'ari' xbij chic jun c'ambal tzij chique:
—¿La c'o ta c'a jun nbanowi nerc'ama'to jun candil nutzij in xtijupba' ta c'a
jun caxon trij owi xtuya' ta xe' ch'at? Ja queri' ni majun nbanowi. Ja c'a nbṉ
tre ja candil njecbaxi utzc'a chi nsakirsaj ja pa jay.
22 Nojel ja ma k'alajinnak ta je'e jari' nerila' na jun k'ij tok xtik'alajini in
nojel ja rawatal je'e jari' nel na pa sakil, notakix na.
23 Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij kaj chewe ri', ne'e ja Jesús.
24 In xbij chic chique:
—Bien teya'a' ewxquin tre ja remajon rc'axaxic. Ja wi congana neya'
ewxquin tre jari' q'uiy xtiyataj chewe chi newotakij nowi ma kas ta neya'
ewxquin tre jari' ma kas ta c'oli xtiyataj chewe chi newotakij. In ja c'a
chewe ixix ja remajon rc'axaxic camic más chi na q'uiy xtiyataj chewe chi
newotakij.
25 Queri' nbij chewe como ja winak ja c'o je'e yatajnak chique eje'e' c'o
chi na más ja nyataj chique pro ja c'a winak ja mta yatajnak chique pro
nquech'ob chi c'oli jari' nlasax chique. Queri' xbij ja Jesús.

* * * * * * * * * *

26 Xumaj chic tzij ja Jesús:
—Ja gobierno xin Dios queri' rbanic cani' nuban jun achi ja tok nbe pa
rchenoj, nertica' jule' ija'tz chipan.
27 Ja c'a tok noc ak'a' c'o chic ja rachi pa rochoch in nwari, ja c'a tok nsakari
nyictaji in queri' nuban nojel tak k'ij. Ja c'a rija'tz ja rticon pa rchenoj ekal

nelto ruyon in numaj q'uiyem. Pro ja rachi arja' ma rotak ta nak nuban ja
rija'tz tok nelto in tok nq'uiyi.
28 Como ja rwach'ulew arja' nsamajini chi nelto ja rija'tz in nwachini. Ja
nuban nabey nq'uiyi in npi ruxak, c'ac'ari' nwinakari och' trij c'ac'ari' nq'uiyi
ja och' noc áj.
29 Ja c'a tok nchakiji ja c'a rachi nerbana' jach' como xerila' ja tiempo xin
cosecha. Queri' xbij ja Jesús.
30 In xbij chic:
—¿Bar c'a njunsaj wi' ja gobierno xin Dios in nak chi c'ambal tzijal ncoj chi
rjunsaxic?
31 Ja gobierno xin Dios queri' rbanic cani' rbanic jun ti chirwach mostaza
tok ntiqui pan ulew. Jun ti chirwach mostaza masqui más na tino'y chwach
ja jule' chic ija'tz ja c'o chwach'ulew
32 pro ja tok ntiqui in tok nq'uiyi más na nq'uiyi chwach jule' chic ti-
jco'm, nwinakar nimak tak ruk'a' in tok nq'uiswani nepeti ja tak tz'iquin,
nurquibana' quesoc pa tak ruk'a' in nemujax rmal ja ruxak. Queri' xbij ja
Jesús.
33 Q'uiy rwach ja c'ambal tak tzij xbij ja Jesús ja quitakawari' ja nertijobej
ja winak tre ja rtzobal Dios, jani' necowini nch'obtaj cumal jari' xbij chique.
34 Ni majun nak ta xbij ta chique ja maquita xucoj c'ambal tak tzij chi
rbixic chique. Pro ja xuban chique ja rdiscípulo arja', xeryonaj in xk'alasaj
chiquewach nojel ja nbij ja c'ambal tak tzij.

* * * * * * * * * *

35 Jari' k'ij ja tok xoc ak'a' ja Jesús arja' xbij chique ja rdiscípulo: —Jo'
chajuparaj ya', ne' chique.
36 Eje'e' xequeban can despedir ja winak. Ja c'a Jesús arja' c'o chipan ja
lancha in quec'amel in c'o chic jule' ja lancha tre'el trij.
37 Pro chaka c'a jalal tok jaktajto jun nimlaj ik' chiquij. Ja c'a nimak tak
baloj congana npowij ri' trij ja lancha ja rec'o wi' ja Jesús in ntajini nnoji ja
ya' chipan.
38 Ja c'a Jesús arja' pa rchak lancha c'o wi', kajnak chi waram in c'oli rcanon
ocnak rq'uexwach rch'acat rwi'. Ja c'a rdiscípulo quec'as:
—Maestro ¿la macatocla' il ja wi nokcami? xeche' tre.
39 Yictaji ja Jesús in xbij tre ja ik' chi ncaje'e in xbij tre ja ya' chi nsile'e.
C'ac'ari' cami ja ik' in ni sile'e ja ya'.
40 C'ac'ari' xbij chique:
—¿Nak c'a tre tok congana xexbej ewi'? ¿Bar c'a xoc wari' ja yukulbal ec'u'x
wq'uin? ne' chique.
41 Ja c'a reje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji in quemaj rbixic chibil
tak qui':
—¿Nak rbanic c'ala' ja rachi le'? nnimax taka'an rmal ja ik', nnimax taka'an
rmal ja ya' chakaja', xeche'e.

5

1 Ja c'a tok xe'ekaji chajuparaj chic ya' tri' xe'ekaj wi' chipan jun lugar ja c'o
pa quicuenta ja raj Gadara.
2 Ja c'a Jesús tok chaka maril xeli ja pa lancha c'o jun achi xekaj ruq'uin
ocnak jun itzel espíritu tre, arja' pa comsanto elnakto wi'.
3 Ni tri' wi' nq'ueje' wi' pa comsanto in majun nak ta ncowin ta trij masqui
nquebac' pa cadena.

4 Como arja' q'uiylaj mul banon tre bac'on ruk'a' rkan pa cadena pro ni ma
c'ayew ta nuban tre nq'uiokpij. Ni majun nak ta ncowin ta trij ja nchapbex
ta rxin ja xta jun nq'ueje' wi'.
5 Chi pa k'ij chi chak'a' ni rmajon wi' binem pa tak k'ayis in pa comsanto,
congana nurak ruchi' in ruyon nusoc ri' tre abaj.
6 Ja c'a tok xutz'at pon ja Jesús c'amc'ol ranim be ruq'uin, ja c'a tok xekaj
ruq'uin xuque' chwach
7 in xumaj rakic ruchi':

—Jesús, atat ja rat Ralc'wal ja nimlaj Dios ¿nak nawajo' chwe? Chwach Dios
nbij chawe, maxta taban pokon chwe, ne' tre.
8 Queri' xbij tre como ja Jesús arja' c'a xbij tre ja ritzel espíritu ja rocnak tre
ja rachi chi nelel pa ranma.
9 C'ac'ari' ja Jesús xbij tre ja rachi:

—¿Nak c'a abi'? ne' tre.

—Anin in Legión. Queri' nubi' como ok q'uiy, ne'xi ja Jesús.
10 In congana xucoj ja Jesús pa ch'a'oj chi ma xquerwasajel ta ja ritzel tak
espíritu in ma xquerutakel ta chipan jun chic lugar.
11 Ec'o pon c'a jule' ak quimajon wa'im pa tak k'ayis.
12 Ja c'a ritzel tak espíritu canojel congana quecoj ja Jesús pa ch'a'oj in
quewa' quibij tre ri':

—Ko'ataka'el cuq'uin ja jule' ak le', taya'a' lugar chake chi nokoc pa
quicuerpo, xeche' tre.
13 Ja c'a Jesús xuya' lugar chique in queri' queban xe'eli, xe'oc pa tak
quicuerpo ja ak. Ja c'a ak ec'o la ca'i' mil canojel in chaka maril xe'oqui ja
ritzel tak espíritu chique, eje'e' quemaj c'amc'oj canim, xebe, xexule' chwach
jun jayu' congana tiquitic, xebe c'a pa ya' in tri' xejik' wi' canojelal.
14 Ja c'a chajinel quixin ja ak eje'e' xe'anmajel, xebe chipan ja tinamit in
pa tak aldea chakaja', xequicholo' nojel ja bantaji. Ja c'a winak tok quic'axaj
eje'e' xepeti chi nurquitz'ata' ja bantaji.
15 Ja tok xe'urkaji ja bar c'o wi' ja Jesús quetz'at ja rachi ja congana e q'uiy
ja ritzel tak espíritu e'ocnak tre nabey, arja' tri' tz'ubul wi', c'o chic ja rtziak
rcojon, tz'akat chic ja rpensar. Ja c'a winak tok quetz'at congana quixbej qui'
rmal.
16 C'ac'ari' ja xetz'atowi ja bantaji eje'e' quemaj rcholic chiquewach ja jule'
chic winak nak xuban ja rachi tok xelasaxi ja ritzel tak espíritu tre in nak
queban ja ak chakaja'.
17 C'ac'ari' ja winak quewa' quibij tre ja Jesús ri': —Catelel wawe', taya'a'
can ja kalugar, xeche' tre.
18 Ja c'a Jesús kas rmajon oquem pa lancha ja tok bix tre rmal ja rachi ja
xelasaxel ja ritzel tak espíritu tre:

—Tabana' jun utzil, taya'a' lugar chwe chi nintre' chawij chijutij, ne'xi.
19 Pro ja Jesús arja' ma xuya' ta lugar tre chi nbe trij, quewa' xbij tre ri':

—Mejor ja naban, jat chi awochoch, jabij chique ja rawach'alal chi janila
jun nimlaj samaj xuban ja Dios chipan ja rac'aslemal in janila xpokonaj
awach, ne' tre.
20 C'ac'ari' be ja rachi pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Decápolis, xumaj
rbixic ja nimlaj samaj ja xuban ja Jesús chipan ja rc'aslemal in canojel ja
winak congana c'asc'o'i quic'axaj.

* * * * * * * * * *

21 Ja Jesús xemeloj chic jutij pa lancha chajuparaj ya'. Ja c'a tok xe'ekaji
congana e q'uiy ja winak xequimolo' qui' ruq'uin in tri' q'ueje' wi' chiya'
cuq'uin.
22 C'ac'ari' c'o jun achi peti rbina'an Jairo, arja' jun chique ja jefe rxin ja
jay xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios. Ja c'a Jairo tok xurkaj
ruq'uin ja Jesús xuque' chwach
23 in quewa' xbij tre ri': —C'o jun nme'al camíc nuban, tabana' jun utzil jo'
chwij, jaya'a' ak'a' pa rwi' utzc'a chi ntzuri in wotak chi maticami, ne' tre.
24 Ja c'a Jesús rachbilajel ja rachi, congana e q'uiy ja winak xetre'el trij,
congana nquepitz' qui' trij ebenak pa rochoch ja Jairo.
25 C'o c'a jun ixok yawa' ja c'o chiquicojol ja winak, tuban cablajuj juna' ni
c'o wi' je'e quic' nel tre.
26 Ja rixok e q'uiy ja doctori' congana rtijon pokon pa quek'a' in nojel ja c'o
ruq'uin xuq'uis rmal ja yobil. Pro majun xoc wi' ja xuban como ja yobil xa
jani' benak más pa nim.
27 Como arja' ekajnak chic rbixic ruq'uin nojel ja ntajini nuban ja Jesús
rmalc'ari' tok xa jani' tiloc más trij. Ja c'a tok xekaj ruq'uin xuchapoc jutz'it
ja rtziak.
28 Queri' xuban como ja ntajini xbij kaj pa ranma: —Ja wi xtinchap ja rtziak
ja Jesús xa ruq'uin ari' wotak chi nintzuri, ne' kaj.
29 Chaka maril xuchapoc rtziak ja Jesús ni caje'e ja quic' tre in xuna' chi
tzuri, xeli ja yobil tre.
30 Ja c'a Jesús arja' xuna' chi c'oli ja poder xel tre, ni quipitz'on wi' qui' ja
winak trij, xuya' vuelta in quewa' xbij ri':

—¿Nak chapowi ja ntziak? ne'e.

31 C'ac'ari' ja rdiscípulo eje'e' quewa' quibij tre ri':

—¿La matatz'at la'an chi congana winak quipitz'on qui' chawij chewi' nak
tre tok nabij: —Nak xinchapowi, taka'an natche'e? xeche' tre.
32 Pro ja Jesús kas cholaj nbe wi' rwach, arja' ncanoj nak chapowi ja rtziak.
33 Ja c'a rixok congana nbirboti rumac xben ri' como arja' bien rotak chi
xeli ja yobil tre, peti xuque' chwach ja Jesús, xuchol chwach nojelal nak
rbanon pa ruk'a' ja yobil.
34 Bix tre rmal ja Jesús:

—Nme'al, ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzursani. Camic utz chic natbe,
catquicoti, xattotaji chijutij pa ruk'a' ja yobil, ne'xi.

35 Ja Jesús c'a rmajon na tzij ja tok ec'o jule' winak xe'urkaji, e'elnakto pa
rochoch ja jefe rxin ja jay xin molbal ri'il, quewa' quibij tre ja jefe ri':

—Jairo, ja rame'al cami ¿nak noc wi' ja naban molestar más ja Maestro?
xeche' tre.
36 Ja c'a Jesús tok chaka maril xc'axaj ja quibij arja' xbij tre ja jefe rxin ja
jay xin molbal ri'il:

—Ma taxbej ta awi', ja naban, tiyuke' ac'u'x wq'uin, ne' tre.

37 C'ac'ari' be ja Jesús, mta nak chi ta xeruc'amel, xa queyon ja Pedro, ja
Jacobo in Juan ja rch'alal Jacobo.
38 Ja c'a tok xe'ekaji ja chi rochoch ja jefe ja Jesús xerutz'at ja winak ja rec'o
pa jay chi congana lawulo' nqueban, quimajon ok'ej in congana síc' nqueban.
39 Ja tok xoc pa jay quewa' xbij chique ri': —¿Nak tre tok neban quela'?
congana taka'an síc' ok'ej neban. Ja xtan ma camnak ta, xa waram rbanon,
ne' chique.

40 Pro ja reje'e' xa quitzebej. C'ac'ari' ja Jesús xerlasajto pro canojelal. Ja c'a
tok xelastajto rmal c'ac'ari' xeruc'amel chic ja rtata' rute' ja camnak e rachbil
ja retran trij chakaja', xe'oqui ja bar c'o wi' ja cuerpo rxin ja xtan.
41 Ja c'a Jesús xuchap chi ruk'a' ja camnak in quewa' xbij tre ri': —Talita,
cumi, ne' tre. Jawa' tzij xbij tre ri' tibij tzij: —Xtan, camic anin nbij chawe
catyictaji, ne'e.
42 Chaka maril bitaj queri' rmal ja Jesús yictaj nojoj ja xtan in xumaj binem.
Ja xtan cablajuj chic ja rjuna'. Ja rec'o ruq'uin ja Jesús congana c'asc'o'i
quetz'at ja bantaj chiquewach.
43 Ja c'a Jesús congana xuban recomendar chique chi majun bar ta tri'
nquibij wi' ja bantaji in xbij chique: —Teya'a' rway ja xtan, ne' chique.

6

1 Ja c'a Jesús xelel, be chipan ja rtinamit arja', xerachbilajel ja rdiscípulo.
2 Ja c'a tok xerila' ja xula'nbal k'ij xoc chipan ja jay xin molbal ri'il, xumaj
quitijoxic ja winak. E q'uiy ja winak ja xec'axani ja tijonem xuya' in congana
c'asc'o'i quic'axaj in quewa' quibij chibil tak qui' ri':
—¿Bar c'a penak wala' ja rocnak tre jala' jun achi le'? congana taka'an rna'oj
yatajnak tre in congana taka'an nimak tak milagro nuban chakaja'.
3 Pro ¿la ma arja' ta c'ala' ja josol che' ja ral María? In ja rch'alal ¿la ma
eje'e' ta c'a ja Jacobo, ja José, ja Judas in Simón? In ja rana' ¿la ma ec'o ta
c'a chikacojol chakaja'? xeche'e. Queri' quibij, ni majun quigana ruq'uin ja
Jesús, xa pokon nquena' rmal ja nbij.
4 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:
—Ni majun profeta xin Dios ja maquita lok' nna'i xarwari' ma lok' ta nna'i
cumal ja rach aj tinamit nixtac'a cumal ta ja rch'alal in nixtac'a cumal ta ja
rec'o pa rochoch chakaja', ne' chique.
5 In ma xcowin ta xuban ta nimak tak milagro tri' xarwari' ec'o jujun ja
yawa'i' xuya' ruk'a' pa quewi' in xertzursaj can.
6 Arja' kas junwi' xuna' rumac ja mta yukulbal quec'u'x ja winak ruq'uin.
C'ac'ari' xelel, be pa tak aldea ja c'o chinakaj in xumaj quitijoxic ja winak.

* * * * * * * * * *

7 Ja c'a Jesús arja' xersiq'uij ja cablajuj discípulo in xuya' chique chi c'o
quek'a' chique ja ritzel tak espíritu chi necowini nequiwasajel chique ja
winak. Pa caca' xerutakel in bien xuch'obel chiquewach nak ja xtequibana':
8 —Ni majun nak ta nec'amel ja tok xquixbe chipan ja viaje xarwari' xa
ruyon ech'ame'y nec'amel. Mta emaleta nec'amel nixtac'a way, nixtac'a
pwok ta chakaja'.
9 In xa perpak tak xajab necojel in ni xa ja wari' ecamisa nec'amel ja
recojon, ma ca'i' ta.
10 Xa nak ta chi jayil nixoc wi' tri' nixq'ueje' wi', c'a tokori' neya' can ja tok
nixbe chic cha jun chic tinamit.
11 In xa nak ta ja maquec'ulu ewxin, xa nak ta ja mta quigana nquic'axaj ja
nebij chique, ja c'a tok nixelto chipan ja quitinamit tequiraj can ja pokok ja
c'o pan ewakan. Queri' neban jari' retal chi eje'e' nquetij na rpokonal rmal
ja matiqueya' quixquin tre ja nebij chique. Ni katzij wi' ja nbij chewe ri', ja
tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio janila jun nimlaj rpokonal xtiquetij na ja
tinamit ja maquec'ulu ewxin. Más na lawulo' ja rpokonal xtiquetij chwach
ja xtiquetij ja ritzel tak winak ja raj Sodoma in ja raj Gomorra ojer. Queri'
xbij chique.

12 Ja c'a cablajuj discípulo eje'e' xe'elel, xebe cuq'uin ja winak in quewa'
nquibij chique ri': —Teq'uexa' ja rena'oj in teya'a' can ja ritzelal, neche'
chique.
13 E q'uiy ja ritzel tak espíritu xequiwasaj chique winak in e q'uiy ja yawa'i'
quecoj aceite pa quewi', xequitzursaj.

* * * * * * * * * *

14 Ja Jesús nojel ja ntajini nuban xekaj rbixic ruq'uin ja rey rbina'an
Herodes como benak nat nakaj ja rtzijoxic. Ja c'a Herodes quewa' xbij ri':
—Ja rachi ja maxco' ntajini nuban arja' Juan Bautista c'astajnakto chiquico-
jol camnaki' chewi' c'a tok ocnak tre ja nimak tak poder ja ntajini nsamaj
ruq'uin camic, ne'e.
15 Pro ec'o chic jule' quewa' quibij ri':
—Ja rachi arja' Elías, xeche'e. In ec'o chic jule' quewa' quibij ri':
—Ja rachi arja' jun profeta, queri' rbanic ja cani' quibanic ja rojer tak
profeta, xeche'e.
16 Pro ja Herodes tok xc'axaj ja nquibij ja winak arja' quewa' xbij chic ri':
—Mni, ma queri' ta. Ja rachi arja' Juan ja xinya' orden chi lasax rwi', arja'
c'ari' ja c'astaj chiquicojol camnaki', ne'e.
17-18 Queri' xbij como bien rotak chi arja' yowi ja orden chi camsaxi ja
Juan Bautista tokori' tok xutak rchapic ja Juan, baq'ui in coj pa che'. Queri'
xuban tre rumac ja bix tre rmal ja Juan Bautista chi: —Ma rubey ta abanon
chi ac'amon ja rawixnam, ne'xi. Como ja Herodes arja' rc'amon ja rixnam
rbina'an Herodías, rxjayil jun rch'alal rbina'an Felipe.
19 Ja c'a Herodías arja' congana penak ryewal trij ja Juan, nrajo' ta ncamsaj
pro maticowini
20 como ja Herodes xa nxbej ri' chwach ja Juan como arja' rotak chi ja Juan
utzlaj achi, jun achi xin Dios, in bien xuban cuenta utzc'a chi maticamsaxi.
Ja Herodes tok nc'waxaj ja nbij ja Juan c'o je'e nc'waxaj ja matich'obtaj rmal,
xa nxbej ri' rmal pro ni c'o wi' rgana nc'waxaj.
21 Pro xerila' c'a jun k'ij tok cowini ja Herodías trij ja Juan chi ncamsaxi.
Tokori' bantaji camíc ja tok Herodes xuban jun nmak'ij rxin rcumpleaños,
xchomij jun nimlaj wa'im. Erbanon invitar ja winak ja nimak quek'ij ja
nesamaj chipan ja rgobierno e cachbil ja jefe quixin soldado e cachbil chic
ja principali' xin Galilea.
22 Ja Herodes e rachbil ja rerbanon invitar ec'o pa mesa ja tok xekaj jun
xtan chiquewach, ral ja Herodías, in xumaj xajoj ja xtan chiquewach. Ja
c'a Herodes in ja rachbil congana xel quec'u'x trij. C'ac'ari' ja rey Herodes
quewa' xbij tre ja xtan ri':
—Tac'utuj chwe xa nak ta ja nawajo', can nya' chawe, ne' tre.
23 In xuban jurar, xbij tre ja xtan:
—Xa nak ta xtac'utuj chwe can nya' chawe masqui nic'aj tre ja gobierno
xtac'utuj ja c'o pa nuk'a' can nya' chawe, ne' tre.
24 Ja c'a xtan xelto, be ruq'uin ja rute', xerbij tre nojel ja bix tre rmal ja
Herodes:
—Camic ¿nak c'a nc'utuj tre ja rey nach'ob atat? ne' tre ja rute'.
—Tabij tre chi nuya' rwi' ja Juan Bautista chawe, ne'xi rmal ja rute'.
25 Chaka c'a maril bitaj queri' tre ja xtan congana nuban, be chic jutij
ruq'uin ja rey in xbij tre:
—Camic ja nc'utuj chawe pro ni chanim ri', ja rwi' ja Juan Bautista taya'a'
chwe pa jun plato, ne' tre.

26 Pro ja c'a rey Herodes congana junwi' xuna' pro como rbanon chic jurar
chiquewach ja rec'o ruq'uin pa mesa chewi' tok ma xrajo' ta maquita nuya'
tre ja xtan ja xtzujuj.
27 Ja rey alnak xuya' orden tre jun soldado chi nbe, nerlasaj rwi' ja Juan
Bautista in nuc'amto.
28 C'ac'ari' be ja soldado ruq'uin ja Juan ja bar c'o wi' pa che' in xlasaj rwi'.
Ja tok lastajto rmal xuc'amto pa jun plato, xujach tre ja xtan in ja xtan xujach
tre ja rute'.
29 Ja c'a rdiscípulo ja Juan tok quic'axaj chi camsaxi eje'e' xebe, xequic'ama'
ja rcuerpo in xequimuku'.

* * * * * * * * * *

30 Xemelojto ja cablajuj apóstol, xurquimolo' qui' ruq'uin ja Jesús, quechol
chwach nojel ja xequibana' in nojel ja tijonem ja queya' chique ja winak.
31 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:
—Jo', kayonaj ki' chipan jun lugar ja bar kas talan wi' chi tri' nixexula'n wi'
jalal, ne' chique. Queri' xbij chique como congana chi winak nquijalala' qui'
cuq'uin nixtac'a c'o ta tiempo chique xquewa' ta cumal.
32 C'ac'ari' xe'oquel pa jun lancha, xequiyonaj qui' chipan ja lugar kas
talani ja bar ma ec'o ta wi' winak.
33 Pro ja tok xebe e q'uiy ja winak xetz'ato'el quixin, bien ch'obtaj cumal
chi Jesús ja be. Xe'elel ja winak pa tak quitinamit pro nojel tinamit, xebe chi
cakan c'amc'ol canim, eje'e' xe'ekaji nabey ja bar xque'ekaj wi' ja Jesús in tri'
quemol wi' qui' chi rc'ulic.
34 Ja c'a Jesús tok xelto chipan ja lancha xerutz'at ja winak chi congana
e q'uiy. Arja' xpokonaj quewach como eje'e' e cani' jule' tak carnelo ja mta
nyuk'un quixin. C'ac'ari' xumaj quitijoxic, q'uiy rwach ja tijonem xuya'
chique.
35 Ja c'a tok xuban hora xepeti ja discípulo in quewa' quibij tre ri':
—Ja lugar ja rokc'o wi' ri' congana talani in xuban hora,
36 mejor ja naban, que'ataka'el ja winak pa tak tinamit in pa tak aldea ja
c'o chikanakaj in tabij chique chi tri' nequilok'o' wi' ja nquetij, xeche' tre.
37 —Ixix nixyo' chique ja nquetij, xeche'x rmal ja Jesús.
—Xtikalok' ta ca'i' ciento quetzal caxlanway ¿la neruban ta c'ala' winak le'
chi nquetij? xeche' tre.
38 —Jetz'ata' nac'a jaru' rkan caxlanway ja rec'amonto, xeche'x chic rmal ja
Jesús. Ja c'a tok quetz'at quewa' quibij tre ri':
—Jo'o' rkan ja caxlanway in e ca'i' cakan ch'u', xeche' tre.
39 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique:
—C'o rax tak k'ayis le', tebij chique canojel ja winak chi quetz'abe'e parwi'
pro pa tak moc ncuc'aj qui', ne' chique.
40 Ja c'a winak xekaji chi tz'ubulem, pa tak moc cuc'aj qui'. Ec'oli jujun
ciento cuc'aj qui' in ec'oli pa tak cincuenta cuc'aj qui'.
41 Ja c'a Jesús xuc'am ja jo'o' rkan caxlanway e rachbil ja ca'i' cakan ch'u',
ca'y chicaj in xmaltioxij tre ja Dios. Xuwech' ja caxlanway, xujach chique ja
rdiscípulo chi eje'e' nqueya' chic chique ja winak. In queri' xuban chique ja
ca'i' cakan ch'u' chakaja', xerujach chiquewach canojel ja winak.
42 Xewa'i pro ni canojelal in xenoji chi utz.
43 Ja c'a caxlanway rachbil ch'u' mol ruchi' ja totaji, cablajuj chacach
xuban.
44 Ja xewa'i e jo'o' mil pro xa queyon achi'i'.

* * * * * * * * * *

45 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja rdiscípulo:
—Puersa nixoquel chipan ja lancha, nixbe chajuparaj ya' chipan ja tinamit
Betsaida, ne' chique, in xeruban can despedir ja winak.
46 Ja tok xebantaj can despedir rmal, arja' jote' chwach jayu', xuwil jun
lugar ja bar nuban wi' oración.
47 Ja tok xoc ak'a' xa ruyon c'o tri', ja c'a lancha kas pa nc'aj ya' c'o chi wi'.
48 Arja' xerutz'at pon chi congana etujkarnak chic tre ja si'oj como c'o jun
nimlaj ik' jaktajnakto chiquij. Ja c'a pa rsakaric rmajon binem parwi' ya' ja
Jesús, xekaj chinakaj ja lancha. Arja' laj k'ax chiquewach ja rdiscípulo
49 pro tok quetz'at chi rmajon binem parwi' ya', ja nquech'ob eje'e' chi jun
xbinel ja netajini nquetz'at in congana quemaj rakic quechi' rmal.
50 Como canojel quetz'at in congana quixbej qui' rmal. Ja c'a Jesús xbij
chique: —Ma ticapuj ta ec'u'x, xwa'n anin, ma texbej ta ewi', ne' chique.
51 C'ac'ari' xoc cuq'uin pa lancha in cami ja ik'. Ja c'a discípulo eje'e' congana
c'asc'o'i quetz'at ja xuban ja Jesús chiquewach in sach quina'oj rmal.
52 Queri' queban como eje'e' ma xch'obtaj ta cumal ja poder ja c'o ruq'uin
ja Jesús masqui quitz'aton chic ja nimlaj milagro xuban tre ja caxlanway tok
xerutzuk ja jo'o' mil achi'i'. Congana c'ayew chique chi nquech'ob nak rbanic
ja Jesús.

* * * * * * * * * *

53 Xe'elel, xe'ekaj chajuparaj ya', pa jun lugar rbina'an Genesaret xe'ekaj
wi' chiya'.
54 Chaka c'a maril xe'elto ja pa lancha, ja winak chanim queya' cuenta tre
chi Jesús ja xekaj cuq'uin.
55 C'ac'ari' xebe cuq'uin canojel ja winak ja rec'o chipan ari' lugar in
majtajto quic'amaric ja yawa'i' ruq'uin ja Jesús. Xa nak ta lugar nekaj wi'
ja Jesús, ja winak tok nquic'axaj, tri' nequemel wi' ja yawa'i', nequitelejel
rachbil tak quiwarbal.
56 Xa bar ta tri' nekaj wi' ja Jesús, wi pa nimak tak tinamit, wi pa co'cojlaj tak
tinamit owi pa tak aldea, ja winak ja rec'o yawa'i' cuq'uin eje'e' xequilasajto,
xequeya'to chi tak bey ja bar nk'ax wi' ja Jesús in quewa' quibij tre ri': —
Tabana' jun utzil chake, taya'a' jutz'it lugar chique ja yawa'i' chi nquechapoc
jutz'it ja ratziak, mana xa jutz'it ruchi' ja nquechapoc, xeche' tre. In queri'
queban, canojel ja xechapowi ja rtziak xetzuri.

7

1 Ec'o c'a jule' fariseo xequimolo' qui' ruq'uin ja Jesús e cachbil jule'
maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja
Moisés, eje'e' epenak pa Jerusalén.
2 Eje'e' queya' cuenta chique ja rdiscípulo ja Jesús chi ec'oli chique ja tok
quemaj wa'im ma xqueban ta ja cani' nrajo' ja costumbre tre ja ch'ajoj k'abaj
pro ja tok quech'aj quek'a' ma costumbre ta ja queban. Rmalc'ari' tok ja
fariseo e cachbil ja maestro eje'e' quemaj quitzijoxic ja discípulo.
3 Como ja fariseo in canojel ja cach tak aj Israel eje'e' ni maquewa' wi' ja
wi ma congana ta nqueban tre ja ch'ajoj k'abaj, jari' costumbre ja c'utun can
chiquewach cumal ja cati't quimama'.
4 In tok nemelojto ja pa tak c'aybal ni maquewa' wi' chakaja' ja wi
matiqueban ja costumbre ja nquich'ach'ojirsbej qui'. In c'a c'o na más ja
costumbre quiniman je'e, nqueban costumbre tre ja ch'ajoj tak vaso in tre
ch'ajoj tak xaro in tre ch'ajoj tak tzacbal nakun je'e ja ch'ich' ocnak in tre ch'at
chakaja'.

5 Ja c'a fariseo e cachbil ja maestro quic'axaj tre ja Jesús:

—¿Nak c'a tre ja radiscípulo taka'an matiquinimaj ja costumbre quixin ja kati't kamama'? Newa' taka'an pro matiqueban ja costumbre tre ja ch'ajoj k'abaj, xeche' tre.

6 Bix chique rmal ja Jesús:

—Caca' epalaj, bien ntake' chewe ja binto chewe ojer rmal ja profeta Isaías in tz'ibtal can quewari': —Jawa' winak ri' xa chi quechi' c'o wi' ja tok nqueya' nuk'ij, ja canma c'a c'a nat c'o wi' chwe.

7 Ni majun noc wi' ja tok nqueya' nuk'ij, ja tijonem ja nqueya' rtzobal Dios neche' tre, pro xa mandamiento quixin winak. Queri' ja binto chewe rmal ja rIsaías.

8 Ja rebanon, eya'on can ja mandamiento xin Dios pro ja costumbre quixin winak jari' emajon rnimaxic cani' tre ja costumbre tre ja ch'ajoj tak xaro, ch'ajoj tak vaso in jule' chic costumbre ja junan ruq'uin ja wari', ne'e ja Jesús chique.

9 In xbij chic chique: —Ixix congana ix listo chi rq'uexic ja mandamiento xin Dios utzc'a chi ja recostumbre ixix necoj pa rq'uexwach.

10 Como ja Moisés arja' c'o jun mandamiento xin Dios ja rtz'iban can quewa' nbij ri': —Lok' que'ana'a' ja ratata' ate', ne'e. In jun chic ja rtz'iban can quewa' nbij ri': —Ja wi c'o jun xa itzel ntzijon tre ja rtata' owi rute' jari' puersa ncamsaxi, ne'e.

11-12 Pro ja rixix xa ma lok' ta ne'ena' como quewa' ja tijonem neya' ri': —Ja wi nabij tre atata' owi ate': —Camic maquincowini natnuto' tre ja c'o rjawaxic chawe como nbin chic tre ja Dios chi rxin chic arja' ja c'o wq'uin, wi natche' tre, jari' ma rjawaxic chi ta chi nato' tre ja c'o rjawaxic tre, nixche'e.

13 Queri' ebanon, ja mandamiento xin Dios, ixix ebanon tre ni mta pro xa rumac ja recostumbre in jari' costumbre nec'ut chiquewach jule' chic winak chi nquinimaj eje'e' chakaja'. In q'uiy rwach ja neban ja junan ruq'uin ja wari'. Queri' xbij ja Jesús chique.

14 Ja c'a Jesús arja' xumaj chic tzij cuq'uin ja winak, quewa' xbij chique ri': —Tec'waxaj ewanojelal ja xtinbij chewe ri', kas ta xtich'obtaj emwal.

15 Ma ja ta ja noc pan achi' ja ntz'ilorsani ja rawanma pro ja ntz'ilorsan rxin jari' ja nwinakar pan awanma in nelto pan achi'.

16 Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij kaj chewe ri', ne' chique.

17 C'ac'ari' xeruban can despedir ja winak in xoc pa jay. Ja c'a rdiscípulo quic'axaj tre nak rbanic ja c'ambal tzij ja xbij.

18 In quewa' xbij chique ri': —Taka'an matich'obtaj emwal ixix chakaja'. ¿La matich'obtaj c'a emwal chi ja noc pan achi' jari' mta moda xtitz'ilorsaj ta ja rawanma?

19 Queri' nbij chewe como ja noc pan achi' jari' nkaj chi apan in nelel chic jutij, ne' chique. Ja xbij ja Jesús chi matitz'ilori ja rawanma xta rmal ja nati' xa nak ta ja nati' je'e.

20 In xbij chic jutij chique: —Ja ritzelal ja nelto pan awanma jari' ntz'ilorsan rxin ja rawanma.

21 Queri' nbij chewe como pan awanma nwinakarto wi' ja ritzel tak na'oj cani' tre tok c'o jun natoc ruq'uin ja wi ma awixjayil ta owi ma awachajil ta, cani' tre banoj camíc,

22 cani' tre banoj alak', cani' tre tok chaka benak chi nayarij quinakun winak, cani' tre banoj itzelal in banoj engaño, cani' tre banoj nakun ja congana chuw chwach ja Dios, cani' tre aquiakarem, ne'atzijoj winak, naya' ak'ij in banoj nakun ja xa ma ch'obol ta.

23 Nojel c'awa' wari' pa tak canma ja winak nalaxto wi' in jari' ntz'ilorsan
rxin ja canma. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

24 C'ac'ari' yictajel, xelel chipan ja lugar in be cha jun lugar chic ja bar c'o
wi' ja ca'i' tinamit, jun rbina'an Tiro in jun rbina'an Sidón. Ja c'a tok xekaji xoc
chipan jun jay, arja' matirajo' chi notakixi chi tri' c'o wi' pro ja winak puersa
cotakij chi c'o tri'.
25-26 C'o c'a jun ixok ma aj Israel ta, arja' alaxnak chipan ja lugar rbina'an
Sirofenicia, c'o jun ti ral ti xtan ocnak jun itzel espíritu tre. Ja rixok tok xc'axaj
ja bar c'o wi' ja Jesús be ruq'uin. Ja c'a tok xekaj ruq'uin xuque' chwach in
congana xuban recomendar tre chi nbe ruq'uin chi nerlasaj ja ritzel espíritu
tre ja ti ral.
27 Ja c'a Jesús xc'ambej tzij chwach ja rixok, quewa' xbij tre ri':
—Nenuto' na nabey ja wach tak aj Israel como ma rubey ta xtic'am ta
queway ja ralc'walaxela' in xtiq'uiakel ta chiquewach tak tz'i', ne' tre.
28 Ja c'a rixok chakaja' xc'ambej tzij chwach ja Jesús, quewa' xbij tre ri':
—Wajaw, ni katzij wi' ja nabij le' pro ja tak tz'i' ja neq'ueje' xe' mesa, eje'e'
nya' lugar chique chi nquetij ja rc'utal tak queway ja ralc'walaxela' ja ntzakel
xe' mesa, ne' tre.
29 Bix tre rmal ja Jesús:
—Congana buena xabij chwe le' rmalc'ari' nbij chawe, jat, catmeloj chi
awochoch, camic xeli ja ritzel espíritu tre ja rawal, ne'xi ja rixok.
30 C'ac'ari' meloji ja rixok chi rochoch. Ja tok xekaj ruq'uin ja ral cotz'ol
chwa ch'at, mchita ja ritzel espíritu tre.

* * * * * * * * * *

31 C'ac'ari' be ja Jesús, xelel chipan ja lugar je'e ja c'o pa rcuenta Tiro, k'axi
pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Sidón in k'axi chakaja' pa tak lugar ja c'o pa
rcuenta Decápolis, xekaji c'a chuchi' ja ya' rbina'an Galilea.
32 C'o c'a jun achi xeya' chwach, arja' tacon in ma kas ta ncowini ntzijoni
chakaja'. Ja rec'amyonel rxin quic'utuj jun utzil tre ja Jesús chi nuya' ruk'a'
pa rwi' ja rachi chi ntzursaj.
33 Ja c'a Jesús arja' xlasajel ja rachi chiquicojol ja winak, quiyonaj qui'
ruq'uin. C'ac'ari' xuya'oc rwi' ruk'a' pa tak rxquin ja rachi, chubani in
xuchap rak' ja rachi chakaja'.
34 C'ac'ari' ca'y chicaj, congana njik'joti in quewa' xbij tre ri': —Efata, ne'
tre. Ja pa rtzobal ja rachi efata tibij tzij tijaktaji ja rawxquin, ne'e.
35 Ja tok bitaji ja queri' rmal ni jaktaji rxquin ja rachi in tzuri ja rak' in
ncowini ntzijon chic.
36 Ja c'a Jesús arja' xbij chique ja winak chi majun bar ta tri' nquibij wi' ja
xuban tre ja rachi. Pro ja winak ma xquinimaj ta tzij, masqui congana xek'ili
rmal ja Jesús chi matiquilasaj rbixic pro eje'e' más chi na quilasaj rbixic.
37 Eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja milagro ja xuban ja Jesús chiquewach
in quewa' nquibij ri': —Ja Jesús congana buena nojelal ja rbanon. Nuya'
taka'an quixquin ja tacona' in nuya' taka'an quechi' ja mema' chakaja',
neche'e.

8

1 Jari' tiempo congana e q'uiy ja winak quimolon qui' ruq'uin ja Jesús in
mta queway quic'amonto. Ja c'a Jesús arja' xersiq'uij pon ja rdiscípulo in
quewa' xbij chique ri':

2 —Congana npokonaj quewach ja winak, tuban oxi' k'ij queq'ueje' wq'uin
in mchita nak chi ta ja nquetij.
3 Ja wi xquenutakel chi tak cochoch, wi mta way xtiquetijel jari' wotak chi
netujkar pa bey. Ec'oli chique congana nat epenak wi', ne' chique.
4 Ja c'a rdiscípulo eje'e' quibij tre:
—Jawa' lugar ja rokc'o wi' ri' congana talani ¿bar c'a nekac'ama' wi' ja
xtiquetij ja winak le'? xeche' tre.
5 —¿Jaru' rkan ja caxlanway c'ol ewq'uin? xeche'x rmal ja Jesús.
—Wuku' rkan, xeche' tre.
6 Ja c'a Jesús xbij chique ja winak chi netz'abe' kaj pa tok'ulew. C'ac'ari'
xuc'am ja wuku' rkan caxlanway, xmaltioxij tre ja Dios, xuwech' in xujach
chique ja rdiscípulo chi eje'e' nqueya' chic chique ja winak in queri' queban
queya' chique.
7 In chakaja' ec'o jun ca'i' cakan ch'u' e takno'y. Ja c'a Jesús xermaltioxij tre
ja Dios in xuya' orden chi neya'i ja ch'u' chique ja winak chakaja'.
8 Xewa'i ja winak in xenoji chi utz. Ja c'a caxlanway rachbil ch'u' mol ruchi'
ja totaji, wuku' chacach xuban.
9 Ja xewa'i ec'o la quiji' mil. C'ac'ari' ja Jesús xeruban can despedir,
10 xoquel ja pa lancha e rachbil ja rdiscípulo, xebe pa tak lugar ja c'o pa
rcuenta Dalmanuta.

* * * * * * * * * *

11 Ja tok xe'ekaji ec'o jule' fariseo xe'ekaj ruq'uin ja Jesús. Eje'e' que-
maj tzij ruq'uin pro xa ch'a'onem nqueban tre. C'oli quic'axaj tre pro xa
nquic'ambajbej rxin quewari':
—Tabana' jun milagro ja nc'utu chikawach chi Dios yoyon chawe ja poder
ja c'o pan ak'a', xeche' tre.
12 Ja c'a Jesús tok xc'axaj ja bix tre, arja' congana bison cumal in quewa'
xbij chique ri':
—¿Nak tre tok ixix ja rixc'o chipan awa' tiempo ri' nec'utuj jun milagro chwe
ja xa nec'ambajbej wxin? Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja rixix ja rixc'o
chipan awa' tiempo ri' mta jun milagro xtinban ta chewach ja cani' nec'utuj
chwe, ne' chique.
13 Ja c'a tok bitaji ja queri' rmal, ja Jesús xeruya' can, xe'oquel chic jutij
chipan ja lancha, xebe chic chajuparaj ya'.
14 Ec'o chic pa lancha ebenak. Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' mta queway
quic'amonto, quimestaj can, xa jun rkan ja caxlanway ja cuc'an.
15 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Kas bien tech'obo', kas bien tebana' cuenta ewi' chwach ja levadura
quixin ja fariseo in chwach chakaja' ja levadura rxin ja Herodes, ne' chique.
16 Ja c'a rdiscípulo eje'e' quemaj tzij chibil tak qui', quewa' nquibij ri':
—Queri' nbij chake rumac ja mta way kac'ampi ta, xeche'e.
17 Ja c'a Jesús arja' bien rotak chi ja nquech'ob eje'e' chi levadura xin
caxlanway ja nnatax chique rmal pro ja nnatax chique jari' ja tijonem quixin
ja fariseo in rxin ja Herodes, quewa' xbij chique ri':
—¿Nak tre tok nebij: —Taka'an mta way kac'ampi ta, kas nixche'e? ¿Maja'n
ek tich'obtaj emwal? ¿Maja'n taka'an tikaj pan ewi' nak rbanic? ¿La congana
c'ayew chi nech'ob nak rbanic?
18 C'o panewach pro ¿la matetz'at ja nc'ut chewach? In chakaja' c'ol
ewxquin pro ¿la matoc pan ewxquin ja nbix chewe? In chakaja' ¿la maturkaj
chewe
19 ja tok xinwech' ja jo'o' rkan caxlanway in xenutzuk jo'o' mil winak tre?
¿Jaru' chacach ja totaji ja xemol ruchi'? ne' chique.

—Cablajuj chacach, xeche' tre.
20 Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—In tok xenutzuk chic ja quiji' mil winak tre ja wuku' rkan caxlanway ¿jaru' chacach ja totaji ja xemol ruchi'? ne' chique.
—Wuku' chacach, xeche' tre.
21 —Pro ¿nak c'a tre tok maja'n tich'obtaj emwal nak rbanic? xeche'xi rmal ja Jesús.

* * * * * * * * * *

22 Ja tok xe'ekaji chajuparaj ya' pa jun tinamit rbina'an Betsaida xe'ekaj wi'. C'o c'a jun achi moy xeya̱' chwach ja Jesús. Ja rec'amyonel rxin ja moy eje'e' congana quic'utuj tre ja Jesús chi nuchap ja moy chi ntzursaj.
23 C'ac'ari' ja Jesús xuchap ja moy chi ruk'a', xyukejel, xlasajel chipan ja tinamit. Ja c'a tok lastajel rmal chipan ja tinamit xuya' ruchub chi tak rwach, xuya' ruk'a' trij tak rwach in quewa' xbij tre ri':
—¿La nca'y chic jutz'it ja rawach? ne' tre.
24 Ja c'a rachi xumaj ca'yem in xbij tre ja Jesús:
—Ec'o jule' achi'i' nenutz'at pro ja nenutz'at pon le' xa e cani' jule' che', quimajon binem, ne' tre.
25 C'ac'ari' ja Jesús xuya' chic jutij ja ruk'a' trij rwach ja rachi. Ja c'a rachi xumaj rtz'elwachixic ja nutz'at in tzuri ja rwach, utz chic nutz'at nojelal.
26 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Jat chi awochoch pro maxta catoc chipan ja tinamit nixtac'a c'o ta jun ja c'o chipan ja tinamit xtabij wi' ja xinban chawe, ne' tre.

* * * * * * * * * *

27 C'ac'ari' ja Jesús e rachbil ja rdiscípulo xebe pa tak aldea ja c'o chinakaj ja tinamit Cesarea ja c'o pa rcuenta Filipo, kas c'a quimajon bey ja tok quewa' xc'axaj chique ri':
—Anin ¿nak inocnak wi' ja nquibij chwe ja winak? ne' chique.
28 —Ec'oli nebin chawe chi atat at Juan Bautista, jule' chic nebini chi at Elías in ec'o chic jule' ja nebini chi at jun chic chique ja rojer tak profeta, xeche' tre.
29 —Ja c'a rixix ¿nak nebij chwe, nak inocnak wi'? ne'e ja Jesús chique. Peti ja Pedro, xbij tre:
—Ja ratat at Cristo ja ratcha'on rmal ja Dios, ne' tre.
30 Ja c'a Jesús congana xuban recomendar chique chi ni majun bar ta tri' nquibij wi' chi arja' ja Cristo.
31 C'ac'ari' xumaj rk'alasaxic chiquewach ja rdiscípulo nak xtiban na tre, quewa' xbij chique ri':
—Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak q'uiy rwach ja rpokonal ntij na, xa itzel ninquetz'at na ja principali' xin tinamit e cachbil ja jefe quixin sacerdote e cachbil chakaja' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios, nincamsax na in chi rox k'ij ninc'astaj na, ne' chique.
32 Arja' bien xuch'ob chiquewach chi nba̱n na queri' tre. Ja c'a Pedro arja' xuchap chi ruk'a' in xumaj rch'a'ic tre ja xbij.
33 Pro ja c'a Jesús tok xc'axaj ja bix tre rmal ja Pedro arja' xuya' vuelta, xertz'elwachij pon ja rdiscípulo in xumaj rch'a'ic tre ja Pedro ja xbij: —Catel chinwach Satanás. Queri' nbij chawe como ma queri' ta nawajo' chwe chi nban ja cani' nrajo' chwe ja Dios chi nban, xa junan ana'oj cuq'uin winak, ne' tre.
34 C'ac'ari' ja Jesús xersiq'uij pon ja rdiscípulo e cachbil ja jule' chic winak ja rec'o tri', quewa' xbij chique ri':

—Xa nak ta ja c'o rgana nyuke' ruc'u'x wq'uin rjawaxic chi matuya' rgana
ja tzabuklaj c'aslemal rc'an. Rjawaxic chakaja' chi matipokonaj nutij ja
rpokonal mwal in ntre'el chwij. Jari' cani' jun cruz nyạ' trij pro matipokonaj
nuc'am ja cruz, nrijkajel in nbe ja bar necamsax wi'.
35 Queri' nbij chewe como xa nak ta ja npokonaj nuya' can ja rc'aslemal
jari' matuwil c'ari' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro xa nak ta ja
matipokonaj nuya' can ja rc'aslemal mwal anin in rmal ja utzlaj tzij ja
nc'amonto jari' can nuwil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
36 Como cani' tre jun winak ¿nak c'a nuch'ec trij wi xuch'ec nojel ja meba'il
rxin ja rwach'ulew pro wi ma xuwil ta ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij?
37 Ja wi xutzak ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij jari' mta jun meba'il ja
xtilok'bej ta.
38 Queri' nbij chewe como ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ri' xa nak
ta chi winakil wi xa q'uixbal nquena' nquecoj qui' wq'uin in wi xa q'uixbal
nquena' rmal ja ntzobal, anin chakaja' q'uixbal nna' chi xquenucoj ta pa
ncuenta. Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak xa q'uixbal
nna' chi xquenucoj ta pan ncuenta tokori' tok xquinpi chic jutij e wachbil ja
ángel xin Dios ja tok congana nch'a'an chic chwij ja gloria xin Dios. Ja winak
ja rec'o chipan awa' tiempo ri' eje'e' xa quiya'on can ja Dios in junwi' chi na
yukul wi' quec'u'x, congana il mac ja netajini nqueban, ne'e ja Jesús chique.

9

1 In xbij chic chique: —Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ec'oli chewe ja rec'o
wawe' camic ri' c'a ec'as na ja tok xtiquetz'at ja gobierno xin Dios chi npeti
in congana poder rc'an, ne' chique.

* * * * * * * * * *

2 Ja c'a chi waki' k'ij ja Jesús xeruc'amel ja Pedro e rachbil ja Jacobo in Juan,
xebe, xequiyonaj qui' parwi' jun nimlaj jayu'. Ja c'a rachbal ja Jesús xuq'uex
ri' chiquewach.
3 Ja rtziak congana nc'ac'ot chic, congana sak sak, ni majun ch'ajol tziak
wawe' chwach'ulew xticowin ta xtuban ta sak tre ja cani' xeli rtziak ja Jesús.
4 Chaka jalal tok winakar chiquewach ja rElías rachbil ja Moisés, quimajon
tzij ruq'uin ja Jesús.
5 Ja c'a Pedro arja' xbij tre ja Jesús:
—Maestro, congana qui'il ja rokc'o wi' ri'. Kabana' oxi' tak jay wawe', jun
awxin atat, jun rxin Moisés in jun rxin Elías, ne' tre.
6 Ja Pedro como xa matich'obtaj rmal chewi' tok queri' xbij como arja' in ja
re rachbil congana quixben qui'.
7 Chaka jalal tok c'o jule' sutz' xermujaj in c'o jun kulaj tzijonto chipan,
quewa' xbij chique ri': —Jawa' wari' jawa' chak'laj Walc'wal, teya'a' ewxquin
tre nak ja nbij arja' chewe, ne'e.
8 Chaka maril tzuri tzij rmal ja kulaj, ja rapóstol tok quetz'at mchita ja rElías
mchita ja Moisés, xa ruyon ja Jesús c'o can chic.
9 C'ac'ari' xebe, kas exulanto parwi' ja jayu' ja tok bix chique rmal ja Jesús:
—Ni majun bar ta tri' xtebij wi' ja xetz'at, c'a tokori' xtebij ja tok c'astajnak
chic chiquicojol camnaki' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak,
xeche'xi.
10 In queri' queban, xa pa tak canma q'ueje' wi', majun bar ta tri' quibij wi'.
Pro eje'e' quemaj rc'axaxic chibil tak qui' ja bix chique:
—¿Nak rbanic c'ari' ja xbij tre ja Ralc'walaxel chi nc'astaji chiquicojol
camnaki'? xeche'e.
11 C'ac'ari' quic'axaj tre ja Jesús:

—¿Nak c'a tre ja maestro xin ley eje'e' nquibij chi ja rElías rjawaxic chi arja'
npi na nabey chwach ja Cristo? xeche' tre.
12 —Ni katzij wi' nquibij chi ja' Elías npeti nabey chi nurchomarsaj nojelal.
In camic c'oli nc'waxaj anin chewe, ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja
winak ¿nak tre tok tz'ibtal can tre chi q'uiy rwach ja rpokonal nutij na in xa
itzel ntz'a̱t na cumal ja winak?
13 Pro anin nbij chewe chi ja rElías arja' penak chic pro eje'e' xa queban tre
nak c'o quigana queban tre. Ni queri' bantaji ja cani' tz'ibtal can chipan ja
rtzobal Dios chi nbantaj na, ne'e ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

14 Ja c'a tok xekajto ja bar ec'o can wi' ja jule' chic discípulo congana
chi winak xequetz'at, quimolon qui' chiquij ja discípulo. Ec'o jule' maestro
xequetz'at chakaja' quimajon tzij cuq'uin ja discípulo pro xa ch'a'onem
nqueban chique.
15 Ja c'a winak ja tok chaka maril quetz'at pon chi peti ja Jesús congana
c'asc'o'i quetz'at in c'amc'ol canim xebe, xequic'ulu' in queban saludar.
16 Ja c'a Jesús xc'axaj chique:
—¿Nak ja remajon rtzijoxic cuq'uin? ne' chique.
17 C'o c'a jun achi chiquicojol ja winak quewa' xbij tre ja Jesús ri':
—Maestro, anin c'o jun nc'ajol nc'amonto chi nunya'a' chawach, arja' ocnak
jun itzel espíritu tre in rmalari' ocnak mem.
18 Xa nak ta lugar c'o wi' ja nc'ajol, arja' nch'akix pa tok'ulew rmal ja ritzel
espíritu. Nel rpuluw ruchi' in congana ncach'ach' rey pa ruchi' rmal. Camic
lawulo' chic, majun chic rpuersa. In xinc'utuj jun utzil chique ja radiscípulo
chi nquiwasaj ja ritzel espíritu pro eje'e' ma xecowin ta quiwasaj ta, ne'e ja
rachi.
19 Ja c'a Jesús tok c'axtaj rmal ja bix tre rmal ja rachi quewa' xbij ri':
—Ixix ja rix aj Israel ni taka'an mta wi' ja yukulbal ec'u'x wq'uin. Taq'ue
titzuri ja nsamaj checojol, c'ayew chwe chi ncoch' más ja matiyuke' ec'u'x
wq'uin. Camic tec'ama'to ja rala' wq'uin, ne' chique.
20 C'ac'ari' c'amarel ja rala' chwach ja Jesús. Ja c'a ritzel espíritu chaka maril
tok xutz'at ja Jesús xuya' chic jun ataque tre ja rala' in xch'akij pa tok'ulew. Ja
c'a rala' congana xumaj rjukic ri' pa tok'ulew in nel rpuluw ruchi'.
21 Ja c'a Jesús xc'axaj tre ja rtata' ja rala':
—¿Nak tiempo ocnak tre ja ritzel espíritu? ne' tre.
—C'a tino'y na ja tok ocnakto tre.
22 Q'uiylaj mul ja ritzel espíritu rbanon tre ja nc'ajol rminon pa k'ak' in
rminon pa ya' chakaja', nrajo' ncamsaj. Atat, wi natcowini nato' ja ti nc'ajol
tapokonaj jutz'it kawach, ko'ato'o' paki, ne'e ja rachi.
23 —Jari' awq'uin atat c'o wi' xarwari' ja wi natcowini nyuke' ac'u'x wq'uin.
Ja c'a wi c'oli ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' nojel nincowini nban xa nak ta
ja nawajo' chwe chi nban, ne'xi rmal ja Jesús.
24 Ja c'a tatixel chaka maril tok bitaji tzij tre rmal ja Jesús arja' xumaj jun
nimlaj ok'ej in quewa' xbij tre ja Jesús ri':
—Anin yukul nuc'u'x awq'uin pro ja yukulbal nuc'u'x xa ma nim ta,
quinato'o' paki utzc'a chi nq'uiy más, ne' tre.
25 Ja c'a Jesús chaka maril tok xerutz'at ja winak chi e q'uiy xepeti chi
nurquimolo' qui' ruq'uin, arja' xch'olij ja ritzel espíritu, quewa' xbij tre ri':
—Itzel espíritu, xa atbanol mem xa atbanol tacon chique winak, camic anin
natnuban mandar, jat, cateli, taya'a' can ja rala' in majutij xcatoc chi ta jutij
chipan ja ranma, ne' tre.

26 Ja c'a ritzel espíritu tok xc'axaj ja bix tre xurak ruchi' in xuya' chic jutij
ataque tre ja rala'. C'ac'ari' xelel pa ranma pro ja rala' pune' can cani' cami
ntz'ati. Ja c'a winak e q'uiy chique quibij chi cami ja rala', xeche'e.
27 Pro ja Jesús xuchap chi ruk'a' in xuyic. Queri' xuban pe'i ja rala'.
28 Ja Jesús tok xoc pa jay ja c'a rdiscípulo eje'e' quiyonaj qui' ruq'uin in
quewa' quibij tre ri':
—¿Nak tre tok ajoj ma xokcowin ta kawasajel ja ritzel espíritu? xeche' tre.
29 —Ja ritzel tak espíritu ja re quitakala' jari' nc'atzin oración in nc'atzin
ayuno chi nelasbexi, xeche'xi.

* * * * * * * * * *

30 C'ac'ari' ja Jesús xe'elel chipan ja lugar, xebe, xek'ax pa tak lugar ja c'o pa
rcuenta Galilea. Ja c'a nrajo' ja Jesús chi mta nenabexi ja tok nek'ax pa tak
lugar je'e
31 como arja' rmajon quitijoxic ja rdiscípulo. Quewa' ja rmajon rbixic
chique ri': —Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' njach na pa
quek'a' ja winak, ncamsax na cumal pro ja tok xticamstaji nc'astaj na rwach
chi rox k'ij, ne' chique.
32 Pro ja reje'e' ma xch'obtaj ta cumal ja xbij chique in xa nquixbej qui'
xtiquic'axaj ta tre nak rbanic.

* * * * * * * * * *

33 Ja c'a Jesús tok xe'ekaj chipan ja tinamit Capernaum in tok ec'o chic pa
jay arja' xc'axaj chique:
—Ja tok kamajon binem okpenak wawe' ¿nak ja remajon rch'a'ic chibil tak
ewi'? ne' chique.
34 Pro eje'e' ni majun nak ta quibij ta tre como ja quimajon rtzijoxic pa bey
jari' nak ja más nim ruk'ij chique.
35 Ja c'a Jesús tz'abe' kaj, xersiq'uij pon ja cablajuj apóstol in quewa' xbij
chique ri':
—Ja wi c'o jun chewe ja c'o rgana chi arja' noqui ja más nim ruk'ij, ja
rjawaxic tre chi nuban, nuban tino'y in noc emoso ewanojel, ne' chique.
36 C'ac'ari' xuc'am pon jun tac'al, xuya' chiquicojol, xch'elej in quewa' xbij
chique ri':
37 —Ja tak ac'ala' ja re quitakawa' xa nak ta xtic'ulu jun chique in wi pa nubi'
anin tok nuc'ul tibij c'a tzij ari' chi anin ja ninruc'ul. In xa nak ta xtic'ulu
wxin jari' ma nuyon ta anin ja ninruc'ul, nata' Dios ari' ja nuc'ul chakaja' ja
takyonpi wxin, ne' chique.
38 In bix tre rmal ja Juan:
—Maestro, c'o jun achi katz'at, arja' pan abi' atat rmajon quilasaxic ja
ritzel tak espíritu chique ja winak pro arja' ma kachbil ta. Ajoj kabij tre chi
maquerlasaj chic como ma kachbil ta, ne'xi ja Jesús.
39 —Ma tek'il chi ta ja rachi como jun winak xa nak ta chi winakil wi nuban
jun milagro pa nubi' anin jari' mta moda ja ni ta chanim itzel ta xtitzijon ta
chwe.
40 In chakaja' jun winak xa nak ta chi winakil wi ma itzel ta nokrutz'at jari'
kachbil ari'.
41 In jun chic, wi c'o na jun masqui xa jun vaso ti raxya' nsipaj chewe, wi
rumac chi ix rachbil ja Cristo tok nsipaj chewe jari' ni katzij wi' nbij chewe,
arja' mta moda ja maquita xtiyataji ja rtojbalil tre, ne'e ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

42 In xbij chic chique:

—Congana lawulo' chique xa nak ta ja xquetakchi'in quixin awa' ja re takno'y ri' ja yukul quec'u'x wq'uin, congana lawulo' chique masqui xa ti jun chique ja nquitakchi'ij chi rbanic ja il mac. Más na mejor nxīm jun ca' chi quekul chanim in neq'uiạk pa ya' chwach ja nquitakchi'ij jun chique wa' ja yukul quec'u'x wq'uin.

43 Ja wi c'o jun ek'a' wi xa nixrtakchi'ij in nixrkajsaj chipan ja il mac mejor ja neban, tekupijel. Como más na utz ja xa jun ek'a' nixoc chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij chwach ja ca'i' ek'a' nixbe pa k'ak' pro jun k'ak' ja ni mta wi' chupic trij.

44 Tri' nquetij wi' rpokonal ja winak pro jun rpokonal ja ni mta wi' q'uisic trij in ja k'ak' ni mta wi' chupic trij.

45 In chakaja' wi c'o jun ewakan wi xa nixrtakchi'ij chi nixrkajsaj chipan ja il mac mejor ja neban, tekupijel. Como más na utz ja xa jun ewakan nixoc chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij chwach ja ca'i' ewakan nixbe pa k'ak' pro jun k'ak' ja ni mta wi' chupic trij.

46 Tri' nquetij wi' rpokonal ja winak pro jun rpokonal ja ni mta wi' q'uisic trij in ja k'ak' ni mta wi' chupic trij.

47 In jun chic, wi c'o jun panewach xa nixrtakchi'ij in nixrkajsaj chipan ja il mac mejor ja neban, tec'oto'el. Como más na utz ja xa jun panewach nixoc chipan ja gobierno xin Dios chwach ja ca'i' panewach nixbe pa k'ak'.

48 Tri' nquetij wi' rpokonal ja winak pro jun rpokonal ja ni mta wi' q'uisic trij in ja k'ak' ni mta wi' chupic trij.

49 Cani' nbạn tre ja sacrificio je'e ja ntzujux chwach ja Dios ni c'o wi' atz'am nyạ' trij queri' c'a xtiban na chique canojel ja winak, ne'oc cani' jun sacrificio, cani' k'ak' nch'ach'ojirsbexi ja quic'aslemal.

50 Ja ratz'am buena samaj nuban pro ja wi xtiyojtaji wi mchita rtzayil ¿nak c'a nchomarsbex chic rxin ari'? Cani' tre ja ratz'am nuban jun utzlaj samaj queri' ta c'a chewe ixix chakaja' teya'a' lugar tre ja Dios chi nsamaji pa tak ewanma utzc'a chi matiyojtaji ja rec'aslemal in maxta xa ch'a'oj teban chibil tak ewi'. Queri' xbij ja Jesús chique.

10

1 C'ac'ari' ja Jesús xe'elel chipan ja lugar, xek'ax pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Judea in xebe c'a chajuparaj chic ja binelya' rbina'an Jordán. Jutij chic congana e q'uiy ja winak xurquimolo' qui' ruq'uin in jutij chic chakaja' arja' xumaj quitijoxic como nijawari' ja rcostumbre.

2 Ec'o c'a jule' fariseo xe'urkaj ruq'uin in quewa' quibij tre ri' pro xa nquic'ambajbej rxin:

—Ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés ¿la nuya' lugar tre jun achi chi nujach can ja rxjayil? xeche' tre.

3 —¿Nak nbij ja mandamiento ja ya'on can chewe rmal ja Moisés? xeche'xi rmal ja Jesús.

4 —Ja Moisés xuya' lugar tre ja rachi chi nujach can ja rixok xarwari' wi nuban jun wuj in ntz'ibaj chipan chi xajutij nujach can, xeche'e ja fariseo tre.

5 —Como congana cowirnak ja rewanma chi rbanic ja ritzelal xa chewi' tok ja Moisés rya'on can awa' chewe ja jun mandamiento ja xebij chwe ri'.

6 Pro ja quibanic ja winak ja tok kas xewinakarsaxi nabey, ja Dios arja' winakarsan quixin, achi in ixok xerwinakarsaj

7 in quewa' xbij ri': —Rmalc'ari' ja rachi neruya' can ja rtata' rute', nquexim qui' ruq'uin ja rxjayil

8 in xa jun cuerpo nqueban chi e ca'i', ne'e. Queri' c'a rbanic, ma e ca'i' chi
ta, xa jun cuerpo quibanon.
9 Ja Dios como arja' bano jun chique maxta c'o jun winak tijacho quixin.
Queri' bix chique rmal ja Jesús.
10 Ja c'a discípulo tok ec'o chic pa jay ruq'uin ja Jesús eje'e' quic'axaj chi na
tre nak rbanic ja xbij chique ja fariseo.
11 Arja' quewa' xbij chique ri':
—Jun achi xa nak ta chi achi'al wi nujach can chijutij ja rxjayil in wi nuc'am
chic jun chic ixok jari' adulterio ja nuban.
12 In wi c'o jun ixok chakaja' nujach can ja rchajil in nuc'am chic jun chic
achi jari' adulterio ja nuban ja rixok, ne' chique.

* * * * * * * * * *

13 Ec'o c'a jule' tak ac'ala' xec'amarel ruq'uin ja Jesús utzc'a chi nuya'
ruk'a' pa quewi'. Pro ja rdiscípulo eje'e' xequich'olij ja rec'amyonel quixin
ja rac'ala'.
14 Pro ja Jesús arja' pokon xuna' ja queban ja rdiscípulo in quewa' xbij
chique ri':
—Teya'a' lugar chique ja tak ac'ala' quepi na wq'uin, maxta ma teya' ta
lugar chique como ja winak ja re'ocnak e cani' tak ac'ala' quixin c'a eje'e' ari'
ja gobierno xin Dios.
15 Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', xa nak ta ja matuban tino'y chi
rnimaxic ja gobierno xin Dios ja cani' nuban jun ac'al jari' nixtac'a xtoc ta
chipan ja gobierno xin Dios, ne'e ja Jesús chique.
16 C'ac'ari' xerch'elej ja rac'ala' chiquijujunal, xuya' ruk'a' pa quewi' in
xuya' rutzil chique.

* * * * * * * * * *

17 Ja Jesús kas elem nuban chi numajel chic jutij rubey ja tok c'o jun achi
c'amc'ol ranim peti, xuque' chwach in quewa' xbij tre ri':
—Maestro, atat congana at utzlaj achi. ¿Nak nban utzc'a chi nyataj chwe ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? ne'e ja rachi.
18 —¿Nak tre tok nabij chwe chi in utzlaj achi? Xa jun ja utz, jari' Dios.
19 Atat awotak ja mandamiento xin Dios ja tz'ibtal can quewari': —Ma
taban ta rij rwi' awixjayil owi awachajil, ma taban ta camíc, ma taban ta
alak', ma taya' ta testigo'il ja ma katzij ta, ma que'aban ta engañar ja winak
xtaban ta itzel chique in que'animaj atata' ate' chakaja'. Queri' nbij ja rtzobal
Dios, ne'xi ja rachi rmal ja Jesús.
20 —Maestro, jala' ja nabij le' ni nmajonto wi' rnimaxic tok c'a in tino'y na,
ne' chic ja rachi.
21 Ja c'a Jesús kas xtz'elwachij ja rachi in congana nrajo' in quewa' xbij tre
ri':
—Pro c'a c'o na ja ma abanon ta. Camic jat, tac'ayij can nojel ja c'ol awq'uin,
ja c'a rjil taya'a' can chique ja tak meba'i'. Ja wi queri' naban jari' c'oli ja
meba'il ja nyataj na chawe chila' chicaj. Ja tok xtibantaj amwal ja c'a xinbij
chawe ri' catmelojto wq'uin in cattre'el chwij pro maxta tapokonaj natij
rpokonal mwal cani' nuban jun achi rijkan jun cruz, ne' tre.
22 Ja c'a rachi tok xc'axaj ja bix tre rmal ja Jesús chi nuban kas junwi' xuna',
xumaj bis rmal in meloji. Queri' xuban como congana jun nimlaj meba'il ja
c'o ruq'uin.
23 Ja c'a Jesús xertz'elwachij ja rdiscípulo in quewa' xbij chique ri':
—Ja biyoma' congana c'ayew chique chi ne'oc chipan ja gobierno xin Dios,
ne' chique.

24 Ja c'a discípulo congana c'asc'o'i quic'axaj ja tzij ja bix chique rmal ja Jesús
pro arja' xbij chic jutij chique:
—Nc'ajol, anin nbij chewe camic, ja winak ja xa ruq'uin meba'il yukul wi'
quec'u'x congana c'ayew chi ne'oc chipan ja gobierno xin Dios.
25 Tzuc'a jun camello arja' nimlaj chicop in congana c'ayew chi noc'o pa
rchak jun bak diso'mbal pro jari' ma c'ayew ta chwach ja noqui jun biyom
chipan ja gobierno xin Dios, ne'e ja Jesús chique.
26 Eje'e' más chi na junwi' quena' in quic'axaj tre:
—Jun biyom wi c'ayew chi noc chipan ja gobierno xin Dios ¿echinatak c'ari'
ja newilowi ja totajem xin Dios? xeche' tre.
27 Ja c'a Jesús arja' xertz'elwachij in quewa' xbij chique ri':
—Ja winak ni maquecowin wi' xtiquecoj ta qui' queyon chipan ja totajem
xin Dios pro ja Dios arja' ncowini neruto' como ja Dios ni majun nak ta ja
maquita ncowini nuban, ne' chique.
28 Ja c'a Pedro arja' xbij tre:
—Ja c'a chake ajoj, nojel ja c'o kuq'uin kaya'on can, okocnak adiscípulo, nij
oktran wi' chawij, ne' tre.
29 Ja c'a Jesús quewa' xbij ri':
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja winak xa nak ta chi winakil ja wi
c'oli quiya'on can cani' tre cochoch owi cani' chique quinimal owi quechak'
owi cana' owi cani' chique quitata' quete' owi cani' chique quixjayilal owi
calc'wal owi cani' tre culew, ja c'a wi mwal anin ja tok quiya'on can in wi
rmal ja utzlaj tzij ja nc'amonto
30 jari' más chi na q'uiy ja xtiyataj na chique wawe' chwach'ulew chwach
ja cani' quiya'on can. Más chi na q'uiy ja cochoch ja xtiyataj na chique in más
chi na e q'uiy ja quinimal, quechak', cana', quete', calc'wal in culew chakaja'.
Xarwari' c'o na je'e ja rpokonal nban chique mwal. Pro ja c'a chipan ja jun
chic tiempo ja xtipi na c'o jun utzlaj c'aslemal ja xtiyataj na chique ja mta
q'uisic trij.
31 Xarwari' e q'uiy ja winak ja rec'amol tak bey nabey pro xa xquecanaj can
pa rq'uisbal in ja re tak q'uisbal eje'e' nec'amo chic bey. Queri' xbij ja Jesús
chique.

* * * * * * * * * *

32 Ja Jesús e rachbil ja rdiscípulo quimajon bey ebenak pa Jerusalén, arja'
rc'amon quebey. Ja rdiscípulo congana c'asc'o'i quetz'at ja Jesús chi matixbej
ri' pro eje'e' congana quixben chic qui' etran trij. Ja c'a Jesús arja' quiyonaj
qui' cuq'uin ja cablajuj apóstol in xumaj rbixic chique nak ja xtiban na tre pa
Jerusalén.
33 Quewa' xbij chique ri':
—Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', camic okbenak pa Jerusalén in ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak tri' ncamsax wi', njach na pa
quek'a' ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja
winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. Ja c'a reje'e' nquek'et
tzij trij chi ncamsaxi. Nquejach na pa quek'a' ja winak ja ma e aj Israel ta.
34 C'ac'ari' nqueyok', nquirapaj, nquichubaj rpalaj in nquicamsaj in chi rox
k'ij nc'astaj rwach, ne' chique.

* * * * * * * * * *

35 C'ac'ari' ja re ca'i' rc'ajol ja Zebedeo ja quibina'an Jacobo in Juan eje'e'
xetiloc ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':
—Maestro, xtaban ta jun utzil chake, xtawajo' ta jutz'it ja xtikabij chawe ri',
xeche' tre.

36 —¿Nak rbanic ja rutzil chi newajo' nban chewe? xeche'xi rmal ja Jesús.
37 —Ja tok xtoqui ja ragobierno atat xtaya' ta jun orden chi jun chake
ntz'abe' pan awiquik'a' in jun chic ntz'abe' pan awixcon, xeche' tre.
38 —Ixix xa ma ewotak ta ja nixtajini nec'utuj chwe. ¿La nixcowini xtetij
ja rpokonal ja cani' xtintij anin? Como ja xtiban anin chwe cani' ninban
bautizar chipan jun nimlaj rpokonal. Ja c'a rixix ¿la necoch' nixk'ax chipan?
xeche'xi.
39 —Nokcowini, xeche' tre. In xbij chic chique:
—Jari' ni katzij wi' chi netij na ja rpokonal ja cani' xtintij anin in nixk'ax na
chipan ja rpokonal ja cani' xquink'ax anin chipan chakaja'.
40 Pro ja xec'utuj chwe le' chi nixtz'abe' pa wiquik'a' in pa wixcon jari' ma
wq'uin ta anin c'o wi' como jari' chomarsan chic chok chique xtiyataj wi',
ne'e ja Jesús chique.
41 Ja c'a lajuj chic discípulo tok quic'axaj ja nquic'utuj ja Jacobo in Juan tre
ja Jesús eje'e' congana pi quiyewal chiquij.
42 Ja c'a Jesús arja' xersiq'uij pon in quewa' xbij chique ri':
—Ixix bien ewotak jani' nqueban ja winak ja rec'o pa tak nación je'e ja c'o
gobierno pa quek'a' neche'xi, eje'e' congana e nimak nquena' in nqueban
chique ja winak xa e cani' quimoso. Ja nimak quek'ij xa congana nequeban
mandar ja winak ja rec'o pa quek'a'.
43 Pro ja chewe ixix mta moda ja queri' ta xteban. Ja c'a neban, xa nak
ta chewe ja c'o rgana chi noc nim ruk'ij checojol rjawaxic chi noc jun ilinel
ewxin.
44 Xa nak ta chewe ja c'o rgana noc jefe ewxin rjawaxic chi noc emoso
ewanojel.
45 Cani' xuban ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' pi wawe'
chwach'ulew pro ma rmal ta chi nilix cumal winak pro jari' peti chi arja' noc
jun ilinel quixin ja winak. In peti chakaja' utzc'a chi arja' nuya' ri' pa camíc
in ja rcamíc e janila ja winak nerlok'bej chipan ja quil quemac. Queri' xbij ja
Jesús chique.

* * * * * * * * * *

46 C'ac'ari' xe'ekaji ja Jesús chipan ja tinamit rbina'an Jericó. Kas rmajon
elem chipan ja tinamit e rachbil ja rdiscípulo in congana chi winak etran trij.
In c'o jun ti moy tz'ubul chi' bey, rmajon rc'utuxic limosna chique winak. Ja
ti moy Bartimeo rubi', rc'ajol jun achi Timeo rubi'.
47 Ja c'a tok xc'axaj chi Jesús ja raj Nazaret ja nk'ax pa bey xumaj rakic
ruchi' trij:
—Jesús, atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it nwach,
ne'e.
48 Pro e q'uiy ja winak quemaj rch'olixic:
—Xa jun catq'ue wi', ma tarak ta achi', ne'xi ja ti moy. Pro arja' xa más chi
na xurak ruchi' trij ja Jesús:
—Atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it nwach, ne'
chic jutij tre.
49 Ja c'a Jesús arja' pe'i, xutak rsiq'uixic ja ti moy. Xebe chi nequisiq'uijto in
tok xe'ekaj ruq'uin quewa' bix tre cumal ri':
—Camic catquicoti, catyictaji, natsiq'uix rmal ja Jesús, ne'xi.
50 Arja' c'o jun tziak rcojon trij ja rtziak jari' xch'akla' can, yictaji in be
ruq'uin ja Jesús.
51 Ja c'a tok xekaj ruq'uin quewa' bix tre ri':
—¿Nak nawajo' chwe chi nban chawe? ne'xi rmal ja Jesús.

—Wajaw, ja nwajo' chawe chi njaktaj ta ja nwach, ne'e ja ti moy. C'ac'ari'
bix tre rmal ja Jesús:
52 —Camic xattzuri, utz chic natbe, ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzur-
sani, ne'xi. Chaka maril tok bitaj queri' tre ni jari' hora jaktaji ja rwach in
tre'el trij ja Jesús pa bey.

11

1 Quimajon bey ebenak, xa chinakaj ja tinamit Jerusalén ec'o chi wi' in
xe'ekaj chuchi' ja ca'i' tinamit, jun Betfagé in jun Betania ja bar c'o wi' ja jayu'
rbina'an Rjayu'al Olivo. Ja c'a Jesús ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo xerutak
2 in quewa' xbijel chique ri':
—Jix ja pa tinamit le', chila' newil wi' jun ti ral bur ximili ja ni mta wi' jutij
tz'ulben ta cumal winak. Tequira'to in tec'ama'to.
3 Ja wi c'oli nak xtibin chewe: —¿Nak tre tok nequir ja ti bur? wi xtiche'
chewe, quewa' xtebij tre ri': —Ja kajaw nc'atzin tre, quixche' tre, in alnak
nya'la'to chewe. Queri' xbijel ja Jesús chique.
4 Xebe ja re ca'i' discípulo. Ja c'a tok xe'ekaji chipan ja tinamit quewil ja ti
bur ximil chuchi' jun puerta ja bar nuc'ul wi' ri' ca'i' bey in quemaj rquiric.
5 Kas c'a quimajon rquiric ja tok xek'ilox cumal ja winak ja rec'o tri': —¿Nak
ja neban, nak tre tok nequir ja ti bur le'? xeche'xi.
6 C'ac'ari' quemaj rbixic chique ja binel chique rmal ja Jesús in ya' lugar
chique chi nquec'amto ja ti bur.
7 Quec'amto ja ti bur. Ja quitziak jari' quiwekbej, tz'abe'e ja Jesús trij in
xumaj binem.
8 Congana e q'uiy ja winak quisocla' ja quitziak pa rubey ja Jesús in ec'o
chic jule' xequikupla'to rxak tak palma in queya' pa rubey chakaja'.
9 Ja c'a re nabeyal chwach e cachbil ja retran trij eje'e' congana nquerak
quechi' in quewa' nquibij ri': —Dios, ko'ato'o' camic, bendecido amwal ja
Cristo le' ja penak pan abi' atat ja rat kajaw Dios.
10 Bendecido amwal ja gobierno ja penak chikawach ja rxin ja kamama'
David. Ko'ato'o' camic Dios ja ratc'o chila' chicaj. Queri' ja nquibij.
11 Ja c'a Jesús tok xekaji chipan ja tinamit Jerusalén xoc chipan ja nimlaj
templo xin Dios. Ja c'a tok tz'attaj can rmal nojelal ja ntajini nbạn chipan ja
templo c'ac'ari' be. Como kaj k'ij xelel chipan ja tinamit Jerusalén, be chic
chipan ja tinamit Betania e rachbil ja cablajuj apóstol.

* * * * * * * * * *

12 Ja c'a chi rcab k'ij tok xe'elto ja Jesús pa Betania arja' majtaj rmal
rk'ak'anil rupan.
13 In xutz'at pon jun mocaj higuera. Ja che' c'o ruxak in be ja Jesús ruq'uin,
nertz'ata' ja wi c'o rwach. Pro ja tok xekaj ruq'uin ni majun rwach, xa ruyon
ruxak como maja'n terila' tiempo rxin ja cosecha xin higo.
14 Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ja che' ri': —Majutij xcatwachin ta xtitij chi ta
higo chawe, ne' tre. Ja c'a rdiscípulo eje'e' quic'axaj ja xbij tre ja che'.

* * * * * * * * * *

15 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja tinamit Jerusalén xoc chipan ja nimlaj templo
xin Dios in xumajto quilasaxic canojel ja rec'o chipan ja quimajon c'ayinem
e cachbil chakaja' ja quimajon lok'oj tak nakun. Ja quimesa ja q'uexol
tak pwok xch'akij pa tok'ulew in queri' xuban tre chakaja' ja quich'acat ja
nec'ayin tak palomax.
16 In chakaja' ma xuya' ta lugar chique ja winak chi xtiqueram chi ta ja
templo cuc'an ta ja quinakun.

17 C'ac'ari' xumaj quitijoxic, quewa' xbij chique ri':
—Ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal chipan ri': —Ja wochoch anin jari' banbal
oración quixin ja winak ja rec'o nojel tak nación, ne'e ja Dios tre ja rtemplo,
pro ja rebanon ixix tre xa jun lugar ja bar neq'ueje' wi' alak'oma', ne'e ja Jesús
chique.
18 Ja c'a maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil ja
jefe quixin sacerdote eje'e' tok xekaj rbixic cuq'uin ja xbij ja Jesús congana
quixbej qui' rmal in rmalari' quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban tre chi
nquicamsaj. Eje'e' quixbej qui' como ja tijonem ja ntajini nuya' ja Jesús kas
c'asc'o'i nquic'axaj canojel ja winak in nqueya' quixquin tre.
19 Ja c'a tok xoc chic ak'a' be chic ja Jesús, xelel chic chipan ja tinamit
Jerusalén.

* * * * * * * * * *

20 Ja c'a chi rcab k'ij chic ak'abil xek'ax chic jutij ja Jesús ja bar c'o wi' ja che'
higuera rubi'. Ja tok quetz'at ja che' chakijnak chic pro ni rachbil rc'amal.
21 Ja c'a Pedro arja' xurkaj tre ja bin can tre ja che' rmal ja Jesús:
—Maestro, tatz'ata' mpe' le', chakijnak chic taka'an ja che' ja xabij tre chi
majutij xtiwachin chi ta, ne' tre ja Jesús.
22 In bix chique rmal ja Jesús:
—Tiq'ueje'e ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Dios.
23 Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', jun achi xa nak ta chi achi'al
ncowini nbij trela' ja jun jayu' le' chi neli, nerq'uiaka' ri' pa ya' in ja jayu' nbe,
nnimaj. Ja rachi ncowini nuban ja wari' xarwari' wi matuban ca'i' ruc'u'x in
wi c'o rseguro chi nbantaji ja nbij.
24 Rmalc'ari' nbij chewe xa nak ta ja nec'utuj pan oración, ja ta neban c'o ta
eseguro chi chomarsan chic rmal ja Dios chi nuya' chewe ja nec'utuj. Ja wi
queri' neban jari' nyataj chewe.
25 In tok c'o je'e oración neban, wi c'o jun xa nak ta ja rbanon pokon
chewe rjawaxic chi necuy utzc'a chi ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj arja'
nixrucuy ixix chakaja'.
26 Nowi matecuy jari' maquixrucuy ixix chakaja' ja Tatixel ewxin ja c'o
chila' chicaj, xeche'xi ja discípulo.

* * * * * * * * * *

27 Ja c'a tok xe'urkaj chic chipan ja tinamit Jerusalén xoqui ja Jesús chipan
ja nimlaj templo xin Dios. Kas c'a rmajon binem chipan ja tok xe'ekaji ja jefe
quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin
Dios e cachbil chakaja' ja principali' xin tinamit
28 in quewa' quibij tre ri':
—¿Nak atocnak wi' chewi' tok amajon rbanic nojel awa' ja kamajon rtz'atic
in nak yoyon chawe chi naban? xeche' tre.
29 —Anin chakaja' c'oli ja nc'waxaj chewe. Ja wi xtebij chwe ja xtinc'waxaj
chewe ri' anin chakaja' nbij chewe nak inocnak wi' chi nmajon rbanic nojel
awa' ja remajon rtz'atic.
30 Camic tebij chwe, ja Juan Bautista ¿nak yo' tre ja rsamaj chi neruban
bautizar ja winak, la ja' Dios ja c'o chila' chicaj ja yo' tre owi xa winak?
xeche'xi rmal ja Jesús.
31 Ja c'a reje'e' quemaj tzij chibil tak qui':
—Ja wi xtikabij tre chi Dios yo' tre, arja' nbij chake: —Ja wi queri' ¿nak c'a
tre tok ma xenimaj ta? ne' ala' chake.

32 Pro ja wi xtikabij tre chi xa winak xeyo' tre nak la xtiqueban ja winak
chake como ja chiquewach eje'e' ja Juan arja' jun profeta ja ni katzij wi' chi
profeta xin Dios. Queri' nquech'ob pro ni canojelal, xeche'e.
33 In quibij tre ja Jesús:
—Ma kotak ta nak yo' tre, xeche' tre.
—In nixtac'a anin ta chakaja' xtinbij ta chewe nak inocnak wi' chi nmajon
rbanic nojel awa' ja remajon rtz'atic, xeche'xi rmal ja Jesús.

12

1 C'ac'ari' xumaj chic tzij cuq'uin pro pa tak c'ambal tzij ntzijon chic wi'
cuq'uin. Quewa' jun c'ambal tzij xbij chique ri':
—C'o jun achi c'o jun rchenoj, uva rticon chwach. Ja tok tictaj rmal xucoj
pa q'uexton, xuc'ot jun jul chipan ja bar nlasax wi' ja riya'l uva. Ja c'a chenoj
xuyic jun torre chipan ja nq'ueje' chajinel parwi'. Ja c'a rchenoj xuya' pa
kajonem chique jule' ajchonla'i' in be chipan jun tinamit congana nat.
2 Ja tok xerila' ja tiempo ja nwachin wi' ja rtijco'm, arja' c'o jun rmoso
xutakel cuq'uin ja rajchonla'i' chi nerc'ama' ja renta.
3 Ja rajchonla'i' tok xekaji ja moso cuq'uin quechap, quesoc in tok melojto
ni majun nak ta queya'pi tre.
4 Ja c'a rajaw chenoj c'o chi na jun rmoso xutakel cuq'uin in tok xekaj
chic ari' jun cuq'uin queq'uiak tza'n abaj, quesoc rwi', melojto, ni lawulo'
quebanpi tre.
5 Ja c'a rajaw chenoj xutakel chi na jun pro tok xekaj cuq'uin quicamsaj.
In c'a ec'o na más xerutakel, ec'oli chique tok xe'ekaj cuq'uin ja rajchonla'i'
xesocto in ec'o chic jule' tok xe'ekaji xecamsaxi.
6 Tok q'uiswani ja rajaw chenoj c'o jun rc'ajol ja congana nrajo' jari' xutakel
chic in xbij kaj pa ranma: —Como jawa' nc'ajol nqueban respetar awa', ne'e.
7 Pro ja rajchonla'i' ja tok xekaji ja ralc'walaxel cuq'uin quewa' quibij chibil
tak qui' ri': —Jala' ja rachi le' noc na pa ruk'a' ja rulew ri' como herencia.
Camic kacamsaj in noc pa kak'a' ajoj ja herencia rxin, xeche'e.
8 C'ac'ari' quechap, quicamsaj in quiwasajto chipan ja chenoj. Queri' nbij
ja c'ambal tzij.
9 Camic tebij c'a chwe, ja rajaw chenoj ¿nak nuban c'ari'? Ja nuban, arja'
npeti, ne'urcamsaj ja rajchonla'i', ja c'a rchenoj nuya' chic jutij pa kajonem
chique jule' chic ajchonla'i'.
10 ¿La mta c'a jutij esiq'uin chipan ja rtzobal Dios jawa' jun tzij ri'? —Ja banol
jay c'o jun abaj ja mta quigana ruq'uin in quech'a' pro jari' abaj cojon chic chi
rbanic ja jay, arja' ja más nim ruk'ij como arja' nchapowi ja resquina'il.
11 Jari' samaj kajaw Dios banowi in kas c'asc'o'i nkatz'at, ne'e. Queri' xbij
ja Jesús chique.
12 Ja tok quic'axaj ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús bien ch'obtaj cumal chi eje'e'
ja xebixi. Rmalc'ari' cajo' ta quechap, quecoj ta preso pro xa nquixbej qui'
chiquewach ja winak. Ja queban, queya' can ja Jesús in xebe.

* * * * * * * * * *

13 C'ac'ari' ja Jesús xetakel jule' fariseo ruq'uin e cachbil jule' winak ja rec'o
chipan ja partido xin Herodes, xetakel chi netzijon ruq'uin utzc'a chi c'o jun
tzij nelto pa ruchi' in jari' tzij nquichapbej rxin.
14 Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri':
—Maestro, ajoj kotak chi atat majutij natz'ak ta tzij. Kotak chi majun nak ta
nacoj wi' awi' como atat mta jun utz in mta jun itzel natz'at pro ja rbey Dios
amajon rc'utic chikawach ni utz wi' naban chi rbixic. Camic tabij chake, ja

rimpuesto ja nc'utux chake rmal ja César ja nimlaj rey aj Roma ¿la rubey c'ari'
chi nkatoj owi ma rubey ta? ¿La nkaya' owi ma can ta? ¿Nak nabij atat tre?
Queri' quibij tre.
15 Pro ja Jesús arja' bien rotak chi xa ca'i' quipalaj in quewa' xbij chique ri':
—¿Nak tre tok newajo' ninec'ambajaj? Tec'ama'pi nac'a jun ja pwok, ntz'at
nac'a, ne' chique.
16 In quec'ut ja pwok chwach.
—¿Chok xin ja wi'aj c'o chwach ja pwok ri' in nak chok xin ja bi'aj tz'ibtal
chwach chakaja'? ne'e ja Jesús chique.
—Rxin César, xeche' tre.
17 —Ja rxin César tre César teya'a' wi', ja c'a rxin Dios tre Dios teya'a' wi',
xeche'xi rmal ja Jesús. In congana c'asc'o'i quic'axaj ja bix chique rmal.

* * * * * * * * * *

18 Ec'o c'a jule' saduceo xebe ruq'uin ja Jesús. Ja saduceo eje'e' matiquin-
imaj chi nec'astaji ja camnaki'. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre
ri':
19 —Maestro, ja Moisés arja' rbin can chake chipan ja rtzobal Dios, ja wi
c'o jun achi ncam jun ruchak' owi rnimal in mta jun ti ralc'wal nq'ueje' can
jari' achi rjawaxic chi nc'ule' ruq'uin ja rixok ja cam rchajil. Ja c'a reje'e' tok
nq'ueje' jun ti calc'wal nquibij tre chi ja tac'al ralc'wal ja camnak.
20 Queban c'a jutij ec'o wuku' alaxic, ja nabey winak c'ule'e pro cami in
majun ti ralc'wal q'ueje' can.
21 Ja c'a rucab c'ule' chic ruq'uin ja rixok ja q'ueje' can. Ja cani' xuban ja
nabey winak queri' chic xuban ja rucab, cam chic chwach ja rixok, ni majun
calc'wal q'ueje' can. In queri' xuban ja rox chakaja'.
22 Queri' queban chi e wuku', xec'ule' ruq'uin ja rixok in xecam chwach, ni
majun calc'wal q'ueje' can. Ja c'a tok q'uiswani cami ja rixok chakaja'.
23 Camic ¿nak c'a nabij atat tre? Ja re wuku' alaxic tok xterila' ja k'ij chi
nec'astaj chipan ja camíc ¿nak c'a rchajil ari' ja rixok chique como xec'ule'
ruq'uin chi e wuku'? xeche' tre.
24 —Jala' ja nebij le' ma rubey ta como ixix xa ma ch'obtajnak ta emwal nak
ja kas mero nuc'ut ja rtzobal Dios in nixtac'a ch'obtajnak ta emwal chakaja'
nak rbanic ja poder rxin Dios.
25 Queri' nbij chewe como ja tok nec'astaji ja camnaki' jari' mchita c'ulbic
chiquij tri', e cani' ángel chic xin Dios ja rec'o chila' chicaj.
26 C'oli ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios rmal ja Moisés tre ja quic'astajic
ja camnaki' ¿la ma esiq'uin ta c'a? Jari' tok xutz'at jule' rxulquiej ja Moisés in
ntzijonto ja Dios chipan, quewa' bix tre rmal ja Dios ri': —Ánin in Dios rxin
Abraham, in Dios rxin Isaac, in Dios rxin Jacob, ne'xi ja Moisés.
27 Tri' netz'at wi' chi ja rAbraham masqui ecamnak chic pro ja chwach Dios
ec'asli. Rmalc'ari' tok nbij chewe, ni ma rubey ta wi' ja nebij chi mta c'astajic
chiquij ja camnaki', xeche'xi rmal ja Jesús.

* * * * * * * * * *

28 C'o c'a jun chique ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin
Dios, arja' xurkaji ja bar netzijon wi' ja Jesús cuq'uin ja saduceo in xc'axaj
ja nquibij. Arja' utz xc'axaj ja xbij ja Jesús chique in quewa' xbij tre ri':
—¿Nak ja mandamiento xin Dios ja más na nim ruk'ij tre nojel ja man-
damiento? ne' tre.
29 —Ja mandamiento ja más na nim ruk'ij tre nojelal quewa' nbij ri': —
Tec'waxaj ewanojelal ja rix aj Israel. Ja kajaw Dios arja' xa jun, mchita jun
Dios.

30 In tewajo' ja Dios ja rewajaw pro nojel ec'u'x tewajo', in nojel ewanma
in nojel ena'oj in nojel ja rewachok'ak' tewajo' chakaja'. Ja c'awa' ja man-
damiento ja más na nim ruk'ij.
31 Ja c'a rcab mandamiento xa junan ruq'uin, quewa' nbij ri': —Ja cani'
nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a tabana' chique ja winak, que'awajo' chakaja',
ne'e. Jawa' ca'i' mandamiento ja xinbij chawe ri' mchita jun mandamiento
ja más chi ta nim ruk'ij chwach, ne'e ja Jesús tre ja rachi.
32 —Maestro, ja c'a xabij le' jala' ni rubey wi'. Ni katzij wi' ja nabij chi ja Dios
arja' xa jun in mchita jun Dios.
33 In más na vale ja nawajo' ja Dios pro tok nojel awanma nawajo' in nojel
ana'oj in nojel awachok'ak' nawajo' chakaja'. In más na vale ja ne'awajo'
ja winak cani' nawajo' kaj awi' ayon. Ja wi queri' nkaban jari' más na vale
chiquewach canojel ja chicop ja nekatzujuj tre ja Dios ja neporox parwi'
altar, más na vale chwach xa nak ta ja jule' chic ja nkatzujuj je'e tre ja Dios
parwi' altar, ne'xi ja Jesús rmal ja rachi.
34 Ja c'a Jesús arja' utz xc'axaj ja bix tre rmal ja rachi in rmalari' quewa' xbij
tre ri':
—Atat ma nat ta atc'o wi' tre chi natoc chipan ja gobierno xin Dios, ne' tre.
Ja tok tzuri tzij rmal ja Jesús mta nak chi ta c'axax chi ta tre como canojel
ja winak xa nquixbej qui' ja c'o ta nquic'axaj chic tre.

* * * * * * * * * *

35 Ja Jesús rmajon quitijoxic ja winak chipan ja nimlaj templo xin Dios in
quewa' xbij chique ri':
—Ja maestro ja netijon ewxin tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés
¿nak tre tok eje'e' nquibij chi ja Cristo ralc'wal can ja rojer rey David?
36 Queri' nbij chewe como ja David xuban jutij uc'an rmal ja rEspíritu Santo
in quewa' xbij ri': —Ja kajaw Dios quewa' xbij tre ja Wajaw ri': —Cattz'abe'e
wawe' pa wiquik'a', wawe' natq'ueje' wi' in nenucoj na pan awakan ja
netzelan awxin, ne' tre. Queri' rbin can ja David.
37 Ja c'a David —Wajaw, ne' tre ja Cristo, tebij c'a chwe camic ¿nak tre tok
nbix tre ja Cristo chi ralc'wal can ja David? Queri' xbij ja Jesús chique. Ja
winak congana e q'uiy netajini nquic'axaj ja nbij ja Jesús in congana nel
quec'u'x trij ja tijonem nuya'.
38 Ja Jesús tok rmajon quitijoxic ja winak c'oli xbij chique quewari':
—Tebana' cuenta chique ja maestro ja netijon ewxin tre ja ley xin Dios.
Eje'e' congana nel quec'u'x trij ja nec'astan chiquewach winak, quicojon
nimak tak tziak ja nc'utu quixin chi e nimak tak maestro. In c'a c'o na más ja
congana nel quec'u'x trij cani' tre ja neba̱n saludar pa tak c'aybal
39 in cani' tre tok nebe pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal
Dios congana nel quec'u'x trij ja tz'ulbal je'e ja más nimak ruk'ij in queri'
nqueban chakaja' tok neba̱n invitar pa nimak tak wa'im.
40 Eje'e' kas k'alawachili nquemaj cochoch tak malcani' ja e camnak chic
cachajilal. C'o nimak tak oración nqueban pro xa chi quechi' c'o wi'. Pro ja
tok xtik'et tzij chiquij rmal ja Dios más chi na jun nimlaj rpokonal nquetij na.
Queri' xbij ja Jesús chique ja winak.

* * * * * * * * * *

41 C'ac'ari' be, xetz'abe'e chinakaj ja bar nc'o̱l wi' ja rofrenda rxin ja templo.
Arja' rmajon quitz'atic ja winak ja quimajon rya'ic ja cofrenda chipan ja
rc'olbal tak ofrenda. E q'uiy ja winak ja biyoma' xerutz'at pon, eje'e' congana
nimak tak ofrenda nqueya' can chipan.

42 C'o c'a jun ixok ti malca'n xutz'at in ti meba', arja' c'o ca'i' tak pwok rc'an
in xuya' chipan ja rc'olbal ofrenda. Ja ca'i' tak pwok xuya' xa ma nim ta
nulok'.
43 Ja c'a Jesús xersiq'uij pon ja rdiscípulo in quewa' xbij chique ri':
—Tetz'ata' mpe' ja ti malca'n ixok le', arja' más na nim ruk'ij chwach Dios ja
xuya' chipan ja rc'olbal ofrenda chwach ja queya' canojelal ja jule' chic.
44 Queri' nbij chewe como ja jule' chic xa jari' queya' ja totajnak pro arja'
masqui xa ti meba' pro xuya' nojel ja c'o ruq'uin ja ntzukbej ti ri', ne' chique
ja rdiscípulo.

13

1 C'ac'ari' xelto ja Jesús chipan ja nimlaj templo xin Dios, kas rmajon binem
ja tok c'o jun chique ja rdiscípulo tiloc ruq'uin in xbij tre:
—Maestro, tatz'ata' can mpe' ja templo le', congana buen tak abaj ocnak in
congana banon rbanic ja tak jay rc'an, ne'e.
2 Bix tre rmal ja Jesús:
—¿La natz'at ja nimak tak jay rxin ja templo le'? Pro anin nbij chewe chi
nerila' na jun k'ij ja tok xtiyojtaji nojelal, ni majun abaj xtirikla' chi ta ri', ne'xi
ja discípulo.
3 Ja c'a Jesús arja' tz'ubul parwi' ja ti jayu' rbina'an Rjayu'al Olivo in nutz'at
pon ja nimlaj templo xin Dios. Ja c'a Pedro e rachbil ja Jacobo, ja Juan in
Andrés, eje'e' quiyonaj qui' ruq'uin in quibij tre:
4 —Tabij chake ¿nak k'ij xtibantaji jala' ja c'a xabij kaj chake le'? In chakaja'
¿nak chi retalil nwinakari ja nc'utu rxin chi xajalal maja'n tibantaj cumplir
nojelal ja c'a xabij chake? xeche' tre.
5 Ja c'a Jesús xumaj rbixic chique quewari':
—Kas tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta c'o jun quixbano engañar.
6 Queri' nbij chewe como e q'uiy ja winak nepi na je'e in xa queyon nquecoj
qui' chi e Cristo, quewa' nquibij chique ja winak ri': —Anin in Cristo, neche'
na chique, in e q'uiy ja winak xquequeban engañar.
7 C'o nimak tak ch'a'oj xtiban na nojel nat nakaj pro ja tok xtekaj rbixic
ewq'uin maxta texbej ewi' rmal como ni rjawaxic wi' chi nbantaj cumplir
nojel awa' wari' pro jari' ma q'uisbal rwach'ulew ta.
8 Queri' nbij chewe como c'o je'e tinamit xtiyictaj na trij jule' chic tinamit in
chakaja' ja gobierno je'e nyictaj trij jule' chic gobierno. In chakaja' c'o nimak
tak cubarkan nbantaj na in nimak tak wa'al in cani' chique winak neyojtaj
na in neyictaji rmal ja quiyewal. Nojel awa' wari' xa majbal rxin ja nimak
tak rpokonal.
9 Pro tebana' jutz'it cuenta ewi' chiquewach ja winak como eje'e' nixquec'amel na pa tak k'etbaltzij in nixquirapaj chakaja' pa tak jay xin molbal ri'il. Nixquec'amel chiquewach gobernador, nixquec'amel chiquewach rey pro mwal anin tok xtiban queri' chewe. Queri' xtiban chewe utzc'a chi nel ntzijoxic chiquewach.
10 Ja tok maja'n tipeti ja q'uisbal rwach'ulew rjawaxic nabey chi ja utzlaj
tzij ja nc'amonto nekaj na rbixic cuq'uin ja winak ja rec'o nojel tak nación.
C'a tokoc'ari' xtipeti ja q'uisbal rwach'ulew.
11 Ja c'a tok xquixc'amarel chiquewach chi nixjach pa quek'a' maxta
quixocla' il tre ja nebij ja netobej ewi' chiquewach. Pro como chipan ari'
hora c'oli xtiyataj chewe ja xtebij chique, ja ta c'ari' xtebij chique. Queri' nbij
chewe como ma ixix ta ja nixtzijoni tri' pro ja rEspíritu Santo arja' nyo' chewe
nak ja xtebij chique.

12 Ja xtiqueban ja ralaxic chique ja cach tak alaxic nequejach na pa camíc
in queri' xtiqueban ja tatixela' chakaja' chique ja calc'wal in chakaja' ja
ralc'walaxela' eje'e' neyictaj na chiquij ja tatixela' in nequejach na pa camíc.
13 Ja c'a rixix xa itzel nixtz'at na cumal canojel ja winak pro mwal anin
ja tok xtiban queri' chewe. Pro canojel ja xtiquecoch' quewach chipan
ja rpokonal in ni matiqueya' can wi' ja yukulbal quec'u'x wq'uin eje'e' ri'
nquewil na ja totajem xin Dios.
14 Pro kas turkaj chewe ja bitajnak can rmal ja rojer profeta Daniel. Ja xbij
ja Daniel chi nerila' na jun k'ij ja tok c'oli ja npeti ja más chi na itzel ntz'at rmal
ja Dios. Ja c'a tok npeti arja' npe'e chipan ja lugar ja ma yatal ta trij chi npe'e
tri' in congana camíc nuban. (Ja nesiq'uin awa' jule' tzij ri' kas tiquiwasaj
jutz'it quina'oj trij.) Jari', tok xtetz'at chi pa'l chic chipan ja lugar, ja c'a neban,
ja rixc'o chipan ja departamento Judea mejor quixanmaji, tewawaj ewi' pa
tak c'achelaj.
15 Ja rixc'o parwi' terraza tri' mejor quixanmaji chakaja', ma quixkajpi chi
ta pa tak ewochoch chi rlasaxic ja remeba'il pa jay,
16 in ja rixc'o pa tak chenoj tri' mejor quixanmaji chakaja', ma quixmelojpi
chi ta chi ewochoch chi rc'amaric echaqueta.
17 Anin congana npokonaj quewach ja rixoki' ja xajalal maja'n queq'ueje'
tak cal tri' in chakaja' ja rec'o chic tak yaqui'a' chwaquek'a'.
18 Tec'utuj tre ja Dios chi ma pa rtiempo tew ta ja tok xterila' ja k'ij chi
nixanmaji.
19 Queri' nbij chewe como c'o jun nimlaj rpokonal npi na pro janila nim.
Jaru' pa tiempo tz'ucarsanto ja rwach'ulew rmal ja Dios mta jun rpokonal
penak ta ja más ta nim chwach awa' ja nintajini nbij chewe ri' in ni mchita
wi' jun xtipi chi ta ja más chi ta nim chakaja'.
20 Xarwari' xa pajtali ja rtiempo como ja Dios queri' ja rchomin. Ja c'a wixta
maquita pajtali ja rtiempo ni ta majun winak xtuto' ta ri' chipan. Pro cumal
ja winak ja recha'on rmal ja Dios chewi' tok pajtali ja rtiempo.
21 Ja c'a wi c'o jun xtibij chewe chi: —Peti ja Cristo, wawe' c'o wi' ri', wi ne'e,
ma tenimaj ta. Owi nbij chewe chi: —Quela' c'o wi' le', wi ne'e, chakaja' ma
tenimaj ta.
22 Queri' nbij chewe como ec'oli winak ja nepi na, jule' xtiquecoj qui' chi e
Cristo in jule' xtiquecoj qui' chi e profeta xin Dios pro ma katzij ta ja nquibij.
Eje'e' c'o nimak tak milagro xtiqueban, jutz'it laj nequeban engañar ja winak
ja recha'on rmal ja Dios pro jari' mta moda xquequech'ec ta.
23 Bien tebana' cuenta ewi' chwach ja wari' como xinya' pon rbixic chewe.

* * * * * * * * * *

24 Ja tok chaka maril xtoc'owi jawa' nimlaj rpokonal ri' c'ac'ari' matica'y
chic ja k'ij, nk'ekumiri in matica'y chic ja ic' chakaja'.
25 Ja c'a ch'umil jari' netzakto in ja nimak tak poder rxin ja caj nsil na.
26 C'ac'ari' ja winak eje'e' nquetz'at na ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak, arja' c'amonto rmal jule' sutz', janila jun nimlaj poder c'o chic pa
ruk'a' in congana nim chic ruk'ij.
27 In ec'oli ja ángel rxin nerutakel chi nebe, ne'equimolo' ja winak ja
recha'on rmal pro nojel rwach'ulew nebe wi' chi quimolic, mta ja maquita
xque'ekaj wi' chi quimolic.
28 Camic tewasaj c'a ena'oj trij jun che' higuera jari' nc'ambej tzij chewach.
Ja higuera ja tok npulani c'o tak ruk'a' nwinakari in ruxak chakaja' jari' retal
nuc'ut chewach chi xa nnakajinto ja rtiempo c'atan.

29 In queri' c'a tre chakaja' ja tok xtemaj rtz'atic nojel ja c'a xinbij chewe
jari' retal nuc'ut chewach chi ma nat chi ta c'o wi' ja k'ij ja xec'waxaj chwe,
congana nakaj c'oto chi wi' tri'.
30 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tinamit Israel eje'e' c'a ec'o na ja tok
nbantaj cumplir nojel awa' wari', ma chupnak ta quewach.
31 Ja caj in rwach'ulew jari' xa nchup na rwach pro ja ntzobal anin jari' ni
matichup wi' rwach, mta ari' ja maquita nbantaj cumplir.
32 Pro majun winak otakyon ja mero k'ij in ja mero hora ja xtibantaji in
nixtac'a ángel ta chakaja' ja rec'o chila' chicaj in nixtac'a ja Ralc'walaxel ta
chakaja' pro ja nata' Dios xa ruyon arja' ja rotakyon.
33 Kas tebana' cuenta, quixc'asc'oti in chijutij temaja' rbanic ja roración
como ma ewotak ta nak k'ij tok xquinmelojpi chic jutij chwach'ulew.
34 Ja xtinban anin chewe queri' ja cani' nuban jun achi ja tok nbe pa jun
viaje nat in ja rnakun nujach can pa quek'a' ja rmoso chi nqueban cuenta.
Arja' nuya' can ja quisamaj chiquijujunal in nbij can tre ja chajil jay chi
nc'asc'oti.
35 In queri' c'a chewe ixix chakaja', quixc'asc'oti como anin in junan
ruq'uin ja rajaw jay in ma ewotak ta nak hora tok xquinmelojpi chic jutij,
maxla pa rocbal ak'a', maxla pa nc'ajak'a', maxla pa rsakaric owi tok nsakari.
36 Ja tok chaka jalal xquinpi chic jutij maxta ixwarnak tri'.
37 In ma ruyon ta chewe ixix nbij wi' chi nixc'asc'oti pro queri' nbij chique
canojelal chi nec'asc'oti, ne'e ja Jesús chique.

14

1 Xa ca'i' k'ij chic c'o wi' ja nmak'ij pascua ja tok ntiji ja caxlanway ja mta
levadura ruq'uin. Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon
quixin ja winak tre ja ley xin Dios eje'e' quimajon rcanoxic rij rwach nak
nqueban tre ja Jesús chi nquechap pan ekal in nquicamsaj.
2 Pro quewa' quibij ri': —Ma chipan ta ja nmak'ij nkachap wi' matzij
queyictaji ja winak rmal, xeche'e.
3 Ja c'a Jesús arja' c'o chipan ja tinamit rbina'an Betania pa rochoch jun achi
rbina'an Simón ja rec'ol itzel tak ch'a'c trij nabey. C'oli ja Jesús pa mesa ja tok
be jun ixok ruq'uin rc'amonel jule' ak'om ja qui' rxula'. Ja rak'om puro nardo
ne'xi, in congana nim rjil. Ja rixok rc'amonel chipan jun rc'olibal ja banon
rbanic, alabastro ocnak. Ja c'a tok xekaj ruq'uin ja Jesús xuk'ip rwi' ja rc'olbal
ak'om in xuya' ja rak'om pa rwi'.
4 Ec'oli ja rec'o pa jay, eje'e' junwi' quetz'at ja xuban ja rixok in quewa'
quibij chibil tak qui' ri':
—¿Nak tre tok xa xtz'ila' ja rak'om le'?
5 Ja ta ban tre c'ayix ta, más ta oxi' ciento quetzal xuya', ja c'a rjil ya' ta
chique ja tak meba'i', xeche'e. In quemaj rch'olixic ja rixok.
6 Pro ja Jesús xbij chique:
—Ma tech'olij ta. ¿Nak tre tok nenak ja rixok? Jawa' xuban chwe ri' congana
utz.
7 Ja tak meba'i' eje'e' nij ec'o wi' checojol in xa nak ta tiempo c'ol egana
neban utzil chique jari' ix libre chi ne'eto' pro ja chwe anin maquinq'ueje'
ewq'uin nojel tiempo, ninwasaxel na checojol.
8 Ja xuban ja rixok chwe ri' xuya' chwe ja c'o ruq'uin. Arja' tok xuya' ja
rak'om chwij jari' xchomarsbej pon ja ncuerpo chi nmuki.
9 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja utzlaj tzij ja nc'amonto, xa bar ta tri'
xtekaj wi' rbixic nojel nat nakaj tre ja rwach'ulew tri' xtinatax wi' chakaja'

ja rutzil ja xuban chwe jawa' rixok ri', jari' nnatbex rxin. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

10 C'ac'ari' c'o jun chique ja cablajuj discípulo ja bina'an tre Judas Iscariote,
arja' be cuq'uin ja jefe quixin sacerdote, rch'obonel chi nujach ja Jesús pa
quek'a'.
11 Ja c'a tok xekaj cuq'uin xuch'ob chiquewach ja rch'obonel. Ja c'a reje'e'
congana xequicot rmal ja bix chique rmal ja Judas in queya' quechi' chi
nqueya' pwok tre. C'ac'ari' ja Judas xumaj rcanoxic nak nuban tre ja Jesús
chi nujach pa quek'a'.

* * * * * * * * * *

12 Xerila' ja nabey k'ij rxin ja nmak'ij ja tok ntiji ja caxlanway ja mta
levadura ruq'uin in tok necamsaxi ja tak carnelo xin pascua ja netzujux tre
ja Dios como sacrificio. Xepeti ja rdiscípulo ja Jesús in quewa' quic'axaj tre
ri':
—Ja xtati' xin nmak'ij pascua tabij chake bar tri' xtikachomij wi', xeche' tre.
13 Ja c'a Jesús ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo xerutakel in quewa' xbijel chique
ri':
—Jix chipan ja tinamit Jerusalén. Ja c'a tok xquixoc chipan c'o jun achi
nec'ul, arja' rc'an jun cura' ya', quixtre'el c'a trij.
14 Ja tok xquixoqui ja bar xtoc wi' ja rachi pa jay tebij c'a tre ja rajaw jay
quewari': —Ja Maestro okrtakonto awq'uin chi nurkac'axaj chawe: —¿Nak
chi cuarto'il ja nkaban wi' ja wa'im xin pascua e wachbil ja ndiscípulo? Queri'
ja binto chake, quixche' tre ja rajaw jay.
15 Ja c'a rarja' nuc'ut chewach jun nimlaj cuarto chomin chic, chicaj c'o wi'
pa ca'i' piso. Tri' nechomij wi' ja nkati' ja xin nmak'ij pascua ri'. Queri' xbijel
ja Jesús chique ja re ca'i' discípulo.
16 Xebe ja discípulo in tok xe'oc chipan ja tinamit ni queri' bantaji ja cani'
bixel chique rmal ja Jesús. C'ac'ari' quemaj rchomarsaxic ja wa'im ja xin
nmak'ij pascua.
17 Ja c'a tok xoc ak'a' ja Jesús e rachbil ja cablajuj discípulo xe'ekaji ja bar
nqueban wi' ja wa'im.
18 Kas c'a etz'ubul pa mesa, quimajon wa'im ja tok Jesús quewa' xbij chique
ri':
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', c'o jun chewe ja kamajon wa'im ruq'uin,
arja' njacho na wxin pa quek'a' ja netzelan wxin, ne' chique.
19 Ja c'a reje'e' ja tok quic'axaj ja bix chique quemaj jun nimlaj bis:
—¿La maxta anin? ne' jun. ¿La maxta c'a anin? ne' chic jun. In queri' quibij
chiquijujunal.
20 In bix chique rmal ja Jesús:
—C'o jun chewe ja rix cablajuj ndiscípulo ja xa junan nokwa' ruq'uin pa
plato, arja' c'ari' ja njacho wxin pa quek'a'.
21 Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' ncamsax na cani'
tz'ibtal can tre chipan ja rtzobal Dios pro congana lawulo' tre ja xtijacho
rxin pa quek'a' ja necamsan rxin, makana' maquita Alc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak. Ja xtijacho rxin más ta utz ja maquita xalax chwach'ulew.
Queri' bix chique rmal.
22 Ja c'a tok quimajon wa'im ja Jesús xuc'am ja caxlanway, xmaltioxij tre ja
Dios, xuwech' in xujach chique in quewa' xbij chique ri':
—Jawa' wari' ncuerpo, tec'ama' in tetija', ne' chique.

23 In xuc'am chic jun vaso vino, xmaltioxij tre ja Dios in xujach chique
chakaja' in quetij canojelal.
24 C'ac'ari' xbij chic chique:
—Jawa' vino ri' jawa' nquiq'uel ocnak rseguro ja c'ac'a chominem ja
rchomin ja Dios. Ja nquiq'uel e q'uiy ja winak ntix na pa quicuenta.
25 Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja riya'l uva ni matintij chi wi'
wawe', c'a tokori' xtintij chic ja tok xterila' ja k'ij chi ntij chipan ja gobierno
xin Dios xarwari' c'ac'a chic nojelal tri', ne' chique.

* * * * * * * * * *

26 C'o c'a jun himno rxin ja nmak'ij pascua quibixaj. Ja c'a tok tzuri ja
himno cumal xe'elel, xebe chipan ja lugar rbina'an Rjayu'al Olivo.
27 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:
—Rmal ja xtiban chwe chipan awa' jun tucwak'abil ri' ixix nineya' can,
nixanmaji pro ewanojelal. Queri' nbij chewe como tz'ibtal can chipan ja
rtzobal Dios quewari': —Anin xtincamsaj ja yuk'ul quixin ja tak carnelo, ja
c'a tak carnelo eje'e' nechictaji. Queri' ja tz'ibtal can.
28 Pro ja tok xtic'astaj nwach ninnabeyaj chewach, ninbe chipan ja depar-
tamento Galilea, ne' chique.
29 Ja c'a Pedro arja' xbij tre:
—Masqui canojel xcatqueya' can pro ja chwe anin mta moda xcatnuya' can
ta, ne' tre.
30 In bix tre rmal ja Jesús:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', ja chipan awa' jun tucwak'abil ri' ja tok
maja'n tok' ca'mul ja ac' oxmul xtabij chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja
Jesús, natche' na chwe, ne'xi ja Pedro.
31 —Masqui ok ca'i' awq'uin xkocamsaxi pro ni ma xcatnuya' can ta wi', ne'e
ja Pedro tre. In canojel queri' quibij tre chakaja'.

* * * * * * * * * *

32 C'ac'ari' ja Jesús xerachbilajel ja rdiscípulo, xebe chipan jun lugar
rbina'an Getsemaní. Ja c'a tok xe'ekaji quewa' xbij chique ri':
—Quixtz'abe' can wawe' ri', ja c'a ranin nenbana' paki na oración, ne' can
chique.
33 Be, xeruc'amel ja Pedro e rachbil ja Jacobo in Juan. C'ac'ari' xumaj jun
nimlaj bis in xumaj ti'onem ja ranma.
34 In xbij chique:
—Camic, congana nbisoni ja wanma, ja nna' anin camíc rc'amonto chwe.
Ixix quixq'ueje' can wawe', quixc'asc'oti, ne' can chique.
35-36 C'ac'ari' junwi' xyonaj pon wi' ri' ruyon, xuque'e in xumaj rbanic
oración: —Padre, Nata', anin nwajo' nabij ta chwe chi maquita nink'ax
chipan awa' rpokonal ja penak chinwach ri'. Atat majun ja maquita
natcowini naban, quinawasaj chipan ja rpokonal ja penak chinwach ri',
maquita nink'ax chipan xarwari' ni ta c'a xquink'ax wi' chipan ja wi queri'
nawajo' chwe chi nban, ne' tre ja Tatixel.
37 Ja c'a tok tzuri ja roración rmal be cuq'uin ja rdiscípulo. Ja tok xe'erwila'
ekajnak chi waram. Xbij tre ja Pedro:
—Simón ¿nak tre tok xa waram naban? ¿La matacoch' ek xcatc'asc'ot ta jun
hora?
38 Quixc'asc'oti in tebana' orar utzc'a ja Satanás tok xquixrtakchi'ij
maquita xquixruch'ec. Ja rewanma jari' ni katzij wi' chi c'o rgana nc'asc'oti
pro como xa ix winak ja recuerpo npokonaj nuban queri', ne' tre.

39 C'ac'ari' meloj chic jutij chi rbanic ja roración. Cani' xbij tre ja Tatixel
nabey queri' chic xbij ja pa rca'mul.
40 Ja c'a tok tzur chic ja roración rmal meloj chic jutij cuq'uin in tok
xe'erwila' chic ewarnak chic chakaja'. Queri' quibanon como congana jun
nimlaj waram chique, ma xquecoch' ta. Ja tok quena' nojoj ni maticanoy
cumal nak ta nquibij tre.
41 Ja c'a Jesús be chic chi rbanic ja roración. Ja c'a tok melojpi chic pa
roxmul xbij chique ja rdiscípulo:
—Camic quixwar c'a, quixxula'n c'a, camic tzuri. Bien tec'waxaj chi
xurwila' ja hora, ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, camic njach
na pa quek'a' ja raj'il ajmaqui' chi nquicamsaj.
42 Jo', quixyictaji, que'ekac'ulu'. Tetz'ata' mpe' le', xa nnakajinto ja njacho
wxin pa quek'a', ne' chique.

* * * * * * * * * *

43 Kas c'a rmajon na tzij ja Jesús cuq'uin ja rdiscípulo ja tok chaka jalal
peti ja Judas. Jari' Judas jun chique ja cablajuj apóstol. Arja' e q'uiy ja
winak erachbilanto in c'oli banbal tak ch'a'oj quic'amonto cani' tre espada in
che', etakonto cumal ja jefe quixin sacerdote in cumal ja maestro ja netijon
quixin ja winak tre ja ley xin Dios in cumal chakaja' ja principali' xin tinamit.
Etakonto cumal chi nurquichapa' ja Jesús.
44 Ja c'a Judas ja njacho rxin ja Jesús arja' c'oli xchomij cuq'uin ja winak
nak xtuban tre ja Jesús chi jari' njachbej rxin pa quek'a': —Ja tok xtetz'at ja
rachi ja xtintz'ubaj ruchi' chewach ja c'ariri', techapa' in tec'ama'el pro bien
tebana' cuenta. Queri' rbanic ja xchomij cuq'uin.
45 Be c'a alnak ja Judas ruq'uin ja Jesús, ja c'a tok xekaj chwach xuban
saludar:
—Maestro, Maestro, ne' tre, in xtz'ubaj ruchi'.
46 C'ac'ari' ja winak quechap ja Jesús in quecoj preso.
47 C'o c'a jun chique ja rachbil ja Jesús chaka jalal tok xwasajto ja respada
in c'o jun moso rxin ja lok'laj sacerdote xusoc tre, xkupijel jun rxquin.
48 Ja c'a Jesús arja' chapon chic cumal ja winak in quewa' xbij chique ri':
—¿La in alak'om la'an chewi' tok ec'amonto espada ec'amonto che' chwij
chi nchapic?
49 Pro xinq'ueje' wa'an checojol chipan ja nimlaj templo xin Dios in k'ij k'ij
xentijoj ja winak chipan pro ma xinechap ta wa'an tri'. Pro nojel awa' wari'
ma chaka ta nbantaji, rumac chi nbantaj cumplir ja tz'ibtal can chwe ojer
chipan ja rtzobal Dios, ne' chique.
50 C'ac'ari' ja rdiscípulo queya' can, xe'anmajel.
51 C'o c'a jun ja rala' rtrarben ja Jesús, arja' mta rtziak rcojonel, xa jun sábana
rbaron ri' chipan pro chaka jalal tok chapi cumal ja winak.
52 Pro ja xuban, xch'akij can ja sábana, xanmajel ch'anali.

* * * * * * * * * *

53 Ja c'a winak ja xechapo rxin ja Jesús eje'e' quec'amel chwach ja lok'laj
sacerdote. Tri' quimolon wi' qui' ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja
principali' xin tinamit in e cachbil chakaja' ja maestro ja netijon quixin ja
winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés.
54 Ja c'a Pedro arja' rtrarben ja Jesús pro c'a c'a nat nutzu' pon chic wi'. Arja'
tok xekaji ja bar c'o wi' ja nimlaj jay rxin ja lok'laj sacerdote xococ chwa jay
in tz'abe' chi k'ak' cuq'uin ja pulisiya', xumaj rmak'ic ri'.
55 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja jule' chic ja rec'o chipan ja
k'etbaltzij quixin ja raj Israel eje'e' quemaj quicanoxic jule' winak chi

nqueya' testigo'il trij ja Jesús. Queri' nqueban utzc'a chi nkaji camíc trij. Pro ni majun nak ta quichapbej ta rxin ja Jesús.

56 E q'uiy ja winak ja queya' testigo'il trij pro ma katzij ta ja nquibij tre, xa tz'akoj tzij nqueban. Junwi' nbij jun in junwi' nbij chic jun, ni matuc'am wi' ri' ja nquibij.

57 In ec'o chic jule' chique, eje'e' xepe'i quemaj rbixic jule' ril ja Jesús pro xa tz'akbal tak tzij queban:

58 —Jala' jun achi le', ajoj kac'axan quewa' rbin ri': —Anin nyoj na jawa' nimlaj templo xin Dios ri' ja xa winak ebanyon in nyic chi na jun templo ja ma winak ta ebanyon in xa oxi' k'ij nrajo' chi nyictaj wi'. Queri' rbin, xeche'e.

59 Pro nixtac'a eje'e' ta chakaja' nuc'am ta ri' ja nquibij.

60 Ja c'a lok'laj sacerdote arja' pe'i chiquicojol ja winak in xbij tre ja Jesús:

—¿La matac'ulba' c'a ja bix chawe le'? Camic, tabij c'a chwe nak rbanic ja testigo'il ja ya' chawij cumal ja rachi'i' le', ne' tre.

61 Pro ja Jesús ni matic'ulba' wi' ja nbix tre. In bix chic tre rmal ja lok'laj sacerdote:

—Tabij chake ¿la atat ja rat Cristo ja rat Ralc'wal ja nimlaj Dios? ne'xi ja Jesús.

62 Ja c'a Jesús arja' xbij tre:

—Anin nac'a. In netz'at na chakaja' ja xtuban ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' pa riquik'a' ja Dios ntz'abe' wi' ja bar c'o wi' ja nimlaj poder rxin in netz'at chakaja' ja tok xtipi chic jutij c'amonto rmal jule' sutz' xin chicaj, ne' tre.

63 Ja c'a lok'laj sacerdote c'o jun tziak rcojon xurak como xa itzel xc'axaj ja bix tre rmal ja Jesús in xbij chique ja quimolon qui' ruq'uin:

—Camic, mchita ne'oc wi' más ja testigo

64 como bien xec'waxaj ja xbij le', ja Dios janila nuban ofender ri' rmal. Camic ¿nak nebij ixix tre? ne' chique.

—Mta, ni yatal wi' trij chi ncamsaxi, xeche'e canojelal.

65 Ec'o c'a jule' chique quemaj rchubaxic ja Jesús. In chakaja' quitz'apij rwach chi su't in tok tz'aptaj cumal quemaj rsoquic in quewa' quibij tre ri': —Tabij c'a chake camic ¿nak yowi k'a' chi apalaj? Queri' ja quibij tre pro xa nquiyok'bej rxin. Ja c'a pulisiya' chakaja' quemaj rya'ic k'a' chi rpalaj.

* * * * * * * * * *

66 Ja c'a Pedro arja' tz'ubul chwa jay, c'o c'a jun aj'ic' ja nsamaj ruq'uin ja lok'laj sacerdote xekaj ruq'uin.

67 Ja raj'ic' tok xutz'at ja Pedro chi rmajon rmak'ic ri' chi k'ak' xtz'elwachij in quewa' xbij tre ri':

—Atat jun chakaja' xawachbilaj ja Jesús ja raj Nazaret, ne' tre.

68 Pro ja Pedro arja' ma xuya' ta trij ja bix tre:

—Anin ni ma wotak ta ja nabij le', nak la nabij chwe, ne' tre ja rixok. Yictaji, be ja bar c'o wi' ja puerta in ja ac' chaka jalal tok xok'i.

69 Pro ja raj'ic' arja' xtz'elwachij chic jutij ja Pedro in xbij chique ja rec'o tri':

—Jawa' jun achi ri' arja' rachbilaj ja Jesús, ne' chique.

70 Pro ja Pedro arja' ma xuya' chi ta trij ja bix tre. In c'a co'l ari' tok bix chic jutij tre ja Pedro cumal ja rec'o tri':

—Bien k'alaj chi atat at cachbil ja xerachbilaj ja Jesús como bien k'alaj chi at aj Galilea in ja nattzijon atat ni junan ruq'uin ja cani' netzijon eje'e', ne'xi.

71 —Chwach Dios nbij chewe chi anin ma wotak ta rwach ja Jesús ja
nixtajini nebij chwe in xta itzel xquinrutz'at ja Dios ja wi ma katzij ta ja nbij,
ne'e ja Pedro chique.
72 In chaka maril bitaj rmal ja tzij ri' xok' chic jutij ja ac'. C'ac'ari' xurkaj tre
ja Pedro ja bin tre rmal ja Jesús, quewa' bin tre ri': —Ja tok maja'n tok' ca'mul
ja ac', oxmul xtabij na chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja Jesús, natche'
na chwe. Queri' ja bin tre. Ja c'a tok xumaj rch'obic ja bin tre rmal ja Jesús
xumaj jun nimlaj ok'ej.

15

1 Ja c'a tok sakari quemol qui' canojel ja jefe quixin sacerdote chi
rchomarsaxic nak nqueban tre ja Jesús e cachbil ja principali' xin tinamit
e cachbil chakaja' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios in
canojel ja jule' chic k'etol tak tzij quixin ja tinamit Israel. Quebaq'uel ja Jesús,
quec'amel, xequijacha' pa ruk'a' ja Pilato ja gobernador.
2 Ja Pilato tok pa'l chic ja Jesús chwach arja' xc'axaj tre:
—¿La atat ja rat rey quixin ja tinamit Israel? ne' tre.
—Queri' nac'a cani' nabij le', ne'xi rmal ja Jesús.
3 Ja c'a jefe quixin sacerdote q'uiy rwach ja ril ja Jesús quemaj rbixic tre ja
Pilato.
4 C'ac'ari' ja Pilato xc'axaj chic tre ja Jesús:
—¿La matac'ulba' ja nbix chawe le'? Congana taka'an jule' awil nquibij
chawe, ne' chic tre.
5 Pro ja Jesús nixtac'a c'o ta jun tzij xbij, ni ma xc'ulba' ta wi'. Ja c'a Pilato
congana junwi' xutz'at ja queri' xuban.
6 Ja c'a Pilato ni c'amonnak wi' tre chi ni c'o wi' jun preso nsokpij pa tak
nmak'ij pascua pro nuya' lugar tre ja tinamit chi eje'e' nec'utuni nak chi
preso'il ja nsokpixel.
7 Ec'o c'a jule' preso, eje'e' e'ocnak pa che' rumac ja xeyictaj trij ja gobierno
in ec'o jule' winak equicamsan. C'o c'a jun chique ja preso rbina'an Barrabás.
8 C'ac'ari' xe'ekaji ja winak ruq'uin ja Pilato in quewa' quibij tre ri':
—Tasokpij jun preso como niquirwari' abanonto chake pa tak nmak'ij
pascua, xeche' tre.
9 —¿Nak newajo', la c'ol egana chi nsokpijel ja rey ewxin ja rix aj Israel? ne'e
ja Pilato chique.
10 Queri' xbij chique como arja' bien rotak chi ja jefe quixin sacerdote
congana quiakirnak canma trij ja Jesús in xa rmal ja raquiakarem tok
quijachon pa ruk'a'.
11 Pro ja jefe quixin sacerdote eje'e' xa xequeyoj ja winak in quibij chique
chi nquic'utuj ja Barrabás chi nsokpixel in ma ja ta ja Jesús.
12 Ja c'a Pilato arja' xbij chic jutij chique:
—Ja wi queri' newajo' ¿nak c'a nban tre nech'ob ixix ja rachi ja rey ewxin ja
rix aj Israel nixche' tre? ne'e ja Pilato chique.
13 Eje'e' quemaj chic jutij rakic quechi':
—Tacamsaj chwach cruz, xeche' tre.
14 —¿Nak c'a tre, nak c'a ritzelal rbanon? ne' chic ja Pilato chique. Pro ja
reje'e' más chi na quemaj rakic quechi':
—Tacamsaj chwach cruz, xeche' chic jutij tre.
15 Ja c'a Pilato como arja' matirajo' chi neyojtaj más ja winak rmalari' tok
xuya' quigana, xsokpijel ja Barrabás in xuya' orden chi nrapaxi ja Jesús. Ja c'a
tok raptaji xujach pa quek'a' ja nec'amo'el rxin chi necamsax chwach cruz.

16 C'ac'ari' ja soldado eje'e' quec'amel ja Jesús chwa jay ja bar nq'ueje' wi'
ja gobernador in xequemol canojel ja jule' chic cach tak soldado.
17 C'o jun tziak morada quecoj tre in quichomij jun corona, q'uix quecoj in
quecoj pa rwi'.
18 C'ac'ari' quemaj rbanic saludar ja cani' nbạn saludar jun rey pro xa
nquiyok'bej rxin: —Atat at rey quixin ja tinamit Israel, xeche' tre.
19 C'o jun aj quesoc rij tak rwi' tre in quichubaj. C'ac'ari' xexuque' chwach
cani' ruk'ij nqueya' pro xa yok'bal rxin ja nqueban.
20 Ja tok tzuri yok'onem cumal c'ac'ari' quejal ja tziak morada tre in quecoj
chic tre ja ni rtziak wi' arja'. C'ac'ari' quec'amel chi nequiripa' chwach cruz.

* * * * * * * * * *

21 Ja tok xebe c'o jun achi quewil, Simón rubi', arja' c'a melojto pa tak k'ayis
in tri' k'ax wi' ja bar ec'o wi' in puersa queban tre chi nrijkajel ja cruz rxin
ja Jesús. Ja Simón arja' aj Cirene in ec'o ca'i' rc'ajol, jun rbina'an Alejandro in
jun rbina'an Rufo.
22 C'ac'ari' xebe, quec'amel ja Jesús pa jun lugar rbina'an Gólgota. Gólgota
tibij tzij lugar xin rwi' camnak.
23 Ja tok xe'ekaj chipan ja lugar Gólgota quitzujuj vino tre chi nutij. Ja vino
c'oli mirra yujun ruq'uin pro ja Jesús ma xuc'am ta chique.
24 Ja c'a tok riptaj cumal chwach cruz quemaj rbanic suerte trij ja rtziak.
Queri' queban utzc'a chi nquetz'at nak chi tziakil xtiquec'am chiquijujunal.
25 Ja hora ja querip wi' chwach cruz a las nueve xin ak'abil.
26 Ja Jesús tz'ibaxi ja ril ja nbix tre, quewa' rbanic ja ril nbixi ri': —Jawa'
rachi ri' arja' rey quixin ja tinamit Israel, ne'xi.
27 In ec'o c'a ca'i' alak'oma' xerịp chwach cruz chakaja', jun pa riquik'a' ja
Jesús in jun pa rxcon.
28 Tri' c'a bantaj wi' cumplir ja tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal Dios tre ja
Cristo, quewa' nbij ri': —Arja' queri' nbạn na tre ja cani' nbạn chique ja ritzel
tak winak, ne'e.
29 Ja c'a winak ja nek'axi ja tok nquetz'at ja Jesús xa nquitzebej xa nqueyok'
in quewa' nquibij tre ri':
—Atat xatbini chi nayoj ja templo in xa oxi' k'ij nrajo' chi nayic chi wi' jutij,
30 camic tato'o' c'a awi' ayon, catkajpi c'a chwach ja cruz, neche' tre.
31 In ja jefe quixin sacerdote eje'e' xa nqueyok' chakaja' e cachbil ja
maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios:
—Arja' To'onel quixin winak ne'xi, pro ja camic xna' maticowini nuto' ri'
arja'.
32 Ja wi katzij chi arja' ja Cristo ja Rey kaxin ja rok aj Israel tikajto c'a camic
chwach ja cruz. Ja wi xtikatz'at chi xtikajto nyuke' c'a kac'u'x ari' ruq'uin,
neche'e. In queri' queban ja xerịp chwach cruz pa rxquin ja Jesús, eje'e'
queyok' chakaja'.
33 Ja pa nc'ajk'ij c'o jun nimlaj k'eku'm xoqui nojel rwach'ulew, c'a a las tres
xin takak'ij sakar chic jutij.
34 Ja c'a Jesús tok xuban a las tres xin takak'ij arja' congana xurak ruchi',
quewa' xbij ri':
—Eloi, Eloi ¿lama sabactani? ne'e. Jari' tzij xbij quewa' nbij ri': —Nata' Dios,
nata' Dios ¿nak tre tok inaya'on can? ne'e.
35 Ec'o c'a jule' chique ja winak ja rec'o tri', eje'e' tok quic'axaj ja xbij quewa'
quibij ri':
—Jala' rachi le' camnak profeta Elías ja nsiq'uij, xeche'e.

36 C'o c'a jun chique xerc'amla'to jun esponja, xch'akba' tre jule' vinagre,
xuxim chutza'm jun aj in xuya' nojoj tre ja Jesús chi nutij in xbij:
—Ch'enchila', katz'ata' na c'a ja wi xtipeti ja rElías chi nurkajsaj chwach
cruz, ne'e.
37 Ja c'a Jesús arja' xurak chic jutij ruchi' in ni cam kaj.
38 In chaka jalal tok raktaji ja manta ja tasben rpan ja nimlaj templo xin
Dios ja bar c'o wi' ja santilaj lugar, chaka ca'i' xuban. Raktaji, xelto chicaj,
kajto c'a pa tok'ulew.
39 C'o c'a jun capitán pa'l chwach ja Jesús arja' tok xutz'at nak xuban ja tok
cam kaj quewa' xbij ri':
—Jala' rachi le' ni katzij wi' chi Ralc'wal Dios, ne'e.
40 Ec'o c'a jule' ixoki' ja rec'o tri' chakaja' nquetzu' pon ja nbantaji. Jun
chique ja rixoki' María Magdalena, in jun chic María ja rec'o ca'i' ral, jun José
in jun chic Jacobo ja ch'ip ne'xi. In jun chic chique ja rixoki' Salomé.
41 Jawa' rixoki' ri' tok q'ueje'e ja Jesús pa Galilea eje'e' nij etran wi' trij in
queto' chipan nak ja c'o rjawaxic tre. In c'a ec'o na más ja rixoki' ja xetre'el
trij ja Jesús ja tok be pa Jerusalén.

* * * * * * * * * *

42-43 C'o c'a jun achi José rubi' aj Arimatea, arja' nim ruk'ij chipan ja
k'etbaltzij quixin ja tinamit Israel in chakaja' nojel ruc'u'x rayben ja k'ij ja
tok xtoqui ja gobierno xin Dios. Ja c'a José como xuban hora in como jari' k'ij
ja nchomix wi' nakun rxin ja nmak'ij in c'uluto pispra rxin ja xula'nbal k'ij
chakaja' chewi' tok be ruq'uin ja Pilato xerc'utuj tre ja cuerpo rxin ja Jesús,
arja' ma xbej ta ri'.
44 Ja c'a Pilato tok xc'axaj chi camnak chic ja Jesús arja' quewa' xbij kaj
pa ranma ri': —¿Nak moda c'ari' tok camnak chic? ne' kaj. In xsiq'uij pon
ja capitán, xc'axaj tre wi ni katzij wi' chi camnak chic ja Jesús.
45 Ja c'a tok bix tre rmal ja capitán chi ni katzij wi' chi cami c'ac'ari' xuya'
orden chi njachi ja cuerpo tre ja José.
46 C'ac'ari' ja José xulok' jun tziak, be xerkajsaj ja cuerpo rxin ja Jesús
chwach cruz in xubar pa jun utzlaj tziak. Ja c'a tok bartaj rmal xerya'a'
chipan jun panteón ja c'oton chwach jun portales in xtz'apij ruchi' tre jun
nimlaj abaj.
47 Ja c'a María Magdalena rachbil ja jun chic María ja rute' José eje'e' ec'o
tri' in nquetzu' pon ja bar q'ueje' can wi' ja cuerpo rxin ja Jesús.

16

1 Ja c'a tok xoc'owi ja xula'nbal k'ij ja María Magdalena rachbil ja jun chic
María ja rute' Jacobo rachbil chakaja' ja Salomé eje'e' quelok' jule' ak'om ja
qui' rxula' utzc'a chi nebe nequiya'a' trij ja cuerpo rxin ja Jesús.
2 Ja c'a xin domingo pa rsakaric xebe ja bar c'o wi' ja panteón, kas nelto k'ij
ja tok xe'ekaj chipan ja lugar:
3 —¿Nak la c'a xtilasani ja rabaj ja tz'apben ruchi' ja panteón utzc'a chi
nokcowini nokoc chipan? neche'e chibil tak qui'.
4 Pro ja tok quetz'at pon lasan chic ja rabaj, bien xecowini quetz'at como ja
rabaj congana nim.
5 Ja c'a tok xe'ococ chipan ja panteón c'o jun ala' quetz'at, pa quiquik'a'
tz'ubul wi', c'o jun nimlaj tziak sak rcojon. Eje'e' congana quixbej qui' rmal.
6 Pro ja c'a ángel xbij chique:

—Ma texbej ta ewi'. Anin wotak chi Jesús ja raj Nazaret ja nixtajini necanoj,
ja camsax chwach cruz. Pro arja' c'astaj wa'an rwach ari', ma wawe' chi ta
c'o wi'. Quixajo', tetz'ata' mpe' ja lugar ja bar q'ueje' wi' ja rcuerpo.
7 Pro ja camic jix, jebij tre ja Pedro in chique ja jule' chic discípulo chi: —Ja
Jesús arja' nnabeyaj chewach, nbe pa Galilea in tri' netz'ata' wi' ja cani' bin
can chewe rmal. Queri' tebij chique, ne'e ja ángel.
8 Ja c'a rixoki' alnak xe'elto chipan ja panteón, queri' queban como congana
nebirboti rumac ja xbeben ri'il. In ni majun bar ta tri' quibij wi' ja quetz'at
rumac ja congana quixben qui'.

* * * * * * * * * *

9 Ja Jesús tok c'astaji chiquicojol camnaki' pa jun domingo pa rsakaric. Ja
c'a kas xuc'ut wi' ri' nabey, chwach María Magdalena. Jari' María ja rec'o
wuku' itzel tak espíritu e'ocnak tre nabey in xelasaxel tre rmal ja Jesús.
10 Arja' be cuq'uin ja rachi'i' ja nij etran wi' trij ja Jesús tok maja'n ticami,
nerbij chique chi c'astaji ja Jesús. Ja c'a tok xekaj cuq'uin congana bis ok'ej
nqueban.
11 In xbij chique: —C'astajnak chic ja Jesús, xintz'at wa'an rwach, ne'
chique, pro eje'e' ma xquinimaj ta.
12 Ja c'a Jesús ec'o chic ca'i' rdiscípulo, eje'e' quimajon binem ebenak pa jun
aldea tok chaka jalal xuc'ut ri' chiquewach pro junwi' na nca'yi chewi' tok
ma xch'obtaj ta cumal chanim chi Jesús.
13 Pro ja tok ch'obtaj cumal xebe cuq'uin ja jule' chic cachbil, xequibij
chique: —C'astajnak chic ja Jesús, xeche' chique, pro ma xnimax ta ja quibij.
14 Ja c'a tok be jutz'it tiempo tre xuc'ut chic jutij ri' ja Jesús chiquewach ja
julajuj rdiscípulo, eje'e' kas e'ocnak pa mesa. Ja Jesús arja' xumaj quich'olixic
rmal ja ma kas ta yukul quec'u'x ruq'uin in rmal ja kas maril nquinimaj chi
c'astaji. Queri' xuban chique como eje'e' ma xquinimaj ta ja bix chique cumal
ja xetz'ato rxin chi c'astajnak chic.
15 C'ac'ari' xbij chic chique:
—Jix nojel nat nakaj chwach ja rwach'ulew, jeya'a' rbixic ja utzlaj tzij ja
nc'amonto, jeya'a' rbixic chique ja winak pro ni canojelal.
16 Canojel ja winak ja xtiyuke' quec'u'x wq'uin in neban bautizar eje'e'
nquewil ja totajem xin Dios. Ja c'a ma xtiyuke' ta quec'u'x wq'uin eje'e' nk'et
tzij chiquij in netakel chipan ja nimlaj rpokonal.
17 Ja xtiyuke' quec'u'x wq'uin c'o je'e ja xtiyataj na chique ja nc'utuwi ja
poder xin Dios quewari', jun, pa nubi' anin nequilasajel itzel tak espíritu
chique winak, in jun chic, netzijon chipan jule' chic tzobal ja ma cotakin ta,
18 in jun chic, wi chaka jalal nequechap itzel tak cumatz pro mta nban
chique cumal in wi chaka jalal nquetij veneno mta nuban chique chakaja'.
In chakaja' wi nqueya' quek'a' pa quewi' ja yawa'i' netzuri. Queri' xbij chique
ja rdiscípulo.

* * * * * * * * * *

19 Ja c'a kajaw Jesús tok tzuri tzij rmal cuq'uin ja rdiscípulo arja' c'amarel
chila' chicaj, xetz'abe' pa riquik'a' ja Dios.
20 Ja c'a rdiscípulo eje'e' xe'elel, quemaj rbixic ja Jesucristo nojel nat nakaj.
Ja kajaw Jesús arja' cachbilaj chi rbanic ja samaj, xuya' chique chi c'o nimak
tak milagro nqueban jari' nc'utuwi chi ni katzij wi' nojel ja quimajon rbixic
chique ja winak. Amén.

SAN LUCAS

1 Honorable Señor Teófilo, anin c'o jun wuj xintz'ibaj ri' in camic nwajo'
ntak awq'uin. E q'uiy ja winak ja bien quich'obon can nak rbanon can ja
Dios chikawach in jari' quitz'iban chic.
2 Ja quitz'iban ni junan ruq'uin ja bix chake ajoj cumal ja xetz'atowi nojel
ja nimlaj samaj ja xuban can ja Jesús in chakaja' eje'e' quech'ob chiquewach
ja winak ja utzlaj tzij xin Jesús.
3 Ja c'a ranin xenmaja'to rch'obic ja bar winakarnakto wi' nojel ja rbanon
can ja Dios chikawach in xunq'uisa' ja bar c'o wi' camic. Bien xinch'ob
rij rwach in xinchomarsaj chi utz in xintz'ibaj nojel in camic nwajo' ntak
awq'uin.
4 Queri' nban utzc'a chi bien nawotakij chi ni katzij wi' ja utzlaj tzij xin
Jesucristo ja c'utun chic chawach.

* * * * * * * * * *

5 Ja pa rtiempo ja Herodes ja rey xin Judea c'o jun sacerdote, Zacarías rubi'.
Ja c'a Zacarías arja' jun chique ja jun moc sacerdote ja bina'an chique e xin
Abías. C'o rxjayil, Elisabet rubi'. Ja c'a rElisabet arja' chakaja' riy rumam can
ja rojer lok'laj sacerdote Aarón.
6 Ja c'a Zacarías rachbil ja rElisabet eje'e' utz quic'aslemal ntz'at rmal ja
Dios, nquinimaj ja mandamiento in nquinimaj ja jule' chic ja tz'ibtal can
chipan ja rtzobal ja kajaw Dios, mta nechapbexi.
7 Pro ni majun ti calc'wal como ja rElisabet ni mta wi' alanem trij in c'uluto
xa e tak rija' chic chi e ca'i'.
8 Xuban jutij ja Zacarías e rachbil ja jule' chic sacerdote ja re xin Abías
eje'e' ec'o chipan ja quisemana, quimajon ja samaj xin Dios chipan ja nimlaj
templo.
9 Ja sacerdote ni quicostumbre wi' chi nqueban suerte chok trij nkaj wi' chi
noc chipan ja lugar santo rxin ja kajaw Dios chi rporoxic ja rincienso. Queri'
c'a queban in tok tzuri ja suerte cumal trij ja Zacarías kaj wi' chewi' tok xoqui
ja Zacarías chipan ja lugar santo chi rporoxic ja rincienso.
10 Kas rmajon c'atem ja rincienso, congana e q'uiy ja winak quimolon qui'
chwach ja lugar santo, quimajon rbanic ja roración.
11 Chaka c'a jalal tok c'o jun ángel rxin ja kajaw Dios winakar ruq'uin ja
Zacarías. C'o jun altar ja bar nporox wi' ja rincienso, tri' pa'l wi' ja ángel pa
riquik'a' ja raltar.
12 Ja c'a Zacarías tok xutz'at ja ángel congana junwi' xuna', congana xbej ri'
rmal.
13 Pro ja ángel quewa' xbij tre ri':
—Zacarías, ma taxbej ta awi' como ja Dios arja' rc'axan ja raworación, ja c'a
rElisabet ja rawixjayil arja' c'o jun ti ral tala' nq'ueje' na chwiruk'a'. Ja c'a tok
xtalaxi ja tala' Juan rubi' xtabina'aj tre
14 in janila xtiquicoti ja rawanma rmal in e q'uiy ja winak ja queri'
xtiqueban eje'e' chakaja'.
15 Como ja tala' arja' congana nim ruk'ij ntz'at na rmal ja Dios. Ni majun
vino xtutij ta nixtac'a xtutij ta nak chi ta ja natk'abar rmal. Maja'n talaxi ja
tok xtinoji ja rEspíritu Santo pa ranma.
16 Rmal arja' tok e q'uiy ja winak ja rawach tak aj Israel eje'e' nqueq'uex na
quina'oj in nquinimaj chic ja kajaw Dios.

17 Ja tok xtoc achi nnabeyaj chwach ja Cristo chi rchomarsaxic ja rubey, ni
queri' ranma ja cani' ranma ja rojer profeta Elías in queri' rpoder chakaja' ja
cani' rpoder ja rElías. Jari' nyataj na tre ja rac'ajol utzc'a chi nerchomarsaj ja
tatixela' cuq'uin ja tak calc'wal utzc'a chakaja' chi ja winak ja ma e nimanela'
ta ncotakij ncuc'aj jun utzlaj c'aslemal. Queri' c'a xtuban, nerchomij pon ja
winak utzc'a chi quichomin chic qui' chi rc'ulic ja kajaw Cristo. Queri' xbij ja
ángel tre ja Zacarías.
18 —Pro ¿nak moda nwotakij ja wi katzij ja nabij le'? como anin xa in ti
ri'j chic in queri' tre wixjayil chakaja', xa ok tak rija' chic chi ok ca'i', ne'e
ja Zacarías tre.
19 Ja c'a ángel quewa' xbij chic tre ri':
—Anin in Gabriel, mero chwach Dios inelnakto wi'. Ja c'a Dios arja'
inrtakonto chi ak'iloxic, inrtakonto chi rbixic chawe ja utzlaj tzij ja c'a xinbij
kaj chawe ri'.
20 Pro bien tac'waxaj ja xtinbij chic chawe ri', como ma xanimaj ta ja utzlaj
tzij ja xinbij chawe chewi' tok natoc can mem camic. Ja c'a tok xtibantaj
cumplir ja xinbij chawe c'a tokori' xcatcowini xcattzijon chic jutij. Atat ma
xanimaj ta ja utzlaj tzij ja xinbij chawe pro ja tok xterila' tiempo rxin tokori'
nbantaj na cumplir, ne' tre ja Zacarías.
21 Ja c'a winak eje'e' ec'o can chwach ja lugar santo, cayben ja Zacarías: —
¿Nak tre c'awa', congana taka'an nyeloji ja Zacarías chipan ja lugar santo?
xeche' kaj pa tak canma.
22 Ja c'a tok xelto ja Zacarías maticowin chic ntzijon cuq'uin ja winak. Ja
c'a winak eje'e' ch'obtaj cumal chi c'oli ja xutz'at chipan ja lugar santo como
arja' xa ruk'a' chic nuban chiquewach, ni majun tzij xbij chi ta chique.
23 Ja tok xuq'uis ja rsemana be ja Zacarías chi rochoch.
24 Xerila' ja k'ij tok yawaji ja rElisabet rmal jun ti ral c'o pa gracia. Jo'o' ic'
ja ni ma xelpi ta wi' pa rochoch, quewa' xbij kaj pa ranma ri':
25 —Quewa' rbanon chwe ja kajaw Dios, c'o chic ti wal rya'on in rmalari' ma
q'uixbal chi ta nna' chiquewach ja winak ja nelasan ntzijoxic chi mta wal,
ne'e.

* * * * * * * * * *

26 Ja rElisabet waki' c'o chi wi' ja tok Dios arja' xutakto chic jutij ja
ángel Gabriel. Chipan ja tinamit Nazaret xutak wi' ja c'o pa rcuenta ja
departamento Galilea.
27 Xutak ruq'uin jun k'apoj xtan, María rubi'. Ja c'a María arja' rya'on chic
ruchi' tre jun achi, José rubi', chi nc'ule' ruq'uin. Ja c'a José arja' riy rumam
can ja rojer rey David.
28 Ja c'a tok xekaji ja ángel ja bar c'o wi' ja María quewa' xbij tre ri':
—María, ja Dios camic congana utz rbanon chawe, arja' c'ol awq'uin. Camic
más na utzil ya'on chawe atat rmal ja Dios chiquewach canojelal ja rixoki',
ne' tre.
29 Ja c'a María tok xutz'at ja ángel sach rna'oj rmal ja tzij ja bix tre rmal:
—¿Nak tre c'awa' tok nbij queri' chwe? ne' kaj pa ranma.
30 Ja c'a ángel quewa' xbij chic tre ri':
—María, ma taxbej ta awi' como atat awilon ja rutzil xin Dios.
31 Ja camic nq'ueje' na c'aslemal chawij, c'o jun tawal tala' nq'ueje' na. Ja
c'a tok xtalaxi ja tala' Jesús rubi' xtabina'aj tre.
32 Ja tok xtiq'uiy nojoj janila nim ruk'ij, Ralc'wal ja nimlaj Dios xtibina'ax
tre. Arja' riy rumam can ja rojer rey David in ja kajaw Dios xticojo rxin como
rey ja cani' xuban tre ja David ojer.

33 Chijutij xtoc rey pan ewi' ja rix riy rumam can ja Jacob in ja gobierno
rxin arja' ni mta wi' q'uisic trij. Queri' xbij ja ángel tre ja María.
34 —¿Nak moda tok xtibantaj cumplir ja nabij le'? pro makana' inc'ulan ta
c'a, ne'e ja María tre.
35 Quewa' bix chic tre rmal ja ángel ri':
—Ja rEspíritu Santo arja' nkajto na awq'uin in ja poder rxin ja nimlaj Dios
jari' nsamaj na awq'uin rmalc'ari' tok ja santilaj ac'al ja xtiq'ueje' chwiak'a'
Ralc'wal Dios xtibina'ax tre.
36 Camic tawotakij chi ja rElisabet ja rawach'alal masqui xa ti ri'j chic pro
c'o chic ti ral pa gracia chakaja'. Ja winak eje'e' nquibij tre chi ni mta wi'
alanem trij pro camic waki' c'o chi wi'
37 como ja Dios arja' mta nak ta ja maquita ncowini nuban, ne'xi ja María.
38 —Anin inc'o pa ruk'a' ja wajaw Dios. Tibana' c'a chwe ja cani' c'a xabij
kaj chwe, ne'e ja María. C'ac'ari' be ja ángel, xuya' can ja María.

* * * * * * * * * *

39 Ja c'a María arja' ma xuya' ta tiempo tre, xchomla' ri', be pa jun tinamit
ja c'o chwajayu' ja c'o pa rcuenta ja departamento Judea.
40 Ja c'a tok xekaj chipan ja tinamit xoc pa rochoch ja Zacarías in xuya' rutzil
rwach ja rElisabet.
41 Ja c'a rElisabet ja tok xc'axaj ja rutzil rwach ya' rmal ja María chaka jalal
tok xuna' ja ti ral ja c'o pa gracia chi congana xusil ri' in noji ja rEspíritu Santo
pa ranma ja rElisabet.
42 Arja' cow tzijoni, quewa' xbij tre ja María ri':
—Camic más na utzil ya'on chawe atat rmal ja Dios chiquewach canojelal
ja rixoki' in janila utzil ya'on tre ja tawal chakaja' ja c'o pa gracia.
43 ¿Nak c'a inocnak wi' anin chi ja Dios rya'on chwe camic chi atpenak
wq'uin? pro makana' maquita at rute' ja Cristo ja wajaw.
44 Queri' nbij chawe como anin ja tok chaka maril xaya' rutzil nwach xinna'
ja ti wal ja c'o pa gracia congana xusil ri' rumac quicotemal.
45 Congana qui'il chawe como xanimaj chi nbantaj na cumplir ja bix chawe
rmal ja ángel ja takto rmal ja kajaw Dios, ne'e ja rElisabet tre.
46 Ja c'a María quewa' xbij ri':
—Ja camic nojel nuc'u'x nojel wanma nya' ruk'ij ja kajaw Dios.
47 Congana nquicoti ja wanma como ja Dios arja' To'onel wxin.
48 Ninquicoti como ja Dios inrcha'on camic pro makana' nim ta c'a nuk'ij
pro xa in ti jun ajsamajel rxin. Ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja okc'o
wi' ri' e cachbil ja winak ja maja'n que'alaxi xa nak ta tiempo xqueq'ueje' wi'
eje'e' quewa' xtiquibij chwe ri': —Ja Dios rya'on ja rutzil tre ja María, xqueche'
na chwe.
49 Como ja Dios congana nimak tak utzil ja rbanonpi chwe camic, janila
poder c'o pa ruk'a' in ja c'a rubi' santilaj Dios ne'xi.
50 Ni npokonaj wi' kawach ja wi nkaxbej ki' chwach, niquirwari' nuban
chake ja rok winak xa nak ta tiempo nokq'ueje' wi' wawe' chwach'ulew.
51 Bien xk'alasaj chikawach chi congana poder c'o pa ruk'a', xerkajsaj ja
winak ja nquena' kaj chi congana nimak quek'ij.
52 Xerlasajel ja nimak tak rey pa k'etbal tak tzij pro xuya' quek'ij ja winak
ja ma nimak ta quek'ij.
53 Congana utzlaj tak nakun xuya' chique ja winak ja nk'ak'an quepan pro
ja c'a biyoma' eje'e' xbij chique chi ne'eli in ni majun nak ta xuya'el ta chique.
54 Xokruto' ja rok aj Israel ja rokcha'on rmal chi nkaban ja rsamaj, xoknataj
rmal in xpokonaj kawach.

55 Queri' xuban como queri' rtzujun can chique ja kati't kamama' ojer cani'
tre ja rAbraham in cani' chake ja rok riy rumam can ja rAbraham xa nak ta
tiempo nokq'ueje' wi' wawe' chwach'ulew. Queri' xbij ja María.
56 Q'ueje' chi na oxi' ic' ja María ruq'uin ja rElisabet c'ac'ari' meloj chi
rochoch.

* * * * * * * * * *

57 Ja c'a tok tz'akati rtiempo ja rElisabet q'ueje'e ja ti ral tala'.
58 Ja c'a rch'alal e cachbil ja rvecino xekaj rbixic cuq'uin chi ja Dios congana
rpokonan rwach in c'o jun ti ral rya'on, janila xequicot ruq'uin.
59 Eje'e' tok xuban waxaki' ruk'ij ja tala' xebe ruq'uin como jari' k'ij nbạn
wi' circuncidar ja cani' nrajo' ja quireligión. Cajo' ta quicanoj ta rubi' ja tac'al,
Zacarías ja ti rubi' laj quibij tre, ti rc'axel ta ja rtata'.
60 Pro peti ja rute':
—Ma can ta, Juan rubi' xtikabij tre, ne' chique.
61 —Pro makana' c'o ta c'a jun awach'alal Juan rubi' xa chewi' tok queri'
rubi' nabij, xeche' tre.
62 C'ac'ari' quemaj rbanic quek'a' chwach ja Zacarías como arja' xa ti mem
chic:
—¿Nak rubi' ja tac'ajol nbixi? xeche' tre.
63 Ja c'a Zacarías c'oli xc'utuj ja bar ntz'ibaj wi' rubi':
—Juan rubi', queri' ja xtz'ibaj chiquewach. Congana sach quina'oj rmal pro
ni canojelal.
64 Chaka c'a jalal tok tzuri ja Zacarías, ma mem chi ta, xumaj chic jutij tzij
in congana xumaj rya'ic ruk'ij ja Dios.
65 Ja c'a vecino eje'e' congana quixbej qui' rmal pro ni canojelal. Nojel
c'a ja bantaji ri' xel rbixic nat nakaj nojel chwitakjayu' ja c'o pa rcuenta ja
departamento Judea.
66 Canojel ja winak ja xec'axani ja bantaji ri' eje'e' quec'ol pa tak canma,
quewa' nquibij ri': —¿Nak la c'a chi samajil ja xtuban awa' ja tac'al ri'? xeche'
tre ja ti yaqui'. Bien k'alaj chi ja kajaw Dios c'o ruq'uin.
67 Ja c'a Zacarías ja rtata' ja ti yaqui' arja' noji ja rEspíritu Santo pa ranma in
xumaj rbixic jule' tzij ja yataj tre rmal ja Dios chi nbij tre ja Cristo ja xajalal
maja'n talaxi, quewa' xbij ri':
68 —Kas ta xtiya' ruk'ij ja kajaw Dios ja Dios kaxin ja rok aj Israel como arja'
xoknataj rmal in camic okrwasanel libre ja rok tinamit rxin.
69 Como c'o jun To'onel rtakonto kuq'uin janila nim ja poder c'o pa ruk'a'.
Ja c'a To'onel arja' riy rumam can ja rojer rey David ja rajsamajel rxin ja Dios.
70 Ni queri' rbanon ja Dios ja cani' rtzujun can ojer como ja rojer tak profeta
xin Dios eje'e' quitz'iban can chi c'o jun To'onel ja npi na
71 utzc'a chi noktotaj pa quek'a' ja kac'ulel utzc'a chi noktotaj pa quek'a'
canojel ja winak ja xa itzel nokquetz'at.
72 Ja Dios arja' rtakonto ja To'onel jari' xbanbej cumplir ja rtzujun can
chique ja kati't kamama' ojer chi ni npokonaj wi' quewach in jari' xbanbej
cumplir chakaja' ja santilaj chominem ja xchomij ruq'uin ja rAbraham.
73 Tokori' xchomij ja tok c'o jun juramento xuban, xbij tre ja rAbraham ja
kamama'
74 chi noktotaj na pa quek'a' ja netzelan kaxin utzc'a chi matikaxbej chic
ki' nkaban ja nkayabej je'e ruk'ij ja Dios.
75 Queri' xuban ja Dios utzc'a chi chwach arja' nkaban wi' ja samaj rxin
jaru' pa tiempo nkabanel chwach ja rwach'ulew pro ruq'uin jun ch'ajch'ojlaj

anma, ruq'uin jun utzlaj c'aslemal. Queri' xbij ja Zacarías. C'ac'ari' xumaj chic jutij tzij, tre ja ti rc'ajol tzijon chi wi' quewari':

76 —Nc'ajol, atat xtibina'ax chawe chi at profeta rxin ja nimlaj Dios como atat natnabeyaj na chwach ja Cristo ja kajaw utzc'a chi nachomarsaj na rubey chwach ja tok xajalal maja'n tumaj ja rsamaj.

77 Natnabeyaj na chwach utzc'a chi nach'ob chikawach ja rok tinamit rxin chi ja tok ncuytaji ja kil kamac tri' nkawil wi' ja totajem xin Dios

78 in xa rmal ja congana npokonaj kawach ja Dios xa chewi' tok nuban queri' chake. Rmalc'ari' ja tok c'o jun To'onel rtakonto kuq'uin chila' chicaj ja nsakirsan kabey chikawach.

79 Ja c'a To'onel arja' neruya' na pa sakil ja winak ja rec'o pa k'ekumal ja nquixbej qui' chwach ja camíc in nokruc'aj na chipan jun bey ja rc'an quicotemal. Queri' xbij ja Zacarías.

80 Queri' c'a xuban, q'uiyi ja ti calc'wal ja Zacarías in Elisabet, congana cowir más ranma chi rbanic ja rutzil. Pa tak lugar ja bar kas talan wi' tri' nq'ueje' wi'. Ja c'a tok xerila' ja k'ij rxin be, xumaj rbixic ja rtzobal Dios chique ja rach tak aj Israel.

2

1 Jari' tiempo c'o jun censo bani. C'o jun nimlaj rey tri', César Augusto rubi', arja' xuya' jun orden chi nbạn censo chique ja winak ja rec'o pa tak nación pro ni canojelal.

2 Jawa' censo ri' jawa' ja kas nabey censo bani tokori' tok c'o jun achi, Cirenio rubi', arja' ocnak gobernador xin Siria tri'.

3 Canojel ja winak xebe na pa tak quitinamit ja cati't quimama' utzc'a chi tri' nebạn wi' censo chique.

4 C'o c'a jun achi, José rubi', arja' aj Nazaret ja c'o pa rcuenta Galilea. Ja c'a José arja' be chakaja' utzc'a chi nebạn censo tre. Rmalc'ari' ja tok xelel chipan ja tinamit Nazaret in be chipan ja tinamit Belén ja c'o pa rcuenta Judea ja bar xalax wi' ja rojer rey David. Tri' be wi' ja José como ja rey David arja' sepo quixin ja rati't rmama'. Ja José arja' riy rumam can ja rey David.

5 Arja' c'o jun xtan rachbilajel, María rubi', e utz chic ruq'uin chi nec'ule'e. Ja c'a María arja' yawa' chic, xa nnakajinto ja k'ij ja xtiq'ueje' wi' ti ral.

6 Kas c'a tri' pa Belén ec'o wi' ja tok tz'akati ja k'ij rxin.

7 Tri' c'a xalax wi' ja ti ral tala', ti nabey winak. Xubar pa tziak. Ja c'a tok bartaj rmal c'o jun quiwabal chicop xcanoj in xcotz'ba' chipan. Queri' c'a xuban, pa quic'olibal chicop xeq'ueje' na wi' como enojnak chic ja winak chipan ja posada.

****

8 Ec'o c'a jule' yuk'ul tak carnelo, tri' ec'o wi' chinakaj ja tinamit Belén, quimajon quichajixic ja tak carnelo chak'a' pa tak k'ayis.

9 Chaka c'a jalal ja tok c'o jun ángel winakar chiquewach takonto rmal ja kajaw Dios in c'oli ja gloria rxin ja kajaw Dios quetz'at, ntajini nuq'uiak ri' chiquij, congana quixbej qui' rmal.

10 Pro bix chique rmal ja ángel: —Ma texbej ta ewi', tec'waxaj mpe' ja xtinbij chewe ri' como anin c'o jun utzlaj tzij ja nc'amonto chewe, jun utzlaj tzij janila quicotemal rc'amonto chique ja winak pro ni canojelal.

11 Quewa' ja utzlaj tzij ja nc'amonto chewe ri', ja camic c'o jun To'onel ewxin c'a xalaxi, pa Belén xalax wi' ja bar xalax wi' ja rojer rey David. Ja c'a To'onel arja' ja Cristo ja kajaw.

12 Ja tok xtewila' ja ti yaqui' quewa' banon tre ri', baron pa tziak in cotz'ban
pa quiwabal chicop jari' retal ja nbij can chewe, ne'e ja ángel chique.
13 Chaka c'a jalal tok ec'o jule' rachbil ja ángel xewinakari e xin chila' chicaj
pro congana e q'uiy. Congana quimajon rya'ic ruk'ij ja Dios, quewa' nquibij
ri':
14 —Ja camic janila majtajnak chic rya'ic ruk'ij ja Dios chila' chicaj in ja
wawe' chwach'ulew c'o chic ja quicotemal, c'o chic ja rutzil xin Dios cuq'uin
ja winak, neche'e.
15 Ja c'a yuk'ul tak carnelo tok xemeloji ja ángel chila' chicaj eje'e' quewa'
quibij chibil tak qui' ri': —Jo' c'a ja pa Belén tekatz'ata' ja bantajnak ja takonto
rbixic kuq'uin rmal ja kajaw Dios, xeche'e.
16 Queri' c'a queban, xebe alnak. Ja c'a tok xe'ekaji quewil ja María rachbil
José in quetz'at ja ti yaqui' cotz'ban pa quiwabal chicop.
17 Ja tok quetz'at ja ti yaqui' c'ac'ari' quemaj rcholic chiquewach ja winak
ja bin can chique rmal ja ángel trewa' ja jun tac'al ri'.
18 Ja c'a winak kas c'asc'o'i quic'axaj canojelal ja bix chique cumal ja yuk'ul
tak carnelo.
19 Pro ja María arja' xuc'ol pa ranma nojel ja tzij ja rc'axan, congana
nuch'ob rij rwach nak rc'amonto.
20 Ja c'a yuk'ul tak carnelo eje'e' xemeloji, congana quimajon rya'ic ruk'ij
ja Dios rmal ja quic'axan in rmal ja quitz'aton, ni bantaj wi' cumplir ja cani'
bin can chique rmal ja ángel.

* * * * * * * * * *

21 Ja c'a ti yaqui' ja tok xuban waxaki' ruk'ij ja tok ban circuncidar tokori'
canox rubi'. Ja ti rubi' bix tre Jesús como queri' rubi' ja canox rmal ja ángel ja
tok maja'n tiq'ueje' pa gracia.
22 Xerila' c'a ja k'ij chi nebe nequich'ach'ojirsaj qui' ja cani' nbij ja ley xin
Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés c'ac'ari' xebe ja pa Jerusalén, quec'amel ja
tac'al utzc'a chi nequibana' presentar chipan ja nimlaj templo xin Dios.
23 Queri' queban como ja ley rxin ja kajaw Dios quewa' tz'ibtal can chipan
ri': —Ja tak ala'i' ja nabey tak winak eje'e' e rxin ja Dios pro canojelal, ne'e.
24 Ec'o ca'i' tak tz'iquin nequitzujuj chwach ja Dios como sacrificio ja cani'
nbij ja ley rxin ja kajaw Dios quewari': —Jun c'ulaj tak xtruc'uc' ja netzujuxi
owi e ca'i' tak palomax ja re tak co'coj, ne'e.
25 C'o c'a jun achi pa Jerusalén, Simeón rubi'. Ja c'a Simeón arja' congana
utzlaj achi, ni nuban wi' respetar ja Dios in ni rayben wi' ja k'ij ja tok xtipeti
ja To'onel chi quito'ic ja tinamit Israel. C'oli ja rEspíritu Santo ruq'uin.
26 Ja c'a rEspíritu Santo arja' c'oli rk'alasan chic chwach, quewa' rbin tre ri':
—Simeón, atat c'a atc'as na ja tok xtitakto ja Cristo rmal ja Dios ja rawajaw,
natz'at can na rwach, ne' tre.
27 Ja c'a Simeón arja' xuc'ax rmal ja rEspíritu Santo, be chipan ja nimlaj
templo xin Dios in ni jari' hora tok tri' c'amarel wi' chakaja' ja ti yaqui' Jesús
cumal ja rtata' rute' utzc'a chi nebạn tre ja cani' nbij ja ley xin Dios.
28 Ja c'a Simeón tok xe'ekaj ruq'uin xch'elej ja ti yaqui' in xumaj rya'ic ruk'ij
ja Dios, quewa' xbij tre ja Dios ri':
29 —Wajaw, camic utz chic ninac'amel, qui' chic nuc'u'x ja nincami como
camic xaban cumplir ja xatzujuj chwe.
30 Como camic xintz'at ruq'uin nwach ja To'onel
31 ja ratakonto pro jun To'onel kaxin kanojelal ja rok winak xa nak ta chi
ok winakil,

32 jun To'onel ja racojon como jun luz ja nsakirsan quebey ja winak ja ma
e aj Israel ta in chakaja' acojon como ya'bal kak'ij ajoj ja rok aj Israel ja rok
tinamit awxin. Queri' xbij ja Simeón.
33 Ja c'a José rachbil María ja rute' ja ti Jesús eje'e' kas c'asc'o'i quic'axaj ja
xbij ja Simeón tre ja ti yaqui'.
34 C'ac'ari' ja Simeón arja' xc'utuj ja rutzil xin Dios pa quewi' in quewa' xbij
tre ja María ri': —Tac'waxaj mpe' ja xtinbij chawe ri', jawa' jun tac'al ri' arja'
cha'on rmal ja Dios utzc'a chi rmal arja' ja tok e q'uiy chique ja kach tak aj
Israel nekajsax na in e q'uiy chique chakaja' netotaj na rmal. In jun chic, arja'
nc'utu na chikawach ja kas mero rbey Dios pro jari' xa nch'a̱' na tre cumal ja
winak.
35 Ja c'a xtaban atat, c'oli ja xtana' cani' jun cuchilo xtimin ruq'uin ja
rawanma. Rmal c'a ja tawal ri' tok e q'uiy ja winak bien nk'alajin na nak
ja nquech'ob kaj pa tak canma, ne' tre.
36 C'o c'a jun ti nan tri', Ana rubi', rme'al jun achi Fanuel rubi', arja' riy
rumam can ja rAser. Ja c'a rAser arja' jun chique ja cablajuj rc'ajol Jacob. Ja
c'a Ana arja' profeta xin Dios, congana ti ri'j chic. C'a k'apoj na ja tok c'ule'e
in xa wuku' juna' cuc'aj qui' ruq'uin ja rchajil
37 como chanim cami ja rchajil, xoc can ti malca'n in ma xc'ule' chic ta.
Ochenticuatro chic rjuna'. K'ij k'ij ni matel wi' chipan ja nimlaj templo xin
Dios, nuban ja rayuno in nuban ja roración jari' nyabej ruk'ij ja Dios chi pa
k'ij chi chak'a'.
38 Ja c'a ti yaqui' Jesús ch'elen rmal ja Simeón in ni jari' hora peti ja Ana,
xmaltioxij tre ja Dios ja c'o chic ja To'onel in xlasaj rbixic ja tac'al chique
canojel ja winak ja quimajon raybexic ja totajem xin Dios tri' ja pa Jerusalén.
39 Ja c'a tatixela' tok bantaj cumplir cumal nojelal ja cani' nbij ja ley rxin ja
kajaw Dios chi nqueban c'ac'ari' xemeloj chic jutij chipan ja tinamit Nazaret
ja bar ec'o wi' ja c'o chipan ja departamento Galilea.
40 Ja c'a tac'al arja' xumaj q'uiyem, winakar más rchok'ak', congana tz'akat
ja rna'oj in c'oli ja rutzil xin Dios ruq'uin.

* * * * * * * * * *

41 Ja c'a rtata' rute' eje'e' nojel tak juna' tok nerila' ja nmak'ij pascua ni nepi
wi' pa Jerusalén.
42 In queri' queban chakaja' ja tok cablajuj chic rjuna' ja Jesús, xebe ja pa
Jerusalén como ni quicostumbre wi' ja raj Israel chi nequic'ulu' ja nmak'ij.
43 Ja c'a tok xoc'owi ja nmak'ij netajini nemeloji pa Nazaret pro ja c'a Jesús
ja tala' arja' q'ueje' can pa Jerusalén xarwari' mta rnaben ja José chi q'ueje'
can nixtac'a rute' ta chakaja'.
44 Ja nquech'ob eje'e' chi c'oli ja Jesús chiquicojol ja jule' chic winak ja
recachbilanto pa bey. Kaj jun k'ij chi binem cumal. Ja tok quetz'at chi mta
ja Jesús c'ac'ari' quemaj rcanoxic chiquicojol ja cach'alal in chiquicojol ja
winak ja cotak quewach chakaja'.
45 Ja c'a tok ma xcanoy ta cumal c'ac'ari' xemeloji ja pa Jerusalén chi
rcanoxic.
46 C'a chi oxi' k'ij xequiwila' wi', chipan ja nimlaj templo xin Dios c'o wi',
tz'ubul chiquicojol ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja rtzobal Dios.
Kas nuya' rxquín tre ja nquibij ja maestro in c'oli ja nc'axaj je'e chique
chakaja'.
47 Kas nc'asc'o'i nquic'axaj ja nbij pro canojelal como congana tz'akat ja
rna'oj in tok c'oli nquic'axaj tre congana utz ja nbij chique.
48 Peti rute' rachbil ja José:

—¿Wawe' ek atc'o wi' nta'? ¿Nak tre tok xaban quewa' chake? Ok ca'i' in atata' congana okelnak c'ay amwal chi acanoxic, ne'x rmal ja rute'.

49 —¿Nak tre ja tok ninecanoj? ¿La ma ewotak ta chi anin ni rjawaxic wi' chwe chi nban cumplir ja rsamaj ja nata' Dios? ne'e ja Jesús chique.

50 Pro eje'e' ma xch'obtaj ta cumal ja xbij chique.

51 C'ac'ari' xerachbilajel chic ja Jesús, xemeloj chic jutij pa Nazaret. Arja' ni nnimaj wi' ja nquibij tre. Ja c'a rute' arja' xuc'ol ja pa ranma nojel ja bantaji ja pa Jerusalén.

52 Ja c'a Jesús juna' juna' xa jani' penak más ja rna'oj, ni rchapon wi' q'uiyem in más chi na utz ntz'a̱t rmal ja Dios in cumal ja winak chakaja'.

3

1-2 Ja c'a Juan ja rc'ajol Zacarías arja' xerila' ja k'ij ja tok tzijoni ja Dios ruq'uin pa jun lugar ja kas talan wi' tokori' pa rtiempo ja nimlaj rey rbina'an Tiberio César. Ja c'a Tiberio César olajuj juna' toqui ja pa k'etbaltzij ja tok tzijoni ja Dios ruq'uin ja Juan. In jule' chic ja rachi'i' ja re'ocnak k'etol tak tzij chipan ari' tiempo quewa' quebi' ri'. Jun, Poncio Pilato rubi', arja' ocnak gobernador xin Judea. Jun chic, Herodes rubi', pa ruk'a' arja' c'o wi' ja departamento Galilea. Jun chic, Felipe rubi' rch'alal ja Herodes, pa ruk'a' arja' c'o wi' ja ca'i' lugar Iturea in Traconite. In jun chic, Lisanias rubi', pa ruk'a' arja' c'o wi' ja lugar Abilinia. Ja rachi ja rocnak lok'laj sacerdote tri' Anás rubi' rachbil Caifás.

3 Ja c'a Juan tok xc'axaj ja bix tre rmal ja Dios c'ac'ari' be, xa bar ta tri' nk'ax wi' ja binelya' Jordán tri' nbe wi' in tok ec'oli winak ja ne'ekaj ruq'uin quewa' nbij chique ri': —Teq'uexa' ja rena'oj, teya'a' can ja ritzelal in quixban bautizar, quirtari' neban utzc'a chi ncuytaji ja rewil emac, ne' chique.

4 Tri' bantaj wi' cumplir ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ojer rmal ja profeta Isaías, quewa' nbij ri': —C'o jun kulaj nc'axax chipan ja lugar ja kas talani, quewa' nbij ri': —Techomarsaj chi utz ja rubey ja kajaw Dios, jic teya'a'.

5 Ja siwan xtinojsax na pro nojel tak siwan. Ja c'a jayu' ni majun tre ja maquita xtikajsax na. Ja loclak tak bey xtiya' na pa jic, ja c'a wi c'ototajnak je'e rwach jari' nmu̱k na. Congana xtiban na rbanic chi utz ja bey

6 in ja winak eje'e' xtiquetz'at na ja totajem xin Dios. Queri' ja tz'ibtal can.

7 Ja c'a Juan tok ne'ekaji ja winak ruq'uin chi neruban bautizar quewa' nbij chique ri':

—Ixix congana itzel tak na'oj ewc'an, ix cani' jule' itzel tak cumatz. ¿Nak bin chewe chi nixanmaj chwach ja nimlaj juicio ja nnakajinto?

8 Ja mero rubey chi neban tiwachini ja rutzil pa tak ewanma, nijawari' yatal chewij chi neban ja wi katzij chi eq'uexon chic ja rena'oj. In maxta quewa' tebij kaj pa tak ewanma ri': —Ajoj ok riy rumam can ja rAbraham rmalari' ok rtinamit Dios, maxta quixche'e. Queri' nbij chewe como ja Dios ni ma c'ayew ta tre nerwinakarsaj jule' riy rumam ja rAbraham trela' jule' abaj le'.

9 In chakaja' ja camic ri' xa nakaj c'oto chi wi' ja juicio xin Dios cani' rbanic jun iquiaj chomin chic xajalal maja'n tichoy jule' che' tre. Ja c'a che' ja mta utz rwach nuya' jari' nchoyi nojelal in nporox pa k'ak'. Queri' nbij ja Juan chique.

10 —¿Nak nkaban c'awa'? kas neche'e ja winak tre.

11 —Xa nak ta chewe ja c'o ca'i' camisa ruq'uin tiya'a' jun tre ja mta rxin owi c'o way ruq'uin tiya'a' rxin ja mta nutij, ne'e ja Juan chique.

12 Ec'o jule' molol tak impuesto xe'ekaj ruq'uin chakaja' chi neban bautizar
rmal, eje'e' quewa' quibij tre ri':
—Maestro, ja c'a rajoj ¿nak nkaban? xeche' tre.
13 —Ja rimpuesto tok ntoj pan ek'a' cumal ja winak xta nijawari' nec'am
chique ja bin chewe rmal ja k'etbaltzij, ma teya' ta rwi' ja nec'utuj chique,
ne'e ja Juan chique.
14 Ec'oli soldado chakaja' c'oli quic'axaj tre quewari':
—Ja c'a rajoj ¿nak nkaban? xeche' tre.
—Ma que'epuersa'ij ta ja winak chi nqueya' quinakun chewe. In jun chic,
ma tetz'ak ta tzij chiquij winak. In jun chic, quixq'ueje' conforme ruq'uin ja
rewajil ja nech'ec. Queri' xbij ja Juan chique.
15 Ja c'a winak eje'e' congana quigana ncotakij nak ocnak wi' ja Juan, ni
cayben wi' nak ja xtibix chique rmal. Ja quimajon rch'obic pa tak canma chi
ja Juan maxla arja' ja Cristo pro queri' quech'ob canojelal.
16 Rmalc'ari' ja tok quewa' xbij ja Juan chique canojelal:
—Anin, ya' ncoj ja nixnbanbej bautizar pro c'o chi na jun penak ja xajalal
maja'n tumaj ja rsamaj, arja' más chi na nim ja poder c'o pa ruk'a' chinwach
anin. Anin ma yatal ta chwij xquintiloc ta ruq'uin nixtac'a chi rquiric ja
rxajab. Arja' nixruban bautizar pro Espíritu Santo in k'ak' ja nixrbanbej
bautizar.
17 Arja' rchomin chic ri' chi nerparti'ij ja re utz chiquicojol ja ma e utz ta
cani' nuban jun achi nuq'uiak rwach trigo tre pala, nparti'ij ja trigo chipan ja
rmukal. C'ac'ari' nuc'ol ja trigo chipan ja rc'olibal pro ja rmukal jari' nporoj
pa k'ak' pro jari' k'ak' mta chupic trij. Queri' xbij ja Juan chique.
18 Q'uiy ja tzij ja quitakari' ja xerpaxbabej ja winak ja tok xuya' rbixic
chique ja utzlaj tzij xin totajem.
19 Pro c'oli ja xuch'a' tre ja gobernador Herodes como ja Herodes c'o jun
rixnam rc'amon, Herodías rubi'. Ja c'a Herodías arja' rxjayil ja Felipe rch'alal
ja Herodes. In ja Herodes c'o chi na jule' ja ritzelal rbanon ja ch'a' tre rmal ja
Juan.
20 Q'uiy rwach ja ma utz ta xuban ja Herodes in c'uluto xucoj ja Juan pa
che'.

* * * * * * * * * *

21 Ja c'a Jesús tok xebantaj bautizar canojel ja winak in tok bantaj bautizar
arja' chakaja' c'ac'ari' kas rmajon rbanic oración ja tok jaktaji ja caj
22 in kajto ja rEspíritu Santo ruq'uin. Ja c'a rEspíritu Santo cani' jun
ajsakaxic' ja tok kajto ruq'uin. C'ac'ari' c'o jun kulaj penak chila' chicaj
c'axaxi, quewa' xbij tre ja Jesús ri': —Atat ja rat chak'laj Walc'wal, congana
ninquicot chawij, ne'e ja kulaj xin Dios tre.

* * * * * * * * * *

23 Ja Jesús tok xumajel ja rsamaj c'o chi la treinta rjuna' in ja chiquewach
ja winak arja' ralc'wal ja José. Ja c'a José arja' ralc'wal Elí.
24 Ja Elí ralc'wal Matat. Ja Matat ralc'wal Leví. Ja Leví ralc'wal Melqui. Ja
Melqui ralc'wal Jana. Ja Jana ralc'wal José.
25 Ja José ralc'wal Matatías. Ja Matatías ralc'wal Amós. Ja Amós ralc'wal
Nahum. Ja Nahum ralc'wal Esli. Ja Esli ralc'wal Nagai.
26 Ja Nagai ralc'wal Maat. Ja Maat ralc'wal Matatías. Ja Matatías ralc'wal
Semei. Ja Semei ralc'wal José. Ja José ralc'wal Judá.
27 Ja Judá ralc'wal Joana. Ja Joana ralc'wal Resa. Ja Resa ralc'wal Zoroba-
bel. Ja Zorobabel ralc'wal Salatiel. Ja Salatiel ralc'wal Neri.

28 Ja Neri ralc'wal Melqui. Ja Melqui ralc'wal Adi. Ja Adi ralc'wal Cosam. Ja
Cosam ralc'wal Elmodam. Ja Elmodam ralc'wal Er.
29 Ja Er ralc'wal Josué. Ja Josué ralc'wal Eliezer. Ja Eliezer ralc'wal Jorim.
Ja Jorim ralc'wal Matat.
30 Ja Matat ralc'wal Leví. Ja Leví ralc'wal Simeón. Ja Simeón ralc'wal Judá.
Ja Judá ralc'wal José. Ja José ralc'wal Jonán. Ja Jonán ralc'wal Eliaquim.
31 Ja Eliaquim ralc'wal Melea. Ja Melea ralc'wal Mainán. Ja Mainán
ralc'wal Matata. Ja Matata ralc'wal Natán.
32 Ja Natán ralc'wal David. Ja David ralc'wal Isaí. Ja Isaí ralc'wal Obed. Ja
Obed ralc'wal Booz. Ja Booz ralc'wal Salmón. Ja Salmón ralc'wal Naasón.
33 Ja Naasón ralc'wal Aminadab. Ja Aminadab ralc'wal Aram. Ja Aram
ralc'wal Esrom. Ja Esrom ralc'wal Fares. Ja Fares ralc'wal Judá.
34 Ja Judá ralc'wal Jacob. Ja Jacob ralc'wal Isaac. Ja Isaac ralc'wal Abraham.
Ja Abraham ralc'wal Taré. Ja Taré ralc'wal Nacor.
35 Ja Nacor ralc'wal Serug. Ja Serug ralc'wal Ragau. Ja Ragau ralc'wal Peleg.
Ja Peleg ralc'wal Heber. Ja Heber ralc'wal Sala.
36 Ja Sala ralc'wal Cainán. Ja Cainán ralc'wal Arfaxad. Ja Arfaxad ralc'wal
Sem. Ja Sem ralc'wal Noé. Ja Noé ralc'wal Lamec.
37 Ja Lamec ralc'wal Matusalén. Ja Matusalén ralc'wal Enoc. Ja Enoc
ralc'wal Jared. Ja Jared ralc'wal Mahalaleel. Ja Mahalaleel ralc'wal Cainán.
38 Ja Cainán ralc'wal Enós. Ja Enós ralc'wal Set. Ja Set ralc'wal Adán. Ja
Adán ralc'wal Dios.

4

1 Ja c'a Jesús arja' nojnak ja rEspíritu Santo pa ranma, xelel chipan ja
binelya' Jordán, c'amarel rmal ja rEspíritu Santo chipan ja lugar ja kas talani.
2 Ca'winak k'ij q'ueje' tri', majtaj rtakchi'ixic rmal ja diablo. Tre ja tiempo
ja q'ueje' tri' ni majun nak ta xutij. Ja c'a tok tz'akati ja ca'winak k'ij majtaj
rmal rk'ak'anil rupan.
3 Peti ja diablo:
—Ja wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios tabij c'a trewa' ja jun abaj ri' chi
noc way, ne'e ja diablo tre ja Jesús.
4 —Tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi ja winak ma ruyon ta way nc'atzin
chique tre ja quic'aslemal pro nojel ja rtzobal Dios jari' nc'atzin chique
chakaja', ne'e ja Jesús tre.
5 C'ac'ari' ja diablo xuc'amel chic ja Jesús, xebe parwi' jun nimlaj jayu'. Ja
c'a tok xe'ekaji xa jurata xuc'ut chwach ja gobierno rxin nojel ja tinamit ja
c'o chwach'ulew
6-7 in xbij chic tre:
—Wi xcatxuque' chinwach wi naya' nuk'ij, anin njach pan ak'a' ja gobierno
rxin nojel ja tinamit ja nmajon rc'utic chawach le' in ncoj pan ak'a' nojel ja
meba'il rxin chakaja'. Como anin c'o nuk'a' tre nojel ja natz'at le' in nincowini
xa nak ta chi achi'al nya' wi', ne' tre.
8 Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri':
—Jat, catel chinwach Satanás como tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi
xa ruyon ja Dios ja rawajaw catxuque' chwach, xa ruyon arja' taya'a' ruk'ij,
queri' nbij, ne' tre.
9 C'ac'ari' ja diablo xuc'amel chic ja Jesús, xebe chipan ja tinamit Jerusalén.
Ja c'a tok xe'ekaji xjotba' parwi' ja nimlaj templo xin Dios in xbij tre:
—Ja wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios taq'uiaka'el c'a awi' wawe' ri'

10 como ja chipan ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal can chawe ri': —Ja Dios
nerutakto ángel chi naturquichajij,
11 eje'e' netz'amo awxin utzc'a chi matasoc awakan chwach abaj. Queri'
tz'ibtal can, ne'e ja diablo.
12 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Pro tz'ibtal can chakaja' chi ma tac'ambajaj ta ja Dios ja rawajaw, queri'
nbij, ne' tre.
13 Ja c'a diablo arja' ni majun ncanoy chic rmal ja ntakchibej rxin ja Jesús
c'ac'ari' xuya' can jun tiempo.

* * * * * * * * * *

14 Ja c'a Jesús arja' meloj chipan ja departamento Galilea, nojnak chic ja
poder rxin ja rEspíritu Santo pa ranma. Be c'a rtzijoxic cumal ja winak nojel
nat nakaj.
15 Xumaj quitijoxic ja winak pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nquemol wi'
qui' chi rc'axaxic ja rtzobal Dios, congana nya̱' ruk'ij cumal ja winak pro ni
canojelal.
16 Be c'a chipan ja tinamit Nazaret ja bar q'uiy wi'. Ja c'a tok xerila' ja
xula'nbal k'ij be chipan ja jay xin molbal ri'il como niquirwari' ja rcostum-
bre. Ja c'a tok xekají pe'e nojoj utzc'a chi nsiq'uij ja rtzobal Dios.
17 C'o jun libro ja tz'ibtal can rmal ja rojer profeta Isaías jari' jach pa ruk'a'.
C'ac'ari' xujak ja libro, xuwil ja tzij ja nsiq'uij chiquewach ja winak, quewa'
nbij ja tzij ri':
18 —Ja rEspíritu Santo rxin ja kajaw Dios arja' c'o wq'uin como arja'
inrtakonto utzc'a chi nya' rbixic ja utzlaj tzij ja rc'amonto totajem xin Dios
chique ja tak meba'i', inrtakonto chi nenuto' ja winak ja kas nti'on canma
pa ruk'a' ja il mac, inrtakonto chi nya' rbixic chique ja winak ja re'ocnak
preso pa ruk'a' ja il mac chi ne'el na libre, in nbij chique ja moya' chi nja̱k
na quewach, in nbij chique ja quimajon rtijic ja rpokonal chi netotaj na.
19 Inrtakonto utzc'a chi nya' rbixic chique ja winak chi ja camic xurwila' ja
tiempo chi nquewil ja totajem rxin ja kajaw Dios.
20 Queri' ja tzij ja xsiq'uij chiquewach. Ja c'a tok siq'uitaj rmal c'ac'ari'
xtz'apij ja libro, xujach chic jutij tre ja rachi ja jachyon rxin pa ruk'a' in
tz'abe'e. Kas majtajnak rtz'elwachixic cumal ja winak pro ni canojelal.
21 C'ac'ari' xumaj chic tzij cuq'uin:
—Ja camic bantaj cumplir ja rtzobal Dios ja c'a xinsiq'uij kaj chewach ri',
ne' chique.
22 Canojel ja winak quemaj tzij tre, quewa' quibij chibil tak qui' ri':
—Congana buena ja jun achi le', congana taka'an buen tak tzij nbij pro ¿la
ma ja ta c'ala' ralc'wal José? xeche'e.
23 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ánin c'o nseguro chi quewa' nebij chwe camic ri': —Como ne'atzursaj
ja winak que'atzursaj c'a chakaja' ja rawach tak aj tinamit. Como c'o jule'
milagro xaban chipan ja tinamit Capernaum tabana' c'a chakaja' wawe'
chipan ja ratinamit atat, nixche' chwe.
24 Pro ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja profeta xin Dios eje'e' ni maquen-
imax wi' cumal ja cach tak aj tinamit, niquirwari' nba̱n chique canojelal.
25 Pro bien turkaj chewe nak ja bantaji ja pa rtiempo ja rojer profeta Elías.
Oxi' juna' in nic'aj sak'ij xuban tri' in c'o jun nimlaj wa'al peti nojel nat nakaj
chipan ja lugar. E q'uiy ja malca'n tak ixoki' ja rec'o wawe' pan Israel tri'
26 pro ja c'a rElías tok xuban jutij takel rmal ja Dios chi rto'ic jun malca'n
ixok ma ruq'uin ta jun aj Israel takel wi' pro takel chi rto'ic jun malca'n ixok
ja c'o chipan ja raldea Sarepta ja c'o pa rcuenta Sidón.

27 In queri' bantaji chakaja' ja pa rtiempo ja rojer profeta Eliseo tokori' tok
e q'uiy chique ja raj Israel emajtajnak rmal ja ritzel tak ch'a'c pro ni majun
nak ta tzursax ta chique xarwari' c'o jun aj Siria tri' Naamán rubi', ruyon arja'
tzursax tre ja yobil. Queri' xbij ja Jesús chique.
28 Ja c'a raj Israel ja rec'o chipan ja jay xin molbal ri'il chaka maril quic'axaj
ja bix chique rmal ja Jesús congana xekuluj rmal pro ni canojelal.
29 C'ac'ari' xeyictaj trij, quechap, quilasajto chipan ja tinamit. Ja tinamit
chwach jun jayu' c'o wi' in tok xe'ekaj chuchi' jun siwan laj queq'uiakel ja
Jesús chipan.
30 Pro ja c'a Jesús arja' k'ax chiquicojol, be.

* * * * * * * * * *

31 C'ac'ari' be ja Jesús chipan ja tinamit Capernaum ja c'o pa rcuenta
Galilea. Ja c'a tok xekaji xumaj quitijoxic ja winak pa tak xula'nbal k'ij.
32 Ja c'a winak kas c'asc'o'i nquic'axaj ja tijonem nuya' como ja rtzobal
congana nerusil, bien k'alaj chi ruq'uin Dios penak wi' ja nbij.
33 Xuban jutij c'o jun achi chipan ja jay xin molbal ri'il, ocnak jun itzel
espíritu tre. Ja c'a rachi xumaj rakic ruchi', quewa' xbij tre ja Jesús ri':
34 —Jesús ja rat aj Nazaret ¿nak narbana' wawe' kuq'uin, la maxta atpenak
chi nokaryojo'? Anin bien wotak nak atocnak wi', atat ja rat Santilaj Ralc'wal
Dios, ne' tre.
35 Ja c'a Jesús arja' xch'olij ja ritzel espíritu:
—Tacajba' in catel pa ranma ja rachi, ne' tre. Ja c'a xuban ja ritzel espíritu
tre ja rachi xch'akij can pa tok'ulew chiquewach ja winak c'ac'ari' xel pa
ranma in be, ni majun itzel nak ta xuban can tre.
36 Ja c'a winak congana c'asc'o'i quetz'at canojelal in quewa' quibij chibil
tak qui' ri': —Jawa' rachi ri' ¿nak chi tzijal nucoj? C'o taka'an ruk'a' chique
ja ritzel tak espíritu, congana taka'an rchok'ak' ja rtzobal como neruban
mandar chi ne'eli in nnimax taka'an cumal, neche'e.
37 Be c'a rtzijoxic ja Jesús nojel nat nakaj pa tak lugar ja c'o chinakaj ja
tinamit Capernaum.
38 Ja c'a Jesús arja' xelel chipan ja jay xin molbal ri'il, be chi rochoch ja
Simón. Ja tok xekaji c'oli rjite' ja Simón* yawajnak, majtajnak rmal jun
nimlaj c'atan. C'utux jun utzil tre chi nuto' ja yawa'.
39 Ja c'a Jesús arja' tiloc chi ch'at ruq'uin ja yawa', xuban mandar ja c'atan
chi neli in ni chanim xeli. Chaka c'a jalal tok yictaji ja rixok in xumaj quilixic
ja Jesús.
40 Ja c'a tok xoc ak'a' canojel ja winak ja rec'o yawa'i' cuq'uin eje'e'
xequec'amel ruq'uin ja Jesús. Congana q'uiy rwach ja yobil e'uc'ayon. Ja c'a
Jesús arja' xuya' ruk'a' pa quewi' chiquijujunal, xertzursaj.
41 In chakaja' e q'uiy chique ja winak ec'ol itzel tak espíritu xe'el pa tak
canma. Ja c'a ritzel tak espíritu tok xe'eli querak quechi' in quewa' quibij tre
ja Jesús ri': —Atat ja rat Ralc'wal Dios, xeche' tre. Pro ja c'a Jesús arja' xeruk'il
chi maquetzijon más como eje'e' cotak chi arja' ja Cristo ja cha'on rmal ja
Dios.

* * * * * * * * * *

42 Ja c'a chi rcab k'ij ja tok sakar kaj xelel chipan ja tinamit, be chic chipan
jun lugar ja bar kas talan wi'. Ja c'a winak eje'e' quemaj rcanoxic in tok
xequiwila' congana quecoj pa ch'a'oj chi nq'ueje' chi na más cuq'uin.

* **4:38** Ja Simón c'o chic jun rubi' rbina'an Pedro.

43 Pro arja' quewa' xbij chique ri': —Anin c'o rjawaxic chwe chi ninbe chic
chipan jule' chic tinamit utzc'a chi tri' nenya'a' wi' rbixic chakaja' ja utzlaj tzij
tre ja gobierno xin Dios como xa rmalari' ja tok intakonto, ne' chique.
44 Queri' c'a xuban, be pa tak tinamit je'e ja c'o pa rcuenta Galilea, noc pa
tak jay xin molbal ri'il in nuya' rbixic ja rtzobal Dios chique ja winak.

5

1 Xuban c'a jutij ja Jesús c'o chuchi' ja ya' ja bina'an tre Lago Genesaret,
congana e q'uiy ja winak netajini nquemin qui' trij utzc'a chi nquic'axaj ja
rtzobal Dios ja nbij chique.
2 Ja c'a Jesús c'o ca'i' lancha xutz'at pon c'o chiya'. Ma ec'o ta ja chapol tak
ch'u' chipan ja lancha como eje'e' e'elnakel, quimajon rch'ajic ja quec'am ja
chapbal ch'u'.
3 Jun tre ja ca'i' lancha rxin Simón in chipan ari' lancha xoc wi' ja Jesús:
—Jo' kojote' nojoj jutz'it asic, ne'e ja Jesús tre ja Simón. Ja c'a tok ejotol nojoj
chic c'ac'ari' ja Jesús tz'abe' chipan ja lancha in xumajto quitijoxic ja winak.
4 Ja c'a tok tzuri tzij rmal xbij chic tre ja Simón:
—Camic jo', tac'ama'el chic ja lancha ja bar más pos wi' rpan ja ya' in tri'
teq'uiaka' chi wi' ja rec'am chipan ja ya' utzc'a ec'oli ch'u' ne'echap, ne' tre.
5 —Pro Maestro, ni jun ak'a' xoksamaji pro bar ta tri' kachap wi' jun ti rkan
ja ch'u'. Pro como atat natbini chi queri' nkaban nokbe c'ari', nenq'uiaka'
c'ari' ja c'am chipan ja ya', ne'xi rmal ja Simón.
6 Queri' c'a queban, xebe, xequiq'uiaka' ja c'am ja bar más pos wi' rpan
ja ya'. Ja tok q'uiaktaj cumal congana jun ch'u' xe'oc chipan, xumaj
q'uiokoptajem ja c'am cumal.
7 C'ac'ari' xequisiq'uij pon ja cachbil ja rec'o chic cha jun lancha chi ne'urto'
cumal. Ja tok xe'urkaji quemaj c'a quilasaxic ja ch'u' chipan ja c'am, ni xenoji
chi ca'i' lancha ja ch'u', jutz'it laj be xe' ya' ja lancha cumal ja ch'u'.
8 Ja c'a Simón Pedro ja tok xutz'at ja milagro ja bantaji c'ac'ari' xuque'
chwach ja Jesús in quewa' xbij tre ri': —Wajaw, mejor natbe quinaya'a' can
como anin xa in jun achi in aj'il in ajmac, ne' tre.
9 Queri' xbij ja Simón como arja' e rachbil canojel ja rec'o ruq'uin congana
c'asc'o'i quetz'at chi congana jun ch'u' xequechap.
10 Ec'oli chakaja' ja Jacobo in Juan ja re rc'ajol jun achi Zebedeo rubi',
eje'e' quic'amon qui' ruq'uin ja Simón tre ja chapoj ch'u' in congana c'asc'o'i
quetz'at ja bantaji chakaja'. Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ja Simón ri': —Ma
taxbej ta awi', c'o chi na jun samaj ja xtamajel chic rbanic camic ri', winak
chic ja xque'acanoj utzc'a chi ne'acoj pa ruk'a' ja Dios, ne' tre.
11 C'ac'ari' quec'amto ja ca'i' lancha, xekajto ja chiya'. Chijutij queya' can
nojelal in xetre'el trij ja Jesús.

* * * * * * * * * *

12 Xuban jutij ja Jesús c'o chipan jun tinamit, c'o jun achi xekaj ruq'uin
majtajnak rmal jule' itzel tak ch'a'c. Ja c'a rachi ja tok xutz'at ja Jesús xuque'
chwach in tique'e:
—Wajaw, ja wi nawajo' ninatzursaj, anin wotak chi natcowini ninatzursaj,
ne' tre.
13 Ja c'a Jesús xuyuk pon ja ruk'a', xuchap ja yawa' in xbij tre:
—Can nwajo' ja cani' nabij chwe, cattzuri, ne' tre, in ni chanim xeli ja ritzel
tak ch'a'c trij.
14 In xbij chic tre: —Congana nban recomendar chawe chi majun bar ta tri'
nabij wi' ja xinban chawe. Xar ja naban, jat, jac'utu' awi' chwach ja sacerdote

in jaya'a' ja rofrenda ja cani' rbin can ja Moisés chipan ja ley xin Dios chi naban. Ja c'a rofrenda naya' jari' noc testimonio chiquewach ja sacerdote chi naban cumplir ja rbin can ja Moisés. Queri' xbij tre
15 pro más chi na be rtzijoxic in congana e q'uiy ja winak nurquimolo' qui' ruq'uin chi rc'axaxic ja tijonem nuya' in ja yawa'i' chique, eje'e' ncajo' chi netzursax rmal.
16 Ja c'a rarja' nbe chipan jun lugar ja bar kas talan wi' in tri' nerbana' wi' oración.

* * * * * * * * * *

17 Xuban c'a jutij ja Jesús arja' rmajon quitijoxic ja winak. Ec'o c'a jule' fariseo etz'ubul chirnakaj e cachbil jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios, eje'e' nojel tak tinamit epenak wi' ja c'o pa rcuenta Galilea in pa rcuenta Judea in ec'oli chique pa Jerusalén epenak wi'. Ja c'a Jesús c'oli ja poder xin Dios ruq'uin utzc'a chi nertzursaj ja yawa'i'.
18 Chaka c'a jalal tok ec'o jule' achi'i' xe'urkaji, c'o jun achi quic'amonto siquirnak, cotz'ol chwach jun ch'atan che'. Ja c'a rachi'i' eje'e' cajo' ta xe'oc ta ja pa jay xequiya'a' ta ja yawa' c'a chwach ja Jesús.
19 Pro ma xecowin ta quecoj ta ja pa jay como ja winak congana enojnak chipan. Ja c'a queban, xejote' parwi' ja jay, quiwasaj jule' xot in tri' quikajsaj wi' ja yawa', cotz'ol chwach ja ch'atan che'. Ja c'a yawa' c'a chwach ja Jesús xekaj kaj wi' ja bar quimolon wi' qui' ja winak.
20 Ja c'a Jesús tok xutz'at ja yukulbal quec'u'x c'o ruq'uin, arja' xbij tre ja siquirnak:
—Achi, camic cuytaji ja rawil amac, ne' tre.
21 Ja c'a maestro e cachbil ja fariseo ja tok chaka maril quic'axaj ja xbij ja Jesús quewa' quemaj rch'obic pa tak canma ri':
—¿Nak ocnak wi' ja jun achi le' chewi' tok nbij jule' tzij ja xa ofensa rc'amonto tre ja Dios? Como mchita nak chi ta ncuyuwi ja il mac, xa ruyon ja Dios ncuyuwi, xeche' kaj pa tak canma.
22 Pro ja Jesús arja' bien rotak ja netajini nquech'ob kaj pa tak canma in xbij chique:
—¿Nak tre tok queri' nech'ob kaj pa tak ewanma?
23 Camic nwajo' nc'waxaj chewe ¿nak ja más c'ayew tre ja ca'i' ri', la ja' nbij tre ja rachi chi ncuy ja ril rumac o la ja' nbij tre chi nyictaji in nbe?
24 Anin c'oli ja xtinban chewach camic ri' utzc'a chi newotakij chi anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak yatajnak chwe chi ncuy ja quil quemac ja winak wawe' chwach'ulew, ne'e ja Jesús chique. C'ac'ari' xbij tre ja siquirnak:
—Anin nbij chawe camic, catyictaji, tac'ama'el ja rawarbal in jat chi awochoch, ne' tre.
25 Chaka maril bitaj queri' rmal c'ac'ari' yictaji ja rachi chiquewach, xumaj rc'olic ja rwarbal in be chi rochoch, janila nuya' ruk'ij ja Dios.
26 Ja c'a winak eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji canojelal, quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios, congana quixben qui' in quewa' quibij ri': —Ja camic c'oli katz'at ja majutij katz'aton ta, xeche'e.

* * * * * * * * * *

27 C'ac'ari' xelel ja Jesús tri', be. C'o jun achi xutz'at molol impuesto, Leví rubi'. Ja c'a Leví arja' tz'ubul chipan ja lugar ja bar ntoj can wi' ja rimpuesto pa ruk'a'. Ja Jesús tok xekaj ruq'uin quewa' xbij tre ri': —Jo', cattre' chwij chi natoc ndiscípulo, ne' tre.
28 Ja c'a Leví yictaji, xuya' can nojelal in tre'el trij ja Jesús.

29 Ja c'a Leví c'o jun nimlaj wa'im xchomij pa rochoch rxin ja Jesús. Ja c'a
Jesús e rachbil ja rdiscípulo eje'e' etz'ubul pa mesa. Congana e q'uiy ja molol
tak impuesto etz'ubul pa mesa cuq'uin in ec'o jule' chic winak chakaja'.
30 Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e
cachbil jule' fariseo eje'e' c'oli quech'a' chique ja rdiscípulo ja Jesús quewari':
—¿Nak c'a tre tok nixwa' cuq'uin ja jule' molol tak impuesto le' in cuq'uin
chakaja' ja jule' chic aj'il ajmaqui' le'? xeche' chique.
31 Pro peti ja Jesús, quewa' xbij chique ri':
—Ja ma e yawa'i' ta eje'e' matic'atzin jun doctor chique pro ja yawa'i' jari'
ni nc'atzin wi' jun doctor chique.
32 Anin inpenak chi ne'uncanoj ja raj'il ajmaqui' utzc'a chi nqueya' can ja
quil quemac, ma eje'e' ta ja ch'ajch'oji' chic ja ne'uncanoj. Queri' xbij ja Jesús
chique.

* * * * * * * * * *

33 C'ac'ari' quibij chic tre:
—Ja c'a discípulo rxin ja Juan Bautista eje'e' tri' tri' nqueban ja rayuno
rachbil oración in queri' nqueban ja discípulo kaxin ajoj chakaja' ja rok
fariseo pro ¿nak c'a tre tok ma queri' ta nqueban ja radiscípulo atat?
34 Ja c'a Jesús arja' xbij chique:
—Cani' chique jule' winak ebanon invitar tre jun c'ulbic, ja tok c'a c'o na ja
rachi chiquicojol ja nc'ule'e ¿la c'o ta c'a moda ari' xtebij ta chique chi tebana'
ayuno, xquixche' ta chique?
35 Pro nerila' na jun k'ij ja tok eje'e' xtilasax chiquicojol ja rachi ja nc'ule'e,
c'a tokoc'ari' tok xtiqueban ja rayuno. Queri' xbij ja Jesús chique.
36 C'ac'ari' c'o jun c'ambal tzij xbij chique quewari':
—Mta jun nak ta xtilasaj ta jun c'ojbal tre jun tziak c'ac'a xtic'ojbej ta jun
tzabuklaj tziak como jari' xa ntz'ila' ja c'ac'a tziak in jun chic, xa ma utz ta
neli ja c'ac'a c'ojbal ruq'uin ja tzabuklaj tziak.
37 In chakaja' cani' tre vino c'ac'a mta jun nak ta xtuc'ol ta pa tzabuklaj tak
c'olbal. Ja wixta queri' nbani ja c'ac'a vino nurak ja c'olbal in ntixi in ntz'iloxi
ja c'olbal chakaja'.
38 Pro ja rjawaxic chi nbani, ja c'ac'a vino nc'oli chipan c'ac'a tak c'olbal in
nuto' ri' chi ca'i', nixtac'a vino in nixtac'a c'olbal ntz'ilox ta.
39 Jun achi wi nutij ja vino ja ma c'ac'a ta c'ayew chi nel ruc'u'x trij ja c'ac'a
vino chanim: —Más na utz ja ma c'ac'a ta, ne'e. Queri' xbij ja Jesús chique tre
ja c'ac'a tijonem rc'amonto.

6

1 Xuban jutij ja Jesús pa jun xula'nbal k'ij arja' rmajon binem chipan jule'
trigo e rachbil ja rdiscípulo. Kas netajini nek'ax chipan ja trigo ja tok quemaj
rk'olic rwach ja trigo ja rdiscípulo, quebak pa quek'a' in quetij.
2 Ec'o c'a jule' fariseo, eje'e' quibij chique:
—Ja nixtajini emajon rbanic jala' xajan nbani pa tak xula'nbal k'ij. ¿Nak tre
tok neban quela'? xeche' chique.
3 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—¿La ma esiq'uin ta la'an chipan ja rtzobal Dios ja xuban ja rojer rey David
ja tok xuban jutij arja' majtaj rmal rk'ak'anil rupan in ja re rachbil chakaja'?
4 Ja c'a xuban, xoc chipan ja rochoch Dios, xuc'am ja caxlanway ja parti'in
chwach ja Dios, xutij arja' in xuya' quixin ja rachbil chakaja'. Queri'
xuban masqui jari' caxlanway tz'ibtal chipan ja ley xin Dios chi xa queyon
sacerdote ja netijowi, ne' chique ja fariseo.

5 C'ac'ari' xbij chic chique: —Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin
ja winak, pa nuk'a' anin c'o wi' ja nbani chipan ja xula'nbal tak k'ij. Queri'
xbij chique.

* * * * * * * * * *

6 Pa jun chic xula'nbal k'ij xoqui ja Jesús chipan ja jay xin molbal ri'il in
xumaj quitijoxic ja winak. C'o c'a jun achi siquirnak jun ruk'a' riquik'a'.
7 Ja c'a maestro e cachbil ja fariseo eje'e' quimajon rc'ambajaxic ja Jesús,
ncajo' nquetz'at ja wi ntzursaj ja rachi pa jun xula'nbal k'ij. Queri' nqueban
utzc'a chi nquewil jun ril ja nquichapbej rxin.
8 Pro ja Jesús arja' rotak ja quimajon rch'obic in xbij tre ja rachi ja siquirnak
ruk'a':
—Catyictaji in catpe'e wawe' chikacojol, ne' tre. Ja c'a rachi yictaji in pe'i
chiquicojol.
9 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique:
—Anin c'oli nwajo' nc'waxaj chewe camic. ¿Nak nuya' lugar chake ja ley
chi nkaban pa tak xula'nbal k'ij, la ja' chi nkaban ja rutzil owi itzelal? ¿La ja'
nuya' lugar chake chi nekato' ja winak owi nekacamsaj? ne' chique.
10 Kas xertz'elwachij canojelal c'ac'ari' xbij tre ja rachi: —Tayuku' ja rak'a',
ne' tre, in xuyuk ja ruk'a' in tzuri.
11 Ja c'a reje'e' congana xekuluj rmal, quemaj tzij chibil tak qui', quemaj
rcanoxic rij rwach ja Jesús nak nqueban tre.

* * * * * * * * * *

12 Chipan ari' tiempo be ja Jesús, jote' chwach jun jayu', xuwil jun lugar ja
bar nuban wi' oración. Ni jun ak'a' tzijon ruq'uin ja Dios pan oración.
13 Ja c'a tok sakari xersiq'uij ja rdiscípulo. Ec'o cablajuj xerucha' chique in
xbina'aj chique chi e apóstol.
14 Eje'e' awa' ja rapóstol ri', Simón ja canox chic jun rubi' rmal ja Jesús
bina'ax tre Pedro, Andrés ja rch'alal Simón, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé,
15 Mateo, Tomás, Jacobo ja rc'ajol Alfeo, Simón, jun chique ja partido
rbina'an Zelote,
16 Judas ja rc'ajol Jacobo, in Judas Iscariote ja jachowi ja Jesús pa quek'a' ja
xetzelan rxin.

* * * * * * * * * *

17 C'ac'ari' ja Jesús arja' xule'to chwach ja jayu' e rachbil ja rapóstol. Ja
c'a tok kajto chwach ja rwatak'aj tri' pe'e wi' cuq'uin ja rdiscípulo e cachbil
jule' chic winak pro congana e q'uiy. Ec'oli ja re aj Jerusalén in ec'oli ja
repenak chipan ja jule' chic tinamit ja rec'o pa rcuenta Judea. Ec'oli chakaja'
ja repenak chi' tak mar ja c'o pa rcuenta Tiro in pa rcuenta Sidón. Epenak
canojel utzc'a chi nquic'axaj ja nbij ja Jesús utzc'a chakaja' chi netzursax tre
ja quiyobilal.
18 Ec'oli xetzursaxi chakaja' ja remajtajnak cumal ja ritzel tak espíritu.
19 Canojel ja winak quimajon rtijic quek'ij chi nquechapoc jutz'it ja Jesús
como arja' c'o poder ruq'uin in ja poder nelto ruq'uin in nertzursaj ja winak
pro ni canojelal.

* * * * * * * * * *

20 C'ac'ari' ja Jesús xertz'elwachij ja rdiscípulo in quewa' xbij ri':
—Ixix ja rix tak meba'i' congana qui'il chewe como ewxin c'ari' ja gobierno
xin Dios.
21 Ixix ja nk'ak'an epan congana qui'il chewe como xquixnoj na chi utz.
Ixix ja nixtajini nixok'i congana qui'il chewe como xquixtzeben na.

22 Congana qui'il chewe ixix ja nixtzelax cumal ja winak in maquixc'ul
cumal in xa nixtz'uj cumal in nbix chewe cumal chi xa ix itzel tak winak
pro congana qui'il chewe ja wi mwal anin tok nbạn queri' chewe, anin ja
rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak.
23 Ja tok queri' nqueban chewe quixquicoti pro congana quixquicoti como
jari' c'o jun nimlaj rtojbalil ja nyataj na chewe chila' chicaj. Como ja cati't
quimama' queri' queban chique chakaja' ja rojer tak profeta ja re xin Dios.
24 Pro ja c'a rixix ja rix biyoma' jari' congana lawulo' chewe como
nixquicoti camic pro jari' jun quicotemal ja xa noc'owi.
25 Ixix ja ni c'o wi' nimak tak wa'im neban camic jari' congana lawulo'
chewe como xtetij na wa'al. Ixix ja solo tzeb neban camic jari' congana
lawulo' chewe como xquixbison na, xquixok' na.
26 Ja tok nyạ' ek'ij cumal canojel ja winak jari' congana lawulo' chewe como
ja cati't quimama' eje'e' queya' quek'ij chakaja' ja rojer tak profeta ja ma e xin
Dios ta.

* * * * * * * * * *

27 Pro ja rixix ja nixtajini neya' ewxquin chwe camic quewa' nbij chewe ri',
que'ewajo' ja rec'ulel, ja tok ec'oli ja xa itzel nixquetz'at ja c'a rixix solo utzil
tebana' chique,
28 ja tok ec'oli nebin itzel tak tzij chewe ja c'a rixix solo utzlaj tak tzij
tebij chique, ja tok ec'oli nixtz'ujuwi nixyok'owi ja c'a rixix tebana' orar pa
quicuenta.
29 Ja wi c'o jun xuya' jun k'a' xewey teya'a' lugar tre chi nuya' chic jun
chajuparaj. In wi c'o chic jun xumaj chewe ja recamisa ja neban, teya'a'
echaqueta tre chakaja'.
30 Ja wi c'o jun c'oli xc'utuj chewe teya'a' tre in wi na c'o jun c'oli ja xuc'amel
chewe ma tech'ojij ta tre.
31 In jun chic, xa nak ta neyarij chique winak chi nqueban chewe queri' c'a
tebana' ixix chique chakaja'.
32 Como ja wi ixix xa queyon lok' ne'ena' ja lok' ixquina'on ixix ¿la c'o ta c'a
jun premio xin Dios ari' nyataj chewe nech'ob ixix? Como ja ritzel tak winak
eje'e' chakaja' lok' nequena' ja ne'ajo'n quixin.
33 In jun chic, wi xa queyon neban utzil chique ja rebanyon utzil chewe
ixix ¿la c'o ta c'a jun premio xin Dios ari' nyataj chewe nech'ob ixix? Como ja
ritzel tak winak eje'e' chakaja' nqueban utzil chique ja rebanyon utzil chique
eje'e'.
34 In jun chic, ja tok c'oli neya' pa kajonem in wi ewotak chi nyạ' rc'axel ¿la
c'o ta c'a jun premio xin Dios ari' nyataj chewe nech'ob ixix? Como ja ritzel
tak winak eje'e' chakaja' c'oli nqueya' pa kajonem ja tok cotak chi nyạ' rc'axel.
35 Pro ja c'a rixix que'ewajo' ja rec'ulel, tebana' ja rutzil, teya'a' kajonem pro
maxta quixocla' il tre ja rc'axel. Ja wi queri' neban jari' c'o jun nimlaj rtojbalil
nyataj na chewe in tri' nixk'alajin wi' chi ix ralc'wal ja nimlaj Dios como ja
Dios arja' nuban utzil chique ja winak masqui eje'e' ni matiquimaltioxij wi'
tre, masqui xa e itzel tak winak.
36 Ja cani' nuban ja Dios ja retata' arja' congana npokonaj quewach ja
winak queri' ta c'a neban ixix, tepokonaj quewach chakaja'.

* * * * * * * * * *

37 Maxta quixoc ix cani' k'etol tak tzij chiquij ja winak utzc'a chi ja Dios
matuk'et tzij chewij ixix chakaja'. Maxta tec'utuj chiquij ja winak chi nquetoj
na ja il mac ja nqueban utzc'a chi ja Dios matibij chewe chi netoj na ja il mac
ja neban ixix. Que'ecuyu' ja winak. Ja wi ne'acuy ja c'a Dios arja' nixrucuy
ixix chakaja'.

38 Tesipaj chique ja winak ja nc'atzin chique. Ja wi nesipaj chique jari'
nya̱' rjil rc'axel chewe. Pro ja rjil rc'axel ja xtiya' chewe queri' rbanic ja
cani' nuban jun c'ayinel ja tz'akat npajoni, bien nuyic, bien nupitz', congana
npulsaj chi utz ja rpajbal. Queri' nbij chewe como ja wi q'uiy ja nesipaj jari'
q'uiy ja necochij ixix tre ja Dios owi xa ma q'uiy ta ja nesipaj jari' xa ma q'uiy
ta ja necochij ixix tre chakaja'. Queri' xbij ja Jesús chique.

39 C'ac'ari' xbij jun c'ambal tzij chique:

—Jun moy wi nrc'aj chic jun rach moy xa netzakel pa jul chi e ca'i'.

40 Mta jun discípulo ja más ta na nrotakij chwach ja cani' rotak ja rmaestro.
Pro jun discípulo xa nak ta chi discipulo'al ja tok bien rtijon chic ri' xa queri'
rna'oj neli ja cani' rna'oj ja rmaestro.

41 ¿Nak tre tok neya' cuenta tre jun ti ril nuban ja rewach'alal pro mateya'
cuenta tre jun nimlaj ewil neban ixix? Ja tok neban queri' jari' cani' neya'
cuenta tre jun ti rc'utal che' ja c'o parwach ja rewach'alal pro mateya' cuenta
tre jun nimlaj che' ja c'o panewach ixix.

42 In chakaja' ¿nak moda nebij tre ja rewach'alal: —Wach'alal, taya'a' lugar
chake chi nkaya' jun consejo chawe tre ja il mac ja c'o pan ac'aslemal,
nixche' tre, pro xa mateya' cuenta tre chi más na nim ja il mac c'o pan
ec'aslemal ixix? Ja queri' xa caca' epalaj ja neban. Ja wi newajo' neya'
consejo tre ja rewach'alal rjawaxic nabey chi neya' can ja ritzelal ja c'o
chipan ja rec'aslemal ixix utzc'a chi nixcowini neya' utzlaj tak consejo tre
ja rewach'alal.

43 Queri' nbij chewe como mta jun utzlaj che' xtuya' ta itzel rwach nixtac'a
ja ritzel che' xtuya' ta rwach utz.

44 Como ja che' chijujunal rumac ja rwach nuya' chewi' tok notakixi nak chi
che'al. Ta c'a ja q'uix mta moda xtiwachij ta higo nixtac'a rxulquiej xtiwachij
ta uva.

45 Jun utzlaj achi utzil ja rc'olon pa ranma in tok ntzijoni utzil rc'amonto
ja nbij. Jun itzel achi xa itzelal ja rc'olon pa ranma in tok ntzijoni xa itzelal
rc'amonto ja nbij. Queri' nbij chewe como ja nojnak pa ranma jun winak jari'
nelto pa ruchi'.

* * * * * * * * * *

46 ¿Nak tre tok quewa' nebij chwe ri': —Kajaw, Kajaw, kas nixche' chwe, pro
xa mateban ja nbij chewe chi neban?

47 Xa nak ta ja nepi wq'uin ja wi nquic'axaj ja nmajon rbixic in wi
nquinimaj ja nbij chique chi nqueban eje'e' quewa' quibanic ri',

48 e junan ruq'uin jun achi xuban jun rochoch, xuc'ot na ja bar nutic wi'
rsimiento'il in parwi' abaj xtz'uba' wi'. Ja c'a tok xumaj jun nimlaj k'ekaljab
q'uiyi ja rkanya', lawulo' ban tre ja jay rmal pro ma xbe ta pa tok'ulew como
utz rtiquic banon.

49 Pro ja c'a winak ja chaka nquic'axaj ja ntzobal in wi matiqueban ja
nbij chique chi nqueban eje'e' e junan ruq'uin jun achi xuban jun rochoch
pro mta rsimiento'il, xa parwi' ulew xtz'uba' wi'. Ja c'a tok q'uiyi ja rkanya'
lawulo' ban tre ja jay rmal, chanim be pa tok'ulew, xajutij yojtaji ja jay. Queri'
xbij ja Jesús chique.

7

1 Ja Jesús tok tzuri tzij rmal cuq'uin ja winak be pa Capernaum.

2 C'o c'a jun capitán quixin soldado, c'o jun rmoso yawa'. Ja c'a moso arja'
congana lok' nna̱' rmal ja capitán in xajalal maja'n ticami.

3 Ja c'a capitán arja' tok xekaj rbixic ja Jesús ruq'uin ec'o jule' anciano e aj
Israel xerutakel chi nequic'utuj jun utzil tre ja Jesús chi npeti nurtzursaj ja
rmoso.
4 Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin ja Jesús congana quemaj rc'utuxic jun utzil tre: —
Ja capitán ni yatal wi' tre chi nabana' ja rutzil tre ja kamajon rc'utuxic chawe.
5 Como arja' congana nokrajo' ja rok tinamit Israel. Arja' banyon ja jay xin
molbal ri'il ja bar nkamol wi' ki' chi rc'axaxic ja rtzobal Dios, xeche' tre.
6 C'ac'ari' xebe, cachbilajel ja Jesús. Ja c'a capitán tok ec'o chic ja Jesús
chinakaj ja rochoch arja' xerutakel jule' ramigo chi rc'ulic, quewa' xbijel tre
ri':
—Wajaw, ma taban ta molestar awi' mwal, atat janila nim ak'ij, ma yatal ta
chwij chi xcatoc ta chipan ja wochoch
7 in nixtac'a yatal ta chwij chakaja' ja xinbe ta awq'uin, xar ja nwajo'
chawe, tabij chi ntzuri ja nmoso in wotak chi xa ruq'uin ari' ntzuri.
8 Queri' nbij chawe como anin bien wotak nak rbanic ja tok natban
mandar. Ec'oli ja nebano mandar wxin anin in chakaja' ec'oli soldado pa
nuk'a' anin chi nenuban mandar. Ja tok nbij tre jun chi: —Cateli, ninche' tre,
jari' ni nel wari'. Ja c'a wi nbij chi: —Catajo', ninche' tre jun chic, jari' ni npi
wari'. Ja c'a wi nbij tre ja moso ja c'o pa nuk'a' chi: —Tabana' ja wari', ninche'
tre, jari' ni nuban wi'. Queri' ja xbijel ja capitán tre ja Jesús.
9 Ja c'a Jesús congana c'asc'o'i xc'axaj ja tzij ja bixel tre rmal ja capitán. Ja
tok c'axtaj rmal xuya' vuelta in como ec'oli winak ja retran trij quewa' xbij
chique ri':
—Anin nbij chewe, ja capitán arja' más chi na k'axnak ja yukulbal ruc'u'x
wq'uin chewach ixix ja rix wach tak aj Israel, nixtac'a c'o ta jun chewe nwilon
ta ja queri' ta ja yukulbal ruc'u'x wq'uin ja cani' rxin arja', ne' chique.
10 Ja c'a winak ja retakonel rmal ja capitán eje'e' xemelojto. Ja tok quetz'at
ja moso ma yawa' chi ta, utz chic.

* * * * * * * * * *

11 Ja c'a pa jun chic k'ij ja Jesús be chipan jun tinamit Naín rubi'. E q'uiy
chique ja rdiscípulo xerachbilajel in congana e q'uiy ja winak xetre'el trij.
12 Ja c'a Jesús tok xekaj chinakaj ja bar natoc wi' chipan ja tinamit ec'o
jule' winak xerutz'at, c'o jun camnak nequimuku'. Ja nemuki ral jun ixok
ti malca'n in ni xarwari' jun ti ral pro cami. Ja rixok e q'uiy ja rach tak aj
tinamit erachbilan tre ja mukuninem.
13 Ja c'a kajaw Jesús tok xutz'at ja rixok congana xpokonaj rwach: —Ma
catok' ta, ne' tre.
14 C'ac'ari' xuchap ja ch'atan che' ja bar telen wi' ja camnak. Ja c'a winak
ja retelyon rxin ja camnak eje'e' xepapo'i. C'ac'ari' ja Jesús quewa' xbij tre ja
camnak ri': —Joven, camic nbij chawe, catyictaji. Queri' xbij tre.
15 Ja c'a rala' c'astaji, tz'abe' nojoj in xumaj tzij. C'ac'ari' ja Jesús xujach can
tre ja rute'.
16 Ja c'a winak congana quixbej qui' rmal ja bantaji pro canojelal in
quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios: —Jala' jun nimlaj profeta xin Dios ja winakarnak
chikacojol camic. Ja Dios camic rtakonto jun To'onel chikacojol ja rok tinamit
rxin, xeche'e.
17 Ja milagro ja xuban ja Jesús jari' xel rbixic nojel nat nakaj chipan ja
departamento Judea in xel rbixic chakaja' nojel tinamit ja c'o chinakaj ja
departamento.

* * * * * * * * * *

18 Nojel c'awa' ja bantaji ri' xechol chwach ja Juan Bautista rmal ja
rdiscípulo arja'.
19 Ja c'a Juan Bautista arja' ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo xersiq'uij, xerutakel
ruq'uin ja Jesús in quewa' xbijel chique ri' chi nequic'axaj tre: —¿La atat ja rat
Cristo ja bitajnak can chi natpi na owi nkaybej chi na jun? ne'el chique.
20 Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin ja Jesús quewa' quibij tre ri':
—Ja Juan Bautista arja' okrtakonto awq'uin, quewa' rbinto chawe ri': —¿La
atat ja rat Cristo ja bitajnak can chi natpi na owi nkaybej chi na jun? ne'to
chawe, xeche' tre.
21 Ja c'a Jesús ni jari' hora xumaj quitzursaxic jule' winak ja rec'o tri' pro
e q'uiy ja winak. Xertzursaj ja yawa'i' masqui emajtajnak rmal c'ayewalaj
tak yobil, xeruto' ja rec'o pa quek'a' itzel tak espíritu in e q'uiy ja moya' xujak
quewach chakaja'.
22 C'ac'ari' xbij chique ja ca'i' discípulo ja re xin Juan Bautista:
—Jix, jebij tre ja Juan nojel ja retz'aton camic in nojel ja rec'waxan. Ja moya'
neca'y chic. Ja maquecowini nebini nebin chic. Ja rec'o itzel tak ch'a'c chiquij
xetzuri. Ja tacona' nquic'axaj chi tzij. Ja camnaki' xec'astaji. Ja meba'i'
majtajnak rbixic chique ja utzlaj tzij xin totajem ja rtakonto ja Dios.
23 In tebij tre ja Juan chakaja' chi congana qui'il chique ja winak ja ma
junwi' ta nquena' rmal ja samaj ja nintajini nban. Queri' tebij tre, ne'el ja
Jesús chique ja discípulo rxin ja Juan Bautista.
24 Ja c'a Jesús tok ebenak chic ja ca'i' discípulo c'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja
winak tre ja Juan Bautista:
—Ja Juan ja tok q'ueje' pa tak lugar ja kas talan wi' ¿nak c'a tre tok xixbe
ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan chi xa puersa cani' jun aj nsil rmal
xcomel?
25 ¿Nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan chi congana
rwekon ri' tre buen tak tziak ja nimak rjil? Pro ixix bien ewotak chi ja
winak ja necojo buen tak tziak ja nimak rjil in nquelok' xa nak ta c'o quigana
nquelok' jari' pa nimak tak jay quixin rey neq'ueje' wi'.
26 ¿Nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan chi arja' jun
profeta xin Dios? Jari' ni katzij wi' chi profeta pro ma ruyon ta ja chaka ta
profeta ocnak wi'.
27 Queri' nbij chewe como ja Juan arja' chomarsani ja bey rxin ja Cristo ja
cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari': —Anin ntakel ja ntajko'm
chi nnabeyaj chawach utzc'a chi arja' nerchomarsaj ja rabey. Queri' bitajnak
can rmal ja Dios tre ja Cristo.
28 Anin nbij chewe chi mta jun profeta q'uejenak ta wawe' chwach'ulew ja
nim ta ruk'ij chwach ja Juan Bautista pro ja chipan ja gobierno xin Dios jun
winak masqui xa ti sencillo pro más chi na nim ruk'ij arja' chwach ja Juan,
ne'e ja Jesús chique ja winak.
29 E q'uiy ja winak e cachbil ja molol tak impuesto tok quic'axaj ja xbij ja
Jesús quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios como eje'e' ebanon bautizar rmal ja Juan.
30 Pro ja c'a fariseo e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley
xin Dios eje'e' ma xcajo' ta xeban ta bautizar rmal ja Juan, jari' xa nquech'a'
ja rvoluntad Dios pa tak quic'aslemal.
31 C'ac'ari' xumaj chic jutij tzij ja kajaw Jesús:
—¿Bar c'a nixnjunsaj wawa' ja rix tinamit Israel?
32 Cuq'uin ca'i' moc ac'ala' nixnjunsaj wi' ja quimajon tz'anem pa tak
c'aybal. Jun moc nquerak quechi' chiquij ja jun moc chic: —Ajoj kaban ja
música xin quicotemal pro ja rixix mta xajoj xeban, ma xixquicot ta. In kaban

chic jun xin bis in nixtac'a xixbison ta chakaja', ni majun nak ta newajo',
neche'e ja rac'ala' chique ja jun chic moc.
33 Ja c'a rixix nixnjunsaj cuq'uin ja rac'ala' ja ni majun nak ta ncajo' como
ja Juan Bautista tok arja' peti ma kas ta wa' je'e cuq'uin ja winak in mta vino
xutij in rmalari' tok xebij tre chi c'o jun itzel espíritu ocnak tre.
34 In xinpi chic anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak,
xinwa' cuq'uin ja winak in c'oli vino xintij in rmalari' xebij chwe chi xa in
mun in xa in tijol vino in xa e wamigo ja molol tak impuesto e cachbil ja jule'
chic ajmaqui'.
35 Pro ja c'a ralc'wal Dios eje'e' bien nch'obtaj cumal canojelal chi ja Juan
Bautista rna'oj Dios ja nucoj in queri' chwe anin, rna'oj Dios ncoj chakaja',
ne'e ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

36 C'o c'a jun achi arja' fariseo xuban invitar ja Jesús pa rochoch chi newa'
ruq'uin. Ja c'a Jesús be ruq'uin in tok xekaji xe'oc pa mesa.
37 Chipan c'a ri' tinamit tri' c'o wi' jun ixok itzel rc'aslemal. Ja c'a rixok
tok xc'axaj chi ja Jesús rmajon wa'im pa jay ruq'uin ja fariseo be ruq'uin,
rc'amonel jule' ak'om qui' rxula', rc'amonel chipan jun rc'olibal ja banon
rbanic, alabastro ocnak.
38 Ja c'a tok xekaj ruq'uin ja Jesús xuque'e in xumaj ok'ej. Ja c'a riya'l rwach
congana kaj chi rkan ja Jesús in ja rsamal rwi' jari' xsubej. Ja tok sutaj rmal
c'ac'ari' xtz'ubaj ja rkan in xuya' ja rak'om trij.
39 Ja c'a fariseo ja banyon invitar rxin ja Jesús tok xutz'at ja xuban ja rixok
quewa' xuch'ob kaj pa ranma ri': —Ja Jesús wixta katzij chi profeta xin Dios
rotak ta c'ari' nak rbanic ja jun ixok le' ja ntajini nuchap rkan. Como jala' jun
ixok le' xa itzel rc'aslemal. Queri' xuch'ob kaj.
40 C'ac'ari' bix tre rmal ja Jesús:
—Simón, camic c'o jun tzij nwajo' nbij chawe ri', ne'xi.
—Utz c'ari' Maestro, tabij c'a chwe, ne'e ja Simón.
41 C'ac'ari' bix chic tre rmal ja Jesús:
—C'o jun achi ec'o ca'i' achi'i' ja c'o quec'as ruq'uin. Jun, jo'o' ciento ja ruc'as,
ja c'a jun chic cincuenta.
42 Ja c'a tok ma xecowin ta quetoj ja quec'as mta ban chique, xecuyi rmal
ja rajaw pwok. Camic Simón, tabij c'a chwe ¿nak chique ja ca'i' achi'i' ja más
najo'n chic rxin ja rajaw pwok? ne'xi ja Simón.
43 —Ja nbij anin jari' ja más nim ruc'as, ne' tre.
—Queri', ne'x rmal ja Jesús.
44 C'ac'ari' ja Jesús xuya' vuelta, nutz'at ja rixok in quewa' xbij chic tre ja
Simón ri':
—Tatz'ata' mpe' ja rixok ri'. Atat tok xinocto pan awochoch mta ch'ajbal
wakan xaya' chwe chi nc'ulic pro jawa' ixok ri' arja' xuch'aj wakan chi riya'l
rwach in rsamal rwi' xsubej.
45 Atat ma xatz'ubaj ta nuchi' chi nc'ulic pro jawa' ixok ri' arja' chijutij
rmajon rtz'ubaxic ja wakan.
46 Atat nixtac'a aceite xaya' ta pa nwi' chi nc'ulic pro jawa' ixok ri' arja' xuji'
wakan chipan jun ak'om ja congana qui' rxula'.
47 Rmalc'ari' ja tok nbij chawe, ja rixok masqui congana il mac rbanon pro
bien k'alaj chi cuytajnak chic nojelal como congana ninrajo'. Pro ja wi xa ma
q'uiy ta ja rawil amac ja cuytajnak jari' ma kas ta nwinakari ja rajoben ri'il
pan awanma, ne' tre.
48 C'ac'ari' xbij tre ja rixok:

—Cuytaji ja rawil amac, ne' tre.
49 Ja c'a jule' chic invitado ja rec'o pa mesa ruq'uin ja Jesús eje'e' quemaj
tzij chibil tak qui':
—¿Nak c'a ocnak wi' ja Jesús le' chewi' tok nbij chi nucuy ja il mac chakaja'?
xeche'e.
50 Ja c'a Jesús xbij chic tre ja rixok:
—Ja yukulbal ac'u'x ja c'o wq'uin jari' xatto'owi. Camic utz chic natbe,
catquicoti, ne' tre.

8

1 Xuban jun ca'i' k'ij xumaj chic jutij bey ja Jesús, be pa tak tinamit in pa
tak aldea chijujunal, nuya' rbixic ja rtzobal Dios in nuch'ob chiquewach ja
winak ja utzlaj tzij ja nuc'ut chikawach nak rbanic ja gobierno xin Dios.
Xerachbilajel ja cablajuj apóstol.
2 Ec'o jule' ixoki' xerachbilajel chakaja'. Ja c'a rixoki' eje'e' nabey emajta-
jnak rmal yobil in ec'o pa quek'a' itzel tak espíritu pro etzursan chic rmal ja
Jesús. Jun ja rixok María rubi' ja c'o chic jun rubi' Magdalena ne'xi. Ja c'a
María Magdalena arja' e wuku' itzel tak espíritu ja xelasax tre rmal ja Jesús.
3 Jun chic, Juana rubi', rxjayil Chuza. Ja c'a Chuza arja' nbano cuenta rxin ja
meba'il rxin ja rey Herodes. Jun chic, Susana rubi', in c'a ec'o na más chakaja'.
C'oli quimeba'il ja nquitobej ja Jesús chipan nak ja c'o rjawaxic tre.

* * * * * * * * * *

4 Congana e q'uiy ja winak xurquimolo' qui' ruq'uin ja Jesús, nojel tak
tinamit epenak wi', tokori' c'o jun c'ambal tzij xbij chique quewari':
5 —C'o jun ajticola' be pa ticoj tijco'm pa rchenoj. Ja c'a tok xekaji xumaj
rchicaxic ja rija'tz. C'o c'a kaj pa bey jari' pak' can chakan cumal winak in tij
cumal tz'iquin.
6 C'o chic jule' kaji ja bar c'o wi' abaj. Ja c'a tok xelto chakiji chanim como
mta rch'abakil rpan ja rulew.
7 C'o chic jule' kaj pa tak q'uix in tok xelto xumaj q'uiyem rachbil ja q'uix.
Ja c'a tok q'uiswani camsaxi ja tijco'm rmal q'uix.
8 Pro c'o chic jule' kaj pan utzlaj ulew in wachini chi utz, ja jujun chirwach
ija'tz xuya' jujun ciento rwach, ne'e ja Jesús chique. Ja c'a tok bitaj rmal ja
tzij ri' cow tzijoni: —Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij kaj chewe ri', ne'
chique.
9 C'ac'ari' ja rdiscípulo quibij tre:
—Tach'obo' chikawach nak rbanic ja jun c'ambal tzij ja c'a xabij kaj, xeche'
tre.
10 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ja rixix yatajnak chewe chi newotakij nak rbanic ja rawatal je'e tre ja
gobierno xin Dios pro ja c'a jule' chic winak pa c'ambal tak tzij nintzijon wi'
cuq'uin utzc'a masqui c'o quewach pro matiquetz'at ja nc'ut chiquewach in
masqui c'o quixquin pro matich'obtaj cumal ja nbix chique.
11 Camic nch'ob c'a chewach nak rbanic ja c'ambal tzij. Ja rija'tz jari' tibij
tzij ja rtzobal Dios.
12 Ja kaj pa bey jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal Dios
pro npeti ja diablo nlasajel ja rtzobal Dios pa tak canma utzc'a matiquinimaj
utzc'a matiquewil ja totajem xin Dios.
13 Ja kaji ja bar c'o wi' abaj jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja
rtzobal Dios in nquinimaj, congana nequicot rmal. Pro eje'e' e cani' jule'
tijco'm ja mta rc'amal, xa ti jurata nquinimaj. Ja c'a tok xterila' ja c'ayewalaj
tiempo xa nqueya' can.

14 Ja kaj pa tak q'uix jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal
Dios pro tok nq'uiswani xa ja' nquibisoj chic ja xin rwach'ulew cani' tre
meba'il in cani' tre quicotemal, cani' nejik' chipan. Eje'e' xa e cani' jule'
tijco'm ja mta rwach nuya'.
15 Pro ja c'a rija'tz ja kaj pan utzlaj ulew jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja
nquic'axaj ja rtzobal Dios in nquec'ol pa tak canma pro jun utzlaj anma ja
mta engaño rc'an. Eje'e' nquecoch' ja npi chiquij in tok nq'uiswani buena
nwachini ja rutzil pa tak quic'aslemal.

* * * * * * * * * *

16 Ni majun nak ta nbanowi xtutzij ta jun candil in xtijupba' ta c'a jun bojo'y
parwi' nixtac'a xtuya' ta xe' ch'at chakaja'. Pro ja c'a nbani, ja tok ntzijtaji jun
candil ncanox jun rc'olibal ja bar nya̱' wi' utzc'a pa sak neq'ueje' wi' ja winak
ja ne'oc pa jay.
17 Queri' nbij chewe como nojel ja rawatal je'e jari' nel na pa sakil in nojel
ja ma k'alajinnak ta je'e jari' nerila' na jun k'ij tok xtik'alajini, notakix na.
18 Rmalc'ari' tok nbij chewe, bien teya'a' ewxquin tre ja remajon rc'axaxic
como ja winak ja c'o je'e yatajnak chique eje'e' nyataj na más chique. Ja c'a
winak ja mta yatajnak chique pro nquech'ob chi c'oli jari' nlasax chique.
Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

* * * * * * * * * *

19 C'ac'ari' xe'urkaji ja rch'alal ja Jesús cachbil rute' pro maquecowini
ne'oqui ja bar c'o wi' arja' como congana e q'uiy ja winak.
20 C'ac'ari' bix tre ja Jesús:
—Pakasa' rate' in ja re awach'alal ec'o chwa jay, natquisiq'uij, ne'xi.
21 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ja nec'axani ja rtzobal Dios in nquinimaj ja nbij chique chi nqueban eje'e'
c'ari' e'ocnak nute' in e'ocnak wach'alal, ne' chique.

* * * * * * * * * *

22 Xuban jutij ja Jesús xoc pa lancha e rachbil ja rdiscípulo: —Jo' chajuparaj
ya', ne' chique, in xebe.
23 Kas quimajon binem parwi' ja ya' ja tok kaj chi waram ja Jesús. Chaka
c'a jalal ja tok jaktajto jun nimlaj ik' chiquij. Ja c'a lancha ntajini nnoji ja ya'
chipan, ec'o chic pa rc'ayewal.
24 Ja c'a discípulo eje'e' quec'as ja Jesús:
—Maestro, Maestro, camic nokcami, nokbe pa ya', xeche' tre. Yictaji ja
Jesús, xuk'il ja ik', xuk'il ja ya' chakaja'. C'ac'ari' cami ja ik' in ni sile'e ja ya'.
25 C'ac'ari' xbij chique:
—¿Bar c'a xoc wari' ja yukulbal ec'u'x wq'uin? ne' chique. Ja c'a reje'e'
congana quixben qui', congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji in quemaj rbixic
chibil tak qui':
—¿Nak rbanic c'ala' ja rachi le'? Como arja' nuban mandar ja ik', nuban
mandar ja ya' in nnimax taka'an rmal, xeche'e.

* * * * * * * * * *

26 Xe'ekaj c'a chipan jun lugar Gadara rubi' ja c'o chajuparaj ya' tre ja
departamento Galilea.
27 Ja c'a Jesús tok xeli ja pa lancha c'o jun achi xekaj ruq'uin. Ja c'a rachi
c'o chic tiempo e'ocnak jule' itzel tak espíritu tre. Ni mta wi' rtziak nucoj in
matiq'ueje' pa rochoch chakaja', xa pa comsanto nq'ueje' wi'.
28 Ja c'a tok xutz'at ja Jesús xumaj rakic ruchi', xuque' chwach in cow
tzijoni, quewa' xbij tre ri':

—Jesús, atat ja rat Ralc'wal ja nimlaj Dios ¿nak nawajo' chwe? Tabana' jun utzil, maxta taban pokon chwe, ne' tre.

29 Queri' xbij tre como ja Jesús arja' ntajini nuban mandar ja ritzel espíritu ja rocnak tre ja rachi chi nelel pa ranma. Ja c'a rachi q'uiylaj mul q'uejenak pa ruk'a' ja ritzel espíritu in c'o je'e bac'on ruk'a' rkan pa cadena pro ni ma c'ayew ta nuban tre nq'uiokpij in nc'amarel rmal ja ritzel espíritu chipan ja chakijlaj ulew.

30 Ja c'a Jesús xbij tre:

—¿Nak c'a abi'? ne' tre.

—Anin in Legión,* ne'xi rmal ja rachi. Queri' rubi' xbij como congana e q'uiy jule' itzel tak espíritu e'ocnak tre.

31 Ja c'a ritzel tak espíritu eje'e' congana quecoj ja Jesús pa ch'a'oj chi maquerutakel chipan ja nimlaj jul ja c'a c'a nat nekaj wi' xe' ulew chipan ja nimlaj k'ekumal.

32 Ec'o pon c'a jule' ak congana e q'uiy quimajon wa'im pa tak k'ayis. Ja c'a ritzel tak espíritu congana quecoj ja Jesús pa ch'a'oj chi nuya' lugar chique chi ne'oc pa quicuerpo ja ak. Ja c'a Jesús xuya' lugar chique.

33 In queri' queban, xe'el pa ranma ja rachi, xe'oc pa tak quicuerpo ja ak. Ja c'a ak chaka maril xe'oqui ja ritzel tak espíritu chique, eje'e' quemaj c'amc'oj canim, xebe, xexule' chwach jun jayu' congana tiquitic, xebe c'a pa ya' in tri' xejik' wi' canojelal.

34 Ja c'a chajinel quixin ja ak tok quetz'at ja bantaji xe'anmaji, xebe chipan ja tinamit in pa tak aldea chakaja', xequicholo' nojel ja bantaji.

35 Ja c'a winak tok quic'axaj eje'e' xepeti chi nurquitz'ata' ja bantaji. Ja tok xe'urkaji ja bar c'o wi' ja Jesús quetz'at ja rachi ja xelasaxel ja ritzel tak espíritu tre, arja' tri' tz'ubul wi' chwach ja Jesús, c'o chic ja rtziak rcojon, tz'akat chic ja rpensar. Ja c'a winak tok quetz'at congana quixbej qui' rmal.

36 C'ac'ari' ja xetz'atowi ja bantaji eje'e' quemaj rcholic chiquewach ja jule' chic winak nak rbanic ja tok tzuri ja rachi ja rec'o jule' itzel tak espíritu tre nabey.

37 Canojel ja winak ja raj Gadara eje'e' congana quic'utuj tre ja Jesús chi matiq'ueje' chic más chiquicojol como congana quixben qui'. Ja c'a Jesús xoc chic chipan ja lancha chi nmeloji.

38 Ja c'a rachi ja xelasaxel ja ritzel tak espíritu tre xbij tre ja Jesús:

—Tabana' jun utzil, taya'a' lugar chwe chi nintre' chawij chijutij, ne' tre.

39 —Mejor ja naban, jat chi awochoch, jabij chique ja winak chi janila jun nimlaj samaj xuban ja Dios chipan ja rac'aslemal, ne'xi rmal ja Jesús. C'ac'ari' be ja rachi cuq'uin ja rach tak aj tinamit in xumaj rbixic chique canojelal ja nimlaj samaj ja xuban ja Jesús chipan ja rc'aslemal.

* * * * * * * * * *

40 Ja c'a Jesús tok meloj chic jutij ja chajuparaj ya' congana qui'il rc'ulic bani cumal ja winak como ayben cumal canojelal.

41 C'ac'ari' c'o jun achi peti, Jairo rubi', arja' jun chique ja jefe rxin ja jay xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios. Ja c'a Jairo tok xurkaj ruq'uin ja Jesús xuque' chwach in congana xc'utuj jun utzil tre chi nbe chi rochoch

42 como c'o jun rme'al camíc nuban in ni xarwari' ti jun, c'o la cablajuj rjuna'. Be c'a ja Jesús pro congana e q'uiy ja winak nquepitz' qui' trij ebenak pa rochoch ja Jairo.

---

* **8:30** Legión tibij tzij congana e q'uiy.

43 C'o c'a jun ixok yawa' ja c'o chiquicojol ja winak, tuban cablajuj juna'
ni c'o wi' je'e quic' nel tre. Ja rixok rq'uison chic nojel ja c'o ruq'uin chi
rk'omaxic ri' cuq'uin doctori' pro majun nak ta cowin ta tzursan ta rxin.
44 Ja c'a xuban ja rixok xa jani' tiloc más trij ja Jesús. Ja c'a tok xekaj ruq'uin
xuchapoc jutz'it ruchi' ja rtziak. Chaka maril xuchapoc rtziak ja Jesús ni
caje'e ja quic' tre.
45 Ja c'a Jesús xbij:
—¿Nak xinchapowi? ne'e.
—Ma anin ta, ma anin ta, xeche'e ja winak canojelal. Ja c'a Pedro in ja re
rachbil eje'e' quibij tre ja Jesús:
—Pro Maestro ¿la matatz'at la'an chi congana winak quipitz'on qui' chawij
in nquemin qui' chawij chakaja' chewi' nak tre tok nabij: —Nak xinchapowi,
taka'an natche'e? xeche' tre.
46 —Wotak chi c'o jun xinchapowi como xinna' chi c'oli ja poder xel chwe,
ne'e ja Jesús chique.
47 Ja c'a rixok tok xutz'at chi maticowin chic nwawaj ja xuban peti,
congana nbirboti rumac ja xbeben ri'il, xuque' chwach ja Jesús in xumaj
rbixic tre nak tre tok xuchapoc ja rtziak, pro ni chiquewach canojel ja winak
xbij wi' tre. In xbij tre chakaja' nak rbanic ja tok ni jari' hora tzuri.
48 Bix tre rmal ja Jesús: —Nme'al, ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzursani.
Camic utz chic natbe, catquicoti, ne'xi ja rixok.
49 Ja Jesús c'a rmajon na tzij ja tok c'o jun xurkaji, elnakto pa rochoch ja
jefe rxin ja jay xin molbal ri'il, quewa' xbij tre ja jefe ri':
—Jairo, ja rame'al cami, ma taban chi ta molestar más ja Maestro, ne' tre.
50 Ja c'a Jesús tok chaka maril xc'axaj ja bix tre ja Jairo quewa' xbij chic tre
ri':
—Ma taxbej ta awi', ja naban, tiyuke' ac'u'x wq'uin in ja rame'al can
nc'astaji, ne' tre.
51 Ja tok xe'ekaj chi rochoch ja Jairo ja Jesús arja' ma xuya' ta lugar chique
ja winak chi xe'oc ta pa jay ruq'uin. Ja xe'oc chipan xa queyon ja Pedro, ja
Jacobo in Juan e cachbil ja rtata' rute' ja xtan.
52 Canojel ja winak quimajon ok'ej in congana síc' nqueban. Ja c'a Jesús
xbij chique:
—Ma quixok' ta como ja xtan ma camnak ta, xa waram rbanon, ne' chique.
53 Pro ja reje'e' xa quitzebej como bien cotak chi cami ja xtan.
54 C'ac'ari' ja Jesús xuchap chi ruk'a' ja camnak in quewa' xbij tre ri':
—Catyictaji xtan, ne' tre.
55 Ja c'a xtan melojto in ni jari' hora yictaji. C'ac'ari' ja Jesús xbij chique chi
nqueya' rway.
56 Ja c'a rtata' rute' eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja milagro ja xuban ja
Jesús pro arja' xbij chique:
—Ni majun bar ta tebij wi' ja c'a bantaji ri', ne' chique.

9

1 C'ac'ari' xersiq'uij ja cablajuj discípulo in xuya' chique chi c'o quek'a'
chique canojel ja ritzel tak espíritu chi necowini nequiwasajel chique ja
winak in xuya' chique chakaja' chi necowini nequitzursaj yawa'i'.
2 In xerutakel chi nequiya'a' rbixic ja gobierno xin Dios utzc'a chakaja' chi
ne'equitzursaj ja yawa'i'.
3 Quewa' xbijel chique ri':

—Ni majun nak ta nec'amel ja tok nixbe, nixtac'a nec'amel ta ech'ame'y, nixtac'a emaleta, nixtac'a eway, nixtac'a epwok in ni xa ja wari' ja recamisa nec'amel ja recojon, ma ca'i' ta.
4 Xa nak ta chi jayil xquixoc wi' tri' nixq'ueje' wi', c'a tokori' neya' can ja tok nixbe chic cha jun chic tinamit.
5 In xa nak ta ja maquec'ulu ewxin, ja c'a tok nixelto chipan ja quitinamit tequiraj can ja pokok ja c'o pan ewakan. Queri' neban jari' retal chi eje'e' nquetij na ja rpokonal rmal ja matiqueya' quixquin tre ja nebij chique. Queri' xbijel chique.
6 Ja c'a cablajuj discípulo eje'e' xe'elel, xebe pa tak aldea pro nojel tak aldea, quemaj rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo in quemaj quitzursaxic ja yawa'i' chakaja'. Queri' queban xa bar ta tri' xe'ekaj wi'.

* * * * * * * * * *

7 Ja Jesús nojel ja ntajini nuban xekaj rbixic ruq'uin ja gobernador Herodes. Ja c'a Herodes arja' kas nk'isaj ri' chi rch'obic nak ja kas mero nbanowi nojel awa' wari' ja nekaj rbixic ruq'uin. Como ec'oli nebini chi Juan Bautista ja nbanowi como eje'e' nquibij chi c'astajnakto chic ja Juan Bautista chiquicojol camnaki'.
8 Ec'o chi c'a jule' nebini chi ja camnak Elías ja nbanowi como eje'e' nquibij chi rc'utun chic ri' ja rElías chiquewach ja winak. In ec'o chic jule' nebini chi c'o jun chique ja rojer tak profeta ja c'astajnakto chic in arja' nbanowi, neche'e.
9 Pro ja Herodes arja' quewa' xbij ri': —Ja Juan jari' anin wa'an xinyo' orden chi lasax rwi' pro nak la chi achi'al ja nbanowi nojel awa' wari' ja nurkaj rbixic wq'uin. Queri' xbij in xumaj rch'obic nak nuban utzc'a chi nutz'at ri' quewach ruq'uin ja Jesús.

* * * * * * * * * *

10 Ja c'a cablajuj apóstol tok xemelojto quechol chwach ja Jesús nojel ja xequibana'. Ja c'a Jesús xeruc'amel, xequiyonaj qui' pa jun lugar ja kas talani ja bar ma ec'o ta wi' winak. Jari' lugar pa rcuenta ja tinamit Betsaida c'o wi'.
11 Ja c'a winak tok xekaj rbixic cuq'uin chi be ja Jesús xebe eje'e' chakaja', xequiwila'. Ja c'a Jesús tok xe'ekaj ruq'uin arja' xeruc'ul, xuya' rbixic chique nak rbanic ja gobierno xin Dios in xertzursaj ja yawa'i' chique.
12 Ja c'a tok xuban hora xepeti ja cablajuj apóstol in quewa' quibij tre ja Jesús ri':
—Mejor, que'ataka'el ja winak pa tak tinamit in pa tak aldea ja c'o chikanakaj utzc'a chi nequicanoj quiposada in nequilok'o' queway como ja lugar ja rokc'o wi' ri' congana talani, xeche' tre.
13 —Ixix nixyo' chique ja nquetij, xeche'x rmal.
—Pro mta nak ta kac'amonto xarwari' jo'o' rkan caxlanway in e ca'i' cakan ch'u'. ¿La nokbe ta na c'a ajoj chi rlok'ic queway ala' winak canojel le'?
14 Queri' quibij tre como ja xa queyon achi'i' ec'o la jo'o' mil.
—Tebij chique ja winak chi quetz'abe'e pro pa tak moc ncuc'aj qui', e cincuenta ja jujun moc, ne' chique ja rapóstol.
15 Queri' queban, xekaji canojelal chi tz'ubulem.
16 C'ac'ari' xuc'am ja jo'o' rkan caxlanway e rachbil ja ca'i' cakan ch'u', ca'y chicaj in xmaltioxij tre ja Dios. Xuwech' ja caxlanway, xujach chique ja rdiscípulo chi eje'e' nqueya' chic chique ja winak.
17 Xewa'i pro ni canojelal in xenoji chi utz. Ja c'a caxlanway rachbil ch'u' mol ruchi' ja totaji, cablajuj chacach xuban.

* * * * * * * * * *

18 Xuban jutij ja Jesús ruyon ryonan ri', ntajini nuban ja roración. Ec'oli ja
rdiscípulo ruq'uin in quewa' xbij chique ri':
—Anin ¿nak inocnak wi' ja nquibij chwe ja winak? ne' chique.
19 —Ec'oli nebin chawe chi atat at Juan Bautista, jule' chic nebini chi at
Elías in ec'o chic jule' ja nebini chi at jun chique ja rojer tak profeta in camic
atc'astajnakto chic chiquicojol camnaki', neche' chawe, xeche' tre.
20 —Ja c'a rixix ¿nak nebij chwe, nak inocnak wi'? ne'e. Peti ja Pedro, xbij
tre:
—Ja ratat at Cristo ja ratcha'on rmal ja Dios, ne' tre.

* * * * * * * * * *

21 Pro ja Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ni majun bar ta tri' xtebij wi' chi anin ja rin Cristo.
22 Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak q'uiy rwach ja
rpokonal ntij na, xa itzel ninquetz'at na ja principali' xin tinamit e cachbil ja
jefe quixin sacerdote e cachbil chakaja' ja maestro ja netijon quixin ja winak
tre ja ley xin Dios, nincamsax na in chi rox k'ij ninc'astaj na, ne' chique.
23 C'ac'ari' xumaj chic tzij cuq'uin canojelal, quewa' xbij chique ri':
—Xa nak ta ja c'o rgana nyuke' ruc'u'x wq'uin rjawaxic chi matuya' rgana
ja tzabuklaj c'aslemal rc'an. Rjawaxic chakaja' chi k'ij k'ij ni matipokonaj
wi' nutij ja rpokonal mwal in ntre'el chwij. Jari' cani' jun cruz nya' trij pro
matipokonaj nuc'am ja cruz, nrijkajel in nbe ja bar necamsax wi'.
24 Queri' nbij chewe como xa nak ta ja npokonaj nuya' can ja rc'aslemal
jari' matuwil c'ari' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro xa nak ta ja
matipokonaj nuya' can ja rc'aslemal mwal anin in rmal ja utzlaj tzij ja
nc'amonto jari' can nuwil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
25 Como cani' tre jun winak ¿nak c'a nuch'ec trij wi xuch'ec nojel ja meba'il
rxin ja rwach'ulew pro wi xa ntz'ila' ja rc'aslemal in wi ma xuwil ta ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij?
26 Queri' nbij chewe como ja winak xa nak ta chi winakil wi xa q'uixbal
nquena' nquecoj qui' wq'uin in wi xa q'uixbal nquena' rmal ja ntzobal, anin
chakaja' q'uixbal nna' chi xquenucoj ta pa ncuenta. Anin ja rin Alc'walaxel
ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak xa q'uixbal nna' chi xquenucoj ta pa ncuenta
tokori' tok xquinpi chic jutij, congana nim chic nuk'ij tri' in congana nch'a'an
chic chwij ja gloria xin Dios in chakaja' ewachbilanto ja santilaj tak ángel xin
Dios.
27 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ec'oli chewe ja rec'o wawe' camic ri' c'a
ec'as na ja tok xtiquetz'at ja gobierno xin Dios. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

28 C'o la waxaki' k'ij rbin awa' jule' tzij ri' ja tok be parwi' jun jayu' chi
nerbana' oración e rachbil ja Pedro, ja Jacobo in Juan.
29 Kas rmajon oración ja tok xuq'uex ri' ja rachbal in ja rtziak kas sak xeli,
congana nc'ac'oti.
30 Chaka c'a jalal tok xewinakar e ca'i' achi'i', quemaj tzij ruq'uin, jun
Moisés in ja jun chic Elías.
31 Ja c'a Moisés in Elías eje'e' congana nch'a'an chic chiquij ja gloria xin Dios,
quimajon rtzijoxic ja rcamic ja Jesús como ja Jesús nbe pa Jerusalén in tri'
nerjacha' wi' ri' pa camíc.
32 Ja c'a Pedro arja' congana majtajnak ma waram in queri' chique ja
rachbil chakaja' pro quecoch'. Quetz'at ja Jesús chi ja gloria xin Dios ntajini
nch'a'an trij in xequetz'at ja ca'i' achi'i' chakaja' ja rec'o ruq'uin.

33 Ja c'a Pedro kas elem nqueban ja ca'i' achi'i' ja tok quewa' xbij tre ja Jesús
ri': —Maestro, congana qui'il ja rokc'o wi' ri'. Kabana' oxi' tak jay wawe',
jun awxin atat, jun rxin Moisés in jun rxin Elías, ne' tre. Pro ja Pedro xa ma
xuch'ob ta ja xbij.
34 C'a rmajon na tzij ja Pedro tok c'o jule' sutz' xermujaj in kaj chiquij. Ja c'a
roxi' apóstol congana quixbej qui' tok quetz'at chi ec'o chic chipan ja sutz'.
35 C'o c'a jun kulaj tzijonto chipan ja sutz', quewa' xbij chique ri': —Jawa'
wari' jawa' chak'laj Walc'wal, teya'a' ewxquin tre nak ja nbij arja' chewe,
ne'e.
36 Ja tok tzuri tzij rmal ja kulaj, ja rapóstol tok quetz'at mchita ja rElías,
mchita ja Moisés, xa ruyon ja Jesús c'o can chic. Nojel awa' ja quetz'at ri' xa
pa tak canma quec'ol wi', q'uiylaj tiempo ja ni majun bar ta tri' quibij wi'.

* * * * * * * * * *

37 Ja c'a chi rcab k'ij tok xemelojto ja Jesús parwi' jayu' congana e q'uiy ja
winak xebe chi rc'ulic.
38 C'o c'a jun achi chiquicojol cow tzijoni, quewa' xbij tre ri':
—Maestro, tabana' jun utzil, anin c'o jun nc'ajol in ni xarari' ti jun, tatz'ata'
paki jutz'it.
39 C'o jun itzel espíritu nchapo rxin in chaka jalal tok nuya' síc', c'ol ataque
nya̱' tre in nel rpuluw ruchi'. Congana ncamsax pa tok'ulew, kas maril
nsokpix rmal ja ritzel espíritu.
40 In xinc'utuj jun utzil chique ja radiscípulo chi nquiwasaj ja ritzel espíritu
pro eje'e' ma xecowin ta quiwasaj ta, ne'e ja rachi.
41 Ja c'a Jesús tok c'axtaj rmal ja bix tre rmal ja rachi quewa' xbij ri':
—Ixix ja rix tinamit Israel, ni taka'an mta wi' yukulbal ec'u'x wq'uin,
taka'an yojtajnak ja rena'oj. Taq'ue titzuri ja nsamaj checojol, c'ayew chwe
chi ncoch' más ja matiyuke' ec'u'x wq'uin, ne'e. C'ac'ari' xbij tre ja tatixel:
—Camic tac'ama'to ja rac'ajol wq'uin, ne' tre.
42 Ja c'a rala' xajalal maja'n tekaj chwach ja Jesús ja tok ya' chic jun ataque
tre rmal ja ritzel espíritu in ch'akix pa tok'ulew rmal. Ja c'a Jesús arja' xch'olij
ja ritzel espíritu, xuto' ja rala' pa ruk'a' in xujach can tre ja rtata'.
43 Ja c'a winak congana c'asc'o'i quetz'at canojelal ja nimlaj poder xin Dios
ja c'o pa ruk'a' ja Jesús.

* * * * * * * * * *

Ja c'a Jesús kas majtajnak rtzijoxic nojel ja nuban cumal canojel ja winak
ja tok quewa' xbij chique ja rdiscípulo ri':
44 —Kas toc pan ewxquin ja xtinbij chewe ri'. Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak arja' nja̱ch na pa quek'a' ja winak, ne' chique.
45 Pro ja reje'e' xa ma xch'obtaj ta cumal ja xbij chique, xa wawan
chiquewach utzc'a chi matich'obtaj cumal nak rbanic. Ja reje'e' xa nquixbej
qui' xtiquic'axaj ta tre nak rbanic.

* * * * * * * * * *

46 C'ac'ari' quemaj rch'a'ic chibil tak qui' nak ja más nim ruk'ij chique.
47 Ja c'a Jesús arja' bien rotak nak ja netajini nquech'ob kaj pa tak canma.
C'o c'a jun tac'al xuc'am pon, xuya' pa rxquin
48 in quewa' xbij chique ri':
—Jawa' jun tac'al ri' xa nak ta xtic'ulu rxin in wi pa nubi' anin tok nuc'ul
tibij c'a tzij ari' chi anin ja ninruc'ul. In xa nak ta xtic'ulu wxin tibij c'a tzij ari'
chi nata' Dios ja nuc'ul chakaja' ja takyonpi wxin. Queri' nbij chewe como ja

wi c'o jun checojol ja matuya' kaj ruk'ij ruyon jari' ja más nim ruk'ij chewe, ne' chique.

* * * * * * * * * *

49 C'ac'ari' bix tre rmal ja Juan:

—Maestro, ajoj c'o jun achi katz'at ja pan abi' atat ntajini nerlasaj itzel tak espíritu chique winak pro como ma kachbil ta chewi' tok kabij tre chi: —Ma que'awasaj chi ta, xokche' tre, ne'xi ja Jesús.

50 —Ma tek'il chi ta ja rachi como jun winak xa nak ta chi winakil wi ma itzel ta nokrutz'at jari' kachbil ari', ne' tre ja Juan.

* * * * * * * * * *

51 Ja c'a Jesús tok nakajinto ja k'ij ja xtic'amarel wi' chila' chicaj arja' xujic ja rviaje chi nbe ja pa Jerusalén.

52 Ec'o jule' rachbil xerutakel chi nenabeyajel chwach, eje'e' xebe chipan jun aldea quixin ja raj Samaria chi nquichomij pon ja nc'atzin tre.

53 Pro ja c'a winak ja rec'o chipan ja raldea eje'e' ma xquec'ul ta ja Jesús como pa Jerusalén nbe wi'.

54 Ja c'a ca'i' discípulo Jacobo in Juan tok quetz'at chi ma xc'ul ta cumal ja winak quewa' quibij tre ja Jesús ri':

—Kajaw ¿la maxta c'ol agana nkac'utuj k'ak' chila' chicaj ja cani' xuban ja rojer profeta Elías utzc'a chi ne'urq'uisa' jala' jule' winak le'? xeche' tre.

55 Ja c'a Jesús arja' xuya' vuelta in xumaj quich'olixic:

—Ixix xa matich'obtaj emwal jani' rna'oj ja rEspíritu ja ruc'ayon ewxin.

56 Queri' nbij chewe como anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin winak ma inpenak ta chi quicamsaxic winak, inpenak chi quito'ic, ne' chique. C'ac'ari' xebe chic cha jun aldea.

57 Kas c'a quimajon chic bey ja tok c'o jun achi peti in quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Wajaw, anin can ninbe chawij xa bar ta tri' natbe wi', ne' tre.

58 In bix tre rmal ja Jesús:

—Ja rutiwa' c'o quic'olibal ja bar newar wi' in chakaja' ja tak tz'iquin c'o quesoc pro ja chwe anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak mta wochoch ja ni ta wxin wi' anin ninwar wi', ne'xi.

59 C'o c'a jun chic achi, quewa' bix tre rmal ja Jesús ri':

—Jo', cattre' chwij, catoc ndiscípulo, ne'xi.

—Wajaw, taya'a' lugar chwe chi nenmuku' can paki na ja nata' nabey, ne'e ja rachi tre.

60 —Ja camnaki' chwach Dios eje'e' na quemuku quixin ja camnaki'. Ja c'a ratat jat cuq'uin ja winak, jaya'a' rbixic ja gobierno xin Dios chique, ne'xi rmal ja Jesús.

61 C'o chi na jun ja rachi quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Wajaw, anin in conforme chi nintre'el chawij chi ninoc adiscípulo pro taya'a' lugar chwe chi ne'enk'ijla' can na nabey ja rec'o pa wochoch, ne' tre.

62 —Jun ajchonla' ma utz ta neli ja banoj chenoj rmal ja wi xa trij nca'y can wi' in queri' c'a tre jun winak chakaja' xa nak ta chi winakil ja wi xa trij nca'y can wi' jari' ma yatal ta tre chi nsamaj pa rcuenta ja gobierno xin Dios, ne'xi ja rachi rmal ja Jesús.

10

1 C'ac'ari' ja kajaw Jesús ec'o chic setenta achi'i' ja xerucha', pa caca'
xerutakel chi nenabeyaj chwach, nebe chipan nojel tak tinamit in chipan ja
jule' chic lugar ja bar xtekaj wi' arja'.
2 Quewa' xbijel chique ri':
—Ni katzij wi' nbij chewe, ja winak eje'e' e cani' jun nimlaj tijco'm ja k'en
chic ja utz chic nban cosechar pro ja rajsamajela' ja nebano cosechar quixin
xa ma e nim ta. Rmalc'ari' nbij chewe, tebana' orar, tec'utuj tre ja Rajaw ja
cosecha chi nerutakto ja rajsamajela' chi ne'urquibana' cosechar ja winak.
3 Camic tec'ama'el ja bey, bien tewotakijel chi ixix ix cani' jule' tak carnelo
in ja winak ja bar nixnutakel wi' eje'e' e cani' utiwa'.
4 Ma tec'amel ta epwok, nixtac'a nec'amel ta emaleta in nixtac'a exajab ta
chakaja'. Ja tok emajon awa' ja jun viaje ri' maxta quixpe'e cuq'uin winak chi
quik'iloxic ja tok nec'ul ewi' cuq'uin pa bey.
5 Ja tok nixoc chipan jun jay, tok ne'ek'ijla' ja winak quewa' ja kas nebij
chique nabey ri': —Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' pan ewochoch, quixche'
chique.
6 Ja wi c'o jun winak chipan ja jay ja congana qui'il ec'ulic nuban jari'
nq'ueje'e ja quicotemal xin Dios chipan ja rochoch nowi ma queri' ta nuban
chewe jari' mta quicotemal xin Dios nq'ueje' ta chipan ja rochoch.
7 Ja jay ja bar nixc'ul wi' tri' nixq'ueje' wi' jaru' pa tiempo nixq'ueje' chipan
ja tinamit. Tetija' ja nquisipaj chewe como yatal chewe chi nixtzuki cani' tre
jun ajsamajel yatal tre chi ntoji. Maxta quixeli quixoqui chi tak jay tre ja bar
nixq'ueje' wi'.
8 Ja tok nixoc chipan ja jun tinamit xa nak ta chi tinamital ja wi qui'il ec'ulic
nbani tetija' ja nsipax chewe.
9 Que'etzursaj ja yawa'i' ja rec'o chipan ja tinamit in quewa' nebij chique
ja winak ri': —Ja gobierno xin Dios xa nnakajinto ewq'uin, quixche' chique.
10 Ja c'a wi maquixc'uli quixelto c'a pa tak bey in quewa' nebij chique ja
winak ri':
11 —Ja pokok rxin ja retinamit ja c'o pa kakan, camic nkaquiraj can jari'
retal chi netij na rpokonal rmal ja mta egana xteya' ta ewxquin tre ja
nkabij chewe pro tewotakij chi ja gobierno xin Dios xa nnakajinto ewq'uin,
quixche' chique.
12 Camic nbij chewe, ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio congana lawulo'
tre ja tinamit ja maquec'ulu ewxin, más na lawulo' ja rpokonal xtiquetij
chwach ja xtiquetij ja raj Sodoma, ne'e ja Jesús chique ja setenta discípulo.
13 C'ac'ari' xumaj chic jutij tzij, quewa' xbij chique jule' tinamit ri':
—Congana lawulo' chewe ixix ja rix aj Corazín in congana lawulo' chewe
ixix chakaja' ja rix aj Betsaida. Queri' nbij chewe como congana nimak tak
milagro xinban chewach pro ni ma xeq'uex ta wi' ja rena'oj. Ja nimak tak
milagro xinban chewach wixta ban chiquewach ja ritzel tak winak ja raj
Tiro in ja raj Sidón ojer queq'uex ta c'ari' ja quina'oj in queya' can ta c'ari'
ja ritzelal, queban ta c'ari' ja nquic'utbej qui' chi nti'on chique ja ritzelal ja
quibanon chipan ja quic'aslemal.
14 Pro ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio más chi na nim ja rpokonal xtetij
ixix chwach ja xtiquetij ja raj Tiro in ja raj Sidón.
15 In ixix chakaja' ja rix aj Capernaum, ja nech'ob ixix chi nixbe chila' chicaj
chi congana nya' ek'ij pro ja neban, xa nixkajsaxi, ja bar ec'o wi' ja camnaki'
c'a tri' nixekaj wi'. Queri' xbij chique ja tinamit.
16 In xumaj chic jutij tzij cuq'uin ja setenta discípulo:

—Ja winak ja neniman rxin ja xtebij chique, anin c'ari' ja ninquinimaj. Ja c'a winak ja maquec'ulu ewxin, anin c'ari' ja maquinquec'ul in ja winak ja maquec'ulu wxin, Nata' c'ari' ja takyonto wxin ja matiquec'ul. Queri' xbijel ja Jesús chique ja setenta discípulo in xebe, xequibana' ja bixel chique.

* * * * * * * * * *

17 Ja c'a tok xemelojto congana nequicoti, xe'urkaj ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':

—Kajaw, ja ritzel tak espíritu tok kabij chique chi pan abi' ne'eli eje'e' xokquinimaj chakaja', xeche' tre.

18 Ja c'a Jesús xbij chique:

—Anin xintz'at ja Satanás kajsaxi, tzakto chicaj cani' nuban k'ak'.

19 Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', camic anin nya' poder chewe in wi ec'oli ja cumatz xque'epak' owi sina'y jari' mta nak ta xteban ta cumal. In chakaja' nya' chewe chi nixcowini nekajsaj nojel ja poder ja c'o pa ruk'a' ja Satanás. Ni majun nak ta xtibano ta pokon chewe.

20 Camic ja ritzel tak espíritu nixquinimaj pro maxta xa rmalari' quixquicoti. Mejor ja neban, como tz'ibtali ja rebi' chila' chicaj rmal tari' nixquicoti, ne' chique.

* * * * * * * * * *

21 Ni jari' hora congana jun nimlaj quicotemal winakar pa ranma rmal ja rEspíritu Santo in xumaj tzij ruq'uin ja Tatixel ja c'o chila' chicaj, quewa' xbij tre ri':

—Nata', atat at Rajaw caj at Rajaw rwach'ulew, congana nmaltioxij chawe como ja winak ja nquech'ob kaj pa tak canma chi congana cotak in congana quina'oj ma chiquewach ta eje'e' ak'alasan wi' nak rbanic nojel awa' ja nmajon rbanic in nojel ja nmajon rbixic pro ja rak'alasan wi', chiquewach ja winak ja quibanon takno'y chawach. Queri' abanon chique Nata' como queri' ja ravoluntad, ne'e ja Jesús tre ja Tatixel.

22 C'ac'ari' xbij: —Ni majun nak ta ja maquita jachon pa nuk'a' rmal ja Nata'. Ni majun nak ta otakyon ja kas mero rna'oj ja Ralc'walaxel pro ja rotakyon xa ruyon ja Dios ja Tatixel. In chakaja' ni majun nak ta otakyon ja kas mero rna'oj ja Tatixel pro ja rotakyon xa nuyon anin ja rin Alc'walaxel, in ja rencha'on chi nk'alasaj chiquewach, eje'e' cotak chakaja', ne'e.

23 C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo pro xa queyon:

—Ixix congana qui'il chewe rmal ja nixtajini netz'at ruq'uin ewach.

24 Como anin nbij chewe chi e q'uiy ja rojer tak profeta in e q'uiy ja rojer tak rey eje'e' congana quiyarij quetz'at ta ja cani' nixtajini netz'at ixix camic in congana quiyarij quic'axaj ta chakaja' ja cani' nixtajini nec'waxaj ixix camic, ne'e ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

25 C'o c'a jun achi peti, arja' jun chique ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios. Ja c'a rachi c'o rgana nc'ambajaj ja Jesús in xa rmalari' tok quewa' xbij tre ri':

—Maestro ¿nak nban utzc'a chi nyataj chwe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? ne' tre ja Jesús.

26 —Tabij chwe ¿nak tz'ibtal can chipan ja ley xin Dios? ¿Nak nawasaj atat trij? ne'xi ja rachi.

27 —Quewa' nbij ri': —Tawajo' ja Dios ja rawajaw pro nojel ac'u'x tawajo', in nojel awanma in nojel awachok'ak' in nojel ana'oj tawajo' chakaja'. Ja cani' nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a tabana' chique ja raprójimo, que'awajo' chakaja'. Queri' nbij, ne'e ja rachi.

28 —Ni katzij wi' ja nabij le'. Ja c'a wi xtaban cumplir ja ley ja c'a xabij le'
jari' nyataj chawe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, ne'xi rmal ja Jesús.
29 Ja c'a rachi arja' nrajo' nuto' ri' rmalari' tok xbij chic tre ja Jesús:
—Pro ¿echinatak c'ari' ja nprójimo? ne' tre.
30 Ja c'a Jesús arja' xumaj rbixic jun c'ambal tzij tre, quewa' xbij tre ri':
—C'o jun achi xuban jutij xelel pa Jerusalén, xule' chipan ja tinamit Jericó.
Ec'o c'a jule' alak'oma' quechap ja rachi, quilak'ajel ja c'o ruq'uin pro ni
nojelal, quesoc can, quipunba' can pa bey, jutz'it laj quicamsaj.
31 C'o c'a jun sacerdote penak pa bey. Ja c'a sacerdote tok xutz'at chi punuli
ja rachi pa bey xusol rubey, ma xk'ax ta ruq'uin.
32 Pi chi c'a jun ajsamajel xin Dios ja levita ne'xi. Ja c'a levita tok xurkaj
chipan ja lugar xutz'at ja rachi, xusol chic rubey, ma xk'ax ta ruq'uin
chakaja'.
33 Pro c'o c'a jun achi aj Samaria, arja' rmajon rviaje in xurkaj chipan ja
lugar. Ja c'a raj Samaria tok xutz'at pon ja rachi congana xpokonaj rwach,
34 be ruq'uin. Ja tok xekaj ruq'uin c'o jule' aceite rachbil vino xuya' chwach
ja bar soctajnak wi' jari' xk'ombej. Ja tok k'omtaj rmal c'ac'ari' xubatz'. Como
c'o ruquiej rc'amonto xtz'uba'el ja rachi trij, xuc'amel pa jun pensión, bien
xuban cuenta.
35 Ja c'a chi rcab k'ij ja raj Samaria benam nuban, c'o ca'i' quetzal pwok
xlasaj, xutoj can pa ruk'a' ja rajaw pensión in quewa' xbij tre ri': —Tabana'
paki jutz'it cuenta ja rachi, taya'a' tre xa nak ta ja nc'atzin tre. Ja tok
xquinmelojto anin wotak chi nuntojo' ja ruc'as awq'uin nojelal, ne' can tre.
36 Ja tok bitaji ja c'ambal tzij rmal ja Jesús quewa' xbij chic tre ja maestro ri':
—Camic tabij chwe, ja chawe atat ¿nak chique ja roxi' achi'i' ja xoc rprójimo ja
rachi ja chap cumal ja ralak'oma'? ne' tre.
37 —Ja pokonan rwach, ne'xi rmal ja maestro.
—Camic jat, tabana' atat ja cani' xuban ja raj Samaria, ne'e ja Jesús tre.

* * * * * * * * * *

38 C'ac'ari' xumaj chic jutij rubey, xekaj pa jun aldea. Tri' c'o wi' jun ixok,
Marta rubi', arja' c'ulu rxin pa rochoch.
39 Ja c'a Marta c'o jun ruchak', María rubi'. Ja c'a María arja' tz'abe'oc
chwach ja Jesús in xumaj rc'axaxic nojel ja tijonem ja ntajini nuya'.
40 Pro ja Marta congana nk'isaj ri' chi rbanic ja samaj pa jay rmalc'ari' tok
be ruq'uin ja Jesús in quewa' xbij tre ri':
—Wajaw ¿la macatocla' il tre ja nuchak' nuyon inrya'on can chwach ja
samaj? Tabij paki jutz'it tre chi ninruto', ne' tre.
41 —Marta, atat q'uiy rwach ja ramajon rbanic in xa nak'isaj awi' rmal in
nti'on chawe chakaja'.
42 Pro c'o jun ja más na nc'atzin chawe chi naban ja más na utz jari' ja
ntajini nuban ja María camic in majun nak ta xtilasan ta tre ja tijonem ja
ntajini nc'axaj, ne'xi ja Marta rmal ja Jesús.

11

1 Xuban jutij ja Jesús arja' c'o pa jun lugar, rmajon rbanic oración. Ja c'a tok
tzuri ja roración rmal pi jun chique ja rdiscípulo in quewa' xbij ja discípulo tre
ri':
—Wajaw, ko'atijoj tre ja banoj oración ja cani' xuban ja Juan Bautista
xertijoj ja discípulo rxin arja', ne' tre.
2 Ja c'a Jesús xbij chique:

—Ja tok neban oración quewa' nebij ri': —Katata' Dios ja ratc'o chila' chicaj, lok' ta xtina'i ja rabi' cumal ja winak. Xtikajpi ta ja ragobierno wawe' chwach'ulew, xtinimax ta ja ravoluntad atat wawe' ja cani' ntajini nbạn chila' chicaj nnimaxi.
3 K'ij k'ij ni ta naya' wi' ja kaway ja nc'atzin chake.
4 Tacuyu' ja kil kamac ja cani' nkaban ajoj nekacuy ja winak tok c'oli nqueban chake. Atat ta xcatchajin kaxin, maxta kokaji tok nokrtakchi'ij ja diablo, ko'ato'o' pa ruk'a'. Queri' ta rbanic ja roración neban, ne' chique ja rdiscípulo.
5 C'ac'ari' xbij chic chique:
—Tac'a c'o ta jun chewe nbe ta ruq'uin jun ramigo pa tak nc'ajak'a' in nerbij ta tre: —Wamigo, maxta c'o caxlanway awq'uin, taya'a' oxi' rkan wxin pro can nya' rc'axel.
6 Xa c'o jun wamigo c'a xurkaj wq'uin, penak pa viaje in ni majun nya' tre, ne' ta tre.
7 In quewa' ta c'a nc'ulba'to ja ramigo pa jay ri': —Ma quinaban ta molestar como ntz'apin chic ja chi'jay, okcotz'ol chic cuq'uin tak walc'wal. Maquincowini ninyictaji, maquincowini nya' chawe ja nac'utuj chwe, ne'to ta tre, ne'e ja Jesús chique.
8 C'ac'ari' xbij chic chique: —Camic nbij chewe, ja rachi wi chijutij numaj rc'utuxic ja caxlanway, wi ni matitanba' wi' rc'utuxic jari' nyictaji ja ramigo in nuya' tre nojel ja nc'atzin tre pro ma rmal ta chi camigo qui' ruq'uin tok nuya' pro rmal ja ni matitanba' wi' chi rc'utuxic chewi' tok nuya'.
9 Rmalc'ari' tok nbij chewe, tec'utuj tre ja Dios ja nc'atzin chewe in arja' nuya' chewe, tecanoj ja newajo' in newil, tec'onc'o'oc ja chi'jay in njạk chewach.
10 Queri' nbij chewe como canojel ja nec'utuni nyataj chique in ja necanoni nyataj chique chi nquewil in ja nec'onc'onoc ja chi'jay njạk chiquewach.
11 O ¿la c'ol on jun tatixel chewe tok nc'utux jun caxlanway tre rmal jun ti rc'ajol la nuya' jun abaj pa ruk'a'? Owi nc'utux jun ch'u' tre ¿la nuya' jun cumatz tre?
12 Owi nc'utux jun sakmolo' tre ¿la nuya' jun sina'y?
13 Ixix masqui ix lawulo' pro ewotak neya' utzlaj tak nakun chique ja rewalc'wal pro pior ta c'a ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj arja' nuya' ja rEspíritu Santo chique ja nec'utun tre. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo tre ja banoj oración.

* * * * * * * * * *

14 C'o c'a jun achi memirnak rmal jun itzel espíritu. Ja c'a Jesús arja' ntajini nlasaj ja ritzel espíritu tre. Ja tok lastajel rmal ni jari' hora xumaj tzij ja rachi. Ja c'a winak congana c'asc'o'i quetz'at.
15 Pro ec'o jule' chique quewa' quibij ri':
—Xa poder xin Beelzebú ja jefe quixin ja ritzel tak espíritu xa jari' nucoj chi quilasaxic ja ritzel tak espíritu, xeche'e.
16 Ec'o chi c'a jule' quemaj rc'ambajaxic:
—Tabana' jun milagro ja nc'utu chikawach chi Dios yoyon chawe ja poder ja c'o pan ak'a', xeche' tre.
17 Pro ja c'a Jesús arja' bien rotak ja quimajon rch'obic in xbij chique:
—Jun gobierno xa nak ta chi gobierno'il, wi xa división nuban chibil ri' jari' xa nyojtaji. In queri' chique jule' winak chakaja' ec'o pa jun jay, wi xa división nqueban chibil tak qui' jari' xa neq'uisi.

18 In queri' c'a tre ja Satanás chakaja', ja wi xa división nuban cuq'uin rach
tak demonio ¿nak moda ja maquita xtiq'uisi ja rgobierno? Queri' nbij chewe
como ixix nebij chwe chi poder xin Beelzebú ncoj chi quilasaxic ja demonio.
19 Ja c'a ranin wi xa poder xin Beelzebú ncoj ja tok nenlasaj ja demonio ¿nak
nebij chique ja rediscípulo ixix? Como eje'e' nequiwasaj demonio chakaja' ¿la
xc'a poder xin Beelzebú nquecoj nech'ob ixix? Ja rediscípulo ixix eje'e' c'ari'
xquek'alasani chi ma katzij ta ja xebij chwe.
20 Ja ranin poder xin Dios ncoj ja tok nenlasaj ja demonio in wi queri' nban
tibij c'a tzij ari' chi ja gobierno xin Dios kajnakto chic checojol.
21 Ja tok c'o jun achi ja congana rchok'ak' rmajon rchajixic rochoch in tok
c'oli ja banbal ch'a'oj ruq'uin jari' c'ayew chi xtilasax ta tre ja c'o ruq'uin.
22 Pro ja c'a tok npi chic jun achi ja más k'axnak chi na rchok'ak' in nuch'ec
ja rachi ja rajaw jay jari' numaj tre nojel ja banbal ch'a'oj ja bar yukul wi'
ruc'u'x, nlasaj tre ja c'o ruq'uin in numaj rjachic chique ja rachbil.
23 Ja winak ja matiquecoj qui' wq'uin jari' xa ruq'uin Satanás ja nc'ulel
nquecoj wi' qui' in chakaja' ja maqueto'o wxin chi quimolic ja winak jari'
xa nequichicaj.

* * * * * * * * * *

24 Jun itzel espíritu tok nel pa ranma jun achi arja' nbe pa tak lugar ja bar
mta wi' ya', nercanoj jun lugar ja bar nxula'n wi' pro matuwil ja lugar in
quewa' nbij ri': —Ninmeloj chic jutij chipan ja wochoch ja bar inelnakto wi'
nabey, ne'e.
25 Ja c'a tok nekaj chic jutij ruq'uin ja rachi nutz'at ja ranma cani' jun jay
josk'in rpan in wekon chi utz.
26 C'ac'ari' nmeloj chic jutij, ne'erc'ama' wuku' rach tak itzel espíritu ja
más chi na e itzel chwach arja'. Ja c'a tok ne'urkaj ruq'uin ja rachi ne'oc pa
ranma chi e waxaki' in tri' neq'ueje' wi'. Xc'a chewi' tok más chi na lawulo'
ja rc'aslemal ja rachi chwach ja nabey.

* * * * * * * * * *

27 Kas rmajon rbixic ja tzij ri' ja tok c'o jun ixok chiquicojol ja winak quewa'
xbij tre ri':
—Congana qui'il tre ja rate' ja q'uittzin awxin, ne' tre ja Jesús.
28 Pro ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri':
—Más na qui'il chique ja winak ja nec'axani ja rtzobal Dios in nqueban
cumplir ja nbij chique chi nqueban, ne' tre.

* * * * * * * * * *

29 Ja c'a tok congana e q'uiy ja winak quimolon chic qui' trij xumaj tzij
cuq'uin quewari':
—Ja winak trewa' tiempo ja rokc'o wi' ri' xa e itzel tak winak. Eje'e'
nquic'utuj chwe chi nban jun milagro utzc'a chi ninquinimaj. Pro ja milagro
ja nquic'utuj ni matinban wi' chiquewach xarwari' c'o jun ja milagro nbantaj
na chiquewach, jun milagro ja cani' xuban ja rojer profeta Jonás.
30 Como cani' xuban ja Jonás ojer arja' xoc retal chiquewach ja winak ja
rec'o chipan ja tinamit Nínive ojer in queri' c'a chwe anin chakaja' ja rin
Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak, ninoc na retal chiquewach ja
winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja rokc'o wi' ri'.
31 Ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio ja rixok ja reina rxin ja nación ja
c'o pa sur arja' xtiyictaji ix rachbil ja rix tinamit Israel in arja' noc k'etol tzij
chewij. Queri' nbij chewe como jari' ixok arja' c'a c'a nat pi wi' chi rc'axaxic

ja rna'oj Dios ja yatajnak tre ja rojer rey Salomón. In ja camic nbij chewe, anin más chi na nim nuk'ij chwach ja Salomón.

32 Ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio ja rachi'i' ja rec'o chipan ja tinamit Nínive ojer eje'e' xqueyictaji ix cachbil ja rix tinamit Israel in eje'e' ne'oc e k'etol tak tzij chewij. Queri' nbij chewe como ja raj Nínive eje'e' tok quic'axaj ja rtzobal Dios ja bix chique rmal ja Jonás ojer q'uextaji ja quina'oj in queya' can ja ritzelal. In ja camic nbij chewe, anin más chi na nim nuk'ij chwach ja Jonás.

* * * * * * * * * *

33 Ni majun nak ta nbanowi xtutzij ta jun candil xtiwawaj ta c'a pa jun latz'laj lugar nixtac'a xtijupba' ta jun caxon trij. Pro ja c'a nbani, ja tok ntzijtaji jun candil ncanox jun rc'olibal ja bar nyạ' wi' utzc'a pa sak neq'ueje' wi' ja winak ja ne'oc pa jay.

34 Ja panewach cani' rbanic jun luz ixrya'on pa sak, ja wi mta rbanon wi ma yojtajnak ta jari' pa luz c'a c'o wari' ja recuerpo pro ni chi jun. Pro ja c'a wi yojtajnak jari' pa k'eku'm c'a c'o wari' ja recuerpo.

35 Rmalc'ari' tok nbij chewe, tebana' cuenta, maxta tichupi ja luz ja yatajnak chewe pa tak ewanma utzc'a chi maquixq'ueje' pa k'ekumal.

36 Ja wi pa luz atc'o wi' pro ni chi at jun, ja wi majun k'ekumal awc'an jari' nnojsaxi ja luz pan awi' pan awanma cani' nuban jun candil natruya' pa sak, ne'e ja Jesús chique ja winak.

37 Ja c'a tok tzuri tzij rmal c'o jun fariseo xubanel invitar chi newa' ruq'uin. Ja c'a Jesús tok xekaj chi rochoch ja fariseo xoc pa jay in tz'abe' pa mesa.

38 Ja c'a fariseo arja' junwi' xutz'at como ja Jesús rmajon chic wa'im pro ma xuban ta ja costumbre xin ch'ajoj k'abaj nabey.

39 Ja c'a kajaw Jesús quewa' xbij tre ri':

—Ixix ja rix fariseo ix cani' jule' plato rachbil jule' vaso ja bien ch'ajch'oj rij pro ja rpan congana tz'ilornak. Queri' c'a ebanic ixix como ja rewanma nojnak ja ritzelal chipan, congana alak' ebanon.

40 Xa ix nacnak tak winak. ¿La ma ewotak ta c'a chi ja Dios arja' winakarsyon ja rewanma chakaja' in ma ruyon ta ecuerpo rwinakarsan?

41 Pro ja rjawaxic chi neban, ja c'ol ewq'uin jari' que'etobej ja winak ja c'o rjawaxic chique. Ja wi queri' neban jari' ch'ajch'oj nixeli pro ni chi ix jun.

42 Congana lawulo' chewe ja rix fariseo como ixix congana nixocla' il chi rya'ic ja reprimisia pro c'oli ja más chi na rjawaxic chi neban pro jari' ni ma ebanon ta. Congana ix conforme chi neya' eprimisia, neya' nojel rwach ja richaj cani' tre menta in cani' tre ruda pro ja banoj utzil jari' ni ma ebanon ta wi' in mta ja rajoben ri'il xin Dios chewe. Pro jari' ni rjawaxic wi' chi neban cumplir in ni rjawaxic wi' chakaja' chi matetanba' rya'ic ja reprimisia.

43 Congana lawulo' chewe ja rix fariseo como ixix tok nixbe pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios congana nel ec'u'x trij ja tz'ulbal je'e ja más nimak ruk'ij in chakaja' tok nixbin pa tak c'aybal congana nel ec'u'x trij ja nixban saludar.

44 Congana lawulo' chewe ja rix maestro xin ley in chewe ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix ix junan ruq'uin ja rulew ja bar mukun wi' jun camnak pro jun ulew ja ma k'alaj chi ta chi c'o jun camnak chuxe' in rmalari' ja winak tok nek'ax parwi' ja rulew mta nquinabej chi parwi' jun camnak nek'ax wi'. Queri' xbij ja Jesús chique.

45 C'o c'a jun chique ja maestro rxin ja ley xin Dios quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Maestro, ja c'a xabij le' xa nokaban ofender ajoj tre chakaja', ne' tre.

46 Ja c'a Jesús quewa' xbij chic ri':

—Congana lawulo' chewe ixix chakaja' ja rix maestro rxin ja ley xin Dios como ja tijonem neya' cani' nimak tak ijka'm neya' chiquij ja winak pro jule' ijka'm ja congana c'ayew chi rijkaxic pro ja rixix nixtac'a nechap ta jutz'it ja rijka'm tre jun rwi' ek'a'.

47 Congana lawulo' chewe como neban rbanic quipanteón ja rojer tak profeta xin Dios pro ewati't emama' ixix wa'an ja xecamsan quixin.

48 Ja tok queri' neban jari' bien k'alaj chi ix conforme ruq'uin ja queban ja rewati't emama' ojer como eje'e' xecamsan quixin ja profeta in ixix nixbano rbanic ja quipanteón.

49 Rmalc'ari' tok ja Dios ojer quewa' rbin can ri': —Ja winak ec'oli profeta nenutakel na cuq'uin e cachbil jule' apóstol. Ja c'a profeta in apóstol jule' chique necamsax na cumal ja winak in jule' chic chique nesalux na cumal. Queri' xbij ja Dios ja rotakyon nojelal.

50 Queri' ja nbantaji utzc'a ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja okc'o wi' ri' chiquij eje'e' nkaj wi' ja rtojbalil ja quicamic canojel ja profeta ja recamsanto chwach ja rwach'ulew.

51 Ja kas nabey Abel ja camsaxi in ja c'a q'uisbex rcamsaxic Zacarías. Chicojol ja templo in ja raltar ja c'o chwach ja templo tri' camsax wi' ja Zacarías. Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja rokc'o wi' ri' chiquij eje'e' nkaj wi' ja rtojbalil ja quicamic ja profeta canojelal.

52 Congana lawulo' chewe ja rix maestro rxin ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés como ixix etz'apin quebey ja winak chiquewach utzc'a chi maticotakij nak ja kas mero rbanic ja rtzobal Dios. Xa ma ewotak ta ixix nak ja kas mero rbanic in nixtac'a neya' ta lugar chique ja winak ja c'o quigana ncotakij, ne'e ja Jesús chique.

53 Ja tok bitaj rmal nojel awa' jule' tzij ri' ja c'a maestro xin ley e cachbil ja fariseo eje'e' congana xeyictaj trij. Congana quemaj rc'otic ruchi'

54 jari' nquic'ambajbej rxin como c'o quigana nquicanoj rij rwach nak nqueban tre chi nquechap.

12

1 Ec'oli ja winak quimolon chic qui' tri' pro congana e q'uiy, quimajon rminic qui' rmal. Ja c'a Jesús arja' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo nabey, quewa' xbij chique ri':

—Tebana' cuenta ewi' chwach ja levadura quixin ja fariseo. Jari' tibij tzij chi maxta xa caca' epalaj ixix como cani' eje'e'.

2 Queri' nbij chewe como nojel ja ma k'alajinnak ta je'e jari' nerila' na jun k'ij tok xtik'alajini in nojel ja rawatal je'e jari' nel na pa sakil, notakix na.

3 Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, xa nak ta chi tzijal ja rebin kaj pa tak k'eku'm nel na rbixic pa sak in chakaja' nojel ja tzij ja rebin kaj pan ekal pa tak ewochoch nel na rbixic chiquewach ja winak.

* * * * * * * * * *

4 Camic nbij chewe ja rix wamigo, ma texbej ta ewi' chiquewach ja winak ja xa ruyon ecuerpo necowini nquicamsaj como ja tok nixcamstaj cumal mchita nak chi ta necowini nqueban chewe.

5 Pro anin nbij chewe chok chwach ja nexbej wi' ewi'. Texbej ewi' chwach ja ncowini nercamsaj winak in ja tok necamstaj rmal c'o ruk'a' chique chi neruya' pa k'ak'. Chwach c'a ri' texbej wi' ewi'.

6 Ja tak tz'iquin ja tok nec'ayixi xa ca'i' tak centavo neyą' wi' ja re jo'o'. Pro
masqui xa e tak barata pro nixtac'a c'o ta jun chique xtimestax ta rmal ja
Dios.
7 In ja c'a chewe ixix mta moda xquixrmestaj ta ja Dios, ja rsamal ewí'
rajlan chijujunal. Rmalc'ari' nbij chewe, ma texbej ta ewi', más na ix vale
chiquewach jun nimlaj moc tz'iquin.

* * * * * * * * * *

8 Ja winak xa nak ta chi winakil wi matiquipokonaj nquibij chi wq'uin anin
yukul wi' quec'u'x pro wi ni chiquewach ja winak nquibij wi', anin chakaja'
can nbij na chique chi ec'o pa ncuenta pro ni chiquewach ja ángel xin Dios
xtinbij wi', anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak.
9 Pro ja wi c'o jun npokonaj nbij chiquewach ja winak chi wq'uin yukul
wi' ruc'u'x, anin chakaja' nbij na tre chi arja' ma c'o ta pa ncuenta pro ni
chiquewach ja ángel xin Dios xtinbij wi'.
10 Ja wi c'o jun winak xa nak ta chi winakil masqui arja' nbij jule' tzij tre ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, jule' tzij ja xa ofensa rc'amonto
tre, jari' c'o cuytajic trij pro wi nbij jule' tzij tre ja rEspíritu Santo ja xa ofensa
rc'amonto tre jari' ni mta wi' cuytajic trij.
11 Ja tok xquixchap cumal ja winak, tok nixquec'amel pa tak jay xin molbal
ri'il in tok nixquec'amel chiquewach ja k'etol tak tzij maxta quixocla' il tre ja
nebij ja netobej ewi' chiquewach
12 como ja rEspíritu Santo arja' ni jari' hora xtuya' chewe nak rjawaxic chi
nebij chique, ne'e ja Jesús chique ja rdiscípulo.

* * * * * * * * * *

13 C'o c'a jun achi chiquicojol ja winak quewa' xbij tre ja Jesús ri':
—Maestro, tabij paki jutz'it tre ja nnimal chi nujach chwe ja herencia ja c'o
nuk'a' tre, ne' tre.
14 —Achi ¿la in juez la'an chewi' ja tok anin xquinchomin ewxin tre ja
herencia? ne'xi rmal ja Jesús.
15 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja winak:
—Tebana' cuenta ewi', maxta quixban engañar rmal ja yarin meba'il.
Queri' nbij chewe como ni majun winak masqui congana meba'il c'o ruq'uin
pro ma ja tari' ja meba'il nyowi rc'aslemal, ne' chique.
16 C'ac'ari' xbij jun c'ambal tzij chique quewari':
—C'o jun achi biyom, c'oli ja rulew in congana cosecha nuya'.
17 Ja c'a biyom arja' xumaj kaj rch'obic pa ranma: —¿Nak nban c'awa'? como
camic mchita bar ta xtinc'ol wi' ja ncosecha, ne' kaj.
18 Ja c'a tok ch'obtaj rmal quewa' xbij chic ri': —Mejor ja nban, can nyoj ja
ntroja nojelal in nban chic jule' ja más chi na nimak. Ja c'a tok xtibantaj mwal
chipan xtinc'ol wi' nojel ja ncosecha rachbil ja jule' chic meba'il ja c'o wq'uin.
19 Ja tok xtic'oltaj mwal nojelal quewa' xtinbij kaj chic pa wanma ri': —
Camic sobre ja nmeba'il, jawa' q'uiylaj juna' nuban wq'uin. Mejor, solo
xula'nem chic ja nmajel rbanic camic, solo wa'im, solo quicotemal. Queri'
ja xtinban, ne' kaj ja biyom pa ranma.
20 Pro quewa' bix tre rmal ja Dios ri': —Nacnic achi, chipan awa' jun ak'a'
ri' puersa natcami in nojel ja meba'il ja rac'olon jari' xa nq'ueje' can, ne'xi ja
rachi.
21 Queri' c'a rbanic jun winak ja tok xa nq'uiyirsaj ja meba'il xin
rwach'ulew pro mta ja meba'il xin Dios c'o ruq'uin. Queri' ja c'ambal tzij ja
xbij chique ja winak.
22 C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo, quewa' xbij chique ri':

—Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, maxta tek'isaj ewi' tre ja rec'aslemal: —¿Nak nkatij c'awa'? maxta quixche'e, in nixtac'a ja nc'atzin tre ja recuerpo chakaja': —¿Nak nkacoj chi c'awa'? maxta quixche'e.

23 Ja Dios arja' nuya' nojelal ja nc'atzin tre ja rec'aslemal in tre ja recuerpo ¿la matuya' c'ari' chewe chakaja' ja netij in ja necoj?

24 ¿La maque'etz'at c'a ja tak tz'iquin? Eje'e' nixtac'a c'o ta tijco'm nquetic in nixtac'a c'o ta cosecha nquec'ol, mta quitroja pro ja Dios arja' ntzuku quixin. Pro ja rixix más na ix vale chiquewach ja tak tz'iquin.

25 In jun chic, ni majun chewe masqui congana nk'isaj ri' ncowin ta ruyon nuya' ta rq'uiybal nel ta más nim rkan.

26 Como maquixcowini neban ja wari' ¿nak c'a tre tok nek'isaj ewi' rmal ja jule' chic ja nc'atzin chewe?

27 Tewasaj mpe' ena'oj trij ja cotz'i'j nak nuban tok nq'uiyi pro matisamaji in matik'inoni. Ja c'a ranin nbij chewe camic, ja rojer rey Salomón masqui congana biyom pro mta rtziak xucoj ta ja más buena ta chwach rcoloril jun trewa' jule' cotz'i'j ri'.

28 Ja cotz'i'j masqui xa ncami, masqui xa nchakiji chanim in nporox pa k'ak' pro ja Dios arja' nuya' rcoloril. Ja wi queri' nuban ¿la matuya' c'ari' chewe chakaja' ja retziak necoj? Xarwari' nbij chewe, ma kas ta yukul ec'u'x ruq'uin ja Dios.

29 Rmalc'ari' nbij chewe, ma tek'isaj ta ewi': —¿Nak nkatij c'awa'? maxta quixche'e in: —¿Nak nkacoj c'awa'? maxta quixche'e chakaja'.

30 Queri' nbij chewe como ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios eje'e' ri' ja nebano queri'. Ja c'a chewe ixix, ja retata' Dios arja' bien rotak chi nc'atzin chewe nojel awa' wari'.

31 Pro ja kas rjawaxic chi neban, ja gobierno xin Dios ni ta ja wari' nech'ob. Ja wi queri' neban nojel awa' ja nc'atzin chewe nyataj chewe.

32 Ixix ix cani' jun ti moc tak carnelo pro ma texbej ta ewi' como ja retata' Dios arja' rchomin chic chi nixrucoj chipan ja gobierno rxin.

33 Ja c'o je'e ewq'uin tec'ayij in tesipaj ja rjil chique tak meba'i'. Ja wi queri' neban jari' c'oli cani' jun c'olbal emeba'il nyataj na chewe pro mta yojtajic trij in c'oli chakaja' ja meba'il ewxin xin chila' chicaj pro jun meba'il ja ni mta wi' q'uisic trij. Ni majun alak'om xtoc ta tri' nixtac'a c'o ta jun chicop ja xtitijo ta ja meba'il.

34 Anin xinbij chewe ja tzij ri' como xa nak ta chi meba'il benak ec'u'x ruq'uin tri' c'o wi' ja rewanma chakaja'.

* * * * * * * * * *

35 Quixc'asc'oti in maxta tichupi ja recandil.

36 Tebana' ixix ja cani' nqueban jule' ajsamajela' ja cayben ja quipatrón benak pa jun c'ulbic in chaka jalal tok nmelojto ja quipatrón, nc'onc'o'oc ja chi'jay in eje'e' como ec'asc'otnak nquejakla' chwach chanim.

37 Congana qui'il chique ja rajsamajela' ja rec'asc'otnak chi raybexic ja quipatrón ja tok xturkaji. Ni katzij wi' nbij chewe, ja patrón arja' nchomarsla' ri' chanim, nertz'uba' pa mesa in numaj quilixic.

38 Ja c'a wi nmelojto pa tak nc'ajak'a' owi pa rsakaric congana qui'il chique ja wi ec'asc'otnak chi raybexic tri'.

39 Pro bien teya'a' ewxquin tre ja xtinbij chewe ri', jun rajaw jay ja tok nban alak' ruq'uin, ja wixta rotak nak hora chi nekaji ja ralak'om ruq'uin chak'a' nchajij ta c'ari' rochoch, nc'asc'ot ta c'ari' in maquita nuya' lugar tre ja ralak'om chi noc ta pa rochoch.

40 Rmalc'ari' nbij chewe, ni rjawaxic wi' chi nixc'asc'ot ixix chakaja' como
ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' chaka jalal tok xtipi chic
jutij chipan jun hora ja ni ma ech'obon ta, ne'e ja Jesús.
41 C'ac'ari' ja Pedro xbij tre:
—Wajaw ¿la xa ruyon chake ajoj xabij wi' ja c'ambal tzij o la xabij chique
canojelal? ne' tre. Ja c'a Jesús quewa' xbij ri':
42 —Tech'obo' c'a chi utz ja xtinbij chewe ri', ja rajsamajela' ¿echinatak
ja nebano cumplir ja nbix chique cumal ja quipatrón, echinatak ja buena
quina'oj? Cani' tre jun patrón tok c'o jun ajsamajel ruq'uin in nuya' rsamaj
chi arja' npe'e chiquij ja jule' chic rach tak ajsamajela' chi neruban cuenta in
nuya' queway ja tok nc'atzin chique.
43 Congana qui'il tre ja rajsamajel ja wi ntajini nuban cumplir ja rsamaj ja
tok xturkaji ja rpatrón ruq'uin.
44 ¿Nak nuban ja patrón? Seguro chi nojel ja meba'il c'o ruq'uin nujach pa
ruk'a' jawa' jun ajsamajel ri' chi arja' npe'e trij.
45 Pro ja rajsamajel wi xa nbij kaj pa ranma chi: —Nak la k'ij npit ari' ja
npatrón, wi ne' kaj, in wi numaj quich'ayic ja rach tak ajsamajela' e cachbil ja
raj'ic'a', wi xa banoj tak wa'im nuban, wi numaj tijoj tak ya' in wi xa nk'abari,
46 ja wi xa queri' ntajini nuban nerila' na jun k'ij tok c'a ja' xtuna' xturkaji ja
rpatrón, ni majun nak ta rnaben. Ja c'a rajsamajel janila jun nimlaj rpokonal
xtutij pa ruk'a' ja rpatrón in ntäkel rmal chipan ja lugar ja bar ec'o wi' ja
winak ja xa maquenimani.
47 Ja rajsamajel ja rotak nak ja najo'x tre rmal ja rpatrón chi nuban in wi
c'a matichomarsaj ri' chi rbanic ja samaj in wi matuban rvoluntad ja rpatrón
jari' congana jun nimlaj rpokonal nutij na rmal.
48 Ja c'a rajsamajel ja ma rotak ta nak ja najo'x tre rmal ja rpatrón chi nuban
in wi c'oli nuban in wi yatal trij chi nbän castigar rmal jari' ma kas ta nim ja
rpokonal nutij. Ja tok q'uiy ja nsipax chawe rmal ja Dios jari' q'uiy ja xtic'utux
chawe rmal chakaja' chi naban. Ja tok q'uiy ja njäch pan ak'a' jari' más na
q'uiy ja xtic'utux chawe.

* * * * * * * * * *

49 Anin c'oli cani' jun k'ak' ntzijel wawe' chwach ja rwach'ulew, xinpeti chi
rtzijic jari' k'ak' in ja ta nwajo' rmajonel chi ta c'atem camic ri'.
50 Pro nabey c'oli ja nbän na chwe cani' ninban bautizar chipan jun nimlaj
rpokonal in ja kas ngana anin k'axnak chi ta na chwij ja bautismo ri'.
51 ¿La xa ruyon quicotemal ja nc'amonto wawe' chwach'ulew nech'ob ixix?
Ma queri' ta. Anin nbij chewe chi ec'oli winak ja xa división xtiqueban mwal.
52 Queri' nbij chewe como numajel ja banoj división mwal camic. Ja wi
e jo'o' winak ja rec'o pa jun jay xa división xtiqueban mwal, e oxi' chique
neyictaj chiquij ja re ca'i' chic in ja re ca'i' neyictaj chiquij ja re oxi'.
53 Ja tatixel nyictaj trij ja rc'ajol in ja c'ajolaxel nyictaj trij ja rtata'. Ja te'ej
nyictaj trij ja ral in ja xtan nyictaj trij ja rute'. Ja rixok nyictaj trij ja rali' in ja
ralibotz nyictaj trij ja ralite'. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

* * * * * * * * * *

54 In chakaja' c'oli xbij chique ja winak quewari':
—Ja tok c'oli ja sutz' netz'at ja nwinakari pan oeste chanim nebij chi c'o jab
penak in ni katzij wi' chi nkaji ja jab.
55 In jun chic, ja tok numaj xcomel nebij chi c'o jun c'atan nuc'amto in ni
katzij wi' chi npeti ja c'atan.

56 Caca' epalaj, ixix bien nch'obtaj emwal nak rc'amonto ja netz'at je'e chicaj in ja netz'at je'e chwach ja rwach'ulew pro ¿nak c'a tre ja tok matich'obtaj emwal nak rc'amonto ja ntajini nuban ja Dios chewach chipan ja tiempo ja rokc'o wi' ri'?

* * * * * * * * * *

57 ¿Nak tre tok matech'ob ixix eyon nak ja rubey chi neban?
58 Ta c'a c'o ta jun nyo' parte chewij, mejor ja neban, tok emajon bey ixbenak pa k'etbaltzij techomij ewi' ruq'uin, nowi ma queri' ta neban, ja nyo' parte chewij arja' nixrujach pa ruk'a' ja ralcalta, ja c'a ralcalta nixrujach chic pa ruk'a' comisario in nixrucoj pa che'.
59 Anin nbij chewe chi ni maquixelto wi' ja pa che', nixelto c'a pro netoj can na nojel ja rec'as, nixtac'a c'o ta jun ti centavo ja maquita xtetoj can. Queri' xbij ja Jesús chique ja winak.

13

1 Ec'o c'a jule' winak tri' eje'e' quemaj rcholic chwach ja Jesús ja queban jule' achi'i' ja raj Galilea ja xecamsax rmal ja gobernador Pilato. Ja quiquiq'uel ja rachi'i' jari' xeryuju' ri' ruq'uin ja quiquiq'uel jule' chicop ja netajini netzujux chwach ja Dios cumal ja rachi'i' como sacrificio.
2 Ja c'a Jesús tok xc'axaj ja tzij ri' quewa' xbij chique ri':
—Ja raj Galilea ja xecamsaxi ¿la más na e aj'il la más na e ajmaqui' chiquewach ja jule' chic cach tak aj Galilea nech'ob ixix ja tok ban queri' chique?
3 Ma queri' ta. Tzuc'a chewe ixix chakaja' wi mateq'uex ja rena'oj, wi mateya' can ja ritzelal jari' camíc nesiq'uij chewij chakaja'.
4 In jun chic, turkaj chewe ja re dieciocho winak ja tok tzakto ja torre xin Siloé chiquij in xercamsaj. ¿La más na e aj'il la más na e ajmaqui' chiquewach ja jule' chic winak ja rec'o tri' pa Jerusalén nech'ob ixix?
5 Ma queri' ta. Tzuc'a ixix chakaja' wi mateq'uex ja rena'oj, wi mateya' can ja ritzelal jari' camíc nesiq'uij chewij chakaja', ne'e ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

6 C'o jun c'ambal tzij xbij chique chakaja', quewa' xbij chique ri':
—C'o jun achi c'o jun mocaj higo rticon pa rchenoj. Ja c'a rachi arja' be ruq'uin ja che' nertz'ata' ja wi c'o rwach pro ja tok xekaji ni majun rwach ja che'.
7 C'o jun ajsamajel ja nchajin rxin ja chenoj quewa' xbij tre ri':
—Jawa' jun mocaj higo ri' juna' juna' ni nuntz'ata' wi' ja wi c'o rwach nuya'. Oxi' juna' nbanon quewa' in nixtac'a c'o ta jun ti rwach ntz'aton ta. Mejor tachoyo', chaka queri' nuq'uis rchok'ak' ja rulew, ne' tre ja rajsamajel.
8 —Ch'enchila' ta', tiq'ueje' chi na jun juna'. Anin nchak' na ruxe' in ncoj abono chuxe' chakaja'.
9 Matzij xa xtiwachini nowi mani tokoc'ari' xtachoy, ne'xi ja rajaw chenoj. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

10 Ja c'a pa jun xula'nbal k'ij ja Jesús arja' rmajon quitijoxic ja winak chipan jun jay xin molbal ri'il.
11 C'o c'a jun ixok tri' yawa', tuban dieciocho juna' toqui ja yobil tre rmal jun itzel espíritu. Rmalc'ari' tok luclic rij ja rixok, maticowini jic ta xtipe'i nixtac'a jutz'it ta.

12 Ja c'a Jesús tok xutz'at ja rixok xsiq'uij pon. Ja tok xurkaj ruq'uin quewa'
xbij tre ri': —Camic ixok, ma atc'o chi ta pa ruk'a' ja yobil, ne' tre.
13 C'ac'ari' xuya' ruk'a' pa rwi' in ni jari' hora tzuri, ma luclic chi ta rij,
congana xumaj rya'ic ruk'ij ja Dios rmal.
14 Pro peti ja jefe rxin ja jay xin molbal ri'il, arja' congana penak ryewal
como ja Jesús pa jun xula'nbal k'ij xtzursaj wi' ja rixok in quewa' xbij chique
ja winak ri':
—Ja chipan jun semana waki' k'ij ja yatal chake chi noksamaji. Tre ja waki'
k'ij jari' utz nixpeti xa nak ta chi k'ijal chi nixtzuri pro ma quixpi ta jutz'it pa
tak xula'nbal k'ij, ne'e ja jefe chique.
15 Ja c'a kajaw Jesús tok xc'axaj ja xbij ja jefe quewa' xbij tre ri':
—Ca'i' apalaj. Ixix ja pa tak xula'nbal k'ij ¿la mta c'a jun chewe ja maquita
nuquirel ja rwacax owi ruquiej in maquita nuc'amel nerya'a' ruya'?
16 Ja c'awa' jun ixok ri' arja' riy rumam can ja rAbraham. Ja camic tuban
dieciocho juna' ximtal chipan ja yobil rmal ja Satanás. ¿La ma yatal ta c'a tre
chi nel libre pa ruk'a' ja yobil camic masqui xula'nbal k'ij nach'ob atat? ne'
tre ja jefe.
17 Ja c'a winak ja xetzelan rxin tok quic'axaj ja tzij ri' congana q'uixbal
quena' rmal. Ja c'a jule' chic winak eje'e' congana xequicot rmal ja nimak
tak samaj xin Dios ja rbanon.

* * * * * * * * * *

18 C'ac'ari' xumaj chic jutij tzij ja Jesús, quewa' xbij chic ri':
—¿Nak c'a rbanic ja gobierno xin Dios, bar c'a njunsaj wi'?
19 Ja gobierno xin Dios queri' rbanic cani' rbanic jun ti chirwach mostaza
c'amarel rmal jun achi, xutic pa rchenoj. Xumaj q'uiyem ja mostaza, xoqui
cani' jun mocaj che'. Xepeti ja tak tz'iquin, xurquibana' quesoc pa tak ruk'a'.
Queri' xbij ja Jesús.
20 C'ac'ari' xbij chic jutij:
—¿Bar c'a njunsaj chi wi' ja gobierno xin Dios?
21 Queri' rbanic cani' nuban jule' levadura ja nsapoji caxlanway rmal in
c'o jun ixok xuc'am, xuya' chipan jule' k'or, oxi' pajbal harina ocnak. Ja c'a
tok q'uiswani ja levadura mta ja maquita xekaj wi' tre ja k'or, congana samaj
chipan, ne'e ja Jesús.

* * * * * * * * * *

22 C'ac'ari' xumajel chic rubey, benak pa Jerusalén. Ja tok nekaj pa jun
tinamit owi pa jun aldea numaj quitijoxic ja winak ja rec'o chipan.
23 C'o c'a jun chique ja winak c'oli xc'axaj tre ja Jesús quewari':
—Wajaw ¿la xa ma e nim ta ja newilowi ja totajem xin Dios? Ja c'a Jesús
arja' xumaj tzij cuq'uin ja winak, quewa' xbij chique ri':
24 —C'oli cani' jun pa rchi'jay ja congana ti latz' ja bar natoc wi' chi rilic ja
totajem xin Dios. Tetija' c'a ek'ij utzc'a chi tri' xquixoc wi' ixix. Pro tecojo'
ewachok'ak' como e q'uiy ja winak ja ma xque'oc ta masqui c'o quigana
ne'oqui.
25 Como ja rajaw jay arja' xtiyictaji in ntz'apij ruchi' ja jay. Ja c'a rixix wi
maja'n quixoqui tri' jari' xtemaj rc'onc'oxic ja puerta in quewa' xtebijoc ri':
—Kajaw, Kajaw, tajaka' chi'jay chikawach, xquixche'oc tre. Ja c'a rajaw jay
quewa' xtibijto chewe ri':
—Anin ma wotak ta ba la ixpenak wi' ixix, xtiche'to chewe.
26 —Pro ajoj okwa'nak wa'an awq'uin in xe'atijoj wa'an ja winak pa tak bey
chipan ja katinamit, xquixche'oc chic tre.

27 —Anin nbij chewe chi ma wotak ta ba la ixpenak wi'. Camic quixel
chinwach ewanojel ja rix banol tak itzelal, xtiche'to chic chewe.
28 Tokoc'ari' tok xtetz'at ja rAbraham chi arja' c'o chipan ja gobierno
xin Dios e rachbil ja rIsaac in Jacob e rachbil chakaja' canojel ja rojer tak
profeta xin Dios pro ja c'a rixix ma xtiyataj ta chewe chi nixoc ta chiquicojol.
Rmalc'ari' ja tok xtemaj jun nimlaj bis ok'ej in xtecach'ach'ej ewak' rmal.
29 In chakaja' ec'oli winak ja ma e aj Israel ta eje'e' nepi na nojel nat nakaj
tre ja rwach'ulew, ne'oc na chipan ja gobierno xin Dios in netz'abe' chi mesa.
30 Pro bien tewotakij chi ec'oli winak ja rec'amol tak bey nabey ja xque-
canaj can pa rq'uisbal in ec'oli ja re tak q'uisbal ja nec'amo chic bey. Queri'
xbij ja Jesús chique ja winak.

* * * * * * * * * *

31 Jari' mismo k'ij ec'o jule' fariseo xe'ekaj ruq'uin in quewa' quibij tre ri':
—Jat, catanmajel como ja gobernador Herodes arja' c'o rgana natrcamsaj,
xeche' tre.
32 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ja Herodes arja' xa banol engaño. Camic jix ruq'uin in quewa' nebij tre ri':
—Ja Jesús nbij chi c'a ec'o na ja winak ja nerlasaj na itzel tak espíritu chique in
c'a ec'o na ja yawa'i' ja nertzursaj na chakaja'. Queri' nuban camic in chwak
in c'a chi rox k'ij xtuq'uis wi' ja rsamaj, ne'e, queri' ja nebij tre.
33 Pro camic puersa nmajel chic jutij nubey. Ninbini camic, chwak in cabij,
puersa ninbe pa Jerusalén in tri' nincamsax wi' como jun profeta xin Dios
mta moda ja maquita pa Jerusalén xticamsax wi'.
34 Ixix ja rix aj Jerusalén, anin congana ninbison emwal. Ja profeta xin
Dios xa ne'ecamsaj. Ja c'a jule' chic ajsamajela' rxin Dios ja netāk ewq'uin xa
ne'eq'uiak tza'n abaj. Anin q'uiylaj mul xinwajo' ta xixnuto' ta ja cani' nuban
jun ac' nermutzej ja tak ral xe' rupan pro ja rixix ma xewajo' ta.
35 Camic bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', ja retinamit rachbil ja templo
c'o chipan jari' ya'on can chic rmal ja Dios, lawulo' xtiban na tre in xa ntale'
can. Queri' nbij chewe como camic matutz'at chic ri' kawach ewq'uin, c'a
tokori' nutz'at chic jutij ri' kawach ewq'uin ja tok xterila' ja k'ij tok quewa'
nebij chic chwe ri': —Bendecido ja Cristo ja penak pa rubi' ja kajaw Dios,
xquixche' chwe. Queri' xbij ja Jesús chique.

14

1 Ja c'a pa jun xula'nbal k'ij be ja Jesús chi rochoch jun fariseo ja nim ruk'ij
chi newa' ruq'uin. Ja c'a tok xekaji majtaj rc'ambajaxic cumal ja winak ja
quimolon qui' tri'.
2 C'o c'a jun achi yawa' majtajnak rmal sapoj.
3 Ja c'a Jesús arja' xumaj tzij cuq'uin ja maestro ja netijon quixin ja winak
tre ja ley xin Dios e cachbil ja fariseo: —Tebij chwe, nak nbij ja ley ¿la nuya'
lugar chwe chi nentzursaj ja yawa'i' pa tak xula'nbal k'ij? ne' chique.
4 Pro ja c'a reje'e' ni majun quibij tre. C'ac'ari' xuchap ja yawa' in xtzursaj:
—Utz chic natbe, ne' tre, in be ja yawa'.
5 Ja c'a Jesús arja' xumaj chic jutij tzij cuq'uin ja maestro e cachbil ja fariseo,
quewa' xbij chic chique ri': —¿La c'o c'a jun chewe c'o ta jun ruquiej owi
rwacax ntzakel ta pa jul pa jun xula'nbal k'ij in matilasajto c'a chanim chipan
ja jul? ne' chique.
6 Pro ja reje'e' ni ma xcanoy ta wi' cumal nak ta nquibij tre.

* * * * * * * * * *

7 Ja c'a Jesús xerutz'at ja winak ja rebanon invitar pa wa'im chi eje'e'
netajini nquecha' ja tz'ulbal ja más nimak ruk'ij rmalc'ari' tok c'o jun c'ambal
tzij xbij chique quewari':
8 —Ja tok natban invitar pa jun wa'im xin c'ulbic maxta tacanoj jun tz'ulbal
ja más nim ruk'ij matzij turkaj chic jun ja rinvitado ja más chi na nim ruk'ij
chawach atat
9 in chaka jalal tok xtibix chawe rmal ja rachi ja banyon invitar ewxin chi
ix ca'i': —Taya'a' can ja tz'ulbal ri', c'o jun achi ja nc'amonto ri' arja' ntz'abe'
chwach, xtiche' chawe. Ja wi queri' xtibix chawe jari' congana q'uixbal
xtana' in puersa natetz'abe' chwach ja q'uisbal tz'ulbal.
10 Mejor ja naban, ja tok natban invitar cattz'abe' chwach ja q'uisbal
tz'ulbal. Ja c'a rachi ja xatbano invitar tok xturkaj awq'uin quewa' xtibij
chawe ri': —Jo' amigo, catetz'abe' chwach jun tz'ulbal ja más chi na nim ruk'ij,
xtiche' chawe. Ja wi queri' xtibix chawe jari' canojel ja rinvitado ja retz'ubul
awq'uin pa mesa eje'e' natquetz'at chi nim ak'ij.
11 Queri' c'a rbanic como xa nak ta chi winakil ja xtuya' kaj ruk'ij ruyon jari'
xtikajsax na. Ja c'a wi naban tino'y jari' xtiya' na ak'ij, ne'e ja Jesús chique.
12 C'oli chakaja' ja xbij tre ja rachi ja banyon invitar rxin, quewa' xbij tre
ri':
—Ja tok ec'oli winak ja ne'aban invitar chi nurquibana' jun almuerzo
awq'uin owi jun cena maxta xa queyon awamigo que'aban invitar owi e
animal owi e achak' owi ja jule' chic awach'alal owi ja ravecino ja re biyoma'.
Ja wi eje'e' ri' ja ne'aban invitar jari' xa natqueban chic invitar atat pa jun
chic wa'im, xa nqueya' rc'axel chawe.
13 Pro ja naban, tok ec'oli winak ja ne'aban invitar chi nurquibana' jun
wa'im awq'uin que'abana' invitar ja tak meba'i' e cachbil ja winak ja ma
tz'akat ta je'e quek'a' e cachbil chakaja' ja tak cojo in tak moya'.
14 Ja wi queri' naban jari' c'o jun quicotemal xin Dios xtiyataj na chawe
como ja winak ja c'a xennataj ri' eje'e' maquecowini xtiqueya' ta rc'axel
chawe. Natquicoti como c'o jun rtojbalil ja xtiyataj na chawe, tokori' xtiyataji
ja tok xquec'astaji ja winak ja utz netz'at rmal ja Dios.

* * * * * * * * * *

15 C'o c'a jun ja tz'ubul pa mesa tok xc'axaj ja xbij ja Jesús quewa' xbij tre
ri':
—Congana qui'il chique ja winak ja xquebano wa'im chipan ja gobierno
xin Dios, ne' tre.
16 Ja c'a Jesús c'o jun c'ambal tzij xbij tre quewari':
—C'o jun achi c'o jun nimlaj wa'im xuban in e q'uiy ja winak ja xeruban
invitar.
17 Ja c'a tok xuban hora xin wa'im c'o jun rmoso xutakel chi quisiq'uixic ja
rinvitado. Ja c'a moso tok xe'ekaj cuq'uin ja rinvitado quewa' xbij chique ri':
—Jo', chomtajnak chic ja wa'im nojelal, ne' chique.
18 Ja c'a rinvitado eje'e' xa junan queban, quemaj rbixic tre ja moso nak
tre tok maquecowini nebe ja pa wa'im. Ja nabey quewa' xbij tre ri': —Anin
xa c'o jun ulew xinlok' in puersa nentz'ata' na. Chanumac, maquincowini
ninbe, catche' tre ja rapatrón, ne' tre ja moso.
19 C'o chic jun ja rinvitado quewa' xbij tre ja moso ri': —Anin xa ec'o jo'o'
c'ulaj wacax xin careta xenulok'. Ja camic ninbe cuq'uin chi ne'enc'ambajaj
na. Chanumac, maquincowini ninbe, catche' tre ja rapatrón, ne'e ja rucab.
20 In c'o chi c'a jun quewa' xbij tre ri': —Anin c'a xinc'ule'e chewi' tok
maquincowini ninbe ja pa wa'im, ne' tre ja moso.

21 Ja c'a moso arja' melojto. Ja tok xurkaj ruq'uin ja rpatrón xuchol chwach
nojel ja bixto tre. Ja c'a rajaw jay arja' pi ryewal chiquij ja rinvitado in quewa'
xbij chic tre ja rmoso ri': —Catmeloj chic jutij chanim ri', jat pa tak bey rxin ja
tinamit in jat pa tak solbal bey chakaja', que'acanoj ja tak meba'i' e cachbil ja
winak ja ma tz'akat ta je'e quek'a' e cachbil chakaja' ja tak cojo in tak moya',
que'ac'ama'to wawe'.
22 Queri' c'a xuban ja moso ja cani' bixel tre. Ja c'a tok melojto chic quewa'
xbij tre ja rpatrón ri': —Ta', xenbana' ja cani' xabij chwe pro ja tz'ulbal c'a c'o
na ja mta rajaw, ne' tre.
23 Ja c'a patrón quewa' xbij chic tre ja moso ri': —Catmeloj chic jutij pro ja
camic natel chipan ja tinamit chi quicanoxic ja winak, ne'acanoj pa tak bey
chi nimak tak bey chi co'cojlaj tak bey in ne'acoj pa ch'a'oj chi puersa nepeti
utzc'a chi xquenoji ja winak pa wochoch, ne'e.
24 Como camic nbij chewe chi ja winak ja xeban invitar nabey ni majun
nak ta chique xtiyataj ta tre xtuban ta ja wa'im ja xtinchomij anin. Queri'
xbij ja Jesús chique.
25 Xumaj chi c'a jutij rubey, congana jun winak etran trij. Arja' xuya' vuelta
in quewa' xbij chique ri':
26 —Xa nak ta ja c'o rgana noc ndiscípulo rjawaxic chi más na ninrajo'
anin chwach ja rtata' owi rute' owi rxjayil owi chiquewach tak ralc'wal owi
rnimal owi tak ruchak' owi tak rana'. Rjawaxic chi más na ninrajo' anin
chwach ja nrajo' kaj ri' arja' ruyon. Ja wi más na nerajo' eje'e' chinwach anin
jari' mta moda xtoc ta ndiscípulo.
27 Xa nak ta ja npokonaj ntre'el chwij in npokonaj nutij rpokonal ja cani'
nutij rpokonal jun achi rmajon rijkaxic jun cruz jari' mta moda xtoc ta
ndiscípulo chakaja'.
28 Queri' nbij chewe como ¿la c'o ta c'a jun chewe xtuban ta jun nimlaj jay
in maquita ntz'abe'e nabey in numaj rch'obic pan ekal jani' ja pwok nrajo'
utzc'a chi nrotakij ja wi ntzur rmal chi nuq'uis rbanic ja jay owi mani?
29 Ja c'a wi matuch'ob chi utz matzij xa ma xticowin ta xtuq'uis rbanic
ja jay in xa ruyon ja rsimiento'il ja xtutic can. Ja c'a winak tok xtiquetz'at
xtiquemaj ryok'ic canojelal,
30 quewa' xtiquibij ri': —Jala' jun achi le' xumaj rbanic ja jay pro ma xcowin
ta xuq'uis ta rbanic, xqueche'e.
31 In jun chic, tac'a jun rey e rachbil ta lajuj mil soldado in c'o chi ta c'a jun
ja rey ja nurbana' ch'a'oj ruq'uin pro e veinte mil soldado ec'o ruq'uin. Ja rey
ja xa e lajuj mil soldado ec'o ruq'uin ¿la nuban ta c'a ch'a'oj ruq'uin ari' ja jun
chic rey in maquita c'a ntz'abe' ari' nabey in numaj rch'obic ja wi ncowin trij?
32 Ja wi nuch'ob chi maticowin trij quewa' nuban ri'. Ja tok c'a c'a nat
c'opi wi' ja jun chic rey nerutakel jule' tajko'm ruq'uin chi nerchomij ruq'uin
utzc'a chi matiqueban ja ch'a'oj.
33 Queri' c'a rbanic, xa nak ta chewe ja npokonaj nuya' can nojelal ja c'o
ruq'uin jari' mta moda xtoc ta ndiscípulo.
34 Ja ratz'am buena samaj nuban pro ja wi xtiyojtaji wi mchita rtzayil ¿nak
c'a nchomarsbex chic rxin ari'?
35 Ja wi queri' nuban jari' mchita noc wi', mta rsamaj xtacoj ta pan
ulew nixtac'a xtayuj ta ruq'uin k'ayis como abono pro ja nban chic tre xa
nch'akixel. Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij chewe ri'. Queri' xbij ja
Jesús chique ja winak.

15

1 Ja c'a molol tak impuesto e cachbil ja jule' chic winak ja raj'il ajmaqui'

neche'xi eje'e' xetiloc más ruq'uin ja Jesús canojelal utzc'a chi nquic'axaj nak
ja ntajini nbij.
2 Ec'o c'a jule' fariseo e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja
ley xin Dios eje'e' quemaj rtzijoxic ja Jesús: —Jala' jun achi le' xa ma utz ta
ja nuban, taka'an neruc'ul ja raj'il ajmaqui' in nwa' taka'an cuq'uin chakaja',
xeche'e.
3 Ja c'a Jesús arja' xumaj rbixic jun c'ambal tzij chique quewari':

4 —¿La c'o ta c'a jun chewe ec'o ta jun ciento tak rcarnelo in ntzak ta c'a
jun chique in maquita neruya' can ja noventinueve pa tak k'ayis in maquita
nercanoj chi puersa ja tzaki?
5 Ja tok ncanoy rmal nch'elejto, congana nquicot rmal.
6 Ja tok nekaj chi rochoch nutak quisiq'uixic ja ramigo e cachbil ja rvecino
in quewa' nbij chique ri': —Camic quixquicot wq'uin como canoy mwal ja ti
ncarnelo ja tzaki. Queri' nbij chique.
7 In queri' c'a nbij anin chewe chakaja', jun aj'il ajmac tok nuq'uex rna'oj in
nuya' can ja ritzelal jari' más chi na nequicoti ja rec'o chila' chicaj chwach ja
tok ec'o noventinueve ja re utzlaj tak winak neche'xi ja mta rjawaxic chique
chi nqueq'uex quina'oj.

8 In jun chic ¿la c'o ta c'a jun ixok c'o ta lajuj tak pwok ruq'uin in ntzak ta c'a
jun tre in maquita nutzij jun candil in maquita nuban mes pa jay in maquita
ncanoj chi puersa?
9 Ja tok ncanoy rmal nutak quisiq'uixic ja ramigo e cachbil ja rvecino
in quewa' nbij chique ri': —Camic quixquicot wq'uin como canoy mwal ja
npwok ja ntzakon, ne' chique.
10 In queri' c'a nbij anin chewe chakaja', jun aj'il ajmac tok nuq'uex rna'oj
in nuya' can ja ritzelal jari' congana nequicoti ja ángel trij xin Dios. Queri'
xbij ja Jesús chique.
11 C'ac'ari' c'o chic jun ja c'ambal tzij xbij chique quewari':

—C'o jun achi ec'o ca'i' rc'ajol.

12 Peti ja rcabal, quewa' xbij tre ja rtata' ri': —Ta', camic tajacha' ja herencia,
taya'a' chwe ja wxin anin, ne' tre. In queri' xuban ja tatixel, xujach ja
herencia chique chi e ca'i'.
13 Ja tok xuban jun ca'i' k'ij xchomarsaj ri' ja rcabal, xumol ruchi' nojel ja
jachon tre. Ja tok moltaj rmal c'ac'ari' xumajel rubey be pa jun natlaj tinamit.
Ja tok xekaj chipan ja tinamit xumaj rsachic ja rpwok, xuban xa nak ta ja c'o
rgana chi nuban, xa ma ch'obol ta xuban tre rsachic.
14 Ja tok sachtaj rmal ja rpwok nojelal pi c'a jun nimlaj wa'al ja bar c'o wi'
in rmalari' ja tok majtaj rmal jun nimlaj wa'al.
15 C'ac'ari' be xercanoj rsamaj ruq'uin jun achi ja c'o chila' chipan ja
tinamit. Ja c'a rachi arja' c'o jun rulew pa tak k'ayis ja bar erya'on wi' jule'
ak, tri' xutakel wi' ja rala' chi quiyuk'uxic ja ak.
16 Ja c'a rala' congana majtajnak rmal wa'al hasta c'o rgana nutij queway
ja ak. Ni majun winak nyo' ta rway.
17 Ja tok ch'obtaj rmal ja rbanon quewa' xbij kaj pa ranma ri': —Ja moso ja
nesamaj ruq'uin ja nata' e jaru' la ja sobre queway pro ja ranin inmajtajnak
rmal wa'al.
18 Camic ninmeloj ruq'uin ja nata' in quewa' nenbij tre ri': —Nata', ja
xinban, xinmacun chwach ja Dios in xinmakun chawach atat chakaja'.
19 Ja camic ma yatal chi ta chwe chi xtabij chi ta chwe chi in ac'ajol,
quinacojo' como jun amoso, nineche' na tre, ne' kaj ja rala'.

20 C'ac'ari' xumajto rubey, melojto ruq'uin ja rtata'. Ja c'a tatixel xutz'at pon
ja rc'ajol penak pro c'a c'a nat c'opi wi'. Congana xpokonaj rwach, c'amc'oj
ranim be xerc'ulu', xk'etej in xtz'ubaj ruchi'.
21 Ja c'a rala' xbij tre ja rtata': —Nata', ja xinban, xinmacun chwach ja Dios
in xinmacun chawach atat chakaja'. Ja camic ma yatal chi ta chwe chi xtabij
chi ta chwe chi in ac'ajol, ne' tre.
22 Pro ja c'a tatixel arja' xersiq'uij ja rmoso in quewa' xbij chique ri': —
Tewasajto ja tziak ja más na buena jari' newekbej ja nc'ajol. In jun chic,
tecojo' jun nopk'a' chwiruk'a' in tecojo' rxajab chakaja'.
23 In jun chic, tec'ama'to ja wacax ja más na chak' chic in tepoch'o'. Kabana'
jun wa'im, kabana' jun nmak'ij.
24 Queri' ta c'a nkaban como camic xurkaji ja nc'ajol ja rojer titzaki. Ja
xinch'ob anin camnak chic pro c'a c'as na ek, ne'e ja tatixel. C'ac'ari' quemaj
rbanic ja nmak'ij.
25 Ja c'a nabey winak arja' benak pa chenoj. Ja tok melojto xajalal maja'n
turkaji ja chi rochoch ja tok xc'axaj pon chi c'o jun nimlaj quicotemal
majtajnak rbanic.
26 Xsiq'uij pon jun moso: —¿Nak c'a rbanic ala' ja nc'waxaj le'? ne' tre.
27 —Camic melojto ja rachak'. Ja c'a ratata' arja' xutak rpoch'ic ja wacax
ja más na chak' chic. Queri' xuban como c'a c'as na ja rachak', ti utz rwach
xurkaji, ne'xi rmal ja moso.
28 Ja tok xc'axaj ja tzij ri' congana yictaj ryewal rmal, ni mchita wi' rgana
noc pa jay. Rmalc'ari' tok xelto na ja rtata' in xumaj rbochi'ixic utzc'a chi noc
pa jay.
29 Pro quewa' xbij tre ja rtata' ri': —Bien turkaj chawe chi anin q'uiylaj juna'
insamajnak awq'uin in chakaja' mta ari' ja maquita xinnimaj ja xabij chwe
chi nban. Pro atat ni mta wi' ja raya'on ta chwe ja nbanben ta jun nmak'ij
cuq'uin wamigo nixtac'a jun ti q'uisic' ta.
30 Pro jala' jun ac'ajol le' ja tok xurkaj wawe' rmal arja' xatakla' rpoch'ic ja
wacax ja más na chak' chic pro makana' maquita xerq'uisa' can ja rameba'il
cuq'uin itzel tak ixoki'. Queri' xbij ja nabey winak tre ja rtata'.
31 Ja c'a tatixel quewa' xbij chic tre ri': —Nc'ajol, atat nij atc'o wi' wq'uin,
awxin atat ja c'o wq'uin pro ni nojelal.
32 Pro ja camic mta moda ja maquita nkaban jun nmak'ij, mta moda ja
maquita nokquicoti como camic xurkaji ja rachak' le' ja rojer titzaki. Ja
xinch'ob anin camnak chic pro c'a c'as na ek, ne'e ja tatixel tre ja nabey
winak. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús chique ja fariseo e cachbil ja
maestro.

16

1 C'ac'ari' c'o jun c'ambal tzij xbij chique ja rdiscípulo quewari':
—C'o jun achi biyom c'o jun ajsamajel ruq'uin ja nchajin rxin ja rmeba'il.
Xebix tre ja biyom chi ja rajsamajel xa ntajini nuq'uis ja rmeba'il, xa ma
ch'obol ta nuban tre, ne'xi.
2 Ja c'a biyom arja' xutak rsiq'uixic ja rajsamajel in tok xekaji quewa'
xbij tre ri': —Anin xurkaj rbixic wq'uin chi xa nattajini naq'uis ja nmeba'il.
¿Nak tre ja tok xaban queri'? Camic tajacha' ja racuenta nak abanon tre ja
nmeba'il como matinya' chic lugar chawe chi xcatsamaj chi ta más wq'uin,
ne' tre.
3 Ja c'a rajsamajel quewa' xbij kaj pa ranma ri': —¿Nak nban c'awa' camic
como ja npatrón xa nwasaj chwe ja nsamaj? Como anin matincoch' chic

ja xtinban ta samaj ja nrajo' awachok'ak', in jun chic, xa q'uixbal nna' ja
xtinmaj ta rc'utuxic limosna.
4 Camic ch'obtaj mwal nak ja nban utzc'a chi ec'oli ja nec'ulu wxin pa tak
cochoch ja tok mchita nsamaj, ne' kaj.
5 C'ac'ari' xutak quisiq'uixic ja winak chiquijujunal ja c'o quec'as ruq'uin
ja rpatrón. Ja tok xe'ekaji quewa' xbij tre jun ri': —¿Jaru' ac'as ruq'uin ja
npatrón? ne' tre.
6 —Anin jun ciento tonel aceite ja nuc'as, ne'xi rmal ja rajc'as. Ja c'a
rajsamajel xbij tre: —Ji', rwujal ja rac'as ri', tac'ama'. Camic catz'abe'e,
tabanla' chic jun ja wuj chanim ri' pro xa cincuenta tonel aceite ac'as
natz'ibaj chic chipan, ne' tre.
7 C'ac'ari' xbij tre jun chic ja rajc'as: —¿Jaru' ac'as atat? ne' tre. —Anin jun
ciento quintal trigo ja nuc'as, ne'xi. In xbij chic tre: —Tac'ama' rwujal ja
rac'as ri'. Tabana' chic jun pro xa ochenta quintal natz'ibaj chic chipan, ne'e
ja rajsamajel tre.
8 Ja c'a patrón tok xuya' cuenta tre ja rajsamajel ja ma utz ta xuban quewa'
xbij ri': —Ja rajsamajel le' congana listo ja xuban chwe, congana rna'oj.
Queri' xbij ja patrón in c'o razón ja tok xbij queri' como ja winak ja xa ruq'uin
ja rwach'ulew yukul wi' quec'u'x eje'e' congana e listo tre ja banoj negocio
cuq'uin ja cach banol tak negocio. Más chi na e listo chiquewach ja ralc'wal
Dios ja sakirsan chic quebey.
9 Ja meba'il xin rwach'ulew congana itzelal nqueban ja winak rmal. Pro
camic nbij chewe, quixoc listo ixix chakaja', tecojo' ja meba'il xin rwach'ulew
pro ja ta neban ixix tre ne'etobej ta ja c'o rjawaxic chique. Quirtari' neban
utzc'a tok xtiq'uisi ja meba'il xin rwach'ulew c'ac'ari' ja rewamigo ja xe'eto'
eje'e' nec'ulu ewxin chila' chicaj pa tak cochoch ja ni mta wi' q'uisic trij.
10 Ja meba'il xin rwach'ulew wi utz rcojic neban jari' utz rcojic xteban tre
ja meba'il xin Dios chakaja' ja wi nyataj chewe. Ja c'a wi xa ma utz ta rcojic
neban ja meba'il xin rwach'ulew jari' xa ma utz ta xteban tre ja meba'il xin
Dios chakaja' ja wi nyataj chewe.
11 Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja wi xa ma utz ta rcojic ebanon ja meba'il
xin rwach'ulew jari' mta jun c'o ta rconfianza ewq'uin xtujach ta pan ek'a' ja
meba'il xin Dios.
12 In jun chic, ja wi c'oli ja meba'il xin rwach'ulew jachon pan ek'a' chi
nechajij pro wi xa ma utz ta rcojic neban jari' mta jun xtiyo' ta chewe ja
herencia xin Dios ja ni katzij wi' chi ewxin.
13 Jun winak xa nak ta chi winakil ni majun moda xqueq'ueje' ta ca'i'
rpatrón, ja queri' jun nrajo' in jun xa itzel nutz'at owi jun nnimaj in jun
matinimaj. In queri' c'a tre chakaja' mta moda xtiyuke' ta ec'u'x ruq'uin ja
Dios in xtiyuke' chi ta ec'u'x ruq'uin ja meba'il xin rwach'ulew. Queri' xbij ja
Jesús chique ja rdiscípulo.
14 Ja c'a fariseo eje'e' quic'axaj chakaja' nojel ja xbij ja Jesús tre ja meba'il.
Rmalc'ari' tok quemaj ryok'ic como eje'e' chaka benak chi nquiyarij ja
meba'il xin rwach'ulew.
15 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ixix quewa' ebanic ri', nek'alasaj ewi' chiquewach ja winak chi congana
ix utzlaj tak winak pro ja Dios arja' bien rotak nak ja c'o pa tak ewanma.
Ec'oli winak ja xa itzel netz'ạt rmal ja Dios masqui congana utz netz'ạt cumal
winak.

* * * * * * * * * *

16 Ja ley xin Dios rachbil ja tz'ibtal can cumal ja rojer tak profeta xin Dios
jari' ocnak chipan ja tiempo ja tok Juan Bautista maja'n tumaj ja rsamaj. Pro

ja tok xurwila' ja rtiempo ja Juan Bautista tri' xumajto wi' rbixic ja gobierno
xin Dios in canojel ja winak netajini nquetij quichok'ak' utzc'a chi ne'oc
chipan ari' gobierno.
17 Pro mta moda ja maquita xtibantaj cumplir ja ley xin Dios nojelal. Ni ma
c'ayew ta xtichup rwach ja caj in rwach'ulew chwach ja maquita xtibantaj
cumplir jun ti punto tre ja ley.
18 Jun achi xa nak ta chi achi'al wi nujach can chijutij ja rxjayil in wi nuc'am
chic jun chic ixok jari' adulterio ja nuban. In wi c'o jun achi nuc'am jun ixok
jachon can rmal ja rchajil jari' achi adulterio ja nuban, ne'e ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

19 C'ac'ari' xbij chic chique:
—C'o jun achi biyom, congana buen tak tziak nucoj ja nimak rjil. K'ij k'ij ni
c'o wi' nimak tak wa'im nuban.
20 In c'o jun ti meba' c'utul limosna, Lázaro rubi'. Ja c'a Lázaro arja' xeya'
can chuchi' ja xoral rxin ja biyom. Ja rcuerpo c'o jule' itzel tak ch'a'c trij pro
ni chi jun.
21 Kas nyarij nutij ja rc'utal tak way ja ntzakel xe' tak mesa ruq'uin ja
biyom. In c'uluto ec'oli tz'i' ja nebe ruq'uin, nquerak' ja ch'a'c ja c'o trij.
22 Ja c'a tok q'uiswani cami ja ti meba' ja c'utul limosna, ruq'uin ja
rAbraham c'amarel wi' cumal ángel ja bar ec'o wi' ja camnaki' ja quimajon
quicotemal. Cami ja biyom chakaja' in xemuki.
23 Ja c'a tok xuna' nojoj congana majtajnak rmal ja rpokonal chipan ja lugar
ja bar ec'o wi' ja camnaki' ja quimajon bis ok'ej. Ja tok ca'y chicaj xutz'at pon
ja rAbraham pro c'a c'a nat c'o wi', c'oloc ja Lázaro pa rxquin.
24 C'ac'ari' xumaj rakic ruchi': —Tapokonaj nwach nata' Abraham.
Tataka'to paki jutz'it ja Lázaro wq'uin, timu'u'to jun ti rwiruk'a' pa ya' chi
nurxuc'ursaj ja wak' como anin c'o jun k'ak' wawe' in congana nmajon rtijic
pokon chipan, ne' tre ja rAbraham.
25 Ja c'a rAbraham quewa' xbij tre ri': —Turkaj chawe nc'ajol, ja tok
xatq'ueje' chwach'ulew atat xattijowi ayon ja rameba'il pro ja c'a Lázaro arja'
xa rpokonal xutij. Pro ja c'a camic congana qui' chi ruc'u'x ja Lázaro wawe'
pro atat amajon chic rtijic ja rpokonal.
26 In c'uluto c'o jun nimlaj siwan ya'on chikacojol utzc'a ja wi c'o jun wawe'
ja c'o rgana nk'ax ewq'uin pro maticowini nk'axi owi c'o jun chewe ixix
ja c'o rgana nk'axto kuq'uin pro maticowini nk'axto chakaja', ne'xi rmal ja
rAbraham.
27 C'ac'ari' xbij chic tre: —Ja wi queri' rbanic nata', tabana' jun utzil,
tataka'el paki c'a jutz'it ja Lázaro cuq'uin wach'alal ja rec'o pa rochoch nata'.
28 Como e jo'o' ja wach'alal ja rec'o tri' in nwajo' nbe ta jutz'it ja Lázaro
cuq'uin chi nerch'obo' chiquewach nak rbanic ja wawe' utzc'a chi maquepit
eje'e' wawe' chakaja' chipan awa' jun lugar xin tijoj rpokonal ri', ne' tre ja
rAbraham.
29 In bix chic tre rmal ja rAbraham: —Pro c'o wa'an cuq'uin ja rtzobal
Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés in cumal ja jule' chic profeta, tiquiya'a' c'a
quixquin tre ja quitz'iban can eje'e', ne'xi.
30 —Mni nata' Abraham, pro wi c'o jun camnak nelel chiquicojol ja cam-
naki' in nekaj cuq'uin jari' nqueq'uex quina'oj, ne' tre.
31 Ja c'a rAbraham quewa' xbij chic tre ri': —Ja wi matiqueya' quixquin tre
ja rtzobal Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés in cumal ja jule' chic profeta jari'
ni maqueniman wi' chakaja' masqui c'o jun camnak xtic'astaj chiquicojol ja
camnaki', ne' tre. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús chique.

17

1 C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo, quewa' xbij chique ri':
—Ja winak mta moda ja maquita netakchi'ixi chi rbanic ja il mac pro
congana nutij na rpokonal xa nak ta ja ntakchi'in quixin.
2 Más na mejor nxim jun ca' chi rukul chanim in neq'uiak pa ya' in njik'i
chwach ja ntakchi'ij jun chique wa' ja yukul quec'u'x wq'uin.
3 Ja c'a rixix tebana' cuenta. Ja wi c'o jun ewach'alal xuban jun itzel chewe,
ja neban, tech'a'a' tre, in wi nc'utuj sachbal rumac chewe tecuyu'.
4 Masqui wuku' mul nuban itzel chewe ja jun k'ij pro wi wuku' mul
nurc'utuj sachbal rumac chewe jari' ni necuy wi'.
5 Ja c'a rapóstol quewa' quibij tre ja kajaw Jesús ri':
—Camic naya' ta más ja yukulbal kac'u'x awq'uin, xeche' tre.
6 Ja c'a kajaw Jesús xbij chique:
—Ja wi c'o yukulbal ec'u'x wq'uin, wi nsamaji ja yukulbal ec'u'x ja cani'
nuban jun ti chirwach mostaza nixcowin c'ari' neban jun nimlaj samaj. Cani'
trewa' ja jun mocaj che' ri', nixcowini nebij tre chi nboktajel rachbil rc'amal
utzc'a chi netique'e pa mar in nixrnimaj.

* * * * * * * * * *

7 Ja wi c'o jun emoso c'a melojto pa chenoj owi pa yuk'un tak carnelo ¿la
quewa' nebij tre ri': —Catocto, cattz'abe' pa mesa in catwa'i, la nixche' tre?
8 Ma queri' ta nebij tre pro ja nebij tre quewari': —Tachomarsaj ja nti'
kaj camic, tacojo' ja ratziak ja xin ilinem in ninawilij pa mesa. Ja c'a tok
xtincolbej wa'im c'a tokori' xcatwa' atat, nixche' tre.
9 Ja rilinel wi xuban cumplir nojel ja xebij tre chi nuban ¿la nemaltioxij tre?
Ja nch'ob anin matemaltioxij tre.
10 Ja cani' rbanic ja rilinel queri' c'a ebanic ixix chakaja'. Ja tok xtibantaj
cumplir emwal nojel ja nbij ja Dios chewe chi neban quewa' tebij ri': —Ajoj
ok tak moso. Ja samaj kabanon jari' ma favor ta kaban ta tre ja Dios, ni chi
kakul wi' c'o wi' chi kaban, mta kak'a' tre ja xtimaltioxij ta chake, quixche'e,
ne'e ja Jesús chique ja rdiscípulo.

* * * * * * * * * *

11 C'ac'ari' xumaj chic jutij rubey, benak pa Jerusalén. Ja bey xuc'am jari'
ja nk'ax pa mojon rxin ja ca'i' departamento Samaria in Galilea.
12 Ja tok xoc chipan jun tinamit ec'o lajuj achi'i' quec'ul qui' ruq'uin. Ja c'a
rachi'i' eje'e' emajtajnak rmal ja ritzel tak ch'a'c chewi' tok c'a c'a nat xepe'eto
wi' ruq'uin ja Jesús.
13 Quemaj rakic quechi' trij:
—Tapokonaj kawach Maestro Jesús, xeche' tre.
14 Ja c'a Jesús tok xerutz'at quewa' xbij chique ri':
—Jix, jec'utu' ewi' chiquewach ja sacerdote, ne' chique. Xebe, kas c'a
quimajon bey ja tok xetzuri, mchita ja ritzel tak ch'a'c chiquij.
15 C'o c'a jun chique ja tok xutz'at chi tzuri meloji, congana nuban xumaj
rya'ic ruk'ij ja Dios.
16 Ja tok xekaj ruq'uin ja Jesús xuque' chwach, tique'e in congana xmal-
tioxij tre. Aj Samaria ja rachi.
17 Ja c'a Jesús xbij:
—¿La ma e lajuj ta c'a ja xetzuri? ¿Bar c'a ec'o wi' ja beleje' chic?
18 ¿La xa ruyon awa' ja rachi ri' ja melojto chi nurya'a' ruk'ij ja Dios?
Makana' kach aj Israel ta c'a, ne'e.
19 C'ac'ari' xbij tre ja rachi:

—Camic catyictaji, utz chic natbe. Ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzursani, ne' tre.

* * * * * * * * * *

20 Ja c'a fariseo eje'e' c'oli quic'axaj tre quewari':

—¿Nak k'ij xtoqui ja gobierno xin Dios? xeche' tre. Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Ja gobierno xin Dios jari' matatz'at ruq'uin awach.

21 Ja winak mta moda xtiquibij ta chi: —Tetz'ata' mpe', wawe' c'o wi' ja gobierno xin Dios ri', xqueche' ta, owi —Tetz'ata' mpe', quela' c'o wi' ja gobierno xin Dios le', xqueche' ta chakaja'. Queri' nbij chewe como kas mpe' bien tech'obo', ja gobierno xin Dios jari' c'o chic checojol camic, ne'e ja Jesús chique ja fariseo.

22 Ja c'a chique ja rdiscípulo quewa' xbij ri':

—Ja c'a rixix nerila' na jun k'ij ja tok congana egana xtutz'at chic jutij jurata ewach ruq'uin ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak pro jari' matetz'at chic.

23 Ec'oli winak ja quewa' xtiquibij chewe ri': —Tetz'ata' mpe', wawe' c'o wi' ja Cristo ri', xqueche' na chewe, owi —Tetz'ata' mpe', quela' c'o wi' ja Cristo le', xqueche' na chewe chakaja'. Pro ja tok queri' xtiquibij chewe maxta quixbe cuq'uin, maxta quixtre'el chiquij.

24 Queri' nbij chewe como cani' nuban ja cayipa' tok nuq'uiak ri' chicaj chaka bar ta tri' ntz'ạt wi' in queri' c'a tre chakaja' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew jari' mta bar ta tri' ja maquita ntz'ạt wi'.

25 Pro ja Ralc'walaxel rjawaxic chi congana nutij na ja rpokonal nabey, rjawaxic chi ntzelax na nabey cumal ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja rokc'o wi' ri'.

26 Ja cani' bantaji ja pa rtiempo ja Noé ojer queri' c'a xtibantaj chic chakaja' ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak.

27 Como ja winak ja pa rtiempo ja Noé xa banoj tak wa'im ne'ocla' wi' il in banoj tak c'ulbic in nijawari' quimajon rbanic ja tok xoqui ja Noé chipan ja nimlaj lancha. Chaka c'a jalal tok peti ja nimlaj k'ekaljab chiquij, congana lawulo' ban chique rmal ja ya' in xejik'i canojelal.

28 In queri' bantaji chakaja' ja pa rtiempo ja Lot. Ja winak xa banoj tak wa'im ne'ocla' wi' il, xa lok'oninem in c'ayinem nqueban, xa ticoj tak tijco'm owi banoj tak jay xa nijawari' ja benak quec'u'x trij chi rbanic.

29 Pro ja tok xelto ja Lot chipan ja tinamit Sodoma jari' mismo k'ij c'oli kajto chicaj cani' k'ol rmajon c'atem, xercamsaj ja winak ja rec'o can chipan ja tinamit pro ni canojelal.

30 Ja cani' queban ja winak ja pa rtiempo ja Lot queri' c'a quimajon rbanic ja winak chakaja' ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak.

31 Ja c'a tok xterila' ja k'ij ja xtipi chi wi' ja Ralc'walaxel ja wi ec'oli chewe ja rec'o parwi' terraza tri' in wi c'oli ja quimeba'il pa jay mejor que'anmaji, ma quekajpi chi ta pa tak cochoch chi rlasaxic ja quimeba'il. Ja wi ec'oli chewe ja rec'o pa tak chenoj tri' mejor que'anmaji chakaja', ma quemelojpi chi ta pa tak cochoch.

32 Bien turkaj chewe ja xuban ja rxjayil ja Lot.

33 Xa nak ta ja npokonaj nuya' can ja rc'aslemal jari' matuwil c'ari' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro xa nak ta ja matipokonaj nuya' can ja rc'aslemal jari' nuwil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.

34 Anin nbij chewe, ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew ja
Ralc'walaxel ec'o ca'i' ja rewarnak chwa ch'at tri' chak'a', jun xtic'amarel
rmal in jun xticanaj can.
35 Ec'o ca'i' ixoki' ja xa jun ec'o wi' quimajon que'em tri', jun xtic'amarel in
jun xticanaj can.
36 Ec'o ca'i' achi'i' ja xa jun ec'o wi' pa chenoj tri', jun xtic'amarel in jun
xticanaj can, ne' chique.
37 —¿Bar c'a tri' nbantaj wala' ja nabij le'? xeche' tre. Ja c'a Jesús xbij chique:
—Ja juicio puersa nkajto na ja cani' nqueban ja c'uch, xa bar ta tri' c'o wi' ja
camnak tak cuerpo tri' nekajto wi'. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

18

1 C'ac'ari' c'o jun c'ambal tzij xbij chique ja nc'utbej chiquewach chi c'o
rjawaxic chique chi ni matiquitanba' wi' rbanic ja roración, rjawaxic chi
maticapuj quec'u'x.
2 Quewa' ja c'ambal tzij ja xbij chique ri':
—C'o jun juez c'o pa jun tinamit, arja' matixbej ri' chwach ja Dios in nixtac'a
nxbej ta ri' chiquewach winak chakaja'.
3 C'o c'a jun ixok chipan ja tinamit ti malca'n, arja' c'o jun ja rmajon rbanic
ch'a'oj ruq'uin. Ja c'a ti malca'n tri' tri' ni nekaj wi' ruq'uin ja juez nerc'utuj
ja rto'ic tre chi nto̱' pa ruk'a' ja nbano ch'a'oj ruq'uin.
4 Ja c'a juez c'o jun tiempo ja ni ma xuto' ta wi' ja ti malca'n pro ja tok
q'uíswani quewa' xbij kaj pa ranma ri': —Masqui matinxbej wi' chwach ja
Dios in nixtac'a nxbej ta wi' chiquewach winak chakaja'
5 pro como ni matel wi' wq'uin ala' jun ixok le' mejor nto' na pa ruk'a' ja
nbano ch'a'oj ruq'uin. Ja c'a wi matinto' maxla ni maquinruya' can wi' in xa
noc'o nuc'u'x pa ruk'a', ne' kaj ja juez. Queri' nbij ja c'ambal tzij.
6 Bien teya'a' cuenta tre ja xbij ja juez. Arja' ma utzlaj juez ta pro xbij chi
nuto' na ja ti malca'n.
7 Pior c'a ja Dios ¿la maqueruto' c'ari' ja tinamit ja rercha'on ja netajini
nquic'utuj quito'ic tre chi pa k'ij chi chak'a'? ¿La nuya' tiempo tre ja quito'ic?
8 Anin nbij chewe chi neruto' chanim. Pro ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak, ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew ¿la c'a ec'o na
c'a winak tri' ja c'o yukulbal quec'u'x ruq'uin? Queri' xbij ja Jesús chique ja
rdiscípulo.

* * * * * * * * * *

9 Ec'o c'a jule' winak ja xa cuq'uin eje'e' mismo yukul kaj wi' quec'u'x
queyon, congana e utzlaj tak winak ja nquech'ob kaj in xa itzel nequetz'at
ja jule' chic winak. Ja c'a Jesús c'o jun c'ambal tzij xbij chique quewari':
10 —Ec'o ca'i' achi'i' queban jutij xebe chipan ja nimlaj templo xin Dios chi
rbanic ja roración. Jun, fariseo ocnak wi', ja c'a jun chic arja' molol impuesto.
11 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja templo ja fariseo arja' pe'i in xumaj rbanic
jun oración pro xa ya'bal ruk'ij arja' xuban kaj ruyon, quewa' ja roración ja
xuban ri': —Anin nmaltioxij chawe Dios ja ma in junan ta cuq'uin ja jule'
chic achi'i' cani' chique alak'oma' in chique ja matiquinimaj ja ley in chique
ja nebano rij tak quewi' ja quixjayilal. Nmaltioxij chawe chakaja' ja ma in
junan ta ruq'uin ala' jun achi ja molol impuesto le'.
12 Anin ca'mul ayuno nban ja jujun semana, in jun chic, nojel ja meba'il ja
noc pa nuk'a' nlasan ja ndiezmo tre in nya'on chawe. Queri' xbij ja fariseo.

13 Ja c'a molol impuesto arja' c'a c'a nat q'ueje' pon wi', tique'e, nixtac'a
ca'y ta chicaj. Xumaj c'a jun nimlaj bis, quewa' ja roración ja xuban ri': —
Tapokonaj nwach Dios como anin xa in jun aj'il xa in jun ajmac. Queri' xbij
ja molol impuesto.
14 Ja camic nbij chewe, ja molol impuesto arja' meloj chi rochoch, utz chic
ntz'ạt rmal ja Dios, ma ja ta ja fariseo ja utz tz'ati. Queri' c'a rbanic como xa
nak ta chi winakil ja xtuya' kaj ruk'ij ruyon jari' xtikajsax na. Ja c'a wi naban
tino'y jari' xtiya' na ak'ij, ne'e ja Jesús chique ja winak ja xa ya'bal quek'ij eje'e'
nqueban kaj queyon.

* * * * * * * * * *

15 Ec'o c'a jule' tak yaqui'a' xec'amarel ruq'uin utzc'a chi nuya' ruk'a' pa
quewi'. Pro ja rdiscípulo eje'e' xequich'olij ja rec'amyonel quixin.
16 Ja c'a Jesús arja' xeruc'ul ja tak yaqui'a', quewa' xbij ri':
—Teya'a' lugar chique ja tak ac'ala' quepi na wq'uin, maxta ma teya' ta
lugar chique como ja winak ja re'ocnak e cani' tak ac'ala' quixin c'a eje'e' ari'
ja gobierno xin Dios.
17 Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', xa nak ta ja matuban tino'y chi
rnimaxic ja gobierno xin Dios ja cani' nuban jun ac'al jari' nixtac'a xtoc ta
chipan ja gobierno xin Dios, ne'e.

* * * * * * * * * *

18 C'o c'a jun achi nim ruk'ij, quewa' xbij tre ja Jesús ri':
—Maestro, atat congana at utzlaj achi. ¿Nak nban utzc'a chi nyataj chwe ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? ne' tre.
19 —¿Nak tre tok nabij chwe chi in utzlaj achi? Xa jun ja utz, jari' Dios.
20 Atat awotak ja mandamiento xin Dios ja tz'ibtal can quewari': —Ma
taban ta rij rwi' awixjayil owi awachajil, ma taban ta camíc, ma taban ta
alak', ma taya' ta testigo'il ja ma katzij ta in que'animaj atata' ate' chakaja'.
Queri' nbij ja rtzobal Dios, ne'xi ja rachi rmal ja Jesús.
21 —Jala' ja nabij le' ni nmajonto wi' rnimaxic tok c'a in tino'y na, ne' chic ja
rachi.
22 Ja c'a Jesús tok xc'axaj ja xbij ja rachi quewa' xbij chic tre ri':
—Pro c'a c'o na ja ma abanon ta. Tac'ayij can nojel ja c'ol awq'uin, ja c'a
rjil taya'a' can chique ja tak meba'i'. Ja wi queri' naban jari' c'oli ja meba'il ja
nyataj na chawe chila' chicaj. Ja tok xtibantaj amwal ja c'a xinbij chawe ri'
catmelojto c'a wq'uin in cattre'el chwij, ne' tre.
23 Ja c'a rachi tok xc'axaj ja bix tre rmal ja Jesús xumaj jun nimlaj bis como
congana jun nimlaj meba'il ja c'o ruq'uin.
24 Ja c'a Jesús tok xutz'at chi congana nbisoni quewa' xbij ri':
—Ja biyoma' congana c'ayew chique chi ne'oc chipan ja gobierno xin Dios.
25 Tzuc'a tre jun nimlaj chicop cani' tre jun camello, arja' congana c'ayew
chi noc'o pa rchak jun bak diso'mbal pro jari' ma c'ayew ta chwach ja noqui
jun biyom chipan ja gobierno xin Dios, ne'e ja Jesús.
26 Ja c'a xec'axan rxin quewa' quibij tre ri':
—Jun biyom wi c'ayew chi noc chipan ja gobierno xin Dios ¿echinatak c'ari'
ja newilowi ja totajem xin Dios? xeche' tre.
27 Ja c'a Jesús xbij chique:
—C'o je'e ja c'ayew rbanic chiquewach ja winak pro ja chwach Dios ma
c'ayew ta, ne' chique.
28 Ja c'a Pedro arja' xbij tre:
—Ja c'a chake ajoj, nojel ja c'o kuq'uin kaya'on can, okocnak adiscípulo, nij
oktran wi' chawij, ne' tre.

29 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja winak xa nak ta chi winakil ja wi
c'oli quiya'on can cani' tre cochoch owi cani' chique quitata' quete' owi cani'
chique quinimal owi quechak' owi cana' owi cani' chique quixjayilal owi
calc'wal, ja c'a wi rmal ja gobierno xin Dios ja tok quiya'on can
30 jari' más chi na q'uiy ja xtiyataj na chique wawe' chwach'ulew chwach
ja cani' quiya'on can. In chakaja' ja tok xterila' ja jun chic tiempo ja xtipi na
c'o jun utzlaj c'aslemal ja xtiyataj na chique ja mta q'uisic trij. Queri' xbij ja
Jesús chique.

* * * * * * * * * *

31 C'ac'ari' xeryonaj ri' cuq'uin ja cablajuj apóstol in quewa' xbij chique ri':
—Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', camic okbenak pa Jerusalén. Tri'
nbantaj wi' cumplir nojel ja tz'ibtal can cumal ja rojer profeta xin Dios tre
ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak.
32 Como ja Ralc'walaxel arja' nja̱ch na pa quek'a' ja winak ja ma e aj Israel
ta, nyo̱k' na, ntz'u̱j na, nchubax na rpalaj.
33 C'ac'ari' xtiquirapaj. Ja tok xtiraptaj cumal nquicamsaj, in chi rox k'ij
nc'astaj rwach, ne' chique.
34 Ja c'a rapóstol eje'e' nixtac'a ch'obtaj ta jutz'it cumal ja jule' tzij ri', xa
wawan chiquewach, ma xoc ta pa tak quixquin.

* * * * * * * * * *

35 Xajalal maja'n que'ekaji ja Jesús chipan ja tinamit Jericó ja tok c'o jun
achi ti moy xuwil, tz'ubul chi' bey, rmajon rc'utuxic limosna chique winak.
36 Ja c'a ti moy tok xc'axaj chi congana jun winak nek'axi pa bey quewa'
xbij ri':
—¿Nak c'a nbani? ne' chique.
37 —Peti ja Jesús ja raj Nazaret, ne'xi cumal ja winak.
38 C'ac'ari' xumaj rakic ruchi':
—Jesús, atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it nwach,
ne'e.
39 Ja c'a winak ja renabeyali pa bey eje'e' quemaj rch'olixic:
—Xa jun catq'ue wi', ma tarak ta achi', ne'xi ja ti moy. Pro arja' xa más chi
na xurak ruchi' trij ja Jesús:
—Atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it nwach, ne'
chic jutij tre.
40 Ja c'a Jesús arja' pe'i, xutak rsiq'uixic ja ti moy. Ja tok xekaji ja ti moy
ruq'uin quewa' xbij tre ri':
41 —¿Nak nawajo' chwe chi nban chawe? ne' tre.
—Wajaw, ja nwajo' chawe chi njaktaj ta nwach, ne'xi rmal ja ti moy.
42 —Camic catca'yi. Ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzursani, ne'e ja Jesús
tre.
43 Chaka maril tok bitaj queri' tre ni jaktaji chanim ja rwach, tre'el trij ja
Jesús, congana nuya' ruk'ij ja Dios. Ja c'a winak tok quetz'at ja milagro ja
bantaji eje'e' quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios chakaja'.

19

1 C'ac'ari' xe'oqui ja Jesús chipan ja tinamit Jericó in quemaj k'axem chipan.
2 C'o c'a jun achi biyom, Zaqueo rubi', arja' jefe quixin ja rach tak molol
impuesto.

3 Ja c'a Zaqueo arja' congana xutij ruk'ij nak nuban utzc'a chi nutz'at rwach
ja Jesús pro maticowini como xa ti co'l rkan in c'uluto congana e q'uiy ja
winak.
4 Ja xuban, c'amc'ol ranim be, nabeyaji, xejote' parwi' jun che' utzc'a chi
nutz'at rwach ja Jesús como ja Jesús c'o rjawaxic tre chi tri' nk'ax wi'.
5 Ja c'a Jesús tok xekaj tri', xutz'at nojoj ja Zaqueo parwi' ja che' in quewa'
xbij tre ri':
—Catkajto alnak Zaqueo como anin puersa nineq'ueje' awq'uin pan awo-
choch chipan awa' jun k'ij ja rokc'o wi' ri', ne' tre.
6 Ja c'a Zaqueo kajto alnak, xuc'ul ja Jesús pa rochoch pro congana nquicoti.
7 Ja c'a winak tok quetz'at chi xoqui ja Jesús pa rochoch jun molol impuesto
c'ac'ari' quemaj rtzijoxic canojel:
—Xa pa rochoch jun aj'il ajmac nq'ueje' wi', xeche'e.
8 Ja c'a Zaqueo arja' pe'i in xbij tre ja kajaw Jesús:
—Ja camic Wajaw, c'a xinch'ob chi ca'i' nban tre ja nmeba'il in nsipaj
nic'aj chique ja tak meba'i'. In jun chic, c'o je'e ja xoc'o rwi' ja rimpuesto ja
xinc'utuj chique ja winak pro ja camic can nmeloj quiji' chiquitakari' ja cani'
nwalak'an chique, ne'e ja Zaqueo.
9 Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri':
—Ja camic xawil ja totajem xin Dios e awachbil ja rec'o pan awochoch
como atat at ralc'wal can ja rAbraham chakaja'.
10 Xattotaji como ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' penak
chi quicanoxic ja winak ja retzaknak chipan ja il mac utzc'a chi nquewil ja
totajem xin Dios.

* * * * * * * * * *

11 Ja c'a winak eje'e' quimajon rc'axaxic nak ja ntajini nbij ja Jesús. Ja
c'a Jesús como xa chinakaj ja tinamit Jerusalén c'o chi wi' in como ja winak
nquech'ob chi xajalal maja'n toqui ja gobierno xin Dios rmalc'ari' ja tok xbij
jun c'ambal tzij chique quewari':
12 —C'o jun achi nim ruk'ij arja' be chipan jun chic nación ja nat c'o wi' utzc'a
chi njachto pa ruk'a' ja gobierno, nocto rey. Ja tok xtijachtaji ja gobierno pa
ruk'a' c'ac'ari' nmelojpi chic jutij.
13 Ja tok maja'n tibe ec'o lajuj chique ja rmoso xersiq'uij, xujach can jalal
pwok pa quek'a', jujun ja pwok xuya' chique chiquijujunal in quewa' xbij
chique ri': —Temajel rsamajixic ja npwok in ni ta emajon wi' rsamajixic ja
tok xquinpi chic jutij, ne' chique.
14 Pro ja rachi arja' xa itzel ntz'at cumal ja rach aj tinamit rmalc'ari'
tok eje'e' quetakel rbixic chipan ja nación ja bar xtijachto wi' pa ruk'a' ja
gobierno: —Ajoj ni majun kagana ruq'uin ala' ja jun achi le' chi xtoc ta rey
pa kawi', xeche'el.
15 Ja tok q'uiswani melojto ja rachi, ocnakpi chic rey. Xutak quisiq'uixic ja
moso ja rjachon can pwok pa quek'a' como c'o rgana nrotakij jani' quich'econ
chic trij ja pwok chiquijujunal.
16 Pi jun ja moso: —Wajaw, ja pwok ja xajach can pa nuk'a' lajuj chiqui-
takari' xinch'ec can trij ja cani' xajach can chwe, ne' tre ja rey.
17 Ja c'a rey quewa' xbij tre ri': —Utz xaban tre ja samaj, atat at jun utzlaj
moso, janila naban cumplir ruq'uin ja rasamaj. Xa ti ma nim ta ja xinya' can
chawe pro xaban cumplir. Rmalc'ari' tok lajuj tinamit ja ncoj chic pan ak'a'
camic chi natoc k'etol tzij parwi', ne' tre.
18 Pi chi c'a jun ja moso: —Wajaw, ja pwok ja xajach can pa nuk'a' jo'o'
chiquitakari' xinch'ec can trij ja cani' xajach can chwe, ne' tre ja rey.

19 —Atat chakaja', jo'o' tinamit ja ncoj chic pan ak'a' camic chi natoc k'etol
tzij parwi', ne'e ja rey tre.
20 C'o c'a jun ja moso peti in quewa' xbij tre ja rey ri': —Ji' apwok ri' wajaw.
Ja tok xajach can chwe xinxim chipan jun ti su't in ni chipan wi' nc'olon wi'
camic.
21 Queri' xinban tre como anin xa nxbej wi' chawach como at jun achi at
c'a'n. Atat xa ch'ecoj natocla' wi' il pro ni majun samaj naban, ne' tre.
22 Ja c'a rey xbij tre: —Atat xa at jun itzel moso. Ja tzij ja c'a xabij kaj le' jala'
nk'etbej tzij chawij camic. Ja wi awotak chi in c'a'n, wi awotak chi xa ch'ecoj
ninocla' wi' il in majun samaj nban
23 ¿nak c'a tre tok ma xaya' ta ja npwok pa banco? Ja wixta queri' xaban, ja
c'a tok xinpeti jach ta c'ari' ja npwok chwe rachbil ta ral, ne' tre ja moso.
24 Ec'o c'a jule' ajsamajela' ja repa'loc pa rxquin, quewa' xbij chique ri': —
Camic temaja' tre ja pwok, teya'a' chic tre ja c'ayon lajuj, ne' chique.
25 —Pro kajaw, jari' c'o chic lajuj ruq'uin, ne'x cumal.
26 —Ja c'a camic nbij chewe chi canojel ja winak ja c'o je'e yatajnak chique,
eje'e' nyataj na más chique. Pro ja c'a winak ja mta yatajnak chique pro
nquech'ob chi c'oli jari' nlasax chique.
27 Ja c'a winak ja xa itzel ninquetz'at ja mta quigana chi xinoc rey pa
quewi' que'ec'ama'to camic, ni chinwach que'ecamsaj wi', ne'e ja rey chique
ja rajsamajela'. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús chique ja winak.

* * * * * * * * * *

28 Ja c'a tok bitaj rmal c'ac'ari' xumajel chic jutij rubey be pa Jerusalén, arja'
nabeyaj chiquewach ja winak.
29 Ja tok xe'ekaj chinakaj ja ca'i' tinamit Betfagé in Betania ja bar c'o wi' ja
jayu' rbina'an Rjayu'al Olivo ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo xerutak
30 in quewa' xbijel chique ri':
—Jix ja pa tinamit le', chila' newil wi' jun ti bur ximili ja ni mta wi' jutij
tz'ulben ta cumal winak. Tequira'to in tec'ama'to.
31 Ja wi c'oli nak xtibin chewe: —¿Nak tre tok nequir ja ti bur? wi xtiche'
chewe, quewa' xtebij tre ri': —Ja kajaw nc'atzin tre, quixche' tre. Queri' xbijel
ja Jesús chique.
32 Ja c'a ca'i' discípulo ja xetakel eje'e' xebe in tok xe'ekaji ni queri' xeli ja
cani' bixel chique rmal ja Jesús.
33 Kas c'a quimajon rquiric ja ti bur ja tok xek'ilox cumal ja rajaw:
—¿Nak tre tok nequir ja ti bur le'? xeche'x cumal.
34 —Ja kajaw nc'atzin tre, xeche' chique.
35 C'ac'ari' quec'amto ja ti bur. Ja quitziak jari' quiwekbej, quitz'uba' ja Jesús trij
36 in xumaj binem. Ja c'a winak eje'e' quisocla' ja quitziak pa rubey ja Jesús.
37 Ja c'a tok xa nakaj ec'o chi wi' tre ja tinamit Jerusalén ja bar nxule' wi' ja
bey chwach ja Rjayu'al Olivo canojel ja discípulo quemaj rakic quechi' rumac
ja quicotemal, congana quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios rmal nojel ja nimak tak
milagro ja quitz'aton,
38 quewa' nquibij ri':
—Bendecido ja Rey ja penak pa rubi' ja kajaw Dios. Ja camic congana
quicotemal c'o chila' chicaj, janila ntajini nya' ruk'ij ja nimlaj Dios, queri'
nquibij.
39 Ec'o c'a jule' fariseo chiquicojol ja winak quewa' quibij tre ja Jesús ri':
—Maestro, tabij chique ja radiscípulo chi nquicajba', xeche' tre.

40 —Camic nbij chewe, ja wi eje'e' nquitanba' rya'ic nuk'ij ja c'a rabaj jari'
puersa xtumaj rya'ic nuk'ij, ne'e ja Jesús chique ja fariseo.

* * * * * * * * * *

41 Xc'a jani' xenakajin más tre ja Jerusalén. Ja c'a Jesús tok xutz'at pon ja
tinamit xumaj ok'ej rmal,
42 quewa' xbij ri':
—Ja rix aj Jerusalén, congana ta qui'il ja wixta nch'obtaj emwal ixix
chakaja' bar newil wi' ja quicotemal xin Dios ja ntzujuj chewe chipan awa'
jun k'ij ja rokc'o wi' ri'. Pro ja camic matich'obtaj emwal como xa wawan
chewach.
43 Congana ninbison emwal como nerila' na jun tiempo ja tok xquepi
chewij ja rec'ulel. Ja c'a tok xque'urkaji nqueyic na jun nimlaj tabia trij ja
tinamit xin banbal ch'a'oj, nquisutij qui' chewij, nquitz'apij ja bey nojelal
utzc'a chi maquixcowini nixanmajel.
44 Nquikajsaj na pa tok'ulew ja tinamit pro ni chi jun, congana lawulo'
nqueban chewe ja rixc'o chipan, nixtac'a c'o ta jun jay ja maquita nqueyoj.
Queri' c'a ja xtiban chewe como xa matich'obtaj emwal chi ja Dios xurq'ueje'
ewq'uin chi eto'ic. Queri' xbij ja Jesús.

* * * * * * * * * *

45 Ja c'a tok xekaj chipan ja tinamit Jerusalén xoc chipan ja nimlaj templo
xin Dios in xumajto quilasaxic ja winak ja rec'o chipan ja quimajon c'ayinem
e cachbil chakaja' ja quimajon lok'oj tak nakun.
46 In xbij chique:
—Ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal chipan ri': —Ja wochoch anin jari' banbal
oración, ne'e ja Dios tre ja rtemplo pro ja rebanon ixix tre xa jun lugar ja bar
neq'ueje' wi' alak'oma', ne'e ja Jesús chique.
47 K'ij k'ij ni nertijoj wi' ja winak chipan ja templo. Pro ja c'a maestro ja
netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil ja jefe quixin sacerdote
eje'e' quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban tre chi nquicamsaj.
48 Pro ni maticanoy wi' cumal nak nqueban tre como ja winak congana
nqueya' quixquin tre pro ni canojelal.

20

1 Kas c'a rmajon quitijoxic ja winak tre ja utzlaj tzij ja rc'amonto totajem
xin Dios ja tok xe'urkaji ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja
netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil chakaja' ja principali'
xin tinamit.
2 Quewa' quibij tre ri':
—Tabij c'a chake ¿nak atocnak wi' chewi' tok amajon rbanic nojel awa' ja
kamajon rtz'atic in nak yoyon chawe chi naban? xeche' tre.
3 —Anin chakaja' c'oli ja nc'waxaj chewe. Camic tebij chwe,
4 ja Juan Bautista ¿nak yo' tre ja rsamaj chi neruban bautizar ja winak, la
ja' Dios ja c'o chila' chicaj ja yo' tre owi xa winak? xeche'xi rmal ja Jesús.
5 Ja c'a reje'e' quemaj tzij chibil tak qui':
—Ja wi xtikabij tre chi Dios yo' tre, arja' nbij chake: —Ja wi queri' ¿nak c'a
tre tok ma xenimaj ta? ne' ala' chake.
6 In wi xtikabij tre chi xa winak xeyo' tre jari' xa nokquicamsaj tz'an abaj ja
winak como ja chiquewach eje'e' ja Juan arja' jun profeta xin Dios, xeche'e.
7 In quibij tre ja Jesús:
—Ma kotak ta nak yo' tre, xeche' tre.

8 —In nixtac'a anin ta chakaja' xtinbij ta chewe nak inocnak wi' chi nmajon
rbanic nojel awa' ja remajon rtz'atic, ne'e ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

9 C'ac'ari' xumaj rbixic jun c'ambal tzij chique ja winak quewari':
—C'o jun achi c'o jun rchenoj, uva rticon chwach, xuya' pa kajonem chique
jule' ajchonla'i' in be chipan jun tinamit congana nat in tri' q'ueje' wi' jun
tiempo.
10 Ja tok xerila' ja tiempo ja nwachin wi' ja rtijco'm, arja' c'o jun rmoso
xutakel cuq'uin ja rajchonla'i' chi nerc'ama' ja renta. Ja rajchonla'i' tok xekaji
ja moso cuq'uin quesoc in tok melojto ni majun nak ta queya'pi tre.
11 Ja c'a rajaw chenoj c'o chi na jun rmoso xutakel cuq'uin in tok xekaj chic
ari' jun cuq'uin quesoc chakaja', ni lawulo' quebanpi tre in tok melojto ni
majun nak ta queya'pi tre.
12 Ja c'a rajaw chenoj xutakel chi na jun in tok xekaj cuq'uin congana pokon
queban chic ari' tre chakaja' in queminto.
13 Ja tok q'uiswani quewa' xbij ja rajaw chenoj ri': —¿Nak nban c'awa'
camic? Como c'o jun nc'ajol ja congana nwajo' jari' ntakel chic cuq'uin. Ja
tok xtiquetz'at chi nc'ajol matzij xtiqueban respetar, ne'e.
14 Pro ja rajchonla'i' ja tok xekaji ja ralc'walaxel cuq'uin quewa' quibij
chibil tak qui' ri': —Jala' jun achi le' noc na pa ruk'a' ja rulew ri' como
herencia. Camic kacamsaj utzc'a chi pa kak'a' ajoj noc wi' ja herencia rxin,
xeche'e.
15 C'ac'ari' quiwasajto chipan ja chenoj in quicamsaj. Queri' nbij ja c'ambal
tzij, ne'e ja Jesús chique. C'ac'ari' xbij chic chique: —Camic tebij c'a chwe, ja
rajaw chenoj ¿nak nuban c'ari'?
16 Ja nuban, arja' npeti ne'urcamsaj ja rajchonla'i', ja c'a rchenoj nuya' chic
jutij pa kajonem chique jule' chic ajchonla'i', ne' chique. Ja c'a winak tok
quic'axaj ja xbij ja Jesús quewa' quibij tre ri':
—Ja c'a xabij kaj le' congana c'ayew, maquita xtibantaj cumplir, xeche' tre.
17 Ja c'a Jesús kas xertz'elwachij in quewa' xbij chique ri':
—¿Nak moda ja maquita xtibantaj cumplir como quewa' tz'ibtal can chipan
ja rtzobal Dios ri': —Ja banol jay c'o jun abaj ja mta quigana ruq'uin in
quech'a' pro jari' abaj cojon chic chi rbanic ja jay, arja' ja más nim ruk'ij como
arja' nchapowi ja resquina'il, queri' nbij ja rtzobal Dios.
18 Xa nak ta ja xa junwi' nutz'at ja rabaj ja xinbij chewe in xa nuban ofender
ri' rmal jari' cani' nuban jun achi nuchok' rkan chwach jun abaj in nk'aji. In
xa nak ta ja nk'ẹt tzij trij rmal ja rabaj ja xinbij chewe jari' cani' nuban jun
achi ntzakto jun abaj trij in nchictaj rmal, ne'e ja Jesús chique ja winak.

* * * * * * * * * *

19 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro xin ley tok quic'axaj ja
c'ambal tzij bien ch'obtaj cumal chi eje'e' ja xebixi. Rmalc'ari' tok ni jari'
hora laj quechap ja Jesús quecoj ta preso pro xa nquixbej qui' chiquewach
ja winak.
20 Quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban tre. Ec'o jule' winak xequetakel
ruq'uin chi rc'ambajaxic pro jule' winak nquik'alasaj qui' chwach chi e utzlaj
tak winak utzc'a chi c'o jun tzij nelto pa ruchi' in jari' tzij nquichapbej rxin
como c'o quigana nquejach pa ruk'a' ja gobernador utzc'a chi nk'ẹt tzij trij.
21 Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri':
—Maestro, ajoj kotak chi ni rubey wi' ja nattajini nabij, ni rubey wi' ja
tijonem ja ramajon rya'ic. Ajoj kotak chi atat mta jun utz in mta jun itzel
natz'at pro ja rbey Dios amajon rc'utic chikawach ni utz wi' naban chi rbixic.

22 Camic tabij chake, ja rimpuesto ja nc'utux chake rmal ja César ja nimlaj
rey aj Roma ¿la rubey c'ari' chi nkatoj owi ma rubey ta? xeche' tre.
23 Pro ja Jesús arja' bien rotak chi xa banoj engaño ja nqueban in quewa'
xbij chique ri':
—¿Nak tre tok newajo' ninec'ambajaj?
24 Tec'utu' jun ja pwok chinwach, ne' chique. Ja c'a tok quec'ut ja pwok
chwach quewa' xbij chic chique ri': —¿Chok xin ja wi'aj c'o chwach ja pwok
ri' in nak chok xin ja bi'aj tz'ibtal chwach chakaja'? ne' chic chique.
—Rxin César, xeche' tre.
25 —Ja rxin César tre César teya'a' wi', ja c'a rxin Dios tre Dios teya'a' wi',
xeche'xi rmal ja Jesús.
26 Ni majun tzij xelpi ta pa ruchi' ja nquichapbej ta rxin chiquewach ja
winak. Congana c'asc'o'i quic'axaj ja bix chique rmal, mchita nak chi ta
quibij ta tre.

* * * * * * * * * *

27 C'ac'ari' ec'o jule' saduceo xebe ruq'uin. Ja saduceo eje'e' matiquinimaj
chi nec'astaji ja camnaki'. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri':
28 —Maestro, ja Moisés arja' rbin can chake chipan ja rtzobal Dios, ja wi
c'o jun achi ncam jun ruchak' owi rnimal in mta jun ti ralc'wal nq'ueje' can
jari' achi rjawaxic chi nc'ule' ruq'uin ja rixok ja cam rchajil. Ja c'a reje'e' tok
nq'ueje' jun ti calc'wal nquibij tre chi ja tac'al ralc'wal ja camnak.
29 Queban c'a jutij ec'o wuku' alaxic, ja nabey winak c'ule'e pro cami in
majun ti ralc'wal q'ueje' can.
30 Ja cani' xuban ja nabey winak queri' chic xuban ja rucab, cam chic
chwach ja rixok, ni majun calc'wal q'ueje' can.
31 In queri' xuban ja rox chakaja'. Queri' queban chi e wuku', xec'ule'
ruq'uin ja rixok in xecam chwach, ni majun ti calc'wal q'ueje' can.
32 Ja c'a tok q'uiswani cami ja rixok chakaja'.
33 Camic ¿nak c'a nabij atat tre? Ja re wuku' alaxic tok xterila' ja k'ij chi
nec'astaj chipan ja camíc ¿nak c'a rchajil ari' ja rixok chique como xec'ule'
ruq'uin chi e wuku'? xeche' tre.
34 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Ja wawe' chwach'ulew ja winak nec'ule'e.
35 Pro ja winak ja xtiyataj na chique chi nec'astaj chiquicojol camnaki' ja
xtiyataj na chique chi nebe chila' chicaj jari' mchita c'ulbic xtiqueban ta tri'.
36 Maquec'ule' chic como mchita camíc chiquij tri'. Mchita camíc chiquij
como e cani' chic ángel tri'. E ralc'wal Dios como ec'astajnak chic tri'.
37 In jun chic nbij chewe, c'oli ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios rmal
ja Moisés chakaja' tre ja quic'astajic ja winak. Jari' tok xutz'at jule' rxulquiej
ja Moisés in ntzijonto ja Dios chipan, quewa' bix tre rmal ja kajaw Dios ri':
—Anin in Dios rxin Abraham, in Dios rxin Isaac, in Dios rxin Jacob, ne'xi ja
Moisés.
38 Ja tok queri' nbij jari' nc'utbej chewach chi eje'e' masqui ecamnak chic
pro ja chwach Dios ec'asli. Ja chwach Dios ec'asli canojelal, ne'e ja Jesús
chique ja saduceo.
39 Ec'o c'a jule' maestro xin ley quewa' quibij tre ri':
—Maestro, ja c'a xabij kaj le' jala' ni rubey wi', xeche' tre.
40 Ja c'a Jesús mta nak chi ta c'axax chi ta tre cumal como xa nquixbej chic
qui' ja c'o ta nquic'axaj chic tre.
41 C'ac'ari' xbij chique:
—¿Nak tre tok nbix tre ja Cristo chi arja' ralc'wal can ja rojer rey David?

42 Queri' nbij chewe como ja David c'o jun salmo rbin can chipan ja rtzobal
Dios quewari': —Ja kajaw Dios quewa' xbij tre ja Wajaw ri': —Cattz'abe'e
wawe' pa wiquik'a', wawe' natq'ueje' wi'
43 in nenucoj na pan awakan ja netzelan awxin, ne' tre. Queri' rbin can ja
David.
44 Ja c'a David: —Wajaw, ne' tre ja Cristo, tebij c'a chwe camic ¿nak tre tok
nbix tre ja Cristo chi ralc'wal can ja David? Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

45 C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo pro ni chiquewach ja winak
tzijon wi':
46 —Tebana' cuenta chique ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley
xin Dios. Eje'e' congana nel quec'u'x trij ja nec'astan chiquewach winak,
quicojon nimak tak tziak ja nc'utu quixin chi e nimak tak maestro. In c'a c'o
na más ja congana nel quec'u'x trij cani' tre ja neḇan saludar pa tak c'aybal
in cani' tre tok nebe pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal
Dios, eje'e' nquicanoj ja nabey tak tz'ulbal ja nimak ruk'ij in queri' nqueban
chakaja' tok neḇan invitar pa nimak tak wa'im.
47 Eje'e' kas k'alawachili nquemaj cochoch tak malcani' ja e camnak chic
cachajilal. C'o nimak tak oración nqueban pro xa chi quechi' c'o wi'. Pro ja
tok xtik'et tzij chiquij rmal ja Dios más chi na jun nimlaj rpokonal nquetij na.
Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

21

1 C'ac'ari' ec'o jule' biyoma' xerutz'at pon, eje'e' quimajon rya'ic ja cofrenda
chipan ja rc'olbal tak ofrenda.
2 C'o c'a jun ixok ti malca'n xutz'at in ti meba', arja' c'o ca'i' tak pwok rc'an
in xuya' chipan ja rc'olbal ofrenda.
3 Ja c'a Jesús xbij:
—Tetz'ata' mpe' ja ti malca'n ixok le', arja' más na nim ruk'ij chwach Dios ja
xuya' chipan ja rc'olbal ofrenda chwach ja queya' canojelal ja jule' chic.
4 Queri' nbij chewe como ja jule' chic xa jari' queya' tre ja Dios ja totajnak
pro arja' masqui xa ti meba' pro xuya' nojel ja c'o ruq'uin ja ntzukbej ti ri',
ne'e ja Jesús.

* * * * * * * * * *

5 Ec'o c'a jule' ja quimajon rtz'atic ja nimlaj templo xin Dios, quewa'
netajini nquibij ri':
—Congana banon rbanic ja templo le', congana buen tak abaj ocnak in c'oli
buen tak nakun rc'an chakaja' ja sipan cumal ja winak, neche'e. Ja c'a Jesús
quewa' xbij chique ri':
6 —Ja remajon rtz'atic le' nerila' na jun k'ij ja tok xtiyojtaji nojelal, ni majun
abaj xtirikla' chi ta ri', ne' chique.
7 —Pro tabij chake Maestro ¿nak k'ij xtibantaji jala' ja c'a xabij kaj chake le'?
In chakaja' ¿nak chi retalil nwinakari ja nc'utu rxin chi xajalal maja'n tibantaj
cumplir nojelal ja c'a xabij chake? xeche' tre.
8 In xbij chic chique:
—Kas tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta c'o jun quixbano engañar. Queri'
nbij chewe como e q'uiy ja winak nepi na je'e in xa queyon nquecoj qui'
chi e Cristo, quewa' nquibij chique ja winak ri': —Anin in Cristo, neche' na
chique, owi: —Xurwila' ja tiempo chi npeti ja Cristo, xqueche'e. Pro ixix
maxta tenimaj ja nquibij.

9 C'o nimak tak ch'a'oj xtiban na in chakaja' e q'uiy ja winak xqueyictaj na
trij ja quigobierno je'e pro ja tok xtekaj rbixic ewq'uin maxta texbej ewi' rmal
como ni rjawaxic wi' chi nbantaj cumplir nojel awa' wari' nabey pro jari' ma
q'uisbal rwach'ulew ta como c'a después na ja q'uisbal rwach'ulew.
10 C'o je'e tinamit xtiyictaj na trij jule' chic tinamit in chakaja' ja gobierno
je'e nyictaj trij jule' chic gobierno.
11 C'o nimak tak cubarkan xtibantaj na in chakaja' c'o nimak tak rc'ayewal
xtiwinakar na pa tak lugar je'e cani' tre nimak tak wa'al in nimak tak yobil.
C'o nimak tak retal ja xtiwinakar na chicaj ja congana nquixbej qui' ja winak
rmal.
12 Pro ja tok maja'n tibantaj cumplir nojel awa' ja c'a xinbij chewe ri' c'o
je'e rpokonal netij na pa quek'a' ja winak. Nixquechap na, nixquec'amel
pa tak jay xin molbal ri'il, nixquecoj pa tak che', nixquec'amel chiquewach
rey, nixquec'amel chiquewach gobernador pro mwal anin tok xtiban queri'
chewe.
13 Pro ma chaka ta queri' ja tok nixc'amarel chiquewach rey in chiquewach
gobernador como tokori' nixcowini nemaj ntzijoxic anin chiquewach.
14 Pro bien tech'obo' kaj pa tak ewanma camic chi ma rjawaxic ta chewe
chi xtech'ob pon ta nak chi tzijal ja xtetobej ewi' chiquewach
15 como anin xquinyo' chewe nak chi tzijal ja xtebij chique, anin xquinyo'
chewe ja rena'oj tri'. Rmalc'ari' tok ja rec'ulel ma xticanoy chi ta cumal nak
ja xtiquibij chic chewe, xtetz'apij quechi'.
16 Nixjach na pa quek'a' ja rec'ulel cumal etata' ete', cumal ewach'alal in
cumal ewamigo chakaja'. Ec'oli necamsax na chewe.
17 Xa itzel nixtz'at na cumal canojel ja winak pro mwal anin ja tok xtiban
queri' chewe.
18 Pro jari' nixtac'a c'o ta jun ti rsamal ewi' xtitzak ta chwach ja Dios.
19 Ja c'a wi necoch' ja npi chewij jari' newil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij.
20 Ja c'a tinamit Jerusalén tok xtetz'at chi sutin chic rij cumal jule' soldado ja
nurquibana' ja ch'a'oj, tri' tewotakij wi' chi xa nnakajinto ja tiempo ja nyojtaj
wi' ja tinamit.
21 Ja c'a neban tri', ja rixc'o chipan ja departamento Judea mejor quixan-
maji, tewawaj ewi' pa tak c'achelaj. Ja c'a rixc'o chipan ja tinamit Jerusalén
tri' mejor quixelel chipan. Ja c'a rixc'o pa tak k'ayis tri' mejor ma quixmelojpi
chi ta chipan ja tinamit Jerusalén.
22 Queri' nbij chewe como ja tok xterila' ari' tiempo ja c'a xinbij chewe ri'
tokoc'ari' c'o jun nimlaj juicio nkajto na parwi' ja tinamit Jerusalén utzc'a chi
nbantaj cumplir nojel ja tz'ibtal can tre chipan ja rtzobal Dios.
23 Anin congana npokonaj quewach ja rixoki' ja xajalal maja'n queq'ueje'
tak cal tri' in chakaja' ja rec'o chic tak yaqui'a' chwaquek'a'. Npokonaj
quewach como ja raj Israel tri' congana npi ryewal ja Dios chiquij, congana
jun nimlaj tijoj rpokonal nkajto parwi' ja quitinamit.
24 Ec'oli chique necamsax na tza'n tak espada in jule' chic chique ne'oquel
preso in nec'amarel chipan nojel tak nación. Ja c'a tinamit Jerusalén jari' noc
na pa quek'a' ja nación je'e ja ma e aj Israel ta, c'a tokori' xtel pa quek'a' ja tok
xtoc'owi ja tiempo je'e ja xtiyataj tre ja nación rmal ja Dios.

* * * * * * * * * *

25 C'o je'e retal ja xtiwinakar chicaj chipan ja k'ij, chipan ja ic' in chique
ch'umil chakaja'. Ja c'a chwach'ulew ja winak ja rec'o pa tak nación ma

xticanoy chi ta cumal nak la nqueban, xa nsach quina'oj rmal ja nimak tak
baloj pa mar congana nteneni.
26 Ja tok xtiquemaj rch'obic ja nimak tak rc'ayewal ja penak chwach ja
rwach'ulew xa ncapuj na quec'u'x in congana nquixbej na qui' rmal. Queri'
xtiqueban como ja nimak tak poder rxin ja caj nusil na ri'.
27 C'ac'ari' nquetz'at na ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja'
c'amonto rmal jule' sutz', janila jun nimlaj poder c'o chic pa ruk'a' in congana
nim chic ruk'ij.
28 Ja tok xtimajtaj rbanic cumplir nojel awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri'
quixca'y chicaj in quixquicoti como tri' nnakajinto wi' ja tiempo ja tok
xquixwasaxel libre chijutij chipan ja tijoj rpokonal. Queri' xbij ja Jesús
chique.
29 C'ac'ari' c'o jun c'ambal tzij xbij chique quewari': —Bien tewasaj ena'oj
trij ja jun che' higuera owi xa nak ta chi che'al,
30 ja tok npulani jari' bien nch'obtaj emwal eyon chi xa nnakajinto ja
rtiempo c'atan.
31 In queri' c'a tre chakaja' ja tok xtemaj rtz'atic chi majtajnak rbanic
cumplir nojel awa' ja c'a xinbij chewe ri' jari' retal nuc'ut chewach chi xa
nnakajinto ja gobierno xin Dios.
32 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tinamit Israel eje'e' c'a ec'o na ja tok
nbantaj cumplir nojel awa' wari', ma chupnak ta quewach.
33 Ja caj in rwach'ulew jari' xa nchup na rwach pro ja ntzobal anin jari' ni
matichup wi' rwach, mta ari' ja maquita nbantaj cumplir.
34 Tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta xa ja' tibe ec'u'x trij nimak tak wa'im
in tijoj tak ya', maxta xa ja' tebisoj ja xin rwach'ulew. Maxta c'a ja' tena' ja
tok xterila' ja k'ij ja tok xtipi chic jutij ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja
winak.
35 Queri' nbij chewe como ja k'ij ja c'a xinbij chewe ri' njunsaj ruq'uin jun
trampa chapbal chicop como ja tok xterila' ja k'ij nechap na ja winak rmal
pro canojel ja winak ja rec'o nojel nat nakaj chwach ja rwach'ulew.
36 Quixc'asc'ot c'a, xajutij temaja' rbanic ja roración utzc'a chi Dios nuya'
chewe chi neto' ewi' chwach nojel awa' ja xinbij kaj chewe ri' ja penak
chwach ja rwach'ulew utzc'a chakaja' chi nixc'uli ja tok nixekaj chwach ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak. Queri' xbij ja Jesús chique.
37 Ja pa k'ij nertijoj ja winak chipan ja nimlaj templo xin Dios. Ja c'a chak'a'
nbe chipan ja lugar ja bar c'o wi' ja jayu' rbina'an Rjayu'al Olivo in tri' nq'ueje'
wi'.
38 Ja pa tak ak'abil chanim ne'ekaji canojel ja winak ruq'uin chipan ja
templo chi rc'axaxic ja tijonem nuya'.

22

1 Xc'a nnakajinto ja nmak'ij ja tok ntiji ja caxlanway ja mta levadura
ruq'uin jari' nmak'ij pascua ne'xi.
2 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak
tre ja ley xin Dios eje'e' quimajon rcanoxic rij rwach nak nqueban tre ja Jesús
chi nquicamsaj. Queri' queban como xa nquixbej qui' chiquewach ja winak.
3 C'ac'ari' xoqui ja Satanás pa ranma ja Judas ja bina'an tre Iscariote. Ja c'a
Judas arja' jun chique ja cablajuj discípulo rxin ja Jesús.
4 Be cuq'uin ja jefe quixin sacerdote in cuq'uin ja jefe quixin ja nechajin
rxin ja nimlaj templo xin Dios. Ja c'a tok xekaj cuq'uin xumaj tzij cuq'uin
nak nuban chi nujach ja Jesús pa quek'a'.

5 Ja c'a reje'e' congana xequicot rmal ja bix chique in queya' quechi' chi
nqueya' pwok tre.
6 —Utz c'ari', ne'e ja Judas chique. C'ac'ari' xumaj rcanoxic nak nuban tre
chi nujach ja Jesús pa quek'a' pro xcanoj na jun hora ja tok mta nquinabej ja
winak.

* * * * * * * * * *

7 Xerila' c'a ja k'ij rxin ja nmak'ij ja tok ntiji ja caxlanway ja mta levadura
ruq'uin in tok necamsaxi ja tak carnelo xin pascua ja netzujux tre ja Dios
como sacrificio.
8 Ja c'a Jesús arja' xerutakel ja Pedro in Juan, quewa' xbijel chique ri':
—Camic nixbe, nechomij ja xtikati' chipan ja nmak'ij pascua ri', ne'el
chique.
9 —Tabij chake bar tri' xtikachomij wi', xeche' tre.
10 Ja c'a Jesús quewa' xbijel chic chique ri':
—Ja tok xquixoc chipan ja tinamit Jerusalén c'o jun achi nec'ul, arja' rc'an
jun cura' ya'. Ja c'a neban, quixoc chipan ja jay ja bar xtoc wi' arja'
11 in quewa' nebij tre ja rajaw jay ri': —Ja Maestro okrtakonto awq'uin chi
nurkac'axaj chawe: —¿Nak chi cuarto'il ja nkaban wi' ja wa'im xin pascua e
wachbil ja ndiscípulo? Queri' ja binto chake, quixche' tre ja rajaw jay.
12 Ja c'a rarja' nuc'ut chewach jun nimlaj cuarto chomin chic, chicaj c'o wi'
pa ca'i' piso. Tri' nechomij wi' ja nkati' ja xin nmak'ij pascua ri'. Queri' xbijel
ja Jesús chique.
13 Ja c'a Pedro rachbil Juan eje'e' xebe in tok xe'ekaji ni queri' bantaji ja
cani' bixel chique rmal ja Jesús. C'ac'ari' quemaj rchomarsaxic ja nqueti' xin
nmak'ij pascua.
14 Ja c'a tok xerila' ja hora xin wa'im tz'abe'e ja Jesús pa mesa e rachbil ja
cablajuj apóstol
15 in xumaj tzij cuq'uin, quewa' xbij chique ri':
—Anin congana nyarinto chi xa junan nkaban ewq'uin jawa' jun wa'im xin
pascua ri'. Nincamsax na pro congana ngana nkaban ja wa'im xin pascua
ewq'uin nabey.
16 Queri' nbij chewe como anin matinban chic ja wa'im xin pascua wawe',
c'a tokori' xtinban chic ja tok xtibantaj cumplir chipan ja gobierno xin Dios,
ne' chique.
17 C'ac'ari' xuc'am jun vaso vino, xmaltioxij tre ja Dios in xbij chic chique:
—Tec'ama' ja vino ri', tetija' chejujunal.
18 Ja camic nbij chewe chi ja riya'l uva ni matintij chi wi' wawe', c'a tokori'
xtintij chic ja tok xtipeti ja gobierno xin Dios, ne' chique.
19 C'ac'ari' xuc'am ja caxlanway, xmaltioxij tre ja Dios, xuwech' in xujach
chique, quewa' xbij chic chique ri': —Jawa' wari' ncuerpo ja nja̱ch na pa
camíc pan ecuenta, tetija'. Ja c'a tok netij jari' nenatbej wxin, ne' chique.
20 In queri' xuban chic tre jun chic vaso vino chakaja', ja tok colbetaji ja
wa'im cumal xbij chic chique: —Jawa' vino ri' jawa' nquiq'uel ocnak rseguro
ja c'ac'a chominem ja rchomin ja Dios. Ja nquiq'uel jari' nti̱x na pan ecuenta.
21 Pro bien tec'waxaj camic, c'o jun achi ja xtijacho wxin pa quek'a' ja
winak ja netzelan wxin in ja rachi arja' tz'ubul wq'uin pa mesa camic.
22 Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak ni katzij wi' chi ncamsax
na ja cani' chominto rmal ja Dios pro congana lawulo' tre ja xtijacho rxin pa
quek'a' ja necamsan rxin, ne' chique.
23 Ja c'a rapóstol eje'e' quemaj rc'axaxic chibil tak qui' nak chique ja
xtijacho rxin.

* * * * * * * * * *

24 In chakaja' c'o jun ch'a'oj winakar chiquicojol, nak ja más nim ruk'ij
chique jari' nquich'ojij.
25 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ja rey ja rec'o pa tak nación je'e congana e nimak nquena' in nqueban
chique ja winak xa e cani' quimoso. Ja nebano mandar quixin ja winak
congana quigana chi nbix chique chi e banol tak utzil.
26 Pro maxta teban ixix ja cani' nqueban eje'e'. Ja c'a neban, ja más nim
ruk'ij chewe mejor tibana' kaj chi más ti co'li chiquewach ja rachbil. In
chakaja' ja nbano mandar chewe mejor querilij ja rachbil.
27 Ja tok c'o jun achi rmajon wa'im in tok c'o jun moso ja nilin rxin ¿nak ja
más nim ruk'ij chique nech'ob ixix? ¿La ma ja ta c'a ja rachi ja nilix rmal ja
rmoso ja más nim ruk'ij? Pro bien turkaj chewe nak ja nbanon anin checojol,
nbanon ja samaj ja cani' nuban jun ilinel.
28 Ja c'a rixix nij inewachbilanto wi' chipan ja rpokonal ja ntijonto.
29 Ja camic anin nya' chewe chi c'o k'etbaltzij pan ek'a' ja cani' yatajnak
anin chwe rmal ja nata' Dios.
30 Queri' nban chewe utzc'a chi nyataj chewe chi xa junan xkowa' wi'
ewq'uin pa mesa chipan ja ngobierno utzc'a chakaja' chi nyataj chewe chi
nixoqui ix k'etol tak tzij pa quewi' ja cablajuj tribu rxin ja tinamit Israel, ne'e
ja Jesús chique ja rapóstol.

* * * * * * * * * *

31 C'ac'ari' xumaj tzij ja kajaw Jesucristo ruq'uin ja Simón Pedro, quewa'
xbij tre ri':
—Simón, bien tac'waxaj ja xtinbij chawe ri', ja Satanás arja' ixrc'utun tre ja
Dios in ya' lugar tre chi nixq'ueje' na jurata pa ruk'a' in nixrkajsaj na chipan
jun nimlaj prueba.
32 Pro anin nbanon orar pan acuenta utzc'a chi matiq'uisi chijutij ja
yukulbal ac'u'x wq'uin. Atat ja tok xcatmelojpi chic jutij pa nuk'a' tacowirsaj
chic quec'u'x ja rawach'alal, ne' tre.
33 Ja c'a Simón Pedro xbij tre:
—Mni Wajaw, ni ninbe wi' chawij masqui anin jun nincoj pa che' awq'uin
owi nincamsax awq'uin chakaja', ne' tre.
34 Ja c'a Jesús xbij chic tre:
—Camic nbij chawe Pedro, ja chipan awa' jun tucwak'abil ri' maja'n tok'i ja
ac' ja tok oxmul xtabij chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja Jesús, natche'
na chwe, ne' tre.

* * * * * * * * * *

35 C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin canojel ja rapóstol, quewa' xbij chique ri':
—Ja tok xixnutakel chipan ja viaje, tok mta epwok xec'amel in nixtac'a
xec'amel ta emaleta in nixtac'a exajab ta chakaja' ¿la c'oli ja ma xtz'akat ta
chewe tri'? ne' chique.
—Ni majun xuban ta falta chake, xeche' tre.
36 C'ac'ari' xbij chic chique:
—Pro ja camic chic nbij chewe, ja c'o rpwok mejor tic'ama'el in tic'ama'el
rmaleta chakaja'. Ja c'a mta jun espada ruq'uin mejor tic'ayij ja rchaqueta in
tilok'o' jun espada.
37 Queri' nbij chewe como anin puersa nink'ax na chipan ja tz'ibtal can
chwe chipan ja rtzobal Dios, quewa' tz'ibtal can chwe ri': —Arja' xa junan
ban tre ja cani' nban chique ja ritzel tak winak. Queri' ja tz'ibtal can chwe

in puersa nbantaj na cumplir como nojel ja tz'ibtal can chwe jari' ntajini
nbantaj cumplir, ne'e ja Jesús chique.
38 Ja c'a reje'e' quibij tre:
—Tetz'ata' mpe' Kajaw, c'o ca'i' espada kuc'an ri', xeche' tre.
—Mejor ch'enchila', ne'e ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

39 C'ac'ari' xel chipan ja tinamit, be pa jun lugar rbina'an Rjayu'al Olivo
como nijawari' lugar neq'ueje' wi'. Ja c'a rdiscípulo eje'e' etran trij.
40 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja lugar quewa' xbij chique ri': —Tebana' orar
utzc'a ja Satanás tok xquixrtakchi'ij maquita xquixruch'ec, ne' chique.
41 C'ac'ari' junwi' xyonaj pon wi' ri', ruyon q'ueje' pon chiquinakaj, xuque'e
in xumaj rbanic oración, quewa' ja roración xuban ri':
42 —Nata', anin nwajo' nabij ta chwe chi maquita nink'ax chipan awa'
rpokonal ja penak chinwach ri' xarwari' ni ta c'a xquink'ax wi' chipan ja wi
queri' nawajo' chwe chi nban, ne' tre ja Tatixel.
43 C'ac'ari' c'o jun ángel winakar chwach penak chila' chicaj, xurya'a' kaj
más rchok'ak'.
44 Como majtajnak rmal jun nimlaj rpokonal xa chewi' tok más chi na
xuban ja roración. C'oli ja ya' nel chi rpalaj cani' nimak tak jutz'uj quic' nkaj
pa tok'ulew.
45 Ja c'a tok tzuri ja roración rmal yictaji in be cuq'uin ja rdiscípulo. Ja tok
xekaj cuq'uin ekajnak chi waram como congana ecosnak rmal bis.
46 —¿Nak tre tok xa waram neban? Camic quixyictaji in tebana' oración
utzc'a ja Satanás tok xquixrtakchi'ij maquita xquixruch'ec, ne'e ja Jesús
chique ja rdiscípulo.

* * * * * * * * * *

47 Kas c'a rmajon na tzij cuq'uin ja rdiscípulo ja tok congana e q'uiy ja winak
xe'urkaj ruq'uin. C'o jun achi rc'amonto quebey, Judas rubi', arja' jun chique
ja cablajuj apóstol. Ja c'a Judas arja' tiloc ruq'uin ja Jesús utzc'a chi ntz'ubaj
ruchi'.
48 Pro ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri': —¿La ninatz'ubaj Judas? ¿La ruq'uin
jun tz'uban chi'ij najachbej ja Ralc'walaxel pa quek'a' ja netzelan rxin? ¿La
queri' naban tre ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak? ne' tre.
49 Ja c'a rachbil ja Jesús eje'e' tok ch'obtaj cumal chi c'o rc'ayewal penak trij
quewa' quibij tre ri': —¿Nak nabij tre Kajaw, la utz nkacoj ja respada chiquij?
xeche' tre.
50 Pi c'a jun chique, xlasaj ja respada in c'o jun moso rxin ja lok'laj
sacerdote xusoc tre, xkupijel jun rxquin ja c'o pa riquik'a'.
51 Ja c'a Jesús xbij chique ja rachbil: —Ma teban ta más ja ch'a'oj, ne' chique.
C'ac'ari' xuchap ja rxquin ja moso in xtzursaj.
52 Ec'o c'a ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja jefe quixin ja nechajin rxin ja
nimlaj templo xin Dios e cachbil chic ja principali' xin tinamit, eje'e' epenak
chi rchapic ja Jesús. Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—¿La in alak'om la'an chewi' tok ec'amonto espada ec'amonto che' chwij
chi nchapic?
53 Pro anin k'ij k'ij xinq'ueje' checojol chipan ja nimlaj templo xin Dios
pro ma xinechap ta wa'an ri'. Pro jawa' hora ja rokc'o wi' ri' jawa' yataj-
nak chewe chi nixban mandar rmal ja diablo ja nbano mandar chipan ja
k'ekumal, ne'e ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

54 C'ac'ari' quechap, quec'amel chi rochoch ja lok'laj sacerdote. Ja c'a Pedro
arja' rtrarben ja Jesús pro c'a c'a nat nutzu' pon chic wi'.
55 Ja tok xe'ekaji quebox jun k'ak' chwa jay in xetz'abe' chuchi'. Ja c'a Pedro
arja' tz'abe' cuq'uin chi k'ak'.
56 Kas tz'ubul chi k'ak' ja tok pi jun aj'ic', congana xtz'elwachij in quewa'
xbij ri':
—Jawa' jun achi ri' arja' rachbilaj ja Jesús chakaja', ne'e ja raj'ic'.
57 Pro ja Pedro arja' ma xuya' ta trij ja bix tre, quewa' xbij tre ja raj'ic' ri':
—Nbij chawe ixok chi anin ma wotak ta rwach ja Jesús, ne' tre.
58 C'a co'l ari' ja tok c'o chic jun tz'ato rxin ja Pedro in quewa' xbij tre ri':
—Atat at cachbil chakaja' ja rachi'i' ja xe'acachbilan rxin ja Jesús, ne' tre.
—Nbij chawe achi chi ma in cachbil ta, ne'e ja Pedro tre.
59 C'o la jun hora ari' ja tok pi chic jun ja bano asegurar chi ni katzij wi' chi
ja Pedro rachbilaj ja Jesús, quewa' xbij ri':
—Bien k'alaj chi jawa' jun achi ri' rachbilaj ja Jesús chakaja' como arja' aj
Galilea, ne'e.
60 Pro ja Pedro xbij tre:
—Nbij chawe achi chi anin ni ma wotak ta ja nabij le', ne' tre. Kas c'a
rmajon na tzij ja Pedro ja tok xok'i ja ac'.
61 Ja c'a kajaw Jesucristo arja' xuya' vuelta in xtz'elwachij ja Pedro. Ja c'a
Pedro xurkaj tre ja bin tre rmal ja Jesús, quewa' bin tre ri': —Ja tok maja'n tok'i
ja ac', oxmul xtabij na chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja Jesús, natche'
na chwe. Queri' ja bin tre rmal ja Jesús.
62 C'ac'ari' xelto, congana jun nimlaj bis ok'ej nuban.
63 Ja c'a rachi'i' ja rechapyon rxin ja Jesús eje'e' quemaj ryok'ic in quemaj
rch'ayic chakaja'.
64 Quitz'apij rwach chi su't in tok tz'aptaj cumal queya' k'a' chi rpalaj in
quewa' quibij tre ri': —Tabij c'a chake camic ¿nak yowi k'a' chi apalaj? xeche'
tre.
65 In c'a c'o na más ja pokonlaj tak tzij quibij tre ja nquiyok'bej rxin.

* * * * * * * * * *

66 Ja c'a tok sakari quemol qui' ja principali' xin tinamit e cachbil ja jefe
quixin sacerdote e cachbil chic ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja
ley xin Dios. Quec'amel ja Jesús chipan ja k'etbaltzij quixin. Ja tok xe'ekaji
quewa' quibij tre ri':
67 —Camic tabij chake ¿la atat ja rat Cristo ja ratcha'on rmal ja Dios? xeche'
tre. Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Pro ixix xa matenimaj masqui nbij chewe.
68 In chakaja' wi c'oli nc'waxaj anin chewe wotak chi matec'ulba' in wotak
chakaja' chi maquinesokpijel.
69 Pro camic nbij chewe, chipan ja tiempo ja penak chikawach nbe ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak netz'abe'e pa riquik'a' ja Dios ja
bar c'o wi' ja nimlaj poder xin Dios, ne' chique.
70 —¿La atat c'a ja rat Ralc'wal Dios? xeche' tre.
—Queri' ja cani' nebij le', ne'e ja Jesús chique.
71 Ja c'a reje'e' quibij:
—Camic mchita ne'oc wi' más ja testigo como ajoj mismo kac'axaj ja xbij le',
xeche'e.

23

1 C'ac'ari' xeyictaji canojelal, quec'amel ja Jesús chwach ja gobernador
Pilato.
2 Ja c'a tok xe'ekaji quemaj rbixic jule' ril ja Jesús:
—Ajoj katz'aton ja nuban ala' jun achi le', xa ntajini nuyoj quina'oj ja
kach tak aj Israel. Arja' nbij chique ja winak chi ma rubey ta ja nquetoj ja
rimpuesto pa ruk'a' ja César ja nimlaj rey. In jun chic, nucoj ri' como Cristo,
tibij c'a tzij ari' chi nucoj ri' como jun rey, xeche' tre ja Pilato.
3 Ja c'a Pilato quewa' xbij tre ja Jesús ri':
—¿La atat ja rat rey quixin ja tinamit Israel? ne' tre.
—Queri' ja cani' nabij le', ne'xi rmal ja Jesús.
4 Ja c'a Pilato arja' tzijon chic cuq'uin ja jefe quixin sacerdote in cuq'uin ja
jule' chic winak, quewa' xbij chique ri':
—Ja ntz'at anin ni majun ril ja rachi, ne' chique.
5 Pro más chi na xeyictaj trij ja Jesús, quewa' quibij chic tre ja Pilato ri':
—Pro ja rachi arja' xa ntajini nuyoj quina'oj ja winak, ntajini nertijoj nojel
nat nakaj chipan ja departamento Judea, xumajto rya'ic ja tijonem chipan
ja departamento Galilea in camic rmajon rya'ic chique ja winak wawe'
chakaja', xeche' tre.

* * * * * * * * * *

6 Ja c'a Pilato tok xc'axaj chi pa Galilea rya'on wi' ja tijonem ja Jesús
rmalc'ari' tok quewa' xbij chic chique ri': —¿La maxta aj Galilea ja rachi ri'?
ne' chique.
7 Ja c'a tok bix tre chi aj Galilea ja Jesús c'ac'ari' xutakel ruq'uin ja Herodes
ja gobernador xin Galilea como ja Herodes arja' c'o pa Jerusalén tri' chakaja'.
8 Ja c'a Herodes tok xekaji ja Jesús ruq'uin congana quicoti como arja' c'o
chic tiempo ja congana rgana nutz'at ri' quewach ruq'uin como ekajnak chic
rbixic ruq'uin nojel ja ntajini nuban ja Jesús in c'o rgana nutz'at ja tok nuban
jun milagro.
9 Congana pregunta xuban tre pro nixtac'a c'o ta jun ti tzij bix ta tre rmal
ja Jesús.
10 Ec'o c'a ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja
winak tre ja ley xin Dios, eje'e' congana nqueban, quemaj rbixic ril ja Jesús
chwach ja Herodes.
11 Ja c'a Herodes e rachbil ja rsoldado eje'e' ni ma vale ta chiquewach ja
Jesús, quemaj ryok'ic, quecoj jun tziak tre ja cani' nquecoj rey pro jari' xa
nquiyok'bej rxin. C'ac'ari' ja Herodes xutakel chic jutij ruq'uin ja Pilato.
12 Jari' mismo k'ij xetzuri ja Pilato ruq'uin ja Herodes, xe'oc chic amigo
como ja nabey xa quic'ulel qui'.

* * * * * * * * * *

13 Ja c'a Pilato arja' xerumol ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja k'etol tak
tzij quixin ja tinamit Israel e cachbil chic ja jule' chic winak.
14 Ja tok xemoltaj rmal quewa' xbij chique ri':
—Camic ec'amonto ja rachi chinwach ri', ja ril nebij chi xa neruyoj ja
tinamit. Pro bien tech'obo', chewach ixix xinc'ot ruchi' in ja ntz'at anin ni
majun ril ja cani' nebij tre.
15 Ja Herodes chakaja' ni majun ril xuwil como xutakpi chic jutij pa kak'a'
ajoj. Mta rbanon ja rachi ja yatal ta trij chi xtikacamsaj ta.
16 Rmalc'ari' mejor ja nban tre, xa nya' jun orden chi nrapaxi in tok
xtiraptaji c'ac'ari' nsokpijel, ne'e ja Pilato chique.

17 Queri' xbij chique como ja pa tak nmak'ij pascua arja' puersa nsokpijel
jun cach aj tinamit ja rocnak preso.
18 Ja c'a reje'e' xa junan queban, quemaj rakic quechi' canojelal:
—Tacamsaj ja rachi le'. Ja c'a Barrabás jari' tasokpijel, xeche' tre.
19 Ja Barrabás arja' jun achi xuban jutij yictaj trij ja gobierno chipan ja
tinamit in ec'oli ja winak xercamsaj xa chewi' ja tok ocnak preso.
20 Ja c'a Pilato como c'o rgana nsokpijel ja Jesús rmalc'ari' tok tzijon chic
jutij cuq'uin.
21 Pro ja reje'e' xa más chi na quemaj rakic quechi':
—Tacamsaj chwach cruz, tacamsaj chwach cruz, xeche' tre.
22 Ja c'a Pilato pa roxmul xbij chique:
—Pro ¿nak c'a tre tok nec'utuj rcamic, nak rbanon chewi'? Ja ntz'at anin ni
majun rbanon ja yatal ta trij chi xtikacamsaj ta. Rmalc'ari' mejor nya' jun
orden chi nrapaxi in tok xtiraptaji c'ac'ari' nsokpijel, ne' chic chique.
23 Pro ja c'a winak e cachbil ja jefe quixin sacerdote xajutij quimajon rakic
quechi', congana nquecoj ja Pilato pa ch'a'oj chi ncamsaxi ja Jesús chwach
cruz in tok q'uiswani eje'e' xech'ocmaji.
24 Ja c'a Pilato xuya' jun orden chi queri' nbạn tre ja Jesús ja cani' ncajo'
eje'e'.
25 Xsokpijel ja rachi ja rocnak pa che' ja yictaj trij ja gobierno ja rec'o jule'
winak xercamsaj. Jari' ja rachi ja quic'utuj tre. Ja c'a Jesús jari' xujach pa
quek'a' jule' soldado utzc'a chi queri' nbạn tre ja cani' ncajo' ja winak chi
nbạn tre.

* * * * * * * * * *

26 Ja c'a soldado eje'e' kas quic'amonel ja Jesús pa bey ja tok c'o jun achi
quewil, Simón rubi', aj Cirene. Ja c'a Simón arja c'a melojto pa tak k'ayis in
trij arja' queya'el chi wi' ja cruz, puersa queban tre chi ntre'el trij ja Jesús in
nrijkajel ja cruz.
27 Ja c'a Jesús congana e q'uiy ja winak etran trij in chakaja' ec'o jule' ixoki',
eje'e' congana ncok'ej rwach, congana nquibisoj.
28 Pro ja Jesús arja' xuya' vuelta in quewa' xbij chique ri':
—Ma quinewok'ej ta ixoki' ja rix aj Jerusalén. Mejor ja neban, tewok'ej ewi'
ixix in tewok'ej quewach ja tak ewal chakaja'.
29 Queri' nbij chewe como nerila' na jun c'ayewalaj tiempo ja tok quewa'
xtiquibij ja winak ri': —Ja camic congana qui'il chique ja rixoki' ja ni mta
wi' alanem chiquij, congana qui'il chique ja rixoki' ja ni mta wi' tak cal
eq'uejenak ta, xqueche'e.
30 Ja tok xterila' ja c'ayewalaj tiempo quewa' xtiquemaj rbixic ja winak ri':
—Mejor ta titzakto chakij ja nimak tak jayu', ta korumuk ja cocojlaj tak jayu'
chakaja', xqueche'e.
31 Queri' nbij chewe como anin wi quewa' nqueban chwe ja tok in cani' jun
che' rax ja ma yatal ta tre chi nc'ati in janila jun nimlaj rpokonal ja xtiban
chique ja winak ja re cani' jule' chakijlaj tak che'. Queri' xbij ja Jesús chique
ja rixoki'.
32 Ec'o chi c'a ca'i' achi'i', eje'e' c'oli ja quil quibanon in junan xec'amarel
ruq'uin ja Jesús chi ne'ecamsaxi.
33 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja lugar rbina'an Rwi'camnak tri' querip wi' ja
Jesús chwach cruz in queri' queban chique ja re ca'i' achi'i' ja c'o quil chakaja',
jun pa riquik'a' in jun pa rxcon.

34 Ja c'a Jesús arja' c'o jun oración xuban quewari': —Nata', que'acuyu'
como eje'e' ma cotak ta ja netajini nqueban, ne' tre ja Tatixel. C'ac'ari' quemaj
rbanic suerte trij ja rtziak nak xtich'eco chique in quejach chiquewach.
35 Ja c'a winak ja quimajon rtz'atic ja nbantaji e cachbil ja k'etol tak tzij
eje'e' quemaj rtz'ujic ja Jesús, quewa' quibij ri': —Arja' To'onel quixin winak
ne'xi, ja c'a wi ni katzij wi' chi arja' ja Cristo ja cha'on rmal ja Dios tito'o' c'a
ri' ruyon camic, xeche'e.
36 Ja c'a soldado eje'e' quemaj ryok'ic chakaja', xetiloc más ruq'uin ja Jesús,
c'o jule' ch'amlaj vino quitzujuj tre
37 in quewa' quibij tre ri': —Atat wi ni katzij wi' chi at Rey quixin ja tinamit
Israel tato'o' c'a awi' ayon, xeche' tre.
38 C'o jule' tz'ibanem bani in parwi' ja Jesús ya'on wi' chwach ja cruz, oxi'
rwach ja tzobal ja tz'ibax wi', jun pa griego, jun pa latín, in jun chic pan
hebreo, quewa' nbij ri': —Jawa' rachi ri' arja' rey quixin ja tinamit Israel, ne'e.
39 C'o c'a jun chique ja re ca'i' achi'i' ja c'o quil quibanon ja reripon chwach
cruz arja' xumaj rbixic jule' itzel tak tzij tre ja Jesús, quewa' xbij tre ri':
—Ja wi ni katzij wi' chi atat ja rat Cristo tato'o' c'a awi' camic in ko'ato'o' ajoj
chakaja', ne' tre.
40 Pro ja c'a jun chic achi ja c'o ril rbanon arja' xumaj rch'olixic ja jun chic:
—¿La mataxbej awi' chwach ja Dios como atat k'eton chic tzij chawij chi
natcamsaxi chakaja'?
41 Ja rajoj ni yatal wi' chakij chi nokcamsaxi como jari' nkatojbej ja ritzelal
kabanon pro ja jun chic achi le' arja' mta nak ta itzelal rbanon, ne' tre.
42 C'ac'ari' tzijon chic ruq'uin ja Jesús, quewa' xbij tre ri':
—Kas xquinurkaj chawe ja tok xcatpi chic jutij ja tok atocnak chic Rey
chipan ja ragobierno, ne' tre.
43 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', chipan awa' jun k'ij ja rokc'o wi' ri' ok
ca'i' awq'uin nokbe chipan ja utzlaj lugar ja bar c'o wi' quicotemal, ne' tre.

* * * * * * * * * *

44 Ja pa tak nc'ajk'ij c'o jun nimlaj k'eku'm xoqui nojel chwach'ulew, c'a a
las tres xin takak'ij sakar chic jutij.
45 Ja k'ij ma xca'y chi ta. In chaka jalal tok raktaji ja manta ja tasben rpan
ja nimlaj templo xin Dios ja bar c'o wi' ja santilaj lugar, chaka ca'i' xuban.
46 Ja c'a Jesús arja' xurak ruchi', xuban jun oración quewari': —Nata', pan
ak'a' atat njach wi' ja wanma, ne' tre ja Tatixel. Ja c'a tok bitaj queri' rmal ni
cam kaj.
47 C'o c'a jun capitán pa'l tri', arja' tok xutz'at ja bantaji xumaj rya'ic ruk'ij
ja Dios, quewa' xbij ri': —Jala' jun achi le' ni katzij wi' chi mta ril rbanon, ne'e.
48 Congana e q'uiy ja winak quimolon qui' chi rtz'atic ja nbantaji. Pro ja
tok quetz'at nojel ja bantaji congana nqueban, congana nebisoni xebe.
49 Ja c'a rixoki' ja retranel trij ja Jesús ja tok xelel pa Galilea e cachbil canojel
ja winak ja cotak rwach eje'e' c'a c'a nat xepe'eto chic wi', quimajon rtz'atic
nojel ja nbantaji.

* * * * * * * * * *

50-51 C'o c'a jun achi José rubi', arja' aj Arimatea ja c'o pa rcuenta Judea. Ja
c'a José arja' jun chique ja k'etol tak tzij quixin ja tinamit Israel pro jun utzlaj
achi rbanon utz chwach Dios. Arja' nojel ruc'u'x rayben ja k'ij ja tok xtoqui
ja gobierno xin Dios. Ma junan ta xuch'ob cuq'uin ja rach tak k'etol tzij como
xa ma utz ta xutz'at ja queban tre ja Jesús.
52 Be c'a ja José ruq'uin ja Pilato chi rc'utuxic ja cuerpo rxin ja Jesús.

53 Ja tok yataj lugar tre rmal ja Pilato c'ac'ari' be xerkajsaj ja cuerpo rxin ja
Jesús chwach cruz in xubar pa jun utzlaj tziak. Ja c'a tok bartaj rmal xerya'a'
chipan jun panteón ja c'oton chwach jun portales pro jun panteón ja mta jutij
cojon ta jun camnak chipan.
54 Jawa' bantaji chipan ja k'ij ja nchomarsbex wi' nakun je'e rxin ja nmak'ij
in xajalal maja'n tirili ja hora ja numajel wi' ja xula'nbal k'ij.
55 Ja c'a rixoki' ja retranel trij ja Jesús ja tok xelel pa Galilea eje'e' xebe trij
ja José, xequitz'ata' ja panteón in quetz'at chakaja' nak ban tre ja cuerpo rxin
ja Jesús.
56 Ja c'a tok tz'attaj cumal c'ac'ari' xemeloji ja pa tak cochoch, xequichomij
jule' ak'om ja qui' rxula' ja nquecoj trij rcuerpo ja Jesús. Ja pa xula'nbal k'ij
xexula'ni ja cani' nbij ja ley xin Dios chi nqueban.

24

1 Ja c'a xin domingo kas nsamuke'e xebe chic jutij ja rixoki', xequitz'ata' ja
panteón, cuc'an ja rak'om ja quichominel. Ec'o chic jule' ixoki' ja recachbi-
lanel.
2 Ja tok xe'ekaji quetz'at chi lasan chic ja rabaj ja tz'apben ruchi' ja panteón.
3 Xe'oc c'a chipan ja panteón pro ja tok quetz'at mchita ja cuerpo rxin ja
Jesús chipan.
4 Congana sachnak quina'oj rmal ja tok chaka jalal ec'o ca'i' achi'i' xe-
quetz'at epa'l pa tak quixquin, congana nc'ac'oti ja quitziak.
5 Congana quixben qui' ja rixoki', xetique'e. Ja c'a ca'i' achi'i' quewa' quibij
chique ri': —¿Nak tre ja tok chiquicojol camnaki' necanoj wi' ja c'asli?
6 Camic, ma wawe' chi ta c'o wi' ja Jesús, arja' c'astaj wa'an rwach ari'.
Turkaj chewe ja xbij can chewe ja tok c'a c'o na ewq'uin pa Galilea,
7 quewa' xbij can chewe ri': —Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak
rjawaxic chi njach na pa quek'a' ja rajmaqui', rjawaxic chi ncamsax na
chwach cruz pro ja chi rox k'ij nc'astaj na, ne' can chewe, xeche'e ja ca'i'
achi'i' chique.
8 Ja c'a rixoki' eje'e' xurkaj chique ja bin can chique rmal ja Jesús.
9 C'ac'ari' xe'elel chipan ja panteón, xemeloji, xebe cuq'uin ja julajuj apóstol
ja bar quimolon wi' qui' cuq'uin ja jule' chic cachbil, xequicholo' chiquewach
nojel awa' ja quitz'aton ri'.
10 Ja rixoki' ja xecholo chiquewach ja rapóstol quewa' quebi' ri', jun María
Magdalena, in jun chic Juana, in jun chic María ja rute' ja Jacobo in c'a ec'o
na más ja cachbil.
11 Ja c'a rapóstol eje'e' ma xquinimaj ta ja bix chique cumal ja rixoki', xa
jule' tzij ma ch'obol ta ja bix chique ja nquech'ob eje'e'.
12 Pro ja c'a Pedro arja' yictaji, c'amc'ol ranim be ruq'uin ja panteón. Ja tok
xekaji cayoc chipan ja panteón, xutz'atoc ja utzlaj tak tziak rxin ja camnak
chi xa ruyon chic c'o can. C'ac'ari' meloji ja chi rochoch, kas rmajon kaj
rch'obic pa ranma nojel ja bantaji como congana c'asc'o'i xutz'at.

* * * * * * * * * *

13 Ec'o c'a ca'i' rdiscípulo ja Jesús jari' mismo k'ij quimajon binem, ebenak
pa jun aldea rbina'an Emaús. Ja raldea c'o la oxi' legua rcojol ruq'uin ja
tinamit Jerusalén.
14 Ja c'a ca'i' discípulo eje'e' quimajon rtzijoxic chibil tak qui' nojel ja bantaj
chipan ja jun ca'i' k'ij ja k'axnak can chic.

15 Kas c'a quimajon tzij in c'oli ja quimajon rc'axaxic chibil tak qui' ja tok
xekaji ja mismo Jesús cuq'uin in xerachbilajel pa bey.
16 Pro ja reje'e' ma xyataj ta chique chi ncotakij rwach chi Jesús.
17 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—¿Nak c'a ja remajon rtzijoxic chibil tak ewi' pa bey in nak tre ja tok
nixbisoni? ne' chique.
18 C'o c'a jun chique Cleofas rubi', arja' xbij tre:
—¿La ma awotak ta c'a ja bantaj chipan ja tinamit Jerusalén chipan ja jun
ca'i' k'ij ja k'axnak can? Pro ja jule' chic winak ja xeq'ueje' pa Jerusalén eje'e'
bien cotak ja bantaji pro ni canojelal. ¿La xc'a ayon atat ja ma awotak ta? ne'e
ja Cleofas tre ja Jesús.
19 —¿Nak c'a ja bantaji? ne'e ja Jesús chique. Ja c'a reje'e' quewa' quibij tre
ri':
—Noktzijon tre ja Jesús ja raj Nazaret. Ja Jesús arja' jun profeta xin
Dios, congana nimak tak milagro xuban in congana poder rc'an ja rtzobal,
jari' bien k'alaj chwach ja Dios in bien k'alaj chiquewach canojel ja winak
chakaja'.
20 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja k'etol tak tzij rxin ja katinamit
eje'e' quejach ja Jesús pa ruk'a' ja Pilato utzc'a chi nk'ẹt tzij trij chi ncamsaxi
in queri' queban quicamsaj chwach cruz.
21 Pro ja rajoj congana yuke' kac'u'x ruq'uin chi arja' nto'o kaxin ja rok aj
Israel pa quek'a' ja kac'ulel pro camsaxi in c'uluto tuban oxi' k'ij ticamsaxi.
22 In jun chic, ec'o jule' ixoki' e kachbil c'oli quibij chake ja congana c'asc'o'i
kac'axaj. Eje'e' kas nsamuke'e xebe ja bar c'o wi' ja panteón.
23 Ja c'a tok xe'ekaji quetz'at chi mchita ja cuerpo rxin ja Jesús chipan.
C'ac'ari' xemelojto kuq'uin, xurquibij chake chi ec'o ángel xewinakar
chiquewach in bix chique cumal ja ángel chi c'astajnak chic ja Jesús.
24 Ec'o c'a jule' achi'i' e kachbil, eje'e' xebe chic ruq'uin ja panteón in tok
xe'ekaji quetz'at chi ni katzij wi' ja bix chique cumal ja rixoki'. Pro ja Jesús
jari' ni mta wi' rwach quetz'at ta tri'. Queri' c'a ja bantaji, xeche'e ja ca'i'
discípulo tre ja Jesús.
25 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Ixix xa matich'obtaj emwal nojel ja quibin can ja rojer tak profeta xin
Dios, ma nojel ta ec'u'x ma nojel ta ewanma eniman nojel ja tz'ibtal can
cumal chipan ja rtzobal Dios.
26 Ja Cristo arja' bien k'alaj chi ni rjawaxic wi' tre nabey chi xurtija' nojel
awa' ja rpokonal ja c'a xebij chwe ri' in c'a después na nbe pa gloria ja bar
nk'alajin wi' chi congana nim ruk'ij, ne' chique.
27 C'ac'ari' xumaj rch'obic chiquewach nojel ja tz'ibtal can tre chipan ja
rtzobal Dios, xumajto rch'obic chiquewach ja tz'ibtal can rmal ja Moisés
c'ac'ari' xuch'ob chic chiquewach ja tz'ibtal can cumal ja jule' chic profeta.
28 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja raldea ja bar ebenak wi' ja c'a Jesús xuban
cani' laj xeruya' can.
29 Pro ja c'a reje'e' congana quecoj pa ch'a'oj chi nq'ueje' kaj cuq'uin: —
Xuban wa'an k'ij, xajalal maja'n toc ak'a'. Mejor catq'ueje' kaj kuq'uin, xeche'
tre. In queri' xuban, xoc pa jay utzc'a chi nqu'eje' cuq'uin.
30 Ja c'a tok tz'ubul chic pa mesa cuq'uin c'oli ja caxlanway xuc'am,
xmaltioxij tre ja Dios, xuwech' in xuya' chique.
31 Chaka c'a jalal ja tok yataj chique chi cotakij rwach chi Jesús. Ja c'a Jesús
ni jari' hora sach chiquewach.

32 Ja c'a reje'e' quemaj chic tzij chibil tak qui', quewa' quibij ri': —Ja tok arja'
rmajon tzij kuq'uin pa bey in tok rmajon rch'obic chikawach ja rtzobal Dios
jari' ni katzij wi' chi congana jun nimlaj quicotemal xuna' ja kanma rmal,
xeche'e.
33 Ni jari' hora xeyictaji, xemeloj chic jutij pa Jerusalén. Ja tok xe'ekaji
xequewil ja julajuj apóstol ja quimolon qui' cuq'uin jule' chic cachbil.
34 Quewa' bix chique cumal ja rapóstol ri': —C'astajnak chic wa'an ja kajaw
Jesús, xuc'ut wa'an ri' chwach ja Simón, xeche'xi ja ca'i' discípulo.
35 C'ac'ari' quemaj rcholic chiquewach nojel ja bantaji ja tok ebenak
chipan ja raldea Emaús in quech'ob chiquewach chakaja' nak rbanic ja tok
yataj chique chi cotakij rwach ja Jesús tokori' tok xuwech' ja caxlanway
chiquewach.

* * * * * * * * * *

36 Kas c'a quimajon tzij ja tok chaka jalal winakari ja Jesús chiquicojol in
quewa' xbij chique ri': —Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' checojol, ne' chique.
37 Pro ja c'a reje'e' congana nqueban rmal ja xbeben ri'il como ja nquech'ob
eje'e' ranma jun camnak ja nquetz'at.
38 Ja c'a Jesús xbij chique:
—¿Nak tre ja tok sachnak ena'oj? ¿Nak tre tok matenimaj chi anin ja rin
Jesús?
39 Tetz'ata' mpe' ja pa nuk'a', tetz'ata' mpe' ja pa wakan, kas bien mpe'
tech'obo' chi anin in Jesús. Quinechapa' mpe' in bien quinetz'ata' como ja
ranma jun camnak jari' mta rch'acul nixtac'a c'o ta rbakil chakaja' pro bien
netz'at chi anin c'o nch'acul in c'o nbakil chakaja', ne' chique.
40 Ja c'a tok bitaj queri' rmal c'ac'ari' xuc'ut chiquewach ja pa ruk'a' in pa
rkan.
41 Ja c'a reje'e' quewa' quimajon kaj rch'obic pa tak canma ri':
—Congana taka'an qui'il ja wari' pro ma katzij la, xeche'e. Ja c'a Jesús xbij
chique:
—¿La c'oli neya' chwe can ntij? ne' chique.
42 C'o c'a jalal ch'u' sa'on jari' queya' tre rachbil jalal raxcab.
43 Ja c'a rarja' xuc'am chique in xumaj rtijic pro ni chiquewach.
44 C'ac'ari' xbij chique:
—Camic bantaj cumplir ja tzij ja xinbij chewe tokori' tok maja'n quincami
como ja xinbij chewe chi puersa nbantaj na cumplir nojel ja tz'ibtal can chwe
chipan ja rtzobal Dios cani' tre ja tz'ibtal can rmal ja Moisés in cumal ja jule'
chic profeta xin Dios in chakaja' ja tz'ibtal can chwe chipan ja libro xin salmo,
ne' chique.
45 C'ac'ari' xuch'ob más chiquewach ja rtzobal Dios,
46 quewa' xbij chique ri':
—Tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi ja Cristo arja' nurtija' na ja
rpokonal in ncamsax na in chi rox k'ij nc'astaj na chiquicojol camnaki',
queri' nbij.
47 In tz'ibtal can chakaja' chi pa rubi' ja Cristo nekaj na rbixic cuq'uin
canojel ja winak ja rec'o pa tak nación je'e chi rjawaxic chi nqueq'uex ja
quina'oj in nqueya' can ja ritzelal utzc'a chi ncuytaji ja quil quemac, jari' pa
Jerusalén nmajtajel wi' rbixic.
48 Ixix etz'aton nojel awa' ja c'a xinbij chewe ri', ixix nixk'alasan na
chiquewach ja winak.
49 Bien tec'waxaj ja xtinbij chic chewe ri', anin ntakto na ja rEspíritu Santo
ewq'uin ja cani' tzujunto rmal ja nata' Dios. Pro quixq'ueje' wawe' chipan ja

tinamit Jerusalén, c'a tokori' nixel chipan ja tok xtiyataj chewe ja poder rxin
ja rEspíritu Santo ja xtikajto chila' chicaj, ne'e ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

50 C'ac'ari' xeruc'amel, xebe c'a pa Betania. Ja c'a tok xe'ekaji xuyic chicaj
ja ca'i' ruk'a' in xc'utuj ja rutzil xin Dios pa quewi'.
51 Kas c'a rmajon rc'utuxic ja rutzil pa quewi' ja tok chaka jalal be, c'amarel
chila' chicaj.
52 Ja c'a reje'e' congana queya' ruk'ij c'ac'ari' xemeloj chipan ja tinamit
Jerusalén, congana jun nimlaj quicotemal c'o pa tak canma.
53 K'ij k'ij ni nepi wi' chipan ja nimlaj templo, xajutij quimajon rya'ic ruk'ij
ja Dios. Amén.

SAN JUAN

1 Ja kas nabey tok ni majun nak ta tz'ucarsan ni c'o chi wi' tri' ja
Ralc'walaxel ja nk'alasani jani' rna'oj ja Dios. Xa jun quibanon ruq'uin ja
Dios in ni Dios wi' arja' chakaja'.
2 Ja tok majun nak ta tz'ucarsan ni xa jun wi' quibanon ruq'uin ja Dios.
3 In yataj tre rmal ja Dios chi arja' tz'ucarsani ja caj in rwach'ulew. Ni
majun nak ta ja tz'ucarsan ja maquita arja' tz'ucarsani.
4 Arja' Yo'l c'aslemal in ja c'aslemal nuya' jari' cani' jun nimlaj luz. Jari' luz
ni rsakirsanto wi' quebey ja winak ojer
5 in camic rmajon rsakirsaxic quewi' canma ja winak chipan ja k'ekumal
in ni ma cowinnak ta wi' ja k'ekumal trij ja luz chi rchupun ta.
6 C'o c'a jun achi tak rmal ja Dios, Juan rubi'.
7 Ja samaj ja yataj tre ja Juan chi nuya' rbixic nak rbanic ja Ralc'walaxel ja
nsakirsan quebey ja winak utzc'a chi canojel ja winak tok xtiquic'axaj nyuke'
quec'u'x ruq'uin ja Ralc'walaxel.
8 Ja Juan ma arja' ta ja luz pro xarwari' tak rmal ja Dios chi nuya' rbixic nak
rbanic ja luz.
9 Jari' luz ja kas mero luz xin Dios pi wawe' chwach'ulew, arja' ja nsakirsani
quewi' canma ja winak canojelal.
10 Xurq'ueje'e ja Ralc'walaxel wawe' chwach'ulew in masqui arja'
tz'ucarsani ja rwach'ulew pro ja winak ja rec'o chwach ja rwach'ulew
ma xquinimaj ta chi arja' ja luz xin Dios.
11 Xurq'ueje' chiquicojol ja rtinamit pro eje'e' ma xquinimaj ta.
12 Pro kanojelal ja xokniman rxin, kanojelal ja yuke' kac'u'x ruq'uin, arja'
xuya' chake chi xokoc ok ralc'wal Dios,
13 xuya' chake chi xokalax chic jutij pro ja c'ac'a c'aslemal ja yatajnak chic
chake jari' ma c'amonpi ta chake cumal ja kati't kamama', ma xyataj ta chake
cumal ja katata' kate', ni majun winak yo' ta chake, solo Dios yowi.
14 Ja Ralc'walaxel ja nk'alasani jani' rna'oj ja Dios arja' kajto, xoc kach
winak, q'ueje' chikacojol. Katz'at ruq'uin kawach chi ja rc'aslemal arja'
mero rc'aslemal ja Dios, junan ruq'uin ja rc'aslemal Dios Tatixel, mchita jun
ralc'wal ja Tatixel ja queri' chi ta. Arja' nojnak ja rutzil xin Dios pa ranma,
nojel ja nuch'ob, nojel ja nbij in nojel ja nuban ni katzij wi'.
15 Arja' ya' rbixic rmal ja Juan, quewa' xbij ja Juan chique ja winak ri': —Jari'
achi xinbij chewe ja tok quewa' xinbij chewe ri', c'o na jun ja maja'n tumaj
rsamaj, arja' más na nim ruk'ij chinwach anin. Queri' nbij chewe como arja'
ni c'o chi wi' ja tok maja'n quinalaxi masqui anin in nabey winak chwach,
xinche' chewe, ne'e ja Juan.
16 Ja Ralc'walaxel janila nojnak ja rutzil xin Dios pa ranma in jari' utzil
ocnak chic chake ajoj in xa jani' npi más npi más pa tak kanma in xa sipan
chake.
17 Ja Moisés arja' yowi ja ley xin Dios pro ja Jesucristo arja' c'amyonto ja
rutzil ja nsipaj ja Dios, arja' c'amyonto ja totajem ja ni katzij wi' chi totajem.
18 Ni majutij c'o ta jun winak tz'atyon ta rwach ja Dios pro ja Ralc'wal Dios
ja ni xarwari' jun arja' c'o pa ranma ja Tatixel, xa jun quibanon ruq'uin in
arja' rk'alasan chikawach jani' rna'oj ja Dios.

* * * * * * * * * *

19 Ja Juan arja' xetąkel jule' achi'i' ruq'uin cumal ja raj Israel chi nec'axax
tre nak ja rocnak wi'. Pa Jerusalén xe'elel wi' ja rachi'i', jule' chique e
sacerdote in jule' chic chique e levita. Ja tok xe'ekaj ruq'uin ja Juan quewa'
quibij tre ri': —¿Nak chi at achi'al? xeche' tre.
20 Arja' bien xk'alasaj chiquewach chi ma arja' ta ja Cristo.
21 In quibij chic tre:
—¿Nak c'a atocnak wi', la maxta c'a atat ja rat Elías? xeche' chic tre.
—Mni, ne'e ja Juan chique. In quibij chic tre:
—¿La maxta c'a atat ja rat profeta ja bitajnak can chake chi natpi na? xeche'
chic tre.
—Mni, ma anin ta chakaja', ne' chic chique.
22 In quibij chic jutij tre:
—¿Nak c'a ja kas atocnak wi'? Tabij chake nak abanic utzc'a chi c'oli nekabij
chique ja retakyonto kaxin awq'uin, xeche' tre.
23 Ja c'a Juan xbij chique:
—Ja nbanic anin jari' rtz'iban can ja profeta Isaías ojer quewari': —C'o jun
achi nurak na ruchi' pa jun lugar ja bar kas talan wi' in quewa' nbij chique
ja winak ri': —Techomarsaj ja rec'aslemal chi raybexic ja kajaw Dios, ne'
chique. Jawa' ja tz'ibtajnak can, anin c'ari' ja nrak nuchi', ne'e ja Juan chique.
24 Ja rachi'i' ja retakonel ruq'uin ja Juan ec'o jule' fariseo etakyonel quixin.
25 In quibij chic tre:
—Ja wi ma atat ta ja rat Cristo in wi ma at Elías ta in nixtac'a at profeta ta ja
kayben chi npi na ¿nak c'a tre tok ne'aban bautizar ja winak? xeche' chic tre.
26 Ja c'a Juan xbij chique:
—Ja ranin ya' ncoj ja tok nenuban bautizar ja winak pro ja camic c'o jun
checojol jari' más chi na nim ruk'ij xarwari' mta enaben chi queri'.
27 Anin xa rbixic nya' ja samaj xin Dios ja xtumaj rbanic arja' como más
chi na nim ruk'ij arja' chinwach anin, nixtac'a yatal ta chwij xquintiloc ta
ruq'uin chi rquiric ja rc'amal rxajab. Queri' xbij chique.
28 Jawa' tzij bantaji ri' chipan jun lugar rbina'an Betábara ja c'o chic chaju-
paraj binelya' rbina'an Jordán, tri' ntajin wi' ja Juan chi neruban bautizar ja
winak.
29 Ja c'a chi rcab k'ij ja Juan xutz'at pon ja Jesús chi xajalal maja'n turkaj
ruq'uin in quewa' xbij chique ja winak ri':
—Tetz'ata' mpe' ja rachi le', arja' noc na cani' jun carnelo ja nbąn sacrificar
chwach ja Dios, arja' takonto wawe' chwach'ulew rmal ja Dios chi nurchupu'
kaj ja kil kamac kanojelal ja rok winak.
30 Ja c'ala' ja nbin chic chewe chi nurbana' na ja samaj xin Dios in más chi
na nim ruk'ij arja' chinwach anin. Anin in nabey winak chwach pro arja' ni
c'o chi wi' tri' ja tok maja'n quinalaxi. Queri' nbin chewe.
31 Anin nabey mta nnaben chi arja' ja To'onel ja takonto rmal ja Dios pro
rmal arja' tok inpenak camic, rmal arja' tok nmajon quibanic bautizar ja
winak tre ya'. Queri' nmajon rbanic utzc'a chi ajoj ja rok aj Israel nkotakij
chi arja' ja To'onel ja takonto rmal ja Dios, ne'e ja Juan chique.
32 In xbij chic chique:
—Anin xintz'at ja rEspíritu Santo penak chicaj cani' jun ajsakaxic' kajto trij
in q'ueje' ruq'uin.
33 Pro ja nabey mta nnaben chi arja' ja To'onel ja takonto rmal ja Dios pro
jari' k'alasax chinwach rmal ja Dios. Ja c'a Dios arja' intakyonto chi nenuban
bautizar ja winak tre ya' in quewa' xbij chwe ri': —Ja tok xtatz'at ja rachi ja
xtikajto ja rEspíritu Santo trij in xtiq'ueje' ruq'uin, arja' c'ari' xtibano bautizar
quixin ja winak tre ja rEspíritu Santo. Queri' xbij chwe,

34 in cani' xbij chwe ni queri' xintz'at in camic nbij chewe chi jala' jun achi
le' arja' ja Ralc'wal Dios. Queri' xbij ja Juan chique ja winak.

* * * * * * * * * *

35 Ja c'a chi rcab k'ij c'o chic jutij ja Juan chipan ja lugar e rachbil e ca'i'
rdiscípulo.
36 Peti ja Jesús, k'ax cuq'uin ja winak. Ja c'a Juan tok xutz'at ja Jesús quewa'
xbij chique ja winak ri':
—Tetz'ata' mpe' ja rachi le', arja' noc na cani' jun carnelo ja nbạn sacrificar
chwach ja Dios. Queri' xbij chique.
37 Ja c'a re ca'i' discípulo rxin ja Juan eje'e' tok quic'axaj chi queri' xbij
xetre'el trij ja Jesús.
38 Ja c'a Jesús tok ca'y can trij xerutz'at chi etran trij:
—¿Nak necanoj? ne' chique.
—Rabí ¿bar atc'o wi'? xeche' tre. (Rabí tibij tzij Maestro.)
39 In bix chique rmal ja Jesús:
—Jo', quixtre' chwij, tekatz'ata' ja bar inc'o wi', xeche'xi. Queri' queban
xetre'el trij. Xe'ekaji ja bar c'o wi' in jari' k'ij xeq'ueje' ruq'uin, a las cuatro
chi lari' xin takak'ij.
40 Ja re ca'i' achi'i' ja xec'axani ja xbij ja Juan in xetre'el trij ja Jesús, jun
chique rbina'an Andrés ja rch'alal ja Simón Pedro.
41 Be chanim ja rAndrés ruq'uin ja Simón ja rch'alal in quewa' xbij tre ri':
—Camic kawil ja Mesías, ne' tre. (Mesías tibij tzij Cristo.)
42 C'ac'ari' xuc'amel ruq'uin ja Jesús. Ja c'a tok xe'ekaji kas tz'elwachixi ja
Simón rmal ja Jesús in quewa' bix tre ri': —Atat at Simón, at rc'ajol ja Jonás
pro nyataj chi na jun ja bi'aj chawe Cefas natche'xi. (Cefas tibij tzij Pedro
owi abaj.)
43 Ja c'a chi rcab k'ij chic ja Jesús nuch'ob chi nbe chipan ja departamento
Galilea. C'ac'ari' be ruq'uin ja Felipe in xbij tre:
—Jo', cattre'el chwij, ne' tre.
44 Ja Felipe arja' aj Betsaida. Ja Betsaida jari' quitinamit ja rAndrés in
Pedro, pa rcuenta Galilea c'o wi'.
45 Be ja Felipe ruq'uin ja Natanael in quewa' xbij tre ri':
—Camic kawilon chic ja To'onel ja tz'ibtal can chi npi na, ja tz'ibtal can
chipan ja ley xin Dios rmal ja Moisés in tz'ibtal can chakaja' cumal ja jule'
chic profeta. Ja wa'an ari' ja Jesús ja raj Nazaret ja rc'ajol ja José, ne' tre.
46 Ja c'a Natanael arja' xbij:
—¿La c'ol ek jun achi nwinakar na tri' pa Nazaret ja congana buena? ne'e.
—Jo' mpe', tekatzata', ne'xi rmal ja Felipe in xebe.
47 Ja c'a tok xe'ekaji tz'ati ja Natanael rmal ja Jesús in quewa' xbij ja Jesús
ri':
—Tetz'ata' mpe' ja Natanael le', arja' jun achi aj Israel pro ni katzij wi' chi
aj Israel, arja' jun utzlaj achi in ni mta wi' jun engaño nuban. Queri' xbij ja
Jesús.
48 Ja c'a Natanael tok xc'axaj ja bix tre rmal ja Jesús quewa' xbij tre ri':
—¿Nak tre awotak taka'an nwach? ne' tre.
—Atat tok maja'n catesiq'uixto rmal ja Felipe tokori' xatnutz'at chi at
tz'ubul chuxe' jun che' higuera, ne'xi rmal ja Jesús.
49 —Rabí, camic bien ch'obtaj mwal chi atat ja rat Ralc'wal Dios, atat ja rat
Rey kaxin ja rok aj Israel, ne'e ja Natanael tre.

50 —Taka'an jurata xinanimaj rmal ja xinbij chawe chi xatnutz'at chi
attz'ubul chuxe' ja che'. Pro c'o na nimak tak milagro natz'at na ja más chi
na nimak chwach ja cani' xatz'at camic ri', ne'xi rmal ja Jesús.
51 C'ac'ari' xbij chic chique:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', netz'at na ja caj jakali, ne'etz'at na ja ángel
xin Dios chi nejote'e in nexule'to pro mwal anin nyataj chique chi nqueban
queri', mwal anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak, queri'
xbij chique.

2

1 Ja c'a chi rox k'ij c'o jun c'ulbic bantaji, ja c'a rute' ja Jesús c'o tri'. Jari'
c'ulbic bantaj chipan ja tinamit Caná ja c'o pa rcuenta Galilea.
2 In chakaja' banon invitar ja Jesús e rachbil ja rdiscípulo.
3 Pro chaka jalal tok q'uisi ja vino in bix tre ja Jesús rmal ja rute':
—Pakasa' vino q'uisi, ne'xi.
4 —Ixok, taka'an ma junan ta nkach'ob awq'uin, maja'n wa'an terila' ja
tiempo chi ja winak xticotakij nak nbanic, ne' tre.
5 C'ac'ari' ja rute' xbij chique ja ilinela':
—Xa nak ta nbij ja Jesús chewe tebana', ne' chique.
6 Tri' c'o wi' waki' rc'olbal tak ya', abaj ocnak, ja jujun c'o la wuku' waxaki'
cucu' ya' nbe chipan. Ja rsamaj noc wi' ja ya' jari' banbal quicostumbre ja
raj Israel ja nquich'ach'ojirsbej nakun je'e ja cani' nrajo' ja quireligión chi
nqueban.
7 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ja ilinela' ri':
—Tenojsaj ja rc'olbal tak ya' le', ne' chique. In queri' queban, xequic'ama'to
ja ya', quinojsaj.
8 Ja c'a tok nojstaj cumal c'ac'ari' bix chic chique rmal ja Jesús:
—Camic tepulu'el jule', jec'utu' chwach ja rachi ja pa'l trij ja wa'im xin
c'ulbic, xeche'xi. In queri' queban, quepulel.
9 Ja ilinela' ja xepulu'el ja ya' eje'e' cotak chi q'uextaji ja ya' in xoc vino pro
ja rachi ja pa'l trij ja wa'im xin c'ulbic arja' ma rotak ta. Tok xuna' ja vino chi
congana buena c'ac'ari' xsiq'uij ja rachi ja c'ule'e
10 in quewa' xbij tre ri':
—Canojel ja winak ja nechomini ja nimak tak wa'im eje'e' utzlaj vino ja
nquecoj nabey tok nmajtaji ja wa'im. Ja c'a tok q'uiy chic ja vino quitijon
chic ja winak c'ac'ari' nya̱' chic chique ja vino ja ma kas ta buena. Pro ja ratat
camic c'a pa rq'uisbal taka'an xacoj ja vino ja más chi na utz. Queri' xbij tre.
11 Jawa' nabey milagro xuban ja Jesús, pa Caná xuban wi' ja c'o pa rcuenta
Galilea, jawa' xc'utbej chiquewach ja rdiscípulo chi congana nim ruk'ij in
yuke' quec'u'x ruq'uin.
12 Ja Jesús tok tzur can rmal awa' wari' c'ac'ari' be chipan ja tinamit
rbina'an Capernaum rachbil ja rute' e rachbil chakaja' ja rch'alal in ja
rdiscípulo. Ja c'a tok xe'ekaji, tri' xeq'ueje' wi' jun ca'i' k'ij.

* * * * * * * * * *

13 Ja tok nnakajinto ja nmak'ij pascua quixin ja raj Israel be ja Jesús pa
Jerusalén.
14 Ja c'a tok xekaji xoc chipan ja nimlaj templo xin Dios. Chipan ja templo
ec'o jule' winak quimajon quic'ayixic wacax, carnelo, palomax in ec'o jule'
q'uexol tak pwok chakaja'.
15 Ja Jesús xbanla' jun asial in tok tzur rmal xe'erlasajto ja winak chipan
ja templo, majun xuto' ta ri', in xe'erlasajto chakaja' ja carnelo e cachbil ja

wacax. Ja c'a q'uexol tak pwok eje'e' chicax chiquewach ja quipwok rmal in
ch'akix pa tok'ulew ja quimesa chakaja'.
16 C'ac'ari' xbij ja Jesús chique ja rajc'ay tak palomax: —Que'ewasajel jutz'it
ja wari', ma teban ta tre ja rochoch ja nata' Dios cani' jun mercado, ne' chique.
17 Ja c'a rdiscípulo tok quic'axaj ja xbij xurkaj chique ja tzij ja tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Congana nti'on chwe ja tok matiban
respetar ja rawochoch in xa rmalari' tok xtiqueban pokon chwe ja winak,
ne'e ja Cristo tre ja Tatixel. Queri' ja tz'ibtal can.
18 Ja c'a raj Israel quibij tre ja Jesús:
—¿Nak c'a nac'utbej chikawach chi c'ol ak'a' tre ja c'a xaban chipan ja
templo ri'? xeche' tre.
19 —Teyojo' mpe' ja templo ri' in ja ranin xa chi oxi' k'ij nyic chi wi' jutij, ne'e
ja Jesús chique.
20 Ja c'a raj Israel quibij tre:
—Jawa' templo ri' tuban cuarentiséis juna' majtajnakto rbanic in ¿nak moda
c'ari' chi xa chi oxi' k'ij nayic chi wi' jutij atat? xeche' tre.
21 Pro ja templo ja xnataj ja Jesús jari' ja rcuerpo arja'.
22 Ja c'a tok c'astajnak chic chiquicojol camnaki' bien xurkaj chique ja
rdiscípulo ja rbin can tre ja templo chi xa chi oxi' k'ij nuyic chi wi' jutij.
Quinimaj ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ojer in quinimaj chakaja' ja
tzij ja rbin can ja Jesús.
23 Ja c'a tok majtaji ja wa'im rxin ja nmak'ij pascua chipan ja tinamit
Jerusalén tri' q'ueje' wi' ja Jesús in e q'uiy chique ja winak yuke' quec'u'x
ruq'uin rmal ja milagro ja xuban je'e chiquewach.
24 Pro ja Jesús arja' ma xyuke' ta ruc'u'x cuq'uin como bien rotak jani'
quina'oj canojelal ja winak.
25 Arja' ma rjawaxic ta tre xtich'ob ta na chwach jani' quina'oj como bien
rotak ja c'o pa tak canma ja winak xa nak ta chi winakil.

3

1 C'o c'a jun achi Nicodemo rubi', arja' fariseo in chakaja' arja' jun chique
ja k'etol tak tzij quixin ja tinamit Israel.
2 Xuban c'a jutij xekaji ja Nicodemo ruq'uin ja Jesús chak'a' in xumaj tzij
ruq'uin, quewa' xbij tre ri':
—Rabí, ajoj kotak chi atat at jun tijonel attakonto rmal ja Dios como anin
wotak chi majun winak xticowin ta xtuban ta ja nimak tak milagro ja
ramajon rbanic atat ja wi mta ja Dios ruq'uin, ne' tre.
3 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', ja winak rjawaxic chique chi ne'alax chic
jutij nowi maque'alax chic jutij jari' ni matich'obtaj wi' cumal nak rbanic ja
natoc chipan ja gobierno xin Dios, ne' tre.
4 —Pro ¿nak moda jun achi ri'j chic in nalax chic jutij? ¿La c'o c'a moda ari'
nq'ueje' chic jutij pa gracia in nalax chic jutij? ne'e ja Nicodemo tre.
5 Ja c'a Jesús xbij chic tre:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', rjawaxic chi natalax tre ya' in tre ja
rEspíritu nowi ma queri' ta naban jari' macatcowini natoc chipan ja gobierno
xin Dios.
6 Ja c'aslemal ja yatajnak chique ja winak cumal ja quitata' quete' jari' xa ni
junan wi' ruq'uin ja cani' quixin ja quitata' quete'. Ja c'a c'aslemal ja nyataj
chawe rmal ja rEspíritu Santo jari' ni junan wi' ruq'uin ja cani' rc'aslemal ja
rEspíritu Santo.

7 Maxta junwi' tac'waxaj ja xinbij chawe chi rjawaxic chi natalax chic jutij.
8 Cani' tre ik' cani' tre xcomel xa bar ta tri' nbe wi' nsamaji in nac'waxaj
ja nuban pro ma awotak ta bar penak wi' in nixtac'a bar nbe wi' chakaja'.
Queri' c'a chique canojel ja winak ja ne'alax rmal ja rEspíritu Santo como
nsamaji ja rEspíritu Santo in rmal arja' tok ne'alax chic jutij, ne'e ja Jesús tre.
9 —Pro ¿nak c'a ja kas mero rbanic ja ramajon rbixic chwe? ne' chic jutij ja
Nicodemo.
10 Ja c'a Jesús xbij chic tre:
—At maestro wa'an quixin ja tinamit Israel ja rtinamit Dios pro taka'an
matich'obtaj amwal ja nbij chawe.
11 Pro ajoj bien kotak nak rbanic ja kamajon rbixic, bien katz'aton ja
kamajon rk'alasaxic chewach pro ja rixix xa matenimaj ja nkabij chewe.
12 Anin nmajon rch'obic je'e chawach ja nbantaji wawe' chwach'ulew pro
wi matanimaj pior c'a ja tok xtinch'ob chic je'e chawach ja nbantaji chila'
chicaj ¿nak moda c'ari' xtanimaj chakaja'?
13 Ni majun nak ta ekajnak ta chila' chicaj rtz'aton ta nak rbanic ja chila'
chicaj, xa jun ja tz'atyon nak rbanic, arja' ja Ralc'walaxel ja kajto chila' chicaj
ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' ja c'o pa ranma ja Tatixel chila' chicaj.
14 Cani' xuban ja Moisés ojer chipan ja chakijlaj ulew, arja' c'o jun rachbal
cumatz xjotba' chwach jun che' in xetotaji ja winak rmal in queri' c'a xtiban
na tre ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' njotbax na chwach
jun che'.
15 Queri' nbạn na tre utzc'a chi canojelal ja winak ja xtiyuke' quec'u'x
ruq'uin eje'e' maquetakel chipan ja rpokonal, nyataj jun utzlaj c'aslemal
chique pro jun c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic trij.
16 Ja Dios congana nerajo' canojelal ja winak rmalc'ari' tok xutakto wawe'
chwach'ulew ja Ralc'wal, xarari' jun. Queri' xuban utzc'a chi canojelal ja
winak ja xtiyuke' quec'u'x ruq'uin eje'e' maquetakel chipan ja rpokonal,
nyataj na chique jun utzlaj c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic trij.
17 Queri' nbij como ja Dios tok xutakto ja Ralc'wal wawe' chwach'ulew ma
rmal ta chi xquerutakel ta ja winak chipan ja rpokonal. Pro jari' xutakto
utzc'a chi rmal ja Ralc'wal nquewil na ja totajem xin Dios canojelal.
18 Canojelal ja winak ja nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Ralc'wal Dios eje'e'
mchita k'etoj tzij xin Dios chiquij pro ja c'a matiyuke' quec'u'x ruq'uin eje'e'
k'eton chic tzij chiquij rmal ja Dios chi netạkel chipan ja rpokonal. Como
matiyuke' quec'u'x ruq'uin ja Ralc'wal Dios chewi' tok nbạn queri' chique.
19 Como eje'e' mta quigana ruq'uin ja luz ja penak chila' chicaj ja nsakirsan
quebey chiquewach xa chewi' tok k'eton chic tzij chiquij. Como ja Ralc'wal
Dios arja' cani' jun luz peti wawe' chwach'ulew pro ja winak más na xel
quec'u'x trij ja k'ekumal. Queri' queban como xa itzelal ja quimajon rbanic.
20 Ja wi amajon rbanic ja ritzelal jari' xa itzel natz'at ja luz, ni majun agana
xcatekaj ta ja bar c'o wi' ja luz. Queri' naban utzc'a chi matotakixi ja ritzelal
ja ramajon rbanic.
21 Pro ja c'a wi amajon rbanic ja rutzil xin Dios jari' matapokonaj natekaji
ja bar c'o wi' ja luz. Matapokonaj como c'ol agana chi natquetz'at ja winak
chi ja Dios uc'ayon awxin chi rbanic nojel ja nattajini naban.

* * * * * * * * * *

22 C'ac'ari' ja Jesús xerachbilajel ja rdiscípulo xebe chipan jun lugar ja c'o
pa rcuenta Judea. Ja c'a tok xekaji, tri' q'ueje' wi' in ec'oli winak neruban
bautizar.

23 In queri' nuban ja Juan chakaja', arja' ntajini neruban bautizar ja winak
chipan ja lugar rbina'an Enón ja c'o chinakaj Salim como ja tri' sobre ya'. Tri'
xe'ekaj wi' ja winak in xeban bautizar.
24 Maja'n ticoj pa che' tri' ja Juan rmal ja rey Herodes.
25 Ja discípulo rxin ja Juan eje'e' quemaj tzij cuq'uin jule' chic aj Israel in
c'oli quech'a' chibil tak qui' tre ja bautismo.
26 Ja c'a discípulo rxin ja Juan xebe ruq'uin in quewa' xequibij tre ri':
—Rabí, pakasari' ja rachi ja xaban bautizar chajuparaj binelya' Jordán ja
xaya' rbixic chi arja' ja To'onel ja takonto rmal ja Dios, camic arja' ntajini
neruban bautizar ja winak in canojel ja winak nebe ruq'uin, xeche' tre.
27 Pro ja Juan xbij chique:
—Ja ranin ninquicoti chi netajini nebe ja winak ruq'uin ja Jesús. Ja samaj
nkaban chikajujunal chila' chicaj penak wi'.
28 Ixix bien xec'waxaj ja tok xinbij chique ja winak chi ma anin ta ja rin
Cristo xarwari' intakonto chi nya' rbixic ja Cristo chi npi na.
29 Ja Jesús yatal trij chi nebe ja winak ruq'uin chi ncachbilaj. Cani' tre jun
ala' tok nc'ule'e yatal trij chi ja rxjayil nrachbilaj. No anin xa in cani' ramigo
jun ala' tok nc'ule'e. Pro ja ramigo pa'loc pa rxquin ja rala' ja nc'ule'e in
rmajon rc'axaxic ja nbij in congana nquicoti chi rc'axaxic. Queri' c'a chwe
anin camic chakaja' ninquicoti, nojnak ja quicotemal pa wanma.
30 Ja rjawaxic camic chi ni xtimajtajel wi' rya'ic ruk'ij ja Jesús chijutij cumal
ja winak, ja c'a chwe anin rjawaxic chi xtiban chwe cani' ma inc'o ta chwach
ja Jesús.
31 Ja Ralc'walaxel ja penak chila' chicaj xa ruyon arja' ja más nim ruk'ij
chiquewach canojelal. Pro ja rajoj ja rok winak ma katz'aton ta nak rbanic
ja chila' chicaj, xa ok rxin ja rwach'ulew, xa jari' nkatzijoj ja kotakin wawe'
chwach'ulew. Pro ja penak chila' chicaj xa ni ruyon wi' arja' ja más nim ruk'ij
chiquewach canojelal.
32 Ja rtz'aton in ja rc'axan chila' chicaj jari' rmajon rbixic pro ja winak xa
matiquinimaj ja nbij.
33 Ja c'a nenimani ja nbij quewa' nquibij ri': —Ja Dios ni katzij wi' nojelal ja
nbij, neche'e.
34 Dios takyonto rxin ja Ralc'walaxel in como ruq'uin ja Dios penak wi'
chewi' tok tzij xin Dios ja nbij. Queri' nuban como ja Dios nutakto ja rEspíritu
Santo ruq'uin in ni nojnak wi' ja rEspíritu Santo pa ranma, majutij ja maquita
uc'an rmal.
35 Ja Ralc'walaxel janila najo'x rmal ja Tatixel in ni majun nak ta ja maquita
jachon pa ruk'a' rmal.
36 Ja wi nyuke' ac'u'x ruq'uin ja Ralc'walaxel jari' awc'an chic ja utzlaj
c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic trij. Pro ja wi matanimaj ja Ralc'walaxel jari'
ni matawil wi' ja utzlaj c'aslemal in ni c'o wi' ryewal ja Dios chawij.

4

1 Ja c'a fariseo xekaj rbixic ja Jesús cuq'uin quewari': —Ja Jesús más na e
q'uiy ja winak netajini ne'oc rdiscípulo chwach ja ne'oc ruq'uin ja Juan in más
na e q'uiy neruban bautizar chakaja', xeche'xi.
2 Pro ma ja ta ja Jesús nbanowi ja bautismo, rdiscípulo ja nebanowi.
3 Ja kajaw Jesús tok xc'axaj chi xekaj rbixic ja tzij cuq'uin ja fariseo c'ac'ari'
xel chipan ja departamento Judea, be chic chipan ja departamento Galilea.
4 Pro rjawaxic chi nk'ax na chipan ja departamento Samaria.

5 Queri' xuban be, xekaj chipan jun lugar ja c'o chinakaj ja tinamit rbina'an
Sicar c'o pa rcuenta Samaria. Ja tinamit Sicar chinakaj jun ulew c'o wi' ja rxin
Jacob ojer, jun ulew ja xuya' can ja Jacob tre ja José ja rc'ajol.
6 In tri' c'o wi' jun ya' c'oton rxin ja Jacob ojer chakaja'. Congana cosnak ja
Jesús rmal ja binem xa chewi' tok tz'abe' chuchi' ja jul xin ya'. Pa tak nc'ajk'ij
chi lari' ja tok xekaj tri'.
7 C'o c'a jun ixok aj Samaria pulul ya' xurkaji ja bar tz'ubul wi' ja Jesús. Ja
c'a Jesús xbij tre ja rixok:
—Tasipaj jutz'it nuya', ne' tre.
8 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' ebenak pa tinamit pa lok'oj way.
9 Ja c'a rixok xbij tre ja Jesús:
—Pro atat at aj Israel wa'an, ja c'a ranin in jun ixok in aj Samaria, taka'an
nac'utuj ya' chwe, ne' tre. Queri' xbij ja rixok como ja raj Israel xa itzel
quitz'aton qui' cuq'uin ja raj Samaria.
10 Ja c'a Jesús xbij chic tre:
—Ja wixta ch'obtajnak amwal nak rbanic ja cochinem ja nsipaj ja Dios
chawe, wixta ch'obtajnak amwal nak inocnak wi' anin ja nintajini nintzijon
awq'uin camic ri' ja nmajon rc'utuxic nuya' chawe, atat xac'utuj ta ya' ari'
chwe chakaja' in xinya' ta jun ya' chawe pro jun ya' ja rc'amonto jun c'ac'a
c'aslemal chawe, ne' tre.
11 —Pro mta napulbej ja ya' in congana pos rpan ja jul ¿bar c'a c'o wari' ja
ya' ja c'a xabij chwe?
12 Ja kamama' Jacob arja' yoyon can chake awa' ja ya' ri' ojer, jawa' xutij
arja' in quetij ralc'wal in quetij rwacax chakaja'. ¿La atat la'an ja más na nim
ak'ij chwach arja'? ne'e ja rixok.
13 Ja c'a Jesús xbij chic jutij:
—Xa nak ta ntijowi ja ya' ri' arja' ni nuna' wi' chakichi'.
14 Pro ja ntijowi ja ya' ja nya' anin jari' ni mchita wi' jutij nchakij ta ruchi'.
Pro ja ya' ja nya' anin tre jari' congana npulinto pa ranma cani' nuban jun
tz'uquel ya' in rc'amonto tre ja utzlaj c'aslemal pro jun c'aslemal ja ni mta
wi' q'uisic trij, ne' tre.
15 —Ja ya' ja nabij le' taya'a' jutz'it wxin utzc'a majutij xtichakij chi ta nuchi'
utzc'a ma rjawaxic chi ta xquinpi chi ta wawe' xtunpulu' chi ta ja ya' ri', ne'e
ja rixok.
16 —Camic jat, jasiq'uijto ja rawachajil, tawachbilajto, ne'e ja Jesús tre.
17 —Pro ja ranin mta wachajil, ne'e ja rixok.
—Ni katzij wi' ja nabij le' chi mta awachajil
18 como e jo'o' ja rawachajil ejachon ewi' cuq'uin in ja rachi ja nq'ueje'
awq'uin camic jari' ma awachajil ta. Ni katzij wi' ja xabij chwe chi mta
awachajil, ne'xi rmal ja Jesús.
19 —Ja nch'ob anin maxla at jun profeta xin Dios.
20 Ja kati't kamama' ajoj ojer parwi' ja jun jayu' le' queya' wi' ruk'ij ja Dios
pro ja rixix nebij chi rjawaxic chi pa Jerusalén nya̱' wi' ruk'ij ja Dios, nixche'e,
ne'e ja rixok.
21 —Tanimaj ja xtinbij chawe camic ri', xa nnakajinto ja tiempo tok ma
ruyon chi ta parwi' ja jun jayu' le' neya' wi' ruk'ij ja Tatixel in ma ruyon chi
ta pa Jerusalén chakaja'.
22 Ixix ja rix aj Samaria neya' ruk'ij jun Dios pro ma ch'obtajnak ta
emwal nak rbanic. Pro ja rajoj ja rok aj Israel nkaya' ruk'ij ja Dios in
bien ch'obtajnak kumal nak rbanic como ja totajem xin Dios jari' chipan ja
tinamit Israel nwinakar wi'.

23 Pro xa nnakajinto ja tiempo tok ja winak pa tak canma xtiwinakar wi'
ja nquiyabej ruk'ij ja Tatixel in ni katzij wi' ja xtiqueban tre, ma chaka ta
costumbre. Queri' xtiqueban ja winak ja ni katzij wi' chi nqueya' ruk'ij como
queri' nrajo' ja Tatixel chi nban tre in arja' rmajon quicanoxic ja nebano
queri' tre. In ja camic ec'o jujun ja queri' chic nqueban tre.
24 Ja Dios arja' Espíritu, matitz'attaji chewi' tok rjawaxic chi ja winak pa tak
canma nwinakar wi' ja nquiyabej ruk'ij in rjawaxic chakaja' chi ni katzij wi'
ja nqueban, ma chaka ta costumbre. Queri' xbij ja Jesús tre ja rixok.

25 —Anin wotak chi npi na ja Mesías chi nurch'obo' chikawach nojelal nak
rbanic, ne'e ja rixok. (Mesías tibij tzij Cristo.)

26 —Pro anin c'ari' ja rin Mesías ja nmajon tzij awq'uin camic ri', ne'xi rmal
ja Jesús.

27 Kas quimajon tzij tok xe'urkaji ja rdiscípulo ja Jesús. Eje'e' kas junwi'
quetz'at chi ntajini ntzijon ruq'uin jun ixok. Pro ni majun chique xbij ta tre:
—¿Nak nawajo' tre owi nak netzijoj ruq'uin? xche' ta tre.
28 Ja c'a rixok arja' xuya' can ja rcucu', be chipan ja tinamit. Ja c'a tok xekaji
quewa' xbij chique ja winak ri':
29 —C'o jun achi xoktzijon ruq'uin, arja' xbij chwe nojel ja nbanon chipan
ja nc'aslemal. Jo' mpe', tekatz'ata', maxla arja' ja Cristo, ne' chique.
30 C'ac'ari' xe'el chipan ja tinamit in xebe ruq'uin ja Jesús.
31 Maja'n que'ekaji ja tok bix tre ja Jesús cumal ja rdiscípulo:

—Rabí catwa'i, ne'xi.

32 —Anin c'oli ja nway pro ixix xa ma ewotak ta nak rbanic, ne' chique.

33 Ja c'a rdiscípulo quewa' quibij chiquibil tak qui' ri': —Maxla c'o jun
c'amyonto rway, xeche'e.
34 Pro ja Jesús xbij chic chique:

—Anin c'oli ja rocnak rq'uexwach nway. Anin ja tok nban rvoluntad ja Dios
ja takyonpi wxin in tok nban cumplir ja samaj ja rya'on chwe chi nban jari'
ja rocnak rq'uexwach ja nway.
35 Ja nebij ixix c'a chi quiji' ic' nelto wi' ja cosecha, nixche'e. Pro anin nbij
chewe, que'etz'ata' mpe' ja winak le' epenak, eje'e' e cani' jule' tijco'm ja k'en
chic, utz chic nban cosechar.
36 Ja nebano cosechar quixin jari' c'o jun rtojbalil nyataj chique. Ja cosecha
xtiqueban quewa' rbanic ri', nequecoj ja winak chipan ja gobierno xin Dios
in jari' winak nyataj chique ja utzlaj c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic trij. Queri'
rbanic utzc'a chi nequicoti ja neticowi ja samaj in ja nebano cosechar ja
samaj eje'e' nequicot cuq'uin chakaja'.
37 Queri' rbanic cani' nbij ja jun tzij kac'axan quewari': —C'oli nticowi ja
rija'tz in c'oli ja nbano cosechar rwach, queri' nbij.
38 Anin xixnutakel cuq'uin ja winak chi ne'ebana' cosechar pro ma ixix ta
ja rixtijyonto rpokonal chi rbanic ja samaj pro ec'o jule' chic ja retijyonto
rpokonal chi rbanic ja samaj in ixix camic nixtajini neban cosechar ja
quiticonto eje'e'. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

39 Ja raj Samaria tok quic'axaj ja bix chique rmal ja rixok ja cach aj tinamit
chi ja Jesús xbij tre nojelal ja rbanon chipan ja rc'aslemal e q'uiy chique yuke'
quec'u'x ruq'uin ja Jesús rmal.
40 Rmalari' tok xe'ekaji ja raj Samaria ruq'uin ja Jesús quibij tre chi nq'ueje'
cuq'uin in queri' xuban q'ueje' ca'i' k'ij cuq'uin.
41 In tok xumaj tzij ja Jesús cuq'uin ec'o na más chique yuke' quec'u'x
ruq'uin rmal ja xbij chique.

42 In quibij tre ja rixok: —Ja nabey yuke' kac'u'x ruq'uin ja Jesús rmal ja
xabij chake pro ja camic más chi na yukul kac'u'x ruq'uin como kac'axaj ja
xbij chake in bien kotak chi arja' ja Cristo ja To'onel kaxin kanojelal ja rok
winak, xeche' tre.

* * * * * * * * * *

43 Ja Jesús tok tz'akati ja ca'i' k'ij rmal c'ac'ari' xe'elel tri', xebe chic chipan
ja departamento Galilea.
44 Arja' c'o jun tzij rbin chic chique jule' winak, quewa' rbin chique ri': —
Jun profeta xin Dios ma lok' ta nna'i cumal ja rach aj tinamit, ne'e.
45 Ja c'a tok xekaji kas qui'il rc'ulic bani cumal ja raj Galilea. Queri' queban
tre como quitz'aton chic nojel ja xuban ja Jesús pa Jerusalén chipan ja nmak'ij
pascua como eje'e' jun xepi chipan ja nmak'ij.
46 Xekaj chic jutij chipan ja tinamit Caná ja c'o pa rcuenta Galilea ja
bar xuban wi' vino tre jule' ya'. C'o c'a jun oficial xin gobierno, arja' aj
Capernaum in c'o jun rc'ajol yawa'.
47 Ja c'a roficial tok xc'axaj chi elnakto ja Jesús pa Judea in tok xc'axaj chi
c'o chic pa Galilea arja' be ruq'uin. Ja tok xekaji ruq'uin ja Jesús quewa' xbij
tre ri':
—Jo' paki jutz'it wq'uin, jatzursaj paki jutz'it ja nc'ajol, xajalal maja'n
ticami, ne' tre.
48 —Ixix taka'an ni ma xquinenimaj ta wi' ja maquita c'o jule' milagro nban
chewach, ne'xi rmal ja Jesús.
49 Pro ja roficial xbij chic jutij tre:
—Jo' paki jutz'it wq'uin, ja nc'ajol xajalal maja'n ticami, ne' chic tre.
50 —Jat, mchita camíc nuban ja rac'ajol, ntzuri, ne'xi rmal ja Jesús. Ja
roficial xnimaj ja bix tre in be.
51 Kas rmajon bey tok xeruc'ul ja rmoso in bix tre cumal chi:
—Tzuri ja rac'ajol, mchita camíc nuban, ne'xi.
52 —¿Nak hora xurkaj rwach pa sak? ne' chique.
—Iwir a la una xin takak'ij xpaxij ri' ja c'atan trij, ne'xi.
53 Ja tatixel bien ch'obtaj rmal chi jari' misma hora tok bix tre rmal ja Jesús
chi mchita camíc nuban ja rc'ajol in ntzuri. Arja' más chi na yuke' ruc'u'x
ruq'uin ja Jesús in ja rec'o pa rochoch eje'e' yuke' quec'u'x ruq'uin chakaja'.
54 Quirc'awa' xuban ja Jesús tok xelpi chic ja pa Judea in tok xekaj chic pa
Galilea, ja c'awa' rcab milagro xuban.

5

1 Xerila' chic jun ja nmak'ij ja nc'ul cumal ja raj Israel in be ja Jesús pa
Jerusalén.
2 Tri' pa Jerusalén c'o wi' jun ya'. C'o rubi' ja ya', ja pa quitzobal ja raj Israel
Betesda nbix tre. Ja ya' chinakaj jun puerta c'o wi', jari' puerta ja bar natoc
wi' chipan ja tinamit. C'o rubi' ja puerta, puerta quixin carnelo nbix tre. C'o
jo'o' galera ja bar c'o wi' ja ya'. Jari' galera quixin yawa'i' chi neq'ueje' chuxe'.
3 E q'uiy ja yawa'i' ec'o tri' cani' chique moya', cani' chique ja tak cojo in
cani' chique ja resiquirnak chakaja'. Ja yawa'i' cayben jun tiempo ja tok
xtursil can ja ya' rmal jun ángel.
4 Como c'o jun ángel nursila' can je'e ja ya'. Ja tok nsiltaj can ja ya' nebe ja
yawa'i' chipan, ja c'a kas nkaji nabey chipan jari' ntzuri xa nak ta chi yobilal
c'o tre.
5 C'o c'a jun ja rachi tri' yawa', tuban treintiocho juna' tiyawaji.

6 Ja c'a Jesús xutz'at ja yawa' in bien rotak chi congana tiempo cotz'ol tri' in
quewa' xbij tre ri':
—¿La nawajo' nattzuri? ne' tre.
7 —Anin ni majun nak ta ninc'amo'el chipan ja ya' le' tok nursil can in tok
ninbe nuyon junwi' nekaj chinwach nabey chipan, ne'xi rmal ja yawa'.
8 —Catyictaji, tac'ama'el ja rawarbal in catbini, ne'e ja Jesús tre.
9 In jari' misma hora tzuri ja rachi, xuc'ol ja rwarbal in xumaj binem.
Ja tok tzuri ja yawa' jari' pa jun xula'nbal k'ij.
10 Como xula'nbal k'ij rmalc'ari' tok quewa' bix tre cumal ja raj Israel ri':
—Camic xula'nbal k'ij, xajan chi nawc'aj ja rawarbal, ne'xi.
11 —Pro ja rachi ja xintzursani arja' bin chwe chi nc'ol ja nwarbal in
ninbini, ne'e ja rachi chique.
12 —¿Nak c'a chi achi'al ari' ja bin chawe chi queri' naban? xeche' tre.
13 Pro ja rachi arja' ma rotak ta rwach ja tzursan rxin como elnakel chic ja
Jesús in c'uluto congana e q'uiy ja winak ec'o tri'.
14 C'a co'l ari' tok xiltaji ja rachi rmal ja Jesús chipan ja templo. Quewa' xbij
ja Jesús tre ri': —Camic xattzuri pro macatmacun chi ta, matzij xa c'oli xtipi
chic chipan ja rac'aslemal ja más chi na lawulo', ne'e.
15 C'ac'ari' be ja rachi cuq'uin ja raj Israel, xerbij chique chi Jesús ja tzursan
rxin.
16 Como ja Jesús ec'oli winak nertzursaj pa tak xula'nbal k'ij rmalc'ari' tok
ja raj Israel quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban tre chi nquicamsaj: —
Taka'an nsamaji ja Jesús pa tak xula'nbal k'ij, neche'e.
17 Pro ja Jesús xbij chique: —Ja Nata' arja' ni rmajonto wi' samaj camic in
anin ni nmajon wi' samaj chakaja', ne' chique.
18 Rmalc'ari' ja tok más chi na quemaj rch'obic nak nqueban tre chi
nquicamsaj como ca'i' chic ja ril ja Jesús nquibij. Jun, xuban ja pa xula'nbal
k'ij ja ch'a'oj rij chi nbani, in jun chic, xucoj ja Dios como rtata' in jari' xa
njunsbej ri' ruq'uin ja Dios.

* * * * * * * * * *

19 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique: —Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja
Ralc'walaxel arja' mta moda ja chaka ta ruyon xtuban kaj ja c'o rgana nuban,
ni ja wi' ja rejemplo rxin ja Tatixel nuc'am. Cani' nuban ja Tatixel jari' nban
anin chakaja' ja rin Alc'walaxel.
20 Ja Tatixel como arja' nrajo' ja Ralc'walaxel chewi' tok nuc'ut chwach
nojel rwach ja samaj ja nuban. In c'a c'o na jule' chic ja samaj ja maja'n tuc'ut
chwach ja más chi na nimak tak samaj chwach ja cani' emajon rtz'atic camic
ri'. Queri' c'a xtuban utzc'a chi ixix kas xtic'asc'o'i xtetz'at.
21 Ja Tatixel neruyic camnaki' in nuya' c'ac'a c'aslemal chique in queri' c'a
nuban ja Ralc'walaxel chakaja', arja' nuya' c'ac'a c'aslemal chique ja winak
xa nak ta chi winakil ja c'o rgana nuya' chique.
22 Ja Tatixel ma arja' ta xtik'eto tzij chiquij ja winak como pa ruk'a' ja
Ralc'walaxel rjachon wi' chi ja' Ralc'walaxel xtik'eto tzij chiquij ja winak
canojelal.
23 Queri' rbanon ja Tatixel utzc'a chi xtiya' na ruk'ij ja Ralc'walaxel cumal
canojelal ja winak ja cani' nban arja' tre ja Tatixel. Ja wi mataya' ruk'ij
ja Ralc'walaxel jari' mataya' ruk'ij ja Tatixel chakaja' como ja Tatixel arja'
takyonto rxin ja Ralc'walaxel.
24 Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', ja wi c'o jun winak nuya' rxquin
tre ja ntzobal in wi yukul ruc'u'x ruq'uin ja Tatixel ja takyonpi wxin jari'
rc'an chic ja utzlaj c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic trij in matitakel chipan ja

nimlaj rpokonal, arja' k'axnakpi chic chipan ja camíc, jari' rwilon chic ja utzlaj c'aslemal.

25 Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', c'o jun tiempo nnakajinto, jari' tiempo ni chwach chic okc'o wi' ri' in chipan ari' tiempo ja winak ja recamnak chwach ja Dios eje'e' nquic'axaj na rukul ja Ralc'wal Dios. Ja nec'axani ja rukul eje'e' nyataj chique ja utzlaj c'aslemal.

26 Queri' rbanic como ja Tatixel Yo'l c'aslemal in rya'on tre ja Ralc'walaxel chi arja' Yo'l c'aslemal chakaja'

27 in rjachon pa ruk'a' chi arja' xtik'eto tzij chiquij ja winak. Queri' rbanon tre como arja' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak.

28 Maxta junwi' tec'waxaj ja c'a xinbij kaj chewe ri' como nerila' na jun k'ij chi canojelal ja remukun pa tak comsanto nquic'axaj na rukul ja Ralc'walaxel

29 in tok xtiquic'axaj ja rukul nec'astaji canojelal rmal. Ja re banol utzil eje'e' nec'astaj chipan ja utzlaj c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic trij, ja c'a re banol itzelal eje'e' nec'astaji chakaja' pro netąkel chipan ja nimlaj rpokonal.

30 Anin mta moda ja xta nna'oj anin xtincoj kaj ta nuyon, ja tzij ja nbix chwe rmal ja Tatixel jari' nk'etbej tzij chiquij ja winak. Anin ni rubey wi' ja k'etoj tzij nban como ma nvoluntad ta anin nban kaj nuyon pro rvoluntad ja Tatixel ja takyonpi wxin.

31 Ja wixta xa nuyon anin ninyo' testigo'il chewach tre nak inocnak wi' c'o ta c'a moda ari' xtebij ta chwe chi ma katzij ta ja nbij chewe.

32 Pro c'o chi na jun ja rocnak testigo chwij in bien wotak chi ni katzij wi' ja testigo'il nuya'.

33 Ixix xetak rc'axaxic tre ja Juan in arja' xoc testigo chwij chi ja Dios takyonpi wxin in ni katzij wi' ja xbij chewe.

34 Pro anin ma rjawaxic ta chwe chi c'o ta jun winak xtoc ta testigo chwij xarwari' nnataj chewe ja testigo'il xuya' ja Juan chwij utzc'a chi ixix newil ja totajem xin Dios rmal.

35 Ja Juan arja' xoqui cani' jun k'ak' pro jun k'ak' tzijili ja congana ruch'a'. Ja c'a rixix xixq'ueje' conforme chi rc'axaxic ja xbij ja Juan chewe in xixquicot rmal pro xa jurata, xa xoc'o ec'u'x rmal chi rc'axaxic.

36 Pro c'o chi na jun nyo' testigo'il chwij in ja testigo'il nuya' arja' más chi na nim ruk'ij chwach ja xuya' ja Juan. Ja samaj ja nmajon rbanic jari' ocnak testigo'il chwij, jari' samaj yatajnak chwe rmal ja Tatixel chi nban in jari' samaj nc'utuwi chi ja Tatixel intakyonto.

37 In jun chic, ja mismo Tatixel ja takyonto wxin arja' ni rya'onto wi' testigo'il chwij chakaja'. Pro ixix ni majutij eya'on ta ewxquin tre ja nbix chewe rmal ja Dios nixtac'a eya'on ta caso tre ja tok arja' xk'alasaj je'e ri' chewach.

38 In chakaja' ma eya'on ta lugar tre ja rtzobal chi ocnak ta pa tak ewanma. Ni k'alaj wi' chi ma eya'on ta lugar tre como arja' takyonto wxin in ixix ni majun egana xtiyuke' ta ec'u'x wq'uin.

39 Ja rixix congana nesiq'uij ja rtzobal Dios: —Chipan ja rtzobal Dios nkawil wi' ja utzlaj c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic trij, nixche' kaj. Pro ja rtzobal Dios, anin ja ninrtzijoj, ja rtzobal Dios jari' nk'alasani nak inocnak wi'.

40 Pro ja rixix ni majun egana xtiyuke' ta ec'u'x wq'uin, xa nech'a' ja utzlaj c'aslemal ja ntzujuj chewe ja ni mta wi' q'uisic trij.

41 Ma ja ta nwajo' ja xtiya' ta nuk'ij cumal winak

42 pro xarwari' bien wotak chi mta ja rajoben ri'il xin Dios pa tak ewanma.

43 Ja nata' Dios arja' intakyonto pro ixix ni majun egana xtiyuke' ta ec'u'x
wq'uin. Pro ja tok c'o jun achi xa ruyon nuban mandar ri' chi nbe ewq'uin
jari' nyuke' ec'u'x ruq'uin ixix.
44 Ja newajo' ixix xa neya' ek'ij chibil tak ewi' pro ni majun nbij ec'u'x tre ja
xteban ta ja rutzil xin Dios ja ni xarwari' jun chi Dios. Ja tok xa queri' neban
jari' congana c'ayew ja xtiyuke' ta ec'u'x wq'uin.
45 Pro maxta tech'ob chi anin xquinyo' parte chewij chwach ja Tatixel. Ja
nyo' parte chewij jari' ja Moisés in ixix nebij chi congana yukul ec'u'x ruq'uin
ja Moisés.
46 Ja wixta katzij chi xenimaj ja Moisés xinenimaj ta c'a anin ari' chakaja'
como ja rtz'iban can ja Moisés, chwe anin rtz'iban can wi' chi bien nk'alajini
nak inocnak wi'.
47 Pro wi matenimaj ja rtz'iban can ja Moisés ¿nak moda c'ari' xtenimaj ja
ntzobal anin? Queri' xbij ja Jesús chique.

6

1 C'ac'ari' be chic ja Jesús chajuparaj mar xin Galilea ja c'o chic jun rubi'
mar xin Tiberias ne'xi.
2 Congana e q'uiy ja winak xetre' trij rmal ja nimak tak milagro xuban
chiquewach como ec'oli ja yawa'i' xertzursaj.
3 Jote' chwach jun jayu' in xuwil jun lugar ja bar tz'abe' wi' e rachbil ja
rdiscípulo.
4 Xa nnakajinto ja nmak'ij pascua ja nc'u̱l cumal ja raj Israel.
5 Ja Jesús tok xutz'at chi congana winak xe'ekaj ruq'uin xbij tre ja Felipe:
—¿Bar nekalok'o' wi' queway ja winak le'? ne' tre.
6 Pro jawa' tzij xbij xa nc'ambajbej rxin ja Felipe como ja Jesús arja' bien
rotak nak xtuban ja nertzukbej ja winak.
7 Ja c'a Felipe xbij tre:
—Ja wixta c'o ca'i' ciento quetzal caxlanway maqueruban ja winak le'
xtiquetij ta tak tz'it chiquijujunal, ne'e.
8 C'o jun chique ja discípulo rbina'an Andrés, arja' rch'alal ja Simón Pedro
in quewa' xbij tre ja Jesús ri':
9 —C'o jun tala' wawe' ri', arja' c'o jo'o' rkan caxlanway ruq'uin cebada
ocnak in e ca'i' tak cakan ch'u' pro ¿la neruban ta c'ala' winak le'? congana e
q'uiy, ne'e.
10 Ja c'a Jesús xbij chique ja rdiscípulo:
—Que'etz'uba' canojel ja winak le', ne' chique. Como chipan ari' lugar ja
rec'o wi' c'o buen tak k'ayis netz'abe' chipan. In canojel ja winak xekaj chi
tz'ubulem, ec'o la jo'o' mil ja xa queyon achi'i'.
11 Ja c'a Jesús xuc'am ja caxlanway, xmaltioxij tre ja Dios in xujach chique
ja discípulo. Ja c'a discípulo quemaj rjachic chique canojel ja winak ja
retz'ubuli in queri' queban chique ja ch'u' chakaja'. Ja winak quetij jani' ja
kas c'o quigana quetij.
12 Ja tok tzuri wa'im cumal xenoji chi utz in quewa' xbij ja Jesús chique ja
discípulo ri':
—Temolo' ruchi' nojelal ja totaji, matinwajo' xtitz'ilox ta, ne' chique.
13 Ja c'a discípulo quemaj rmolic ruchi' nojelal. Ja c'a tok moltaj cumal
cablajuj chacach xuban pro ni noji chi cablajuj. Jari' totaji tre ja jo'o' rkan
caxlanway ja ma xecowin ta ja winak trij chi rtijic.

14 Ja winak tok quetz'at ja milagro ja xuban ja Jesús chiquewach quewa'
quibij ri': —Jala' jun achi le' ni katzij wi' chi arja' ja profeta xin Dios ja tz'ibtal
can chi npi na, xeche'e.
15 Ja c'a Jesús bien ch'obtaj rmal chi ncajo' nqueban puersa tre chi arja' noc
rey pa quewi' rmalc'ari' xelel chipan ja lugar, jote' chic jutij chwach jun jayu'
ruyon in xuwil jun lugar ja bar q'ueje' wi'.

* * * * * * * * * *

16 Ja c'a tok xuban hora tok kas nmalal chic xexule'e ja discípulo chi' mar.
17 Ja c'a tok xe'ekaji xe'oquel chipan jun lancha, xebe pa Capernaum ja c'o
chajuparaj chic mar. Ocnak chic ak'a' pro maja'n tekaji ja Jesús cuq'uin.
18 Pro chaka jalal tok jaktajto jun nimlaj ik' chiquij, congana nimak tak
baloj chic chipan ja mar.
19 C'o la jo'o' waki' kilómetro quiya'on can chic ja chi' mar ja tok chaka jalal
quetz'at ja Jesús, arja' rmajon binem parwi' ya' in xekaj chinakaj ja lancha ja
rec'o chipan. Ja c'a reje'e' congana quixbej qui' rmal.
20 Pro ja Jesús xbij chique: —Ma texbej ta ewi', xwa'n anin, ne' chique.
21 Congana xequicoti, quecojel chic ja Jesús cuq'uin pa lancha in c'a ja'
quena' ec'o chic chipan ja lugar ja bar nebe wi'.

* * * * * * * * * *

22 Ja c'a chi rcab k'ij ec'o can ja winak chi' mar. Quetz'at chi ma xoquel ta
ja Jesús pa lancha cuq'uin ja rdiscípulo tok xebe pa Capernaum, xa queyon
xebe in mchita jun ja lancha, xa ni xarwari' jun.
23 Pro c'o jule' ja lancha xelel pa Tiberias, be k'ax chic chajuparaj chic mar.
Ja lugar ja bar xekaj wi' chinakaj ja mismo lugar ja bar q'ueje' wi' ja Jesús
tokori' tok xmaltioxij tre ja Dios in xerutzuk ja winak.
24 Ja c'a winak ja rec'o can chi' mar tok quetz'at chi mchita ja Jesús in
nixtac'a rdiscípulo chi ta chakaja' c'ac'ari' xe'oquel pa tak lancha, xebe pa
Capernaum chi rcanoxic ja Jesús.
25 Ja c'a tok xe'ekaji ja chajuparaj chic mar pa Capernaum tri' quewil wi' in
quewa' quibij tre ri':
—Rabí ¿nak hora xaturkaji ja wawe'? xeche' tre ja Jesús.
26 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Ixix ninecanoj pro ma rmal ta chi ch'obtaj emwal nak ja kas mero
rc'amonto ja jule' milagro ja xinban chewach. Ninecanoj pro xa rmal chi
xixnutzuk tre ja caxlanway in xixnoji chi utz.
27 Ixix congana samaj neban chi rcanoxic ja reway pro jule' way ja xa
noc'owi pro ma xar tawa' samaj teban. Pro ja neban, congana ta nixsamaji
chi rcanoxic ja way ja ni mta wi' oc'owem nuban, jule' way ja rc'amonto ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja
winak arja' nsipan chewe ja way ja c'a xinbij chewe ri'. Como Dios ja Tatixel
arja' bien rk'alasan chic chi arja' takyonto rxin ja Ralc'walaxel, xeche'xi ja
winak rmal ja Jesús.
28 —¿Nak c'a chi samajil nkaban utzc'a chi samaj xin Dios ja nkaban? xeche'
chic tre.
29 —Tiyuke' ec'u'x ruq'uin ja Ralc'walaxel ja takonto rmal ja Dios in tok
nyuke' ec'u'x ruq'uin ja c'ari' samaj xin Dios, xeche'xi rmal ja Jesús.
30 In quibij chic tre:
—¿Nak c'a chi milagro'il naban ja nac'utbej chikawach chi ni katzij wi' chi
Dios attakyonto? ¿Nak c'a nac'ut chikawach utzc'a chi nkatz'at in rmalari'
xcatkanimaj? ¿Nak c'a chi samajil naban atat chewi'?

31 Ja kati't kamama' eje'e' tok xeq'ueje' chipan ja lugar chakijlaj ulew ojer
c'o jule' maná quetij ja takto chicaj cani' tz'ibtal can quewari': —Way xin
chicaj xuya' chique chi nquetij, queri' nbij, xeche' tre.
32 Bix chic chique rmal ja Jesús:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chic chewe ri', ja way ja pi chicaj ma ja ta Moisés
yowi, ja nata' Dios arja' yowi in ja way xin chila' chicaj ja ni katzij wi' chi way
ni ja wi' nata' Dios nyowi chakaja'.
33 Queri' nbij chewe como ja way ja nuya' ja Dios jari' ja penak chila' chicaj
jari' ja nuya' utzlaj c'aslemal chique ja winak pro canojelal, xeche'xi.
34 —Kajaw ¿nak tre mataya' chake la' ja way ja nabij le' pro ni ta ja wi' naya'
chake nojel tak k'ij? xeche' tre. Ja c'a Jesús xbij chic jutij chique:
35 —Anin c'ari' ja rin way, anin ninyowi ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij. Ja winak ja nyuke' quec'u'x wq'uin jari' ni mchita wi' wa'al xtiquetij ta
nixtac'a chakichi' ta chakaja'.
36 Pro cani' nbin chic chewe chi ixix masqui inetz'aton chic pro ni
matiyuke' wi' ec'u'x wq'uin.
37 Canojel ja winak ja neyataj chwe rmal ja Tatixel eje'e' ne'urkaj wq'uin in
tok ne'urkaji mta ari' ja maquita nenuc'ul canojelal.
38 Anin xinkajto chila' chicaj, inpenak chi rbanic ja rvoluntad ja rintaky-
onto, ma nvoluntad ta anin nunbana' kaj ta nuyon.
39 Ja Tatixel ja takyonpi wxin quewa' rvoluntad ri', chi canojel ja reya'on
chwe rmal ni majun chique xtintz'ila' ta in tok xterila' ja q'uisbal tiempo
nenuyic canojelal chipan ja camíc.
40 Ja Tatixel ja takyonpi wxin quewa' rvoluntad ri', chi canojel ja winak ja
ncotakij rwach ja Ralc'walaxel in nyuke' quec'u'x ruq'uin eje'e' nyataj chique
ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Ja c'a tok xterila' ja q'uisbal tiempo anin
ninyico quixin chipan ja camíc. Queri' xbij ja Jesús chique.
41 Ja c'a raj Israel eje'e' quemaj rtzijoxic ja Jesús como mta quigana ruq'uin
ja xbij chique chi arja' ja way kajnakto chila' chicaj.
42 —Jala' jun achi le' xwa'n Jesús ja rc'ajol José, kotak wa'an quewach rtata'
rute' ala'. ¿Nak tre tok nbij chi kajnakto chila' chicaj? xeche'e.
43 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Ma quinetzijoj ta.
44 Canojel ja winak ja ne'urkaj wq'uin chi nyuke' quec'u'x wq'uin ni majun
chique ja xta ruyon nurkaji, ni rjawaxic wi' chi nec'amto rmal ja Tatixel ja
takyonpi wxin. Pro ja ne'urkaj wq'uin, ja tok xterila' ja q'uisbal tiempo anin
ninyico quixin chipan ja camíc canojelal.
45 Cani' tz'ibtal can chipan ja libro quixin profeta quewa' nbij ri': —Nerila'
na jun tiempo chi canojelal netijox na rmal ja Dios, ne'e. Rmalc'ari' nbij
chewe chi canojel ja winak ja quiya'on quixquin tre ja Tatixel in wi cotakin
ja c'utun chiquewach rmal eje'e' ri' ja ne'urkaj wq'uin chi nyuke' quec'u'x
wq'uin.
46 Pro ma ja ta nbij chewe chi ec'oli winak ja retz'atyon rwach ja Tatixel. C'o
nac'a jun tz'atyon rwach pro xa ni xarwari' jun jari' ja Ralc'walaxel ja mero
in Dios penak wi'.
47 Ni katzij wi' ja xtinbij chic chewe ri', ja winak ja c'o yukulbal quec'u'x
wq'uin eje'e' cuc'an chic ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
48 Anin ja rin way, anin ninyowi ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
49 Ja rewati't emama' ojer eje'e' tok xeq'ueje' chipan ja lugar chakijlaj ulew
masqui quetij ja maná pro ja maná ma xeruto' ta chipan ja camíc.

50 Pro ja way ja nmajon rbixic anin chewe camic ri' jari' ja kajnakto chila'
chicaj utzc'a chi nak xtitijo rxin jari' maticami.
51 Ja way ja nyowi c'ac'a c'aslemal, ja way ja kajnakto chila' chicaj, anin
c'ari'. Jawa' way ja c'a xinbij kaj chewe ri', xa nak ta xtitijo rxin jari' nc'ase'e
pro ni chijutij. C'oli way ja xtinya' chique ja winak wawe' chwach'ulew utzc'a
chi c'o jun c'ac'a c'aslemal nyataj chique. Ja way xtinya' jari' ncuerpo anin.
Queri' xbij ja Jesús chique.
52 Ja c'a raj Israel eje'e' quemaj chic tzij chibil tak qui', junwi' nquibij jule'
in junwi' chi na nquibij jule':
—¿Nak rbanic c'ala' nbij ja jun achi le' chi nuya' ja rcuerpo chake chi nkatij?
neche'e.
53 Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chic chewe ri', ja wi matetij ja cuerpo rxin ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak in wi matetij ja rquiq'uel chakaja'
jari' ma ewc'an ta ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
54 Pro xa nak ta netijowi ja ncuerpo rachbil ja nquiq'uel jari' cuc'an chic
ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij in tok xterila' ja q'uisbal tiempo anin
ninyico quixin chipan ja camíc.
55 Como ja ncuerpo anin jari' ja mero way in ja nquiq'uel jari' ja mero
camsbal chakichi'.
56 Ja netijowi ja ncuerpo rachbil ja nquiq'uel eje'e' neq'ueje' pa wanma
anin in anin chakaja' ninq'ueje' pa tak canma eje'e'.
57 Ja c'aslic Tatixel arja' inrtakonto in rmal arja' tok nij inc'as wi' in queri'
c'a chique ja winak ja xquetijowi ja ncuerpo rachbil nquiq'uel eje'e' nec'ase'
na chijutij mwal anin.
58 Ja way ja nmajon rbixic chewe camic ri' jari' ja kajnakto chila' chicaj,
ma junan ta ruq'uin ja maná ja tij cumal ewati't emama' ojer pro ma xeruto'
ta chipan ja camíc. Jawa' way ja nmajon rbixic chewe ri' xa nak ta netijowi
nec'ase' na pro ni chijutij. Queri' xbij ja Jesús chique.
59 Jawa' tijonem ri' xuya' ja Jesús pa Capernaum chipan ja jay xin molbal
ri'il quixin ja raj Israel.
60 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' tok quic'axaj ja xbij e q'uiy chique quewa'
quibij ri':
—Congana taka'an c'ayew ja nbij le' ¿nak ta wi' xtel ruc'u'x chi rc'axaxic?
xeche'e.
61 Pro ja Jesús arja' bien rotak chi eje'e' quimajon rch'a'ic ja xbij chique in
xbij chic chique:
—¿La pokon xena' ja tijonem ja c'a xinya' chewe ri'?
62 Pro ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak wi nerila' na jun k'ij
tok xtetz'at chi arja' njote' chila' chicaj ja bar c'o wi' nabey ¿nak c'a nech'ob
chic ari' trij?
63 Ja rEspíritu arja' nyowi ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, ma ja ta ja
cuerpo xin jun winak nyowi. Ja tijonem xinya' chewe jari' xin ewanma, jun
tijonem ja nuya' chewe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
64 Pro ec'oli chewe ja mta yukulbal quec'u'x wq'uin. Queri' xbij ja Jesús
como arja' ni rotakinto wi' echinatak ja matiyuke' quec'u'x ruq'uin in ni
rotakinto wi' chakaja' nak xtijacho rxin pa quek'a' ja winak ja netzelan rxin.
65 In xbij chic chique: —Rmalari' ja tok xinbij chewe chi mta moda xturkaji
jun winak wq'uin chi nyuke' ruc'u'x wq'uin ja wi matiyataj tre rmal ja Tatixel
chi nyuke' ruc'u'x wq'uin. Queri' xbij ja Jesús chique.
66 Ja c'a rdiscípulo ja Jesús tok quic'axaj ja tijonem xuya' e q'uiy chique
xemeloj can chiquij rmal, ma xetre' chi ta trij.

67 Ja c'a Jesús xbij chic chique ja cablajuj apóstol:
—Ja c'a rixix ¿nak neban camic, la nixmeloj ixix chakaja'? ne' chique.
68 Ja c'a Simón Pedro quewa' xbij tre ri':
—Wajaw ¿bar c'a nokbe chi wi'? como xa ayon atat natyowi ja tijonem ja rc'amonto ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij
69 como ja rajoj yukul kac'u'x awq'uin in kotak chi atat ja rat Cristo, kotak chi at Ralc'wal ja c'aslic Dios, ne' tre.
70 Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—Ix cablajuj ja rixncha'on pro c'o jun chewe ja xa uc'an rmal ja diablo, ne'e.
71 Jawa' tzij xbij ri', tre ja Judas Iscariote tzijon wi', rc'ajol jun achi rbina'an Simón como ja Judas arja' njachowi ja Jesús pa quek'a' ja winak ja netzelan rxin, arja' jun chique ja cablajuj apóstol.

7

1 C'ac'ari' be ja Jesús chipan jule' chic lugar ja c'o chipan ja departamento Galilea, matirajo' nbe pa tak lugar ja c'o chipan ja departamento Judea como tri' ec'o wi' jule' aj Israel quimajon rch'obic nak nqueban tre chi nquicamsaj.
2 Jari' tiempo c'o jun nmak'ij nnakajinto quixin ja raj Israel, ja rubi' ja nmak'ij xin tabernáculo ne'xi.
3 Rmalc'ari' tok quewa' bix tre ja Jesús cumal ja rch'alal ri':
—¿Nak tre tok macatel wawe' in natbe pa Judea utzc'a chi ja radiscípulo ja rec'o chila' eje'e' necowini nquetz'at nojel ja ramajon rbanic wawe'?
4 Como jun achi wi c'o rgana chi bien notakixi nojel ja samaj nuban mta moda xta pan awatali nsamaji. Como atat amajon rbanic wawe' nojel awa' wari' ¿nak c'a tre tok matac'ut chiquewach ja jule' chic winak chakaja' pro ni chiquewach canojelal?
5 Queri' bix tre cumal ja rch'alal como nixtac'a eje'e' ta yukul ta quec'u'x ruq'uin.
6 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Ja ranin maja'n terila' ja ntiempo chi ninbe pro ja chewe ixix nixcowini nixbe xa nak ta chi tiempo'al.
7 Como ja chewe ixix, ja winak mta moda itzel ta xquixquetz'at pro ma queri' ta chwe anin, xa itzel ninquetz'at rmal ja nmajon rk'alasaxic chiquewach ja ritzelal nqueban.
8 Pro ja rixix jix, jebana' ja nmak'ij, ja ranin c'a ninbe na como maja'n terila' ja ntiempo.
9 Queri' xbij chique in q'ueje' can pa Galilea.

* * * * * * * * * *

10 Ja c'a tok ebenak chic ja rch'alal ja pa nmak'ij c'ac'ari' be chic arja' pro xa ruyon be, xa pan awatali xekaji.
11 Pro ja c'a raj Israel eje'e' quimajon rcanoxic ja Jesús chipan ja nmak'ij ja ntajini nbani: —¿Bar c'a c'o wi'? neche'e.
12 E q'uiy ja winak chipan ja nmak'ij quimajon tzij tre ja Jesús pro kas pan ekal netzijoni. Ec'oli chique quewa' nquibij ri': —Congana utzlaj achi ja Jesús, neche'e, pro junwi' chi na nquibij jule' chic chique: —Xa neruyoj ja winak, xa neruban engañar, neche'e.
13 Pro como ni majun chique ja maquita nxbej ri' chiquewach ja cach tak aj Israel ja nimak quek'ij chewi' tok kas pan ekal netzijoni.
14 Kas c'a nc'ajarnak ja nmak'ij, c'o la quiji' k'ij majtajnak tok be ja Jesús chipan ja nimlaj templo xin Dios in xumaj quitijoxic ja winak.
15 Ja raj Israel congana c'asc'o'i quic'axaj ja tijonem xuya':

—¿Nak tre c'ala' ja rachi le' congana taka'an rotak pro mta wa'an rtijon wi' ri'? neche'e.
16 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Ja tijonem nya' anin ma anin ta inwinakarsyon, ja winakarsyon jari' ja Tatixel ja takyonpi wxin.
17 Ja winak ja c'o quigana nqueban ja rvoluntad Dios eje'e' bien ncotakij na ja wi Dios winakarsyon ja tijonem nya' owi chaka ngana anin nwinakarsan nojoj nuyon.
18 Ja wi c'o jun achi nuya' jun tijonem in wi xa arja' winakarsyon nojoj ruyon jari' bien k'alaj chi nrajo' nya̱' ruk'ij cumal ja winak pro wi c'o jun nrajo' chi nya̱' ruk'ij ja takyonpi rxin jari' k'alaj chi ni katzij wi' ja nbij in ni majun engaño nuban.
19 Ja rixix ¿la ma yatajnak ta c'a chewe ja ley xin Dios rmal ja Moisés chi nenimaj? pro ja ley ni majun chewe rmajon ta rnimaxic ja nbij. Queri' nbij chewe como nixtajini necanoj wij nwach nak neban chwe chi ncamsaxic. Queri' xbij chique.
20 —Atat xa jun demonio atch'ujarsyon ¿nak bin chawe chi ec'oli necamsan awxin? xeche' tre.
21 Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—Ja xinban jutij chipan jun xula'nbal k'ij, ixix kas junwi' xetz'at.
22 Pro c'o c'a ebanon je'e ixix chakaja' masqui pa tak xula'nbal k'ij pro e'ebanon circuncidar ja winak. Ne'eban circuncidar como ja Moisés tz'ibyon can chi queri' neban chique in ja re nabey tak ewati't emama' cuq'uin eje'e' ja kas winakarsaxto wi' ja circuncisión, ma ruq'uin ta ja Moisés.
23 Ja c'a rixix c'oli ebanon je'e masqui pa tak xula'nbal k'ij pro e'ebanon circuncidar ja winak como queri' nrajo' ja ley xin Moisés chi neban. Ja wi queri' ebanon ixix ¿nak c'a tre tok pit ewayewal chwij tok xintzursaj jun achi pa jun xula'nbal k'ij?
24 Maxta tebila' ril jun winak ja tok ma ewotak ta bien ja wi ril ja xuban owi ma ril ta. Bien tech'obo' rij rwach nabey ja wi katzij chi ril ja xuban. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

25 Ec'o c'a jule' chique ja winak ja raj Jerusalén tok quic'axaj quewa' quibij ri':
—¿La ma ja ta c'ala' ja rachi le' ja majtajnak rcanoxic rij rwach chi ncamsaxi?
26 Pro ja camic ni taka'an chiquewach ja winak ntzijon wi' in ni majun nak ta nk'ilo ta rxin chi matitzijoni. Ja k'etol tak tzij ¿la maxta c'a quiniman chic eje'e' chi arja' ja Cristo?
27 Pro jala' ja rachi le' kotak ja bar penak wi' pro ja Cristo ja tok xtipeti jari' majun otakyon bar xtipi wi'. Queri' quibij.
28 Ja c'a Jesús rmajon quitijoxic ja winak chipan ja nimlaj templo xin Dios in quewa' xbij chique ri':
—Ixix ewotak nwach in ewotak chakaja' ja bar inpenak wi'. Pro c'o jun ja rintakyonto, arja' ni katzij wi' chi c'aslic Dios pro jari' ma ewotak ta rwach. Ja ranin ma chaka ta xinban mandar wi' nuyon chi xinpeti.
29 Pro ja ranin wotak rwach como ruq'uin arja' inpenak wi' in arja' takyonto wxin, ne' chique.
30 Rmalc'ari' ja xbij chique xa chewi' ja tok laj quechap chi nquecoj preso pro majun nak ta chique chapo ta rxin como maja'n terila' ja hora rxin chi nchapi.

31 Pro e q'uiy ja winak yuke' quec'u'x ruq'uin, quewa' quibij ri': —¿La ma
Cristo ta c'awa' wari', la c'o chi ta na c'a jun ja maja'n tipeti ja más chi na
nimak tak milagro nuban chwach awa' wari'? xeche'e.
32 Ja c'a fariseo eje'e' quic'axaj chi ja winak kas pan ekal quimajon rbixic
chi ja Jesús arja' ja Cristo. Rmalc'ari' tok quec'am qui' cuq'uin ja jefe quixin
sacerdote, xequetak jule' soldado chi nquechap ja Jesús.
33 Ja c'a Jesús arja' tzijon más cuq'uin ja winak, quewa' xbij chic chique ri':
—Anin xa jun ti tiempo chic ninq'ueje' checojol como ninmeloj ruq'uin ja
rintakyonto.
34 Ninecanoj chi na pro maquinewil chic, ja bar xquineq'ueje' chi wi'
maquixcowin ixix nixekaj chic tri', ne' chique.
35 Ja c'a raj Israel eje'e' quemaj chic tzij tre ja c'a bix chique rmal ja Jesús:
—¿Bar c'a xtibe wi' ja rachi le' in makocowini nkawil chic? ¿La nbe cuq'uin
ja kach tak aj Israel ja rec'o pa tak tinamit quixin ja winak ja ma e aj Israel
ta, la tri' nbe wi' chi ne'ertijoj ja ma e aj Israel ta?
36 ¿Nak tibij c'ari' ja xbij chake chi nkacanoj pro matikawil in chakaja' ja
bar c'o wi' arja' makocowin ajoj nokekaj chic tri'? queri' quibij.
37 Ja tok xerila' ja q'uisbal k'ij rxin ja nmak'ij jari' k'ij ja más nim ruk'ij, pe'i
ja Jesús chiquewach ja winak in quewa' xbij chique ri':
—Ja wi c'o jun chewe nuna' chakichi' tipeti wq'uin camic, turtija' ja ya' ja
c'o wq'uin.
38 Cani' nbij ja rtzobal Dios, ja winak ja nyuke' quec'u'x wq'uin c'oli rkan
tak ya' ja congana xtipulinto pa tak canma pro jule' ya' ja rc'amonto ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij. Queri' nbij, ne'e ja Jesús chique.
39 Queri' xbij chique como jari' nnatbej rxin ja rEspíritu Santo ja nyataj
na chique ja winak ja yukul quec'u'x ruq'uin ja Jesús. Pro ja rEspíritu Santo
maja'n titakto tri' como ja Jesús maja'n tibe ruq'uin ja Tatixel pa gloria.
40 Ja winak tok quic'axaj ja xbij ja Jesús ec'oli chique quibij:
—Jala' jun achi le' ni katzij wi' chi jala' ja profeta xin Dios ja bitajnak can
chi npi na, xeche'e.
41 Jule' chic chique quibij:
—Jala' ja Cristo ja Rey ja tzujunto ojer rmal ja Dios, xeche'e. Pro jule' chic
chique quewa' quibij ri':
—¿La pa Galilea la'an npi wi' ja Cristo chewi'?
42 ¿La ma tz'ibtal can ta c'a chipan ja rtzobal Dios chi pa Belén npi wi' ja
Cristo como ja Belén jari' rtinamit ja rojer rey David in ja Cristo arja' riy
rumam can ja David? xeche'e.
43 Queri' queban ja winak, quemaj rch'a'ic chibil tak qui' rmal ja Jesús.
44 Ec'oli chique cajo' ta quechap ja Jesús quecoj ta preso pro majun nak ta
chique chapo ta rxin.
45 Ja rachi'i' ja xetaki chi nequichapa' ja Jesús eje'e' xemelojto cuq'uin ja
sacerdote ja nimak quek'ij in cuq'uin ja fariseo. Ja c'a tok xe'ekaji quewa' bix
chique ri':
—¿Nak c'a tre tok ma xechappi ta ja rachi? xeche'xi.
46 —Cani' ntzijoni ja rachi le' ni majun achi ja queri' ta tzijonnak cani' arja',
xeche' chique.
47 Ja c'a fariseo quibij chic chique:
—¿La maxta c'a xixban engañar ixix rmal ja rachi chakaja'?
48 Ma ec'o ta wa'an ja k'etol tak tzij ja yukul ta quec'u'x ruq'uin in nixtac'a
jun ta chake ajoj ja rok fariseo chakaja'.

49 Jala' jule' winak le' ja yukul quec'u'x ruq'uin eje'e' xa ma cotak ta ja ley
xin Dios, mta quisamaj, majun ne'oc wi' tre ja Dios, xeche' chique.
50 Pro c'o c'a jun chique ja fariseo rbina'an Nicodemo, jari' ja xuban jutij be
ruq'uin ja Jesús chak'a'. Ja c'a Nicodemo arja' xbij chique ja rachbil:
51 —¿La queri' ta c'a nrajo' ja ley ja yatajnak chake rmal ja Dios nech'ob
ixix chi nk'et tzij trij jun achi pro matiya' lugar tre chi ntzijoni in matotakixi
nabey wi c'o ril owi mta? ne' chique.
52 Ja c'a reje'e' quemaj ryok'ic ja Nicodemo in quewa' quibij tre ri':
—¿La maxta c'a at aj Galilea atat chakaja'? Bien tatz'ata' chipan ja rtzobal
Dios chi ni mta wi' jun profeta xtiwinakar ta pa Galilea, xeche' tre.
53 C'ac'ari' quipaxijel qui', xebe chi tak cochoch canojelal.

8

1 Ja c'a Jesús arja' be parwi' ja ti jayu' rbina'an Rjayu'al Olivo.
2 Ja c'a chi rcab k'ij be chic jutij chanim chipan ja nimlaj templo pa
Jerusalén. Ja c'a winak xebe ruq'uin. Arja' tz'abe'e in xumaj quitijoxic.
3 Ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil ja
fariseo eje'e' c'o jun ixok quic'amonto, xiltaji macunnak ruq'uin jun achi ja
ma rchajil ta. Xequiya'a' ja rixok chiquicojol ja winak.
4 C'ac'ari' quibij tre ja Jesús:
—Maestro, jawa' rixok ri' xiltaji macun ruq'uin jun achi ja ma rchajil ta.
5 In bin can chake rmal ja Moisés chipan ja ley xin Dios chi necamsax tza'n
abaj ja rixoki' ja re quitakawari'. Ja c'a ratat ¿nak nabij tre? xeche' tre.
6 Ja quic'axaj tre xa nquic'ambajbej rxin, nquicanoj nak nquichapbej rxin.
Ja c'a Jesús ch'uque' kaj chwi rkan, xumaj tz'ibanem pa tok'ulew, rwiruk'a'
xucoj.
7 Pro eje'e' como xajutij quimajon rc'axaxic tre pe'e nojoj in quewa' xbij
chique ri':
—Ja ni majun ril rumac chewe jari' tiyowi ja nabey abaj tre ja rixok le', ne'
chique.
8 Ja tok bitaj queri' rmal ch'uque' kaj chic jutij chwi rkan in xumaj chic jutij
tz'ibanem pa tok'ulew.
9 Ja tok quic'axaj ja bix chique rmal ja Jesús quena' kaj chi c'o quil quemac
eje'e' chakaja' rmalc'ari' pa jujunal pa jujunal xebe. Ja c'a rija' eje'e' ri' ja kas
xe'elel nabey in tok q'uiswani xebe canojelal. Xa ruyon chic ja Jesús q'ueje'
can, ja c'a rixok arja' pe'e can chwach.
10 Ja c'a Jesús tok pe'e nojoj chic jutij tok xerutz'at ja winak ba la xe'oc wi',
ti ruyon chic ja rixok c'o can in xbij tre:
—¿Bar c'a xe'oc wi' ja winak ja nebini ja rawil? ¿La mta jun chique xuk'et ta
tzij chawij xatruq'uiak ta tza'n abaj? ne' tre.
11 —Ni majun, ne'e ja rixok.
—In nixtac'a anin ta xtink'et ta tzij chawij. Camic jat xarwari' macatmacun
chi ta, ne'xi rmal ja Jesús.

* * * * * * * * * *

12 C'ac'ari' tzijon chic jutij ja Jesús cuq'uin ja winak in xbij chique:
—Anin ja rin luz, nenuya' pa sakil canojelal ja winak ja rec'o chwach'ulew.
Canojel ja winak ja nyuke' quec'u'x wq'uin eje'e' maqueq'ueje' chipan ja
k'ekumal, nyataj chique ja sakil pro jun sakil ja nuya' chique ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij. Queri' xbij chique.
13 Pro ja fariseo eje'e' quech'a' tre ja xbij:

—Atat como xa naya' kaj testigo'il chawij ayon chewi' tok matikanimaj ja
nabij le', xeche' tre.
14 —Masqui xa nuyon nya' kaj testigo'il chwij pro ni katzij wi' ja nbij como
anin wotak nak rbanic ja bar inpenak wi' in tri' ninmeloj chi wi' chakaja'.
Pro ja rixix ma ewotak ta ja bar inpenak wi' in bar xquinmeloj chi wi'.
15 Xa ena'oj ixix necoj ja nek'etbej tzij chwij, ma xin Dios ta, pro ja chwe
anin ni majun nak ta nk'et ta tzij trij.
16 Pro wi c'oli ja k'etoj tzij nban jari' ni rubey wi' ja k'etoj tzij nban. Queri'
nbij chewe como ma nuyon ta anin nink'etowi ja tzij, ok ca'i' ruq'uin ja
Tatixel ja takyonto wxin.
17 Ja chipan ja ley xin Dios ja c'ol ewq'uin c'oli tz'ibtal can chipan quewari',
ja tok ec'o ca'i' achi'i' ja xa junan ja testigo'il nqueya' jari' seguro chi ni katzij
wi' ja testigo'il nqueya', queri' tz'ibtal can.
18 Queri' c'a chwe anin chakaja', anin jun in testigo chwij nak ja rinocnak
wi' in ja Tatixel ja takyonpi wxin arja' jun chakaja'. Queri' xbij chique.
19 —¿Bar c'a c'o wari' ja ratata'? xeche' tre.
—Ja rixix ni ma ch'obtajnak ta wi' emwal nak inocnak wi' in nixtac'a ja ta ja
Nata' chakaja' ch'obtajnak ta emwal nak rbanic. Ja wixta ch'obtajnak emwal
nak nbanic anin ch'obtajnak ta c'ari' emwal nak rbanic ja Nata' chakaja', ne'e
ja Jesús chique.
20 Queri' c'a rbanic ja jule' tzij xuban ja Jesús chipan ja nimlaj templo xin
Dios ja tok arja' rmajon quitijoxic ja winak. Tri' pa'l wi' ja bar nqueya' can
wi' ja qui'ofrenda ja winak pro ni majun nak ta chapo ta rxin como maja'n
terila' ja hora chi nchapi.
21 Xumaj chic jutij tzij cuq'uin:
—Anin ninmeloji ja bar inpenak wi'. Ja c'a rixix ninecanoj chi na pro
maquinewil chic, chipan ja rewil emac nixcam wi'. Ja bar xquinbe chi wi'
maquixcowin ixix nixekaj ta tri'.
22 Ja c'a raj Israel eje'e' quemaj tzij chibil tak qui':
—¿La ncamsaj kaj ri' ruyon xa chewi' tok makocowini nokekaji ja bar xtibe
wi' arja'? xeche'e.
23 Ja c'a Jesús xbij chic jutij chique:
—Ixix xa ix xin wawe', ja c'a ranin in xin chila' chicaj, xa ix xin rwach'ulew
pro ja chwe anin ma in queri' ta.
24 Rmalc'ari' xinbij chewe chi chipan ja rewil emac nixcam wi'. Ja rinocnak
wi' anin nij in quirwari' ja cani' nbin chic chewe, ja c'a wi matenimaj chi
queri' nbanic jari' ni nixcam wi' chipan ja rewil emac. Queri' xbij chique.
25 —¿Nak c'a ja ratat? xeche' tre.
—Ja rinocnak wi' anin nij in quirwari' ja cani' nbinto chewe nabey.
26 C'a c'o na ja rebanon ja maja'n tinch'a' chewe ja nixbanbex condenar.
Pro ja takyonto wxin arja' ni katzij wi' nojel ja nbij in ja rbin arja' chwe jari'
nmajon rbixic anin chique ja winak wawe' chwach'ulew, ne'e ja Jesús chique.
27 Pro ja xbij ja Jesús eje'e' matich'obtaj cumal chi tre ja Tatixel ntzijon wi'.
28 C'ac'ari' xbij chic jutij chique:
—Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak tok xtejotba' chwach jun
cruz tokori' newotakij na nak inocnak wi' chi nij in quirwari' ja cani' nbinto
chewe in newotakij na chakaja' chi nojel ja nmajon rbanic ma chaka ta
nuyon kaj nban como nojel ja nmajon rbixic, ja Nata' arja' c'utyon chinwach.
29 Ja takyonpi wxin arja' c'o wq'uin camic, ja Nata' ni ma inrya'on can ta
wi'. Queri' rbanon chwe como anin ni nmajon wi' rbanic ja nrajo' chwe chi
nban, ne'e ja Jesús chique.
30 Ja tok xbij ja tzij ri' e q'uiy chique ja winak yuke' quec'u'x ruq'uin.

* * * * * * * * * *

31 C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja raj Israel ja yuke' quec'u'x ruq'uin, quewa'
xbij chique ri':
—Ja wi xajutij nixq'ueje' chipan ja ntzobal jari' ni katzij wi' chi ix ndiscípulo.
32 Ja wi queri' neban newotakij na jani' ja nna'oj in newotakij na chakaja'
chi ni katzij wi' ja ntzobal in tok xtewotakij jari' nixwasanel libre, ne' chique.
33 —Pro ja rajoj ok riy rumam can ja rAbraham, majutij okq'uejenak ta
pa quek'a' winak okquibanon ta mandar ¿la ok preso la'an chewi' tok nabij
chake chi nokwasaxel libre? xeche' tre.
34 Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', canojel ja winak ja nemacuni eje'e' xa e
esclavo pa ruk'a' ja il mac como ja' il mac nbano mandar quixin.
35 Jun esclavo arja' mta ruk'a' tre chi xtiq'ueje' ta chijutij chipan ja jay rxin
ja rajaw pro jun alc'walaxel jari' c'o ruk'a' tre chi nq'ueje'e chijutij.
36 Rmalc'ari' nbij chewe chi ja Ralc'wal Dios wi arja' nixwasanel libre jari'
ni katzij wi' chi ix libre.
37 Anin wotak chi ix riy rumam can ja rAbraham pro masqui ix riy rumam
can pro emajon rcanoxic wij nwach nak neban chwe chi ninecamsaj. Queri'
c'a neban como mateya' lugar tre ja ntzobal chi nq'uiy más pa tak ewanma.
38 Nojel ja nmajon rbixic anin jari' ruq'uin Nata' ntz'aton wi'. Pro nojel ja
remajon rbanic ixix jari' etata' ixix biyon chewe chi neban. Queri' xbij ja
Jesús chique.
39 —Pro ja katata' ajoj jari' ja rAbraham, xeche' tre.
—Ja wixta katzij chi ix riy rumam can ja rAbraham ja ta c'ari' emajon
rbanic ja cani' xuban ja rAbraham.
40 Anin nojel ja nbin chewe jari' ni katzij wi' como ja Dios arja' biyon chwe
pro masqui queri' rbanic pro ixix necanoj wij nwach nak neban chwe chi
ninecamsaj pro ja rAbraham ma queri' ta xuban ja cani' nixtajini neban ixix
chwe camic.
41 Ja c'a retata' ixix, ja cani' nuban arja' jari' emajon rbanic ixix chakaja',
ne'e ja Jesús chique.
—Ajoj tok xokalaxi ma ok alak'an tak ac'ala' ta, ajoj xa jun Tatixel kaxin jari'
ja Dios, xeche' tre.
42 Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—Ja wixta katzij chi ja Dios arja' Tatixel ewxin ninewajo' ta c'a anin ari'
chakaja'. Queri' nbij chewe como anin pa ranma ja Dios inelnakto wi',
ruq'uin arja' inpenak wi'. Ma chaka ta ngana inpenak, arja' takyonto wxin.
43 ¿Nak c'a tre tok matich'obtaj emwal ja nbij chewe? Matich'obtaji como ja
ntzobal mta egana nec'waxaj.
44 Ixix ix ralc'wal ja diablo in nak c'o rgana ja diablo chi nuban nijawari'
c'ol egana ixix neban chakaja'. Ja diablo arja' ni camsanel wi' ja tok
winakarto ja rwach'ulew. Nojelal ja nbij ja Dios xa rc'ulel ja diablo como ja
diablo arja' ni majutij ja katzij ta nbij. Ja tok nutz'ak tzij ja diablo jari' ni rxin
wi' como arja' ni tz'akol tzij wi', arja' kas nwinakarsani ja tz'akoj tak tzij.
45 Pro anin ja nmajon rbixic chewe jari' ni katzij wi' pro como ni katzij wi'
xa chewi' ja tok maquinenimaj.
46 ¿La c'o ta c'a jun chewe ncowini nbij chi c'o wil nbanon? Pro ja nmajon
rbixic chewe, ja wi ni katzij wi' ¿nak c'a tre tok maquinenimaj?
47 Ja ralc'wal Dios eje'e' nqueya' quixquin tre ja nbix chique rmal ja Dios
pro ja rixix mateya' ewxquin tre ja nbix chewe rmal como ma ix ralc'wal
Dios ta chewi'. Queri' xbij ja Jesús chique.
48 Ja c'a raj Israel quemaj chic ryok'ic, quewa' quibij tre ri':

—Ajoj ni rubey wi' tok kabij chawe chi xa at cani' jun aj Samaria in c'o jun demonio uc'ayon awxin chakaja', xeche' tre.

49 Ja c'a Jesús xbij chic chique:

—Anin mta jun demonio inc'ayon ta como anin nmajon rya'ic ruk'ij ja nata' Dios pro ja rixix xa nineyok'.

50 Pro anin ma ja ta ncanoj chi nyạ' nuk'ij cumal winak pro ja Nata' arja' ntajini nchomarsaj nak nuban chi nyạ' nuk'ij cumal ja winak, arja' c'a xtibini bar c'o wi' ja kas katzij, wi wq'uin anin owi ewq'uin ixix.

51 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja wi c'o jun nnimaj ja ntzobal jari' ni mta wi' camíc trij, ne' chique.

52 Ja c'a raj Israel eje'e' quibij chic jutij tre:

—Camic bien k'alaj chi c'o jun demonio uc'ayon awxin como atat nabij chi ni mta wi' camíc trij jun winak wi arja' nnimaj ja ratzobal pro ¿la ma xcam ta la'an ja rAbraham ojer in la ma xecam ta la'an ja rojer tak profeta chakaja'?

53 ¿La tibij an tzij ari' chi atat más nim ak'ij chwach ja katata' Abraham ja tok arja' cami? In ja rojer tak profeta xecam na ari' chakaja'. ¿Nak c'a atocnak wi' nana' kaj atat?

54 Ja c'a Jesús xbij chique:

—Ja ranin wixta xa nya' nojoj nuk'ij nuyon jari' mta noc wi' pro ja Nata' arja' nyo' nuk'ij in ixix nebij tre ja Nata' chi arja' Dios ewxin.

55 Pro xa ma ewotakin ta rwach ja Nata' pro anin bien wotak rwach. Ja wixta xinbij chewe chi ma wotak ta rwach jari' xta c'a in junan ewq'uin ari' ja rix tz'akol tak tzij. Pro jari' wotak rwach, ni nnimaj wi' ja rtzobal.

56 Ja rAbraham ja retata' nixche' tre, arja' janila quicoti ojer ja tok ch'obtaj rmal chi nutz'at na ja k'ij ja tok xquinpit anin in jari' xutz'at, congana quicot rmal, ne'e ja Jesús chique.

57 —¿Nak moda c'ari' pro maja'n wa'an taban cincuenta ajuna', la atz'aton c'ari' ja rAbraham? xeche' tre.

58 Ja c'a Jesús xbij chic chique:

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', anin nij inc'o chi wi' ja tok maja'n talaxi ja rAbraham, ne' chique.

59 Ja tok xbij queri' chique eje'e' quisic'la' abaj, laj queq'uiak tza'n abaj pro ja Jesús arja' xrawaj ri', xelel chipan ja templo in be.

9

1 Ja Jesús arja' rmajon binem tok xutz'at jun achi ti moy ja ni pa ralaxic wi' chi moy.

2 Ja c'a rdiscípulo quic'axaj tre:

—Rabí ¿nak tre c'ala' tok ni moy wi' tok xalaxi ja rachi le', nak c'o ril chewi', la ril arja' owi quil rtata' rute'? xeche' tre.

3 Ja c'a Jesús xbij chique:

—Ma queri' ta, ma ril ta arja' chewi' tok rbanon quela' nixtac'a quil rtata' rute' chakaja'. Quela' rbanon ja rachi le' utzc'a chi c'o jun nimlaj samaj xin Dios nk'alajin na ja tok xtitzuri.

4 Ja tok c'a inc'o na wawe' chwach'ulew rjawaxic chi nban ja rsamaj ja takyonpi wxin. Cani' tre ja tok noc ak'a' macatcowini natsamaj chic.

5 Jaru' pa tiempo xquinq'ueje' wawe' chwach'ulew anin inocnak in cani' k'ij rxin ja rwach'ulew, ne' chique.

6 Ja tok tzuri tzij rmal c'ac'ari' chuban kaj pa tok'ulew in xumaj rbanic ch'abak tre ja ruchub, c'ac'ari' xuc'am, xuya' chi rwach ja ti moy

7 in xbij tre: —Jat, jach'aja' rawach pa ya' ja rbina'an Siloé, ne' tre. (Ja bi'aj
Siloé tibij tzij ntakel.) In queri' xuban ja rachi be. Ja tok xekaji xuch'aj ja
rwach. Ja c'a tok ch'ajtajto rmal melojto, nca'y chic.
8 Ja c'a rvecino ja rachi e cachbil jule' chic winak ja bien quitz'aton chi moy
nabey eje'e' quibij:
—¿La ma ja ta c'ala' ja rachi le' ja ni ntz'abe' wi' chi rc'utuxic limosna?
xeche'e.
9 Ec'oli chique quibij:
—Arja' nac'a, xeche'e. In jule' chic quibij:
—Mni, ni quela' nca'yi pro ma arja' ta, xeche'e. Pro ja rachi arja' xbij chique:
—Anin nac'a, ne' chique.
10 —¿Pro nak c'a xaban, natca'y chic taka'an? xeche' tre.
11 —C'o jun achi rbina'an Jesús, arja' xchomij jule' ch'abak in tok chomtaj
rmal xuya' chi nwach in xbij chwe: —Jat, jach'aja' rawach pa ya' rbina'an
Siloé, ne' chwe. In queri' xinban xinbe. Ja c'a tok xinekaji xinch'aj ja nwach
in queri' xuban jaktaji, ne' chique.
12 —¿Bar c'a c'o wi' ja Jesús camic? xeche' tre.
—Jari' ma wotak ta ba la c'o wi', ne' chique.
13 C'ac'ari' c'amarel ja rachi ja jaktaj rwach, xeya' chiquewach ja fariseo.
14 Ja Jesús tok xchomij ja ch'abak in tok xujak rwach ja rachi jari' pa jun
xula'nbal k'ij xuban wi'.
15 Ja c'a rachi c'axax chic tre cumal ja fariseo:
—¿Nak xaban tok jaktaji ja rawach? xeche' tre.
—Ja rachi xchomij jule' ch'abak in tok chomtaj rmal xuya' chi nwach.
C'ac'ari' xinch'aj ja nwach in queri' xuban jaktaji, ne' chique.
16 Ec'oli chique ja fariseo quibij:
—Ja rachi rbina'an Jesús ma Dios ta takyonto rxin como arja' matuban
respetar ja xula'nbal k'ij como c'o samaj nuban chipan, xeche'e. Pro jule' chic
chique quewa' quibij ri':
—¿Pro nak moda c'ari' jun achi wi xa il mac ja nuban in nuban jun milagro
ja cani' nkatz'at camic ri'? xeche'e. In queri' queban, ma junan ta quech'ob
trij ja Jesús.
17 In quibij chic tre ja rachi ja jaktaj rwach:
—In atat ¿nak nabij tre ja rachi rbina'an Jesús? como arja' xujak awach.
¿Nak ocnak wi' nach'ob atat? xeche' tre.
—Arja' jun profeta xin Dios, xeche'x rmal ja rachi.
18 Ja c'a raj Israel eje'e' ma xquinimaj ta chi ni moy wi' ja rachi nabey, ma
xquinimaj ta chi c'a jaktaji ja rwach xa chewi' tok quetak quisiq'uixic ja rtata'
rute'.
19 Ja tok xe'ekaji ja rtata' rute' ja rachi c'axax chique:
—¿La ewalc'wal ixix jawa' jun achi ri', la arja' ja nebij chi ni moy wi' tok
xalaxi? ¿Nak c'a tre tok nca'y chic camic? xeche'xi.
20 —Ajoj kotak chi jala' kalc'wal in kotak chakaja' chi arja' ni moy wi' tok
xalaxi.
21 Pro ma kotak ta nak tre tok nca'y chic camic nixtac'a kotak ta chakaja'
nak jakowi ja rwach. Mejor, tre arja' tec'waxaj wi' como c'o chic rjuna', ri'j
chic, arja' c'a nbin ala' chewe nak ja xuban, xeche'e ja rtata' rute'.
22 Queri' quibij chique ja raj Israel como nquixbej qui' chiquewach como
ja raj Israel eje'e' quichomin chic chi xa nak ta nbini chi ja Jesús arja' ja Cristo
wi ne'e, jari' matic'ul chic chipan ja jay xin molbal ri'il ja bar nquemol wi' qui'
ja raj Israel chi rc'axaxic ja rtzobal Dios, nch'akixel chijutij.

23 Rmalc'ari' ja tok quibij: —Mejor, tre arja' tec'waxaj wi' como c'o chic
rjuna', ri'j chic wa'an, xeche'e.
24 C'ac'ari' xec'amar chic jutij ja rachi ja moy nabey in quewa' quibij tre ri':
—Chwach Dios tabij ja kas mero rubey como ajoj kotak chi ja rachi rbina'an
Jesús arja' xa il mac ja nuban, xeche' tre.
25 —Ja wi xa il mac ja nuban jari' ma wotak ta anin xarwari' ja wotak chi
anin in moy nabey pro ja camic ninca'y chic, xeche'x rmal ja rachi.
26 —Pro ¿nak c'a xuban chawe? ¿Nak c'a xuban tok xujak awach? xeche'
chic tre.
27 —Pro jari' nbin chi wa'an chewe pro ixix mta egana nec'waxaj. ¿Nak c'a
tre tok nec'waxaj chic jutij chwe? ¿La maxta c'a newajo' ixix chakaja' nixoc
rdiscípulo? ne' chique.
28 Eje'e' congana pi quiyewal trij in quewa' quibij tre ri':
—Ja ratat ni k'alaj chi at discípulo rxin arja' pro ja rajoj ok discípulo rxin ja
Moisés.
29 Ajoj kotak chi tzijoni ja Dios ruq'uin ja Moisés pro ja rachi rbina'an Jesús
jari' ba la penak wi', nak la takyonto rxin, xeche' tre.
30 —Pro nak moda taka'an matich'obtaj emwal nak takyonto rxin pro xujak
c'a nwach, ne'e ja rachi chique.
31 Bien kotak chi ja Dios arja' matic'axaj ja tok c'oli nc'utux tre rmal jun
achi ja wi xa il mac nuban ja rachi. Pro jun achi wi nuya' ruk'ij ja Dios in wi
nnimaj ja najo'x tre rmal ja Dios chi nuban jari' nc'axaxi ja nc'utuj tre ja Dios.
32 Jaru' pa tiempo winakarnakto ja rwach'ulew ni majun kac'axan ta chi
c'o ta jun achi rjakon ta rwach jun achi ja ni pa ralaxic wi' chi moy.
33 Ja Jesús wixta ma in Dios ta penak wi' ni ta c'a majun nak ta ncowini
nuban ari', queri' xbij ja rachi.
34 Ja c'a reje'e' quemaj chic ryok'ic ja rachi, quewa' quibij tre ri':
—Ja ratat xa rmal il mac tok nij at moy wi' xatalaxi ¿in atat nawajo' nokatijoj
ajoj? Queri' quibij tre in quiwasajel chiquicojol chijutij in ma xquec'ul chi ta.
35 Ja c'a Jesús tok xc'axaj chi wasaxto ja rachi in matic'ul chic arja' be, xerila'
in quewa' xc'axaj tre ri':
—¿La yukul chic ac'u'x ruq'uin ja Ralc'wal Dios? ne' tre.
36 —Anin nwajo' nyuke' nuc'u'x ruq'uin pro tac'utu' chinwach nak chi
achi'al c'ari' ja Ralc'wal Dios, ne'e ja rachi.
37 Ja c'a Jesús xbij chic tre:
—Pro jari' atz'aton chic, anin c'ari' ja rin Ralc'wal Dios ja nmajon tzij
awq'uin camic ri', ne' tre.
38 C'ac'ari' ja rachi xbij:
—Wajaw, anin camic nyuke' nuc'u'x awq'uin. Queri' xbij tre ja Jesús,
xuque' chwach in xumaj rya'ic ruk'ij. C'ac'ari' ja Jesús xbij:
39 —Anin inpenak wawe' chwach'ulew utzc'a chi bien nk'alajin na nak
quibanic ja winak. Inpenak utzc'a ja moya' njaktaj quewach utzc'a chakaja'
ja winak ja nebini chi neca'yi eje'e' nek'alajin na chi xa e moya', ne'e.
40 Ec'oli ja fariseo ec'o chinakaj ja Jesús tok quic'axaj ja xbij congana pi
quiyewal trij in quewa' quibij tre ri':
—¿La ok moya' la'an ajoj chakaja' chewi' tok nabij queri'? xeche' tre.
41 —Ja wixta xeya' chewij chi pa k'ekumal ixc'o wi' jari' mta nixchapbexi
pro como nebij chi: —Ajoj bien kotak chic ja rbey Dios, nixche'e, jari'
nixchapbexi. Queri' xbij ja Jesús chique.

10

1 C'ac'ari' xbij chic:

—Ja tzij xtinbij chewe ri' ni katzij wi', tok c'o jun nrajo' noc chipan jun corral quixin tak carnelo pro wi ma tri' ta noc wi' ja bar wasan can wi' ruchi' ja corral, ja wi xa junwi' njote' wi' in nkaj chipan jari' xa jun alak'om in camsanel chakaja'.

2 Pro ja noqui ja bar wasan can wi' ruchi' ja corral jari' ni katzij wi' chi arja' yuk'ul quixin ja tak carnelo.

3 Ja tok nekaji ja rajyuk' chuchi' ja corral njak chwach rmal ja jakol chi' corral. Ja c'a tok noc chipan nc'axax rukul cumal ja tak carnelo, ja c'a tak rxin arja' nerk'ijla', nbij quebi' chiquijujunal in numajto quilasaxic chipan ja corral.

4 Ja c'a tok nelastajpi rmal nuc'amel quebey in ja tak carnelo eje'e' netre'el trij como eje'e' bien cotak rukul chi arja' yuk'ul quixin.

5 Pro wi c'o jun nsiq'uin quixin ja tak carnelo pro wi ma cotak ta rwach jari' maquetre' trij, ja nqueban ne'anmajel chwach como ma cotak ta quekul ja winak ja re junwi' chi na.

6 Jawa' c'ambal tzij ri' xbij ja Jesús pro ja fariseo eje'e' xa matich'obtaj cumal.

7 Ja c'a Jesús xbij chic jutij chique:

—Anin c'ari' ja rin rchi' corral ja bar ne'oc wi' ja tak carnelo.

8 Canojel ja xepeti ja tok maja'n quinpit anin in ma pa rchi' corral ta xe'oc wi' eje'e' ari' xa e alak'oma' in xa e camsanela' pro ma xya' ta caso chique cumal ja tak carnelo.

9 Anin c'ari' ja rin rchi' corral, xc'a nak ta ja xturkaj wq'uin jari' ntotaji in nyataj tre xa nak ta ja nc'atzin tre, cani' chique ja tak carnelo eje'e' nyataj chique chi ne'eli ne'oqui chipan ja quicorral, tok ne'elto nquewil ja buen tak k'ayis in nquetij.

10 Ja ralak'om tok nbe cuq'uin ja tak carnelo bien rch'obonel chi ne'erlak'ajto, nercamsaj in neruyoj. Pro ja ranin inpenak cuq'uin nunya'a' jun c'ac'a c'aslemal chique in ma ruyon tari' pro nnoji chakaja' jun nimlaj quicotemal chipan ja quic'aslemal.

11 Anin in ajyuk' ja ni katzij wi' chi in utzlaj ajyuk'. Ja utzlaj ajyuk' arja' matipokonaj ncam pa quicuenta ja tak carnelo.

12 Pro ma queri' ta nqueban ja xa etojon ja ma katzij ta chi e ajyuk'a', eje'e' ma e quixin ta ja tak carnelo in wi quetz'at chi pi jun itzel chicop eje'e' nequeya' can ja tak carnelo in ne'anmajel. Ja c'a ritzel chicop arja' neruchap ja tak carnelo in nerchicaj.

13 Ne'anmaji como matel quec'u'x chiquij ja tak carnelo, ja quijil ja neto-jbexi xa jari' ja elnak quec'u'x trij.

14 Anin in jun ajyuk' ja ni katzij wi' chi in utzlaj ajyuk', nenwajo' ja tak ncarnelo in bien wotak jani' quina'oj in queri' quibanon chwe anin chakaja',

15 cani' kabanon ruq'uin ja Tatixel, arja' ninrajo' in bien rotak jani' nna'oj in queri' nbanon anin tre chakaja', in anin matinpokonaj nincam pa quicuenta ja tak ncarnelo.

16 In chakaja' ec'o chi na jule' tak ncarnelo ja ma ec'o ta chipan awa' corral ri'. Jari' ne'enc'ama' na, ja c'a tok xtiquic'axaj ja nukul eje'e' nqueya' caso chwe in xa jun moc xtinban chique canojelal in xa jun ajyuk' nyuk'un quixin.

17 Como anin matinpokonaj nincam pa quicuenta ja tak ncarnelo chewi' tok ninrajo' ja Tatixel. Anin nya' wi' pa camíc cumal in ninc'astaj chi na chipan ja camíc.

18 Ja wixta mta ngana nincami maquincami, majun nak ta ncowin ta chwij
chi ninrcamsaj ta pro jari' ni ngana wi' chi nya' wi' chipan ja camíc. Wq'uin
anin c'o wi' como nincowini nya' wi' chipan ja camíc in nincowini ninc'astaj
chic chipan chakaja'. Jari' bin chwe rmal ja Nata' chi queri' nban. Queri' xbij
ja Jesús chique.
19 Ja tok bitaji tzij ri' rmal ja Jesús ja raj Israel eje'e' quemaj chic jutij rch'a'ic
chibil tak qui'.
20 Ec'oli chique quewa' quibij ri':
—Xa jun demonio uc'ayon rxin ja rachi le', xa ch'ujarnak. ¿Nak tre tok neya'
caso tre? xeche'e.
21 In jule' chic chique quewa' quibij ri':
—Pro ma quela' ta ntzijon jun winak ja tok c'o jun demonio uc'ayon rxin.
¿La ncowin la'an jun demonio xtujak quewach moya' nech'ob ixix? xeche'e.

* * * * * * * * * *

22 Xerila' ja nmak'ij ja c'o rubi' dedicación ne'xi, chi nc'uli chipan ja tinamit
Jerusalén. Jari' tiempo rtiempo tew.
23 Ja c'a Jesús arja' rmajon binem chipan ja nimlaj templo xin Dios. C'o c'a
jun pa rkan jay ja rubi' nbixi xin Salomón ne'xi, tri' c'a rmajon wi' binem.
24 Ja c'a raj Israel xequimolo' qui' trij in quibij tre:
—¿Nak tre tok matabij rubi' chake? Ja wi atat ja rat Cristo ni tak'alasaj jutz'it
chikawach, xeche' tre.
25 —Pro jari' nbin chic chewe pro ja rixix xa maquinenimaj. Nojel ja samaj
ja nmajon rbanic ja bin chwe rmal ja Nata' jari' nc'utuwi nak inocnak wi'.
26 Pro ixix xa maquinenimaj como ma ix tak ncarnelo ta cani' nbin chic
chewe.
27 Ja tak ncarnelo eje'e' nquic'axaj ja nukul in ninquinimaj, anin nenwajo',
bien wotak jani' quina'oj in eje'e' netre' chwij.
28 Anin nya' chique ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, ni maquebe wi'
chipan ja nimlaj rpokonal in majun nak ta xquelasan ta pa nuk'a'.
29 Ja Nata' arja' xeyo' chwe in arja' más k'axnak chi na rchok'ak'
chiquewach canojelal in majun nak ta xquelasan ta pa ruk'a'.
30 Anin xa ok junan ruq'uin ja Tatixel, ne'e ja Jesús chique.
31 Ja c'a raj Israel jutij chic quisic'la' abaj, laj queq'uiak chic ja Jesús tza'n
abaj.
32 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Anin q'uiy rwach ja samaj ja utzlaj samaj nbanon chewach ja yatajnak
chwe rmal ja Nata' chi xinban. ¿La xa rumac on jun utzlaj samaj xinban xa
chewi' tok newajo' ninecamsaj? ne' chique.
33 —Ma rmal ta jun samaj utz xaban chewi' tok natkaq'uiak tza'n abaj,
rumac chi xacoj awi' como at Dios pro xwa'n at winak in ja neli xa naban
ofender ja Dios, xeche' tre.
34 Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—¿La ma tz'ibtal can ta c'a chipan ja ley xin Dios ja c'ol ewq'uin chi ja Dios
arja' quewa' xbij chique jule' winak ri'? —Anin xinbij chewe chi ix dios, ne'e
ja Dios chique, queri' tz'ibtal can.
35 Queri' rbanic, ja Dios arja' xbij chique chi e dios, queri' ja rtzobal Dios
quic'axaj in bien kotak chi ja rtzobal Dios mta moda xtiq'uextaj ta.
36 Ja c'a chwe anin, Dios xinrucha' in xinrutakto wawe' chwach'ulew. Ja c'a
reje'e' wi bix chique chi e dios ¿nak c'a tre tok nebij ixix chwe chi xa ofensa
rc'amonto tre ja Dios ja tok xinbij chi anin ja rin Ralc'wal Dios?

37 Ja samaj ja nmajon rbanic, ja wi ma xin Nata' ta ni c'a utz wari' ja wi
maquinenimaj.
38 Pro wi xin nata' Dios ja samaj ja nmajon rbanic tenimaj c'a chi rxin
arja' masqui matiyuke' ec'u'x wq'uin anin. Queri' nwajo' chewe utzc'a chi
newotakij na chi ja Tatixel xa jun rbanon wq'uin in anin chakaja' xa jun
nbanon ruq'uin utzc'a chi nyuke' ec'u'x wq'uin. Queri' xbij chique.
39 Jutij chic cajo' ta quechap quecoj ta preso pro arja' xuto'el ri' pa quek'a'.
40 C'ac'ari' be chic jutij ja Jesús chajuparaj ja binelya' Jordán. Ja c'a tok
xekaji tri' q'ueje' wi'. Jari' lugar tri' xeba̱n wi' bautizar ja winak nabey rmal
ja Juan.
41 E q'uiy ja winak xe'ekaj ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij ri': —Ja Juan
masqui mta milagro xuban can arja' pro ni katzij wi' nojel ja rbin can tre ja
Jesús le', xeche'e.
42 In e q'uiy chique ja yuke' quec'u'x ruq'uin tri'.

11

1 C'o c'a jun achi rbina'an Lázaro aj Betania, arja' yawajnak. Ja Lázaro arja'
c'o jun rana' rbina'an María in tri' c'o wi' ja María pa Betania chakaja' rachbil
ja Marta ja rnimal.
2 Jari' María ja xuban jutij xuc'am jule' ak'om qui' rxula', xucoj chi rkan ja
kajaw Jesús in xusu' chi rsamal rwi'.
3 Ja c'a María rachbil Marta eje'e' quetakel rbixic tre ja Jesús, quewa'
quibijel tre ri':
—Kajaw, ja kaxibal ja congana newajo' ewi' ruq'uin, arja' yawajnak, queri'
quibijel tre.
4 Ja c'a Jesús tok xc'axaj ja xebix tre quewa' xbij ri':
—Ja yobil tre ja Lázaro ma camíc ta rc'amonto pro ja rc'amonto quewari',
tri' nk'alajin na wi' chi ja Dios arja' congana rchok'ak' in congana nim ruk'ij,
in jun chic, congana nya̱' na ruk'ij ja Ralc'wal Dios rmal, ne'e.
5 Ja Jesús congana nerajo' chi e oxi' Marta in María ja ruchak' in ja Lázaro
chakaja'.
6 Ja c'a tok xekaj rbixic ruq'uin chi yawa' ja Lázaro arja' q'ueje' chi na ca'i'
k'ij ja bar c'o wi'.
7 Ja tok tz'akati ja ca'i' k'ij c'ac'ari' xbij chic chique ja rdiscípulo:
—Jo' chic jutij chipan ja departamento Judea, ne' chique.
8 Ja c'a rdiscípulo eje'e' quibij tre:
—Rabí, ja raj Israel ja rec'o tri' laj wa'an xatqueq'uiak tza'n abaj in ¿nawajo'
c'a natbe chic jutij tri'? xeche' tre.
9 Ja c'a Jesús xc'ambej jun tzij chiquewach, quewa' xbij chique ri':
—¿La mta c'a cablajuj hora nca'yi ja k'ij chipan jun k'ij? Ja wi pa k'ij natbini
jari' matachok' awakan como ja k'ij nsakirsan abey chawach.
10 Ja c'a wi chak'a' natbini jari' nachok' awakan como mta luz pan awanma
ja nsakirsan abey chawach, ne'e.
11 C'ac'ari' xbij chic chique:
—Warnak chic ja Lázaro ja kamigo pro can ninbe ruq'uin chi nenc'asa', ne'
chique.
12 —Kajaw, pro wi warnak chic ch'enchila', ntzur ala', xeche' tre.
13 Pro ja Jesús tok xbij chi warnak ja Lázaro jari' tibij tzij chi cami pro ja
nquech'ob ja discípulo xa jic chi waram rbanon ja Lázaro, xula'nnak.
14 C'ac'ari' ja Jesús ni xk'alasaj chiquewach chi utz:
—Camnak chic ja Lázaro, ne' chique. In xbij chic chique:

15 —Anin ninquicoti ja ma inc'o ta tri' ja tok cami pro emwal ixix tok nbij
queri' chewe como jari' c'oli rc'amonto chewe utzc'a chi nyuke' más ec'u'x
wq'uin. Pro camic jo' tekatz'ata', ne' chique.
16 Ja c'a Tomás ja yo'x ne'xi, arja' xbij chique ja rach tak discípulo:
—Jo' trij ja Jesús utzc'a chi ajoj jun nokcamsax ruq'uin chakaja', ne' chique,
in xebe.
17 Ja c'a tok xe'ekaji bix tre ja Jesús chi quiji' k'ij mukun chic ja Lázaro pa jul.
18 Ja tinamit Betania xa chinakaj Jerusalén c'o wi', c'o la oxi' kilómetro rcojol
ruq'uin,
19 in e q'uiy ja raj Israel e'urkajnak cuq'uin ja Marta in María chi
nurquiyukba' quec'u'x rmal ja cami ja quixibal.
20 Ja Marta tok xc'axaj chi peti ja Jesús xerc'ulu' pro ja María tz'ubul can pa
jay.
21 Ja c'a Marta tok xuc'ul ja Jesús quewa' xbij tre ri':
—Wajaw, ja wixta atc'o kuq'uin maquita cami ja nxibal.
22 Pro anin wotak chi ja camic xa nak ta nac'utuj tre ja Dios nuya' chawe,
ne' tre.
23 —Ja raxibal can nc'astaj rwach, ne'e ja Jesús tre.
24 Ja c'a Marta xbij chic tre:
—Anin wotak chi nc'astaj na pro tokori' tok xquec'astaji ja camnaki' chipan
ja q'uisbal k'ij, ne' tre.
25 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Pro nij anin wi' ninyico quixin ja winak chipan ja camíc, nij anin wi'
ninyowi ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Xa nak ta ja yukul ruc'u'x
wq'uin arja' masqui cami pro jari' ma chijutij ta, nc'ase' chi na jutij.
26 In chakaja' xa nak ta ja c'a c'as na camic ja wi yukul ruc'u'x wq'uin jari'
ni mta wi' camíc trij chijutij. ¿La nanimaj ja c'a xinbij chawe ri'? ne' tre.
27 —Can nnimaj Wajaw, anin nnimaj chi atat ja rat Cristo, atat ja rat
Ralc'wal Dios ja bitajnak can ojer chi natpi na wawe' chwach'ulew, ne'e ja
Marta tre.
28 Ja Marta tok bitaj can rmal ja tzij ri' be chi rsiq'uixic ja María ja ruchak'.
Ja c'a tok xekaj ruq'uin pan ekal tzijon ruq'uin, quewa' xbij tre ri': —Xurkaji
ja Maestro, natrsiq'uij, ne' tre.
29 Ja c'a María tok xc'axaj yictaji alnak in be ruq'uin ja Jesús.
30 Ja Jesús arja' maja'n toc chipan ja tinamit, tri' c'o can wi' ja bar c'ul wi'
rmal ja Marta.
31 Ja c'a raj Israel ja rec'o pa jay ruq'uin ja María chi ryukbaxic ruc'u'x tok
quetz'at chi yictaji alnak ja María in be eje'e' xetre'el trij chakaja' in quewa'
quibij chibil tak qui' ri': —Tri' nbe wi' ja bar mukun wi' ja camnak, tri' ne'ok'
chi wi', xeche'e.
32 Ja María tok xekaji ja bar c'o wi' ja Jesús tok xutz'at xuque' chwach in xbij
tre:
—Wajaw, ja wixta atc'o kuq'uin maquita cami ja nxibal, ne' tre.
33 Ja c'a Jesús tok xutz'at ja María chi rmajon ok'ej in ja jule' chic aj
Israel e rachbil chakaja' quimajon ok'ej arja' congana junwi' xuna', congana
xk'ututuj ri' ja ranma rmal bis
34 in xc'axaj chique:
—¿Bar c'a emukun wi'? ne' chique.
—Kajaw, jo' mpe' tekatz'ata', xeche' tre.
35 Ja c'a Jesús xumaj ok'ej.
36 Ja c'a raj Israel tok quetz'at chi rmajon ok'ej quewa' quibij ri':
—Tetz'ata' mpe' le', ni k'alaj chi congana nrajo' ja Lázaro, xeche'e.

37 Pro ec'oli chique quewa' quibij ri':
—Ja wi xujak rwach ja rachi ja moy ¿la maquita c'a cowin ari' xtzursaj ja Lázaro in maquita cami? xeche'e.
38 Jutij chic ja Jesús congana junwi' xuna' rumac bis in be ja bar mukun wi' ja Lázaro. C'o jun jul c'oton chwach jun jayu', chipan mukun wi' in tz'apin ruchi' tre jun nimlaj abaj.
39 —Tewasaj ja rabaj le', ne'e ja Jesús chique. Ja c'a Marta ja rana' ja camnak arja' xbij tre:
—Wajaw, jala' chuw chic como tuban quiji' k'ij ticami, ne' tre.
40 —¿La ma xinbij ta c'a chawe ja wi nyuke' ac'u'x wq'uin natz'at na chi ja Dios congana rchok'ak' in congana nim ruk'ij? ne'e ja Jesús tre.
41 C'ac'ari' quiwasaj ja rabaj chuchi' ja jul ja bar mukun wi' ja camnak. Ja c'a Jesús ca'y chicaj in quewa' xbij ri':
—Nata', anin nmaltioxij chawe chi xac'waxaj ja xinc'utuj chawe.
42 Pro anin bien wotak chi ni nac'waxaj wi' ja nc'utuj chawe xarwari' quewa' nbij chawe camic utzc'a ja winak ja quimolon qui' ri' eje'e' nquic'axaj ja nintajini nbij chawe in nquinimaj chi atat attakyonpi wxin, ne' tre ja Tatixel.
43 Ja tok bitaji tzij ri' rmal ja Jesús arja' tzijon chic jutij pro ni cow tzijoni, quewa' xbij ri': —Lázaro, catelto, ne'e.
44 C'ac'ari' xelto ja Lázaro pro ma camnak chi ta. Ja ruk'a' rkan batz'on pa tziak in batz'on rpalaj tre jun su't. Ja c'a Jesús xbij chique: —Tequira', teya'a' lugar tre chi nbe, ne' chique.

* * * * * * * * * *

45 Ja c'a raj Israel ja cachbilanel ja María eje'e' tok quetz'at ja xuban ja Jesús e q'uiy chique yuke' chic quec'u'x ruq'uin.
46 Pro ec'o chic jule' chique, eje'e' xebe cuq'uin ja fariseo, xequibij chique ja milagro ja xuban ja Jesús.
47 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja fariseo eje'e' xequemol ja jule' chic cach k'etol tak tzij in quewa' quibij chique ri':
—¿Nak nkaban c'awa'? Congana taka'an milagro nuban ja Jesús.
48 Ja wi xtikaya' lugar tre chi nuban más jari' ma c'ayew ta chi nyuke' quec'u'x ja winak ruq'uin pro ni canojelal. Jari' neyictajto ja raj Roma, nurquiyojo' ja katemplo rachbil ja katinamit chakaja', xeche' chique.
49 C'o c'a jun chique rbina'an Caifás, arja' ocnak lok'laj sacerdote chipan ari' juna'. Quewa' xbij ja Caifás chique ri':
—Ixix taka'an majun nixcowini nechomij.
50 Xa matich'obtaj emwal chi más na utz nokeli ja xa jun ncam pa kaq'uexwach ja rok aj Israel chwach ja nq'uisi chi jun ja tinamit, ne' chique.
51 Ja Caifás arja' majun rnaben chi Dios yo' tre ja tzij xbij. Como arja' ocnak lok'laj sacerdote chipan ari' juna' chewi' tok Dios xuya' tre chi xbij pon nak ja maja'n tiban tre ja Jesús chi arja' ncam na pa quicuenta ja tinamit Israel.
52 Pro ma queyon ta ja raj Israel ncam pa quicuenta, arja' nerumol na chakaja' canojel ja winak ja ne'oc na e ralc'wal Dios ja rec'o nojel rwach'ulew utzc'a xa jun nuban chique canojelal.
53 Jari' k'ij quemajto rch'obic ja k'etol tak tzij nak nqueban tre ja Jesús chi nquicamsaj.
54 Rmalc'ari' tok ja Jesús arja' ma kas ta q'ueje' chic chiquicojol ja raj Israel pro be chipan jun tinamit rbina'an Efraín ja c'o chinakaj jun lugar ja kas talani. Ja tok xekaji, tri' q'ueje' wi' e rachbil ja rdiscípulo.

55 Xa nnakajinto ja nmak'ij quixin ja raj Israel rbina'an pascua. E q'uiy ja
winak ja tok xajalal maja'n terila' ja nmak'ij xe'elto pa tak quitinamit, xebe
pa Jerusalén chi rbanic jule' costumbre ja nquich'ach'ojirsbej pon qui' cani'
nrajo' ja quireligión.
56 Ja c'a winak quimajon rcanoxic ja Jesús, ec'o chipan ja nimlaj templo
xin Dios in quemaj rc'axaxic chibil tak qui': —¿Nak nech'ob ixix tre ja Jesús,
la npeti, la nurbana' ja nmak'ij owi ma can ta? neche'e.
57 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja fariseo c'o chic jun orden
quiya'on, quewa' nbij ja orden ri': —Xa nak ta xtotakini bar c'o wi' ja Jesús
tiya'a' rbixic chake. Queri' queban utzc'a chi nquechap ja Jesús in nquecoj
preso.

12

1 Waki' k'ij c'o chi wi' ja nmak'ij pascua tok be chic jutij ja Jesús pa Betania
ja bar c'o wi' ja Lázaro. Jari' mismo Lázaro ja yataj tre rmal ja Jesús chi c'astaj
chiquicojol camnaki'.
2 C'o jun nimlaj wa'im chomixi ja pa Betania rumac ja xekaji ja Jesús
cuq'uin. Ja Marta arja' rmajon ilinem, ja c'a Lázaro arja' jun tz'ubul chiquico-
jol ja winak ja retz'ubul ruq'uin ja Jesús pa mesa.
3 Ja c'a María arja' xuc'am nc'aj litro ak'om nardo ne'xi, congana qui' rxula'
in congana nim rjil chakaja'. Ja c'a xuban, xutix ja rak'om trij rkan ja Jesús
c'ac'ari' xusu' chi rsamal rwi'. Ja rak'om ni noji rxula' pa jay.
4 C'o c'a jun chique ja rdiscípulo ja Jesús rbina'an Judas Iscariote, arja'
rc'ajol jun achi rbina'an Simón, arja' njacho na ja Jesús pa quek'a' ja winak ja
netzelan rxin. Ja Judas tok xutz'at ja xuban ja María quewa' xbij ri':
5 —Ja rak'om le' ¿nak tre tok ma xuya' ta chake kac'ayij ta chi oxi' ciento
quetzal, ja c'a rjil kaya' ta chique ja tak meba'i'? ne'e.
6 Queri' xbij pro ma rmal ta chi npokonaj quewach ja tak meba'i' como arja'
xa alak'om xa chewi' tok nlak'aj kaj ja pwok pa caja como pa ruk'a' c'o wi' ja
pwok quixin ja Jesús e rachbil ja rdiscípulo.
7 Ja c'a Jesús xuch'a' tre ja xbij, quewa' xbij tre ri':
—Ma tanak ta ja María como arja' rc'olon ja rak'om chi nucoj chwij jari'
nnatbej ja ncamic.
8 Ja tak meba'i' eje'e' nij ec'o wi' checojol ja wi c'ol egana neban utzil
chique pro ja chwe anin maquinq'ueje' ewq'uin nojel tiempo, ninwasaxel
na checojol, ne'e.
9 Congana e q'uiy chique ja raj Israel tok quic'axaj chi c'o chic pa Betania
ja Jesús, tri' xebe wi' nequitz'ata' rwach pro ma ruyon ta ja Jesús como c'o
quigana nequitz'ata' rwach ja Lázaro chakaja'. Jari' mismo Lázaro ja yataj tre
rmal ja Jesús chi c'astaji chiquicojol ja camnaki'.
10 Ja c'a jefe quixin sacerdote eje'e' quemol qui' chi rchomarsaxic nak
nqueban tre ja Lázaro chi nquicamsaj arja' chakaja'.
11 Queri' queban como rumac ja Lázaro chewi' tok e q'uiy chique ja cach
tak aj Israel xe'elel cuq'uin eje'e' in yuke' chic quec'u'x ruq'uin ja Jesús.

* * * * * * * * * *

12 Ja c'a chi rcab k'ij ja winak ja re'ekajnak chi rc'ulic ja nmak'ij e q'uiy
chique tok quic'axaj chi benak ja Jesús pa Jerusalén
13 eje'e' quec'am rxak tak palma, xepeti chi nurquic'ulu'. C'ac'ari' quemaj
rakic quechi', quewa' quibij ri': —Dios, ko'ato'o' camic, peti ja To'onel janila

nim ruk'ij, arja' ja Rey kaxin ja rok aj Israel ja penak pa rubi' ja kajaw Dios, xeche'e.
14 Ja c'a Jesús arja' xcanoj jun bur ja c'a ti co'l na. Ja tok contaj rmal c'ac'ari' tz'abe'el trij. Queri' xuban ja cani' tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal Dios chi nbantaj na, quewa' nbij ri':
15 —Ja rix aj Sión ma texbej ta ewi' camic, tetz'ata' mpe' le' peti ja Rey ewxin, tz'ubulto trij jun bur ja c'a ti co'l na. Queri' ja tz'ibtal can ojer.

16 Pro ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' xa matich'obtaj cumal nabey nojel awa' wari' ja ntajini nuban ja Jesús. Ja tok c'astaji ja Jesús chiquicojol ja camnaki' in tok jote' chila' chicaj c'a tokoc'ari' ch'obtaj cumal in xurkaj chique chi tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal Dios nojel awa' wari' ja xuban ja Jesús in cani' tz'ibtal can ni queri' ja ban tre.
17 Tri' ec'o wi' jule' winak ja xetz'ato rxin ja Jesús tok xuyic ja Lázaro chiquicojol ja camnaki', eje'e' quetz'at ja xuban ja tok xbij tre ja Lázaro chi nelto chipan ja jul ja bar mukun wi'. Jawa' winak ri' eje'e' quimajon rbixic chique ja jule' chic winak ja quetz'at.
18 Rmalc'ari' tok xepeti ja winak chi rc'ulic ja Jesús como quic'axaj ja milagro xuban tre ja Lázaro.
19 Ja c'a fariseo xa pokon quena' rmal in quemaj rbixic chibil tak qui': —Que'etz'ata' mpe' ja winak le' xebe ruq'uin ja Jesús pro ni canojelal, camic majun nokcowini nkaban chic tre, xeche'e.

20 Ec'o c'a jule' winak aj Grecia, eje'e' e'urkajnak pa Jerusalén, epenak chi rya'ic ruk'ij ja Dios chipan ja nmak'ij pascua.
21 Xebe ruq'uin ja Felipe ja raj Betsaida ja c'o pa rcuenta Galilea. Ja tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri': —Ajoj nkajo' nkotakij rwach ja Jesús, xeche' tre.
22 Ja c'a Felipe arja' xerbij tre ja rAndrés c'ac'ari' xebe chi e ca'i' xequibij tre ja Jesús.
23 Ja c'a Jesús tok xc'axaj ja bix tre quewa' xbij chique ri':

—Camic ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak xurwila' ja tiempo chi congana nyä' ruk'ij.
24 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ja nc'ambej tzij chewach ri'. Ja jun chirwach trigo ja wi napokonaj namuk pa tok'ulew jari' majun nelto in majun cosecha nuya' pro ja wi matapokonaj namuk pa tok'ulew jari' nelto in congana rwach nuya'.
25 Ja wi napokonaj naya' can ja rac'aslemal wawe' chwach'ulew jari' natz'ila' ja utzlaj c'aslemal pro wi matapokonaj naya' can ja rac'aslemal wawe' chwach'ulew jari' nij awc'an wi' ja utzlaj c'aslemal in jari' c'aslemal ni mta wi' q'uisic trij.
26 Ja winak ja neniman wxin rjawaxic chi tri' nek'ax wi' ja bar nink'ax wi' anin in chakaja' tri' ne'eq'ueje' wi' ja bar inc'o wi' anin. Xa nak ta ja neniman wxin eje'e' nyä' na quek'ij rmal ja Nata'.

27 Camic congana nti'oni ja wanma, ni lawulo' nban rmal pro ¿nak c'a nban? ¿La xtinbij ta c'a tre ja Nata' chi arja' ninruto' utzc'a chi maquita nink'ax chipan ja rpokonal ja penak chinwach ri'? Jari' ma can ta como ja penak chinwach ri' xa rmalari' tok inpenak anin wawe' chi nink'ax chipan.
28 Xarwari' nbij chawe Nata', tak'alasaj chiquewach ja winak chi congana nim ak'ij atat. Queri' xbij ja Jesús. C'ac'ari' c'o jun kulaj c'axaxi penak chila' chicaj quewa' xbij ri': —Jari' nk'alasan chic in nk'alasaj chi na más chakaja', ne'e ja kulaj rxin ja Tatixel.

29 Ja winak ja rec'o tri' ec'oli chique tok quic'axaj ja kulaj eje'e' quibij chi
xuban quiakolijay, xeche'e. In jule' chic quibij: —Jun ángel tzijonto ruq'uin,
xeche'e.
30 Pro ja Jesús arja' xbij chique:
—Ja kulaj ja c'a xec'waxaj jari' ma mwal ta anin tzijoni, emwal ixix.
31 Camic xurwila' ja tiempo chi nk'alajini nak rbanic ja ritzelal ja c'o pa
tak canma ja winak wawe' chwach'ulew, xurwila' ja tiempo chi nkajsax
rchok'ak' ja Satanás ja nbano mandar wawe' chwach'ulew in nbatataxel.
32 Pro ja chwe anin ja tok xquinjecbaxi jari' nenujic' canojelal ja winak xa
nak ta chi winakil utzc'a chi nyuke' quec'u'x wq'uin. Queri' xbij ja Jesús.
33 Ja tok xbij queri' jari' xc'utbej nak xtiban tre ja tok xticamsaxi chi chwach
jun cruz njecbax wi'.
34 Ja c'a winak quewa' quibij tre ri':
—Pro kac'axan wa'an chipan ja rtzobal Dios chi tok xtipeti ja Cristo arja' ni
mta wi' camíc trij ¿nak c'a tre tok nabij atat chi ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak chi rjawaxic chi njecbax na chicaj? ¿Nak c'a ja ralc'walaxel
ja nabij le'? xeche' tre.
35 Ja c'a Jesús xbij chic chique:
—Ja nsakirsan ebey camic arja' xa jun ca'i' k'ij nq'ueje' chi na checojol
rmalc'ari' nbij chewe, como c'a c'o na ja luz checojol teya'a' lugar tre chi noc
pa tak ewanma utzc'a chi matoqui ja k'ekumal pa tak ewanma. Ja winak ja
xa pa k'ekumal nebin wi' eje'e' ma cotak ta bar xque'ekaj wi'.
36 Como maja'n tel checojol ja nsakirsan ebey chewi' tok nbij chewe, tiyuke'
ec'u'x ruq'uin camic utzc'a chi ni ja wi' ja sakil nuc'an ewxin, ne'e ja Jesús
chique. Ja tok bitaj awa' tzij rmal ri' c'ac'ari' be, rawaj ri' chiquewach.

* * * * * * * * * *

37 Ja Jesús masqui congana q'uiy ja milagro rbanon chic ja rc'utben
chiquewach nak ja rocnak wi' pro eje'e' ni ma xyuke' ta wi' quec'u'x ruq'uin.
38 Queri' queban utzc'a chi nbantaj cumplir ja bitajnak can rmal ja profeta
Isaías ojer quewari': —Wajaw, xa ma e nim ta ja xenimani ja ratzobal ja kaya'
rbixic, xa ma e nim ta ja ch'obtaj cumal nak rbanic ja nimak tak milagro
naban chiquewach. Queri' tz'ibtal can.
39 Rmalc'ari' ma xecowin ta ja winak yuke' ta quec'u'x ruq'uin ja Jesús.
Queri' queban como c'o chic jule' tzij bitajnak can rmal ja rIsaías quewari':
40 —Ja xuban ja Dios chique cani' xermoyirsaj in xcowirsaj ja canma. Queri'
xuban chique utzc'a chi matiquetz'at ja nc'ut chiquewach chi matich'obtaj
cumal ja nbix chique in matiqueq'uex quina'oj chi netzuri.
41 Queri' rbin can ja rIsaías, tokori' xbij ja tok xutz'at ja gloria ja rc'an ja
Kajaw in tok tzijon tre nak rbanic.
42 Pro e q'uiy chique ja k'etol tak tzij eje'e' quinimaj ja Jesús pro
xa nquipokonaj nquibij chi yukul quec'u'x ruq'uin como nquixbej qui'
chiquewach ja fariseo: —Maxla nokquich'akijto chipan ja jay xin molbal ri'il
ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios in makoquec'ul chic chipan, xeche'e.
43 Queri' queban como más na nqueya' caso tre ja nbix chique cumal ja
winak chwach ja nbix chique rmal ja Dios.
44 Xumaj chic jutij tzij ja Jesús, cow tzijoni in quewa' xbij ri':
—Ja winak ja yukul quec'u'x wq'uin jari' yukul c'a quec'u'x ari' chakaja'
ruq'uin ja rintakyonto, ma ruyon ta wq'uin anin.
45 Ja winak ja retz'atyon nwach quitz'aton c'a rwach ari' chakaja' ja
rintakyonto.

46 Anin inpenak wawe' chwach'ulew chi nsakirsaj quebey ja winak
chiquewach utzc'a xa nak ta chi winakil ja xtiyuke' quec'u'x wq'uin eje'e'
maqueq'ueje' más chipan ja k'ekumal.
47 Anin inpenak wawe' chwach'ulew ma rmal ta chi nk'et ta tzij chiquij ja
winak pro inpenak chi quito'ic. Rmalc'ari' nbij chewe, ja wi ec'oli winak ja
nec'axani ja nbij chique pro wi matiquinimaj jari' ma anin ta nink'eto tzij
chiquij.
48 Ja wi maticajo' nyuke' quec'u'x wq'uin in wi maticajo' nquinimaj ja nbin
chique jari' c'oli ja nk'etbex tzij chiquij como ja tzij ja xinbij chique jari'
nk'etbex tzij chiquij tokori' tok xterila' ja nimlaj juicio xin q'uisbal k'ij.
49 Queri' nbij chewe como ja tijonem ja nc'utun chewach jari' ya'on chwe
rmal ja Tatixel ja rintakyonto, ma chaka ta nwinakarsan nojoj nuyon,
50 in ja tijonem ja ya'on chwe rmal ja Tatixel bien wotak chi jari' c'amyonto
ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Queri' rbanic, nojel ja tzij nbij, xa nak ta
chi tzijal, ja' Tatixel biyon chwe. Queri' xbij ja Jesús.

13

1 Xerila' ja pispra rxin ja nmak'ij pascua. Ja c'a Jesús arja' rotak chi
xurwila' ja hora chi nuya' can ja rwach'ulew in nmeloj ruq'uin ja Tatixel.
Cani' rbanonto chique ja rdiscípulo wawe' chwach'ulew nij erajo'onto wi' in
niquirwari' xuban can chic chique, c'oli ja xc'utbej chic chiquewach chi ni
nerajo' wi'.
2 Arja' rmajon wa'im cuq'uin ja rdiscípulo. Ja c'a diablo arja' rbanon chic ja
samaj pa ranma ja Judas Iscariote ja rc'ajol Simón, rtakchi'in chic chi nujach
ja Jesús pa quek'a' ja winak ja netzelan rxin.
3 Ja c'a Jesús arja' bien rotak chi jachon pa ruk'a' nojelal rmal ja Tatixel in
bien rotak chakaja' chi arja' ruq'uin ja Dios penak wi' in ruq'uin nmeloj chi
wi' jutij.
4 C'ac'ari' yictajto pa mesa, ja c'a tziak ja rcojon trij ja rtziak jari' xlasaj can,
xuc'am chic jun tziak ja cani' nquecoj ja rilinela' in jari' xucoj chic xe' rupan.
5 C'ac'ari' xchomij jun palangana ya' in xumaj rch'ajic cakan ja rdiscípulo.
Ja c'a tok nch'ajtaji nusu' tre ja tziak ja rcojon xe' rupan.
6 Ja c'a tok xekaj ruq'uin ja Simón Pedro chi nuch'aj ja rkan quewa' bix tre
rmal ja Pedro ri':
—Wajaw, taka'an nach'aj wakan, ne'xi.
7 —Xa matich'obtaj amwal camic ja nmajon rbanic chawe pro nerila' na jun
k'ij tok nch'obtaj na amwal, ne'e ja Jesús tre.
8 —Ma can ta, atat ni ma yatal ta wi' chawij chi xtach'aj ta wakan, ne'e ja
Pedro tre.
—Ja wi matinch'aj jari' ma at wachbil chi ta c'ari', ne'e ja Jesús tre.
9 C'ac'ari' ja Pedro xbij tre:
—Wajaw, ja wi queri' rbanic, ma ruyon ta c'a wakan nach'aj ari', tach'aja'
c'a nuk'a' in tabaka' nwi' chakaja', ne' tre.
10 Ja c'a Jesús xbij chic tre:
—Jun achi wi rtijon chic atinem jari' ch'ajch'oj chic, ma rjawaxic chi ta
tre chi njosk'ix chic, xa ruyon chic rkan nch'aji, in queri' chewe ixix, ix
ch'ajch'oji' chic pro ma ewanojelal ta, ne' tre.
11 Como arja' bien rotak nak ja njacho na rxin pa quek'a' ja netzelan rxin
chewi' tok xbij chi: —Ma ewanojelal ta ix ch'ajch'oji', ne' chique.
12 Ja tok ch'ajtaji ja cakan rmal c'ac'ari' xucoj chic ja rtziak ja rwasan can
in tz'abe' chic jutij pa mesa in quewa' xbij chic chique ri':
—¿La nch'obtaj emwal ja c'a xinban chewe ri'?

13 Ixix nebij chwe Maestro, nixche' chwe, in Kajaw, nixche' chwe, in jari'
ni rubey wi' ja nebij como ni katzij wi' chi in Emaestro, in Ewajaw chakaja'.
14 Anin in Ewajaw, in Emaestro chakaja' pro ma xinpokonaj ta xinch'aj ja
rewakan in queri' c'a chewe ixix chakaja' rjawaxic chi matepokonaj nech'aj
ja rewakan chibil tak ewi'.
15 Jun ejemplo awa' xinya' chewach ri' chi queri' neban ixix chibil tak ewi'
ja cani' xinban anin chewe.
16 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', jun ilinel ¿la nim ta c'a ruk'ij chwach ja
rajaw in jun banol takquil la nim ta c'a ruk'ij chwach ja takyonel rxin?
17 Ja wi nch'obtaj emwal ja c'a xinbij chewe ri' jari' congana qui'il chewe
pro ja wi nenimaj.
18 Pro ma ewanojelal ta ja qui'il chewe como anin wotak jani' ena'oj ja
rixncha'on. In ni rjawaxic wi' chi nbantaj na cumplir ja tz'ibtal can chwe
ojer chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij ri': —C'o jun xinwachbilaj chi wa'im
jari' xoc nc'ulel, yictaj chwij. Queri' tz'ibtal can.
19 Ja xinbij chewe ri' masqui maja'n tibantaji pro nbij chewe camic chi
ni nbantaj na wi'. Queri' nbij chewe utzc'a ja tok xtibantaji tokori' bien
nch'obtaj emwal nak inocnak wi' utzc'a nenimaj chi nij in quirwari' ja cani'
nbinto chewe.
20 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', xa nak ta xquec'ulu quixin ja rajsama-
jela' ja nenutakel, anin c'ari' ninquec'ul chakaja', in xa nak ta xquec'ulu wxin
nquec'ul c'ari' chakaja' ja takyonto wxin. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

21 Ja tok bitaji tzij ri' rmal c'ac'ari' xumaj jun nimlaj bis, congana lawulo'
nuban ranma rmal in xbij chic chique:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', c'o jun chewe, arja' njacho na wxin pa
quek'a' ja winak ja netzelan wxin, ne' chique.
22 Ja c'a rdiscípulo eje'e' quemaj rtz'atic qui', matich'obtaj cumal chok tre
bix wi' ja tzij.
23 C'o jun chique ja rdiscípulo ja congana najo'x rmal, arja' k'eloc ruq'uin ja
Jesús pa mesa.
24 Ja c'a Simón Pedro arja' xuban pon ruk'a' chwach ja jun chic discípulo chi
nc'axaj tre chok tre bix wi' ja tzij rmal ja Jesús.
25 Ja c'a discípulo como arja' k'eloc chwa ruc'u'x ja Jesús chewi' tok xc'axaj
tre:
—Kajaw ¿nak chake ja njacho awxin? ne' tre.
26 —Ja bar xtinya' wi' ja caxlanway ja mu'un, arja' c'ari', ne'e ja Jesús tre.
C'ac'ari' xumu' ja caxlanway in tre ja Judas Iscariote xuya' wi', ja rc'ajol
Simón.
27 Ja c'a Judas arja' tok c'amtaj rmal ja caxlanway c'ac'ari' xoqui ja Satanás
pa ranma in bix tre rmal ja Jesús:
—Ja ramajon rch'obic chi naban jat, tabana' chanim, ne'xi.
28 Pro ja rec'o pa mesa ni majun chique ch'obtaj ta cumal nak tre tok bix
queri' tre ja Judas rmal ja Jesús.
29 Ec'oli chique, eje'e' quech'ob kaj chi ja Judas bix tre chi nbe, nerlok'o' ja
nc'atzin tre ja wa'im xin nmak'ij owi ntakel chi nersipaj jun ti ayuda chique
ja tak meba'i' como ja Judas ruq'uin arja' c'o wi' caja xin pwok.
30 Queri' xuban ja Judas tok chaka maril c'amtaj rmal ja caxlanway be,
xelel chiquicojol, ocnak chic ak'a'.

* * * * * * * * * *

31 Ja c'a tok elnakel chic ja Judas xumaj chic jutij tzij ja Jesús, quewa' xbij
chic ri':
—Camic ni k'alaj wi' chi congana nim ruk'ij ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic
cuq'uin ja winak. In jun chic, rmal ja rc'aslemal ja Ralc'walaxel tri' ntz'a̱t wi'
chi congana nim ruk'ij ja Dios chakaja'.
32 Como ja Dios arja' nya̱' ruk'ij rmal ja rc'aslemal ja Ralc'walaxel rmalc'ari'
ja Dios nk'alasaj na chi congana nim ruk'ij ja Ralc'walaxel chakaja', nk'alasaj
na chi xa jun quibanon ruq'uin in jari' nk'alasaj chanim.
33 Chak'laj walc'wal, anin xa jun ti tiempo chic ninq'ueje' checojol.
Ninecanoj chi na pro cani' xinbij chique ja jule' chic aj Israel queri' nbij chic
chewe ixix camic quewari', ja bar xquinbe chi wi' maquixcowin ixix nixekaj
tri'.
34 C'o jun c'ac'a mandamiento nbij can chewe ri', tewajo' ewi'. Cani'
nbanonto anin chewe nij ixnwajo'onto wi' queri' c'a tebana' ixix chakaja' ni
tewajo' wi' ewi'. Jari' ja c'ac'a mandamiento nya' can chewe.
35 Ja wi queri' neban wi newajo' ewi' tri' c'a nixtz'a̱t wi' cumal canojelal ja
winak chi ni katzij wi' chi ix ndiscípulo, ne'e ja Jesús.
36 Ja c'a Simón Pedro arja' xbij tre:
—Kajaw ¿bar c'a tri' natbe wi'? ne' tre.
—Ja bar xquinbe wi', atat macatcowini nattre' chwij camic pro nerila' na
jun k'ij ja tok xcattre' na chwij, ne'xi rmal ja Jesús.
37 —Wajaw ¿nak tre tok ma xquincowin ta xquintre' chawij camic? Anin
matinpokonaj nincamsax amwal, ne'e ja Pedro.
38 —¿La ni katzij wi' nabij chi matapokonaj natcamsax mwal? Pro ja xtinbij
anin chawe ri' ni katzij wi', ja tok maja'n tok'i ja ac', atat oxmul xtabij chwe
chi ma awotak ta nwach, ne'xi rmal ja Jesús.

14

1 C'ac'ari' xbij chic chique:
—Maxta ticapuj ec'u'x, ni tiyuke' wi' ec'u'x ruq'uin ja Dios in wq'uin anin
chakaja'.
2 Ja chi rochoch ja Nata' sobre ja lugar c'o chila'. Ja wixta ma queri' ta xinbij
ta c'ari' chewe chakaja'. Anin ninbe camic nenchomarsaj na ja lugar ewxin.
3 In como xinbij chewe chi ninbe chi nenchomarsaj ja relugar pro ninmelo-
jpi chic jutij nixunc'ama' kaj utzc'a chi nixq'ueje' chic wq'uin. Queri' nban
utzc'a ja bar xquinq'ueje' wi' anin tri' nixq'ueje' wi' ixix chakaja'.
4 Ixix ewotak ja bar xquinbe wi' in ewotak ja bey chakaja', ne' chique.
5 Ja c'a Tomás arja' xbij tre:
—Wajaw, ajoj ma kotak ta ja bar natbe wi' ¿nak moda c'ari' tok nabij chake
chi kotak ja bey? ne' tre.
6 —Pro anin c'a ja rin bey, wq'uin anin niltaj wi' nojelal ja ni katzij wi' ja
ni majun engaño rc'an in anin ninyowi ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
Mta jun nak ta xtekaj ta ruq'uin ja Tatixel ja maquita yukul ruc'u'x wq'uin.
7 Ja wixta ch'obtajnakto emwal nabey nak ja kas mero nbanic ch'obtajnak
ta c'ari' emwal chakaja' nak rbanic ja Nata' pro ja camic ri' xtich'obtajel
emwal nak rbanic ja Nata' in etz'aton chic rwach chakaja', ne'e ja Jesús
chique.
8 Ja c'a Felipe arja' xbij tre:
—Wajaw, tac'utu' chikawach ja Tatixel in xa ruq'uin ari' nokquicoti, mta
nak chi ta nkajo' chawe, ne' tre.
9 Ja c'a Jesús xbij tre:

—Felipe ¿nak tre tok nabij queri' chwe chi anin nc'ut chewach ja Tatixel pro tuban wa'an q'uiylaj tiempo inc'ol ewq'uin, la maja'n c'a tich'obtaj amwal ari' nak nbanic? pro ja re'otakyon nwach jari' cotak c'a rwach ari' ja Tatixel.

10 ¿La matanimaj chi anin xa jun nbanon ruq'uin ja Tatixel in ja Tatixel arja' xa jun rbanon wq'uin chakaja'? Nojel ja tzij ja nbij chewe ma chaka ta nwinakarsan nojoj nuyon, ja Tatixel ja c'o pa wanma arja' nsamaj pa wanma chi rbanic nojel ja nmajon rbanic.

11 Tenimaj ja nbij chewe chi anin xa jun nbanon ruq'uin ja Tatixel in ja' Tatixel xa jun rbanon wq'uin anin chakaja'. Owi matenimaj ja chaka tzij nban ewq'uin como c'o c'a ja nimak tak milagro nbanon chewach rmaltari' xtenimaj.

12 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja winak ja nyuke' quec'u'x wq'uin eje'e' xtiyataj na chique chakaja' chi nqueban ja nimak tak milagro ja cani' nban anin. Xtiyataj na chique chi más chi na nimak tak milagro xtiqueban chwach ja cani' nbanon anin. Queri' nbij chewe como anin ninbe ruq'uin ja Tatixel rmalc'ari' tok xtiyataj na chique chi queri' nqueban.

13 In jun chic, nojel ja xtec'utuj tre ja Nata' in wi yukul ec'u'x wq'uin chi rc'utuxic, anin nya' chewe ja nec'utuj. Queri' rbanic utzc'a chi nya̱' na ruk'ij ja Tatixel pro rmal ja Ralc'walaxel tok nya̱' ruk'ij.

14 In jutij chic nbij chewe, xa nak ta ja xtec'utuj in wi yukul ec'u'x wq'uin chi rc'utuxic, anin ninyo' chewe ja nec'utuj.

* * * * * * * * * *

15 Ja wi ni katzij wi' chi ninewajo' jari' nenimaj ja nbij chewe chi neban.

16 Ja c'a ranin nc'utuj na tre ja Tatixel chi arja' nutakto jun chic ja nto'o ewxin ja nq'ueje' ewq'uin pro ni chijutij.

17 Ja nta̱kto chic ewq'uin jari' ja rEspíritu Santo ja ni katzij wi' nojel ja nbij. Ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x eje'e' maquecowini nquech'ob nak rbanic ja rEspíritu Santo in matiquec'ul. Como eje'e' matiquetz'at rwach in nixtac'a cotak ta rwach chewi' tok queri' nqueban. Pro ja rixix ewotak rwach como arja' c'ol ewq'uin in nq'ueje' na pa tak ewanma.

18 Anin ninbe pro matinban can chewe ix cani' tak ac'ala' ja chaka nemalataji, can ninmelojpi chic jutij ewq'uin.

19 Xajalal maja'n quinbe. Ja c'a tok xquinbe maquinquetz'at chic ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x pro ja rixix ninetz'at chi na. Como anin wc'an ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij rmalari' newc'aj na ixix chakaja' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.

20 Ja c'a tok xtipeti ja rEspíritu Santo jari' bien nch'obtaj chic emwal chi anin xa jun kabanon ruq'uin ja Tatixel, bien nch'obtaj chic emwal tri' chi ixix xa jun ebanon wq'uin in anin chakaja' xa jun nbanon ewq'uin.

21 Ja winak ja nec'olowi ja ntzobal pa tak canma in wi nquinimaj ja ntzobal tri' netz'a̱t wi' chi ni katzij wi' chi nincajo'. Ja winak ja ne'ajo'n wxin ne'ajo'x c'a eje'e' ari' rmal ja Nata' in ne'ajo'x mwal anin chakaja' in xtink'alasaj wi' chiquewach. Queri' xbij ja Jesús chique.

22 C'ac'ari' c'oli ja bix tre rmal ja Judas pro ma ja ta ja Judas Iscariote, quewa' bix tre ri':

—¿Nak c'a rbanic ari' ja nabij le' chi nak'alasaj awi' chikawach ajoj pro matak'alasaj awi' chiquewach ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x? ne'xi.

23 —Ja winak wi ni katzij wi' chi nincajo' nquinimaj c'ari' ja ntzobal. Ja wi queri' nqueban ne'ajo'x c'ari' rmal ja Nata', ok ca'i' ruq'uin ja Nata' nokekaj cuq'uin in noqui ja canma como kochoch in nokq'ueje' chipan.

24 Ja winak ja maque'ajo'n wxin matiquinimaj c'ari' ja ntzobal. Ja c'a
ntzobal ja remajon rc'axaxic camic ma anin ta inwinakarsyon nojoj nuyon,
ja Tatixel ja takyonpi wxin arja' biyon chwe.
25 Nojel awa' nbin chewe como c'a inc'o na checojol.
26 Pro ja c'a tok ma inc'o chi ta checojol tokoc'ari' c'o chi na jun ntąkpi na
ewq'uin chi eto'ic jari' ja rEspíritu Santo. Arja' ntąkto na rmal ja Nata' in pa
nubi' anin tok xtitakto. Arja' xtic'utu chic chewach nojelal, arja' nnatan chic
chewe nojel ja nbin can chewe.
27 Anin ninbe pro kas tiquicot can ja rewanma. Anin c'o jun quicotemal
wq'uin jari' nya' can chewe pro jari' ma junan ta ruq'uin ja quicotemal ja xa
xin rwach'ulew. Maxta ticapuj ec'u'x in maxta texbej ewi' chakaja'.
28 Ixix xec'waxaj ja tok quewa' xinbij chewe ri': —Anin ninbe pro ninmelo-
jpi chi na jutij ewq'uin. Ruq'uin ja Nata' ninbe wi', xinche' chewe. Ja wixta
congana ninewajo' xixquicot ta c'ari' ja tok xinbij chewe chi ruq'uin ja Nata'
ninbe wi' como ja Nata' arja' más na nim ruk'ij chinwach anin.
29 Camic nya'on pon chic rbixic chewe nak ja maja'n tiban chwe utzc'a tok
xtibantaji tokori' nyuke' ec'u'x wq'uin pro ni chijutij.
30 Xa jurata chic inc'o checojol chi noktzijon ewq'uin. Queri' nbij chewe
como ja Satanás ja nbano mandar wawe' chwach'ulew arja' xajalal maja'n
turkaji chi ninurchapa' pro arja' mta ruk'a' chwe, majun nak ta ninrchapbej.
31 Xarwari' anin nya' wi' pa ruk'a' utzc'a chi ja winak ja xa ruq'uin
rwach'ulew yukul wi' quec'u'x eje'e' bien ncotakij na chi congana nwajo' ja
Tatixel utzc'a bien ncotakij na chi nnimaj ja bin chwe rmal ja Tatixel chi
nunbana' kaj. Camic quixyictaji, jo', ko'el chipan ja lugar ri', ne' chique.

15

1 C'ac'ari' xc'ambej tzij chiquewach, quewa' xbij chique ri':
—Wq'uin anin nelto wi' ja c'aslemal ja katzij chi c'aslemal, anin in junan
ruq'uin ja rkan jun mocaj uva. Ja c'a Nata' arja' junan ruq'uin ja nbano
cuenta ja uva in njosk'ij.
2 Arja' nkupijel ja rk'a' uva nojelal ja mta rwach nuya', eje'e' c'ari' ja winak
ja chaka ec'oloc wq'uin. Pro ja rk'a' uva ja nwachini jari' njosk'ix rmal ja Nata'
utzc'a chi nwachin más.
3 Pro ja rixix ixjosk'in chic como nojel ja tzij xinbij chewe jari' xixjosk'bexi.
4 Xa jun tebana' wq'uin in xa jun nban anin ewq'uin chakaja'. Cani' tre ja
rk'a' uva ja wixta ma jun ta rbanon ruq'uin ja rkan jari' mta moda xtiwachin
ta. In queri' chewe ixix chakaja', ja wi ma jun ta neban wq'uin jari' mta moda
xtiwachin ta ja rutzil xin Dios pa tak ewanma.
5 Anin in rkan ja jun mocaj uva, ja c'a rixix ix tak ruk'a'. Xa nak ta chewe
wi xa jun nuban wq'uin in wi anin xa jun nban ruq'uin jari' junan ruq'uin ja
rk'a' uva ja buena nwachini. Queri' nbij chewe como majun nak ta nixcowini
neban ja wi ma jun ta neban wq'uin.
6 Ja winak ja ma jun ta nqueban wq'uin queri' nbąn na chique ja cani' nbąn
tre ja rk'a' uva, nkupixel in nchakiji c'ac'ari' nmǫl ruchi' in nporox pa k'ak'.
7 Ja wi xa jun neban wq'uin wi nq'ueje'e ja ntzobal pa tak ewanma jari'
tec'utuj tre ja Dios xa nak ta newajo' in nyataj na chewe.
8 Ja wi buena nwachini ja rutzil xin Dios pa tak ec'aslemal jari' nyą' ruk'ij
ja Nata' cumal ja winak emwal in tri' nixtz'at wi' chi ni katzij wi' chi ix
ndiscípulo.
9 Cani' rbanon anin chwe ja Tatixel arja' nij inrajo'on wi' in queri' nbanon
anin chewe chakaja' nij ixnwajo'on wi' in camic nbij chewe, quixq'ueje'
chipan ja rajoben ri'il wxin.

10 Ja wi ni nenimaj wi' ja nbij chewe chi neban jari' ni nixq'ueje' wi' chipan
ja rajoben ri'il wxin, cani' nbanon anin, ni nniman wi' ja bin chwe rmal ja
Nata' chi nban in nij inc'o wi' chipan ja rajoben ri'il rxin ja Nata'.
11 Nojel ja c'a xinbij kaj chewe ri' utzc'a chi xtiq'ueje' ta pa tak ewanma
ja quicotemal ja c'o pa wanma anin. Xinbij chewe utzc'a chi xtinoj ta ja
quicotemal pa tak ewanma.
12 Cani' nbanon anin chewe nij ixnwajo'on wi' queri' c'a tebana' ixix
chakaja' tewajo' ewi', jawa' jun mandamiento nya' can chewe chi neban.
13 Ja tok matapokonaj natcam pa quicuenta ja rawamigo jari' bien k'alaj
chi congana ne'awajo', mta jun ajoben ri'il ja queri' chi ta.
14 Ja c'a rixix ix wamigo ja wi nenimaj ja nbij chewe chi neban.
15 Nojel ja nc'waxan ja bin chwe rmal ja Nata' jari' nk'alasan chic chewach
in rmalari' nbij chewe chi ix wamigo. Camic ma ja ta nbij chewe chi xa ix
nmoso como jun moso arja' ma rotak ta nak ntajini nuch'ob ja rpatrón.
16 Ma ixix ta xixcanon wxin, ja xinban, anin xincanon ewxin chi xixoc
apóstol, xinbij chewe chi nixbe nebana' ja nsamaj. Queri' xinban chewe
utzc'a chi ja samaj ja nebana' c'oli ja rutzil xin Dios nwachij utzc'a chi ja rutzil
ja newachij jari' mta q'uisic trij. Queri' rbanic utzc'a ja Tatixel arja' nuya' na
chewe xa nak ta nec'utuj tre ja wi yukul ec'u'x wq'uin chi rc'utuxic.
17 Nojel awa' ja c'a xinbij chewe ri' utzc'a chi newajo' ewi'.

****

18 Ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x ja wi eje'e' xa
itzel nixquetz'at bien tech'obo' chi queri' queban anin chwe nabey, itzel
xinquetz'at chakaja'.
19 Ja wixta ix cachbil ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x
jari' lok' ta nixquena' ari'. Pro jari' ma ix cachbil ta como anin xixnucha'
chiquicojol in xixnparti'ij rmalc'ari' tok itzel nixquetz'at.
20 Turkaj chewe jun tzij ja xinbij chewe quewari': —Jun moso arja' ma nim
ta ruk'ij chwach ja rpatrón, xinche' chewe. Tibij c'a tzij ari' ja wi c'o pokon
quibanon anin chwe c'o c'a pokon xtiqueban ari' chewe ixix chakaja'. Ja c'a
wi quinimaj ja ntzobal ja xinbij chique jari' xtiquinimaj ja xtebij ixix chique
chakaja'.
21 Pro mwal anin ja tok xtetij pokon pa quek'a'. Eje'e' nqueban na pokon
chewe como ma cotak ta jani' rna'oj ja Dios ja takyonto wxin.
22 Ja wixta maquita xinpeti wixta maquita xink'alasaj chiquewach jani'
rna'oj ja Dios jari' mta nechapbexi pro ja camic mta nquitobej qui' xtiquibij
ta chi ma quemac ta.
23 Ja winak ja xa itzel ninquetz'at jari' xa itzel nquetz'at ja Nata' chakaja'.
24 Ja wixta maquita xinban ja nimak tak milagro chiquewach, pro jule'
milagro ja ni majun nak chi ta banyon, jari' mta nechapbexi pro jari' quetz'at
in camic xa itzel ninquetz'at in xa itzel nquetz'at ja Nata' chakaja'.
25 Queri' nqueban utzc'a chi nbantaj cumplir ja tz'ibtal can chwe chipan
ja ley xin Dios ja c'o cuq'uin, quewa' nbij ri': —Eje'e' xa itzel xinquetz'at pro
chaka queri' mta wil, mta xinban chique. Queri' ja tz'ibtal can.
26 Pro ja jun chic To'onel ja c'o ruq'uin ja Nata' arja' nkajto na ewq'uin como
anin xquintakoto rxin. Arja' ja rEspíritu Santo pro jun Espíritu ja ni katzij wi'
nojel ja nbij, jun Espíritu ja ruq'uin Nata' npi wi'. Ja tok xturkaj ewq'uin arja'
nk'alasaj na chiquewach ja winak nak inocnak wi' anin.
27 Ja c'a rixix chakaja' nek'alasaj na chiquewach ja winak nak inocnak wi'
como ixix nij ixc'o wi' wq'uin ja tok xinmajto ja nsamaj.

16

1 Nojel awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri' utzc'a chi mateya' can ja yukulbal
ec'u'x wq'uin ja tok c'oli nak xtipi chewij.
2 Como ja winak eje'e' nixquich'akijto na pa tak jay xin molbal ri'il ja bar
nc'axax wi' ja rtzobal Dios in maquixc'ul chic chipan. In c'uluto, nerila' na
jun k'ij ja tok nixquicamsaj in ja pa quetzij eje'e' rvoluntad Dios nqueban ja
nixquicamsaj.
3 Queri' xtiqueban chewe como eje'e' xa ma cotak ta jani' rna'oj ja Tatixel
in nixtac'a cotak ta ja nna'oj anin chakaja'.
4 Nojel awa' ja xinya' pon rbixic chewe ri' utzc'a tok xtibantaji quewa' nebij
ri': —Ja c'awa' bin can chake rmal ja Jesús, xquixche' na. Ma xinbij ta chewe
nabey nojel awa' wari' como c'a inc'o na checojol.
5 Pro ja camic como ninbe chewi' tok nbij can chewe. Camic ninmeloj
ruq'uin ja takyonto wxin pro ni majun chewe nc'waxaj ta chwe: —¿Bar c'a
natbe wi'? ne' ta chwe.
6 Pro ja rebanon, nojnak ja bis pa tak ewanma rmal ja xinbij chewe.
7 Pro nojel ja nmajon rbixic chewe ni katzij wi'. Ja ninel checojol jari' c'oli
rc'amonto chewe. Ja wixta maquinbe maquita nkajto ari' ewq'uin ja jun chic
To'onel pro ja wi ninbe, anin ninetakoto rxin ewq'uin.
8-11 Ja c'a tok xtikajto ja jun chic To'onel quewa' ja samaj ja nurbana' kaj
ri'. Jun, bien nk'alasaj na chiquewach ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew
yukul wi' quec'u'x chi c'oli ja quil quemac quibanon. Como eje'e' ma yukul
ta quec'u'x wq'uin chewi' tok xtuch'ob chiquewach chi e aj'il e ajmaqui'. In
jun chic ja samaj nurbana' kaj, bien nk'alasaj na chiquewach chi ja Tatixel
arja' ni utz wi' ninrutz'at como arja' nuya' na chwe chi tri' ninbe wi' ja bar
c'o wi' arja' in maquinetz'at chic. In c'o chic jun ja samaj ja nurbana' kaj,
bien nk'alasaj na chiquewach chi ja Dios arja' nuk'et tzij chiquij ja banol
tak itzelal como arja' rk'eton chic tzij trij ja Satanás ja nbano mandar wawe'
chwach'ulew.
12 Anin c'a c'o na ja maja'n tinbij chewe pro matich'obtaj emwal ja xtinbij
ta chewe camic.
13 Ja tok xtipeti ja rEspíritu Santo ja nk'alasani jani' ja Dios ja ni katzij wi' chi
Dios arja' nuc'an ewxin in bien nk'alasaj na chewach nojelal nak ja kas mero
rbanic ja Dios. Queri' xtuban como arja' ma chaka ta ruyon xtiwinakarsaj
nojoj ja xtibij, ja nbix tre rmal ja Tatixel jari' nbij arja'. In jun chic, arja'
nk'alasaj na je'e chewach ja maja'n tibantaji.
14 Ja c'a tok xtipeti jari' nuk'ij anin nurya'a' como arja' nuc'amto na ja c'o
pa nuk'a' anin chi nurk'alasaj chewach nak rbanic.
15 Nojel ja c'o ruq'uin ja Tatixel c'o nuk'a' anin tre chakaja' rmalc'ari' tok
xinbij chewe chi ja rEspíritu Santo arja' nuc'amto na ja c'o pa nuk'a' anin chi
nurk'alasaj chewach nak rbanic.

* * * * * * * * * *

16 Xa jurata chic ninq'ueje' checojol in maquinetz'at chic pro xa ma nim
ta ja tiempo ja maquinetz'at c'ac'ari' ninetz'at chi na jutij. Queri' nbij chewe
como ninbe ruq'uin ja Tatixel. Queri' xbij ja Jesús chique.
17 C'ac'ari' ec'oli chique ja rdiscípulo quemaj tzij chibil tak qui', quewa'
quibij ri':
—¿Nak tibij c'awa' ja nbij chake chi: —Xa jurata chic ninq'ueje' checojol
in maquinetz'at chic pro xa ma nim ta ja tiempo ja maquinetz'at c'ac'ari'
ninetz'at chi na jutij, taka'an ne' chake, in ja jun chic nbij chakaja' chi: —
Queri' nbij chewe como ninbe ruq'uin ja Tatixel? taka'an ne'e.

18 ¿Nak tibij c'awa' ja nbij xa jurata? taka'an matich'obtaj kumal ja nbij,
neche'e.
19 Ja c'a Jesús arja' rotak chi ncajo' nquic'axaj tre nak rbanic in xbij chique:
—¿La ja' nec'waxaj chibil tak ewi' ja xinbij chewe chi xa jurata chic
ninq'ueje' checojol in maquinetz'at chic pro xa ma nim ta ja tiempo ja
maquinetz'at c'ac'ari' ninetz'at chi na jutij?
20 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ixix nixok' na, nixbison na pro ja winak
ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x eje'e' nequicot na. Pro masqui
xquixbisoni pro jari' bis chaka jalal tok xtoc'owi in nwinakar chi na jun
quicotemal pa tak ewanma.
21 Cani' nuban jun ixok ja tok xajalal maja'n tiq'ueje'e jun ti ral, arja' lawulo'
nuban rmal ja rti'obal como xurwila' ja hora chi nq'ueje'e ja ti ral. Pro ja te'ej
tok c'o chic ja tac'al jari' matinataj chic rmal ja ti'onem ja k'ax trij. Matinataj
chic pro rumac ja quicotemal ja c'o chic pa ranma como c'o chic jun ti yaqui'
xuya' chwach'ulew.
22 Queri' c'a chewe ixix chakaja' camic, emajon bis pro nutz'at chi na jutij ri'
kawach ewq'uin, janila xquixquicot rmal pro jun quicotemal ja majun nak
ta xtiwasan ta chewe.
23 Ja c'a tok xterila' ri' k'ij tokori' ma rjawaxic chi ta chewe chi c'o chi ta
xtec'waxaj chi ta chwe. Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', xa nak ta ja xtec'utuj
tre ja Tatixel wi pa nubi' anin nec'utuj wi yukul ec'u'x wq'uin chi rc'utuxic
arja' nuya' chewe.
24 Ja cani' ebanonto mta ec'utun pan oración ja pa nubi' ta anin. Pro ja
camic anin nbij chewe, tec'utuj in nyataj chewe. Quirtari' neban utzc'a chi
xtinoj ta ja quicotemal xin Dios pa tak ewanma.

* * * * * * * * * *

25 Nojel awa' ja nbin chewe ri' c'o je'e c'ambal tak tzij xincoj chi rbixic ja ma
xel ta claro chewach. Pro nerila' na jun k'ij tok ma rjawaxic chi ta xkotzijon
chi ta ewq'uin pa c'ambal tak tzij tokoc'ari' bien nk'alasaj na chewach nak
rbanic ja Tatixel.
26 Ja c'a tok xterila' ja k'ij tokori' tok pa nubi' anin nec'utuj tre ja Tatixel nak
ja kas newajo'. Pro ma rjawaxic ta ja kas ta na nbochi'ij ja Tatixel chi nuya'
chewe ja nec'utuj tre.
27 Arja' nuya' chewe como nixrajo' xa chewi' tok nuya' chewe. Queri'
nuban chewe como ixix ninewajo' in chakaja' nenimaj chi ruq'uin ja Dios
inpenak wi'.
28 Ruq'uin ja Tatixel inelnakto wi', inpenak wawe' chwach'ulew in camic
nya' can ja rwach'ulew, ninmeloj chic jutij ruq'uin ja Tatixel. Queri' xbij ja
Jesús chique.
29 Ja c'a rdiscípulo eje'e' quibij tre:
—Camic bien taka'an claro xel chikawach ja c'a xabij le', jala' ma c'ambal
tzij ta.
30 Ja camic bien ch'obtajnak chic kumal chi atat nojel awotak, ma rjawaxic
ta chawe chi nac'waxaj ta na ja nkac'axaj chawe como jari' awotak chic tok
maja'n tikac'axaj chawe rmalc'ari' nkanimaj chi ruq'uin ja Dios atpenak wi',
xeche' tre.
31 Ja c'a Jesús xbij chique:
—¿La ni katzij wi' chi nenimaj chi ruq'uin ja Dios inpenak wi'?
32 Pro nerila' na wa'an jun hora ja tok nineya' can ti nuyon in jari' xajalal
nrajo' chi nbantaj cumplir. Jari' hora nixchicaxi, nixanmaji in nixbe chi
ewochoch chejujunal. Pro masqui nineya' can pro ma nuyon ta anin ja
ninq'ueje' can como ja Tatixel arja' ni c'o wi' wq'uin.

33 Nojel awa' ja xinbij chewe chipan awa' jun tucwak'abil ri' utzc'a chi
nyataj na chewe ja quicotemal xin Dios ja tok xa jun chic ebanon wq'uin. Ja
chipan awa' rwach'ulew ri' congana rpokonal xtetij na pro quixquicoti como
ja ritzelal rxin ja rwach'ulew jari' ni ma cowinnak ta wi' chwij, nij anin wi'
inch'ocmajnak. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

17

1 Ja Jesús tok bitaj rmal ja tzij ri' ca'y chicaj in xumaj chic rbanic oración,
quewa' xbij tre ja Tatixel ri':
—Nata', camic xurwila' ja hora, tabana' c'a chwe ja nak'alasbej chiquewach
ja winak chi congana nim nuk'ij ja rin Alc'walaxel, queri' ta naban chwe
utzc'a chi anin natnk'alasaj chic atat chiquewach chakaja' chi congana nim
ak'ij.
2 Como atat aya'on chwe chi c'o nuk'a' chique canojelal ja winak. Queri'
abanon chwe utzc'a chi anin c'oli ja utzlaj c'aslemal nya' chique canojel ja
winak ja re'aya'on chwe pro jun utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
3 Ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij quewa' rbanic ri', ja winak tok cotak
jani' ja rana'oj atat ja xa ayon chi ni katzij wi' chi at Dios in tok cotak jani'
nna'oj anin ja rin Jesucristo ja rinatakonto wawe' chwach'ulew jari' cuc'an
ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
4 Anin nya'on ak'ij wawe' chwach'ulew, xinq'uis rbanic nojel ja samaj ja
raya'on chwe chi nban.
5 Camic Nata', taya'a' chwe chi queri' nkaban chic awq'uin pa gloria ja cani'
kabanon nabey ja tok maja'n titz'ucarsaxi ja rwach'ulew, congana nim nuk'ij
tri'. Taya'a' chwe chi ninbe chic jutij awq'uin pa gloria ja bar nk'alajin wi' chi
congana nim nuk'ij.
6 Ec'oli ja rachi'i' ja re'acha'on chiquicojol ja winak wawe' chwach'ulew,
eje'e' e'aya'on chwe. Anin bien xink'alasaj chiquewach jani' ja rana'oj. Eje'e'
nij e awxin wi' in camic e'aya'on chwe, quiniman ja ratzobal.
7 Eje'e' cotak chic camic chi awq'uin atat penak wi' nojel ja xinban ja
raya'on chwe chi xinban.
8 Como anin nbin chic chique nojel ja rabin chwe. Eje'e' quiniman chic ja
nbin chique in camic bien cotak chi awq'uin atat inpenak wi', nquinimaj chi
atat attakyonto wxin.
9 Ja camic nintajini nban orar pa quicuenta eje'e', ma pa quicuenta ta ja
winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x. Nintajini nban orar pa
quicuenta ja re'aya'on chwe como e awxin.
10 Canojel ja re wxin anin e awxin atat chakaja', canojel ja re awxin atat
e wxin anin chakaja'. Como xa jun kabanon cuq'uin chewi' tok ruq'uin ja
quic'aslemal ntz'attaj wi' chi janila nim nuk'ij.
11 Padre Santo, camic maquinq'ueje' chic más wawe' chwach'ulew pro ja
reje'e' neq'ueje' na pro ja ranin ninmeloj chic jutij awq'uin. Pan abi' atat
que'achajij can que'awaraj can ja re'aya'on chwe utzc'a xta jun xtiqueban
ja cani' kabanon ajoj awq'uin xa jun kabanon.
12 Anin tok xinq'ueje' cuq'uin wawe' chwach'ulew pan abi' atat xenuban
cuenta, majun nak ta chique xtz'ila' ta ri', xa jun chique ja xtz'ila' ri' pro jari'
ja ni yatal wi' trij chi nutij pokon chipan ja juicio. Queri' xuban utzc'a chi
nbantaj cumplir ja tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal Dios.
13 Pro ja camic anin ninmeloj awq'uin in nojel awa' ja nintajini nbij chawe
camic ri' ni chiquewach eje'e' nbij can wi' wawe' chwach'ulew utzc'a chi
xtinoj ta pa tak canma ja quicotemal ja c'o wq'uin.
14 Anin bien xink'alasaj chiquewach ja ratzobal ja rabin chwe in camic
xa itzel netz'at cumal ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x

como eje'e' ma ruq'uin ta rwach'ulew yukul wi' quec'u'x in cani' chwe anin
chakaja' ma ruq'uin ta rwach'ulew yukul wi' nuc'u'x.
15 Ma ja ta nc'utuj chawe chi ne'awasajel wawe' chwach'ulew xquebe ta
awq'uin camic ri', ja nwajo' chawe chi ne'aban cuenta wawe' chwach'ulew
utzc'a chi maquech'ac rmal ja ritzelal.
16 Eje'e' ma ruq'uin ta rwach'ulew yukul wi' quec'u'x cani' chwe anin
chakaja' ma ruq'uin ta rwach'ulew yukul wi' nuc'u'x.
17 Camic que'aparti'ij, tach'ach'ojirsaj ja canma tre ja ratzobal como
ruq'uin ja ratzobal nkatz'at wi' nak ja kas mero abanic ja katzij chi at Dios.
18 Cani' abanon chwe xinatakto wawe' chwach'ulew queri' c'a nban anin
chique chakaja' nchomarsan chic chi nenutakel chwach ja rwach'ulew chi
nequibana' ja rasamaj.
19 Camic anin nparti'ij wi' chi solo avoluntad atat nban pro cumal eje'e'
ja tok nban queri'. Queri' nban utzc'a chi neparti'ix chic eje'e' chakaja' chi
solo avoluntad atat nqueban pro rumac ja neq'ueje' chipan ja ratzobal ja
nk'alasan chiquewach nak ja kas mero abanic ja ni katzij wi' chi at Dios.
20 Pro ma queyon ta eje'e' nmajon rbanic oración pa quicuenta como eje'e'
nqueya' na nbixic chique jule' chic in rmal ja xtiquibij ec'o chi na jule' ja
xtiyuke' na quec'u'x wq'uin in camic nban orar pa quicuenta eje'e' chakaja'.
21 Camic nban pon orar pa quicuenta utzc'a chi xta jun xtiqueban canojelal
ja winak ja nyuke' quec'u'x wq'uin cani' kabanon ajoj awq'uin Nata' como
atat xa jun abanon wq'uin in xa jun nbanon anin awq'uin chakaja'. Ja kas
ngana anin xta jun xtiqueban kuq'uin canojelal utzc'a ja winak ja xa ruq'uin
rwach'ulew yukul wi' quec'u'x eje'e' xtiquinimaj chi atat attakyonto wxin.
22 Cani' aya'on chwe chi bien k'alaj chi atat atc'ayon ja nc'aslemal in
queri' nbanon anin chakaja', nya'on chique chi bien k'alaj chi atat atc'ayon
ja quic'aslemal eje'e' chakaja'. Queri' nbanon chique utzc'a chi xta jun
xtiqueban ja cani' kabanon ajoj awq'uin como xa jun kabanon.
23 Quewa' neli ri', anin xa jun nban cuq'uin in atat chakaja' xa jun naban
wq'uin utzc'a tok xtiq'uiswani mta ari' ja maquita jun nqueban. Queri'
nwajo' utzc'a ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x eje'e'
xticotakij na chi atat attakyonto wxin utzc'a chi xticotakij na chakaja' chi
congana ne'awajo' ja winak ja xa jun quibanon wq'uin ja cani' abanon chwe
como congana ninawajo'.
24 Nata', ja winak ja re'aya'on chwe c'o ngana chi tri' ne'eq'ueje' wi' ja bar
xquineq'ueje' wi' anin. Queri' nwajo' chique utzc'a chi necowini nquetz'at ja
nimlaj gloria xin Dios wc'an ja cani' aya'on chwe. Como atat nij inawajo'onto
wi' ja tok maja'n titz'ucarsaxto ja rwach'ulew.
25 Nata', atat nij at utzlaj k'etol tzij wi' pro ja winak ja xa ruq'uin
rwach'ulew yukul wi' quec'u'x eje'e' xa ma cotak ta jani' ja rana'oj pro ja
ranin wotak in chakaja' ja winak ja rec'o wq'uin ja re'aya'on chwe eje'e' cotak
chi atat attakyonto wxin.
26 Anin nk'alasan chic chiquewach jani' ja rana'oj in can nk'alasaj na más
chiquewach chakaja'. Queri' xtinban chique utzc'a chi nq'ueje' pa tak canma
ja mismo ajoben ri'il ja cani' inawajoben anin utzc'a chi ninq'ueje' anin pa
tak canma chakaja'. Queri' xbij ja Jesús tre ja Tatixel.

18

1 Ja tok bitaji tzij ri' rmal ja Jesús c'ac'ari' xerachbilajel ja rdiscípulo. C'o jun
siwan rbina'an Cedrón xebe chajuparaj. Tri' c'o wi' jun lugar ticon jule' che'
chwach. Ja c'a tok xe'ekaji xe'oc chipan ja lugar.

2 Ja Jesús e rachbil ja rdiscípulo eje'e' q'uiylaj mul quimolon qui' chipan ari'
lugar in xa rmalari' ja Judas arja' bien rotak ja lugar. Jari' mismo Judas ja
rchomarsan chic chi nujach ja Jesús pa quek'a' ja winak ja netzelan rxin.
3 Ja c'a Judas arja' xe'erc'ama' jule' soldado e rachbil jule' pulisiya' ja
nesamaj pa quicuenta ja jefe quixin sacerdote in pa quicuenta ja fariseo. Ja
tok xec'amtaj rmal c'ac'ari' xuc'amel chic quebey, xebe chipan ja lugar. C'o
k'ak' quec'amel ja nquitz'atbej quebey in c'oli banbal tak ch'a'oj quec'amel
chakaja'.
4 Ja c'a tok xe'ekaji xelto ja Jesús xe'urc'ulu' como arja' bien rotak chic nojel
ja maja'n tiban tre. Quewa' xbij ja Jesús chique ri':
—¿Nak necanoj? ne' chique.
5 —Jesús ja raj Nazaret nkacanoj, xeche' tre.
—Anin, ne' chic ja Jesús chique. C'oli ja Judas chiquicojol ja njacho rxin ja
Jesús pa quek'a'.
6 Ja c'a tok bix chique rmal ja Jesús chi: —Anin, xeche'xi, c'ac'ari' xemeloj
chiquij in xebe pa tok'ulew.
7 Ja c'a Jesús arja' xc'axaj chic jutij chique:
—¿Nak necanoj? ne' chic chique.
—Jesús ja raj Nazaret nkacanoj, xeche' chic tre.
8 —Nbin chic chewe chi anin. Pro wi anin ja ninecanoj teya'a' lugar chique
ja wachbil ja rec'o wq'uin chi nebe, ne'e ja Jesús chique.
9 Queri' xbij chique utzc'a chi nbantaj cumplir ja tzij ja xbij tre ja Tatixel
quewari': —Ja re'aya'on chwe ni majun nak ta chique xinban ta perder, ne'e.
10 Peti ja Simón Pedro rc'an jun espada, xwasajto ja respada in xusoc jun
achi tre, xkupijel jun rxquin ja c'o pa riquik'a'. Ja rachi ja soqui Malco rubi',
arja' jun moso rxin ja lok'laj sacerdote.
11 Pro ja Jesús arja' xbij tre ja Pedro: —Tac'olo' ja respada pa rc'olibal como
c'o jun rpokonal chomin rmal ja Nata' chi ntij in ni rjawaxic wi' chi nink'ax
chipan, ne' tre.

* * * * * * * * * *

12 C'ac'ari' chapi ja Jesús cumal ja soldado e cachbil ja capitán ja pa'l chiquij
e cachbil chakaja' ja pulisiya' quixin ja raj Israel. Ja tok chaptaj cumal
quebac'.
13 Ja c'a tok bac'taj cumal c'ac'ari' quec'amel. Chwach Anás quec'amel wi'
nabey, ja rji'nam ja Caifás. Chipan ari' juna' ocnak lok'laj sacerdote ja Caifás.
14 Jari' mismo Caifás ja biyon chique ja rach tak aj Israel chi: —Más na utz
nokeli ja xa jun ncam pa kaq'uexwach ja rok aj Israel chwach ja nq'uisi chi
jun ja tinamit. Queri' ja rbin chique.
15 Ja c'a Simón Pedro rachbil jun chic discípulo eje'e' quitrarbejel ja Jesús.
Ja jun chic discípulo arja' otakin rwach rmal ja lok'laj sacerdote in tok xoqui
ja Jesús chwa jay ruq'uin ja lok'laj sacerdote xoc arja' chakaja'.
16 Pro ja Pedro arja' q'ueje' can, ma xoc ta. Ja c'a discípulo ja otakin rwach
rmal ja lok'laj sacerdote arja' meloji ja bar ocnakto wi'. Tri' c'o wi' jun xtan
ja nchajini ja ruchi' ja bar natoc wi'. Ja discípulo xbij tre ja xtan chi nucojto ja
Pedro c'ac'ari' xocto ja Pedro.
17 Ja c'a tok ocnakto chic ja Pedro bix tre rmal ja xtan:
—¿La maxta atat jun chakaja' at discípulo rxin ja rachi le' ja rbina'an Jesús?
ne'xi.
—Mni wa'an, ne'e ja Pedro.

18 Ec'o jule' moso ja nesamaj pa jay e cachbil ja pulisiya' ja nechajin rxin ja
Jesús, c'o jun k'ak' quiboxon como congana tew quimajon rmak'ic qui' epa'l
chuchi'. Ja c'a Pedro arja' jun pa'loc cuq'uin chuchi' ja k'ak', rmajon rmak'ic
ri'.
19 Ja c'a Jesús arja' majtaj rc'otic ruchi' rmal ja lok'laj sacerdote, quewa'
c'axax tre ri':
—¿Echinatak ja radiscípulo in nak rbanic ja tijonem naya'? ne'xi.
20 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Pro ma pan awatal ta wa'an tok xinya' ja tijonem, ni chiquewach ja winak
xintzijon wi'. Xentijoj pa tak jay xin molbal ri'il, xentijoj chipan ja nimlaj
templo xin Dios como ni tri' wi' nquemol wi' qui' ja raj Israel in ni majun nak
ta ja chaka ta pan awatali xinbij chique.
21 ¿Nak tre tok chwe anin nac'waxaj wi' nak rbanic? Como ja winak ja
xentijoj eje'e' bien cotak ja tijonem xinya', mejor chique c'a tac'waxaj wi' nak
rbanic ja nbin chique, ne'e ja Jesús tre.
22 Ja Jesús tok bitaj rmal ja tzij ri' c'o jun chique ja pulisiya' ja rec'o tri' xuya'
jun k'a' chi rpalaj in xbij tre:
—¿La rubey ta c'a ja chaka quela' nac'ulba'? Makana' maquita lok'laj
sacerdote ja ntzijon awq'uin, ne'xi rmal ja pulisi'y.
23 Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri':
—Ja wi ma utz ta ja xinbij tabij c'a chwe nak ja ma utz ta xinbij nowi rubey
ja xinbij ¿nak c'a tre tok xinach'ay? Queri' xbij tre.
24 C'ac'ari' ja Anás xutakel chic ja Jesús chwach ja Caifás ja lok'laj sacerdote,
ni c'a bac'on na wi' ja Jesús.
25 Ja c'a Simón Pedro arja' kas pa'loc chi' k'ak', rmajon rmak'ic ri' ja tok
c'axax tre:
—¿La maxta atat jun chakaja' at discípulo rxin ja Jesús? ne'xi. Pro ja Pedro
ma xuya' ta trij:
—Ma anin ta, ne'e.
26 C'o c'a jun chique ja moso rxin ja lok'laj sacerdote, arja' rch'alal ja rachi
ja kupixel rxquin rmal ja Pedro, arja' xc'axaj tre:
—¿La ma atat ta c'a xatnutz'at chipan ja lugar ja bar chaptaj wi' ja Jesús, la
ma awachbilan ta c'a tri'? ne' tre ja Pedro.
27 Pro ja Pedro arja' ni ma xuya' ta wi' trij in chaka jalal ja tok xok'i ja ac'.

* * * * * * * * * *

28 C'ac'ari' quec'amel chic jutij ja Jesús, xe'elel ruq'uin ja Caifás xebe chic
ja bar c'o wi' ja jay rxin ja gobernador. Kas nsakari xebe. Ja c'a tok xe'ekaji
ma xe'oc ta chipan ja jay como c'o jun costumbre quiniman chi jun aj Israel
xajan wi noc pa jay ruq'uin jun winak ja ma rach aj Israel ta. In jun chic
quiniman, wi xatoqui pa jay ruq'uin jari' xajan chic nati' ja nti'i cumal ja raj
Israel chipan ja nmak'ij pascua.
29 Xelto ja gobernador Pilato chipan ja jay in quewa' xbij chique ri':
—Ja rachi ja rec'amonto ¿la c'o ril nebij? ne' chique.
30 —Ja wixta maquita itzel achi maquita c'a nurkajacha' ari' pan ak'a',
xeche' tre.
31 —Mejor tec'ama'el ixix. Como c'oli ja ley ewxin jari' tecojo' chi nek'etbej
tzij trij, ne'e ja Pilato chique.
—Pro jari' ch'a'oj rij ajoj ta xtikak'et ta tzij trij jun winak chi nkacamsaj,
xeche' tre.
32 Ja tok quibij chi ma eje'e' ta nek'eto tzij trij ja Jesús chi nquicamsaj, tri'
bantaj wi' cumplir ja rbin chic ja Jesús como arja' rbin pon chic nak xtiban
na tre ja tok xticamsaxi.

33 C'ac'ari' xoc chic jutij ja Pilato chipan ja jay, xutak rsiq'uixic ja Jesús in
quewa' xc'axaj tre ri':
—¿La atat ja rat rey quixin ja tinamit Israel? ne' tre.
34 Ja c'a Jesús xbij tre:
—¿La nach'ob atat chi in rey quixin xa chewi' tok nac'waxaj chwe owi la xa
rmal ja bin chawe cumal jule' chic winak? ne' tre.
35 —¿La in aj Israel la'an anin chewi' tok nabij queri' chwe? Ja jefe quixin
sacerdote e cachbil jule' chic awach tak aj Israel eje'e' atquijachon pa nuk'a'
camic ¿nak c'a awil abanon? ne' chic ja Pilato tre.
36 Ja c'a Jesús quewa' xbij chic tre ri':
—Anin c'o jun gobierno pa nuk'a' pro jari' ma xin rwach'ulew ta. Ja wixta
xin rwach'ulew neyictaj ta c'ari' ja rajsamajela' ja rec'o pa ncuenta utzc'a chi
maquinjach pa quek'a' ja raj Israel. Pro ma xin rwach'ulew ta ja ngobierno
anin, ne' tre.
37 —¿La katzij chi at rey? ne'e ja Pilato tre. Ja c'a Jesús xbij chic tre:
—In rey nac'a cani' c'a xabij kaj, xc'a rmalari' tok inpenak wawe'
chwach'ulew, xc'a rmalari' chakaja' tok xinalaxi. Inpenak chi rk'alasaxic
chiquewach ja winak nak ja kas mero rbey Dios. Canojel ja winak ja c'o
quigana ruq'uin ja rbey Dios eje'e' nqueya' quixquin tre chi rc'axaxic ja
nmajon rbixic chique, ne' tre.
38 —Pro nak la ja rbey Dios, ne'e ja Pilato tre.
Ja Pilato tok bitaji tzij ri' rmal xelto chic jutij chipan ja jay in quewa' xbij
chique ja raj Israel ri':
—Ja ntz'at anin ni majun ril ja Jesús.
39 Pro ixix c'amonnak chewe chi c'o jun preso ewach aj tinamit nsokpijel
pa tak nmak'ij pascua. Camic tebij chwe ¿la c'ol egana chi nsokpijel ja rey
ewxin ja rix aj Israel? ne' chique.
40 Pro ja reje'e' quemaj chic jutij rakoj quechi', quewa' quibij ri':
—Mejor, Barrabás ja nasokpijel, ma Jesús ta, xeche'e. Pro ja Barrabás arja'
xa jun alak'om.

19

1 Ja c'a Pilato arja' xuc'amel ja Jesús in xuya' orden chi rapaxi.
2 Ja c'a soldado c'o jun corona quichomarsaj, q'uix quecoj. Ja tok
chomarstaj cumal quecoj pa rwi' ja Jesús. In c'o jun tziak morada quecoj tre.
3 C'ac'ari' queya' jun saludo tre pro jari' xa nquiyok'bej rxin:
—Atat at rey quixin ja tinamit Israel, queri' quibij tre in queya' k'a' chi
rpalaj chakaja'.
4 Xelto chic jutij ja Pilato chipan ja k'etbaltzij in xbij chique ja raj Israel:
—Tetz'ata' mpe' ri', camic npaba' chewach ja Jesús utzc'a chi newotakij chi
anin ni majun ril nak ta xinwil, ne' chique.
5 C'ac'ari' xelto ja Jesús, rcojon ja corona ja q'uix ocnak in chakaja' rcojon
ja tziak ja morada.
—Tetz'ata' mpe' ja rachi ri', ne'e ja Pilato chique.
6 Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja pulisiya' eje'e' tok quetz'at ja Jesús
quemaj rakoj quechi':
—Tacamsaj chwach cruz, tacamsaj chwach cruz, xeche'e.
—Pro ja ntz'at anin ni majun ril, mejor tec'ama'el ixix, ixix c'ala' nixripo
rxin chwach cruz, ne'e ja Pilato chique.
7 —Ajoj c'o jun ley kaxin in jari' ley nbini chi yatal trij ala' jun achi le' chi
ncamsaxi como arja' xbij: —Anin ja rin Ralc'wal Dios, kas ne'e, queri' quibij
tre ja Pilato.

8 Ja c'a Pilato arja' tok xc'axaj chi queri' rbin ja Jesús más chi na xbej ri' rmal.
9 Xoc chic jutij chipan ja jay in xc'axaj chic tre ja Jesús:

—¿Bar c'a kas atpenak wi'? ne' tre. Pro ja Jesús arja' ma xc'ulba' ta ja c'axax tre.
10 Ja c'a Pilato xbij chic tre:

—¿Nak tre tok matac'ulba' ja nc'waxaj chawe? ¿La ma awotak ta c'a chi anin c'o nuk'a' chawe ja wi natnsokpijel owi nya' orden chi natrip chwach cruz? ne' tre.
11 —Ja wixta maquita yatajnak chawe rmal ja Dios ja c'o chila' chicaj ni ta c'a majun ak'a' ari' chwe. Rmalc'ari' nbij chawe camic, más chi na nim ja ril ja jacho wxin pan ak'a', ne'e ja Jesús tre.
12 Ja c'a Pilato tok xc'axaj ja bix chic tre congana xutij ruk'ij chi nsokpijel ja Jesús pro ja raj Israel eje'e' quemaj chic jutij rakoj quechi', quewa' quibij tre ri':

—Atat, wi nasokpijel ja rachi le' jari' ma at ramigo ta ja nimlaj rey César. Como ja rachi le' arja' xucoj ri' como rey in xa nak ta ja nucoj kaj ri' ruyon como rey arja' rc'ulel ja César, xeche' tre.
13 Ja c'a Pilato tok xc'axaj ja quibij tre c'ac'ari' xerc'ama'pi chic jutij ja Jesús. C'ac'ari' tz'abe' chipan ja lugar ja bar nbij wi' tre jun preso ja wi c'o ril owi mta. Jari' lugar c'o rubi' nbixi, Ja Lugar Empedrado ne'xi, ja c'a chipan ja tzobal hebreo Gabata ne'xi.
14 Pa jun pispra rxin nmak'ij pascua bantaj wi' ja wari', pa nc'ajk'ij lari' ja tok bantaji. Tzijon chic jutij ja Pilato cuq'uin ja raj Israel, quewa' xbij chique ri':

—Tetz'ata' mpe' ri', wawe' c'o wi' ja rey ewxin, ne' chique.
15 —Tacamsaj, tacamsaj, chwach cruz tacamsaj wi'. Queri' quibij. Ja c'a Pilato xbij chic chique:

—¿La c'ol egana chi nrip chwa cruz ja rey ewxin? ne' chique. Ja c'a jefe quixin sacerdote eje'e' quibij tre:

—Mchita jun rey ja c'o chi ta ruk'a' chake, xa ni ruyon wi' ja César, xeche' tre.
16 C'ac'ari' jachi ja Jesús pa quek'a' rmal ja Pilato chi ncamsax chwach cruz. Ja tok jachtaj rmal c'ac'ari' c'amarel.

* * * * * * * * * *

17 Queri' xuban ja Jesús, be. C'o jun cruz rijkajel, be chipan jun lugar rbina'an Rwi'camnak. Ja c'a chipan ja tzobal hebreo Gólgota ne'xi ja lugar.
18 Ja c'a tok xe'ekaji tri' querip wi' ja Jesús chwach cruz. Ec'o chi na ca'i' achi'i' xequerip chwach jujun cruz chakaja', e jujun pa tak rxquin ja Jesús.
19 Ja Pilato arja' c'o jule' tz'ibanem xuban in xuya' parwi' ja cruz, quewa' nbij ja tz'ibanem ri': —Jesús aj Nazaret, rey quixin ja tinamit Israel, ne'e.
20 E q'uiy chique ja raj Israel ja xetz'atowi ja tz'ibanem como ja lugar ja bar rip wi' ja Jesús chwach cruz xa chinakaj ja tinamit c'o wi'. Ja tz'ibanem oxi' rwach ja tzobal tz'ibax wi', jun pan hebreo, jun pa griego in jun pa latín.
21 Pro ja jefe quixin sacerdote quixin ja raj Israel eje'e' quibij tre ja Pilato:

—Ajoj ma ok conforme ta ruq'uin ja tzij ja xatz'ibaj chi arja' rey kaxin ja rok aj Israel. Mejor ja naban, quewa' tatz'ibaj ri' chi arja' nbini chi: —In rey quixin ja raj Israel, ne'e, xeche' tre.
22 —Ja xintz'ibaj, xintz'ibaj ari', xeche'xi rmal ja Pilato.

23 Ja c'a re quiji' soldado tok quiripon chic ja Jesús chwach cruz c'ac'ari'
quejal ja rtziak in quejach chiquewach, jujun quixin ja tziak. Pro c'o chi na
jun ja tziak ja ni majun dison wi', xa jun chi quiemic.
24 Rmalc'ari' ja soldado quewa' quibij chibil tak qui' ri': —Mejor matikarak
ja wari', kabana' suerte trij nak xtikajben chake, xeche'e. Queri' queban in
tri' bantaj wi' cumplir ja tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij
ri': —Quejach ja ntziak chiquewach in c'o jun ja ntziak queban suerte trij,
queri' ja tz'ibtal can in ni queri' queban ja soldado.
25 Ja c'a rute' ja Jesús rachbil jun ruchak' ec'o chinakaj ja cruz e rachbil chic
ca'i' ixoki', jun María ja rxjayil Cleofas in jun chic María Magdalena rubi'.
26 Ja Jesús xutz'at ja rute' in c'oli ja discípulo xutz'at chakaja' ja congana
nrajo'. Ja c'a tok xutz'at chi ec'o chirnakaj quewa' xbij tre ja rute' ri':
—Jala' jun ndiscípulo le' jala' noc chic awal, ne' tre.
27 C'ac'ari' xbij tre ja rdiscípulo:
—Ja nute' le' jala' noc chic ate' atat, ne' tre. Ja c'a discípulo tok meloji
xuc'amel ja rute' ja Jesús in xuc'ul chijutij pa rochoch.
28 Ja Jesús arja' rotak chi tzurnak chic rmal nojelal ja samaj ja yatajnak tre
chi nurbana' c'ac'ari' xbij: —Chakichi' nna', ne'e. Ja tok xbij awa' tzij ri' tri'
bantaj wi' cumplir ja tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal Dios.
29 Tri' c'o wi' jule' vinagre c'olon pa rc'olibal. Ja c'a soldado eje'e' quec'am
jun esponja, quexim chutza'm jun che', quich'akba' tre ja vinagre c'ac'ari'
queya' nojoj chwa rey ja Jesús in xutij.
30 Ja c'a tok titaj rmal quewa' xbij ri': —Camic xinq'uis rbanic ja nsamaj
nojelal, ne'e. C'ac'ari' k'ochk'o' kaj ja rwi', xujach ja ranma pa ruk'a' ja Dios
in cam kaj.

* * * * * * * * * *

31 Como jari' k'ij pispra rxin ja nmak'ij pascua in pispra rxin ja xula'nbal
k'ij chakaja' rmalc'ari' tok ja raj Israel eje'e' quic'utuj tre ja Pilato chi nk'ip
cakan ja rec'o chwach cruz utzc'a chi necamí chanim in newasaxel. Queri'
queban utzc'a ja quicuerpo matiq'ueje' chwach cruz chipan ja xula'nbal k'ij
como jari' xula'nbal k'ij nmak'ij pascua chakaja' in congana nim ruk'ij.
32 Ja c'a soldado eje'e' xe'ekaj cuq'uin ja re ca'i' achi'i' ja reripon chwach
cruz pa tak rxquin ja Jesús in quek'ip cakan.
33 Pro ja tok quetz'at ja Jesús chi camnak chic ma xquek'ip chi ta ja rkan.
34 Pro c'o jun chique ja soldado, arja' xumin jun lanza pa rupox ja Jesús in
chanim xelto jule' quic' rachbil ya'.
35 Jawa' ja bantaji ri' anin xintz'at ruq'uin nwach in ja xintz'at jari' nya'on
chic rbixic in bien wotak chi ni katzij wi' in camic nbij chic chewe utzc'a chi
nenimaj ixix chakaja'.
36 Queri' bantaji como ni rjawaxic wi' chi bantaj cumplir ja tz'ibtal can tre
ja Cristo chipan ja rtzobal Dios ojer como quewa' nbij ri': —Ni majun rbakil
xtik'ip ta, ne'e.
37 In jun chic ja tz'ibtal can tre quewa' nbij ri': —Eje'e' nquetz'at na rwach
ja c'o jun ch'ich' min pa rupox cumal, ne'e.

* * * * * * * * * *

38 C'o c'a jun achi José rubi' aj Arimatea, arja' jun discípulo rxin ja Jesús, be
ruq'uin ja Pilato chi nerc'utuj tre ja cuerpo rxin ja Jesús. Pro xa pan awatali
tok be como arja' nxbej ri' chiquewach ja rach tak aj Israel. Ja c'a tok xekaji
ruq'uin ja Pilato ya' lugar tre rmal chi nuc'amel ja cuerpo in queri' xuban
xuc'amel.

39 In xekaji ja Nicodemo chakaja', jari' mismo Nicodemo ja xuban jutij be
ruq'uin ja Jesús chak'a' xerk'ijla'. Arja' c'o la jun quintal ak'om rc'amonto
congana qui' rxula', ca'i' rwach ja rak'om, jule' mirra ne'xi, in jule' chic áloes
ne'xi.
40 Ja Nicodemo rachbil ja José eje'e' quec'am ja cuerpo rxin ja Jesús, quecoj
ja rak'om trij jule' tziak in quebar ja cuerpo rxin ja Jesús chipan. Niquirwari'
ja quicostumbre ja raj Israel tok c'o jun mukuninem nbani.
41 Ja bar rip wi' ja Jesús chwach cruz tri' c'o wi' jun lugar c'o jule' tijco'm
ticon chwach. C'o jun jul xin camnak chipan ja lugar. Ja jul jari' c'oton
chwach jun portales pro c'a rc'otic wi', ni mta wi' jutij cojon ta jun camnak
chipan.
42 Como xa nakaj c'o pon wi' ja jul rmalc'ari' tok queya' can ja cuerpo rxin
ja Jesús chipan. Queri' queban como xa nnakajinto ja hora ja numajel wi' ja
nmak'ij pascua.

20

1 Ja c'a xin domingo be ja María Magdalena ja bar mukun wi' ja Jesús,
chanim be, c'a k'eku'm na. Ja c'a tok xekaji xutz'at ja nimlaj abaj ja tz'apben
ruchi' ja panteón, junwi' ya'on pon chi wi'.
2 C'amc'ol ranim be ja bar ec'o wi' ja Simón Pedro rachbil ja jun chic
discípulo ja congana najo'x rmal ja Jesús. Ja c'a tok xekaji quewa' xbij chique
ri': —Ja kajaw Jesús taka'an mchita chipan ja panteón, c'amarel pro ba la
quiya'on chi wi', ne' chique.
3 Ja c'a Pedro rachbil ja jun chic discípulo eje'e' xebe ja bar c'o wi' ja panteón.
4 C'amc'ol canim xebe chi e ca'i' pro ja jun más na xutij ruk'ij chwach ja
Pedro chewi' tok arja' xekaji nabey ja bar c'o wi' ja panteón.
5 Ja c'a tok xekaji luque' kaj, cayoc chipan ja panteón, xutz'atoc ja utzlaj
tak tziak rxin ja camnak chi xa ruyon chic c'o can pro ma xoc ta chipan ja
panteón.
6 Ja c'a Simón Pedro arja' c'a tran can na pro ja tok xekaji xoc chipan ja
panteón. Arja' xutz'at ja tziak rxin ja camnak chi xa ruyon chic c'o can.
7 In xutz'at chakaja' ja tziak ja barben rpalaj ja camnak pro ma ruq'uin chi
ta c'o wi' ja jule' chic tziak, junwi' c'o pon chi wi', botol can ruyon.
8 C'ac'ari' xoc chipan ja panteón chakaja' ja jun chic discípulo ja xekaji
nabey in tok xutz'at ja tziak arja' xnimaj chi c'astajnak chic ja Jesús chiquico-
jol camnaki'.
9 Como eje'e' nabey matich'obtaj cumal ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios
chi rjawaxic chi nc'astaj na ja Cristo chiquicojol ja camnaki'.
10 C'ac'ari' xemeloji ja discípulo chi cochoch.

* * * * * * * * * *

11 Ja c'a María arja' pa'l can chuchi' ja panteón, rmajon ok'ej. Kas c'a rmajon
ok'ej ja tok luque' kaj, cayoc chipan ja panteón.
12 Ec'o ca'i' ángel xerutz'atoc chipan. Congana sak quitziak ja ángel, jun
tz'ubuli ja bar q'ueje' wi' rwi' ja Jesús in jun chic tz'ubuli ja bar q'ueje' wi'
rkan.
13 Quewa' quibij tre ja María ri':
—Ixok ¿nak tre tok natok'i? xeche' tre.
—C'amarel ja Wajaw in ma wotak ta ba la xeya̱' chi wi', ne'e ja María chique.
14 Ja tok bitaji tzij rmal xuya' vuelta in xutz'at ja Jesús pa'l chwach pro ma
rotak ta chi Jesús.

15 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Ixok ¿nak tre tok natok'i, nak nacanoj? ne' tre. Ja xuch'ob kaj ja María chi
chajil tijco'm ja ntzijon ruq'uin in quewa' xbij tre ri':
—Ja wi atat xatc'amo'el rxin tabij jutz'it chwe bar xaya' wi', anin
ninc'amo'el rxin, ne' tre.
16 C'ac'ari' ja Jesús xbij tre:
—María, ne' tre. Ja c'a María be ruq'uin in quewa' xbij tre ri':
—Raboni, ne' tre. Jari' tzij xbij tre, pan hebreo xbij wi' in tibij tzij Maestro.
17 Ja c'a Jesús xbij tre:
—Ma quinachap ta, quinasokpij como maja'n quinjote'e ruq'uin ja Nata'.
Pro ja naban, jat cuq'uin ja wach'alal, jabij chique chi ninjote' na ruq'uin ja
Nata'. Arja' Etata' ixix chakaja'. Arja' Dios wxin anin in chakaja' Dios ewxin
ixix, ne' tre.
18 C'ac'ari' be ja María Magdalena cuq'uin ja discípulo xerbij chique chi: —
Anin xintz'at rwach ja kajaw Jesús, ne' chique, in xbij chique chakaja' nojel
ja binel tre rmal ja Jesús.

* * * * * * * * * *

19 Jari' k'ij domingo, ja c'a discípulo como eje'e' nquixbej qui' chiquewach
ja cach tak aj Israel chewi' tok quimolon qui' pa jay, quitz'apinto quechi'. Ja
c'a tok xoc ak'a' xekaji ja Jesús cuq'uin, pe'i chiquicojol in quewa' xbij chique
ri':
—Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' checojol, ne' chique.
20 Ja c'a tok bitaji tzij rmal c'ac'ari' xuc'ut chiquewach ja pa ruk'a' in ja pa
rupox chakaja'. Congana xequicoti ja discípulo ja tok quetz'at chi ni katzij wi'
chi ja kajaw Jesús ja c'o cuq'uin.
21 Ja c'a Jesús xbij chic jutij chique:
—Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' checojol. Ja Nata' arja' xinrutakto wawe'
chwach'ulew in queri' c'a nban chic chewe ixix chakaja', nixnutakel chi
nebana' ja nsamaj, ne' chique.
22 Ja c'a tok bitaji tzij rmal c'ac'ari' xerxupuj in quewa' xbij chique ri': —
Camic, tec'ulu' ja rEspíritu Santo.
23 Ja wi nebij tre jun winak xa nak ta chi winakil chi cuytaji ja ril rumac
cuytaj c'ari' owi nebij tre chi ma xcuytaj ta ma xcuytaj ta c'ari'. Queri' xbij
chique.

* * * * * * * * * *

24 Pro c'o jun chique ja cablajuj apóstol rbina'an Tomás ja yo'x ne'xi, arja'
mta ja tok xekaji ja Jesús cuq'uin ja jule' chic discípulo.
25 Ja c'a tok xekaji ja Tomás bix tre cumal ja jule' chic:
—Katz'at rwach ja kajaw Jesús, ne'xi. Pro ja Tomás xbij chique:
—Jari' matinnimaj chi c'astaji. Ja wi xtintz'at ja pa ruk'a' ja bar soctajnak
wi' rmal ja clawux in wi xtinmin ja rwinuk'a' tri' in wi xtinmin nuk'a' pa
rupox ja bar soctajnak wi' chakaja' c'a tokori' xtinnimaj, ne' chique.
26 Ja c'a cha jun domingo chic quimolon chic jutij qui' ja discípulo chipan ja
jay cachbil ja Tomás. Tz'apali ja chi'jay pro chaka jalal tok xekaji ja Jesús, pe'i
chiquicojol in quewa' xbij chique ri':
—Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' checojol, ne' chique.
27 C'ac'ari' xbij tre ja Tomás:
—Tamina' ja rwiak'a' wawe' ri', tatz'ata' mpe' ja pa nuk'a' ri' in tamina' ja
rak'a' pa nupox. Maxta ma catniman chi ta pro ni catniman wi', ne' tre.
28 —Atat at Wajaw, atat at nDios, ne'e ja Tomás tre.
29 Ja c'a Jesús xbij tre:

—Tomás, atat natz'at nwach camic chewi' tok natnimani pro congana na qui'il chique ja nenimani masqui matiquetz'at nwach, ne' tre.

* * * * * * * * * *

30 Ja Jesús c'o chi na jule' milagro ja xuban ja xk'alasbej ri' chiquewach ja rdiscípulo pro jari' ma xintz'ibaj ta chipan awa' jun libro ri'.
31 Pro c'oli ja xintz'ibaj chipan awa' jun libro ri' utzc'a chi nenimaj ja Jesús chi arja' ja Cristo ja Ralc'wal Dios in tok queri' nenimaj jari' nyataj chewe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij como jari' nyataj chake ja tok xa jun nkaban ruq'uin.

21

1 Ja c'a tok bantajnak chic nojel awa' wari' c'ac'ari' ja Jesús xuc'ut chic jutij ri' chiquewach ja discípulo tokori' tok ec'o chuchi' ja mar ja rbina'an Tiberias in quewa' rbanic ri'.
2 Ec'o c'a jule' rdiscípulo quimolon qui', quewa' quebi' ri', jun Simón Pedro, jun chic Tomás ja yo'x ne'xi, jun chic Natanael ja raj Caná c'o pa rcuenta Galilea. Ec'oli chakaja' ja rc'ajol Zebedeo in ec'o chi na ca'i' ja discípulo.
3 Ja c'a Simón Pedro arja' xbij chique:
—Can ninbe anin pa chapoj ch'u', ne' chique.
—Nokbe ajoj chawij chakaja', xeche' tre. Queri' queban xebe, xe'oc chipan ja lancha pro jari' ak'a' ni majun ja ch'u' xequechap.
4 Ja c'a tok pi rsakaric pa'li ja Jesús chiya' ja bar ec'o wi' ja discípulo pro eje'e' ma cotak ta chi Jesús ja pa'l tri'.
5 Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':
—Walc'wal ¿la ma ec'o ta ch'u' e'echapon nekati'? ne' nojoj chique.
—Ni majun, xeche'pi tre.
6 —Camic pan ewiquik'a' teq'uiaka' wi' ja rec'am in ec'oli ja ch'u' ne'echap, ne' nojoj chic jutij chique. Queri' queban queq'uiak ja c'am pro congana jun ch'u' xe'oc chipan, maquecowin chic nquiwasajto pa ya'.
7 C'oli ja discípulo ja congana najo'x rmal ja Jesús, arja' xbij tre ja Pedro:
—Jala' lale' kajaw Jesús, ne' tre. Ja c'a Simón Pedro arja' tok xc'axaj chi queri' xcojla' ja rtziak in xuq'uiakto ri' pa ya' in xule'to.
8 Pro ja jule' chic discípulo eje'e' xexule'to pa lancha, quichararanto ja c'am ja renojnak ch'u' chipan. Ma bien ta nat ec'o wi', xla jun cien metro quiya'on can ja chiya'.
9 Ja c'a tok xekajto ja chiya' quetz'at jule' rchak'ak' sa'on jun ch'u' parwi' in c'o jule' caxlanway chakaja'.
10 Ja c'a Jesús xbij chique:
—Que'ec'ama'to jule' chique ja ch'u' ja c'a xe'echapto, ne' chique.
11 C'ac'ari' be ja Simón Pedro, xoc chipan ja lancha, xerlasajto ja c'am pa ya' enojnak ja nimak tak ch'u' chipan, e jun ciento in cincuentitrés ja ch'u'. Pro masqui congana e q'uiy ja ch'u' pro ma xraktaj ta ja c'am.
12 Ja c'a Jesús xbij chic chique: —Quixajo', quixwa'i, ne' chique. Canojel ja discípulo nquixbej qui' nquic'axaj tre: —¿Nak abi'? xeche' ta tre como cotak chi ja kajaw Jesús.
13 Peti ja Jesús tri', xuc'am ja caxlanway, xuya' chique in queri' xuban tre ja ch'u' chakaja'.
14 Quewa' c'a xuban ja Jesús ja tok c'astaji chiquicojol camnaki', roxmul c'awa' wari' ja tuc'ut ri' chiquewach ja rdiscípulo.

* * * * * * * * * *

15 Ja c'a tok colbetaji wa'im cumal c'ac'ari' c'axax tre ja Simón Pedro rmal
ja Jesús:
—Simón ja rat rc'ajol Jonás ¿la ni katzij wi' chi atat ja más na natajo'n wxin
chiquewach ja jule' chic awachbil ri'? ne'xi.
—Queri' Wajaw, atat awotak chi congana nel nuc'u'x chawij, ne'e ja Pedro.
—Que'ayuk'uj c'a ja yukul quec'u'x wq'uin como eje'e' e cani' tak ncarnelo,
ne'xi rmal ja Jesús.
16 C'ac'ari' ja Jesús xc'axaj chic jutij tre:
—Simón ja rat rc'ajol Jonás ¿la ninawajo'? ne' tre.
—Queri' Wajaw, atat awotak chi congana nel nuc'u'x chawij, ne'x chic jutij
rmal ja Pedro.
—Que'achajij c'a ja ncarnelo, ne'e ja Jesús tre.
17 Pa roxmul c'axax chic tre ja Pedro:
—Simón ja rat rc'ajol Jonás ¿la congana nel ac'u'x chwij? ne'xi rmal ja Jesús.
Ja c'a Pedro arja' xumaj bis rmal ja c'axax oxmul tre ja wi congana nel ruc'u'x
trij ja Jesús:
—Wajaw, atat ni majun nak ta ja maquita awotak, awotak chi congana nel
nuc'u'x chawij, ne'e ja Pedro tre.
—Que'ayuk'uj c'a ja ncarnelo, ne'e ja Jesús tre.
18 In xbij chic jutij tre:
—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', ja tok c'a at c'ajol na xacoj ja ratziak,
xaxim xe' apan in xatbe xa bar ta c'o wi' agana chi xatbe wi'. Pro ja tok
xcatraji'xi narip na ak'a' in junwi' chic nximo awxin in natruc'amel ja bar
mta wi' agana natbe wi', ne'e ja Jesús tre.
19 Ja tok queri' xbij jari' xc'utbej nak xtiban na tre ja Pedro tok xticamsaxi,
jari' xc'utbej chi ja rcamic ja Pedro noc na ya'bal ruk'ij ja Dios. C'ac'ari' ja
Jesús xbij chic tre ja Pedro: —Jo', ni quinawachbilaj wi', ne' tre.
20 Ja c'a Pedro arja' ca'y can trij in xutz'at chi tran chiquij ja discípulo ja
congana najo'x rmal ja Jesús. Jari' mismo discípulo ja k'e'oc chwaruc'u'x ja
Jesús tokori' tok queban ja q'uisbal wa'im ruq'uin ja tok c'o jun pregunta
xc'axaj tre ja Jesús quewari': —Wajaw ¿nak xtijacho awxin pa quek'a' ja
netzelan awxin? ne' tre.
21 Ja c'a Pedro arja' tok xutz'at ja discípulo chi tran chiquij quewa' xbij tre
ja Jesús ri':
—Wajaw, jala' jun kachbil le' ¿nak c'a xtiban na tre arja' chakaja'? ne' tre.
22 —Ja wi c'o ngana chi c'a c'as na arja' ja tok xquinmeloj chic jutij jari' mta
ak'a' atat tre pro xar ja naban atat, ni quinawachbilaj wi', ne'xi ja Pedro rmal
ja Jesús.
23 Jari' tzij ja xbij ja Jesús be rtzijoxic chiquicojol ja kach'alal pro queq'uex
rbixic: —Ni maticam wi' ja discípulo, xeche'e, pro ma queri' ta xbij ja Jesús
como arja' xbij: —Ja wi c'o ngana chi c'a c'as na arja' ja tok xquinmeloj chic
jutij jari' mta ak'a' atat tre, queri' xbij.
24 Jari' mismo discípulo arja' ntajini nk'alasaj nojel awa' ja bantaji ri', arja'
tz'ibyon nojel ja c'o chipan awa' jun libro ri' in bien kotak chi ni katzij wi' ja
nbij.
25 Pro ja Jesús arja' c'a c'o na más ja xuban wawe' chwach'ulew. Nojel ja
xuban ja Jesús wixta tz'ibtali chijujunal pa tak libro maquita nuban ari' ja
rwach'ulew xtic'ol ta ja libro chwach. Amén.

HECHOS DE LOS APOSTOLES

1 Teófilo, ja nabey libro ja xintak awq'uin xintz'ibaj chipan nojel ja samaj
ja xuban ja Jesús in xintz'ibaj chipan chakaja' nojel ja xuc'ut chiquewach ja
winak.
2 Xintz'ibaj ja bar xumajto wi' ja rsamaj in bar xerq'uisa' wi' tokori' tok jote'
chila' chicaj. Ja tok maja'n tibe chila' chicaj xerucha' ja rapóstol in xuch'ob
chiquewach nak nqueban can ja tok xtibe. Ja xbij chique ja' Espíritu Santo
uc'ayon rxin chi rbixic.
3 Ja c'a tok cami in tok c'astaji c'ac'ari' xuc'ut ri' chiquewach ja rapóstol.
Ca'winak k'ij q'ueje' chi na chwach'ulew in q'uiylaj mul xuc'ut ri' chiquewach
ja rapóstol in c'o chi na más ja xuban chiquewach utzc'a chi c'o quiseguro chi
ni katzij wi' chi c'astajnak chic. Arja' ntzijon cuq'uin in nuch'ob chiquewach
nak rbanic ja gobierno xin Dios.
4 Ja tok c'a c'o na chiquicojol ja rapóstol quewa' xbij chique ri':
—Ma quixel ta na chipan ja tinamit Jerusalén. Ja Nata' arja' rtzujun chwe
chi ntakpi na ja rEspíritu Santo ewq'uin ja cani' nbin chic chewe, ja c'ari' ja
tewaybej chipan ja tinamit Jerusalén.
5 Ja Juan Bautista arja' ya' xucoj chi quibanic bautizar ja winak pro ja rixix
xajalal maja'n terila' ja tiempo ja tok nixban bautizar tre ja rEspíritu Santo,
ne'e ja Jesús chique.

* * * * * * * * * *

6 Ja c'a rapóstol eje'e' quimolon qui' ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':
—Kajaw ¿la trewa' tiempo ri' ja tok nacoj chic jutij ja gobierno pa kak'a' ja
rok aj Israel? xeche' tre.
7 —Ixix ma yatal ta chewe chi newotakij nak k'ij xtibantaji. Ja Tatixel arja'
otakyon ari' in xa ruyon arja' c'o ruk'a' tre nak k'ij xtichomij.
8 Pro ja tok xtikajto ja rEspíritu Santo ewq'uin tokori' c'oli poder xin Dios
ja xtecochij tre. Tokoc'ari' nixbe in nemaj rbixic chique ja winak nojel
ja retz'aton in nojel ja rec'waxan ja xinban chewach. Nemajel rbixic pa
Jerusalén in nixbe chi rbixic chipan nojel tinamit ja c'o pa rcuenta Judea in
nixbe chi rbixic chipan ja departamento Samaria chakaja'. C'ac'ari' nixbe
chi rbixic nojel nat nakaj tre ja rwach'ulew, ne'e ja Jesús chique.
9 Ja c'a tok tzuri tzij rmal c'ac'ari' jote' chicaj pro ni chiquewach in wawax
chiquewach rmal jule' sutz'.
10 Kas c'a eca'ynak nojoj chicaj chi rtz'atic ja tok ec'o ca'i' achi'i' xewinakar
cuq'uin, sak quitziak quicojon.
11 Ja c'a rachi'i' quibij chique ja rapóstol: —Achi'i' ja rix aj Galilea ¿nak tre
ja tok nixca'y chicaj? Ja Jesús arja' jote' chewach chila' chicaj pro nmelojpi
chi na jutij. Ja cani' xetz'at tok jote' chicaj ni c'a queri' nuban chic ja tok
xtimelojto chic jutij, xeche' chique.

* * * * * * * * * *

12 C'ac'ari' ja rapóstol xe'elto parwi' ja ti jayu' rbina'an Olivo, xemeloji ja pa
Jerusalén. Ja ti jayu' xa jun ca'i' kilómetro ja rcojol ruq'uin ja Jerusalén.
13 Ja c'a tok xe'ekaji ja pa Jerusalén xe'oc chipan ja jay ja bar ec'o wi' in
xejote' pa ca'i' piso. Quewa' quebi' ja rapóstol ri', ja Pedro, ja Jacobo, ja Juan, ja
rAndrés, ja Felipe, ja Tomás, ja Bartolomé, ja Mateo, ja Jacobo ja rc'ajol Alfeo,
ja Simón jun chique ja partido rbina'an Zelote in Judas ja rch'alal Jacobo.

14 Eje'e' xa jun quibanon chi rbanic oración e cachbil ja rixoki'. C'oli María
rute' ja Jesús in ec'oli rch'alal ja Jesús chakaja'.
15 Jari' tiempo pe'i ja Pedro chiquewach ja jule' chic kach'alal ja quiniman
chic ja Jesús, ec'o la jun ciento veinte chi canojelal. Quewa' xbij ja Pedro
chique ri':
16 —Wach'alal, ni rjawaxic wi' chi nbantaj cumplir ja rtzobal Dios. Ja Judas
arja' c'amo quebey ja winak ja xechapo rxin ja Jesús in quecoj preso. Ja c'a
David c'o jun rtzobal Dios ja yataj tre ojer rmal ja rEspíritu Santo tre nak
xtuban ja Judas in mta moda ja maquita nbantaj cumplir.
17 Como ja Judas arja' kach apóstol, yataj tre chi xoc kachbil chipan ja samaj
xin Dios ja kamajon.
18 Pro ja xuban be, xulok' jun ulew tre ja pwok ja toj tre rmal ja ritzelal ja
xuban. C'ac'ari' xerq'uiaka'to ri', ni rwi' xurkajbej kaj, chictaji ja rxcolo', ni
xelto nojelal.
19 Ja winak ja rec'o pa Jerusalén eje'e' tok cotakij nak xuban ja Judas
quicanoj rubi' ja rulew ja xulok'. Acéldama quibij tre. Ja pa quitzobal eje'e'
Acéldama tibij tzij jun ulew rjil quic'.
20 Como ja rtzobal Dios ja tz'ibtal can chipan ja salmo quewa' nbij tre ja
Judas ri': —Ja rochoch nq'ueje' can na ruyon, majun nak chi ta xtiq'ueje'
ta chipan, ne'e. In jun chic nbij chakaja' quewari': —Ja rsamaj junwi' chic
nq'uisowi. Queri' ja tz'ibtal can.
21 In camic ec'oli ja rachi'i' chikacojol ja nij ec'o wi' kuq'uin ja tok kamajto
ja samaj. Ja tok q'ueje'e ja kajaw Jesús kuq'uin nij e kachbil wi'.
22 Ja c'a tok ban bautizar ja Jesús rmal ja Juan Bautista ec'o kuq'uin tri' in
tok jote' chila' chicaj nij ec'o wi' kuq'uin chakaja'. Ja camic rjawaxic chi c'o
jun chique ncha'i chi noc kach apóstol in nel chi rbixic nak rbanic ja rc'astajic
ja Jesús. Queri' xbij ja Pedro chique.
23 C'ac'ari' ec'o ca'i' chique xequipaba', jun José Barsabás rubi' in bina'an
tre chakaja' Justo, in jun chic Matías rubi'.
24 C'ac'ari' quemaj rbanic oración, quewa' ja roración queban ri': —Kajaw,
atat bien awotak nojel ja c'o pa tak kanma kanojelal. Atat ta xcatc'utuwi nak
chique ja re ca'i' achi'i' ri' ja racha'on
25 ja xtoc kach apóstol pa rc'axel ja Judas. Como ja Judas arja' xuya' can ja
rsamaj rmal ja ritzelal ja xuban in be chipan ja lugar ja ni yatal wi' trij chi tri'
nbe wi'. Queri' ja roración queban.
26 C'ac'ari' quemaj rbanic suerte chi rcha'ic jun chic apóstol. Ja tok tzuri
ja suerte cumal trij ja Matías kaj wi'. In ni jari' hora ja Matías xoc cachbil ja
julajuj apóstol.

2

1 Ja c'a tok xerila' ja nmak'ij rbina'an Pentecostés canojel ja rdiscípulo ja
Jesús eje'e' xa jun quibanon, xa jun quimolon wi' qui'.
2 Chaka c'a jalal ja tok c'oli quic'axaj penak chicaj cani' jun nimlaj ik' tok
njaktajto. Ja c'a rukul c'axax cumal canojel ja retz'ubul pa jay.
3 C'ac'ari' c'oli winakar chiquewach cani' rxak tak k'ak', xuq'uiak ri' chiquij
chiquijujunal.
4 C'ac'ari' noji ja rEspíritu Santo pa tak canma canojelal in quemaj tzij
chipan chic jule' tzobal ja cani' yataj chique chiquijujunal rmal ja rEspíritu
Santo.
5 Jari' tiempo ec'oli winak ja raj Israel nojel nación epenak wi', quimolon
qui' pa Jerusalén, congana nqueban respetar ja quireligión.

6 Ja c'a tok quic'axaj ja bantaji xebe xequimolo' qui'. Congana sach quina'oj
como pa quitzobal eje'e' netzijon wi' ja rdiscípulo ja Jesús, queri' quic'axaj
chiquijujunal.
7 Congana c'asc'o'i quic'axaj in quewa' quibij chibil tak qui' ri':
—¿Nak tre c'ala'? ¿La ma e aj Galilea ta c'a ja winak le' ja quimajon tzij?
8 ¿Nak tre tok netzijon taka'an pa tak katzobal chikajujunal?
9 Como ec'o jule' chake Partia epenak wi' in jule' chic chake e aj Media,
ec'oli epenak Elam, ec'oli epenak Mesopotamia, ec'oli epenak pa Judea, ec'oli
epenak pa Capadocia, ec'oli epenak Ponto, ec'oli epenak Asia,
10 ec'oli epenak Frigia, ec'oli epenak Panfilia, ec'oli epenak pan Egipto in
ec'oli epenak pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Africa ja c'o chinakaj Cirene. Ec'oli
ja raj Roma wawe' chakaja', jule' chique wawe' pan Israel e'alaxnak wi' in
jule' chic chique ja xa quiniman ja religión kaxin ja rok aj Israel.
11 In ec'oli chakaja' ja raj Creta in jule' chic aj Arabia pro kanojel nkac'axaj
ja nimlaj samaj xin Dios ja quimajon rch'obic chikawach pa tak katzobal
chikajujunal, xeche'e.
12 Canojel congana c'asc'o'i quic'axaj in sach quina'oj como eje'e'
matich'obtaj cumal nak rbanic ja bantaji in quewa' quibij chibil tak qui'
ri': —¿Nak tibij c'awa' wari' ja bantaji? xeche'e.
13 Pro ec'o jule' chique xa neyok'oni in quewa' quibij ri': —Jala' winak le' xa
e k'abarela', xeche'e.

* * * * * * * * * *

14 Ja c'a Pedro arja' c'o chiquicojol ja re julajuj chic apóstol, xumaj tzij
cuq'uin ja winak, cow tzijoni in quewa' xbij chique ri': —Achi'i' ja rix wach
tak aj Israel in ixix chakaja' ewanojel ja rixc'o pa Jerusalén, bien tec'waxaj ja
xtinbij chewe ri' in bien tech'obo'.
15 Ajoj ma ok k'abarela' ta ja cani' nebij chake como c'a xuban a las nueve
xin ak'abil.
16 Ja xetz'at camic jari' bitajnak can ojer rmal ja profeta Joel quewari':
17 —Ja pa rq'uisbal tak k'ij ntakel na ja rEspíritu Santo cuq'uin ja winak xa
nak ta chi winakil, ne'e ja Dios. Ja c'a rewalc'wal chi ala'i' chi xtani' eje'e'
nqueya' na rbixic ja nk'alasaj chiquewach. In chakaja' ja c'ajola' chewe anin
nya' na chique chi c'oli nquetz'at je'e ja maja'n tibantaji. In ja rija' chewe nya'
na chique chi c'oli ncachc'aj je'e ja maja'n tibantaji chakaja'.
18 Jari' tiempo chakaja' ntakel na ja rEspíritu Santo cuq'uin ja rajsamajela'
wxin chi achi chi ixok in eje'e' nqueya' na rbixic ja nk'alasaj chiquewach.
19 In c'o je'e nwinakarsaj na chwach ja caj ja ni majutij quitz'aton ta ja
winak. In ja chwach'ulew chakaja' c'o retal je'e ja nwinakarsaj na cani' tre
quic' cani' tre k'ak' in cani' tre sib.
20 In matica'y chic ja k'ij in ja ic' chakaja' noqui cani' quic'. Nojel awa' wari'
nbantaj na cumplir tokori' tok maja'n terila' ja nimlaj k'ij xin juicio.
21 In canojel ja winak ja nquic'utuj ja quito'ic tre ja Dios eje'e' netotaji.
Queri' rbin can ja Dios ja cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal rmal ja profeta
Joel, ne'e ja Pedro chique ja winak.
22 In xbij chic chique:
—Achi'i' ja rix wach tak aj Israel, tec'waxaj ja xtinbij chic chewe ri'. Ja Dios
arja' xuya' tre ja Jesús ja raj Nazaret chi xuban jun nimlaj samaj checojol in
bien ewotak ja jule' milagro ja xuban chewach. Tri' c'a nkatz'at wi' chi ja
Jesús arja' jun achi utz tz'at rmal ja Dios.
23 Ja Dios xuya' lugar chewe chi xecamsaj ja Jesús como xejach pa quek'a'
ja winak ja ma cotakin ta ja rtzobal Dios in eje'e' querip chwach cruz. Ja Dios

ni rotak wi' ojer chi ja Jesús njach na pa quek'a' ja netzelan rxin como arja'
ni rchominto wi' ojer chi niquirwari' nban tre.
24 Pro ja Dios to'o rxin chipan ja camíc in xuya' tre chi c'astaji como ja Jesús
mta moda q'ueje' ta chijutij pa ruk'a' ja camíc.
25 Mta moda como ja rey David ojer quewa' rtz'iban can tre ja Jesús ri': —
Anin wotak chi ja wajaw Dios ni c'o wi' wq'uin, c'o pa wiquik'a' in ninruto'
utzc'a ni majun nxbej wi' wi'.
26 Rmalc'ari' tok congana nquicoti ja wanma in nya' rbixic ja quicotemal ja
c'o wq'uin. Ja c'a tok xquincami wotak chi c'a c'o na ja rawutzil nwaybej tri'
27 como atat mta moda xquinaya' can ta chijutij chiquicojol ja camnaki'. Ja
cuerpo rxin ja Santilaj Awalc'wal wotak chi mataya' lugar tre chi xtak'ay ta.
28 Atat ach'obon chinwach nak rbeyal ja utzlaj c'aslemal. Ja tok
xquineq'ueje' na awq'uin chijutij jari' congana nnoji ja quicotemal pa
wanma. Queri' rtz'iban can ja David ojer, ne'e ja Pedro.
29 In xbij chic chique:
—Ixix ja rix wach tak aj Israel, bien kotak chi cami ja David ja kamama' in
xemuki in ja rpanteón c'a c'o na kuq'uin camic.
30 Pro ja David arja' jun profeta xin Dios in xurkaj tre ja juramento ja
rbanon ja Dios quewari': —David, anin quewa' ntzujuj chawe ri', c'o jun
chique ja rawiy amam ja maja'n talaxi, arja' ari' ja Cristo in xtincoj como Rey
pan ac'axel. Queri' tzujun can tre ja David rmal ja Dios.
31 Rmalc'ari' ja tok c'oli ja xtz'ibaj can ja David tre rc'astajic ja Cristo tokori'
tok maja'n titakto ja Cristo chwach'ulew como bien rotak chic chi nc'astaj
na. Quewa' ja xtz'ibaj can ri', ja Cristo arja' matiya' can chijutij chiquicojol ja
camnaki' in matak'ayi ja rcuerpo chakaja'.
32 Ja Dios arja' xuya' tre ja Jesús chi c'astaji in jari' kotak kanojel in kamajon
rbixic.
33 C'ac'ari' jotbax chila' chicaj rmal ja Dios in yataj tre rmal ja Tatixel chi
xutakto ja rEspíritu Santo wawe' chwach'ulew ja cani' tzujun tre ojer. Ja c'a
rixix, ja remajon rtz'atic camic in ja remajon rc'axaxic jari' Espíritu Santo
banowi.
34 Ma ja ta David ja jotbax chila' chicaj pro quewa' nbij ja David ri': —
Ja kajaw Dios quewa' xbij tre ja Wajaw ri': —Cattz'abe' pa wiquik'a' como
congana nim ak'ij,
35 wawe' natq'ueje' wi' in nenucoj na pan awakan ja netzelan awxin, atat
natch'eco quixin, ne'e. Queri' rbin can ja David.
36 Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja Jesús arja' rip chwa cruz como ixix
xixc'utuni ja camíc trij pro jari' mismo Jesús cojon chic rmal ja Dios como
Rajaw nojelal, cojon chic rmal como Cristo. Bien tewotakij ja c'a xinbij chewe
ri' in bien ticotakij chakaja' ja kach tak aj Israel pro ni canojelal. Queri' xbij
ja Pedro chique.
37 Ja c'a winak tok quic'axaj ja xbij ja Pedro chique congana xk'ututuj ri' ja
canma. Quewa' quibij ri':
—Ixix ja rix kach tak aj Israel ¿nak c'a c'o rjawaxic chake chi nkaban camic?
xeche' tre ja Pedro in chique ja jule' chic apóstol.
38 Ja c'a Pedro xbij chique:
—Teq'uexa' ja rena'oj in teya'a' can ja ritzelal in chakaja' quixban bautizar
chejujunal pa rubi' ja Jesucristo utzc'a chi ncuytaji ja rewil emac. Ja wi queri'
neban ja Dios arja' nutakto na ja rEspíritu Santo ewq'uin.
39 Jari' Espíritu Santo ja rtzujun can ja Dios ojer como arja' nrajo' nutakto
ewq'uin in cuq'uin ewalc'wal in cuq'uin chakaja' canojel ja winak ja rec'o pa

natlaj tak tinamit. Ja rEspíritu Santo arja' nṭąkto cuq'uin canojel ja winak ja nesiq'uix rmal ja Dios chi nquinimaj ja rtzobal, ne' chique.
40 Jawa' tzij xbij ja Pedro chique ja winak in jule' chic paxbanem xuya' chique chakaja', quewa' xbij chique ri': —Quixtotaji, maxta teban ja ritzelal ja cani' nqueban ja ritzel tak winak trewa' tiempo ri', ne' chique.
41 Ja winak ja utz quic'axaj ja xbij ja Pedro eje'e' xebąn bautizar in jari' mismo k'ij ec'o la oxi' mil ja xe'oc cachbil ja kach'alal.
42 Eje'e' congana quetij quek'ij chi rotakixic ja tijonem ja nc'ụt chiquewach cumal ja rapóstol, xa jun quibanon. Ni nquemol wi' qui' chi rtijic ja caxlanway jari' nquinatbej rxin ja Jesús. Chijutij quimajon rbanic ja roración.

* * * * * * * * * *

43 Ja winak congana quixbej qui' canojelal como ja rapóstol eje'e' yataj chique chi congana milagro queban.
44 Canojel ja kach'alal xa jun quina'oj, nojel ja meba'il ja c'o cuq'uin xa jun quech'ob trij.
45 Eje'e' nquic'ayij ja quimeba'il in nqueya' ja rjil chique ja kach'alal ja c'o rjawaxic chique.
46 K'ij k'ij ni nequimolo' wi' qui' chipan ja nimlaj templo xin Dios, eje'e' xa jun quibanon. Ne'ewa' pa tak cochoch, congana nequicoti, nojel quec'u'x nojel canma nquimaltioxij tre ja Dios.
47 Congana nqueya' ruk'ij ja Dios in congana utz netz'ąt cumal ja winak. Ja kajaw Dios arja' xuya' chique chi k'ij k'ij nij ec'o wi' winak ja nquewil ja totajem xin Dios ja ne'oc cachbil in be más pa nim ja riglesia.

3

1 Queban jutij ja Pedro rachbil Juan xebe chipan ja nimlaj templo xin Dios a las tres xin takak'ij, jari' hora xin oración.
2 Nojel tak k'ij ni c'o wi' jun achi tri' arja' ti cojo, ni pa ralaxic wi' chi cojo. C'amonel ja ti cojo chipan ja templo, ya'on chuchi' jun puerta. C'o rubi' nbix tre ja puerta, La Hermosa ne'xi. Tri' nyą' can wi' ja ti cojo chi rc'utuxic limosna chique ja winak ja ne'oc chipan ja templo.
3 Ja c'a tok xerutz'at ja Pedro rachbil Juan chi ne'oc chipan ja templo c'o jun limosna xc'utuj chique.
4 Ja c'a reje'e' quitz'elwachij in ja Pedro quewa' xbij tre ri': —Ko'atz'elwachij, ne' tre.
5 Ja ti cojo congana xuya' rxquin, ja xuch'ob arja' chi c'oli nsipax can tre.
6 Pro ja Pedro quewa' xbij tre ri': —Anin ni majun pwok c'o wq'uin pro ja Dios arja' rya'on chwe chi nincowini natntzursaj. Camic nbij chawe, pa rubi' ja Jesucristo ja raj Nazaret catyictaji in catbini, ne' tre.
7 C'ac'ari' ja Pedro xuchap chi riquik'a', xuyic in ni jari' hora tzuri ja rkan.
8 Ja c'a cojo xuq'uiak ri' chicaj, pe'i in xumaj binem. Xerachbilajel ja Pedro in Juan, xe'oc chipan ja templo. Congana nuq'uiak ri' chicaj, janila nuya' ruk'ij ja Dios.
9 Canojel ja winak quetz'at chi ncowin chic nbini, quetz'at chi rmajon rya'ic ruk'ij ja Dios.
10 Congana sach quina'oj rmal, congana c'asc'o'i quetz'at ja milagro ja bantaji. Queri' queban como bien cotak chi ja rachi arja' mismo ja ni ntz'abe' wi' chipan ja templo ja bar c'o wi' jun puerta rbina'an La Hermosa in tri' nc'utuj wi' ja limosna.

* * * * * * * * * *

11 Ja rachi ni maqueruya' can wi' ja Pedro in Juan. Ec'o chipan ja templo ja
bar c'o wi' jun nimlaj rkan jay ja bina'an tre xin Salomón ne'xi. Ja c'a winak
matich'obtaj cumal ja bantaji in xebe alnak canojel cuq'uin ja Pedro.
12 Ja c'a Pedro tok xerutz'at quewa' xbij chique ri':
—Achi'i' ja rix kach tak aj Israel ¿nak tre ja tok matich'obtaj emwal ja bantaji
ri'? ¿Nak tre ja tok kas emajon katz'elwachixic? ¿La ajoj xoktzursani ja rachi
nech'ob ixix? Ja rachi arja' ncowin chic nbini pro ma rmal ta jun poder kaxin
ta ajoj xa chewi' tok tzuri in ma rmal ta chakaja' chi ajoj ok utzlaj tak winak.
13 Ja Dios quixin ja rAbraham, ja rIsaac in Jacob, ja Dios quixin ja kati't
kamama' arja' bien xk'alasaj chi congana nim ruk'ij ja Jesús ja Ralc'wal. Pro
ixix xejach ja Jesús pa quek'a' ja k'etol tak tzij. Ja Pilato arja' rajo' ta xsokpijel
pro ma xewajo' ta ixix.
14 Ja Jesús arja' cha'on rmal ja Dios, arja' ni majun ril rumac pro ma xeya' ta
lugar tre chi nsokpixel pro ja xeban, c'o jun achi camsanel jari' xec'utuj chi
sokpixel.
15 Xecamsaj ja Jesús ja Yo'l c'aslemal pro ja Dios arja' xuya' tre chi c'astaji
chiquicojol camnaki'. Jari' katz'at ruq'uin kawach in kamajon rbixic camic.
16 Camic emajon rtz'atic ja rachi ri' ja tzuri in bien ewotak rwach. Pa rubi'
ja Jesús tok tzuri. Ja Dios arja' tzursan rxin como ajoj c'o yukulbal kac'u'x
ruq'uin ja Jesús. Ja Jesús arja' rya'on chake chi c'o yukulbal kac'u'x ruq'uin in
rmal ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesús chewi' tok utz chic ja rachi, mchita
nti'on tre in ni chewach ja tok tzuri.
17 Ixix ja rix kach tak aj Israel, ja tok xec'utuj rcamic ja Jesús wotak chi
xa ma ewotak ta ja neban in queri' chique ja k'etol tak tzij ja rec'o checojol
chakaja'.
18 Pro ja xeban jari' ni rchominto wi' ja Dios in queri' bantaji ja cani' rbin
can ojer chipan ja rtzobal. Como canojel ja profeta xin Dios eje'e' quitz'iban
can ojer chi ja Cristo nutij na ja rpokonal.
19 Rmalc'ari' tok nbij chewe, teq'uexa' ja rena'oj in teya'a' can ja ritzelal.
In quixmelojto ruq'uin ja Dios utzc'a chi nchuptaji ja rewil emac. Quirtari'
neban utzc'a chi newila' jun tiempo ja tok nq'ueje'e ja kajaw Dios checojol in
nixquicot rmal.
20 Quirtari' neban utzc'a ja Dios xtutakpi chic jutij ja Jesús ja Cristo ja cha'on
rmal ja Dios chi noc To'onel ewxin.
21 Ja Jesús arja' nq'ueje' na chila' chicaj camic pro nerila' na jun k'ij ja tok
xtipi chic jutij chi nurchomij na nojelal ja yojtajnak tre ja rwach'ulew ja cani'
bin can cumal ja santilaj tak profeta ojer chipan ja rtzobal Dios.
22 Como cani' rbin can ja Moisés chique ja kati't kamama' ojer quewari': —
Ja kajaw Dios arja' c'o jun profeta ja xtutakto na ewq'uin ja cani' xuban anin
chwe tok xinrutak. Jari' profeta arja' kach aj Israel in bien teya'a' ewxquin
tre xa nak ta ja xtibij chewe.
23 Xa nak ta ja mta rgana nc'axaj ja nbij ja profeta eje'e' c'o jun juicio npi na
chiquij in nelasaxi chijutij chiquicojol ja tinamit xin Dios. Queri' rbin can ja
Moisés, ne'e ja Pedro chique.
24 In xbij chic jutij chique.
—Canojel ja profeta xin Dios eje'e' quibin can ojer nak nbantaj na trewa'
tiempo ja rokc'o wi' ri', majtajto rbixic rmal ja rojer profeta Samuel in xa
junan quibin can ja jule' chic profeta chakaja'.
25 Ixix ix quiy quemam can ja profeta xin Dios, ewxin ixix chakaja' ja rutzil
ja rtzujun can ja Dios ojer tokori' xtzujuj can ja tok c'o jun chominem ja

xchomij cuq'uin ja kati't kamama' ja tok quewa' xbij tre ja rAbraham ri': —Nojel tinamit ja rec'o chwach'ulew c'oli ja rutzil xin Dios ja nyataj na chique pro rmal ja rawiy amam ja maja'n talaxi tok nban queri' chique, ne'e ja Dios tre.
26 Ja Dios xutakto ja Jesús ja Ralc'wal in ewq'uin ixix ja rix kach tak aj Israel xutak wi' nabey. Queri' xuban como arja' nrajo' nuya' ja rutzil chewe utzc'a chi neya' can ja ritzelal chejujunal. Queri' xbij ja Pedro chique.

4

1 Ja Pedro rachbil Juan eje'e' c'a quimajon na tzij cuq'uin ja winak ja tok ec'o jule' sacerdote xe'ekaj cuq'uin e cachbil ja jefe quixin ja chajil templo e cachbil chakaja' ja saduceo.
2 Congana penak quiyewal chiquij ja Pedro in Juan rumac ja quimajon quitijoxic ja winak. Quewa' ja tijonem ja quimajon rya'ic ri': —Como c'astaji ja Jesús rmalari' tok nec'astaj na ja camnaki' chakaja', neche'e.
3 C'ac'ari' xechapel ja Pedro in Juan, xecoj preso. C'a chi rcab k'ij k'et tzij chiquij como xuban k'ij.
4 Pro ja winak ja xec'axani rtzobal Dios e q'uiy chique yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesús. Ec'o chi la jo'o' mil canojelal ja yukul chic quec'u'x ruq'uin ja Jesús ja xa queyon achi'i'.
5 Ja c'a chi rcab k'ij ja k'etol tak tzij quixin ja raj Israel quemol qui' pa Jerusalén e cachbil ja principali' xin tinamit e cachbil chakaja' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios.
6 C'oli Anás ja lok'laj sacerdote e rachbil Caifás, Juan, Alejandro in canojel ja familia rxin ja lok'laj sacerdote.
7 C'ac'ari' quetak quic'amaric ja Pedro in Juan. Ja c'a tok ec'o chic chiquewach quewa' quibij chique ri':
—¿Nak moda tok xixcowini xetzursaj ja rachi? ¿Nak bin chewe chi xetzursaj? xeche' chique.
8 Ja c'a Pedro arja' nojnak ja rEspíritu Santo pa ranma in quewa' xbij chique ri':
—Ixix ja rix k'etol tak tzij, ixix ja rix principali' rxin ja katinamit ja rok aj Israel,
9 camic emajon rc'axaxic chake nak rbanic ja rutzil ja xuwil ja rachi ja ti cojo nabey. C'ol egana newotakij nak xuban ja tok tzuri.
10 Bien tewotakij in ticotakij chakaja' canojel ja kach tak aj Israel, pa rubi' ja Jesucristo ja raj Nazaret tzuri ja rachi in rmal ja Jesucristo ja tok pa'l chikawach camic. Ixix xixc'utuni chi nrip chwach cruz ja Jesús pro ja Dios arja' xuya' tre chi c'astaji chiquicojol camnaki'.
11 Ja Jesús arja' cani' jun abaj ja más na nim ruk'ij chi rbanic jun jay como jari' abaj jari' nchapowi ja resquina'il ja jay. Pro ixix ix cani' jule' banol tak jay ja xa nquech'a' ja rabaj ja más na nim ruk'ij como mta egana ruq'uin ja Jesús, xa itzel xetz'at.
12 Solo ruq'uin ja Jesús nkawil wi' ja totajem xin Dios, ni majun nak chi ta rtakonto ja Dios wawe' chwach'ulew ja nto'o kaxin, ne'e ja Pedro.
13 Ja k'etol tak tzij quetz'at chi matiquixbej qui' ja Pedro in Juan in queya' cuenta chique chi ma e ajtija' ta in xa e tak sencillo rmalari' tok congana c'asc'o'i xequetz'at. C'ac'ari' ch'obtaj cumal chi xerachbilaj ja Jesús.
14 Quetz'at ja rachi ja tzuri chi arja' pa'l pa quixquin ja Pedro in Juan chewi' tok mta nequichapbej.
15 C'ac'ari' xequilasajel chipan ja lugar ja bar quimolon wi' qui' utzc'a chi eje'e' nquichomij queyon nak nqueban chique.

16 Quewa' quibij chibil tak qui' ri':

—¿Nak c'a nkaban chique ja rachi'i'? Como ja winak ja rec'o pa Jerusalén bien k'alaj chiquewach canojel chi c'o jun nimlaj milagro queban in mta moda xtikawawaj ta.

17 Mejor, quewa' kabij chique ri': —Ma tenataj chi ta rubi' ja Jesús chiquewach ja winak. Ja c'a wi ma xtenimaj ta ja nkabij chewe jari' netij na pokon pa kak'a', koche' chique. Queri' nkaban utzc'a chi matibe más rbixic pa nim ja milagro ja queban. Queri' quibij.

18 C'ac'ari' xequisiq'uij chic jutij in quewa' quibij chique ri':

—Ma que'etijoj chi ta ja winak tre ja Jesús, ma tenataj chi ta rubi' chiquewach, xeche' chique.

19 Pro ja Pedro in Juan quewa' quibij chique ri':

—Bien tech'obo' ¿la rubey c'ari' nech'ob ixix chi matikanimaj chic ja Dios in ixix chic nixkanimaj?

20 Ajoj mta moda ja maquita xtikaya' rbixic ja katz'aton in ja kac'axan, xeche' chique.

21 Ja c'a k'etol tak tzij eje'e' quibij chic chique chi nquetij na pokon pa quek'a' ja wi xtiquemaj chic jutij rbixic ja Jesús. Ja tok bitaji tzij ri' cumal c'ac'ari' xequisokpijel. Ma xecowin ta queban ta pokon chique como canojel ja winak congana nqueya' ruk'ij ja Dios rmal ja milagro ja bantaji.

22 Queri' queban ja winak como ja rachi ja bantaj jun milagro tre arja' más cuarenta rjuna'.

* * * * * * * * * *

23 Ja c'a Pedro in Juan ja tok xesokpixel xebe cuq'uin ja cachbil. Ja c'a tok xe'ekaji quemaj rcholic chiquewach nojel ja bix chique cumal ja jefe quixin sacerdote in cumal ja principali' xin tinamit.

24 Ja c'a cachbil tok quic'axaj eje'e' quec'am qui' chi rbanic ja roración, quewa' quibij ri':

—Kajaw Dios, atat at Rajaw nojelal como atat xatwinakarsani ja caj in rwach'ulew in mar chakaja'. Atat xatwinakarsani nojelal.

25 C'o jun tzij abin can ojer ja tz'ibtal can rmal ja David ja rajsamajel awxin, quewa' nbij ri': —Ja ma e aj Israel ta ¿nak tre tok xa ch'a'oj cajo'? In ja raj Israel ¿nak tre tok xa itzel tak na'oj quech'ob ja mta noc wi'?

26 Ja rey xin rwach'ulew eje'e' quichomij qui' chi nqueban ja ch'a'oj in chakaja' ja k'etol tak tzij eje'e' quemol qui' chi nech'ojin wq'uin in ruq'uin ja Cristo ja ncha'on. Queri' abin can.

27 In ni queri' bantaji ja cani' abin can ojer. Como ja Herodes rachbil Poncio Pilato eje'e' quec'am qui' wawe' pa Jerusalén chi rcamsaxic ja Jesús ja Santilaj Awalc'wal ja racojon como To'onel kaxin ja rok winak. Queri' queban e cachbil ja winak tanto chique ja ma e aj Israel ta in chique ja raj Israel chakaja'.

28 Ja queban nij achominto wi' ojer chi nbantaj na.

29 Kajaw Dios, camic natz'at chi congana quiyewal chake pro ajoj ok ajsamajela' awxin in nkac'utuj chawe chi nacowirsaj más kac'u'x utzc'a chi matikaxbej ki' nkaya' más rbixic ja ratzobal.

30 Atat ta xcattzursan quixin ja yawa'i' in xtaban ta nimak tak milagro pa rubi' ja Jesús ja Santilaj Awalc'wal. Queri' ja roración queban.

31 Ja c'a tok tzuri ja roración cumal xusil ri' ja lugar ja bar quimolon wi' qui' in noji ja rEspíritu Santo pa tak canma canojel, quemaj rbixic ja rtzobal Dios pro majun xbeben ri'il c'o ta chique.

* * * * * * * * * *

32 Ja kach'alal eje'e' quic'amon qui', xa jun quibanon canojelal. Ja
quimeba'il xa jun quibanon tre. Mta jun chique nbij ta: —Xa nuyon wxin
anin, ne' ta tre ja rmeba'il.
33 Ja rapóstol k'ij k'ij ni nqueya' wi' rbixic ja quitz'aton tre ja rc'astajic ja
Jesús, congana poder xin Dios c'o cuq'uin in c'oli ja rutzil xin Dios pa quewi'
canojelal.
34 Mta jun chiquicojol ja c'o ta rjawaxic tre como ja kach'alal wi c'o jun
culew owi c'o jun cochoch jari' nquic'ayij, nquec'amel ja rjil
35 in nquejach pa quek'a' ja rapóstol. Ja c'a rapóstol eje'e' nquejach chic
chique ja c'o rjawaxic chique.
36 Tzuc'a c'o jun kach'alal José rubi', arja' riy rumam can ja Leví, pa Chipre
penak wi'. Ja rapóstol eje'e' quicanoj chic jun rubi', Bernabé quibij tre.
Bernabé tibij tzij jun achi ja nyukba' quec'u'x winak.
37 Ja c'a Bernabé c'o jun ulew xc'ayij, ja c'a rjil xuc'amel in xujach pa quek'a'
ja rapóstol.

5

1 Pro c'o chi na jun ja rachi Ananías rubi' in ja rxjayil Safira rubi'. Eje'e' c'o
jun ulew quic'ayij chakaja'.
2 Ja rAnanías c'o jalal rjil ja rulew q'ueje' can ruq'uin in ja c'a jalal chic jari'
xuc'amel, xujach pa quek'a' ja rapóstol pro xbij chique chi xa jari' rjil nojelal
ja rulew. Xa junan quech'ob ruq'uin ja rxjayil chi queri' nqueban.
3 Ja c'a tok jachtaj rmal quewa' bix tre rmal ja Pedro ri':
—Ananías, c'o jalal rjil ja rulew q'ueje' can awq'uin. ¿Nak tre ja tok xaban
queri'? ¿Nak tre ja tok xaya' lugar tre ja Satanás chi xoc pan awanma in
xatrtakchi'ij chi xatz'ak tzij chwach ja rEspíritu Santo?
4 ¿La ma awxin ta la'an chewi' ja rulew? in c'ol ak'a' tre chi xac'ayij. In ja rjil
chakaja' awq'uin atat c'o wi' nak naban tre pro ja ma utz ta xaban xatz'ak tzij.
¿Nak tre ja tok xaban queri'? Chwach Dios xatz'ak wi' tzij, ma chiquewach ta
winak, ne'xi ja rAnanías.
5 Ja c'a rAnanías tok xc'axaj ja bix tre be chi tok'ulew in cami. Ja c'a winak
tok quic'axaj chi cami ja rAnanías congana quixbej qui' rmal.
6 Ec'o c'a jule' c'ajola' eje'e' xebe ruq'uin ja camnak chi rbatz'ic. Ja tok
batz'taj cumal quitelejel in xequimuku'.
7 C'o la oxi' hora ticami ja rAnanías ja tok xekaji rxjayil cuq'uin ja rapóstol.
Arja' ni majun nak ta rnaben chi cami ja rchajil.
8 Ja c'a Pedro quewa' xbij tre ri':
—Tabij chwe, ja tok xec'ayij ja rulew ¿la xa jari' rjil nojelal ja cani' xejach
pa kak'a'? Queri' xbij tre.
—Xa jari' rjil nojelal, ne'xi rmal ja rixok.
9 —¿Nak tre tok xa junan xech'ob ruq'uin ja rawachajil, nak tre tok laj
xewajo' xec'ambajaj ja rEspíritu Santo xin Dios ja kajaw? Tatz'ata' mpe' le',
camic xemelojto ja xe'emuku rxin ja rawachajil in camic natcam chic atat,
natquitelejel in natequimuku' chakaja', ne'e ja Pedro tre.
10 Ja c'a tok bitaji tzij ri' be chi tok'ulew ja Safira, chwach ja Pedro pune'
kaj wi' in cami. Ja c'ajola' tok xe'urkaji quetz'at chi camnak chic. C'ac'ari'
quitelejel in xequimuku' chic. Pa rxquin ja rchajil quemuk wi'.
11 Ja c'a riglesia congana quixbej qui' canojelal in queri' queban canojel ja
jule' chic winak chakaja' ja tok quic'axaj ja bantaji.

* * * * * * * * * *

12 Ja c'a rapóstol c'o jule' nimak tak milagro nqueban chiquewach ja winak.
Ja kach'alal xa jun quibanon canojelal. C'o jun pa rkan jay chuchi' ja nimlaj
templo xin Dios in c'o rubi' ja pa rkan jay, xin Salomón ne'xi, in tri' nquemol
wi' qui' ja kach'alal.
13 Ja c'a jule' chic winak eje'e' nquixbej qui' chi xque'oc ta chiquicojol ja
kach'alal pro utz xetz'ati ja kach'alal cumal ja tinamit.
14 Más chi na e q'uiy ja winak yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo tanto
chique achi'i' in chique ixoki' chakaja' in xe'oc cachbil ja kach'alal.
15 Ec'oli ja yawa'i' xelasaxel pa tak bey eya'on chwach tak quiwarbal.
Queri' ban chique utzc'a ja Pedro tok npeti masqui xa rnatu' nk'ax chiquij
ni netzuri.
16 In chakaja' e q'uiy chique ja winak ja rec'o pa tak tinamit ja c'o
chinakaj ja tinamit Jerusalén eje'e' xequec'amto ja yawa'i' ja rec'o cuq'uin,
xequec'amto ja remajtajnak cumal itzel tak espíritu in xetzuri canojel.

* * * * * * * * * *

17 Pro yictaji ja lok'laj sacerdote in xeyictaji chakaja' canojel ja rec'o
ruq'uin, eje'e' ri' ja saduceo, eje'e' congana quiakirnak canma chiquij ja
rapóstol.
18 Xequechap in xequecoj pa che'.
19 Pro c'o jun ángel xin Dios xurkaji chak'a', xujak ruchi' ja che' in xerlasajto
ja rapóstol. Ja c'a tok xelastajto quewa' bix chique rmal ja ángel ri':
20 —Camic jix chipan ja nimlaj templo xin Dios, jeya'a' rbixic chique ja
winak nak rbanic ja c'ac'a c'aslemal ja nuya' ja Jesucristo, xeche'xi.
21 Ja tok quic'axaj ja bix chique xebe, kas nsamuke'e xe'ekaj chipan ja
templo in quemaj quitijoxic ja winak.
Ja lok'laj sacerdote in ja rec'o ruq'uin eje'e' quemol qui' cuq'uin ja k'etol
tak tzij rxin ja tinamit Israel, xequetakel jule' pulisiya' chi quic'amaric ja
rapóstol.
22 Pro ja pulisiya' tok xe'ekaji quetz'at chi ma ec'o chi ta ja rapóstol pa che'.
C'ac'ari' xemelojto, xurquiya'a' rbixic ja bantaji.
23 Quewa' quibij ri': —Ja tok xokekaji chuchi' ja che' bien tz'apali in bien
chajin cumal ja soldado chakaja'. Pro ja tok kajak ruchi' ni majun winak c'o
chi ta chipan, xeche'e.
24 Ja lok'laj sacerdote rachbil ja jefe quixin ja chajil templo e rachbil ja
jule' chic sacerdote ja nimak quek'ij eje'e' congana sach quina'oj rmal ja bix
chique in quewa' quibij chibil tak qui' ri': —¿Nak la c'a xtuban awa' ja bantaji
ri'? xeche'e.
25 C'ac'ari' c'o jun achi xekaj cuq'uin in xbij chique: —Ja rachi'i' ja xe'ecoj
pa che', camic quimajon quitijoxic ja winak chipan ja nimlaj templo xin Dios.
Queri' xbij chique.
26 Ja c'a jefe quixin ja chajil templo e rachbil ja pulisiya' xebe chi
quic'amaric ja rapóstol. Ja c'a tok xe'ekaj cuq'uin xequechap pro xarwari'
mta pokon queban ta chique como nquixbej qui' chiquewach ja winak: —
Matzij koqueq'uiak tza'n abaj, xeche'e. C'ac'ari' xequec'amto ja rapóstol.
27 Ja c'a tok xe'urkaji xequejach pa quek'a' ja k'etol tak tzij. Ja c'a lok'laj
sacerdote quewa' xbij chique ja rapóstol ri':
28 —Ajoj cow xixkachap, kabij chewe chi ma tenataj chi ta rubi' ja Jesús
chiquewach ja winak. ¿Nak c'a tre ja tok matenimaj ja kabij chewe? Como
ja tijonem neya' congana benak pa nim camic wawe' chipan ja tinamit
Jerusalén in c'uluto newajo' neya' chakij chi ajoj xokcamsan rxin ja Jesús, ne'
chique.

29 Ja c'a Pedro e rachbil ja jule' chic apóstol quewa' quibij chique ri':
—Ajoj puersa nkanimaj ja nbij ja Dios chake chi nkaban chwach ja nixkan-
imaj ixix.
30 Ixix xec'utuj rcamic ja Jesús, xec'utuj chi nri̱p chwach cruz. Pro ja katata'
Dios ja Dios quixin ja kati't kamama' arja' xuc'as chiquicojol camnaki'.
31 Ja Dios congana xucoj rchok'ak', xuya' tre ja Jesús chi más nim chi na
ruk'ij in ja camic rcojon como Jefe pa kawi', rcojon como To'onel kaxin.
Queri' xuban ja Dios como ja kas nrajo' chewe ja rix wach tak aj Israel chi
neq'uex ja rena'oj in neya' can ja ritzelal utzc'a chi ncuytaji ja rewil emac.
32 Nojel ja c'a kabij kaj chewe ri' jari' katz'aton in kac'axan in chakaja' ja
rEspíritu Santo arja' rmajon rk'alasaxic chi ni katzij wi'. Ja Dios arja' rtakonto
ja rEspíritu Santo kuq'uin kanojel ja nokniman rxin. Queri' quibij ja rapóstol
chique.
33 Ja tok quic'axaj ja bix chique congana pi quiyewal rmal, ncajo'
nequicamsaj ja rapóstol.
34 Pro tri' c'o wi' jun fariseo Gamaliel rubi', arja' jun chique ja maestro ja
netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios in congana utz ntz'a̱t cumal ja
tinamit canojel. Ja c'a Gamaliel pe'i in xbij chique ja rapóstol chi ne'el jurata
chiquicojol.
35 Ja c'a tok e'elnak chic xumaj tzij ja Gamaliel cuq'uin ja rach k'etol tak tzij:
—Achi'i' ja rix wach tak aj Israel, kas tech'obo' na jutz'it ja neban chique ja
rachi'i'.
36 Turkaj chewe nak bantaji ja tok c'o jun achi yictaji Teudas rubi', arja'
xucoj ri' ruyon como jun nimlaj achi in ec'o la quiji' ciento ja rachi'i' ja quecoj
qui' ruq'uin. Pro ja Teudas arja' camsaxi in xe'anmaji ja rachbil canojelal.
Queri' queban, pan ekal xeq'uisi, mta nak ta queban.
37 In c'o chi na jun ja rachi rbina'an Judas ja raj Galilea queri' xuban
chakaja' como arja' yictaji tokori' tok c'o jun censo bani in e q'uiy ja winak
ja quecoj qui' ruq'uin. Pro ja Judas arja' camsaxi chakaja' in xechictaji ja
rachbil canojelal.
38 Rmalc'ari' tok nbij chewe camic, maxta c'oli nak ta teban chique ja
rachi'i' pro mejor ja neban, que'esokpijel. Queri' nbij chewe como nojel ja
quimajon rbanic wi xa tijonem quixin winak jari' xa nq'uis kaj ruyon.
39 Pro wi tijonem xin Dios ja nqueya' jari' mta moda xteyoj ta ixix. Kas
tebana' cuenta, matzij xa ruq'uin Dios quixch'ojin wi', ne'e ja Gamaliel
chique ja rachbil.
40 Eje'e' ch'obtaj cumal ja bix chique, quetak quic'amaric ja rapóstol. Ja
tok xe'urkaji ja rapóstol xequirapaj in quewa' quibij chic chique ri': —Ma
tenataj chi ta rubi' ja Jesús chiquewach ja winak, xeche' chique. C'ac'ari'
xequisokpijel.
41 Xebe ja rapóstol, congana nequicoti como yataj chique chi quetij pokon
pa rubi' ja Jesucristo.
42 K'ij k'ij ni nequitijoj wi' ja winak chipan ja templo in chi tak jay chakaja',
ni nqueya' wi' rbixic ja Jesucristo chique.

6

1 Jari' tiempo c'o jun problema winakar chiquicojol ja kach'alal como
congana e q'uiy chic. K'ij k'ij ni c'o wi' ja way njachi pro ja kach'alal ja
netzijon pa griego eje'e' quewa' quibij ri': —Ja malca'n tak ixoki' ja rec'o
kuq'uin ajoj ma kas ta c'oli ja way nja̱ch chique chiquewach ja netzijon pan
hebreo, xeche'e.

2 Ja c'a cablajuj apóstol eje'e' xequemol ja kach'alal canojelal in quewa'
quibij chique ri':
—Kach'alal, ajoj ma yatal ta chakij chi xtikatanba' ta rbixic ja rtzobal Dios
in xtikamaj chi ta rjachic ja way.
3 Rmalc'ari' tok nkabij chewe camic, que'ecanoj e wuku' achi'i' checojol ja
utz netz'ạt cumal ja kach'alal, jule' achi'i' ja nojnak ja rEspíritu Santo pa tak
canma in congana tz'akat quina'oj. Ja c'a tok xquecontaj emwal ajoj nkaya'
chi quekul chi eje'e' nejachowi ja way.
4 Ja c'a nkaban ajoj xajutij nkamaj rbanic ja roración in xajutij nkamaj
quitijoxic ja winak tre ja rtzobal Dios, xeche'e ja rapóstol.
5 Ja kach'alal utz quic'axaj canojelal ja bix chique. Xequicanoj ja wuku'
achi'i', jun Esteban rubi', arja' congana yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo
in nojnak ja rEspíritu Santo pa ranma. Ja re waki' chic quewa' quebi' ri',
Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas in Nicolás. Ja Nicolás arja' aj
Antioquía in ja nabey tok maja'n tinimaj ja Jesucristo xnimaj ja religión
quixin ja raj Israel.
6 Ja c'a wuku' achi'i' xepabax chiquewach ja rapóstol. Ja c'a rapóstol eje'e'
queban orar pa quicuenta in queya' quek'a' pa quewi'.
7 Ja c'a rtzobal Dios xa jani' be más pa nim in congana xeq'uiyir más ja
kach'alal pa Jerusalén. Congana e q'uiy chique ja sacerdote quinimaj ja
rtzobal Dios chakaja' in yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.

* * * * * * * * * *

8 Ja c'a rEsteban arja' nojnak ja rutzil xin Dios pa ranma in congana poder
xin Dios c'o ruq'uin, c'o jule' nimak tak milagro nuban chiquewach ja winak.
9 C'o jun jay xin molbal ri'il ja rubi' nbixi molbal ri'il quixin ja winak ja
rewasanel libre ne'xi. Ec'o jule' winak e aj Cirene ec'o chipan ja molbal ri'il
e cachbil jule' e aj Alejandría, jule' chic e aj Cilicia in jule' chic e aj Asia, eje'e'
xeyictaji in quemaj rch'a'ic tre ja rEsteban ja nbij.
10 Pro ja tok ntzijoni ja rEsteban eje'e' maticanoy chic cumal nak la nquibij
chic tre como congana tz'akat rna'oj in ja rEspíritu Santo uc'ayon rxin chi
rbixic ja tzij.
11 Ja c'a queban, ec'o jule' achi'i' xequicanoj, queya' pwok chique in quewa'
quibij chique ri': —Camic tewasaj rtzijoxic ja rEsteban, quewa' nebij chique
ja winak ri': —Ja rEsteban xa itzel ntzijon tre ja Moisés, xa itzel ntzijon tre ja
Dios chakaja', quixche'e, xeche' chique.
12 Queri' queban ja rachi'i', quetz'ak tzij trij ja rEsteban in rmalari' tok
ja tinamit e cachbil ja principali' e cachbil chakaja' ja maestro xin ley
eje'e' xeyictaj trij. Ja c'a rachi'i' tok xe'ekaj ruq'uin ja rEsteban quechap in
quec'amel chiquewach ja k'etol tak tzij.
13 Ec'o chic jule' achi'i' xequicanoj ja ne'oc testigo chi nquetz'ak tzij trij. Ja
c'a testigo quewa' quibij chique ja k'etol tak tzij ri': —Jala' jun achi le' arja'
xajutij rmajon rbixic jule' tzij tre ja santilaj templo xin Dios in tre ja ley xin
Moisés chakaja' pro xa ma utz ta ja nbij tre.
14 Como ajoj bien kac'axan ja nbij chi Jesús ja raj Nazaret nuyoj na ja templo
in nuyoj na ja costumbre ja yatajnak chake rmal ja Moisés. Queri' nbij ja
rachi, xeche'e ja testigo.
15 Ja c'a k'etol tak tzij canojel kas quitz'elwachij rpalaj ja rEsteban como ja
rpalaj queri' nca'yi ja cani' nca'y jun ángel xin Dios.

7

1 C'ac'ari' ja lok'laj sacerdote quewa' xbij tre ja rEsteban ri':

—¿La katzij ja nquibij ja testigo chawe? ne' tre. Ja c'a rEsteban arja' xumaj
tzij cuq'uin ja k'etol tak tzij, quewa' xbij chique ri':
2 —Ixix ja rix principali' in ewanojel ja rix wach tak aj Israel tec'waxaj ja
xtinbij chewe ri'. Ja Dios ja congana ruch'a' arja' xuc'ut ri' chwach ja kamama'
Abraham ojer tokori' tok c'a c'o na ja rAbraham pa Mesopotamia tok maja'n
tibe chipan ja tinamit Harán.
3 Quewa' xbij ja Dios tre ja rAbraham ri': —Taya'a' can ja ratinamit, que'aya'a' can ja rawach'alal, c'o chi na jun tinamit ja xtinc'ut chawach, tri' jat wi', ne' tre.
4 Ja c'a rAbraham arja' xelto pa Mesopotamia ja bar ec'o wi' ja winak ja re
caldeos neche'xi, in be chipan ja tinamit Harán, tri' xeq'ueje' chi wi'. Ja c'a
tok cami ja rtata' ja rAbraham takto ja rAbraham rmal ja Dios wawe' chipan
ja tinamit ja bar okc'o wi' camic ja rok aj Israel.
5 Mta jun ulew wawe' ja xuya' ta tre nixtac'a jutz'it ta pro c'oli xtzujuj
tre, quewa' xbij tre ri': —Abraham, nerila' na jun k'ij ja tok anin xtinjach ja
tinamit pan ak'a' in pa quek'a' ja rawiy amam chakaja'. Queri' xbij ja Dios tre
masqui jari' tiempo ja rAbraham ni majun ti ralc'wal tri'.
6 In xbij tre chakaja': —Ja rawiy amam can eje'e' neq'ueje' na quiji' ciento
juna' pa jun chic tinamit in nquetij na pokon pa quek'a' jule' winak ja ma e
cach aj tinamit ta.
7 Pro anin c'o jun juicio ntakel chiquij ja winak ja nebano pokon chique.
C'ac'ari' ne'elto libre ja rawiy amam, ne'urkaj chipan awa' ja tinamit ri' ja
xtinjach pa quek'a' in wawe' nqueya' wi' nuk'ij, ne'e ja Dios tre.
8 Ja Dios c'o jun chominem xchomij ruq'uin ja rAbraham, chominem xin
circuncisión ne'xi. Ja c'a rAbraham c'o jun ti rc'ajol q'ueje'e, Isaac rubi'. Ja c'a
tok xuban waxaki' k'ij tiq'ueje'e ja tac'al xuban circuncidar. In queri' xuban
chic ja rIsaac chakaja' ja tok xoc achi c'o jun ti rc'ajol q'ueje'e, Jacob rubi',
chakaja' xuban circuncidar. In queri' xuban chic ja Jacob chakaja' tok xoc
achi ec'o cablajuj rc'ajol xeq'ueje'e, eje'e' ri' ja xesepo kaxin ja rok tinamit
Israel.
9 Queban jutij ja rc'ajol Jacob congana quiakir canma trij ja ti quechak'
rbina'an José rmalc'ari' tok quic'ayijel pa quek'a' jule' winak. Ja c'a José arja'
c'amarel chipan ja tinamit Egipto pro ja Dios c'o ruq'uin,
10 Dios to'o rxin chipan nojel ja rpokonal xutij, xuya' más rna'oj in rmalari'
ja tok congana utz tz'ati ja José rmal ja Faraón ja rey xin Egipto. Ja c'a Faraón
arja' cojo rxin ja José como gobernador xin Egipto in xuya' tre chi arja' npe'e
trij nojel ja meba'il ja c'o pa rochoch.
11 Jari' tiempo c'o jun nimlaj wa'al winakar pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta
Egipto in pa rcuenta Canaán, congana quetij rpokonal ja winak rmal. Ja c'a
kati't kamama' eje'e' maticanoy chic cumal nak la nquetij.
12 Pro ja Jacob ja tok xurkaj rbixic ruq'uin chi c'o trigo pan Egipto arja'
xerutakel ja rc'ajol chi nequiloko' ja trigo. Jari' tok xebe nabey viaje.
13 Ja c'a tok xebe chic pa rca'mul ja tok xe'ekaji quewa' bix chique rmal ja
José ri': —Anin in echak', xeche'xi. Ja c'a rey xin Egipto tri' rotakij wi' chi aj
Israel ja José.
14 C'ac'ari' ja José xutak rc'amaric ja Jacob ja rtata' in xutak quic'amaric ja
rch'alal chakaja', e setenticinco chi canojelal.
15 Queri' c'a rbanic ja tok pan Egipto xeq'ueje' chi wi' ja Jacob. Pan Egipto
cam wi' arja' in tri' xecam wi' chakaja' ja rc'ajol ja xesepo kaxin ja rok tinamit
Israel.
16 Ja c'a tok be tiempo c'amarto ja quibakil, xe'urmuk chic jutij chipan jun
panteón ja c'o chipan ja tinamit Siquem. Jari' panteón lok'on can rmal ja

camnak Abraham como ja rAbraham c'o jule' sakapwok rya'on chique jule'
winak e rc'ajol jun achi rbina'an Hamor jari' rlok'ben can ja panteón.
17 Ja c'a tok xa nnakajinto ja tiempo ja nban wi' cumplir ja rtzujun ja Dios
tre ja rAbraham congana quesep más qui' ja kach tak aj Israel chipan ja
tinamit Egipto.
18 Jari' tiempo ja gobierno xin Egipto xoc pa ruk'a' jun chic rey ja ma rotak
ta nojel ja rbanon can ja José.
19 Ja c'a rey xa jun nimlaj engaño xuban chique ja kach tak aj Israel ja rec'o
pan Egipto como c'o jun orden xuya', quewa' nbij ja orden ri': —Ja tok ec'oli
calc'wal ja raj Israel ne'alaxi ja tak ala'i' puersa neya' can queyon utzc'a chi
necami, ne'e.
20 Chipan ari' tiempo xalax wi' ja Moisés. Ja c'a Moisés arja' jun ti yaqui'
congana utz tz'at rmal ja Dios. Ja c'a rtata' rute' xa oxi' ic' quiq'uittzij pa
cochoch
21 c'ac'ari' puersa queya' can. Pro c'o jun rme'al ja rey xin Egipto arja'
xusiq'uel ja ti Moisés in xuc'amel chi rochoch, arja' q'uittzin chic rxin, xuban
tre cani' ti ral.
22 Ja c'a Moisés arja' xtijoj ri' tre nojel ja tijonem quixin ja raj Egipto. Ja tok
ntzijoni congana natrusil ja nbij in nojel ncowini nuban.
23 Ja c'a tok ca'winak rjuna' chic ja Moisés xuban jutij xuch'ob chi ne'erk'ijla'
ja rach tak aj Israel in be.
24 Ja c'a tok xekaj cuq'uin c'o jun aj Israel xutz'at congana pokon nban tre
rmal jun aj Egipto. C'ac'ari' xuto' ja raj Israel, xuban rc'axel tre ja raj Egipto
in xcamsaj.
25 Quewa' xuch'ob kaj pa ranma ri': —Ja wach tak aj Israel eje'e' nch'obtaj
ala' cumal chi Dios intakyonto utzc'a chi nenwasajel libre pa quek'a' ja raj
Egipto, ne' kaj, pro ja raj Israel eje'e' matich'obtaj cumal.
26 Ja c'a chi rcab k'ij chic ec'o ca'i' ja raj Israel xerutz'at quimajon ch'a'oj.
Rajo' ta laj xerujach in quewa' xbij chique ri': —¿Nak tre ja tok neban ch'a'oj?
Pro xwa'n ewach aj tinamit ewi', ne' chique.
27 Ja c'a rachi ja nnako rxin ja rachbil arja' xumin ja Moisés in quewa' xbij
tre ri': —¿Nak bin chawe chi atat natbano mandar kaxin? ¿Nak bin chawe chi
atat natk'eto tzij chakij?
28 ¿La nawajo' ninacamsaj chic anin ja cani' xaban tre ja raj Egipto iwir?
ne' tre.
29 Ja c'a Moisés ja tok xc'axaj chi queri' bix tre xanmajel, c'a c'a nat be wi'
chipan jun tinamit rbina'an Madián. Pa Madián q'ueje' chi wi' chiquicojol
jule' winak ja ma e rach aj Israel ta. Tri' c'ule' wi' in tri' xe'alax wi' e ca'i' tak
rc'ajol chakaja'.
30 Ca'winak juna' tekaji ja Moisés pa Madián ja tok xuban jutij c'o jun ángel
winakar chwach chipan ja chakijlaj ulew ja c'o chinakaj ja jayu' rbina'an
Sinaí. C'o jun moc rxulquiej rmajon c'atem in chipan ja k'ak' winakar wi'
ja ángel.
31 Ja c'a Moisés congana c'asc'o'i xutz'at. Como c'o rgana nutz'at chi utz
rmalc'ari' ja tok til pon más ruq'uin. Chaka c'a jalal ja tok c'o jun kulaj xc'axaj
rxin ja kajaw Dios, quewa' bix tre rmal ja Dios ri':
32 —Anin in Dios quixin awati't amama', in Dios rxin ja rAbraham, in Dios
rxin ja rIsaac, in Dios rxin ja Jacob, ne'xi. Ja c'a Moisés ja tok xc'axaj ja bix tre
congana xumaj birbotem, xa nxbej chic ri' xtutz'at chi ta más.
33 In bix chic jutij tre rmal ja kajaw Dios: —Tawasaj axajab como ja rulew
apalben camic jari' santilaj ulew xin Dios.

34 Anin bien ntz'aton nojel ja rpokonal ja quimajon rtijic ja ntinamit pa
quek'a' ja raj Egipto, bien nc'waxan ja rok'ej ja quimajon rbanic. Camic
inkajnakto wawe' chi quito'ic. Camic tachomij awi' como natnutakel pan
Egipto. Queri' bix tre ja Moisés rmal ja Dios, ne'e ja rEsteban chique. In
xumaj chic jutij tzij cuq'uin, quewa' xbij chic chique ri':

35 —Ja Moisés arja' mta quigana ja rach tak aj Israel ruq'uin como eje'e' xa
quewa' quibij tre ri': —¿Nak bin chawe chi atat natbano mandar kaxin? ¿Nak
bin chawe chi atat natk'eto tzij chakij? xeche' tre. Pro ja mismo Moisés Dios
tako rxin utzc'a ja' Moisés nbano mandar quixin utzc'a chi arja' nto'o quixin
pa quek'a' ja raj Egipto. Ja Dios c'o jun ángel xutakto chi rto'ic ja Moisés jari'
ja winakar chipan ja k'ak' tok c'o jun moc rxulquiej rmajon c'atem.

36 Ja Moisés arja' lasanto quixin ja kati't kamama' pan Egipto, congana
nimak tak milagro xuban chi quilasaxic. C'oli ja milagro xuban pan Egipto,
c'oli ja milagro xuban tre ja mar rbina'an Quiakamar in c'oli ja milagro
xuban tre ja ca'winak juna' ja tok xeruc'aj ja tinamit xin Dios chipan ja lugar
ja chakijlaj ulew.

37 Ja mismo Moisés quewa' xbij chique ja tinamit xin Dios ri': —Ja kajaw
Dios arja' c'o jun profeta ja xtutakto na chi eto'ic ja cani' xuban anin chwe tok
xinrutak ewq'uin. Jari' profeta arja' kach aj Israel in bien teya'a' ewxquin tre
xa nak ta ja xtibij chewe. Queri' xbij ja Moisés chique.

38 Ja mismo Moisés arja' c'o chiquicojol ja tinamit xin Dios tokori' tok
quemol qui' chipan ja lugar ja chakijlaj ulew in tok c'o jun ángel tzijon ruq'uin
parwi' ja jayu' rbina'an Sinaí. Ja bix tre ja Moisés rmal ja ángel jari' xbij chic
chique ja kati't kamama'. C'o jule' tzij bix tre ja rc'amonto utzlaj c'aslemal
jari' xtz'ibaj can utzc'a chi ajoj nokcowini nkac'axaj camic.

39 Pro ja kati't kamama' eje'e' ma xquinimaj ta ja Moisés, mta quigana
ruq'uin, eje'e' c'o quigana nemeloj chic jutij pan Egipto

40 como quewa' quibij tre ja Aarón ri': —Que'abana' jule' dios ja ne'uc'an
chic kaxin como ja Moisés ja xoklasanto pan Egipto ba la xoc wi' camic.
Queri' quibij.

41 C'ac'ari' quemaj rbanic rachbal jun ti wacax. Ja c'a tok tzur cumal
ec'o jule' chicop xequitzujuj chwach como sacrificio. Congana jun nimlaj
quicotemal queban rmal ja quiwinakarsaj ruq'uin quek'a'.

42 Pro ja Dios arja' xeruya' can in rmalari' ja tok xeyojtaji, xa chiquewach
ch'umil xexuque' chi wi'. Como cani' quitz'iban can ja profeta ojer quewa'
nbij ja Dios ri': —Ixix ja rix tinamit Israel, ja tok ca'winak juna' xixq'ueje'
chipan ja lugar ja chakijlaj ulew ¿la chinwach la'an anin xe'etzujuj wi' ja
chicop como sacrificio?

43 Mni, pro ja xeban, xa rachbal tak nakun xeya' ruk'ij ja xewinakarsaj
ruq'uin ek'a'. Cani' tre rc'olibal ja rachbal Moloc jari' xetelej in cani' tre
rachbal jun ch'umil ja rbina'an Renfán. Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, c'o jun
lugar nat nixnutakel wi', más quela' chwach ja Babilonia c'o wi'. Queri' xbij
ja Dios chique ja rtinamit, ne'e ja rEsteban chique.

44 In xbij chic chique:

—Ja kati't kamama' ja tok xebin chipan ja lugar ja chakijlaj ulew eje'e'
cuc'an ja rochoch Dios ja tz'um in tziak ocnak ja bar quiya'on wi' ja tz'alam
tak abaj ja tz'ibtali ja ley xin Dios chwach. Ja tok queban ja rochoch Dios
ni queri' queban tre ja cani' c'utun chwach ja Moisés rmal ja Dios como ja
Moisés ja tok maja'n tibantaji ja rochoch Dios yataj tre chi xutz'at nak nuban
tre.

45 Ja c'a kati't kamama' ja tok xe'octo wawe' chipan ja tinamit ja tzujun
chique rmal ja Dios ni cuc'an wi' ja rochoch Dios tokori' tok Josué uc'ayon
chic quixin. Ja tok xe'octo chipan ja tinamit ec'o chic jule' winak chipan pro
ja Dios arja' lasanel quixin utzc'a ja kati't kamama' neq'ueje' chic chipan.
Queri' c'a queban in ja rochoch Dios wawe' q'ueje' wi' c'a pa rtiempo ja rey
David.
46 Ja David arja' congana utz tz'at rmal ja Dios, rajo' ta laj xuban jun nimlaj
templo xin Dios, ja Dios rxin ja Jacob.
47 Pro ma ja ta David banowi ja templo como c'o jun rc'ajol rbina'an
Salomón, arja' banowi.
48 Pro ja lok'laj Dios arja' ma rjawaxic ta tre chi xtiq'ueje' ta pa tak templo
ja banon cumal winak. Como cani' tz'ibtal can rmal ja profeta quewa' nbij ja
Dios ri':
49 —Ja caj jari' ocnak cani' ntz'ulibal, ja c'a rwach'ulew jari' ocnak cani'
xula'nbal wakan. ¿La c'o rjawaxic chwe chi neban jun wochoch nech'ob ixix?
¿La c'o rjawaxic chwe chi nechomij jun lugar ja bar ninxula'n wi'?
50 ¿La ma anin ta c'a xinwinakarsani ja caj in rwach'ulew chewi'? ne'e ja
Dios. Queri' tz'ibtal can rmal ja profeta, ne'e ja rEsteban chique.
51 In xbij chic chique:
—Ixix ni mta wi' egana ruq'uin ja rvoluntad Dios, xa ix junan cuq'uin ja
winak ja ma cotak ta rwach ja Dios como mateya' lugar tre ja rtzobal Dios
chi xtoc ta pa tak ewanma nixtac'a pa tak ewxquin ta chakaja'. Ni mateya'
wi' ewi' tre ja rEspíritu Santo chi arja' xtuc'an ta ewxin. Ja cani' queban ja
rewati't emama' ojer ni queri' neban chic ixix camic.
52 Como eje'e' ni majun chique ja rojer tak profeta ja maquita queban
pokon tre. Xequicamsaj ja profeta ja xeyo' rbixic chi npi na ja Cristo ja ni
majun ril rumac. In tok peti ja Cristo ixix xejach pa quek'a' ja winak ja
netzelan rxin in xec'utuj ja camíc trij.
53 Queri' c'a xeban, ja ley xin Dios masqui ángel xeyo'to chewe pro ma
xenimaj ta. Queri' xbij ja rEsteban chique ja k'etol tak tzij.

* * * * * * * * * *

54 Ja c'a tok quic'axaj ja bix chique rmal ja rEsteban congana nekuluj rmal,
kas njach'ach' quey rmal ja quiyewal.
55 Pro ja rEsteban arja' nojnak ja rEspíritu Santo pa ranma, kas ntz'elwachij
ja caj ja tok xutz'at ja gloria xin Dios in xutz'at ja Jesús, pa riquik'a' ja Dios pa'l
wi'.
56 —Tetz'ata' mpe' le', camic ntz'at ja caj jaktajnak in ntz'at ja Jesucristo ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic kuq'uin ja rok winak, pa riquik'a' ja Dios pa'l wi',
ne'e ja rEsteban chique.
57 Pro congana quemaj rakic quechi', quitz'apij quixquin in xeyictaj trij ja
rEsteban pro ni canojelal.
58 Quechap, quilasajel chipan ja tinamit in quemaj rcamsaxic tza'n abaj.
Ja c'a testigo ja xetz'ako tzij trij eje'e' quijalala' can ja quitziak utzc'a chi
necowini nqueq'uiak ja rabaj. Ja quitziak chajin can rmal jun c'ajol ala' Saulo
rubi'.
59 Ja rEsteban kas majtajnak rq'uiakic tza'n abaj ja tok c'o jun oración
xuban: —Wajaw Jesús, atat ta xcatc'ulu rxin ja wanma, ne'e.
60 C'ac'ari' xuque'e in xurak ruchi', quewa' xbij chic ri': —Wajaw, ja ngana
anin maquita naya' rjil rc'axel ja nqueban chwe, ne'e. Ja c'a tok bitaj queri'
rmal cam kaj, cani' waram xuban.

8

1 Ja c'a Saulo arja' conforme chi camsaxi ja rEsteban. Jari' mismo k'ij majtaj
rbanic pokon chique ja riglesia ja rec'o pa Jerusalén in xechictaji canojel
rmal. Ec'oli chique xebe pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Judea in jule' chic
chique xebe pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Samaria. Pro ja rapóstol eje'e' ma
xebe ta, xeq'ueje' can pa Jerusalén.
2 Ec'o c'a jule' achi'i' ja congana nqueban respetar ja Dios eje'e' xemuku
rxin ja rEsteban, congana ok'ej nqueban rmal ja ban tre.
3 Ja c'a Saulo arja' xumaj rbanic pokon chique ja riglesia. Ja nuban, noc pa
tak jay xa nak ta chi jayil ja bar ec'o wi' ja kach'alal, ne'ercharajto chi ixoki'
chi achi'i' in nerutak pa che'.

* * * * * * * * * *

4 Ja c'a kach'alal ja xechictaji eje'e' xebe pa tak tinamit in quemaj rbixic ja
utzlaj tzij xin Jesucristo.
5 C'o c'a jun chique Felipe rubi' arja' be chipan jun tinamit ja c'o pa rcuenta
Samaria. Ja tok xekaji xumaj rbixic chique ja winak nak rbanic ja Jesucristo.
6 Ja c'a winak tok quic'axaj ja nbij ja Felipe in tok quetz'at ja nimak tak
milagro xuban congana queya' quixquin tre ja nbij pro ni canojelal.
7 Como e q'uiy ja winak xetzuri ja rec'ol itzel tak espíritu chique. Ja c'a
ritzel tak espíritu ja tok xe'eli congana nquerak quechi'. In ec'o jule' tak sica'
e cachbil tak cojo xetzuri chakaja'.
8 Queri' c'a bantaji in congana xequicoti ja tinamit rmal.
9 Pro c'o jun achi Simón rubi' arja' c'o chipan ja mismo tinamit. Ja c'a Simón
arja' aj'itz nabey, congana erbanon engañar ja winak ja raj Samaria, quewa'
nbij chique ri': —Anin congana nim nuk'ij, ne' chique.
10 Ja c'a winak congana nqueya' quixquin tre ja nbij chique pro ni canojelal
chi rija' chi ac'ala', quewa' nquibij ri': —Ja Simón c'oli ja nimlaj poder xin Dios
ruq'uin, neche'e.
11 Bien queya' quixquin tre como q'uiylaj tiempo erbanon engañar tre ja
banoj itz ja nuban chiquewach.
12 Pro ja c'a Felipe arja' xuya' rbixic chique ja utzlaj tzij tre ja gobierno
xin Dios, xuya' rbixic chique nak rbanic ja Jesucristo. Ja tok quinimaj ja bix
chique rmal ja Felipe c'ac'ari' xebạn bautizar chi ixoki' chi achi'i'.
13 In chakaja' ja mismo Simón xnimaj ja bix tre rmal ja Felipe in ban
bautizar. Ja c'a tok bantaj bautizar rachbilaj ja Felipe. C'oli ja nimak tak
milagro ja bantaj chwach in congana c'asc'o'i xutz'at.
14 Ja c'a rapóstol eje'e' ec'o can pa Jerusalén. Ja tok xurkaj rbixic cuq'uin chi
ja raj Samaria quinimaj ja rtzobal Dios c'ac'ari' xequetakel ja Pedro in Juan
cuq'uin.
15 Ja c'a Pedro rachbil Juan tok xe'ekaji queban jun oración pa quicuenta
ja raj Samaria utzc'a chi nkajto ja rEspíritu Santo cuq'uin.
16 Queri' queban como mta jun chique ja kajnakpi ta ja rEspíritu Santo
ruq'uin xarwari' ebanon chic bautizar pa rubi' ja kajaw Jesús.
17 Ja c'a Pedro in Juan eje'e' queya' quek'a' pa quewi' ja raj Samaria in kajto
ja rEspíritu Santo cuq'uin.
18 Ja c'a Simón arja' xutz'at chi quemac ja rapóstol tok kajto ja rEspíritu
Santo cuq'uin ja raj Samaria tokori' tok queya' quek'a' pa quewi'. Rmalari'
ja tok c'o jule' pwok xtzujuj chique,
19 quewa' xbij chique ri':
—Teya'a' anin chwe ja poder ja cani' c'ol ewq'uin ixix utzc'a tok c'o jun nya'
nuk'a' parwi' nkajto ja rEspíritu Santo ruq'uin chakaja', ne' chique.

20 Pro bix tre rmal ja Pedro:
—Xta jun xcatch'akix wi' ruq'uin ja rapwok pa k'ak' como ja nach'ob atat
chi c'o lok'tajic trij ja xa sipan rmal ja Dios.
21 Jawa' samaj xin Dios ja kamajon rbanic ri' mta ak'a' atat tre como xa ma
utz ta ja rawanma chwa Dios.
22 Ja ritzel tak na'oj ja ramajon rch'obic pan awanma taya'a' can in tac'utuj
tre ja Dios matzij xa xcatrucuy.
23 Como anin bien nch'obtaj mwal chi xa chuwirnak ja rawanma chwa
Dios, xa atchapon rmal ja ritzelal, ne'xi ja Simón.
24 —Tebana' paki jutz'it orar pa ncuenta, tec'utuj tre ja kajaw Dios chi
matinc'ulmaj ja cani' c'a xabij kaj chwe, ne'e ja Simón tre ja Pedro.
25 Ja c'a rapóstol eje'e' quemaj rbixic chique ja winak nojel ja quitz'aton
tre rc'aslemal ja Jesucristo in queya' rbixic chique ja rtzobal Dios chakaja'.
C'ac'ari' xemeloj chic jutij pa Jerusalén. Xek'ax chipan jule' tinamit quixin ja
raj Samaria in queya' rbixic chique ja utzlaj tzij xin Jesucristo.

* * * * * * * * * *

26 C'o c'a jun ángel takto rmal ja kajaw Dios, arja' xekaj ruq'uin ja Felipe in
quewa' xbij tre ri': —Felipe, catyictaji, jat, tac'ama'el ja bey ja nel pa Jerusalén
in nxule' chipan ja tinamit Gaza, ne' tre. Jari' jun bey ja nk'ax chipan ja lugar
ja chakijlaj ulew.
27 Yictaji ja Felipe in be. Kas c'a rmajon binem ja tok c'o jun achi xutz'at pon
c'o chipan jun careta ja chararan cumal quiej. Ja c'a rachi arja' aj Etiopía, jun
achi eunuco ne'xi. Nim ruk'ij ja rachi como arja' ocnak tesorero chipan ja
gobierno rxin ja Candace ja reina xin Etiopía. Ja rachi arja' rbanon jun viaje
pa Jerusalén ja bar xuya' wi' ruk'ij ja Dios
28 in camic nmeloji ja pan Etiopía. Tz'ubul chipan ja careta, c'oli rtzobal
Dios ja rmajon rsiq'uixic ja tz'ibtal can rmal ja profeta Isaías.
29 Ja c'a Felipe c'oli ja bix tre rmal ja rEspíritu Santo quewari': —Jawila' ja
careta in cattiloc pa rxquin, ne'xi.
30 Be ja Felipe c'amc'ol ranim. Ja c'a tok xekaj pa rxquin ja careta xc'axaj ja
rmajon rsiq'uixic ja rachi ja tz'ibtal can rmal ja profeta Isaías in quewa' xbij
tre ri':
—¿La nch'obtaj amwal ja ramajon rsiq'uixic? ne' tre.
31 —¿Nak moda nch'obtaj mwal ja wi mta nch'obo chinwach? Catjote'to
wq'uin, ne'xi ja Felipe.
32 Ja rtzobal Dios ja rmajon rsiq'uixic ja rachi quewa' nbij ri': —Queri' ban
tre ja cani' nban tre jun carnelo ja tok nc'amarel chi rcamsaxic. Arja' ni
majun nbij chique ja nebano pokon tre cani' nuban jun ti carnelo ni majun
nbij ja tok nchupuxi ja lana rc'an.
33 Xa ruq'uix queya', ma pa ril ta ban tre cumal ja k'etol tak tzij. Ja winak
ja rec'o pa rtiempo arja' congana itzel ja queban como quicamsaj. Queri' ja
tz'ibtal can rmal ja profeta Isaías.
34 Ja c'a rachi xbij tre ja Felipe: —Tabana' jun utzil, tabij chwe ¿chok tre nbij
wi' ja tzij ja profeta, la tre arja' owi tre jun chic? ne' tre.
35 Ja c'a Felipe arja' xumaj rch'obic chwach nak rbanic ja tzij in xuch'ob
chwach nak ocnak wi' ja Jesús.
36 Kas quimajon binem chipan ja careta ja tok c'o jun ya' quewil:
—Tatz'ata' mpe', c'o jun ya' le'. ¿La maxta c'a utz ninban bautizar camic?
ne'e ja rachi.

37 —Ja wi nyuke' ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo pro nojel ac'u'x nojel awanma
jari' utz natban bautizar, ne'xi rmal ja Felipe.
—Anin yukul nuc'u'x ruq'uin ja Jesucristo chi arja' Ralc'wal Dios, ne'e ja
rachi tre ja Felipe.
38 C'ac'ari' xuya' jun orden chi ncheque'e ja careta. Xekajto, xekaji chipan
ja ya' chi e ca'i'. C'ac'ari' ban bautizar ja rachi rmal ja Felipe.
39 Ja c'a tok xe'elto ja pa ya' chaka jalal tok c'amarel ja Felipe rmal ja
rEspíritu Santo. Ja c'a rachi ni ma xutz'at chi ta wi' rwach ja Felipe pro xumaj
chic jutij rubey, congana nquicoti.
40 Ja Felipe c'a ja' xuna' c'o chic chipan ja tinamit Azoto. Xumaj chic jutij
rubey, nk'ax pa tak tinamit, nuya' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo in xekaji
c'a chipan ja tinamit Cesarea.

9

1 Ja c'a Saulo arja' ni c'o wi' ryewal chique ja kach'alal, rmajon rcanoxic
nak nuban chique chi quicamsaxic. Rmalc'ari' ja tok be ruq'uin ja lok'laj
sacerdote.
2 Ja tok xekaj ruq'uin quewa' xbij tre ri': —Tatz'ibajel jule' carta ja naya'el
chwe ja nenbana' presentar pa tak jay xin molbal ri'il ja c'o chipan ja tinamit
Damasco. Jari' nuya' lugar chwe chi ne'encanoj ja winak ja quiniman chic
ja Jesús in tok xquenuwil nenucojto preso chi ixoki' chi achi'i' in nenuc'amto
wawe' pa Jerusalén, ne'e ja Saulo tre.
3 In queri' xuban be ja pa Damasco. Kas c'a rmajon binem, xa chinakaj chic
ja tinamit c'o wi' ja tok chaka jalal c'o jun luz kajto chila' chicaj in xuq'uiak ri'
trij.
4 Be chi tok'ulew rmal ja luz in c'o jun kulaj xc'axaj, quewa' xbij ja kulaj tre
ri':
—Saulo, Saulo ¿nak tre ja tok naban pokon chwe? Queri' xbij tre.
5 —¿Nak abi'? ne'xi rmal ja Saulo.
—Anin in Jesús, chwe anin ja ramajon wi' rbanic pokon pro jari' xa ayon
nasoc awi' cani' nuban jun wacax ajcareta tok c'o jun che' ch'ut rutza'm
nya̱'oc ruq'uin in nuya' jun akan tre, ne'e ja Jesús.
6 Ja c'a Saulo congana nbirboti, kas c'asc'o'i xc'axaj ja bix tre:
—Wajaw ¿nak nawajo' chwe chi nban? ne' tre ja Jesús.
—Catyictaji, jat chipan ja tinamit le' in tri' nbix wi' chawe nak ja naban,
ne'xi rmal ja kajaw Jesús.
7 Ec'o jule' achi'i' e rachbil ja Saulo eje'e' congana quixbej qui' como c'oli ja
kulaj quic'axaj pro ma xecowin ta quetz'at ja ntzijoni.
8 Ja c'a Saulo yictaji ja chi tok'ulew pro matica'y chic, moyiri. Rmalc'ari' tok
yukexel chi ruk'a', c'amarel chipan ja tinamit Damasco.
9 Oxi' k'ij moyiri in mta nak ta xutij.
10 C'o jun kach'alal pa Damasco Ananías rubi'. Ja c'a kajaw Jesucristo arja'
xuc'ut ri' chwach ja rAnanías cani' pan achic' in quewa' xbij tre ri':
—Ananías, ne' tre.
—Wajaw ¿nak nawajo' chwe chi nban? ne'xi rmal ja rAnanías.
11 —Camic jat, tac'ama'el ja bey ja c'o jun rubi' nbix tre Derecha ne'xi, in
natbe chi rochoch ja Judas. Ja tok xcatekaji tri' nacanoj wi' jun achi aj Tarso
Saulo rubi'. Ja c'a Saulo arja' rmajon rbanic oración camic
12 in c'oli ja rtz'aton cani' pan achic' chi atat xatbe ruq'uin in xaya' ak'a' pa
rwi' utzc'a chi ncowini nca'y chic jutij rwach, ne'e ja kajaw Jesucristo tre.

13 —Pro Wajaw, e q'uiy ja winak quibin chwe nak rbanon ja Saulo chi
congana pokon rbanon chique ja ratinamit ja rec'o pa Jerusalén.
14 In c'uluto camic urkajnak chic wawe', ya'onto tre cumal ja jefe quixin
sacerdote chi c'o ruk'a' chake chi nokrucojel preso kanojel ja nkanataj abi',
ne'xi rmal ja rAnanías.
15 —Jat ruq'uin como arja' ocnak jun ajsamajel ja ncha'on chi nerya'a'
nbixic anin chique ja winak ja ma e aj Israel ta e cachbil ja rey ja nebano
mandar quixin in chique ja tinamit Israel chakaja'.
16 Como anin nch'obo chwach chi congana rpokonal nutij na pa nubi', ne'e
ja kajaw Jesucristo tre.
17 Ja c'a rAnanías be. Ja tok xekaji xoqui ja pa jay, xuya' ruk'a' pa rwi' ja
Saulo in quewa' xbij tre ri': —Wach'alal Saulo, ja kajaw Jesús arja' xuc'ut ri'
chawach tokori' tok amajon bey atpenak. Arja' takyonto wxin awq'uin camic
utzc'a chi nca'y chic jutij ja rawach utzc'a chakaja' chi nnoji ja rEspíritu Santo
pan awanma, ne' tre.
18 Ja c'a Saulo chaka jalal tok bitaj queri' tre c'oli cani' rsolal ch'u' tzakel pa
rwach in nca'y chic jutij. C'ac'ari' yictaji in ban bautizar.
19 Xumaj chic jutij wa'im in pi chic jutij ja rchok'ak'. Q'ueje' chi na jun
tiempo cuq'uin ja kach'alal ja rec'o tri' pa Damasco.

* * * * * * * * * *

20 C'ac'ari' xumaj oquem pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nquemol wi' qui'
ja raj Israel in xumaj rbixic chique nak ocnak wi' ja Jesús: —Ja Jesús arja'
Ralc'wal Dios, ne' chique.
21 Canojel ja winak tok nquic'axaj ja nbij ja Saulo congana nsach quina'oj
rmal, quewa' nquibij chibil tak qui' ri': —¿La ma ja ta c'awa' ja Saulo ja
congana pokon xuban chique ja winak pa Jerusalén ja nquinataj rubi' ja
Jesús? ¿La ma urkajnak ta c'a chakaja' chi ne'urc'ama' ja rec'o wawe' chi
nerucojel preso in nerujachel pa quek'a' ja jefe quixin sacerdote? neche'e.
22 Pro ja c'a Saulo arja' xa más chi na nuya' rbixic ja rtzobal Dios, bien claro
nuch'ob chiquewach ja winak chi ja Jesús arja' ja Cristo ja cha'on rmal ja
Dios. Ja c'a raj Israel ja rec'o tri' pa Damasco eje'e' sach quina'oj rmal como
maquecowini nquech'a' tre ja Saulo ja nbij.

* * * * * * * * * *

23 C'o chic tiempo turkaji ja Saulo pa Damasco ja tok ja raj Israel eje'e'
chomtaj cumal chi nquicamsaj.
24 Pro ja Saulo xekaj rbixic ruq'uin nak ja quich'obon trij. Eje'e' chi pa k'ij
chi chak'a' ni ncaybej wi' ja Saulo chi' tak puerta ja bar natel wi' chipan ja
tinamit como ncajo' nquicamsaj.
25 Pro ja kach'alal eje'e' c'o jun nimlaj chacach quicanoj, queya' ja Saulo
chipan in chak'a' quikajsaj trij ja tabia ja rsutin ri' trij ja tinamit. Queri'
xuban totaji ja Saulo.

* * * * * * * * * *

26 C'ac'ari' be pa Jerusalén. Ja tok xekaji rajo' ta q'ueje' ta cuq'uin ja
kach'alal pro eje'e' xa nquixbej qui' chwach canojel como matiquinimaj chi
arja' yukul chic ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
27 Pro ja Bernabé arja' c'amo'el rxin, xercojo' chiquewach ja rapóstol.
Xumaj rcholic chiquewach nak xuban ja Saulo tokori' tok xutz'at ja kajaw
Jesucristo pa bey in tok k'ilox rmal. In xuchol chiquewach chakaja' chi ja
Saulo ma xbej ta ri' xuya' rbixic ja rtzobal ja Jesús chiquewach ja winak ja
rec'o pa Damasco.

28 C'ac'ari' ja Saulo c'ul cumal ja kach'alal in xoc cachbil pa Jerusalén.
29 Arja' matixbej ri' nuya' rbixic ja rtzobal ja kajaw Jesús. Ja tok xuya'
rbixic chique ja raj Israel ja netzijon pa griego eje'e' xa nquech'a' tre ja nbij
in quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban tre chi rcamsaxic.
30 Ja c'a kach'alal tok xurkaj rbixic cuq'uin chi najo'xi ncamsaxi ja Saulo
eje'e' quec'amel pa Cesarea. Ja tok xe'ekaji pa Cesarea quetakel chic pa Tarso.
31 Ja c'a riglesia eje'e' mchita pokon ban chique tanto chique ja rec'o chipan
ja departamento Judea in chique ja rec'o chipan ja departamento Galilea
in chique chakaja' ja rec'o chipan ja departamento Samaria. Xeq'uiy más
chipan ja rtzobal Dios. Nquixbej qui' chwach ja kajaw Dios. Ja rEspíritu Santo
arja' to'o quixin in xebe más pa nim rmal.

* * * * * * * * * *

32 Ja c'a Pedro arja' ni c'o wi' viaje nuban chi quik'iloxic ja kach'alal. Xuban
jutij be cuq'uin ja kach'alal ja rec'o chipan ja tinamit Lida.
33 Ja tok xekaji tri' c'o wi' jun achi xuwil Eneas rubi'. Ja c'a rEneas arja'
tuban waxaki' juna' tiq'ueje' chwach rwarbal como siquirnak.
34 Ja c'a Pedro xbij tre: —Eneas, camic ja Jesucristo natrtzursaj. Catyictaji,
tachomij ja rawarbal, ne' tre. In queri' xuban ja rEneas yictaji.
35 Canojel ja winak ja rec'o pa Lida e cachbil chakaja' ja rec'o pa Sarón
eje'e' quetz'at ja rEneas chi tzuri. Rmalc'ari' ja tok queq'uex quina'oj in yuke'
quec'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo.

* * * * * * * * * *

36 C'o c'a jun kach'alal ixok chipan ja tinamit Jope, Tabita rubi'. Ja chipan
ja tzobal griego, Dorcas rubi'. Ja c'a Dorcas arja' ni c'o wi' ja rutzil rbanon, ni
c'o wi' nuya' chique ja winak ja c'o rjawaxic chique.
37 Ja Pedro c'a c'o na chipan ja tinamit Lida ja tok chaka jalal xoc ryobil
ja Dorcas in cami. Quijosk'ij ja rcuerpo. Ja tok josk'taj cumal queya' pa jun
cuarto ja c'o pa ca'i' piso.
38 Ja tinamit Lida xa ma nim ta rcojol ruq'uin ja tinamit Jope. Ja c'a
kach'alal ja rec'o pa Jope como cotak chi pa Lida c'o wi' ja Pedro ec'o ca'i'
achi'i' xequetakel ruq'uin chi nequisiq'uij. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin ja Pedro
quewa' quibij tre ri': —Camic natsiq'uix pa Jope pro chanim, xeche' tre.
39 Yictaji ja Pedro in be chiquij. Ja c'a tok xekaji c'amarel chipan ja cuarto
ja bar c'o wi' ja camnak. Ec'o c'a jule' ixoki' tri' e malcani', eje'e' quimajon
ok'ej, quemaj rc'utic chwach ja Pedro nojel ja tziak ja rbanon can ja Dorcas.
40 Ja c'a Pedro arja' xerlasajel canojel ja rec'o chipan ja cuarto. Ja tok
xelastajel rmal xuque'e in xuban jun oración. C'ac'ari' be ruq'uin ja camnak
in quewa' xbij ri': —Tabita, catyictaji, ne' tre. Ja c'a Dorcas arja' xujak rwach
in tok xutz'at ja Pedro tz'abe' nojoj.
41 Ja c'a Pedro xuchap chi ruk'a' in xuyic. C'ac'ari' xersiq'uij ja malca'n
tak ixoki' e cachbil ja jule' chic kach'alal in xuc'ut ja Dorcas chiquewach pro
c'astajnak chic.
42 Xel rbixic ja bantaji nojel nat nakaj chipan ja tinamit Jope in e q'uiy ja
winak yuke' quec'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo rmal.
43 Ja c'a Pedro arja' q'ueje' chi na jun tiempo pa Jope. C'o jun achi tzacol
tz'um Simón rubi', ruq'uin q'ueje' wi'.

10

1 C'o c'a jun achi chipan ja tinamit Cesarea, Cornelio rubi', arja' capitán
quixin jun moc soldado bina'an chique e aj Italia.

2 Ja c'a Cornelio congana nuban respetar ja Dios, arja' e rachbil canojel ja
rec'o pa rochoch ni nquixbej wi' qui' chwach ja Dios. Ni c'o wi' ayuda nuya'
chique ja winak in xajutij rmajon rbanic ja roración chakaja'.
3 Xuban c'a jutij ja Cornelio a las tres la xin takak'ij c'oli ja xutz'at cani' pan
achic' pro bien claro xutz'at, c'o jun ángel xin Dios xurkaj ruq'uin:
—Cornelio, ne'xi rmal ja ángel.
4 Ja c'a Cornelio kas xtz'elwachij ja ángel, congana nxbej ri' in xbij tre:
—Wajaw ¿nak nawajo' chwe? ne' tre. Ja c'a ángel quewa' xbij chic tre ri':
—Ja Dios arja' bien rotak nojel ja roración abanon, bien rotak nojel ja
rayuda ja raya'on chique ja winak, jari' ni matimestaj wi'.
5 Camic que'ataka'el jule' achi'i' chipan ja tinamit Jope chi nequisiq'uij ja
rachi rbina'an Simón ja c'o chic jun rubi' Pedro.
6 Ruq'uin jun achi tzacol tz'um c'o wi', Simón rubi' arja' chakaja'. Chi'
mar c'o wi' rochoch. Ja Pedro tok xturkaj awq'uin arja' nbin chawe nak c'o
rjawaxic chawe chi naban, ne' tre ja Cornelio.
7 Be ja ángel. Ja c'a Cornelio ec'o ca'i' ajsamajela' xersiq'uij cachbil jun
soldado. Ja soldado arja' jun chique ja nij ec'o wi' ruq'uin ja Cornelio chi rto'ic
in congana nuban respetar ja Dios.
8 Ja c'a Cornelio tok xe'urkaj ruq'uin xuchol chiquewach nojel ja bix tre
rmal ja ángel. C'ac'ari' xerutakel chipan ja tinamit Jope.
9 Ja c'a chi rcab k'ij pa tak nc'ajk'ij quimajon binem, xajalal maja'n que'ekaj
chipan ja tinamit. Jari' misma hora jote'e ja Pedro parwi' ja terraza rxin ja
jay ja bar c'o wi' chi nerbana' jun oración.
10 In majtaj rmal rk'ak'anil rupan. Kas c'a majtajnak rchomarsaxic ja
ralmuerzo ja tok c'oli ja xutz'at cani' pan achic'.
11 Quewa' ja xutz'at ri', jaktaji ja caj in c'oli ja xutz'at cani' jun nimlaj manta
ntajini nkajto chicaj, ruyon jequeli in jotol chicaj ja quiji' rutza'm.
12 Ec'o jule' chicop chipan ja manta pro nojel quewach ja chicop. Ec'oli ja
cajcaj cakan, ec'oli ja nquichararaj qui', ec'oli chakaja' ja nerupup chicaj.
13 Ja c'a Pedro tok xerutz'at ja chicop c'o jun kulaj xc'axaj, quewa' nbij ri':
—Pedro, catyictaji, que'acamsaj ja chicop in que'ati'a', ne'e ja kulaj tre.
14 —Wajaw, mta moda xquenuti' ta ja jule' chicop le' como anin majutij
enti'on ta ja chicop ja xajan nekati' ja rok aj Israel como cani' nbij ja ley xin
Dios, ne'e ja Pedro.
15 Tzijon chic jutij ja kulaj:
—Pro jari' Dios rchomin chic, ma xajan chi ta. Ja wi ma xajan chi ta chwa
Dios ma tabij chi ta atat tre chi xajan, ne' tre ja Pedro.
16 Oxi' mul bix queri' tre ja Pedro c'ac'ari' jote'e ja manta chicaj.
17 —¿Nak tibij c'awa' ja c'a xintz'at ri'? ne' kaj ja Pedro pa ranma. Ja c'a
rachi'i' ja retakonel rmal ja Cornelio eje'e' quimajon rc'axaxic chi tak jay bar
c'o wi' rochoch ja Simón. Ja Pedro arja' kas rmajon ch'oboj ja tok xe'ekaji ja
rachi'i' chi'jay:
18 —¿La wawe' c'o wi' jun achi Simón rubi' ja c'o chic jun rubi' Pedro?
xeche'oc ja chi'jay.
19 Ja c'a Pedro arja' c'a rmajon na rch'obic ja xutz'at ja tok c'oli bix tre rmal
ja rEspíritu Santo quewari':
—Ec'ol oxi' achi'i' natquicanoj.
20 Camic catkaj cuq'uin, que'awachbilajel pro ma taxbej ta awi' como anin
intakyonpi quixin. Queri' bix tre.
21 Ja c'a Pedro arja' kajto cuq'uin ja rachi'i':
—Anin in Pedro ja ninecanoj. ¿Nak newajo' chwe? ne' chique.

22 —Ajoj oktakonto awq'uin rmal jun capitán Cornelio rubi'. Arja' con-
gana utzlaj achi in nxbej ri' chwach ja Dios. Congana utz ntz'at cumal ja
rawach tak aj Israel pro ni canojelal. C'o c'a jun ángel xin Dios xbij tre chi
nutak asiq'uixic utzc'a chi natbe ruq'uin utzc'a chi nc'axaj nak ja xtabij tre.
Rmalc'ari' ja tok okpenak awq'uin camic, xeche' tre.
23 Ja c'a Pedro xerucoj pa jay in tri' xewar kaj wi'.

Ja c'a chi rcab k'ij be ja Pedro chiquij in ec'o chic jule' kach'alal ja raj Jope
xecachbilajel.
24 Ja c'a chi rox k'ij xe'ekaji pa Cesarea. Ja c'a Cornelio erayben in ec'o jule'
rch'alal erbanon invitar e cachbil ja utzlaj tak ramigo. Quimolon qui' chi
raybexic ja Pedro.
25 Ja Cornelio tok xe'ekaji ja Pedro chi rochoch arja' xelto pa jay chi
ne'urc'ulu'el. Ja tok xekaj cuq'uin xuque' chwach ja Pedro in xumaj rya'ic
ruk'ij.
26 Pro ja Pedro xuyic in quewa' xbij tre ri': —Catyictaji, ma catxuque' ta
chinwach como anin xa in winak, xa ok junan awq'uin, ne' tre ja Cornelio.
27 Kas quimajon tzij ruq'uin ja Cornelio ja tok xe'oc pa jay in e q'uiy ja
winak xerutz'at ja quimolon qui' chipan ja jay.
28 Xumaj tzij cuq'uin, quewa' xbij chique ri':

—Ixix ewotak chi ja kareligión ajoj ja rok aj Israel nuc'ut chikawach chi
xajan nokoc ewachbil ja ma ix aj Israel ta owi nokoc pa tak ewochoch. Pro
ja Dios arja' xuc'ut chinwach chi ma yatal chi ta chwe xtinbij chi ta tre jun
winak chi xajan nwachbilaj xa nak ta chi winakil.
29 Rmalc'ari' anin tok tak nsiq'uixic ni majun xinbij ta chique ja xec'amo
wxin pro xinpeti chanim. Camic tebij chwe nak tre tok xinesiq'uij, ne'e ja
Pedro chique.
30 Ja c'a Cornelio xbij tre ja Pedro:

—Camic xuban quiji' k'ij quitakawa' hora ri' inc'o pa jay nmajon rbanic ja
rayuno in chakaja' nmajon rbanic ja roración ja xin a las tres xin takak'ij.
Chaka jalal tok c'o jun achi winakar chinwach, c'o jun tziak rcojon congana
ruch'a'.
31 Xumaj tzij wq'uin, quewa' xbij chwe ri': —Cornelio, ja Dios arja' rc'axan
ja roración abanon in ma rmestan ta nojel ja rayuda ja raya'on chique ja
winak.
32 Camic que'ataka'el jule' achi'i' chipan ja tinamit Jope chi nequisiq'uij ja
rachi Simón rubi' ja c'o chic jun rubi' Pedro. Ruq'uin jun achi tzacol tz'um
c'o wi' Simón rubi' chakaja'. Chi' mar c'o wi' rochoch. Ja Pedro tok xturkaj
awq'uin arja' ntzijon awq'uin. Queri' xbij chwe.
33 In queri' xinban, xintakla'el asiq'uixic chanim in maltiox chawe ja
xatpeti. Ja camic kamolon ki' wawe' chwach ja Dios kanojel utzc'a chi
nkac'axaj ja nabij chake ja binto chawe rmal ja Dios, ne'e ja Cornelio tre.

* * * * * * * * * *

34 Ja c'a Pedro arja' xumaj tzij, quewa' xbij ri':

—Camic bien nch'obtaj mwal chi ja Dios ma jun ta itzel nutz'at in ma jun ta
utz nutz'at.
35 Pro ja nuban, wi nkaxbej ki' chwach, wi ti rubey nkaban chwach jari'
nokruc'ul xa nak ta chi tinamital okc'o wi'.
36 Xutakto ja Jesucristo ja kajaw kanojelal ja rok winak, kuq'uin ajoj
xutakto wi' ja rok aj Israel chi xurya'a' rbixic ja utzlaj tzij chake ja rc'amonto
quicotemal.

37 Ixix bien ewotak ja utzlaj tzij chi xel rbixic nojel nat nakaj chipan ja
departamento Judea, majtajto rbixic chipan ja departamento Galilea tokori'
tok Juan Bautista rbin chic chique ja winak chi rjawaxic neban bautizar.
38 Bien ewotak nak xuban ja Jesús ja raj Nazaret chi Dios cha'o rxin, xutakto
ja rEspíritu Santo ruq'uin in congana poder xuya' tre. Bien ewotak chi be
nat nakaj ja Jesús cuq'uin ja winak, solo utzil nuban chique in nertzursaj ja
quitijon pokon pa ruk'a' ja diablo. Queri' xuban como ja Dios c'o ruq'uin.
39 Ajoj ja rok apóstol katz'aton nojel ja xuban ja Jesús chipan ja tinamit
Jerusalén in chipan ja jule' chic tinamit kaxin ja rok aj Israel in camic
kamajon rbixic. Ja Jesús arja' camsax chwach cruz
40 pro ja c'a chi rox k'ij ja Dios xuyic chipan ja camíc in xuya' tre chi xuc'ut
ri' chikawach.
41 Ma chiquewach ta canojel ja xuc'ut wi' ri' pro chikawach ajoj ja
rokcha'on rmal ja Dios utzc'a chi nkaya' rbixic ja rc'astajic como ajoj tok
c'astajnak chic chiquicojol camnaki' xokwa' chi na ruq'uin.
42 C'ac'ari' xokrutakel cuq'uin ja winak utzc'a chi nkaya' rbixic ja utzlaj tzij
chique utzc'a chi nkabij chique chakaja' chi ja Dios arja' cojyon rxin como
K'etol Tzij pa quewi' canojelal ja winak chi ec'asli chi e camnaki'.
43 Canojel ja rojer tak profeta quewa' quitz'iban can tre ri': —Xa nak ta
nyuke' quec'u'x ruq'uin jari' necuytaji, pa rubi' arja' ncuytaji ja quil quemac,
queri' quitz'iban can, ne'e ja Pedro chique.

* * * * * * * * * *

44 C'a rmajon na tzij ja Pedro ja tok chaka jalal kajto ja rEspíritu Santo
cuq'uin canojel ja quimajon rc'axaxic ja nbij.
45 Ja c'a kach'alal ja raj Israel ja rerachbilanto ja Pedro eje'e' congana
c'asc'o'i quetz'at ja bantaji como ja rEspíritu Santo kajto cuq'uin ja ma e aj
Israel ta chakaja'.
46 Como ja ma e aj Israel ta eje'e' quimajon tzij chipan jule' chic tzobal ja
ma cotakin ta, quimajon rya'ic ruk'ij ja Dios.
47 Ja c'a Pedro quewa' xbij chique ja rachbil ri': —Camic ni utz wi' neban
bautizar jawa' winak ri' como kajnakpi chic ja rEspíritu Santo cuq'uin ja cani'
kajto kuq'uin ajoj nabey, ne' chique.
48 C'ac'ari' xbij chique ja Cornelio: —Camic quixban bautizar pa rubi' ja
Jesucristo, ne' chique. Ja c'a tok xebantaj bautizar quic'utuj jun utzil tre ja
Pedro chi nq'ueje' jun ca'i' k'ij cuq'uin.

11

1 Ja c'a rapóstol e cachbil ja jule' chic kach'alal ja rec'o chipan ja departa-
mento Judea eje'e' xekaj rbixic cuq'uin chi ja ma e aj Israel ta quinimaj ja
rtzobal Dios.
2 Meloji ja Pedro pa Jerusalén. Ja tok xekaji ec'oli ja raj Israel quemaj
rch'a'ic tre ja xuban, eje'e' ri' ja nebini chi rjawaxic neban circuncidar ja
kach'alal ja ma e aj Israel ta,
3 quewa' quibij tre ri':
—¿Nak c'a tre ja tok xatbe pa cochoch jule' winak ja ma e aj Israel ta, nak tre
tok xatwa' cuq'uin? xeche' tre.
4 Ja c'a Pedro arja' xumaj rcholic chiquewach nak rbanic nojel ja bantaji,
quewa' xbij chique ri':
5 —Anin inc'o chipan ja tinamit Jope, kas nmajon rbanic jun oración ja tok
c'oli ja xintz'at cani' pan achic', c'oli ja xintz'at cani' jun nimlaj manta ntajini
nkajto chicaj, ruyon jequeli in jotol chicaj ja quiji' rutza'm.

6 Kas nmajon rtz'elwachixic ja manta ja tok ec'o jule' chicop xenutz'at
chipan pro q'uiy quewach ja chicop. Ec'oli ja cajcaj cakan, ec'oli ja neti'oni,
ec'oli ja nquichararaj qui' in ec'oli chakaja' ja nerupup chicaj.
7 C'ac'ari' c'o jun kulaj xinc'waxaj, quewa' xbij chwe ri': —Pedro, catyictaji,
que'acamsaj ja chicop in que'ati'a', ne' chwe.
8 Pro anin xinbij tre: —Wajaw, mta moda xquenuti' ta ja jule' chicop le'
como anin majutij enti'on ta ja chicop ja xajan nekati' ja rok aj Israel como
cani' nbij ja ley xin Dios, queri' xinbij tre.
9 Pro tzijon chic jutij ja kulaj: —Pro jari' Dios rchomin chic, ma xajan chi ta.
Ja wi ma xajan chi ta chwa Dios ma tabij chi ta atat tre chi xajan, ne' chwe.
10 Oxi' mul bix queri' chwe c'ac'ari' jote'e ja manta chicaj.
11 Jari' misma hora ec'ol oxi' achi'i' ja xe'ekaji ja bar inc'o wi', etakonel chi
ncanoxic, e'elnakel pa Cesarea.
12 C'ac'ari' ja rEspíritu Santo arja' xbij chwe: —Camic que'awachbilajel
ja rachi'i' pro ma taxbej ta awi', ne' chwe. Queri' xinban xinbe e wachbil
chakaja' ja waki' kach'alal ja ne'etz'at wawe' ri'. Ja c'a tok xokekaji xokoc pa
rochoch jun achi Cornelio rubi'.
13 Ja c'a Cornelio arja' xumaj rcholic chikawach nak ja rtz'aton como c'o
jun ángel xutz'at pa'l pa rochoch, quewa' bix tre rmal ja ángel ri': —Camic
que'ataka'el jule' achi'i' chipan ja tinamit Jope chi nequisiq'uij ja rachi Simón
rubi' ja c'o chic jun rubi' Pedro,
14 arja' c'o jun utzlaj tzij nbij chawe in nawil ja totajem xin Dios rmal e
awachbil ja rec'o pan awochoch, ne'xi ja Cornelio cha, rmal ja ángel.
15 Ja c'a tok xinmaj rbixic ja utzlaj tzij chique chaka jalal tok kajto ja
rEspíritu Santo cuq'uin ja cani' kajto kuq'uin ajoj nabey.
16 C'ac'ari' xurkaj chwe ja rbin can chake ja kajaw Jesucristo quewari': —Ja
Juan Bautista ya' xucoj ja tok xeruban bautizar ja winak, ja c'a rixix ntakto
na ja rEspíritu Santo ewq'uin in jari' nixbanbex bautizar, ne' chake.
17 Como ja Dios xutakto ja rEspíritu Santo cuq'uin eje'e' ja cani' xuban ajoj
chake ja tok yuke' kac'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo ¿nak c'a inocnak wi'
anin nech'ob ixix ja xtinch'a' ta ja nuban ja Dios? Queri' xbij ja Pedro chique.
18 Ja c'a tok bix queri' chique mchita quibij tre ja Pedro. Quemaj rya'ic
ruk'ij ja Dios, quewa' quibij ri': —Ni katzij wi' chi ja ma e aj Israel ta yatajnak
chique eje'e' chakaja' rmal ja Dios chi nqueq'uex quina'oj in nqueya' can ja
ritzelal in nquewil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, xeche'e.

* * * * * * * * * *

19 Ja tok camsaxi ja rEsteban majtaj chic rbanic pokon chique ja jule' chic
kach'alal. Rmalc'ari' ja tok ec'oli chique xechictaji, xebe nat, jule' xebe pa
Fenicia, jule' chic xebe pa Chipre in jule' chic xebe pan Antioquía. Ja tok
xe'ekaji quemaj rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo pro xa queyon chique ja
cach tak aj Israel quibij wi'.
20 Pro ec'o jule' chique, nic'aj e aj Chipre in nic'aj chic e aj Cirene, eje'e' tok
xe'ekaj pan Antioquía quemaj tzij cuq'uin ja ma e aj Israel ta in queya' rbixic
ja kajaw Jesucristo chique.
21 Ja poder rxin ja kajaw Dios c'o cuq'uin in e q'uiy ja winak yuke' chic
quec'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo in queya' can ja rojer tak costumbre ja
quiniman.
22 Ja c'a riglesia ja rec'o pa Jerusalén xekaj rbixic cuq'uin ja bantaji in
quetakel ja Bernabé pan Antioquía.
23 Ja c'a Bernabé tok xekaj pan Antioquía xutz'at chi congana samajnak ja
rutzil xin Dios pa tak canma ja winak, congana quicot rmal in quewa' xbij

chique ri': —Cow quixpe'i, maxta teya' can ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo.

24 Queri' xbij ja Bernabé como arja' utzlaj achi, nojnak ja rEspíritu Santo pa ranma, congana yukul ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo in e q'uiy ja winak yuke' quec'u'x ruq'uin ja Kajaw rmal.

25 C'ac'ari' be ja Bernabé pa Tarso chi rcanoxic ja Saulo.

26 Ja tok xuwil xuc'amto pan Antioquía. Jun juna' xeq'ueje' tri' cuq'uin ja riglesia, e q'uiy ja winak xequitijoj tre ja rtzobal Dios. Tri' pan Antioquía kas winakar wi' jun bi'aj ja bina'ax chique ja kach'alal, e cristiano bina'ax chique.

27 Jari' tiempo ec'o jule' profeta xe'elel pa Jerusalén xebe pan Antioquía.

28 Ja c'a tok xe'ekaji c'o jun chique Agabo rubi', arja' pe'i chiquewach ja kach'alal in xbij chique ja bin tre rmal ja rEspíritu Santo, quewa' xbij chique ri': —C'o jun nimlaj wa'al penak chwach ja rwach'ulew, ne' chique. In queri' xuban c'o jun nimlaj wa'al peti pa rtiempo ja Claudio ja nimlaj rey xin Roma.

29 Ja c'a kach'alal ja rec'o pan Antioquía eje'e' quech'ob chi nquetakel jun ayuda chique ja kach'alal ja rec'o pa Judea: —Nkaya' jani' nokcowini nkaya' chikajujunal, xeche'e.

30 In queri' queban, quetakel ja Bernabé rachbil Saulo chi eje'e' nequijacha' ja rayuda pa quek'a' ja ranciano ja repa'l chiquij ja kach'alal ja rec'o pa Judea.

12

1 Chipan ari' tiempo ja rey Herodes ec'o jule' chique ja riglesia xumaj rbanic pokon chique.

2 Xutak rcamsaxic ja Jacobo tza'n espada, jari' Jacobo rnimal ja Juan.

3 Ja tok xutz'at chi nequicoti ja raj Israel rmal ja xuban tre ja Jacobo c'ac'ari' xutak chic rchapic ja Pedro tokori' tok majtajnak rbanic ja nmak'ij pascua ja tok c'oli ja caxlanway ntiji ja mta levadura ruq'uin.

4 Ja tok chaptaji ja Pedro xucoj pa che', ec'o quiji' moc soldado xujach pa quek'a' chi nquichajij, e cajcaj soldado ec'o chipan ja jujun moc. Ja nuch'ob ja Herodes noc'o na ja nmak'ij pascua nabey c'ac'ari' xtilasajto ja Pedro pa che' in nuk'et tzij trij chiquewach ja winak.

5 Queri' xuban ja Pedro, bien chajin pa che' cumal ja soldado pro ja riglesia eje'e' chijutij quimajon rbanic oración pa rcuenta.

* * * * * * * * * *

6 Ja tok xa jun k'ij chic nrajo' chi nk'ẹt tzij trij rmal ja Herodes c'o jun ángel rxin ja kajaw Dios takto chi rto'ic. Warnak ja Pedro chak'a', ec'o ca'i' soldado pa tak rxquin, bien ximon chi ca'i' cadena. Ec'o chic jule' soldado chakaja' eje'e' quimajon rchajixic ruchi' ja che'.

7 Chaka c'a jalal ja tok xekaji ja ángel ruq'uin ja Pedro, ni sakari pa che' rmal. Ja c'a ángel arja' xuchapoc pa rupox ja Pedro chi rc'asic in quewa' xbij tre ri': —Catyictaji pro ni chanim ri', ne' tre. Chaka jalal tok tzakel ja cadena chi ruk'a' ja Pedro.

8 In tzijon chic jutij ja ángel: —Tachomarsaj awi', tacojo' axajab, ne' chic tre. In queri' xuban ja Pedro ja cani' bix tre. —Camic tacojo' achaqueta in cattre' chwij, ne' chic jutij ja ángel tre ja Pedro.

9 Ja c'a Pedro arja' tre'to trij ja ángel pro matich'obtaj rmal ja wi katzij owi mani chi lasaxto. Ja nuch'ob arja' xa cani' jun achic' ja ntajini nuban.

10 Xek'ax chwach ca'i' lugar ja bar ec'o wi' soldado e chajinela'. C'ac'ari' xe'ekaji ja bar c'o wi' ruchi' ja che' ja ch'ich' ocnak ja c'o chi' bey. Ruyon jaktaj chiquewach in xe'elto. Ja c'a ángel tok queq'uis jun rmej bey chaka jalal tok xuya' can ja Pedro.

11 Ja c'a Pedro tok ch'obtaj rmal quewa' xbij kaj pa ranma ri': —Camic wotak
chi ja kajaw Dios c'o jun ángel rxin ja rtakonto chi nto'ic pa ruk'a' ja Herodes,
ja wach tak aj Israel matiya' chic quigana como eje'e' xa ncamic cayben, ne'e.
12 Ja tok ch'obtaj rmal nojelal c'ac'ari' be chi rochoch ja María. Jari' María
arja' rute' ja Juan ja c'o chic jun rubi' Marcos ne'xi. E q'uiy ja kach'alal
quimolon qui' pa rochoch ja María, quimajon rbanic oración.
13 Ja c'a Pedro tok xekaji xc'onc'o'oc ruchi' ja portón. C'o c'a jun xtan Rode
rubi', arja' xelto chi rtz'atic nak ja nc'onc'oni.
14 Ja tok xc'axaj chi rukul Pedro ja ntzijoni congana quicoti, sach rna'oj
rmal in ma xujak ta ja ruchi' portón chwach. Ja xuban, c'amc'ol ranim meloj
pa jay in xbij chique ja kach'alal chi c'oli ja Pedro pa'l chuchi' ja portón.
15 Pro ma xquinimaj ta ja bix chique rmal ja Rode:
—Xa atch'ujarnak, xeche' tre.
—Mni, ni katzij wi' chi arja', ne' chique.
—Ma arja' ta ari', xa ángel ari' ja nchajin rxin, xeche' chic tre.
16 Pro ja Pedro arja' xajutij rmajon rc'onc'oxic ja portón. Ja c'a tok quejak
chwach quetz'at chi Pedro in congana c'asc'o'i quetz'at.
17 Ja c'a Pedro xuban ruk'a' chiquewach chi nquicajba' tzij. Xumaj rcholic
chiquewach nak xuban ja kajaw Dios chi rlasaxic pa che'. C'ac'ari' xbij
chique: —Ja c'a xinbij chewe ri' tebij chic ixix tre ja Jacobo in chique chakaja'
ja jule' chic kach'alal, ne' chique. C'ac'ari' xelel cuq'uin, be cha jun lugar chic.
18 Ja c'a tok sakar kaj congana sach quina'oj ja soldado como ma cotak ta
ba la xoc wi' ja Pedro.
19 Ja c'a Herodes arja' xutak rcanoxic pro ni ma xuwil ta wi'. C'ac'ari' xuc'ot
quechi' ja soldado ja xechajin rxin ja Pedro pa che' pro como maquecowini
nquibij nak la bantaji chewi' tok xuya' jun orden chi necamsaxi. C'ac'ari'
xelel ja Herodes chipan ja departamento Judea in be chic chipan ja tinamit
Cesarea, tri' xeq'ueje' chi wi'.

* * * * * * * * * *

20 Chipan ari' tiempo penak ryewal ja Herodes chiquij ja winak ja rec'o
chipan ja ca'i' nación Tiro in Sidón. Eje'e' ri' winak pan Israel nquelok' wi' ja
nc'atzin chique chi nquetij pro ja Herodes matic'ayij chic chique. Pro eje'e'
xa jun quech'ob xebe ruq'uin ja Herodes chi nquichomij qui' ruq'uin. Ja
c'a tok xe'ekaji c'o jun achi Blasto rubi', arja' oficial chipan ja gobierno rxin
ja Herodes, queya' pwok tre utzc'a chi ntzijon pa quicuenta chwach ja rey
Herodes.
21 Ja c'a Herodes c'o jun k'ij xparti'ij ja xtitzijon wi' cuq'uin. Ja tok xerila' ja
k'ij ja Herodes arja' c'o buen tak tziak xucoj ja xin rey, tz'abe' chipan ja trono
in xumaj tzij cuq'uin.
22 Ja c'a winak tok quic'axaj ja nbij quemaj rakic quechi', quewa' quibij ri':
—Jala' ja nkac'axaj le' rukul jun dios, ma rukul ta jun achi, queri' quibij.
23 Chaka jalal tok pi jun ángel rxin ja kajaw Dios, xucoj jun yobil tre ja
Herodes como ja Herodes arja' xuya' lugar chique ja winak chi nqueya'
ruk'ij, ma ruk'ij ta ja Dios xuya'. Ja c'a yobil xoc tre ja Herodes quewa' rbanic
ri', ec'o jule' jut xetijo rxin in cam cumal ja jut.
24 Pro ja c'a rtzobal Dios jari' más chi na xel rbixic, más chi na e q'uiy ja
winak ja xeniman rxin.
25 Ja c'a Bernabé rachbil Saulo ja tok jachtaj can ja rayuda cumal xe'elel pa
Jerusalén, xebe chic pan Antioquía in quec'amel ja Juan ja c'o chic jun rubi'
nbixi Marcos.

13

1 Ja chipan ja riglesia ja c'o pan Antioquía ec'o jule' profeta in maestro.
Quewa' quebi' ri', Bernabé, Simón ja c'o chic jun rubi' nbixi Niger, Lucio ja
raj Cirene, Manaén ja re jun aq'uiyic ruq'uin ja Herodes ja gobernador xin
Galilea, in Saulo.
2 Queban c'a jutij quimolon qui' chi rya'ic ruk'ij ja Dios, quimajon rbanic
ja rayuno ja tok c'oli bix chique rmal ja rEspíritu Santo quewari': —Anin
encha'on ja Bernabé in Saulo chi rbanic jun samaj. Camic que'eparti'ij chi
nequibana' ja samaj, queri' bix chique.
3 C'ac'ari' quemaj rbanic jun oración. Ja c'a tok tzuri ja roración in tok
tzuri ja rayuno cumal queya' quek'a' pa quewi' ja Bernabé in Saulo chi
nequiparti'ij. C'ac'ari' xequetakel chi rbanic ja samaj.

* * * * * * * * * *

4-5 Queri' queban ja Bernabé in Saulo, xetakel rmal ja rEspíritu Santo, xebe,
xe'ekaj chipan ja tinamit Seleucia, cachbilanel ja Juan ja c'o chic jun rubi'
Marcos. Ja c'a Juan arja' neruto' chipan ja samaj. C'ac'ari' xe'oquel chipan jun
lancha, xebe chic chipan jun lugar Chipre rubi', c'o pa mar. Xe'ekaj chipan ja
tinamit Salamina ja c'o pa rcuenta Chipre. Tri' c'a quemaj wi' rbixic ja rtzobal
Dios pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nquemol wi' qui' ja raj Israel.
6 Xebe nat nakaj chipan ja lugar Chipre. Ja tok xe'ekaj chipan ja tinamit
Pafos tri' c'o wi' jun achi quewil aj Israel, Barjesús rubi'. Ja c'a Barjesús arja'
aj'itz. Arja' nbij chi profeta ocnak wi' pro xa banol engaño.
7 Nsamaj pa rcuenta ja gobernador xin Chipre. Ja c'a gobernador arja'
jun achi congana rna'oj, Sergio Paulo rubi'. Xutak quisiq'uixic ja Bernabé
in Saulo como c'o rgana nc'axaj ja rtzobal Dios.
8 Ja Barjesús arja' c'o chic jun rubi' nbix tre, Elimas ne'xi. Elimas tibij tzij
aj'itz. Ja c'a xuban ja raj'itz, ja tok xe'ekaji ja Bernabé in Saulo arja' xuch'a'
chique ja tijonem ja nqueya' utzc'a ja gobernador matiyuke' ruc'u'x ruq'uin
ja Jesucristo.
9 Ja Saulo arja' c'o chic jun rubi' nbix tre, Pablo ne'xi. Ja c'a Pablo nojnak ja
rEspíritu Santo pa ranma, kas xtz'elwachij ja raj'itz
10 in quewa' xbij tre ri': —Atat xa at banol engaño, xa at itzel achi, xa at
ralc'wal diablo, ni mta wi' agana ruq'uin ja rutzil. ¿Nak c'a tre ja tok nach'a' ja
rtzobal Dios? ¿Nak c'a tre ja tok mataya' lugar chique ja winak chi nquinimaj?
11 Camic natij na pokon pa ruk'a' ja kajaw Dios como natmoyiri in c'o jun
tiempo matatz'at chic ja sakil, ne' tre.
Ja c'a raj'itz tok bitaj queri' tre rmal ja Pablo ni jari' hora moyiri. C'ac'ari'
xumaj rcanoxic jun ja nyukenel rxin chi ruk'a'.
12 Ja c'a gobernador tok xutz'at chi xoc moy ja raj'itz yuke' ruc'u'x ruq'uin
ja Jesucristo como congana c'asc'o'i xc'axaj ja tijonem ja nqueya' ja Pablo in
Bernabé tre ja kajaw Dios.

* * * * * * * * * *

13 C'ac'ari' ja Pablo xe'oquel pa lancha, xe'elel chipan ja tinamit Pafos, xebe
chic chipan ja tinamit Perge ja c'o pa rcuenta Panfilia. Pro ja Juan Marcos
arja' xeruya' can, melojto ja pa Jerusalén.
14 Ja c'a Pablo in Bernabé tok xe'elel chipan ja tinamit Perge xebe chic
chipan ja tinamit Antioquía ja c'o pa rcuenta Pisidia. Ja tok xerila' ja
xula'nbal k'ij xe'oc chipan ja jay xin molbal ri'il in xetz'abe'e.

15 Majtaj rsiq'uixic ja rtzobal Dios ja tz'iban can rmal ja Moisés in cumal ja
jule' chic profeta. Ja tok siq'uitaji ec'o jule' oficial rxin ja jay xin molbal ri'il
eje'e' c'oli quetakel rbixic chique ja Pablo in Bernabé quewari':
—Kach tak aj Israel, wi c'o jun paxbanem newajo' nebij chique ja winak
nkaya' tiempo chewe camic, xeche'el chique.
16 Ja c'a Pablo arja' pe'i in xuban ruk'a' chiquewach ja winak utzc'a chi
nquicajba' tzij in quewa' xbij chique ri':
—Ixix ja rix kach tak aj Israel in ixix chakaja' ewanojelal ja nexbej ewi'
chwach ja Dios, tec'waxaj ja xtinbij chewe ri'.
17 Ja Dios kaxin ajoj ja rok aj Israel arja' xerucha' ja kati't kamama' ojer.
Xuya' chique chi xe'oc jun nimlaj tinamit tokori' ja tok xeq'ueje' pan Egipto.
Pro ma ja ta Egipto ja kas mero quitinamit in tok q'uiswani ja Dios arja'
congana xucoj rchok'ak' xerlasajto pa quek'a' ja raj Egipto.
18 Ja c'a tok xe'elto ja pan Egipto ca'winak juna' xeq'ueje' chipan ja lugar ja
chakijlaj ulew in congana itzelal queban tri' pro ja Dios arja' xucoch' nojelal.
19 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja rulew rbina'an Canaán ec'o wuku' tinamit ja
rec'o chic chipan pro ja Dios arja' xercamsaj chi e wuku' in ja rulew jari' xuya'
chique ja kati't kamama' como herencia.
20 Ja k'etbaltzij jari' xuya' pa quek'a' juesa'. Quiji' ciento juna' in nic'aj
xe'uc'ax cumal ja juesa'. Ja q'uisbal juez jari' ja rojer profeta Samuel.
21 C'ac'ari' quic'utuj jun rey tre ja Dios utzc'a ja k'etbaltzij nq'ueje' chic pa
ruk'a' ja rey. In queri' xuban ja Dios, xuya' chic ja k'etbaltzij pa ruk'a' ja
Saúl rc'ajol Sis. Ja Sis arja' riy rumam can ja Benjamín. Ja Benjamín arja'
jun chique ja cablajuj rc'ajol Jacob. Ca'winak juna' q'ueje'e ja Saúl chipan ja
k'etbaltzij.
22 Ja Dios tok xlasaj ja k'etbaltzij pa ruk'a' ja Saúl xucoj chic pa ruk'a' ja rey
David in quewa' xbij ri': —Anin congana nel nuc'u'x trij ja David ja rc'ajol
Isaí. Arja' nuban na cumplir ja nvoluntad xa nak ta ja nwajo' tre chi nuban.
Queri' xbij ja Dios, ne'e ja Pablo chique. In xbij chic chique:
23 —C'o jun riy rumam can ja David, Jesús rubi'. Ja c'a Jesús arja' takonto
rmal ja Dios chi kato'ic ja rok aj Israel como queri' tzujun can rmal ja Dios
ojer.
24 Ja Jesús tok maja'n tumaj ja rsamaj majtajnak chic rchomarsaxic rubey
rmal ja Juan Bautista como ja Juan quewa' nbij chique canojel ja winak ja raj
Israel: —Teq'uexa' ja rena'oj, teya'a' can ja ritzelal in quixban bautizar, ne'
chique.
25 Ja Juan Bautista tok xajalal maja'n tuq'uis ja rsamaj quewa' xbij chique ja
winak ri': —Anin ma in Cristo ta ja cani' nech'ob chwij. Ja Cristo arja' xajalal
maja'n tumaj ja rsamaj in más na nim ruk'ij arja' chinwach anin, nixtac'a
yatal ta chwij chi xtinquir ta rc'amal ja rxajab, ne' chique.
26 Ixix ja rix kach tak aj Israel ja rix riy rumam can ja kamama' Abraham
in ixix chakaja' ewanojelal ja nexbej ewi' chwach ja Dios, camic nbij chewe
chi ewxin ixix ja utzlaj tzij ja kamajon rbixic chewe ja rc'amonto ja totajem
xin Dios.
27 Como ja winak ja rec'o pa Jerusalén e cachbil ja k'etol tak tzij ja nebano
mandar quixin, eje'e' ma xch'obtaj ta cumal chi ja Jesús arja' ja To'onel ja
takonto rmal ja Dios nixtac'a ch'obtaj ta cumal chakaja' nak rbanic ja rtzobal
Dios ja tz'ibtal can ojer cumal ja profeta ja nsiq'uix pa tak quixquin pa tak
xula'nbal k'ij. Quic'utuj rcamic ja Jesús in tri' bantaj wi' cumplir ja tz'ibtal
can ojer cumal ja profeta.
28 Quicanoj ril ja Jesús in masqui mta ril pro quic'utuj rcamic tre ja Pilato.

29 Ja Jesús tok bantaj cumplir nojel ja tz'ibtal can tre c'ac'ari' kajsax chwach
cruz in xemuki.
30 Pro ja Dios arja' xuya' tre chi c'astaj chiquicojol camnaki'.
31 Ja c'a tok c'astajnak chic q'uiylaj k'ij q'ueje' chi na cuq'uin jule' discípulo,
eje'e' ri' ja xerachbilajel ja tok xe'elel pa Galilea in xebe pa Jerusalén in camic
quimajon rbixic chique winak nojel ja quitz'aton tre rc'aslemal ja Jesús.
32 Ja camic c'o jun utzlaj tzij kac'amonto chewe quewari', ja tzujux can
chique ja kati't kamama' ojer rmal ja Dios
33 jari' rbanon chic cumplir ja Dios pa katiempo ajoj ja rok quiy quemam
can como arja' xuyic ja Jesús chipan ja camíc. Cani' tz'ibtal can chipan ja
rtzobal Dios chipan ja rcab salmo quewa' nbij ja Dios tre ja Cristo ri': —Atat
at Walc'wal, camic xinc'ut chiquewach ja winak chi at Walc'wal, queri' xbij
tre.
34 In c'a c'o na más ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ja nuc'ut chikawach
chi ja Dios ojer rtzujun can chi nuya' na tre ja Cristo chi nc'astaji chiquicojol
camnaki' utzc'a chi matak'ayi ja rcuerpo, quewa' nbij ri': —Anin c'oli ja wutzil
nya' na pan ewi' ja cani' ntzujun tre ja rey David, ne'e ja Dios.
35 In jun chic ja rtz'iban can ja David tre ja Cristo, quewa' xbij ja David tre
ja Dios ri': —Ja cuerpo rxin ja Santilaj Awalc'wal wotak chi mta moda xtaya'
ta lugar tre chi xtak'ay ta, ne'e.
36 Ja c'a David tok xuq'uis ja samaj ja ya'on tre rmal ja Dios chi nuban bien
kotak chi cami in xak'ayi ja rcuerpo.
37 Pro ja cuerpo rxin ja Jesús jari' ma xak'ay ta como ja Dios arja' xuya' tre
chi c'astaji chiquicojol camnaki'.
38 Rmalc'ari' tok nkabij chewe kach tak aj Israel, bien tewotakij chi ja Jesús
ja kamajon rbixic chewe arja' ncuyuwi ja kil kamac ja rok winak.
39 Xa nak ta nyuke' ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari' nwasaxel libre chipan
ja ril rumac. Pro ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés jari' mta poder
rc'an chi xcatrlasajel ta chipan awil amac.
40 Rmalc'ari' tok nbij chewe, tebana' cuenta matzij tikajto chewij ja juicio
xin Dios ja cani' tz'ibtal can cumal ja profeta ojer, quewa' nbij ja Dios ri':
41 —Ixix ja rix yok'onela' bien tec'waxaj, congana c'asc'o'i xtetz'at ja tok
xtikaji ja nimlaj juicio chewij. Como anin c'o jun nimlaj milagro xtinban pan
etiempo ixix pro jari' matenimaj masqui c'o jun xtich'obo chewach. Queri'
rbin can ja Dios, ne'e ja Pablo chique.
42 Ja c'a tok xe'elto chipan ja jay xin molbal ri'il quewa' bix chique ja Pablo
cumal ja ma e aj Israel ta ri':
—Xquixpi chic jutz'it kuq'uin wukbix ja cha jun chic xula'nbal k'ij utzc'a
chi nech'ob chic jutij chikawach ja xabij chake camic, xeche'xi.
43 Ja c'a tok quipaxij qui' e q'uiy chique ja raj Israel e cachbil jule' chic
ja nquixbej qui' chwach ja Dios eje'e' xebe chiquij ja Pablo in Bernabé. Ja
c'a Pablo in Bernabé c'o jun paxbanem queya' chique quewari': —Maxta
temestaj ja rutzil xin Dios ja kach'ob chewach camic, xeche' chique.
44 Ja c'a cha jun semana chic ja tok xerila' ja jun chic xula'nbal k'ij xeyictaji
ja tinamit, xebe chi rc'axaxic ja rtzobal Dios.
45 Pro ja raj Israel tok quetz'at chi congana e q'uiy ja winak congana
quiakari ja canma. Quemaj rch'a'ic tre ja Pablo ja nbij in c'o jule' itzel tak
tzij quibij tre.
46 Ja c'a Pablo in Bernabé eje'e' matiquixbej qui' chiquewach, quewa' quibij
chique ri':
—Ni rjawaxic wi' chi chewe ixix kabij wi' ja rtzobal Dios nabey pro como
mta egana ruq'uin jari' nek'alasbej chi ma yatal ta chewe chi newil ja utzlaj

c'aslemal ja mta q'uisic trij. Rmalc'ari' ja tok nokbe chic cuq'uin ja winak ja
ma e aj Israel ta.
47 Como queri' bin chake rmal ja Dios chi nkaban cani' tz'ibtal can chipan
ja rtzobal Dios quewari': —At ncojon como jun luz ja nsakirsan quebey ja
winak ja ma e aj Israel ta utzc'a chi naya' rbixic ja totajem xin Dios chique
ja winak nojel nat nakaj chwach ja rwach'ulew. Queri' nbij ja Dios, ne'e ja
Pablo chique.
48 Ja c'a ma e aj Israel ta tok quic'axaj ja xbij ja Pablo janila xequicot rmal in
congana queya' ruk'ij ja rtzobal Dios. Ec'o jule' chique yuke' quec'u'x ruq'uin
ja Jesucristo. Queri' queban canojel ja recha'on rmal ja Dios chi nquewil ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
49 Ja c'a rtzobal Dios be nat nakaj chipan ja lugar.
50 Pro ja c'a raj Israel eje'e' xebe cuq'uin jule' ixoki' ja nqueban respetar
ja Dios ja nimak quek'ij in cuq'uin chakaja' ja principali' xin tinamit. Ja tok
xe'ekaj cuq'uin xequitakchi'ij chi neyictaj chiquij ja Pablo in Bernabé. In
queri' queban, xequilasajto chipan ja lugar.
51 Ja c'a Pablo rachbil Bernabé eje'e' quiquiraj can ja pokok rxin ja tinamit
ja c'o pa cakan jari' retal chi ja winak nquetij na pokon rmal ja mta quigana
ruq'uin ja utzlaj tzij xin Jesucristo. C'ac'ari' xebe chic chipan ja tinamit
Iconio.
52 Pro ja winak ja yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo eje'e' congana
nequicoti in nojnak ja rEspíritu Santo pa tak canma.

14

1 Ja c'a Pablo rachbil Bernabé ja tok xe'ekaj chipan ja tinamit Iconio xe'oc
chipan ja jay xin molbal ri'il quixin ja raj Israel. Quemaj rbixic ja utzlaj tzij
in congana e q'uiy ja winak yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo rmal tanto
chique ja raj Israel in chique ja ma e aj Israel ta chakaja'.
2 Pro ja raj Israel ja ma xeniman ta eje'e' xequitakchi'ij ja ma e aj Israel ta
utzc'a chi xa itzel nequetz'at ja kach'alal.
3 Rmalc'ari' tok ja Pablo rachbil Bernabé eje'e' xeq'ueje' na jun tiempo
chipan ja tinamit, nqueya' rbixic ja rtzobal Dios pro ni matiquixbej wi' qui'.
Quech'ob chiquewach ja winak nak rbanic ja rutzil xin Dios chi nucuy ja kil
kamac ja rok winak. Ja c'a Dios arja' xuya' chique ja Pablo in Bernabé chi c'o
jule' milagro queban utzc'a ja winak ncotakij chi ni katzij wi' ja nquibij.
4 Pro ja tinamit ca'i' queban, nic'aj quecoj qui' cuq'uin ja raj Israel ja ma
xeniman ta in nic'aj chic quecoj qui' cuq'uin ja rapóstol Pablo in Bernabé.
5 C'ac'ari' ja raj Israel e cachbil ja ma e aj Israel ta eje'e' quec'am qui' cuq'uin
ja k'etol tak tzij xin tinamit chi nequetz'uj ja Pablo in Bernabé in nequeq'uiak
tza'n abaj.
6 Ja c'a Pablo in Bernabé ja tok xekaj rbixic cuq'uin xe'anmaji, xebe chipan
ca'i' tinamit ja c'o pa rcuenta Licaonia, jun Listra rubi' in jun chic Derbe. In
xebe chakaja' pa tak lugar ja c'o chinakaj ja ca'i' tinamit.
7 Ja tok xe'ekaji quemaj rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo.

* * * * * * * * * *

8 C'o jun achi pa Listra arja' tz'ubuli, siquirnak rkan. Arja' ni pa ralaxic wi'
chi maticowini nbini, ni mta wi' jutij binnak ta nixtac'a jutz'it ta.
9 Arja' rmajon rc'axaxic ja ntajini nbij ja Pablo. Ja c'a Pablo arja' kas
xtz'elwachij ja rachi in xutz'at chi c'o yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chi
ntzuri.
10 Cow tzijon ruq'uin: —Catyictaji, ne' tre. Chaka c'a jalal tok yictaji in
xumaj binem.

11 Ja c'a winak tok quetz'at ja milagro ja xuban ja Pablo quemaj rakic
quechi', quemaj tzij chipan ja tzobal Licaonia: —Tetz'ata' mpe' le', e ca'i' ja
dios ekajnakto kuq'uin, e cani' winak neca'yi, xeche'e.
12 Quibij tre ja Bernabé chi arja' ja dios rbina'an Júpiter. In quibij tre ja
Pablo chi arja' ja dios rbina'an Mercurio como más ntzijoni ja Pablo.
13 C'o jun sacerdote rxin ja dios Júpiter in c'o jun templo chakaja'. Ja templo
tri' c'o wi' ja bar natoc wi' chipan ja tinamit. Tri' be wi' ja sacerdote, ec'o
wacax erc'amonel in jule' cotz'i'j chakaja'. Ja nrajo' ja sacerdote nercamsaj
ja wacax utzc'a chi arja' e rachbil ja winak nequitzujuj chiquewach ja Pablo
in Bernabé como jun sacrificio.
14 Pro ja rapóstol Bernabé in Pablo ja tok xekaj rbixic cuq'uin chi queri'
nbạn chique quemaj rakic quitziak jari' retal chi pokon nquena' ja nbạn
chique e cani' dios. C'amc'ol canim xebe, xe'oc chiquicojol ja winak, quemaj
rakic quechi' in quewa' quibij chique ri':
15 —¿Nak tre tok neban quewa' chake? Ajoj xa ok winak, xa ok junan
ewq'uin. Okpenak ewq'uin nurkabij chewe chi ne'eya' can awa' jule'
dios ri' ja mta ne'oc wi' in tiyuke' ec'u'x ruq'uin ja c'aslic Dios como arja'
winakarsani ja caj in rwach'ulew in mar chakaja'. Mta nak ta ja maquita
arja' winakarsyon.
16 Ja chipan ja rojer tak tiempo ja k'axnak can ja Dios xuya' lugar chique ja
winak ja rec'o pa tak nación chi nquinimaj ja quicostumbre, jule' costumbre
ja quiwinakarsaj nojoj queyon.
17 Pro ni c'o wi' ja xuban ja nk'alasbej chi c'o jun c'aslic Dios como ni c'o
wi' ja rutzil nuban, nkajsaj jab pa kawi', nuya' buen tak cosecha, nuya' ja
nc'atzin chake chi nkatij in nuya' quicotemal pa tak kanma. Queri' quibij ja
Pablo chique.
18 Pro masqui queri' quibij chique ni ma k'ilic ta wi' ncajo' como ja winak
ni c'o wi' quigana nquitzujuj jun sacrificio chiquewach.
19 Ec'o c'a jule' winak e aj Israel xe'ekaji pa Listra, jule' chique pan
Antioquía e'elnakel wi' in jule' chic chique pan Iconio e'elnakel wi'. Eje'e'
xequitakchi'ij ja winak chi nqueq'uiak ja Pablo tza'n abaj. Ja tok q'uiaktaj
cumal tza'n abaj quilasajto chipan ja tinamit. Cami ja Pablo ja nquech'ob
eje'e'.
20 Ja c'a Pablo tok quemol qui' ja kach'alal trij yictaji in xoc chic jutij chipan
ja tinamit. Ja c'a chi rcab k'ij e ca'i' ruq'uin ja Bernabé xebe chipan ja tinamit
Derbe.
21 Ja c'a tok xe'ekaji ja pa Derbe quemaj rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo in
e q'uiy ja winak yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo rmal. C'ac'ari' xemeloj
chic jutij chipan ja roxi' tinamit Listra, Iconio in Antioquía,
22 quemaj ryukbaxic quec'u'x ja kach'alal in c'o jule' paxbanem queya'
chique quewari': —Cow quixpe'i, maxta teya' can ja yukulbal ec'u'x ruq'uin
ja Jesucristo. Kanojel ja nokoc chipan ja gobierno xin Dios ni rjawaxic wi'
chi q'uiy rwach ja rpokonal npi na chakij rmal, xeche' chique.
23 Ja chipan ja jujun iglesia ec'o jule' anciano xequecha' can ja ne'uc'an
quixin ja kach'alal. Quemaj rbanic oración rachbil ayuno. Ja c'a tok tzuri
ja roración in ayuno cumal quewa' quibij can chique ja kach'alal ri': —Camic
yukul chic ec'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo, arja' ta xquixchajini, xeche' can
chique.

* * * * * * * * * *

24 C'ac'ari' xebe, xek'ax pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Pisidia in xe'ekaj
chipan ja tinamit Perge ja c'o pa rcuenta Panfilia.

25 Queya' rbixic ja rtzobal Dios chique ja winak ja raj Perge c'ac'ari' xebe
chic chipan ja tinamit Atalia.
26 Tri' xe'oquel wi' pa lancha, xebe chic pan Antioquía ja bar e'elnakel wi'
nabey tokori' tok xeban recomendar pa ruk'a' ja Dios chi rbanic ja samaj.
Como tzurnak chic ja samaj chewi' tok xemeloji pan Antioquía.
27 Ja c'a tok xe'ekaji xequemol ja kach'alal, quemaj rcholic chiquewach
nojel ja samaj ja xuban ja Dios ja tok queya' rbixic ja rtzobal in quech'ob
chiquewach chakaja' nak rbanon ja Dios chi rjakic quebey ja winak ja ma
e aj Israel ta utzc'a chi nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
28 Queri' queban, xeq'ueje' jun tiempo cuq'uin ja kach'alal pan Antioquía.

15

1 Ec'o c'a jule' achi'i' e'elnakel chipan ja departamento Judea, ebenak pan
Antioquía. Ja c'a tok xe'ekaji quemaj quitijoxic ja kach'alal, quewa' quibij
chique ri': —Ja wi ma quixban circuncidar ja cani' bin can chake rmal ja
Moisés chi nkaban jari' mta moda xtewil ta ja totajem xin Dios. Queri' quibij
chique.
2 Ja c'a Pablo in Bernabé eje'e' congana quech'a' chique ja rachi'i' ja tijonem
ja nqueya', congana chi tzij queban cuq'uin rmal. Ja c'a tok q'uiswani ja
Pablo in Bernabé e cachbil jule' chic kach'alal eje'e' xecha'i chi nebe pa
Jerusalén cuq'uin ja rapóstol in anciano utzc'a chi nequichomij ja problema
tre ja circuncisión.
3 Queri' queban, xetakel cumal ja riglesia, xek'ax pa tak tinamit ja c'o pa
rcuenta Fenicia in pa rcuenta Samaria chakaja'. Xa bar ta tri' nek'ax wi' ni
nqueya' wi' rbixic chique ja kach'alal chi ja winak ja ma e aj Israel ta queya'
can ja rojer tak costumbre ja quiniman nabey in yuke' quec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo in ja kach'alal congana xequicot rmal.
4 Ja c'a tok xe'ekaj pa Jerusalén xec'ul cumal ja rapóstol in anciano in cumal
ja jule' chic kach'alal. Quemaj rcholic chiquewach nojel ja samaj ja xuban ja
Dios tokori' tok xequiya'a' rbixic ja rtzobal chique ja winak ja ma e aj Israel
ta.
5 Pro ec'o jule' kach'alal e fariseo, eje'e' xeyictaji in quewa' quibij ri': —Ni
rjawaxic wi' chi nekaban circuncidar ja kach'alal ja ma e kach aj Israel ta, ni
rjawaxic wi' chi nkabij chique chi puersa nquinimaj ja ley xin Dios ja tz'ibtal
can rmal ja Moisés, xeche'e.
6 Ja c'a rapóstol e cachbil ja ranciano eje'e' quemol qui' chi rch'obic rij
rwach ja problema tre ja circuncisión,
7 congana chi tzij queban rmal. Ja tok q'uiswani yictaji ja Pedro in quewa'
xbij chique ri':
—Wach'alal, bien ewotak chi ja nabey tok kamajto ja samaj ri' ja Dios arja'
xinrucha' checojol, xinrutakel cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel ta utzc'a chi
xenya'a' rbixic chique ja utzlaj tzij xin Jesucristo utzc'a chi nyuke' quec'u'x
ruq'uin.
8 Ja Dios arja' bien rotak rwach ja kanma ja rok winak, xutakto ja rEspíritu
Santo cuq'uin eje'e' ja cani' xuban ajoj chake nabey jari' xc'utbej chiquewach
chi neruc'ul eje'e' chakaja'.
9 Ja Dios arja' ma jun ta utz nutz'at in ma jun ta itzel nutz'at pro xa junan
xuban chake chi ok ca'i' tinamit como arja' xch'ach'ojirsaj ja canma eje'e'
chakaja' rmal ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
10 Camic ¿nak c'a tre ja tok matenimaj ja rbanon ja Dios? Ja tok nebij
chique ja kach'alal chi puersa nquinimaj ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja
Moisés jari' cani' jun nimlaj ijka'm neya' chiquij. Ja c'a kati't kamama' eje'e'

ma xecowin ta quinimaj ta ja ley in nixtac'a ajoj ta okcowinnak ta kaniman chakaja'.

11 Pro ja rajoj bien kotak chi xa rmal ja rutzil ja nsipax chake rmal ja kajaw Jesucristo xa chewi' tok nkawil ja totajem xin Dios in queri' chique ja kach'alal ja ma e kach aj Israel ta chakaja'. Queri' xbij ja Pedro chique.

12 Canojelal ja quimolon qui' chipan ja lugar mchita tzij nqueban. Queya' chic quixquin tre ja nbix chique cumal ja Pablo in Bernabé. Ja c'a Pablo in Bernabé eje'e' quemaj rcholic chiquewach nojel ja xuban ja Dios ja tok xuya' chique chi c'o jule' nimak tak milagro queban chiquewach ja winak ja ma e aj Israel ta.

13 Ja c'a tok tzuri tzij cumal ja Pablo in Bernabé c'ac'ari' tzijon chic ja Jacobo, quewa' xbij ri':

—Wach'alal, teya'a' ewxquin tre ja xtinbij chewe ri'.

14 Ja kach'alal Simón Pedro arja' xuch'ob chikawach nak rbanic ja samaj ja xuban ja Dios chiquicojol ja ma e aj Israel ta ja tok majtajto ja samaj, ec'o jule' chique xerucha' chi xe'oc e tinamit xin Dios.

15 Jari' bien nuc'am ri' ruq'uin ja tz'ibtal can cumal ja rojer tak profeta chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij ja Dios ri':

16 —Ja c'a tok xtibantaj cumplir nojel awa' wari' c'ac'ari' xquinmeloj chic jutij cuq'uin ja riy rumam can ja David chi quichomarsaxic. Ja camic e cani' jun templo ja benak chi tok'ulew, xa yojtajnak ja quic'aslemal. Pro anin nchomarsaj na ja quic'aslemal ja cani' nbạn tre jun templo tok yojtajnak in nchomarsax chi na jutij.

17 Queri' nban chique utzc'a chi ninquinimaj chic chakaja' ja winak ja rencha'on chiquicojol ja ma e aj Israel ta.

18 Queri' nbij ja kajaw Dios in jari' ni rk'alasanto wi' ojer. Queri' nbij ja rtzobal Dios, ne'e ja Jacobo chique. In xbij chic chique:

19 —Como queri' nbij ja Dios mejor ma quekanak ta ja winak ja ma e kach aj Israel ta ja neniman rxin ja Dios.

20 Xarwari' nkaban, nkatakel rbixic cuq'uin chi ma tiqueti' ta ja ti'ij ja tzujun chiquewach cachbal tak winak owi chwach rachbal tak nakun. In jun chic, ma que'oc ta cuq'uin ixoki' ja ma e quixjayilal ta in ja rixoki' chakaja' ma que'oc ta cuq'uin ja rachi'i' ja ma e quichajilal ta. In jun chic, ma tiqueti' ta ja ti'ij ja wi ma elnak ta rquiq'uel ja chicop. In jun chic, ma tiqueti' ta ja quic'.

21 Queri' nkabijel chique como ja ley xin Moisés ojer majtajnakto rbixic pa tak tinamit pro nojel tinamit. Nojel tak xula'nbal k'ij ni c'o wi' ja ley xin Moisés nsiq'uixi pa tak jay xin molbal ri'il kaxin ja rok aj Israel. Queri' xbij ja Jacobo chique.

22 Ja c'a rapóstol e cachbil ja ranciano e cachbil chic canojel ja kach'alal eje'e' xa jun quech'ob, ec'o ca'i' kach'alal xequecha' chi nebe pan Antioquía, necachbilajel ja Pablo in Bernabé, jun Judas rubi' ja c'o chic jun rubi' Barsabás ne'xi, in jun chic Silas rubi'. Ja c'a Judas in Silas eje'e' nimak quek'ij chiquicojol ja kach'alal.

23 C'ac'ari' banel jun carta, ya'el chique ja Pablo, quewa' bixel chipan ri':

—Ajoj ja rok apóstol e kachbil ja ranciano e kachbil chic canojel ja kach'alal nkatakel rutzil ewach ja rix kach'alal ja ma ix aj Israel ta ja rixc'o pan Antioquía in pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Siria in pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Cilicia.

24 Kach'alal, xurkaj rbixic kuq'uin chi ec'o jule' achi'i' ja xe'elel chikacojol, xebe ewq'uin xequibij chewe chi rjawaxic chi nixban circuncidar in puersa nenimaj ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. Queri' quibij chewe,

quicapujsaj ec'u'x in quesach ena'oj. Pro kach'alal, ma ajoj ta xoktako'el quixin.
25 Rmalc'ari' ja tok kamol ki' in xa jun kach'ob, ec'o ca'i' kach'alal xekacha' chi nebe ewq'uin, necachbilajel ja chak'laj tak kach'alal Bernabé in Pablo.
26 Ja Bernabé in Pablo c'o je'e quiya'on qui' pa camíc rmal ja kajaw Jesucristo.
27 Ja Judas in Silas eje'e' ja ca'i' kach'alal ja nekatakel ewq'uin, eje'e' nech'obo chewach nak rbanic ja katz'iban chipan awa' jun carta ri'.
28 Como ja rEspíritu Santo arja' nbini chi xa jun ca'i' punto ja rjawaxic chi nkaya' chi ekul in ma rubey ta xtikaya' ta cani' jun nimlaj ijka'm chewij in queri' nkach'ob ajoj chakaja'.
29 Quewa' ja punto ja nkaban recomendar chewe ri', ma teti' ta ja ti'ij ja tzujun chiquewach cachbal tak winak owi chwach rachbal tak nakun. In jun chic, ma teti' ta ja quic'. In jun chic, mateti' ta ja ti'ij ja ma elnakel ta rquiq'uel ja chicop. In jun chic, ma quixoc ta cuq'uin ixoki' ja ma ewixjayilal ta in ixix ja rix ixoki' ma quixoc ta cuq'uin achi'i' ja ma ewachajilal ta. Ja wi nek'il ewi' chi rbanic ja c'a kabij chewe ri' jari' utz ja neban. Tebana' cuenta ewi', Dios ta xquixchajini. Queri' ja bixel chipan ja carta.
30 C'ac'ari' xetakel ja Pablo. Ja c'a tok xe'ekaj pan Antioquía xequemol ja kach'alal in quejach ja carta chique.
31 Ja c'a kach'alal ja tok quisiq'uij ja carta congana xequicoti como congana yukbax quec'u'x rmal.
32 Ja Judas in Silas eje'e' e profeta in congana paxbanem queya' chique ja kach'alal, quicowirsaj más quec'u'x chipan ja rtzobal Dios.
33 Tri' xeq'ueje' na wi' jun tiempo. C'ac'ari' quech'ob chi nemeloji ja pa Jerusalén cuq'uin ja kach'alal ja retakyonpi quixin. Ja tok xajalal maja'n quebe bix chique cumal ja kach'alal: —Tebana' jutz'it cuenta ewi', Dios ta xquixchajini, xeche'xi.
34 Pro ja Silas arja' xuch'ob chi nq'ueje' can na cuq'uin.
35 Ja c'a Pablo in Bernabé eje'e' xeq'ueje' chi na pan Antioquía chakaja'. Eje'e' e cachbil jule' chic kach'alal xequitijoj ja winak in queya' rbixic ja rtzobal ja kajaw Dios.

* * * * * * * * * *

36 Xeq'ueje' na jun tiempo tri' pan Antioquía. C'ac'ari' ja Pablo xbij tre ja Bernabé:
—Jo' chic jutij chi quik'iloxic ja kach'alal ja ma e aj Israel ta ja rec'o pa tak tinamit ja bar kaya' wi' rbixic ja rtzobal ja kajaw Dios. Jo' que'ekatz'ata' nak quibanon, ne' tre.
37 Ja c'a Bernabé arja' nrajo' chi nquec'amel ja Juan ja c'o chic jun rubi' nbix tre Marcos ne'xi.
38 Pro ja Pablo quewa' xbij tre ri':
—Ma utz ta nkac'amel ja Juan como arja' xuban chake jutij xokruya' can pa Panfilia in ma xokrachbilaj chi ta tre ja samaj xin Dios ja xekabana', ne' tre.
39 Congana quech'ob rij rwach nak nqueban tre ja Juan. Ja tok q'uiswani queban ca'i' rmal como ma junan ta nquech'ob tre. Ja Bernabé arja' xuc'amel ja Marcos, xe'oquel pa lancha, xebe chipan ja lugar rbina'an Chipre.
40 Ja c'a Pablo arja' xcanoj ja kach'alal Silas. Ban oración pa quicuenta cumal ja kach'alal: —Dios ta xquixchajini, xeche'xi.
41 C'ac'ari' xebe cuq'uin ja riglesia ja rec'o pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Siria in pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Cilicia, quicowirsaj más quec'u'x ja kach'alal chipan ja rtzobal Dios.

16

1 Quemaj chic jutij quebey, xebe chipan ja ca'i' tinamit Derbe in Listra.
Ja c'a tok xe'ekaji tri' quewil wi' jun ala' Timoteo rubi'. Ja c'a Timoteo arja'
ajsamajel rxin ja Jesucristo. Ja rute' arja' aj Israel in yukul chic ruc'u'x
ruq'uin ja Jesucristo pro ja rtata' ma aj Israel ta, griego.
2 Ja kach'alal ja rec'o pa Listra in chakaja' ja rec'o pan Iconio eje'e' utz
quetz'at ja Timoteo.
3 Ja Pablo arja' c'o rgana chi ja Timoteo noc rachbil tre ja samaj xin Dios
rmalari' ja tok xuban circuncidar. Queri' xuban tre utzc'a chi ma pokon ta
nquena' ja raj Israel ja rec'o chipan ari' lugar como eje'e' bien cotak chi griego
ja rtata' ja Timoteo, ma aj Israel ta.
4 C'ac'ari' xebe pa tak tinamit chi quik'iloxic ja kach'alal. Ja c'a tok
xe'ekaj cuq'uin queya' rbixic chique ja banonto recomendar chique cumal
ja rapóstol in cumal ja ranciano ja rec'o pa Jerusalén.
5 Queri' queban in más chi na yuke' quec'u'x ja riglesia ruq'uin ja Jesucristo
rmal, k'ij k'ij congana xebe más pa nim.

* * * * * * * * * *

6 Ja c'a Pablo in Silas eje'e' laj xebe chipan ja departamento Asia chi nqueya'
rbixic ja rtzobal Dios pro ma xyataj ta lugar chique rmal ja rEspíritu Santo.
C'ac'ari' xek'ax pa tak lugar ja c'o pa rcuenta Frigia in pa tak lugar ja c'o pa
rcuenta Galacia.
7 Ja c'a tok xe'ekaji ja pa mojo'n rxin ja tinamit Misia laj xebe chipan
ja departamento Bitinia pro jutij chic ma xyataj ta lugar chique rmal ja
rEspíritu Santo.
8 C'ac'ari' xebe, ni ja' mojo'n rxin ja tinamit Misia cuc'an in xe'ekaj chic
chipan ja tinamit Troas.
9 Ja c'a tok xoc ak'a' c'oli ja xutz'at ja Pablo cani' pan achic', c'o jun achi
xutz'at aj Macedonia. Ja c'a rachi tri' pa'l wi' pa Macedonia in quewa' nbij
tre ja Pablo ri': —Tabana' jun utzil chake, catk'axto wawe' pa Macedonia,
ko'arto'o', ne' tre.
10 C'ac'ari' quichomla' qui' chanim chi nebe pa Macedonia. Ja c'a ranin ja
rin Lucas xintre' chiquij. Bien ch'obtaj kumal chi Dios arja' nokrsiq'uij chi
nokbe cuq'uin ja winak ja raj Macedonia utzc'a chi nekabij chique ja utzlaj
tzij xin Jesucristo.

* * * * * * * * * *

11 Rmalc'ari' ja tok xokoquel pa lancha, xokelel ja pa Troas, jic xokbe,
xokekaj chic chipan jun lugar Samotracia rubi', ja c'o pa mar. Ja c'a chi rcab
k'ij xokbe chic, xokekaj chipan ja tinamit Neápolis.
12 Xokelel chipan ja lancha in xokbe chic chipan ja tinamit Filipos. Ja
Filipos jari' cabecera rxin ja departamento Macedonia. Ja winak ja rec'o pa
Filipos eje'e' e aj Roma. Ja tok xokekaji ja pa Filipos tri' xokq'ueje' wi' jun
tiempo.
13 Ja c'a tok xerila' ja xula'nbal k'ij xokelel chipan ja tinamit, xokbe chuchi'
jun rkanya'. Tri' c'o wi' jun lugar banbal oración. Ja tok xokekaji tri' ec'o wi'
jule' ixoki' quimolon qui', xoktz'abe' cuq'uin in kamaj rbixic ja rtzobal Dios
chique.
14 C'o c'a jun chique ja rixoki' Lidia rubi', chipan ja tinamit Tiatira penak
wi'. Ja c'a Lidia arja' ajc'ay jule' buen tak tziak morada in nuban respetar ja
Dios. Ja c'a Pablo arja' rmajon rbixic ja rtzobal Dios in ja Dios arja' xuya' tre
ja Lidia chi xnimaj ja nbij.

15 C'ac'ari' ban bautizar ja Lidia e rachbil ja rec'o pa rochoch. Ja tok
xebantaj bautizar quewa' xbij ja Lidia chake ri': —Camic wi nech'ob chi ni
katzij wi' chi yukul chic nuc'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo jo' paki jutz'it
chi wochoch, nya' eposada. Queri' xbij chake in puersa xuban chake chi
nokq'ueje' kaj ruq'uin.
16 Kaban c'a jutij okbenak chipan ja lugar ja banbal oración ja tok c'o jun
xtan kawil. Ja c'a xtan c'o jun itzel espíritu ocnak pa ranma in rmal ja ritzel
espíritu chewi' tok c'o je'e ncowini nbij pon nak ja maja'n tibantaji. Ja xtan
ec'o rajaw in congana pwok nquech'ec rmal ja nuban.
17 Ajoj kachbil ja Pablo okbenak in trani ja xtan chakij ja tok xumaj
rakic ruchi', quewa' xbij chique ja winak ri': —Ec'o jule' achi'i' wawe' eje'e'
e ajsamajela' rxin ja lok'laj Dios, netajini nquibij chake nak nkaban chi
noktotaji. Queri' xbij chique.
18 Q'uiylaj k'ij xuban queri' chake. Ja tok q'uiswani ja Pablo arja' xoc'o
ruc'u'x rmal, xuya' vuelta in quewa' xbij tre ja ritzel espíritu ri': —Pa rubi'
ja Jesucristo nbij chawe, catel pa ranma ja xtan, ne' tre. Ja c'a ritzel espíritu
ni jari' hora xeli, xuya' can ja xtan.
19 Ja c'a rajaw ja xtan ja tok quetz'at chi mchita pwok nquech'ec trij
c'ac'ari' xequechap ja Pablo in Silas, xequec'amel pa c'aybal ja bar c'o wi' ja
k'etbaltzij.
20 Ja tok equiya'on chiquewach ja k'etol tak tzij quewa' quibij ri': —Ec'o ca'i'
achi'i' wawe' e aj Israel in congana quimajon ryojic ja katinamit.
21 Eje'e' c'o jule' costumbre nquec'ut chikawach pro como ok aj Roma
ch'a'oj rij chi nkanimaj, xeche'e.
22 C'ac'ari' ja winak xeyictaj chiquij ja Pablo in Silas. Ja c'a k'etol tak tzij
queya' jun orden: —Que'ech'anba' ja rachi'i' in que'erapaj, xeche'e.
23 In queri' queban, congana quesoc ja Pablo in Silas. C'ac'ari' xequecoj pa
che' in quibij tre ja chajil che' chi nerchajij chi utz.
24 Ja c'a chajil che' como bix queri' tre rmalari' ja tok más na chipan ja che'
xeruya' wi' in xk'apba' cakan chipan jun che'.
25 Pa tak nc'ajak'a' ja Pablo in Silas eje'e' quimajon rbanic oración in
quimajon rbixaxic rubi' ja Dios. Ja c'a jule' chic preso eje'e' quimajon
rc'axaxic ja roración in bix.
26 Chaka c'a jalal ja tok pi jun nimlaj cubarkan, xusil rsimiento'il ja che'.
Jaktaji ruchi' ja che' nojelal. Ja preso eje'e' eximon pa tak cadena pro
xesokpitaji canojel.
27 C'asoji ja chajil che' in tok xutz'at chi jakal chic ruchi' ja che' nojelal
rmalc'ari' ja tok xlasaj ja respada, laj xcamsaj ri' ruyon como ja xuch'ob arja'
chi e'anmajnak chic ja preso.
28 Pro ja Pablo arja' xurak ruchi' in quewa' xbij tre ri': —Ma tacamsaj ta
awi', okc'oli kanojelal, ne' tre.
29 Ja c'a chajil che' arja' xc'utuj jun k'ak' in tok jachtaj tre c'amc'ol ranim be
cuq'uin ja preso. Ja tok xekaj cuq'uin ja Pablo in Silas congana nbirboti rmal
ja xbeben ri'il in xuque' chiquewach.
30 C'ac'ari' xerlasajto chipan ja che' in quewa' xbij chique ri':
—Camic tebij chwe ¿nak c'o rjawaxic chwe chi nban utzc'a chi nwil ja
totajem xin Dios? ne' chique.
31 —Tiyuke' ac'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo jari' nattotaji in netotaji
chakaja' canojel ja rec'o pan awochoch, queri' quibij tre.
32 C'ac'ari' quemaj rbixic ja rtzobal ja kajaw Dios tre in chique chakaja'
canojel ja rec'o pa rochoch.

33 Ja c'a chajil che' ni jari' hora xeruc'amel, xumaj rch'ajic ja bar esoctajnak wi'. Ja c'a tok ch'ajtaji c'ac'ari' ban bautizar in xeban bautizar chakaja' canojel ja rec'o pa rochoch.
34 C'ac'ari' xeruc'amel chi rochoch, xerutzuk, congana nquicoti in nequicoti chakaja' ja rec'o pa rochoch como yukul chic quec'u'x ruq'uin ja Dios.
35 Ja c'a tok sakari ja k'etol tak tzij eje'e' xequetakel jule' pulisiya' ruq'uin ja chajil che' chi nequibij tre chi nersokpijel ja Pablo in Silas. In queri' queban ja pulisiya'.
36 Ja c'a chajil che' quewa' xbij tre ja Pablo ri':
—Ja k'etol tak tzij quitakonto rbixic chwe chi nixnsokpijel. Camic utz chic nixbe, Dios ta xquixchajini, ne' chique.
37 Pro ja Pablo quewa' xbij chique ja pulisiya' ri':
—Ma rubey ta ja banon chake. Ajoj okc'o pa rcuenta ja gobierno xin Roma in c'o kak'a' tre ja ley rxin. Xokquirapaj chiquewach winak pro ma xquek'et ta tzij chakij in xokquecoj pa che'. Ja c'a camic c'o quigana nokquisokpijel pan awatali pro ma rubey ta ja queri'. Mejor, quepi na wawe', eje'e' na nesokpinel kaxin, ne' chique.
38 Ja c'a pulisiya' eje'e' xequibij chique ja k'etol tak tzij nojel ja bixel chique rmal ja Pablo. Ja c'a k'etol tak tzij ja tok cotakij chi ja Pablo in Silas ec'o pa rcuenta ja gobierno xin Roma congana quixbej qui' cumal.
39 C'ac'ari' xebe cuq'uin, xequic'utuj sachbal quemac chique. C'ac'ari' xequiwasajto libre in quewa' quibij chique ri': —Tebana' jun utzil, quixel chipan ja katinamit, xeche' chique.
40 Ja c'a Pablo in Silas ja tok xe'elto pa che' xebe chic chi rochoch ja Lidia. Xetzijon cuq'uin ja kach'alal in quiyukba' can quec'u'x, c'ac'ari' xebe chic.

17

1 Xek'ax chipan ca'i' tinamit, jun Anfípolis rubi', in jun chic Apolonia. C'ac'ari' xe'ekaj chipan ja tinamit Tesalónica. Tri' c'o wi' jun jay xin molbal ri'il quixin ja raj Israel.
2 Ja c'a Pablo arja' xoc chipan ja jay xin molbal ri'il como nijawari' rcostumbre. Oxi' semana q'ueje' chipan ja tinamit Tesalónica. Ja pa tak xula'nbal k'ij ni npi wi' chipan ja jay xin molbal ri'il, nertijoj ja winak tre ja rtzobal Dios.
3 Ncanoj tak versículo je'e ja nsiq'uij chiquewach in nuch'ob chiquewach nak rc'amonto, quewa' nbij chique ri':
—Ja rtzobal Dios bien nuc'ut chikawach chi ja Cristo ni rjawaxic wi' chi xurtija' ja rpokonal, ni rjawaxic wi' chi cami in c'astaji chiquicojol camnaki'. Anin nmajon rbixic chewe nak rbanic jun achi rbina'an Jesús in camic nbij chewe chi ja Jesús arja' ja Cristo ja cha'on rmal ja Dios, ne' chique.
4 Ja c'a raj Israel ec'oli chique yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in xe'oc cachbil ja Pablo in Silas. Ec'o jule' griego ja nqueban respetar ja Dios e q'uiy chique yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo chakaja'. Ec'o jule' ixoki' ja nimak quek'ij e q'uiy chique queri' queban chakaja'.
5 Pro ja raj Israel ja ma xyuke' ta quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo eje'e' congana quiakir canma chiquij ja Pablo. Ec'o jule' itzel tak achi'i' xequicanoj, jule' achi'i' ja xa nebinyaj pa tak bey. E q'uiy ja winak xequemol in quemaj quitakchi'ixic, congana xeyictaji ja tinamit chiquij ja Pablo in Silas cumal. Xebe chi rochoch jun achi Jasón rubi'. Ja c'a tok xe'ekaji puersa xe'oc chipan in quemaj quicanoxic ja Pablo in Silas como c'o quigana nequilasajto utzc'a chi nequejach pa quek'a' ja winak.

6 Pro ja tok ma xequewil ta c'ac'ari' quechap ja Jasón, quichararajel in
chakaja' ec'o jule' chic kach'alal xequechap in xequiya'a' chiquewach ja
k'etol tak tzij xin tinamit. Ja c'a tok xe'ekaji quemaj rakic quechi', quewa'
nquibij ri':
—Ec'o ca'i' achi'i' quibina'an Pablo in Silas, eje'e' ebenak nojel nat nakaj
chwach ja rwach'ulew chi quiyojic ja winak in camic e'urkajnak wawe'
7 in xec'u̱l rmal ja Jasón pa rochoch. Xa ch'a'oj rij ja nqueban canojelal
como matuc'am ri' ruq'uin ja ley rxin ja nimlaj rey César como eje'e' quewa'
nquibij ri': —Ja Jesús arja' ja nimlaj rey. Queri' nquibij, xeche'e.
8 Ja c'a winak e cachbil ja k'etol tak tzij congana junwi' quic'axaj ja bix
chique.
9 C'o jun fianza quic'utuj tre ja Jasón in chique ja jule' chic rachbil c'ac'ari'
xequisokpijel.

* * * * * * * * * *

10 Ja c'a kach'alal ma xqueya' ta tiempo tre, xequitakla'el ja Pablo in Silas
chi nebe pa Berea chak'a'. Ja c'a tok xe'ekaji ja pa Berea xe'oc chipan ja jay
xin molbal ri'il quixin ja raj Israel.
11 Ja raj Israel ja rec'o tri' pa Berea más na e utzlaj tak winak chiquewach ja
rec'o pa Tesalónica como eje'e' congana queya' quixquin tre ja rtzobal Dios.
K'ij k'ij ni nquisiq'uij wi' ja rtzobal Dios utzc'a chi nquetz'at wi nuc'am ri'
ruq'uin ja nbix chique cumal ja Pablo.
12 Rmalc'ari' ja tok e q'uiy chique yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Ec'o
jule' ixoki' e griego ja nimak quek'ij e cachbil jule' achi'i' eje'e' e q'uiy chique
yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo chakaja'.
13 Ja c'a raj Israel ja rec'o pa Tesalónica ja tok xekaj rbixic cuq'uin chi ja
Pablo rmajon rbixic ja rtzobal Dios pa Berea eje'e' xebe tri' chakaja'. Ja tok
xe'ekaji quemaj quitakchi'ixic ja winak chi neyictaj trij ja Pablo.
14 Ja c'a kach'alal eje'e' quitakla'el ja Pablo chi' mar pro ja Silas rachbil
Timoteo eje'e' xeq'ueje' can tri' pa Berea.
15 Ec'o jule' kach'alal ja xec'amo'el rxin ja Pablo, c'a pan Atenas xequijacha'
can wi'. C'ac'ari' xemelojto ja pa Berea, c'oli bixto chique rmal ja Pablo
quewari': —Tebij paki jutz'it chique ja Silas in Timoteo chi nepeti chanim,
xeche'xto.

* * * * * * * * * *

16 Ja c'a Pablo arja' c'o chic pan Atenas, erayben ja Silas in Timoteo. Ja pan
Atenas congana e q'uiy ja cachbal tak winak in rachbal tak nakun in congana
junwi' nuna' ja Pablo cumal.
17 Rmalc'ari' ja tok npeti chipan ja jay xin molbal ri'il ja bar nquemol wi'
qui' ja raj Israel e cachbil jule' chic winak ja nqueban respetar ja Dios, tri'
ntzijon wi' cuq'uin tre ja rtzobal Dios. In queri' nuban cuq'uin ja winak
chakaja' ja rec'o pa c'aybal, k'ij k'ij ni npi wi' cuq'uin.
18 Ec'o jule' maestro e xin Epicuro neche'xi, in jule' chic e estoico neche'xi,
eje'e' xetzijon ruq'uin ja Pablo. Ec'o c'a jule' chique quemaj ryok'ic:
—¿Nak la nbij ja rachi le? congana taka'an ntzijoni, xeche'e. In jule' chic
chique quewa' quibij ri':
—Cani' taka'an banol propaganda quixin jule' dios ja re junwi' na, xeche'e.
Queri' quibij como ja Pablo arja' ca'i' ja rmajon rnataxic chiquewach, jun ja
Jesús, in jun chic, ja c'astajbal quixin camnaki'.
19 C'ac'ari' quec'amel pa jun molbal ri'il Areópago rubi'. Ja c'a tok xe'ekaji
quewa' quibij tre ri':
—Camic, tach'obo' chikawach nak rbanic ja c'ac'a tijonem ja ramajon
rya'ic.

20 Como atat c'o jule' tijonem ac'amonto ja majutij kac'axan ta in camic c'o
kagana nkotakij nak rbanic, xeche' tre.
21 Queri' quibij tre como ja raj Atenas eje'e' más chi na nel quec'u'x chi
rtzijoxic ja c'ac'a tak nakun owi chi rc'axaxic, xa c'ac'a tak nakun ne'ocla' wi'
il tre pro ni canojelal. In queri' quibanic chakaja' ja jule' chic winak ja rec'o
pan Atenas ja junwi' chi na quitinamit.
22 Ja c'a Pablo arja' pa'l chipan ja lugar Areópago chiquewach ja winak in
quewa' xbij chique ri':
—Achi'i' ja rix aj Atenas, anin bien ntz'aton chi congana neya' quek'ij ja
redios.
23 Queri' nbij chewe como anin tok xink'ax pa tak lugar ja bar neya' wi'
quek'ij ja redios c'o jun altar xinwil in c'oli tz'ibtal chwach, quewa' nbij ri': —
C'o jun dios ja ma kotak ta rwach, rxin arja' awa' ja raltar ri', queri' ja tz'ibtal
chwach ja raltar. Neya' ruk'ij jun Dios ja ma ewotak ta rwach pro ja c'ari' ja
Dios ja xtinya' rbixic chewe camic ri'.
24 Jari' Dios arja' winakarsani nojelal, mta nak ta ja maquita arja'
winakarsani como arja' Rajaw caj Rajaw rwach'ulew. Ma rjawaxic ta tre chi
xtiq'ueje' ta pa tak templo ja banon cumal winak.
25 Ma rjawaxic ta tre chi c'o ta ja xtitzujux ta tre cumal winak como arja'
yoyon kac'aslemal, arja' yoyon kaxula'nbal, arja' yoyon nojelal ja nc'atzin
chake kanojelal.
26 Xa jun rwach ja quic' ja xokrwinakarsbej kanojelal xa nak ta chi
tinamital okc'o wi'. Ja rgana arja' chi ec'oli winak nojel nat nakaj
chwach ja rwach'ulew. Ni rchominto wi' ja tiempo ja nurkabana'el wawe'
chwach'ulew, ni rchominto wi' nak chi lugaril ja nokq'ueje' wi' chikajujunal.
27 Xokruya' wawe' chwach'ulew utzc'a chi nkach'ob rij rwach nak nkaban
chi rilic ja Dios utzc'a chi nkotakij rwach. Pro ja Dios arja' ma nat ta c'o wi'
chake chikajujunal.
28 Queri' nbij chewe como ja Dios arja' mta bar ta tri' ja maquita c'o wi', xa
rmal arja' tok okc'asli, xa rmal arja' tok nkasil ki' in xa rmal arja' tok okc'oli.
Como cani' quibin can jule' ewach aj tinamit ja re banol poesía quewari': —Ni
katzij wi' chi ajoj ja rok winak ok ralc'wal Dios, echenak can.
29 Ja wi ok ralc'wal Dios ma yatal ta chakij xtikabij ta tre ja Dios chi arja'
cani' rachbal jun winak owi rachbal jun nakun ja oro ocnak owi plata owi
abaj ja xa banon cumal winak ja xa quina'oj winak cojon chi rbanic.
30 Ja chipan ja rojer tak tiempo ja k'axnak can ja winak ma cotak ta
jani' ja Dios pro ja Dios arja' xucoch'. Pro ja c'a camic neruban mandar
chi nqueq'uex ja quina'oj in nqueya' can ja ritzelal. Queri' nuban chique
canojelal xa bar ta tri' ec'o wi'.
31 Como arja' c'o jun k'ij rchomin ja nuk'et wi' tzij chiquij canojelal ja winak
in nij utzlaj k'etoj tzij wi' ja nuban. Arja' c'o jun achi rcha'on ja xtibanowi ja
k'etoj tzij, Jesús rubi', in xuya' tre chi c'astaj chiquicojol camnaki' jari' xc'utbej
chikawach kanojelal chi Jesús ja rcha'on chi noc K'etol Tzij. Queri' xbij ja
Pablo chique.
32 Ja c'a winak tok quic'axaj chi nec'astaji ja camnaki' ec'oli chique quemaj
ryok'ic ja Pablo pro jule' chic chique quewa' quibij tre ri': —Ajoj c'o kagana
nkac'axaj más ja nabij le' pro xtabij chi na chake nak k'ij, xeche' tre.
33 C'ac'ari' ja Pablo xelel chiquicojol, be.
34 Pro ec'oli chique yuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in xe'oc rachbil ja
Pablo, jun achi Dionisio rubi', in jun ixok Dámaris rubi', in c'a ec'o na más
chakaja'. Ja c'a Dionisio arja' ocnak oficial chipan ja molbal ri'il rbina'an
Areópago.

18

1 C'ac'ari' ja Pablo xelel chipan ja tinamit Atenas, be chic chipan ja tinamit
Corinto.
2 Ja c'a tok xekaji tri' c'o wi' jun achi xuwil aj Israel, Aquila rubi', penak
chipan ja tinamit Ponto. Ja c'a rAquila c'o rxjayil, Priscila rubi', eje'e' c'a
quimelojicto wi' chipan ja nación Italia. C'o jun nimlaj rey, Claudio rubi',
arja' c'o jun orden rya'on chique canojel ja raj Israel chi puersa ne'el chipan
ja tinamit Roma ja c'o pa rcuenta Italia chewi' tok xelto ja rAquila pan Italia
rachbil rxjayil. Ja c'a Pablo arja' be chi cochoch chi quik'iloxic.
3 Como xa junan quisamaj ruq'uin rmalc'ari' ja tok q'ueje' cuq'uin, junan
nesamaji. Ja quisamaj e banol tak jay ja lona nquecoj.
4 Ja c'a pa tak xula'nbal k'ij ni npi wi' ja Pablo chipan ja jay xin molbal ri'il,
ntzijon cuq'uin ja rach tak aj Israel in cuq'uin chakaja' ja ma e aj Israel ta
utzc'a chi nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
5 Ja c'a Silas rachbil Timoteo eje'e' xe'elel ja pa Macedonia, xebe ruq'uin ja
Pablo. Ja c'a Pablo ja tok xe'ekaj ruq'uin xajutij xumaj rbixic ja rtzobal Dios,
xuch'ob chiquewach ja rach tak aj Israel chi ja Jesús arja' ja Cristo ja cha'on
rmal ja Dios.
6 Pro ja raj Israel eje'e' quech'a' tre ja Pablo ja nbij, xa itzel tak tzij quibij
tre. Rmalc'ari' ja tok xquiraj rij rtziak chiquewach in quewa' xbij chique ri':
—Ixix ix responsable ja wi matewil ja totajem xin Dios, ma numac ta chewe.
Camic ninbe cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel ta, ne' chique.
7 C'ac'ari' xeruya' can in be chic chi rochoch jun achi, Justo rubi'. Ja c'a Justo
arja' nuban respetar ja Dios, ja c'a rochoch pa rxquin jay xin molbal ri'il c'o
wi'.
8 C'o chic jun ja rachi, Crispo rubi', arja' jefe rxin ja jay xin molbal ri'il. Ja
c'a Crispo arja' yuke' ruc'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo e rachbil canojel ja
rec'o pa rochoch. E q'uiy ja raj Corinto ja tok quic'axaj ja rtzobal Dios yuke'
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in xebạn bautizar.
9 Ja c'a Pablo c'oli ja xutz'at chak'a' cani' pan achic' in quewa' bix tre rmal ja
kajaw Jesucristo ri': —Ma taxbej ta awi' chi naya' más rbixic ja ntzobal, maxta
tacajba' rbixic
10 como anin inc'ol awq'uin in majun nak ta xtichapo ta awxin xtibano ta
pokon chawe. E q'uiy ja raj Corinto ja nyuke' na quec'u'x wq'uin, ne'xi ja
Pablo.
11 Jun juna' in nic'aj q'ueje' tri' ja Pablo pa Corinto chi quitijoxic ja winak
tre ja rtzobal Dios.
12 C'o jun achi, Galión rubi', arja' gobernador rxin ja departamento Acaya.
Ja pa rtiempo ja Galión quec'am qui' ja raj Israel, xeyictaj trij ja Pablo in
quec'amel pa k'etbaltzij.
13 Ja tok xe'ekaj ruq'uin ja gobernador quewa' quibij tre ri':
—C'o jun achi kac'amonto wawe', arja' ntajini nuc'ut chiquewach ja winak
nak rjawaxic chi nqueban ja nquiyabej ruk'ij ja Dios pro ja nyabex ruk'ij ja
Dios ja nbij arja' jari' matuc'am ri' ruq'uin ja nbij ja ley, xeche' tre.
14 Ja c'a Pablo arja' kas laj tzijoni ja tok xumaj tzij ja Galión, quewa' xbij
chique ja raj Israel ri':
—Tec'waxaj ja nbij chewe ja rix aj Israel, wixta camíc xuban ja rachi, wixta
alak', wixta soconem xuban jari' ni ta yatal wi' chwij chi xtinya' ta wxquin
tre ja nixtajini nebij chwe.
15 Pro como xa rumac ja religión ewxin ja tok winakar awa' jun problema
ri' chewi' tok nbij chewe, mejor techomij ixix eyon, no anin mta moda
xtink'et ta tzij trij ja rachi, ne' chique.

16 C'ac'ari' xerlasajto chipan ja k'etbaltzij.
17 C'o c'a jun achi Sóstenes rubi', arja' jefe rxin ja jay xin molbal ri'il. Canojel
ja griego quechap ja Sóstenes, ni chwach ja k'etbaltzij quemaj wi' rsoquic pro
ja gobernador Galión ni majun nak ta xbij ta chique.

* * * * * * * * * *

18 Ja c'a Pablo arja' q'ueje' chi na jun tiempo tri' pa Corinto. C'ac'ari'
xeruban despedir ja kach'alal, xoquel chipan jun lancha ja nbe pa Siria e
rachbil ja Priscila in Aquila. Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja tinamit Cencrea
xch'upuj rsamal rwi' nojelal jari' retal chi c'oli ja rtzujun tre ja Dios. C'ac'ari'
xebe chic.
19 Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja tinamit Efeso tri' xeruya' can wi' ja Priscila in
Aquila, be chipan ja jay xin molbal ri'il in xumaj tzij cuq'uin ja raj Israel.
20 Ja c'a tok tzuri tzij rmal cuq'uin, eje'e' quibij tre chi nq'ueje' chi na jun
tiempo cuq'uin pro arja' quewa' xbij chique ri': —Ma can ta
21 como anin rjawaxic chwe chi nenc'ulu' na ja nmak'ij ja penak chikawach
pa Jerusalén. Pro can ninmelojpi chic jutij ewq'uin ja wi queri' rvoluntad ja
Dios, ne' chique.
C'ac'ari' xeruban despedir, xoquel pa lancha in xelel chipan ja tinamit
Efeso.
22 Ja tok xekaj chipan ja tinamit Cesarea xelto chipan ja lancha in be chic
pa Jerusalén chi quik'iloxic ja kach'alal. C'ac'ari' be chic chipan ja tinamit
Antioquía ja c'o pa rcuenta Siria.
23 Tri' q'ueje' wi' jun tiempo c'ac'ari' be chic jutij chi quik'iloxic ja kach'alal
ja rec'o pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Galacia in pa rcuenta Frigia,
nercowirsaj más quec'u'x chipan ja rtzobal Dios.

* * * * * * * * * *

24 C'o c'a jun achi aj Israel xekaj chipan ja tinamit Efeso, Apolos rubi', penak
chipan ja tinamit Alejandría. Ja c'a rApolos congana buena ntzijoni in bien
rotak ja rtzobal Dios.
25 Arja' rtijon ri' tre ja rbey kajaw Dios, nojel ruc'u'x nojel ranma nertijoj
ja winak tre ja Jesús. Pro c'a c'o na ja ma rotak ta tre ja bautismo como solo
ja bautismo xin Juan Bautista rotak.
26 Ja tok xekaji ja pa Efeso xoc chipan ja jay xin molbal ri'il in xumaj tzij
cuq'uin ja winak, matixbej ri' ntzijoni. Ja c'a Priscila in Aquila ja tok quic'axaj
ja tijonem ja nuya' ja rApolos quec'amel cha jun lugar chic in c'oli quech'ob
chwach ja maja'n tirotakij tre ja rbey Dios.
27 Ja c'a rApolos arja' c'o rgana ne'erk'ijla' ja kach'alal ja rec'o chipan ja
departamento Acaya in ban animar cumal ja kach'alal ja rec'o pa Efeso chi
nbe. C'o jun carta quebanel ja nquetakel cuq'uin ja kach'alal ja rec'o pan
Acaya, quewa' quibijel chique ri': —Ja tok xtekaji ja rApolos ewq'uin kas
qui'il rc'ulic tebana', xeche'el chique. Ja c'a rApolos ja tok xekaj chipan ja
departamento Acaya congana xeruto' ja winak ja yukul quec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo. Como samajnak ja rutzil xin Dios pa tak canma chewi' tok c'o
yukulbal quec'u'x ruq'uin.
28 Ja rApolos xeruto' como arja' congana fuerte ntzijon cuq'uin ja raj Israel
tre ja rtzobal Dios, ni chiquewach ja winak ntzijon wi' cuq'uin. Ja c'a raj
Israel eje'e' ma xecowin ta quech'a' ta tre ja nbij. Ni c'o wi' tak versículo
ja ncanoj chipan ja rtzobal Dios ja nc'utbej chiquewach chi ja Jesús arja' ja
Cristo ja cha'on rmal ja Dios.

19

1 Ja rApolos tok c'a c'o na chipan ja tinamit Corinto ja c'o pa rcuenta Acaya
be ja Pablo, k'ax pa tak lugar ja c'o chwitakjayu'. Ja tok q'uiswani xekaji ja pa
Efeso in tri' ec'o wi' jule' kach'alal xeruwil.
2 Quewa' xbij chique ri':
—¿La kajto ja rEspíritu Santo ewq'uin ja tok yuke' ec'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo? ne' chique.
—Ajoj nixtac'a kac'axan ta ja wi c'oli ja rEspíritu Santo, xeche' tre.
3 —¿Nak c'a chi bautismo'al ja ban chewe ja tok xixban bautizar? ne'e ja
Pablo chique.
—Ja bautismo xin Juan Bautista, xeche' tre.
4 Ja c'a Pablo xbij chique:
—Ja Juan tok xeruban bautizar ja winak jari' retal chi quiq'uexon chic ja
quina'oj in quiya'on can chic ja ritzelal, quewa' xbij chique ri': —C'o jun achi
ja c'a xtipi na in ni rjawaxic wi' chi nyuke' ec'u'x ruq'uin, ne'e ja Juan chique.
Ja rachi jari' ja Jesucristo. Queri' xbij ja Pablo chique.
5 Ja tok quic'axaj ja xbij ja Pablo chique c'ac'ari' xeban bautizar pa rubi' ja
kajaw Jesús.
6 Ja c'a Pablo arja' xuya' ruk'a' pa quewi' in kajto ja rEspíritu Santo cuq'uin.
C'ac'ari' quemaj tzij chipan jule' tzobal ja ma cotakin ta in c'oli ja k'alasax
chiquewach rmal ja Dios ja queya' rbixic.
7 Ec'o la cablajuj chi canojelal.
8 Oxi' ic' ni pi wi' ja Pablo chipan ja jay xin molbal ri'il, ni matixbej ri' nbij
ja rtzobal Dios chique ja winak, congana ntzijon cuq'uin in bien nuch'ob
chiquewach nak rbanic ja gobierno xin Dios.
9 Pro ec'o jule' chique ja ni mta wi' quigana ruq'uin ja nbij ja Pablo, ni ma
xyuke' ta wi' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Eje'e' tok quimolon qui' cuq'uin
ja winak chipan ja jay xin molbal ri'il xa itzel netzijon tre ja utzlaj tijonem
xin Jesucristo. Rmalc'ari' ja tok xelel ja Pablo chiquicojol in xeruc'amel ja
kach'alal. C'o c'a jun lugar ja bar netijox wi' ja winak rmal jun achi, Tiranno
rubi', tri' xeruc'amel wi' in k'ij k'ij ni nertijoj wi' ja winak tre ja rtzobal Dios.
10 Ca'i' juna' q'ueje' tri' in xertijoj ja winak rmalc'ari' tok ja winak ja rec'o
pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Asia eje'e' quic'axaj ja rtzobal Dios canojelal
tanto chique ja raj Israel in chique ja ma e aj Israel ta chakaja'.
11 Congana nimak tak milagro xuban ja Pablo ja yataj tre rmal ja Dios chi
nuban.
12 Ja winak c'o je'e quec'amel su't ruq'uin ja Pablo owi tziak utzc'a chi
nuchap. Ja tok nchaptaj rmal c'ac'ari' nquec'amel chic cuq'uin ja yawa'i' in
netzuri ja yawa'i' rmal. Ja rec'ol itzel tak espíritu pa tak canma eje'e' ne'eli ja
ritzel tak espíritu chique.
13 Pro ec'o jule' achi'i' e aj Israel eje'e' nebinyaj pa tak tinamit in nquibij
chi necowini nequilasaj ja ritzel tak espíritu chique winak. Queban jutij e
wuku' chique quemaj rnataxic rubi' ja kajaw Jesús chi quilasaxic ja ritzel tak
espíritu chique jule' winak. Quewa' quibij chique ja ritzel tak espíritu ri':
—Camic nixkaban mandar pa rubi' ja mismo Jesús ja nnatax rmal ja Pablo.
Quixel pa tak canma ja winak, xeche'e.
14 Ja rachi'i' eje'e' e rc'ajol jun achi, Esceva rubi'. Ja c'a rEsceva arja' aj
Israel, jefe quixin jule' sacerdote ocnak wi'.
15 Ja c'a rc'ajol Esceva ja tok queban mandar ja ritzel espíritu quewa' bix
chique rmal ri':

—Anin bien wotak nak ocnak wi' ja Jesús in chakaja' bien wotak nak ocnak wi' ja Pablo pro nak la ixocnak wi' ixix, xeche'x rmal ja ritzel espíritu.
16 Ja c'a rachi ja c'ayon rxin ja ritzel espíritu chaka jalal tok xuq'uiak ri' chiquij, congana camíc xuban chique, ma xecowin ta trij. Ech'anali xe'elel chipan ja jay, xe'anmaji, congana xesoctaji.
17 Canojel ja winak ja rec'o pa Efeso xekaj rbixic cuq'uin ja bantaji chi aj Israel chi ma aj Israel ta. Rmalc'ari' ja tok congana quixbej qui' in congana quemaj rya'ic ruk'ij rubi' ja kajaw Jesús.
18 C'ac'ari' e q'uiy chique ja kach'alal xepeti, queya' chiquij chi c'oli ja ma utz ta quibanon in quemaj rk'alasaxic.
19 Ja c'a raj'itza' e q'uiy chique c'o jule' itzel tak libro quemol ruchi', quec'amto in quiporoj chiquewach ja winak pro ni chiquewach canojelal. Ja tok quiwatwachij rjil ja libro ja poroxi c'o la cincuenta mil quetzal.
20 Queri' xuban, ja rtzobal ja kajaw Dios be más pa nim, congana poder rc'an.
21 C'ac'ari' ja Pablo quewa' xuch'ob kaj pa ranma ri': —Camic nchomij na jun nviaje, nink'ax pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Macedonia in pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Acaya c'ac'ari' ninbe pa Jerusalén. Ja tok xquinel chic pa Jerusalén ninbe chi na pa Roma, ne'e.
22 C'ac'ari' ec'o ca'i' ajsamajela' ja xerutakel pa Macedonia, jun Timoteo, in jun chic Erasto, eje'e' e ca'i' chique ja kach'alal ja neto'o rxin tre ja samaj xin Dios. Ja c'a Pablo arja' q'ueje' chi na jun tiempo chipan ja departamento Asia.

* * * * * * * * * *

23 Jari' tiempo congana xeyictaji ja raj Efeso rmal ja utzlaj tzij xin Jesucristo.
24 Queri' queban como c'o jun achi xetakchi'ini, Demetrio rubi', arja' banol tak nakun ja sakapwok nucoj chi rbanic. C'o c'a jun templo ja bar nya̱' wi' ruk'ij jun dios, Diana rubi'. Ja c'a Demetrio arja' nuban tak rachbal ja templo. Arja' e rachbil ja rajsamajela' ja nesamaj ruq'uin congana pwok nquech'ec trij ja tak templo ja tok nquic'ayij.
25 Ja xuban ja Demetrio, xerumol ja rajsamajela' e cachbil jule' chic ja winak ja xa junan quisamaj cuq'uin in quewa' xbij chique ri':
—Ixix bien ewotak chi xa rmal ja samaj ja nkaban ri' tok c'oli kabiyomal.
26 Pro bien etz'aton bien ec'waxan ja nbij ja rachi rbina'an Pablo. Ja Pablo nbij chi ja cachbal tak winak in rachbal tak nakun xa ebanon cumal winak, ma e dios ta, ne'e. Ja c'a camic e q'uiy ja winak quiniman chic ja nbij in quicojon chic qui' ruq'uin. Queri' quibanon ma ruyon ta wawe' chipan ja katinamit Efeso pro chipan ja jule' chic tinamit ja c'o pa rcuenta Asia chakaja'.
27 Ja queri' congana c'ayew na ja wi mchita xtoc wi' ja kanegocio chique ja winak. In queri' tre ja templo chakaja' ja bar nya̱' wi' ruk'ij ja nimlaj dios Diana, maxla mchita xtoc wi' arja' chakaja'. Ja camic congana ya'on ruk'ij ja Diana cumal ja kach tak aj Asia in cumal canojel ja winak ja rec'o chwach'ulew pro ja tok xtiq'uiswani maxla ma xtiya' chi ta ruk'ij. Queri' xbij ja Demetrio chique.
28 Ja tok quic'axaj ja xbij ja Demetrio congana yictaj quiyewal, quemaj rakic quechi', quewa' quibij ri': —Congana nim ruk'ij ja Diana ja dios kaxin ajoj ja rok aj Efeso, xeche'e.
29 Rmalc'ari' ja tok congana xeyictaji ja tinamit canojelal. Ec'o c'a ca'i' rachbil ja Pablo, jun Gayo rubi', in jun chic Aristarco, e aj Macedonia. Eje'e' xecha̱p cumal ja winak, xechararaxel, xec'amel chipan ja restadio ja bar nquemol wi' qui' ja tinamit.

30 Ja c'a Pablo arja' laj xoqui chiquicojol ja winak utzc'a chi ntzijon cuq'uin
pro ja kach'alal ma xqueya' ta lugar tre.
31 In chakaja' ec'o jule' oficial e xin Asia, eje'e' camigo qui' ruq'uin ja Pablo
in quetak rbixic tre chi matoqui chiquicojol ja winak.
32 Ja c'a winak congana quimajon rakic quechi', junwi' nquibij jule' in jule'
chic junwi' chi na nquibij como congana sachnak quina'oj. Xa e jujun chique
ja re'otakyon ja nak tre ja tok quimolon qui'.
33 C'o c'a jun achi aj Israel, Alejandro rubi'. Ja c'a winak ja raj Israel
eje'e' queminoc ja rAlejandro chiquewach ja tinamit utzc'a chi arja' ntzijon
cuq'uin. Ec'o jule' winak ja xech'obo chwach nak tre tok yictajnak ja tinamit.
Ja c'a rAlejandro arja' xuban ruk'a' chiquewach ja tinamit chi nquicajba' tzij,
c'o rgana ntzijon cuq'uin utzc'a chi mta pokon nbạn chique ja rach tak aj
Israel.
34 Pro ja winak tok quetz'at chi aj Israel ja rAlejandro eje'e' quemaj rakic
quechi' pro ni canojelal, quewa' quibij ri': —Congana nim ruk'ij ja Diana ja
dios kaxin ajoj ja rok aj Efeso, xeche'e. C'o la ca'i' hora querak quechi'.
35 Peti ja secretario xin tinamit in tok q'uiswani cowini xeruk'il ja winak
c'ac'ari' xbij chique:
—Achi'i' ja rix aj Efeso, canojel ja winak xa nak ta chi winakil bien cotak
chi ixix ja rix aj Efeso yatajnak chewe chi ixix nixchajin rxin ja templo ja bar
nyạ' wi' ruk'ij ja lok'laj Diana, bien cotak chakaja' chi ixix nixchajin rxin ja
rachbal Diana ja kajnakto chicaj.
36 Como majun winak xticowin ta xtuch'a' ta chwe ja c'a xinbij ri' chewi'
tok nbij chewe camic, tecajba', tech'obo' na jutz'it chi utz ja neban.
37 Queri' nbij chewe como ec'o jule' achi'i' wawe' ja re'ec'amonto pro mta
quibanon, mta jun itzel quibanon ta tre ja rereligión, mta jun itzel tzij quibin
ta tre ja redios.
38 Ja c'a Demetrio e rachbil ja junan quisamaj ruq'uin wi c'o quigana
nqueya' parte mejor pa k'etbaltzij tequiya'a' wi' como tri' ec'o wi' ja k'etol
tak tzij, tri' c'a tequichomarsaj wi' qui' cuq'uin ja rachi'i'.
39 Ja c'a wi c'a c'o na newajo' tiban c'a jun sesión como queri' nrajo' ja ley.
40 Queri' nbij chewe como ja kabanon wawe' camic ma c'ayew ta njolox
chakij chi okyictajnak trij ja gobierno in nak la nkabij ja nkatobej ki' ja wi
xtic'axax chake nak tre ja tok kabanon quewa'. Queri' xbij ja secretario
chique ja tinamit.
41 C'ac'ari' xbij chique chi nquipaxij qui'.

20

1 Ja c'a Pablo tok quipaxin chic qui' ja tinamit arja' xersiq'uij ja kach'alal,
xuya' can jule' paxbanem chique, xerk'etej can in be chipan ja departamento
Macedonia.
2 Ja tok xekaji ja pa Macedonia k'ax chipan ja tinamit je'e ja bar ec'o wi' ja
kach'alal in congana xyukba' can más quec'u'x c'ac'ari' be chic pa Grecia.
3 Ja c'a tok xekaji ja pa Grecia oxi' ic' q'ueje' chic tri'. Ja c'a tok tz'akati ja
roxi' ic' rmal c'o jun rviaje xchomij, laj xoquel pa lancha chi nbe chic pa Siria.
Pro chaka c'a jalal ja tok xekaj rbixic ruq'uin chi ec'o jule' rach tak aj Israel,
eje'e' ncajo' nquechap. Rmalc'ari' ja tok ma xoquel ta chipan ja lancha, pa
bey be wi', meloj chic jutij pa Macedonia.
4 Ec'o jule' kach'alal xerachbilajel, quewa' quebi' ri', Sópater ja raj Berea,
Aristarco rachbil Segundo ja re aj Tesalónica, Gayo ja raj Derbe in Timoteo.
Ec'oli chakaja' ja Tíquico rachbil Trófimo ja re aj Asia.

5 Eje'e' xenabeyaj chikawach nabey pro ja tok xe'ekaj chipan ja tinamit
Troas tri' xokcaybej wi'.
6 Ja c'a rajoj xoc'o can na ja nmak'ij ja tok ntiji ja caxlanway ja mta levadura
ruq'uin tokori' xokelel chipan ja tinamit Filipos, xokoquel pa lancha. Chi jo'o'
k'ij xe'ekila' wi' ja kach'alal pa Troas in tri' xokq'ueje' wi' wuku' k'ij.

* * * * * * * * * *

7 Ja c'a xin domingo canojel ja kach'alal quemol qui' chi rtijic ja caxlanway
ja nquinatbej rxin ja kajaw Jesús. Ja c'a Pablo tok quimolon chic qui'
arja' xumaj quitijoxic. Ja tok xoc'o nc'ajak'a' c'a rmajon na quitijoxic como
rchomin chic chi numaj chic jutij rviaje chi rcab k'ij.
8 Congana k'ak' tzijil chipan ja cuarto pan oxi' piso ja bar quimolon wi' qui'.
9 C'o c'a jun ala', Eutico rubi', arja' tz'ubul pa wantana. Como nim ja
mensaje ja nuya' ja Pablo rmalc'ari' ja tok majtaj rmal waram ja rala'. Ja tok
q'uiswani war kaj, tzakto ja c'a pan oxi' piso, ja tok queyic ni camnak.
10 Ja c'a Pablo arja' kajto ruq'uin, jupe' trij, xk'etej in quewa' xbij ri': —Ma
texbej ta ewi'. C'astaji ja rala', ne' chique ja kach'alal.
11 C'ac'ari' jote' chic jutij ja Pablo chipan ja cuarto. Ja tok xekaj nojoj
xuwech' ja caxlanway, xujach chique ja kach'alal in quetij. Ja c'a tok tijtaj
cumal xumaj chic jutij tzij ja Pablo cuq'uin. Ja tok sakar kaj c'a tokori' tzuri
tzij rmal c'ac'ari' be.
12 Ja kach'alal eje'e' quec'amel ja rala' chi rochoch, congana nequicoti como
c'astaji.

* * * * * * * * * *

13 Ja c'a Pablo arja' be chipan ja tinamit Asón, chi rkan be wi' pa bey. Ja
c'a rajoj pa lancha xokbe wi', xoknabeyaj chwach ja Pablo in tri' pan Asón
xekac'ama' pon wi' como queri' ja rchomin.
14 Ja c'a tok xekila' pan Asón xoquel kuq'uin pa lancha in xokbe chipan ja
tinamit Mitilene.
15 C'ac'ari' xokelel chic tri' ja pa Mitilene, xokbe chic. Ja chi rcab k'ij xokekaj
chwach ja tinamit Quío. Ja chi rox k'ij xokekaj chipan ja tinamit Trogilio ja
c'o pa rcuenta Samos. Ja c'a chi rcaj k'ij xokekaj chipan ja tinamit Mileto.
16 Ja c'a pa Efeso ma xokbe chi ta como ja Pablo arja' c'o rgana nbe chanim
ja pa Jerusalén utzc'a chi nerbana' ja nmak'ij Pentecostés. Rmalc'ari' ja tok
mta rgana xtibe ta más tiempo tre chipan ja departamento Asia.

* * * * * * * * * *

17 C'a c'o na ja Pablo pa Mileto ja tok xutak quisiq'uixic ja ranciano ja
ne'uc'an quixin ja kach'alal ja rec'o pa Efeso.
18 Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' xbij chique ri':
—Ixix bien ewotak jani' ja nc'aslemal tre ja tiempo ja xinq'ueje' checojol
wawe' chipan ja departamento Asia.
19 Xinban rsamaj ja kajaw Jesucristo pro ma xinya' ta nuk'ij. Congana ok'ej
xinban cumal ja winak in congana pokon xintij cumal ja wach tak aj Israel
como eje'e' ni nquicanoj wi' rij nwach nak nqueban chwe.
20 Bien ewotak chi anin ni ma xintanba' ta wi' rbixic chewe xa nak ta c'o
rjawaxic chewe chi nec'waxaj, xixntijoj pa tak jay xin molbal ri'il in pa tak
ewochoch chakaja'.
21 Xixnpaxbaj ewanojel chi ix wach tak aj Israel chi ma ix aj Israel ta, xinbij
chewe chi rjawaxic neq'uex ja rena'oj in nenimaj ja Dios in nyuke' ec'u'x
ruq'uin ja kajaw Jesucristo.

22 Ja camic ninbe pa Jerusalén como ja rEspíritu Santo arja' nbij chwe chi
rjawaxic ninbe. Ma wotak ta nak la xtenc'ulmaj ja tok xquinekaji.
23 Xarwari' wotak, bin chwe rmal ja rEspíritu Santo chi nincoj na pa che' in
c'oli rpokonal ntij na pa Jerusalén. Niquirwari' nbij ja rEspíritu Santo chwe
xa nak ta chi tinamital je'e ja rink'axnakto wi'.
24 Pro anin matinxbej wi' chwach ja npi chwij, matinpokonaj nya' wi' pa
camíc como jari' nq'uisbej ja nsamaj in congana ninquicot rmal. Xarwari'
congana ngana nq'uis ja samaj ja ya'on chi nukul rmal ja kajaw Jesús como
arja' rya'on chi nukul chi nya' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja nuc'ut
chikawach nak rbanic ja rutzil ja nsipax chake rmal ja Dios.
25 Anin inq'uenak checojol, nya'on rbixic chewe nak rbanic ja gobierno xin
Dios in camic nbij chewe, wotak chi matutz'at chic jutij ri' kawach ewq'uin
wawe' chwach'ulew.
26 Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, ma numac ta chewe xa nak ta chewe ja wi
ma xtenimaj ta ja rtzobal Dios in wi xtetz'ila' ewi' rmal.
27 Como anin nch'obon chewach ja rvoluntad Dios pro nojelal, ni majun
nak ta ja xinwawaj ta chewach.
28 Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, tebana' cuenta ewi' in que'echajij ja
kach'alal canojelal como yatajnak chewe rmal ja rEspíritu Santo chi
ne'echajij. Que'etzuku' tre ja rtzobal Dios como eje'e' e iglesia xin Dios, e
rxin chic ja kajaw Jesucristo como arja' xutix rquiq'uel chwach cruz jari'
xerlok'bej.
29 Bien wotak chi ja tok ma inc'o chi ta ewq'uin ec'o jule' itzel tak winak
ne'oc na checojol in nquemaj ryojic ja yukulbal quec'u'x ja kach'alal ruq'uin
ja Jesucristo.
30 In c'uluto ec'o jule' achi'i' ja rec'o checojol camic eje'e' neyictaj na in
nquemaj quitijoxic ja kach'alal tre jule' itzel tak tijonem, nquicanoj nak
nqueban chi nquecoj qui' ja kach'alal cuq'uin.
31 Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, tebana' cuenta ewi', bien turkaj chewe ja
roxi' juna' ja xinq'ueje' ewq'uin, chi pa k'ij chi chak'a' ni c'o wi' ja paxbanem
xinya' chewe chejujunal, c'o nari' xinok' emwal.
32 Camic wach'alal, Dios ta c'a xquixchajini. Tenimaj ja rtzobal Dios como
tri' nkawil wi' ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake. Ja wi nkanimaj ja rtzobal Dios
jari' nq'uiy más ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo in c'o jun herencia
ja nyataj na chake chiquicojol canojel ja jule' chic ja recha'on rmal ja Dios.
33 Ma rmal ta pwok, ma rmal ta tziak xinyarij ta ja tok xixntijoj tre ja
rtzobal Dios.
34 Ixix bien ewotak chi anin xinsamaj ruq'uin nuk'a' jari' xintzukbej wi' in
xenutzuk ja wachbil chakaja'.
35 Queri' xinban utzc'a chi newotakij chi congana rjawaxic noksamaji,
nkach'ec kapwok jari' nekatobej ja c'o rjawaxic chique. C'o jun tzij congana
xinnataj chewe ja bin can rmal ja kajaw Jesús, quewa' nbij ri': —Ja tok c'oli
nasipaj chique ja winak jari' más na quicotemal xin Dios rc'amonto chawe
chwach ja tok c'oli nsipax chawe atat, ne'e. Queri' xbij ja Pablo chique ja
ranciano.
36 Ja c'a tok tzuri tzij rmal c'ac'ari' xuque'e in xumaj rbanic oración e
rachbil canojel ja rec'o tri'.
37 Congana quemaj ok'ej trij ja Pablo pro ni canojelal, quik'etej in
quitz'ubaj ruchi'.
38 Congana nebisoni como bix chique rmal ja Pablo chi matutz'at chic jutij
ri' quewach ruq'uin wawe' chwach'ulew. C'ac'ari' xequijacha' ja Pablo pa
lancha.

21

1 Ja tok xekaya' can ja kach'alal xokoquel chipan ja lancha, xokbe, xokekaj
chipan ja tinamit Cos. Ja c'a chi rcab k'ij chic xokbe chic, xokekaji c'a chipan
chic jun tinamit rbina'an Rodas. C'ac'ari' xokbe chic, xokekaj chic cha jun
tinamit rbina'an Pátara.
2 Tri' c'o chi wi' jun lancha kawil ja nbe pa Fenicia, xokoquel chipan in
xokbe.
3 Ja c'a tok kamajon binem parwi' ja mar katz'at ja lugar rbina'an Chipre,
xokk'ax pon chwach, pa kaxcon q'ueje' can wi'. Ja lancha rmajon binem,
ntajini benak pa Siria. Xokkaj na chi' mar chipan ja tinamit Tiro como ja
lancha c'o jule' ijka'm nuya' can na tri'.
4 Tri' ec'o wi' jule' kach'alal xekawil in xokq'ueje' na wuku' k'ij cuq'uin.
Ja kach'alal quibij tre ja Pablo chi mejor matibe pa Jerusalén como bin chic
chique rmal ja rEspíritu Santo chi c'oli nc'ulmaj na tri'.
5 Ja c'a tok tz'akati ja wuku' k'ij kumal c'ac'ari' xokbe chic. Canojel ja
kach'alal e cachbil quixjayilal in tak calc'wal chakaja' eje'e' xekachbilajel,
xokequijacha' c'a chi' mar. Ja tok xokekaji ja chi' mar xokxuque'e, kaban jun
oración.
6 Ja tok tzuri ja roración kumal xokqueban despedir. C'ac'ari' xokoc chipan
ja lancha, ja c'a reje'e' xemeloji chi tak cochoch.
7 Queri' kaban, xokelel chipan ja tinamit Tiro, xokekaj chic chipan chic jun
tinamit rbina'an Tolemaida. Tri' ec'o wi' jule' kach'alal xekawil in xokq'ueje'
jun k'ij cuq'uin.
8 Ja c'a chi rcab k'ij xokelel chic tri', kachbilajel ja Pablo, xokekaj chipan ja
tinamit Cesarea. Tri' c'o wi' ja Felipe ja revangelista, arja' jun chique ja wuku'
diácono. Xokbe chi rochoch ja Felipe in tri' xokq'ueje' wi' ruq'uin.
9 Ja c'a Felipe ec'o quiji' rme'al ja ma e c'ulan ta, eje'e' e profeta e'ocnak wi'.
10 Tuban c'a jun ca'i' k'ij okc'o ruq'uin ja Felipe ja tok c'o jun achi xekaj
kuq'uin, Agabo rubi'. Ja c'a rAgabo arja' profeta ocnak wi', chipan ja
departamento Judea penak wi'.
11 Ja tok xoc pa jay kuq'uin arja' xubac' ruk'a' rkan ruyon tre rcincha ja
Pablo. Ja tok bac'taj rmal quewa' xbij chake ri': —Ja rEspíritu Santo arja' bin
chwe chi ja raj Israel ja rec'o pa Jerusalén eje'e' nquebac' na ja rajaw awa' ja
jun cincha ri'. Quewa' nbạn na tre ja cani' nbanon anin camic in nquejach
na pa quek'a' ja winak ja ma e aj Israel ta, queri' xbij chake.
12 Ja c'a tok kac'axaj chi c'o rc'ayewal penak trij ja Pablo, ajoj e kachbil
ja kach'alal ja raj Cesarea congana kaban recomendar tre chi matibe pa
Jerusalén.
13 Pro ja Pablo xbij chake:
—¿Nak tre ja tok nixok'i? Xa bis neya' chwe ja neban quela'. Ja chwe anin
in conforme chi nquebac' nuk'a' wakan tri' pa Jerusalén, in conforme chi
ninquicamsaj tri' chakaja' pro rmal ja kajaw Jesús ja tok xtiban queri' chwe,
ne' chake.
14 Mta nak chi ta kabij ta tre como ma xokcowin ta kak'il. Rmalari' ja tok
quewa' kabij chic tre ri': —Rvoluntad ta c'a ja kajaw Dios xtibantaji, xokche'
tre.
15 C'ac'ari' kachomla' ki', xokbe ja pa Jerusalén.
16 Ec'o jule' chique ja kach'alal ja raj Cesarea eje'e' xekachbilajel. C'o jun
achi chiquicojol, Mnasón rubi'. Ja c'a Mnasón arja' aj Chipre, c'o chic tiempo
rniman ja Jesucristo in c'o jun rochoch pa Jerusalén, tri' xokeq'ueje' wi'.

* * * * * * * * * *

17 Ja kach'alal ja rec'o pa Jerusalén congana qui'il kac'ulic queban ja tok
xokekaj cuq'uin.
18 Ja c'a chi rcab k'ij kachbilajel ja Pablo, xokbe chi nekak'ijla' ja Jacobo.
Ja c'a tok xokekaj ruq'uin ja Jacobo tri' quimolon wi' qui' chakaja' canojel ja
ranciano.
19 Ja c'a Pablo arja' xuya' rutzil quewach c'ac'ari' xuchol chiquewach
nojelal ja rbanon ja Dios chiquicojol ja winak ja ma e aj Israel ta tokori' tok
Pablo xuya' rbixic ja rtzobal Dios chique.
20 Ja tok quic'axaj ja xbij ja Pablo congana queya' ruk'ij ja Dios rmal in
quewa' quibij tre ri':
—Kach'alal, congana utz nkac'axaj ja nabij chake le' pro ec'o jule' winak
ja quimajon atzijoxic. Bien awotak chi ja kach tak aj Israel congana e q'uiy
chique quiniman chic ja Jesucristo in canojel nqueya' ruk'ij ja ley xin Dios ja
tz'ibtal can rmal ja Moisés.
21 Eje'e' c'o jule' tzij bin chique cumal ja winak ja quimajon atzijoxic. Ma
utz ta ja tijonem ja naya' chique ja kach tak aj Israel ja rec'o pa tak tinamit
quixin ja ma e aj Israel ta, cha. Quewa' ja tijonem ja naya' chique ri', cha. Jun,
ma rjawaxic chi ta chi nquinimaj ja nbij ja Moisés. In jun chic, ma rjawaxic
chi ta chi neban circuncidar ja tak calc'wal. In jun chic, mejor nqueya' can
ja kacostumbre ja rok aj Israel. Queri' abin chique, cha.
22 ¿Nak nkaban c'a camic? Como ja winak ja tok xtekaj rbixic cuq'uin chi
atc'o chic wawe' pa Jerusalén seguro chi nquemol qui'.
23 Pro mejor ja naban, tabana' ja xtikabij chawe ri'. Ec'o quiji' kach'alal
achi'i' eje'e' c'oli ja quitzujun tre ja Dios chi nqueban in camic xurwila' ja
tiempo chi nqueban cumplir.
24 Ja c'a naban, que'ac'ama'el ja kach'alal in tejosk'ij ewi' ja cani' nrajo' ja
kareligión. Atat ta xcattojowi nojel ja gasto ja xtiqueban. C'ac'ari' necowini
nquich'upuj ja rsamal quewi' ja cani' nrajo' ja kareligión. Quirtari' naban
utzc'a chi canojel nqueya' cuenta chawe chi atat chakaja' nanimaj ja ley xin
Moisés in ma katzij ta ja nbix chawe cumal ja winak ja quimajon atzijoxic.
25 Pro ja kach'alal ja ma e aj Israel ta c'o jun carta katakonel chic cuq'uin,
kabijel chique chi ma rjawaxic ta chique eje'e' chi nquinimaj ja kacostumbre
ajoj ja rok aj Israel. Xarwari' kabijel chique chi ma tiqueti' ta ja ti'ij ja tzujun
chiquewach cachbal tak winak owi chwach rachbal tak nakun. In jun chic,
ma tiqueti' ta ja quic'. In jun chic, matiqueti' ta ja ti'ij ja wi ma elnak ta
rquiq'uel ja chicop. In jun chic, ma que'oc ta cuq'uin ixoki' ja ma e quixjayilal
ta in ja rixoki' chakaja' ma que'oc ta cuq'uin achi'i' ja ma e quichajilal ta.
Queri' ja kabijel chique, xeche' tre ja Pablo.

* * * * * * * * * *

26 Ja c'a Pablo arja' xeruc'amel ja quiji' kach'alal. Ja c'a chi rcab k'ij qui-
josk'ij qui' ja cani' nrajo' ja quireligión. C'ac'ari' xoc chipan ja templo, xerbij
chique ja sacerdote chi ja costumbre xin josk'inem c'a chi wuku' k'ij xtiban
wi' cumplir tokori' tok c'oli ja xtiquitzujuj chwach ja Dios chiquijujunal ja
cani' nrajo' ja quireligión.
27 Xajalal maja'n titz'akati ja wuku' k'ij ja tok be chic jutij ja Pablo chipan
ja templo. Tri' ec'o wi' jule' rach tak aj Israel ja repenak pa tak tinamit ja
c'o pa rcuenta Asia. Ja tok quetz'at ja Pablo chipan ja templo quechap in
xequitakchi'ij ja winak chi neyictaj trij.
28 Quemaj rakic quechi', quewa' quibij chique ja winak ri':
—Achi'i' ja rix kach tak aj Israel, kato'o' ki'. Jawa' jun achi ri' benak nojel
nat nakaj chi quitijoxic ja winak pro xa ma utz ta ja tijonem ja nuya' chique.
Como arja' xa itzel ntzijon tre ja katinamit, xa itzel ntzijon tre ja kaley in tre ja

katemplo ri' chakaja'. In ma ruyon tari' pro ec'o jule' achi'i' ercojonto chipan ja templo pro ma e aj Israel ta in ixix bien ewotak chi xajan ne'oqui winak chipan awa' santilaj templo ri' ja wi ma e aj Israel ta, xeche' chique.

29 Queri' quibij chique como c'o jun achi quitz'aton nabey rachbilan ja Pablo chipan ja tinamit in pa quetzij eje'e' ja Pablo rcojonto ja rachbil chipan ja templo. Ja c'a rachbil ja Pablo, Trófimo rubi', arja' ma aj Israel ta, aj Efeso.

30 Ja c'a tinamit xeyictaj trij ja Pablo, c'amc'ol canim xebe ruq'uin xe-quichapa', quichararajto, quilasajto in quitz'apla' ruchi' ja templo.

31 Laj quicamsaj pro c'o jun coronel xekaj rbixic ruq'uin chi yictajnak ja tinamit Jerusalén pro ni chi jun.

32 Ja c'a coronel ec'o jule' soldado xersiq'uila' e cachbil jule' capitán. C'amc'ol canim xebe ja bar ec'o wi' ja winak. Ja c'a winak tok quetz'at ja coronel e rachbil ja soldado quitanba' rch'ayic ja Pablo.

33 C'ac'ari' be ja coronel ruq'uin ja Pablo, xucoj preso in xuya' orden chi nbac' tre ca'i' cadena. Ja c'a tok bac'taj rmal quewa' xbij chique ja winak ri':
—¿Nak chi achi'al c'awa' wari'? ¿Nak ril xuban? ne' chique.

34 Ja c'a winak quemaj rakic quechi'. Junwi' nbij jun in junwi' chic nbij jun. Ja c'a coronel arja' maticowini nc'axaj nak la nquibij rmal ja síc' nbani chewi' tok xuya' chic jun orden chi nc'amarel ja Pablo pa cuartel.

35 Ja c'a soldado tok xe'ekaj chwach cumuc ja c'o chwach ja cuartel quitelela'el ja Pablo como ja winak congana nqueban, ncajo' nquech'ay chic jutij ja Pablo.

36 Ja c'a winak etran chiquij ja soldado, quimajon rakic quechi', quewa' nquibij ri': —Tecamsaj, neche'e.

* * * * * * * * * *

37 Ja c'a Pablo tok xajalal maja'n ticojoc ja pa cuartel arja' xbij tre ja coronel:
—¿La naya' lugar chwe chi nintzijon jurata awq'uin? ne' tre. Ja c'a coronel quewa' xbij tre ja Pablo ri':
—Awotak taka'an nattzijon pa griego.

38 ¿La ma atat ta c'a ja rat aj Egipto ja xatyictaj trij ja gobierno? Como c'o jun achi aj Egipto c'a ma jaru' ta tiempo xertakchi'ij ja winak chi neyictaj trij ja gobierno in ec'o quiji' mil camsanela' xeruc'aj, xeruc'amel pa tak lugar ja kas talan wi', ne' tre.

39 Ja c'a Pablo quewa' xbij tre ri':
—Ma anin ta, anin in aj Israel. Anin inc'o pa rcuenta jun tinamit nim ruk'ij, Tarso rubi', c'o pa rcuenta Cilicia, tri' inalaxnak wi'. Pro tabana' jun utzil, taya'a' lugar chwe chi nintzijon jurata cuq'uin ja winak, ne' tre.

40 Ya' lugar tre chi ntzijoni c'ac'ari' pe'i chwa cumuc ja c'o chwach ja cuartel in xuban ruk'a' chiquewach ja winak chi nquicajba' tzij. Ja tok quicajba' xumaj tzij cuq'uin chipan ja tzobal hebreo, quewa' xbij chique ri':

22

1 —Ixix ja rix principali' rxin ja katinamit in ewanojelal ja rix wach tak aj Israel, camic tec'waxaj ja xtinbij chewe ri' ja ntobej wi' chewach, ne' chique.

2 Ja c'a winak tok quic'axaj chi chipan ja tzobal hebreo ntzijon wi' más chi na quicajba' tzij. Ja c'a Pablo quewa' xbij chic chique ri':

3 —Anin in ewach aj Israel. Chipan ja tinamit Tarso xinalax wi' ja c'o pa rcuenta Cilicia. Pro wawe' pa Jerusalén xinq'uiy wi'. Xintijoj wi' ruq'uin ja maestro Gamaliel. Ja c'a Gamaliel arja' xinrtijoj tre ja ley xin Dios ja quiniman ja kati't kamama' pro bien xuch'ob chinwach nojelal. Ni wxin wi', ni c'o wi' ngana nban cumplir ja rvoluntad Dios ja cani' newajo' neban ixix camic.

4 Anin nabey congana pokon xinban chique ja winak ja yukul quec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo. Ec'oli chique xintak quicamsaxic in ec'oli chique xintak
quichapic in xenucoj preso, queri' xinban chique chi ixoki' chi achi'i'.
5 Ja lok'laj sacerdote in canojel ja principali' rxin ja katinamit eje'e' bien
cotak ja nmajon rbixic chewe camic. Como eje'e' c'o jule' carta quitz'ibajel,
queya'el chwe chi xenjacha' pa quek'a' ja kach tak aj Israel ja rec'o chipan
ja tinamit Damasco. Ja carta xuya' lugar chwe chi xinbe pa Damasco chi
quichapic ja winak ja yukul quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Queri' xinban,
xinbe pa Damasco chi quichapic, ja nch'obon chi nenuc'amto wawe' pa
Jerusalén utzc'a chi nbạn pokon chique.
6 Pro anin pa tak nc'ajk'ij lari' nmajon binem, chinakaj ja tinamit Damasco
inc'o chi wi' ja tok chaka jalal c'o jun nimlaj luz kajto chila' chicaj in xuq'uiak
ri' chwij.
7 Xinbe chi tok'ulew rmal ja luz in c'o jun kulaj xinc'waxaj, quewa' xbij ja
kulaj chwe ri':
—Saulo, Saulo ¿nak tre tok naban pokon chwe? Queri' xbij chwe.
8 —¿Nak abi'? xinche' tre.
—Anin in Jesús ja rin aj Nazaret, chwe anin abanon wi' ja pokon, ne' chwe.
9 Ja c'a wachbil eje'e' quetz'at ja luz in congana quixbej qui' rmal pro ma
xquic'axaj ta nak nbij ja kulaj ja ntzijon wq'uin.
10 Ja c'a ranin xinc'waxaj chic jutij tre:
—Wajaw ¿nak nawajo' chwe chi nban? xinche' tre.
—Catyictaji, jat chipan ja tinamit Damasco. Ja c'a tok xcatekaji tri' nbix wi'
chawe nojel ja c'o rjawaxic chawe chi naban, ne'e ja kajaw Jesucristo chwe.
11 C'ac'ari' xokbe ja pa Damasco. Ja wachbil eje'e' xinquiyukejel chi nuk'a'
como xinmoyir rmal ja luz como congana ruch'a'.
12 Ja tok xokekaji pa Damasco tri' c'o wi' jun achi, Ananías rubi'. Ja c'a
rAnanías arja' congana nuban respetar ja Dios, nuban cumplir ja ley xin Dios
in congana utz ntz'ạt cumal canojel ja kach tak aj Israel ja rec'o pa Damasco.
13 Arja' be ja bar inc'o wi' in tok xekaj wq'uin quewa' xbij chwe ri': —
Wach'alal Saulo, camic njaktaji ja rawach, ne' chwe. Pro ni jari' hora jaktaji
ja nwach in xintz'at ja rAnanías.
14 In xbij chic chwe: —Ja Dios quixin ja kati't kamama' arja' nij atrcha'onto
wi' ojer chi nawotakij ja rvoluntad in tok xatz'at ja Jesucristo ja mta ril rumac
in tok xac'waxaj ja rukul pa bey jari' nij atrcha'onto wi' chi xaban queri'.
15 Como atat naya' na rbixic ja Jesucristo chique canojel ja winak, nabij
chique nak ja ratz'aton in nak ja rac'waxan.
16 Camic ma taya' ta c'a tiempo tre, catyictaji in catban bautizar in
quirtawa' nabij tre ja kajaw Jesucristo ri': —Wajaw, tajosk'ij ja wanma,
tacuyu' ja wil numac, catche' tre. Queri' xbij ja rAnanías chwe.
17 C'ac'ari' xinmelojto pa Jerusalén. Ja tok xinurkaji xinbe chipan ja nimlaj
templo xin Dios, nmajon rbanic jun oración ja tok chaka jalal c'oli ja xintz'at
cani' pan achic'.
18 Xintz'at ja kajaw Jesucristo, quewa' xbij chwe ri': —Camic tachomla' awi'
chanim, catelel chipan ja tinamit Jerusalén como ja winak wawe' eje'e' mta
quigana nquic'axaj ja tok xtamaj rk'alasaxic chiquewach nak nbanic, ne'
chwe.
19 C'ac'ari' xinbij tre: —Pro Wajaw, eje'e' bien cotak nak xinban chique
ja yukul quec'u'x awq'uin como xinbe nat nakaj pa tak jay xin molbal ri'il,
xenucoj pa che' in xenuch'ay chakaja'.

20 In jun chic, ja tok camsaxi ja rEsteban ja rajsamajel awxin, anin inc'o tri'
ja bar camsax wi', in conforme tri' chi camsaxi, anin xinchajini ja quitziak ja
xecamsan rxin, xinche' tre.
21 Pro ja kajaw Jesucristo quewa' xbij chic chwe ri': —Mejor catelel como
camic natnutakel pa jun lugar nat, natbe chic cuq'uin ja winak ja ma e aj
Israel ta, ne' chwe. Queri' xbij ja Pablo chique ja winak ja rach tak aj Israel.

* * * * * * * * * *

22 Ja Pablo tok xernataj ja winak ja ma e aj Israel ta mchita quigana ja
winak nquic'axaj más ja nbij. Rmalc'ari' ja tok quemaj rakic quechi' in
quewa' quibij ri': —Ticamsaxi ja rachi le'. Ma yatal chi ta trij chi nc'ase' na
más, xeche'e.
23 C'ac'ari' c'oli quitziak quilasaj in quemaj rq'uiakic pokok chicaj rmal ja
quiyewal.
24 Ja c'a coronel arja' xuya' orden chi ncoji ja Pablo pa cuartel in quewa'
xbij chique ja soldado ri':
—Terapaj ja rachi utzc'a chi nbij chake nak tre ja tok congana penak
quiyewal ja winak trij, ne' chique.
25 C'ac'ari' quemaj rbaq'uic ja Pablo utzc'a chi nquirapaj pro c'o jun capitán
ja chajyon rxin in quewa' xbij ja Pablo tre ri':
—Anin inc'o pa rcuenta ja gobierno xin Roma. ¿La yatal ta c'a chewe chi
ninerapaj pro maja'n wa'an tik'et tzij chwij? ne' tre.
26 Ja c'a capitán tok xc'axaj ja xbij ja Pablo arja' be ruq'uin ja coronel. Ja tok
xekaj ruq'uin quewa' xbij tre ri':
—Kas tabana' cuenta ja naban tre ja rachi como arja' c'o pa rcuenta ja
kagobierno ajoj ja rok aj Roma, ne' tre.
27 Ja c'a coronel arja' be ruq'uin ja Pablo. Ja tok xekaj ruq'uin quewa' xbij
tre ri':
—¿La ni katzij wi' chi atc'o pa rcuenta Roma? ne' tre.
—Katzij nac'a, ne'xi rmal ja Pablo.
28 Ja c'a coronel xbij chic tre:
—Anin congana pwok xintoj xa chewi' tok yataj lugar chwe chi xinoc pa
rcuenta Roma, ne' tre.
—Pro anin ni pa walaxic wi' inc'o pa rcuenta Roma, ne'xi rmal ja Pablo.
29 Ja c'a soldado ja laj xerapan rxin ja Pablo eje'e' mchita queban tre. Ja c'a
coronel arja' congana xbej ri' como arja' rya'on ja orden chi nbaq'ui ja Pablo
pro rotak chic chi ja Pablo c'o pa rcuenta ja gobierno xin Roma.

* * * * * * * * * *

30 Ja c'a chi rcab k'ij ja coronel xuquir ja Pablo chipan ja cadena. C'ac'ari'
xuya' orden chi nquemol qui' ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja jule' chic
k'etol tak tzij quixin ja raj Israel. Ja tok quimolon chic qui' canojelal c'amarel
ja Pablo, xepabax chiquewach rmal ja coronel. Como ja coronel arja' c'o
rgana nrotakij nak ja kas mero ril ja Pablo ja nbix cumal ja raj Israel.

23

1 Ja c'a Pablo arja' xertz'elwachij ja k'etol tak tzij in quewa' xbij chique ri':
—Wach tak aj Israel, ja nbanonto tre ja nc'aslemal ninquicoti chwach ja
Dios como anin matiti'oni ja nconciencia in queri' nbanon camic chakaja',
ne' chique.
2 C'ac'ari' ja Ananías ja lok'laj sacerdote arja' xuya' orden chique ja rec'oloc
chinakaj ja Pablo chi nqueya' jun k'a' chwa rey.
3 Ja c'a Pablo quewa' xbij tre ja Ananías ri':

—Dios xtiyo' rjil rc'axel chawe. Atat xa ca'i' apalaj como attz'ubul wawe' camic chi nak'et tzij chwij, ley xin Dios nacoj chwij natche'e pro atat mismo matanimaj ja ley como xaya' orden chi ninch'ayi, queri' xbij tre.

4 Ja c'a winak ja repa'l tri' quewa' quibij tre ja Pablo ri':

—¿Nak c'a tre ja tok xa itzel nattzijon tre ja lok'laj sacerdote xin Dios? xeche' tre.

5 —Wach tak aj Israel, anin ma wotak ta chi lok'laj sacerdote. Ja wixta wotak jari' maquita xinbij tre ja cani' c'a xinbij kaj tre como ja rtzobal Dios quewa' nbij chake ri': —Maxta itzel cattzijon chique ja k'etol tak tzij xin atinamit, ne'e. Queri' xbij ja Pablo chique.

6 Ja c'a Pablo arja' bien rotak chi ca'i' quewach ja k'etol tak tzij. Jule' chique e saduceo in jule' chic chique e fariseo. Rmalari' ja tok cow tzijoni in quewa' xbij chique ri': —Wach tak aj Israel, anin in fariseo in ja nata' chakaja' arja' fariseo. Anin nniman chi c'o c'astajic chiquij ja camnaki' in xa rmalari' tok ntajini nk'et tzij chwij camic, ne' chique.

7 Ja c'a fariseo in saduceo eje'e' quemaj jun ch'a'oj chibil tak qui' rmal ja xbij ja Pablo chique in queban ca'i' rmal.

8 Como ja saduceo eje'e' matiquinimaj chi nec'astaj na ja camnaki' pro ja fariseo jari' nquinimaj. In jun chic, ja saduceo matiquinimaj chi ec'o ángel in nixtac'a espíritu chakaja' pro ja c'a chique fariseo jari' nquinimaj chi ec'oli.

9 C'ac'ari' quemaj jun nimlaj síc'. Ec'o jule' maestro quixin ja fariseo eje'e' xeyictaji in quewa' quibij ja nquitobej ja Pablo ri': —Mta ril ja rachi le'. Maxla c'o jun espíritu owi jun ángel takonto rmal ja Dios tzijonnakto ruq'uin. Mejor ma koch'ojin ta ruq'uin ja Dios, xeche'e.

10 Pro más chi na queban ja ch'a'oj. Ja c'a coronel arja' xbej ri': —Matzij tiquicamsaj ja Pablo, ne' kaj pa ranma. Rmalc'ari' ja tok xuya' orden chique ja soldado chi xebe ruq'uin ja Pablo in puersa xequilasajto chiquicojol ja winak in quecoj chic jutij pa cuartel.

11 Ja c'a chi rcab ak'a' pe'i ja kajaw Jesucristo pa rxquin ja Pablo in quewa' xbij tre ri': —Pablo, ma ticapuj ta ac'u'x como natbe na pa Roma chi naya'a' nbixic chila' ja cani' abanon wawe' pa Jerusalén, ne' tre.

* * * * * * * * * *

12 Ja c'a tok sakari ec'o jule' chique ja raj Israel eje'e' quec'am qui' chi nquicamsaj ja Pablo, quewa' quibij chibil tak qui' ri': —Puersa nkacamsaj ja Pablo. Jaru' pa tiempo xtic'ase'e ja Pablo ajoj makowa' chic in majun nak ta tikatij chakaja'. Dios ta c'a xtibano pokon chake ja wi ma xtikacamsaj ta. Queri' quibij.

13 E más cuarenta ja rachi'i' ja quec'am qui' chi rbanic ja camíc.

14 C'ac'ari' xebe cuq'uin ja jefe quixin sacerdote in cuq'uin ja principali' xin tinamit. Ja tok xe'ekaj cuq'uin quewa' quibij chique ri': —Ajoj kac'amon ki' chi nkacamsaj ja Pablo. Puersa nkacamsaj. Jaru' pa tiempo xtic'ase'e ja Pablo ajoj makowa' chic in majun nak ta nkatij chakaja'. Dios ta c'a xtibano pokon chake ja wi ma xtikacamsaj ta.

15 Ja c'a nkajo' chewe, ixix ewachbil ja jule' chic k'etol tak tzij, tetaka' rbixic tre ja coronel chi nuc'amto ja Pablo chewach chwak. Tebij tre chi newajo' nec'ot más ruchi' ja Pablo. Ja c'a rajoj nokq'ueje' listo chi nkacamsaj ja tok maja'n turkaj wawe', xeche'e.

16 C'o c'a jun ala', ral rana' ja Pablo, arja' xekaj rbixic ruq'uin nak ja quichomin ja rachi'i'. Rmalc'ari' ja tok be ruq'uin ja Pablo pa cuartel, xerbij tre.

17 Ja c'a Pablo ja tok xc'axaj ja bix tre rmal ja rala' c'ac'ari' xsiq'uij jun
chique ja capitán in quewa' xbij tre ri':
—C'o jun ala' wawe', tac'ama'el paki ruq'uin ja coronel, c'o jun rtakquil
nerbij tre, ne' tre.
18 In queri' xuban ja capitán, xuc'amel ja rala' ruq'uin ja coronel. Ja tok
xekaj ruq'uin quewa' xbij tre ri':
—Ja Pablo ja kacojon pa che' arja' xinrsiq'uij in xbij chwe chi nunya'a' awa'
jun ala' ri' awq'uin como arja' c'o jun rtakquil nurbij chawe, ne' tre.
19 Ja c'a coronel arja' xyukejel ja rala' chi ruk'a', quiyonaj qui' ruq'uin in
quewa' xbij tre ri':
—¿Nak c'a ja ratakquil chwe? ne' tre.
20 Ja c'a rala' xbij tre:
—Ec'o jule' wach tak aj Israel eje'e' quic'amon qui' chi nquetakto rbixic
chawe chwak chi nac'amel ja Pablo chiquewach ja k'etol tak tzij kaxin ja
rok aj Israel. Quewa' xtiquibijto chawe ri': —Ajoj nkajo' nkac'ot más ruchi'
ja Pablo, xqueche'to chawe.
21 Pro maxta tanimaj ja xtiquibijto chawe como más e cuarenta ja rachi'i' ja
re cachbil eje'e' quiwawan qui', cayben ja Pablo pa bey utzc'a chi nquicam-
saj. Quewa' quibij chibil tak qui' ri': —Puersa nkacamsaj ja Pablo. Jaru' pa
tiempo xtic'ase'e ja Pablo ajoj makowa' chic in majun nak ta tikatij chakaja'.
Dios ta c'a xtibano pokon chake ja wi ma xtikacamsaj ta. Queri' quibij. Ja
camic xa ja chic cayben nak ja xtabij atat chique, ne'e ja rala' tre ja coronel.
22 —Camic catmeloji pro ni majun bar ta tri' xtabij wi' ja c'a xabij kaj chwe,
ne'e ja coronel tre.

* * * * * * * * * *

23 C'ac'ari' ec'o ca'i' capitán xersiq'uij in quewa' xbij chique ri':
—Camic que'echomij jule' soldado chi nebe pa Cesarea. A las nueve xin
chak'a' ne'elel nebe. E ca'i' ciento nebe chi cakan. E setenta chic nebe chiquij
tak quiej. In e ca'i' ciento chic nquec'amel lanza.
24 In chakaja' que'echomij jun ca'i' ruquiej ja Pablo ja nec'amo'el rxin. Jix
nejacha' pa ruk'a' ja gobernador Félix pro neban jutz'it cuenta utzc'a chi ni
majun nak ta xtic'ulmaj ta pa bey, ne' chique ja capitán.
25 Ja coronel c'o jun carta xubanel rxin ja gobernador, quewa' nbij ja carta
ri':
26 —Honorable Señor Gobernador Félix. Anin ja rin Claudio Lisias nya'
rutzil awach.
27 C'o jun achi ntakel awq'uin ri'. Ja raj Israel eje'e' quechap in jutz'it laj
quicamsaj pro anin tok xinwotakij chi ja rachi c'o pa rcuenta Roma c'ac'ari'
ec'o jule' nsoldado xenuc'amel in xekato'o' pa quek'a'.
28 Xinc'amel chiquewach ja k'etol tak tzij quixin ja raj Israel como c'o ngana
nwotakij nak ril rbanon.
29 Ja ril quibij xa rmal ja ley rxin ja quireligión pro ma yatal ta trij chi
ncamsaxi nixtac'a ncoj ta pa che' chakaja'.
30 Pro xinwotakij chi ec'oli chique ja raj Israel, eje'e' quic'amon qui' chi
nquicamsaj rmalc'ari' ja tok ntakel awq'uin camic ri'. In chakaja' ja winak
ja nebini chi c'o ril ja rachi anin xinbij chique chi awq'uin atat nebe wi' chi
nequibij chawe. Xarari' ja nbij chawe. Queri' nbij ja carta.
31 Ja c'a soldado eje'e' queban ja cani' bix chique rmal ja coronel, quec'amel
ja Pablo chak'a', xe'ekaj chipan ja tinamit Antípatris.
32 Ja c'a chi rcab k'ij ja soldado ja rebenak chi cakan tri' quejach can wi'
ja Pablo, xemelojto ja pa cuartel. Ja c'a rebenak chiquij tak quiej eje'e'
xec'amo'el chic rxin ja Pablo.

33 Ja c'a tok xe'ekaji ja pa Cesarea quejach ja carta tre ja gobernador in
quejach ja Pablo pa ruk'a' chakaja'.
34 Ja gobernador tok siq'uitaji ja carta rmal quewa' xbij tre ja Pablo ri':
—¿Nak departamento atc'o wi'? ne' tre.
—Anin pa rcuenta Cilicia inc'o wi', ne'xi rmal ja Pablo.
35 —Ja winak ja nebini chi c'ol awil ja tok xque'urkaj wawe' c'a tokori' nabij
chwe nak ja natobej awi', ne'e ja gobernador tre. C'ac'ari' xuya' orden chi
nchajixi ja Pablo cumal soldado chipan ja palacio rxin ja rey Herodes.

24

1 Jo'o' k'ij tekaji ja Pablo pa Cesarea ja tok xekaji ja Ananías ja lok'laj
sacerdote e rachbil jule' chique ja principali' rachbil chakaja' jun licenciado,
Tértulo rubi'. Xebe ruq'uin ja gobernador chi nequibij tre nak ril ja Pablo.
2 Ja tok xe'ekaj ruq'uin xec'amarto ja Pablo. C'ac'ari' ja Tértulo xumaj rbixic
ja ril ja Pablo chwach ja Félix. Quewa' xbij tre ri':
—Señor gobernador, anin nmaltioxij chawe camic como c'o quicotemal pa
tak katinamit, mta síc' ch'a'oj nbani. Atat congana utz kuc'axic abanon como
congana ana'oj.
3 Honorable Félix, ajoj congana nkamaltioxij chawe nojel ja rutzil ja
rabanon chake.
4 Pro matikajo' xtikalasaj ta más tiempo chawe. Camic nkac'utuj chawe
tabana' jun utzil chake, xtac'waxaj ta jutz'it ja jun ca'i' tzij ja xtikabij chawe
ri'.
5 Jala' jun achi le' xa ticol ch'a'oj, nojel nat nakaj nbe wi' in xa neruyoj ja
kach tak aj Israel. Arja' c'ayon quixin ja winak ja quiniman ja tijonem rxin
ja rachi ja raj Nazaret.
6 C'oli laj xuban tre ja nimlaj templo xin Dios ja congana itzel na pro
kachap. Ajoj laj kak'et tzij trij, ja ley kaxin ajoj jari' laj kacoj chi rk'etbexic
tzij trij
7 pro c'o jun coronel, Lisias rubi', arja' xoc chikacojol in puersa xlasaj pa
kak'a'.
8 C'ac'ari' ja coronel xuya' orden chi ja nebin ril ja rachi rjawaxic chi
awq'uin atat nepi wi'. Ja wi nac'ot ruchi' ja rachi tri' nawotakij wi' chi ni katzij
wi' nojel ja kamajon rbixic chawe. Queri' xbij ja Tértulo tre ja gobernador
Félix.
9 Ja c'a raj Israel ja rec'o chwach ja gobernador quewa' quibij tre ri': —Ni
katzij wi' ja xbij ja Tértulo le', xeche' tre.
10 Ja c'a gobernador arja' xuban ruk'a' chwach ja Pablo chi ntzijoni in
quewa' xbij ja Pablo tre ri':
—Camic anin ninquicoti nbij chawe nak ja xtintobej wi' chawach como
bien wotak chi tuban q'uiylaj juna' catoc juez parwi' ja katinamit Israel.
11 Natcowini nawotakij ja wi katzij ja xtinbij chawe owi mani. C'a xuban
cablajuj k'ij quinekaji pa Jerusalén chi rya'ic ruk'ij ja Dios.
12 Anin mta ja ch'a'oj xintic ta in ma ec'o ta ja winak xenuyoj ta chakaja'
nixtac'a chipan ja nimlaj templo xin Dios nixtac'a pa tak jay xin molbal ri'il
in nixtac'a pa tak bey rxin ja tinamit.
13 Jala' winak le' eje'e' maquecowini xtiqueban ta asegurar ja wil ja nquibij.
14 Pro ja camic nch'ob chawach nak ja nniman. Anin nniman ja tijonem
xin Jesucristo pro ja wach tak aj Israel le' eje'e' nquibij chi ma xin Dios ta
ja tijonem. Conforme ja tijonem xin Jesucristo nya' ruk'ij ja Dios quixin ja
kati't kamama' in chakaja' nban respetar nojel ja nbij ja ley xin Dios in nojel
ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios cumal ja profeta.

15 Anin nnimaj chi nerila' na jun k'ij ja tok Dios nuya' chique ja camnaki'
chi nec'astaji chi e utz chi ma e utz ta in queri' nquinimaj ja wach tak aj Israel
le' chakaja'.
16 Rmalc'ari' ja tok ni ncojon wi' wi' pa ch'a'oj chi rbanic rvoluntad ja
Dios utzc'a chi mta wil nna' kaj pa wanma nixtac'a chwach Dios in nixtac'a
chiquewach winak ta chakaja'.
17 Anin c'o la quiji' jo'o' juna' xineq'ueje' na pa tak tinamit cuq'uin ja winak
ja ma e aj Israel ta in camic inmelojnakto chic jutij chipan ja katinamit Israel.
C'o jun ayuda xinmolto ja xinjach chique ja kach tak aj Israel in chakaja'
xinmelojto utzc'a chi wawe' nuntzujuj wi' jun ofrenda chwach ja Dios.
18 Kas nmajon rtzujuxic ja wofrenda chipan ja nimlaj templo xin Dios
ja tok ec'o jule' wach tak aj Israel ja repenak pa tak tinamit ja c'o pa
rcuenta Asia, eje'e' xinquewil, kas tzur mwal ja rjosk'ixic wi' ja cani' nrajo'
ja kareligión. Pro ma ec'o ta winak ja xenumol ta nixtac'a c'o ta ch'a'oj xintic
ta chakaja'.
19 Ja xetz'ato wxin ja pa templo wi c'oli ja wil xinban quetz'at mejor quepi
na eje'e' wawe', eje'e' na quebin chawe wi c'o wil nbanon.
20 Owi nawajo', tabij chique jala' winak le' chi nquic'ulba' ja xtinbij chic ri'
¿la c'o wil kaj chwij ja tok xinpabax chiquewach e cachbil ja jule' chic cach
k'etol tak tzij kaxin ja rok aj Israel?
21 Owi maxla ma utz ta quic'axaj ja tok quewa' xinbij chique ri': —Anin
nniman chi c'o c'astajic chiquij ja camnaki' in xa rmalari' ja tok ntajini
nk'ẹt tzij chwij camic, xinche' chique, maxla wil ja xinbij queri' chique ja
nquech'ob eje'e'. Queri' xbij ja Pablo tre ja gobernador.
22 Ja c'a Félix arja' bien rotak ja tijonem xin Jesucristo in rmalari' ja tok
quewa' xbij chique ri': —Mejor, ja tok xtipeti ja coronel Lisias c'a tokori'
nkachomij, ne' chique.
23 C'ac'ari' ja Félix xbij tre ja capitán: —Tacojo' preso ja Pablo le' pro taya'a'
lugar tre chi nec'astanto jalal ja tok c'o rgana neli in taya'a' lugar chique ja
ramigo chi nurquiya'a' tre xa nak ta ja nc'atzin tre, ne' tre.
24 Xoc'o jun ca'i' k'ij pi chic jutij ja Félix, c'o rxjayil rc'amonto, Drusila rubi'.
Ja c'a rxjayil arja' aj Israel. Ja c'a Félix arja' xutak rc'amaric ja Pablo como c'o
rgana nc'axaj tre nak rbanic ja tok nyuke' ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
25 Ja c'a Pablo ja tok xekaji xumaj tzij ruq'uin ja Félix, xumaj rch'obic
chwach nak rbanic ja tok nawc'aj jun utzlaj c'aslemal chwach ja Dios, in jun
chic, nak rbanic ja tok nak'il awi' chawij utzc'a chi mataban ja ritzelal, in jun
chic, nak rbanic ja nimlaj juicio xin Dios ja penak. Ja c'a Félix arja' congana
xbej ri' rmal ja tok xc'axaj in quewa' xbij tre ja Pablo ri': —Mejor, ja camic jat.
Nak k'ij ja tok c'o tiempo chwe c'a tokori' xtintak chic ac'amaric, ne' tre.
26 Ja c'a Félix q'uiylaj mul xutak rsiq'uixic ja Pablo utzc'a chi netzijon
ruq'uin como quewa' nuch'ob ri': —Maxla nuya' pwok chwe utzc'a chi
nsokpijel, ne' kaj pa ranma.
27 Xoc'o ca'i' juna' c'ac'ari' c'o jun c'ac'a gobernador xoc pa rq'uexwach ja
Félix, Porcio Festo rubi'. Ja c'a Félix como c'o rgana chi utz ntz'ati cumal ja raj
Israel chewi' ja tok xuya' can ja Pablo pa che', ma xsokpijel ta.

25

1 Ja c'a Festo arja' xekaj chipan ja departamento ja noc pa ruk'a' como
gobernador. Ja c'a chi rox k'ij xelel pa Cesarea in be pa Jerusalén.
2 Ja c'a tok xekaji ec'o jule' aj Israel e jefe quixin sacerdote xebe ruq'uin e
cachbil ja principali' xin tinamit, xequibij ja ril ja Pablo.
3 Quewa' quibij tre ja Festo ri':

—Tabana' jun nimlaj utzil chake, taya'a' jun orden chi nc'ạmto ja Pablo wawe' pa Jerusalén, xeche' tre. Pro eje'e' c'oli quichomin chic chi nquicamsaj ja Pablo pa bey.

4 Ja c'a Festo quewa' xbij chique ri':

—Ja Pablo arja' cojon preso pa Cesarea. Anin xa jun ca'i' k'ij chic ninq'ueje' wawe' c'ac'ari' ninmeloji pa Cesarea.

5 Mejor, ja más nimak quek'ij chewe eje'e' quebe na chwij in wi c'o ril ja rachi eje'e' nebin chwe, ne' chique.

6 C'o la lajuj k'ij q'ueje'e ja Festo pa Jerusalén. C'ac'ari' meloji ja pa Cesarea. Ja c'a chi rcab k'ij tz'abe'e pa k'etbaltzij in xutak rc'amaric ja Pablo.

7 Ja c'a Pablo tok xekaj chwach ja Festo ja raj Israel ja re'elnakel pa Jerusalén eje'e' congana nqueban, xeyictaj trij in quemaj rbixic ja ril. Congana ril nquibij ja más c'ayew chi na pro ma xecowin ta queban ta asegurar.

8 C'ac'ari' xumaj tzij ja Pablo ja ntobej ri' chiquewach. Quewa' xbij ri':

—Anin mta jun itzel nbanon ta tre ja ley xin Dios ja kaniman ja rok aj Israel nixtac'a tre ta ja nimlaj templo xin Dios in nixtac'a tre ta ja nimlaj rey César, ne'e.

9 Ja c'a Festo como c'o rgana chi utz ntz'ati cumal ja raj Israel chewi' tok quewa' xbij tre ja Pablo ri':

—¿La maxta c'ol agana natbe pa Jerusalén utzc'a' chi tri' nk'et wi' tzij chawij rmal ja rawil nquibij chawe? ne' tre.

10 Pro ja Pablo xbij tre:

—Camic inpa'l chwach ja k'etbaltzij xin César, ni rjawaxic wi' chi wawe' nk'ẹt wi' tzij chwij, ma pa Jerusalén ta. Atat bien awotak chi mta jun itzel nbanon ta chique ja wach tak aj Israel.

11 Ja wi c'o wil, wi c'oli nbanon in wi yatal chwij chi nincamsax rmal jari' matinpokonaj nincami. Pro jala' winak le' wi ma katzij ta ja nquibij chwe chi c'o wil jari' ni majun ja c'o ta ruk'a' chwe xquinrujach ta pa quek'a'. Camic quinataka' ruq'uin ja nimlaj rey César, arja' ta xtik'eto tzij chwij, ne' tre.

12 Ja c'a Festo arja' xumaj tzij cuq'uin ja rach k'etol tak tzij. Ja c'a tok tzuri tzij cumal quewa' xbij tre ja Pablo ri': —Como xac'utuj ja César chi arja' nk'eto tzij chawij, camic ruq'uin César natnutakel wi', ne' tre.

* * * * * * * * * *

13 Xoc'o jun ca'i' k'ij c'ac'ari' ja rey Agripa rachbil jun ixok rbina'an Berenice eje'e' xe'ekaj pa Cesarea chi rk'iloxic ja Festo.

14 Como xeq'ueje' jun tiempo pa Cesarea xc'a chewi' ja Festo xuchol chwach ja rey nak rbanon ja Pablo. Quewa' xbij tre ri':

—C'o jun achi ya'on can pa che' rmal ja Félix.

15 Ja tok inc'o pa Jerusalén ec'o jule' aj Israel e jefe quixin sacerdote e cachbil ja principali' xin tinamit eje'e' quibij chwe nak ril ja rachi in quic'utuj chwe chi ncamsaj.

16 Pro anin quewa' xinbij chique ri': —Ajoj ja rok aj Roma ma chaka ta qui' chake nkajach jun achi pa camíc. Ni rjawaxic wi' chi nabey nkaya' lugar tre ja rachi chi nbij nak ja ntobej ri' chiquewach ja winak ja nebini chi c'o ril, xinche' chique.

17 Ja c'a tok xe'urkaj wawe' ma xinya' ta tiempo tre, ja xinban, ni chi rcab k'ij xintz'abe'e ja pa k'etbaltzij in xintak rc'amaric ja rachi.

18 Ja xinch'ob anin nabey chi congana lawulo' ja ril ja xtiquibij chwe pro tok q'uiswani mta ril quibij chwe ja cani' nch'obon.

19 Pro ja nquech'a' tre xa jule' punto tre ja quireligión in tre jun achi camnak rbina'an Jesús pro ja Pablo nbij chi c'astajnak chic.

20 Ja c'a ranin maquincowini nchomij ja nquibij, nak la nban tre.
Rmalc'ari' ja tok xinbij tre ja Pablo: —¿La maxta c'ol agana natbe pa Jerusalén
utzc'a chi tri' nk'et wi' tzij chawij rmal ja rawil nquibij chawe? xinche' tre.
21 Pro arja' xbij chwe: —Camic quinataka' ruq'uin ja nimlaj rey César
Augusto, arja' ta xtik'eto tzij chwij, ne' chwe. Xa chewi' tok xinya' jun orden
chi ni nchajix wi' ja rachi como preso. Ja c'a tok xtitzur mwal ntakel na
ruq'uin ja César. Queri' xbij ja Festo tre ja rey Agripa.
22 Ja c'a rAgripa quewa' xbij tre ja Festo ri':
—Anin chakaja' c'o ngana nc'waxaj ja nbij ja rachi, ne' tre.
—Utz c'ari', chwak nac'waxaj, ne'xi rmal ja Festo.
23 Ja c'a chi rcab k'ij ja rAgripa rachbil Berenice congana quiwekon qui',
etrani ja rayudante chiquij, c'o jun nimlaj cuarto xe'oc chipan. Ec'oli ja jefe
quixin soldado e cachbil ja principali' rxin ja tinamit, eje'e' xe'oc chipan ja
nimlaj cuarto chakaja'. C'oli ja Festo chakaja', arja' xutak rc'amaric ja Pablo.
24 Ja c'a tok xekaji ja Pablo xumaj tzij ja Festo, quewa' xbij ri':
—Rey Agripa in ixix chakaja' ewanojel ja remolon ewi' kuq'uin, wawe'
netz'at wi' ri' ja rachi rbina'an Pablo. E q'uiy ja raj Israel ja rec'o pa Jerusalén
e cachbil jule' chic ja rec'o wawe' pa Cesarea eje'e' congana inquicojon pa
ch'a'oj, xajutij quimajon rbixic chwe chi ja Pablo ma yatal chi ta trij chi
nc'ase' más.
25 Pro anin xinc'ot ruchi' in mta rbanon, ma yatal ta trij chi nkacamsaj.
Arja' mismo c'utun chwe chi nkatakel pa Roma ruq'uin ja nimlaj rey César
Augusto. Rmalc'ari' ja tok xinch'ob chi pa Roma ntakel wi'.
26 Pro anin c'o rjawaxic chwe chi nbanel jun carta in ntakel ruq'uin ja
César pro nak la ril ja Pablo ja nbijel chipan ja carta. Rmalc'ari' ja tok xintak
rc'amaric, c'o chic chewach ri' in chawach atat rey Agripa in camic nwajo'
chawe chi nac'ot jutz'it ruchi' utzc'a chi nwotakij nak ril ja nbijel chipan ja
carta.
27 Como ja chwe anin xa ma ch'obol ta nkaban ja wi nkatakel jun preso in
wi mta ril nkabijel. Queri' xbij ja Festo.

26

1 C'ac'ari' ja rAgripa xbij tre ja Pablo:
—Camic utz chic nattzijoni, tabij chake nak ja natobej awi', ne' tre. Ja c'a
Pablo arja' xuya' jun saludo tre ja rey in quewa' xbij tre ri':
2 —Rey Agripa, camic ninquicoti chi chawach atat nbij wi' nak ja ntobej wi'
como c'o jule' wil ja nbix chwe cumal ja wach tak aj Israel.
3 Ninquicoti como atat bien awotak nak rbanic nojel ja kacostumbre ja rok
aj Israel, bien awotak nojel ja nkach'a' chibil tak ki'. Rmalc'ari' tok nc'utuj jun
utzil chawe, tac'waxaj jutz'it chi utz ja xtinbij chawe ri'.
4 Canojel ja wach tak aj Israel eje'e' bien cotak jani' nc'aslemal ja kas nabey
ja tok xinq'ueje' chiquicojol ja ntinamit ja tok xinq'uiyto pa Jerusalén.
5 Ja wi c'o quigana nquibij chawe bien cotak chi fariseo xinoc wi', bien
cotak chi c'a in c'ajol na ja tok xinocto fariseo. Ja c'a rok fariseo, ajoj más
chi na nkatij kak'ij chi rnimaxic ja kareligión chiquewach ja jule' chic wach
tak aj Israel.
6 Ja camic ntajini nk'ẹt tzij chwij pro xa rmal ja nniman chi c'o c'astajic
chiquij ja camnaki' ja cani' rtzujun can ja Dios chique ja kati't kamama' ojer,
xa chewi' tok ntajini nk'ẹt tzij chwij camic.
7 Pro ja cablajuj tribu xin Israel eje'e' chakaja' nquinimaj chi nec'astaj na
ja camnaki' in rmalari' ja tok quimajon rtijic quek'ij chi rya'ic ruk'ij ja Dios
chi pa k'ij chi chak'a'. In camic nbij chawe rey Agripa, como anin nnimaj chi

c'o c'astajic chiquij ja camnaki' xa chewi' tok nbix chwe cumal ja wach tak aj
Israel chi c'o wil.
8 ¿La maticowin c'a ja Dios neruc'as ja winak chipan ja camíc nech'ob ixix?
9 Ja xinch'ob anin nabey chi ni rjawaxic wi' nban pokon chique ja winak ja
nenatan rubi' ja Jesús ja raj Nazaret
10 in queri' xinban chique ja pa Jerusalén. Yataj chwe cumal ja jefe quixin
sacerdote chi c'o nuk'a' chique ja winak ja quiniman ja Jesucristo chi e q'uiy
chique xenucoj pa che'. Ja tok xecamsaxi anin jun xinc'utuni chi necamsaxi.
11 Q'uiylaj mul xinban pokon chique, xinoc pa tak jay xin molbal ri'il pro
ni nojelal in tri' xinban wi' pokon chique, ja ta nwajo' chi matiquinimaj chic
ja Jesús. Congana yictaj wayewal chiquij, xna' xe'encanoj pa tak tinamit ja
ma pa rcuenta ta Israel c'o wi'.
12 Rmalc'ari' tok xinban jutij xinbe chipan ja tinamit Damasco chi
quichapic como c'o jun orden ya'onel chwe cumal ja jefe quixin sacerdote.
13 Pro camic nbij chawe rey Agripa, kas nmajon bey pa nc'ajk'ij ja tok c'o
jun luz xintz'at kajnakto chila' chicaj, más chi na fuerte chwach k'ij. Ja c'a luz
xuq'uiak ri' chwij in xuq'uiak ri' chiquij ja wachbil chakaja'.
14 Xokbe chi tok'ulew rmal kanojelal. C'ac'ari' c'o jun kulaj xinc'waxaj,
tzijon chipan ja tzobal hebreo, quewa' xbij chwe ri':
—Saulo, Saulo ¿nak tre ja tok naban pokon chwe? Como jari' xa nacamsaj
awi' ayon ja cani' nuban jun wacax ajcareta tok nuya' akan tre jun che' ja
ch'ut rutza'm, ne'e ja kulaj chwe.
15 —¿Nak abi'? xinche' tre.
—Anin in Jesús, chwe anin abanon wi' ja pokon, ne' chwe.
16 In xbij chic chwe: —Catyictaji, camic nch'ob chawach nak tre tok xinc'ut
wi' chawach. Camic atncha'on chi natoc jun ajsamajel wxin utzc'a chi naya'
rbixic chique ja winak nojel ja xatz'at camic in nabij chique chakaja' nojel ja
xtatz'at tok xtinc'ut chic jutij wi' chawach.
17 Natnuto' na pa quek'a' ja raj Israel, natnuto' na chakaja' pa quek'a' ja ma
e aj Israel ta. Ja camic natnutakel cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel ta
18 utzc'a chi nasakirsaj quebey chiquewach. Camic e cani' moya', pa
k'ekumal ec'o wi' pro ne'acoj na pa sakil. Ne'el na pa ruk'a' ja Satanás in
ne'oc chi na pa ruk'a' ja Dios. Queri' naban chique utzc'a chi ncuytaji ja quil
quemac utzc'a chi c'o jun herencia nyataj na chique chiquicojol ja winak
ja rech'ach'ojirsan chic chipan ja quil quemac rmal ja yukulbal quec'u'x
wq'uin. Queri' xbij ja Jesús chwe.
19 Queri' xinban rey Agripa, ja tok xintz'at ja Jesús ja penak chila' chicaj
xinnimaj ja bix chwe rmal chi nban.
20 Ja kas xinya' wi' rbixic nabey chique ja winak ja rec'o pa Damasco.
Xinbij chique chi rjawaxic chi nqueq'uex ja quina'oj in nqueya' can ja ritzelal
in nquejach qui' pa ruk'a' ja Dios. Xinbij chique chakaja' chi rjawaxic chi
nqueban ja nrajo' ja Dios chique chi nqueban utzc'a chi bien k'alaj chi
quiq'uexon chic ja quina'oj. C'ac'ari' xinya' rbixic chique ja winak ja rec'o pa
Jerusalén in chique ja rec'o chipan ja departamento Judea in chique chakaja'
ja winak ja ma e aj Israel ta.
21 Rmalc'ari' ja tok xinquechap pa templo ja wach tak aj Israel, rmalc'ari'
ja tok laj xinquicamsaj.
22 Pro ja Dios arja' nij inrchajinto wi' in rmalari' ja tok ni nmajonto wi'
rbixic ja rtzobal chique ja winak chi nimak quek'ij chi ma nimak ta quek'ij. Ja
tijonem ja nya' anin bien nuc'am ri' ruq'uin ja quibin can ja Moisés e rachbil
ja jule' chic profeta como eje'e' quibin can nak ja nbantaj na, quewa' quibin
can ri',

23 ja Cristo rjawaxic chi nutij na rpokonal in arja' ja kas nc'astaj na nabey
chiquicojol ja camnaki' in rmal ja rtzobal arja' ja tok neq'ueje' na pa sakil ja
winak chi aj Israel chi ma aj Israel ta. Queri' quibin can, ne'e ja Pablo.

* * * * * * * * * *

24 Kas rmajon rbixic ja ntobej ri' tok peti ja Festo, xurak ruchi' in quewa'
xbij tre ri':
—Pablo, atat xa atch'ujarnak rmal ja congana estudio abanon, ne' tre.
25 —Honorable Festo, anin ma inch'ujarnak ta pro ni katzij wi' nojel ja c'a
xinbij kaj chewe ri', c'o rubey.
26 Como ja rey Agripa arja' bien rotak nojel ja nmajon rbixic chewe camic,
c'o nconfianza nintzijon ruq'uin. C'o nseguro chi ekajnak chic rbixic ruq'uin
nojel awa' wari' como ma pan awatal ta ja tok bantaji, ne'e ja Pablo tre ja
Festo.
27 C'ac'ari' xbij tre ja rey:
—Rey Agripa ¿la nanimaj ja quibin can ja profeta ojer? Anin wotak chi
nanimaj, ne' tre.
28 Ja c'a rAgripa quewa' xbij tre ri':
—Ja nach'ob atat xa jurata ninach'ec chi ninoc ewachbil ja rix xin Jesús, ne'
tre.
29 Ja c'a Pablo quewa' xbij ri':
—Ja wi xa jurata owi c'amalo pro ja kas nwajo' chawe atat in chewe ixix
chakaja' ewanojel ja nixtajini nec'waxaj ja nmajon rbixic chewe camic, tri'
ta nyuke' wi' ec'u'x ja bar yukul wi' nuc'u'x anin pro xarwari' mta ngana
xquixoc ta preso ja cani' nbanon anin camic ri', ne'e.
30 C'ac'ari' ja rey pe'e nojoj in queri' xuban ja gobernador chakaja' e cachbil
ja Berenice in canojel ja rec'o tri'.
31 Ja c'a tok e'elnakel chic chipan ja nimlaj cuarto quewa' quibij chibil tak
qui' ri':
—Ja rachi mta rbanon, ma yatal ta trij chi xtikacamsaj ta nixtac'a yatal ta
trij chi xtiq'ueje' ta pa che' chakaja', xeche'e.
32 Ja c'a rAgripa xbij tre ja Festo:
—Utz ta wasaxel ta libre ja rachi ja maquita xc'utuj ja César chi arja' nk'eto
tzij trij, ne' tre.

27

1 C'ac'ari' quech'ob chi nquetakel ja Pablo chipan ja tinamit Roma ja c'o pa
rcuenta Italia. C'o jun capitán, Julio rubi', arja' pa'l chiquij jun moc soldado
quibina'an e xin Augusto. Ja Pablo e rachbil jule' chic preso xejach pa ruk'a'
ja Julio.
2 Anin wachbil ja rAristarco ja raj Tesalónica ja c'o pa rcuenta Macedonia
kachbilajel ja Pablo. C'o jun lancha ja penak chipan ja tinamit Adramitio in
nbe pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Asia, xokoquel chipan.
3 Ja c'a chi rcab k'ij xokekaji pa Sidón. Ja c'a Julio arja' c'o jun utzil xuban
tre ja Pablo como xuya' lugar tre chi ne'erk'ijla' ja ramigo ja rec'o pa Sidón
utzc'a chi nqueya' tre ja nc'atzin tre.
4 C'ac'ari' xokoquel chic chipan ja lancha, xokelel ja pa Sidón. C'o jun ik'
penak chakij rmalc'ari' tok xokk'ax chwach ja lugar Chipre ja c'o pa mar, pa
kaxcon q'ueje' can wi' como ja tri' ma kas ta rbey ik'.
5 Xokk'ax chi' tak mar ja c'o pa rcuenta Cilicia in pa rcuenta Panfilia,
xokekaj chic chipan ja tinamit Mira ja c'o pa rcuenta Licia.
6 Tri' c'o wi' jun lancha xuwil ja capitán, pan Alejandría penak wi' in nbe
pan Italia. Ja c'a capitán arja' xokrucoj chipan ja lancha in xokbe chic.

7 Xokq'ueje' jun tiempo parwi' mar, kas pan ekal okbenak. Kas maril
xokekaj chwach ja tinamit Gnido. Como fuerte ja ik' rmalari' ja tok kaq'uex
ja kabey, xokbe chic pa Salmón ja c'o pa rcuenta Creta ja c'o pa mar.
8 Ja tok xokekaj chwach ja Salmón xokk'ax chic chi' tak mar ja c'o pa
rcuenta Creta, pa kiquik'a' q'ueje' can wi'. Kas maril xokekaj chipan jun lugar
rbina'an Buenos Puertos ja c'o chinakaj ja tinamit Lasea ja c'o pa rcuenta
Creta.
9 Como congana tiempo katz'ila' chewi' tok c'o chic rc'ayewal ja natk'ax
parwi' mar como rtiempo chic ja ik'. Rmalc'ari' tok ja Pablo quewa' xbij
chique ri':
10 —Achi'i', ja ntz'at anin camic congana c'ayew chake ja wi xkobe más
parwi' ja mar. Ja c'a wi nokbe nkatz'ila' ja lancha rachbil ijka'm in ma c'ayew
ta nokcam ajoj chakaja', ne' chique.
11 Pro ja capitán ma xnimaj ta ja xbij ja Pablo pro ja xuban, xnimaj ja
nbinsani ja lancha rachbil ja rajaw lancha.
12 Ja lugar Buenos Puertos ma kas ta utz nq'ueje' tri' ja lancha pa rtiempo
ik'. Rmalc'ari' ja winak quech'ob chi mejor nokbe pa Fenice ja c'o pa rcuenta
Creta ja bar c'o wi' jun lugar xin lancha in ma kas ta rbey ik'. Quewa' quibij ri':
—Maxla nokcowini nokekaji pa Fenice in tri' nokq'ueje' wi', c'a tokori' nokbe
chic ja tok xtoc'owi ja rtiempo ik', xeche'e.

* * * * * * * * * *

13 Ja c'a tok ekal xumaj xcomel: —Utz chic nokbe, xeche'e. C'ac'ari' quec'ol
ja nimak tak ch'ich' ja chapbal rxin ja lancha, xokbe, xokk'ax chi' tak mar ja
c'o pa rcuenta Creta.
14 Pro c'a ma nim ta ko'elel ja tok c'o jun nimlaj ik' jaktajto chakij,
Euroclidón rubi' ja ik'.
15 Ja c'a lancha matibin chic rmal ja ik' in tok q'uiswani kaya' lugar tre ja
ik' chi xokruc'amel.
16 Xokk'ax chwach jun ti lugar rbina'an Clauda, pa kiquik'a' q'ueje' can wi'
in ja tri' ma kas ta rbey ik'. C'o jun ti lancha chararan rmal ja nimlaj lancha
ja rokc'o chipan, kas maril xokcowini kacoj chipan ja nimlaj lancha.
17 Ja c'a tok cojtaj kumal c'ac'ari' quebac' pa cadena ja nimlaj lancha utzc'a
chi mta nuban rmal ik'. C'o jalal ja mar rbina'an Sirte congana xax rpan.
Ja rec'ayon rxin ja lancha eje'e' nquixbej qui' como ma c'ayew ta nk'ape'e
ja lancha pa snayi' rmalc'ari' tok quikajsaj jalal ja vela. Ja c'a ik' junwi'
xokruc'amel chi wi'.
18 Ja c'a chi rcab k'ij como ja ik' congana nuban tre ja lancha rmalc'ari' tok
quich'akij can pa mar ja rijka'm ja c'o chipan.
19 Ja c'a chi rox k'ij kach'akij can pa mar chakaja' ja samajbal xin lancha.
20 Q'uiylaj k'ij mchita rwak'ij katz'at nixtac'a ec'o ta ch'umil xekatz'at
ta chakaja'. Ja kach'ob ajoj ni nokcam wi' como congana jun nimlaj ik'
jaktajnakto chakij.
21 Q'uiylaj k'ij ni majun way katij. Ja c'a Pablo arja' tzijon cuq'uin ja winak,
quewa' xbij chique ri':
—Achi'i', ja wixta xenimaj ja xinbij chewe, xokq'ueje' ta tri' pa Creta,
maquita c'oli ja rpokonal nkatij camic, maquita c'oli katz'ila' chakaja'.
22 Pro ja camic ma ticapuj ta ec'u'x, ni majun xticam ta chewe pro ja lancha
jari' ntz'ilox na.
23 Queri' nbij chewe como ja xak'ak c'o jun ángel xin Dios winakar
chinwach, jari' Dios arja' Wajaw, anin in jun ajsamajel rxin.
24 Quewa' xbij ja ángel chwe ri': —Pablo, ma taxbej ta awi', ni rjawaxic
wi' chi natekaj chwach ja nimlaj rey César ja c'o pa Roma. Bien tac'waxaj

ja xtinbij chawe ri', ja Dios arja' amwal atat neruto' na ja rawachbil ja rec'o pa lancha, maquecami, ne'e ja ángel chwe.
25 Rmalc'ari' tok nbij chewe camic, ma ticapuj ta ec'u'x como anin yukul nuc'u'x ruq'uin ja Dios, bien wotak chi ni queri' nbantaj na ja cani' bin chwe rmal ja ángel.
26 Xarwari' ni rjawaxic wi' chi nk'ape'e ja lancha pa jun lugar ja c'o pa mar. Queri' xbij ja Pablo chique.
27 Tuban ca'i' semana tumaj ja nimlaj ik', kamajon binem chak'a' parwi' ja mar rbina'an Adriático. Congana nban tre ja lancha rmal ja ik'. Ja c'a pa tak nc'ajak'a' ja rec'ayon rxin ja lancha eje'e' ch'obtaj cumal chi xajalal maja'n ko'ekaji chi' mar.
28 Rmalc'ari' tok quetaj rpan ja mar. Ja tok xetataj cumal treintiséis metro rpan. Xokbin chic jalal c'ac'ari' quetaj chic jutij. Ja tok xetataj chic cumal xa veintisiete metro chic rpan.
29 Congana quixbej qui' como ma c'ayew ta npowij ri' ja lancha chwach abaj. C'o quiji' nimak tak ch'ich' pa rchak ja lancha jari' quikajsaj xe' mar utzc'a chi matibin chic ja lancha. Congana quixben qui': —Taq'ue tisakari, kas neche'e.
30 C'ac'ari' laj queto' qui' queyon, laj queya' can ja lancha. Ja c'a queban, pan ekal quemaj rkajsaxic pa ya' ja jun chic lancha ja tino'y pro c'o jun engaño queban utzc'a chi mta nenabexi. Como c'o chi na jule' ch'ich' pa rutza'm ja lancha in ja queban cani' ch'ich' ja nquikajsaj chipan ja mar.
31 Ja c'a Pablo arja' tzijon ruq'uin ja capitán e rachbil ja soldado, quewa' xbij chique ri': —Jala' winak le' wi nqueya' can ja lancha jari' mta moda neto' ewi' ixix, ne' chique.
32 C'ac'ari' ja soldado quikupijel ja calo' ja chapyon rxin ja ti lancha, quisokpijel ja ti lancha parwi' ja mar.
33 Ja c'a pa rsakaric ja Pablo xbij chique ja winak chi newa'i canojelal: —Tuban ca'i' semana ma kas ta ixwarnak nixtac'a ixwa'nak ta chakaja'.
34 Camic puersa nixwa'i utzc'a chi npit ewachok'ak' como ni majun xticam ta chewe nixtac'a c'o ta jun rsamal ewi' xtitzak can ta, ne' chique.
35 C'ac'ari' c'o jun caxlanway xuc'am, xmaltioxij tre ja Dios chiquewach canojelal, xuwech' in xumaj wa'im.
36 Eje'e' yukbax quec'u'x canojelal rmal ja xbij ja Pablo chique in quemaj wa'im chakaja'.
37 Ja rokc'o chipan ja lancha ok ca'i' ciento in setentiséis chi kanojelal.
38 Xewa'i chi utz. Ja c'a tok colbetaji wa'im cumal c'ac'ari' c'o jule' trigo quich'akij can pa mar utzc'a chi ma kas ta al chic rijka'm ja lancha.

* * * * * * * * * *

39 Ja c'a tok sakari ma cotak ta nak la rubi' ja lugar ja bar ec'o wi'. Pro c'o jun ruk'a' mar quetz'at pon, congana snayi' c'o chuchi' in ja quech'ob eje'e' tri' nquikajsaj wi' ja lancha ja wi necowini.
40 Quisokpijel ja nimak tak ch'ich' ja chapben rxin ja lancha in queya' can pa mar. C'ac'ari' quequir ja nimak tak k'abat ja ncuc'abej ja lancha. C'ac'ari' quichomij ja vela ja xin pa rutza'm. Ja c'a tok chomtaj cumal ja ik' xumaj rminic ja lancha chuchi' ja ruk'a' mar.
41 Pro chaka jalal tok kawil jun lugar ja bar nuc'ul wi' ri' ja nimak tak baloj in tri' k'ape' wi' ja lancha. Ja rutza'm ni be pa snayi', xajutij k'ape'e. Ja c'a rchak congana xpowij ri' ja nimak tak baloj trij, queri' xuban jok'taji.
42 Ja c'a soldado eje'e' quichomin chic qui' chi nequicamsaj ja preso utzc'a chi maque'anmaji pan atinem.

43 Pro ja capitán como c'o rgana nuto' ja Pablo rmalc'ari' tok xeruk'il ja
soldado. C'ac'ari' c'o jun orden xuya': —Ewanojel ja rewotak netij atinem
ixix nixnabeyaji, teq'uiakel ewi' pa ya', pan atinem nixkaji ja chi' mar.
44 Ja c'a wi ma ewotak ta netij atinem mejor, trij tak tz'alam neto' wi' ewi'
owi trij tak che' rxin ja lancha ja jok'tajnak, ne'e. Queri' kaban, kato' ki' chi
kanojelal, xokkaji ja chi' mar.

28

1 Ja tok kato'on chic ki' c'a tokori' kotakij rubi' ja lugar ja bar okc'o wi', Malta
rubi'.
2 Ja winak ja raj Malta congana lok' xokquena'. Como congana tew in najin
jab chakaja' rmalc'ari' tok quebox jun k'ak', kas qui'il kac'ulic queban.
3 Ja c'a Pablo arja' c'o jule' xc'a'y rcanon, kas rmajon rya'ic pa k'ak' tok
chaka jalal c'o jun itzel cumatz xelto rmal ja c'atan, ni tzake' chi ruk'a' ja
Pablo.
4 Ja c'a raj Malta tok quetz'at chi tzakal jun itzel cumatz chi ruk'a' quewa'
quibij chibil tak qui' ri': —Jala' jun achi le' xa camsanel, k'alaj. Masquì xuto'
ri' pa mar pro ja camic nutoj na ja ritzelal ja rbanon, ncami, xeche'e.
5 Ja c'a Pablo xquiraj ruk'a' in tzak kaj pa k'ak' ja cumatz, mta nak ta xuban
ja Pablo.
6 Ja c'a winak quimajon rtz'elwachixic ja Pablo, ja nquech'ob eje'e' nsapoji
owi chaka jalal nbe pa tok'ulew in ncami. Nim ja tiempo quitz'elwachij pro
ja tok mta nak ta xuban junwi' chic nquech'ob trij: —Jala' jun dios, xeche'e.
7 C'o jule' ulew chinakaj ja bar okc'o wi', rxin jun achi, Publio rubi'. Ja
c'a Publio arja' gobernador xin Malta. Xokruc'ul pa rochoch in oxi' k'ij
xokq'ueje' ruq'uin, congana lok' xokruna'.
8 C'o rtata' ja Publio, xuban jutij yawaji, c'o chwa ch'at, majtajnak rmal
c'atan in ch'uculem. Be ja Pablo chi rk'iloxic. Ja c'a tok xekaj ruq'uin xumaj
jun oración. Ja c'a tok tzuri ja roración rmal xuya' ruk'a' parwi' in xtzursaj.
9 C'ac'ari' xepeti ja jule' chic yawa'i' ja rec'o pa Malta, eje'e' xetzursaxi
chakaja'.
10 Congana xel quec'u'x chakij, c'o ta man ta queban ta chake in pior c'a tok
xokoquel chic jutij pa lancha quecoj chipan xa nak ta ja nc'atzin tre kaviaje.

* * * * * * * * * *

11 Oxi' ic' xokq'ueje' tri' pa Malta ja tok xokoquel chic jutij pa lancha. Ja
c'a lancha penak chipan ja tinamit Alejandría in pa Malta c'o chi wi' como
rayben nak k'ij noc'owi ja rtiempo ik'. Ec'o ca'i' cachbal dios quibanon ja
winak pa rutza'm ja lancha, jun Cástor rubi', in jun chic Pólux.
12 Xokbe, xokekaj chipan ja tinamit Siracusa in tri' xokq'ueje' chi wi' oxi'
k'ij.
13 Xokbe chic, xokk'ax chi' tak mar in xokekaj chic chipan ja tinamit Regio.
Ja c'a chi rcab k'ij xumaj xcomel in xokbe chic, ja c'a chi rox k'ij xokekaj chic
chipan ja tinamit Puteoli.
14 Tri' ec'o wi' jule' kach'alal xekawil, eje'e' xokqueban invitar chi
nokq'ueje' jun semana cuq'uin. Ja c'a tok tz'akati ja jun semana kumal
c'ac'ari' xokbe chic pa Roma.
15 Ja c'a kach'alal ja rec'o pa Roma eje'e' xekaj rbixic cuq'uin nak kabanon
c'ac'ari' xe'elto chipan ja tinamit, xokurquic'ulu' pa bey. Ec'o jule' chique
kac'ul ki' cuq'uin pa jun lugar, Foro xin Apio rubi'. Ja jule' chic xokcaybej
pa jun lugar rbina'an Tres Tabernas. Ja c'a Pablo tok xerutz'at xmaltioxij tre
ja Dios in congana quicot ranma cumal.

16 Ja c'a tok xokekaji pa Roma ja capitán arja' xerujach can ja preso pa
ruk'a' ja jefe ja pa'l chiquij jule' soldado ja nechajin quixin ja preso. Pro ja
Pablo arja' yataj lugar tre chi junwi' nq'ueje' wi' ruyon rachbil jun soldado ja
nchajin rxin.

* * * * * * * * * *

17 Ja Pablo oxi' k'ij tekaji pa Roma ja tok xutak quisiq'uixic ja principali'
quixin ja raj Israel ja rec'o tri'. Ja tok xe'ekaj ruq'uin quewa' xbij chique ri':
—Wach tak aj Israel, anin masqui mta nbanon chique ja kach tak aj tinamit
nixtac'a itzel ta intzijonnak ta tre ja costumbre quixin ja kati't kamama' pro
eje'e' xinquecoj preso pa Jerusalén in xinquejach pa quek'a' ja raj Roma.
18 Ja c'a raj Roma eje'e' tok quic'oton chic nuchi' laj xinquiwasajel libre
como mta wil in ma yatal ta chwij chi xquinquicamsaj ta.
19 Pro ja kach tak aj Israel eje'e' ma e conforme ta chi xquinwasaxel ta libre
rmalc'ari' tok puersa xinc'utuj ja nimlaj rey César chi arja' nk'eto tzij chwij.
Pro ma ja ta nwajo' xtinya' ta parte chiquij ja ntinamit.
20 Rmalc'ari' tok xintak esiq'uixic utzc'a chi nutz'at ri' kawach ewq'uin in
noktzijon ewq'uin chakaja'. Como ajoj ja rok aj Israel nkanimaj chi nec'astaj
na ja camnaki' queri' nnimaj anin in rmalari' tok inbac'on pa cadena camic,
ne' chique.
21 Eje'e' quewa' quibij tre ri':
—Ajoj mta atzijoxic kac'axan ta nixtac'a chipan ta jun carta ja takonpi ta
kuq'uin pa Judea in nixtac'a cumal ta ja kach tak aj Israel ja re'urkajnak
wawe', mta awil quibinto chake.
22 Pro camic c'o kagana nkac'axaj nak ja raniman atat como nojel nat nakaj
kac'axan wi' chi xa ma utz ta ja rereligión ja rix xin Jesús. Queri' quibij tre.
23 C'ac'ari' quicanoj jun k'ij ja tok xtitzijoni ja Pablo cuq'uin. Ja c'a tok
xerila' ja k'ij congana e q'uiy ja xebe ruq'uin ja bar c'o wi'. Ja tok xe'ekaj
ruq'uin arja' xumaj quitijoxic, ak'abil xumaj quitijoxic in c'a takak'ij xtanba'.
Xuch'ob chiquewach nak rbanic ja gobierno xin Dios. Xuch'ob chiquewach
nak rc'amonto ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ja cani' tre ja ley xin Dios
ja tz'ibtal can rmal ja Moisés in cani' tre ja quitz'iban can ja jule' chic profeta
jari' nc'utbej chiquewach chi ja Jesús arja' ja Cristo ja cha'on rmal ja Dios.
Congana xutij ruk'ij chiquij utzc'a chi nch'obtaj cumal.
24 Ec'oli chique ch'obtaj cumal ja xbij pro ec'o jule' chic chique eje'e' ma
xquinimaj ta.
25 Ma junan ta nquech'ob. Kas benam nqueban ja tok quewa' bix chique
rmal ja Pablo ri':
—Ja rEspíritu Santo c'o jun mensaje xuya' tre ja profeta Isaías ojer chi ja'
Isaías nbij chic chique ja kati't kamama' in ni rubey wi' ja xbij. Quewa' xbij
tre ja rIsaías ri':
26 —Jat cuq'uin ja tinamit Israel in quewa' nabij chique ri': —Ixix nec'waxaj
na ja xtibix chewe pro xa matikaj pan ewi', netz'at na ja xtic'ut chewach pro
xa matich'obtaj emwal, catche' chique.
27 Como ja tinamit Israel le' eje'e' xa matoc chic ja rtzobal Dios pa tak
canma, xa matoc chic pa tak quixquin ja nbix chique, xa cani' quitz'apin
quewach. Como eje'e' mta quigana xtiquech'ob ta ja nc'ut chiquewach,
nixtac'a c'o ta quigana xtiquic'axaj ta ja nbix chique, nixtac'a xtich'obtaj
ta cumal ja rtzobal Dios pa tak canma, nixtac'a xtiqueq'uex ta ja quina'oj
utzc'a chi nentzursaj. Queri' xbij ja rEspíritu Santo tre ja rIsaías, ne'e ja Pablo
chique. In xbij chic chique:

28 —Camic tewotakij, ja utzlaj tzij tre ja totajem xin Dios jari' majtajnak chic
rbixic chique ja winak ja ma e aj Israel ta in eje'e' nqueya' na quixquin tre,
ne' chique.
29 Ja c'a raj Israel tok bitaj queri' chique rmal ja Pablo xebe, congana jun
tzij nqueban rmal ja bix chique.
30 Ja c'a Pablo arja' c'o jun jay rkajon, ca'i' juna' q'ueje' chipan. Ec'oli winak
xebe je'e ruq'uin chi rk'iloxic in arja' xeruc'ul canojelal.
31 Yataj tre chi nuya' rbixic ja gobierno xin Dios, nertijoj ja winak tre ja
kajaw Jesucristo, ni majun nak ta k'ilo ta rxin chi rbixic.

ROMANOS

1 Anin ja rin Pablo camic ntz'ibajel jawa' carta ri' chewe ixix wach'alal ja
rixc'o pa Roma. Anin in ajsamajel rxin ja Jesucristo. Ja Dios arja' xinsiq'uini
chi xinoc apóstol, arja' xincha'owi chi ninbe cuq'uin ja winak chi nenya'a'
rbixic chique ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja rtakonto wawe' chwach'ulew.
2 Jawa' utzlaj tzij ja rtakonto camic ojer tzujun can. Tzujux can rmal ja
Dios in tz'ibax can chipan ja santilaj tzobal rxin cumal ja rojer tak profeta ja
xesamaj pa rcuenta.
3 Jawa' utzlaj tzij ja xinbij chewe ri' jawa' nc'utu chikawach nak rbanic ja
Ralc'wal Dios. Ja c'a Ralc'wal Dios arja' riy rumam can ja rojer rey David, xoc
kach winak.
4 Pro bien k'alaj chi Ralc'wal Dios, bien k'alaj chi congana nim ja rpoder, ni
junan ja canma ruq'uin ja santilaj Dios. Jari' bien k'alasaxi chi queri' rbanic,
tokori' k'alasaxi ja tok c'astaji chiquicojol camnaki'. Ja kajaw Jesucristo ja'
c'ari' ja Ralc'wal Dios.
5 Rmal c'a arja' tok kacochin tre ja Dios ja rutzil ja nsipaj chake in rmal arja'
chakaja' tok yatajnak ajoj chake chi okocnak apóstol rxin. Ma chaka ta queri'
tok banon queri' chake, rumac chi nokbe cuq'uin ja tinamit ja rec'o nojel nat
nakaj chwach ja rwach'ulew chi nekaya'a' rbixic ja Jesucristo chique utzc'a
chi nyuke' quec'u'x ruq'uin in nquinimaj ja rtzobal. Nojel ari' nkaban, ya'bal
ruk'ij arja' ja nkaban.
6 Cani' chewe ixix wach'alal ja rix aj Roma, Dios xixsiq'uini chi nixoc ix
tinamit rxin ja Jesucristo in xenimaj.
7 Jawa' carta ri' ewxin ewanojelal wach'alal. Ixix janila nixrajo' ja Dios arja'
xixsiq'uini chi ixocnak ix tinamit rxin. Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil
ja quicotemal xin Dios, ja tari' xtecochij más tre ja katata' Dios in tre ja kajaw
Jesucristo.

* * * * * * * * * *

8 Camic wach'alal nwajo' nbij chewe nabey chi congana nmaltioxij tre ja
nDios emwal pro nij ewanojelal. Pa rubi' ja Jesucristo nmaltioxij tre rumac
ja bien notakixi nat nakaj nojel chwach ja rwach'ulew chi ixix ruq'uin ja
Jesucristo yukul wi' ec'u'x.
9 Como ja Dios arja' rotak chi anin xajutij nmajon rbanic orar pan ecuenta,
ni mta wi' ja maquita ixncojon pan oración. Jari' Dios anin nintajini nmajon
rbanic ja rsamaj pro ruq'uin wanma nban ja samaj, nintajini nmajon rbixic
ja utzlaj tzij ja rc'amonto ja Ralc'wal.
10 Xajutij nmajon rc'utuxic tre ja Dios matzij xtuya' chwe camic chi ninbe
ewq'uin ja wi queri' rvoluntad arja' como ojer nmajonto rch'obic chi ninbe
ewq'uin.
11 Como anin congana ngana xtutz'at ri' kawach ewq'uin, nwajo' ninbe
ewq'uin chi nench'obo' chewach nak rbanic ja nsipax je'e chake rmal ja
rEspíritu Santo, nwajo' chi necochij más tre. Queri' nwajo' chewe utzc'a chi
ncowir más ec'u'x ewanma chipan ja rtzobal Dios.
12 Pro ja ninbe ewq'uin jari' ma eyon ta ixix c'oli rc'amonto chewe pro c'oli
rc'amonto anin chwe chakaja' como c'oli ja yukulbal ec'u'x ixix ruq'uin ja
Jesucristo in c'oli ja yukulbal nuc'u'x anin ruq'uin chakaja' jari' nkabanbej
animar ki' chibil tak ki' ja tok xquinekaji.
13 Camic wach'alal, nwajo' nch'ob chewach chi anin q'uiylaj mul nch'obon
chi ninbe ewq'uin pro ma incowinnak ta. Nwajo' ninbe ewq'uin nenc'olo'

ja cosecha rxin ja obra xin Dios ja c'o checojol ixix chila' pa Roma ja cani'
nintajini nban camic chiquicojol ja jule' chic tinamit ja ma e aj Israel ta.
14 Ja utzlaj tzij xin Jesucristo c'o chi nukul chi nenya'a' rbixic chique ja
winak xa nak ta chi winakil, wi netzijon pa griego owi mani, wi e ajtija' owi
ma e ajtija' ta.
15 Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja wi Dios xtuya' chwe can ninbe ewq'uin
nenya'a' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo chewe ixix chakaja' ja rixc'o pa
Roma.
16 Queri' nbij chewe como ja utzlaj tzij xin Cristo, anin ma q'uixbal ta
nna' nya' rbixic. Ma q'uixbal ta como ja utzlaj tzij xin Cristo jari' ja nimlaj
poder xin Dios, neruto' ja winak chipan ja quil quemac, neruto' xa nak ta chi
winakil ja nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Cuq'uin ja raj Israel xekaj
wi' rbixic nabey in chakaja' ntajini nekaji camic cuq'uin ja ma e aj Israel ta.
17 Ja utzlaj tzij xin Jesucristo jari' nimlaj poder xin Dios ninche' tre como
ruq'uin awa' utzlaj tzij ri' nk'alajin wi' nak rbanic ja utzlaj k'etoj tzij xuban ja
Dios ja xokrtobej ja rok winak in xokrwasajel libre chipan ja kil kamac. Pro
ja nac'ambej jawa' totajem xin Dios ri' yukulbal ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo in
nyataji ja totajem chique canojel ja nyuke' quec'u'x ruq'uin. Cani' tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Ja winak ja utz netz'at rmal ja Dios
eje'e' nquewil na ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij pro rumac ja yukulbal
quec'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok nquewil.

* * * * * * * * * *

18 Como ja Dios ja c'o chila' chicaj arja' rk'alasan chic camic chi congana
ryewal penak rumac nojel ja nqueban ja winak ja quimestan chic ja Dios
in matiqueya' chic caso tre ja nbij in xa itzelal ja nqueban. Ja c'a ritzelal
nqueban jari' nquitz'apbej quixquin, maticajo' ncotakij nak ja kas mero
rbanic ja Dios ja katzij chi Dios.
19 Ja c'a wixta c'o quigana cotakij nak rbanic xecowin ta c'ari' cotakij ta
como jari' bien k'alasan chic chiquewach rmal ja Dios.
20 Jaru' pa tiempo winakarsanto ja rwach'ulew ni k'alaj wi' nak rbanic ja
Dios chi arja' masqui matitz'attaji ruq'uin awach pro bien nch'obtaji nak
rbanic. Bien k'alaj ja nimlaj poder ja c'o pa ruk'a' ja ni mta wi' q'uisic trij
in bien k'alaj chakaja' chi arja' Dios. Nojel ja rwinakarsan je'e jari' nc'utuwi
chi queri' rbanic. Ja c'a winak ja mta quigana ncotakij nak rbanic bar ta c'a
xtipi wi' tzij cumal ja xtiquitobej ta qui' chwach ja Dios.
21 Majun xtiquitobej ta qui' como eje'e' masqui k'alasax chiquewach nak
rbanic ja Dios ja katzij chi Dios pro xa queban tre cani' ma Dios ta in nixtac'a
c'o ta quimaltioxij ta tre chakaja'. Ja quina'oj ni majun rsamaj, xa yojtaji. Ja
canma mchita ja rna'oj Dios rc'an, xa k'ekumiri.
22 Congana jakal quewi' neche'e pro xa e nacnak tak winak xe'oc wi'.
23 Ma xqueya' chi ta ruk'ij ja lok'laj Dios ja mta camíc trij, xa cachbal tak
winak in cachbal tak chicop xequecoj pa rq'uexwach. Xexuque' chiquewach
cachbal tak winak pro makana' maquita c'o camíc chiquij ja winak. Xex-
uque' chiquewach cachbal tak chicop xa nak ta chi chicopal cani' chique ja
nerupup chicaj owi nebin chwach'ulew owi nquichararaj qui' pa tok'ulew.
24 Rmalc'ari' tok ma xeruk'il chi ta ja Dios pro ja xuban, xersokpij can
chipan ja ritzelal ja nquiyarij kaj pa tak canma, xuya' lugar chique chi
quitz'iloj más ja quic'aslemal. Ja tok q'uiswani c'o nari' queban chiquibil tak
qui', quitz'iloj ja quicuerpo tre jule' itzelal ja más chi na q'uixbal rbanic.
25 Ma chaka ta queri' queban, rumac ja queya' can ja Dios ja katzij chi
Dios in xequinimaj chic je'e ja ma katzij ta chi e Dios. Xa ja chic ari' queya'
quek'ij ja rewinakarsan je'e in xexuque' chiquewach no ari' ja katzij chi Dios

ja winakarsyon nojelal jari' ma xqueya' chi ta ruk'ij pro makana' maquita
congana nim ruk'ij camic, chwak in chijutij. Amén.
26 Rmalc'ari' ja Dios xeruya' can, xuya' lugar chique chi nqueban ja nc'utuj
ja ritzel tak yarinem ja c'o pa tak canma ja más chi na q'uixbal rbanic.
Pakasa' rixoki' xeyojtaji, xemacun chic cuq'uin cach tak ixoki', ma achi'i' chi
ta ja nequiyarij.
27 In queri' chique achi'i' chakaja', xemacun chic cuq'uin cach tak achi'i',
ma ixoki' chi ta ja nequiyarij. Queri' queban ja rachi'i', xa congana nquiyarij
qui', ni majun chi queq'uix. Nojel ja queban congana tz'ilor canma rmal. Ja
c'ari' rtojbalil ja ni takal wi' chique. Ja c'ari' quech'ec trij ja queya' can ja
utzlaj bey xin Dios.
28 Eje'e' ni majun xbij quec'u'x tre chi q'ueje' ta ja Dios pa tak quewi' pa tak
canma. Rmalc'ari' ja Dios arja' xersokpijel, xuya' lugar chique chi xa itzel
tak na'oj chic nquech'ob, xuya' lugar chique chi nqueban je'e ja ma yatal ta
chique chi nqueban.
29 Eje'e' xa emak'enirnak chi rbanic nojel rwach ja ritzelal. Xa il mac
nqueban achi'i' cuq'uin ixoki', xa itzel netz'atoni, chaka benak chi yarin
quinakun winak, nqueban itzel chique winak in nquiakir canma chiquij in
nequicamsaj. Xa e ticol tak ch'a'oj, xa e banol tak engaño in nojel ja rutzil xa
itzel nquetz'at.
30 Eje'e' xa nequitzijoj winak, xa itzel nquetz'at ja Dios, xa e tz'ujunela' xa
e yok'onela'. Congana e nimak nquena' kaj, xa nqueya' quek'ij, xa itzelal ja
nquiwinakarsaj. Eje'e' maquequinimaj quitata' quete',
31 xa ma e ch'obol ta nak la utz nak la ma utz ta, xa matiqueban cumplir
ja nquitzujuj, mta quigana cuq'uin quitata' quete' in nixtac'a cuq'uin ta
calc'wal chakaja'. Eje'e' ni maquecuyun wi' in ni matiquipokonaj wi'
quewach winak.
32 Eje'e' bien cotak ja rbin can ja Dios chi ni yatal wi' camíc chawij ja tok
naban ja jule' itzelal ja cani' c'a xinbij kaj chewe ri'. Pro masqui cotak pro ni
quimajon wi' rbanic camic. In ma ruyon ta itzelal ja nqueban, na xa congana
nel quec'u'x chiquij ja winak ja tok nqueban ja ritzelal ja cani' nqueban eje'e'.

2

1 Como yatal camíc chiquij ja nebanowi ja ritzelal rmalc'ari' tok mta
nquitobej qui' ja winak ja tok ne'oqui e cani' k'etol tak tzij trij jun winak.
Mta como eje'e' tok nquek'et tzij trij jari' xa nquek'et kaj tzij chiquij eje'e'
queyon. Queri' c'a rbanic como eje'e' nquek'et tzij trij pro eje'e' jun nebanowi
ja ritzelal chakaja'.
2 Bien c'a kotak chi ja Dios arja' ni rubey wi' nuban ja tok nuk'et tzij chiquij
ja nebanowi ja jule' itzelal ja nbin chic chipan awa' carta ri'.
3 Ja c'a winak ja tok ne'oqui e cani' k'etol tak tzij chiquij cach tak winak tok
nqueban ja ritzelal pro wi eje'e' jun nebanowi ja ritzelal chakaja' ¿la maquita
c'a xtuk'et tzij ari' chiquij ja Dios nech'ob ixix?
4 Owi maxla xa ni mta nqueban tre nojel ja rbanon pa quicuenta ja Dios
como arja' janila ja rutzil rya'on chique, janila rcuyun ja ryewal chiquij,
janila ja rpaciencia cuq'uin. ¿La ma cotak ta c'a chi ja Dios tok nuya' ja
rutzil chique ma chaka ta nuya' chique pro rumac chi nqueq'uex ja quina'oj,
rumac chi nqueya' can ja ritzelal?
5 Pro como ja canma xa cowirnak chi rbanic ja ritzelal, como xa mta
quigana xtiqueq'uex ta ja quina'oj jari' xa jani' nquisiq'uij más ja ryewal Dios
chiquij. Tokori' xtikaj chiquij ja ryewal Dios ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin
juicio. Chipan ari' k'ij ja Dios arja' xtuk'et tzij chiquij ja winak in ni rubey wi'
ja k'etoj tzij xtuban.

6 Rubey nuban como arja' nuya' na rtojbalil chique ja winak jani' queban
chipan ja quic'aslemal chiquijujunal.
7 Jule' xtuya' chique ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Eje'e' ri' ja ni
matiqueya' can wi' ja banoj utzil como eje'e' xajutij quimajon rtijic quek'ij chi
nequila' ja gloria xin Dios, ja ta ncajo' chi utz netz'ạt rmal ja Dios in neq'ueje'
ta chipan jun quicotemal ja mta yojtajic trij.
8 In jule' chic xa jani' xtipi más ja ryewal Dios chiquij. Eje'e' ri' xa ja'
nquech'ob ja c'o rc'amonto chique eje'e' queyon. Ma ja ta nquinimaj ja xin
Dios pro xa nqueya' qui' tre ja banoj itzelal.
9 Congana pokon xtiquetij na ja winak ja nebanowi ja ritzelal, congana
lawulo' xtiqueban rmal pro ni canojelal. Queri' c'a xtiqueban chi aj Israel
chi ma aj Israel ta xarwari' chiquij ja raj Israel xtikaj wi' nabey.
10 Pro canojel ja winak ja nebanowi ja rutzil eje'e' nequila' na ja gloria xin
Dios, utz netz'ạt na rmal ja Dios in neq'ueje' na chipan ja quicotemal xin Dios.
Queri' c'a xtiqueban chi aj Israel chi ma aj Israel ta xarwari' chique ja raj
Israel xtiyataj wi' nabey.
11 Queri' c'a rbanic como ja Dios arja' ma jun ta utz nutz'at in ma jun ta
itzel.
12 Queri' nbij chewe como canojel ja winak ja ma quic'axan ta ja ley xin
Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés wi c'oli quil quemac quibanon jari' nquetij
na rpokonal rmal xarwari' ma ja tari' ley xin Moisés ja xtoc chiquij ja tok
xquetakel chipan ja rpokonal. In canojel ja winak ja quic'axan ja ley ja
tz'ibtal can rmal ja Moisés wi c'oli quil quemac quibanon jari' nk'ẹt na tzij
chiquij rmal xarwari' ni ja wari' ley xin Moisés ja xtoc chiquij chi rk'etic tzij
chiquij.
13 Queri' c'a rbanic como ja tok xcatekaj chwach ja k'etbaltzij xin Dios ja wi
chaka ac'waxan ja nbij ja ley pro wi ma animan ta ja nbij chake chi nkaban
jari' macatwasaxel libre. Ja c'a wi animan ja nbij ja ley chake chi nkaban jari'
natwasaxel libre.
14 In cani' chique ja ma e aj Israel ta eje'e' ma quic'axan ta ja ley ja tz'ibtal
can rmal ja Moisés pro como ja canma nbin chique nak ja rutzil in nak ja
ritzelal rmalc'ari' tok c'oli nqueban je'e ja bien nuc'am ri' ruq'uin ja cani'
nrajo' ja ley chake chi nkaban. Ja tok queri' nqueban jari' c'o jun ley cuc'an
pa tak canma masqui ma quic'axan ta ja ley ja tz'ibtal can rmal ja Moisés.
15 Tri' c'a nkatz'at wi' chi eje'e' cani' pa tak canma tz'ibtal wi' ja cani'
nrajo' ja ley chake chi nkaban. Ja c'a canma arja' nbin chique wi utzil ja
quimajon rbanic owi xa itzelal. In chakaja' nquech'ob rij rwach ja nbantaj
je'e chiquicojol, c'o je'e nbantaj cumal ja winak: —Xa itzel, neche' tre, in c'o
c'a nbantaji: —Ma itzel ta, neche' tre.
16 Ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio tokori' xtibantaj cumplir nojel
awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri'. Ja c'a tok xterila' ri' k'ij ja Dios arja' xtucoj
ja Jesucristo chi rk'etic tzij chiquij ja winak, xtucoj chi rk'alasaxic nojel ja
quich'obon in nojel ja quibanon ja xa quiwawan pa tak canma. Queri' nuc'ut
chikawach ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja ni nmajonto wi' rbixic anin.

* * * * * * * * * *

17 Pro ec'oli quewa' nquibij ri': —Ajoj ok aj Israel, ok tinamit xin Dios, kas
neche'e, pro jari' xa quek'ij eje'e' nqueya' kaj queyon. Ja nquech'ob eje'e' chi
nequila' na ja totajem xin Dios rumac ja c'o cuq'uin ja ley ja tz'ibtal can rmal
ja Moisés. Kas nqueya' quek'ij chi cotak rwach ja Dios ja katzij chi Dios.
18 Cotak nak ja rvoluntad Dios, cotak nak ja rutzil in nak ja ritzelal como
c'utun chiquewach nak nrajo' ja ley chake chi nkaban.

19 Eje'e' nquech'ob chi bien necowini nquech'ob ja rbey Dios chiquewach
ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios owi e cani' jun luz ja nsakirsan quebey
ja winak ja ma cotak ta nak ja rutzil in nak ja ritzelal
20 owi bien necowini ne'oc maestro quixin ja winak ja matich'obtaj cumal
ja rtzobal Dios owi bien necowini nequitijoj ja re tak sencillo. Como c'oli ja
ley cuq'uin ja nc'utu chiquewach ja tijonem ja katzij chi tijonem xin Dios xa
chewi' tok nquech'ob chi bien necowini nqueban queri'.
21 Como eje'e' nequitijoj jule' chic ¿nak c'a tre tok matiquitijoj qui' eje'e'
chakaja'? Nquibij chique winak chi: —Ma teban ta alak', neche' chique, pro
¿la mta c'a alak' nqueban eje'e' chakaja'?
22 Nquibij chique winak chi: —Ma rubey ta jun achi nuban rij rwi' ja rxjayil,
pro ¿la mta c'a rij tak quewi' quixjayilal eje'e' nqueban chakaja'? Eje'e' kas
itzel nequetz'at cachbal tak winak owi rachbal tak nakun je'e ja nexuque'
winak chiquewach pro ¿la mta c'a nqueban eje'e' chakaja' ja xa itzel nutz'at
ja Dios?
23 Eje'e' congana nqueya' ruk'ij ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés
pro como eje'e' mismo matiquinimaj ja nbij ja ley chake chi nkaban jari' xa
ruq'uix Dios nqueya'.
24 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Ja rubi' Dios xa
ntz'uji xa nyok'i cumal ja winak ja ma e rtinamit Dios ta pro xa emwal ixix
ja tok nbān queri' tre. Queri' ja tz'ibtal can.
25 In cani' tre ja tok nebān circuncidar jari' retal chi e tinamit xin Dios in
c'oli rc'amonto chique pro wi nquinimaj ja nbij ja ley xin Dios chake chi
nkaban. Pro ja c'a wi matiquinimaj xc'a junan ari' ruq'uin ja cani' ma e
rtinamit Dios ta masqui ebanon chic circuncidar.
26 Cani' tre jun achi ja ma banon ta circuncidar chakaja' pro wi nuban ja
rutzil ja cani' nrajo' ja ley xin Dios chi nkaban ¿la ma junan ta c'ari' ruq'uin
ja cani' rtinamit Dios masqui ma banon ta circuncidar?
27 Ja winak ja ma banon ta circuncidar ja quicuerpo pro wi nqueban ja
rutzil ja cani' nrajo' ja ley chake chi nkaban jari' nk'etbex na tzìj chiquij
ja maquenimani. Queri' xtiban chique como eje'e' c'oli ja ley cuq'uin ja
tz'ibtal can in ebanon circuncidar pro xa matiquinimaj ja nbij ja ley chake
chi nkaban.
28 Queri' c'a rbanic como eje'e' masqui e aj Israel, masqui e rtinamit Dios
neche'xi, pro xa ma katzij ta chi e rtinamit Dios ja wi xa chi quechi' c'o
wi'. In masqui ebanon circuncidar neche'xi, pro xa ma katzij ta chi ebanon
circuncidar ja wi chaka costumbre chique in wi xa ruyon ja quicuerpo ja
banon circuncidar.
29 Ja c'a wi nach'ucla'aj ja rtzobal Dios jari' katzij chi at aj Israel, jari' katzij
chi at rtinamit Dios. In chakaja', wi majtajnak rch'ach'ojirsaxic ja rawanma,
wi nsamaji ja rEspíritu Santo pan awanma jari' jun circuncisión ja katzij chi
circuncisión, ma ja ta ja circuncisión ja chaka ta acuerpo nbān circuncidar.
Ja c'a wi queri' abanon atat, ja c'a Dios arja' nbin chawe: —Congana utz
natnutz'at, ne' chawe, masqui majun winak xtibin ta queri' chawe.

3

1 Pro ja wi queri' rbanic ¿la c'o c'a rc'amonpi chake ari' chi ok aj Israel owi
la c'o c'a xoc wi' ari' ja xokban circuncidar? maxla neche' na ja winak chwe.
2 Jari' c'oli, congana q'uiy rc'amonto chake. Nabey, pa kak'a' ajoj ja rok aj
Israel ban wi' recomendar ja rtzobal Dios chi nkaban cuenta.
3 Ec'o nac'a chake ja ma xeniman ta ja rtzobal Dios pro ¿la tibij c'a tzij ari'
chi ja Dios matuban cumplir ja ntzujuj chipan ja rtzobal?

4 Jari' ni ma can ta wi'. Ja c'a rok winak nixtac'a jun chake ja maquita
xtutz'ak ta tzij pro ja Dios ma queri' ta, arja' ni katzij wi' nojelal ja nbij. Cani'
tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Queri' c'a rbanic nata'
Dios utzc'a chi puersa xtik'alajin na chi atat ni utz wi' ja naban, ni rubey wi'
nojelal ja nabij in tok wi c'oli xtich'a' chawe pro nij atat wi' xcatch'ocmaji,
ne'e.
5 Pro ja ma utz ta nkaban wi jari' xtik'alasan más chi ja Dios ni utz wi' ja
nuban ¿nak nech'ob ixix tre? ¿La tibij an tzij ari' chi ma rubey ta nuban ja
Dios ja tok npi ryewal chakij rmal ja ritzelal ja nkaban? Pro ja c'a xinbij kaj
chewe ri' jari' xa quina'oj winak.
6 Ja c'a Dios arja' ni mta wi' moda xtuban ta ja ma rubey ta. Mta moda como
ja Dios wixta c'oli ja ma rubey ta xtuban ¿nak ta c'a moda ari' xticowin ta
xtuk'et ta tzij chakij ja rok winak?
7 Pro maxla quewa' nabij chwe ri': —Ja ranin wi c'o je'e ja tz'akoj tzij nban,
wi jari' xtik'alasan más chi mta tz'akoj tzij nuban ja Dios in wi xtiya' más ruk'ij
ja Dios rmal ¿nak c'a tre ja tok Dios c'a nbij na chwe chi in aj'il chi in ajmac in
nuk'et tzij chwij rmal?
8 Ja c'a wi queri' rbanic ¿nak c'a tre ja tok ma quewa' ta nkabij chique
ja winak: —Kabana' c'a ja ritzelal utzc'a chi xtipi más ja rutzil, koche' na
chique? maxla natche'e. Na xa ec'oli winak quijolon ari' ja itzel tijonem
chakij, quilasan katzijoxic rmal. Pro ja neyo' awa' ja ritzel tijonem ja c'a
xinbij chewe ri' eje'e' ni rubey wi' chi nk'ët tzij chiquij in netäkel chipan ja
rpokonal.

* * * * * * * * * *

9 ¿Nak c'a nkabij chic tre camic? Ja rajoj ja rok aj Israel ¿la más na utz
noktz'at rmal ja Dios chiquewach ja ma e aj Israel ta? Jari' ma queri' ta. Como
cani' katz'aton chic ewq'uin chipan awa' carta ri' chi ja rok winak okkajnak
pa ruk'a' ja il mac pro ni kanojelal chi aj Israel chi ma aj Israel ta.
10 Cani' nbij ja ley xin Dios ja tz'ibtal can quewa' nbij ri': —Ni majun winak
ja maquita aj'il ajmac pro nixtac'a jun.
11 Ni majun ja kas ta ch'obtajnak ta rmal nak rbanic ja rutzil, ni majun ja
kas ta rmajon ta rotakixic jani' ja kas mero rna'oj ja Dios.
12 Quiya'on can ja utzlaj bey xin Dios pro ni canojelal, ni majun chic
quisamaj tre ja Dios. Ni majun nbanowi ja rutzil pro nixtac'a jun.
13 Ja quechi' congana itzel tak tzij nelto chipan, xa cani' jul jakali ja c'o
camnak chipan. Ja cak' xa banbal engaño nquecoj wi'. Ja tzij nelto pa quechi'
xa banbal camíc, xa cani' veneno rc'an jun itzel cumatz.
14 Xa congana itzel tak tzij, xa congana pokonlaj tak tzij ja nquibij.
15 Chaka c'oli mani nequicamsaj winak.
16 Xa bar ta tri' nebe wi' ni c'o wi' camíc nqueban can, xa bis ok'ej nquetic
can.
17 Ni ma cotak ta wi' nak la rbanic ja qui'il natq'ueje'e.
18 Nixtac'a nquixbej ta jutz'it qui' chwach ja Dios. Queri' nbij ja rtzobal
Dios.
19 Queri' c'a nbij ja ley xin Dios in bien kotak chi chique nbij wi' ja re aj
Israel como eje'e' ec'o pa ruk'a' ja ley. Queri' c'a rbanic utzc'a ja winak ni
majun chique ja xticanoy chi ta rmal nak la chi tzijal xtibij ta ja xtitobej chi ta
ri' chwach ja Dios in xticotakij na canojel chi e aj'il e ajmaqui' pro ni canojelal
in puersa nquejach na cuenta chwach ja Dios chi aj Israel chi ma aj Israel ta.
20 Queri' xtiqueban como ni majun winak ja ni ta rniman wi' ja ley xin Dios,
ni majun ja xtitotaji, xtiwasaxel ta libre chipan ja k'etoj tzij ja xtuban ja Dios

xta rmal ja ley rniman. Queri' nbij chewe como ja ley xin Dios jari' xa nuc'ut chikawach chi ok aj'il ok ajmaqui'.

* * * * * * * * * *

21 Pro ja camic k'alasan chic chikawach jun utzlaj k'etoj tzij ja xuban ja Dios ja xokrtobej ja rok winak in xokrwasajel libre chipan ja kil kamac pro ma rmal ta ja ley xin Dios kaniman chewi' tok xokrwasajel libre. Xarwari', jawa' ja xuban ja Dios ja c'a xinbij kaj chewe ri' ni tz'ibtalto wi' ojer chipan ja ley xin Dios chi nbantaj na in queri' quitz'ibanto ja rojer tak profeta xin Dios chakaja'.

22 Quewa' rbanic ja utzlaj k'etoj tzij ja xuban ja Dios ri', xa rumac ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo rmalari' xokruto' in xokrwasajel libre in queri' c'a xtuban chique canojelal ja winak ja xtiyuke' quec'u'x ruq'uin como xa ok junan chi nimlaj kanojelal.

23 Xa ok junan como mta jun winak ja maquita c'o ril rumac rbanon, mta jun ja cowinnak ta rk'i'on ta chi nrc'aj ta ja mero utzlaj c'aslemal xin Dios.

24 Pro ja Dios nokrwasajel libre, nuban chake cani' mta kil kamac kabanon pro jari' jun utzil nuban chake, xa nsipaj chake, mta nkalok'bej. Ja Cristo Jesús arja' tojowi ja kil kamac, xc'a rmalari' ja tok nokwasaxel libre ja wi xa jun nkaban ruq'uin.

25 Arja' takto wawe' chwach'ulew rmal ja Dios chi xoc jun sacrificio pro jun sacrificio ja tzursan kaxin ruq'uin ja Dios. In noktzur ruq'uin ja Dios ja wi nyuke' kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo chi ja rquiq'uel arja' jari' tojbexi ja kil kamac. Ja Dios tok xutoj ja kil kamac tri' xuc'ut wi' chikawach chi arja' ni rubey wi' nuban tre ja k'etoj tzij, ma chaka ta qui' tre ja il mac nbani. Queri' nbij chewe como arja' tok maja'n tipeti ja Jesucristo xa rcoch'on ja il mac quibanonto ja winak.

26 Pro arja' xutoj na utzc'a chi bien nk'alajin na chikawach ajoj ja rokc'o chipan awa' tiempo ri' chi arja' ni rubey wi' nuban tre ja k'etoj tzij. Queri' c'a xuban utzc'a chi bien k'alaj chi arja' jun utzlaj k'etol tzij in ma ruyon tari' pro utz chic nokrutz'at ja nyuke' kac'u'x ruq'uin ja Jesús, nokrwasajel libre, nuban chake cani' mta kil kamac kabanon.

27 Ja wi queri' rbanon chake ja Dios ¿nak ta c'a xtikayabej ta kak'ij ajoj camic nech'ob ixix? Jari' ni mta wi'. Mta como xa rumac ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesús tok utz chic nokrutz'at ja Dios in ma rmal ta chi c'oli kaban ja kach'ecbej ta.

28 Tri' c'a nkatz'at wi' chi ja Dios tok utz natrutz'at in tok natrwasajel libre chipan awil amac jari' xa rmal yukulbal ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo tok nuban queri' chawe in ma rmal ta chi c'oli ja ley xin Dios animan.

29 In chakaja' ja Dios arja' Dios kaxin chi nimlaj kanojelal, ma kayon ta kaxin ja rok aj Israel pro quixin chakaja' ja ma e aj Israel ta.

30 Quixin como xa jun ja Dios in ja Dios arja' utz nerutz'at na ja raj Israel ja wi xtiyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in xa rumac ja yukulbal quec'u'x tok nerwasajel na libre in nuban chique cani' mta quil quemac quibanon. Ja c'a ma e aj Israel ta utz nerutz'at na chakaja' ja wi xtiyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in xa rumac ja yukulbal quec'u'x tok nerwasajel na libre in nuban chique cani' mta quil quemac quibanon.

31 Ja c'a tok yukul chic kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo ¿la tibij c'a tzij ari' chi mchita rsamaj chake ja ley xin Dios? Jari' ma queri' ta. Pro ja kas rubey, ja tok yukul kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari' más chi na nkanimaj ja ley xin Dios.

4

1 Ja c'a kamama' Abraham ojer ¿nak tre tok utz tz'at rmal ja Dios nech'ob
ixix?
2 Ja rAbraham tok ban tre rmal Dios cani' mta ril rumac wixta c'oli xuban
ja xch'ecbej c'o ta c'a rbase ari' xuya' ta ruk'ij arja' ruyon. Pro mta rbase ja
xyabej ta ruk'ij chwach ja Dios.
3 Mta como cani' nuc'ut chikawach ja rtzobal Dios, quewa' tz'ibtal can ri':
—Ja rAbraham arja' yuke' ruc'u'x ruq'uin ja Dios in rumac ja yukulbal ruc'u'x
chewi' tok utz tz'at rmal ja Dios in ban tre cani' mta ril rumac rbanon. Queri'
ja tz'ibtal can.
4 Ja c'a wi xaban jun samaj in wi xattoj tre jari' matibix chawe chi xa sipax
chawe ja pwok pro jari' xach'ec.
5 Pro ja wi awotak chi mta moda xtaban ta jun samaj ja xtach'ecbej ta ja
totajem xin Dios in wi xtiyuke' ac'u'x ruq'uin ja Dios ja nerwasajel libre ja
raj'il ja rajmaqui' chipan ja quil quemac, ja wi queri' naban jari' quewa' nbix
chawe rmal ja Dios ri': —Rumac ja yukulbal ac'u'x wq'uin chewi' tok utz chic
natnutz'at in nban chawe cani' mta awil amac abanon, natche'xi.
6 In queri' c'a tre ja rojer rey David chakaja', arja' xbij chi congana
natquicoti ja tok Dios utz natrutz'at in nuban chawe cani' mta awil amac
abanon pro mta samaj naban ja xtach'ecbej ta, quewa' rbin can ja David ri':
7 —Janila natquicoti ja tok Dios nucuy ja ritzelal abanon. Janila natquicoti
ja tok Dios nuchup ja rawil amac.
8 Janila natquicoti ja tok Dios natrwasajel libre in nuban chawe cani' mta
awil amac abanon, ne'e.
9 Jawa' quicotemal ri' ¿la xa ruyon chake ajoj nyataj wi' ja rokbanon
circuncidar, la xa ruyon chake ajoj ja rok aj Israel nech'ob ixix, o la nyataj
chique chakaja' ja ma e aj Israel ta? Como cani' katz'aton chic ewq'uin ja
rAbraham arja' yuke' ruc'u'x ruq'uin ja Dios in rumac ja yukulbal ruc'u'x
chewi' tok utz tz'at rmal ja Dios in ban tre cani' mta ril rumac rbanon.
10 Pro ¿nak c'a rbanic ja tok ban queri' tre? ¿La banon chic circuncidar tri'
o maja'ni? Arja' maja'n tiban circuncidar tri'.
11 C'a después na ja tok ban circuncidar. Ja circuncisión jari' jun retal c'a
xoc na tre, jun retal ja nc'utuwi chi ja rAbraham utz tz'at rmal ja Dios rumac
ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin. Pro utz tz'at rmal ja Dios nabey in c'a después
na ja tok ban circuncidar. Queri' c'a rbanic ja xchomarsaj ja Dios utzc'a
chi xtibina'ax tre ja rAbraham chi arja' tatixel quixin canojel ja xtiyuke'
na quec'u'x ruq'uin ja Dios ja ma ebanon ta circuncidar utzc'a chi eje'e'
utz xquetz'at rmal ja Dios chakaja' in ja Dios nuban chique cani' mta quil
quemac quibanon pro rumac ja yukulbal quec'u'x ruq'uin.
12 In jun chic, utzc'a chi xtibina'ax tre ja rAbraham chi arja' tatixel quixin ja
rebanon circuncidar chakaja' pro xarwari' wi ma chaka ta queri' tok neban
circuncidar pro wi c'oli ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios ja cani' c'o tre ja
katata' Abraham. Como cani' xuban ja rAbraham arja' c'o chic ja yukulbal
ruc'u'x ruq'uin ja Dios ja tok maja'n tiban circuncidar.

* * * * * * * * * *

13 Queri' c'a rbanic como ja rAbraham arja' utz tz'at rmal ja Dios rumac
ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin in xa rmalari' ja tok Dios xtzujuj jun herencia
tre, ma rmal ta ley xin Dios rniman. Como ja Dios c'o jun herencia xtzujuj
tre ja rAbraham in chique ja riy rumam can, quewa' xbij tre ri': —Noc na ja
rwach'ulew pan ak'a', ne'e ja Dios tre ja rAbraham.
14 Ja c'a winak ja nebini chi rumac ja ley xin Dios quiniman chewi' tok
nequila' na ja totajem xin Dios, wixta chique eje'e' tzujux wi' ja herencia xin

Dios maquita c'a nc'atzin ari' chi nyuke' kac'u'x ruq'uin ja Dios in ni ta majun
rsamaj ari' ja rutzil ja tzujun can tre ja rAbraham rmal ja Dios.
15 Ja ley xin Dios xa ryewal ja Dios rc'amonto chake, ma totajem ta. Ja
c'a wixta mta ja ley ya'on chake c'o ta c'a moda ari' xtikabij ta chi mta ley
nokchapbex rmal pro como c'oli.
16 Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja herencia xin Dios rumac ja yukulbal kac'u'x
ruq'uin ja Dios tok nyataj chake. Queri' c'a rbanic utzc'a chi ja rutzil ja tzujun
can rmal ja Dios xa nsipax chake, mta nkach'ecbej. Queri' c'a rbanic utzc'a
chi kanojel ja rok riy rumam can ja rAbraham chwach Dios c'o kaseguro chi
nyataj chake ja rutzil ja tzujun can rmal ja Dios pro chake kanojelal. Ma
ruyon ta chake ajoj nyataj wi' ja c'o ley xin Dios kuq'uin ja tz'ibtal can rmal ja
Moisés pro nyataj chique chakaja' canojelal ja nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Dios
cani' xuban ja rAbraham ojer. Ja c'a rAbraham arja' tatixel kaxin chwach
Dios chi nimlaj kanojelal ja yukul kac'u'x ruq'uin ja Dios.
17 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' xbij ja Dios tre ja
rAbraham ri': —Ja camic atncojon chi at tatixel quixin jule' tinamit pro nij
e q'uiy, ne' tre. Jari' Dios ja yuke' wi' ruc'u'x ja rAbraham, jari' Dios nyo'
quic'aslemal camnaki' in c'o je'e ja maja'n tibantaji pro arja' ntzijon tre cani'
bantajnak chic como rotak pon chic chi nbantaj na.
18 Ja c'a rAbraham arja' yuke' ruc'u'x ruq'uin ja Dios, xajutij xumajel
raybexic chi nebantaj na cumplir ja cani' bin tre rmal ja Dios, ma xcapuj
ta ruc'u'x chi raybexic masqui ja pa quetzij winak mta moda xtibantaj ta
cumplir. Queri' c'a xuban utzc'a chi arja' noc na tatixel quixin ja jule' tinamit
ja cani' bin tre rmal ja Dios como quewa' bin tre ri': —Ja rawiy amam xa jani'
xtiquesep na qui', ne'xi.
19 Ja c'a rAbraham xa jani' yuke' más ruc'u'x ruq'uin ja Dios in quewa'
xuch'ob kaj pa ranma ri': —Anin masqui congana in ti ri'j chic, masqui c'o chi
la jun ciento njuna', in chakaja' ja wixjayil Sara, masqui ni mta wi' alanem
trij, pro bien wotak chi Dios nuya' na chwe jun ti walc'wal ja cani' rtzujun
chwe, ne'e.
20 Ni majutij xuch'ob kaj ta pa ranma: —Ma nuya' la c'awa' ja Dios ja rtzujun
chwe, xche' kaj ta, pro ja xuban, xa jani' pi más ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja
Dios, xa jani' xuya' más ruk'ij.
21 Bien rotak chi ja Dios sobre poder pa ruk'a' ja nbanbej cumplir ja
rtzujun.
22 Queri' c'a rbanic ja yukulbal ruc'u'x ja rAbraham ruq'uin ja Dios in
rumac ja yukulbal ruc'u'x chewi' tok utz tz'at rmal ja Dios chewi' tok ban tre
cani' mta ril rumac rbanon.
23 Ja c'a tok tz'ibax can chipan ja rtzobal Dios chi queri' ban tre ja
rAbraham rmal ja Dios jari' ma ruyon ta tre arja' ntzijon wi'
24 pro chake ajoj ntzijon wi' chakaja'. Ja cani' ban tre ja rAbraham queri'
c'a nbạn ajoj chake chakaja' ja yukul kac'u'x ruq'uin ja Dios pro jun Dios ja
yico rxin ja kajaw Jesús chiquicojol camnaki'.
25 Ja c'a kajaw Jesús arja' camsaxi rmal kil kamac in c'astaji chiquicojol
camnaki' utzc'a chi nbạn chake rmal ja Dios cani' mta kil kamac kabanon.

5

1 Queri' c'a rbanic, rumac ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok
nbạn chic chake rmal ja Dios cani' mta kil kamac kabanon in rmalari' tok
oktzurnak chic ruq'uin ja Dios pro xa rmal ja kajaw Jesucristo tok banon
queri' chake.
2 In jun chic, como ruq'uin ja Jesucristo yukul wi' kac'u'x rmalari' tok sipan
chake jawa' rutzil xin Dios ja c'a xinbij kaj chewe ri' in cow okpa'l chipan. In

kotak chakaja' chi nekachbilaj na ja Dios chipan ja utzlaj c'aslemal ja c'o wi'
arja' in congana nokquicoti chi raybexic.
3 In jun chic, congana nokquicot rmal chakaja' ja rpokonal ja nkatij pa rubi'
ja Jesucristo. Nokquicoti como bien kotak chi chipan ja rpokonal nq'uiy wi'
más ja kapaciencia.
4 Ja c'a paciencia jari' ncowirsan más ja kac'aslemal chi rbanic ja rutzil. Ja
c'a tok ncowir más ja kac'aslemal chi rbanic ja rutzil jari' xa jani' nokquicot
más chi raybexic nojel ja rtzujun chake ja Dios.
5 In nojel ja kayben ja rtzujun chake ja Dios mta moda ja maquita xtuya'
in xtikaya' ta kaq'uix rmal. Mta moda como ja Dios arja' bien rk'alasan chic
chikawach chi congana nokrajo'. Arja' xutakto ja rEspíritu Santo kuq'uin in
xa jani' nojnak ja rajoben ri'il xin Dios pa tak kanma rmal.
6 Bien k'alaj chi congana nokrajo' ja Dios como xutakto ja Cristo chi kato'ic.
Ajoj ni ma okcowinnak ta wi' kato'on ta ki' in ja tok xurwila' ja tiempo ja
ni chomarsanto wi' tokoc'ari' peti ja Cristo, xurcam kaj pa kacuenta ja rok
winak pro makana' maquita itzel ja kac'aslemal.
7 Masqui kas jic ja rac'aslemal pro congana c'ayew chi c'o jun winak ja
maquita npokonaj ncam pan acuenta. Owi congana at utzlaj winak maxla
ec'o jujun ja neq'ueje' conforme chi necam amwal.
8 Pro ja Dios tok c'a okc'o na chipan ja kil kamac arja' xutakto ja Cristo chi
xurcam kaj pa kacuenta in tri' xuc'ut wi' chikawach nak rbanic ja rajoben
ri'il ja c'o tre chi congana nokrajo'.
9 Ja Cristo wi conforme xuban queri' chake ja tok c'a okc'o na chipan ja
kil kamac más chi na conforme chi nokruto' camic. Como ja camic, rumac ja
rquiq'uel banon chic chake cani' mta kil kamac kabanon in rmalari' tok bien
kotak chi ma xtikaj ta chakij ja ryewal Dios como ja Cristo arja' xtito'o kaxin
chipan.
10 Ja Dios xa ok rc'ulel ja tok peti ja Ralc'wal, xurcam kaj pa kacuenta in ja
rcamic jari' tzursan kaxin ruq'uin ja Dios. Ja Dios wi conforme xuban queri'
chake tok xa ok rc'ulel más chi na conforme chi nokruto' camic. Como ja
camic oktzurnak chic ruq'uin ja Dios in rmalari' tok bien kotak chi ni xtiyataj
na wi' chake ja totajem xin Dios como c'astajnak chic ja Ralc'wal.
11 In ma ruyon tari' pro congana noktajini nokquicoti camic chakaja'
rumac ja xa jun kabanon chic ruq'uin ja Dios pro xa rumac ja kajaw
Jesucristo tok banon queri' chake como arja' tzursyon kaxin camic ruq'uin
ja Dios.

* * * * * * * * * *

12 In cani' tre chakaja' ja tok tz'ucarto ja il mac wawe' chwach'ulew xa
rumac jun achi chewi' tok tz'ucarto. In tz'ucarto ja camíc chakaja' pro xa
rumac ja il mac bani tok tz'ucarto. Queri' c'a bantaji, xa jani' be más pa nim
ja camíc, xa nokcami ja rok winak pro ni kanojelal. Nokcami como ok aj'il ok
ajmaqui' kanojelal.
13 Masqui chipan ja tiempo tok maja'n tiya'i ja ley xin Dios tre ja Moisés pro
ni c'o wi' ja il mac nqueban ja winak tri'. Pro xarwari', ma xbix ta chique chi
ley xin Dios ja matiquinimaj como maja'n tiya'i ja ley chipan ari' tiempo.
14 Pro ni xecam wi' ja winak ja xeq'ueje' chwach'ulew chipan ja tiempo ja
xumajto pa rtiempo Adán in xurq'uisa' c'a pa rtiempo Moisés. Masqui ma
junan ta rwach ja il mac queban chwach ja cani' xuban ja rAdán pro ni xecam
wi'. Rumac ja rAdán tok tz'ucarto ja camíc in rumac ja Jesucristo tok tz'ucarto
ja totajem xin Dios. Ja Jesucristo arja' ja To'onel ja tzujunto ojer rmal ja Dios.

15 Pro ja totajem ja nsipaj ja Cristo jari' más chi na samaji chwach ja il mac
ja xuban ja rAdán. Congana samaji ja il mac ja xuban jun achi in congana e
q'uiy ja winak ecamnak rmal. Pro más chi na samaji ja totajem ja nacochij tre
ja Dios, más chi na samaji ja rutzil ja nsipaj chawe ja jun chic achi rbina'an
Jesucristo in congana e q'uiy ja winak etotajnak rmal.
16 Más chi na samaji ja totajem ja nsipaj ja Jesucristo chwach ja il mac ja
xuban ja rAdán. Ja c'a rAdán arja' xuban jun il mac in xokyojtaji ja rok winak
rmal, itzel chic xokrutz'at ja Dios rmal. Pro masqui congana q'uiy rwach ja il
mac kaban pro ja totajem ja nsipaj ja Jesucristo jari' chomarsani nojelal, utz
chic nokrutz'at ja Dios rmal.
17 Rmal ja il mac ja xuban jun achi chewi' tok xoqui ja camíc chakij ja
rok winak in xokq'ueje' pa ruk'a' ja camíc. Pro más chi na xtisamaji ja
c'ac'a c'aslemal ja nyataj chake rmal ja jun chic achi rbina'an Jesucristo.
Ja wi nkacochij tre ja Dios ja nimlaj totajem nuya', wi Dios nbij chic chake
chi: —Utz chic nixnutz'at, wi ne' chake, jari' nokoc na rach k'etol tak tzij ja
Jesucristo chipan jun c'ac'a c'aslemal ja mta q'uisic trij.
18 Queri' c'a rbanic, cani' tre ja jun achi rbina'an Adán arja' xuban jun il
mac in rmal ja il mac xuban chewi' tok itzel xokrutz'at ja Dios kanojel ja
rok winak. In queri' c'a tre ja jun chic achi rbina'an Jesucristo chakaja' arja'
xuban jun utzlaj samaj in rmal ja utzlaj samaj xuban chewi' tok nyataj chake
kanojel camic chi utz chic nokrutz'at ja Dios chipan jun c'ac'a c'aslemal.
19 Queri' c'a rbanic como cani' tre ja jun achi rbina'an Adán arja' ma xnimaj
ta ja Dios in congana e q'uiy xe'oc e aj'il e ajmaqui' rmal. In queri' c'a tre ja
jun chic achi rbina'an Jesucristo arja' xnimaj ja Dios in congana e q'uiy ja utz
nerutz'at na ja Dios rmal.
20 Ja c'a Dios tok xuya' ja ley tre ja Moisés jari' xc'utbej chi xa jani' benak
más pa nim ja ritzelal ja nqueban ja winak. Pro masqui be más pa nim ja il
mac pro más chi na be pa nim ja totajem ja nkacochij tre ja Dios.
21 Queri' c'a rbanic utzc'a chi nyataj chic chake ja totajem ja nkacochij tre
ja Dios utzc'a chi pa ruk'a' chic nokq'ueje' wi'. Cani' tre nabey xa pa ruk'a'
ja camíc xokq'ueje' wi' in xa nokcam rmal. Pro ja camic utz chic nokrutz'at
ja Dios in rmalari' arja' chijutij rmajon rsipaxic chake ja totajem. Queri'
c'a nuban chake utzc'a chi nokeq'ueje' na chipan jun utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij. Pro xa rmal ja kajaw Jesucristo tok xtiban queri' chake.

6

1 Pro ¿la rubey c'ari' ja wi xa nkaban más ja il mac nech'ob ixix? Tac'a jun
achi xtibij ta: —Anin mta nuban ja wi nbe más pa nim ja il mac pa nc'aslemal
como más chi na nbe pa nim ja totajem ja nkacochij tre ja Dios, xtiche' ta.
2 Pro jari' congana itzel na ja xtikaban ta queri'. Ja c'a tok kanimaj ja
Jesucristo xokoc cani' ok camnaki' chwach ja il mac, matikasil chic ki' chi
rbanic ja il mac. Ja c'a camic ¿nak moda xtikasil chi ta jutij ki' chi rbanic ja il
mac?
3 Bien turkaj chewe nak rc'amonto chake kanojelal ja xokban bautizar pa
rubi' ja Jesucristo. Ja tok xokban bautizar jari' nuc'ut chikawach chi ajoj jun
xokcam ruq'uin ja Jesucristo.
4 Nuc'ut chikawach chi ajoj jun xokmuk ruq'uin, xa jun kaban ruq'uin
xokkaj kaj chipan ja camíc. Queri' c'a kaban utzc'a chi nq'ueje' can ja
tzabuklaj c'aslemal kuc'an in nkuc'aj chic jun c'ac'a c'aslemal. Cani' xuban
ja Cristo chakaja' arja' c'astaji chiquicojol ja camnaki' como congana samaji
ja nimlaj poder rxin ja katata' Dios.

5 Ja wi xa jun kaban ruq'uin ja Jesucristo, wi ajoj jun xokcam ruq'uin
chwach cruz jari' bien kotak chi ajoj jun chakaja' xkoc'astaji ja cani' xuban
arja'.
6 Bien kotak chi ja tzabuklaj c'aslemal ja kuc'an nabey jari' jun camsax
chwach cruz ruq'uin ja Jesucristo. Camsaxi utzc'a chi nkajsaxi ja rchok'ak'
ja ritzel c'aslemal kuc'an nabey utzc'a chi nokel libre pa ruk'a' ja il mac.
7 Queri' nbij chewe como jun camnak mta moda xtusil ta ri' chi rbanic ja il
mac.
8 Ja c'a wi ajoj jun xokcam ruq'uin ja Cristo jari' bien kotak chi ajoj jun
nokc'ase' ruq'uin chakaja' chipan jun c'ac'a c'aslemal.
9 Como ja Cristo arja' c'astajnak chic chiquicojol camnaki' in bien kotak chi
mchita camíc trij, mchita ruk'a' ja camíc tre.
10 Arja' cami pro rmal kil kamac tok cami, ni mchita wi' jutij xticam chi ta.
Ja c'a camic c'as chic in ja rc'aslemal jari' ocnak ya'bal ruk'ij ja Dios.
11 Ja c'a chewe ixix chakaja' tebana' cani' ixcamnak chwach ja il mac,
maxta quixrusil chic. Ja c'a rec'aslemal ixix chakaja' xtoc ta ya'bal ruk'ij
ja Dios. Quirtari' neban jutz'it rumac ja xa jun ebanon ruq'uin ja kajaw
Jesucristo.
12 Maxta quixmacun chic, maxta teya' rgana ja il mac xtuban ta mandar ja
recuerpo xquixrtakchi'ij chi ta chi rbanic jule' itzelal ja cani' nrajo' nuban ja
kacuerpo como xa ncami ja recuerpo.
13 Maxta teya' rgana ja il mac xtucoj chi ta ja rek'a' ewakan chi rbanic jule'
itzelal pro ja neban, teya'a' rgana ja Dios. Kas turkaj chewe nak ja rebanon
nabey cani' ixcamnak chipan ja rewil emac pro ja c'a Dios xixruc'as in xuya'
jun c'ac'a c'aslemal chewe. Ja c'a rek'a' ewakan jari' tejacha' pa ruk'a' ja Dios
utzc'a chi noc jule' samajbal banbal utzil.
14 Queri' c'a nbij chewe como ja rixix mta moda xquixruban ta mandar ja
il mac como ixix ma pa ruk'a' ley ta ixc'o wi' pro pa ruk'a' jun Dios ixc'o wi' ja
nsipan chewe ja nc'atzin chewe.

* * * * * * * * * *

15 Ja c'a camic, como xa nsipax chake ja totajem xin Dios in mta ruk'a' ja ley
chake ¿la tibij c'a tzij ari' chi ok libre chic chi nkaban ja il mac? Jari' congana
itzel na wixta queri' rbanic.
16 ¿La ma ewotak ta c'a chewi' nak rbanic tok c'o jun awajaw? Ja rawajaw
jari' xa nak ta ja naya' awi' tre in nanimaj ja nbij chawe chi naban. Ja c'a wi
naya' awi' tre ja il mac jari' ocnak awajaw in xa pa camíc natruc'amel wi'.
Nowi tre ja Dios naya' wi' awi' ja' Dios ocnak awajaw in natruc'aj chipan jun
utzlaj c'aslemal.
17 Ja c'a nabey ocnak ewajaw ja il mac pro ja camic maltiox tre ja Dios chi
nojel ec'u'x nojel ewanma eniman chic ja utzlaj tijonem ja ch'obon chewach.
18 Ixwasanel chic libre pa ruk'a' ja il mac, ixocnak chic pa ruk'a' ja Dios chi
rbanic ja rutzil.
19 Anin camic nmajon rcojic c'ambal tak tzij chewach utzc'a chi nch'obtaj
emwal chi utz ja nintajini nbij chewe. Cani' xeban nabey, xecoj ja rek'a'
ewakan chi rbanic ja ritzelal in chaka benak chaka benak chi il mac xeban
pro ja camic tecojo' chic ja rek'a' ewakan chi rbanic ja rutzil, kas ta ch'ajch'oj
chic ja rewanma chwach ja Dios.
20 Ja c'a tok c'a ix c'o na pa ruk'a' ja il mac ni majun rsamaj chewe ja banoj
utzil tri'.
21 Pro ¿nak c'a xech'ec trij tok xeban queri'? como nojel ja ma utz ta xebanto
xa q'uixbal nena' chic rmal camic. Nojel ja ma utz ta xebanto jari' xa pa camíc
natruc'amel wi'.

22 Pro ja camic ixwasanel chic libre pa ruk'a' ja il mac, Dios chic ja rewajaw
in ja nech'ec trij jari' jun ch'ajch'ojlaj c'aslemal. Jari' chipan ja utzlaj c'aslemal
natruc'amel wi' pro jun c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic trij.
23 Queri' nbij chewe como ja tok naban ja il mac jari' camíc nattojbexi pro
ja tok nac'am ja totajem ja nsipaj ja Dios chake jari' nyataj chawe ja utzlaj
c'aslemal ja ni mta wi' q'uisic trij. Jari' nyataj chawe ja tok xa jun naban
ruq'uin ja kajaw Jesucristo.

7

1 Wach'alal, ixix bien ewotak nak rbanic ja ley xin Dios in bien ewotak chi
ja ley mchita ruk'a' chawe ja tok natcami.
2 Cani' tre jun ixok, ja ley xin Dios nbij chi jun ixok mta moda xtujach can
ta ja rchajil ja tok c'a c'as na ja rachi. Pro ja c'a wi cami rchajil jari' libre chic
ja rixok chwach ja ley ja chapyon rxin ruq'uin ja rchajil.
3 Ja c'a wi c'a c'as na ja rchajil in wi nuc'am chic jun achi jari' nbix tre chi
adulterio ja nuban. Pro ja wi camnak chic ja rchajil jari' libre chic ja rixok
chwach ja ley ja chapyon rxin ruq'uin ja camnak rchajil. Ja c'a wi nc'ule' chic
ruq'uin jun chic achi jari' ma adulterio ta ja nuban.
4 In cani' nuban ja rixok tok noc pa rcuenta jun chic achi queri' c'a chewe
ixix chakaja' wach'alal, xixcam chwach ja ley utzc'a chi xixoc chic pa rcuenta
ja Jesucristo. Rumac ja rcuerpo ja Cristo tok rip chwa cruz chewi' tok
xixcam chwach ja ley in xixoc chic pa rcuenta ja Jesucristo ja c'astajnak chic
chiquicojol ja camnaki'. Queri' c'a kabanon utzc'a chi q'uiy rwach ja rutzil
xtikaban ja cani' najo'x chake rmal ja Dios chi nkaban.
5 Bien tech'obo' jani' kac'aslemal nabey ja tok kaban xa nak ta c'o kagana
nkaban. Ja tok c'o je'e nch'ạ' chake rmal ja ley jari' xa nuc'as más ja ritzel tak
yarinem ja c'o pa tak kanma. Ja c'a ritzel tak yarinem congana samaji, xucoj
kak'a' kakan chi rbanic ja ritzelal utzc'a chi q'uiy rwach ja ritzelal kaban pro
jule' itzelal ja xa pa camíc natruc'amel wi'.
6 Pro ja camic okwasanel chic libre chwach ja ley, okcamnak chic chwach
ja chapyon kaxin nabey. In ja camic c'ac'a chic ja bey kuc'an chi rnimaxic ja
najo'x chake rmal ja Dios chi nkaban in ja rEspíritu Santo arja' chic nuc'an
kaxin chipan ja bey, ma ja ta ja rojer tak costumbre ja tz'ibtal can.

* * * * * * * * * *

7 Ja wi queri' rbanic ja ley xin Dios ¿nak c'a nkabij tre nech'ob ixix? ¿La xa
itzel ja ley? Ma itzel ta. Ja c'a wixta maquita c'oli ja ley maquita nch'obtaj ari'
mwal nak ja kas mero rbanic ja il mac. Ja ley nbij chi: —Maxta chaka benak
chi nayarij quinakun winak, ne'e. Pro ja wixta maquita c'oli ja ley maquita
xinwotakij ari' chi xa il mac ja nayarij quinakun winak.
8 Pro ja tok bix chwe chi: —Maxta chaka benak chi nayarij quinakun
winak, tok xinche'xi, chanim xumaj samaj ja il mac, nojel rwach ja ritzel tak
yarinem xuc'as pa wanma. Queri' c'a rbanic como ja tok matich'obtaj amwal
nak ja kas mero rbanic ja ley jari' xa matana' ja il mac ja naban.
9 Ja nabey ja tok maja'n tich'obtaj mwal nak ja kas mero rbanic ja ley
anin in utzlaj achi ja nch'ob kaj. Pro ja c'a tok ch'obtaj mwal nak rbanic ja
mandamiento xin Dios jari' xa jani' xumaj samaj ja il mac pa wanma, xa
camíc yatal chic chwij ja nna' kaj chic.
10 Ja mandamiento xin Dios jari' yataj chake utzc'a chi nokruc'aj chipan
jun utzlaj c'aslemal. Ja chi utzlaj c'aslemal ntzujuj chake ja mandamiento
xin Dios xa ek yatal camíc chwij rmal ja xinna' kaj anin

11 como ja tok bix chwe chi: —Ma tayarij ta quinakun winak, tok xinche'xi,
chanim xumaj samaj ja il mac, xinruban engañar, xucoj ja ley chwij in ja
ranin ch'obtaj mwal chi xa camíc yatal chic chwij rmal.
12 Queri' c'a rbanic ja ley, ma itzel ta, Dios yoyonto. Ja c'a mandamiento ja
nkawil chipan ja ley, Dios yoyonto, utzlaj k'etoj tzij nuc'ut, utzil nrajo' chake.
13 Pro wi utzil nrajo' ja mandamiento chwe ¿la rumac c'ari' ja man-
damiento tok xinna' kaj chi xa camíc yatal chic chwij? Jari' ma rumac ta
mandamiento pro rumac ja il mac. Queri' rbanic utzc'a chi bien nch'obtaj
kumal nak ja kas mero rbanic ja il mac utzc'a chi nkotakij chi congana itzel
na ja il mac.

* * * * * * * * * *

14 Ja ley ma itzel ta como bien kotak chi ja ley ruq'uin ja rEspíritu Santo
winakarnakto wi'. No anin xa in winak, inchapon rmal ja il mac.
15 Inchapon como c'o je'e nban chipan ja nc'aslemal pro xa matich'obtaj
mwal nak la tre tok nban queri'. Como anin tok nwajo' nban ja rutzil pro
matinban. Pro c'o jule' itzelal ja ni majun ngana ruq'uin jari' nban.
16 Queri' c'a rbanic, anin nban ja ritzelal pro como mta ngana ruq'uin ja
ritzelal tri' natz'at wi' chi ja chwe anin ma itzel ta ja ley, utz.
17 Ja wi queri' rbanic tibij c'a tzij ari' chi ma anin ta ninbanowi ja ritzelal
pro ja nbanowi jari' ja il mac ja c'ayon wxin.
18 Como anin bien wotak chi ja wanma ni majun utzil c'o chipan. Tibij c'a
tzij ari' chi ni majun utzil c'o chipan ja tzabuklaj c'aslemal wc'an. Mta como
maquincowini nban ja rutzil masqui c'o ngana nban.
19 Anin c'o ngana ruq'uin ja rutzil pro matinban ja rutzil in ni majun ngana
ruq'uin ja ritzelal pro nban ja ritzelal.
20 Ja c'a wi nban ja ritzelal ja ni majun ngana ruq'uin tibij c'a tzij ari' chi
ma anin ta ninbanowi pro ja nbanowi jari' ja il mac ja c'ayon wxin.
21 In niquirwari' ntz'aton chipan ja nc'aslemal, ja tok c'o ngana nban ja
rutzil mta ari' ja maquita c'oloc pa wanma ja ritzelal in numaj ch'a'oj wq'uin.
22 Ja c'a kas mero pa wanma congana utz nc'waxaj ja ley xin Dios.
23 Pro ni c'oloc wi' jun itzel poder ntz'aton ja c'ayon rxin ja tzabuklaj
c'aslemal wc'an. Ja ritzel poder ni rmajon wi' ch'a'oj ruq'uin ja utzlaj poder ja
c'ayon rxin ja nwi' wanma in ninruc'amel preso pa ruk'a' ja il mac ja c'ayon
rxin ja tzabuklaj c'aslemal wc'an.
24 Congana lawulo' nuban chwe, xa pa camíc ninruc'amel wi'. ¿Nak c'a
xquinto'owi pa ruk'a'?
25 Maltiox tre ja Dios chi arja' inrto'on pa ruk'a' pro xa rumac ja kajaw
Jesucristo tok rbanon queri' chwe. Queri' c'a rbanic, anin nojel nuc'u'x nojel
wanma nya' wi' tre ja utzlaj poder ja nsamaj pan nwi' wanma chi rnimaxic
ja ley xin Dios. Pro ja c'a wi xtinya' wi' tre ja ritzel poder ja nsamaj chipan ja
tzabuklaj c'aslemal wc'an jari' xa ninruc'amel pa ruk'a' ja il mac chi rbanic
ja ritzelal.

8

1 Rmalc'ari' nbij chewe, ja camic chic kanojel ja xa jun kabanon ruq'uin
ja Cristo Jesús okwasanel chic libre chipan ja kil kamac in ma xkorutakel
ta ja Dios chipan ja nimlaj rpokonal. Ajoj c'ari' ja matikaya' chic rgana ja
tzabuklaj c'aslemal kuc'an pro ja nkaya' chic rgana ja rEspíritu Santo chi arja'
nsamaj pa tak kac'aslemal.
2 Ja poder rxin ja rEspíritu Santo jari' inwasyonel libre. Jari' Espíritu ja
yoyon chake jun c'ac'a c'aslemal kanojel ja xa jun kabanon ruq'uin ja Cristo

Jesús in xc'a rmal ja poder rxin ja rEspíritu Santo chewi' tok in libre chic pa
ruk'a' ja il mac, in libre chic pa ruk'a' ja camíc.
3 Ja c'a ley xin Dios jari' ma xcowin ta xokruto' ta chipan ja kil kamac.
Como xa ok winak chewi' tok ma xcowin ta ja ley xuq'uex ta ja ritzel tak na'oj
kuc'an. Pro ja Dios arja' cowini xokruto', xutakto ja Ralc'wal ja ni xarwari'
jun. Peti ja Ralc'wal, xoc kach winak ja rok aj'il ok ajmaqui' pro xarwari' mta
ril rumac arja'. Rmal kil kamac chewi' tok takto. Queri' c'a xuban ja Dios jari'
xkajsbej ja poder rxin ja il mac ja c'o pa tak kanma ja rok winak.
4 Queri' xuban ja Dios utzc'a chi nokcowin chic nkaban ja rutzil ja nbij ja
ley chake chi nkaban. Ajoj c'ari' ja nokcowini nkaban ja rutzil ja matikaya'
chic rgana ja tzabuklaj c'aslemal kuc'an pro ja nkaya' chic rgana ja rEspíritu
Santo.
5 Ja c'a wi natban mandar rmal ja tzabuklaj c'aslemal awc'an xa ja' nach'ob
ja c'o rgana ja tzabuklaj c'aslemal chawe chi naban. Pro wi natban mandar
rmal ja rEspíritu Santo ja' nach'ob ja c'o rgana ja rEspíritu Santo chawe chi
naban.
6 Ja wi ja' nach'ob ja c'o rgana ja tzabuklaj c'aslemal chawe chi naban jari'
xa pa camíc natruc'amel wi' pro ja wi ja' nach'ob ja c'o rgana ja rEspíritu Santo
chawe chi naban jari' pa jun c'ac'a c'aslemal natruc'amel wi', ja rawanma
janila qui'il nuna' rmal.
7 Ja c'a wi ja' nach'ob ja c'o rgana ja tzabuklaj c'aslemal chawe chi naban
jari' mta agana ruq'uin ja Dios, xa nac'ulla'aj, mta agana nanimaj ja ley rxin
in c'uluto masqui c'ol agana nanimaj pro macatcowini.
8 Ja c'a wi amajon rya'ic rgana ja tzabuklaj c'aslemal awc'an jari' mta moda
xtiquicot ta ja Dios chawij.
9 Pro ja rixix ma emajon ta rya'ic rgana ja tzabuklaj c'aslemal ewc'an pro
emajon rya'ic rgana ja rEspíritu Santo. Queri' emajon rbanic ja wi c'oli ja
rEspíritu Santo pa tak ewanma. Ja c'a wi ma awc'an ta ja rEspíritu xin Cristo
ma atc'o ta c'ari' pa rcuenta ja Cristo.
10 Pro wi c'oli ja Cristo pa tak ewanma jari' ewc'an jun c'ac'a c'aslemal.
Masqui c'o camíc trij ja recuerpo como ja il mac yojo rxin pro mta camíc trij
ja c'ac'a anma ewc'an como ja Dios utz chic nutz'at ja rec'aslemal.
11 Ja wi c'oli pa tak ewanma ja rEspíritu Santo ja takonto rmal ja Dios, pro
jun Dios ja yico rxin ja Jesús chiquicojol camnaki', jari' mismo Dios ja yico
rxin ja Cristo Jesús arja' xtuya' na chewe chi nc'astaj chi na jutij ja recuerpo
ixix chakaja'. Masqui c'o camíc trij ja recuerpo camic pro nc'astaj chi na jutij
rmal ja rEspíritu Santo ja c'o pa tak ewanma.
12 Queri' c'a rbanic wach'alal, mta kac'as ruq'uin ja tzabuklaj c'aslemal
kuc'an ja xtikaban ta nak c'o rgana chake chi nkaban, ma can ta.
13 Ja c'a wi xa neya' rgana ja tzabuklaj c'aslemal ewc'an jari' xa pa camíc
nixruc'amel wi' in matewil ja utzlaj c'aslemal. Pro ja wi neya' rgana ja
rEspíritu Santo, wi cow nechap ja tzabuklaj c'aslemal ewc'an in wi nech'akij
can ja ritzelal ja nrajo' nuban jari' pa jun utzlaj c'aslemal nixruc'amel wi'.
14 Queri' rbanic como kanojel ja rokuc'an rmal ja rEspíritu Santo ajoj c'ari'
ok ralc'wal Dios.
15 Cani' chewe ixix wach'alal, tok xec'ul ja rEspíritu Santo pa tak ewanma
jari' ma xuban ta ja Dios chewe ix cani' ta jule' moso ja xa lawulo' nqueban
rumac xben ri'il cani' xebanto nabey pro ja xuban chewe ix cani' chak'laj tak
ralc'wal. Xa chewi' tok noktzijon ruq'uin ja Dios: —Aba, Nata', nokche' tre.
16 Ch'obtajnak chic kumal chi ok ralc'wal Dios in ja rEspíritu Santo arja'
mismo nuya' kaseguro chi ok ralc'wal Dios.

17 Cani' nban tre jun alc'walaxel c'o jun herencia njach tre in queri' c'a chake ajoj chakaja', c'o jun herencia xin Dios maja'n tijach chake, ajoj jun xtijach na chake ja herencia ruq'uin ja Cristo. Queri' xtikaban ja wi ajoj jun chakaja' matikapokonaj ja xtikatij rpokonal ja cani' xuban ja Cristo utzc'a chi ajoj jun xtiyataj na chake chi nch'a'an chakij ja gloria xin Dios ja cani' yatajnak tre ja Cristo.

* * * * * * * * * *

18 Como ja rpokonal ja nkatij wawe' chwach'ulew anin c'o nseguro chi xa ma nim ta chwach ja nimlaj gloria xin Dios ja xtich'a'an na chakij ja xtik'alajin na pa jun k'ij.

19 Ja c'a chicop in tijco'm je'e e cachbil chakaja' xa nak ta ja retz'ucarsanto rmal ja Dios eje'e' cani' kas tz'el pon quewach trij ja k'ij ja xtik'alajin wi' ja nimlaj gloria xin Dios ja xtich'a'an chakij ja rok ralc'wal Dios.

20-21 Queri' quimajon rbanic como ja tok xterila' ri' k'ij mchita camíc mchita ak'ayic chiquij tri'. Ja c'a nban chique, newasaxel na libre pa ruk'a' ja camíc in xtich'a'an chic ja nimlaj gloria xin Dios chiquij ja cani' xtiban chake ajoj chakaja' ja rok ralc'wal Dios. Ja kas nabey xecoj pa ruk'a' ja rpokonal pro ma quemac ta tok ban queri' chique. Ja Dios arja' chomarsanto nojel awa' wari' pro ni c'o wi' jun k'ij rch'obonto ja nerwasajel na wi' libre pa ruk'a' ja camíc.

22 Queri' c'a rbanic como bien kotak chi ni rmajonto wi' ja tijoj rpokonal xa nak ta ja tz'ucarsanto rmal ja Dios, congana lawulo' rbanonto rmal, raybento ja k'ij ja tok xtiban c'ac'a tre.

23 In queri' chake ajoj chakaja', congana lawulo' kabanon rumac ja tijoj rpokonal. Lawulo' kabanon masqui c'o chic ja rEspíritu Santo pa tak kanma, masqui arja' ocnak kaseguro chi nekila' na nojelal ja tzujun chake rmal ja Dios. Pro congana rmajon ti'onem ja kanma chi raybexic ja k'ij ja tok xkork'alasaj na chi utz ja Dios chi ok ralc'wal tokori' tok xtuq'uex ja kacuerpo in nuban c'ac'a tre.

24 Queri' nbij chewe como ja kas nabey tok kawil ja totajem xin Dios bien ch'obtaj kumal chi nerila' na jun k'ij tok xtiq'uextaji ja kacuerpo in nban c'ac'a tre in jari' kayben camic. Pro como maja'n terila' ja k'ij ja c'a xinbij chewe ri' rjawaxic chi nkaybej na. Ja wixta kawilon chic ja k'ij jari' maquita kamajon raybexic ari' camic.

25 Pro wi kotak chi nerila' na ja k'ij ja kayben jari' ni maticapuj wi' kac'u'x chi raybexic.

26 In chakaja' ja rEspíritu Santo arja' nokruto' chi rbanic ja makocowini nkaban ja xa kayon. Cani' tre tok nkaban oración ma kas ta kotak nak ja kas mero nc'atzin chake chi nkac'utuj chipan ja roración pro ni c'oloc wi' ja rEspíritu Santo pa tak kanma chi kato'ic. Ja tok congana ralal jun problema nkana' kaj tok makocowini nkach'ob nak la nkabij chipan ja roración pro ja rEspíritu Santo nokruto' chi rbixic.

27 Ja c'a Dios arja' bien rotak nojelal ja nkach'ob kaj pa tak kanma ja rok winak in bien rotak chakaja' jani' rna'oj ja rEspíritu Santo. Rotak como ja rEspíritu Santo tok nokruto' ja rok tinamit xin Dios chi rbanic ja roración ni rvoluntad wi' ja Dios ja nc'utuj.

* * * * * * * * * *

28 Ja c'a rajoj bien kotak chi ja Dios nsamaj chipan xa nak ta nkawil je'e chipan ja kac'aslemal, arja' nchomarsaj nojelal ja nkawil utzc'a chi c'ol utzil rc'amonto chake. Queri' nuban chake ja wi nkajo' ja Dios in wi oksiq'uin rmal chi kawilon ja totajem ja rchomarsanto ojer.

29 Arja' ni rotakinto wi' okchinatak ja xtiyuke' kac'u'x ruq'uin, ni rchominto wi' ja xtuban chake chi ja kac'aslemal ajoj queri' xteli ja cani' rc'aslemal ja Jesucristo ja Ralc'wal. Queri' xuban chake utzc'a chi noqui ja Jesucristo nabey winak in ok q'uiy ja nokoc rch'alal ja Jesucristo.

30 Queri' rchominto ja Dios ojer ja nuban chique canojel ja nyuke' quec'u'x ruq'uin, arja' nersiq'uij chi ne'oc ralc'wal, nuban chique cani' mta quil quemac quibanon in nuya' chique chi nch'a'an chiquij ja nimlaj gloria xin Dios.

31 Ja c'a wi queri' rbanon ja Dios chi kato'ic, ja wi rcojon ri' ja Dios kuq'uin ¿nak ta c'a xticowin ari' chakij nech'ob ixix? Ni majun.

32 Ja Dios ma xpokonaj ta xutakto ja Ralc'wal, xarari' jun, xutakto chi xurcam kaj pa kacuenta kanojelal. Ja wi ma xpokonaj ta xutakto ja Ralc'wal ¿nak moda xtipokonaj xtuya' chake ja xa nak ta nc'atzin chake?

33 ¿La c'o ta c'a jun xticowini xterbij ta tre ja Dios ja kil kamac kabanon ja rokcha'on rmal ja Dios? Ni majun como arja' mismo Dios banyon chake cani' mta kil kamac kabanon.

34 ¿La c'o ta c'a jun xtibij ta chake chi: —Rjawaxic netoj ja rewil emac, xtiche' ta chake? Mta como ja Cristo Jesús arja' mismo camsax chwach cruz chi rtojic ja kil kamac in ja camic pa riquik'a' ja Dios c'o wi' in tri' ntajin wi' nuban orar pa kacuenta.

35 ¿La c'o ta c'a jun xticowini xkorlasaj ta ruq'uin ja Cristo in maquita xkorajo' chic ja Cristo rmal? Ni majun nak ta xticowini xtuban ta queri' chake, masqui nkatij rpokonal, masqui kas lawulo' nkaban rmal problema, masqui nokquisaluj ja netzelan kaxin, masqui nkatij wa'al, masqui mchita katziak nkacoj, masqui xa pa rc'ayewal nokq'ueje' wi' in masqui nokquicamsaj ja winak tza'n espada.

36 Queri' nbạn chake ja cani' ban chique ja rtinamit Dios ojer in tz'ibtal can quewari': —K'ij k'ij ni pa camíc wi' okc'o wi' pro amwal atat tok nbạn queri' chake. Ja nbạn chake xa ok cani' jule' tak carnelo ja rechapon chi nepoch'i, queri' bix tre ja Dios cumal ja rtinamit.

37 Pro masqui nbạn chake nojel awa' ja c'a xinbij chewe ri' pro nij ajoj wi' nokch'ocmaji como ja Jesucristo nokrajo', cam pa kacuenta in nuya' chake chi nokch'ocmaji.

38 Queri' nbij chewe como anin bien wotak chi majun nak ta xticowini xkorlasaj ta ruq'uin ja Dios in maquita nokrajo' chic ja Dios rmal. Ja wi nokcami owi nokc'ase' na más pro ni nokrajo' wi' ja Dios. Ni majun ángel, ni majun itzel espíritu, ni majun k'etol tzij xticowini xkorlasaj ta ruq'uin. Nixtac'a ja noktajini nkawil camic in nixtac'a ja xtikawil na chwak cabij xticowini xkorlasaj ta ruq'uin.

39 Nixtac'a ja c'o je'e chicaj, nixtac'a ja c'o je'e xe' ulew in nixtac'a nak chi ta ja winakarsan je'e xticowini xkorlasaj ta ruq'uin ja rajoben ri'il xin Dios ja nkawil ja tok xa jun nkaban ruq'uin ja kajaw Cristo Jesús.

9

1-3 Pro ja wach tak aj Israel eje'e' maticajo' nquinimaj ja Jesucristo in congana npokonaj quewach, ni matel wi' ja bis chwe cumal. Ni katzij wi' ja nbij chewe chi congana ninbison cumal como ja Cristo c'ayon wxin, ma npayil ta ja nbij chewe. Como ja rEspíritu Santo c'o pa wanma chewi' wotak chi ni katzij wi' ja nbij chewe. Ja wixta rubey na ja xquinwasaxel ta pa ruk'a' ja Cristo in xquintakel ta chipan ja rpokonal chi quito'ic ja wach tak aj Israel in conforme ta chi queri' nbạn chwe.

4 Pro makana' maquita e aj Israel, makana' maquita xerucoj ja Dios como
e ralc'wal. In chakaja' ch'a'an je'e chiquicojol ja gloria xin Dios. Ja c'a Dios
c'o je'e chominem xchomarsaj cuq'uin in chique xuya' wi' ja ley in xuch'ob
chiquewach nak nqueban chi nquiyabej ruk'ij ja Dios in q'uiy rwach ja
xtzujuj chique.
5 Makana' maquita e quija'tzul can ja rAbraham ja rIsaac in Jacob, makana'
maquita cach aj Israel ja Cristo tok xoc kach winak wawe' chwach'ulew. Ja
Cristo arja' Dios in majun ja maquita c'o ruk'a' tre, kas ta xtiya' ruk'ij camic,
chwak in chijutij. Amén.
6 Como e q'uiy chique ja ma quiwilon ta ja totajem xin Dios ¿la tibij c'a tzij
ari' chi ja Dios ma rbanon ta cumplir ja rtzujunto chique chipan ja rtzobal?
Ma queri' ta como ma canojel ta ja raj Israel ja ni katzij wi' chi e aj Israel
chwach ja Dios.
7 In chakaja' ma canojel ta ja riy rumam can ja rAbraham ja ni katzij wi' chi
e riy rumam can chwach ja Dios pro quewa' bin can tre ja rAbraham rmal ja
Dios ri': —Abraham, ruq'uin ja rIsaac xquepi wi' ja rawiy amam ja ni katzij
wi' chi awiy amam chinwach anin, ne'xi.
8 Tri' c'a nkatz'at wi' chi ja riy rumam can ja rAbraham ja chaka ne'alaxi
ma eje'e' ta ja re'ocnak ralc'wal Dios pro ja wi atalaxnak rmal ja rtzujunto ja
Dios jari' ni katzij wi' chi at riy rumam can ja rAbraham chwach Dios.
9 Queri' c'a rbanic como ja rIsaac ma chaka ta xalaxi pro tzujux tre
ja rAbraham rmal ja Dios quewari': —Quewa' juna' ninmelojpi chic jutij
awq'uin, tokoc'ari' ja rawixjayil Sara nq'ueje' jun ti ral tala', ne'xi ja rAbra-
ham rmal ja Dios.
10 In ma ruyon tari' pro queri' rbanic chakaja' ja tok Rebeca ec'o ca'i' tak ral
pa gracia, e ralc'wal jun achi in jari' achi Isaac ja kamama'.
11-12 Ja c'a Rebeca maja'n que'alaxi ja ca'i' tak ral tok quewa' bix tre rmal ja
Dios ri': —Ja nabey winak arja' xtiban mandar rmal ja rcabal, ne'xi. Queri'
bix tre masqui maja'n que'alaxi ja ca'i' tak ral, masqui mta nak ta quibanon ta
tri', nixtac'a quibanon ta ja rutzil in nixtac'a quibanon ta ja ritzelal chakaja'.
Queri' c'a rbanic utzc'a chi bien nch'obtaj kumal chi ja Dios nerucha' ja winak
echinatak ja c'o rgana nerucha' in ma rmal ta ja quibanon tok nerucha'.
13 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ja Dios ri': —Ja Jacob
jari' xel nuc'u'x trij pro xa itzel xintz'at ja rEsaú, ne'e.
14 ¿La tibij c'a tzij ari' chi ma rubey ta ja nuban ja Dios? Jari' mta moda
xtuban ta ja ma rubey ta.
15 Como ja Dios quewa' rbin can tre ja Moisés ri': —Anin xtinpokonaj
quewach echinatak ja c'o ngana npokonaj quewach in xquenbisoj ja c'o
ngana xquenbisoj, ne' tre.
16 Tri' c'a nkatz'at wi' chi ja Dios ruq'uin arja' c'o wi' wi npokonaj awach
owi mani in ma rmal ta chi c'ol agana chi npokonax awach rmal in ma rmal
ta chakaja' chi naban jun lucha chi npokonax awach rmal.
17 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios tre ja rey Faraón quewa' bix tre
rmal ja Dios ri': —Faraón, anin atncojon como rey utzc'a chi nk'alasaj jani' ja
nimlaj poder ja c'o pa nuk'a' como jari' poder xtincoj chawij in natnkajsaj.
Queri' xtinban chawe utzc'a chi nel rbixic ja nubi' nojel rwach'ulew, ne'e ja
Dios tre.
18 Queri' c'a nuban ja Dios, arja' npokonaj quewach echinatak ja c'o rgana
npokonaj quewach in ncowirsaj canma chipan ja ritzelal echinatak ja c'o
rgana nuban queri' chique.
19 Ja tok nec'waxaj ja c'a xinbij chewe ri' seguro chi quewa' nebij chwe ri':
—Ja wi queri' nuban ja Dios chique winak ¿nak c'a tre tok c'a nuch'a' na chique

ja ritzelal nqueban? Ja wi ncajo' owi mani mta moda ja maquita nqueban ja
ni rchominto wi' arja' chi nqueban, nixche' na chwe.
20 Pro como xa ix winak ¿nak c'a ixocnak wi' chewi' tok nec'ulba' ja Dios?
¿La c'o ta c'a jun bojo'y xtibij ta tre ja banyon rxin: —¿Nak tre tok xa quewa'
abanon chwe, xtiche' ta tre?
21 Ja banol bojo'y tok c'o jun mulaj ch'abak c'o chwach ¿la mta c'a ruk'a' tre
ja ch'abak xtuban tre nak c'o rgana nuban tre? ¿La mta ruk'a' tre chi nuban
jun bojo'y tre ja congana nim ruk'ij in nuban chic jun bojo'y tre ja ma nim ta
ruk'ij?
22 Ja Dios ¿la mta c'a ruk'a' tre chi nuban ja c'o rgana nuban? Cani' xuban
chique ja winak ja c'o ryewal chiquij in yatal chiquij chi netakel chipan ja
nimlaj rpokonal, arja' xucoch' ja ritzelal queban, janila rpaciencia cuq'uin.
Xucoch' masqui nrajo' nk'alasaj ja ryewal in masqui nrajo' nk'alasaj ja poder
ja c'o pa ruk'a'.
23 Queri' xuban utzc'a chi nk'alasaj chi janila nim ja gloria rxin ja nuya'
chique ja winak ja npokonax quewach rmal. Eje'e' ri' nij echa'onto wi' ojer
rmal chi ne'oc rachbil chipan ja nimlaj gloria rxin.
24 Queri' rbanon chake ja rokcha'on rmal, jule' chake ok aj Israel pro ec'oli
ja ma e aj Israel ta ercha'on chakaja'.
25 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios rmal ja profeta Oseas quewa'
nbij ja Dios ri': —Ja winak ja ma e ntinamit ta nabey nerila' na jun k'ij tok
xtinbij chique: —Camic ix ntinamit chic, xquinche' chic chique. Ja winak ja
ma xenwajo' ta nabey nerila' na jun k'ij tok xtinbij chique: —Camic nixwajo'
chic, xquinche' chic chique, ne'e ja Dios.
26 In chakaja', ja bar bix wi' chique rmal ja Dios chi ma e rtinamit ta tri'
chipan ja mismo lugar xtibix chic wi' chique chi e ralc'wal ja c'aslic Dios.
Queri' ja tz'ibtal can.
27 In chakaja' c'oli bin can chique ja raj Israel rmal ja rojer profeta Isaías,
quewa' nbij ri': —Ja raj Israel, masqui congana nquesep na qui', masqui
congana c'ayew chi ne'altaji pro xa ma e nim ta ja xquetotaj chique.
28 Como ja Dios arja' rbin chic chi nutakpi na jun juicio parwi' ja tinamit in
jari' matuya' más tiempo tre pro nutakto chanim. Queri' rbin can ja rIsaías.
29 In chakaja' cani' xbij ja rIsaías nabey chique ja rach tak aj Israel quewari':
—Ja Dios ja rajaw caj in rwach'ulew ja wixta maquita xuya' lugar chake chi
ec'o jujun chake ja ma xecamsax ta cam ta c'a kawach ari' ja rok aj Israel ja
cani' ban chique ja raj Sodoma in chique ja raj Gomorra ojer, ne'e.

* * * * * * * * * *

30 Nojel awa' ja nmajon rbixic chewe quewa' rbanic ri'. Ja winak ja ma e aj
Israel ta ja quibanonto nabey ma ja ta ne'ocla' wi' il tre ja wi utz quic'aslemal
owi mani pro ja camic utz chic ja quic'aslemal nutz'at ja Dios pro xa rmal ja
yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo tok nuban queri' chique.
31 Pro ja quibanonto ja raj Israel congana ne'ocla' il chi rbanic cumplir jun
ley in utz neli ja quic'aslemal rmal nquech'ob eje'e' pro ni ma ecowinnak ta
wi' quibanon ta cumplir ja ley.
32 ¿Nak tre tok ma ecowinnak ta? Ma ecowinnak ta como ja nquech'ob eje'e'
chi xa natij ak'ij ayon chi rbanic cumplir ja nbij ja ley xin Dios chake chi
nkaban in utz neli ja rac'aslemal rmal pro ni matiqueya' wi' cuenta tre ja
Cristo wi rjawaxic chi nyuke' ac'u'x ruq'uin owi mani. Ja c'a Jesucristo arja'
cani' jun abaj ja nq'ueje' pa quebey in ja queban eje'e' cani' quechok' cakan
chwach ja rabaj.
33 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ja Dios ja nc'ambej
tzij ri': —Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', c'o jun abaj ja nmajon rcojic

chipan ja tinamit Sión. Ja c'a winak nquechok' na cakan chwach ja rabaj in nquetij na rpokonal rmal. Pro ja c'a winak ja xtiyuke' quec'u'x ruq'uin ja rabaj eje'e' mta moda ja maquita xtiquewil ja totajem xin Dios. Queri' rbin can ja Dios.

10

1 Wach'alal, ja kas ngana anin xtiquewil ta ja totajem xin Dios ja wach tak
aj Israel, congana nc'utun tre ja Dios chi netotaji.
2 Como anin bien wotak chi congana nquetij quek'ij chi rya'ic ruk'ij ja Dios
pro xa ma ch'obtajnak ta cumal ja kas mero rbey Dios.
3 Como eje'e' ma xcajo' ta cotakij nak rbanic ja utzlaj c'aslemal ja nuya' Dios
chake pro ja queban, cajo' ta quiwinakarsaj nojoj queyon jun utzlaj c'aslemal
ja junwi' chi na in mta quigana ruq'uin ja utzlaj c'aslemal ja xin Dios.
4 Pro xa ma ch'obtajnak ta cumal nak rbanic ja ley como ja ley jari' ya'onto
rmal ja Dios utzc'a chi nokurjacha' can pa ruk'a' ja Cristo. Queri' c'a rbanic
utzc'a utz nutz'at ja kac'aslemal ja Dios kanojel ja yukul kac'u'x ruq'uin ja
Cristo.
5 Cani' tz'ibtal can rmal ja Moisés ojer quewa' nbij ri': —Ja wixta c'o jun
achi xtuban ta cumplir ja ley xin Dios pro ni ta nojelal utz ta c'a nel ari' ja
rc'aslemal rmal, ne'e.
6 Pro ma c'ayew ta ja nawil ja utzlaj c'aslemal ja tok c'o yukulbal ac'u'x
ruq'uin ja Dios como quewa' tz'ibtal can tre ri': —Maxta quewa' tach'ob kaj
pan awanma ri': —Congana c'ayew ja xtibe ta jun chila' chicaj chi xterc'ama'
nojoj ta ja Cristo, maxta catche'e,
7 owi: —Congana c'ayew ja xtibe ta jun cuq'uin ja camnaki' chi xterc'ama'
kaj ta ja Cristo, maxta catche'e chakaja'.
8 Como xa chanakaj c'o wi' ja utzlaj tzij xin Dios, ma c'ayew ta rilic como
jari' tzij natcowini nabij ruq'uin achi' in natcowini nach'ob rij rwach pan
awanma. Queri' c'a rbanic ja utzlaj tzij ja nuc'ut chikawach ja Moisés in ni
queri' ja utzlaj tzij ja kamajon rbixic chique winak camic chakaja', jun tzij ja
nuc'ut chikawach nak rbanic ja tok nyuke' ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
9 Xa chanakaj c'o wi' como ja wi nabij ruq'uin achi' chi ja Jesús arja' rajaw
caj in rwach'ulew in wi ruq'uin awanma nanimaj chi ja Dios xuyic ja Jesús
chipan ja camíc jari' nawil ja totajem xin Dios rmal.
10 Nawil como ja tok ruq'uin awanma nanimaj ja Jesucristo jari' utz nutz'at
ac'aslemal ja Dios rmal in wi matapokonaj nabij chique winak chi yukul
ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari' nawil na ja totajem xin Dios.
11 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij chake ri': —Xa nak ta
chi winakil ja xtiyuke' ruc'u'x ruq'uin mta moda ja maquita xtuwil ja totajem
xin Dios. Queri' ja tz'ibtal can
12 in queri' nbij como xa ok jun chwach ja Dios wi ok aj Israel owi ma ok
aj Israel ta como ja kajaw Jesucristo arja' kajaw chi nimlaj kanojelal. Arja'
nuya' ja meba'il xin Dios chique xa nak ta chi winakil ja nec'utun quito'ic tre.
13 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij ri': —Xa nak ta chi
winakil ja nc'utuj rto'ic tre ja Kajaw jari' can nuwil na ja totajem xin Dios.
14 Pro ja winak ¿nak moda xtiquic'utuj ta quito'ic tre ja wi maja'n tiyuke'
quec'u'x ruq'uin? In jun chic ¿nak moda xtiyuke' ta quec'u'x ruq'uin ja wi
maja'n tiya' rbixic chique? In ¿nak moda xtiquic'axaj ta rbixic ja wi mta nyo'
rbixic chique?
15 In ¿nak moda xquebe ta winak cuq'uin chi xtequiya'a' ta rbixic chique ja
wi mta netako'el cuq'uin? Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios, quewa'
nbij ri': —Congana qui'il ja tok c'o jun nekaji chiquicojol winak in numaj
rbixic chique ja utzlaj tzij xin Dios ja rc'amonto quicotemal, ne'e.

16 Pro ec'oli ja ma xqueya' ta quixquin tre ja utzlaj tzij xin Dios, cani' tz'ibtal
can ojer rmal ja profeta Isaías, quewa' nbij ri': —Kajaw Dios, xa ma e nim ta
ja winak ja quiniman ja utzlaj tzij ja kabij chique, ne'e.
17 Ni rjawaxic wi' chi nekaj rbixic ja utzlaj tzij cuq'uin winak como ja
tok nbix chique jari' nwinakarsani ja yukulbal quec'u'x in ja utzlaj tzij jari'
ruq'uin rtzobal Dios npi wi'.
18 Pro ja wach tak aj Israel ¿la ma quic'axan ta c'a ja utzlaj tzij? Quic'axan
como cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij ri': —Ekajnak chic
ja rbixic nojel nat nakaj tre ja rwach'ulew, ne'e.
19 Pro ¿la ma cotak ta c'a nak rbanic? Cotak como jari' bix chique ojer rmal
ja Dios cani' tz'ibtal can rmal ja Moisés quewari': —Ec'o jule' tinamit ja ma
e tinamit ta wxin, jule' tinamit ja xa ma e ch'obol ta pro ja xtinban chique
nenucoj na chi e ntinamit. Ja c'a rixix congana pokon xtena' ja xtinban queri'
chique in congana nyictaj ewayewal rmal, xeche'xi ja raj Israel rmal ja Dios.
20 In chakaja' ja rojer profeta Isaías c'oli xbij chique ja raj Israel in ma
xbej ta ri' chi rbixic chique: —Quewa' nbij ja Dios chewe ri', ne'e ja rIsaías:
—Ec'o jule' tinamit ja mta nak ta queban chi rotakixic jani' ja nna'oj pro ja
camic cotak chic. Eje'e' ma xquic'utuj ta chwe chi ninq'ueje' chiquicojol pro
ja camic nk'alasan wi' chiquewach.
21 Pro ja c'a rixix ja rix aj Israel k'ij k'ij ni nbin wi' chewe pan utzlaj tzij: —
Quixmelojto wq'uin, inchenak chewe, pro ni maquixniman wi', ni mateban
wi' ja nwajo' chewe chi neban, ne'e ja Dios chique ja rtinamit. Queri' ja
tz'ibtal can rmal ja rIsaías.

11

1 Pro majutij tech'ob chi ja Dios erch'akin can ta ja raj Israel como in aj
Israel anin chakaja'. Como anin in riy rumam can ja rAbraham, ruq'uin ja
tribu xin Benjamín inpenak wi'.
2 Ja Dios arja' ma erch'akin can ta ja tinamit Israel como nij ercha'onto wi'
ojer chi ne'oc rtinamit. ¿La ma ewotak ta c'a ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios ojer? Como ja rojer profeta Elías arja' xa itzel xutz'at ja queban ja rach
tak aj Israel in quewa' xbij tre ja Dios ri':
3 —Kajaw Dios, xa equicamsan ja profeta ja xeyo' rbixic ja ratzobal, xa
quiyojon je'e ja raltar ja bar kaya' wi' ak'ij. Ja c'a camic xa nuyon chic anin
inc'o can pro ncajo' ninquicamsaj chic anin chakaja', ne' tre.
4 Pro kas turkaj chewe ja bix tre ja rElías rmal ja Dios: —Ma ayon ta como
ec'o na wuku' mil achi'i' ja neniman wxin ja mta jutij exucul ta chwach ja
rachbal winak rbina'an Baal, ne'xi ja rElías.
5 In queri' c'a tre ja tiempo ja rokc'o wi' camic ri', okc'o jujun ja rok aj Israel
ja rokcha'on rmal ja Dios pro xa rmal ja rutzil tok xokrucha', xa siptal chake.
6 Ja c'a wi siptal chake mta c'a moda ari' xtikabij ta tre chi c'oli kaban ja
kach'ecbej ta. Ja wixta c'oli kaban ja kach'ecbej mta c'a moda ari' xtikabij ta
tre chi siptal chake.
7 Ja nmajon rbixic chewe ¿nak c'a nuc'ut chikawach? Quewa' nuc'ut
chikawach ri', ja tinamit Israel congana quimajon rtijic quek'ij chi rch'aquic
jun c'aslemal ja utz ntz'at rmal ja Dios pro xa ma ch'obtajnak ta cumal nak
rbanic. Pro ja rokcha'on rmal ja Dios c'oli ja c'aslemal yatajnak chake ja utz
ntz'at rmal ja Dios. Pro ja c'a jule' chic eje'e' ni maticajo' wi' nquinimaj ja Dios
in ja Dios xeruya' can.
8 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Ja Dios xusach
quipensar, c'o paquewach pro matiquetz'at ja nc'ut chiquewach in chakaja'

c'o quixquin pro matiquic'axaj ja nbix chique in niquirwari' quibanonto camic. Queri' ja tz'ibtal can.

9 In cani' tz'ibtal can rmal ja rojer rey David chakaja' quewa' nbij ri': —Ja tok quimajon rbanic jun nimlaj wa'im chi nequicoti chaka jalal tok nekaj na chipan jun rc'ayewal cani' nuban jun chicop tok nbe pa trampa. Nyataj na chique rtojbalil ja ritzelal quibanon.

10 Neq'ueje' na chipan jun k'ekumal utzc'a chi matiquetz'at ja nc'ṻt chiquewach. Nquijkalej na nojel ja ritzelal ja quibanon in xajutij xtiluque' quij rmal, ne'e ja David.

* * * * * * * * * *

11 Queri' c'a queban ja tinamit Israel, ma xquewil ta ja totajem xin Dios pro ¿la tibij c'a tzij ari' chi ni mchita wi' chomtajic chiquij? ¿La queri' ja rchominto ja Dios? Jari' ma queri' ta pro quewa' rbanic ri'. Ja raj Israel tok ma xquinimaj ta ja Jesucristo rmalc'ari' tok xekaj chic rbixic ja totajem xin Dios cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel ta. Queri' rchominto ja Dios utzc'a chi ja raj Israel pokon xtiquena' rmal utzc'a chi npi chic jutij quigana chi nquinimaj ja Jesucristo.

12 Ja tinamit Israel tok ma xquinimaj ta ja Jesucristo rmalc'ari' tok yataj chic ja nimlaj utzil xin Jesucristo chique ja jule' chic tinamit wawe' chwach'ulew. Ja tok Dios xlasaj chique ja raj Israel ja privilegio ja rya'on chique rmalc'ari' tok yataj chic ja nimlaj utzil xin Jesucristo chique ja winak ja ma e aj Israel ta. Ja raj Israel wi c'ol utzil rc'amonto ja tok ma xquinimaj ta pior c'a ja tok xterila' ja k'ij tok xtiquinimaj chic chi nimlaj canojelal.

13 Pro ja camic ewq'uin ixix nintzijon wi' ja ma ix aj Israel ta. Ja Dios arja' inrtakon chi ninesamaj checojol ewanojelal ja ma ix aj Israel ta in jawa' samaj ri' janila nim ruk'ij.

14 Anin nya' ruk'ij jawa' samaj ri' ja yatajnak chwe matzij ec'oli chique ja wach tak aj Israel xtiquewil na ja totajem xin Dios rmal, matzij ec'oli chique xtiquiyarij chi na ja totajem ja cani' yatajnak chewe ixix rmal ja Dios.

15 Ja Dios tok ma xeruc'ul chi ta ja raj Israel rmalc'ari' tok xixchomtaj chic ixix ruq'uin ja ma ix aj Israel ta. Pior c'a ja tok xterila' ja k'ij tok xqueruc'ul chic jutij, ja queri' cani' ecamnak nabey pro cani' nec'astaj chiquicojol camnaki'.

16 Ja tinamit Israel eparti'in, e xin Dios pro ni chi e jun. Cani' tre jule' k'or, ja wi c'o jutz'it tre nparti'ixi nabey chi noc xin Dios, xin Dios c'ari' chi nojelal ja k'or. In cani' tre jun che' chakaja', ja wi parti'in ja rc'amal chi noc xin Dios, xin Dios c'ari' chakaja' ja tak ruk'a'.

17 Ec'o jule' chique ja tinamit Israel ja xeya̱' can rmal ja Dios, ban chique e cani' ruk'a' jun che' olivo pro jule' ruk'a' ja ch'akixto. Ja c'a rixix ja ma ix aj Israel ta ix cani' ruk'a' jun chic che' olivo pro jun che' ja ma ticon ta, jun che' ja xa ruyon penak. Ja xuban ja Dios chewe, xixrucoj como ix cachbil ja tinamit Israel ja ma xeruya' can ta, cani' xixruban ingertar ruq'uin jun che' olivo pro jun che' arja' ticyon in camic xa jun chic ebanon cuq'uin ja tinamit Israel chi rtijic ja utzlaj c'aslemal ja penak ruq'uin ja rc'amal jawa' che' ri'.

18 Pro maxta tena' kaj chi más na nimak ek'ij ixix chiquewach ja tinamit Israel ja xeya̱' can rmal ja Dios. Ja c'a wi neya' ek'ij kas turkaj chewe chi xa ix tak ruk'a' ja che', bien tech'obo' chi jun che' ma ja ta ruk'a' ntzuku rxin ja rc'amal pro ja rc'amal jari' ntzuku rxin ja tak ruk'a'.

19 Maxla c'o jun chewe quewa' xtibij chwe ri': —Pro ja Dios xerch'akijto ja jule' utzc'a chi nokoc ajoj pa quic'axel, maxla xtiche' na chwe.

20 Ni katzij wi' chi xerch'akijto ja jule' pro xa rmal ja ma xyuke' ta quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo xa chewi' tok xerch'akijto. Ja c'a rixix chakaja' wixta maquita yukul ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo maquita c'a ixrc'ulun ari' ja Dios

chi ixocnak tinamit rxin. Rmalc'ari' nbij chewe, maxta teya' ek'ij, ja c'a neban, texbej jutz'it ewi' chwach ja Dios.

21 Queri' nbij chewe como ja Dios xerch'akijto ja jule' masqui nij e rtinamit wi' ojer in arja' matipokonaj nuban queri' chewe ixix chakaja'.

22 Bien mpe' tech'obo' jani' rna'oj ja Dios, bien rotak nuya' ja rutzil chawe pro bien rotak natruban castigar chakaja'. Arja' xeruban castigar ja ma xeniman ta rxin pro xuya' ja rutzil chewe ixix in ni nuya' wi' ja rutzil chewe ja wi ma xteya' can ta ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Nowi xteya' can jari' nixrch'akijto ixix chakaja'.

23 In chakaja' ja jule' ja rerch'akinto pro wi xtiqueq'uex quina'oj in wi xtiyuke' chic quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari' neruc'ul chic jutij cani' neruban ingertar ruq'uin ja che' ja bar ech'akinto wi'. Ja Dios arja' bien ncowini nuban queri' chique.

24 Ja c'a rixix ja ma ix aj Israel ta, ix cani' ruk'a' jun che' ja xa ruyon penak. Ma ruq'uin ta jun che' ixpenak wi' ja ticon rmal ja Dios. Pro ja Dios ma xpokonaj ta xixruban ingertar ruq'uin jun che' ja rticon arja'. Pior c'a chique ja raj Israel ja xech'akixto, eje'e' e cani' ruk'a' jun che' ja ticon rmal ja Dios in bien seguro chi ja Dios matipokonaj xqueruban chic jutij ingertar ruq'uin ja che' ja bar ech'akinto wi' nabey.

* * * * * * * * * *

25-26 Wach'alal, c'oli ja ma k'alasan ta nabey pro ja camic Dios rk'alasan chic in ja kas nwajo' chewe chi nch'obtaj emwal nak rbanic. Kas ta xtich'obtaj emwal jawa' wari' utzc'a chi matewinakarsaj jule' ena'oj ixix eyon in xteya' ta ek'ij rmal. Quewa' rbanic ja rk'alasan ja Dios ri'. Ja tinamit Israel masqui jule' chique congana e cow masqui congana nquech'a' ja totajem ja rc'amonto ja Jesucristo pro nerila' na jun k'ij ja tok xtitotaji ja tinamit Israel pro ni chi jun. Pro c'a tokoc'ari' xtibantaj cumplir ja wari' ja tok xquetz'akati canojelal ja ma e aj Israel ta ja maja'n tiyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Pro ja tinamit Israel can ntotaj na cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij ja Dios ri': —C'o jun To'onel ja nwinakar na chipan ja tinamit Sión, arja' nuchup nojel ja ma utz ta ja quibanonto ja tinamit Israel.

27 Anin c'o jun chominem ja nchominto cuq'uin in tok xtinchup ja quil quemac jari' nbanbej cumplir ja chominem, ne'e ja Dios. Queri' ja tz'ibtal can.

28 Como ja tinamit Israel ma xquinimaj ta ja utzlaj tzij xin Jesucristo rmalc'ari' tok e'ocnak chic e rc'ulel ja Dios in rmalc'ari' chakaja' tok xekaji ja utzlaj tzij xin Jesucristo ewq'uin ixix ja ma ix aj Israel ta. Pro como ja Dios nij ercha'onto wi' ojer rmalc'ari' tok c'a nerajo' na. Rumac jun chominem ja rchominto cuq'uin ja cati't quimama' chewi' ja tok c'a nerajo' na.

29 Queri' nbij chewe como ja Dios mta moda xtuq'uex ta ja rna'oj. Ja wi c'oli rsipan chawe nij awxin wari' owi atrcha'on chi atocnak tinamit rxin nij at rtinamit wari' chakaja'.

30 Ja nabey tok maja'n tipeti ja Jesucristo ixix ja ma ix aj Israel ta ma xenimaj ta ja Dios pro ja Dios xpokonaj ewach in camic ewilon chic ja totajem rmal. Como ja tinamit Israel ma xeniman ta xa chewi' tok ewilon chic ixix ja totajem xin Dios.

31 In queri' c'a chique ja tinamit Israel chakaja', eje'e' maquenimani camic pro ja Dios ni rchominto wi' chi nerila' na jun k'ij tok xtipokonaj chic quewach in neruto'. Cani' xuban chewe ixix xpokonaj ewach in queri' xtuban chic chique chakaja' npokonaj na quewach.

32 Como ja Dios arja' ni rchominto wi' chi npokonaj kawach kanojelal ja rok winak xa nak ta chi ok winakil. Pro ja nabey ni rjawaxic wi' chake kanojelal chakaja' chi nkaya' chakij chi xa ma ok nimanela' ta. Queri' ja rchominto

utzc'a chi arja' ncowini npokonaj chic kawach kanojelal in xa rmalari' tok nokruto'.
33 Janila nim ja rchominto je'e ja Dios, congana ja rutzil rya'on chake, congana xucoj rna'oj, ni majun ja maquita rotak. Ni majun nak ta cowinnak ta rk'i'on ta nojel ja rna'oj, ni majun nak ta cowinnak ta rch'obon ta nojel ja nuban je'e.
34 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Ni majun otakyon nojel ja nuch'ob ja Dios, arja' matic'atzin tre chi c'o chi ta jun xtuya' ta consejo tre.
35 Ni majun chake ja rok winak c'o ta kaya'on ta tre ja Dios, arja' mta ruc'as kuq'uin. Queri' ja tz'ibtal can.
36 Queri' nbij como ja Dios arja' winakarsyon nojelal, arja' pa'l trij nojelal in chakaja' noc na nojelal ya'bal ruk'ij. Kas ta xtiya' ruk'ij camic, chwak in chijutij. Amén.

12

1 Wach'alal, camic katz'aton chic ewq'uin chi ja Dios janila rpokonan kawach, janila rbanonto pa kacuenta chi kato'ic. Rmalc'ari' congana nban recomendar chewe chi netzujuj ja recuerpo pa ruk'a' ja Dios chi rbanic ja rvoluntad. Toqui ja recuerpo cani' jun sacrificio pro jun sacrificio c'asli, jun sacrificio bien ch'ajch'oj, jun sacrificio ja utz ntz'ạt rmal ja Dios. Ja wi queri' neban jari' ni katzij wi' chi ya'bal ruk'ij Dios ja neban.
2 Maxta tewc'aj ixix jun c'aslemal ja cani' quic'aslemal winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x. Pro ja neban, k'ij k'ij teya'a' lugar tre ja Dios chi arja' nuq'uex ja rena'oj, teya'a' lugar tre chi nucoj c'ac'a tak na'oj chewe. Queri' ta xteban jutz'it utzc'a chi newotakij jani' rvoluntad ja Dios utzc'a chi newotakij nak ja utz ntz'ạt rmal ja Dios utzc'a chi newotakij chakaja' chi ja rvoluntad ja Dios jari' ni utz wi' in majun nak ta falta tre.
3 Como ja Dios rya'on chwe chi inocnak apóstol rxin ja Jesucristo chewi' tok c'o jun paxbanem nya' chewe ri' chejujunal. Maxta congana ix nimak tena' kaj pro kas tech'obo' chi utz nak ja kas mero ebanic chejujunal. Bien tech'obo' chi Dios yoyon chewe ja yukulbal ec'u'x in xa chewi' tok nixcowini neban ja samaj xin Dios.
4 Queri' nbij chewe como q'uiy rwach ja samaj ja yatajnak chake chi nkaban. Queri' rbanic cani' rbanic ja kacuerpo, c'o wi' rsamaj kawi' in pakawach in c'o wi' rsamaj kak'a' in kakan, ma jun ta rsamaj chi nojelal.
5 In queri' c'a chake ajoj chakaja' ja rok xin Jesucristo, ok q'uiy pro xa jun cuerpo kabanon kanojelal, ok cuerpo rxin ja Cristo, xa jun kabanon, kayukla'on ki' chibil tak ki'.
6 C'o c'a ja yatajnak chake rmal ja Dios ja rokocnak wi' pro ma junan ta ja rokocnak wi'. Kasamajij c'a ja samaj ja rya'on ja Dios chake chikajujunal. Ja wi Dios rya'on chawe chi natcowini naya' rbixic ja nk'alasaj arja' chawach taya'a' c'a rbixic pro xarwari' rjawaxic chi bien nuc'am ri' ja nabij ruq'uin ja tijonem xin Jesucristo ja bar yukul wi' kac'u'x.
7 Ja wi Dios rya'on chawe chi ne'awilij ja kach'alal que'awilij c'a. Ja wi rya'on chawe chi ne'atijoj que'atijoj c'a.
8 Ja wi rya'on chawe chi ne'apaxbaj que'apaxbaj c'a. Ja wi rya'on chawe chi ne'ato' ja c'o rjawaxic chique que'ato'o' c'a pro nojel ac'u'x nojel awanma. Ja wi rya'on chawe chi ne'awc'aj ja kach'alal tatija' c'a ak'ij chi cuc'axic, maxta catsak'orini. Ja wi rya'on chawe chi nayukba' quec'u'x ja neti'oni tabana' c'a pro catquicoti chi rbanic.

* * * * * * * * * *

9 Tewajo' ewi' pro nojel ec'u'x nojel ewanma. Itzel tetz'ata' ja ritzelal, kas
tel ec'u'x chi rbanic ja rutzil.
10 Cani' nuban jun winak lok' neruna' ja rch'alal queri' ta c'a neban ixix
chakaja' kas lok' tena'a' ewi' chibil tak ewi' in tebana' respetar ewi' chibil tak
ewi' chakaja'.
11 Tetija' ek'ij chi rbanic ja samaj ja rya'on ja Dios chewe chi neban, maxta
quixsak'orini. Kas ta xtimak'e' ewi' ewanma chi rbanic xa nak ta ja najo'x
chewe rmal ja kajaw Jesucristo chi neban.
12 Quixquicoti chi raybexic nojelal ja rtzujun ja Dios chake. Ja tok c'oli
npi chewij tiq'ueje'e ja repaciencia chi rcoch'ic. Maxta quixcosi chi rbanic
ja roración.
13 Que'eto'o' ja kach'alal ja c'o rjawaxic chique. Ja tok ec'oli ja nc'atzin
posada chique teya'a' quiposada.
14 Ja nebano pokon chewe tec'utuj tre ja Dios chi nuya' ja rutzil pa quewi',
maxta tec'utuj tre chi neruya' chipan jun rpokonal.
15 Ja tok ec'oli nequicoti quixquicot ixix cuq'uin chakaja'. Ja c'a tok ec'oli
ne'ok'i quixok' ixix cuq'uin chakaja'.
16 Xta jun neban ewanojelal, xta jun nech'ob. Maxta congana ix ni-
mak tena' kaj pro ja neban, kas tel ec'u'x chiquij ja re tak sencillo chi
ne'ewachbilaj. Maxta xa ix k'ola', maxta tech'ob chi congana ewotak.
17 Ja wi c'o jun winak xtibano itzel chewe xa nak ta chi winakil maxta
teya' rjil rc'axel. Tec'utu' ja rewutzil chiquewach ja winak, maxta xa itzel
tiquetz'at ja neban chiquewach.
18 Ja wi nixcowini kas ta qui'il nixq'ueje'e cuq'uin ja winak canojelal,
maxta c'oli teban ixix ja xa nuyic jun ch'a'oj chiquicojol.
19 Chak'laj wach'alal, ja tok c'o jun xtibano jun itzel chewe maxta teya' rjil
rc'axel pro ja neban, tejacha' pa ruk'a' ja Dios chi arja' nbano castigar rxin.
Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ja kajaw Dios ri': —Xa
nuyon anin yatal chwe chi nya' rjil rc'axel chique ja winak ja nebanowi ja
ritzelal, ne'e.
20 Rmalc'ari' tok nbij chewe, wi c'o jun ec'ulel in wi nk'ak'an rupan teya'a'
rway. Ja c'a wi nchakij ruchi' teya'a' ruya'. Ja wi queri' neban tre jari' q'uixbal
xtuna' rmal in numaj ti'onem ja ranma rmal ja rbanon chewe.
21 Ja tok c'o jun itzel nban chewe, wi neya' rjil rc'axel jari' xa nixruch'ec ja
ritzelal. Mejor ja neban, tebana' ja rutzil chique ja nebano itzel chewe jari'
ixix nixch'eco rxin ja ritzelal.

13

1 Tenimaj ewanojel ja ley ja c'o pa ruk'a' ja k'etbal tak tzij. Queri' nbij chewe
como ni majun k'etbaltzij nwinakari ja maquita Dios nwinakarsan rxin. Ja
k'etbal tak tzij ja c'oli camic Dios cha'yon rxin.
2 Rmalc'ari' nbij chewe, ja wi napokonaj nanimaj ja ley ja c'o pa ruk'a' ja
k'etbal tak tzij jari' napokonaj nanimaj ja cha'on rmal ja Dios. Ja c'a winak ja
nquipokonaj nquinimaj ja ley ja c'o pa ruk'a' ja k'etbal tak tzij eje'e' nquetij
na rpokonal rmal.
3 Nquetij como ja k'etbal tak tzij neruban castigar ja re banol itzelal, ma
eje'e' ta ja re banol utzil. Ja wi matewajo' nixban castigar rmal ja k'etol tzij
tebana' c'a ja rutzil. Ja wi utzil ja neban ja c'a k'etol tzij arja' utz nixrutz'at.
4 Utz nixrutz'at como ja k'etol tzij arja' jun ajsamajel rxin ja Dios, arja' pa'l
chewij chi nixruban cuenta. Pro ja c'a wi neban ja ma utz ta kas texbej ewi'
como ja k'etol tzij c'o ruk'a' chewe chi nixruban castigar, ma chaka ta nbix tre

chi k'etol tzij. Arja' jun ajsamajel rxin ja Dios, arja' cojon chipan ja k'etbaltzij
chi neruban castigar ja winak ja nebanowi ja ritzelal.
5 Rmalc'ari' nbij chewe, ni rjawaxic wi' chi nkanimaj ja ley ja c'o pa ruk'a'
ja k'etbal tak tzij. Pro ¿la xa rmal chi matikaj chakij ja castigo xin Dios, la
xa chewi' tok rjawaxic chi nkanimaj? Mni, pro ni rjawaxic wi' chi nkanimaj
como bien kotak chi queri' nrajo' ja Dios chake chi nkaban.
6 Rmalc'ari' chakaja' tok nkatoj impuesto pa k'etbaltzij. Queri' nbij como ja
k'etol tak tzij jari' samaj nqueban xin Dios chi nqueban cuenta ja tinamit.
7 Ja tojonem ja rocnak chakij pa k'etbaltzij tetojo' pa quek'a' ja yatal chique
chi nquec'am chake. Texbej ewi' chiquewach ja yatal chewe chi nexbej
ewi' chiquewach. Que'ebana' respetar ja yatal chique chi ne'eban respetar.
Canojel xa nak ta ja yatal chique chi neban chique tebana' c'a.
8 Majun nak ta tiq'ueje' wi' ec'as, tetojo'. Pro ja rajoben ri'il jari' cani' jun
kac'as ja ni matitzur wi' rtojic, maxta tetanba', ni tewajo' wi' ewi'. Ja c'a tok
ne'awajo' ja winak xa ruq'uin ari' nabanbej cumplir nojelal ja nbij ja ley xin
Dios chawe chi naban.
9-10 Ja wi ne'awajo' ja winak jari' mta moda xtaban ta jun itzel chique
chewi' ja tok nbij chewe chi ja tok ne'awajo' ja winak xa ruq'uin ari' nabanbej
cumplir nojelal ja nbij ja ley chawe chi naban. C'o jun mandamiento xin
Dios quewa' nbij ri': —Cani' nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a tabana' chique ja
jule' chic winak chakaja' que'awajo', ne'e. Jari' jun mandamiento wi nanimaj
xa ruq'uin ari' nabanbej cumplir ja jule' chic mandamiento xa nak ta chi
mandamiento'il cani' tre ja jule' mandamiento ja xtinbij chewe ri': —Ma
catoc ta ruq'uin jun ixok ja ma awixjayil ta, ma taban ta camíc, ma taban
ta alak' in maxta chaka benak chi nayarij quinakun winak, ne'e.
11 Ni rjawaxic wi' chi nkanimaj ja cani' nmajon rbixic chewe como ixix
bien ewotak chi ja tiempo ja rokc'o wi' ri' tiempo chic chi nokc'asoji in
nokc'asc'oti. Queri' nbij chewe como c'o chic tiempo kaniman ja To'onel
kaxin in xa nnakajinto ja k'ij tok xtipi chic jutij chi nokruto' pro ni chijutij.
12 Ntajini nq'uisi ja tiempo rxin ja k'ekumal ja rc'an itzelal in xajalal maja'n
telto ja k'ij. Rmalc'ari' nbij chewe, kaya'a' can ja banoj itzelal. Ja nkaban, ni
ta ja wi' ja sakil xin Dios xtuc'an kaxin chi nokcowini nkach'ec ja ritzelal.
13 Kabana' c'a ja rutzil como nijawari' yatal chake chi nkaban ja rokuc'an
rmal ja sakil xin Dios. Maxta tikaban ajoj ja cani' nqueban ja winak ja xa
nek'abari in jun pa quechi' nequicoti chi rbanic ja ritzelal. Maxta tikaban
ajoj ja cani' nqueban jule' achi'i' cuq'uin ixoki' ja xa nemacuni in c'o chi na
más ja nqueban ja más chi na q'uixbal rbanic. Maxta tikaban síc' ch'a'oj,
maxta tiquiakiri ja kanma chiquij winak.
14 Ja nkaban, ni ta ja wi' ja rna'oj ja kajaw Jesucristo xtikawekbej ta ki'. Ja
tok npeti ja ritzel tak na'oj chewe ma tenimaj ta, ma teya' ta rgana.

14

1 Ja c'a wi c'o jun kach'alal xtekaj ewq'uin in wi ma kas ta cow ja yukulbal
ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo maxta ma tec'ul ta. Pro maxta temajla' rch'a'ic
tre chakaja' ja maja'n ticowir je'e tre ja yukulbal ruc'u'x.
2 Tac'a jule' chique ja kach'alal eje'e' nquech'ob chi ma xajan ta ja nati' ja
xa nak ta nati' je'e. Pro ma queri' ta nquech'ob ja kach'alal ja ma kas ta cow
ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo como eje'e' matiqueti' ja ti'ij.
3 Ja wi atat nati' ja ti'ij maxta que'aban despreciar ja kach'alal rmal ja
matiqueti' eje'e'. Ja c'a wi matati' ja ti'ij maxta tabij chique ja kach'alal chi
xajan nqueban ja tok nqueti' eje'e'. Como ja Dios erc'ulun chewi' tok nbij
queri' chewe.

4 ¿Nak c'a atocnak wi' atat tok nak'et tzij chiquij winak ja tok mta ak'a'
chique? C'oli jun cajaw jari' ja Jesucristo in chwach c'a arja' nequijacha' na
wi' cuenta, arja' c'a xtibin chique wi utz ja quibanon owi mani. Anin wotak
chi cow xquepe'i chi rbanic ja rutzil como ja Jesucristo arja' ncowini nuya'
chique chi queri' xtiqueban.
5 Ec'oli ja kach'alal quewa' nquibij ri': —Jawa' jun k'ij ja rokc'o wi' ri' más
na nim ruk'ij chwach ja jule' chic k'ij, neche'e. Pro ec'o c'a jule' chic quewa'
nquibij ri': —Mni pro ja k'ij nimak ruk'ij chi nojelal, neche'e. Pro jari' ewq'uin
c'o wi' chejujunal, kas tech'obo' chi utz chejujunal nak ja yatal chewe chi
neban.
6 Ja kach'alal ma chaka ta quigana nquech'ob chi c'o je'e k'ij ja más
nimak ruk'ij chwach ja jule' chic k'ij pro rumac chi jari' nquinatbej ja kajaw
Jesucristo. In queri' chique ja jule' chic kach'alal chakaja', ma chaka ta
quigana nquech'ob chi ja k'ij nimak ruk'ij chi nojelal pro rumac chi jari'
nquinatbej ja kajaw Jesucristo chakaja'. In chakaja' ja kach'alal tok nqueti'
ja ti'ij eje'e' nquinataj ja kajaw Jesucristo como nquimaltioxij tre ja Dios ja
nqueti'. In chakaja' ja jule' chic kach'alal tok matiqueti' ja ti'ij eje'e' nquinataj
ja kajaw Jesucristo in nquimaltioxij tre ja Dios ja nqueti' chakaja'.
7 Queri' c'a rbanic wach'alal como mta jun chake ja c'o ta ruk'a' tre ja
rc'aslemal in xtuban ta ja rvoluntad kaj arja' ruyon nixtac'a c'o ta ruk'a' tre
ja rcamic chakaja'.
8 Ja wi okc'asli, xa rmal chi nkaya' ruk'ij ja kajaw Jesucristo tok okc'asli.
Ja c'a wi nokcami, xa rmal chi nkaya' ruk'ij ja kajaw Jesucristo tok nokcami.
Queri' c'a rbanic, ja wi okc'asli owi nokcami xarwari' nij ok rxin wi' ja kajaw
Jesucristo.
9 Xc'a rmalari' ja tok cami ja Cristo in tok c'astaji chiquicojol camnaki'. Arja'
cami in c'astaji utzc'a chi xoc kajaw kanojelal ja rok winak tanto chake ja
rokc'asli in chique ja camnaki' chakaja'.
10 ¿Nak c'a tre tok jule' chewe xa nquecoj qui' como e k'etol tak tzij chiquij
jule' kach'alal? In ¿nak c'a tre chakaja' tok jule' chic chewe xa nequeban
despreciar jule' chic kach'alal? Ma rubey ta ja neban como nerila' na jun
k'ij tok nokc'amarel chwach ja k'etbaltzij xin Cristo pro kanojelal.
11 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ja kajaw Dios ri': —
Anin in c'aslic Dios in ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', nerila' na jun k'ij tok
puersa nexuque' na ja winak chinwach pro ni canojelal in quewa' xtiquibij
chwe ri': —Atat ja rat Dios, xqueche' na chwe, ne'e ja kajaw Dios. Queri' ja
tz'ibtal can.
12 Queri' c'a rbanic, nekajacha' na cuenta chwach ja Dios chikajujunal.

* * * * * * * * * *

13 Rmalc'ari' nbij chewe, ma tikacoj chi ta ki' como ok k'etol tak tzij chiquij
ja kach'alal. Mejor ja nkaban, bien kabana' cuenta, maxta c'oli tikaban ja xa
noqui cani' jun trampa chwach jun kach'alal in nkaji ja kach'alal chipan ja il
mac kumal.
14 Anin bien wotak chi ma xajan ta nkati' xa nak ta nkati' je'e, bien wotak
chi xa junan nkach'ob ruq'uin ja kajaw Jesús trewa' wari'. Pro wi c'o jun achi
wi nuch'ob chi c'o je'e ja xajan nti'i in wi xuti' jari' xajan ja xuban.
15 Pro wi kas k'alawachili nati' jun nakun chwach jun kach'alal in wi xa
nyojtaji ja kach'alal amwal jari' bien k'alaj chi matawajo' ja kach'alal. Maxta
xa rmal ja nati' tok xtiyojtaj jun kach'alal amwal, makana' maquita cami ja
Cristo pa rcuenta.
16 Maxta ma tewajo' ta ewi' in xta rmalari' tok itzel netzijoni ja winak tre
ja utzlaj tzij ja rc'amonto ja Jesucristo chewe.

17 Queri' nbij chewe como ja tok nokq'ueje' chipan ja gobierno xin Dios ma
ja ta nrajo' chi noktzijon tre nak ja nkati' in nak ja matikati', ma queri' ta. Pro
ja tok nokq'ueje' chipan ja gobierno xin Dios quewa' nrajo' ri', chi nkuc'aj jun
utzlaj c'aslemal, in jun chic, chi mta síc' ch'a'oj nkaban chibil tak ki', in jun
chic, chi xa jun nkaban ruq'uin ja rEspíritu Santo in nkana' ja quicotemal xin
Dios rmal.
18 Queri' nrajo' ja Cristo chake chi nkaban in wi nkanimaj jari' nel ruc'ux
ja Dios chakij rmal in ja winak utz nokquetz'at rmal chakaja'.
19 Rmalc'ari' nbij chewe, bien kach'obo' rij rwach nak nkaban utzc'a chi
mta síc' ch'a'oj chikacojol, bien kach'obo' rij rwach nak nkatobej ki' chibil tak
ki' utzc'a chi nq'uiy más ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
20 Maxta xa rmal ja nati' tok xtiyojtaji ja obra xin Dios. Ni katzij wi' chi ma
xajan ta nkati' xa nak ta nkati' je'e. Pro wi kas k'alawachili nati' jun nakun
chwach jun kach'alal in wi nyojtaji ja kach'alal amwal jari' ma rubey ta ja
naban.
21 Mejor ja nkaban, ma tikati' ta ja ti'ij chwach jun kach'alal ja wi xa nyojtaji
ja kach'alal rmal. In chakaja' ma tikatij ta vino chwach in ma tikatij ta xa nak
ta chwach ja wi xa ntz'ilori rc'aslemal ja kach'alal rmal.
22 Atat wi awotak chi ma xajan ta nkati' xa nak ta nkati' je'e mejor xa pan
awanma nq'ueje' wi' chwach ja xa nayabej ak'ij como ja Dios rotak ja c'o pan
awanma. Congana qui'il chake ja tok kotak chi ma xajan ta ja nkaban je'e in
tok matiti'oni ja kaconciencia rmal.
23 Pro ja tok ma awotak ta wi xajan nati' jun nakun owi ma xajan ta in wi
xati' jari' ma utz ta ja xaban. Ma utz ta como xa ca'i' ac'u'x xati'. Ja c'a wi c'oli
naban xa nak ta pro wi xa ca'i' ac'u'x naban jari' il mac ja naban.

15

1 Ja c'a rajoj ja cow chic ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo yatal chake
chi nq'ueje'e ja kapaciencia cuq'uin ja kach'alal ja ma e cow ta, ruq'uin ta
paciencia quekato'o' tre ja maja'n tich'obtaj je'e cumal. Ma yatal ta chake chi
nkaban ja xa nak ta c'o kagana nkaban.
2 Pro ja nkaban, quekaya'a' pa cuenta ja kach'alal, kabana' ja c'ol utzil
rc'amonto chique utzc'a chi ncowir más ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo.
3 Quirtari' nkaban jutz'it como ja Cristo arja' ma rgana ta ja xuban pro
rvoluntad ja Tatixel ja xuban cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa'
nbij ja Cristo tre ja Tatixel ri': —Ja pokonlaj tak tzij ja quibij chawe atat chwij
anin kaj wi', ne'e ja Cristo. Queri' ja tz'ibtal can.
4 Xa nak ta ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ojer jari' ma chaka ta
tz'ibtali, rumac chi nokrpaxbaj. Ja tz'ibtal can ojer jari' nuya' ja kapaciencia
chi rcoch'ic ja nkawil je'e chipan ja kac'aslemal in nyukba' más kac'u'x
chakaja'. Jari' rc'amonto chake utzc'a chi nokquicoti chi raybexic ja tzujun
chake rmal ja Dios.
5 Ja Dios ruq'uin arja' npi wi' ja kapaciencia, arja' nyukban kac'u'x. Dios ta
c'a xtiyo' chewe chi xa jun neban como cani' nrajo' ja Cristo Jesús chewe chi
neban.
6 Quirtari' neban jutz'it utzc'a chi xa jun neban chi rya'ic ruk'ij ja Dios ja
Tatixel rxin ja kajaw Jesucristo.

* * * * * * * * * *

7 Xa chewi' tok nbij chewe maxta ma tec'ul ta ewi'. Cani' xuban ja Cristo
chake xokruc'ul kanojelal quirtac'ari' neban ixix chakaja' tec'ulu' ewi' utzc'a
chi xtiyataj na más ruk'ij ja Dios emwal.

8 Quewa' rbanic ri' ja nmajon rbixic chewe, peti ja Jesucristo wawe'
chwach'ulew, xurbana' ja samaj xin Dios chiquicojol ja raj Israel. Queri'
xuban utzc'a chi nkatz'at chi ja Dios arja' ni nuban wi' cumplir ja ntzujuj.
Xurbana' ja samaj utzc'a chi jari' xbanbej cumplir ja rtzujun can ojer ja Dios
chique ja rAbraham ja rIsaac in Jacob.
9 In jun chic, xurbana' ja samaj utzc'a chi nqueya' ruk'ij ja Dios ja winak
ja ma e aj Israel ta como ja Dios xpokonaj quewach chewi' tok nqueya'
ruk'ij. Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Rmalc'ari'
tok xtinya' na ak'ij chiquicojol ja winak ja ma e aj Israel ta in xtinbixaj na
abi' chiquicojol chakaja', ne'xi ja Dios.
10 In jun chic ja tz'ibtal can quewa' nbij ri': —Ixix ja ma ix aj Israel ta
quixquicot cuq'uin ja rtinamit Dios, ne'e.
11 In jun chic quewa' nbij ri': —Teya'a' ruk'ij ja kajaw Dios ewanojel ja ma
ix aj Israel ta, tiquiya'a' ruk'ij ja winak pro ni canojelal, ne'e.
12 In jun chic ja tz'ibtal can rmal ja rojer profeta Isaías tre ja Cristo, quewa'
nbij ri': —C'o jun To'onel nalax na, arja' riy rumam can ja rIsaí.* Arja' xtoc
na rey pa quewi' ja winak ja ma e aj Israel ta in ja reje'e' kas xquequicoti chi
raybexic nojel ja rtzujun can ja Dios chique. Queri' ja tz'ibtal can.
13 Ja Dios arja' nyo' chake chi nokquicoti chi raybexic nojel ja rtzujun can
chake. Arja' ta c'a xtiyo' chewe chi nnoji ja quicotemal pa tak ewanma,
arja' ta xtiyo' chewe chi xa jun neban, jari' nuya' chake ja tok yukul kac'u'x
ruq'uin ja Jesucristo. Quirtac'ari' neban utzc'a chi nsamaji ja poder rxin ja
rEspíritu Santo pa tak ewanma in rmaltari' kas ta npulinto ja quicotemal pa
tak ewanma chi raybexic nojel ja rtzujun can chake ja Dios.
14 Ja chwe anin wach'alal bien wotak chi nojnak ja rutzil pa tak ewanma
in wotak chakaja' chi bien ch'obtajnak emwal ja tijonem xin Jesucristo in
nixcowini nepaxbaj ewi'.
15 Pro c'o je'e xintz'ibaj chipan awa' jun carta ri' ja rewotak chic pro ma
xinna' ta wi' xintz'ibaj chipan como matinwajo' chi nemestaj. Como anin c'o
jun privilegio ncochin tre ja Dios ja c'o chi nukul chewi' tok xintz'ibaj chipan.
16 Ja Dios rya'on chwe chi nintajini nban ja samaj xin Jesucristo chiquicojol
ja winak ja ma e aj Israel ta, rya'on chwe chi nch'ob chiquewach ja utzlaj
tzij xin Dios. Jari' samaj rya'on ja Dios chwe utzc'a chi nenujach ja ma e aj
Israel ta pa ruk'a' utzc'a chi ne'oc e cani' jun sacrificio ja nentzujuj chwach ja
Dios pro jun sacrificio ja utz ntz'ạt rmal ja Dios, jun sacrificio ja ch'ach'ojirsan
rmal ja rEspíritu Santo.
17 Rmalc'ari' tok congana ninquicot rmal ja samaj xin Dios ja nbanon pro
jari' nmaltioxij tre ja Jesucristo.
18 Como ja samaj ja nmajon rnataxic chewe, ja Cristo arja' samaji pa
wanma chi rbanic, mchita jun samaj nnataj. Queri' xuban ja Cristo, arja'
xuc'an wxin chi rbanic ja samaj chiquicojol ja ma e aj Israel ta utzc'a chi eje'e'
nyuke' na quec'u'x ruq'uin. Ja Cristo xuc'an wxin tre nojel ja xinbij chique in
tre nojel ja xinban chiquicojol chakaja'.
19 Ja Cristo xuya' chwe chi xinban nimak tak milagro in xuya' chwe
chakaja' chi congana samaji ja poder rxin ja rEspíritu Santo chipan ja samaj
xinban. Queri' c'a rbanic ja samaj nbanon, nojel nat nakaj xinbij wi' ja utzlaj
tzij xin Jesucristo, xinmajel rbixic pa Jerusalén in xinekaji c'a pan Ilírico.
20 Pro congana ntijon nuk'ij chi rbixic ja utzlaj tzij pa tak lugar ja bar maja'n
tekaj wi' rbixic ja Cristo como ma ja ta ncanoj ja xquinesamaj ta pa jun lugar
ja bar ticon chi wi' ja samaj xin Jesucristo rmal jun chic ajsamajel.

* **15:12** Ja rIsaí arja' rtata' ja rojer rey David.

21 Pro xinban cumplir ja cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios, quewa'
nbij ri': —Ja winak ja maja'n tekaj rbixic ja Cristo cuq'uin nerila' na jun k'ij
tok xticotakij na rwach. Ja winak ja maja'n tiquic'axaj nak rbanic nerila' na
jun k'ij tok xtich'obtaj na cumal nak rbanic. Queri' ja tz'ibtal can.

* * * * * * * * * *

22 Rumac c'a ja nsamaj chewi' ja tok ma incowinnak ta inbenak ta ewq'uin
masqui q'uiylaj mul nch'obon chi ninbe ewq'uin.
23 Pro ja camic mchita samaj nban chipan ja jule' lugar ja rinsamajnak wi'
in tuban q'uiylaj juna' ja fuerte ngana ninbe ewq'uin
24 rmalc'ari' tok nch'obon chi ninbe ewq'uin. Como c'o jun nviaje nenbana'
España nch'obon chi nink'ax na ewq'uin chipan ja viaje. Ja c'a tok xquinekaj
ewq'uin janila ninquicoti ja ninq'ueje' checojol masqui xa jurata. Ja c'a tok
xquinel chic checojol nineto'el ta jutz'it tre ja nviaje.
25 Pro ninbe na pa Jerusalén nabey como c'o jun ayuda jachon chwe chi
nenya'a' chique ja tinamit xin Dios ja rec'o chila'.
26 Como ja kach'alal ja rec'o chipan ja ca'i' departamento Macedonia in
Acaya eje'e' nojel quec'u'x nojel canma quemol jun ayuda in camic nquetakel
cuq'uin ja tak meba'i' ja rec'o cuq'uin ja tinamit xin Dios ja rec'o pa Jerusalén.
27 Eje'e' ma e aj Israel ta pro kas qui' quec'u'x queya' ja rayuda chique ja raj
Israel pro ni yatal wi' chique chi nqueya' como c'oli cani' jun quec'as cuq'uin.
C'oli quec'as como eje'e' tok quewil ja totajem xin Dios, cumal ja raj Israel tok
quewil. Chewi' c'a ja tok yatal chique chi nequeto' ja raj Israel tre jun ayuda.
28 Ja c'a tok xtitzur mwal, tok xtijachtaj can mwal ja rayuda c'ac'ari'
xtenbana' chic ja nviaje España in nink'ax na ewq'uin chipan ja viaje.
29 Ja c'a tok xquinekaj ewq'uin anin wotak chi kas nnoj na ja quicotemal
pa tak kanma rumac ja utzlaj tzij xin Cristo.
30 Ja camic wach'alal, como ixix newajo' ja kajaw Jesucristo in como c'oli
ja rajoben ri'il xin Dios pa tak ewanma ja ya'on chewe rmal ja rEspíritu
Santo rmalc'ari' tok congana nban recomendar chewe, quineto'o', tebana'
jun lucha chi rbanic orar pa ncuenta.
31 Tec'utuj tre ja Dios chi arja' ninruto' pa quek'a' ja winak ja maticajo'
nquinimaj ja Jesucristo ja rec'o chipan ja departamento Judea. In jun chic,
como nenjacha' na ja rayuda chique ja tinamit xin Dios ja rec'o pa Jerusalén
tec'utuj tre ja Dios chi eje'e' nquec'am ja rayuda chwe.
32 Quirtari' neban jutz'it utzc'a kas qui'il ja tok xquinekaj ewq'uin ja wi
rvoluntad Dios utzc'a kas nxuc'uxu'i ja kanma ewq'uin.
33 Dios ta xtiq'ueje' ewq'uin ewanojelal, arja' nyowi ja quicotemal. Amén.

16

1 Camic c'o jun kach'alal ixok ntakel ewq'uin rbina'an Febe, arja' jun
ajsamajel chipan ja riglesia ja c'o chipan ja tinamit Cencrea.
2 Ja c'a tok xtekaj ewq'uin congana nban recomendar chewe chi nec'ul
pa rubi' ja kajaw Jesucristo como nijawari' yatal chake chi nkaban ja rok
tinamit xin Dios. Ja kas nwajo' chewe chi neto' ja kach'alal Febe tre xa nak ta
nc'atzin tre como arja' e q'uiy ja kach'alal erto'on in chakaja' inrto'on anin.
3 Teya'a' rutzil rwach ja rAquila rachbil Priscila, eje'e' e wachbil chipan ja
samaj xin Cristo Jesús
4 in queban jutij jutz'it laj xecami chi nto'ic. Anin janila nmaltioxij chique
pro ma nuyon ta anin nmaltioxij chique pro canojel ja kach'alal ja ma e aj
Israel ta ja rec'o pa tak iglesia je'e eje'e' nquimaltioxij chique chakaja'.

5 In chakaja' teya'a' rutzil quewach ja riglesia ja nquemol qui' pa cochoch.
Teya'a' rutzil rwach ja chak'laj kach'alal Epeneto, arja' kas yuke' ruc'u'x
ruq'uin ja Jesucristo nabey chiquewach ja jule' chic kach'alal ja rec'o chipan
ja departamento Acaya.
6 Teya'a' rutzil rwach ja María, arja' congana jun samaj rbanon checojol.
7 Teya'a' rutzil rwach ja rAndrónico rachbil Junias, eje'e' e wach tak aj
tinamit in kaban jutij xa junan katij pa che' cuq'uin. Kas lok' nena'i ja
rAndrónico in Junias chiquicojol ja rapóstol in chakaja' yuke' quec'u'x eje'e'
nabey ruq'uin ja Cristo chinwach anin.
8 Teya'a' rutzil rwach ja rAmplias, arja' chak'laj kach'alal como arja'
chakaja' xa jun rbanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo.
9 Teya'a' rutzil rwach ja Urbano como junan xoksamaj ruq'uin pa rcuenta
ja Cristo. Teya'a' rutzil rwach ja chak'laj kach'alal Estacas chakaja'.
10 Teya'a' rutzil rwach ja rApeles, arja' ni k'alaj wi' chi xa jun rbanon
ruq'uin ja Cristo. In teya'a' rutzil quewach chakaja' ja rec'o pa rochoch ja
rAristóbulo.
11 Teya'a' rutzil rwach ja Herodión, arja' wach aj tinamit. In teya'a' rutzil
quewach chakaja' ja rec'o pa rochoch ja Narciso ja xa jun quibanon ruq'uin
ja kajaw Jesucristo.
12 Teya'a' rutzil quewach ja Trifena rachbil Trifosa, eje'e' e ajsamajela' rxin
ja kajaw Jesús. In teya'a' rutzil rwach chakaja' ja chak'laj kach'alal Pérsida,
arja' congana jun samaj rbanon pa rcuenta ja kajaw Jesús.
13 Teya'a' rutzil rwach ja Rufo, arja' jun ajsamajel cha'on rmal ja kajaw
Jesucristo in teya'a' rutzil rwach ja rute' chakaja' como arja' xuban chwe in
cani' chak'laj ral.
14 In jule' chic ja teya'a' rutzil quewach ri', Asíncrito, Flegonte, Hermas,
Patrobas, Hermes in canojel ja kach'alal ja rec'o cuq'uin.
15 In jule' chic ri', Filólogo rachbil Julia, Nereo rachbil ja rana', Olimpas in
canojel ja tinamit xin Dios ja rec'o cuq'uin.
16 Ja tok nemol ewi' teya'a' rutzil ewach chibil tak ewi' pro ruq'uin ta ja
rajoben ri'il xin Dios. Ja jule' chic kach'alal ja nquemol qui' pa rubi' ja Cristo,
eje'e' nquetakel rutzil ewach ixix.
17 Camic wach'alal congana nban recomendar chewe, tebana' cuenta
chiquewach ja re ticol tak división in ch'a'oj, jule' winak ja nqueya'
jun tijonem ja matuc'am ri' ruq'uin ja tijonem ja c'ut chewach ixix, ma
que'ewachbilaj ta.
18 Eje'e' ri' winak ma ja ta ja kajaw Jesucristo nquinimaj pro xa quivoluntad
eje'e' nqueban kaj queyon. Congana buen tak tzij nquibij, kas nek'oloni pro
jari' xa nequibanbej engañar ja kach'alal ja re tak sencillo.
19 Ja c'a rixix wach'alal, bien otakin chic nojel nat nakaj chi congana
nixnimani in congana ninquicot chewij rmal xarwari' nwajo' chewe chi bien
tech'obo' nak rbanic ja banoj utzil in xtiq'ueje' ta nat chewe ja banoj itzelal.
20 Ja c'a Dios ja nyowi ja quicotemal arja' nkajsaj na chanim ja rchok'ak' ja
Satanás in nbe ja Satanás xe' ewakan. Ja camic xtiq'ueje' ta ewq'uin ja rutzil
ja nkacochij tre ja kajaw Jesucristo. Amén.
21 Ja Timoteo ja wachbil chipan ja samaj xin Jesucristo arja' nutakel rutzil
ewach in queri' nqueban chakaja' ja Lucio, ja Jasón in Sosípater, eje'e' e wach
tak aj tinamit.
22 Ja Tercio arja' rmajon rtz'ibaxic jawa' carta ri' in arja' chakaja' nutakel
rutzil ewach pa rubi' ja kajaw Jesucristo.

23 Ja Gayo nutakel rutzil ewach, arja' rya'on ja nposada in pa rochoch arja'
nquemol wi' qui' ja riglesia canojel. Ja Erasto ja tesorero xin tinamit arja'
nutakel rutzil ewach in queri' nuban ja kach'alal Cuarto chakaja'.
24 Xtiq'ueje' ta ewq'uin ewanojel ja rutzil ja nkacochij tre ja kajaw Jesu-
cristo. Amén.

* * * * * * * * * *

25 Ja camic ja kas nwajo' anin chi ja Dios ni ta xtiya' wi' ruk'ij pro ni ta
chijutij. Ja Dios arja' bien ncowini ncowirsaj ec'u'x utzc'a chi cow nixpe'i
chi rnimaxic ja Jesucristo. Queri' nbij ja utzlaj tzij ja nmajon rbixic chewe,
jule' tzij ja nuc'ut chikawach nak rbanic ja Jesucristo. Jawa' utzlaj tzij ri' nij
awatalto wi' jaru' pa tiempo kas tz'ucarnakto ja rwach'ulew pro ja camic
k'alasan chic chikawach.
26 Ja Dios arja' rk'alasan chic chikawach camic ja utzlaj tzij in chakaja'
c'o je'e ja quitz'iban can ja rojer tak profeta xin Dios ja noqui camic chi
rk'alasbexic ja utzlaj tzij chiquewach ja winak pro ni chiquewach canojelal
ja winak xa nak ta chi tinamital ec'o wi'. Ja c'aslic Dios ja ni mta wi' camíc
trij arja' rya'on jun orden chi nk'alasaxi ja utzlaj tzij chiquewach canojel ja
winak utzc'a chi eje'e' nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in nquinimaj.
27 Rumac c'a ja Jesucristo chewi' tok nbij chewe, kaya'a' ruk'ij ja Dios ja ni
xarwari' jun chi Dios, jun Dios ja majun nak ta nk'i'o ta ja rna'oj. Ni ta xtiya'
wi' ruk'ij camic, chwak in chijutij. Amén.

1 CORINTIOS

1 Anin ja rin Pablo in apóstol rxin ja Jesucristo jari' samaj Dios yoyon chwe.
Anin wachbil ja kach'alal Sóstenes nkatz'ibaj jawa' carta ri'
2 in nkatakel ewq'uin wach'alal ja rix iglesia ja rixc'o chipan ja tinamit
Corinto. Ja Dios arja' ixrparti'in chi neban ja rsamaj pro xa rmal ja xa jun
ebanon ruq'uin ja Cristo Jesús ja tok rbanon queri' chewe. Arja' ixrcha'on
chi ixocnak ix tinamit rxin in ma eyon ta ixix ja rbanon queri' chewe,
queri' rbanon chique chakaja' canojel ja winak ja nquinataj rubi' ja kajaw
Jesucristo xa nak ta chi tinamital ec'o wi'. Ja Jesucristo arja' cajaw eje'e' in
kajaw ajoj chakaja'.
3 Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal xin Dios ja tari'
xtecochij más tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

* * * * * * * * * *

4 Anin ni nmaltioxij wi' tre ja katata' Dios rmal ja rutzil ja recochin tre
jari' yatajnak chewe pro xa rmal ja xa jun ebanon ruq'uin ja Cristo Jesús tok
yatajnak chewe.
5 Cani' tre ja rtzobal Dios janila yatajnak chewe chi neya' rbixic in janila
ch'obtajnak emwal chakaja' jari' cani' jun nimlaj meba'il yatajnak chewe pro
xa rmal ja xa jun ebanon ruq'uin ja Jesucristo tok yatajnak chewe.
6 Ja Dios arja' samajnak pa tak ec'aslemal jari' xyabej eseguro chi ni katzij
wi' nojel ja kabij ajoj chewe tre nak rbanic ja Cristo.
7 Queri' ebanon, mta falta chewe tre ja nkacochij je'e tre ja rEspíritu Santo
in kas nixquicoti chi raybexic ja kajaw Jesucristo ja tok xtipi chic jutij.
8 Ja Dios arja' ni mta wi' ja maquita xtiq'ueje' ewq'uin maquita xtuya'
chewe chi cow nixpe'i. Queri' nuban chewe utzc'a chi majun nak ta xquix-
chapbexi ja tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo.
9 Como ja Dios arja' ni mta wi' ja maquita xtuban cumplir ja rtzujun chewe,
arja' xixsiq'uini in xbij chewe chi ix rachbil chic ja Ralc'wal jari' ja kajaw
Jesucristo.

* * * * * * * * * *

10 Pro camic wach'alal anin congana nban recomendar chewe chi xta jun
neban. Pa rubi' ja kajaw Jesucristo nbij chewe ewanojelal chi xta jun neban,
maxta ca'i' oxi' grupo teban. Pro ja kas nwajo' chewe chi xta jun nech'ob in
xta jun nel wi' ja nechomij je'e.
11 Queri' nbij chewe wach'alal como anin xurkaj rbixic wq'uin chi c'o
ch'a'oj neban chibil tak ewi'. Ja rec'o pa rochoch ja kach'alal Cloé eje'e'
xe'urbin chwe.
12 Bix chwe chi xa división neban como jun nbij: —Anin in xin Pablo, ne'e,
in jun chic nbij: —Mni, anin in xin Apolos, ne'e, in npi chic jun nbij: —Mni,
anin in xin Cefas,* ne'e, in npi chic jun nbij: —Mni, anin in xin Cristo, ne'e.
13 Queri' taka'an ja rbixic xurkaj wq'uin pro ¿la e oxi' quiji' la'an ja Cristo
nech'ob ixix? ¿La anin on xinrip chwach cruz pan ecuenta chewi'? ¿La pa
nubi' la'an anin ixbanon bautizar chewi'? Jari' ma queri' ta wach'alal.
14 Maltiox chi Dios chi ma anin ta xinbano bautizar ewxin, xa e ca'i' chewe
ja xenuban bautizar, jun, ja kach'alal Crispo in jun chic ja kach'alal Gayo.
15 Maltiox chi Dios ja ma xixnuban ta bautizar como anin ni majun ngana
c'o ta jun xtibin ta chwe chi pa nubi' anin ja tok xixban bautizar.

* **1:12** Cefas tibij tzij Pedro.

16 In chakaja' xenuban bautizar ja rec'o pa rochoch ja kach'alal Estéfanas
xarwari' maturkaj chwe ja wi c'a ec'o na más chewe ja xenuban bautizar.
17 Maltiox chi Dios como ja Cristo arja' xinrutakel cuq'uin winak pro ma
rmal ta chi nenuban bautizar pro jari' xinrutakel cuq'uin utzc'a chi nenya'a'
rbixic chique ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja nuc'ut chikawach nak rbanic ja
totajem xin Dios. In chakaja' ma nimak tak tzij ta ncojon ta chi rbixic ja utzlaj
tzij. Ja wixta xa jule' nimak tak tzij ncoj chi rbixic maquita nch'obtaj ari'
cumal ja winak ja nbij chique, maquita nch'obtaj ari' cumal chi ja rcamic ja
Cristo chwach cruz congana jun nimlaj poder rc'amonto chake ja rok winak.

* * * * * * * * * *

18 Ec'o c'a winak masqui bien nkach'ob chiquewach nak rbanic ja rcamic
ja Cristo chwach cruz pro eje'e' xa pa tz'anem nquecoj wi'. Eje'e' ri' winak ja
cuc'an ja bey ja xa neruc'amel chipan ja nimlaj rpokonal. Pro ja chake ajoj
ja kuc'an ja bey ja nokruc'amel chipan ja totajem xin Dios bien ch'obtajnak
kumal chi ja rcamic ja Cristo chwach cruz jari' c'amyonto ja nimlaj poder xin
Dios chi kato'ic.
19 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ja Dios ri': —Ja winak
ja congana cotak, anin can nsach na ja nimak tak na'oj ja nquiyabej quek'ij
in nyoj na quina'oj chakaja' ja congana jakal quewi'. Queri' ja tz'ibtal can.
20 Camic ¿bar c'a ec'o wari' ja winak ja congana cotak? ¿Bar c'a ec'o wari'
ja maestro ja congana kajnak pa quewi' ja ley xin Dios? ¿Bar c'a ec'o wari' ja
ch'a'onela' ja re rxin awa' tiempo ri'? Jari' ni ma ec'o ta chwach ja Dios. Pro ja
rbanon ja Dios arja' xa pa tz'anem xucoj wi' ja nimak tak na'oj quixin winak
ja xa xin rwach'ulew.
21 Queri' xuban ja Dios, congana xucoj ja rna'oj como arja' ni rchominto wi'
chi mta moda xtawotakij ta nak rbanic ja Dios ja xta ana'oj atat ayon xtacoj
chi rotakixic. Rmalc'ari' tok xuya' ajoj chake chi nkaya' rbixic ja Jesucristo
chique ja winak in tok nkaya' rbixic chique jari' nertobej ja nyuke' quec'u'x
ruq'uin pro ja c'a winak ja matiyuke' quec'u'x ruq'uin eje'e' xa pa tz'anem
nquecoj wi'.
22 Como ja raj Israel ja tok naya' rbixic ja Jesucristo chique, eje'e' ni
nquic'utuj wi' jun milagro chawe ja nac'utbej chiquewach ja wi katzij ja nabij
chique. In chakaja' ja raj Grecia xa ja' nqueya' quixquin tre ja nimak tak na'oj
quixin winak ja xa xin rwach'ulew.
23 Pro ja c'a rajoj nkaya' rbixic ja Cristo pro jun Cristo ja camsax chwach
cruz. Pro ja tok nkabij chi camsax chwach cruz ja Cristo jari' xa ofensa
rc'amonto chique ja raj Israel in chakaja' ja ma e aj Israel ta xa pa tz'anem
nquecoj wi'.
24 Pro ja chake ajoj ja rokcha'on rmal ja Dios wi ok aj Israel owi ma ok aj
Israel ta bien kotak chi ja Cristo ja camsax chwach cruz ruq'uin arja' nkawil
wi' ja poder xin Dios in ruq'uin arja' nkawil wi' chakaja' ja na'oj xin Dios.
25 Queri' nbij chewe como ja tok nkaya' rbixic ja Cristo chi camsax chwach
cruz masqui xa pa tz'anem ncoj wi' cumal ja winak pro ja rcamic chwach
cruz jari' nucoj ja Dios ja nokrtobej chipan ja kil kamac. Pro ja quina'oj winak
jari' ni maticowin wi' xkoruto' ta chipan ja kil kamac. Ja rcamic ja Cristo
chwach cruz masqui nbix tre chi mta poder rc'amonto pro majun winak
xtik'i'o ta ja rpoder.
26 Queri' nbij chewe wach'alal como bien turkaj chewe chi ixix xewil ja
totajem xin Dios masqui xa ix tak sencillo. Xa ma e jaru' ta chewe ja kas ta
e preparado netz'at cumal winak in xa ma e jaru' ta chewe chakaja' ja kas
ta nimak quek'ij in chakaja' xa ma e jaru' ta chewe ja re calc'wal nimak tak
winak.

27 Pro quewa' xuban ja Dios ri', ja winak ja nbix chique chi xa e nacnak
tak winak wawe' chwach'ulew eje'e' ri' ja xerucha' chi xe'oc rtinamit. Queri'
xuban jari' xyabej queq'uix ja winak ja congana cotak. Arja' xerucha' ja ma
nimak ta quek'ij rxin ja rwach'ulew jari' xyabej queq'uix ja congana nimak
quek'ij.
28 Arja' xerucha' ja winak ja ma e calc'wal ta nimak tak winak, jule' winak
ja ni ma e vale ta chiquewach cach tak winak, banon na chique ni ma ec'o
ta. Queri' xuban ja Dios jari' xerkajsbej ja winak ja congana nimak quek'ij,
xuban chique ni ma ec'o ta.
29 Queri' xuban chique utzc'a chi majun winak c'o ta nak ta ja xtiyabej kaj
ta ruk'ij ruyon chwach ja Dios.
30 Dios c'a yoyon chewe nojelal. Arja' yoyon chewe jun c'ac'a c'aslemal pro
xa rmal ja Cristo Jesús chewi' tok rya'on chewe. Arja' takoto rxin ja Cristo chi
kato'ic in xa rmal ja Cristo ja tok yatajnak chake ja na'oj xin Dios in xa rmal
ja Cristo chakaja' tok Dios nokruc'ul in nuban chake cani' mta kil kamac in
xa rmal ja Cristo chakaja' tok k'ij k'ij noc más ch'ajch'oj ja kanma in xa rmal
ja Cristo chakaja' tok ma ok preso chi ta pa ruk'a' ja il mac in noketotaj na
chijutij.
31 Como Dios yoyon chake nojelal chewi' tok nbij chewe, maxta c'o jun tuya'
kaj ruk'ij ruyon, mejor ruk'ij ja kajaw Dios tiya'a' como queri' tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios.

2

1 Ja c'a ranin wach'alal tok xinekaj ewq'uin xinya' rbixic chewe ja utzlaj tzij
xin Dios ja nc'utu chikawach nak rbanic ja Jesucristo pro ma nimak tak tzij
ta xincoj chi rbixic in ma nimak tak na'oj ta quixin winak xincoj ta chakaja'.
2 Como anin tok maja'n quinbe ewq'uin bien xinch'ob kaj pa wanma chi
tok xquinekaj ewq'uin solo Jesucristo ja nenya'a' rbixic chewe pro jun Cristo
ja camsax chwach cruz.
3 Ja c'a tok xinq'ueje' checojol bien xurkaj chwe chi anin xin way xin ya',
congana nxben wi' como ja samaj congana al xinna'.
4 Bien turkaj chewe jani' ja ntzobal ja tok xinya' rbixic ja rtzobal Dios
chewe. Ma xinbij ta jule' nimak tak tzij chewe ja xixnbochibej ta, ma xincoj
ta nimak tak na'oj quixin winak. Pro ja tok xintzijon ewq'uin bien xetz'at chi
congana samaji ja rEspíritu Santo, congana samaji ja poder xin Dios in tri'
xetz'at wi' chi ni katzij wi' ja xinbij chewe.
5 Queri' nrajo' ja Dios utzc'a chi bien ntique'e ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo pro ma rmal ta nimak tak na'oj quixin winak tok ntique'e, rumac
ja poder xin Dios ja xetz'at.

* * * * * * * * * *

6 C'o nac'a ja nimak tak na'oj ja nkach'ob chiquewach ja kach'alal ja bien
tiquili ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo pro jari' ma nimak tak na'oj
ta ja xa xin rwach'ulew in nixtac'a nimak tak na'oj ta chakaja' quixin nimak
tak winak ja nebano mandar wawe' chwach'ulew, jule' winak ja xa nekajsax
na rmal ja Dios.
7 Pro ja nimak tak na'oj ja nkach'ob chiquewach ja kach'alal jari' na'oj xin
Dios, jule' na'oj ja ma k'alasan ta nabey, awatal chiquewach winak. Jawa'
nimak tak na'oj ri' ni rch'obonto chi wi' ja Dios ja tok maja'n titz'ucarsaj
ja rwach'ulew, ni rchominto chi wi' chi nuya' na chake chi nkuc'aj na jun
c'aslemal ja congana nim ruk'ij ja cani' rc'aslemal arja'.
8 Pro jawa' nimak tak na'oj xin Dios ri' ma xch'obtaj ta cumal ja k'etol tak
tzij ja nebano mandar wawe' chwach'ulew, ni majun chique ch'obtaj ta rmal.

Ja c'a wixta ch'obtaj cumal maquita c'a querip ari' chwach cruz ja kajaw Jesucristo ja ni rxin wi' chi c'aslemal xin Dios rc'an.

9 Pro ja c'a queban, queri' ja cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij ri': —Ja Dios c'oli ja rchominto ja nuya' na chique ja winak ja ne'ajo'n rxin pro jari' ni majun winak rtz'aton ta ruq'uin ta rwach in nixtac'a rc'axan ta ruq'uin ta rxquin in nixtac'a ch'obtajnak ta rmal pa ranma chakaja', ne'e.

10 Pro jari' rk'alasan chic chikawach ajoj ja Dios, tokori' xk'alasaj ja tok xutakto ja rEspíritu Santo kuq'uin chi ja' Espíritu Santo nch'obo chikawach. Queri' nbij chewe como ja rEspíritu Santo arja' ni majun ja maquita nekaj wi' ja rpensar, bien rotak nojel ja nuch'ob kaj ja Dios ja rawatal chiquewach winak.

11 Mchita jun nak chi ta otakyon ja nuch'ob kaj ja Dios, xa ruyon ja rEspíritu Santo otakyon. In cani' chake ajoj chakaja' ja rok winak, mta jun kach winak otakyon ta ja nkach'ob kaj pa tak kanma pro xa kayon kaj ajoj kotak.

12 Ja c'a rajoj yatajnak chake ja rEspíritu Santo ja takto rmal ja Dios pro jari' Espíritu xin Dios, ma xin rwach'ulew ta. Jari' Espíritu Santo arja' takto kuq'uin rmal ja Dios utzc'a chi arja' nurch'obo' chikawach nak rbanic nojel ja kacochin tre ja Dios ja ni rchominto wi' ojer chi nuya' chake.

13 Ja nch'o̱b chikawach rmal ja rEspíritu Santo jari' nkach'ob chic ajoj chiquewach jule' chic xarwari' ja tzij ja nkacoj chi rch'obic chiquewach ma ja ta jule' nimak tak tzij ja c'utun ta chikawach cumal winak pro ja tzij nkacoj jari' ja c'utun chikawach rmal ja rEspíritu Santo. Queri' c'a nkaban, ja tijonem ja nya̱' chake rmal ja rEspíritu Santo jari' nkach'ob chiquewach jule' chic winak pro jule' winak ja neyo' lugar tre ja rEspíritu Santo chi arja' nbano mandar pa tak canma.

14 Pro ja winak ja matiqueya' lugar tre ja rEspíritu Santo chi arja' nbano mandar pa tak canma eje'e' xa nquech'a' ja nc'u̱t je'e chiquewach rmal ja Espíritu Santo. Nquech'a' como xa pa tz'anem nquecoj wi'. In ni mta wi' moda ja xtich'obtaj ta cumal nak rbanic como jari' macatcowini nach'ob ja maquita c'oli ja rEspíritu Santo nuc'an awxin chi rch'obic.

15 Pro ja tok nkaya' lugar tre ja rEspíritu Santo chi arja' nbano mandar pa tak kanma jari' bien nch'obtaj kumal nojel ja nc'u̱t je'e chikawach rmal pro ja winak ja matiqueya' lugar tre eje'e' ni majun chique xticowin ta xtuch'ob ta jani' ja kana'oj ajoj.

16 Queri' rbanic cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij ri': —Ni majun winak xticowin ta xtirotakij ta jani' rna'oj ja Dios ja xta ruyon kaj, ni majun winak xticowin ta xtuya' ta jun paxbanem tre ja Dios. Queri' ja tz'ibtal can. Pro ja rajoj ocnak rna'oj ja Cristo chake chewi' tok matich'obtaj cumal ja jule' chic winak jani' ja kana'oj.

3

1 Ja c'a ranin wach'alal ma xumaj ta ja xinya' ta chewe ja tijonem ja cani' nya̱' chique ja winak ja neyo' lugar tre ja rEspíritu Santo chi arja' nbano mandar pa tak canma. Pro ja tijonem ja xinya' na chewe jari' ja cani' nya̱' chique ja winak ja xa quivoluntad eje'e' nqueban kaj queyon, xinya' chewe ja cani' nya̱' chique ja winak ja xa ma cow ta ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Cristo.

2 Ja tijonem xinya' chewe jari' xa sencillo. Cani' chique ja tak yaqui'a' eje'e' xa tz'um nya̱' chique, ma way ta. Ma xinya' ta chewe ja tijonem ja más na nuya' ewachok'ak' como ixix xa matich'obtaj emwal tri' in ni taka'an ma ch'obtajnak ta wi' emwal camic chakaja'.

3 Ma ch'obtajnak ta como niquirwari' emajon rbanic camic, xa evoluntad
ixix neban kaj eyon. Como ixix solo aquiakarem, solo ch'a'oj in solo división
c'o checojol ¿la ma ja ta c'ari' nc'utuwi nech'ob ixix chi xa evoluntad ixix
neban kaj eyon, la ma ja ta c'ari' nc'utuwi nech'ob ixix chi xa ix junan cuq'uin
ja winak ja mta Espíritu Santo pa tak canma?
4 Como jun nbij: —Anin in xin Pablo, ne'e, in jun chic nbij: —Mni, anin in
xin Apolos, ne'e. Ja tok xa queri' neban ¿la ma ja ta c'ari' nc'utuwi chi xa ix
junan cuq'uin winak ja mta Espíritu Santo pa tak canma?

5 ¿Nak c'a ocnak wi' ja rApolos nech'ob ixix in nak c'a inocnak wi' anin
chakaja'? Ajoj xa ok moso rxin ja kajaw Jesucristo. Ja c'a tok yuke' ec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo kumal jari' Dios banowi, ma ajoj ta. Ajoj xa rbanic
kaban ja samaj ja xuya' chake ja Dios chi ok ca'i'.
6 Ixix ix cani' jun tijco'm rxin ja Dios, arja' nyo' chewe chi nixq'uiyi no ja
xinban anin cani' xintic ja tijco'm in ja xuban ja rApolos cani' xya'aj.
7 Queri' rbanic wach'alal, ma ja ta nim ruk'ij ja nticowi ja tijco'm nixtac'a
nim ta ruk'ij chakaja' ja nya'an rxin pro xa ruyon ja Dios ja nim ruk'ij como
arja' nyowi ja rq'uiybal.
8 Ja nticowi ja tijco'm rachbil ja nya'an rxin xa e junan chi e ca'i', e moso,
jani' ja samaj nqueban chi e ca'i' jari' ja rtojbalil nyataj na chique chi e ca'i'
chakaja'.
9 Queri' nbij chewe como ja Dios arja' yoyon chake nojel awa' wari', arja'
yoyon chake chi nkachbilaj ki' chi rbanic ja rsamaj, arja' yoyon chewe chi
ixocnak ix cani' rtijco'm in chakaja' arja' yoyon chewe chi ixocnak ix cani'
rochoch.
10 Ja c'a ranin xinoc in cani' jun banol jay ja pa'l trij jun samaj pro jun
banol jay ja bien nch'obtaj rmal nak ja nrajo' ja samaj. Pro xa rmal ja samaj
xincochij tre ja Dios tok xincowini xinban ja samaj. Ja samaj xincochij tre
ja Dios jari' xincoj chi rtiquic ja rsimiento'il ja jay. Ec'o na jule' chic ja
rajsamajela', eje'e' quimajon etijoxic jari' nqueban cani' quimajon rcojic jule'
material chi rbanic ja jay rxin Dios ja nqueya' parwi' ja rsimiento'il. Pro kas
tiquibana' cuenta chiquijujunal nak xtiquecoj parwi'.
11 Como ja simiento'il jari' tiquil chic, jari' Jesucristo, majun nak ta xti-
cowin ta xtutic chi ta jun rsimiento'il ja jay rxin Dios ja junwi' chi ta.
12-13 Ja c'a rajsamajela' eje'e' nerila' na jun k'ij tok bien nk'alajin na jani' ja
material ja quicojon parwi' ja rsimiento'il ja jay chiquijujunal. Wi congana
buena ja material quicojon parwi' cani' tre oro, cani' tre plata in cani' tre
abaj ja nraproti ja nimak rjil owi ma kas ta buena ja quicojon parwi' cani'
tre che', cani' tre q'uim in cani' tre patz'am xarwari' bien nk'alajin na como
ja nimlaj k'ij xin juicio jari' nk'alasani. Ja samaj quibanon chiquijujunal jari'
nk'axax na pa k'ak' in chipan ja k'ak' nc'ambajax wi' ja wi nucoch' owi xa
nq'uis chipan ja k'ak'.
14 Ja rajsamajela' wi xtucoch' ja k'ak' ja material ja quicojon parwi' ja
rsimiento'il ja jay jari' c'o jun rtojbalil nyataj na chique.
15 Ja c'a wi ma xtucoch' ta ja k'ak' ja quisamaj, wi xa nc'ati jari' xa nquitz'ila'
ja samaj ja quibanon pro ja reje'e' netotaji xarwari' cani' c'o jun k'ak' nek'ax
na chipan.

16 Ja c'a rixix ¿la ma ewotak ta c'a chi ix templo rxin ja Dios? ¿La ma ewotak
ta c'a chi ja rEspíritu Santo rbanon tre ja rewanma cani' rochoch?
17 Ja wi xa nayoj ja rochoch Dios queri' c'a nuban ja Dios chawe atat
chakaja', arja' nuyoj ja rac'aslemal. Como ja rochoch ja Dios más k'axnak
chi na nim ruk'ij. Kas turkaj chewe chi ixix c'ari' ja rix rochoch ja Dios.

18 Maxta teban kaj engañar ewi' eyon. Ja wi c'o jun chewe wi nuch'ob kaj
chi congana nimak tak na'oj xin rwach'ulew rotak, mejor ja nuban, tibana'
como cani' jun ti nacnic. Quirtari' nuban utzc'a chi xtiyataj tre ja na'oj xin
Dios.
19 Queri' nbij chewe como ja nimak tak na'oj ja xa xin rwach'ulew jari' xa pa
tz'anem ncoj wi' rmal ja Dios. Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa'
nbij ri': —Ja Dios arja' xa cani' pa trampa neruya' wi' ja winak ja congana
cotak como ja nimak tak na'oj nquecoj xa noc cani' jun trampa ja nchapo
quixin, ne'e.
20 In c'o chic jun tz'ibtal can quewa' nbij ri': —Ja kajaw Dios arja' bien rotak
chi ni majun rsamaj ja nimak tak na'oj quixin winak ja xa xin rwach'ulew,
queri' tz'ibtal can.
21-22 Queri' c'a rbanic wach'alal in rmalari' nbij chewe, maxta c'o jun chewe
ja xta ruq'uin jun winak tucoj wi' ri' in xta rmalari' xtumaj ta rya'ic kaj ruk'ij
ruyon. Maxta wq'uin anin tecoj wi' ewi' nixtac'a ruq'uin ta ja rApolos in
nixtac'a ruq'uin ta ja Cefas como ajoj c'ol ek'a' chake ewanojelal, ok ewxin. Ni
majun nak ta ja winakarsanto je'e rmal ja Dios ja maquita ewxin ja maquita
c'oli rc'amonto chewe cani' tre ja caj in rwach'ulew, cani' tre ja newil je'e
chipan ja rec'aslemal, cani' tre ja camíc, cani' tre ja majtajnak rbanic je'e
chipan ja tiempo ja rokc'o wi ri' in cani' tre ja maja'n tibantaji chakaja'. Ni
majun nak ta ja maquita ewxin ja maquita c'oli rc'amonto chewe chi eto'ic.
23 Pro ja c'a rixix ix rxin Cristo. Ja c'a Cristo arja' rxin Dios.

4

1 Ja c'a rajoj wach'alal kas ta xtich'obtaj emwal chi xa ok tak moso rxin ja
Cristo in ya'on chi kakul chi nkaya' rbixic ja utzlaj tzij xin Dios ja ma k'alasan
ta nabey.
2 In tre jun achi tok c'oli ya'on chi rukul rmal ja rpatrón jari' congana
rjawaxic tre chi ni nuban wi' cumplir ja nbix tre rmal ja rpatrón chi nuban.
3-4 Pro ja kajaw Jesucristo xa ruyon arja' c'o ruk'a' tre chi nbij pon wi
nbanon cumplir owi mani. Pro wi ixix nixbin pon chi ma nbanon ta cumplir
in chakaja' xa nak ta chi winakil ja rocnak k'etol tzij wawe' chwach'ulew wi
arja' nbin pon chi ma nbanon ta cumplir jari' ma kas ta ninocla' il chwach.
In nixtac'a anin ta chakaja' c'o ta nuk'a' tre chi xtinbij pon ta wi nbanon
cumplir owi mani. Masqui anin nna' kaj camic chi mta ja ma utz ta nbanon
pro matibij tzij ari' chi mta, maxla c'oli pro xa mta nnaben. Pro xa ruyon ja
kajaw Jesucristo ja c'o ruk'a' chwe chi nuk'et tzij chwij.
5 Ja c'a tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo jari' tiempo xin k'etoj tzij
rmalc'ari' nbij chewe chi ma tek'etla' pon chi ta tzij ixix trij jun winak. Ja
c'a tok xtipeti ja kajaw Jesucristo arja' nlasaj na pa sakil nojel ja rawatali,
arja' nk'alasaj na chakaja' nojel ja nkach'ob kaj pa tak kanma. Ja c'a
tok xtik'alastaj rmal c'ac'ari' ja Dios arja' xtibin chake chikajujunal wi utz
kabanon owi mani.
6 Nojel awa' xinbij chewe ri' wach'alal jun ejemplo c'awa' chewe. Anin
xincoj wi' chipan ja rejemplo in xincoj ja rApolos chipan chakaja', ja kas
ngana anin c'o ta rc'amonto chewe. Xinch'ob chewach chi anin wachbil
ja rApolos xa ok moso rxin ja Jesucristo. Jari' xinch'ob chewach utzc'a chi
newotakij ja nc'ṵt chikawach rmal ja rtzobal Dios chi ma winak ta ja neya'
quek'ij. Ja kas nwajo' anin, ni ta majun chewe congana ta nim xtuna' kaj
xtibij ta tre jun kach'alal: —Anin más na buena ja nmaestro ja bar ncojon wi'
wi' pro ja rawxin atat ma kas ta buena, xtiche' ta.
7 Ja c'a wi c'o jun nuna' kaj chi congana nim pro ¿nak c'a bin tre chi arja'
más nim ruk'ij chiquewach ja jule' chic kach'alal? ¿La ma Dios ta c'a sipan tre

nojelal ja c'o ruq'uin? Ja wi xa rcochin tre ja Dios ¿nak c'a tre tok nyabej kaj
ruk'ij ruyon, nak c'a tre tok nuban tre cani' xa ma sipan ta?
8 ¿La ixnojnak chi c'a ixix tre ja rtzobal Dios, la mchita c'a nc'atzin chewe?
¿La c'o chi c'a ewq'uin ixix nojel ja meba'il xin Dios? ¿La ixocnak chi c'a ixix
ix rey nabey chikawach ajoj chipan ja gobierno xin Dios? Congana ta buena
ari' ja wixta ixocnak chic ix rey como jari' ajoj jun ta c'ari' okocnak chic rey
ewq'uin chakaja'.
9 Congana ta buena ja queri' como ja rajoj camic congana majtajnak rbanic
pokon chake cumal winak. Ja nch'ob anin ja Dios arja' rya'on lugar chique ja
winak chi quibanon chake ja rok apóstol ni ma ok vale ta, quibanon chake
cani' k'eton chic tzij chakij chi nokcamsaxi. Queri' nbij chewe como mta ja
maquita k'alajinnak wi' ja rpokonal katijon, bien k'alaj chiquewach winak
in bien k'alaj chiquewach ángel chakaja'.
10 Ajoj tok nkaya' rbixic ja Cristo chique ja winak xa ok nacnak tak winak
nokche'xi cumal no ixix nena' kaj chi congana ewotak chic nojelal tre nak
rbanic ja Cristo. Ajoj ma kas ta ok fuerte no ixix congana ix fuerte nena' kaj.
Ixix congana nixban respetar no ajoj xa itzel noktz'ati.
11 Ja c'a rpokonal c'a majtajnak na chakij camic cani' tre wa'al chakichi'
in cani' tre katziak kas tak lawulo' chic chakij. C'o je'e noc k'a' chakij in mta
kochoch ja ni ta kaxin wi'.
12 Congana nokcosi, noksamaj ruq'uin kak'a'. Ja tok noktz'uji tok nokyok'i
cumal winak ja c'a nkaban, utzil xin Dios nkac'utuj pa quewi'. Ja tok nbạn
pokon chake nkacoch', matikaya' rjil rc'axel.
13 Ec'oli nebin chake chi xa ok itzel tak winak pro ajoj nkach'ob
chiquewach pan utzlaj tzij. Ja banon chake cumal ja winak wawe'
chwach'ulew xa ok cani' k'ayis ja nel pa mes, xa ok cani' nakun ja xa tz'il
nch'akixel in niquirwari' majtajnak rbanic chake camic.
14 Nojel awa' xintz'ibaj chewe ri' ma rmal ta chi q'uixbal xtena' ta rmal, ma
queri' ta. Pro nojel awa' wari' jun paxbanem chewe, nbanon chewe ix cani'
chak'laj tak walc'wal.
15 Ix walc'wal como anin xinyo' rbixic chewe ja utzlaj tzij xin Cristo Jesús
in rmalari' tok xa jun ebanon ruq'uin camic. Masqui e lajuj mil maestro
xquewinakari ja nech'obo chewach nak rbanic ja Cristo pro ni xa nuyon wi'
anin inocnak etata' chwach ja Dios.
16 Como anin in etata' rmalc'ari' tok congana nban recomendar chewe chi
nec'am ja rejemplo ja nmajon rya'ic chewach.
17 Queri' nwajo' chewe in xc'a rmalari' tok xintakel ewq'uin ja Timoteo.
Ja c'a Timoteo arja' cani' chak'laj walc'wal, arja' ni nuban wi' cumplir ja
najo'x tre rmal ja kajaw Jesucristo chi nuban. Xintakel ewq'uin utzc'a chi
arja' nernataj chewe jani' ja rejemplo ja nya' anin chiquewach ja kach'alal
ja tok nch'ob chiquewach nak rbanic ja Cristo. Jari' ejemplo ja nya' anin
chiquewach ja riglesia pro chiquewach canojelal xa nak ta chi tinamital ec'o
wi'.
18 Pro ec'oli checojol, eje'e' congana e nimak nquena' kaj in quewa' nquibij
ri': —Ja Pablo xa nxbej ri' npeti kuq'uin, neche'e.
19 Pro anin can ninbe ewq'uin chanim wi xtiya' lugar chwe rmal ja kajaw
Dios chi ninbe. Ja c'a tok xquinekaj ewq'uin bien ntz'at na nak quibanic ja
jule' winak ja kas e nimak nquena' kaj. Nixtac'a xtinya' ta jutz'it caso tre ja
jule' tzij nquibij ja ni majun poder rc'an pro bien ntz'at na ja wi c'oli ja poder
xin Dios cuq'uin owi mani.
20 Queri' nbij chewe como ja tok nsamaji ja gobierno xin Dios pan
ac'aslemal jari' ma chaka ta nabij jule' tzij pro c'oli ja poder xin Dios awq'uin.

21 Ja c'a camic ewq'uin ixix c'o wi' nak nban chewe ja tok xquinekaj
ewq'uin, wi pa ch'olinem nintzijon ewq'uin in nixnuban castigar owi ne-
chomij pon ewi' utzc'a kas lok' nkana' ki' in pa qui'il noktzijoni.

5

1 C'o taka'an jun itzelal bantajnak checojol elnak rbixic como c'o jun chewe
xuc'am ja rte'bal. Jari' congana itzel na, xna' xa ma queri' ta nqueban ja
winak ja ma cotak ta rwach ja Dios.
2 Pro ixix taka'an c'a emajon na rya'ic ek'ij pro ja kas yatal chewij bis ok'ej
ta xeban, xewasajel ta ja rachi checojol ja banowi ja ritzelal.
3 Como anin nch'obon chic nak rjawaxic chi nban tre ja rachi. Masqui anin
ma inc'o ta ewq'uin pro ja respíritu wxin jari' c'ol ewq'uin.
4 Anin xinban cani' inc'ol ewq'uin in pa rubi' ja kajaw Jesucristo xink'et tzij
trij ja rachi ja banowi ja ritzelal. Quewa' neban ri', ja tok emolon chic jutij
ewi' ewachbil ja respíritu wxin in tok c'oli ja poder rxin ja kajaw Jesucristo
checojol
5 tokoc'ari' xtewasajel checojol ja rachi, xtoc pa ruk'a' ja Satanás in ja c'a
rcuerpo xtutij na rpokonal pa ruk'a' ja Satanás. Queri' ta c'a neban tre utzc'a
chi ja respíritu rxin jari' matitz'iloxi pro ntotaji tokori' tok xterila' ja nimlaj
k'ij ja tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesús.
6 Pro ma rubey ta ja rebanon ja xa neya' nojoj ek'ij eyon pro c'ol itzelal
bantajnak checojol. ¿La ma ewotak ta c'a chi ja ritzelal queri' nuban ja cani'
nuban ja levadura? Como ja levadura masqui xa tutz'it pro nbe pa nim,
npaxij ri' chipan ja k'or nojelal.
7 Ma teban chi ta más ja ritzelal ja rebanonto ojer utzc'a chi bien k'alaj chi
c'ac'a chic ja rec'aslemal, ix cani' jule' k'or c'ac'a ja ni majun levadura ruq'uin.
In ni katzij wi' chi c'o jun c'ac'a c'aslemal yatajnak chewe rmal ja Cristo pro
jun c'aslemal ja ni majun itzelal rc'an. Queri' nbij chewe como ja Cristo arja'
camsaxi rmal ja kil kamac, ban tre cani' nban chique ja tak carnelo ja ne'oc
sacrificio ja necamsax parwi' altar pa tak nmak'ij pascua.
8 Rmalc'ari' nbij chewe, kawasajel jutz'it ja ritzel tak na'oj ja kuc'an ojer
rachbil nojel ja kaban ja xa itzelal rc'amonto. Ni ta katzij wi' jutz'it nojel ja
nkabij in nojel ja nkaban, nojel ta kac'u'x nojel ta kanma nkaban.
9 Turkaj chewe ja jun chic carta ja ntakon chic ewq'uin, c'oli xintz'ibaj
chipan quewari': —Ma que'ewachbilaj ta achi'i' ja nqueban ja il mac cuq'uin
ixoki', xinche' chewe.
10 Pro tok xinbij queri' chewe ma ja ta xinbij chewe chi maque'ek'ijla' ja
rebanol itzelal ja ma e kach'alal ta. Como ja wawe' chipan ja rwach'ulew ri'
ni newil wi' ewi' cuq'uin winak ja ma quiniman ta ja Jesucristo ja nqueban ja
il mac owi cuq'uin winak ja chaka benak chi yarin quinakun winak ne'ocla'
wi' il owi cuq'uin ja ralak'oma' owi cuq'uin ja nexuque' chwach rachbal jun
winak owi chwach rachbal jun nakun. Ja wi newajo' owi mani puersa newil
ewi' cuq'uin. Ja c'a wi mta egana newil ewi' cuq'uin rjawaxic c'ari' chi nixel
ta chipan awa' rwach'ulew ri'.
11 Pro ja xintz'ibaj chipan ja carta quewa' rbanic ri', ma que'ewachbilaj ta
ja rachi'i' ja nebini chi e kach'alal pro nqueban ja il mac cuq'uin ixoki' owi
chaka benak chi nquiyarij quinakun winak owi nexuque' chwach rachbal
jun winak owi chwach rachbal jun nakun owi xa pokonlaj tak tzij netzijoni
owi xa e k'abarela' owi xa e alak'oma'. Ja kach'alal ja nebano queri' nixtac'a
nixwa' ta cuq'uin.

12 Ja c'a winak ja ma e kach'alal ta jari' mta nuk'a' chique xtink'et ta tzij
chiquij. Pro ja kach'alal ja rec'o checojol ¿la ma chi ekul ta c'a ixix ec'o wi' chi
ne'echomij ja tok c'oli ja ritzelal nqueban?
13 Pro ja ma e kach'alal ta jari' Dios nchomin ari'. Ja c'a rixix camic
tewasajel c'a checojol ja rachi ja banowi ja ritzelal.

6

1 Ja tok c'o jun chewe ja tok c'oli banon tre rmal jun kach'alal in nti'on tre
¿nak tre tok ma q'uixbal ta nuna' nerya'a' parte pa k'etbaltzij chiquewach
winak ja ma cotak ta rwach ja Dios? ¿Nak tre tok ma cuq'uin ta kach'alal nbe
wi' chi eje'e' nechomini?
2 ¿La ma ewotak ta c'a chi ajoj ja yukul kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo
nyataj na chake chi nokoqui ok k'etol tak tzij pa quewi' ja winak wawe'
chwach'ulew? Ja c'a wi nyataj chewe chi nixoqui ix k'etol tak tzij pa quewi'
ja winak wawe' chwach'ulew ¿nak c'a tre tok ma quixcowini nechomij ja tak
problema ja nwinakar checojol?
3 ¿La ma ewotak ta c'a chi nyataj na chake chakaja' chi nokoqui ok k'etol
tak tzij pa quewi' ángel? Ja wi queri' rbanic ¿nak moda tok ma xkocowin ta
nkachomij ja nkawil je'e chipan ja kac'aslemal wawe' chwach'ulew?
4 Rmalc'ari' nbij chewe, ja tok c'o je'e problema checojol in nrajo'
rchomarsaxic ¿nak c'a tre tok nixbe cuq'uin ja k'etol tak tzij ja ma quiniman
ta ja Jesucristo?
5 Queri' nbij chewe utzc'a chi q'uixbal ta nena' jutz'it rmal ja rebanon.
¿La ni mta wi' jun checojol ja ncowini nerchomij ja kach'alal ja tok c'o
quiproblema?
6 Pro ja neban ixix, jun kach'alal nerya'a' parte trij jun chic kach'alal
in c'uluto ja nerya'a' wi' parte chiquewach winak ja ma quiniman ta ja
Jesucristo.
7 Inso chakaja' ja tok neya' parte chibil tak ewi' jari' xa nixmeloj chewij tre
ja rec'aslemal. Ja tok c'oli nban chewe in tok c'oli nalak'ax chewe ¿nak tre tok
matecoch' kaj chwach ja neya' parte?
8 Pro mni, na xa ixix nixbanowi ja ritzelal in ixix nixbanowi ja ralak' in
c'uluto ni chique kach'alal neban wi'.
9 ¿La ma ewotak ta c'a chi ja winak ja re banol tak itzelal eje'e' matiyataj
chique ja herencia chi ne'oc chipan ja gobierno xin Dios? Maxta quixban
engañar, ja herencia rxin ja gobierno xin Dios jari' ni matiyataj wi' chique
achi'i' in ixoki' ja nqueban ja il mac nixtac'a xtiyataj ta chique ja nexuque'
chwach rachbal jun winak owi chwach rachbal jun nakun nixtac'a chique
ta ja nqueban rij tak quewi' ja quixjayilal owi ja cachajilal nixtac'a chique ta
ja rachi'i' ja xa cach tak achi'i' nequiyarij
10 nixtac'a chique ta ja ralak'oma' nixtac'a chique ta ja winak ja chaka
benak chi nquiyarij quinakun winak nixtac'a chique ta ja k'abarela' nixtac'a
chique ta ja winak ja xa pokonlaj tak tzij netzijoni in nixtac'a chique ta ja
nequechap winak chi nquilak'ajel quinakun.
11 In ec'oli chewe ja re quitakari' nabey ja cani' c'a xinbij kaj. Pro ja camic
ch'ach'ojirsan chic ja rewanma, camic ixparti'in chic chi neban ja samaj xin
Dios in camic ixc'ulun chic rmal ja Dios, arja' rbanon chic chewe cani' mta
ewil emac ebanon. Pro xa rmal ja xa jun ebanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo
chewi' tok banon queri' chewe in rmal chakaja' ja samaji pa tak ewanma ja
rEspíritu Santo ja takonto rmal ja katata' Dios.

* * * * * * * * * *

12 Ni katzij wi' chi c'o nuk'a' tre nojelal pro xarwari' wi pa tak rubey ncoj
wi' como c'o je'e ja mta utzil rc'amonto. C'o nuk'a' tre nojelal pro ni majun
ngana xtibe ta nuc'u'x ruq'uin jun nakun ja wi ma pa rubey ta ncoj wi' in
xquinoc ta pa ruk'a' arja', jari' ma can ta.
13 Ja tre kaway ni ja wi' rsamaj chi nnojsaj kapan in tre kapan chakaja' ni ja
wi' rsamaj chi nsamajij ja way ja nkatij pro jari' nerila' na jun k'ij tok mchita
way mchita kapan como ja Dios nuq'uis na chi ca'i'. Pro ja tre kacuerpo
ma ja ta rsamaj ja xko'oc ta cuq'uin ixoki' ja wi ma kixjayilal ta, jari' ma
rubey ta. Pro ja rsamaj ja kacuerpo jari' chi noqui jun samajbal rxin ja kajaw
Jesucristo in chakaja' ja kajaw Jesucristo arja' nuban cuenta ja kacuerpo.
14 Ja Dios arja' xuyic ja kajaw Jesucristo chipan ja camíc in nokruyic na ajoj
chipan chakaja'. Arja' nucoj na ja poder ja c'o ruq'uin in nokc'astaj rmal.
15 ¿La ma ewotak ta c'a chi ja recuerpo ixix jari' ocnak miembro je'e rxin
ja rcuerpo ja Cristo? ¿La rubey ta c'ari' nech'ob ixix newasajel je'e miembro
rxin ja rcuerpo ja Cristo in necoj chic ruq'uin ja rcuerpo jun itzel ixok? Ja
queri' congana itzel na.
16 ¿La ma ewotak ta c'a chi ja tok natoc ruq'uin jun itzel ixok jari' xa jun
cuerpo naban ruq'uin? Queri' nbij chewe como c'oli tz'ibtal can chipan ja
rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Ja jun c'ulaj winak xa jun cuerpo nqueban,
ne'e.
17 Pro ja tok xa jun naban ruq'uin ja kajaw Jesucristo jari' xa jun espíritu
naban ruq'uin.
18 Ja natoc ruq'uin jun ixok ja ma awixjayil ta jari' ma teya' ta ewi' ixix
tre, quixanmaj chwach. Ja tok naban je'e ja ritzelal ma ni ta tre ja racuerpo
naban wi' itzel pro ja tok natoc ruq'uin jun ixok ja ma awixjayil ta jari' ni tre
ja racuerpo naban wi' itzel.
19 ¿La ma ewotak ta c'a chi ja recuerpo jari' ocnak rochoch ja rEspíritu Santo
in ja rEspíritu Santo arja' xa jun rbanon ewq'uin? ¿La ma ewotak ta c'a chi
Dios yoyon chewe chi queri' ebanon in mta ek'a' ixix tre ja recuerpo?
20 Queri' nbij chewe como ja Dios arja' c'oli xutoj ja xixrlok'bej. Como ix
rxin chic ja Dios rmalc'ari' nbij chewe, ja ta neban tre ja recuerpo xtoc ta
ya'bal ruk'ij ja Dios in queri' ta c'a neban tre ja respíritu ewxin chakaja' como
rxin Dios chi ca'i'.

7

1 Ja c'a camic noktzijon chic tre ja xec'waxaj chwe chipan ja carta ja xetak
wq'uin. Ja chwe anin, jun achi wi ni mta wi' rxjayil ncanoj jari' utz, mta
nuban.
2 Pro como congana benak pa nim ja nemacun achi'i' cuq'uin ixoki' mejor
ja neban, ja rix achi'i' que'ecanoj jujun ewixjayilal in queri' chewe ixix ja rix
ixoki' chakaja', que'ecanoj jujun ewachajilal.
3 Jun achi arja' yatal trij chi nuya' rgana ja rxjayil in queri' tre jun ixok
chakaja' yatal trij chi nuya' rgana ja rchajil.
4 Ja rixok mta moda maquita xtuya' rcuerpo tre ja rchajil como ja rachi c'o
ruk'a' tre rcuerpo ja rxjayil. In queri' tre ja rachi chakaja' mta moda maquita
xtuya' rcuerpo tre ja rxjayil como ja rixok c'o ruk'a' tre rcuerpo ja rchajil.
5 Ja rixok maxta tibij tre rchajil chi ma can ta in ja rachi maxta tibij tre
rxjayil chi ma can ta chakaja'. Pro wi c'o je'e ja junan nquech'ob chi mta
nqueban, wi nquiparti'ij jun tiempo qui' chi solo oración nqueban jari' utz.
Xar maxta chijutij tiqueban queri', chaka jalal matiquecoch' in netakchi'ix
rmal ja Satanás.
6 Ja c'a xinbij chewe ri' ewq'uin c'o wi' wi neban owi mani, jawa' ma jun
mandamiento ta.

7 Pro ja ngana anin yatajnak chi ta na chique canojel ja rachi'i' ja cani'
yatajnak anin chwe. Pro ja Dios c'oli rya'on chake chikajujunal, junwi'
yatajnak tre jun in junwi' chic yatajnak chic tre jun.

8 Ja c'a rixix ja ma ixc'ulan ta in ixix chakaja' ja recamnak chic ja rewachaji-
lal quewa' nbij chewe ri', ja wi neban ixix ja cani' nbanon anin, wi matecanoj
jun ewachbil jari' utz.

9 Pro wi matecoch' mejor quixc'ule'e. Queri' nbij chewe como ma utz ta ja
tok lawulo' naban rmal ja chaka benak chi nayarij rwach jun ixok owi jun
achi.

10 Ja c'a rixix ja rixc'ulani c'oli xtinbij chewe camic pro jawa' jun man-
damiento ya'on can rmal ja kajaw Jesucristo, quewa' nbij ri': —Ja rix ixoki'
maxta que'ejach can ja rewachajilal.

11 Ja c'a wi xque'ejach can quixq'ueje' c'a chi queri', maxta quixc'ule' chic
jutij, owi nechomij chic jutij ewi' cuq'uin jari' utz. In chakaja' ja rix achi'i'
maxta que'ejach can ja rewixjayilal. Queri' nbij ja mandamiento ja rya'on
can ja kajaw Jesucristo.

12 In chakaja' c'oli xtinbij chewe ixix kach'alal ja rec'amon jun ixok ja ma
rniman ta ja kajaw Jesucristo pro jawa' ja xtinbij chewe ri' mta bin can tre
rmal ja kajaw Jesucristo. Quewa' nbij chewe ri', ja wi conforme ja rixok chi
nq'ueje' ewq'uin maxta tejach can.

13 In queri' chewe ixix chakaja' kach'alal ja rec'amon jun achi ja ma rniman
ta ja Jesucristo, ja wi conforme ja rachi chi nq'ueje' ewq'uin maxta tejach can
chakaja'.

14 Queri' nbij chewe como e xin Dios ja rewachajilal ja ma quiniman ta
ja Jesucristo. Como ixix eniman ja Jesucristo in como xa jun quibanon
ja rewachajilal ewq'uin xa chewi' tok e xin Dios. In queri' c'a chewe ixix
chakaja' kach'alal achi'i', e xin Dios ja rewixjayilal ja ma quiniman ta ja
Jesucristo pro xa rumac ja xa jun quibanon ewq'uin tok banon queri' chique.
Ja c'a wixta ma e xin Dios ta ja c'a rewalc'wal e junan ta c'ari' cuq'uin calc'wal
winak ja ma cotak ta rwach ja Dios. Pro ja rewalc'wal ixix eje'e' e xin Dios,
eparti'in.

15 Pro xa nak ta chewe kach'alal wi achi owi ixok wi nrajo' ja rawachbil
natrujach can in wi ma rniman ta ja Jesucristo taya'a' lugar tre chi nbe. Ja c'a
wi natrujach can jari' ma atximon chi ta ruq'uin. Como ja Dios arja' nrajo'
chake chi qui'il nokq'ueje'e in rmalari' tok xokrsiq'uij, ma rmal ta chi nkaban
síc' ch'a'oj.

16 Kach'alal ixoki' ¿la ewotak c'a chi nixcowini ne'ech'ec ja rewachbil chi
nquewil ja totajem xin Dios? In ixix chakaja' kach'alal achi'i' ¿la ewotak c'a
chi nixcowini ne'ech'ec ja rewachbil chi nquewil ja totajem xin Dios?

17 Xarwari' nbij chewe chejujunal, ja yatajnak chewe rmal ja kajaw
Jesucristo quixq'ueje' conforme ruq'uin. Ja rixocnak wi' tok xixsiq'uix rmal
ja Dios quixq'ueje' conforme ruq'uin chakaja'. Ja c'a xinbij chewe ri' jari' nbij
chique canojel ja kach'alal xa nak ta chi iglesia'al ec'o wi'.

18 Ja tok xatsiq'uix rmal ja Dios wi atbanon chic circuncidar tri' maxta tayoj
ja rawetal chi atbanon circuncidar. Nowi ma atbanon ta circuncidar tri'
maxta catban chic circuncidar.

19 Ma ja ta vale ja natban circuncidar in ma ja ta vale chakaja' ja macatban
circuncidar pro ja más vale jari' tok nanimaj nojel ja nbij ja Dios chawe chi
naban.

20 Ja rixocnak wi' ja tok xixsiq'uix rmal ja Dios quixq'ueje' conforme
ruq'uin, queri' nbij chewe chejujunal.

21 Ja tok xatsiq'uix rmal ja Dios ja wi at esclavo atocnak wi' pa ruk'a' ja
rapatrón ch'enchila', ma catocla' ta il tre. Pro wi ntzujux chawe chi natel libre
pa ruk'a' ja rapatrón mejor catel c'a pa ruk'a'.
22 Ja wi at esclavo tok xatsiq'uix rmal ja Dios in tok xanimaj ja kajaw
Jesucristo ch'enchila' como atwasanel chic libre pa ruk'a' ja il mac, at rxin
chic ja kajaw Jesucristo. Ja c'a wi ma at esclavo ta tok xatsiq'uix rmal ja Dios
pro kas turkaj chawe chi at esclavo chic rxin ja Cristo chi arja' nbano mandar
awxin.
23 Ja Dios c'oli xutoj ja xixrlok'bej, pa ruk'a' chic ixc'o wi', maxta teya' ewi'
pa quek'a' winak chi xquixqueban ta mandar chi rbanic ja ma rvoluntad ta
arja'.
24 Queri' c'a nbij chewe wach'alal chejujunal, ja rixocnak wi' ja tok
xixsiq'uix rmal ja Dios quixq'ueje' conforme ruq'uin in turkaj chewe chi Dios
c'ol ewq'uin.
25 Ja c'a rixix ja ni mta wi' ewachbil ecanon c'oli xtinbij chic chewe
ri'. Ja xtinbij chewe ri' mta bin can tre rmal ja kajaw Jesucristo pro jun
paxbanem nya' anin chewe. Xarwari', yatal chewe chi nyuke' ec'u'x ruq'uin
ja paxbanem nya' chewe pro xa rmal ja yatajnak chwe rmal ja kajaw
Jesucristo tok nbij queri' chewe como arja' xpokonaj nwach, xuya' chwe chi
inocnak apóstol rxin.
26 Rmalc'ari' nbij chewe, ja rixocnak wi' camic quixq'ueje' conforme
ruq'uin. Queri' nbij chewe como c'o jun c'ayewalaj tiempo penak chikawach.
27 Cani' nbin chic chique ja kach'alal ja c'o quixjayilal maxta tiquech'ob chi
nequeya' can. Ja c'a wi mta awixjayil maxta tach'ob chi nacanoj.
28 Pro ja wi natc'ule'e jari' ma xajan ta in queri' c'a tre jun xtan chakaja', ma
xajan ta ja wi nc'ule'e. Xar nbij chewe, wi nixc'ule'e c'o je'e rpokonal newil
na chipan ja rec'aslemal rmal in ja ngana anin maquita nixk'ax chipan awa'
rpokonal ri'.
29 Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri' wach'alal, xa patali ja tiempo ja
yatajnak chake in congana nban recomendar chewe chi maxta c'oli nak ta
xtik'ilo ta ewxin chi rbanic cumplir xa nak ta nrajo' ja Dios chewe chi neban.
Ja wi c'ol awixjayil maxta tibe ac'u'x ruq'uin in rmaltari' maquita naban
cumplir ja nrajo' ja Dios chawe chi naban.
30 Owi bis ok'ej amajon maxta rmal ja bis ok'ej maquita naban cumplir.
Owi quicotemal amajon maxta rmal ja quicotemal maquita naban cumplir.
Ja c'a tok c'o je'e nalok' maxta tibe ac'u'x ruq'uin in rmaltari' maquita naban
cumplir.
31 Maxta congana tibe ec'u'x ruq'uin nakun je'e wawe' chwach'ulew in
rmaltari' maquita neban cumplir xa nak ta nrajo' ja Dios chewe chi neban.
Queri' nbij chewe como jawa' rwach'ulew ri' xa rmajon k'axem.
32 Ja c'a nwajo' chewe, maquita c'o rjawaxic chewe chi nebisoj ja xin
rwach'ulew. Tac'a jun achi wi mta rxjayil xa ja' nbisoj ja xin kajaw Jesucristo
in quewa' nuch'ob kaj pa ranma ri': —Anin nwajo' nya' rgana ja wajaw
Jesucristo xa nak ta nrajo' chwe chi nban, ne'e.
33 Pro wi c'o rxjayil jari' c'o rjawaxic tre chi nbisoj ja xin rwach'ulew
chakaja', rjawaxic tre chi nuch'ob nak rgana ja rxjayil tre chi nuban.
34 In queri' c'a chique chakaja' ja rixoki', ja c'o rchajil junwi' nbisoj in junwi'
na nbisoj ja mta rchajil rcanon. Jun ixok wi mta rchajil xa ja' nbisoj ja xin
kajaw Jesucristo in quewa' nuch'ob kaj pa ranma ri': —Anin nwajo' nparti'ij
wi' chi solo ja xin Dios nbisoj pro ni chi in jun, ne'e. Pro wi c'o rchajil jari' c'o
rjawaxic tre chi nbisoj ja xin rwach'ulew chakaja', rjawaxic tre chi nuch'ob
nak rgana ja rchajil tre chi nuban.

35 Ja c'a xinbij chewe ri' ma wxin ta nwajo' chewe, ma puersa ta nban
chewe chi maquixc'ule'e. Pro ja kas nwajo' chewe chi utz nixeli, ja kas ngana
anin ni ta ja wi' ja kajaw Jesucristo nech'ob in ma junwi' chi ta nbe wi'
epensar.

36 Pro jun tatixel wi nuch'ob chi ma rubey ta ja maquita nuya' ja rme'al
pa c'ulbic, wi nutz'at chi xa nraji'x más ja rme'al in wi nutz'at chi rjawaxic
chi nuya' pa c'ulbic jari' tibana' jani' rch'obon, tiya'a' lugar tre ja rme'al chi
nec'ule' ruq'uin ja rala', jari' ma xajan ta ja nuban.

37 Pro jun tatixel wi bien rotak chi mta nuban ja maquita nuya' ja rme'al
pa c'ulbic, wi nutz'at chi ma rjawaxic ta chi nuya' in wi c'o ruk'a' tre chi nuya'
owi mani in wi bien rch'obon kaj pa ranma chi mejor ja ni maticanoj wi'
rchajil ja rme'al jari' utz ja nuban.

38 Queri' c'a rbanic, jun tatixel wi nuya' ja rme'al pa c'ulbic jari' utz ja
nuban in chakaja' wi matuya' ja rme'al pa c'ulbic jari' más na utz ja nuban.

39 Jun kach'alal ixok arja' chapon rmal ja ley xin Dios chi matiquejach qui'
ruq'uin ja rchajil jaru' pa tiempo nc'ase'e ja rchajil. Pro ja wi ncami ja rchajil
jari' libre chic ja kach'alal chi nc'ule' chic jutij xa nak ta c'o rgana nuc'am pro
xarwari' wi yukul ruc'u'x ja rachi ruq'uin ja kajaw Jesucristo.

40 Pro ja chwe anin más na qui'il tre ja wi matic'ule' chic in ja nch'ob anin
chi inuc'an rmal ja rEspíritu Santo chakaja'.

8

1 Ja c'a camic wach'alal nwajo' noktzijon ewq'uin tre ja ti'ij ja noc sacrificio
chwach rachbal jun winak owi chwach rachbal jun nakun. Cani' nebij: —
Jari' kotak chic kanojel, nixche'e. Pro ja tok congana ewotak jari' ma c'ayew
ta ja kas ix nimak nena' kaj rmal pro ja tok newajo' ewi' jari' c'o q'uiyem
rc'amonto chibil tak ewi' tre ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.

2 Ja wi c'oli awotak in wi kas nim nana' kaj rmal jari' maja'n tawotakij chi
mta noc wi' ja rawotak ja wi ma rachbil ta ja rajoben ri'il.

3 Pro ja wi nawajo' ja Dios jari' natruban reconocer ja Dios chi at rxin.

4 Ja c'a tre ja ti'oj ti'ij ja ntzujux chwach rachbal jun winak owi chwach
rachbal jun nakun quewa' nbij chewe ri'. Bien kotak chi ja rachbal jun
winak owi rachbal jun nakun wawe' chwach'ulew arja' ma dios ta, ni majun
rc'aslemal, bien kotak chi xa jun ja Dios, mchita jun.

5 Masqui ja winak nquibij chi e q'uiy ja dios ja rec'o chicaj in chwach ja
rwach'ulew pro ajoj kotak chi xa jun ja Dios. Congana e q'uiy ja nbix chique
chi: —Ixix ix kadios, neche'xi, in e q'uiy chakaja' ja nbix chique chi: —Ixix ix
kajaw, neche'xi.

6 Pro ja c'a rajoj bien kotak chi xa jun ja Dios, arja' Tatixel, ruq'uin arja'
winakarnakto wi' nojelal ja winakarsanto je'e, arja' winakarsyon kaxin
utzc'a chi nokoc ok ya'bal ruk'ij. In bien kotak chakaja' chi xa jun ja
kajaw jari' Jesucristo, arja' cojon rmal ja Dios chi rwinakarsaxic nojelal ja
winakarsanto je'e in rmal arja' tok c'o jun c'ac'a c'aslemal yatajnak chic
chake.

7 Ixix nebij chi: —Jari' kotak chic, nixche'e, pro ec'oli ja kach'alal ja maja'n
ticotakij como ec'o jujun ja nquech'ob chi c'oli rc'aslemal ja rachbal jun
winak owi rachbal jun nakun. Eje'e' ni c'amonnakto wi' chique chi queri'
nquech'ob. Ja c'a wi chaka jalal queti' jule' ti'ij ja tzujun chwach rachbal jun
winak owi chwach rachbal jun nakun ja nquech'ob eje'e' chi junwi' chi na
dios ja queya' ruk'ij in numaj ti'onem ja canma rmal. Ja canma como maja'n
ticowir chipan ja rtzobal Dios chewi' tok nti'oni.

8 Ja c'a nkati' wawe' chwach'ulew ma ja tari' nto'o kaxin ja tok xko'ekaji
chwach ja Dios. Ja wi nkati' ja ti'ij jari' ni majun utzil rc'amonto tre ja kanma
in wi matikati' ni majun itzel rc'amonto tre ja kanma chakaja'.
9 Xarwari' tebana' cuenta, masqui ix libre chi neti' ja ti'ij ja tzujun chwach
rachbal jun winak owi chwach rachbal jun nakun pro maxta xa rumac ja
rix libre tok xqueyojtaji ja kach'alal ja c'a nquech'ob na chi maxla xajan nti'i.
Maxta c'oli nak ta teban ja xque'etakchibej ta chi nqueti'.
10 Tac'a atat, wi attz'ubul chipan jun templo ja bar ntzujux wi' sacrificio
chwach rachbal jun winak in wi amajon rti'ic ja ti'ij ja rocnak sacrificio, in
wi c'o jun kach'alal natrutz'at chi amajon rti'ic maxla arja' numaj chic rti'ic
chakaja' pro xa amwal atat como arja' rotak chi congana awotak. Pro xa ca'i'
ruc'u'x tok nuti' in numaj ti'onem ja ranma rmal.
11 Queri' c'a nuban, xc'a rmal ja congana awotak atat xa chewi' tok nyojtaji
ranma ja kach'alal ja maja'n ticowiri, amac atat tok nyojtaji ja kach'alal pro
makana' maquita cami ja Cristo pa rcuenta.
12 Ja c'a tok neban queri' chique ja kach'alal jari' il mac ja neban, xa nesoc ja
canma pro makana' cowirnak chi ta c'a ja canma. Ja tok neban queri' chique
ja kach'alal jari' ni chi Cristo neban wi' chakaja'.
13 Rmalc'ari' nbij chewe chi anin in conforme ruq'uin ja ni mchita wi' ti'ij
xtintij ta chwach ja xtiyojtaji ranma jun wach'alal mwal. Ja wach'alal wi c'o
jun comida nuch'ob chi xajan nuti' jari' mta moda xtintakchi'ij ta chi rti'ic.

9

1 Pro ¿la ma in libre ta c'a anin chakaja'? ¿La ma in apóstol ta c'a? ¿La
ma ntz'aton ta c'a rwach ja kajaw Jesucristo? Ja c'a rixix ¿la ma rmal ta
c'a ja samaj yatajnak chwe rmal ja kajaw Jesucristo tok xa jun ebanon chic
ruq'uin?
2 Masqui ec'oli ja nebini chi ma in apóstol ta pro ja chewe ixix bien ewotak
chi in apóstol. Ewotak como ixix mismo ixocnak retal chi in apóstol, ix retal
como xenimaj ja kajaw Jesucristo ja tok xinya' rbixic chewe.
3 Ja c'ari' ntobej wi' chiquewach ja winak ja nebini chi ma in apóstol ta.
4 Ja camic ¿la mta c'a kak'a' ajoj chewe chi noketzuk ja tok nkaban ja samaj
xin Dios checojol?
5 In jun chic ¿la mta kak'a' tre chakaja' chi nekacanoj jujun kach'alal ixoki'
chi ne'oc kixjayilal in nekac'amel ja tok nekaya'a' rbixic ja rtzobal Dios cani'
quibanon ja jule' chic apóstol in cani' quibanon ja rch'alal ja kajaw Jesucristo
in cani' rbanon ja Cefas?
6 Owi maxla xa nuyon anin wachbil Bernabé ja mta kak'a' tre chi noketzuk.
¿La xa kayon ajoj ja kas puersa noksamaj ruq'uin kak'a' chi nkatzukbej ki'
nech'ob ixix?
7 Pro ¿la c'o ta c'a jun soldado benak pa zona ja maquita xtitzuki in xta arja'
xtutzuk ta ri' ruyon? ¿La c'o ta c'a jun ajticola' xtutic ta rtijco'm in maquita
xtutij jalal rwach ja rtijco'm tok xtelto? ¿La c'o ta c'a jun yuk'ul tak chicop in
maquita xtiyataj jalal leche quixin tre?
8 ¿La xc'a nna'oj anin nuyon ja c'a xinbij kaj chewe ri' nech'ob ixix? ¿La ma
queri' ta c'a nbij ja ley xin Dios chakaja'?
9 Queri' cani' nbij ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés quewari': —
Ja wacax tok quimajon rch'ayic ja trigo maxta tacoj quibozal, ne'e. Pro ¿la
cumal wacax tok xuya' ja jun ley ri' ja Dios
10 owi la kumal ajoj? Ni kumal wi' ajoj tok xuya' como jun ajchonla' tok
nuban chenoj xa nak ta chi chenojal arja' ni yatal wi' tre chi nquicoti chi
raybexic nak k'ij xtiyataj jalal ja cosecha tre.

11 In queri' c'a chake ajoj chakaja', wi c'oli ja rtzobal Dios katicon pa tak
ewanma ¿la ma yatal ta c'a chewe ari' chi neya' jalal chake ja c'ol ewq'uin ja
nkatzukbej ki'?
12 Ja wi c'o quek'a' jule' chic chewe chi neya' jalal chique ja nquitzukbej
qui' pior c'a chake ajoj. Pro masqui c'o kak'a' chewe pro ni mta wi' kac'utuj
ta chewe ja tok c'o rjawaxic chake. Pro ja kabanon, kacoch'on kawach chipan
nojelal. Ja chake ajoj más na utz nkacoch' nojelal chwach ja xta rmal tzuku
ri'il xtiwinakar ta jun problema in rmal ta c'ari' ja problema maquita xtibe
más pa nim rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo.
13 Pro jun chic nbij chewe ri' ¿la ma ewotak ta c'a chi ja raj Israel ja
nesamaj chipan ja nimlaj templo eje'e' nquetzuk qui' tre ja sacrificio je'e ja
noc chipan ja templo ja ntzujux chwach ja Dios? Cani' chique sacerdote ja
necojo sacrificio parwi' ja raltar eje'e' c'o jalal ja sacrificio nyataj chique ja
nquitzukbej qui'.
14 In queri' c'a chakaja' ja rbin can ja kajaw Jesucristo chake ja nkaya' rbixic
ja utzlaj tzij ja rc'amonto. Como arja' xbij chi ja neyo' rbixic ja utzlaj tzij jari'
mismo samaj nquitzukbej qui'.
15 Pro masqui c'o nuk'a' tre nojelal ja xinbij chewe ri' pro ni ma nc'utun ta
wi' chewe ja ntzukbej wi' in masqui nnataj chewe chipan awa' jun carta ri'
pro ma ja ta nwajo' chewe chi neya' chic chwe. Como anin kas ninquicoti
nbij chique ja winak chi matinc'utuj ja c'o nuk'a' tre ja ntzukbej wi', jari'
wq'uin anin c'o wi' in más na utz ja nincami chwach ja xtiwasax chwe awa'
jun nimlaj quicotemal ri'.
16 Pro ma wq'uin ta anin c'o wi' ja tok nya' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo,
jari' ni chi nukul wi' c'o wi' wi nwajo' owi mani, in tok nya' rbixic jari' ni
majun nak ta xtinbij ta chique winak ja xtinya' ta jutz'it nuk'ij rmal. Ja c'a
wi matinya' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo jari' congana lawulo' chwe.
17 Como jawa' samaj ri' ma wq'uin ta anin c'o wi' wi nban owi matinban pro
puersa nban na como ya'on chi nukul rmal ja Dios. Ja wixta xa jun samaj ja
xa tzujun chwe jari' c'o ta c'a nuk'ij ntoj ari'.
18 Pro jawa' samaj ri' c'oli ja rtojbalil jari' ja nimlaj quicotemal nna' kaj
rumac ja ni majun pwok nc'am chique winak ja tok nya' rbixic ja utzlaj tzij
xin Jesucristo chique. Masqui c'o nuk'a' tre chi nc'utuj ja ntzukbej wi' tok
nya' rbixic ja utzlaj tzij pro ni matinc'utuj wi'.
19 Queri' c'a nbanon como ja kas ngana anin congana ta winak
xquenuch'ec chi nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Masqui in libre
pa quek'a' ja winak xa nak ta chi winakil pro nuyon njachon wi' pa quek'a'
pro ni pa quek'a' canojelal utzc'a chi e q'uiy xquenuch'ec chique.
20 Ja tok xinq'ueje' chiquicojol ja wach tak aj Israel ma xenuban ta des-
preciar pro ja nqueban eje'e' queri' xinban anin cuq'uin chakaja' utzc'a chi
nenuch'ec. Ja c'a tok xinq'ueje' chiquicojol ja rec'o pa ruk'a' ja ley xin Dios ja
tz'ibtal can rmal ja Moisés ma xenuban ta despreciar pro ja nqueban eje'e'
queri' xinban anin cuq'uin chakaja' masqui ma inc'o chi ta pa ruk'a' ja ley.
Queri' xinban utzc'a chi nenuch'ec.
21 Ja c'a tok xinq'ueje' chiquicojol ja winak ja ma cotak ta ja ley xin Dios
ma xenuban ta despreciar pro ja nqueban eje'e' queri' xinban anin cuq'uin
chakaja'. Pro matibij tzij ari' chi ni mta wi' ley xinnimaj xinmestaj ta ja Dios,
ma queri' ta, como inc'o pa ruk'a' ja ley xin Cristo. Queri' c'a xinban ja cani'
nqueban eje'e' utzc'a chi nenuch'ec.
22 Ja c'a tok xinq'ueje' chiquicojol ja ma cow ta quewi' canma ma xenuban
ta despreciar pro ja nqueban eje'e' queri' xinban anin cuq'uin chakaja' utzc'a
chi nenuch'ec. Queri' c'a nbanon chique canojel ja winak xa nak ta chi

winakil, ma xenuban ta despreciar pro ja nqueban eje'e' queri' xinban anin
cuq'uin chakaja'. Xa nak ta rjawaxic chi nban chiquicojol ja winak chi
quito'ic ni ja wi' nbanon utzc'a chi ec'oli chique nquewil ja totajem xin Dios
mwal.
23 Ja kas ngana anin xtibe ta más pa nim rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo
chewi' tok nmajon rbanic nojel awa' samaj ri'. Queri' nbanon utzc'a chi
anin jun xquinquicot chipan ja rutzil ja rc'amonto ja utzlaj tzij xin Jesucristo
chake.
24 Jun ejemplo nya' chewe ri'. Jule' deportista tok nquepaj qui' tre jun
c'amc'oj anim ixix bien ewotak chi xa jun chique nch'ecowi ja premio
masqui canojel nquic'amc'a' canim. In queri' ta c'a neban ixix chakaja',
congana tetija' ek'ij chi rch'aquic ja premio xin Dios.
25 Mta jun deportista ja maquita nucoj ri' ruyon pa ch'a'oj chi rcoch'ic
nojelal ja tok ntijoj pon ri' tre ja tz'anem. Queri' nqueban ja deportista utzc'a
chi eje'e' nech'ocmaji ja tok c'o jun tz'anem nbani pro ja premio nquech'ec
jari' xa c'o q'uisic trij. Pro ja premio ja xtikach'ec ajoj jari' ni mta wi' q'uisic
trij.
26 Rmalc'ari' tok congana ncojon wi' pa ch'a'oj chi rch'aquic ja premio xin
Dios in mta ari' ja maquita ntz'elwachin pon ja bar xquinekaj wi'.
27 Congana cow nchapon kaj wi' nuyon, matinya' lugar tre ja ncuerpo
xquinruban ta mandar nak c'o rgana nuban pro ja nbanon, anin ninbano
mandar rxin. Congana lawulo' ari' ja wi anin nya' rbixic chique jule' chic
nak rjawaxic chi nqueban chi rch'aquic ja premio pro wi matinch'ec anin.

10

1 Queri' nbij chewe wach'alal como bien turkaj chewe nak queban ja kati't
kamama' ojer ja tok xe'elto pan Egipto. Mta jun chique ja maquita chajixi
maquita waraxi chuxe' ja sutz' ja takto rmal ja Dios chi cuc'axic. Xek'ax
chipan ja mar in xeto'i pro ni canojelal.
2 Quejach qui' pa ruk'a' ja Moisés pro ni canojelal chi arja' nuc'an quixin,
jari' queban cani' xeban bautizar chipan ja sutz' in chipan ja mar chakaja'.
3 Quetij ja way xin Dios pro ni canojelal in xa jun rwach quetij.
4 Quetij ja ya' xin Dios pro ni canojelal in xa jun rwach quetij chakaja'.
Como c'oli ya' quetij ja pan abaj xelto wi' in ja rabaj jari' retal chi ja Cristo
ni tran wi' chiquij ja tok xek'ax pa tak lugar je'e.
5 Pro masqui yataj chique canojelal chi quetz'at ja nimak tak milagro ja
c'a xinbij kaj chewe ri' pro xa e jun ca'i' chique ja ma xpi ta ryewal ja Dios
chiquij. Queri' nbij chewe como xa e jun ca'i' chique ja ma xq'ueje' can ta
quibakil chipan ja lugar ja chakijlaj ulew.
6 Ja c'a camic wach'alal nojel awa' ja bantaj chique ja c'a xinbij kaj chewe ri'
jari' ocnak jun ejemplo chake, nokrxibej utzc'a chi matikayarij ajoj ja banoj
itzelal ja cani' queban eje'e'.
7 Maxta c'o rachbal jun winak owi rachbal jun nakun xteya' ta ruk'ij
ja cani' queban jule' chique. Como eje'e' c'o jun nmak'ij quec'ul ya'bal
ruk'ij rachbal jun wacax cani' tz'ibtal can quewari': —Ja winak xetz'abe'e
in quemaj rbanic jun nimlaj wa'im. Xeyictaji in quemaj rbanic jun itzel
tz'anem. Jari' quic'ulbej ruk'ij ja rachbal wacax, ne'e.
8 Maxta komacun cuq'uin ixoki' ja cani' queban jule' chique. Como xuban
jutij ec'oli chique queban ja il mac cuq'uin ixoki' in e veintitrés mil ja xecam
rmal pro jari' mismo k'ij xecami.
9 In jun chic, maxta kas k'alawachili tikamaj rc'ambajaxic jani' rpaciencia
ja kajaw Dios xtikaban ta ja ma utz ta xtikabij ta chi mta nuban chake ja cani'
queban jule' chique. Como xuban jutij ec'oli chique xeti' cumal cumatz in

xecami pro rumac ja xajutij quimajon rc'ambajaxic rpaciencia ja kajaw Dios
tok ban queri' chique.
10 In jun chic, maxta temaj wixwotem xtech'a' ta tre ja Dios ja nuban chewe
ja cani' queban jule' chique eje'e'. Como xuban jutij ec'oli chique peti jun
banol camíc xe'urcamsaj pro rumac ja wixwotem nqueban ja tok ban queri'
chique.
11 Nojel awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri' bantaji chijujunal utzc'a chi noc
ejemplo chique ja winak chi nerxibej in tz'ibtal can utzc'a chi noc jun
paxbanem chake ajoj ja rokc'o chipan ja q'uisbal rxin nojel ja tiempo ja
chominto je'e rmal ja Dios.
12 Rmalc'ari' nbij chewe, ja wi congana cow ixpa'li nena' kaj kas tebana'
cuenta, matzij quixkaj ixix chakaja'.
13 Ja c'a rixix mta jun prueba ewilon chipan ja rec'aslemal ja maquita ec'oli
winak ek'axnak chic chipan. Ja c'a Dios arja' matuya' lugar tre chi npi jun
prueba chewij ja maquita nixcowini necoch' como arja' ni nuban wi' cumplir
ja rtzujun chake. Ja c'a wi xquixrc'ambajaj chipan jun prueba pro nuya' na
chewe chakaja' nak nc'atzin chewe chi neto' ewi' chipan utzc'a chi nixcowini
necoch'.
14 Rmalc'ari' chak'laj wach'alal ja tok nbij chewe, majutij teya' ruk'ij
rachbal jun winak owi rachbal jun nakun.
15 Ixix c'ol ena'oj, bien c'a tech'obo' rij rwach ja xtinbij chewe ri'.
16 Ja tok nkanataj rcamic ja Cristo c'o jun vaso vino nkamaltioxij tre ja Dios
in nkatij. Ja tok nkatij ¿la ma jun ta c'ari' nkaban ruq'uin ja Cristo nech'ob
ixix? como ja vino jari' rquiq'uel. In chakaja' c'oli ja caxlanway nkawech' in
nkatij. Ja tok nkatij ¿la ma jun ta c'ari' nkaban ruq'uin ja Cristo nech'ob ixix
chakaja'? como ja caxlanway jari' rcuerpo.
17 Como xa jun mismo caxlanway ja nkatij rmalc'ari' tok xa jun cuerpo ka-
banon masqui ok q'uiy. Queri' rbanic como kanojel xa jun mismo caxlanway
ja nkatij.
18 In tewasaj ena'oj trij chakaja' ja nqueban ja tinamit Israel, eje'e' tok
nqueti' ja sacrificio je'e ja ntzujux parwi' ja raltar ¿la ma jun ta c'ari' nqueban
ruq'uin ja Dios ja rajaw ja raltar nech'ob ixix?
19 Camic maxla ec'oli chewe quewa' quimajon rch'obic ri': —Pro ¿nak c'a
rbanic ja nbij chic ja Pablo le', la c'ol ek rc'aslemal ja rachbal jun winak
owi rachbal jun nakun? In chakaja' ja ti'ij ja noc sacrificio chwach rachbal
jun winak owi chwach rachbal jun nakun ¿la c'ol ek rc'amonto, la junwi' na
chwach xa nak ta chi ti'ijal? maxla neche' kaj.
20 Pro ma ja ta nbij chewe. Ja nbij chewe quewa' rbanic ri', ja winak ja ma
cotak ta rwach ja Dios eje'e' tok c'o je'e sacrificio nquitzujuj chwach rachbal
jun winak owi chwach rachbal jun nakun jari' chique demonio nquitzujuj
wi' in ma tre ta ja Dios. Ja c'a rixix ni majun ngana xta jun xteban ta cuq'uin
demonio.
21 Ni majun moda xtetij ta ja vino rxin ja kajaw Jesucristo xteban ta jun
ruq'uin in xtetij chi ta c'a ja vino quixin demonio xteban chi ta jun cuq'uin.
Ni majun moda xtetij ta ja c'o chwach ja mesa rxin ja kajaw Jesucristo in xtetij
chi ta c'a ja c'o chwach ja mesa quixin demonio.
22 Owi ¿la utz on nech'ob ixix ja xta jun xtikaban cuq'uin demonio in
xtiyictaj ryewal ja kajaw Jesucristo chakij rmal? ¿La más ta c'a kachok'ak'
ajoj chwach arja' chi xkoch'ojin ta ruq'uin chewi'?

* * * * * * * * * *

23 Ni katzij wi' chi c'o nuk'a' tre nojelal pro xarwari' wi pa tak rubey ncoj
wi' como c'o je'e ja mta utzil r'camonto. C'o nuk'a' tre nojelal pro c'o je'e ja

mta q'uiyem rc'amonto chake chibil tak ki' tre ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo.

24 Maxta c'o jun chewe xta ja' nuch'ob ja c'o rc'amonto tre arja' ruyon pro ja nuban, tich'obo' c'a ja c'o rc'amonto chique ja jule' chic rachbil.

25 Ja c'a tre ti'ij ja nc'ayix pa c'aybal wi newajo' neti' teti'a', mta nuban wi neti' xa nak ta chi ti'ijal pro xarwari' maxta tec'waxaj razón wi ocnak sacrificio ja ti'ij chwach rachbal jun winak owi rachbal jun nakun, maxta quewa' tech'ob kaj ri': —Maxla xajan nti'i jawa' ti'ij ri', maxta quixche' kaj.

26 Utz ja wi neti' como rxin ja kajaw Dios ja rwach'ulew in rxin arja' chakaja' nojelal ja c'o chwach ja rwach'ulew.

27 Ja c'a tre jun winak ja ma rotak ta rwach ja Dios wi nixruban invitar chi nixewa' ruq'uin in wi c'ol egana nixbe jix. Ja c'a tok emajon wa'im ruq'uin utz wi neti' xa nak ta nucoj chewach, mta nuban pro xarwari' ja tok nucoj chewach maxta tec'waxaj razón wi ocnak sacrificio chwach rachbal jun winak owi chwach rachbal jun nakun, maxta quewa' tech'ob kaj pa tak ewanma ri': —Maxla xajan nti'i jawa' wari', maxta quixche' kaj.

28 Pro wi chaka jalal c'o jun nbin chewe: —Jala' nati' le' ocnak sacrificio chwach rachbal jun winak, wi ne' chewe, mejor ma teti' ta c'a. Como ja ranma arja' nbini chi xajan wi neti' xa chewi' tok nbij anin chewe chi ma teti' ta. Como ja rwach'ulew rxin ja kajaw Dios in rxin arja' chakaja' nojel ja c'o chwach ja rwach'ulew.

29 Pro xc'a rumac ja nbij ja ranma arja' tok anin nbij chewe chi mateti' in ma rumac ta ja nbij ja rewanma ixix. Queri' nbij chewe como ni ma xajan ta wi' wi nkati', libre ja kanma in ma rubey ta c'o ta jun xtibij ta chake chi xajan.

30 Ja c'a wi nkamaltioxij tre ja Dios ja nkati' ma rubey ta c'ari' ja xta itzel nbix chake tok nkati' como nkamaltioxij tre.

31 Queri' c'a rbanic wach'alal, ja tok c'oli wa'im neban owi xa nak ta ja neban xarwari' c'o ta rc'amonto tre ja xtiyabex ruk'ij ja Dios rmal.

32 Maxta c'oli teban ja xta ofensa rc'amonto chique winak, nixtac'a chique ta ja ma e kach'alal ta chi aj Israel chi ma aj Israel ta in nixtac'a chique ta chakaja' ja kach tak ralc'wal Dios.

33 Cani' nbanon anin chique winak xa nak ta chi winakil, ni mta wi' nban chiquewach ja xa ofensa rc'amonto chique. Ma ja ta nch'ob ja xa ruyon chwe anin c'oli rc'amonto pro ja c'oli rc'amonto chique ja jule' chic jari' nmajon rch'obic utzc'a chi eje'e' nquewil ja totajem xin Dios.

11

1 Ja cani' nbanon anin chique winak wach'alal queri' ta c'a neban ixix chique chakaja', tec'ama' ja rejemplo wxin como anin chakaja' nc'amon ja rejemplo rxin ja Cristo.

* * * * * * * * * *

2 Ja c'a camic wach'alal, anin congana ninquicot chewij ja ni ninurkaj wi' chewe ja tok c'oli xa nak ta ja neban, ninquicot chewij rmal ja remajon rnimaxic ja tijonem ja nya'on can chewe.

3 Pro c'oli nwajo' nch'ob chewach ri', ja cajaw canojel ja rachi'i' jari' ja Cristo, ja rajaw ja rixok jari' ja rachi in ja rajaw ja Cristo jari' ja Dios.

4 Jun achi tok arja' rmajon banoj oración owi rmajon rya'ic rbixic ja k'alasan chwach rmal ja Dios in wi c'oli ja rbotzben rwi' jari' xa ruq'uix ja rajaw nuya'.

5 Ja c'a tre jun ixok tok arja' rmajon banoj oración owi rmajon rya'ic rbixic ja k'alasan chwach rmal ja Dios in wi mta rbotzben rwi' jari' xa ruq'uix ja

rajaw nuya'. Ja wi queri' nuban ja rixok jari' junan ruq'uin ja cani' nsocaxel
ja rsamal rwi' pro ni nojelal.
6 Queri' nbij chewe como ja rixok wi mta rgana nubotz rwi' mejor tikupijel
c'a ja rsamal rwi'. Nowi xa q'uixbal tre jun ixok wi nkupixel ja rsamal rwi'
owi nsocaxel chi nojelal mejor ja nuban tibotzo' c'a rwi'.
7 Ja c'a rachi ma rubey ta ja wi nubotz rwi' como arja' imagen rxin Dios in
ruq'uin arja' natz'at wi' chi congana nim ruk'ij ja Dios. Pro ja rixok ruq'uin
arja' natz'at wi' chi congana nim ruk'ij ja rachi.
8 Queri' nbij chewe como ja tok kas tz'ucarsaxi ja nabey achi ma ruq'uin ta
ixok pi wi' pro ja tok kas tz'ucarsaxi ja rixok ruq'uin achi pi wi'.
9 In jun chic, ja rachi ma rmal ta ja rixok tok tz'ucarsaxi, ja tok tz'ucarsaxi
ja rixok jari' rmal ja rachi tok tz'ucarsaxi.
10 Rmalc'ari' tok nbij chewe chi jun ixok arja' yatal trij chi nubotz rwi' como
jari' retal chi c'o rajaw pa'l trij. Ja tok nubotz rwi' jari' utz nquetz'at ja ángel.
11 Pro ja kaniman ja kajaw Jesucristo xa ok junan chi achi chi ixok chake.
Ja rachi nc'atzin ixok tre in ja rixok nc'atzin achi tre.
12 Queri' nbij chewe como ja tok tz'ucarsaxi ja nabey ixok ruq'uin achi pi
wi' in ja c'a camic tok nokalaxi ja rok achi'i' ruq'uin ixok nokpi wi'. Xarwari'
ni majun ja maquita ruq'uin Dios npi wi'.
13 Tech'obo' kaj chi utz eyon, jun ixok ¿la yatal trij nech'ob ixix chi nuban
oración ruq'uin ja Dios ja wi ma rbotzon ta rwi'?
14 Ixix bien ewotak chi jun achi ni rxin wi' chi ma nimak ta ja rsamal rwi'
nowi nuya' lugar tre chi nimak neli cani' jun ixok jari' xa q'uixbal tre.
15 Pro jun ixok ni rxin wi' chi nimak ja rsamal rwi' jari' cani' jun adorno
rwekben ri'. Como arja' yatajnak tre chi nimak ja rsamal rwi' ocnak botzbal
rwi'.
16 Ja c'a wi c'o jun chewe ja ma conforme ta ruq'uin ja c'a xinbij kaj chewe
ri', wi solo nuch'a', tirotakij c'a chi ja wachbil xa junan nkach'ob cuq'uin
trewa' wari' in queri' nkach'ob cuq'uin ja jule' chic iglesia chakaja' xa bar
ta tri' nquemol wi' qui' pa rubi' ja Dios.

* * * * * * * * * *

17 Pro anin maquinquicot chewij ja xtinbij chic chewe ri' wach'alal como
ja tok nemol ewi' mta q'uiyem rc'amonto tre ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo pro ja moloj ri'il neban, na xa más na lawulo' nixel rmal.
18 Como ec'oli nebin chwe chi ma jun ta neban ja tok nemol ewi' chi
rnataxic ja Jesucristo, jari' xa división ja nixtajini neban. Jari' ja nch'a' chewe
nabey. Anin matinnimaj nojel ja rewil nbixi pro can nnimaj ja bin chwe chi
ma jun ta ebanon.
19 Nnimaj como c'o je'e división nbantaj na checojol utzc'a chi
nixc'ambajaxi utzc'a chi bien nk'alajin na echinatak chewe ja kas katzij
chi ncajo' ja Dios.
20 Ja c'a tok nixekaj chipan ja lugar ja bar nemol wi' ewi' chi rbanic ja cena
rxin ja kajaw Jesucristo ¿la katzij c'a chi rxin arja' ja cena neban nech'ob ixix?
Jari' ma rxin ta ja neban.
21 Queri' nbij chewe como ja tok nerila' ja hora xin wa'im nemajla' rtijic
eyon ja rewxin chejujunal, matewaybej na ewi' in tok nq'uiswani ec'oli tak
meba'i' chewe mta quixin neya', ni nk'ak'an wi' quepan in ec'oli chewe xa
nek'abari.
22 Ja c'a wi xa queri' neban ¿nak tre tok ma pa tak ewochoch ta nixwa' wi'?
¿La mta la'an ewochoch chewi'? Owi maxla xa itzel chic ne'etz'at ja kach'alal
ja re tinamit xin Dios tok neban queri', maxla xa egana neban chique ja tak

meba'i' cani' ma ec'o ta. Ja camic ¿nak nbij chewe nech'ob ixix, la ninquicot chewij ja neban queri'? Jari' ma can ta.

23 Queri' nbij chewe wach'alal como ma queri' ta neban tre ja cani' xinc'ut chewach. Como ja k'alasax chinwach anin rmal ja kajaw Jesús jari' ja xinc'ut chic chewach ixix in quewa' rbanic ri'. Ja kajaw Jesús jari' ak'a' tok xajalal maja'n tijach pa quek'a' ja winak ja xetzelan rxin, arja' xuc'am ja caxlanway in xmaltioxij tre ja Dios.

24 C'ac'ari' xuwech' ja caxlanway in quewa' xbij chique ja rapóstol ri': —Jawa' caxlanway ja xinwech' ri' jawa' ncuerpo anin como ja xtiban tre ja ncuerpo cani' nwech'i, nincamsax na pan ecuenta. Camic tec'ama' in tetija' in nijawawa' xtenatbej wxin, ne'e.

25 Queri' xuban chic tre ja jun vaso vino chakaja', ja tok colbetaji wa'im rmal xuc'am in quewa' xbij chic chique ri': —Ja vino ja c'o chipan ja vaso ri' jawa' nquiq'uel ocnak rseguro ja c'ac'a chominem ja rchomin ja Dios. Ja tok xtetij xa nak ta chi tiempo'al xtetij wi' je'e nijawawa' xtenatbej wxin chakaja', ne'e.

26 Queri' c'a ja kas mero rbanic, jawa' caxlanway ri' rachbil ja riya'l uva tok xtetij xa nak ta chi tiempo'al xtetij wi' je'e jari' cani' neya' rbixic ja rcamic ja kajaw Jesucristo in c'a tokori' netanba' rtijic ja tok xtipi chic jutij.

27 Rmalc'ari' nbij chewe, xa nak ta xtitijowi ja caxlanway, xa nak ta xtitijowi ja vino ja nkanatbej rcamic ja kajaw Jesucristo in wi xa ma ch'obol ta nuban tre rtijic jari' xajan ja nuban, xa itzel nuban tre rcuerpo ja kajaw Jesucristo rachbil rquiq'uel.

28 Pro mejor ja neban, tec'ambajaj kaj ja rewanma eyon jani' ebanon chejujunal, c'a tokoc'ari' utz netij ja caxlanway rachbil ja vino.

29 Queri' nbij chewe como xa nak ta xtitijowi jawa' caxlanway ri' rachbil ja vino in wi xa ma ch'obol ta nuban tre rtijic jari' xa castigo xin Dios nsiq'uij trij, xa matich'obtaj rmal nak ja kas mero rbanic ja cuerpo rxin ja kajaw Jesucristo.

30 Como xa ma ch'obol ta neban tre rtijic ja cena rxin ja kajaw Jesucristo xa chewi' tok e q'uiy chewe ja ma kas ta c'o quichok'ak', xa e yawa'i' in xa chewi' chakaja' tok e q'uiy chewe ja xecami.

31 Pro ja c'a wi ajoj mismo nkac'ambajaj kaj ja kanma kayon in wi nkachomij ja ma utz ta kabanon jari' mta ja castigo xin Dios xtipi ta chakij.

32 Pro ja tok c'oli ja castigo xin Dios npi chakij jari' katijoxic nbani utzc'a chi makotakel chijutij chipan ja nimlaj rpokonal ja bar xquetakel wi' ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x.

33 Queri' c'a rbanic wach'alal in rmalari' tok nbij chewe, ja tok nemol ewi' chi rbanic ja wa'im tewaybej na ewi', junan ta nixoqui pa wa'im.

34 Ja c'a wi c'o jun chewe congana nk'ak'an rupan in matucoch' mejor tiwa'el pa rochoch. Quirtari' neban jutz'it utzc'a chi mta castigo xin Dios nesiq'uij chewij ja tok nemol ewi'. Ja c'a tre ja jule' chic razón ja xec'waxaj chwe c'a tokori' xtinchomij ja tok xquinekaj ewq'uin.

12

1 Ja c'a camic wach'alal noktzijon jurata ewq'uin tre ja nkacochij je'e tre ja rEspíritu Santo chi nokcowini nkabanbej ja samaj xin Dios, mta ngana ja maquita nch'obtaj emwal nak rbanic.

2 Ixix bien ewotak chi ja nabey chaka bar ta tri' xixc'amarel wi' chipan jule' tijonem ja ma tijonem xin Dios ta, xa cachbal winak xa rachbal nakun je'e xeya' quek'ij. Xeya' quek'ij pro nixtac'a netzijon ta jutz'it.

3 Rmalc'ari' ja tok anin nch'ob na chewach camic nak rbanic ja rEspíritu
Santo. Ja tok c'o jun winak rmajon tzij xa nak ta chi winakil ja wi Espíritu
Santo uc'ayon rxin chi rbixic ja tzij arja' mta moda itzel ta xtitzijon ta tre ja
Jesús. In chakaja' ni majun winak xticowin ta xtibij ta tre ja Jesús chi arja'
rajaw nojelal, xtiche' ta tre, ja wi maquita c'oli ja rEspíritu Santo uc'ayon rxin
chi rbixic.
4 Pro q'uiy rwach ja nkacochij je'e tre ja rEspíritu Santo chi nokcowini
nkabanbej ja samaj xin Dios pro xarwari' xa jun mismo Espíritu Santo nsipan
chake chi nojelal.
5 In q'uiy rwach chakaja' ja samaj xin Dios pro xa jun mismo kajaw
Jesucristo ja ncojo kaxin chi rbanic ja samaj.
6 In q'uiy rwach chakaja' ja poder nkacoj chi rbanic ja samaj xin Dios pro
xa jun mismo Dios ja nyo' chake ja poder kanojelal xa nak ta chi poderal.
7 Pro c'oli nyataj chake rmal ja rEspíritu Santo chikajujunal chi nokcowini
nkak'alasbej ja samaj ja nuban ja rEspíritu Santo chikacojol. Pro jari' nyataj
chake utzc'a chi nkatobej ki' chibil tak ki'.
8 Queri' c'a rbanic como ec'o jule' chake ja nyataj chique rmal ja rEspíritu
Santo chi necowini nqueya' rbixic jani' rna'oj ja Dios. In ec'o c'a jule' chic ja
nyataj chique chi necowini nqueya' jun tijonem ja nc'u̱t chiquewach rmal ja
mismo Espíritu Santo.
9 In ec'o na jule' chic ja nyataj chique rmal ja mismo Espíritu Santo chi
congana nim ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios. Ec'o na jule' chic ja nyataj
chique rmal ja mismo Espíritu Santo chi necowini nequitzursaj winak tre
yobilal je'e.
10 Ec'o na jule' chic ja nyataj chique chi necowini nqueban milagro, in
jule' chic nyataj chique chi c'o je'e nk'alasax chiquewach rmal ja Dios chi
nqueya' rbixic, in jule' chic ja nyataj chique chi necowini nquech'ob nak
chi espiritu'al c'ayon quixin ja winak tok netzijoni, la Espíritu Santo owi ma
Espíritu Santo ta. Ec'o na jule' chic ja nyataj chique chi necowini netzijon
chipan jule' tzobal masqui ma cotakin ta ja tzobal in jule' chic ja nyataj
chique chi necowini nquik'axaj ja tzij ja nbix chipan ja jule' chic tzobal.
11 Pro xarwari', xa jun mismo Espíritu Santo ja nyo' chake nojel awa' samaj
xin Dios ja c'a xinbij kaj chewe ri', arja' nuya' kasamaj chikajujunal ja c'o
rgana nuya' chake.

* * * * * * * * * *

12 Cani' rbanic ja racuerpo q'uiy rwach rc'an como c'o ruk'a', c'o rkan, c'o
parwach pro xa jun cuerpo rbanon. Nojel ja rc'an ja racuerpo masqui q'uiy
rwach pro xa jun cuerpo rbanon. In queri' c'a rbanic ja Cristo chakaja',
masqui ok q'uiy ja yukul kac'u'x ruq'uin pro xa jun kabanon ruq'uin.
13 Queri' nbij chewe como xa jun mismo Espíritu Santo xokbanbex bautizar
kanojelal, xa jun cuerpo ban chake chi ok aj Israel chi ma ok aj Israel ta, chi
ok esclavo chi ok libre, xa jun mismo Espíritu Santo ja xoc pa tak kanma chi
nimlaj kanojelal.
14 Queri' rbanic como jun cuerpo ma jun miembro ta rc'an, q'uiy rwach ja
rc'an.
15 Tac'a ja rawakan xtibij ta chawe: —Anin como ma yatajnak ta chwe
chi inocnak ta k'abaj chewi' tok ni majun ngana xtinban ta jun ruq'uin
ja racuerpo, xtiche' ta chawe, masqui queri' nbij pro ni jun wi' rbanon ja
rawakan ruq'uin ja racuerpo.
16 In chakaja' ja rawxquin xtibij ta chawe: —Anin como ma yatajnak ta
chwe chi inocnak ta pawachaj chewi' tok ni majun ngana xtinban ta jun

ruq'uin ja racuerpo, xtiche' ta chawe, masqui queri' nbij pro ni jun wi'
rbanon ja rawxquin ruq'uin ja racuerpo.
17 Ja racuerpo wixta pawachaj chi jun jari' maticowin c'a nc'axaj ari' ja
nbixi, o wixta xquinaj chi jun jari' maticowin c'a nuna' rxula' nakun ari'
chakaja'.
18 Pro ja kas mero rbanic ja kacuerpo, ja Dios arja' chomini bar xucoj wi' ja
kak'a', bar xucoj wi' ja kakan rachbil ja jule' chic miembro rxin ja kacuerpo,
arja' cha'owi bar xucoj wi' chijujunal.
19 Ja racuerpo wixta pawachaj chi jun jari' ma cuerpo ta c'ari'.
20 Pro ja kas mero rbanic, q'uiy miembro rc'an ja racuerpo pro xa ni jun
cuerpo wi' rbanon.
21 Ja panawach mta moda xtibij ta tre ja rak'a': —Atat ni majun asamaj
chwe, xtiche' ta tre. In chakaja' ja rawí' mta moda xtibij ta tre ja rawakan:
—Atat ni majun asamaj chwe, xtiche' ta tre chakaja'.
22 Pro ja kas mero rbanic, c'o na jule' miembro rxin ja kacuerpo ja ma kas
ta c'o rchok'ak' nokche' tre, pro congana nc'atzin tre ja kacuerpo.
23 In c'o na jule' miembro rxin ja kacuerpo ja ma nimak ta ruk'ij chwach
ja kapalaj owi pakawach ja nkach'ob ajoj pro jari' miembro lok' nkana' in
nkawek. In jule' chic ja ni ma yatal ta wi' tre ja maquita nweki pro jari' más
chi na nkaban cuenta.
24 Jari' más chi na nkaya' pa cuenta chwach ja jule' chic ja ma rjawaxic ta
tre chi nweki. Pro ja Dios arja' bien rbanon rbanic ja kacuerpo, bien rchomin
utzc'a chi más chi na lok' xtina'i ja jule' miembro ja ma kas ta nimak ruk'ij
ntz'ati.
25 Queri' rbanon utzc'a chi ja kacuerpo mta división nuban pro ja c'a
nuban, ja kak'a' rachbil kakan rachbil ja jule' chic miembro rxin ja kacuerpo
xa jun nuban in lok' nuna' ri' chibil tak ri'.
26 Queri' c'a rbanic, tok c'o jun miembro rxin ja kacuerpo nti'oni nti'on
c'ari' chi jun ja kacuerpo, ja c'a tok c'o jun miembro rxin ja kacuerpo nya̱'
ruk'ij nquicot c'ari' chi jun ja kacuerpo chakaja'.
27 Ja c'a rixix ix cuerpo rxin ja Cristo, ix miembro chejujunal rxin ja
rcuerpo.
28 Ja Dios arja' q'uiy rwach ja samaj xuya' chake ja nkamol ki' pa rubi' ja
Cristo. Nabey xerucha' ja xe'oc apóstol, pa rucab xerucha' ja xe'oc profeta,
pa rox xerucha' ja xe'oc maestro. C'ac'ari' xerucha' ja xe'oc banol milagro,
c'ac'ari' xuya' quisamaj jule' chic cani' chique ja nequitzursaj yawa'i' in
chique ja nequeto' ja c'o rjawaxic chique in chique ja ne'uc'an quixin ja
kach'alal in chique ja netzijon chipan jule' tzobal ja ma cotakin ta.
29 Ma canojel ta e'ocnak ta apóstol, ma canojel ta e'ocnak ta profeta, ma
canojel ta e'ocnak ta maestro, ma canojel ta e'ocnak ta banol milagro.
30 Ma canojel ta yatajnak ta chique chi nequitzursaj yawa'i', ma canojel ta
yatajnak ta chique chi netzijon chipan jule' tzobal, ma canojel ta yatajnak ta
chique chi nquik'axaj ja tzij ja nbix chipan ja jule' tzobal.
31 Pro ja samaj ja c'o más q'uiyem rc'amonto tre quic'aslemal ja kach'alal
ni ta ja wari' netij ek'ij chi rcochixic. Xarwari' c'o jun bey nch'ob chewach
camic ri' pro jun bey ja congana nim ruk'ij, mchita jun bey nk'i'o ta rxin, jari'
bey awc'an ja tok c'oli ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pan ac'aslemal.

13

1 Anin wixta ni ta majun tzobal ja maquita nincowini nintzijon chipan, wi
tzobal quixin winak owi tzobal quixin ángel chakaja' pro wi mta ja rajoben

ri'il xin Dios nsamaji pa nc'aslemal jari' xa junan ninel ruq'uin jun ch'ich' tok nk'omaxi ja xa mta rc'amonto rukul nc'axaxi.

2 In jun chic, wixta yatajnak chwe chi inocnak jun profeta pro jun profeta ja ni ta majun ja maquita k'alasan chwach ja wawan chiquewach winak rmal ja Dios, jun profeta ja ni ta majun ja maquita rotak pro wi mta ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pa nc'aslemal jari' ni majun inocnak wi'. Ja wixta majun falta tre ja yukulbal nuc'u'x ruq'uin ja Dios in rmaltari' xtinbij ta tre jun jayu' chi nk'ax cha jun lugar chic in xquinrnimaj ta pro wi mta ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pa nc'aslemal jari' ni majun inocnak wi' chakaja'.

3 In jun chic, masqui xtinjach ta ja meba'il ja c'o wq'uin chique ja tak meba'i' chi nquitzukbej qui', pro ni nojelal, pro wi mta ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pa nc'aslemal jari' ni majun nak ta rc'amonto chwe. Masqui xtinya' ta wi' pa camíc chi xtiporox ta ja ncuerpo pro wi mta ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pa nc'aslemal jari' ni majun nak ta rc'amonto chwe chakaja'.

4 Ja c'a tok c'oli ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pan ac'aslemal jari' c'ayew chi npit awayewal chiquij winak pro ja naban chique, solo utzil. Ja tok c'oli ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pan ac'aslemal jari' mta moda xtiquiakir ta ja rawanma chiquij winak in nixtac'a xtaya' ta ak'ij chiquewach in nixtac'a xtana' kaj ta chakaja' chi congana at nim.

5 Ja tok c'oli ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pan ac'aslemal jari' mta moda ja xta nij agana wi' xtaban ta je'e ja xa junwi' xtiquena' winak amwal in nixtac'a xtaban ta ja xa ruyon chawe atat c'oli rc'amonto in nixtac'a chaka c'oli mani xtaban ta awayewal in nixtac'a xtac'ol ta pan awanma chakaja' ja ma utz ta nbạn chawe cumal winak pro jari' namestaj.

6 Ja tok c'oli ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pan ac'aslemal in wi c'o jun winak nkaj pa ril jari' mta moda xcatquicot ta trij pro ja wi nsamaji ja utzlaj tzij xin Jesucristo chipan ja rc'aslemal jari' natquicot trij.

7 Ja tok c'oli ja rajoben ri'il xin Dios nsamaji pan ac'aslemal jari' ni majun nak ta ja maquita nacoch' in ni mta wi' ja maquita yukul ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo in ni mta wi' ja maquita awayben nojelal ja rtzujun chake ja Dios in ni mta wi' chakaja' ja maquita cow natpe'e chwach nojelal xa nak ta npi chawij.

8 Ja rajoben ri'il xin Dios ni mta wi' ja xtoc'o ta ruk'ij. Pro ja yatajnak je'e chake chi nokcowini nkaban jari' xa noc'o ruk'ij, cani' tre ja naya' rbixic ja k'alasan je'e chawach rmal ja Dios in cani' tre ja nattzijon chipan jule' tzobal ja ma awotakin ta in cani' tre ja naya' jun tijonem ja nc'ụt chawach rmal ja rEspíritu Santo.

9 Ja wi nkaya' ja tijonem ja nc'ụt chikawach rmal ja rEspíritu Santo pro xarwari' ni c'o wi' ja ma kotak ta, owi ok profeta xin Dios pro xarwari' ni c'o wi' ja ma k'alasan ta chikawach chakaja'.

10 Xa chewi' tok nbij chewe chi xa noc'o ruk'ij ja samaj ja yatajnak chake, tokori' xtoc'o ruk'ij ja tok xtipi chic jutij ja Jesucristo xturk'alasaj na chikawach nojelal ja maja'n tikotakij pro ni majun ja maquita nurk'alasaj chikawach tri'.

11 Tac'a anin tok c'a in tac'al na, ja cani' netzijoni tak ac'ala' queri' c'a xintzijon anin chakaja'. Ja cani' nquena' kaj ja tak ac'ala' queri' xinna' kaj anin chakaja'. Ja cani' quina'oj tak ac'ala' queri' nna'oj anin tri' chakaja'. Pro jari' xa xoc'o ruk'ij como xinoc achi, q'ueje' can ja cani' rbanic jun tac'al.

12 In queri' c'a chake ajoj camic, c'o je'e ja xin Dios kotak pro xarwari' ma claro ta chikawach nojelal, cani' tre tok natz'at awach chipan jun ch'ich' ja ma bien ta claro natca'y chipan. Pro ja tok xtuc'ul ri' kawach ruq'uin ja Jesucristo jari' ni claro chic chikawach tri'. Ja camic masqui wotak jani' rna'oj ja Dios pro c'a c'o na ja ma kas ta claro chinwach nak rbanic. Pro ja

tok xtipi chic jutij ja Jesucristo jari' ni claro chic chinwach tri' pro ni nojelal, cani' tre ja Dios camic arja' ni bien claro chwach jani' ja nna'oj anin pro ni nojelal.

13 Queri' c'a rbanic wach'alal, c'oli ja ni mta wi' ja xtoc'o ta ruk'ij, jun, ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Dios, in jun chic, ja nkaybej más ja rutzil xin Dios, in jun chic, ja rajoben ri'il xin Dios. Jawa' roxi' ri' ja c'a xinbij kaj chewe jari' ni matoc'o wi' ruk'ij pro ja rajoben ri'il xin Dios jari' ja más na nim ruk'ij tre ja roxi'.

14

1 Ja rajoben ri'il xin Dios ni ta ja wari' nixocla' il tre chi nsamaji pan ec'aslemal in tetija' ek'ij chakaja' chi rcochixic ja samaj ja nyataj je'e chake rmal ja rEspíritu Santo. Pro ja kas nwajo' chewe wach'alal, c'o jun tre ja samaj ja más chi ta na xteyarij, jari' chi nyataj chewe chi nixcowini neya' rbixic chibil tak ewi' ja nk'alasax je'e chewach rmal ja Dios.

2 Ja c'a tok nattzijon chipan jun chic tzobal ja ma awotakin ta jari' ma cuq'uin winak ta nattzijon wi', ruq'uin Dios ja nattzijon wi'. Ma cuq'uin winak ta como ja winak maquecowini nquech'ob ja nabij. Ja nabij, Espíritu Santo uc'ayon awxin chi rbixic pro ja nec'axan awxin xa awatal chiquewach.

3 Pro ja c'a tok naya' rbixic ja k'alasan chawach rmal ja Dios jari' cuq'uin winak nattzijon wi'. Ja nec'axan awxin necowini nquech'ob ja nabij in c'o q'uiyem rc'amonto tre ja quic'aslemal, paxbanem rc'amonto chique in nyukbax quec'u'x rmal.

4 Ja tok nattzijon chipan jun chic tzobal ja ma awotakin ta jari' mta q'uiyem rc'amonto chique ja jule' chic, xa ayon atat natq'uiy kaj rmal pro ja c'a tok naya' rbixic ja k'alasan chawach rmal ja Dios jari' c'o q'uiyem rc'amonto chique ja riglesia.

5 Anin c'o ngana xtiyataj ta chewe ewanojel chi nixcowini nixtzijon ta chipan jule' chic tzobal ja ma ewotakin ta pro ja más chi na ngana xtiyataj chewe ewanojel chi nixcowini neya' ta rbixic ja nk'alasax je'e chewach rmal ja Dios. Más na nim ruk'ij ja naya' rbixic ja nk'alasax je'e chawach rmal ja Dios chwach ja nattzijon chipan jun chic tzobal ja ma awotakin ta. Owi natcowini nak'axaj ja tzij ja nabij chipan ja jun chic tzobal, wi c'o q'uiyem rc'amonto chique ja riglesia jari' más na nim ruk'ij chakaja'.

6 Tac'a anin xquinekaj ta ewq'uin in wi xa chipan jun chic tzobal nintzijon wi' ewq'uin jari' ni majun nak ta rc'amonto chewe. Pro wi c'oli ja k'alasan chinwach rmal ja Dios in wi xtinya' rbixic chewach, owi c'o jun tijonem xin Dios wotakin in nixntijoj tre jari' c'oli rc'amonto chewe.

7 Tac'a jule' nakun chakaja' ja c'o rukul, cani' tre jun guitarra owi' cani' tre jun flauta, pro wixta xa junan ja rukul nc'axaxi ja jujun tak nota rc'an maquita c'a nokcowin ari' nkach'ob nak la chi bixal nban chipan.

8 Tac'a chakaja' jun trompeta xtixulax ta chi quisiq'uixic jule' soldado chi nequibana' ja ch'a'oj pro wi xa ma claro ta ja nbij ja trompeta mta c'a moda ari' ja soldado xtiquichomla' ta qui' chi nequibana' ja ch'a'oj.

9 In queri' c'a chewe ixix chakaja', ja wi noqui ja rewak' chi rbixic jule' tzij ja xa ma claro ta chiquewach ja nec'axan ewxin mta c'a moda ari' xticotakij ta ja nebij chique. Como ja tzij nelto pan echi' xa nq'uis kaj chi queri', matekaj pa quixquin.

10 Jaru' la kas rwach je'e ja tzobal ja ntzijoxi wawe' chwach'ulew in c'o ch'obtajic trij chijujunal.

11 Ja c'a wi matich'obtaj mwal ja tzij ja nbix chwe xc'a junan ari' ruq'uin ja cani' ma kach aj tinamit ta ki' ruq'uin ja ntzijon wq'uin.

12 In queri' c'a chewe ixix chakaja'. Ja c'a camic, como congana newajo'
necochij ja nyataj je'e chake rmal ja rEspíritu Santo chewi' tok nbij chewe,
tetija' ek'ij chi rbanic ja c'o q'uiyem rc'amonpi tre ja quic'aslemal ja kach'alal
ja riglesia, pro ni ta congana xqueq'uiy ta emwal.

13 Rmalc'ari' nbij chewe, ja wi c'o jun chewe ja yatajnak tre chi ncowini
ntzijon chipan jun chic tzobal ja ma rotakin ta tibana' orar, tic'utuj c'a tre
ja Dios chi arja' nuya' tre chakaja' chi ncowini nk'axaj ja tzij nbij utzc'a chi
nch'obtaj cumal ja nec'axan rxin.

14 Quirtac'ari' nuban jutz'it como anin tok wi c'o jun oración nmajon rbanic
chipan jun chic tzobal ja ma wotakin ta jari' nsamaji ja respíritu wxin chi
rbanic ja roración pro matisamaji ja nna'oj in ja c'a roración ni majun nak ta
rc'amonto chique ja nec'axan wxin.

15 Ja wi queri' rbanic ¿nak nban c'a? Quewa' rubey ri' chi nban. Ja tok wi
c'o jun oración nmajon rbanic, anin xtincoj ja respíritu wxin chi rbanic ja
roración in xtincoj ja nna'oj chi rbanic chakaja'. In tok wi c'o jun bix nmajon
rbixaxic xtincoj ja respíritu wxin chi rbixaxic in xtincoj ja nna'oj chi rbixaxic
chakaja'.

16 Ja c'a tok wi c'oli namaltioxij tre ja Dios pro wi xa ruyon ja respíritu awxin
xtacoj chi rmaltioxixic tre jari' mta moda: —Amén, xqueche' ta ja kach'alal ja
ma yatajnak ta chique chi nquech'ob ja nbij ja respíritu awxin. Mta moda
como eje'e' matich'obtaj cumal nak la namaltioxij tre ja Dios.

17 Atat masqui nojel ac'u'x nojel awanma namaltioxij tre pro mta q'uiyem
rc'amonto tre ja quic'aslemal ja jule' chic ja matich'obtaj cumal como nak la
ja namaltioxij tre.

18 Anin nmaltioxij tre ja Dios ja rya'on chwe chi más na nincowini nintzijon
chipan jule' chic tzobal chewach ixix.

19 Pro xarwari', ja tok kamolon ki' ja rok iglesia jari' más na utz ja xa jun
ca'i' tzij xtinbij ja xtincoj nna'oj chi nentijobej ja nec'axan wxin chwach ja
maxco' chi tzij xtinbij chipan jun chic tzobal ja xa matich'obtaj cumal.

20 Wach'alal, ma teban chi ta más ja cani' xa junan ena'oj cuq'uin ja tak
ac'ala'. Ja c'a tre ja banoj itzelal jari' utz wi nixoqui ix cani' tak yaqui'a' pro ja
tre ja rena'oj jari' kas ta xtitz'akati chi utz.

21 Ja c'a rtzobal Dios c'oli tz'ibtal can chipan ja rbin can ja Dios quewari':
—Anin ec'o jule' winak ja ma e aj Israel ta xquenutakel cuq'uin ja raj Israel
chi netzijon cuq'uin pro chipan jule' tzobal ja junwi' chi na xquetzijon wi'
cuq'uin. Pro masqui queri' xtinban chique ja raj Israel pro ni ma xtiqueya'
ta wi' quixquin tre ja xtinbij chique, ne'e ja kajaw Dios.

22 Tri' c'a nkatz'at wi' chi ja tok noqui ja jule' chic tzobal ja matich'obtaji jari'
noc retal pro jun retal ja noc chiquewach ja maquenimani, ma chiquewach
ta ja nenimani. Pro ja tok c'o je'e ja nch'ob chikawach ja nk'alasax rmal ja
Dios jari' quixin ja nenimani, ma quixin ta ja maquenimani.

23 Ja c'a wi emolon ewi' ewanojel ja rix iglesia in wi nixtajini nixtzijoni
ewanojel chipan jule' chic tzobal, ja c'a wi ec'o jule' winak ne'oc checojol
ja ma cotak ta nak rbanic ja tok nattzijon chipan jule' chic tzobal ja ma
awotakin ta owi ne'oc jule' winak ja ma quiniman ta ja Jesucristo ¿la
matiquibij c'ari' chewe chi xa ixch'ujarnak?

24 Pro ja c'a wi ewanojel emajon rbixic jule' tzij ja nch'obtaji ja nk'alasax
je'e chewach rmal ja Dios in wi c'o jun noc checojol ja ma rniman ta ja
Jesucristo owi noc jun ja ma rotak ta nak rbanic ja tok nattzijon chipan
jule' chic tzobal jari' nkaj pa rwi' ja nixtajini nebij. Xtumaj c'a ti'onem ja
ranma rmal ja ril rumac rbanon pro rumac ja tzij ja nixtajini nebij ewanojel

tok nuban queri'. Ja tzij nebij ewanojel jari' nsamaji chi rk'alasaxic jani' rc'aslemal.
25 Ja rwawan je'e pa ranma jari' nk'alasaxi, nel pa sak. Queri' c'a xtuban, c'ac'ari' xtixuque'e in xtumaj rya'ic ruk'ij ja Dios in quewa' xtibij chewe ri': —Ni katzij wi' chi Dios c'o checojol, xtiche'e.

26 ¿Nak c'a ja kas mero rubey wach'alal? Ja tok nemol ewi' c'oli ja yatajnak chewe chejujunal chi nixcowini neban. Ec'oli ja c'o jun salmo nquejach, ec'oli ja c'o jun tijonem nqueya', ec'oli ja c'o jun chic tzobal netzijon chipan, ec'oli ja c'oli k'alasan chiquewach rmal ja Dios chi nqueya' rbixic in ec'oli ja nyataj chique chi necowini nquik'axaj ja tzij ja nbix chipan jun chic tzobal. Pro xarwari', xa nak ta ja neban c'o ta q'uiyem rc'amonto tre quic'aslemal ja nec'axan ewxin.
27 Ja wi ec'oli ncajo' netzijon chipan jule' chic tzobal xa e ca'i' quetzijon chique owi e oxi' pro xa xarari', in maxta junlic quetzijoni pro nquejal na qui'. In chakaja' ni rjawaxic wi' chi c'o jun ja nk'axani ja tzij ja nbix chipan ja jule' chic tzobal.
28 Nowi mta jun ja ncowini nk'axaj ja tzij mejor ni ta majun chique xquetzijon ta chipan jun chic tzobal chiquewach ja kach'alal ja quimolon qui'. C'a tokori' quetzijon chipan ja tok xa queyon chic ja tok xa ruq'uin chic Dios ja netzijon wi'.
29 Ja c'a profeta e ca'i' owi e oxi' quetzijon chique. Ja c'a jule' chic tiquich'obo' rij rwach ja nquibij ja profeta, la xin Dios ja nquibij owi mani.
30 Ja wi c'o jun profeta rmajon tzij in wi c'o chic jun tz'ubul tri' ja c'oli nk'alasax chwach rmal ja Dios maxta titzijon más ja rmajon tzij, tiya'a' lugar tre ja jun chic chi ntzijoni.
31 Queri' nbij chewe como nixcowini nejal ewi' ewanojel chi rbixic ja k'alasan je'e chewach rmal ja Dios. Quirtari' neban jutz'it utzc'a chi c'oli newotakij pro nij ewanojelal utzc'a chi c'oli paxbanem rc'amonto chewe ewanojelal chakaja'.
32 Ja c'a profeta eje'e' necowini nquek'il kaj qui' queyon utzc'a chi ma junlic ta netzijoni utzc'a chi maquesachi ja nec'axan quixin.
33 Necowini nqueban como ja Dios arja' jun Dios ja mta moda c'o ta xtuya' ta chique ja xta sachonem rc'amonto pro nij utzil wi' rc'amonto nojel ja nuban.

Ja chipan ja jule' chic iglesia ja tok quimolon qui' ja rtinamit Dios jari' maquetzijoni ja rixoki'.
34 Quirtac'ari' nqueban ja rixoki' ja rec'o checojol ixix chakaja', ja tok emolon ewi' maxta quetzijoni. Queri' nbij chewe como ma yatal ta chiquij xquetzijon ta pro ja yatal chiquij jari' quequinimaj ja quichajilal ja cani' nbij ja ley xin Dios.
35 Ja c'a wi c'o je'e ja matich'obtaj cumal in wi ncajo' nquic'axaj razón mejor chique quichajilal tiquic'axaj wi' pa tak cochoch. Queri' nbij chewe como xa ma utz ta ntz'ati jun ixok ntzijon pa tak servicio.

36 Bien c'a turkaj chewe chi ma ewq'uin ta ixix winakarsanto wi' ja rtzobal Dios in nixtac'a eyon ta ixix ja c'o rtzobal Dios ewq'uin chakaja'.
37 Ja c'a wi c'o jun chewe wi nuch'ob chi arja' ocnak profeta owi nuch'ob chi c'oli rcochin tre ja rEspíritu Santo jari' yatal trij chi nuban reconocer nak rbanic ja nmajon rch'obic chewach camic chi jari' jun mandamiento rxin ja kajaw Jesucristo.
38 Nowi mta rgana nuban reconocer chi queri' rbanic jari' matiban reconocer arja' chakaja'.

39 Queri' c'a rbanic wach'alal, congana rjawaxic chi neya' rbixic ja
nk'alasax je'e chewach rmal ja Dios, ja ta ri' netij ek'ij chi rbanic. In jun chic
nbij chewe ri', maxta ma teya' ta lugar chique ja kach'alal chi netzijon chipan
jule' chic tzobal.
40 Xarwari' pa tak rubey tecojo' wi' nojelal ja neban in maquita c'oli nak ta
xteban ja xta sachonem rc'amonto.

15

1 Ja c'a camic wach'alal, anin nwajo' nch'ob chic jutij chewach nak rbanic ja
utzlaj tzij xin Jesucristo. Xinya' rbixic chewe nabey in xenimaj. Xa rmalawa'
utzlaj tzij ri' tok cow nixpe'i
2 in xa rmal arja' chakaja' tok newil ja totajem xin Dios. Nixtotaji ja wi ma
xteya' can ta ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja xinch'ob chewach owi maxla chaka
queri' tok xenimaj, maxla xa ma ch'obol ta ja xeban.
3 Ja xinch'ob chewach nabey jari' ja k'alasan chic je'e chinwach anin in
quewa' rbanic ri'. Cami ja Cristo pro rmal kil kamac ja tok cami in ni tz'ibtal
can wi' ojer chipan ja rtzobal Dios chi arja' ncam na pa kacuenta.
4 Ja c'a tok camstaji c'ac'ari' xemuki. Ja c'a chi rox k'ij c'astaj rwach
chiquicojol camnaki'. In ni tz'ibtal can wi' ojer chakaja' chipan ja rtzobal
Dios chi nmu̱k na in nc'astaj na rwach chi rox k'ij.
5 Ja c'a tok c'astaji c'ac'ari' xuc'ut ri' chwach ja Cefas. In xuban chi c'a jutij
xuc'ut ri' chiquewach ja rapóstol chi e cablajuj.
6 In xuban jutij más e jo'o' ciento ja kach'alal xuc'ut chic ri' chiquewach.
Eje'e' ri' kach'alal xa e jujun ja recamnak chique pro ja jule' chic c'a ec'as na
camic.
7 Xuban chic jutij xuc'ut ri' chwach ja Jacobo in xuban chi c'a jutij xuc'ut ri'
chiquewach ja rapóstol pro ni chiquewach canojelal.
8 Ja c'a pa rq'uisbal xuc'ut na ri' chinwach anin chakaja' masqui ja ranin
kas tzel nbanonto.
9 Ja c'a ranin kas in lawulo' chiquewach ja jule' chic apóstol, ja nna' kaj anin
ma yatal ta chwe chi inocnak apóstol. In lawulo' como congana pokon xinban
chique ja riglesia ja rtinamit Dios.
10 Pro ja Dios arja' xsipaj ja rutzil chwe in xa rmal ja rutzil xin Dios tok in-
ocnak apóstol camic. In ma chaka ta queri' xincochij ja rutzil tre pro congana
samaji pa nc'aslemal. Más chi na samaj xin Dios xinban chiquewach ja jule'
chic pro ma anin ta xinsamaji nuyon, ja rutzil ja xincochij tre ja Dios jari' ja
samaji pa nc'aslemal.
11 Ja c'a wi anin xinbanowi ja samaj owi eje'e' ja xebanowi pro xarwari'
xa junan ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja nkaya' rbixic in ni ja wi' ja utzlaj tzij
xenimaj ixix chakaja'.

* * * * * * * * * *

12 Ja c'a wi nkaya' rbixic ja Cristo chi c'astajnak rwach chiquicojol camnaki'
¿nak c'a tre tok ec'oli chewe ja nebini chi: —Mta moda xtic'astaj ta quewach
ja camnaki', neche'e?
13 Ja c'a wixta mta moda xtic'astaj quewach ja camnaki' maquita c'astajnak
rwach ari' ja Cristo chakaja'.
14 Ja c'a Cristo wixta maquita c'astajnak rwach ni ta majun noc wari' ja
utzlaj tzij ja noktajini nkaya' rbixic in ni ta majun noc wari' chakaja' ja nyuke'
ec'u'x ruq'uin.
15 Xta c'a tzij nkatz'ak ari' trij ja Dios wixta ma c'astajnak ta rwach ja Cristo
como ajoj nkabij chi Dios xuc'as chiquicojol camnaki'. Pro maquita katzij ari'

chi Dios xuc'as chiquicojol camnaki' ja wixta katzij chi matic'astaj quewach
ja camnaki'.
16 Queri' nbij chewe como wixta katzij chi matic'astaj quewach ja camnaki'
maquita c'astajnak rwach ari' ja Cristo chakaja'.
17 Ja c'a wixta maquita c'astajnak rwach ja Cristo ni ta majun noc wari' ja
yukulbal ec'u'x ruq'uin, ni ta c'a maquita cuyun wari' ja rewil emac
18 in ni ta xebe wari' pa k'ak' chakaja' ja camnaki' ja yukul quec'u'x ruq'uin
ja Cristo tok xecami.
19 Ja c'a tok xkocami wixta mchita nkaybej chi ta na tri', wixta maquita
xtibantaj chic cumplir ja tzujun chake rmal ja xa jun kabanon ruq'uin ja
Cristo ni ta congana ok tak pena ari', más ta na ok tak pena ari' chiquewach
canojel ja jule' chic winak, xta kaban kaj engañar ki' ari'.
20 Pro ja Cristo jari' c'astajnak chic rwach. Ja tok c'astaj rwach jari' cani'
jun tijco'm ch'upi nabey rwach pro c'a c'o na ja maja'n tik'enari, c'a nch'up
na, eje'e' ri' ja camnaki' ja cani' waram quibanon.
21 Cani' tre ja camíc ruq'uin jun achi winakarto wi' in queri' c'a tre ja
nc'astaj quewach camnaki' ruq'uin jun achi winakarto wi' chakaja'.
22 Queri' nbij chewe como rumac ja rAdán tok nokcami kanojelal in queri'
c'a tre ja Cristo chakaja', rumac arja' tok nc'astaj na kawach kanojelal.
23 Pro xarwari', c'o jun tiempo ja c'astaj wi' rwach ja Cristo in c'o chic jun
tiempo ja nc'astaj wi' kawach ajoj. Ja c'a Cristo arja' ocnak cani' nabey rwach
jun tijco'm ch'upi in ja c'a rajoj ja rokc'o pa rcuenta c'a nc'astaj na kawach
tokori' ja tok xtipi chic jutij arja'.
24 C'ac'ari' xterila' ja q'uisbal k'ij. Ja c'a tok xterila' ri' k'ij ni majun
k'etbaltzij, ni majun poder ja maquita kajsan chic tri' rmal ja Cristo. Ni
majun gobierno ja maquita ocnak chic pa ruk'a' tri' in c'a tokori' xtujach chic
ja rgobierno pa ruk'a' ja Dios ja Tatixel.
25 Queri' c'a rbanic como ni rjawaxic wi' chi nq'ueje'e ja gobierno pa ruk'a'
jaru' pa tiempo ec'o rc'ulel ja maja'n querkajsaj. Ja c'a tok erkajsan chic pro
ni canojelal c'a tokori' xtujach ja rgobierno pa ruk'a' ja Tatixel.
26 Ja q'uisbal rc'ulel jari' ja camíc in arja' nkajsaj na chakaja' ja camíc.
27 Queri' c'a rbanic como ja Tatixel quewa' xbij tre ri': —Ni majun nak ta
ja maquita ncoj pan ak'a', ne' tre. Pro matibij tzij ari' chi noqui ja Tatixel pa
ruk'a' chakaja', jari' bien k'alaj como ja' Tatixel ncojowi nojelal pa ruk'a'.
28 Ja c'a Ralc'walaxel tok cojon chic pa ruk'a' nojelal arja' xtujach chic ri' pa
ruk'a' ja Tatixel. Queri' c'a xtuban utzc'a chi ni ruyon chi wi' ja Dios xtibano
chic mandar tri' in majun nak chi ta ja maquita xtiniman chic rxin.
29 Pro wi matic'astaj quewach ja camnaki' nak la nquech'ob ja winak ja
neban bautizar pa quiq'uexwach camnaki'. Ja c'a wi matic'astaj quewach ja
camnaki' ¿nak c'a tre tok ec'oli ja neban bautizar pa quiq'uexwach?
30 In ajoj chakaja' ni mta wi' ja maquita kaya'on ki' pa rc'ayewal pro ¿nak ta
c'a noc wari' ja wixta mta c'astajic chakij ja tok xkocami?
31 Anin k'ij k'ij nij inc'o wi' chwach ja camíc. Ni katzij wi' wach'alal chi
queri' nbanon. Cani' ewotak wach'alal chi congana ninquicot emwal rumac
ja xa jun ebanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo, bien c'a tewotakij chakaja' chi
anin nij inc'o wi' chwach ja camíc nojel tak k'ij.
32 Ja c'a wixta xa junan nna'oj anin cuq'uin ja winak ja matiquinimaj chi
nc'astaj na quewach ja camnaki' ¿nak ta c'a noc wari' chwe ja tok xintij pokon
pa quek'a' jule' winak wawe' pa Efeso pro jule' winak ja xa e cani' itzel tak
chicop? Ja c'a wixta maquita nc'astaj quewach ja camnaki' c'o ta c'a quirazón
ari' ja winak ja nebini chi: —Ja kaway rachbil kaya' xta jari' nokocla' il tre in
xa xarari' como ja chwak cabij xa nokcami, neche'e.

33 Pro maxta quixban engañar ixix como masqui utz ja rana'oj atat pro wi
xa ne'awachbilaj jule' winak ja ma utz ta quina'oj jari' nyojtaji ja rana'oj atat
cumal chakaja'.
34 Ma quixsach ta na más pro ja neban, quixc'asc'oti como ni yatal wi'
chewij chi nixc'asc'oti. Majutij xquixmacun chi ta xque'enimaj chi ta ja jule'
winak ja rec'o checojol ja nebin chewe chi matic'astaj quewach ja camnaki'.
Ja c'a reje'e' ni ma cotak ta wi' jani' rna'oj ja Dios. Q'uixbal ta nena' jutz'it
rmal ja nmajon rbixic chewe.

* * * * * * * * * *

35 Pro anin wotak chi ec'oli xtiquech'a' na chwe ja nmajon rbixic chewe
ri': —Pro ¿nak c'a rbanic ja tok nec'astaji ja camnaki' in jani' c'ari' chakaja' ja
quicuerpo tok nec'astaji? xqueche' na chwe.
36 Pro jari' winak xa ma e ch'obol ta. Bien mpe' tewasaj ena'oj trij jun
chirwach ija'tz, ja wi matamuk pa tok'ulew mta c'a nelto ari'.
37 In chakaja', junwi' na wi' cuerpo rc'an ja tok natic pa tok'ulew in junwi'
chi na wi' cuerpo rc'an ja tok nelto, wi ija'tz xin trigo natic owi xa nak ta chi
ija'tzil.
38 Pro Dios yoyon ja rcuerpo ja rchominto ojer. Junwi' na rcuerpo nuya' tre
ja jujun rwach ija'tz chijujunal, wi trigo owi ixim owi xa nak ta chi ija'tzil.
39 Ma junan ta kacuerpo ja rok winak ruq'uin quicuerpo chicop. Junwi'
ja kacuerpo ajoj in junwi' chi na quicuerpo quiej wacax in junwi' chi na
quicuerpo ch'u' in junwi' chi na quicuerpo tz'iquin.
40 C'o je'e cuerpo xin chila' chicaj in c'o je'e cuerpo xin wawe' chwach'ulew.
Congana banon rbanic chi ca'i' pro junwi' nca'yi ja xin chila' chicaj in junwi'
chi na nca'yi ja xin wawe' chwach'ulew.
41 Junwi' ruch'a' ja k'ij in junwi' chi na ruch'a' ja ic' in junwi' chi na quech'a'
ja ch'umil pro xna' ma junan ta quech'a' ja ch'umil chiquijujunal.
42 In queri' c'a tre chakaja' ja tok nc'astaj quewach ja camnaki'. Ja cuerpo
kuc'an wawe' chwach'ulew jari' nmu̱k pa tok'ulew in xa nak'ayi. Pro ja c'a
tok xtiyictaji ja kacuerpo chipan ja camíc jari' mchita ak'ayic trij.
43 Ja wawe' chwach'ulew congana lawulo' ja kacuerpo pro ja tok xtiyictaj
chipan ja camíc jari' congana chic banon rbanic tri'. Ja wawe' chwach'ulew
xa ma kas ta c'o rchok'ak' ja kacuerpo pro ja tok xtiyictaj chipan ja camíc xa
jani' benak pa nim ja rchok'ak' tri'.
44 Ja cuerpo kuc'an wawe' chwach'ulew ni rxin wi' kac'aslemal wawe'
chwach'ulew pro ja c'a tok xtiyictaj chipan ja camíc jari' rxin chic jun c'ac'a
c'aslemal chila' chicaj. Como c'o jun cuerpo rxin ja kac'aslemal wawe'
chwach'ulew c'o chi c'a jun cuerpo ari' chakaja' rxin ja kac'aslemal chila'
chicaj.
45 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Ja tok
winakarsaxi ja nabey achi rbina'an Adán arja' yataj tre jun c'aslemal xin
wawe' chwach'ulew, ne'e. Ja c'a tok peti ja Cristo ja q'uisbal Adán nokche' tre,
arja' yataj tre chi ncowini nuya' c'aslemal pro jun c'ac'a c'aslemal xin chila'
chicaj.
46 Pro ma ja ta ja c'aslemal ja xin chila' chicaj nyataj chake nabey pro ja
xin wawe' chwach'ulew jari' nyataj chake nabey. Ja xin chila' chicaj jari' c'a
después na.
47 Ja rAdán arja' wawe' chwach'ulew winakarto wi', ulew ocnak in ruq'uin
arja' winakarnakto wi' ja nabey c'aslemal ja xin wawe' chwach'ulew. Ja
kajaw Jesucristo arja' chila' chicaj pi wi' in ruq'uin arja' winakarnakto wi'
ja jun chic c'aslemal c'ac'a ja xin chila' chicaj.

48 Ulew ocnak ja rAdán in ulew okocnak ja rok winak chakaja' in queri'
kabanic ajoj ja cani' rbanic arja'. Ja c'a Jesucristo arja' xin chila' chicaj in
kanojel ja rok xin chila' chicaj queri' kabanic ja cani' rbanic arja'.
49 Cani' kabanonto, yatajnakto jun cuerpo chake ja cani' rcuerpo ja rAdán
ja rulew ocnak in nerila' na jun k'ij chakaja' tok nyataj na chake jun cuerpo
ja cani' rcuerpo ja Jesucristo ja xin chila' chicaj.

50 Ja nmajon rbixic chewe wach'alal quewa' rbanic ri', ja cuerpo ja yata-
jnak chake wawe' chwach'ulew jari' mta moda xtoc ta chila' chicaj. Ja tok
xtiyataj chake ja herencia chi nokeq'ueje' chijutij chipan ja gobierno xin Dios
mta moda xtikuc'aj chi ta jawa' cuerpo ri'. Ja xa c'ol ak'ayic trij jari' mta moda
xtiyataj ta tre chi xtiq'ueje' ta chila' chicaj como ja chila' ni majun nak ta ja
xtak'ay ta tri'.
51 Bien tec'waxaj ja xtinbij chic chewe ri'. C'oli ja xtinbij chewe camic ja
rawatali nabey pro ja camic k'alasan chic in quewa' rbanic ri'. Ec'oli chake
ja ma xquecam ta pro xarwari' ni majun chake ja maquita nq'uextaj na ja
rcuerpo.
52 Pro ni majun rubi' nbixi tok xtiq'uextaji, cani' tok nayup kaj jutz'it awach
xa queri' tiempo nrajo' chi nq'uextaji. Ja tok xtic'axax rukul ja q'uisbal
trompeta xin Dios tokoc'ari' xtiq'uextaji. Queri' c'a rbanic como c'oli ja
trompeta xin Dios nc'axax na rukul c'ac'ari' xtic'astaj quewach ja camnaki' in
mchita ak'ayic chiquij tri'. Ja c'a ec'as na chake eje'e' xtiq'uextaji ja quicuerpo
chakaja'.
53 Queri' c'a rbanic como jawa' cuerpo ri' ja xa c'ol ak'ayic ja xa c'o camíc
trij ni rjawaxic wi' chi nq'uextaj na, ni rjawaxic wi' chi nyataj na jun chake
ja mta ak'ayic mta camíc trij.
54 Ja tok xtiq'uextaji jawa' cuerpo ri' ja xa c'ol ak'ayic ja xa c'o camíc trij in
tok kuc'an chic ja jun chic cuerpo ja mta ak'ayic ja mta camíc trij tokoc'ari'
xtibantaj cumplir jawa' jun tzij ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ri': —Ja
camíc mchita, ba la xoc wi'.
55 Ja camíc ni mta wi' jutij ja xkoruch'ec chi ta, ni mta wi' jutij ja xtuban chi
ta chake cani' nuban jun itzel cumatz tok nokruti' in nokcam rmal. Queri' ja
tz'ibtal can.
56 Cani' tre ja cumatz c'o rti'obal in queri' c'a tre ja camíc c'o rti'obal
chakaja'. Ja rti'obal ja camíc jari' ja il mac in ja ley xin Dios jari' nyo' rchok'ak'
ja il mac.
57 Pro maltiox tre ja Dios como arja' nuya' chake chi ajoj nokch'ocmaji pro
xa rmal ja kajaw Jesucristo tok nokch'ocmaji.

58 Como ajoj nokch'ocmaji wach'alal rmalc'ari' nbij chewe, quixtique'e chi
utz, cow ta nixpe'e jutz'it in ni ta netij wi' ek'ij chi rbanic ja samaj rxin ja
kajaw Jesucristo. Quirtari' neban jutz'it como bien ewotak chi ja tok xa jun
neban ruq'uin ja kajaw Jesucristo chi rbanic ja samaj jari' c'oli rc'amonto,
ma chaka ta queri'.

16

1 Camic noktzijon jurata ewq'uin tre ja rayuda ja kamajon rmolic quixin ja
kach'alal ja c'o rjawaxic chique. Ja cani' xinbij chique ja kach'alal ja rec'o pa
tak iglesia ja rec'o pa rcuenta Galacia queri' ta c'a neban ixix chakaja', quewa'
rbanic ri'.
2 Ja pa tak domingo teparti'ij jun ayuda chejujunal jani' nixcowini neya'
in tec'olo'. Queri' ta c'a neban utzc'a chi tok xquinekaj ewq'uin c'o chic ja
rayuda, ma c'a rmolic ta nbani.

3 Ja c'a tok xquinekaj ewq'uin quewa' nkaban ri'. Ja rixix ne'echa' jule'
ewachbil. Ja c'a ranin nenutakel pa Jerusalén chi nequijacha' ja rewayuda
in ixix neya'el jule' carta chique ja necojo quixin ja tok xque'ekaji.
4 Ja c'a wi rjawaxic chi ninbe anin chakaja' nenwachbilajel c'ari'.
5 Anin nixenk'ijla' na pro nink'ax na chipan ja departamento Macedonia
nabey como ja nch'obon camic chi tri' nink'ax wi'.
6 Pro ja rixix maxla ninq'ueje' na jun tiempo ewq'uin, maxla xtoc'o na
rtiempo tew nabey in c'a tokori' xquinel chic jutij ewq'uin. Ja c'a tok xquinel
ewq'uin nixcowini nineto'el tre ja nviaje xa bar ta tri' xquinbe chi wi'.
7 Ja camic ma ja ta nwajo' ja xta pan alnak nixenk'ijla' can pro ja kas
ngana anin nineq'ueje' na jun tiempo ewq'uin ja wi queri' rvoluntad ja kajaw
Jesucristo.
8 Pro ja camic ninq'ueje' na más pa Efeso in c'a tokori' xtinmajel ja nviaje
ja tok xtoc'owi ja nmak'ij Pentecostés.
9 Pro maquineli camic como ja Dios c'o jun nimlaj samaj rjakon chinwach
wawe' pro jun samaj ja congana q'uiy rc'amonto. In jun chic, como jawa'
samaj ri' e q'uiy ja rc'ulel chewi' tok maquinel wawe' camic.
10 Ja c'a wi xtekaji ja Timoteo ewq'uin kas qui'il rc'ulic tebana', maxta tuna'
ri' emwal. Quirtari' neban jutz'it tre como samaj rxin ja kajaw Jesucristo ja
nuban, xa junan ja kasamaj chi ok ca'i' ruq'uin.
11 Rmalc'ari' nbij chewe, maxta c'o jun chewe tuban tre ja ni mta. Pro ja
neban, kas qui'il rjachic tebana'to in teto'o'to tre ja rviaje como anin wayben
wawe' e rachbil ja jule' chic kach'alal.
12 Ja kach'alal Apolos congana xinban animar chi nbe ewq'uin nixerk'ijla':
—Que'awachbilajel ja jule' kach'alal ja nebe pa Corinto, xinche' tre, pro arja'
xbij chwe: —Ni maquincowin wi' xquinbe ta cuq'uin camic xarwari' nak k'ij
xtitzur mwal can ninbe cuq'uin. Queri' xbij chwe.

* * * * * * * * * *

13 Ja c'a rixix ni ta xquixc'asc'ot wi', ni ta xtitique' wi' chi utz ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo, ni ta cow wi' xquixpe'e chwach ja rítzelal, ni ta
xtecoj wi' rchok'ak' ja Dios pa tak ec'aslemal.
14 Ni ta necoj wi' ja rajoben ri'il xin Dios chi rbanic xa nak ta ja neban je'e.
15 Anin kas nban recomendar chewe wach'alal chi congana ta neban
respetar ja kach'alal Estéfanas. Bien ewotak chi arja' e rachbil ja rfamilia
kas quinimaj ja Jesucristo nabey chewach ewanojel ja rixc'o chipan ja
departamento Acaya. Bien ewotak chi eje'e' xajutij quimajon quito'ic ja
kach'alal ja tok c'o rjawaxic chique.
16 In ixix chakaja' kas nban recomendar chewe chi congana ta ne'enimaj
ja kach'alal ja re quitakari'. In queri' ta c'a neban chique canojel ja neto'o
quixin ja kach'alal in nquetij quek'ij chi rbanic ja samaj xin Dios.
17 Anin congana ninquicoti ja xe'urkaji ja rEstéfanas wq'uin e rachbil ja
Fortunato in Acaico. Ninquicoti como eje'e' tok xe'urkaji jari' cani' ixix jun
ixc'o wq'uin nna' kaj.
18 Como anin congana nxuc'uxu'i ja wanma cumal in wotak chi nxuc'uxu'i
ja rewanma ixix cumal chakaja'. Lok' que'ena'a' ja kach'alal ja re quitakari'.
19 Ja kach'alal ja rec'o pa tak iglesia chipan ja departamento Asia eje'e'
nquetakel rutzil ewach. Ja rAquila rachbil Priscila eje'e' pa rubi' ja kajaw
Jesucristo congana nquetakel rutzil ewach in queri' nqueban chakaja' ja
riglesia ja nquemol qui' pa cochoch.
20 Canojel ja kach'alal nquetakel rutzil ewach. Ja c'a rixix teya'a' rutzil
ewach chakaja' chibil tak ewi' pro ruq'uin ta ja rajoben ri'il xin Dios.

21 Ja c'a camic anin ja rin Pablo ntakel rutzil ewach pro jari' anin
nintz'ibanel ruq'uin nuk'a'.
22 Ja wi c'o jun ma lok' ta xtuna' ja kajaw Jesucristo jari' yatal tre chi xa itzel
ntz'ạt rmal ja Dios. Ja c'a kajaw Jesucristo arja' npi chi na jutij.
23 Ja rutzil ja nkacochij tre ja kajaw Jesucristo xtiq'ueje' ta ewq'uin.
24 Anin nixwajo' ewanojelal pro rumac ja xa jun kabanon ewq'uin ruq'uin
ja Jesucristo tok nixwajo'. Amén.

2 CORINTIOS

1 Anin ja rin Pablo, Dios rya'on chwe chi inocnak apóstol rxin ja Jesucristo.
Anin wachbil ja kach'alal Timoteo ntz'ibaj jawa' carta ri' in ntakel ewq'uin
wach'alal ja nemol ewi' pa rubi' ja Dios chipan ja tinamit Corinto. In ntakel
cuq'uin chakaja' canojel ja kach'alal ja re xin Dios ja rec'o chipan ja jule' chic
tinamit ja c'o chipan ja departamento Acaya.
2 Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal xin Dios ja ta ri'
xtecochij más tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

* * * * * * * * * *

3 Ni ta xtiya' wi' ruk'ij ja Dios, arja' Dios in Tatixel rxin ja kajaw Jesucristo,
arja' jun Tatixel ja ni rxin wi' chi npokonaj kawach, arja' jun Dios ja ni rxin
wi' chi nyukba' kac'u'x.
4 Ja tok nokq'ueje' chipan ja rpokonal xa nak ta rpokonal, arja' ni nyukba'
wi' kac'u'x. Queri' nuban chake utzc'a chi ajoj tok nekatz'at ja winak ja rec'o
chipan ja rpokonal xa nak ta rpokonal nokcowini nkayukba' quec'u'x eje'e'
chakaja'. Cani' nuban ja Dios chake, arja' nyukba' kac'u'x ajoj queri' c'a
nkaban chique ja winak, ajoj nkayukba' chic quec'u'x eje'e' chakaja'.
5 Congana nkatij rpokonal ja cani' xuban ja Cristo pro ja tok congana
rpokonal nkatij xa jani' nyukba' más kac'u'x ja Dios chakaja' pro xa rmal ja
xa jun kabanon ruq'uin ja Cristo tok nuban queri' chake.
6 Ajoj tok nkatij rpokonal jari' c'oli rc'amonto chewe como nokcowini
nkayukba' más ec'u'x in nixtotaj más rmal ja Dios. Ja c'a tok Dios nyukba'
kac'u'x ajoj jari' nokcowini nkayukba' chic ec'u'x ixix in nixtotaj más rmal
ja Dios. Jawa' ja c'a xinbij chewe ri' congana nixruto' chi rcoch'ic nojel ja
rpokonal ja cani' nokk'ax ajoj chipan.
7 Ajoj bien kotak chi nixcowini necoch' como kotak chi ja tok ixix jun netij
ja rpokonal jari' ixix jun chakaja' nyukbax ec'u'x rmal ja Dios.
8 Queri' nbij chewe wach'alal como ajoj nkajo' chi newotakij nak rbanic
ja nimlaj rpokonal ja katij chipan ja departamento Asia, ni katzij wi' chi jun
nimlaj rpokonal congana lawulo', congana capuj kac'u'x rmal: —Ni nokcam
wi', xokche' kaj.
9 Ja tok kach'ob chi xa camíc cajal chic chikawach jari' xuc'ut chikawach chi
rjawaxic chi solo ruq'uin ja Dios nyuke' wi' kac'u'x, jun Dios ja nyico quixin
ja camnaki' chipan ja camíc, bien ch'obtaj kumal chi mta noc wi' ja xtiyuke'
kaj ta kac'u'x kuq'uin ajoj kayon.
10 Como ja Dios arja' xokruto' chipan ja camíc pro jun camíc congana
lawulo', arja' rmajon kato'ic camic in ni yukul wi' kac'u'x ruq'uin chi
nokruto' na chwak cabij chakaja'.
11 In ixix chakaja' wach'alal, ko'eto'o' pan oración. Ja tok e q'uiy chewe
nqueban orar pa kacuenta in tok nc'axaxi ja coración rmal ja Dios in noktotaj
rmal tokoc'ari' e q'uiy chakaja' nemaltioxin tre ja Dios como arja' nto'o kaxin.

* * * * * * * * * *

12 Como ajoj wach'alal congana nokquicoti ja mta nak ta kabanon ja
xtiti'on ta kaconciencia rmal, ch'ajch'oj rij rwach ja kabanon, ni majun nak
ta kawawan ta pa tak kanma. Ni quirwari' ja kabanon chiquewach ja winak
in pior c'a chewach ixix. Ma kana'oj ta ajoj nkacoj pro ja rutzil ja nsipaj ja
Dios chake jari' nsamaji pa tak kanma chi rbanic nojel ja nkaban.

13 Jawa' carta ri' ni majun engaño rc'an, ni queri' nbij ja carta ja cani'
nesiq'uij, bien nixcowini nech'ob ja nbij. Ja ngana anin, kas ta xtich'obtaj
emwal chijutij.
14 Ec'oli chewe ja bien ch'obtajnak chic cumal chi ajoj ok utzlaj tak
ajsamajela' rxin ja Jesucristo in congana nequicot chakij, in ajoj congana
nokquicot chewij ixix chakaja', in niquirwari' kabanon ewq'uin ja tok xtipi
chic jutij ja kajaw Jesús.
15 Ja tok xinch'ob chi nban jun viaje, como c'o nconfianza ewq'uin chewi'
tok xinch'ob chi ewq'uin nink'ax wi' nabey in nink'ax chic jutij ewq'uin ja tok
xquinmelojto. Ja ngana anin, nixquicot rmal ja ca'mul nink'ax ewq'uin.
16 Quewa' xinch'ob ri', nink'ax ewq'uin nabey c'ac'ari' ninbe chic chipan
ja departamento Macedonia c'ac'ari' nink'ax chic jutij ewq'uin c'ac'ari'
nineto'el chi ninbe chic pa Judea. Queri' xinch'ob.
17 Pro como ma xinbe ta ¿la xa ma ch'obol ta xinban nech'ob ixix, la xa
ngana anin xinban kaj nuyon nech'ob ixix, la xa chi nuchi' c'o wi' nech'ob
ixix ja tok xinbij chi can ninbe ewq'uin? Anin ma in queri' ta.
18 Cani' tre ja Dios arja' ni nuban wi' cumplir ja ntzujuj, arja' rotak chi ma
chi kachi' ta c'o wi' ja kabij chewe.
19 Como ja kaya' rbixic chewe jari' Jesucristo ja Ralc'wal Dios, queri' xinban
anin e wachbil ja Silvano in Timoteo. Ja Jesucristo arja' mta jutij xbij ta jun
tzij ja xta chuchi' c'o wi' pro ni nuban wi' cumplir ja ntzujuj.
20 Queri' nbij chewe como ruq'uin ja Jesucristo nkawil wi' nojelal ja
rtzujunto ja Dios chake in rmal ja Jesucristo tok nkabij amén como jari'
nkayabej ruk'ij ja Dios.
21 Ja Dios arja' okrticon chi utz ruq'uin ja Cristo in queri' rbanon chewe ixix
chakaja', okrcha'on chi nkaban ja rsamaj.
22 In chakaja' c'o jun retal rcojon chake ja nc'utu kaxin chi ok xin Dios, c'oli
ja rEspíritu Santo rtakonto pa tak kanma jari' ocnak kaseguro chi nuya' na
chake nojel ja herencia ja rtzujun chake.
23 Chwach Dios ja xtinbij chewe ri', como anin mta ngana ninbe ewq'uin
nixenbana' ta castigar xa chewi' ja tok ma xinbe ta ewq'uin pa Corinto.
24 Pro maxta tech'ob chakij chi ajoj nkajo' nixkaban mandar tre ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo, ma queri' ta, como xa rmal ja yukulbal ec'u'x
ruq'uin chewi' tok cow ixpa'li camic. Pro ja kamajon rbanic jari' noktajini
noksamaji pan ecuenta utzc'a chi newil más ja quicotemal xin Dios.

2

1 Queri' rbanic wach'alal, anin bien xinch'ob chi matinban chic jun ja viaje
ewq'uin ja xta bis rc'amonto chewe.
2 Queri' xinch'ob wach'alal, como anin wi xa pa bis nixnuya' wi' jari' xa
ninbison anin chakaja' in ¿nak c'a nyo' chic ari' ja quicotemal chwe? nij ixix
wi' wach'alal.
3 Rmalc'ari' tok xintz'ibaj ja carta chewe utzc'a chi ma pa bis ta nineya'
wi' tok xquinekaj ewq'uin como ja yatal chewe chi neya' quicotemal chwe.
Queri' nbij chewe como anin c'o nconfianza ewq'uin ewanojelal chi ja tok
ninquicot anin jari' ixix jun nixquicot wq'uin chakaja'.
4 Como anin ja tok xintz'ibaj ja carta ja xintak ewq'uin congana bis ok'ej
nmajon tri'. Ja xintz'ibaj chipan ja carta ma rmal ta chi nuya' bis chewe pro
xintz'ibaj utzc'a chi netz'at chi congana nixwajo'.

* * * * * * * * * *

5 Pro ja kach'alal ja ticowi ja bis, ma nuyon ta anin xinruya' pa bis pro
xixbison ixix rmal chakaja' ewanojelal. Queri' nbij chewe como matinwajo'
congana ta xquixnch'olij ta rmal.
6 Pro ja camic sobre ala' ja disciplina tre ja kach'alal.
7 Ja c'a neban tre camic, tecuyu' in teyukba' ruc'u'x. Quirtari' neban jutz'it
tre utzc'a chi maticapuj ruc'u'x chijutij rmal ja bis.
8 Rmalc'ari' congana nban recomendar chewe, lok' tena'a' ja kach'alal
utzc'a chi nutz'at chi congana newajo'.
9 Como anin nwajo' nixnc'ambajaj wach'alal, nwajo' nwotakij wi nenimaj
nojel ja nbij chewe in rmalari' chakaja' ja tok xintakel ja jun chic carta
ewq'uin.
10 Ja wi ixix necuy ja kach'alal can ncuy anin chakaja'. Ja c'a wi c'oli ncuyun
jari' emwal ixix chewi' tok ncuyun, in chakaja' ja Cristo rotak chi ncuyun.
11 Ni rjawaxic wi' chi nkacuy ja kach'alal utzc'a chi makoruch'ec ja Satanás
como ajoj bien kotak ja rna'oj ja Satanás chi ni nrajo' wi' nokruban engañar.

* * * * * * * * * *

12 Ja c'a xinban wach'alal, tok xinekaji chipan ja tinamit Troas chi rbixic
ja utzlaj tzij xin Cristo c'o jun bey jaktaj chinwach chi nban ja samaj rxin ja
kajaw Jesucristo.
13 Pro ni ma qui' ta wi' nuc'u'x rumac ja ma xinwil ta tri' ja kach'alal Tito.
Rmalc'ari' tok xinel chiquicojol ja kach'alal ja rec'o pa Troas in xinbe chic
chipan ja departamento Macedonia.
14 Pro nmaltioxij tre ja Dios como arja' ni nokrc'aj wi' in nokch'ocmaji
chakaja' pro xa rumac ja xa jun kabanon ruq'uin ja Cristo chewi' tok
nokch'ocmaji. Maltiox tre ja Dios chakaja' como arja' rya'on chake chi nokbe
nat nakaj chi nekaya'a' rbixic ja Jesucristo chique winak, jari' cani' rxula' jun
ak'om nekaj cuq'uin pro jun ak'om ja congana qui' rxula'.
15-16 Como ajoj tok nkaya' rbixic ja Jesucristo ok cani' jun nakun ja congana
qui' rxula' nuna' ja Dios pro ca'i' quewach ja winak ja nec'axan kaxin. Ec'oli ja
netajini nquewil ja totajem xin Dios in tok nkaya' rbixic ja Jesucristo chique
jari' utzlaj c'aslemal rc'amonto chique. Pro ec'o chic jule' ja netajini nebe
chipan ja nimlaj rpokonal in tok nkaya' rbixic ja Jesucristo chique jari' xa
camíc rc'amonto chique. Jawa' samaj xin Dios ja c'a xinbij chewe ri' ¿nak ta
c'a xticowin ari' xtirijkalej ta ja xta ruyon kaj?
17 Pro ajoj nkaban jawa' samaj ri' como ma ok junan ta cuq'uin ja jule' chic
winak ja xa por interés nquexol ja rtzobal Dios ruq'uin jule' itzel tak tijonem.
Pro ajoj tok nkaya' rbixic ja rtzobal Dios nojel kac'u'x nojel kanma nkaya',
Dios nyo' chake ja nkabij, arja' nokrutz'at, xa jun kabanon ruq'uin ja Cristo
chi rbixic.

3

1 Ja camic maxla nech'ob chic jutij chakij chi xa kamajon rbanic re-
comendar ki' kayon. Owi maxla nech'ob chi ajoj nc'atzin jule' carta de
recomendación chake ja tok nokbe ewq'uin in tok nokel chic ewq'uin cani'
chique ja jule' chic winak ja xebe ewq'uin.
2 Pro ixix mismo ixocnak ix cani' jun carta ja nokrbanbej recomendar
chique winak, jun carta ja tz'ibtal pa tak kanma, jun carta ja nsiq'uix cumal
canojel ja winak como bien cotak canojel jani' ja utzlaj samaj xin Dios ja
kabanon checojol.
3 Bien ix k'alaj chi ix cani' jun carta pro jun carta banon rmal ja Cristo
in ajoj xokjachowi ja carta chique ja winak. Pro ma tinta ta ja cojon
chi rtz'ibaxic ja carta pro ja c'aslic Dios arja' xucoj ja rEspíritu Santo chi

rtz'ibaxic, jun carta ja tz'ibtal pa tak canma winak, ma chwach ta tz'alam
tak abaj tz'ibtal wi'.
4 Ajoj bien kotak chi kaban jun utzlaj samaj xin Dios checojol pro xa rmal
ja Cristo tok xokcowini kaban ja samaj, in Dios rotak chi queri' kaban.
5 Pro ja wixta xa kayon jari' ni ta majun nak ta nokcowini nkaban, mta
moda xtikabij ta chi c'o jun samaj xin Dios kawinakarsaj nojoj kayon pro jari'
solo ruq'uin ja Dios npi wi' nojelal ja nokcowini nkaban.
6 Como ja Dios arja' rya'on chake chi nokcowini nekatijoj winak tre ja c'ac'a
chominem xin Dios, jun chominem ja nnataj chake ja rEspíritu Santo, ma ja
ta nnataj chake jun ley xin Dios ja chaka tz'ibtali. Queri' c'a rbanic como ja
ley xin Dios ja chaka tz'ibtali jari' xa nuc'ut chikawach chi nokcam rmal ja
kil kamac pro ja rEspíritu Santo jari' nuya' jun c'ac'a c'aslemal chake.
7 Ja jun chominem xin nabey xa camíc rc'amonto, xa chwach tz'alam tak
abaj tz'ibtal wi'. Pro c'oli ja ruch'a' Dios rachbilanto ja chominem, ja c'a rpalaj
ja Moisés ch'a'an rmal in rmalari' ma xcoch'taj ta cumal ja raj Israel quetz'at
ta ja rpalaj. Pro ja ruch'a' Dios ja rachbilanto ja nabey chominem jari' xa
noc'o ruk'ij.
8 Ja c'a wi congana ruch'a' Dios rachbilajto ja jun chominem xin nabey pior
c'a ja samaj ja ntajini nuban ja rEspíritu Santo chipan awa' jun c'ac'a tiempo
ja rokc'o wi' ri' jari' más k'axnak chi na ruch'a' ja Dios nrachbilaj.
9 Queri' rbanic como ja chominem ja xa natruc'amel chipan ja nimlaj
rpokonal wi congana ruch'a' Dios rachbilajto pior c'a ja c'ac'a chominem ja
nchomarsan awxin ruq'uin ja Dios in utz natrutz'at ja Dios rmal jari' más
k'axnak chi na ja ruch'a' Dios nrachbilaj.
10 Ja jun chominem ja congana ruch'a' Dios rachbilajto nabey pro ja camic
ni mta chwach ja c'ac'a chominem como ja c'ac'a chominem más k'axnak chi
na ruch'a' Dios rachbilanto.
11 Ja chominem ja xa xoc'o ruk'ij, wi congana ruch'a' Dios rachbilajto pior
c'a ja c'ac'a chominem ja ni mta wi' ja xtoc'o ta ruk'ij jari' jani' chi la k'axnak
ja ruch'a' Dios rachbilanto.
12 Como ajoj yukul kac'u'x ruq'uin jun chominem ja matoc'o ruk'ij chewi'
tok nkak'alasaj chi utz ja c'utun chikawach.
13 Ja c'a Moisés ojer arja' xubotz na rpalaj tre jun tziak, xwawaj, pro ja rajoj
camic ma rjawaxic ta chi c'o ta nkawawaj. Ja Moisés xubotz ja rpalaj utzc'a
ja ruch'a' Dios ja c'o chi rpalaj matitz'at cumal ja rach tak aj Israel ja tok noc'o
ruk'ij.
14 Ja c'a raj Israel eje'e' sach quina'oj, ni ma xch'obtaj ta wi' cumal nak
rbanic. Como eje'e' camic tok nquisiq'uij ja tz'ibtal can chipan ja jun
chominem xin nabey pro ni matich'obtaj wi' cumal nak rbanic, cani' c'a c'o
na ja tziak ja nwawan chiquewach. Ja wi nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Cristo
c'a tokoc'ari' nch'obtaj cumal nak rbanic ja jun chominem ja xin nabey.
15 Pro ni ma ch'obtajnak ta wi' cumal camic como ja tok nsiq'uix pa
quixquin ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés jari' cani' c'o jun tziak
botzben ja quewi' canma ja nwawan chiquewach nak rbanic.
16 Pro ja tok nyuke' quec'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo jari' neli ja tziak ja
botzben ja quewi' canma in nch'obtaj chic cumal nak rbanic.
17 In camic nbij chewe, ja kajaw Jesucristo arja' xa jun quibanon ruq'uin
ja rEspíritu, in wi c'ol awq'uin ja rEspíritu rxin ja kajaw Jesucristo jari'
atwasanel chic libre.
18 In ajoj kanojelal ja yukul kac'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo majun nak
ta botzben ta kapalaj, kamajon rtz'atic camic ja kajaw Jesucristo chi más
k'axnak chi na ruch'a' Dios c'o ruq'uin. In como kamajon rtz'atic chi congana

nim ruk'ij chewi' tok noktajini nokq'uextaji, ntajini noqui ja kana'oj ajoj ja cani' rna'oj arja', xa jani' npi más npi más ja ruch'a' pa tak kanma. In nojel ari' ruq'uin ja rEspíritu rxin ja kajaw Jesucristo npi wi'.

4

1 Rmalc'ari' nbij chewe, jawa' samaj ja kamajon rbanic ri', como jun cochinem xin Dios chewi' tok ni maticapuj wi' kac'u'x chi rbanic.

2 Pro ja kabanon ni kach'a'on wi' chique ja jule' chic winak ja nqueban tre ja quisamaj como c'o je'e nqueban ja xa pan awatali ja xa q'uixbal rbanic pro ajoj ni mta wi' jun engaño nkaban in tok nkaya' rbixic ja rtzobal Dios ni majun nak ta nkaxol ta ruq'uin. Pro ja nkaban, nkak'alasaj chi utz ja rtzobal Dios chiquewach ja winak, ja nkajo' c'a pa tak canma nekaj wi' canojelal utzc'a chi ncotakij chi ni katzij wi' ja nkabij in bien kotak chi Dios rotak nojel ja nkaban.

3 Pro ja utzlaj tzij xin Cristo ja nkaya' rbixic wi ec'oli winak ja matich'obtaj cumal xa ni queyon wari' ja netajini nebe chipan ja nimlaj rpokonal.

4 Matich'obtaj cumal como ja diablo ja rcojon ri' como dios wawe' chwach'ulew arja' rmoyirsan ja quewi' canma. Queri' nuban ja diablo chique ja winak ja matiyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo utzc'a ja luz xin Dios matekaji pa tak canma. Jari' luz jari' ja utzlaj tzij xin Dios ja nc'utuwi chi janila nim ruk'ij ja Cristo. Ja c'a Cristo arja' ni junan quina'oj ruq'uin ja Dios.

5 Como ni ja wi' ja Jesucristo nkanataj tok nkaya' rbixic ja utzlaj tzij, arja' Rajaw nojelal, nokche' tre, ma ajoj ta nkanataj kaj ta ki' kayon. Ja c'a rajoj ok ilinela' ewxin pro rumac ja Jesús ja tok kabanon queri'.

6 Queri' kabanon como ja Dios arja' c'o jun luz rtakonto pa tak kanma ja cani' xuban ojer tok xbij chi: —Tiwinakari ja luz, ne'e, in winakari ja luz chipan ja k'ekumal. Queri' rbanon chake utzc'a chi nch'a'ani ja luz xin Dios pa tak kanma in rmalari' ja winak xticotakij na chi ruq'uin ja Jesucristo natz'at wi' chi janila nim ruk'ij ja Dios.

* * * * * * * * * *

7 Jawa' luz xin Dios ja c'a xinbij kaj chewe ri' cani' jun nimlaj meba'il kuc'an pro ja rajoj xa ok ulew, xa ok cani' jule' bojo'y ja c'olon jule' nimak tak meba'il chipan. Queri' c'a rbanon chake ja Dios utzc'a chi ja nimlaj poder ja nsamaji pa tak kac'aslemal jari' ni k'alaj wi' chi ruq'uin Dios penak wi' in ma ajoj ta kawinakarsan nojoj kayon.

8 Ja rc'ayewal ni c'o wi' penak chakij chikawach pro xarwari' okcowinnak okelnak chipan. Ni c'o wi' ja npi chakij: —¿Nak nkaban c'awa'? nokche'e, pro ni ma capujnak ta wi' kac'u'x rmal.

9 Nij ec'o wi' ja nquicanoj nak ja nqueban chake pro ja Dios arja' ni ma okrya'on can ta wi'. C'o je'e okquich'akin pa tok'ulew pro ni ma banon ta wi' cowinem chakij chi okquicamsan ta.

10 Como ni pa camíc wi' okc'o wi' chewi' tok noktajini kamajon rna'ic jani' rqui'il ja rcamic ja Jesús. Queri' kabanon utzc'a chi bien nk'alajin na jani' rc'aslemal ja Jesús chi ntajini nsamaji chipan ja kacuerpo chakaja'.

11 Queri' nbij chewe como ja rokc'asli ni ncanox wi' kij kawach nak nbạn chake chi nokcamsaxi pro rumac ja Jesús ja tok nbạn queri' chake. Queri' nbạn chake utzc'a chi bien nk'alajin na jani' rc'aslemal ja Jesús chi ntajini nsamaji chipan ja kac'aslemal masqui xa ok ulew.

12 Queri' rbanic, ja rajoj ni pa camíc wi' okc'o wi' pro ja chewe ixix jari' utzlaj c'aslemal rc'amonpi chewe.

13 Pro ja rajoj c'oli ja rEspíritu Santo kuq'uin, arja' rya'on chake chi c'o
yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Dios. Jari' ja mismo Espíritu Santo ja c'o ruq'uin
ja rajsamajel xin Dios ojer ja tok xtz'ibaj can jule' tzij chipan ja rtzobal Dios
quewari': —Anin yukul nuc'u'x ruq'uin ja Dios in ma xinpokonaj ta xinya'
rbixic, ne'e. In como jari' mismo Espíritu Santo c'o kuq'uin camic chewi' tok
yukul kac'u'x ruq'uin ja Dios in matikapokonaj nkaya' rbixic chakaja'.
14 Queri' nbij chewe como bien kotak chi ja Dios arja' nokruyic na chipan ja
camíc. Como ja Dios arja' yico rxin ja kajaw Jesús chipan ja camíc in nokruyic
na ajoj chipan chakaja' rumac ja xa jun kabanon ruq'uin ja Jesús in nuya' na
chake chi nokekaj na chwach pro ix kachbil chic tri' chakaja'.
15 Queri' nbij chewe como nojel ja noktajini nokk'ax chipan camic utzc'a
chi c'oli rc'amonpi ixix chewe. Queri' nkaban utzc'a ja rutzil ja nsipaj ja Dios
jari' nbe más nbe más cuq'uin ja winak in tok nbe más cuq'uin jari' más chi na
e q'uiy nemaltioxin tre ja Dios in nojel ari' noqui como ya'bal ruk'ij ja Dios.

16 Rmalc'ari' ja tok ni maticapuj wi' kac'u'x. Ja kacuerpo jari' ni katzij wi'
chi xa rmajon raji'xem, xa ntajini nq'uis rchok'ak' pro c'o jun c'ac'a c'aslemal
ja c'o pa tak kanma jari' k'ij k'ij xa jani' nban más c'ac'a tre.
17 Queri' nbij chewe como ja rpokonal ja kamajon rtijic wawe'
chwach'ulew jari' ma al ta, xa jurata noc'owi como ja rpokonal ja nkatij
quewa' rc'amonto chake ri', nyataj na chake chi noqui ja gloria xin Dios
chake pro jun gloria janila nim ruk'ij, ni mta wi' q'uisic trij in mta bar ta tri'
xtikajunsaj chi ta wi'.
18 Queri' c'a xtikaban ja wi ma ruq'uin ta ja xin rwach'ulew tz'el wi' kawach
ja xa c'o tz'attajic trij, queri' c'a xtikaban ja wi kas tz'el kawach trij ja mta
tz'attajic trij. Queri' rbanic como ja ntz'attaji ruq'uin kawach jari' xa noc'owi
pro ja matitz'attaji ruq'uin kawach jari' ni mta wi' q'uisic trij.

5

1 Ja c'a kacuerpo jari' ocnak cani' rochoch ja kanma wawe' chwach'ulew in
wi xa nyojtaji jari' bien kotak chi c'o chi na jun rochoch ja kanma chila' chicaj
ja nyataj chi na chake rmal ja Dios pro jun jay ja ma winak ta ebanyon in ni
mta wi' q'uisic trij.
2 Como ja cuerpo ja kuc'an wawe' chwach'ulew janila nokti'on rmal in
congana kas tz'el pon kawach trij ja jun chic rochoch ja kanma ja xin chila'
chicaj chi nyataj chake.
3 Ja c'a tok xtiyataj ari' chake jari' cani' jun tziak ja xticoj tre ja kanma utzc'a
chi ma ch'anal ta ja kanma tri'.
4 Ja c'a cuerpo ja kuc'an wawe' chwach'ulew jari' ni nokti'on wi' rmal,
congana lawulo' nkaban rmal pro ajoj ma ja ta nkajo' ja ni ta majun cuerpo
kuc'an pro ja kas kagana ajoj chi nyataj chake ja jun chic cuerpo ja xin chila'
chicaj utzc'a chi ja cuerpo ja kuc'an camic ja xa c'o camíc trij jari' nq'uisi in
nyataj chic chake ja jun chic ja ni mta wi' camíc trij.
5 Pro jari' Dios nbanowi, arja' chomarsyon kaxin utzc'a chi nuya' na chake
ja jun chic cuerpo ja ni mta wi' camíc trij in c'o jun seguro rya'on chake chi ni
nuban wi' cumplir ja wari' como ja rEspíritu Santo ja rtakonto pa tak kanma
jari' ocnak kaseguro.

6 Rmalc'ari' ja tok ni yukul wi' kac'u'x ruq'uin ja Dios chi arja' nuya' na
chake ja jun chic cuerpo ja xin chila' chicaj. Jaru' pa tiempo xkoq'ueje' chipan
ja cuerpo ja kuc'an wawe' chwach'ulew jari' ni matutz'at wi' ri' kawach
ruq'uin ja kajaw Jesucristo rmal.

7 Queri' rbanic como ja chipan ja kac'aslemal wawe' chwach'ulew ja
yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Dios jari' nuc'an kaxin, ma ja ta nuc'an kaxin ja
nkatz'at ruq'uin kawach.
8 Pro ni yukul wi' kac'u'x ruq'uin ja Dios in como kotak chi matutz'at ri'
kawach ruq'uin ja kajaw Jesucristo chipan awa' jun cuerpo ja kuc'an camic
xa chewi' tok más na kagana ja nkaya' can awa' jun cuerpo ja kuc'an ri' in
nokbe ruq'uin ja kajaw Jesucristo ja bar c'o wi' ja mero kochoch.
9 Queri' rbanic, wi nokq'ueje' na wawe' owi nokbe ruq'uin xarwari' chijutij
kamajon rtijic kak'ij chi rbanic ja rvoluntad utzc'a chi nquicot chakij.
10 Queri' nbij chewe como rjawaxic chi nokekaj na chwach ja k'etbaltzij
rxin ja Cristo kanojelal utzc'a chi tri' nokk'alajin wi' nak ja kabanon chipan
ja cuerpo ja kuc'an wawe' chwach'ulew utzc'a chi nyataj chake chikajujunal
ja rtojbalil ja kabanon wi utzil ja kabanon owi xa itzelal.

* * * * * * * * * *

11 Rmalc'ari' nbij chewe, como ajoj nkaxbej ki' chwach ja kajaw Jesucristo
chewi' tok nekacoj ja winak pa ch'a'oj chi nquixbej qui' chwach chakaja' pro
ja Dios arja' bien k'alaj chwach nak rbanic ja samaj ja noktajini nkaban in c'o
nseguro chi bien k'alaj chewach ixix chakaja'.
12 Maxta tech'ob chic jutij chakij chi xa kamajon rbanic recomendar ki'
chewe kayon. Mni, ma queri' ta, pro nojel awa' ja nmajon rbixic chewe ri'
utzc'a chi nixquicot trij ja samaj xin Dios ja noktajini nkaban utzc'a chi c'oli
nech'a' chique ja winak ja congana nquik'alasaj qui' chi e ajsamajela' xin
Dios pro jari' xa chiquij c'o wi', ma ocnak ta pa tak canma.
13 Ja c'a rajoj wi okch'ujarnak noktz'ati owi ma okch'ujarnak ta pro
xarwari' nkaban ja samaj utzc'a chi c'o ta ya'bal ruk'ij ja Dios rc'amonto
utzc'a chi c'o ta rc'amonto chewe ixix chakaja'.
14 Queri' nkaban como ja rajoben ri'il xin Cristo jari' nbano mandar kaxin.
Como bien kotak chi ja Cristo cam pa kacuenta kanojelal tibij c'a tzij ari' chi
ajoj jun xokcam ruq'uin kanojelal.
15 Queri' c'a xuban, cam pa kacuenta kanojelal utzc'a chi ja rokc'astajnak
chic chipan jun c'ac'a c'aslemal ma ja chi ta nkaban ja xa kavoluntad kaj ajoj
kayon pro nkamajel chic rbanic ja rvoluntad arja' como cam pa kacuenta in
kumal chakaja' tok c'astaji chiquicojol ja camnaki'.
16 Rmalc'ari' nbij chewe, ja camic chic tok nkamaj rch'obic jani' rc'aslemal
jun winak, xa nak ta chi winakil, ma queri' chi ta nkach'ob trij ja cani'
nquech'ob ja winak ja c'a e'uc'an na rmal ja tzabuklaj tak na'oj xin
rwach'ulew. Masqui queri' kach'ob trij ja Cristo nabey ja cani' nquech'ob ja
winak ja re'uc'an rmal ja tzabuklaj tak na'oj pro ma queri' chi ta nkach'ob
ajoj trij camic.
17 Queri' c'a rbanic, ja wi xa jun abanon ruq'uin ja Cristo jari' at c'ac'a
winak chic, ja tzabuklaj tak na'oj awc'an nabey jari' k'axnak can chic, c'ac'a
chic nojelal.
18 Nojel awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri' ruq'uin Dios penak wi' in camic ja
Dios arja' rya'on chake chi okchomtajnak chic ruq'uin rmal ja Cristo in c'o
jun samaj rya'on chi kakul ajoj jari' chi nkach'ob chiquewach ja winak nak
rbanic ja tok nechomtaj ruq'uin.
19 Queri' c'a rbanic, ja Dios arja' xa jun quibanon ruq'uin ja Cristo, xa
jun quibanon ruq'uin chwach cruz rmalari' tok nokchomtaj ruq'uin ja rok
winak in rmalari' chakaja' tok ncuyi ja kil kamac in camic chi kakul ajoj
rya'on wi' chi nkaya' rbixic nak rbanic ja tok natchomtaj ruq'uin.
20 Ja c'a rajoj camic oktakonel rmal ja Cristo chi pa rubi' arja' nkaban ja
samaj como ja Dios arja' nucoj kachi' chi rbixic chique ja winak nak ja nrajo'

chique chi nqueban. Pa rubi' c'a ja Cristo congana nkaban recomendar chewe chi quixchomtaj jutz'it ruq'uin ja Dios.

21 Quirtari' neban jutz'it como ja Dios arja' trij ja Cristo xuya' wi' ja kil kamac ja rok winak pro kumal ajoj tok xuban queri' tre como ja Cristo ni majun ril rumac arja'. Queri' xuban utzc'a tok xa jun kabanon ruq'uin ja Cristo jari' utz chic nokrutz'at in nuban chic chake cani' mta kil kamac kabanon.

6

1 Ja c'a rajoj como xa jun kabanon ruq'uin ja Dios chi rbanic ja samaj xa chewi' tok congana nkaban recomendar chewe, maxta tetz'ila' ja rutzil ja nsipaj ja Dios chewe.

2 Cani' rbin can ja Dios chipan ja rtzobal quewari': —Ja tok xurwila' ja tiempo rxin chi nsipaj ja wutzil xinc'waxaj ja roración ja xaban. In chakaja' tok xurwila' ja tiempo xin totajem xatnuto'. Queri' rbin can ja Dios. Bien c'a tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', ja Dios arja' ntajini nsipaj ja rutzil chipan awa' tiempo ja rokc'o wi' ri', ja camic okc'o chic chipan ja tiempo xin totajem.

3 Ajoj ni kabanon wi' cuenta ja kac'aslemal chiquewach ja winak como mta kagana ja xta kumal ajoj tok matiquinimaj ja rtzobal Dios. Kabanon cuenta ki' utzc'a chi ma itzel ta xquetzijon tre ja samaj xin Dios ja noktajini nkaban.

4 Pro nojel ja kamajon rbanic jari' nk'alasan kaxin chi ni katzij wi' chi ok ajsamajela' rxin ja Dios. Congana kacoch'on kawach chipan ja penak je'e chakij, okq'uejenak chipan ja rpokonal, okq'uejenak chipan ja rc'ayewal in c'o je'e ni matich'obtaj wi' kumal ba la nokel wi'.

5 C'o je'e okrapan cumal winak, c'o je'e okq'uejenak pa tak che', c'o je'e eyictajnak winak chakij, c'o je'e congana oktujkarnak chipan ja samaj, kacoch'on ja waram in katijon wa'al.

6 Ni kuc'an wi' jun ch'ajch'ojlaj anma, bien nch'obtaj kumal ja rtzobal Dios, c'o kapaciencia, kac'utun ja kutzil chiquewach ja winak, okuc'an rmal ja rEspíritu Santo in c'o jun ajoben ri'il xin Dios chake ja ni katzij wi', ma chaka ta chi kachi' c'o wi'.

7 Kaya'on rbixic ja rtzobal Dios in c'oli ja poder xin Dios kuq'uin. Ja Dios como arja' utz nokrutz'at jari' cani' jun banbal ch'a'oj rya'on chake ja nkatobej ki' chwach xa nak ta npi chakij.

8 C'oli nkaban kas lok' nokquena' ja winak pro c'o c'a je'e xa ma lok' ta nokquena'. C'oli utz katzijoxic nbani pro c'o c'a je'e nbix chake chi xa ok itzel tak winak. C'oli nbix chake chi xa okbanol tak engaño pro ajoj ni katzij wi' ja nkabij chique ja winak.

9 C'oli nban chake cumal ja winak cani' xa ma cotak ta kawach pro ec'oli ja matiquipokonaj nquibij chi bien cotak kawach. Ni pa camíc wi' okc'o wi' pro okc'as wa'an ri'. Okya'on chipan ja rpokonal chi katijoxic pro ma okcamsan ta.

10 C'oli nokbisoni pro ja quicotemal xin Dios mta ari' ja maquita c'o kuq'uin. Xa ok tak meba'i' pro e q'uiy ja re'ocnak e biyoma' rmal ja meba'il xin Dios ja nkapaxij chiquewach. Xa kak'eten ti kak'a' pro ni majun nak ta ja maquita kaxin. Nojel awa' ja xinbij chewe ri' jari' nk'alasan kaxin chi ni katzij wi' chi ok ajsamajela' rxin ja Dios.

11 Mta ja nkawawaj ta chewach wach'alal ja rix aj Corinto, mta ja maquita nkabij chewe, congana kaya'on ja kanma chewe.

12 Ajoj bien kajakon ja kanma chewach utzc'a chi nixkac'ul chipan pro ja chewe ixix ma kas ta okec'ulun ja pa tak ewanma.

13 Ja camic nintzijon ewq'uin cani' nuban jun tatixel tok ntzijon cuq'uin
tak ralc'wal, ja cani' kabanon ajoj chewe queri' ta neban ixix chake chakaja',
ta tejak más ja rewanma chikawach.

* * * * * * * * * *

14 Maxta xa jun teban cuq'uin ja winak ja ma yukul ta quec'u'x ruq'uin
ja Jesucristo, ja queri' ni matuc'am wi' ri'. Queri' nbij chewe como ja utzlaj
c'aslemal xin Dios ewc'an jari' ni matuc'am wi' ri' ruq'uin jun c'aslemal ja
xa itzel ntz'at rmal ja Dios. In jun chic, ja luz ni matuc'am wi' ri' ruq'uin ja
k'ekumal.
15 In jun chic, ja rna'oj ja Cristo ni matuc'am wi' ri' ruq'uin ja rna'oj ja
diablo. In jun chic, ja yukul kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo mta moda ja xta
jun nkaban cuq'uin ja ma yukul ta quec'u'x ruq'uin.
16 In jun chic, ja cachbal tak winak owi rachbal tak nakun ja nexuque'
winak chiquewach ni ma rubey ta wi' ja xquecoj ta chipan ja rochoch Dios.
Queri' nbij chewe como ix rochoch ja c'aslic Dios ja cani' bitajnak can rmal
ja Dios quewari': —Noc na wochoch ja canma in ninq'ueje' na chiquicojol. Ja
tok xterìla' ri' tiempo anin in Dios chic quixin, ja c'a reje'e' e ntinamit chic
tri', ne'e.
17 Rmalc'ari' tok c'o chic jun ja rbin can ja Dios quewari': —Quixelto
chiquicojol ja winak ja ma e ntinamit ta, teparti'ij ewi'. Ma teban ta ja xa
ntz'ilor ec'aslemal rmal. Ja c'a wi xtenimaj ja xinbij chewe ri' nixnuc'ul,
18 ninoc Tatixel ewxin in nixoc tak nc'ajol, nixoc tak nme'al. Queri' ja
bitajnak can rmal ja kajaw Dios ja ni majun poder ja maquita c'o pa ruk'a'.

7

1 Chak'laj wach'alal, nojel awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri' como tzujun
chic chake rmal ja Dios rmalc'ari' tok nbij chewe, kaya'a' can xa nak ta
ja ntz'ilorsaj ja kac'aslemal tanto tre ja ntz'ilorsaj ja kacuerpo in tre ja
ntz'ilorsaj ja kanma chakaja'. Kaxbej ki' chwach ja Dios, tiq'uiyi tiwachini
jun ch'ajch'ojlaj c'aslemal chake.

* * * * * * * * * *

2 Wach'alal, ta tejak más jutz'it ja rewanma chikawach. Ajoj mta jun winak
kabanon ta jun itzel tre, mta jun winak kayojon ta rc'aslemal in nixtac'a c'o
ta jun winak kabanon ta engañar chakaja'.
3 Pro ja tok nbij queri' chewe ma rmal ta chi nixnuban ta condenar como
anin nbin chic chewe chi nij ixc'o wi' pa tak kanma. Ja wi nokcami owi
nokc'ase' na más xarwari' nij ixc'o wi' pa tak kanma.
4 Ja nintajini nbij chewe congana nya'on wanma chewe chi rbixic. Ja camic
congana ninquicot chewij wach'alal. Ja wanma camic nixtac'a nbison chi ta
jutz'it in masqui congana okc'o chipan ja rpokonal pro ja wanma camic más
k'axnak chi na ja quicotemal xin Dios c'o chipan.
5 Nij okc'o wi' chipan ja rpokonal wach'alal como ja tok xokurkaj wawe'
chipan ja departamento Macedonia nixtac'a jutz'it ta xokxula'ni, ni c'o wi'
je'e ja problema kawil. C'o je'e ch'a'oj kaban cuq'uin ja winak ja ma quiniman
ta ja Dios in c'o je'e kaxbej ki' emwal matzij quixtz'iloxi.
6 Pro ja c'a Dios arja' nyukba' quec'u'x ja winak ja capujnak quec'u'x in
queri' xuban chake ajoj chakaja' xyukba' kac'u'x tokori' tok xurkaji ja Tito
kuq'uin.
7 Ja c'a Tito congana xokquicoti ja tok xutz'at chic jutij ri' kawach ruq'uin
in ma ruyon tari' pro como ixix congana xeyukba'to ruc'u'x jari' xuya' jun
quicotemal chake ajoj chakaja'. Como arja' xurbij chake chi congana egana
nutz'at chic jutij ri' kawach ewq'uin. In jun chic xbij chi congana nixbison

chic rmal ja ma utz ta xeban. In jun chic xbij chi congana egana nenimaj chic ja nbin chewe. Queri' ja xurbij chake in más chi na xinquicot rmal.

8 Xinquicoti como ja pokonlaj carta ja xintakel ewq'uin xintz'at chi xuban rsamaj. Masqui xuya' bis chewe pro ja camic ma itzel ta nna' ja xintakel ewq'uin. Pro ja tok xintakel ja carta quewa' xinmaj chic rch'obic ri': —Maxla utz ja maquita xintakel ja carta cuq'uin, xinche' kaj. Como ntz'at camic chi ja carta xuya' bis chewe pro jari' bis xa jurata xoc'owi.

9 Ja c'a camic congana ninquicoti pro ma rmal ta ja xixya' pa bis xa chewi' ja tok ninquicoti. Pro como ja bis xuban rsamaj in q'uextaji ja rena'oj rmal xa chewi' tok ninquicoti. Queri' rbanic como Dios yowi ja bis chewe utzc'a chi c'ol utzil rc'amonto chewe ja carta ja katakel ewq'uin.

10 Queri' nbij chewe como ja bis tok Dios nyo' chawe rmal ja rawil amac abanon jari' jun bis ja ncowini nuq'uex ja rana'oj in natruc'amel chipan ja totajem xin Dios in natquicot rmal. Pro ja tok nebisoni ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x jari' jun bis maticowini nuq'uex ja rana'oj in xa pa camíc natruc'amel wi'.

11 Pro bien tech'obo' wach'alal, ja bis ja xuya' ja Dios chewe c'o jun nimlaj samaj xuban pa tak ec'aslemal quewari'. Jun, bien xechomarsaj ja problema ja bantaj checojol. In jun chic, congana xixocla' il chi rbixic chwe chi xechomij ja problema. In jun chic, congana ti'on chewe ja bantaji in janila xexbej ewi' rmal. In jun chic, congana chic egana chi nutz'at chic jutij ri' kawach ewq'uin. In jun chic, congana xixmak'e'e chi rbanic ja rvoluntad Dios in chanim xeya' pa disciplina ja banowi ja ritzelal. Ni majun nak ta ja maquita xechomij tre ja problema, mchita nak chi ta xquixchapbex rmal.

12 Queri' rbanic, xintakel ja carta ewq'uin pro ma kas ta rmal ja banowi ja ritzelal ja tok xintakel ewq'uin in ma kas ta rmal ja ban wi' ja ritzelal chakaja'. Xintakel ja carta ewq'uin utzc'a chi chwach Dios nkac'ut wi' chewach chi janila nokocla' il chi rbanic cuenta ewxin.

13 Rmalc'ari' tok congana yukyu'i ja kac'u'x como yukyu'i ja rec'u'x ixix chakaja'.

In ma ruyon tari' pro más chi na xokquicoti rmal ja Tito como arja' congana nquicot chic ja ranma rmal ja xebanto tre ewanojel.

14 Como ja Tito tok maja'n tintakel ewq'uin xinya' jutz'it ek'ij chwach in ja camic ma q'uixbal ta nna' ja xinban queri' como nojel ja kayabej ek'ij chwach bien k'alaj camic chi ni katzij wi'. Cani' tre nojel ja kabij chewe ixix jari' ni katzij wi' chakaja'.

15 Ja c'a Tito arja' más chi na nel ruc'u'x chewij camic como bien nurkaj tre chi nixnimani ewanojelal, bien nurkaj tre jani' rc'ulic xeban chi c'o respeto ewq'uin in nexbej ewi' chwach ja Dios.

16 Janila ninquicot emwal camic wach'alal, c'o chic nconfianza ewq'uin tre nojelal.

8

1 Ja c'a camic wach'alal, nkajo' nkach'ob chewach nak rbanic ja rutzil xin Dios ja samajnak pa tak canma ja riglesia je'e ja rec'o wawe' chipan ja departamento Macedonia.

2 Como eje'e' c'o jun nimlaj ayuda quemol ja nquetakel cuq'uin ja kach'alal ja c'o rjawaxic chique. Quemol ja rayuda masqui c'o jun nimlaj rpokonal c'o jun nimlaj prueba netajini nek'ax chipan. Pro como c'o jun nimlaj quicotemal xin Dios pa tak canma in como congana e tak meba'i' in bien cotak nquipokonaj quewach ja winak ja c'o rjawaxic chique chewi' tok congana jun ayuda quemol.

3 Como eje'e' congana jun lucha queban, queya' jani' ja necowini nqueya'.
Anin in testigo chiquij chi queri' queban. C'o nari' xuban je'e falta chique
rumac ja más na xoc'o rwi' queya'. Pro jari' ma xekabochi'ij ta, quigana
queya'.
4 Congana xokquecoj pa ch'a'oj, quewa' quibij chake ri': —Tebana' jun utzil,
teya'a' chake ja privilegio chi ajoj jun nkatakel jun ayuda chique ja kach'alal
ja re xin Dios, xeche' chake.
5 Más chi na queya' chwach ja cani' kach'obon chiquij chi nqueya' como
ja queban, nabey queya' qui' pa ruk'a' ja kajaw Dios chi rbanic xa nak ta ja
najo'x chique rmal chi nqueban in queya' qui' pa kak'a' ajoj chakaja' in xa
rmal ja rvoluntad Dios ja tok queban queri'.
6 Queri' quibanon ja kach'alal in rmalari' congana kaban animar ja Tito chi
arja' nbe chic jutij ewq'uin. Como ja Tito c'o jun moloj ayuda xumaj checojol
chewi' tok kabijel tre chi nbe chic jutij ewq'uin chi nerq'uisa' rmolic como ja
rayuda neya' jari' nc'utuwi ja rutzil xin Dios ja nsamaji pa tak ewanma.
7 Ixix congana benak pa nim nojel rwach ja rutzil xin Dios ja yatajnak
chewe. Cani' tre ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo congana nim. In jun
chic, congana neya' rbixic ja rtzobal Dios in bien nch'obtaj emwal chakaja'.
In jun chic, congana netij ek'ij chi rbanic ja rvoluntad Dios. In jun chic,
congana nokewajo'. Ja c'a camic nbij chewe, como congana benak pa nim
checojol nojel awa' ja rutzil xin Dios ja c'a xinbij kaj chewe ri' tibe c'a pa nim
checojol chakaja' ja rutzil xin Dios tre ja moloj ayuda.
8 Pro maquixnuban mandar wach'alal. Ja kas nwajo' chewe chi queri'
neban tre ja moloj ayuda ja cani' queban ja jule' chic kach'alal utzc'a chi tri'
ntz'ạt wi' chi ni katzij wi' chi nsamaji ja rajoben ri'il xin Dios pa tak ewanma.
9 Como ixix bien ewotak chi ja kajaw Jesucristo congana samaji ja rutzil xin
Dios pa ranma. Como arja' masqui congana biyom nabey pro ma xpokonaj
ta xuya' can ja rbiyomal, ma xpokonaj ta xoc meba' pro emwal ixix tok xuban
queri'. Arja' xoc meba' utzc'a chi xa rmal ja rpobre'il tok nyataj ixix chewe ja
biyomal xin Dios.
10-11 In camic nwajo' nya' jun paxbanem chewe tre ja rayuda como ja
xtinbij chewe ri' c'oli rc'amonto chewe. Teq'uisa' rmolic ja rayuda ja xetij
rmolic junabir. Como ixix xemaj rmolic in ma ruyon tari' pro nojel ec'u'x
nojel ewanma xeban. Ja c'a camic nbij chewe, como congana egana nabey
tok xech'ob chi nemol ja rayuda queri' ta c'a neban camic chakaja' chi
rq'uisic xarwari' jani' nixcowini neya' xa xarari' ja neya'.
12 Queri' nbij chewe como ja Dios tok nojel ac'u'x nojel awanma naya' jun
ayuda arja' utz nutz'at in nuc'am chawe in jani' natcowini naya' jari' nc'utuj
chawe, ma ja ta nc'utuj chawe ja macatcowini naya'.
13 Como anin ma ja ta nbij chewe chi xque'eto' ta jule' chic chipan ja
quipobre'il in xquixoc can chi ta c'a ix pobre ixix rmal.
14 Ja kas ngana anin xta junan nkaban nkato' ta ki' chibil tak ki'. Cani'
chewe ixix camic como c'oli sobre ja c'ol ewq'uin xc'a chewi' tok congana
buena wi ne'eto' ja kach'alal chipan ja quipobre'il utzc'a chi eje'e' chic neto'o
ewxin chwak cabij ja tok c'o chic rjawaxic chewe ixix in tok c'o chic sobre
cuq'uin eje'e' tri' ja nixquitobej. Queri' rubey utzc'a chi xa junan nkaban
nkato' ki' chibil tak ki'.
15 Cani' tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal Dios tre ja maná ja takto chila'
chicaj cuq'uin ja raj Israel chi nquetij, quewa' nbij ri': —Ja winak ja q'uiy
maná quemol mta queto'. Ja c'a winak ja xa ti ma nim ta quemol xeruban.
Queri' ja tz'ibtal can.

* * * * * * * * * *

16 Pro anin congana nmaltioxij tre ja Dios como arja' rya'on pa ranma ja
Tito chi congana nocla' il chi rbanic cuenta ewxin, ni queri' nuban ja Tito chi
echajixic ja cani' nintajini nban anin.
17 Queri' nbij chewe como arja' tok kabij tre chi nbe chic jutij ewq'uin ma
xnimar ta pro congana rgana nbe, ni rvoluntad wi' chi nbe chic jutij ewq'uin.
18 C'o chic jun kach'alal nkatakel trij chi nrachbilajel. Jari' kach'alal ja
congana utz rtzijoxic nban cumal canojel ja jule' chic kach'alal xa nak ta
iglesia ec'o wi' como arja' congana jun samaj rbanon chi rbixic ja utzlaj tzij
xin Jesucristo.
19 In jun chic, arja' cha'on cumal ja kach'alal ja rec'o pa tak iglesia je'e
chi nkachbilaj tre ja moloj ayuda ja noktajini kamajon rmolic camic. Ajoj
kamajon rmolic ja rayuda utzc'a chi jari' noc ya'bal ruk'ij ja kajaw Jesucristo
utzc'a chakaja' chi bien nk'alajin na chi ixix c'ol egana ne'eto' ja kach'alal ja
c'o rjawaxic chique.
20 Pro bien kabanon cuenta ja wari' utzc'a chi majun tzij npi chakij rmal ja
nimlaj ayuda ja kamajon rmolic.
21 Congana kabanon cuenta ja samaj ja nkaban je'e utzc'a chi bien k'alaj
chiquewach ja winak chakaja' chi majun engaño nkaban in ma ruyon ta
chwach ja Dios.
22 C'o chi na jun kach'alal ja nkatakel chiquij ja Tito, jun kach'alal ja q'uiylaj
mul katz'aton chi congana nutij ruk'ij chi rbanic ja samaj je'e xin Dios in pior
c'a camic congana rgana nbe ewq'uin como congana rconfianza ewq'uin.
23 Ja c'a Tito kac'amon ki' ruq'uin chi noksamaj pan ecuenta, arja' wach
ajsamajel xin Dios. Ja c'a re ca'i' chic kach'alal eje'e' echa'onel cumal ja jule'
chic kach'alal ja rec'o pa tak iglesia je'e in ja quic'aslemal jari' ocnak ya'bal
ruk'ij ja Cristo.
24 Rmalc'ari' nbij chewe, ja tok xque'ekaj ewq'uin kas ta qui'il quic'ulic
neban utzc'a chi eje'e' e cachbil ja jule' chic kach'alal ja rec'o pa tak iglesia
bien nk'alajin na chiquewach chi ixix ni katzij wi' chi c'oli ja rajoben ri'il xin
Dios pa tak ec'aslemal utzc'a chakaja' chi bien nquetz'at chi ni katzij wi' nojel
ja kabin chique ja kach'alal ja kayaben ek'ij.

9

1 Como anin wach'alal, bien wotak chi ma rjawaxic ta nbij chewe chi neya'
jun ayuda chique ja kach'alal ja re xin Dios.
2 Queri' nbij chewe como wotak chi c'ol egana neya' in rmalari' tok
nintajini nya' ek'ij chiquewach ja kach'alal ja rec'o wawe' chipan ja depar-
tamento Macedonia como anin nbij chique chi ixix ja rixc'o chila' chipan ja
departamento Acaya ix listo chic junabir chi neya' ja rayuda. In jun chic,
como ixix congana egana neya' xa rmalari' tok congana e q'uiy xuya' gana
chique chi nqueya' eje'e' chakaja'.
3 Pro ec'oli ja kach'alal ja nenutakel ewq'uin utzc'a chi bien nechomij pon
ja moloj ayuda como nbin chic chique ja kach'alal chi ix listo chic chi neya'.
Como anin nya'on chic ek'ij chiquewach ja kach'alal pro congana lawulo' ari'
ja wi mta noc wi' ja xinyabej ek'ij chiquewach.
4 Ja c'a tok xquinekaj anin ewq'uin, ja wi ec'o jule' kach'alal aj Macedonia
etran chwij congana lawulo' ari' ja wi maja'n techomij ewi' tri' chi rmolic
ruchi' ja rayuda. Ja queri' congana q'uixbal chake ajoj in chewe ixix chakaja'
como kaya'on chic ek'ij chiquewach chi ix listo chic chi neya' ja rayuda.
5 Rmalc'ari' ja tok xinch'ob chi rjawaxic nenuban animar ja kach'alal chi
eje'e' nebe ewq'uin nabey utzc'a chi nquichomij pon ewq'uin nak neban tre
ja rayuda ja retzujun chi neq'uis rmolic utzc'a chi molon pon chic ruchi'

nojelal ja tok xquinekaj anin. Pro nojel ta ec'u'x nojel ta ewanma neya', maxta chaka ix puersa.

6 Pro bien c'a tewasaj ena'oj trij ja rejemplo ja nya' chewach ri'. Ja tok natbe pa ticoj tijco'm wi xa naxuyaj ja rija'tz natic xc'a ma nim ta cosecha nuya' ari'. Ja c'a wi mataxuyaj jari' congana cosecha nuya'.

7 Ja neya' chejujunal xa ni xarwari' ja nalax pa tak ewanma chi neya'. Maxta tebisoj ja neya', maxta chaka ix puersa. Queri' nbij chewe como ja Dios arja' nerajo' ja winak ja nequicoti nqueya' ja rayuda.

8 Ja c'a Dios arja' bien ncowini nuya' chewe nojel rwach ja meba'il ja ne'etobej ja c'o rjawaxic chique. Más na noc'o rwi' ja ncowini nuya' chewe utzc'a chi ni c'o wi' ewq'uin xa nak ta ja nc'atzin chewe utzc'a chakaja' chi sobre ja c'ol ewq'uin ja ne'etobej ja winak xa nak ta nc'atzin chique.

9 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios tre jun utzlaj achi, quewa' nbij ri': —Congana ayuda rya'on, erto'on ja tak meba'i'. Ja rutzil nuban jari' ni mta wi' q'uisic trij. Queri' ja tz'ibtal can.

10 Ja Dios arja' nyowi ja rija'tz chique ja re ticol tak tijco'm, arja' nyowi kaway. Ja mismo Dios arja' xtiyo' chewe ja meba'il ja ne'etobej ja c'o rjawaxic chique in nq'uiyirsaj na más chewach. Arja' nsamaj na chipan ja rutzil ja neban ixix in tok xtiq'uiswani más chi na nwachini ja rutzil rmal.

11 Ja Dios arja' mta nak ta ja maquita xtuya' chewe, nixoc na ix cani' biyoma' rmal utzc'a chi ni c'o wi' ewq'uin ja ne'etobej ja kach'alal. Ja c'a kach'alal tok xtekajacha' ja rayuda pa quek'a' janila xtiquimaltioxij tre ja Dios emwal.

12 Queri' nbij chewe como ja rayuda neya' ma jun ta rsamaj. Ma ruyon ta neruto' ja kach'alal chipan ja c'o rjawaxic chique pro janila chi maltioxinem nya' tre ja Dios rmal chakaja'.

13 Ja c'a tok xteya' chique ja rayuda jari' nuc'ut chiquewach jani' ena'oj in nqueya' na ruk'ij ja Dios emwal. Nqueya' na ruk'ij ja tok xtiquetz'at chi ni katzij wi' ja nebij chi eniman ja utzlaj tzij xin Cristo in nqueya' na ruk'ij chakaja' ja tok xtiquetz'at chi nim ja rayuda ja neya' chique eje'e' in chique canojelal.

14 Ja c'a reje'e' nqueban na orar pan ecuenta in congana lok' nixquena' como nquetz'at na chi ja rutzil ja recochin tre ja Dios más k'axnak chi na nsamaji ja pa tak ewanma.

15 Congana nmaltioxij tre ja Dios como arja' c'o jun sipanem kacochin tre ja ni maticanoy wi' tzij kumal chi rbixic como janila nim ruk'ij.

10

1 Camic nwajo' nintzijon ewq'uin chique ja winak ja xa netajini nquilasaj ntzijoxic, quewa' nquibij chwe ri': —Ja Pablo tok c'oli chikacojol congana nuban tino'y pro ja c'a tok mchita chikacojol c'a tokori' nucoj cowlaj tak tzij chakij, neche'e. Pro anin ja rin Pablo congana nban recomendar chewe, kas tinataj jutz'it emwal ja rejemplo ja xuya' can ja Cristo como arja' xuban tino'y, nojel xujach pa ruk'a' ja Dios in congana rpaciencia cuq'uin ja winak.

2 Pro ja camic congana nban recomendar chewe, kas techomarsaj jutz'it ewi' utzc'a tok xquinekaj ewq'uin ma rjawaxic ta chi ncoj chewij ja poder xin Dios ja c'o pa nuk'a'. Como jari' poder ja c'o pa nuk'a' nch'obon chic chi ncoj chiquij ja winak ja xa netajini nquilasaj ntzijoxic ja nebin chake chi ajoj xa quina'oj winak ja nkacoj.

3 Como ajoj masqui xa ok winak pro ma kana'oj ta ajoj nkacoj kaj kayon ja tok nkaban ch'a'oj ruq'uin ja ritzelal.

4 Queri' nbij chewe como ajoj tok nokch'ojin ruq'uin ja ritzelal ma ja
ta nkacoj jule' banbal ch'a'oj ja xa quixin winak pro nkacoj jule' banbal
ch'a'oj janila nimak rchok'ak' chwach ja Dios. Queri' c'a nkaban utzc'a chi
nokcowini nkayoj ja ritzelal masqui congana rchok'ak'.
5 Ajoj nkayoj ja tijonem ja nqueya' ja winak ja kas e nimak nquena' kaj,
nkayoj ja nimak tak na'oj ja nquecoj chi rwawaxic ja kas mero rna'oj ja Dios.
Nokch'ojin ruq'uin ja quina'oj winak xa nak ta nquech'ob in nkach'ec utzc'a
chi mta jun na'oj ja maquita nuc'am ri' ruq'uin ja rvoluntad ja Cristo.
6 In jun chic, kachomin chic ki' chi nekaban castigar xa nak ta chique ja ni
maqueniman wi' pro c'a tokori' xque'ekabana' castigar ja tok echomarsan
chic ewi' tre ja ma tz'akatnak ta chewe tre ja nimanem.

7 Ixix xa jari' neya' cuenta tre ja c'o chewach pro mateya' cuenta tre ja c'o
pa tak canma ja winak. Ja c'a wi c'o jun winak nbij chewe chi bien rotak chi
arja' ocnak jun apóstol rxin ja Cristo kas bien tich'obo' chi ajoj ok apóstol rxin
ja kajaw Jesucristo chakaja'.
8 Ok apóstol rxin como arja' rya'on chake chi c'o kak'a' chewe in ma q'uixbal
ta nna' ja congana nnataj chewe nojel ja rcojon pa kak'a' como ni katzij wi'.
Pro jari' ixrcojon pa kak'a' chi nixkato' utzc'a chi nixq'uiyi, ma rmal ta chi
nixkayoj.
9 Queri' nbij chewe utzc'a chi bien nch'obtaj emwal chi ja carta ja ntakel
je'e ewq'uin ma ja ta rsamaj ja chaka ta nixnxibej.
10 Como ja winak ja xa netajini nquilasaj ntzijoxic eje'e' quewa' nquibij
chewe ri': —Ja Pablo tok nubanto jun carta congana cow nchaponi in
congana cowlaj tak tzij nbij chipan chakaja' pro ja tok c'o chikacojol xa jun
achi débil in tok ntzijoni ni majun noc wi' ja nbij, neche'e.
11 Ja c'a winak ja nebin queri' chwe kas bien tiquich'obo', ja cani' nkabij
chipan ja carta tok ma okc'o ta checojol ni queri' ja nekabana' cumplir ja tok
xko'ekaj ewq'uin.

12 Ja c'a rajoj ni katzij wi' chi majun kagana xtikaban ta ja cani' nqueban
ja jule' winak ja xa nqueya' kaj quek'ij queyon. Eje'e' xa e nacnak tak winak
como ja rocnak ya'bal quek'ij xa quina'oj kaj eje'e' queyon.
13 Pro ja rajoj mta moda xtikaban ta ja cani' nqueban eje'e' xtikaya' ta kak'ij
rmal jun samaj ja mta kak'a' tre ja ma yatajnak ta chake rmal ja Dios chi
nkaban. Pro ja samaj ja yatajnak chake rmal ja Dios chi nkaban solo jari'
nkanataj in arja' rya'on chake chi noksamaj checojol.
14 Queri' nbij chewe como ajoj ma kaminon ta ki' chipan jun samaj ja
ma yatajnak ta chake rmal ja Dios chi nkaban como arja' yoyon chake chi
noksamaj checojol. Como ajoj xokekaj ewq'uin nabey chi rbixic chewe ja
utzlaj tzij xin Jesucristo.
15 Ajoj mta moda xtikaban ta ja cani' nqueban ja jule' xtikaya' ta kak'ij rmal
jun samaj ja ma kaxin ta ja ma ajoj ta okbanyon. Pro ja kas kayben chi nq'uiy
más ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in noketo' utzc'a chi nokbe nojel
nat nakaj chi nkaya' más rbixic ja Jesucristo pro xarwari' nokbe pa tak lugar
ja bar nokrutakel wi' ja Dios chi nokbe.
16 Nkajo' nokbe nekaya'a' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo chipan jule' chic
tinamit ja más na nat c'o wi' chwach ja bar rixc'o wi' ixix. Matikajo' xko'oc ta
chipan jun samaj ja junwi' banyon in xtikaya' ta kak'ij rmal.
17 Maxta c'o jun tuya' kaj ruk'ij ruyon, mejor ruk'ij ja kajaw Dios tiya'a'.
18 Queri' nbij chewe como jun achi wi xa nuya' kaj ruk'ij ruyon pro jari'
matibij tzij chi nim ruk'ij ntz'ạt rmal ja kajaw Dios. Pro ja na Dios tibini ja wi
nim ruk'ij owi mani.

11

1 Ja c'a nwajo' chewe camic, tiq'ueje' jutz'it epaciencia chi rc'axaxic ja
jun ca'i' tzij ja xtinbij chewe ri'. Masqui xa ma ch'obolic tak tzij ta pro kas
quinecoch'o' ja xtinbij chewe.
2 Pro ja tzij ja xtinbij chewe ri' ma chaka ta ngana nbij chewe, rumac ja
yatajnak chwe rmal ja Dios chi congana nixti'on chwe, matinwajo' ja junwi'
chi ta xtiyuke' wi' ec'u'x. Queri' nbij chewe como anin solo tre ja Cristo
xixnujach wi' chi solo ruq'uin arja' nyuke' wi' ec'u'x utzc'a ja tok xtipi chic
jutij arja' bien ch'ajch'oj ja rewanma nixnuban presentar chwach como cani'
nban presentar jun k'apoj xtan chwach ja rchajil.
3 Pro ja ranin nxbej wi', nurkaj chwe ja ban tre ja Eva ojer tok ban engañar
rmal ja cumatz como ja cumatz congana listo, matzij xa queri' xtiban chic
chewe ixix in junwi' chic xtech'ob in ma ruyon chi ta ruq'uin ja Cristo
xtiyuke' wi' ec'u'x.
4 Queri' nbij chewe como ixix chaka qui' chewe ja tok ec'oli winak ne'ekaj
ewq'uin, nqueya' rbixic jun Jesús chewe ja junwi' chi na chwach ja kaya'
rbixic ajoj chewe. In jun chic, chaka qui' chewe wi noc jun chic espíritu
chewe ja junwi' chi na chwach ja rEspíritu Santo ja xoc chewe nabey. In jun
chic, chaka qui' chewe chakaja' wi nenimaj jun chic tijonem ja utzlaj tzij xin
Jesucristo ne'xi, pro xa junwi' chi na chwach ja xenimaj nabey.
5 Pro jari' winak ja nquena' kaj chi congana e nimak tak apóstol pro jari'
ma nimak ta quek'ij chinwach anin.
6 Anin ja tok nintzijoni masqui maquincowini nban rbanic ja tzij pro ja
rtzobal Dios jari' bien ch'obtajnak mwal in mta ari' ja maquita kak'alasan
chi utz chewach ja rtzobal Dios.
7 Owi maxta xajan xinban nech'ob ixix ja ma xinc'utuj ta chewe ja ntzukbej
wi' tokori' tok xinya' rbixic chewe ja utzlaj tzij xin Dios. Como anin ruq'uin
nuk'a' xinsamaji utzc'a chi ixix newil ja totajem xin Dios.
8 C'o je'e xinc'am pwok chique ja kach'alal ja rec'o chipan jule' chic iglesia
utzc'a chi nixntijoj ixix tre ja rtzobal Dios. Eje'e' xeyo' chwe ja xintzukbej wi'.
9 Ja c'a tok xinq'ueje' checojol ixix in tok c'o rjawaxic chwe ni majun chewe
c'o ta xinc'utuj ta tre como ja kach'alal ja rec'o wawe' chipan ja departamento
Macedonia eje'e' xebe wq'uin xequiya'a' chwe nak ja c'o rjawaxic chwe.
Queri' xinban, ni majun nak ta xinya' ta chi ekul ja xintzukbej wi' in
niquirwari' xtinban chwak cabij chakaja'.
10 Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri' como ja Cristo arja' c'o wq'uin chi rbixic.
Ixix ja rixc'o chipan ja departamento Acaya mta jun chewe xtik'ilo ta wxin
chi rbixic chi majun nak ta nya'on ta chi ekul ja ntzukben wi'.
11 Pro ¿nak tre ja tok nbanon queri' chewe nech'ob ixix? ¿La xa rmal chi
maquixwajo'? Ma queri' ta wach'alal, ja Dios arja' bien rotak chi nixwajo'.
12 Pro cani' nbanonto tre ja ntzukbej wi' niquirwari' xtinban chwak cabij
utzc'a chi mta quibase ja jule' chic winak ja ncajo' nquibij chi junan rbanic
ja samaj ja nqueban eje'e' ruq'uin ja cani' nkaban ajoj como eje'e' congana
nqueya' ruk'ij ja samaj ja nqueban.
13 Como eje'e' ri' winak e apóstol neche'xi, pro ma e apóstol ta xin Cristo,
eje'e' e jule' ajsamajela' ja xa e banol tak engaño, xa nquecoj qui' como apóstol
rxin ja Cristo pro ma katzij ta.
14 Pro maxta kas nc'asc'o'i tec'waxaj ja c'a xinbij chewe ri' como ja Satanás
arja' xa banol engaño chakaja', nucoj ri' como jun ángel ja nsakirsan kabey
chikawach.
15 Rmalc'ari' tok nbij chewe, maxta kas nc'asc'o'i tec'waxaj ja tok ja
rajsamajela' rxin ja Satanás nquecoj qui' como jule' ajsamajela' ja re banol

tak utzil pro xarwari' nerila' na jun k'ij ja tok xtiyataj na jun rtojbalil chique jani' ja ritzelal quibanon.

* * * * * * * * * *

16 Camic nbij chic jutij chewe, kas quinecoch'o' ja jun ca'i' tzij ja xtinbij chewe ri'. Maxta c'o jun chewe tuch'ob chwij chi xa ma in ch'obol ta. Nowi nech'ob chwij chi xa ma in ch'obol ta pro teya'a' jutz'it ewxquin tre ja xtinbij chewe como cani' xeya' ewxquin tre ja quibij chewe ja jule' chic winak ja xa ma e ch'obol ta. Como anin nwajo' nya' jutz'it nuk'ij chewach chakaja'.

17 Pro ma queri' ta tzijoni ja kajaw Jesucristo ja cani' nintajini nintzijoni camic como ja nmajon rbanic camic xa nintajini nmajon rya'ic nuk'ij ja cani' nuban jun achi ja xa ma ch'obol ta nuban.

18 Como e q'uiy ja winak ja xa nqueya' quek'ij rmal ja re'ocnak wi' wawe' chwach'ulew chewi' c'a tok anin chakaja' nya' na jutz'it nuk'ij camic.

19 Can nya' na jutz'it nuk'ij como ixix kas nixquicoti neya' caso chique winak ja tok xa ma e ch'obolic tak winak ta como kas jakal ewi' chi rc'axaxic ja nquibij chewe.

20 Como ixix chaka qui' chewe ja tok wi c'o jun winak ja chaka nixruban mandar in nuban chewe ix cani' esclavo pa ruk'a', owi nuq'uis chewach nojel ja c'ol ewq'uin, owi nlak'aj ja renakun, owi nucoj ri' ruyon chi congana nim ruk'ij arja' chewach ixix, owi nuya' k'a' xe' tak ewey.

21 Ja c'a rajoj kas q'uixbal nna' nbij chewe chi xa ok débil como ma xokcowin ta kaban ta queri' chewe.

Pro ja camic nbij chewe, eje'e' ri' winak xa nak ta ja nquibij chewe ja nquiyabej quek'ij chewach jari' nincowini nbij anin chewe chakaja' ja nyabej nuk'ij chewach xarwari' ja nintajini nbij chewe camic xa cani' ma in ch'obol ta.

22 Eje'e' kas nqueya' quek'ij chi e Hebreo pro anin chakaja' in Hebreo. Eje'e' kas nqueya' quek'ij chi e aj Israel pro anin chakaja' in aj Israel. Eje'e' kas nqueya' quek'ij chi e riy rumam can ja rAbraham pro anin chakaja' in riy rumam can ja rAbraham.

23 Eje'e' kas nqueya' quek'ij chi e ajsamajela' rxin ja Cristo pro anin más chi na in ajsamajel chiquewach eje'e' rxin ja Cristo. Pro ja nintajini nbij chewe camic ri' cani' xa ma in ch'obol ta. Anin más chi na samaj xin Cristo nbanon, q'uiylaj mul inrapan rmal ja rtzobal Dios, q'uiylaj mul inq'uejenak pa che' in q'uiylaj mul jutz'it laj xincamsaxi.

24 Ja wach tak aj Israel eje'e' xinquirapaj tza'n asial, ja jutaktij treintinueve rab asial queya' chwe in jo'o' mul ja queban queri' chwe.

25 Oxmul banon chwe xc'a'y xinrapbexi in xinban jutij xinq'uiak tza'n abaj. Oxmul xinbe pa ya' rmal ja lancha jok'taji parwi' ya'. In xinban jutij jun k'ij in jun ak'a' xinq'ueje' pa nc'aj mar.

26 Q'uiy ja viaje nbanon in ni c'o wi' rc'ayewal xinwil chipan. C'o rkan tak ya' xinruya' pa rc'ayewal, ec'oli ja ralak'oma' xinqueya' pa rc'ayewal, ec'oli ja wach tak aj Israel xinqueya' pa rc'ayewal, ec'oli ja ma e aj Israel ta xinqueya' pa rc'ayewal. C'o je'e xinwil ja rc'ayewal pa tak tinamit, c'o je'e xinwil ja rc'ayewal pa tak lugar ja bar ma ec'o ta wi' winak, c'o je'e xinwil ja rc'ayewal parwi' mar. C'o je'e chakaja' xinqueya' pa rc'ayewal ja winak ja nebini chi e kach'alal pro ma katzij ta ja nquibij.

27 Congana jun samaj nbanon in congana xinrcosaj chakaja'. Q'uiylaj mul ja ma xinwar ta chak'a', xintij wa'al chakichi'. Q'uiylaj mul ja ma xinwa' ta, xintij pokon rmal tew in ja ntziak kas tak lawulo' chwij.

28 C'a c'o na más ja rink'axnak chipan pro ma ruyon tari' como k'ij k'ij ni c'o wi' chi nukul chi nenuban cuenta nojel ja riglesia.

29 Ja wi c'o jun kach'alal yawa' jari' nna' kaj chi cani' anin jun in yawa'
chakaja'. Ja c'a wi c'o jun kach'alal ntakchi'ixi in wi nkaji pa il mac rmal jari'
congana nti'on chwe anin chakaja'.
30 Ja wi kas puersa na chi nya' nuk'ij chewach mejor quewa' nban ri', nojel
ja nbanon ja nc'utuwi chi xa in jun achi in débil jari' nyabej nuk'ij.
31 Ja Dios ja Tatixel rxin ja kajaw Jesucristo arja' bien rotak chi ni katzij wi'
ja nmajon rbixic chewe, arja' janila nim ruk'ij chijutij.
32 Ja tok xinq'ueje' pa Damasco c'o jun gobernador ja samaji chipan ja
gobierno rxin ja rey Aretas. Ja c'a gobernador arja' xuya' orden chi nchajixi
ja tinamit utzc'a chi ninchapi.
33 Pro xinto'el wi' pa ruk'a' como xinya' pa jun chacach in xinkajsaxto pa
jun wantana trij ja tabia ja rsutin ri' trij ja tinamit.

12

1 Ja tok xa nuk'ij anin nya' jari' bien k'alaj chi majun rc'amonto chwe. Pro
ja c'a camic ri' nintzijon chic tre ja yatajnak chwe rmal ja kajaw Jesucristo
cani' tre ja ntz'aton je'e cani' pan achic' in cani' tre ja k'alasan je'e chinwach
rmal ja Dios.
2 Anin c'o jun achi wotak rwach, arja' xa jun quibanon ruq'uin ja Cristo.
Ja c'a rachi arja' tuban catorce juna' ja c'oli xuban, chaka jalal tok c'amarel
chila' chicaj in c'a chi rox caj xekaj wi'. Ja wi ni rachbil rcuerpo tok c'amarel
owi ma rachbil ta jari' ma wotak ta, solo Dios otakyon.
3-4 Xarwari' bien wotak chi ja rachi c'a chipan ja paraíso c'amarel wi' ja
bar c'o wi' quicotemal pro ma wotak ta wi rachbil rcuerpo owi ma rachbil
ta, solo Dios otakyon. Ja c'a tok xekaji c'o jule' tzij xc'axaj tri' pro jule' tzij
ja macatcowini nabij chipan jun tzobal wawe' chwach'ulew, jule' tzij ja ma
yatajnak ta chake ja rok winak chi xtikatzijoj ta.
5 Ja rachi ja xinbij chewe jari' nya' ruk'ij pro ja xtinya' kaj ta nuk'ij anin
nuyon jari' ma can ta. Xarwari' nojel ja nbanon ja nc'utuwi chi xa in jun achi
in débil jari' nyabej nuk'ij.
6 Ja c'a wi xtuya' gana chwe chi nya' nuk'ij chewach jari' ni katzij wi' chi
c'oli nbase ja nyabej nuk'ij. Pro ja camic matinya' nuk'ij chewach como anin
ni majun ngana chi c'o ta jun winak xtuban ta más nim chwe pro xarwari',
titz'attaji jani' ja nc'aslemal in tic'axaxi jani' nintzijoni.
7 Como anin congana k'alasax je'e chinwach rmal ja Jesucristo rmalc'ari'
tok c'oli xuban ja Dios chwe utzc'a chi maquita kas in nim nna' kaj rmal. Ja
xuban, xuya' lugar tre ja Satanás chi c'oli cani' jun q'uix xutakto chi nurbana'
pokon tre ja ncuerpo. Queri' xuban chwe utzc'a chi maquita kas in nim nna'
kaj.
8 Ja c'a ranin oxmul xinc'utuj tre ja kajaw Jesucristo chi arja' nwasaj chwe
ja banyon pokon tre ja ncuerpo.
9 Pro arja' quewa' xbij chwe ri': —Matinwasaj chawe como anin nsipaj
ja wutzil chawe in ni majun nak chi ta nc'atzin chawe. Queri' nbij chawe
como ja poder ja c'o wq'uin más chi na nsamaji chipan ja rac'aslemal ja tok
bien nch'obtaj amwal chi xa at jun achi at débil, ne' chwe. Rmalc'ari' ja tok
congana ninquicoti nya' nuk'ij rmal ja debilidad ja c'o je'e chwe utzc'a chi ni
nsamaj wi' ja poder xin Cristo chipan ja nc'aslemal.
10 Rmalc'ari' ja tok ninquicot rmal ja bien nch'obtaj mwal chi anin in jun
achi ja xa in débil, cani' tre tok nintz'uji in ninyok'i rmal ja samaj xin Dios
in cani' tre tok c'o je'e nuban falta chwe rmal ja samaj, in cani' tre tok nban
pokon chwe in tok ninq'ueje' pa rc'ayewal rmal ja Cristo. Ninquicoti como

ja tok bien nch'obtaj mwal chi xa in débil jari' congana nsamaji ja poder xin Cristo chipan ja nc'aslemal.

* * * * * * * * * *

11 Ja nbanon chewach camic cani' nuban jun achi ja xa ma ch'obol ta nuban como xinya' nuk'ij chewach. Pro emac ixix ja tok puersa xinban queri'. Queri' nbij chewe como ja kas rubey, ixix ta nari' xeya' ta nuk'ij chiquewach ja jule' chic winak ja nquena' kaj chi congana e nimak tak apóstol. Ja ranin masqui nna' kaj chi ni ma inc'o ta pro eje'e' ni ma nimak ta wi' quek'ij chinwach.

12 C'oli nojel rwach ja nimak tak milagro ja xinban checojol jari' nc'utuwi chi in jun apóstol in congana q'ueje'e ja npaciencia chi rbanic ja samaj.

13 ¿La c'o ta c'a jun samaj ja xinban chiquicojol ja jule' chic iglesia ja ma xinban ta checojol ixix chakaja'? Pro xarwari', ni majun nak ta xinya' ta chi ekul ja xintzukbej wi'. ¿La xajan c'ari' ja xinban queri' chewe nech'ob ixix? Chanumac.

14 Roxmul awa' ja xquinbe ewq'uin ri' wach'alal in ni mta wi' ja xtinya' ta chi ekul ja ntzukbej wi'. Queri' nbij chewe como ma emeba'il ta ja nintajini ncanoj, ixix ja nixwajo'. Como ixix ix cani' tak walc'wal in ja ralc'walaxela' ma rubey ta ja xtiquemol ta ruchi' ja quimeba'il in xtiqueya' chi ta c'a chique ja tatixela' pro ja kas rubey, ja tatixela' eje'e' nquemol ruchi' ja quimeba'il ja nqueya' can chique ja tak calc'wal.

15 Ja c'a ranin xa nak ta ja c'o wq'uin in conforme nsach pan ecuenta chi eto'ic, hasta ninquicoti nya' wi' pan ecuenta chakaja'. Ja wi anin más na nixwajo' in wi ma kas ta ninewajo' ixix pro masqui queri' neban chwe pro nij in conforme wi' nya' wi' pan ecuenta chi eto'ic.

16 Pro maxla quewa' nebij chic chwe ri': —Ja Pablo masqui mta xuya' chi kakul ja xtzukbej ri' pro como congana listo xa engaño nuban chake, xa c'o jun trampa rchomin chi rlasaxic ja pwok chake, maxla nixche'e.

17 Ja rajsamajela' ja xenutakel ewq'uin ¿la c'o ta c'a jun chique ja xixerbana' ta engañar, la c'o ta c'a pwok kawasaj ta chewe?

18 Anin xinc'utuj jun utzil tre ja Tito chi arja' nbe ewq'uin in c'o jun kach'alal xintakel trij chakaja'. Ja c'a Tito ¿la c'o ta c'a jun engaño xuban chewe? ¿La ma ja ta c'a mismo Espíritu Santo uc'ayon kaxin chi ok ca'i' xetz'at? ¿La ma jun ta la'an ja bey ja kuc'aj ruq'uin chi ok ca'i' nech'ob ixix?

19 Ja noktajini nkabij chewe maxla ja nech'ob ixix chi jari' nkatobej ki' chewach pro ma queri' ta. Nojel ja kamajon rbixic chewe, chwach Dios nkabij in xa jun kabanon ruq'uin ja Cristo chi rbixic. Chak'laj wach'alal, nojel ja nkabij chewe utzc'a chi nq'uiy más ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo rmal.

20 Queri' nbij chewe como anin nxbej wi' emwal como ja tok xquinekaj ewq'uin maxla ma queri' ta emajon rbanic ja cani' nwajo' chewe chi neban in maxla xa ma qui'il ta ja nenbana' ewq'uin ja cani' newajo' chwe chi nenbana'. Maxla xa ch'a'oj ja remajon rbanic tri' owi aquiakarem owi ayewal owi banoj tak división owi xa ewi' ja remajon rtzijoxic owi xa wixwotem owi xa ek'ij ixix ja remajon rya'ic. Maxla xa ixyojtajnak ja tok xquinekaji.

21 Anin nxbej wi' emwal como ja tok xquinekaj chic jutij ewq'uin maxla quewa' xtuban chwe ja Dios ri', maxla xa q'uixbal nna' chic chewach rmal ja rebanon. Maxla rjawaxic chi ninok' cumal ja rec'oli chewe ja ni c'o wi' ja il mac queban ojer in ni c'a c'o na wi' ja ritzelal ja quimajon rbanic camic cani' chique ja winak ja nqueban xa nak ta ja ntz'ilorsaj ja rac'aslemal in chique

ja rachi'i' ja nemacun cuq'uin ixoki' in chique ja winak ja ni majun queq'uix nqueban ja ritzelal chiquewach ja winak.

13

1 Roxmul awa' ja xquinbe ewq'uin ri'. Ja c'a tok xquinekaj ewq'uin quewa' nkaban ri', ja wi c'o jun kach'alal ja c'o ril xuban in wi ec'o ca'i' owi e oxi' testigo ja xetz'atowi ja ma utz ta xuban jari' nc'utu chikawach chi ni katzij wi' chi c'o ril.

2 Ja tok xinq'ueje' checojol ja pa rcab viaje xinbij chique ja quimajon rbanic ja ritzelal chi cow nenuchap na in queri' nbij chic chique chakaja' ja jule' chic ja quimajon rbanic ja ritzelal camic, masqui ma inc'o ta ewq'uin pro mta moda ja maquita cow xquenuchap ja tok xquinekaj chic ewq'uin.

3 Como ixix newajo' ninec'ambajaj, como newajo' newotakij ja wi ni katzij wi' chi ja Cristo nbin chwe ja nbij chic chewe ixix pro jari' bien netz'at na. Ja c'a Cristo arja' ma débil ta, sobre poder ja c'o ruq'uin chi quibanic castigar ja rec'o checojol ja nebanowi ja ritzelal.

4 Queri' nbij chewe como arja' masqui xa débil ja tok camsax chwach cruz pro ja camic c'asli rmal ja poder xin Dios ja rocnak chic tre. In queri' c'a chake ajoj chakaja', xa ok débil rmal ja xa jun kabanon ruq'uin pro ja tok xkobe ewq'uin chi echomixic jari' ma ok débil chi ta, okc'as chic ruq'uin rmal ja poder xin Dios ja rocnak chic chake tri'.

5 Bien c'a tec'ambajaj kaj ewi' eyon, ixix c'a quixtz'atowi ja wi ni katzij wi' chi c'oli ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. ¿La ma ewotak ta c'a chi c'oli ja Jesucristo pa tak ewanma? Queri' rbanic ja wi ni katzij wi' chi ix xin Cristo.

6 Pro ja tok xko'ekaj ewq'uin c'o nseguro chi bien netz'at na chi ajoj ni katzij wi' chi ok apóstol xin Cristo.

7 Pro ja c'a camic kamajon rc'utuxic tre ja Dios chi nixruto' utzc'a chi mateban ja ritzelal. Pro ma ja ta ja kas nkajo' chewe chi nkacoj chewij ja poder ja nc'utu chewach chi ni katzij wi' chi ok apóstol xin Cristo. Ja kas nkajo' chewe chi neban ja rutzil. Queri' nkajo' chewe masqui ja rajoj xkotz'ati cani' mta ja poder xin Cristo pa kak'a'.

8 Queri' nbij chewe como ajoj mta moda ja c'o ta xtikaban ja matuc'am ri' ruq'uin ja utzlaj tzij xin Jesucristo pro solo ja nuc'am ri' ruq'uin jari' nkaban.

9 Como ajoj congana nokquicoti ja tok ma rjawaxic ta nkacoj chewij ja poder xin Cristo ja c'o pa kak'a' in tok c'o poder ewq'uin chi rbanic ja rutzil. Congana kamajon rbanic orar pan ecuenta utzc'a chi nq'uiyi in nwachini ja rutzil xin Dios pa tak ewanma.

10 Rmalc'ari' ja tok cow xixnuchap jutz'it chipan awa' jun carta ja ntakel ewq'uin ri' como ja tok xquinekaj ewq'uin xa ma qui'il ta ja wi cow nixnuchap na in ncoj na chewij ja poder ja ya'on pa nuk'a' rmal ja kajaw Jesucristo. Como jari' poder yatajnak chwe chi ncoj chi eto'ic utzc'a chi nixq'uiyi, ma rmal ta chi nixnuyoj.

11 Camic nbij chewe wach'alal, quixquicoti. Techomarsaj c'a ja ma utz ta je'e ja remajon rbanic, Dios ta xtiyukban ec'u'x, xta jun neban, maxta síc' ch'a'oj teban. Ja wi nenimaj ja c'a xinbij kaj chewe ri' jari' nq'ueje'e ja Dios ewq'uin, arja' nyowi ja rajoben ri'il pa tak kanma, arja' nyowi ja quicotemal.

12 Teya'a' rutzil ewach chibil tak ewi' pro ruq'uin ta ja rajoben ri'il xin Dios.

13 Canojel ja re xin Dios ja rec'o wq'uin eje'e' nquetakel rutzil ewach.

14 Ja rutzil ja nsipaj ja kajaw Jesucristo rachbil ja rajoben ri'il xin Dios jari' xtiq'ueje' ta ewq'uin ewanojelal in xtiq'ueje' ta ja rEspíritu Santo ewq'uin chakaja', xta jun xtuban chewe ewanojelal. Amén.

GÁALATAS

1 Anin in Pablo, inocnak apóstol rxin ja Jesucristo. Pro ma cuq'uin winak
ta penak wi' chi inocnak apóstol in chakaja' ma winak ta etakyonel wxin chi
rbanic jawa' samaj ri'. Ja Jesucristo rachbil ja katata' Dios eje'e' etakyonel
wxin chi rbanic. Jari' mismo Dios ja yico rxin ja Jesucristo chipan ja camíc.
2 Anin ntakel rutzil ewach ewanojelal ja rix iglesia ja rixc'o pa rcuenta
Galacia in canojel ja kach'alal ja rec'o wq'uin eje'e' nquetakel rutzil ewach
chakaja'.
3 Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal xin Dios ja tari'
xtecochij más tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.
4 Ja Jesucristo arja' xuya' ri' pa camíc, camsax rmal ja kil kamac. Queri'
xuban jari' xokrtobej pa ruk'a' ja ritzelal ja c'o chipan awa' tiempo ja rokc'o
wi' ri' in tok xuban queri' jari' ni rvoluntad wi' ja katata' Dios ja xuban.
5 Kas ta xtiya' ruk'ij ja katata' Dios camic, chwak in chijutij. Amén.

* * * * * * * * * *

6 Kas taka'an junwi' nna' emwal wach'alal como ixix nixtajini neya' can ja
katata' Dios pro ma c'a jaru' ta wa'an tiempo tenimaj pro makana' maquita
arja' xixsiq'uini in xixrucoj chipan ja rutzil ja recochin tre ja Cristo. Pro
camic emajon chic rnimaxic jun tijonem ja junwi' chi na, utzlaj tzij xin Cristo
ne'xi.
7 Pro jari' ma katzij ta chi utzlaj tzij, xar ec'o jule' winak ja netajini
nixqueyoj como eje'e' ncajo' nqueq'uex ja utzlaj tzij ja nc'utu chikawach nak
rbanic ja Cristo.
8 Pro ajoj kach'obon chic wa'an chewach nak rbanic ja utzlaj tzij xin Cristo.
Xa nak ta xtiq'uexo rbixic jawa' utzlaj tzij ri' ja kach'obon chic chewach xtipi
ta ryewal ja Dios trij. Quirtari' xtiban tre masqui ajoj owi masqui jun ángel
xin chila' chicaj chakaja'.
9 Cani' kabin chic chewe camic nbij chic jutij chewe, xa nak ta xtiyowi jun
chic tijonem chewe in wi arja' nbij chewe chi utzlaj tzij xin Cristo pro wi
junwi' chi na chwach ja xenimaj nabey xtipi ta ryewal ja Dios trij.
10 Ja c'a xinbij chewe ri' tri' c'a netz'at wi' chi ma ja ta ninocla' il tre ja
xtinch'ec ta quigana winak pro ja nintajini nya' rgana jari' ja Dios. Ja wixta
c'a ninocla' il tre ja xtinch'ec quigana winak jari' ma in ajsamajel ta c'ari' rxin
ja Cristo.

* * * * * * * * * *

11 Bien tec'waxaj wach'alal, ja utzlaj tzij xin Cristo ja xinya' rbixic chewe
jari' ma jun winak ta winakarsyon
12 como ma jun winak ta bin chwe in ma xintijox ta na tre chakaja', ja
Jesucristo arja' k'alasan chinwach.
13 Como ixix ec'waxan wach'alal jani' ja nc'aslemal nabey ja tok xinq'ueje'
chipan ja religión ja quiniman ja wach tak aj Israel. Bien ec'waxan ja xinban
chique ja riglesia ja rtinamit Dios, más k'axnak chi na ja rpokonal xinban
chique, ja ta xinwajo' xenuq'uis ta pro ni ta canojelal.
14 In jun chic, congana xintijoj wi' trij ja quireligión ja wach tak aj Israel, e
q'uiy chique ja wach tak q'uiyic congana xink'ax chiquewach chi rotakixic.
Queri' xinban como congana xinmak'e' chipan ja costumbre ja quiya'on can
ja kati't kamama'.

15-16 Pro ja c'a Dios tok xerila' ja tiempo ja rch'obon chwij arja' xk'alasaj
chinwach jani' rna'oj ja Jesucristo ja Ralc'wal utzc'a chi anin xtinya' rbixic ja
Ralc'wal chique ja winak ja ma e aj Israel ta. Arja' nij inrcha'onto wi' ja tok
maja'n quinalaxi in xa rmal ja rutzil ja xincochij tre chewi' tok xinrsiq'uij chi
nban jawa' samaj ri'. Ja c'a tok k'alasax chinwach nak rbanic ja Ralc'wal Dios
ni majun winak xinbe ta ruq'uin xinc'waxaj ta razón tre nak rbanic como
jari' k'alasan chic chinwach rmal ja Dios.
17 Nixtac'a xinbe ta pa Jerusalén chakaja' xenc'waxaj ta razón chique ja
xe'oc apóstol nabey chinwach anin. Xar ja xinban, xinbe chipan ja tinamit
Arabia c'ac'ari' xinmeloj chic jutij pa Damasco.
18 C'a chi oxi' juna' xinbe wi' pa Jerusalén, tri' xinbe wi' utzc'a chi nwotakij
rwach ja Pedro, olajuj k'ij xenbana' ruq'uin.
19 Pro ma ec'o chi ta jule' chic ja rapóstol xintz'at can ta quewach xarwari'
ja Jacobo ja rch'alal ja kajaw Jesucristo jari' xintz'at can rwach.
20 Ja nintajini nbij chewi' ri' wach'alal chwach Dios nbij, ma npayil ta.
21 C'ac'ari' xinbe chic chipan ja tinamit je'e ja c'o pa rcuenta Siria in ja c'o
pa rcuenta Cilicia.
22 In chakaja' chipan ari' tiempo ja riglesia ja xa jun quibanon ruq'uin
ja Jesucristo ja rec'o chipan ja departamento Judea eje'e' maja'n tiquetz'at
nwach tri'.
23 Xarwari' c'oli quic'axan chic chwe chi: —Ja Pablo ja maxco' chi pokon
xuban chake nabey pro ja camic ntajini nbij chic chique ja winak chi: —
Tiyuke' ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo, ne' chic chique. Pro ja nabey rajo' ta
xuyoj ta ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesús. Queri' ja quic'axan chic chwe
24 in queya' ruk'ij ja Dios mwal.

2

1 C'a chi catorce juna' ja tok xinbe chic jutij ja pa Jerusalén wachbil ja
Bernabé in kac'amel ja Tito chakaja'.
2 Ja Dios arja' k'alasan chinwach chi nban jawa' viaje ri'. Ja c'a tok xokekaji
pa Jerusalén xinch'ob chiquewach ja kach'alal nak rbanic ja utzlaj tzij xin
Jesucristo ja nmajon rbixic anin chique ja winak ja ma e aj Israel ta xarwari'
ja más nimak quek'ij chiquicojol ja kach'alal kayonaj ki' cuq'uin ja tok
xinch'ob chiquewach. Queri' xinban utzc'a chi nkac'am ki' cuq'uin utzc'a
maquita nyojtaji ja samaj xin Dios ja nbanon chic in chakaja' ja samaj ja
maja'n tinban.
3 Eje'e' ch'obtaj cumal ja xinbij chique como ja Tito ja wachbil arja' ma aj
Israel ta in tok laj ban puersa tre chi nban circuncidar pro nixtac'a yataj ta
lugar chique chi queban ta circuncidar.
4 Laj ban puersa tre cumal jule' winak ja kach'alal neche'xi, pro ma katzij
ta chi e kach'alal. Eje'e' pan ekal xe'oc chikacojol, ncajo' nokquic'ambajaj
in nokqueyoj como ajoj kaniman chi okwasanel chic libre pa ruk'a' ja ley
xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés como xa jun kabanon chic ruq'uin ja
Jesucristo. Pro eje'e' cajo' ta xokquecoj chi ta jutij pa ruk'a' ja ley.
5 Pro ja c'a rajoj nixtac'a kanimaj ta jutz'it ja ncajo' chake, ma xekanimaj
ta pro emwal ixix utzc'a chi ja utzlaj tzij xin Jesucristo matiq'uextaji rbixic ja
tok nc'ut chewach.
6 Xoktzijon cuq'uin ja kach'alal ja más na nimak quek'ij netz'at cumal ja
jule' chic pro ja chwe anin xa junan wi nimak quek'ij owi ma nimak ta quek'ij
como ja Dios arja' ma jun ta utz nutz'at in ma jun ta itzel. In tok xoktzijon
cuq'uin ni majun nak ta quibij ta chwe ja maja'n tik'alasax chic chinwach
tri' rmal ja Dios.

7 Pro ja queban chake congana xequicot chakij. Como eje'e' bien ch'obtaj
cumal chi ja Dios arja' rya'on chi nukul anin chi nenya'a' rbixic ja utzlaj tzij
xin Jesucristo chique ja ma e aj Israel ta como cani' rya'on chi rukul Pedro
chi arja' nuya' rbixic chique ja wach tak aj Israel.
8 Bien ch'obtaj cumal como eje'e' bien k'alaj chic chiquewach chi congana
samaji ja Dios ja tok xinya' rbixic ja utzlaj tzij chique ja ma e aj Israel ta. Cani'
tre ja Pedro congana samaji ja Dios tok xuya' rbixic chique ja raj Israel ni c'a
queri' xuban anin chwe chakaja'.
9 Ja Jacobo, ja Pedro in Juan eje'e' xetz'ati chi epa'l chiquij ja kach'alal in tok
ch'obtaj cumal nak rbanic ja samaj ja xincochij tre ja Dios c'ac'ari' quechap
kak'a' ok ca'i' ruq'uin ja Bernabé jari' quic'utbej chi xa jun chic kabanon
cuq'uin. Xa jun kach'ob cuq'uin, ajoj nokesamaj chiquicojol ja ma e aj Israel
ta in eje'e' nesamaj chiquicojol ja raj Israel.
10 Xar ja queban recomendar chake chi: —Maxta que'emestaj jutz'it ja tak
meba'i', xeche' chake, pro jari' ni c'o wi' ngana chi nenuto' ja c'o rjawaxic
chique.

* * * * * * * * * *

11 Pro ja Pedro tok xekaj pan Antioquía c'oli xuban ja ma rubey ta jari'
xinch'a' tre pro ni chi rpalaj xinbij wi'.
12 Ja ril xuban tokori' tok ec'o jule' achi'i' xe'ekaji ja pan Antioquía, jule'
achi'i' ja retakonel rmal ja Jacobo. Ja c'a tok xe'ekaji ma xwa' chi ta ja Pedro
cuq'uin ja kach'alal ja ma e aj Israel ta pro ja xuban, pan ekal pan ekal xelel
chiquicojol. Queri' xuban como xbej ri' chiquewach ja rach tak aj Israel ja
nquecoj pa ch'a'oj chi neban circuncidar ja kach'alal ja ma e aj Israel ta.
13 Xa ca'i' rpalaj xuban ja Pedro in queri' queban chic chakaja' ja jule' chic
kach'alal ja raj Israel in pior c'a ja Bernabé arja' xuya' ri' chique chakaja',
cani' queban eje'e' queri' xuban arja' chakaja'.
14 Ja c'a ranin ja tok ch'obtaj mwal chi matuc'am ri' ruq'uin ja utzlaj tzij
xin Jesucristo ja queban c'ac'ari' xinch'a' tre ja Pedro pro ni chiquewach
canojelal: —Ja xaban chique ja kach'alal ri' ja ma e aj Israel ta, ja nel
chiquewach chi puersa noqui ja kacostumbre ajoj ja rok aj Israel. ¿Nak c'a
tre tok xaban quela'? Pro makana' maquita xe'awachbilaj nabey, xatwa'
wa'an cuq'uin masqui at aj Israel, makana' maquita xatel conforme nabey
chi matiyuke' chic ac'u'x ruq'uin ja ley.

15-16 Ajoj ch'obtajnak chic kumal chi xa rmal ja nyuke' ac'u'x ruq'uin ja
Jesucristo chewi' tok Dios natruto', natrwasajel libre in nuban chawe cani'
mta awil amac abanon, ma rmal ta ja ley xin Dios ja kas ta xtaban je'e cumplir
tok nuban queri' chawe. Ajoj masqui ok aj Israel pro ruq'uin ja Jesucristo
yukul chi wi' kac'u'x utzc'a chi ja Dios nokruto' nokruc'ul pro xa rmal ja
yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Cristo, ma rmal ta ja ley ja kas ta xtikaban je'e
cumplir como ni majun winak xtitotaj ta xtic'ul ta rmal ja Dios xta rmal ja
ley ja kas ta xtuban je'e cumplir. Queri' kabanon ja ni pa kalaxic wi' chi ok
aj Israel. Ajoj ok aj Israel nokche'e, in xa c'amonnak chake chi nkabij chi ma
ok junan ta cuq'uin ja ma e aj Israel ta como eje'e' mta ja ley xin Dios cuq'uin,
xa e aj'il xa e ajmaqui', okchenakto chique.

17 Pro ajoj wi nkajo' chi nokruto' ja Dios in nokrwasajel libre chipan ja kil
kamac pro wi rmal ja xa jun nkaban ruq'uin ja Cristo tok nkaban queri' jari'
matiyuke' chic kac'u'x ruq'uin ja ley, xa ek ok junan cuq'uin ja ma e aj Israel
ta, xa ok aj'il xa ok ajmaqui' chakaja'. Ja c'a wi queri' rbanic ¿la tibij c'a tzij
ari' chi xa il mac xucoj can chakij ja Cristo? Mni, ma queri' ta.

18 Pro anin wi ninel conforme chi matiyuke' chic nuc'u'x ruq'uin ja ley pro
wi nmaj chic jutij rya'ic ruk'ij ja ley chiquewach ja winak jari' in aj'il in ajmac
nineli chwach ja ley.
19 Queri' nbij chawe como anin, rumac ja ley chewi' ja tok camsaxi ja
tzabuklaj c'aslemal ja c'o chwe nabey, xinel libre pa ruk'a' ja ley utzc'a chi
xtinmaj chic jun c'aslemal c'ac'a pa ruk'a' ja Dios.
20 Ja chwe anin, anin jun xincamsax ruq'uin ja Cristo chwach ja cruz. Ja
c'aslemal ja c'o chic chwe camic jari' ma anin chi ta ja rinc'asli, Cristo chic
ja c'as pa wanma. Ja yukulbal nuc'u'x ruq'uin ja Cristo ja Ralc'wal Dios jari'
c'ayon chic wxin chipan awa' c'aslemal ja c'o chic chwe wawe' chwach'ulew.
Janila ninrajo' ja Cristo como arja' ma xpokonaj ta xuya' ri' pa camíc mwal.
21 Queri' rbanic ja rutzil ja rsipan ja Dios chake in mta moda xtinban ta tre
ja ni ta majun rsamaj. Queri' nbij chawe como ja Dios wixta rmal ja ley tok
nokruto' in nokrwasajel libre chipan ja kil kamac maquita c'a rjawaxic ari'
ja camsaxi ja Cristo chi kato'ic. Queri' xinbij tre ja Pedro.

3

1 Wach'alal ja rix aj Galacia, ixix xa ma ix ch'obol ta. ¿Nak xixbano engañar
chewi' tok xeya' can ja utzlaj tzij xin Jesucristo? Pro bien ch'obtaj chewach
nak rbanic ja Jesucristo, cani' wa'an rip chwa cruz chewach.
2 Camic c'oli nwajo' nc'waxaj chewe ri', ja tok kajto ja rEspíritu Santo
ewq'uin ¿la rmal ja xeban cumplir ja ley chewi' tok kajto ewq'uin? Mni, ma
queri' ta. Pro ja xeban, xec'waxaj ja utzlaj tzij xin Jesucristo in yuke' ec'u'x
ruq'uin xa chewi' tok kajto ja rEspíritu Santo ewq'uin.
3 Ja tok kas xemajto ja bey xin Jesucristo nabey ja' Espíritu Santo xuc'anto
ewxin. Ja c'a camic chic ¿la ja' chic ja ley nto'o ewxin chi rq'uisic ja bey xin
Jesucristo nech'ob ixix? Ja wi queri' nech'ob xc'a ma ix ch'obol ta ari'.
4 Ja tok xenimaj ja Jesucristo congana rpokonal xetij rmal pro camic ¿la
chaka queri' tok xetij ja rpokonal? Maquita chaka queri' wach'alal.
5 Ja Dios arja' takyonto ja rEspíritu Santo ewq'uin, c'oli milagro ja rbanon
je'e checojol ¿nak tre tok queri' rbanon ja Dios checojol nech'ob ixix? ¿La
rmal chi c'oli ja ley ebanon je'e cumplir? Mni, ma rmal ta ja ley pro como
xec'waxaj ja utzlaj tzij xin Jesucristo in yuke' ec'u'x ruq'uin chewi' tok queri'
rbanon ja Dios checojol.
6 Bien turkaj chewe ja rAbraham, arja' yuke' ruc'u'x ruq'uin ja Dios in rmal
ja yukulbal ruc'u'x chewi' tok Dios xuto', xwasajel libre in xuban tre cani' mta
ril rumac rbanon.
7 Rmalc'ari' tok nbij chewe, wi c'o yukulbal ac'u'x ruq'uin ja Dios jari' at
ralc'wal can ja rAbraham.
8 Tz'ibtal can ojer chipan ja rtzobal Dios chi ja winak ja ma e aj Israel
ta eje'e' nerila' na jun k'ij ja tok nyuke' na quec'u'x ruq'uin ja Dios in rmal
ja yukulbal quec'u'x chewi' tok neruto' ja Dios, nerwasajel libre in nuban
chique cani' mta quil quemac quibanon. Rmalc'ari' tok c'oli ja utzlaj tzij
xin totajem ja bix tre ja rAbraham ojer rmal ja Dios, quewa' bix tre ri': —
Abraham, amwal atat tok c'oli ja rutzil ja nyataj na chique ja winak ja rec'o
nojel tinamit wawe' chwach'ulew, ne'xi ja Abraham. Queri' tz'ibtal can.
9 Queri' c'a rbanic, ja winak ja c'o yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios eje'e'
ri' ja nyataj chique ja rutzil xin Dios ja cani' yataj tre ja rAbraham ojer como
ja rAbraham arja' ni yukul wi' ruc'u'x ruq'uin ja Dios.
10 Pro canojel ja winak ja yukul quec'u'x ruq'uin ja nqueban kaj eje'e'
queyon chi rbanic cumplir ja ley eje'e' c'o maldición c'o ryewal ja Dios
chiquij. Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —Rjawaxic
chi ni naban wi' cumplir nojelal ja tz'ibtal chipan ja libro xin ley. Ja winak xa

nak ta chi winakil wi matiqueban cumplir nojelal ja nbij ja ley chi nqueban
jari' c'o maldición c'o ryewal ja Dios chiquij.
11 Ja rtzobal Dios bien nk'alasaj chikawach chi majun nak ta xtitotaj ta
xtiwasaxel ta libre rmal ja Dios ja xta rmal nuban je'e cumplir ja tz'ibtal
chipan ja ley. Bien k'alaj chi queri' rbanic como ja rtzobal Dios quewa' nbij
chake ri': —Ja winak ja netotaji in newasaxel libre rmal ja Dios eje'e' xa rmal
ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios tok nquewil ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij, ne'e.
12 Junwi' na ja ley in junwi' chi na ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Dios. Como
ja ley quewa' tz'ibtal can tre ri': —Ja wi naban cumplir nojelal ja nbij ja ley
chi naban jari' nawil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Queri' ja tz'ibtal
can.
13 Ja nabey c'oli ja maldición kajnak chakij rmal ja ma xkaban ta cumplir
nojelal ja nbij ja ley chi nkaban pro ja Cristo arja' xutoj ja kil kamac, xlasaj
chakij ja maldición, arja' xoc chuxe' ja maldición pa kaq'uexwach. Ja tok
camsaxi ja Cristo chwach cruz c'oli ja maldición q'ueje' trij cani' tz'ibtal can
chipan ja rtzobal Dios quewari': —Jun winak xa nak ta chi winakil ja wi
njecbax chwach jun che' chi ncamsaxi jari' retal chi c'o maldición trij, ne'e.
14 Queri' xuban ja Jesús utzc'a chi ixix ja ma ix aj Israel ta nyataj na chewe ja
rutzil ja tzujun can tre ja rAbraham ojer rmal ja Dios. Queri' xuban utzc'a chi
xa rmal ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok nkacochij ja rEspíritu
Santo ja tzujun can ojer.

* * * * * * * * * *

15 Camic wach'alal c'o jun c'ambal tzij nya' chewach ri'. Ja tok c'o jun
chominem nbani masquí xa winak nebanowi pro wi nban rwujal in tok
nban firmar jari' ni majun xtiyojo ta xtiq'uexo ta.
16 Ja Dios arja' c'o jun chominem xuban ruq'uin ja rAbraham ojer, c'oli ja
rutzil xin Dios xtzujuj tre ja rAbraham in tre rja'tzul chakaja'. Xa jun rja'tzul
ja rAbraham ja xtzujuj wi', ma xtzujuj ta chique canojel: —Tre ja rawija'tzul
ntzujuj wi', ne'xi ja rAbraham rmal ja Dios. Ja c'a rja'tzul ja rAbraham jari'
ja Cristo.
17 Camic nch'ob chewach nak rc'amonto ja c'a xinbij kaj chewe ri'. Ja Dios
arja' c'o jun chominem xuban ruq'uin ja rAbraham in xuya' rseguro chi ni
nuban wi' cumplir ja xtzujuj tre. Pro ja ley jari' c'a chi cuatrocientos treinta
juna' winakar chi wi'. Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja ley mta moda xtuyoj ta
ja chominem ja xuban ja Dios ruq'uin ja rAbraham, mta moda xtuyoj ta ja
xtzujuj can tre.
18 Wixta ja' ley c'amoto ja herencia xin Dios maquita c'a ja' riri' c'amoto
ja xtzujuj can ja Dios tre ja rAbraham. Pro ja Dios como arja' rtzujun ja
herencia tre ja rAbraham xa rmalari' tok xuya' tre.
19 Ja wi queri' rubey ¿nak c'a noc wi' ja ley? Jari' ni c'o wi' rsamaj pro ja Dios
c'a después na xwinakarsaj ja ley utzc'a chi nkotakij nak rbanic ja il mac ja
nkaban ja rok winak. Pro ja ley xa pajtali ja tiempo rxin, tokori' xurq'uisa' ja
tok peti ja Cristo ja rja'tzul can ja rAbraham como tre arja' tzujun can wi'
ja rutzil xin Dios. In jun chic chakaja', ja Dios tok xuya'to ja ley ma ni ta
arja' tzijon cuq'uin ja winak, ángel xec'amoto, xurquiya'a' tre ja Moisés in ja'
Moisés xuya' chic chique ja winak.
20 Pro ja xuban ja Dios tok xtzujuj ja rutzil tre ja rAbraham nij arja' tzijon
ruq'uin.

* * * * * * * * * *

21 ¿La tibij c'a tzij ari' chi xa nch'ojij ri' ja ley ruq'uin ja rutzil ja tzujun can
rmal ja Dios? Mni, ma queri' ta. Wixta c'o jun ley ja cowin ta xuq'uex ta ja
kana'oj in xuya' ta chake ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij rmal ta c'ari' ley
tok xoktotaji in xokwasaxel libre rmal ja Dios.
22 Pro quewa' rubey ri', ja ley chaka nbij chake kanojelal ja rok winak chi ok
preso pa ruk'a' ja il mac. Queri' nbij chake ja ley utzc'a chi kanojel ja nyuke'
kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo nokquirtaj chipan ja kil kamac in nkacochij ja
rutzil ja tzujun can rmal ja Dios in xa rmal ja yukulbal kac'u'x tok nbạn queri'
chake.
23 Pro ja tok maja'n tipeti ja Jesucristo okrchapon ja ley tri' in okrchajin.
Pro ja tok peti ja Jesucristo, tok bix chake chi ruq'uin arja' nyuke' chi wi'
kac'u'x tokori' xokjach can pa ruk'a' rmal ja ley.
24 Queri' c'a rbanic ja ley cani' jun ajyuk' okrbanonto cuenta, xokrujach
can pa ruk'a' ja Cristo chi nyuke' chic kac'u'x ruq'uin in xa rmal ja yukulbal
kac'u'x ruq'uin ja Cristo chewi' tok Dios nokruto', nokrwasajel libre in nuban
chake cani' mta kil kamac kabanon.
25 Pro camic penak chic ja Cristo, yukul chic kac'u'x ruq'uin, ma ja chi ta ja
rajyuk' okbanyon cuenta.
26 Como xa jun ebanon chic ruq'uin ja Cristo Jesús tibij c'a tzij ari' chi ix
ralc'wal Dios ewanojel pro xa rmal ja yukulbal ec'u'x ruq'uin tok banon
queri' chewe.
27 Ja tok xixban bautizar jari' xa jun xeban ruq'uin ja Cristo, tibij c'a tzij ari'
chi Cristo ewekben chic ewi'.
28 Xa ix jun chic chi ix aj Israel chi ma ix aj Israel ta, chi ix esclavo chi ix
libre, chi ix achi'i' chi ix ixoki', xa ix jun chic ewanojelal como xa jun chic
ebanon ruq'uin ja Cristo Jesús.
29 Ja c'a wi ix rxin chic ja Cristo jari' ix rja'tzul can ja rAbraham in c'ol ek'a'
tre ja herencia ja tzujun can tre ja rAbraham ojer rmal ja Dios.

4

1 Quewa' rbanic ri' wach'alal. Jun alc'walaxel tok c'a tino'y na jari' mta
herencia njạch tre chanim pro arja xa cani' jun ti moso. Ma jun nak ta njạch
tre chanim masqui rxin nojelal pro c'a nerila' na jun tiempo ja njạch wi' tre.
2 Pro ec'oli ja repa'l trij ja ralc'walaxel chi rchajixic in nqueban cuenta ja
herencia. Ja herencia c'a tokori' njạch tre ja ralc'walaxel ja tok nerila' ja
tiempo ja chomarsan rmal ja tatixel ja nbạn wi' ja jachonem.
3 In queri' c'a chake ajoj chakaja' nabey ok cani' tak ac'ala', xokq'ueje' na
pa ruk'a' jule' costumbre ja xa xoc'o ruk'ij.
4 Pro ja Dios tok tz'akati ja tiempo ja chomarsanto rmal tokoc'ari' xutakto
ja Cristo ja Ralc'wal. Xalaxi ja Ralc'wal Dios chwiruk'a' jun ixok in q'ueje' na
pa ruk'a' ja ley ja ya'on can tre ja Moisés ojer rmal ja Dios.
5 Queri' xuban ja Dios utzc'a chi xokrwasajel libre ja xokq'ueje' pa ruk'a' ja
ley in rmalari' tok nuban chic chake ok cani' chak'laj ralc'wal.
6 Como ix alc'walaxela' chic chewi' tok Dios rtakonto ja rEspíritu Santo rxin
ja Ralc'wal pa tak ewanma: —Nata', Padre, ne' kaj ja rEspíritu Santo pa tak
ewanma.
7 Rmalc'ari' tok ma ix cani' chi ta moso, ix alc'walaxela' chic chewi' tok c'o
chic ek'a' tre ja herencia xin Dios pro rmal ja Cristo tok banon queri' chewe.

* * * * * * * * * *

8 Pro ja nabey tok maja'n tewotakij rwach ja Dios xixq'ueje' na pa quek'a'
cachbal tak winak in rachbal tak nakun, xe'ecoj como e dios pro ma katzij ta
chi e dios.

9 Ja c'a camic chic ewotak chic rwach ja Dios, o ja más rubey, arja' xurotakij
kaj ewach nabey pro ¿nak c'a nech'ob ja tok nixmeloj chic jutij chewij como
nixtajini nenimaj chic jule' costumbre ja roc'owinak chic rtiempo pro jari'
majun totajem majun utzil rc'amonpi ta chewe? Pro c'o taka'an egana nixoc
chic jutij pa ruk'a'.
10 Taka'an ruq'uin jule' nmak'ij yukul chi wi' ec'u'x.
11 Anin nxbej wi' emwal, matzij xa mta noc wi' ja congana xintij nuk'ij chi
etijoxic.
12 Wach'alal, tebana' jun utzil, tebana' ixix ja cani' nbanon anin como anin
inocnak in cani' ewach aj tinamit ja ma ix aj Israel ta. Ja c'a tok xinq'ueje'
checojol ni majun itzel nak ta xeban ta chwe.
13 Ixix bien ewotak chi rmal jun yobil xinkajbej chewi' tok xinq'ueje' na
checojol, xa rmalari' yobil ja tok kas xinya' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo
chewe nabey.
14 Jari' yobil congana lawulo' xuban chwe pro ixix ma itzel ta xinetz'at,
ma xinesalujel ta. Ja xeban chwe, nojel ec'u'x nojel ewanma xinec'ul, xeban
chwe in cani' jun ángel rxin Dios, xeban chwe in cani' Jesucristo.
15 Congana xixquicot chwij tri'. Ja wixta xixcowini xec'otpi ta ja rewach
tri' wotak chi ix conforme xeya'pi ta chwe. ¿Pro ja camic bar c'a xoc wari' ja
quicotemal?
16 Pro ja xinbij chewe chipan awa' jun carta ri' ni rubey wi', maxta tech'ob
chwij chi in ec'ulel chic, maquirtari'.
17 Pro ja c'a winak ja neyojo ewxin eje'e' ni katzij wi' chi congana nel
quec'u'x chewij pro xa quewach nquec'am chewe. Ja ncajo' chewe chi neya'
can ja tijonem ja xinya' anin chewe in eje'e' chic nel ec'u'x chiquij.
18 Ni rubey wi' ja tok wi c'o jun ja nel ruc'u'x chewij pro xarwari' wi utzil ja
nrajo' chewe pro tibana' c'a nojel tiempo in ma ruyon tari' ja tok inc'ol anin
ewq'uin.
19 Chak'laj tak walc'wal, jutij chic inmajtajnak rmal ja rpokonal emwal
ixix. Cani' tre jun ixok tok maja'n talaxi ti ral arja' nmajtaj rmal ja rpokonal
in queri' c'a chwe anin chakaja' congana nti'on chwe chi raybexic nak k'ij
xtiq'uiyi chi utz ja Cristo pa tak ewanma.
20 Kas ta inc'o pon chic ewq'uin camic ri', kas ta pan ekal nch'ob chewach
nojelal nak rbanic. Pro ja camic maticanoy mwal nak la nbij chic chewe.

* * * * * * * * * *

21 Camic c'oli nwajo' nc'waxaj chewe ixix ja c'ol egana nixq'ueje' pa ruk'a'
ja ley ¿la ma ewotak ta c'a nak rbanic ja ley?
22 Anin nch'ob na chewach nak rbanic. Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal
Dios ec'o ca'i' rc'ajol ja rAbraham, jun q'ueje' chwiruk'a' ja raj'ic' in jun chic
q'ueje' chwiruk'a' ja rxjayil. Ja raj'ic' jari' xa esclava pa ruk'a' pro ja rxjayil
arja' libre.
23 Ja ral ja rixok esclava arja' chaka xalaxi pro ma chaka ta xalaxi ja ral ja
rixok libre como arja' tzujun can tre ja rAbraham rmal ja Dios.
24-26 Jari' nkac'ambej tzij tre ca'i' chominem. Jun chominem c'o jun jayu'
rbina'an Sinaí ja bar chomarsax wi' pro jari' chominem nerwinakarsaj jule'
winak ja xa ne'oc esclavo. Ja jun chic chominem tri' chomarsax wi' chipan
jun tinamit rbina'an Jerusalén pro jun tinamit ja c'o chila' chicaj. Ja jayu'
rbina'an Sinaí pa rcuenta Arabia c'o wi' in tri' chomarsax wi' ja ley, jari'
nkac'ambej tzij tre ja rixok esclava rbina'an Agar. Jari' nkac'ambej tzij tre
chakaja' ja tinamit Jerusalén pro jun tinamit ja c'o chwach'ulew camic como
ja winak ja raj Jerusalén camic xa e cani' esclavo. Pro ja jun chic Jerusalén

ja c'o chila' chicaj jari' ma esclava ta, libre. Jari' kate' chi nimlaj kanojelal ja
yukul kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
27 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari': —Atat ja majun tawal,
catquicoti. Catquicoti masqui ni mta wi' alanem chawij. Como ja rixok ja
ya'on can rmal ja rchajil nerila' na jun k'ij tok más chi na ja ral xqueq'ueje'
chwiruk'a' chwach ja rixok ja c'o rchajil ruq'uin, queri' nbij.
28 Wach'alal, ajoj ok ralc'wal chic ja Dios rmal ja rtzujun can ojer, xa ok
junan ruq'uin chic ja rIsaac como arja' ma chaka ta xalaxi pro tzujun can tre
ja rAbraham rmal ja Dios.
29 Pro ja ralc'walaxel ja chaka xalaxi arja' itzel xuban tre ja ralc'walaxel ja
tzujun can ja xalax rmal ja rEspíritu Santo. In queri' nbạn ajoj chake camic
chakaja'.
30 Pro bien tec'waxaj ja nbij ja rtzobal Dios quewari': —Tasalujel ja rixok
esclava e ca'i' in ral. Como ja ral ja rixok libre c'o jun herencia nyataj na tre
pro ja ral ja rixok esclava arja' mta herencia xtiyataj ta tre. Queri' nbij.
31 Queri' rbanic wach'alal, ajoj ma ok ral ta ja rixok esclava, ok ral ja rixok
libre.

5

1 Rmalc'ari' nbij chewe, como ja Cristo arja' yoyon chake chi xokel libre pa
ruk'a' ja ley cow c'a quixpe'e jutz'it, maxta quixmeloj chic jutij chewij, maxta
c'oli nak ta xquixruchap chic jutij xquixrucoj chi ta jutij esclavo.
2 Teya'a' ewxquin tre ja xtinbij chewe ri', ja wi xquixban circuncidar in wi
nyuke' chic ec'u'x ruq'uin ja circuncisión jari' majun nak ta rc'amonpi ta ja
Cristo chewe.
3 Camic nbij chic jutij chewe, jun achi xa nak ta chi achi'al wi xtiban
circuncidar in wi nyuke' chic ruc'u'x ruq'uin ja circuncisión jari' puersa
nuban na cumplir nojel ja tz'ibtal can chipan ja ley.
4 Ja wi nyuke' chic ec'u'x ruq'uin ja ley in wi rmalari' tok nech'ob chi
nixruto' ja Dios in nixrwasajel libre chipan ja rewil emac jari' xeya' can ari'
ja Cristo, xeya' can ari' ja rutzil ja xecochij tre ja Dios.
5 Queri' nbij chewe como ajoj ma ja chi ta ja ley okuc'ayon pro ja' Espíritu
Santo c'ayon chic kaxin chi raybexic ja k'ij ja tok Dios xkoruto' chijutij tokori'
tok ni majun chic kil kamac in rmal ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo
tok nbạn queri' chake, jari' kas nokquicoti chi raybexic.
6 Ja tok xa jun naban ruq'uin ja Cristo Jesús jari' macatruto' ja natban
circuncidar in macatruto' chakaja' ja macatban circuncidar. Pro ja nto'o
awxin jari' tok nyuke' ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo, tok nsamaji ja yukulbal
ac'u'x chi rwinakarsaxic ja rajoben ri'il xin Dios pan ac'aslemal.
7 Ixix kas wa'an jic ixbenak nabey pro ¿nak c'a xixyojowi chi matenimaj
chic ja utzlaj tijonem xin Jesucristo?
8 Ja c'a ritzel tijonem ja xixtakchibexi jari' ma ruq'uin ta ja Dios penak
wi' como ja Dios arja' rmajon esiq'uixic chi nenimaj ja utzlaj tijonem xin
Jesucristo.
9 Tebana' cuenta ewi' como ja ritzel tijonem jari' xa nbe pa nim ja cani'
nuban jutz'it levadura npaxij ri' nbe chipan ja k'or nojelal.
10 Anin c'o nseguro chi ja kajaw Dios arja' nuya' chi na chewe chi nenimaj ja
nmajon rch'obic chewach. Pro ja winak ja nyojo ewxin xa nak ta chi winakil
puersa nk'ẹt na tzij trij, xa k'etoj tzij chic cajal chwach.
11 Wach'alal, ec'oli ja nebin chwe chi anin c'a nmajon na rbixic chique
winak chi rjawaxic chi nebạn circuncidar. Ja wi queri' nbij chique winak
¿nak c'a tre tok c'a c'o na pokon nbạn chwe cumal ja wach tak aj Israel? Ja

wixta nbij chique winak chi neban circuncidar maquita c'a npi quiyewal ari'
ja wach tak aj Israel ja tok nnataj chique ja rcamic ja Jesucristo chwach cruz.
12 Pro ja kas ngana anin camic xtiquilasajel ta qui' checojol ja winak ja
netakchi'in ewxin.
13 Queri' nbij chewe wach'alal como ja Dios xixrsiq'uij chi nixq'ueje' libre.
Pro ma ruq'uin ta ja rix libre ja chaka ta nojel ta xteban ja c'ol egana neban.
Pro ja c'a neban, teto'o' ewi' chibil tak ewi' pro ruq'uin ta ja rajoben ri'il xin
Dios.
14 —Cani' chawe atat nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a tabana' chique ja jule'
chic winak que'awajo' chakaja', queri' nbij ja rtzobal Dios. Ja wi xenimaj
awa' jun mandamiento ja c'a xinbij kaj chewe ri' xa ruq'uin ari' xeban
cumplir nojel ja nbij ja ley chewe chi neban.
15 Pro wi xa síc' ch'a'oj ja neban jari' maxco' matetij ewi'. Ma teban ta queri',
tebana' cuenta, maxta teyoj kaj ewi' eyon.

* * * * * * * * * *

16 Quewa' nwajo' chewe ri' wach'alal, teya'a' lugar tre ja rEspíritu Santo chi
arja' nuc'an ewxin chipan ja rec'aslemal. Ja wi queri' neban jari' maticowin
chewij ja ritzel tak yarinem ja c'o chipan ja tzabuklaj c'aslemal ja kuc'an ja
rok winak, maticowini xquixruban ta mandar.
17 Ja tzabuklaj c'aslemal ja kuc'an ja rok winak jari' xa rc'ulel ja rEspíritu
Santo. Ja tok c'ol agana naban ja rutzil ja c'a tzabuklaj c'aslemal awc'an
nrajo' natruyoj chi mataban ja rutzil. Ja tok c'ol agana naban ja ritzelal ja c'a
rEspíritu Santo nuk'il ja tzabuklaj c'aslemal awc'an chi mataban ja ritzelal.
Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja neban je'e chipan ja rec'aslemal ma chaka ta
egana tok neban.
18 Pro ja wi neya' lugar tre ja rEspíritu Santo chi arja' nuc'an ewxin tibij c'a
tzij ari' chi ix libre pa ruk'a' ja ley.
19 Bien k'alaj nak rbanic ja tzabuklaj c'aslemal ja cuc'an ja winak, quewa'
rbanic ri'. Achi'i' ne'oc cuq'uin ixoki' ja ma e quixjayilal ta in c'a c'o na más
nqueban ja rachi'i' in ixoki' ja xa ntz'ilorsaj ja canma.
20 In jun chic, nexuque'e ja winak chiquewach cachbal tak winak in
chwach rachbal tak nakun in nequinimaj ja raj'itza'. In jule' chic rwach ja
ritzelal nqueban cani' tre c'ulla'an tak ri'il, ch'a'oj, aquiakarem, ayewal. In
c'oli nqueban xa por interés. C'oli nquejach qui' como junwi' nquech'ob jule'
in junwi' chi na nquech'ob jule' chic.
21 E camsanela'. In c'oli nqueban nimak tak wa'im, nech'ujar rmal tijoj ya',
nquerak quechi', nqueban síc' ch'a'oj. In c'a c'o na más nqueban ja winak
ja nij itzel wi'. Anin nbij chic jutij chewe como nbin chic chewe, ja winak
ja nebanowi ja ritzelal ja cani' c'a xintz'ibaj ri' eje'e' matiyataj chique chi
xque'oc ta chipan ja gobierno xin Dios.
22 Pro ja rEspíritu Santo quewa' nwachij pa tak kac'aslemal ri', nkajo'
ki', c'oli ja quicotemal xin Dios pa tak kanma, mta ch'a'oj nkaban, c'o
kapaciencia, c'o jun qui'laj anma kuc'an, nkato' ki' chibil tak ki', nkaban
cumplir ja nkatzujuj,
23 nkaya' nojel pa ruk'a' ja Dios in nkak'il ki' chakij chi rbanic ja ritzelal.
Majun ley xtuch'a' ta chake ja wi queri' nkaban.
24 In kanojel ja rok xin Jesucristo kaya'on can ja tzabuklaj c'aslemal ja
kuc'an nabey rachbil nojelal ja ritzelal ja kayarij jari' cani' karipon chic
chwach cruz.
25 Ja rEspíritu Santo como arja' rya'on jun c'ac'a c'aslemal chake kaya'a' c'a
lugar tre chakaja' chi arja' nuc'an kaxin chipan ja kac'aslemal.

26 Maxta congana ok nimak tikana' kaj como tok queri' nkaban jari' xa
nkaminbej ki' pa síc' pa ch'a'oj rmal. Maxta tiquiakir kanma chibil tak ki'.

6

1 Wach'alal, wi c'o jun chewe chaka jalal tok kaj pa ril quirtawa' neban tre
ri', ixix ja rixuc'an rmal ja rEspíritu Santo jix ruq'uin, jeyukba' ruc'u'x utzc'a
chi nyictaji. Tech'obo' chwach pan ekal, kas turkaj chewe chi matzij chaka
jalal tok xquixkaj chic ixix chakaja'.
2 C'oli ja nkakajbej je'e chipan ja kac'aslemal cani' ralal jun nimlaj ijka'm
nkaj chakij nkana' kaj pro teto'o' ewi' chibil tak ewi' chi rch'ijic ja rijka'm. Ja
wi queri' neban jari' nebanbej cumplir ja ley xin Cristo.
3 Pro wi c'o jun nuch'ob kaj chi mta ril in wi kas nim nuna' kaj pro como
xc'a winak jari' xa nuban kaj engañar ri' ruyon.
4 Ja rjawaxic chi nkaban, kana'a' kaj jani' elnak ja kac'aslemal chikaju-
junal. Ja wi kas katzij chi utz elnak ja rac'aslemal xc'a rmalari' catquicoti,
ma rjawaxic ta chawe chi najunsaj awi' cuq'uin jule' chic la más na utz ja
rac'aslemal chiquewach eje'e'.
5 Queri' nbij chewe como kanojel nkajach na cuenta chwach ja Dios
chikajujunal.
6 Canojel ja winak ja netijox tre ja rtzobal Dios xa nak ta c'o cuq'uin
tiquiya'a' quixin ja netijon quixin.
7 Maxta teban kaj engañar ewi' eyon, xa nak ta netic chipan ja rec'aslemal
nijawari' neban cosechar. Ja Dios maquixcowini xteban ta engañar.
8 Queri' nbij chewe como ja wi naya' rgana ja tzabuklaj c'aslemal awc'an
itzel c'aslemal nawachij ari', jari' xa c'ayiric xa chuwiric cajal chawach.
Pro wi naya' rgana ja rEspíritu Santo utzlaj c'aslemal nawachij ari' pro jun
c'aslemal ja mta q'uisic trij.
9 Wach'alal, ma kocos ta chi rbanic ja rutzil. Queri' nbij chewe como ja wi
ma xticapuj ta kac'u'x chi rbanic ja rutzil jari' c'o jun rtojbalil nkawachij na
ja tok xterila' ja tiempo.
10 Como c'o tiempo chake chi nkaban ja rutzil chique ja winak rmalc'ari'
nbij chewe, kabana' ja rutzil chique canojelal in más na kabana' utzil chique
ja yukul quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo como eje'e' e familia xin Dios.

* * * * * * * * * *

11 Tetz'ata' ja nimak tak letra ja nmajon rtz'ibaxic chipan awa' carta ri',
jawa' retal chi anin xintz'ibani.
12 Ja winak ja c'o quigana nquik'alasaj qui' chi congana nqueban cumplir ja
costumbre rxin ja ley eje'e' ri' ja nebin chewe chi puersa nixban circuncidar.
Eje'e' xa nquixbej qui' xtiquetij ta rpokonal rmal ja Cristo xtiquibij ta chi solo
rcamic ja Cristo chwach cruz natto'owi chipan ja rawil amac.
13 Queri' nbij chewe como eje'e' masqui ebanon circuncidar pro nixtac'a
eje'e' ta nqueban ta cumplir ja ley. Xar ja ncajo' chewe chi nixban circuncidar
utzc'a chi eje'e' nqueya' kaj quek'ij queyon ja tok nixquech'ec in necoj chic
ewi' cuq'uin.
14 Pro anin nat c'o wari' chwe ja xtinban ta queri'. Pro ja rcamic ja kajaw
Jesucristo chwach cruz solo jari' ja nya' ruk'ij anin. Ja chwe anin cani' ripon
chic chwach cruz ja ritzelal xin rwach'ulew in queri' chwe anin chakaja'
in cani' inripon chic chwach cruz, cani' incamnak chic chwach ja ritzelal,
mchita ngana ruq'uin.

15 Ja tok xa jun naban ruq'uin ja Cristo Jesús jari' macatruto' ja natban
circuncidar in macatruto' chakaja' ja macatban circuncidar. Pro ja nto'o
awxin jari' jun c'ac'a c'aslemal ja nacochij tre ja Dios.
16 Jari' ja kas mero rubey in canojel ja winak ja cuc'an awa' jun bey
ri' xtiyataj ta chique ja nimlaj quicotemal xin Dios in Dios ta xtipokonan
quewach chakaja'. Eje'e' ri' winak e tinamit xin Dios ja katzij chi e rtinamit
Dios.
17 Camic maxta c'o chic jun ja xquinruban ta molestar como ja ncuerpo
congana yuc rc'an jari' nc'utbej chi in ajsamajel rxin ja kajaw Jesús.
18 Wach'alal, kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil rxin ja kajaw Jesucristo pa tak
ewanma. Amén.

EFESIOS

1 Anin ja rin Pablo camic ntz'ibajel jawa' carta ri' chewe ixix wach'alal
ja rixc'o pa Efeso. Anin incojon rmal ja Dios chi inocnak apóstol rxin ja
Jesucristo. Ixix ix tinamit xin Dios, c'oli ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Cristo
Jesús, xa jun ebanon ruq'uin.
2 Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal xin Dios ja tari'
xtecochij más tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

* * * * * * * * * *

3 Kas ta xtiya' ruk'ij ja Dios ja Tatixel rxin ja kajaw Jesucristo. Arja' jun Dios
janila xuya' rutzil chake ja tok xa jun kaban ruq'uin ja Cristo. Xuya' chake
nojel rwach ja rutzil ja rc'amonto ja rEspíritu Santo, xuya' chake chipan jun
c'ac'a c'aslemal ja xin chila' chicaj.
4 Ja tok maja'n titz'ucarsaj ja rwach'ulew tokori' xokrucha'to como bien
rotakpi chic chi nkaban na jun ruq'uin ja Jesucristo. Xokrucha'to utzc'a
chi noc na chake ja mero c'aslemal xin Dios utzc'a chi ni majun nak ta
nokchapbexi ja tok nokq'ueje' chwach.
5 Arja' ni nokrajo' wi', ni rchominto wi' chi nokoc na ok ralc'wal, ni
rchominto wi' chi rumac ja Jesucristo chewi' tok nokoc ok ralc'wal. Como
nijawari' rvoluntad chewi' tok xuban queri' chake.
6 Queri' xuban chake utzc'a chi nkatz'at chi janila nim ruk'ij ja rutzil ja
nsipaj chake utzc'a chi nkaya' ruk'ij rmal. Rmal c'a ja rutzil ja nsipaj chake
tok xokruc'ul. Como xa jun kaban ruq'uin ja Jesucristo ja chak'laj Ralc'wal
chewi' tok xokruc'ul.
7 Ja tok xa jun kabanon ruq'uin ja Jesucristo jari' okwasanel chic libre pa
ruk'a' ja il mac como arja' xutoj ja kil kamac tre ja rquiq'uel. Ja tok xa jun
kabanon ruq'uin jari' cuytajnak chic ja kil kamac. Ja Dios tok xuban queri'
chake jari' cani' jun nimlaj meba'il xsipaj chake.
8 Janila jun nimlaj utzil rsipan chake in rmalari' tok nokcowini nkach'ob
nojel ja nimak tak na'oj xin Dios in nokcowini nkach'ob nak rjawaxic chi
nkaban.
9 Arja' rk'alasan chic chikawach ja rchominto ojer ja xa wawan chikawach
nabey. Como nijawari' ja rvoluntad chewi' tok xuban queri'.
10 Ni rchominto wi' ja tiempo je'e in tok xtitz'akati ja tiempo arja'
nchomarsaj na nojelal ja yojtajnak je'e in xa ruyon chic ja Cristo npe'e
chic trij nojelal tanto tre ja c'o je'e chila' chicaj in tre chakaja' ja c'o je'e
chwach'ulew.
11 In chakaja' como xa jun kabanon ruq'uin ja Jesucristo chewi' tok c'o jun
herencia xin Dios ja yatajnak chake. Ja Dios ni rchominto wi' ojer chi nuya'
chake ja herencia, nijawari' rch'obonto chakij. Xa nak ta ja nbantaj je'e mta
ari' ja maquita nsamaji ja Dios chipan chi rbanic cumplir ja rvoluntad arja'.
12 Quewa' nrajo' ja Dios ri', chi ajoj ja kayben ja Cristo nabey nokoc ok
ya'bal ruk'ij ja Dios.
13 In yuke' ec'u'x ixix ruq'uin ja Cristo chakaja' tokori' tok xec'waxaj ja
tzij ja ni katzij wi' chi tzij xin Dios, jari' ja utzlaj tzij ja rc'amonto ja totajem
xin Dios chewe. Queri' xeban, yuke' ec'u'x ruq'uin ja Cristo in xa jun xeban
ruq'uin in rmalari' tok c'o jun retal yataj chewe, jun retal ja nc'utu ewxin chi
ix xin Dios. Ja c'a retal ja yataj chewe jari' tok kajto ja rEspíritu Santo pa tak
ewanma ja ni tzujunto wi' ojer rmal ja Dios.

14 Como c'o chic ja rEspíritu Santo pa tak kanma rmalc'ari' tok c'o kaseguro
chi ja Dios nuya' na chake nojelal ja herencia ja rtzujun chake tokori' tok
xko'el libre chijutij ja rok tinamit xin Dios ja roklok'on rmal. Queri' c'a
rchominto ja Dios utzc'a chi nkaya' ruk'ij rmal.

* * * * * * * * * *

15-16 Rmal c'a ja c'a xinbij kaj chewe ri' xajutij nmajon rmaltioxixic tre ja
Dios emwal como xurkaj rbixic wq'uin chi ixix bien yukul ec'u'x ruq'uin
ja kajaw Jesús in congana ne'ewajo' canojel ja kach'alal ja re xin Dios. Ni
nixnnataj wi' pan oración.
17 Nintzijon ruq'uin ja Dios rxin ja kajaw Jesucristo, jari' Dios ja Tatixel ja
ni rxin wi' chi congana nim ruk'ij. Anin nc'utuj tre chi arja' nuya' chewe chi
ja rEspíritu Santo nucoj ja na'oj xin Dios pa tak ewi' pa tak ewanma in nc'utuj
tre chakaja' chi bien nk'alasaj chewach nak ja kas mero rbanic ja Dios.
18 Ja nwajo' anin chewe kas ta xtijaktaji chi utz ja rewi' ewanma utzc'a chi
nixcowini nech'ob nak rbanic nojel ja rewayben ja rtzujun chewe ja Dios in
ixrsiq'uin chi ne'ewila' na. Kas ta xtich'obtaj emwal nak rbanic ja herencia
xin Dios ja nyataj chake ja rok tinamit xin Dios, pro jun herencia janila nim
ruk'ij, cani' jun nimlaj meba'il ja nyataj chake.
19 Kas ta xtich'obtaj emwal chakaja' nak rbanic ja poder xin Dios ja nsamaji
pa tak kac'aslemal ja yukul kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo, pro jun poder ja más
k'axnak chi na como jari' poder ja samaji
20 ja tok Dios xuyic ja Cristo chiquicojol camnaki' in tok xjotba' chila' chicaj
in tri' xtz'uba' wi' pa riquik'a'.
21 Queri' xuban ja Dios tre ja Cristo, xuya' tre chi noc pa ruk'a' ja k'etbaltzij
pro ni majun k'etbaltzij ja maquita xoc pa ruk'a', in xuya' tre chi más na nim
ruk'ij arja' chiquewach canojelal ja k'etol tak tzij in ma queyon ta ja k'etol
tak tzij ja re rxin awa' tiempo ri' in queri' chique ja re rxin chic jun tiempo ja
maja'n tekawila' chakaja'.
22 Ja Dios mta nak ta ja maquita rcojon xe' ruk'a' rkan ja Cristo. Jawa' Cristo
ri' arja' cha'on rmal ja Dios chi nokruban cuenta ja rok iglesia pro jun Cristo
ja pa'l trij nojelal.
23 Ajoj ja rok iglesia ok cuerpo rxin ja Cristo in ja rc'aslemal ja Cristo nnoji
pa tak kac'aslemal ajoj como ok cuerpo rxin in ni majun bar ta tri' ja maquita
c'o wi' arja'.

2

1 Ja c'a rixix nabey ixcamnak chipan ja rewil emac pro arja' xuya' jun c'ac'a
c'aslemal chewe.
2 Ja il mac ni chipan wi' ixc'o wi' nabey, xeban ja ritzelal ja cani' nqueban
ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x. Xa rvoluntad ja
diablo xeban, jari' diablo ja jefe quixin ja ritzel tak espíritu ja neq'ueje' chicaj
chipan ja aire. Jari' itzel tak espíritu ja nesamaj pa tak canma ja winak ja
maquenimani camic.
3 In queri' kabanto ajoj nabey chakaja', xa kavoluntad ajoj kaban kaj
kayon, xa nak ta xuya' gana chake chi nkaban jari' kaban. Kaya' rgana ja
nc'utuj ja kacuerpo, kanimaj ja ritzel tak na'oj kuc'an in ni kaxin wi' chi ok
yicol ryewal ja Dios, nij ok junan cuq'uin ja jule' chic winak tri'.
4 Pro ja Dios arja' congana npokonaj kawach ja rok winak, janila nokrajo'
in quewa' xuban chake ri'.
5 Masqui okcamnak chipan ja kil kamac nabey pro ja tok xuyic ja Cristo
chipan ja camíc tokori' xuya' ajoj chake chi nkachbilaj ja Cristo chipan jun

c'ac'a c'aslemal. Pro jawa' wari' puro cochinem xin Dios como xa rmal ja
rutzil ja xecochij tre chewi' tok ewilon ja totajem xin Dios camic.
6 Ja Dios xuya' chake chi nkachbilaj ja Cristo, xuya' chake chi xokc'astaj
ruq'uin, xokrtz'uba' ruq'uin chila' chicaj, xa jun kabanon ruq'uin.
7 Queri' c'a xuban chake utzc'a ja winak ja maja'n queq'ueje' chipan awa'
tiempo ja rokc'o wi' ri' eje'e' tok xqueq'ueje' na chwach'ulew jari' bien
nch'obtaj cumal ja rutzil ja xuban chake, bien nch'obtaj cumal chi ja Dios
congana jun nimlaj utzil nsipaj chawe ja tok xa jun naban ruq'uin ja Cristo
Jesús.
8 Queri' nbij chewe como xa rmal ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake ja tok
ewilon chic ja totajem xin Dios in ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari'
ec'amben jawa' totajem ri'. Pro jawa' ni majun nak ta xeban ja xech'ecbej ta,
puro cochinem xin Dios.
9 Ni majun winak c'o ta nak ta xtuban ja xtich'ecbej ta ja totajem xin Dios.
Queri' rbanic utzc'a tok xtuwil ja totajem mta moda xtuya' kaj ta ruk'ij ruyon
rmal.
10 Queri' nbij chewe como ja utzlaj c'aslemal ja kuc'an camic Dios
winakarsyon, ma ajoj ta como arja' xuya' jun c'ac'a c'aslemal chake, tokori'
xuya' chake ja tok xa jun kaban ruq'uin ja Cristo Jesús. Xuya' jun c'ac'a
c'aslemal chake utzc'a chi nkaban chic ja rutzil pro jule' utzil ja ni rchominto
wi' ojer chi nkaban.

* * * * * * * * * *

11 Rmalc'ari' nbij chewe, kas turkaj chewe chi ja nabey ma ix tinamit ta xin
Dios. Ixix ma ix aj Israel ta, ma ixbanon ta circuncidar, xa xixban despreciar
cumal ja raj Israel: —Ja rixix xa ma ixbanon ta circuncidar, xeche' chewe.
Pro ja circuncisión ja c'o chique ja raj Israel jari' jun circuncisión ja xa winak
ebanyon.
12 Kas turkaj chewe nak ja rebanon nabey. Jun, ma ewotak ta tri' chi c'o
jun Cristo. In jun chic, ma ix cachbil ta ja tinamit xin Dios, mta ek'a' tre ja
xchomarsaj je'e ja Dios ruq'uin ja rtinamit ja bar xtzujuj wi' chique chi nerila'
na jun k'ij ja tok nequila' ja totajem xin Dios. Ni majun totajem ewayben ta
tri', ixc'o chipan ja rwach'ulew in c'uluto ma ewotak ta rwach ja Dios tri'.
13 Pro ja c'a camic xa jun chic ebanon ruq'uin ja Cristo Jesús in masqui ja
nabey c'a c'a nat ixc'o wi' tre ja Dios pro ja camic xa nakaj chic ixc'o wi' tre
pro xa rmal ja rquiq'uel ja Cristo tok yatajnak queri' chewe.
14 Queri' rbanic como ja Jesucristo rmal arja' tok qui'il chic nokq'ueje'e ja
rok aj Israel ewq'uin ja ma ix aj Israel ta, xa jun tinamit xuban chake. C'o
jun c'ulla'an ri'il chikacojol nabey cani' jun nimlaj tabia kacoj chikacojol jari'
xuban ca'i' chake pro ja Jesucristo arja' xokrchomarsaj ewq'uin.
15 Arja' cam chwach cruz in rmal ja rcamic tok xoc'o ruk'ij ja ley xin Dios ja
tz'ibtal can rmal ja Moisés ja rc'an jule' mandamiento in jule' costumbre, jari'
xokrchomarsbej ewq'uin. Queri' xuban chake utzc'a chi jun c'ac'a tinamit
xuban chake, ma ok ca'i' tinamit chi ta pro xa jun kabanon ruq'uin utzc'a chi
kas qui'il chic nokq'ueje' ewq'uin.
16 Queri' xuban chake utzc'a chi cani' xa jun cuerpo nkaban ja rok ca'i'
tinamit in nokchomtaj ruq'uin ja Dios chi ok ca'i' pro xa rmal ja rcamic
chwach cruz chewi' tok nokchomtaji como ja rcamic jari' xlasbej ja c'ulla'an
ri'il ja c'o chikacojol nabey.
17 C'ac'ari' peti, xurya'a' rbixic ja utzlaj tzij ja nyo' chake chi qui'il
nokq'ueje'e, xuya' rbixic chewe ixix ja c'a c'a nat ixc'o wi' tre ja Dios in xuya'
rbixic chique chakaja' ja rec'o chirnakaj.

18 Queri' rbanic como xa rmal ja Jesucristo tok nokruc'ul ja katata' Dios
chi ok ca'i' tinamit in xa jun mismo Espíritu Santo uc'ayon kaxin chi nokekaj
chwach.
19 Queri' c'a rbanic, ma queri' chi ta ebanon ja cani' ebanon nabey como
ja nabey ma ix tinamit ta xin Dios in nixtac'a c'o ta ek'a' tre chakaja'. Pro ja
rebanon chic camic, ewach aj tinamit chic ewi' cuq'uin ja re xin Dios, ixc'o
chic chipan ja familia xin Dios.
20 Ixtiquil parwi' ja rsimiento'il jun templo. Ja rsimiento'il jawa' templo ri'
jari' cojon cumal ja rapóstol in cumal ja profeta in c'o jun abaj cojon tre ja
más chi na nim ruk'ij, jari' abaj ja Cristo Jesús.
21 Xa rmal ja Cristo tok bien rchapon ri' ja templo chi jun, xa rmal ja Cristo
tok rmajon q'uiyem ja templo in noc na jun templo xin Dios pro jun templo
ja xa jun nuban ruq'uin ja kajaw Jesucristo.
22 In ixix chakaja' como xa jun ebanon ruq'uin ja Jesucristo jari' majtajnak
ecojic chi rbanic ja templo pro jun templo espiritual chi noc rochoch ja Dios.

3

1 Rmalc'ari' tok anin nmajon rbanic orar pan ecuenta. Anin ja rin Pablo
incojon preso camic rumac ja samaj xin Cristo Jesús ja xinban pan ecuenta
ja ma ix aj Israel ta.
2 Turkaj chewe chi ec'waxan chic chi anin ya'on chi nukul chi nenya'a'
rbixic chewe nak rbanic ja rutzil xin Dios ja nsipaj ja Dios chake.
3 Ec'waxan chi c'oli ja k'alasax chinwach rmal ja Dios ja ma k'alasan ta
nabey, jari' ntz'iban chic jalal tre.
4 Ja c'a tok nesiq'uij ja ntz'iban chic, tri' netz'at wi' chi anin bien k'alaj chic
chinwach ja ma k'alasan ta nabey tre ja Cristo.
5 Pro jari' ma xk'alasax ta chiquewach ja winak ja xeq'ueje' chipan jule'
chic tiempo, ma xk'alasax ta chiquewach eje'e' ja cani' k'alasan chic camic
rmal ja rEspíritu Santo chiquewach ja santilaj tak apóstol in profeta.
6 Quewa' rbanic ja k'alasan chic chikawach ri', ja rixix ja ma ix aj Israel ta
ix kachbil chic ja rok aj Israel tre ja herencia xin Dios ja nyataj na chake, xa
jun cuerpo kabanon chic ewq'uin, ixix jun nyataj na chewe ja tzujunto ojer
rmal ja Dios pro xa rmal ja xa jun ebanon ruq'uin ja Cristo chewi' tok nyataj
chewe. Jari' yataj chewe ja tok xec'waxaj ja utzlaj tzij xin Jesucristo.
7 Jawa' utzlaj tzij ri' jawa' ya'on chi nukul chi nya' rbixic, jawa' jun samaj
xincochij tre ja Dios, ni majun nak ta xinch'ecbej ta in janila samaji ja Dios
pa nc'aslemal chi rbanic jawa' samaj ri'.
8 Chwe anin yatajnak wi' jawa' samaj ri' masqui xa ma nim ta nuk'ij nna'
kaj chiquewach ja jule' chic kach'alal ja re xin Dios, chwe anin yataj wi' chi
ninbe ewq'uin ja ma ix aj Israel ta chi nenya'a' rbixic chewe nojel ja nkawil
ruq'uin ja Cristo, jari' cani' jun nimlaj meba'il nkawil pro jun meba'il ja mta
q'uisic trij.
9 Jawa' samaj yatajnak chwe utzc'a chi anin nch'ob chiquewach canojel ja
winak nak rbanic ja rchominto ja Dios ja ma k'alasan ta chipan ja jule' chic
tiempo ja k'axnak can pro xa ruyon Dios otakyon tri' nak rbanic pro jari' jun
Dios arja' winakarsyon nojelal.
10 Queri' xuban ja Dios utzc'a chi ja lok'laj tak ángel ja rec'o chila' chicaj
eje'e' nk'alasax chic chiquewach ja nimak tak na'oj xin Dios ja xucoj ja Dios
chi rbanic cumplir ja rchominto ojer chi nuban pro kumal ajoj ja rok iglesia
tok necowini ja ángel nquech'ob ja wari'.
11 Ja Dios ni rchominto wi' ojer chi nuban jawa' ja nmajon rbixic chewe
ri', jawa' ni rchominto wi' ja tok maja'n titz'ucarsaj ja rwach'ulew. Ja c'a tok

xutakto ja kajaw Jesucristo wawe' chwach'ulew tokori' xurbantaj cumplir ja rchominto ojer.
12 Ja tok xa jun kabanon ruq'uin ja Jesucristo jari' matikana' ki' nokekaj chwach ja Dios in c'o kaconfianza noktzijon ruq'uin pro xa rmal ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo chewi' tok nkaban queri'.
13 Rmal c'a nojel awa' ja nmajon rbixic chewe ri' chewi' tok nbij chewe, masqui anin inc'o chipan ja rpokonal emwal camic pro maxta ticapuj ec'u'x rmal como ja rpokonal ja nmajon rtijic pan ecuenta jari' gloria xin Dios rc'amonto chewe.

* * * * * * * * * *

14 Rmalc'ari' ja tok ninxuque' chwach ja Tatixel chi nban orar pan ecuenta, ninxuque' chwach ja Tatixel rxin ja kajaw Jesucristo.
15 Arja' jun Tatixel in rmalari' tok nbix chake chi ok familia xin Dios tanto chique ja rec'o chila' chicaj in chake ajoj chakaja' ja rokc'o wawe' chwach'ulew.
16 Ja Tatixel janila jun nimlaj gloria c'o ruq'uin, arja' ta xtiyo' chewe ja rpoder, xtuya' ta chewe chi ja rEspíritu Santo ncowirsaj chi utz ja c'ac'a c'aslemal ewc'an pa tak ewanma.
17 Ni ta xtiyuke' wi' ec'u'x ruq'uin ja Cristo in rmaltari' ni ta xtiq'ueje' wi' ja Cristo pa tak ewanma. Ja wi queri' neban jari' nixtique'e chi utz chipan ja rajoben ri'il xin Dios cani' rbanic jun che' ja nat benak ja rc'amal pa tok'ulew in cani' rbanic jun jay ja bien tz'ubul parwi' ja rsimiento'il.
18 Quirtari' neban utzc'a chi ixix ewachbil canojel ja kach'alal ja re xin Dios nixcowini nech'ob nak rbanic ja rajoben ri'il xin Cristo chi congana nim in mta bar ta tri' ja maquita nekaj wi' in nixtac'a c'o ta jun tiempo ja maquita c'oli chakaja'.
19 Ja nwajo' chewe chi newotakij nak rbanic ja rajoben ri'il xin Cristo, jun ajoben ri'il ja más k'axnak chi na, jun ajoben ri'il ja xa nq'uisi ja rapensar chi rch'obic. Kas ta xtewotakij nak rbanic ja rajoben ri'il xin Cristo utzc'a chi xtinoj ta pa tak ewanma ixix chakaja' nojelal ja nojnak pa ranma ja Dios.
20 Ja c'a camic kas ta xtiya' ruk'ij ja Dios, arja' jun Dios janila nim ja poder c'o pa ruk'a', jun poder ja ntajini nsamaji pa tak kac'aslemal camic. In rmal ja poder ja c'o pa ruk'a' mta nak ta ja maquita ncowini nuban. Xa nak ta nkac'utuj tre ncowini nuya' más chake chwach ja nkac'utuj tre. Xa nak ta nkach'ob ja congana c'ayew chi rbanic pro arja' ncowini nuban ja más na c'ayew chwach ja nkach'ob ajoj.
21 Kas ta xtiya' ruk'ij kumal ja rok iglesia ja xa jun kabanon ruq'uin ja Cristo Jesús. Ni ta xtiya' wi' ruk'ij chwak, cabij in nojel tiempo. Amén.

4

1 Rmal c'a nojel awa' ja nmajon rbixic chewe ri' congana nban recomendar chewe chi newc'aj jun utzlaj c'aslemal. Anin ja rincojon preso camic rmal ja samaj rxin ja kajaw Jesucristo congana nban recomendar chewe chi newc'aj jun c'aslemal ja bien nuc'am ri' ruq'uin ja utzlaj c'aslemal ja nrajo' ja Dios chewe chi newc'aj ja tok xixrsiq'uij.
2 Maxta kas ix nimak tena' kaj, xa nak ta ja newil chipan ja rec'aslemal teya'a' pa ruk'a' ja Dios, tiq'ueje'e ja repaciencia in tok chaka jalal neban ofender ewi' tecoch'o' pro ruq'uin ta ja rajoben ri'il.
3 Bien tebana' cuenta, maxta tetzak ja yatajnak chewe rmal ja rEspíritu Santo como ja rEspíritu Santo arja' rya'on chewe chi xa jun ebanon, kas ta xtiq'ueje'e ja quicotemal xin Dios checojol jari' cani' jun calo' nixximbexi in xa jun neban rmal.

4 Xa jun cuerpo rxin ja Jesucristo, xa jun Espíritu Santo, in cani' tre ja
gobierno xin Dios ja kayben jari' xa jun chakaja', jari' Dios xokrsiq'uij chi
nokq'ueje' chipan.
5 Xa jun ja Kajaw, xa jun ja bar yukul wi' kac'u'x, xa jun ja bautismo
6 in xa jun ja Dios chakaja', pro jun Dios arja' Tatixel kaxin kanojelal, arja'
c'o pa kawi' kanojelal, arja' mta bar ta tri' ja maquita nsamaj wi', arja' c'o pa
tak kanma kanojelal.
7 Pro ma junan ta rwach ja samaj ja kacochij tre ja Cristo chi nkaban
chikajujunal pro arja' xsipaj jun samaj chake chikajujunal jani' kas c'o rgana
chi nsipaj chake.
8 Cani' rbin can ja Dios quewari': —Ja tok jote'e chila' chicaj e q'uiy ja winak
xeruc'amel, jule' winak ja rercojon preso, in chakaja' c'o je'e ja xsipaj chique
winak, queri' nbij.
9 Ja c'a tok nbij chi jote'e chila' chicaj ¿la matibij c'a tzij ari' chi ja nabey
xurkaj kaj wawe' chwach'ulew?
10 Queri' rbanic como ja Cristo ja xurkaj kaj wawe' chwach'ulew arja'
mismo ja jote' chic chila' chicaj pro más chi na chicaj xekaj nojoj wi', ni majun
bar ta tri' ja maquita xekaj nojoj wi'.
11 Arja' sipan chake ja samaj nkaban je'e quewari', jule' chake xe'oc apóstol,
jule' chic chake xe'oc profeta, jule' chic xuya' chique chi nebe pa tak lugar
chi nequiya'a' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo, in jule' chic xuya' chique chi
nequiyuk'uj ja kach'alal in nequitijoj.
12 Jawa' samaj xsipaj chake chi nkaban utzc'a chi bien ntz'akat chake ja rok
xin Dios xa nak ta ja nc'atzin chake chi nokcowini nkaban ja samaj xin Dios
utzc'a chi nokq'uiy rmal ja rok cuerpo rxin ja Cristo.
13 Queri' rbanic in nerila' na jun k'ij ja tok mta ari' ja maquita jun nkaban
rmal ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Ralc'wal Dios in rmal ja bien nkotakij na ja
kas mero rna'oj. Queri' c'a xtikaban, congana xtitz'akat na chi utz ja kana'oj,
xtinoj na pa tak kanma ajoj nojelal ja nojnak pa ranma ja Cristo.
14 Pro bien ntz'akat na ja kana'oj utzc'a chi ma ok cani' chi ta jule' ac'ala'
utzc'a chi ma chaka ta nojel tijonem ta nkanimaj cani' tre jule' tijonem ja
xa quixin jule' winak ja rebanol engaño, jule' winak ja congana e listo in
natqueya' pa jun bey ja ma xin Dios ta.
15 Pro ja c'a nkaban, kas ta katzij nojel ja nkabij pro rachbil ta ja rajoben
ri'il xin Dios tok nkabij. Queri' ta c'a nkaban utzc'a chi nokq'uiyi chi utz in
nkaxim más ki' ruq'uin ja Cristo como arja' ocnak wi'aj rxin ja cuerpo.
16 Arja' nq'uiyirsan kaxin ja rok cuerpo rxin, pro jun cuerpo ja bien banon
rbanic, xa jun rbanon, rximon ri' chibil tak ri' in nuto' ri' chibil tak ri'
chakaja'. Ja jujun miembro rxin ja cuerpo tok nuban ja samaj ja yatajnak
tre chi nuban jari' nq'uiyi chi utz ja cuerpo rmal, kas nrajo' ri' chibil tak ri'.

* * * * * * * * * *

17 Ja c'a xtinbij chic chewe ri' congana nban recomendar chewe pa rubi'
ja kajaw Jesucristo, maxta tewc'aj chic jun c'aslemal ja cani' quic'aslemal ja
jule' chic winak ja ma e aj Israel ta como ja quina'oj eje'e' mta noc wi'.
18 Ja quewi' canma xa k'ekumirnak, c'a nat c'o wi' chique ja c'aslemal xin
Dios. Nat c'o wi' como matich'obtaj cumal jani' rna'oj ja Dios pro xa rumac ja
congana e cow chewi' tok queri' quibanon.
19 Matiquena' chic ja ritzelal ja nqueban. Ja rachi'i' cachbil ixoki' xa jani'
quiya'on qui' chi rbanic ja il mac. Ni majun rwach ja ritzelal ja maquita
nqueban, xa nak ta nuya' gana chique chi nqueban jari' nqueban.
20 Pro ja c'a rixix xewotakij rwach ja Cristo chi ma queri' ta ja rc'aslemal
arja' ja xewotakij.

21 Ja c'a wi xeya' ewxquin tre ja Cristo tok tzijon pa tak ewanma, wi arja'
ocnak Emaestro, wi ja tijonem xewotakij nuc'am ri' ruq'uin ja tijonem ja
ya'on can rmal ja Cristo, ja wi queri' ebanon jari' bien ewotak chi ja Cristo
ma queri' ta ja rc'aslemal ja cani' quic'aslemal ja jule' chic winak ja c'a xinbij
chewe ri'.
22 Pro quewa' ja tijonem ja ch'ob chewach ri', chi rjawaxic chi nech'akij can
ja tzabuklaj c'aslemal ja rewc'an nabey, jun c'aslemal ja xa chuwirnak como
xeya' ewi' chi rbanic chaka nojel ta xeyarij ja xa engaño rc'amonto.
23 Pro ja rjawaxic chewe camic, k'ij k'ij neya' lugar tre ja rEspíritu Santo chi
arja' nucoj c'ac'a tak na'oj pa tak ewi' pa tak ewanma.
24 Rjawaxic chi newc'aj ja c'ac'a c'aslemal ja winakarsan rmal ja Dios, jun
c'aslemal ja cani' rc'aslemal arja'. Ja tok nawc'aj awa' jun c'ac'a c'aslemal
ri' jari' naban ja rutzil in nawc'aj jun ch'ajch'ojlaj anma pro ni katzij wi' ja
naban, mta engaño rc'amonto.
25 Rmalc'ari' nbij chewe, ni ta xtel wi' chewe chijutij ja tz'akoj tak tzij in ni
ta katzij wi' nebij chibil tak ewi'. Queri' nbij chewe como kaximon ki', xa jun
cuerpo kabanon.
26 Ja tok xtipeti ja rewayewal maxta teya' lugar tre chi xquixruc'amel ta chi
rbanic ja il mac. Maxta tiyeloji ja rewayewal, tecuyu' chanim,
27 maxta teya' lugar tre ja diablo chi xquixrtakchi'ij ta.
28 Ja re banol tak alak' chewe nabey maxta tiqueban chic ja ralak'. Ja
nqueban, quesamaji ruq'uin quek'a' pro utzlaj samaj tiquibana' utzc'a chi
c'oli nquech'ec ja nequitobej ja winak ja c'o rjawaxic chique.
29 Ni ta majun itzel tak tzij nelto pan echi', ni ta buen tak tzij wi' nebij, jule'
tzij ja c'o q'uiyem rc'amonto, jule' tzij ja c'oli noc wi'. Quirtari' neban jutz'it
utzc'a chi c'ol utzil xin Dios rc'amonto chique ja nec'axan ewxin.
30 In maxta c'oli teban ja xa nuya' bis tre ja rEspíritu Santo xin Dios como ja
rEspíritu Santo arja' kajto pa tak ewanma in rmalari' tok yatajnak chewe ja
retal chi ix rxin chic ja Dios in c'ol eseguro chi newila' na ja k'ij ja tok xtitz'akat
na chake chijutij ja totajem xin Dios.
31 Techupu' nojelal ja nti'on chewe chibil tak ewi', teya'a' can ja kulujem, ja
rayewal, ja banoj síc', ja ne'atzijoj winak, teya'a' can nojel rwach ja ritzelal.
32 Ja neban, kas lok' tena'a' ewi', tipokonaj ri' ewach, tecuyu' ewi' cani'
xuban ja Dios chewe xixrucuy pro xa rmal ja xa jun ebanon ruq'uin ja Cristo
chewi' tok xixrucuy.

5

1 Como ja Dios xixrucuy chewi' tok nbij chewe, tec'ama' ja rejemplo rxin ja
Dios como ixix ix chak'laj ralc'wal ja Dios.
2 In tewajo' ewi' cani' xuban ja Cristo chake como arja' xokrajo', xuya' ri' pa
camíc kumal. Ja tok cam pa kacuenta ja Cristo jari' jun ofrenda, jun sacrificio
chwach ja Dios in xel ruc'u'x ja Dios trij.
3 Ja c'a tok nek'ijla' ewi' maxta tetzijoj jule' il mac ja nqueban achi'i' cuq'uin
ixoki' in nixtac'a jule' chic chakaja' ja xa ntz'ilorsaj ja rana'oj in nixtac'a ja ta
chakaja' ja ritzelal ja nquiyarij winak pa tak canma. Nojel awa' ja c'a xinbij
chewe ri' nixtac'a xtetzijoj ta jutz'it. Ja tok at xin Dios ma yatal chi ta chawij
chi natzijoj ja wari'.
4 Maxta tz'ilalaj tak tzij tetzijoj nixtac'a ch'ujlaj tak tzij ta in nixtac'a jule'
tzij ta ja solo tzeb rc'amonto como jari' ma yatal chi ta chewij chi neban pro
mejor ja neban, temaltioxij tre ja Dios nojelal ja rbanon pan ecuenta.
5 Como ixix bien ewotak chi ja herencia xin Dios matiyataj chique ja
rachi'i' in ixoki' ja xa nemacuni nixtac'a chique ta ja winak ja nqueban

je'e ja xa ntz'ilor ana'oj rmal in nixtac'a chique ta ja winak ja chaka benak chi nquiyarij quinakun cach tak winak. Ja c'a wi chaka benak chi nayarij quinakun winak jari' xa nakun je'e naya' ruk'ij, xa jari' ocnak adios. Bien ewotak chi ja winak ja re quitakari' eje'e' matiyataj chique ja herencia chi xque'oc ta chipan ja gobierno rxin ja Cristo rachbil Dios ja Tatixel.

6 Maxta quixban engañar cumal jule' winak ja nquibij chi mta nuban chawe wi queri' naban ja cani' nqueban ja winak ja re quitakari' cani' c'a xinbij kaj chewe. Queri' nbij chewe como xa rmal ja jule' itzelal ja c'a xinbij kaj chewe ri' chewi' tok npi ryewal ja Dios chiquij ja winak ja ni maqueniman wi'.

7 Maxta c'a que'ewachbilaj ixix.

8 Como ja rec'aslemal ixix ma queri' chi ta ja cani' nabey como ja nabey solo k'ekumal ixc'ayon pro ja camic luz xin Dios ixc'ayon pro xa rmal ja xa jun ebanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo chewi' tok queri' chic ebanon. Tebana' c'a ja bien nuc'am ri' ruq'uin ja luz xin Dios como ix ralc'wal chic ja Dios ja sakirsyon ebey chewach.

9 Queri' nbij chewe como ja luz ja cojon pa tak kanma rmal ja rEspíritu Santo quewa' rc'amonto ri', nojel rwach ja rutzil nkaban rmal, ni rubey wi' ja nkaban in ni katzij wi' ja nkabij.

10 Tetijoj ewi' chi rotakixic nak ja neban je'e ja nquicoti ja Dios rmal in ni ta ja wari' neban.

11 Maxta teban ixix ja cani' nqueban ja winak ja xa k'ekumal ec'ayon in ni majun utzil rc'amonto ja nqueban pro ja neban, tesakirsaj chiquewach chi ma utz ta ja nqueban.

12 Como congana itzel ja nqueban je'e pan awatali, nixtac'a c'o ta ngana nintzijon tre, xa q'uixbal nna' rmal.

13 Pro ja c'a tok nesakirsaj chiquewach ja ritzelal ja nqueban jari' ni k'alaj chi wi' chiquewach chi ma utz ta ja nqueban in nsakar canma rmal.

14 Xa chewi' tok quewa' rbin can ja Dios ri': —Atat ja ratwarnak chipan ja k'ekumal catc'asoji, catyictaj chipan ja camíc in ja Cristo arja' nsakirsaj ja rawanma, ne'e.

15 Tebana' c'a cuenta, kas ta xtich'obtaj emwal jani' ja rec'aslemal, maxta queri' teban ixix ja cani' nqueban ja winak ja ma cotak ta jani' rna'oj ja Dios pro ja neban, tebana' ja rutzil como ixix ewotak chic jani' rna'oj ja Dios.

16 Maxta chaka queri' tik'ax jun k'ij chewach pro k'ij k'ij ni tebana' wi' ja rutzil. Queri' nbij chewe como congana itzelal nbantaj chipan awa' tiempo ja rokc'o wi' ri'.

17 Rmalc'ari' tok nbij chewe, maxta xa ma ch'obol ta ja neban pro kas ta xtich'obtaj emwal chi utz nak rvoluntad ja Dios.

18 Maxta quixnoj tre ja vino chi nixk'abar rmal como jari' congana itzelal rc'amonto. Pro ja neban, ni ta xtinoj wi' ja rEspíritu Santo pa tak ewanma.

19 Ja tok nek'ijla' ewi' quewa' neban chibil tak ewi' ri', tebana' salmo, tebana' himno, tebixaj ja bix ja nwinakarsax pa tak ewanma rmal ja rEspíritu Santo. Quixbixani pro ruq'uin ta ewanma nebixaj rubi' ja kajaw Jesucristo.

20 Xa nak ta nbantaji pro ni temaltioxij wi' tre ja Dios Tatixel pa rubi' ja kajaw Jesucristo.

* * * * * * * * * *

21 Como neban respetar ja Dios chewi' tok nbij chewe, tebana' respetar ewi' chibil tak ewi' chakaja'.

22 Ixix ja rix ixoki', que'ebana' respetar ja rewachajilal como ja kajaw Jesucristo queri' nrajo' chewe chi neban.

23 Queri' nbij chewe como ja rachi arja' ocnak wi'aj rxin ja rxjayil cani'
rbanon ja Cristo arja' ocnak wi'aj rxin ja riglesia como ja riglesia jari' cuerpo
rxin ja Cristo in ja Cristo arja' To'onel rxin ja riglesia.
24 Como ja riglesia nuban respetar ja Cristo quirtac'ari' nqueban ja rixoki'
chique ja cachajilal chakaja', rjawaxic chi nequeban respetar tre nojelal.
25 Ja c'a rixix ja rix achi'i' que'ewajo' ja rewixjayilal cani' xuban ja Cristo
chake ja rok iglesia congana xokrajo' in xuya' ri' pa camíc kumal.
26 Queri' xuban utzc'a chi xokoc ok tinamit xin Dios como arja'
xch'ach'ojirsaj ja kanma. Queri' kaban, kanimaj ja utzlaj tzij in xokban
bautizar jari' xch'ach'ojirsbej ja kanma.
27 Queri' xuban chake utzc'a chi congana nuban rbanic ja kanma utzc'a
chi kas rwekon ri' ja kanma ja tok xko'ekaj chwach pro ni bien ch'ajch'oj in
ni majun itzelal rc'an. Queri' nuban ja Cristo chake ja rok iglesia utzc'a chi
ajoj nkuc'aj ja c'aslemal xin Dios utzc'a chi ni majun nak ta nokchapbexi.
28 In queri' c'a chewe ixix ja rix achi'i' chakaja', rjawaxic chi lok' ne'ena' ja
rewixjayilal, queri' ta neban chique cani' neban tre ja recuerpo ixix como
lok' nena' ja recuerpo. Ja tok wi lok' nana' ja rawixjayil awi' c'a atat ari' lok'
nana' chakaja'.
29 Queri' nbij chewe como ni majun achi itzel ta nutz'at ja rcuerpo pro jari'
bien nutzuk in bien nuban cuenta. In queri' nuban ja Cristo chake chakaja'
ja rok iglesia
30 como ok miembro rxin ja rcuerpo, kaximon ki' ruq'uin.
31 Rmalc'ari' tok c'o jun achi wi nc'ule'e neruya' can ja rtata' rute', nquexim
qui' ruq'uin ja rxjayil, xa jun cuerpo nqueban.
32 Jawa' ja nmajon rbixic chewe ri' congana nim ruk'ij, xa awatali nabey
pro k'alasan chic chikawach camic. Pro jawa' wari' tre Cristo nintzijon wi' in
tre ja riglesia.
33 Pro ja camic nbij chic chewe ja rix achi'i' chejujunal, cani' newajo' kaj
ewi' eyon quirtac'ari' neban chique ja rewixjayilal que'ewajo' chakaja', in
ixix ja rix ixoki' que'ebana' respetar ja rewachajilal.

6

1 Ja c'a rixix ja rix alc'walaxela' como xa jun ebanon ruq'uin ja kajaw
Jesucristo rmalc'ari' nbij chewe, que'enimaj ja retata' ete'. Queri' nbij chewe
como jari' ni rubey wi' chi ne'enimaj.
2-3 C'o jun mandamiento xin Dios quewa' nbij chake ri': —Que'enimaj ja
retata' ete', ne' chake. Pro jawa' jun mandamiento wi nkanimaj c'oli ntzujuj
chake in quewa' ntzujuj chake ri': —Nixquicot na in q'uiylaj tiempo nixc'ase'
na wawe' chwach'ulew, queri' nbij chake.
4 Ja c'a rixix ja rix tatixela' maxta que'ech'ujarsaj ja rewalc'wal, maxta teyic
quiyewal. Pro ja neban, utz quiq'uittzixic tebana', que'ebana' corregir in
que'epaxbaj xarwari' tecojo' ja rna'oj ja kajaw Jesucristo chi quiq'uittzixic.
5 Ja c'a rixix ja rix moso que'enimaj ja repatrón ja rec'o wawe' chwach'ulew.
Pro congana ta ne'eban respetar, nojel ta ec'u'x nojel ta ewanma ne'enimaj.
Ja tok nqueya' samaj chewe ja ta neban tre cani' ta samaj xin Cristo ja neban.
6 Ec'oli ja moso congana nesamaji tok c'oloc ja quipatrón cuq'uin utzc'a chi
utz netz'ạt rmal pro tok nbe ja quipatrón ma kas ta nesamaj can chic pro
maxta queri' teban ixix. Tebana' como cani' Cristo ja repatrón, rvoluntad ta
Dios ja neban in chakaja' maxta xa ca'i' ec'u'x.
7 Quixquicoti chi rbanic ja samaj quixin ja repatrón, tebana' tre cani' samaj
rxin ja kajaw Jesucristo in ma quixin winak ta.

8 Queri' nbij chewe como bien ewotak chi jun achi tok c'o jun utzil nuban
xa nak ta chi utzilal jari' c'o rtojbalil nyataj na tre rmal ja kajaw Jesucristo.
Jari' nyataj na tre wi libre ja rachi in nyataj na tre chakaja' masqui xa esclavo.
9 Ja c'a rixix ja rix patroni' queri' tebana' chique ja remoso chakaja', maxta
xa cowlaj tak tzij nebij chique como ixix bien ewotak chi c'o chi na jun ja
Patrón ja c'o chila' chicaj, jari' Quipatrón ja remoso in chakaja' Epatrón ixix,
pro jun Patrón ja ma jun ta utz nutz'at in ma jun ta itzel.

* * * * * * * * * *

10 Wach'alal, jawa' q'uisbal paxbanem nya' chewe ri', cow quixpe'i pa rubi'
ja kajaw Jesucristo, tecojo' ja nimlaj poder ja nuya'.
11 Tecojo' nojel rwach ja banbal ch'a'oj ja rya'on ja Dios chake utzc'a chi
cow nixpe'e chwach ja diablo xa nak ta nucoj je'e chewij chi nixrtakchibej.
12 Queri' nbij chewe como ja kas mero kac'ulel ja kamajon ch'a'oj cuq'uin
ma eje'e' tari' ja kach tak winak. Pro ja kas mero kac'ulel eje'e' ri' canojelal ja
ritzel tak ángel, jule' itzel ángel ja nebano mandar wawe' chwach'ulew pa tak
quewi' pa tak canma ja winak ja xa k'ekumal ec'ayon, jule' itzel tak espíritu
ja neq'ueje' chicaj chipan ja aire.
13 Rmalc'ari' nbij chewe, tecojo' nojel rwach ja banbal ch'a'oj ja rya'on ja
Dios chake utzc'a tok congana lawulo' nuban ja diablo chewe nij ixix wi'
nixch'ocmaji in cow ixpa'li ja tok ntzuri ja ch'a'oj nojelal.
14-17 Cani' nuban jun soldado q'uiy rwach nucoj ja ntobej ri' chipan jun
ch'a'oj, c'o rcincha, c'oli ja ntobej rwaruc'u'x, c'oli ja ntobej rkan, c'o jun
ch'ich' ja nc'ulbej ja flecha ja rc'an k'ak' tok nq'uiąk trij, c'oli ja ntobej rwi'
in c'o jun espada rc'an. In queri' c'a chewe ixix chakaja', c'oli ja banbal
ch'a'oj ja nebanbej ch'a'oj ruq'uin ja diablo, quewa' rbanic ja banbal ch'a'oj
ri', ni ta katzij wi' ja nebij, ni ta rubey wi' ja neban, ni ta nenataj wi' ja utzlaj
tzij xin Jesucristo ja nuya' quicotemal chake utzc'a chi ix listo chi rbanic ja
ch'a'oj ruq'uin ja diablo. In jun chic chakaja', congana rjawaxic chi nyuke'
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo utzc'a tok c'oli nq'uiąk chewij rmal ja diablo pro
maquixmajtaj rmal. Tec'ama' ja totajem ja nsipaj ja Dios chewe in tecojo' ja
rtzobal Dios ja yatajnak chake rmal ja rEspíritu Santo. Tecojo' nojel rwach ja
banbal ch'a'oj ja c'a xinbij kaj chewe ri' in cow quixpe'i.
18 In chakaja', ni tebana' wi' ja roración nojel tiempo, xa nak ta ja nemal-
tioxij tre ja Dios owi xa nak ta ja nec'utuj tre pro ja ta Espíritu Santo xtuc'an
ewxin chi rbanic ja roración. Ja nwajo' chewe chi ni nixc'asc'ot wi' in ni ma
tetanba' ta wi' ja roración, nwajo' chewe chi neban orar pa quicuenta canojel
ja kach'alal ja re xin Dios.
19 In tebana' orar pa ncuenta anin chakaja', tec'utuj tre ja Dios chi arja'
ninruto' chi rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo, jari' ja utzlaj tzij ja rawatali
nabey pro k'alasan chic camic. Ja tok xtinya' rbixic, Dios ta xtiyo' chwe ja tzij
ja nbij in xtuya' ta chwe chakaja' chi matinxbej wi' chi rbixic.
20 Rmal ja utzlaj tzij xin Jesucristo chewi' tok inocnak jun ajsamajel rxin ja
Jesucristo pro jun ajsamajel ja bac'on pa cadena como incojon pa che' camic.
Tebana' orar pa ncuenta utzc'a chi ni matinxbej wi' wi' chi nya' más rbixic ja
utzlaj tzij como nijawari' ja yatal chwe chi nban.
21 Camic nwajo' chi newotakij nak ja nbanon wawe', nwajo' chi newotakij
nak ja nintajini nban in rmalc'ari' tok ntakonel ja Tíquico ewq'uin chi
nerch'obo' chewach nojelal. Ja Tíquico arja' jun chak'laj kach'alal, jun
ajsamajel ja xa jun rbanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo, jun ajsamajel ja ni
nuban wi' cumplir ja ntzujuj.

22 Rmalc'ari' tok ntakonel ewq'uin utzc'a chi newotakij nak kabanon
wawe' utzc'a chakaja' chi neryukba' ec'u'x.
23 Tiq'ueje' más ja quicotemal chiquicojol ja kach'alal, tiq'ueje' más ja
yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo pro jun yukulbal c'uxlal rachbil ta
ja rajoben ri'il xin Dios. Ja tari' xtiquicochij más tre ja katata' Dios in tre ja
kajaw Jesucristo.
24 Ja rutzil xin Dios xtiq'ueje' ta cuq'uin canojel ja ne'ajo'n rxin ja kajaw
Jesucristo pro jun ajoben ri'il ja ni mta wi' q'uextajic trij. Amén.

FILIPENSES

1 Anin in Pablo wachbil ja Timoteo ajoj okbanyon awa' carta ri'. Ajoj ok
ajsamajela' rxin ja Jesucristo. Camic wach'alal nkatakel ja carta ewq'uin
ewanojel ja rixc'o chipan ja tinamit Filipos. Ja carta, ewxin ixix ja nixchajin
quixin ja kach'alal, ewxin ixix ja rix diácono, ewxin ewanojelal ja rix xin Dios
ja xa jun ebanon ruq'uin ja Cristo Jesús.
2 Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal xin Dios ja tari'
xtecochij más tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

* * * * * * * * * *

3 Wach'alal, anin ni nixnnataj wi' pan oración in ni nmaltioxij wi' tre ja
katata' Dios tre ja rebanon.
4 Ni nban wi' orar pan ecuenta pro ewanojelal in ni ninquicot wi' emwal
chakaja'.
5 Ninquicoti como ixix nij ineto'onto wi' chi rbixic ja utzlaj tzij xin Jesu-
cristo, nij ineto'on wi' ja tok kas xenimajto ja Jesucristo nabey.
6 Ja katata' Dios arja' c'o jun utzlaj samaj xumajel pa tak ewanma in bien
wotak chi arja' ntz'akatsaj na ja samaj tokori' tok xtipi chic jutij ja Jesucristo.
7 Ni rubey wi' chi queri' nch'ob chewij ewanojel wach'alal como ixix ixc'o
pa wanma. Como ixix wach'alal ec'amon ewi' wq'uin chi rbanic ja samaj
ja ya'on chwe rmal ja Dios chi nban. Ja tok ninq'ueje' pa che' nineto' in
chakaja' tok ec'oli winak ja nech'a'o rxin ja utzlaj tzij xin Jesucristo nineto' chi
rch'a'ic chique ja nquibij, nineto' chi rk'alasaxic chiquewach chi jari' utzlaj
tzij ruq'uin ja Dios penak wi'.
8 Dios rotak chi congana nixwajo' wach'alal. Como nojnak ja rajoben ri'il
xin Jesucristo pa wanma xa chewi' ja tok congana nixwajo'.
9 Anin nc'utuj tre ja Dios chi ni ta nq'uiy wi' más ja rajoben ri'il xin Dios pa
tak ewanma, nc'utuj tre chi ni ta nwinakar wi' más ja rena'oj in ni ta nch'obtaj
wi' emwal nak ja rutzil in nak ja ritzelal.
10 Queri' nwajo' chewe wach'alal utzc'a chi ni nel wi' ec'u'x trij ja rutzil
xin Dios utzc'a chakaja' chi kas ch'ajch'oj neli ja rewanma in majun nak ta
nixchapbexi ja tok xtipi chic jutij ja Cristo.
11 Kas ta xtinoji pa tak ewanma nojel rwach ja rutzil xin Dios ja nyataj
chake rmal ja Jesucristo, kas ta xtiya' ruk'ij ja Dios cumal winak emwal.

* * * * * * * * * *

12 Kas ta xtich'obtaj emwal wach'alal chi ja banon chwe camic jari' c'oli
rc'amonto, más chi na benak rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo rmal.
13 Camic incojon pa che' pro canojel ja soldado ja nechajin rxin ja jay ja
bar nq'ueje' wi' ja nimlaj rey eje'e' bien cotak chi xa rmal ja yukulbal nuc'u'x
ruq'uin ja Jesucristo chewi' tok incojon pa che' in bien cotak canojel ja jule'
chic winak chakaja'.
14 In jun chic, como rmal ja Jesucristo tok incojon pa che' chewi' tok
congana e q'uiy chique ja kach'alal más chi na cowiri ja yukulbal quec'u'x
ruq'uin ja kajaw Jesucristo in ni matiquixbej wi' qui' chi rbixic ja rtzobal
Dios.
15-17 Pro ec'o jule' chic ja nqueya' rbixic ja Cristo pro eje'e' ma nojel ta
quec'u'x nqueban. Eje'e' xa quiakirnak ja canma chwij, xa ch'a'oj ncajo' chwe
chewi' tok nqueya' rbixic. Xa más na problema nqueya' chwe wawe' pa che'
ja ncajo' eje'e'. Pro ec'o chi c'a jule' ja nojel quec'u'x nqueya' rbixic ja Cristo.

Como eje'e' c'oli ja rajoben ri'il xin Dios pa tak canma chewi' tok nqueya'
rbixic. Eje'e' bien ch'obtajnak cumal chi ma chaka ta incojon pa che' camic
pro rumac chi nch'a' chique ja winak ja nebini chi ma katzij ta ja utzlaj tzij
xin Jesucristo.
18 Pro ja chwe anin, xa nak ta nqueban ja winak wi nojel quec'u'x nqueya'
rbixic ja Cristo owi mani pro jari' ni majtajnak wi' rnataxic ja Cristo in
congana ninquicot anin rmal camic in ninquicot na más chakaja'.
19 Ninquicoti como bien wotak chi c'oli rc'amonto chwe ja nbanon wawe'
camic, bien wotak chi c'oli ja totajem rc'amonto chwe como ixix emajon
nto'ic pan oración in ja rEspíritu Santo ja takonto rmal ja Jesucristo arja'
ninruto' na chakaja'.
20 Ja kas ngana anin maquita c'oli nak ta xtinban ja xtinyabej ta nuq'uix
chwach ja Dios pro ni ta cow wi' xquinpe'i chi rya'ic ruk'ij ja Jesucristo. Ja
cani' nbanonto jotolto ni ta quirwari' xtinban chic camic chakaja'. Ja wi
ninc'ase' na más rmal ta ja nc'aslemal xtiya' ta ruk'ij ja Cristo owi nincami
rmal ta ja ncamic xtiya' ta ruk'ij chakaja'.
21 Queri' nbij chewe como ja chwe anin ya'on nc'aslemal utzc'a chi noc
ya'bal ruk'ij ja Cristo. Ja c'a tok xquincami jari' ch'ecoj rc'amonto chwe.
22 Ja wi ninc'ase' na más jari' nuya' lugar chwe chi ninsamaj más pa rcuenta
ja kajaw Jesucristo chi quito'ic ja winak. Ja c'a wi queri' rbanic nak la ja más
utz tre ja ca'i' ri', ma ja la ja nincami owi ma ja la ja ninc'ase' na más.
23 Xarwari' c'o ngana nincami in nineq'ueje' ruq'uin ja Cristo jari' más chi
na utz ja nna' anin.
24 Pro ja chewe ixix más chi na c'o rjawaxic chewe chi ninc'ase' na más.
25 Como anin c'o nseguro chi queri' rbanic chewi' wotak chi ninc'ase' na
más in ninq'ueje' na más ewq'uin ewanojel utzc'a chi nq'uiy más ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in nixquicot rmal.
26 Queri' rbanic utzc'a tok xquinekaj chic jutij ewq'uin congana nixquicot
na tri' in congana neya' na ruk'ij ja Jesucristo mwal.
27 Xar nbij chewe wach'alal, ni ta newc'aj wi' jun utzlaj c'aslemal ja cani'
nuc'ut chikawach ja utzlaj tzij xin Cristo. Ja wi xtitzur mwal chi ninbe
ewq'uin owi masqui ma xtitzur ta pro xarwari' nurkaj ta rbixic wq'uin chi
xa jun ebanon. Cow ta nixpe'i wach'alal, xa jun tebana', xta jun neban chi
rbanic jun lucha utzc'a xtibe ta pa nim ja utzlaj tzij xin Jesucristo in xtiyuke'
ta quec'u'x ja winak ruq'uin ja Jesucristo rmal.
28 Maxta texbej ewi' chiquewach ja winak ja neyictaj chewij pro nixtac'a
jutz'it ta. Ja wi matexbej ewi' chiquewach tri' nquetz'at wi' chi c'o jun nimlaj
rpokonal cajal chiquewach chipan ja nimlaj k'ij xin juicio. Ja wi matexbej
ewi' chiquewach tri' netz'at wi' ixix chakaja' chi nixruto' na ja Dios pro ni
chijutij. Queri' ja rchomarsan ja Dios.
29 Queri' rbanic como ixix yatajnak jun privilegio chewe chi yukul ec'u'x
ruq'uin ja Cristo in nixsamaj pa rcuenta. Pro ma ruyon tari' como c'o chi na
jun privilegio yatajnak chewe jari' chi netij rpokonal rmal ja Cristo chakaja'.
30 Como ni queri' ebanon ixix wach'alal ja cani' nbanon anin, ixix etijon
ja rpokonal rmal ja Cristo chakaja'. Bien xetz'at ja rpokonal xintij nabey in
ekajnak chic rbixic ewq'uin chi c'oli ja rpokonal nmajon rtijic camic.

2

1 Wach'alal, ja tok xa jun kabanon ruq'uin ja Cristo ¿la matiyukba' c'a ri'
kac'u'x ari' rmal? ¿La matikana' c'ari' ja rajoben ri'il xin Dios ja rc'amonto
chake in nxuc'uxu'i kanma rmal? ¿La makoquicot c'ari' rmal ja rEspíritu

Santo chi arja' nokrachbilaj? ¿La ma lok' ta c'a nkana' ki' ari', la matipokonaj c'a ri' kawach ari' rmal?

2 Queri' rbanic wach'alal rmalc'ari' tok congana nban recomendar chewe chi xta jun neban, tewajo' ewi' chibil tak ewi', xta jun ewi' xta jun ewanma neban. Quirtari' neban utzc'a chi nnoji ja quicotemal xin Dios pa wanma emwal.

3 Maxta c'o ch'a'oj teban, maxta teya' kaj ek'ij eyon pro ja neban, tebana' takno'y ewanojelal. Quirtawa' xtech'ob kaj pa tak ewanma ri': —Ja wachbil eje'e' ja más na e utz canojelal chinwach anin, xquixche' kaj ta chejujunal.

4 Maxta xa ja' quixocla' kaj il tre ja rewxin chejujunal pro ja rubey neban quixocla' il tre ja quixin chic jule' ewachbil.

5 Ja cani' rna'oj ja Cristo Jesús quirtari' ja rena'oj ixix chakaja'.

6 Arja' xuban tino'y pro makana' maquita Dios. Arja' masqui xa e junan ruq'uin ja Dios chila' chicaj pro ma xpokonaj ta xuya' can, peti wawe' chwach'ulew.

7 Ja chila' chicaj congana nim ruk'ij pro jari' ma xpokonaj ta xuya' can nojelal, peti wawe' chwach'ulew, xoc kach winak in xoc jun ilinel.

8 Queri' c'a xuban xoc kach winak, xuban tino'y, ni xnimaj wi' ja Tatixel, nixtac'a xpokonaj ta camsaxi pro jun camíc ja más chi na lawulo' ban tre como chwach cruz camsax wi'.

9 Rmalc'ari' ja Dios tok arja' rcojon chic ja Jesús chila' chicaj como jun nimlaj Rey, rcojon chic como Rajaw nojelal, mta jun nak chi ta ja más chi ta nim ruk'ij chwach ja Jesucristo.

10 Queri' rbanon ja Dios utzc'a chi majun nak ta ja maquita nxuque' chwach ja Jesús pro puersa nexuque' na chwach canojelal tanto chique ja rec'o chila' chicaj in chique ja rec'o chwach'ulew in chique ja rec'o xe' ulew chakaja'.

11 Queri' rbanon ja Dios utzc'a chi canojelal ja winak quewa' xtiquibij ri': —Ja Jesucristo arja' Rajaw nojelal. Queri' xtiquibij na tre xa nak ta chi tzobalil netzijon wi'. Ja tok queri' nqueban jari' noc ya'bal ruk'ij ja Dios ja Tatixel.

* * * * * * * * * *

12 Rmalc'ari' chak'laj wach'alal camic nbij chewe, como ni xinenimaj wi' ja tok xinq'ueje' checojol pro ja camic más chi na nixnuban animar chi ninenimaj masqui ma inc'o chi ta checojol. Chewi' tok nbij chewe camic, tetija' ek'ij chi rilic nojel ja totajem ja rchomin ja Dios chi nuya' chewe pro xarwari' texbej ewi' chwach ja Dios, ni turkaj wi' chewe chi ma quixcowini newil ja xta eyon.

13 Queri' nbij chewe como ja katata' Dios arja' nsamaji pa tak ewanma chi rbanic ja rvoluntad, arja' nyo' chewe chi npit egana ruq'uin ja rutzil ja najo'x chewe rmal chi neban in nuya' ja rewachok'ak' chakaja' chi nixcowini neban cumplir ja rvoluntad.

14 Tebana' nojel ja yatajnak chewe chi neban pro makana' wixwotem, makana' síc' ch'a'oj.

15 Queri' nbij chewe utzc'a chi ni katzij wi' chi ix ralc'wal Dios nixtz'ati utzc'a chi majun nak ta nixchapbexi in ni ch'ajch'oj wi' ja rewanma. Quirtari' neban jutz'it utzc'a chi mta ja ritzelal pa tak ec'aslemal ixix masqui ixc'o chiquicojol jule' winak ja xa yojtajnak quina'oj, jule' winak ja congana itzel quic'aslemal. Pro ja rixix ix cani' jun luz ja nsakirsan quebey chiquewach chipan ja k'ekumal

16 como emwal ixix ja tok nk'alajin chiquewach nak rbanic ja utzlaj tzij ja nyo' jun c'ac'a c'aslemal chake. Ja wi queri' neban janila xquinquicot emwal ja tok xtipi chic jutij ja Jesucristo. Ninquicoti como tri' xtintz'at wi' chi ma

chaka ta queri' ja tok congana ntijon nuk'ij chipan ja nimlaj samaj chi eto'ic
pro c'oli rc'amonto.
17 Pro masqui nincamsax na pro ni ninquicot wi' chakaja'. Como ja
yukulbal ec'u'x ixix jari' cani' jun ofrenda ja netzujuj chwach ja Dios in wi
anin nincamsaxi jari' ninoc in cani' jun ofrenda chakaja', jun ofrenda ja
nrachbilaj ri' ruq'uin ja rofrenda ja netzujuj ixix. Jari' ninquicoti wach'alal
in ninquicot ewq'uin ewanojelal.
18 Quixquicot ixix chakaja' wach'alal, quixquicot wq'uin.

* * * * * * * * * *

19 Ja wi rvoluntad ja kajaw Jesucristo chi ntakel ja Timoteo ewq'uin jari'
ntakla'el chanim utzc'a kas nxuc'uxu'i ja wanma tok xtinc'waxaj nak ja
rebanon.
20 Mchita jun kach'alal wq'uin camic ja junan ta quina'oj ruq'uin ja
Timoteo como arja' nojel ruc'u'x nojel ranma ixrya'on pa cuenta nak ja
nc'atzin chewe.
21 Pro canojel ja jule' chic xa quixin kaj eje'e' nqueya' pa cuenta no ja xin
Jesucristo jari' matiqueya' pa cuenta.
22 Pro ixix bien ewotak jani' rna'oj ja Timoteo, bien ewotak chi arja'
samajnak wq'uin cani' jun alc'walaxel nsamaj ruq'uin ja rtata', kachbilan ki'
ruq'uin chi rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo chique ja winak.
23 Rmalc'ari' tok nwajo' ntakel ewq'uin chanim. Ja tok xtinwotakij nak
ja xtiban chwe wawe' ja bar inc'o wi' camic tokoc'ari' ntakla'el ja Timoteo
ewq'uin.
24 In ninbe anin ewq'uin chanim chakaja' wi rvoluntad ja kajaw Jesucristo
chi ninbe.
25 Pro ja xinch'ob anin camic chi rjawaxic ntakel ja kach'alal Epafrodito
ewq'uin nabey. Ja rEpafrodito arja' wachbil chipan ja samaj xin Dios,
ok soldado xin Jesucristo ruq'uin. Ixix xixtakoto ja rEpafrodito chi arja'
ninurto'o' chipan xa nak ta nc'atzin chwe.
26 Pro camic ntakel chic ewq'uin como arja' congana rgana nutz'at chic jutij
ri' ewach ruq'uin ewanojelal. Arja' tok xekaj rbixic ewq'uin chi c'o jun yobil
xoc tre xa jani' bison más.
27 Ni katzij wi' chi congana yawaji, jutz'it laj cami. Pro ja Dios xpokonaj
rwach, ma xcam ta. In tri' xintz'at wi' chi ja Dios xpokonaj nwach anin
chakaja' como ja wixta cami jari' xta jani' xinbison chic anin rmal.
28 Rmalc'ari' tok congana ngana ntakel ja rEpafrodito ewq'uin utzc'a tok
xtekaj ewq'uin janila nixquicot trij utzc'a chakaja' chi ma kas ta ninbison
chic anin.
29 Ja c'a tok xtekaj ewq'uin tec'ulu' pa rubi' ja kajaw Jesucristo, kas qui'il
rc'ulic tebana'. Kas lok' tena'a' jutz'it in ma ruyon ta arja' ja neban queri' tre
pro quirtari' neban chique chakaja' ja jule' chic ja xa junan quina'oj ruq'uin.
30 Queri' nbij chewe como arja' laj cami pro rumac ja samaj xin Cristo. Ma
xpokonaj ta xuya' ri' pa camíc chi nto'ic, xurjacha' chwe ja rayuda ja xetakto
como ma xixcowin ta xinek'ijla' ewanojel.

3

1 Camic wach'alal nbij chewe quixquicoti pa rubi' ja kajaw Jesucristo. C'oli
ja ntz'iban chic ja rec'waxan chic pro ma itzel ta nna' ntz'ibaj chic jutij camic
in congana nc'atzin chewe.
2 Tebana' cuenta ewi' chiquewach ja winak ja xa e cani' tz'i', xa e itzel tak
ajsamajela'. Eje'e' chaka nquikupijel jutz'it ja quich'acul jari' circuncisión
neche' tre.

3 Pro ajoj ja kas katzij chi okbanon circuncidar, ma eje'e' ta. Queri' nbij
chewe como ajoj nkaya' lugar tre ja rEspíritu Santo chi arja' nsamaji pa tak
kanma in ruq'uin kanma nkaban ja samaj xin Dios. Ajoj nkaya' ruk'ij ja
Cristo Jesús in ma kuq'uin ta ajoj yukul kaj wi' kac'u'x kayon.
4 Ja c'a chwe anin sobre ja razón c'o wq'uin ja wixta c'o ngana nyuke' kaj
nuc'u'x wq'uin anin nuyon. Más chi na nrazón chwach xa nak ta chi winakil
ja nuch'ob chi c'o razón ruq'uin chi nyuke' kaj ruc'u'x ruq'uin arja' ruyon.
5 Quewa' nrazón ri'. Ja tok xuban waxaki' k'ij quinalaxi xinban circuncidar.
Anin in aj Israel, in rja'tzul can ja Benjamín ja rc'ajol Israel. Anin in puro
hebreo como ja nata' nute' eje'e' e puro rja'tzul can ja rAbraham. Congana
xintijoj wi' tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés como xinoc fariseo.
6 Janila xinya' ruk'ij ja kareligión ja rok fariseo como congana pokon
xinban chique ja riglesia rmal. Ni xinban wi' cumplir ja ley, ni majun nak
ta ninchapbexi ja xinch'ob anin.
7 Nojel awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri' congana nim ruk'ij ja xinch'ob anin
nabey pro ja camic nbanon tre ja ni mchita pro xa rmal ja Cristo tok nbanon
queri' tre.
8 In ma ruyon tari', queri' nbanon tre nojelal como jari' ma vale ta chwach
ja xinwotakij rwach ja wajaw Cristo Jesús. Ja tok xinwotakij rwach ja Cristo
jari' más na vale chwach nojelal. Rmal ja Cristo chewi' tok nya'on can nojelal
in ja chwe anin nojel ja nya'on can jari' xa cani' jule' k'ayis ja nel pa mes. Anin
nya'on can nojelal utzc'a chi nq'ueje'e ja Cristo pa wanma pro ni chijutij.
9 Anin nya'on can nojelal utzc'a chi ni mta wi' ja maquita jun kabanon
ruq'uin ja Cristo utzc'a chi utz ninrutz'at ja Dios pro ma rmal ta ja nbanon
cumplir ja tz'ibtal chipan ja ley pro rmal ja yukulbal nuc'u'x ruq'uin ja
Jesucristo. Jari' Dios nsipan chake in rmal ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja
Jesucristo chewi' tok nuya' chake.
10 Queri' nwajo' anin utzc'a chi bien nwotakij jani' rna'oj ja wajaw Jesu-
cristo utzc'a chi bien nwotakij nak rbanic ja poder xin Dios pro jun poder
ja c'aso rxin ja Jesucristo chiquicojol camnaki'. Anin nwajo' nwachbilaj ja
Jesucristo chi rtijic ja rpokonal, nwajo' nwachbilaj chipan ja rcamic
11 como ja kas ngana anin chi nuya' ja Dios chwe chi ninc'astaj chiquicojol
ja camnaki' chakaja'.

* * * * * * * * * *

12 Pro ma ja ta nbij chi: —Wotakin chic nojelal, ninche' ta, owi: —Majun ja
maquita utz tre ja nc'aslemal, ninche' ta chakaja'. Pro congana nmajon rtijic
nuk'ij utzc'a chi nch'ec ja premio xin Cristo como queri' rvoluntad ja Cristo
Jesús chewi' tok xinrucha'.
13 Wach'alal, ja chwe anin c'a c'o na ja maja'n tinch'ec pro cani' jun c'amc'oj
anim nmajon utzc'a chi nch'ec ja premio ja chomin pon chic chinwach. Pro
ni majun caso nya' tre ja njalon can chic
14 pro congana nmajon rtijic nuk'ij utzc'a chi nenwila' na ja bar xquinekaj
wi' ja bar xtiya' wi' chwe ja premio como c'o jun premio nyataj chake ja tok
xa jun kabanon ruq'uin ja Jesucristo jari' nokban invitar rmal ja katata' Dios
chi nokeq'ueje' na ruq'uin chila' chicaj.
15 Nojel awa' xinbij chewe ri' quewa' ta nkach'ob jutz'it kanojelal wach'alal
ja cowirnak chic kawi' kanma chipan ja rtzobal Dios. Ja wi c'o je'e ja ma
junan ta nkach'ob tre ewq'uin Dios nk'alasaj na chewach chakaja' nak ja kas
mero rubey.
16 Xarwari' ja ch'obtajnak chic kumal kac'ama' ki' chi rnimaxic, xa junan
kabana'.

17 Camic wach'alal tec'ama' ja rejemplo ja nya'on chewach, kas teya'a' caso
chique ja kach'alal ja junan quina'oj wq'uin como okocnak ejemplo chewach.
18 Queri' nbij chewe como e q'uiy ja xa ma utz ta quina'oj. Q'uiylaj mul
nbin chewe nak quibanic in camic pan ok'ej nbij chic jutij chewe chi eje'e' ri'
winak xa quic'ulel ja tijonem ja nc'utu chikawach nak rc'amonto ja cruz xin
Cristo.
19 Pro eje'e' ri' winak xa nebe na chipan ja nimlaj rpokonal. Ja nyarij ja
quicuerpo jari' ocnak quidios. C'o na nqueban ja xa q'uixbal rbanic pro
nqueya' quek'ij rmal, xa ja' nquech'ob ja xin rwach'ulew.
20 Pro ja rajoj okc'o pa rcuenta jun tinamit ja c'o chila' chicaj ja bar xtipi wi'
ja To'onel jari' ja kajaw Jesucristo in camic nojel kac'u'x kamajon raybexic.
21 Ajoj xok way xok ya' pro ja Jesucristo nerila' na jun k'ij tok xtuq'uex na
ja kacuerpo. Cani' xuban arja' tok q'uextaji ja rcuerpo congana chic ruch'a'
queri' c'a xtuban tre ja kacuerpo ajoj chakaja'. Jari' bien ncowini nuban
como ja rchok'ak' congana nim rmalari' noc na pa ruk'a' nojelal.

4

1 Rmalc'ari' nbij chewe wach'alal, cow quixpe'i pa rubi' ja kajaw Jesu-
cristo. Chak'laj wach'alal janila nixwajo', congana ngana nutz'at ri' kawach
ewq'uin. Janila jun quicotemal ec'amonto chwe, ixocnak ix cani' jun premio
ja nyataj na chwe.
2 Camic c'o jun paxbanem nya' chique ja kach'alal Evodia rachbil Síntique.
Como xa jun quibanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo congana nban recomen-
dar chique chi xta jun nquech'ob.
3 In atat chakaja' ja rat utzlaj wach ajsamajel tabana' jun utzil, que'apaxbaj
jutz'it ja kach'alal ixoki' Evodia in Síntique utzc'a chi nquichomij qui'. Como
eje'e' congana xesamaji, kachbilaj ki' cuq'uin chi rbixic ja utzlaj tzij xin
Jesucristo in queri' xuban chakaja' ja Clemente e rachbil canojel ja jule' chic
wach tak ajsamajela'. Eje'e' tz'ibtal quebi' chipan ja libro xin Dios ja bar
tz'ibtal wi' quebi' ja winak ja nyataj chique ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic
trij.
4 Wach'alal, quixquicoti pa rubi' ja kajaw Jesucristo pro ni chijutij. In nbij
chic jutij chewe ni quixquicot wi'.
5 Tiq'ueje'e ja repaciencia cuq'uin ja winak canojelal. Bien turkaj chewe
chi xa nnakajinto ja k'ij ja tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo.
6 Maxta texbej ewi' chwach xa nak ta ja xtipi chewij pro ja neban, teya'a'
pan oración nojelal, tebij tre ja Dios nojel ja c'o pa tak ewanma, tec'utuj tre
xa nak ta ja nc'atzin chewe in temaltioxij tre chakaja'.
7 Ja wi neya' pan oración nojelal jari' nyataj chewe ja quicotemal xin Dios
pro jun quicotemal ja más k'axnak chi na, makocowini nkach'ob janila nim,
jun quicotemal ja nsamaji pa tak ewi' pa tak ewanma chi echajixic pro xa
rumac ja xa jun ebanon ruq'uin ja Cristo Jesús tok nbạn queri' chewe.

* * * * * * * * * *

8 Wach'alal, ja camic c'o jun q'uisbal paxbanem nya' chewe ri'. Ja rutzil ni
ta ja wi' nech'ob jutz'it pa tak ewi' pa tak ewanma. Xa nak ta ja utz ntz'ạt
rmal ja Dios ja tari' nech'ob. Ja tawa' nech'ob jutz'it ja xtinbij chewe ri', nojel
ja ni katzij wi' ja mta engaño rc'an, nojel ja nim ruk'ij ntz'ạt rmal ja Dios,
nojel ja ni rubey wi', nojel ja rc'amonto jun ch'ajch'ojlaj c'aslemal, nojel ja
nwinakarsani ja rajoben ri'il xin Dios, in nojel ja utz nc'axaxi, ni ta ja wari'
nech'ob wach'alal.
9 Ja tok xinq'ueje' checojol xewotakij ja tijonem ja xinya' chewe, xenimaj,
xec'waxaj jani' nintzijoni, xetz'at jani' ja nc'aslemal. Camic tec'ama' ja

rejemplo ja nya'on chewach. Ja wi queri' neban jari' nq'ueje' ewq'uin ja Dios
ja nyowi ja nimlaj quicotemal.

* * * * * * * * * *

10 Ja camic wach'alal congana ninquicoti pa rubi' ja kajaw Jesucristo
rumac ja xetakpi chic jun ti ayuda chwe. C'o chic tiempo ja mchita ayuda
etakonto pro bien wotak chi c'ol egana netakto pro como mta nc'amoto
chewi' tok ma etakonpi ta.
11 Pro ja tok nbij queri' chewe ma rmal ta chi c'ol ayuda nwajo' chewe
como anin ni ninquicot wi' nojel tiempo chi c'oli owi mta c'o wq'uin jari' bien
c'amonnak chic chwe.
12 Anin c'amonnak chwe chi in meba' in chakaja' c'amonnak chwe chi in
biyom. Nojel ink'axnak chipan in ni ninquicot wi' xa bar ta tri' inc'o wi',
xa nak ta nbanon, wi innojnak owi inmajtajnak ma wa'al, wi sobre pwok
wq'uin owi maril ncanoyi jun ti ncentavo.
13 Ja Cristo arja' nyowi wachok'ak' in rmalari' nojel nincowini ncoch' xa
nak ta npi chwij.
14 Pro congana buena xeban chwe chi xetakto ja ti ayuda jari' cani' ixix jun
ixc'o wq'uin chipan ja rc'ayewal ja rinc'o wi' camic ri'.
15 Ja tok kas nabey xenya'a' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo in tok xinel
chipan ja departamento Macedonia bien ewotak wach'alal chi eyon ixix ja
rixc'o pa Filipos xeya' jun ayuda chwe no jule' chic kach'alal ja rec'o chipan
ja jule' chic iglesia ma queri' ta queban chwe.
16 Pior ja tok xinq'ueje' chipan ja tinamit Tesalónica ca'mul oxmul xetak ti
wayuda.
17 Pro ma ayuda ta tz'el nwach trij pro ja kas ngana anin Dios ta xtiyo'
chewe jun nimlaj rtojbalil rmal ja rutzil xeban chwe.
18 Nojel ja xetakto jari' xurjach pa nuk'a' rmal ja kach'alal Epafrodito
rmalari' tok majun nak chi ta rjawaxic chwe camic, in cani' biyom chic nna'
kaj. Ja rayuda xeya' chwe jari' cani' jun ofrenda xetzujuj tre ja Dios pro jun
ofrenda ja congana qui' rxula' nuna' ja Dios, utz nutz'at in kas nel ruc'u'x trij.
19 Ja nata' Dios arja' nuya' na chewe ixix chakaja' xa nak ta ja nc'atzin
chewe como más k'axnak chi na ja rmeba'il ja nuya' chawe tok xa jun abanon
ruq'uin ja Cristo Jesús.
20 Kas ta xtiya' ruk'ij ja katata' Dios camic, chwak in chijutij. Amén.

* * * * * * * * * *

21 Teya'a' rutzil quewach ja kach'alal chiquijujunal ja re xin Dios ja xa jun
quibanon ruq'uin ja Cristo Jesús. Ja kach'alal ja rec'o wq'uin eje'e' nquetakel
rutzil ewach ixix chakaja'.
22 Ja kach'alal ja re xin Dios ja nesamaji pa rochoch ja César ja lok'laj rey
aj Roma eje'e' nquetakel rutzil ewach chakaja' in queri' nqueban canojel ja
kach'alal.
23 Kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil rxin ja kajaw Jesucristo pa tak ewanma
ewanojelal. Amén.

COLOSENSES

1 Anin ja rin Pablo, Dios inrcojon chi inocnak apóstol rxin ja Jesucristo.
Anin wachbil ja kach'alal Timoteo nkatz'ibaj jawa' carta ri'
2 in ntakel ewq'uin wach'alal ja rix aj Colosas. Ixix ix tinamit xin Dios, c'oli
ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Cristo Jesús, xa jun ebanon ruq'uin. Ja rutzil ja
nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal xin Dios ja tari' xtecochij más tre
ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

* * * * * * * * * *

3 Ajoj ni nkaban wi' oración pan ecuenta in ni nkamaltioxij wi' tre ja Dios
ja Tatixel rxin ja kajaw Jesucristo.
4 Nkamaltioxij tre como xurkaj rbixic kuq'uin chi ja rixix ni yukul wi' ec'u'x
ruq'uin ja Cristo Jesús in congana ne'ewajo' canojel ja kach'alal ja re tinamit
xin Dios.
5 Queri' neban como c'o jun nimlaj herencia xin Dios ewayben ja c'olon
chila' chicaj. Jawa' herencia ri' ec'waxan chic nak rbanic, tokori' xec'waxaj
ja tok bix chewe ja utzlaj tzij xin Jesucristo pro jule' tzij ja ni majun tz'akoj
tzij rc'an.
6 Jawa' utzlaj tzij ri' ekajnak chic rbixic ewq'uin in benak nat nakaj chakaja'
nojel rwach'ulew, congana utzil ntajini nwinakarsaj pa tak canma ja winak
in e q'uiy ja netajini nquinimaj. Queri' rbanon ja utzlaj tzij checojol ixix
chakaja', congana utzil rwinakarsanto checojol, tokori' xumajto ja tok kas
xec'waxaj nabey ja utzlaj tzij tok ch'obtaj emwal chi utz ja kas mero rubey ja
rutzil ja nsipax chake rmal ja Dios.
7 Jari' ch'ob chewach rmal ja chak'laj kach'alal Epafras. Ja Epafras arja'
kachbil chipan ja samaj como nuban ja samaj xin Cristo pro emwal ixix tok
nsamaji, arja' jun achi ja ni nuban wi' cumplir ja ntzujuj.
8 Arja' xurbin chake chi ja rixix congana ne'ewajo' ja kach'alal como ntajini
nsamaji ja rEspíritu Santo pa tak ewanma.
9 Ja c'a tok xurkaj rbixic kuq'uin chi queri' ebanon ni kamajto wi' rbanic
oración pan ecuenta, quewa' ja roración nkaban ri'. Dios ta xtiyo' chewe chi
bien newotakij ja rvoluntad, ja ta rEspíritu Santo xtiyo' chewe ja rena'oj in
xtuch'ob ta chewach nak ja rubey in nak ja ma rubey ta.
10 Xtewc'aj ta jun utzlaj c'aslemal como ni yatal wi' chakij chi queri' nkaban
ja tok kaniman chic ja kajaw Jesucristo. Xtewc'aj ta jun c'aslemal ja congana
utz ntz'a̱t rmal ja Dios, jun c'aslemal ja nwinakarsaj nojel rwach ja rutzil. K'ij
k'ij ni ta xtewotakij wi' más jani' rna'oj ja Dios.
11 Dios ta xtiyo' chewe chi congana ewachok'ak', xtoc ta chewe ja nimlaj
poder ja c'o ruq'uin pa gloria utzc'a chi ni matiq'uis wi' ja repaciencia utzc'a
chi nixcowini necoch' xa nak ta newil chipan ja rec'aslemal pro ruq'uin ta
quicotemal.
12 Ni ta nemaltioxij wi' tre ja katata' Dios como arja' rya'on chake chi ajoj
jun c'o kak'a' tre ja herencia ja nuya' chake ja rok rtinamit, rya'on chake chi
nokq'ueje' chipan jun gobierno ja bar nch'a'an wi' ja gloria xin Dios.
13 Arja' xokruto' pa ruk'a' ja k'ekumal in xokrucoj chic chipan ja gobierno
xin Jesucristo ja chak'laj Ralc'wal.
14 Como xa jun chic kabanon ruq'uin ja Jesucristo rmalc'ari' tok okwasanel
chic libre, arja' xutix ja rquiq'uel pa kacuenta jari' xokrlasbejel libre. Ok
libre chic como cuytajnak chic ja kil kamac.

* * * * * * * * * *

15 Ruq'uin ja Ralc'wal Dios nkatz'at wi' jani' ja kas mero rbanic ja Dios ja
matitz'attaji. Mchita jun nak chi ta nim ta ruk'ij chwach ja Ralc'wal Dios.
16 Queri' nbij chewe como nojel ja tz'ucarsanto je'e mta ari' ja maquita
ruq'uin arja' tz'ucarsanto wi'. Cani' tre ja c'o je'e chicaj in chakaja' ja c'o je'e
chwach'ulew, cani' tre nojel ja ntz'attaji in chakaja' nojel ja matitz'attaji, cani'
chique ja ángel ja c'o k'etbaltzij pa quek'a' xa nak ta chi angelil, ni majun nak
ta ja maquita tz'ucarsanto rmal ja Ralc'wal Dios, tz'ucarsanto nojelal utzc'a
chi noc ya'bal ruk'ij arja'.
17 Ni c'o chi wi' ja Ralc'wal Dios ja tok maja'n titz'ucarsaxi ja caj in
rwach'ulew. Arja' c'ayon rxin nojelal ja tz'ucarsanto je'e in xa rmal ja nimlaj
poder c'o ruq'uin chewi' tok matiyojtaji nojelal.
18 Arja' nbano mandar kaxin ja rok iglesia cani' nuban jun wi'aj nuban
mandar ja cuerpo. Ruq'uin arja' winakarto wi' ja c'ac'a c'aslemal kuc'an
como arja' ja kas nabey c'astaji chijutij chiquicojol camnaki'. Queri' rbanic
utzc'a chi nij arja' wi' nnabeyaji utzc'a chi mchita jun nak chi ta nim ta ruk'ij
chwach arja'.
19 Queri' rbanic como nojelal ja nojnak pa ranma ja katata' Dios jari' nojnak
pa ranma ja Ralc'wal Dios chakaja' como queri' rvoluntad ja Dios.
20 Ja Dios xutakto ja Ralc'wal chi rchomarsaxic nojelal tanto tre ja c'o je'e
chwach'ulew in tre chakaja' ja c'o je'e chicaj. Peti ja Ralc'walaxel, xutix ja
rquiq'uel chwach cruz in xokchomtaj ruq'uin ja katata' Dios rmal chi nimlaj
kanojelal.
21 Cani' chewe ixix nabey nat ixc'o wi' tre ja Dios, ni majun egana ruq'uin
ja nbij ja Dios pa tak ewi' pa tak ewanma, xa itzelal ja xeban. Pro ja camic
ixtzurnak chic ruq'uin ja Dios, quewa' xuban ja Dios chi echomarsaxic ri',
22 xutakto ja Ralc'wal chi xoc kach winak in cam pa kacuenta. Queri'
xuban utzc'a chi congana nuban rbanic ja rewanma utzc'a kas rwekon ri'
ja rewanma ja tok nixekaj chwach, mero c'aslemal xin Dios ewc'an tri', ni
majun falta chewe in ni majun nak ta nixchapbexi.
23 Xarwari', rjawaxic chi mateya' can ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesu-
cristo, rjawaxic chi bien nixtique'e in cow nixpe'i, maxta ma quixquicot chi
ta chi raybexic ja tzujun chake rmal ja Dios ja cani' nc'ut chikawach rmal ja
utzlaj tzij xin Jesucristo. Ekajnak chic rbixic ja utzlaj tzij ewq'uin in chakaja'
elnak rbixic chique canojel ja winak ja rec'o chwach'ulew. Anin ja rin Pablo
yatajnak chwe chi nintajini nya' rbixic jawa' utzlaj tzij ri'.

* * * * * * * * * *

24 Ja c'a camic inc'o chipan ja rpokonal chi eto'ic pro ninquicot rmal. Como
anin in rachbil ja Cristo chi rtijic ja rpokonal ja maja'n tik'ax trij como c'a
nti'on na tre ja Cristo nojel ja nban chake ja rok cuerpo rxin ja rok iglesia.
25 Ja Dios arja' rya'on chwe chi inocnak jun ajsamajel rxin ja riglesia utzc'a
chi ninbe ewq'uin ewanojel ja ma ix aj Israel ta utzc'a chi bien nench'obo'
chewach ja rtzobal Dios.
26 Como c'oli chipan ja rtzobal Dios ja ma k'alaj ta chiquewach ja winak
chipan ja rojer tak tiempo ja k'axnak can pro ja camic k'alasan chic
chiquewach ja tinamit xin Dios
27 como ja Dios arja' rch'obon chic chiquewach ja rtinamit chi c'o chic
ja Cristo pa tak ewanma ja ma ix aj Israel ta in rmalari' ewotak chic chi
nixeq'ueje' na pa gloria ruq'uin ja Dios. Jawa' ja c'a xinbij chewe ri' xa
awatali nabey pro ja Dios rk'alasan chic chikawach camic utzc'a chi tri'
nkatz'at wi' chi janila nim ja gloria xin Dios ja nsamaji checojol ixix ja ma
ix aj Israel ta.

28 Ja c'a rajoj xa ni ruyon wi' ja Cristo ja nkaya' rbixic, nekapaxbaj ja
kach'alal chiquijujunal in nekatijoj chiquijujunal chakaja' como ja Dios arja'
nuya' kana'oj chi quitijoxic. Queri' nkaban utzc'a tok nekaban presentar
chwach ja Dios pro bien tz'akat ja quic'aslemal tri' chiquijujunal rmal ja xa
jun quibanon ruq'uin ja Cristo Jesús.
29 Rmalc'ari' tok nmajon jun nimlaj lucha, congana ntij nuk'ij pro ja nyo'
wachok'ak' jari' Jesucristo como arja' congana nsamaji pa nc'aslemal chi
rbanic jawa' samaj ja nmajon rbanic ri'.

2

1 Como anin nwajo' chi newotakij wach'alal, congana jun nimlaj lucha
nintajini nban pan ecuenta in pa quicuenta chakaja' ja kach'alal ja rec'o pa
Laodicea in pa quicuenta chakaja' ja jule' chic kach'alal ja mta jutij rtz'aton
ta ri' kawach cuq'uin.
2 Nmajon rbanic jun lucha utzc'a chi bien nquexim qui' chipan ja rajoben
ri'il xin Dios in rmaltari' ncowir quewi' canma chipan ja utzlaj tzij xin
Jesucristo. Ja kas nwajo' chique, kas ta nq'ueje'e ja quiseguro, kas ta
nch'obtaj cumal nak rbanic ja rk'alasan chic ja katata' Dios chikawach jari'
cani' jun nimlaj meba'il nuya' chake como arja' rk'alasan chic chikawach nak
rbanic ja Cristo.
3 Ruq'uin ja Cristo nkawil wi' ja na'oj xin Dios pro ni nojelal, ruq'uin arja'
nkawil wi' nojelal ja nrajo' ja Dios chake chi nkotakij jari' cani' jun nimlaj
meba'il nkawil. Pro solo ruq'uin ja Cristo nkawil wi'.
4 Queri' nbij chewe utzc'a chi maquixban engañar cumal jule' winak ja
ncajo' nixqueban puersa chi nenimaj ja tijonem ja nqueya' eje'e'.
5 Como anin masqui ma inc'o ta ewq'uin camic pro ja respíritu wxin jari'
c'ol ewq'uin in congana ninquicot chewij. Ninquicot chewij como wotak chi
mta división ebanon in wotak chakaja' chi cow ixpa'li tre ja yukulbal ec'u'x
ruq'uin ja Cristo.
6 Rmalc'ari' nbij chewe, cani' xeban ja kas nabey xa jun xeban ruq'uin ja
kajaw Jesucristo ni ta quirwari' neban, ni ta jun wi' neban ruq'uin chijutij xa
nak ta neban chipan ja rec'aslemal.
7 Quixtique'e chi utz ruq'uin cani' rbanic jun che' ja nat benak rc'amal pa
tok'ulew in cani' rbanic jun jay ja bien tz'ubul parwi' ja rsimiento'il. Ticowiri
chi utz ja rec'u'x ruq'uin ja tijonem xin Jesucristo ja cani' c'utun chic chewach
in ni ta nemaltioxij wi' tre ja Dios nojelal.

* * * * * * * * * *

8 Maxta c'o jun achi xquixruch'ec ta tre jule' tijonem ja junwi' chi na
como c'oli ja tijonem ja utzlaj tijonem ne'xi, pro ni majun rsamaj, xa engaño
rc'amonto, jule' tijonem ja xa winakarsan cumal achi'i', xa jule' costumbre
ja noc'o ruk'ij in ma ruq'uin ta Cristo penak wi'.
9 Maxta quixban engañar como xa ruq'uin Cristo nkatz'at wi' nak ja kas
mero rbanic ja Dios como arja' ocnak kach winak in nojel ja c'o pa ranma ja
Dios ni majun ja maquita c'o pa ranma ja Cristo chakaja'.
10 Ja c'a rixix como xa jun ebanon chic ruq'uin ja Cristo chewi' tok ewilon
chic nojel xa nak ta nc'atzin tre ja rec'aslemal como arja' ni majun k'etbaltzij
ja maquita c'o pa ruk'a'.
11 In jun chic como xa jun ebanon chic ruq'uin chewi' tok xixban circunci-
dar pro jun circuncisión ja ma winak ta ebanyon, jun circuncisión xin Cristo,
jari' tok lasaxel chewe nojelal ja ritzelal ja rewc'an.
12 Queri' c'a rbanic como xixban bautizar in tok xixban bautizar jari' cani'
ixix jun xixmuk ruq'uin ja Cristo, cani' ixix jun xixc'astaj ruq'uin chakaja'.

Queri' xeban como c'oli ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja nimlaj poder ja xucoj ja
Dios ja tok xuc'as ja Cristo chiquicojol camnaki'.
13 Ja c'a rixix ixcamnak nabey chipan ja rewil emac, ma ixbanon ta
circuncidar tri' pro c'a ewc'an na ja ritzelal, pro ja Dios arja' xuya' jun c'ac'a
c'aslemal chewe tokori' tok xuc'as ja Cristo chiquicojol camnaki' in xucuy ja
rewil emac ewanojelal.
14 Quewa' xuban ja Dios ri', arja' xokruto' pa ruk'a' ja jule' costumbre ja
tz'ibtal can chipan ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés como ja nuban
ja ley xa nnataj chake chi ok aj'il ok ajmaqui', xa nokruban condenar pro ja
Dios xchomarsaj nojelal utzc'a chi mchita ruk'a' ja costumbre chake pro xa
rumac ja rcamic ja Cristo chwach cruz chewi' tok xuban queri' chake.
15 Arja' xkajsaj quichok'ak' ja c'o k'etbaltzij pa quek'a', bien xk'alasaj
chiquewach winak chi arja' ch'ocmaji tokori' tok camsaxi ja Cristo chwach
cruz.
16 Rmalc'ari' nbij chewe maxta teya' caso chique ja winak ja tok nquech'a'
chewe nak ja netij je'e owi nquech'a' chewe chi matec'ul jule' nmak'ij ja nc'uli
chi juna' owi chi íc' owi chi semana.
17 Jawa' xa jule' costumbre quiniman, xa cani' rnatu' c'opi chic ja rutzil ja
tzujunto rmal ja Dios pro ja tok peti ja Cristo arja' xuc'amto ja mero utzil ja
tzujunto rmal ja Dios.
18 Ec'oli winak quewa' nquibij chewe ri': —Ja wi mateban ixix ja cani'
nkaban ajoj jari' matiyataj chewe ja premio xin Cristo, neche'e, pro maxta
teya' caso chique. Jawa' winak ri' congana nquik'alasaj qui' chi xa takno'y
quibanon in nexuque' chiquewach ángel. In jun chic ja nqueban, xa nqueya'
kaj quek'ij queyon rmal ja k'alasan je'e chiquewach pro ma Dios ta ja
k'alasyon chiquewach. Congana e nimak nquena' kaj pro ni majun quibase
tok queri' nqueban. Como xa yojtajnak ja quina'oj rmal il mac chewi' tok kas
e nimak nquena' kaj.
19 Queri' nqueban como ma bien ta jun quibanon ruq'uin ja Cristo.
Ja Cristo arja' wi'aj kaxin kanojelal ja rok cuerpo rxin in rmal arja' tok
nokq'uiyi. Cani' rbanic jun cuerpo xa jun rbanon, rximon ri' chibil tak ri'
in nnimaj ja nbix tre rmal ja wi'aj chi nuban utzc'a chi nq'uiyi. In queri' c'a
chake ajoj chakaja', ja tok nkanimaj ja nbix chake rmal ja Cristo chi nkaban
jari' nokq'uiy rmal pro jun q'uiyem ja utz ntz'a̱t rmal ja Dios.
20 Ja c'a wi katzij chi ixix jun xixcam ruq'uin ja Cristo, wi katzij chi ma ixc'o
chi ta pa ruk'a' jule' costumbre ja xa noc'o ruk'ij ¿nak c'a tre tok c'a c'o na je'e
neban cani' c'a yukul na ec'u'x ruq'uin ja rwach'ulew? ¿Nak tre tok nenimaj
ja jule' costumbre ja nbix chewe cumal winak? como quewa' nquibij chewe
ri':
21 —Ma tec'am ta ja lale', in ma tetij ta ja lale' in nixtac'a jutz'it ta nechap ja
lale', xajan, neche'e.
22 Pro ma que'enimaj ta como jawa' nakun ri' xa nq'uisi ja tok natij, mta
nuban chawe. Jawa' winak ri' xa quina'oj eje'e' ja nquecoj, xa tijonem quixin
winak ja nqueya'.
23 C'o je'e nquiwinakarsaj nojoj queyon ja nquecoj como quireligión,
congana nquik'alasaj qui' chi xa takno'y quibanon in c'o je'e nqueban kaj
pokon tre ja quicuerpo queyon. Jawa' tijonem ri' utzlaj tijonem neche'e
winak, pro ni maticowin wi' xcatruto' ta chi xcatruk'il ta chi rbanic ja ritzelal.

3

1 Ja c'a wi ixix jun ixc'astajnak ruq'uin ja Cristo kas ta c'a nel ec'u'x ari' trij
ja xin chila' chicaj ja bar tz'ubul chi wi' ja Cristo pa riquik'a' ja Dios.

2 Ruq'uin ta ja xin chila' chicaj nq'ueje' wi' ja repensar in maquita ruq'uin
ja xin rwach'ulew.
3 Queri' nbij chewe como ixix jun xixcam ruq'uin ja Cristo, c'ac'a chic ja
rec'aslemal, pro jun c'aslemal ja bien banon cuenta rmal ja Cristo como xa
jun ebanon ruq'uin in como arja' xa jun quibanon ruq'uin ja Dios.
4 Ja Cristo arja' mismo ocnak kac'aslemal camic in tok xtipi chic jutij
congana nch'a'ani ntz'ati, janila nim ruk'ij in queri' chewe ixix chakaja',
newachbilajto in queri' nixtz'ati ja cani' ntz'ạt arja'.

* * * * * * * * * *

5 Como ixcamnak chic chwach ja il mac ma teban chi ta ixix ja ritzelal ja
cani' nqueban winak wawe' chwach'ulew. Quewa' nqueban ri', xa il mac
nqueban achi'i' cuq'uin ixoki', xa nquitz'ilorsaj ja quina'oj, chaka benak
chi nquiyarij qui', solo itzelal ja ncajo'. In jun chic nqueban, chaka benak
chi nquiyarij quinakun winak. Ja tok chaka benak chi nquiyarij quinakun
winak jari' xa nakun je'e nqueya' ruk'ij, xa jari' ocnak quidios.
6 Queri' c'a rbanic ja ritzelal ja nqueban ja winak ja maqueniman rxin ja
Dios in xa rmalari' tok penak ryewal ja Dios chiquij.
7 In queri' xeban ixix nabey chakaja' ja tok c'a ewc'an na jun itzel c'aslemal
como xeban ja jule' itzelal ja c'a xinbij kaj chewe ri'.
8 Pro ja camic teya'a' can ixix chakaja' nojel awa' wari'. Ma teban ta
ja rewayewal, ma quixkuluj ta, maxta kas k'alawachili teban itzel chique
winak, ma que'etzijoj ta in ma tebij ta ja ritzel tak tzij.
9 Ma tetz'ak ta tzij chibil tak ewi' como eya'on can chic ja tzabuklaj
c'aslemal, eya'on can chic ja banoj itzelal ja cani' xeban nabey
10 in camic ewc'an chic jun c'aslemal c'ac'a. K'ij k'ij nbạn más c'ac'a tre ja
c'aslemal ja rewc'an camic in tok nq'uiswani queri' neli ja cani' rc'aslemal ja
Dios. Queri' rbanic utzc'a chi newotakij jani' ja kas mero rbanic ja Dios.
11 Xa ok jun kanojelal ja kuc'an jawa' c'ac'a c'aslemal ja c'a xinbij kaj chewe
ri' wi ok aj Israel owi ma ok aj Israel ta, wi okbanon circuncidar owi ma
okbanon ta circuncidar, wi makocowini noktzijon pa griego, wi congana
lawulo' ja tinamit ja rokpenak wi', wi ok libre owi ok esclavo, pro xa ok
jun kanojelal ja kuc'an ja c'ac'a c'aslemal como ja Cristo arja' nq'ueje' pa tak
kanma kanojelal in nuban jun chake, solo Cristo ja nim ruk'ij.
12 Rmalc'ari' nbij chewe, como ixcha'on rmal ja Dios, como ix rxin
chic ja Dios in congana nixrajo' tepokonaj quewach ja winak, tebana' ja
rutzil chique, maxta teya' ek'ij chiquewach, xa nak ta ja newil chipan ja
rec'aslemal teya'a' pa ruk'a' ja Dios, tiq'ueje'e ja repaciencia
13 in tok chaka jalal neban ofender ewi' tecoch'o' in tecuyu' ewi'. Quirtari'
neban ja cani' xuban ja Cristo, como arja' xixrucuy chewi' tok nbij chewe,
tecuyu' ewi' ixix chakaja'.
14 Pro c'o jun ja más chi na nc'atzini chwach nojelal jari' ja rajoben ri'il
como ja tok newajo' ewi' jari' nuban jun chewe in nojel rwach ja rutzil neban
rmal.
15 Xtiq'ueje' ta ja quicotemal xin Dios pa tak ewanma, ja tari' xtuc'an
ewxin. Como ja Dios arja' xixrucha' utzc'a chi nq'ueje'e ja quicotemal xin
Dios checojol como arja' xa jun rbanon chewe, xa jun cuerpo ebanon. Maxta
maquita nemaltioxij tre ja Dios ja rbanon chewe.
16 Kas ta xtinoji chi utz ja utzlaj tzij xin Cristo pa tak ewi' pa tak ewanma.
Tetijoj ewi' in tepaxbaj ewi' pro ruq'uin ta ja na'oj xin Dios. Tebana' salmo,
tebana' himno, tebixaj ja bix ja nwinakarsax pa tak ewanma rmal ja rEspíritu
Santo pro ruq'uin ta ewanma nebixaj rubi' ja kajaw Jesucristo in nemaltioxij
tre ja Dios.

17 Xa nak ta nebij je'e in xa nak ta neban je'e chakaja' pro tebana' nojel pa
rubi' ja kajaw Jesucristo in rmal ta ja Jesucristo chakaja' nemaltioxij tre ja
katata' Dios nojel ja rbanon chewe.

* * * * * * * * * *

18 Ixix ja rix ixoki' que'ebana' respetar ja rewachajilal como ja kajaw
Jesucristo queri' nrajo' chewe chi neban.
19 Ja c'a rixix ja rix achi'i' que'ewajo' ja rewixjayilal, maxta xa pokonlaj tak
tzij tebij chique.
20 Ja c'a rixix ja rix alc'walaxela' ni que'enimaj wi' ja retata' ete' como ja
kajaw Jesucristo arja' congana nquicot chewij ja tok ne'enimaj.
21 Ja c'a rixix ja rix tatixela' maxta que'ech'ujarsaj ja rewalc'wal matzij xa
necapujsaj quec'u'x chijutij.
22 Ja c'a rixix ja rix moso ni que'enimaj wi' ja repatrón ja rec'o wawe'
chwach'ulew. Ec'oli moso congana nesamaji tok c'oloc ja quipatrón cuq'uin
utzc'a chi utz netz'at rmal pro tok nbe ja quipatrón ma kas ta nesamaj can
chic pro maxta queri' teban ixix. Pro ja neban, nojel ec'u'x nojel ewanma
tebana' ja samaj in chwach Dios texbej wi' ewi'.
23 Ja samaj neban xa nak ta chi samajil tetija' ek'ij chi rbanic, tebana' tre
cani' rxin ja kajaw Jesucristo in ma quixin winak ta.
24 Queri' nbij chewe como ixix bien ewotak chi ruq'uin ja kajaw Jesucristo
npi wi' ja kas mero rtojbalil jari' ja herencia ja rtzujun chake como ja Cristo
ja kajaw jari' ja kas mero Epatrón.
25 Ja c'a winak ja nebanowi ja ritzelal Dios nyowi ja rjil rc'axel chique ja
nqueban, ma jun ta utz nutz'at in ma jun ta itzel.

4

1 Ja c'a rixix ja rix patroni' tebana' chique ja remoso ja cani' nrajo' Dios
chewe chi neban chique, utzil ta neban chique. Queri' nbij chewe como ixix
bien ewotak chi c'o jun Epatrón ixix chakaja' chila' chicaj.

* * * * * * * * * *

2 Camic wach'alal ni ma tetanba' ta wi' rbanic ja roración, quixc'asc'oti chi
rbanic in ni temaltioxij wi' tre ja Dios ja rbanon chewe.
3 In tebana' orar pa kacuenta ajoj chakaja', tec'utuj tre ja Dios chi arja'
nujak jun bey chikawach utzc'a chi nkaya' más rbixic ja rtzobal. Ajoj nkajo'
nkaya' más rbixic ja k'alasan chic tre ja Cristo ja ma k'alasan ta nabey.
Rmalari' tok inc'ol anin pa che' camic.
4 Tebana' orar pa ncuenta utzc'a chi nincowini nk'alasaj chi utz nak rbanic
ja Cristo como nijawari' ja yatal chwe chi nban.
5 Tecojo' ja na'oj xin Dios ja tok nixtzijon cuq'uin ja winak ja ma quiniman
ta ja Jesucristo. Maxta chaka queri' tik'ax jun k'ij chewach pro k'ij k'ij ni
tebana' wi' ja rutzil.
6 Ja tok nixtzijoni ni ta utz wi' ja tzij nebij, c'o ta rc'amonto chique ja
nec'axani. Ni ta quirwari' neban utzc'a tok c'oli nc'axax chewe cumal winak
xa nak ta chi winakil pro bien ewotak nak nrajo' ja Dios chewe chi nebij
chique.

* * * * * * * * * *

7 Ja c'a tok xtekaji ja kach'alal Tíquico ewq'uin arja' nbij chewe nak ja
nbanon wawe'. Arja' jun chak'laj kach'alal, jun wach ajsamajel ja xa jun
rbanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo, jun ajsamajel ja ni nuban wi' cumplir
ja ntzujuj.

8 Rmalc'ari' tok ntakonel ewq'uin utzc'a chi nerotakij nak ja rebanon utzc'a
chakaja' chi neryukba' ec'u'x.
9 In ja Onésimo ntakonel chakaja' rachbilanel ja Tíquico. Ja Onésimo arja'
ewach aj tinamit, arja' jun chak'laj kach'alal chakaja' ja ni nuban wi' cumplir
ja ntzujuj. Ja tok xque'ekaj ewq'uin eje'e' nquibij chewe nojel ja majtajnak
rbanic wawe'.
10 Ja kach'alal Aristarco arja' wachbil wawe' pa che', arja' nutakel rutzil
ewach. Ja kach'alal Marcos ja rch'alal Bernabé arja' nutakel rutzil ewach
chakaja'. Cani' nbin chic chewe, ja wi xtekaji ja Marcos ewq'uin kas qui'il
rc'ulic tebana'.
11 Ja Jesús ja c'o chic jun rubi' Justo ne'xi, arja' nutakel rutzil ewach
chakaja'. Jawa' roxi' kach'alal ja c'a xenbij kaj chewe ri' eje'e' ninqueto'
chipan ja samaj wawe' utzc'a chi nkaya' rbixic ja gobierno xin Dios pro ma
ec'o chi ta ja wach tak aj Israel ja rinquito'on ta wawe', xa queyon eje'e',
congana quiyukban nuc'u'x.
12 Ja kach'alal Epafras arja' ewach aj tinamit, arja' jun ajsamajel rxin ja
Cristo in nutakel rutzil ewach chakaja'. Arja' congana nutij ruk'ij chi rbanic
orar pan ecuenta, ni nixrnataj wi' pan oración. Queri' nuban utzc'a chi cow
nixpe'i utzc'a chi nixq'uiyi chi utz in nixwachini chipan ja rtzobal Dios utzc'a
chi ni ta ja wi' neban ja xa nak ta nrajo' ja Dios chewe chi neban.
13 Anin bien wotak in nbij chewe chi ja kach'alal Epafras arja' congana
jun nimlaj lucha ntajini nuban pan ecuenta ixix in pa quicuenta ja rec'o pa
Laodicea in pa quicuenta chakaja' ja rec'o pa Hierápolis.
14 Ja chak'laj kach'alal Lucas ja doctor arja' nutakel rutzil ewach in queri'
nuban ja kach'alal Demas chakaja'.
15 Teya'a' rutzil quewach ja kach'alal ja rec'o pa Laodicea in queri' ta
neban tre ja kach'alal Ninfas chakaja' in chique ja riglesia ja nquemol qui'
pa rochoch.
16 Jawa' carta ja ntakel ewq'uin ri' tok xtisiq'uitaj emwal c'ac'ari' netakel
chic ruq'uin ja riglesia ja c'o pa Laodicea utzc'a chi eje'e' nquisiq'uij chakaja'.
In c'o chic jun ja carta ntakonel cuq'uin ja kach'alal ja rec'o pa Laodicea in
nwajo' chi ixix nesiq'uij chakaja'.
17 In tebij tre ja kach'alal Arquipo: —Catc'asc'oti, tabana' cumplir ja samaj
ja yatajnak chawe pa rubi' ja kajaw Jesucristo, quixche' tre.
18 In camic anin ja rin Pablo ntakel rutzil ewach pro jari' anin nintz'ibanel
ruq'uin nuk'a'. Maxta temestaj chi anin inbac'on pa cadena wawe' pa che'.
Ja rutzil xin Dios xtiq'ueje' ta ewq'uin. Amén.

1 TESALONICENSES

1 Anin in Pablo e wachbil Silvano in Timoteo nkatz'ibaj jawa' carta ri' in
nkatakel ewq'uin wach'alal ja rix iglesia ja rixc'o chipan ja tinamit Tesalónica.
Ixix wach'alal xa jun ebanon ruq'uin ja katata' Dios, xa jun ebanon ruq'uin
ja kajaw Jesucristo. Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal xin
Dios ja tari' xtecochij más tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

* * * * * * * * * *

2 Wach'alal, ajoj ni nkamaltioxij wi' tre ja Dios emwal ewanojel rmal ja
rebanon in ni nixkanataj wi' pan oración.
3 Ja tok nkaban orar ruq'uin ja katata' Dios ni nurkaj wi' chake nojel ja
samaj ja rebanon rmal ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Bien nurkaj
chake nojel ja rutzil ja rebanon rmal ja rajoben ri'íl xin Dios ja c'o pa tak
ewanma in bien nurkaj chake chakaja' nojel ja recoch'on rmal ja congana
nixquicoti chi raybexic ja kajaw Jesucristo.
4 Wach'alal, ja Dios congana nixrajo' in ajoj kotak chi arja' xixcha'owi chi
xixoc pa ruk'a'.
5 Ja tok kabij chewe ja utzlaj tzij xin Jesucristo ma ruyon tari' tok kabij, ja'
Espíritu Santo congana xucoj rchok'ak', congana samaji pa tak ewanma. In
chakaja' bien xetz'at chi congana yukul kac'u'x ruq'uin ja kabij chewe. Ja tok
xokq'ueje' checojol bien ewotak chi utzlaj ejemplo kac'ut chewach utzc'a chi
newotakij nak rbanic ja utzlaj c'aslemal.
6 Ja c'a rixix xec'am ja rejemplo kaxin ajoj, xec'am ja rejemplo rxin ja kajaw
Jesucristo como queri' xeban ixix ja cani' kaban ajoj, xixquicoti chi rnimaxic
ja rtzobal Dios masqui congana xetij rpokonal rmal. Katzij chi xixquicoti
jari' yatajnak chewe rmal ja rEspíritu Santo.
7 Queri' xeban, xixoc ejemplo chiquewach canojel ja kach'alal ja rec'o pa
tak tinamit ja c'o pa rcuenta Macedonia in ja c'o pa rcuenta Acaya.
8 Queri' nbij chewe como congana benak pa nim ja rtzobal Dios emwal.
Xekaji pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Macedonia in xurkaji pa tak tinamit ja
c'o pa rcuenta Acaya in ma ruyon tari' pro nojel nat nakaj otakin chi wi' chi
congana yukul ec'u'x ruq'uin ja Dios. Rmalari' tok ma rjawaxic chi ta nkabij
chique, eje'e' cotak chic.
9 Como eje'e' quimajon rbixic nak rbanic tok xokekaj ewq'uin chi congana
qui'il kac'ulic xeban. In nquibij chakaja' nak xeban tok xenimaj ja c'aslic Dios
ja katzij chi Dios
10 in tok xe'eya' can ja cachbal tak winak in rachbal tak nakun in
maquixxuque' chic chiquewach in nixquicot chic chi raybexic ja k'ij tok xtipi
chic jutij ja Ralc'wal Dios chila' chicaj. Arja' Jesús yataj tre rmal ja Dios
chi c'astaji chiquicojol ja camnaki', arja' nokto'owi chipan ja ryewal Dios ja
penak chakij.

2

1 Wach'alal, bien ewotak tok xokq'ueje' ewq'uin ma chaka ta queri'
xokq'ueje'e pro c'oli rc'amonto chewe
2 como kabij chewe ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja rtakonto ja Dios. Queri'
kaban masqui nabey congana katij rpokonal chipan ja tinamit Filipos,
congana lawulo' ban chake, jari' bien ewotak. Pro ja Dios arja' xuya' chake
chi ma xkaxbej ta ki' chi rbixic ja rtzobal masqui e q'uiy ja xech'a'o chake ja
tijonem ja kaya' chewe.

3 Ajoj ma oksachnak ta tre ja tijonem ja kaya' chewe nixtac'a xixkatijoj
rmal ta c'o ta nkajo' chewe nixtac'a xixkaban ta engañar.
4 Ma queri' ta kaban. Ja Dios arja' utz okrtz'aton in rbanon recomendar
chake chi nkaya' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo jari' kabase tok nkabij
rtzobal Dios. In ja kagana ajoj utz ta nc'axaxi rmal ja Dios nojel ja nkabij
masqui ja winak mta quigana ruq'uin como ja Dios arja' bien rotak ja c'o pa
tak kanma ja rok winak ja wi utz owi ma utz ta.
5 Como ixix bien ewotak chi ajoj ma xkabij ta buen tak tzij chewe xa rmal
c'o ta nkajo' chewe. Ajoj majun nak ta kach'ob ta kawawaj ta chewach rmal
c'o ta nkach'ec ta chewe. Nojel ari' Dios bien rotak.
6 Ajoj tok xokq'ueje' checojol ma xkacanoj ta chi neya' kak'ij nixtac'a cumal
chi ta jule' winak. Ma ja tari' kajo' ta chewe masqui yatal chake chi neya'
kak'ij como ajoj okocnak apóstol rxin ja Cristo, arja' takyon kaxin.
7 Pro ja kaban, ma xkaya' ta kak'ij, lok' xixkana' cani' nuban jun te'ej lok'
neruna' ja tak ral.
8 Congana xel kac'u'x chewij, kabij chewe ja utzlaj tzij xin Jesucristo
ja rtakonto ja Dios in ma ruyon tari' pro kaya' ki' pa camíc emwal chi
nokcamsaxi. Queri' kaban como congana nixkajo'.
9 Wach'alal, bien ewotak chi congana samaj kaban chakaja' ja katzukbej
ki'. Xoksamaji chi pa k'ij chi chak'a' chewi' tok majun nak ta kaya' ta chi ekul
tre ja nc'atzin chake ja tok kabij chewe ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja rtakonto
ja Dios.
10 Ja tok xokq'ueje' checojol wach'alal ni utz wi' ja kac'aslemal cani' nrajo'
ja Dios chake, ni majun nak ta itzel ta kaban. Jari' bien ewotak in Dios rotak
chakaja'.
11 Bien ewotak chakaja' chi xixkapaxbaj chejujunal in kayukba' ec'u'x cani'
nuban jun tatixel nerpaxbaj ja tak ralc'wal.
12 In chakaja' kabij chewe chi ni neban wi' ja cani' nrajo' ja Dios chewe
chi neban como ix rxin chic ja Dios, arja' ni nixrsiq'uij wi' chi nixq'ueje' na
chipan ja gobierno xin Dios pa gloria.
13 Ajoj ni nkamaltioxij wi' tre ja Dios como ixix tok kabij ja rtzobal Dios
chewe bien xeya' ewxquin tre, xenimaj chi rxin Dios in ma quixin winak ta.
Dios nucoj ja rtzobal in camic nsamaji ja rtzobal pa tak ewanma ja yukul
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
14 Como ixix wach'alal xetij ja rpokonal ja ban chewe cumal ja re ewach aj
tinamit. Queri' queban chakaja' ja kach'alal ja rec'o pa tak tinamit ja c'o pa
rcuenta Judea ja yukul quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo, eje'e' quetij ja rpokonal
ja ban chique cumal ja cach tak aj Israel.
15 Ni quirwari' quibanon ja raj Israel. Ja xebano pokon chique ja kach'alal
eje'e' xec'utun rcamic ja kajaw Jesucristo. In chakaja' e aj Israel ja xecamsan
quixin ja rojer tak profeta ja cach aj tinamit. In camic e wach aj Israel
chakaja' ja xelasanto kaxin. Ja Dios arja' ma utz ta nutz'at ja nqueban. Eje'e'
congana e quic'ulel canojelal ja winak.
16 Cajo' ta xokquek'il chi matikabij ja rtzobal Dios chique ja winak ja ma e
aj Israel ta, maticajo' chi netotaji. Queri' nqueban, xa jani' benak pa nim ja
quil quemac in xa jani' penak ryewal ja Dios chiquij.

* * * * * * * * * *

17 Wach'alal, ajoj oklasanto jun tiempo checojol in congana kagana nokbe
chic jutij ewq'uin. Camic masqui matutz'at ri' kawach ewq'uin pro ni
nixkanataj wi'.
18 Ajoj kach'obon chi nokbe ewq'uin in anin q'uiylaj mul nch'obon chi
queri' nkaban pro ja Satanás arja' xa nuyoj ja kaviaje.

19 Wach'alal, ni katzij wi' chi nkajo' nutz'at ri' kawach ewq'uin como ixix
congana q'uiy ec'amonto chake. ¿Nak c'a tre tok kotak chi c'o jun rtojbalil
nyataj na chake? ¿Nak tre tok kotak chi nokquicot na in nya' na kak'ij? Jari'
kotak como ixix tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo nixoc na chwach in
emwal ixix tok xtiban queri' chake.
20 Ni katzij wi' wach'alal congana nokquicot emwal, ixix ixocnak ix ya'bal
kak'ij.

3

1-2 Ja c'a rajoj ma xcoch'taj chi ta kumal ja mchita ewach katz'aton nak
ebanon rmalari' ja tok kachomij chi katakel ewq'uin ja kach'alal Timoteo
in ajoj xokq'ueje' can pan Atenas. Ja kach'alal Timoteo arja' ajsamajel rxin
Dios, arja' kachbil chi rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo in katakel ewq'uin
chi xixertijoj xeryukba' can ec'u'x utzc'a chi nyuke' ec'u'x chijutij ruq'uin ja
Jesucristo.
3 Queri' kaban utzc'a chi majun nak ta chewe ncapuj ta ruc'u'x rmal ja
rpokonal ja remajon rtijic. Como ixix ewotak chi ni rjawaxic wi' chi nkatij
na ja rpokonal.
4 Ja tok xokq'ueje' checojol kabij chewe chi nkatij na ja rpokonal in queri'
bantaji camic jari' bien ewotak.
5 Rmalari' ja tok ma xcoch'taj chi ta mwal ja mchita ewach ntz'aton nak
ebanon in xintakel ja Timoteo ewq'uin chi nwotakij nak rbanon ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Queri' xinban como chaka jalal tok nixrtakchi'ij
ja diablo chipan ja ritzelal in ja wi queri' neban jari' xa mta noc wi' ja samaj
kabanon checojol.

6 Pro ja camic melojto ja Timoteo ewq'uin in congana utzlaj tak tzij ja
rc'amonto chake, xurbij chake chi ni yukul wi' ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in
xurbij chake chakaja' chi c'oli ja rajoben ri'il xin Dios pa tak ec'aslemal. Arja'
xurbij chake chi ixix ni nokenataj wi' in nokewajo' in congana egana nutz'at
ri' kawach ewq'uin. In queri' chake ajoj chakaja' congana kagana nkatz'at
ewach.
7 Rmalari' wach'alal ja tok kac'axaj nak ja rebanon chi ni yukul wi' ec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo congana yukyu' kac'u'x rmal. Nokquicot emwal masqui
okc'o chipan ja rc'ayewal masqui okc'o chipan ja rpokonal.
8 Congana nokquicot emwal in más chi na qui'il ja kac'aslemal camic como
kotak chic chi ni yukul wi' ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
9 Ja Dios arja' bien rotak chi congana nokquicot emwal in rmalari' tok ma
jani' chi ta nokcowini nkamaltioxij tre.
10 Congana kabanon oración chi pa k'ij chi chak'a', nkac'utuj tre ja Dios
chi nutz'at ri' kawach ewq'uin in nkac'utuj tre chakaja' chi nixkatijoj na más
utzc'a chi nq'uiy más ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.

11 Ja nkajo' ajoj, ja katata' Dios in ja kajaw Jesucristo eje'e' ta neto'o kaxin
utzc'a chi nokcowini nokbe ewq'uin.
12 In nkajo' chakaja' chi ja kajaw Jesucristo nuya' ta chewe chi neban ja
cani' kabanon ajoj como ajoj nixkajo' in queri' ta neban ixix chakaja', ni ta
newajo' wi' ewi' in ne'ewajo' ta canojelal ja winak chakaja'.
13 Queri' nkajo' chewe utzc'a ja kajaw Jesús nuya' ta chewe chi ni matiq'uis
wi' ja yukulbal ec'u'x ruq'uin utzc'a chakaja' tok xtipi chic jutij ja kajaw
Jesucristo e rachbil canojel ja re rxin tokoc'ari' nixoc chwach ja katata' Dios
in ni majun nak ta ja rewil nbixi pro ni ch'ajch'oj ja rewanma tri'.

4

1 Wach'alal, ixix ewotak chic nak rbanic ja utzlaj c'aslemal ja cani' nrajo'
ja Dios chake chi nkuc'aj, ajoj kabin chic ari' chewe in camic queri' chic ja
rec'aslemal. Camic wach'alal, pa rubi' ja kajaw Jesucristo congana nkaban
recomendar chewe chi más chi ta na neban ja cani' emajon rbanic.
2 Como ixix bien ewotak ja paxbanem ja kaya' can chewe ja bin can chake
rmal ja kajaw Jesús.
3 Ja nrajo' ja Dios chewe chi neya' ewi' pa ruk'a' xajutij utzc'a chi arja'
nixruc'aj chipan ja utzlaj c'aslemal. Quewa' nrajo' ja Dios chewe ri', ni majun
achi xtoc ta ruq'uin jun ixok ja wi ma rxjayil ta in ni majun ixok xtuya' ta
lugar tre jun achi chi xtoc ta ruq'uin ja wi ma rchajil ta.
4-5 In chakaja' ja rix achi'i' kas bien tech'obo' na ja neban tok ne'ec'am ja
rewixjayilal, maxta teban chique ja cani' nqueban ja winak ja ma cotak ta
rwach ja Dios. Tebana' chique ja cani' nrajo' ja Dios chewe chi neban, lok' ta
ne'ena'.
6 Trewa' ja xintz'ibaj chewe ri' maxta teban itzel tre jun kach'alal, maxta
teban engañar como ja nebano queri' ni c'o wi' rtojbalil nya̱' chique rmal ja
Dios. Jari' kabin chic chewe.
7 Como ja Dios arja' okrcha'on chi nkaban ja rutzil, ma itzel tak na'oj ta
nrajo' chake chi nkaban.
8 Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja wi c'o jun matinimaj jawa' ja tijonem ja
xintz'ibaj ri' ma winak ta ja maquernimaj, Dios ja matinimaj como ja Dios
arja' yoyon chake ja santilaj Espíritu rxin utzc'a chi ja' Espíritu Santo nuc'an
kaxin chipan jun santilaj c'aslemal.
9 Camic wach'alal, ja tre ja newajo' ewi' jari' ma rjawaxic chi ta nbij chewe
como Dios rk'alasan chic chewach nak rbanic chi newajo' ewi'.
10 In cani' rk'alasan chewach jari' nixtajini emajon rbanic, ne'ewajo'
canojelal ja kach'alal ja rec'o pa tak tinamit ja rixc'o pa rcuenta Macedonia.
Wach'alal, congana nkaban recomendar chewe chi ni ta quirwari' neban ja
cani' emajon rbanic, xtibe ta más pa nim ja rajoben ri'il xin Dios checojol.
11 In tebana' procurar ma teban ta síc' ch'a'oj, tetija' ek'ij tre ja samaj ja
rewxin ixix, ma tecoj ta ewi' chipan je'e ja mta ek'a' tre, quixsamaji ruq'uin
ek'a' cani' kabin chewe, maxta quixsak'orini.
12 Quirtari' neban utzc'a chi nixban respetar cumal ja winak ja ma e
kach'alal ta utzc'a chakaja' chi c'oli nojelal ewq'uin ja nc'atzin chewe.

* * * * * * * * * *

13 Wach'alal, ja nkajo' chewe chi newotakij nak xtiban na chique ja
kach'alal ja necami. Queri' nkajo' chewe utzc'a ja tok c'oli necam chewe
ma quixbison ta ja cani' nqueban ja winak ja ma cotak ta chi nec'astaj na
ja camnaki'.
14 Cani' kaniman chi cami ja Jesús in c'astaji queri' c'a kaniman chique
chakaja' ja yukul quec'u'x ruq'uin ja Jesús ja re camnak chic, cani' waram
quibanon in Dios nuya' na chique chi nerachbilajto ja Jesús ja tok xtipi chic
jutij.
15 Ja xtikabij chewe ri' kajaw Jesucristo nbini quewari', ja c'a ec'as na
chake ja tok xtipeti ja kajaw Jesucristo ma eje'e' ta nenabeyaj chiquewach
ja rewarnak chwach ja Dios chi rc'ulic ja Jesucristo.
16 Como ja kajaw Jesucristo arja' nkajto na chila' chicaj in nc'axaxi ja
rukul chi nokruban mandar kanojelal in nc'axax rukul chakaja' jun ángel ja
nim ruk'ij in nc'axaxi chakaja' ja trompeta xin Dios. C'ac'ari' ja kach'alal ja
recamnaki' eje'e' nec'astaji nabey.

17 C'ac'ari' ja c'a ec'as na chake junan nec'amarel chicaj pa sutz' cuq'uin chi
rc'ulic ja kajaw Jesucristo. Queri' nkaban, nokq'ueje' chijutij ruq'uin.
18 Ja c'awa' xintz'ibaj ri' teyukbabej ec'u'x chejujunal.

5

1 Pro ¿nak tiempo npeti ja kajaw Jesucristo in nak k'ij? Jari' kach'alal ma
rjawaxic ta ntz'ibaj chewe
2 como ixix bien ewotak ja rpetbal ja kajaw Jesucristo chaka jalal tok
xtipeti, ni majun otakyon cani' nuban jun alak'om chaka jalal tok nbe
nerbana' alak' chak'a', ni majun otakyon.
3 Ja tok xajalal maja'n tipeti ja Jesucristo ja winak xtiquibij: —Congana
qui'il ja tiempo okc'o wi' ri', ni majun rc'ayewal, xqueche'e, pro chaka jalal
tok nkajto juicio chiquij cani' tre jun ixok chaka jalal tok nmajtaj rmal ja
rti'obal jun ti ral tok xajalal maja'n tiq'ueje'e. Queri' xtibantaj chique, ni
majun nuto' ri' chique.
4 Pro ma queri' ta chewe ixix wach'alal como ixix ma pa k'ekumal ta ixc'o
wi', mta moda c'a ja' ta xtena' ja tok xtipeti ja kajaw Jesucristo cani' tre jun
alak'om majun otakyon tok nekaji.
5 Como ja sakil jari' c'ayon ewxin ewanojelal, ewayben ja k'ij tok xtipeti ja
Jesucristo, ma k'ekumal chi ta c'ayon kaxin.
6 Rmalc'ari' nbij chewe, maxta tikaban ajoj ja cani' nqueban ja winak ja ma
cayben ta ja k'ij tok xtipeti ja Jesucristo cani' waram quibanon pro koc'asc'oti,
bien kach'obo' nojel ja nkaban.
7 Ja chak'a' newari ja winak in ja chak'a' nek'abari ja winak chakaja'.
8 Pro ja rajoj ja sakil c'ayon kaxin in rmalari' tok nbij chewe, bien kach'obo'
nojel ja nkaban. Congana tiyuke' kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo in nkajo' ki'
jari' nkatobej ki' cani' nuban jun soldado c'oli nuya' chwaruc'u'x ja ntobej ri'.
In koquicoti chi raybexic ja katotajic jari' chakaja' nkatobej ki' cani' nuban
jun soldado c'oli nucoj pa rwi' ja ntobej rwi'.
9 Como ja Dios arja' okrcha'on utzc'a chi nkawil ja totajem ja rc'amonto ja
kajaw Jesucristo, ma xuch'ob ta ja Dios chakij chi nokruya' pa rc'ayewal.
10 Arja' Jesucristo cam pa kacuenta utzc'a wi okc'asli owi ma okc'as ta
xarwari' nokeq'ueje' na ruq'uin chijutij.
11 Rmalc'ari' tok nbij chewe, teyukba' ec'u'x in teto'o' ewi' utzc'a chi nq'uiy
más ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo ja cani' emajon rbanic.

* * * * * * * * * *

12 Wach'alal, congana nkaban recomendar chewe chi ne'eban ta respetar
ja nesamaj checojol in pa rubi' ja kajaw Jesucristo eje'e' ec'ayon ewxin in
nixquipaxbaj chakaja'.
13 Lok' ta ne'ena' in congana ta ne'ewajo' rmal ja samaj nqueban. Xta jun
neban, maxta teban síc' ch'a'oj.
14 In chakaja' nkaban chic recomendar chewe wach'alal, tech'a'a' chique ja
nquipokonaj nquetzuk qui' ja maquesamaji in teyukba' quec'u'x ja capujnak
quec'u'x in que'eto'o' ja maja'n quecowir chipan ja rtzobal Dios in tiq'ueje'e
ja repaciencia cuq'uin canojelal.
15 Tebana' cuenta ewi', maxta teya' rjil rc'axel ja tok c'ol itzel nban chewe.
Ja neban, ni tec'utu' wi' ja rewutzil, utz ta netz'at ewi' in chakaja' tec'utu' ja
rewutzil chiquewach canojel ja winak.
16 Quixquicoti nojel tiempo in
17 majutij tetanba' ja roración in

18 temaltioxij tre ja Dios xa nak ta ja nbantaji como jari' nrajo' chewe chi
neban ja yukul ec'u'x ruq'uin ja Cristo Jesús.
19 Ma tek'il ta ja samaj ja nuban ja rEspíritu Santo checojol.
20 Maxta itzel tec'waxaj ja mensaje ja nya'i cumal ja re'uc'an rmal ja Dios.
21 Tec'waxaj chi utz nojel ja nbixi ja wi utz owi ma utz ta, ja c'a wi utz
tenimaj.
22 Teya'a' can nojelal ja ritzelal.
23 Ja Dios arja' Yo'l quicotemal in ja ngana anin ni ta chijutij
nixrch'ach'ojirsaj utzc'a ni majun nak ta itzel ta xtiq'ueje' ta pa tak ewanma.
In chakaja' nwajo' chi arja' nuban ta cuenta ja rewanma in nuban ta cuenta
ja recuerpo utzc'a chi ni majun nixchapbexi ja tok xtipi chic jutij ja kajaw
Jesucristo.
24 Arja' Dios ixrsiq'uin chi nixq'ueje' pa ruk'a', arja' ni nuban wi' cumplir ja
ntzujuj.

* * * * * * * * * *

25 Wach'alal, tebana' orar pa kacuenta.
26 Teya'a' rutzil quewach ja kach'alal canojelal pro ruq'uin ta ja rajoben ri'il
xin Dios.
27 Pa rubi' ja kajaw Dios nbij chewe, tesiq'uij jawa' carta ri' chiquewach ja
kach'alal canojelal ja re xin Dios.
28 Wach'alal, kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil rxin ja kajaw Jesucristo ewq'uin.
Amén.

2 TESALONICENSES

1 Anin in Pablo e wachbil Silvano in Timoteo nkatz'ibaj jawa' carta ri' in
nkatakel ewq'uin wach'alal ja rix iglesia ja rixc'o chipan ja tinamit Tesalónica.
Ixix wach'alal xa jun ebanon ruq'uin ja katata' Dios, xa jun ebanon ruq'uin
ja kajaw Jesucristo.
2 Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal xin Dios ja tari'
xtecochij más tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

* * * * * * * * * *

3 Wach'alal, congana rjawaxic chake chi ni nkamaltioxij wi' tre ja Dios
emwal rmal ja rebanon. Ni yatal wi' chewij chi nkaban queri' chewe como ja
yukulbal ec'u'x congana rmajon q'uiyem in más chi na newajo' ewi' chakaja'.
4 Rmalc'ari' tok congana nkaya' ek'ij ja tok nokbe cuq'uin ja kach'alal pa tak
iglesia como ixix congana ecoch'on ja rpokonal ja remajon rtijic in ni yukul
wi' ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
5 Ja tok necoch' ja rpokonal ja npi chewij rmal ja rtzobal Dios tri' c'a nkatz'at
wi' chi ni utz wi' ja k'etoj tzij ja nuban ja Dios pa kawi' chi nimlaj kanojelal.
Como ja Dios rmal ja necoch' ja rpokonal chewi' tok xtibij na chewe chi yatal
chewe chi nixq'ueje' chijutij chipan ja gobierno rxin.
6 In chakaja' nerila' na jun k'ij ja tok Dios nuk'et na tzij chiquij ja winak ja
nebano pokon chewe in arja' nuya' na rjil rc'axel chique
7 in nuya' na chewe chi mchita rpokonal netij in queri' chake ajoj chakaja'.
Queri' xtibantaji ja tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesús, arja' pa rxak k'ak' c'oto
wi' e rachbil ja ángel rxin ja congana quichok'ak'.
8 Arja' nurya'a' rjil rc'axel chique ja winak ja ma xcajo' ta cotakij rwach ja
Dios in ma xquinimaj ta ja utzlaj tzij rxin ja kajaw Jesucristo.
9 Eje'e' ri' nquetij na pokon ja tok xtipeti ja kajaw Jesucristo in netzaki
chijutij chipan ja rpokonal in ni matiquetz'at chi wi' rwach ja kajaw Jesús.
Maquecowini neq'ueje' chwach ja Jesucristo, c'a c'a nat nebe wi' rmal ja más
k'axnak chi na rchok'ak' ja Jesús tri' in congana nch'a'ani chakaja'.
10 Ja tok xtipeti ja kajaw Jesucristo congana nya̱' ruk'ij, congana qui'il in
congana nc'asc'o'i ntz'ati rmal ja rutzil ja rya'on pa tak kanma ja rok tinamit
rxin, kanojelal ja yukul kac'u'x ruq'uin. In ixix yukul chic ec'u'x ruq'uin
como xenimaj ja kabij ajoj chewe.
11 Rmalc'ari' tok ni nkaban wi' orar pan ecuenta, ja nkajo' chewe chi ja
katata' Dios utz nixrutz'at in nquicot chewij como ixrsiq'uin, ixc'o pa ruk'a'.
In nkajo' chakaja' chi Dios nuya' chewe chi neban cumplir nojel ja rutzil
ja remajon rch'obic in nuya' chewe chakaja' chi neq'uis nojel ja samaj ja
remajon rbanic rmal ja yukul ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
12 Queri' nkajo' utzc'a chi nya̱' ruk'ij ja kajaw Jesucristo rmal ja rec'aslemal
utzc'a chakaja' chi nya̱' ek'ij rmal ja yukul ec'u'x ruq'uin. Jari' rc'amonto ja
rutzil rxin ja katata' Dios in rxin chakaja' ja kajaw Jesucristo.

2

1 Camic wach'alal ja nkajo' chewe, bien tech'obo' ja xtintz'ibaj chewe ri' tre
ja rpetbal ja kajaw Jesucristo ja tok xtikamol ki' ruq'uin.
2 Maxta teq'uex maxta tisach ena'oj rmal jule' tzij ja nec'waxaj chi xurwila'
ja tiempo chi npeti ja kajaw Jesucristo. Masqui c'o jun nbij chewe: —Dios
rk'alasan chinwach chi xurwila' ja tiempo, wi ne'e, pro ma tenimaj ta. Owi

c'o jun mensaje nec'waxaj chi xurwila' ja tiempo owi nekaj jun carta ewq'uin
cani' ajoj okbanyon in nbij chi xurwila' ja tiempo pro ni ma tenimaj ta wi'.
3 Ni majun nak ta xquixbanbex ta engañar. Como ja tok maja'n terila' ja
tiempo c'oli rjawaxic nbantaj na nabey. E q'uiy ja winak nqueya' can na ja
Dios tokoc'ari' nwinakari ja rachi ja ruc'an rmal ja ritzelal ja ni yatal wi' tre
chi nutij na pokon chipan ja juicio.
4 Arja' ntzelaj na ja Dios in ntzelaj nojel rwach ja religión chakaja' in
congana nuya' kaj ruk'ij ruyon. Arja' ntz'abe' na chipan ja nimlaj templo xin
Dios in nucoj ri' cani' Dios.
5 Nojel ari' xinbij chewe ja tok xinq'ueje' checojol ¿la matinataj c'a emwal?
6 Ja rachi ja ruc'an rmal ja ritzelal bien ewotak nak ja matiyo' lugar tre chi
npeti chanim, chomin chic ja tiempo, c'a tokori' npeti.
7 Ja ritzelal ni najin wi' camic, xa ruyon ja Dios otakyon nak rbanic. Pro c'o
jun nk'eto chwach ja ritzelal in niquirwari' nuban pro nerila' na jun tiempo
tok matuk'et chic chwach,
8 c'a tokoc'ari' xtiya' lugar tre ja rachi ja ruc'an rmal ja ritzelal chi npeti.
C'ac'ari' tok xtipeti ja kajaw Jesucristo congana nim ruk'ij in nch'a'ani. Arja'
nkajsaj rchok'ak' ja rachi in ja rtzobal ncamsbej.
9 Ja tok xtipeti ja rachi Satanás c'ayon rxin, congana k'axnak chi na
rchok'ak' in congana milagro nerbanbej engañar ja winak.
10 Nojel rwach ja ritzelal nerbanbej engañar ja winak ja nebe chipan ja
juicio. Queri' nqueban como maticajo' nquinimaj ja utzlaj tzij xin Jesucristo
chi netotaji.
11 Rmalc'ari' ja Dios nuya' lugar chique chi neba̱n engañar in nquinimaj ja
ma katzij ta.
12 Rmalc'ari' tok nbe ja juicio chiquij canojel ja winak ja matiquinimaj ja
utzlaj tzij xin Jesucristo como eje'e' xa nel quec'u'x trij ja banoj itzelal.

* * * * * * * * * *

13 Pro ixix wach'alal congana nixrajo' ja kajaw Jesucristo in congana
rjawaxic chi ni nkamaltioxij wi' tre ja Dios emwal rmal ja rebanon como
ja tok maja'n titz'ucarsaxi ja rwach'ulew Dios xixrucha'to chi nixtotaji.
Xixch'ach'ojirsaxi rmal ja rEspíritu Santo, xenimaj ja utzlaj tzij xin Jesucristo
jari' nixtobexi.
14 Queri' rchomin ja Dios ojer in rmalc'ari' tok xixrsiq'uij chi xewil ja
totajem ja tok kabij chewe ja utzlaj tzij xin Jesucristo. Queri' xuban ja Dios
utzc'a cani' nba̱n tre ja kajaw Jesucristo nya̱' ruk'ij queri' c'a xtiban chewe
ixix chakaja'.
15 Rmalc'ari' wach'alal ma ticapuj ta ec'u'x in ma temestaj ta ja tijonem ja
kaya' chewe ja tok xokq'ueje' checojol in chakaja' tok katak carta ewq'uin.
16-17 Ja katata' Dios congana nokrajo' in rmal ja rutzil chijutij xyukba'
kac'u'x in xuya' chake chi nokquicoti nkaybej más ja rutzil. Ja ngana anin
ja kajaw Jesucristo in ja katata' Dios nquiyukba' ta ec'u'x in nqueya' ta
ewachok'ak' chipan ja utzlaj tzij ja remajon rbixic in tre nojel ja rutzil ja
remajon rbanic.

3

1 Camic wach'alal tebana' orar pa kacuenta utzc'a ja rtzobal ja kajaw Dios
nbe chanim nat nakaj in nya̱' ruk'ij chakaja' cani' xeban ixix tre.
2 In tec'utuj tre ja Dios chi arja' nokruto' pa quek'a' ja ritzel tak achi'i' ja xa
itzelal c'ayon quixin como ma canojel ta yukul quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.

3 Pro ja kajaw Jesucristo arja' ni nuban wi' cumplir ja ntzujuj, arja'
ncowirsaj ec'u'x chipan ja rtzobal Dios in nixrchajij chipan nojelal ja ritzelal
ja npi chewij.
4 Ajoj yukul kac'u'x ruq'uin ja kajaw Jesucristo, arja' rya'on chake chi
c'o kaconfianza ewq'uin chakaja'. Rmalc'ari' tok kotak chi ixix eniman ja
tijonem ja kaya' chewe in kotak chakaja' chi ni mateya' can wi'.
5 Ja kajaw Jesucristo xtuya' ta chewe chi nch'obtaj más emwal nak rbanic ja
rajoben ri'il xin Dios in xtuya' ta chewe chakaja' chi necoch' nojel cani' xuban
ja Cristo.

* * * * * * * * * *

6 Camic wach'alal pa rubi' ja kajaw Jesucristo nkabij chewe, ja wi c'o jun
kach'alal ja matirajo' nutzuk ri' tebana' tre chaka nq'ueje' chic checojol como
ma queri' ta ja paxbanem kaya' chewe.
7 Ixix bien ewotak chi rjawaxic chi nec'am ja rejemplo ja kaya' can
chewach como ajoj tok xokq'ueje' ewq'uin xoksamaji.
8 Nojel ja xeya' chake ja katij jari' katoj chewe. Congana xoksamaji chi pa
k'ij chi chak'a' chewi' ni majun nak ta kaya' ta chi ekul ja nkatzukbej ki'.
9 Masqui ajoj yatal chake chi nkac'utuj chewe ja noketobej pro ma queri' ta
kaban. Ja kaban, xoksamaji utzc'a chi queri' neban ixix nec'am ja rejemplo.
10 Como ja tok xokq'ueje' ewq'uin kabij chewe: —Ja matirajo' nsamaji
matiwa' c'ari', xokche'e.
11 Como kac'axaj chi ec'o jujun chewe ja xa nesak'orini, maticajo' nesamaji,
xa nquemin qui' cuq'uin winak pa tak jay tok c'oli nbantaji.
12 Ja nebano queri', pa rubi' ja kajaw Jesucristo nkabij chique in congana
nkaban recomendar chique chi nesamaji nquetzuk qui', maquita síc' ch'a'oj
xtiqueban.
13 Ja c'a rixix wach'alal ma quixcos ta chi rbanic ja rutzil.
14 Ja wi c'o jun ja matinimaj ja kabij chipan ja carta ri' teya'a' cuenta tre,
tebana' tre chaka nq'ueje' chic checojol utzc'a chi nq'uixi.
15 Pro ma teban ta tre cani' ec'ulel, ja nrajo' tepaxbaj como arja' kach'alal.

* * * * * * * * * *

16 Ja kajaw Jesucristo arja' nyowi ja quicotemal, arja' xtuya' ta chewe
ja quicotemal nojel tiempo xa nak ta npi chewij, xtiq'ueje' ta ewq'uin
ewanojelal.
17 Ja rutzil ewach nya' chewe ri' anin ja rin Pablo nintz'ibani in nban firmar
chakaja' jari' eseguro chi anin xintako'el ewq'uin. Niquirwari' nbanon je'e
tre ja ncarta, quewa' rtz'ibaxic nbanon je'e tre nojel cani' ja wari'.
18 Wach'alal, kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil rxin ja kajaw Jesucristo ewq'uin
ewanojel. Amén.

1 TIMOTEO

1 Anin in Pablo ntz'ibajel chawe ja carta ri' Timoteo. Anin in apóstol rxin
ja Jesucristo. Jari' nsamaj ya'on chwe rmal ja Dios ja To'onel kaxin in rmal ja
kajaw Jesucristo chakaja', arja' ryukulbal kac'u'x.
2 Ja c'a ratat Timoteo at nc'ajol chwach Dios. Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake
rachbil ja quicotemal xin Dios ja tari' xtacochij más tre ja katata' Dios in tre
ja kajaw Jesucristo. Eje'e' ta xtiquipokonaj awach.

* * * * * * * * * *

3 Atat awotak ja xinbij can chawe ja tok xinpeti wawe' pa Macedonia. Ja
xinbij can chawe chi ec'o jujun ja tijonem nqueya' ma junan ta ruq'uin ja
cani' nkaya' ajoj in xinbij can chic chawe chakaja' chi natq'ueje' can pa Efeso
chi nach'a' chique utzc'a chi ma tiqueya' ta más.
4 In chakaja' xinbij can chawe chi nabij chique chi ma tiqueya' ta ruk'ij jule'
historia in ojer tak tzij quixin ja kati't kamama', jule' historia ja mta q'uisic
trij ja xa winak ewinakarsyon. Nojel ari' mta noc wi'. In mta rc'amonto
chake tre ja más na nkanimaj ja nrajo' Dios chake chi nkaban in nixtac'a tre
ta chakaja' ja nq'uiyi ja yukulbal kac'u'x ruq'uin.
5 Ja xintz'ibaj chawe ri' ja ngana anin chi canojel ja kach'alal ncajo' ta qui'.
In ja nrajo' chi nawajo' awi' quewari', c'o jun utzlaj anma awc'an, ni majun
nak ta nti'on pan awanma in ni katzij wi' chi c'o yukulbal ac'u'x ruq'uin ja
Dios.
6 Pro ec'o jujun ja queya' can ja nawajo' awi' in xesach rmal jule' tzij ja mta
noc wi'.
7 Congana nel quec'u'x trij chi ncajo' nequitijoj ja winak tre ja ley xin Dios ja
tz'ibtal can rmal ja Moisés. Eje'e' ri' netzijoni pro xa ma cotak ta ja nquibij in
nixtac'a ch'obtajnak ta cumal chakaja' ja tijonem ja nqueya' chique ja winak.
8 Bien kotak chi ni utz wi' ja ley pro wi utz rcojic nkaban.
9 Pro kotak chakaja' chi ja ley maqueruchap ja winak ja mta quil. Ja
neruchap ja ley cani' chique ja winak ja mta quigana ruq'uin ja ley in
matiquinimaj, in cani' chique ja matiquixbej qui' chwach ja Dios ja xa más
na il mac nqueban, in chique chakaja' ja winak ja mta Dios pa tak canma in
mta quigana ruq'uin ja rsamaj in chique ja nequicamsaj quitata' quete' in
chique canojelal ja camsanela',
10 in chique achi'i' ja nemacun cuq'uin ixoki', in chique achi'i' ja nemacun
cuq'uin cach tak achi'i', in chique ja nequechap winak chi nequilak'aj, in
chique ja nebanowi jolon tak tzij in chique canojel ja tz'akol tak tzij. In
canojel ja winak ja xa itzel nquetz'at ja utzlaj tijonem xin Dios eje'e' nechap
rmal ja ley chakaja'.
11 Jawa' utzlaj tijonem xa junan ruq'uin ja utzlaj tzij xin Jesucristo in Dios
xuya' chwe ja nsamaj chi nenya'a' rbixic ja utzlaj tzij. Ja utzlaj tzij ja' nc'utu
chikawach nak rbanic ja Dios chi arja' congana utz in kas nim ruk'ij. Ja Dios
ruq'uin arja' winakarnakto wi' ja quicotemal.

* * * * * * * * * *

12 Ja kajaw Cristo Jesús xuya' chwe ja wachok'ak' chi nban ja rsamaj,
congana nmaltioxij tre como arja' c'o rconfianza wq'uin in xuya' chwe chi
xinoc ajsamajel rxin.
13 Queri' xuban chwe masqui anin nabey xa itzel xintzijon tre, xinban
pokon chique ja xeniman rxin in xintz'uj. Pro ja Dios arja' xpokonaj nwach

como anin ma wotak ta ja xinban como jari' tiempo ma nniman ta ja Jesucristo.
14 In ja kajaw Jesucristo congana xinrajo' masqui in aj'il in ajmac in xuya' chwe chi yuke' nuc'u'x ruq'uin in xwinakarsaj ja rajoben ri'il xin Dios pa nc'aslemal como jari' nyataj chawe ja tok nojel ac'u'x nanimaj ja Cristo Jesús.
15 Ja Cristo Jesús arja' pi wawe' chwach'ulew chi kato'ic ja rok aj'il ja rok ajmaqui'. Jari' tzij ni katzij wi' in yatal chique canojelal ja winak chi nquinimaj. In anin más na nim ja wil numac chiquewach canojelal.
16 Pro ja Jesucristo arja' congana xpokonaj nwach masqui in nimlaj aj'il in ajmac chiquewach canojelal ja winak. Arja' xucuy ja wil numac in jari' xc'utbej chiquewach ja winak chi c'o rpaciencia chi nerucuy ja raj'il ja rajmaqui'. Queri' xuban, xucuy ja wil numac jari' xc'utbej chi ni nerucuy wi' ja jule' chic nak xqueniman rxin ja nquewil na ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
17 Rmalari' tok nbij chewe, ni ta nkaban wi' respetar ja Dios in ni ta nkaya' wi' ruk'ij camic, chwak in chijutij. Ja Dios arja' nimlaj Rey chijutij, mta camíc trij, matitz'attaji, ruyon arja' Dios mchita jun queri' ta, mchita jun nk'i'owi ja rna'oj. Amén.
18 Timoteo, atat at cani' nc'ajol, congana nban recomendar chawe chi queri' naban ja cani' nuban jun utzlaj soldado, ma ticapuj ta ac'u'x chipan ja rsamaj Dios. Tiyuke' ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo, ni taya'a' wi' cuenta tre ja tok ntzijoni ja Dios pan awanma. Cani' binto chawe ojer cumal ja kach'alal chi natoc jun ajsamajel rxin Dios. Ja quibij eje'e' Dios biyon chique. Ja c'a ri' ni turkaj wi' chawe, ma ticapuj ta ac'u'x.
19 Como ec'o jujun ja matiqueya' cuenta tre ja tok ntzijoni ja Dios pa tak canma, eje'e' ri' xa q'uisnak chic ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
20 Queri' queban ja Himeneo rachbil Alejandro rmalc'ari' tok xenujach pa ruk'a' ja Satanás chi nquetij ja rpokonal. Queri' xinban utzc'a chi ma itzel chi ta netzijon tre ja utzlaj tijonem ja rc'amonto ja rtzobal Dios.

2

1 Ja más rjawaxic chi nkaban wach'alal in congana nban recomendar chewe, kabana' orar pa quicuenta canojel ja winak in kamaltioxij tre ja Dios cumal.
2 Kabana' orar pa quicuenta rey in pa quicuenta chakaja' ja jule' chic k'etol tak tzij utzc'a utz kuc'axic nbani utzc'a mta síc' ch'a'oj nbani pa tak tinamit utzc'a chi nkaban respetar ja Dios in nekaban respetar ja winak chakaja'.
3 Ja Dios ja To'onel kaxin ja wi queri' nkaban arja' utz nokrutz'at in nquicot chakij.
4 Ja Dios arja' nrajo' chi canojelal ja winak netotaji in ncotakij ja utzlaj tijonem xin Jesucristo.
5 Como xa jun ja Dios in xa jun chakaja' ja nchomarsan kaxin chwa Dios ja rok winak, arja' Cristo Jesús ja xoc kach winak.
6 Arja' xujach ri' pa quek'a' ja winak chi camsaxi jari' xokrlok'bej kanojelal ja rok winak. Ja xuban ja Jesús, Dios ni rchominto wi' ja k'ij rxin in ya'on chic rbixic.
7 In rmalari' tok xincha'i chi xinoc apóstol rxin ja Jesucristo chi nya' rbixic. In yataj chwe chi xinbe cuq'uin ja ma e aj Israel ta chi quitijoxic. Jari' ni katzij wi', ja Jesucristo arja' rotak chi ni katzij wi', ma npayil ta. Ja tijonem ja xinya' chique jari' nak rbanic chi nyuke' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in nak rbanic ja utzlaj tzij ja rc'amonto.

8 Ja c'a ngana anin canojel ja rachi'i' nqueban ta oración xa bar ta tri'
nquemol wi' qui'. Pro ja tok nqueyic quek'a' chicaj chi rbanic ja roración
rjawaxic chique chi mta nti'on pa tak canma, rjawaxic chi mta ayewal in mta
ch'a'oj pa tak canma.
9 In chique ja rixoki' chakaja' maxta tiquiyabej quek'ij tre ja quitziak ja
nquecoj nixtac'a tre k'op k'ak'a'l chakaja' cani' tre ja nimak rjil. In chakaja'
maxta xa rmal ya'bal quek'ij ja tok nqueban rbanic ja rpach'uxic quewi'.
10 Ja nqueban, tiquic'utu' ja cutzil chiquewach winak como ja nebini chi
cotak rwach ja Dios nijawari' yatal chique chi nquec'ut.
11 Ja tok majtajnak rya'ic mensaje ja rixoki' rjawaxic chi nquic'axaj, ni
majun tzij nqueban in e nimanela' chakaja'.
12 Ja tok nquemol qui' ja kach'alal anin matinya' lugar chique ja rixoki'
chi nqueya' mensaje nixtac'a nequeban ta mandar ja rachi'i', ni majun tzij
nqueban ja tok c'oli ja mensaje nya'i.
13 Como ja Dios ojer xwinakarsaj ja rachi nabey rbina'an Adán c'ac'ari'
xwinakarsaj ja rixok rbina'an Eva.
14 In chakaja' ma ja ta ja rAdán ja ban engañar, ja' rixok ban engañar. Ja tok
bantaj engañar c'ac'ari' kaj chipan ja il mac.
15 Ja quisamaj ja rixoki' quewari', nequiq'uittzij ja tak cal in netotaji ja
wi matiqueya' can ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo, wi c'oli ja
rajoben ri'il xin Dios chique, wi ch'ajch'oj ja quic'aslemal in bien nquech'ob
ja nqueban.

3

1 Ja wi c'o jun kach'alal nyarij chi noc chajinel quixin ja kach'alal jari' ni
katzij wi' chi utzlaj samaj ja nyarij.
2 Pro ja rjawaxic tre quewari', utz rc'aslemal, majun nak ta nchapbexi. In
ma e ca'i' ta ja rxjayil. Rjawaxic chi bien nuch'ob ja nuban in nbạn respetar.
In nuya' quiposada ja ne'ekaj ruq'uin ja c'o rjawaxic chique in bien ncowini
nertijoj ja kach'alal.
3 Ma tik'abar ta in ma banol ch'a'oj ta. Ja rjawaxic tre c'o rpaciencia in
chakaja' maxta congana tel ruc'u'x trij pwok.
4 In rjawaxic chakaja' chi rotak nchomij ja nc'atzini pa rochoch in nnimax
cumal ja ralc'wal in nbạn respetar cumal chakaja'.
5 Como ja wi maticowini nchomij ja nc'atzini pa rochoch arja' ¿nak moda
ncowini nerchajij ja tinamit rxin Dios?
6 Ja wi c'o jun c'a ma jaru' ta tiempo tinimaj ja Jesucristo jari' mta moda
xqueruc'aj ta ja kach'alal como chaka jalal nuya' ruk'ij in nkaji pa juicio ja
cani' xuban ja diablo.
7 Ja nuc'an quixin ja kach'alal rjawaxic chi nbạn respetar cumal ja winak
ja ma quiniman ta ja Jesucristo utzc'a ma itzel ta nbix tre utzc'a chi matichap
rmal ja diablo.

* * * * * * * * * *

8 In queri' chique ja diácono chakaja' rjawaxic chi utz ja quic'aslemal utzc'a
chi nebạn respetar. Ja tok netzijoni tiquibij ja ni katzij wi', maxta junwi'
nquibij jutij in junwi' chic nquibij chic jutij. Ma quek'abar ta. In chakaja'
maxta congana tel quec'u'x trij pwok in utz rch'aquic tiquibana'.
9 Rjawaxic chi nquinimaj ja rk'alasan ja Dios chikawach tre nojel ja
rc'amonto Jesucristo in ni nqueya' wi' caso tre tok ntzijoni ja Dios pa tak
canma.
10 Rjawaxic chi utz ntz'ati ja quic'aslemal, ja wi queri' utz ne'oc diácono.

11 In chique ja rixoki' chakaja' rjawaxic chi utz ja quic'aslemal utzc'a chi neban respetar in ma e banol molon tak tzij ta in bien nquech'ob ja nqueban in ni nqueban wi' cumplir ja nbix chique.
12 Ja diácono rjawaxic chi ma e ca'i' ta ja quixjayilal in cotak nequipaxbaj ja calc'wal in nquichomij ja nc'atzini pa tak cochoch.
13 Como ja diácono wi utz nqueban tre ja quisamaj más na nya' quek'ij in más na nq'uiyi ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Cristo Jesús in rmalari' matiquixbej qui' netzijon cuq'uin winak.

* * * * * * * * * *

14 Anin nwajo' ninbe awq'uin chanim pro maxla c'amalo xquinekaji in rmalari' tok ntakel ja carta awq'uin ri'.
15 Queri' nban utzc'a chi nawotakij nak rjawaxic tre ja quic'aslemal ja tinamit xin Dios, eje'e' ri' ja riglesia rxin ja c'aslic Dios. Como ja quisamaj eje'e' nqueban cuenta ja utzlaj tzij xin Jesucristo in matiqueya' lugar chique ja winak ja nec'utu chic jule' tijonem ja junwi' chi na.
16 Ni katzij wi' chi congana nim ruk'ij ja rk'alasan chikawach ja Dios tre nojel ja rc'amonto ja Jesucristo. Quewa' ja rk'alasan chikawach ri'. Ja Dios q'ueje' wawe' chwach'ulew, xoc kach winak. K'alasax rmal ja rEspíritu Santo chi ni katzij wi' nojel ja xbij tok q'ueje' wawe'. In tz'at cumal ja ángel. Ya' rbixic chique ja winak pa tak nación je'e. In ec'oli chique ja winak nojel rwach'ulew quinimaj. In jote' pa gloria chila' chicaj. Queri' ja rk'alasan chikawach ja Dios.

4

1 Pro ni k'alaj wi' ja nbij ja rEspíritu Santo chi nerila' na jun tiempo ja tok ec'oli ja nqueya' can ja utzlaj tijonem xin Jesucristo. Eje'e' neban na engañar cumal ja ritzel tak espíritu in nquinimaj jule' itzel tak tijonem quixin demonio.
2 Jawa' tijonem nya'i cumal jule' winak ja xa caca' quipalaj, xa e tz'akol tak tzij in matiti'on chique ja ritzelal nqueban.
3 Jawa' winak nquibij chi xajan natc'ule'e in nquibij chakaja' chi c'o je'e ja xajan nti'i. Queri' nquibij pro ja Dios arja' tz'ucarsyon nojel chi nkati' in nrajo' chi nkamaltioxij tre. Jari' nrajo' chake ja yukul kac'u'x ruq'uin ja kotak ja utzlaj tijonem xin Jesucristo.
4 Como nojel ja nkati' arja' Dios tz'ucarsyon in ni utz wi' nojelal ja rtz'ucarsan ja Dios. Rmalc'ari' tok ma yatal ta chakij nkabij chi xajan nti'i. Ja yatal chakij kati'a' in kamaltioxij tre ja Dios.
5 Como ja Dios arja' nuban bendecir ja nkati' rmal ja rtzobal nkanataj in rmal chakaja' ja roración nkaban.

* * * * * * * * * *

6 Jawa' ja xintz'ibaj ri' wi xque'atijoj ja kach'alal tre jari' at jun utzlaj ajsamajel rxin ja Jesucristo. In natq'uiy más rmal ja rtzobal Dios ja rc'amonto ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari' ja utzlaj tijonem animan.
7 Pro ma taya' ta ruk'ij ja jule' historia ja xa winak ewinakarsyon nixtac'a ja ta ja rojer tak tzij ja nquibij rija' ja mta rc'amonto chake. Ja naban quewari', ni tatijoj wi' awi' tre ja nrajo' ja Dios chawe chi naban.
8 Ja chique winak ja ne'etz'ani tok nquitijoj pon qui' c'oli noc wi' pro jari' xa nk'axi. Pro ja tok natijoj awi' tre ja nrajo' ja Dios chawe chi naban jari' c'oli noc wi' pro matik'axi como c'oli noc wi' tre ja kac'aslemal wawe' chwach'ulew in tre chakaja' ja utzlaj c'aslemal ja xtekawila' na chila' chicaj.

9 Jawa' ja xintz'ibaj ri' ni katzij wi' in yatal chique canojelal ja winak chi
nquinimaj.
10 Rmalc'ari' tok nkaban ja rsamaj Dios in nkatij rpokonal rmal como bien
kotak chi ja Dios arja' ni nokruto' na wi' in rmalc'ari' nokquicoti in kayben.
Arja' Dios c'aslic Dios in neruto' canojelal ja winak pro arja' más na To'onel
kaxin ja yukul kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo.

11 Nojel awa' ja xintz'ibaj ri' jari' rjawaxic chi ne'atijoj ja kach'alal tre in
nabij chique chi nquinimaj.
12 Ja winak maxta ma catquinimaj ta xa rmal ja c'a at c'ajol na. Pro ja
naban, tac'utu' ja rawutzil chiquewach ja kach'alal in ja naban quewari',
ni utz wi' nojel ja nabij in nojel ja naban chiquewach ja winak. In chakaja'
tiq'ueje'e ja rajoben ri'il xin Dios pan ac'aslemal, ja rEspíritu Santo ni ta arja'
wi' xtuc'an awxin, ni tiyuke' wi' ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo in ni ta ch'ajch'oj
wi' ja rawanma.
13 Anin ninbe na awq'uin pro ja nwajo' chawe, ni tasiq'uij wi' ja rtzobal
Dios chiquewach ja kach'alal tok nquemol qui', tayukba' quec'u'x in ne'atijoj.
14 Ma tatz'ila' ta tabana' cuenta ja rutzil ja yatajnak chawe rmal ja Dios
tokori' tok ja ranciano xe'uc'ax rmal ja Dios in queya' quek'a' pan awi' tokori'
yataj chawe ja rutzil rmal ja Dios chi natoc jun ajsamajel rxin.

15 Jawa' ja xintz'ibaj ri' nojel awanma tabana' utzc'a canojel ja winak
nqueya' cuenta chawe chi rmajon q'uiyem ja yukulbal ac'u'x ruq'uin ja
Jesucristo.
16 Tabana' cuenta ja rac'aslemal in tabana' cuenta ja tijonem ja naya'
chique ja winak chakaja'. Nojel ja xintz'ibaj chawe maxta taya' can. Ja
wi queri' naban nattotaji chijutij in netotaji chakaja' ja nec'axani ja utzlaj
tijonem ja naya' chique.

5

1 Ja wi c'oli ja ma utz ta nqueban ja ta'i' tach'a'a' chique pan ekal, ma
que'ach'olij ta, tabana' chique e cani' atata'. In chique ja c'ajola' tabana'
chique e cani' awach tak alaxic.
2 In chique ja nani' tabana' chique e cani' ate'. In chique ja xtani' chakaja'
tabana' chique e cani' awana', ni majun nak ta nach'ob kaj chiquij pan
awanma.

3 Que'ato'o' ja malcani' ja recamnak chic cachajilal ja ni katzij wi' chi mta
nto'o quixin.
4 Pro wi c'o jun malca'n ec'o ral owi ec'o riy rumam eje'e' ri' queto'o' rxin,
tiquilij tic'uxla'aj. Rjawaxic chi nurkaj chique chi eq'uittzinto in rmalari'
tiquiya'a' rjil rc'axel chique ja quitata' quete' jari' nquic'utbej chi c'oli ja Dios
pa tak canma. Ja wi queri' nqueban utz nerutz'at ja Dios in nquicot chiquij.
5 Ja malca'n ja ni katzij wi' chi mta nto'o rxin quewa' nuban ri', nyuke'
ruc'u'x ruq'uin ja Dios in ni nuban wi' oración chi pa k'ij chi chak'a'.
6 Pro ja malca'n ja wi xa nuch'ob ja quicotemal xin rwach'ulew arja'
camnak chwa Dios.
7 Tabij chique ja malcani' chi nquinimaj ja xintz'ibaj ri' utzc'a ni majun nak
ta nechapbexi.
8 Rjawaxic chi ne'ato' ja rawach'alal in más chi na rjawaxic chi ne'ato' ja
rec'o pan awochoch. Ja wi c'o jun maqueruto' ja rch'alal jari' nc'utbej chi mta
ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo, arja' más na lawulo' chiquewach ja
winak ja ma quiniman ta ja Jesucristo.

9 In chique ja jule' chic malcani' ja necha'i chi xajutij ne'oqui chi nesamaj
pa quicuenta ja kach'alal rjawaxic chi c'o chic sesenta quijuna' in xa e jujun
ja quichajilal ecamnak.
10 In rjawaxic chi nbix chique chi e utzlaj tak ixoki' in utz quiq'uittzixic ja
cal quibanon, in quiya'on quiposada ja c'o rjawaxic chique, in ma quipoko-
nan ta quilixic ja kach'alal cani' tre ja ch'ajoj cakan, in equito'on ja quitijon
rpokonal in congana quic'utun ja cutzil chiquewach ja winak.
11-12 Pro maxta que'acha' ja malcani' ja ma e rija' ta como eje'e' nquibij
chi xajutij ne'oqui chi nesamaj pa quicuenta ja kach'alal in nquibij chi
maquec'ule' chic pro chaka jalal tok nquech'ob chi nqueya' can ja samaj in
nec'ule' chic jutij. Jari' il mac nqueban como quibij chi nesamaji in quibij chi
maquec'ule' chic.
13 In chakaja' xa neyojtaji, xa nebin chi tak jay. In ma ruyon tari' nqueban
pro nqueban molon tak tzij in chakaja' nquemin qui' cuq'uin winak pa tak
jay ja tok c'oli nbantaji, ne'eli nquibij jule' tzij ja ma yatal ta chique chi
nquibij. Ja tzij nqueban xa ch'a'oj rc'amonto.
14 Rmalari' tok nbij chawe, ja ngana anin quec'ule'e ja malcani' ja ma e rija'
ta in queq'uittzini in tiquichajij chi utz ja cochoch in maxta tiqueya' lugar
chique ja winak ja netzelan kaxin chi nokquitzijoj.
15 Como ec'oli ja malcani' eje'e' quiya'on can ja utzlaj c'aslemal, xa e'uc'an
chic rmal ja Satanás.
16 Wi c'o jun kach'alal achi owi ixok ec'o rch'alal ixoki' malcani' jari' yatal
trij chi neruto', mta moda xqueruya' ta chi rukul ja riglesia utzc'a ja riglesia
ncowini neruto' ja malcani' ja mta nto'o quixin.
17 Ja ranciano ja nechajini chi utz ja kach'alal eje'e' yatal chique chi
congana lok' nena'i. In más chi na rjawaxic chi queri' nban chique ja xajutij
quimajon samaj tre ja rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo in tre ja nequitijoj ja
kach'alal.
18 Como cani' nbij ja rtzobal Dios quewari': —Mta moda xticoj ta quibozal
ja wacax tok quimajon rch'ayic ja trigo, ne'e. In nbij chic jutij quewari': —Ja
rajsamajel ni yatal wi' tre chi ntoji. Queri' nbij.
19 In chique ja ranciano wi c'o quil nbixi ja wi xa jun nbini chi c'o quil jari'
ma tanimaj ta. Rjawaxic chi e ca'i' owi e oxi' nebini chi c'o quil.
20 Pro jun anciano wi katzij chi c'o ril nuban in wi ni nuban wi' tach'a'a'
tre pro chiquewach canojel ja kach'alal. Queri' naban utzc'a ja jule' chic
nquixbej qui'.
21 Jawa' ja xintz'ibaj ri' taya'a' pa cuenta in congana nban recomendar
chawe maxta jun utz in jun itzel ta natz'at. In jawa' ja xinban recomendar
chawe ri' Dios nutz'at in nutz'at chakaja' ja kajaw Jesucristo e rachbil ja ángel
ja recha'on rmal.
22 Ma que'aban ta nombrar ja kach'alal tre ja obra xin Dios ja wi ma awotak
ta nak rbanic ja quic'aslemal como chaka jalal c'o jun quil nqueban in atat
jun natijkalen cuq'uin. Tabana' cuenta ja rac'aslemal tre nojel ja naban.
23 Como ja ratat tri' tri' natyawaji rmalari' ja tok nbij chawe, maxta xa
ruyon raxya' ja natij pro tatija' jutz'it vino chakaja' xin apan.
24 Ec'oli winak ja ni k'alaj wi' ja quil nqueban in jari' nek'alasani chi nekaj
chipan ja juicio. Pro ec'o jule' chic ja ma k'alaj ta ja tok nqueban ja quil,
c'amalo nech'obtaji.
25 In queri' chique chakaja' ja utzlaj tak winak, ec'oli chique ja ni k'alaj wi'
ja rutzil nqueban in ec'o jule' chakaja' ja ni majun nnabexi tok nqueban ja
rutzil pro nerila' na jun k'ij tok xquek'alajini.

6

1 Ja kach'alal ja rec'o quipatrón rjawaxic chi nequeban respetar utzc'a chi
ma itzel ta ntz'ati ja Dios cumal in ma itzel ta nbix tre ja utzlaj tijonem xin
Jesucristo.
2 In masqui quiniman chic ja Jesucristo ja quipatrón pro maxta tiquech'ob
chi ma rjawaxic ta chi nequeban respetar xa rmal chi e kach'alal chic. Pro ja
ta nqueban, más chi ta na utz nqueban tre ja samaj como e kach'alal chic ja
quipatrón in ne'ajo'x rmal ja Dios. Jawa' ja xintz'ibaj ri' que'atijoj ja kach'alal
tre in que'abana' animar chi nquinimaj.

* * * * * * * * * *

3 Wi c'o jun ja junwi' chi na tijonem nuya' chique ja kach'alal in mta rgana
ruq'uin ja utzlaj tijonem xin Jesucristo ja rc'amonto ja utzlaj c'aslemal
4 jari' xa nuya' kaj ruk'ij ruyon pro ni majun rotak. Arja' xa yojtajnak
ja rna'oj in tok ntzijoni cuq'uin ja winak ma nojel ta ruc'u'x ntzijoni, xa
ch'a'onem nrajo'. In jari' nuban rc'amonto ch'a'oj, quiakarem, tz'ujunem in
tzelan tak ri'il.
5 Ja nbano queri' ni ch'a'oj wi' nrajo', xa yojtajnak rna'oj rmal ja ritzelal.
Arja' ma rotak ta ja utzlaj tijonem xin Jesucristo, xa por interés nnimaj ja
rtzobal Dios, ja nuch'ob arja' ch'ecbal pwok. Ja nbano queri' ma tawachbilaj
ta.
6 Ni katzij wi' chi congana nim ja nkach'ec ja tok nkanimaj ja rtzobal Dios
pro ja wi ok conforme ruq'uin ja c'o kuq'uin.
7 Como ja tok xokalaxi ni majun kac'amonto in tok xkocami ni majun
nkac'amel chakaja'.
8 Ja wi c'oli nkatij in wi c'o katziak xa ruq'uin ari' koquicoti.
9 Pro ja winak ja c'o quigana chi nebiyomiri eje'e' ma c'ayew ta nekaj pa
il mac rmal ja congana nquiyarij ja pwok cani' nuban jun chicop tok nbe pa
trampa. Congana q'uiy rwach ja nquiyarij ja mta rc'amonto in rmalari' tok
congana rpokonal nquetij rmal. Ja nquiyarij xajutij nyojtaji ja quic'aslemal
rmal.
10 Como ja tok congana nel ac'u'x trij ja pwok tri' npi wi' nojel rwach ja
ritzelal. In ec'oli queri' queban, quiyarij ja pwok in rmalari' tok queya' can
ja utzlaj tijonem xin Jesucristo in queyon queya' qui' chipan ja rpokonal.

* * * * * * * * * *

11 Pro atat Timoteo at ajsamajel rxin ja Dios, maxta queri' taban atat. Ja
naban quewari', nac'ut ja rawutzil chiquewach ja winak, taya'a' ruk'ij ja Dios
in tiyuke' ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo, tiq'ueje'e ja rajoben ri'il xin Dios pan
ac'aslemal, tiq'ueje' apaciencia in maxta taya' ak'ij.
12 Tatija' ak'ij chi rbixic ja utzlaj tijonem xin Jesucristo. Maxta taya' can ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij como ja Dios arja' xuya' chawe chi nawil
ja utzlaj c'aslemal in e q'uiy ja winak xak'alasaj chiquewach chi c'o yukulbal
ac'u'x ruq'uin, jari' buena xaban tok xaban queri'.
13-14 Jawa' ja xintz'ibaj chawe ri' tanimaj, ma taq'uex ta ja utzlaj tijonem,
maxta tich'a'i. Jawa' ja xinban recomendar chawe ri' Dios nutz'at, arja'
Yo'l c'aslemal in nutz'at ja Jesucristo chakaja', arja' bien xk'alasaj chwach ja
Poncio Pilato chi c'oli ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios. Quirtari' naban ja
cani' xinban recomendar chawe in ni ta quirwari' amajon rbanic ja tok xtipi
chic jutij ja kajaw Jesucristo.
15 Ja Dios arja' nutakto na ja Jesucristo ja tok xterila' ja k'ij rxin. Arja' Dios
ruq'uin winakarnakto wi' ja quicotemal, mchita jun queri' ta ja cani' arja',
congana nim ruk'ij, arja' Rey quixin nimak tak rey, Jefe quixin nimak tak
jefe.

16 Ruyon arja' mta camíc trij, ni pa sakil wi' c'o wi', majun nak ta ncowini
ntiloc ruq'uin. Ni majun nak ta tz'atyon ta rxin in ni mta wi' ntz'ato rxin. Ni
ta xtiya' wi' ruk'ij in ni ta xtinatax wi' ja nimlaj poder ja c'o pa ruk'a'. Ni ta
quirwari' xtiban tre camic, chwak in chijutij. Amén.
17 Tabij chique ja biyoma' chi ma tiqueya' ta quek'ij, maxta tiyuke' quec'u'x
ruq'uin ja quibiyomal como ja biyomal mta yukulbal c'uxlal rc'amonto.
Mejor tiyuke' quec'u'x ruq'uin ja c'aslic Dios. Nojel ja c'o chwach'ulew Dios
tz'ucarsyon, congana q'uiy rwach utzc'a chi nokquicot rmal.
18 Tabij chique chakaja' chi ni tiquic'utu' wi' ja cutzil chiquewach winak.
Tiquipokonaj quewach ja c'o rjawaxic chique, quequito'o'.
19 Ja wi queri' nqueban jari' noc rq'uexwach ja quibiyomal cani'
rsimiento'il jun jay nquetic ja c'o rseguro in nequila' na chijutij ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij.

* * * * * * * * * *

20 Timoteo, ja nwajo' anin chawe chi congana naban cuenta ja utzlaj
tijonem ja ban recomendar chawe. Maxta taya' caso chique ja winak ja
nqueya' jun tijonem ja mta rc'amonto in mta noc wi', eje'e' xa nquech'a' ja
utzlaj tijonem. Eje'e' nquibij chi congana cotak pro ja cotak mta noc wi'.
21 Ec'oli ja queya' caso chique xesa̱ch rmal in queya' can ja utzlaj tijonem
xin Jesucristo.
Kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil xin Dios awq'uin. Amén.

2 TIMOTEO

1 Anin in Pablo ntz'ibajel chawe ja carta ri' Timoteo. Anin in apóstol rxin ja
Jesucristo. Jari' nsamaj ya'on chwe rmal ja Dios. Arja' xinrucha' chi nenya'a'
rbixic ja utzlaj c'aslemal ja nuya' ja Cristo Jesús chique ja nyuke' quec'u'x
ruq'uin.
2 Atat Timoteo at nc'ajol chwach Dios in lok' natnuna'. Ja rutzil ja nsipaj ja
Dios chake rachbil ja quicotemal xin Dios ja tari' xtacochij más tre ja katata'
Dios in tre ja kajaw Jesucristo. Eje'e' ta xtiquipokonaj awach.

* * * * * * * * * *

3 Anin ni nban wi' oración pan acuenta chi pa k'ij chi chak'a', ni naturkaj
wi' chwe in tok naturkaj chwe ni nmaltioxij wi' tre ja Dios amwal. Arja' Dios
anin in ajsamajel rxin, ni nya'on wi' caso tre tok ntzijoni ja Dios pa wanma
cani' queban chakaja' ja wati't nmama' ojer.
4 In nurkaj chwe chakaja' tok xinawok'ej tokori' tok xinelto awq'uin in
rmalari' congana ngana nutz'at chic jutij ri' kawach awq'uin utzc'a congana
chi na xquinquicoti amwal.
5 In chakaja' nurkaj chwe chi ni katzij wi' chi c'oli ja yukulbal ac'u'x ruq'uin
ja Dios cani' tre ja rawati't Loida in tre ja rate' Eunicia eje'e' yuke' quec'u'x
nabey ruq'uin ja Dios. In bien wotak chi yukul ac'u'x atat ruq'uin chakaja'.
6 Rmalari' ja nwajo' chawe chi ni naban wi' cuenta tre ja rutzil ja yatajnak
chawe rmal ja Dios tokori' tok xinya' nuk'a' pan awi' in yataj chawe chi xatoc
jun ajsamajel rxin ja Dios.
7 Como ja rEspíritu Santo ja yatajnak chake rmal ja Dios ma ja ta xbeben ri'il
rc'amonto chake pro quewa' rc'amonto chake ri', nuya' kachok'ak', nuya' ja
rajoben ri'il xin Dios pa tak kac'aslemal in nuya' chake chi bien nkach'ob ja
nkaban.
8 Rmalari' nbij chawe, maxta q'uixbal tana' ja naya' rbixic ja Jesucristo. Ja
camic in preso rmal ja rtzobal Dios, maxta q'uixbal tana' mwal anin chakaja'.
Ma tapokonaj ta c'a ja npi je'e chawij rmal ja ramajon rbixic ja utzlaj tzij xin
Jesucristo pro ja rawachok'ak' ja yatajnak chawe rmal ja Dios xa ruq'uin ari'
nacoch' nojelal.
9 Ja Dios arja' xokruto', xokrucha' chi nkaban ja nrajo' chake chi nkaban
pro ma rmal ta chi c'o ta kach'ecbej tok xuban queri' chake, xa rmal ja
rchomarsanto ojer in rmal ja rutzil arja' tok xuya' chake. Jari' nij ojer wi'
rchomarsanto ja tok maja'n titz'ucarsaj ja rwach'ulew tok xchomarsaj chi
nutakto ja Cristo Jesús chi kato'ic.
10 In ja rchomarsanto ojer jari' rk'alasan chic camic jari' tok xutakto ja
Jesucristo ja To'onel kaxin. Ja Jesucristo arja' xkajsaj rchok'ak' ja camíc in
ja utzlaj tzij ja rc'amonto jari' xk'alasbej nak rbanic ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij.
11 In rmal ja utzlaj tzij xin Jesucristo chewi' tok xincha'i chi xinoc apóstol
rxin chi nya' rbixic in yataj chwe chi xinbe cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel
ta in jari' utzlaj tzij xentijoj tre.
12 Rmalari' tok inc'o chipan ja rpokonal camic pro ma q'uixbal ta nna' como
anin bien wotak rwach chok q'uin yukul wi' nuc'u'x in bien wotak chakaja'
chi arja' ni ninruban wi' cuenta tre nojelal ja njachon pa ruk'a'. Wotak chi
niquirwari' nuban chwe in niquirwari' rbanon chwe ja tok xtipi chic jutij.
13 Ja utzlaj tijonem ja xinc'ut chawach jari' ocnak abase chi quitijoxic ja
winak, maxta taya' can in ni ta nyuke' wi' ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo, ni

ta nq'ueje' wi' ja rajoben ri'il xin Dios pan ac'aslemal como jari' rc'amonto
chake ja Cristo Jesús ja yukul kac'u'x ruq'uin.
14 Tabana' cuenta nojel ja ban recomendar chawe rmal ja Dios, ja rEspíritu
Santo arja' ni c'o wi' kuq'uin, arja' ta xcatto'owi chi rbanic cuenta.
15 Atat awotak chi canojel ja rec'o pa rcuenta ja departamento Asia eje'e'
ma xinqueto' chi ta pro xinqueya' can cani' chique Figelo in Hermógenes.
16 Pro ja Onesíforo arja' ma queri' ta xuban chwe chewi' tok nwajo' chi
ja kajaw Dios xtipokonan ta quewach ja rfamilia. Ja Onesíforo q'uiylaj mul
xyukba' nuc'u'x in ma q'uixbal ta xuna' mwal chi inocnak preso.
17 Cani' xuban tok xurkaj wawe' pa Roma arja' congana xocla' il chi
ncanoxic in xinruwil na chi puersa.
18 Ja kajaw Dios xtipokon ta rwach ja tok xtipi chic jutij ja Jesucristo. Atat
bien awotak chi congana xokruto' chakaja' tok xokq'ueje' pa Efeso.

2

1 In atat nc'ajol, tacoch'o' awach chipan ja rutzil xin Dios ja rc'amonto ja
Jesucristo.
2 Ja tijonem ja nya'on chawe e q'uiy ja xec'axani. Ja nwajo' chawe tabana'
chic recomendar ja tijonem chique jule' chic achi'i' ja c'ol aconfianza cuq'uin,
jule' achi'i' ja bien necowini nequitijoj chic jule' winak tre.
3 Tacoch'o' ja rpokonal como atcha'on rmal ja Jesucristo chi natoc at cani'
jun soldado rxin.
4 Ja soldado tok nq'ueje' chipan ja rejército mta moda xtucoj ta jun negocio
como rjawaxic chi nnimaj ja nbano mandar rxin.
5 In tre jun achi ja rcojon ri' chipan jun tz'anem, ja wi matuban ja cani'
nrajo' ja tz'anem chi nuban jari' matuch'ec ja premio, xa nlasaxi.
6 In queri' tre jun ajchonla' chakaja' ni c'o wi' ruk'a' tre ja rtijco'm ja tok
nwachini.
7 Tach'obo' chi utz ja xintz'ibaj chawe ri', ja c'a kajaw Jesucristo xtuya' na
chawe chi nch'obtaj amwal nojel.
8 Ni turkaj wi' chawe ja Jesucristo arja' c'astaji chiquicojol ja camnaki', arja'
riy rumam can ja rojer rey David. Jawa' ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja nmajon
rbixic
9 in congana ntijon ja rpokonal rmal. In camic inbac'on pa cadena rmal,
banon chwe in cani' jun itzel achi. Pro ja rtzobal Dios ni ma tz'apal ta wi'.
10 In cumal ja recha'on rmal ja Dios anin ncoch' nojel ja rpokonal utzc'a chi
eje'e' nquewil ja totajem ja rc'amonto ja Cristo Jesús chake ja yukul kac'u'x
ruq'uin utzc'a chi nyataj na chique ja gloria xin chila' chicaj pro ni chijutij.
11 Jawa' ja xtintz'ibaj chawe ri' ni katzij wi': —Ja Jesucristo arja' cam pa
kacuenta. Ja wi xa jun kabanon ruq'uin, wi kaya'on can chic ja kil kamac
jari' nokc'ase' na ruq'uin.
12 Ja wi nkacoch' ja rpokonal ja xtipi chakij jari' xko'oc rach k'etol tak tzij ja
Jesucristo. Ja wi nkapokonaj nkabij chi okc'o pa rcuenta arja' nbij na chake
chakaja' chi ma ok rxin ta.
13 Masqui ajoj matikaban cumplir ja katzobal nkabij pro arja' ni nuban wi'
cumplir ja nbij. Como arja' ni rxin wi' chi ni nuban wi' cumplir ja rtzobal.

* * * * * * * * * *

14 Jawa' ja xintz'ibaj ri' ni tanataj wi' chique. In quewa' xtaban recomendar
chique ri': —Maxta teban ch'a'oj xta rmal jule' tijonem ja mta rc'amonto, Dios
rotak ja nbij chewe ri', xcatche' chique. Como jari' tijonem mta noc wi', ja
nec'axani xa neyojtaj rmal.

15 Tatija' ak'ij tre ja samaj xin Dios ja yatajnak chawe, utz tabana' tre utzc'a
ja Dios utz nutz'at ja samaj naban. Kas rubey tabana' chi rcojic ja utzlaj
tijonem ja rc'amonto ja Jesucristo. Ja wi queri' xtaban jari' mataya' aq'uix.
16 Maxta taya' caso chique ja winak ja neyowi ja tijonem ja mta rc'amonto
in mta noc wi' como eje'e' xa jani' nebe más chipan ja ritzelal.
17 Ja ritzel tijonem nqueya' nojel nbe wi', npaxij ri' cani' jun itzel yobil nbe
pa nim. Queri' queban ja Himeneo in Fileto.
18 Eje'e' sach quina'oj, queya' can ja utzlaj tijonem. Ja nquibij eje'e' chi
yatajnak chic chake chi okc'astajnak chic in mchita jun k'ij xtekila' ta ja
xkoc'astaj chi ta jutij, neche'e. Cumal eje'e' ec'oli ja kach'alal yojtaji ja
yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
19 Pro ja chake ajoj ja yukul kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo, ja rbanon ja Dios
chake ok cani' jun jay bien tiquili ja rsimiento'il in mta yojtajic trij in cani'
tz'ibtal chwach ja rsimiento'il quewari': —Ja kajaw Dios arja' rotak quewach
ja winak nak chique ja katzij chi e rxin. In chakaja' cani' tz'ibtali: —Canojel
ja winak ja nquibij chi e xin Cristo rjawaxic chi nqueya' can ja ritzelal, ne'e.
20 Q'uiy rwach ja wa'bal ja c'o chipan jun nimlaj jay. C'oli congana nimak
ruk'ij cani' tre oro ocnak owi plata. In c'oli ja wa'bal chakaja' ja ma kas ta
nimak ruk'ij cani' tre che' ocnak owi ulew.
21 Ja wi c'o jun nparti'ij ri' chi matuban ja ritzelal arja' noc jun ajsamajel ja
nim ruk'ij, junan ruq'uin ja wa'bal ja nimak ruk'ij. Arja' parti'in chi nuban ja
samaj ja congana nc'atzin tre ja rajaw. Arja' ncowini nuban ja rutzil xa nak
ta ja najo'x tre chi nuban.
22 Rmalari' nbij chawe, tabana' cuenta ja rac'aslemal como ec'oli chique
ja c'ajola' ni c'o wi' itzel tak na'oj nwinakar pa tak canma in e q'uiy chique
nqueya' qui' tre. Pro maxta queri' taban atat. Ja naban quewari', nac'ut ja
rawutzil chiquewach ja winak, ni tiyuke' wi' ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo in
tiq'ueje'e ja rajoben ri'il xin Dios pan ac'aslemal. In xa jun tabana' cuq'uin ja
c'o utzlaj tak anma cuc'an ja ni nqueya' wi' ruk'ij ja Dios.
23 Maxta taya' caso tre ja tzij ja mta rc'amonto in mta noc wi' como bien
awotak chi xa ch'a'oj rc'amonto.
24 Pro jun ajsamajel rxin ja kajaw Jesucristo arja' ma ajch'ola' ta. Ja nuban
ja rajsamajel rxin Dios ekal nerchomij canojelal. Arja' bien ncowini nertijoj
ja kach'alal in c'o rpaciencia.
25 Ja tok ec'oli nech'a'o rxin arja' nuch'ob chiquewach pan ekal, ma pan
ayewal ta. Queri' nuban como chaka jalal maxla Dios nuya' chique chi
nqueq'uex ja quina'oj in nqueya' can ja ritzelal in ncotakij ja utzlaj tzij xin
Jesucristo.
26 In maqueban chic engañar rmal ja diablo in netotaj pa ruk'a' como
ja diablo erchapon utzc'a chi nqueban xa nak ta ja c'o rgana chique chi
nqueban.

3

1 In rjawaxic chi nawotakij ja xtintz'ibaj chic ri' tre ja q'uisbal rwach'ulew
congana rc'ayewal rc'amonto.
2 Treri' tiempo quewa' quibanic ja winak ri', xa eje'e' nquilok'ok'oj kaj
qui' queyon, congana nel quec'u'x trij ja pwok in congana nqueya' quek'ij
chakaja', kas e nimak nquena' kaj. In chakaja' xa itzel netzijoni, maque-
quinimaj quitata' quete', matiquimaltioxij ja rutzil nbạn chique, xa e itzel
tak winak chwa Dios.
3 Eje'e' matiquipokonaj quewach ja winak, ni maquecuyun wi', nqueban
jolon tak tzij, xa ja' chic ja ritzelal c'ayon quixin, e c'a'ni' in nojel ja utz xa itzel
neche' tre.

4 Eje'e' nequitzujuj can ja camigo chipan ja rc'ayewal in matiquech'ob
nquemin qui' chipan ja rc'ayewal chakaja'. Congana e nimak nquena' in más
na ncajo' ja quicotemal xin rwach'ulew chwach ja ncajo' ja Dios.
5 Nepeti pa tak culto pro xa matiquinimaj chi ja Dios nuya' poder chake ja
rok winak chi nkaq'uex ja kana'oj. Eje'e' ri' winak maxta tacoj awi' cuq'uin.
6 Como ec'oli chiquicojol ja nquicanoj nak nqueban chi nebe je'e cuq'uin
ixoki' chi cochoch nequibana' engañar. Ja rixoki' xa matiquech'ob ja nque-
ban, congana pokon nquena' pa tak canma rmal ja quil quemac in chaka
nak ta chi tijonemal nel quec'u'x trij.
7 Eje'e' ni nel wi' quec'u'x trij ja tijonem je'e pro ni maticotakij wi' ja utzlaj
tijonem xin Jesucristo.
8 Ja rachi'i' ja nebe cuq'uin ja rixoki' eje'e' ni nquech'a' wi' ja utzlaj tijonem
ja cani' queban ojer ja Janes in Jambres tok quech'a' tre ja Moisés ja xbij
chique. Xa yojtajnak quina'oj rmal ja ritzelal, ni k'alaj wi' chi mta ja yukulbal
quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
9 Pro ma chijutij ta nenimax cumal ja winak, xa neya' can in canojel ja
winak xtiqueya' cuenta chique chi ja tijonem nqueya' mta noc wi' in mta
rc'amonto cani' ban chique ja Janes in Jambres ojer.

* * * * * * * * * *

10 Pro atat bien xawotakijto ja tijonem ja nmajon rya'ic in nak rbanic ja
nc'aslemal chakaja'. Bien awotak chi anin c'o ngana nban nojel ja rbanon
recomendar chwe ja Dios. Awotak chi yukul nuc'u'x ruq'uin ja Jesucristo in
c'o npaciencia in c'oli ja rajoben ri'il xin Dios pa nc'aslemal.
11 Xintzelaxi in xintij ja rpokonal pro nojel ncoch'on. Nojel ari' bien
awotak. In chakaja' awotak nojel ja ban chwe chipan ja roxi' tinamit An-
tioquía, Iconio in Listra. Tri' congana rpokonal xintij pro ja kajaw Jesucristo
arja' to'o wxin chipan nojel.
12 Katzij ja nbij chawe ri', ja wi c'o jun nyuke' ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo
in wi nuban ja rvoluntad ja Dios jari' seguro chi ntzelaxi cumal ja winak.
13 Pro ja ritzel tak winak in ja banol tak engaño eje'e' xa jani' neyojtaj más,
nequeban engañar ja winak in queri' chique eje'e' chakaja' neban engañar.
14 Pro atat utzlaj tijonem ja ya' chawe in xanimaj jari' maxta taya' can. Atat
bien awotak nak xetijon awxin
15 in c'a at tino'y na ja tok xawotakijto nojel ja tz'ibtal can chipan ja santilaj
rtzobal Dios. Ja rtzobal Dios nuya' chawe chi npi más ana'oj in nawil ja
totajem rmal ja tok nyuke' ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
16 Nojel ja tz'ibtal chipan ja rtzobal Dios, ja xetz'ibani Dios c'ayon quixin chi
rtz'ibaxic in q'uiy rc'amonto chake quewari', noqui chi quitijoxic ja winak
tre ja utzlaj tijonem in chi rch'a'ic ja ritzel tak tijonem, noqui chi quichomixic
ja winak ja nqueban quil in chi rc'utic nojelal ja rutzil.
17 Queri' rcojic ja rtzobal Dios utzc'a ja rajsamajel xin Dios nojel nyataj tre
utzc'a chi ncowini nuban ja rutzil xa nak ta ja najo'x tre chi nuban.

4

1-2 Congana nban recomendar chawe chi ni naya' wi' rbixic ja rtzobal Dios
nojel tiempo. Tach'a'a' ja tijonem ja ma katzij ta, tach'a'a' chique ja nqueban
quil in tayukba' quec'u'x. Tiq'ueje' apaciencia in tach'obo' chiquewach nak
rjawaxic chi nqueban. Jawa' xinban recomendar chawe ri' Dios nutz'at in
nutz'at chakaja' ja kajaw Jesucristo ja xtipi chi na jutij, arja' nimlaj Rey in
nuk'et tzij chiquij chi ec'asli chi e camnaki'.
3 Como nerila' na jun tiempo ja tok matiqueya' chic quixquin ja winak tre
ja utzlaj tijonem, xa ja' chic nel quec'u'x chi rc'axaxic ja mta rc'amonto tre

ja quic'aslemal. Rmalari' tok e q'uiy ja winak nequicanoj na jule' maestro ja
netijon quixin pro jule' maestro ja xa nqueya' quigana.
4 Eje'e' ri' xa nqueya' can ja utzlaj tijonem xin Jesucristo in nqueya' caso tre
jule' tzij ja mta noc wi'.
5 Pro atat tabana' cuenta awi', tach'obo' chi utz ja naban. Tacoch'o' ja
rpokonal ja npi chawij, maxta tatanba' rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo,
tabana' nojel ja samaj ja banon recomendar chawe rmal ja Dios.
6 Anin xajalal maja'n quincamsaxi, xajalal maja'n tinya' can ja rwach'ulew.
7 Congana xintij nuk'ij chi rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo, xinban nojel
ja samaj ja banon recomendar chwe rmal ja Dios, ma xinq'uex ta rbixic ja
utzlaj tijonem ja kaniman.
8 C'o jun rtojbalil ja rc'amonto ja utzlaj c'aslemal in camic wotak chi nyataj
na chwe. Ja kajaw Jesucristo arja' utzlaj k'etol tzij, arja' xtiyo' chwe ja rtojbalil
tokori' tok xtipi chic jutij. Pro ja rtojbalil ma nuyon ta anin xtiyataj chwe in
xtiyataj chique chakaja' canojelal ja nel quec'u'x chi raybexic ja Jesucristo ja
tok xtipi chic jutij.

* * * * * * * * * *

9 Tatijla'to ak'ij chi natpi wq'uin chanim
10 como ja Demas arja' be chipan ja tinamit Tesalónica, xinruya' can xa rmal
ja congana nel ruc'u'x trij ja quicotemal xin rwach'ulew. Ja Crescente jari'
xintak pa tak tinamit ja c'o pa rcuenta Galacia in xintak ja Tito chakaja' pa
tak tinamit ja c'o pa rcuenta Dalmacia.
11 Ja c'a camic xa ruyon Lucas ja c'o wq'uin. Tac'ama'to ja Marcos,
tawachbilajto tok xcatpeti como arja' utzlaj ajsamajel in ncowini ninruto' tre
ja samaj.
12 Ja Tíquico chakaja' xintak chipan ja tinamit Efeso.
13 Ja tok xcatpeti nac'amto ja nchaqueta ja nya'on can pa Troas chi rochoch
ja Carpo in nac'amto ja jule' libro chakaja' in ja más rjawaxic chwe nac'amto
chic ja jule' ja tz'ibtal chwach tz'um.
14 Ja rAlejandro ja ch'ayol ch'ich' arja' congana itzel xuban chwe, ja kajaw
Dios arja' xtiyo' rjil rc'axel tre
15 in atat tabana' cuenta awi' chwach como arja' congana rc'ulel ja utzlaj
tijonem nkaya'.
16 Ja tok xinsiq'uixi nabey mul chiquewach ja k'etol tak tzij ni majun to'o
wxin, xebe canojelal, xinqueya' can. Pro matinwajo' chi Dios xtuya' ta rc'axel
chique.
17 Pro ja kajaw Jesucristo arja' to'o wxin in xuya' wachok'ak' in rmalari'
xincowini xinq'uis nojel ja samaj ja xuban recomendar chwe chi rbixic ja
utzlaj tzij ja rc'amonto. Queri' xuban chwe utzc'a chi canojel ja winak ja ma
e aj Israel ta nquic'axaj ja utzlaj tzij. Queri' xinban, ja kajaw Jesucristo arja'
to'o wxin chipan ja nimlaj rc'ayewal.
18 In bien wotak chi nij arja' wi' ninto'owi pa quek'a' xa nak ta xquetzelan
wxin. Bien wotak chi nij arja' wi' nbano cuenta wxin utzc'a chi nineq'ueje'
na chipan ja rgobierno ja xin chila' chicaj. Kas ta xtiya' ruk'ij camic, chwak
in chijutij. Amén.

* * * * * * * * * *

19 Taya'a' rutzil quewach ja Prisca in Aquila in taya'a' rutzil quewach
chakaja' canojel ja rec'o pa rochoch ja Onesíforo.
20 Ja Erasto arja' q'ueje' can chipan ja tinamit Corinto. Ja c'a Trófimo arja'
yawa' in xinya' can chipan ja tinamit Mileto.

21 Tatijla'to ak'ij chi natpeti chanim ja tok maja'n tumaj rtiempo tew.
Ja Eubulo, Pudente, Lino in Claudia in canojel ja kach'alal wawe' eje'e'
nquetakel rutzil awach.
22 Kas ta xtiq'ueje'e pan awanma ja kajaw Jesucristo. Kas ta xtiq'ueje'e ja
rutzil xin Dios awq'uin. Amén.

TITO

1 Anin in Pablo ntz'ibajel chawe ja carta ri' Tito. Anin in ajsamajel rxin
ja Dios in chakaja' in apóstol rxin ja Jesucristo. Arja' xinrutak cuq'uin ja
recha'on rmal ja Dios chi quito'ic utzc'a chi nyuke' más quec'u'x ruq'uin
utzc'a chakaja' chi ncotakij ja utzlaj tijonem xin Jesucristo ja natruc'aj chipan
jun utzlaj c'aslemal ja cani' nrajo' ja Dios.
2 In tri' c'a ncotakij wi' más chi c'o jun utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij in
nequicoti chi raybexic. Jari' ja utzlaj c'aslemal ja Dios ojer rtzujunto. Maja'n
titz'ucari ja rwach'ulew tok rtzujun in ni nuya' wi' como ja Dios arja' ma
tz'akol tzij ta.
3 Ja Dios tok xurwila' ja k'ij ja rchominto xutakto rbixic ja rtzobal. Arja'
To'onel kaxin, arja' biyon chwe chi anin nya' rbixic ja rtzobal jari' ja rsamaj
xuban recomendar chwe chi nban.
4 Ja c'a ratat Tito xa junan yukul wi' kac'u'x awq'uin ruq'uin ja Jesucristo, at
nc'ajol chwach ja Dios. Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal
xin Dios ja tari' xtacochij más tre ja katata' Dios in tre ja Jesucristo ja To'onel
kaxin. Eje'e' ta xtiquipokonaj awach.

* * * * * * * * * *

5 Anin xatnuya' can pa Creta utzc'a chi nachomij ja ma chomtajnak ta tre
ja samaj xin Dios ja majtajnak. In xinbij can chawe chi nojel tinamit ja rec'o
wi' ja kach'alal chi ne'aban nombrar anciano chiquicojol ja nebano cuenta
quixin.
6 Pro ja rjawaxic ja rc'aslemal jun anciano quewari', ni majun nak ta
nchapbexi in ma e ca'i' ta ja rxjayil. In ja ralc'wal chakaja' rjawaxic chi
quiniman ja Jesucristo in e nimanela', maxta nbix chique chi e itzel tak
winak.
7 Ja nebano cuenta ja kach'alal eje'e' e ajsamajela' rxin ja Dios. Rmalari' tok
rjawaxic chique chi utz ja quic'aslemal. Maxta ma tuya' ta pa cuenta ja nbix
tre. Maxta ma c'ayew ta npi ryewal in ma tik'abar ta in ma banol ch'a'oj ta.
In chakaja' maxta congana tel ruc'u'x trij ja pwok in utz rch'aquic tibana'.
8 Ja rjawaxic tre chi nuban, nuya' quiposada ja ne'ekaj ruq'uin ja c'o
rjawaxic chique. In ni nrajo' wi' ja rutzil, nuch'ob chi utz ja nuban, ni utz
wi' ja nuban, Dios c'ayon rxin in nucoch' chi matuban ja ritzelal.
9 In rjawaxic chi nnimaj chijutij ja tijonem ja kaya' chique ja kach'alal como
ja kabij chique ni katzij wi'. Ja wi queri' nuban ncowini nyukba' quec'u'x ja
winak tre ja utzlaj tijonem in ncowini neruch'ec ja nech'a'o rxin.
10 Como e q'uiy ja ma e nimanela' ta. In ec'oli chiquicojol ja nebini chi
ni rjawaxic wi' chique ja kach'alal chi nquinimaj ja costumbre quixin ja raj
Israel. Eje'e' nquibij jule' tzij ja mta noc wi' in nequeban engañar ja winak.
11 Jari' winak que'ak'ila' como eje'e' ni pa tak familia nequeyoj ja winak pa
tak cochoch, xa itzel tak tijonem nquec'ut chiquewach. Jari' nquich'ecbej ja
quipwok pro ma utz ta rch'aquic nqueban.
12 C'o jun achi ojer aj Creta arja' rtz'iban can nak quibanic ja winak ja rach
tak aj Creta. Quewa' rtz'iban can ri': —Ja wach tak aj Creta eje'e' nij e tz'akol
tak tzij wi', xa e junan cuq'uin ja ritzel tak chicop ja netijoni, xa e muna' in xa
e sak'ori', ne'e.
13 In ni katzij wi' ja xbij. Ja c'a nwajo' chawe, tach'a'a' chique in cowlaj tak
tzij que'achapbej utzc'a chi nyuke' quec'u'x ruq'uin ja utzlaj tijonem ja rc'an
ja rtzobal Dios.

14 In queri' nqueban, ma tiqueya' ta caso tre ja jule' tzij ja mta noc wi' ja
nbix chique cumal ja raj Israel nixtac'a nqueya' ta caso tre ja nbix chique
cumal ja winak ja xa itzel nquetz'at ja utzlaj tijonem xin Jesucristo.
15 Ja winak ja ch'ajch'oj canma eje'e' ni necowin wi' nquetz'at ja rutzil. Ja
winak ja xa tz'il canma in matiquinimaj ja Dios eje'e' nojel itzel nquetz'at.
Eje'e' ri' xa itzel quina'oj in matiti'on chique ja ritzelal nqueban.
16 Nquibij chi cotak rwach ja Dios pro ni k'alaj wi' chi ma katzij ta como
xa itzelal ja nqueban. Xa itzel netz'ati, ma e nimanela' ta in maquecowini
nquec'ut ja rutzil chiquewach ja winak.

2

1 Pro ja nwajo' chawe, ni ne'atijoj wi' ja kach'alal tre ja utzlaj tijonem.
2 Ja ta'i', ja rjawaxic chi nqueban quewari', bien nquech'ob ja nqueban in
neban respetar cumal ja winak in yukul quec'u'x ruq'uin ja utzlaj tijonem ja
rc'an ja rtzobal Dios in nq'ueje'e ja rajoben ri'il xin Dios pa tak quic'aslemal
in maticapuj quec'u'x nquecoch' nojelal ja npi chiquij.
3 In queri' chique ja nani' chakaja' ja rjawaxic nqueban quewari', nqueban
cuenta ja quic'aslemal ja cani' nrajo' ja Dios chique chi nqueban, maxta
tiqueban molon tak tzij, ma quek'abar ta, tiquiya'a' jun utzlaj ejemplo
chiquewach ja rixoki' ja ma e rija' ta.
4 Ja wi queri' nqueban jari' necowini nequitijoj ja rixoki'. Ja tijonem
nqueya' chique quewari', lok' nequena' ja quichajilal in tak cal chakaja',
5 bien nquech'ob ja nqueban, mchita jun achi nquech'ob, nquichajij chi
utz ja tak cochoch, nequeto' ja winak ja c'o rjawaxic chique in nequinimaj
ja quichajilal utzc'a chi matiqueya' lugar chique winak chi itzel netzijon tre
ja rtzobal Dios.
6 In que'apaxbaj ja c'ajola' chakaja' utzc'a chi bien nquech'ob ja nqueban.
7 In atat chakaja' rjawaxic chi ni nac'ut wi' jun utzlaj ejemplo chiquewach.
Ja tok ne'atijoj maxta rmal c'oli nawajo' chewi' tok ne'atijoj in ni naya' wi'
ruk'ij ja tijonem ja naya' chique.
8 Utzlaj tijonem ja naya' chique utzc'a chi ni majun nak ta nch'a'owi. Ja wi
queri' naban ja winak ja ncajo' nquech'a' xa q'uixbal nquena' xtiquech'a' ta
in ni majun nak ta xtiquibij chewe.
9 In que'apaxbaj chakaja' ja rec'o quipatrón chi nequinimaj utzc'a chi utz
netz'ati in utz ntz'ati ja quisamaj chakaja' in ma quequic'ulba' ta ja quipatrón
10 in chakaja' ma quequilak'aj ta. Utz tiquibana' tre nojelal utzc'a ja
quipatrón c'o quiconfianza cuq'uin. Ja wi queri' nqueban cumal eje'e'
canojel ja winak utz nquetz'at ja rtzobal Dios, arja' To'onel kaxin.
11 Ja c'a Dios arja' rc'utun ja rutzil chikawach jari' rc'amonto totajem chake
kanojel ja rok winak.
12 Ja rutzil xin Dios quewa' nuc'ut chikawach ri', chi nkaya' can nojelal ja
matirajo' ja Dios in nojelal ja quicotemal xin rwach'ulew in bien nkach'ob ja
nkaban in nkaban ja rutzil ja cani' nrajo' ja Dios chake chi nkaban.
13 In chakaja' ja rutzil xin Dios nuc'ut chikawach chi npi chi na jutij ja
Jesucristo, arja' nimlaj Dios kaxin, arja' To'onel kaxin. In kotak chic chi ja
tok xtipeti congana nim chic ruk'ij tri' in camic nokquicoti chi raybexic.
14 Kumal ajoj tok xujach ri' pa quek'a' ja winak chi camsaxi, xokruto'
chipan ja kil kamac utzc'a chi arja' nch'ach'ojirsaj ja kac'aslemal. Queri'
xuban utzc'a chi nokoc tinamit rxin utzc'a chi nel kac'u'x trij ja banoj utzil.
15 Nojel c'awa' ja xintz'ibaj ri' que'atijoj ja winak tre. Ja tok ncapuj quec'u'x
tayukba' quec'u'x. Ja c'a wi ec'oli ja ma utz ta nqueban que'ach'olij. Ma taxbej

ta awi' naban queri' como ja Dios arja' yoyon chawe chi ne'aban cuenta. In maxta taya' awi' chique ja netzelan awxin.

3

1 Tanataj chique ja kach'alal chi rjawaxic chi nqueban respetar ja gobierno
in nequinimaj ja k'etol tak tzij. Xa nak ta ja rutzil ja nbix chique cumal
tiquibana' pro nojel quec'u'x.
2 Maxta tiquibij itzel tak tzij chique winak, ma tiqueban ta ch'a'oj, que-
quibana' respetar canojel ja winak in tiquic'utu' ja cutzil chiquewach.
3 Como ajoj chakaja' nabey ma ch'obtajnak ta kumal ja rutzil xin Dios, ma
xkanimaj ta ja Dios, oktzaknak chipan ja ritzelal. Chaka nojel ta kayarij
okrchapon, ok cani' preso rmal. Ojer xa xekatzelaj ja winak, congana quiakir
kanma chiquij, xa ok itzel tak winak in xa itzel katz'at ki'.
4 Pro ja Dios ja To'onel kaxin arja' xuc'ut ja rutzil chikawach, xokrajo'
kanojel ja rok winak.
5 In tok xuban queri' tokoc'ari' xokruto' kanojelal pro ma rmal ta chi
c'oli kach'ecbej tok xuban queri' chake, xa rmal xpokonaj kawach. Ja tok
xokch'ach'ojirsaxi rmal ja xokalax chic jutij tokori' xoktotaji in rmal ja
rEspíritu Santo kawil ja c'ac'a c'aslemal.
6 Dios xuya' tre ja Jesucristo ja To'onel kaxin chi arja' xutakto ja rEspíritu
Santo kuq'uin in ni matiq'uis wi' ja rchok'ak'.
7 In rmalari' tok utz chic noktz'at rmal ja Dios como arja' xsipaj ja rutzil
chake in c'o jun herencia nyataj na chake. Jari' herencia ja c'ac'a c'aslemal ja
mta q'uisic trij in jari' kotak chi nyataj na chake in nokquicoti chi raybexic.
8 Jawa' ja xintz'ibaj ri' ni katzij wi' in congana rjawaxic tre ja quic'aslemal
ja winak. Rmalc'ari' ja ngana anin ni ta nabij wi' chique utzc'a chi ja kach'alal
ni nquicanoj wi' ja rutzil.
9 Pro ec'oli ja nquibij jule' tzij chique winak ja ni majun rc'amonto cani' tre
jule' ojer tak tzij ja nquibij chique ja kati't kamama' ja xa eje'e' ewinakarsyon.
In tre chakaja' ja costumbre ja rc'an ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja
Moisés. Jari' xa nquechap qui' ja winak rmal. Maxta tacoj awi' cuq'uin como
mta noc wi' ja nquibij.
10 Ja wi c'o jun ja wi xa banol división tach'a'a' tre. Ja wi xach'a' tre nabey
ja wi macatrnimaj tach'a'a' chic jutij tre. Ja wi ni macatrnimaj wi' c'ac'ari'
tabana' tre chaka nq'ueje' chic checojol.
11 Ja nbano queri' ni k'alaj wi' chi il mac ja nuban, xa itzel rna'oj, arja' rotak
chi ma utz ta ja nuban.

* * * * * * * * * *

12 Ja ranin ntakel na ja rArtemas awq'uin owi Tíquico. Ja tok xtekaj awq'uin
xa nak ta xtekaj chique tachomla' c'a awi' chanim natbe Nicópolis. Tri'
nekawila' wi' ki' awq'uin como anin nch'obon chi tri' nineq'ueje' wi' pa
rtiempo tew.
13 In chique ja Zenas ja licenciado in Apolos lok' que'ana'a', taya'a' chique
ja nc'atzin tre ja quiviaje ja xtiquemaj chic utzc'a chi ni majun nak ta xtuban
ta falta chique pa bey.
14 In chique ja kach'alal chakaja' rjawaxic chi ncotakij chi nquec'ut ja cutzil
chiquewach ja winak in nequeto' ja tok c'o rjawaxic chique. Ja wi queri'
nqueban jari' c'oli ne'oc wi'.
15 Canojel ja kach'alal ja rec'o wq'uin nquetakel rutzil awach. Taya'a' c'a
rutzil quewach ja kach'alal ja rec'ol awq'uin. Kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil xin
Dios ewq'uin ewanojelal. Amén.

FILEMÓN

1 Anin in Pablo, inocnak preso pa che' pro rmal ja Jesucristo tok queri'
nbanon. Filemón, anin wachbil ja kach'alal Timoteo nkatz'ibaj awa' carta
ri' in camic ntakel awq'uin. Atat at kachbil chipan ja samaj xin Jesucristo in
congana natkajo'.
2 Ja carta, rxin chakaja' ja chak'laj kach'alal Apia, in rxin chakaja' ja
rArquipo. Ja rArquipo arja' ok soldado rxin ja Jesucristo ruq'uin. Ja carta,
quixin chakaja' ja riglesia ja nquemol qui' pan awochoch.
3 Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake rachbil ja quicotemal xin Dios ja tari'
xtecochij más tre ja katata' Dios in tre ja kajaw Jesucristo.

* * * * * * * * * *

4 Filemón, anin congana nmaltioxij tre ja Dios amwal, ni natnnataj wi' pan
oración.
5 Congana nmaltioxij tre rumac ja rabanon como xurkaj rbixic wq'uin chi
atat congana ne'awajo' ja tinamit xin Dios in ni yukul wi' ac'u'x ruq'uin ja
kajaw Jesucristo.
6 Anin nc'utuj tre ja Dios chi ja yukulbal ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo más chi
na nsamaji, xtik'alajin ta chi utz nojel ja rutzil ja c'o pa tak ewanma in xtiya'
ta ruk'ij ja Jesucristo rmal.
7 Anin nmaltioxij tre ja Dios ja rabanon wach'alal como ajoj congana
nokquicoti rumac ja rajoben ri'il xin Dios ja c'o chawe, congana nxuc'uxu'i ja
kanma amwal. Queri' nbij chawe como xurkaj rbixic kuq'uin chi ja kach'alal
janila nxuc'uxu'i ja canma rumac nojel ja rutzil abanon chique.

* * * * * * * * * *

8-9 Wach'alal Filemón, como atat congana ne'awajo' ja kach'alal chewi' tok
congana nban recomendar chawe, ja tok xtekaji ja rOnésimo awq'uin kas ta
qui'il rc'ulic xtaban. Jari' ni yatal wi' chawij chi nac'ul. Tzuc'a wixta c'o ngana
nbij chawe chi puersa nac'ul ja queri' matinna' wi' nbij chawe como yatajnak
chwe rmal ja Cristo chi queri' nbij chawe. Pro mta ngana ja xcatnuban ta
mandar. Mejor ja nkaban, rumac ja rajoben ri'il xin Dios ja yatajnak chake
rmal ja Jesucristo chewi' tok congana nban recomendar chawe chi nac'ul ja
rOnésimo. Kas turkaj chawe chi anin in Pablo, in ri'j chic in chakaja' inocnak
preso pa che' rmal ja Jesucristo.
10 Tabana' jun utzil, tac'ulu' paki jutz'it ja rOnésimo. Arja' nc'ajol chwach
ja Dios como wawe' pa che' xoc wi' ralc'wal Dios pro mwal anin tok xuban
queri'.
11 Ja nabey mta rsamaj chawe ja rOnésimo pro ja camic chic c'o chic rsamaj
chawe in chwe anin chakaja'.
12 Camic ntakel chic jutij awq'uin in tac'ulu', tabana' tre cani' anin ja
ninac'ul.
13 Ntakel awq'uin masqui anin congana ta qui'il chwe ja xtiq'ueje' ta más
wq'uin. Congana ngana chi ninruto' wawe' jaru' pa tiempo xquinq'ueje' pa
che' rumac ja utzlaj tzij xin Jesucristo. Ja wixta nq'ueje' na más wq'uin jari'
cani' jun ayuda natakto atat chi nto'ic.
14 Xarwari' mta ngana ja xta puersa nban chawe chi ninato' pro mejor,
nojel ac'u'x nojel awanma naban ja nwajo' chawe chi naban. Rmalc'ari' tok
nbij chawe, mta nak ta nban trewa' wari' ja maquita at conforme.

15 Como ja rOnésimo maxla ma chaka ta queri' ja tok xanmajel jun tiempo
awq'uin, maxla ja rc'amonto chawe chi nmeloj chic jutij awq'uin camic pro
ni chijutij, ma jun tiempo chi ta.
16 Arja' nmeloj awq'uin pro ma cani' chi ta jun moso pro más chi na vale
chwach jun moso como arja' chak'laj kach'alal chic. Arja' jun kach'alal ja
congana nel nuc'u'x trij in pior c'a chawe atat como ja tok xtekaj awq'uin
jari' jun ajsamajel ja nmeloj awq'uin in chakaja' ruq'uin ja Jesucristo yukul
wi' ec'u'x chi ix ca'i'.
17 Ja c'a camic ja wi nana' kaj chi anin in awachbil tac'ulu' c'a ja rOnésimo,
tabana' tre cani' anin ja ninac'ul.
18 Ja wi c'oli ja ma utz ta rbanon can chawe owi c'o ruc'as awq'uin jari'
taya'a' chi nukul anin.
19 Wawe' nya' wi' ja nfirma chi anin ja rin Pablo nintojowi. In atat chakaja'
c'ol ac'as wq'uin como mwal anin tok xawil jun c'ac'a c'aslemal ruq'uin ja
Jesucristo pro ma ja ta nwajo' chawe chi nana' awi' rmal.
20 Queri' rbanic wach'alal, tabana' paki jutz'it ja rutzil ja nintajini nc'utuj
chawe, tac'ulu' paki jutz'it ja rOnésimo. Ja wi nac'ul jari' nxuc'uxu'i ja wanma
amwal pro rumac ja xa jun kabanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo tok nbij
queri' chawe.
21 Ja camic ri' anin nintajini nmajon rtz'ibaxic awa' carta ri' in tok xtekaj
awq'uin wotak chi atat nanimaj ja xinbij chipan, wotak chi más na xtoc'o rwi'
xtaban tre chi rnimaxic.
22 In chakaja' tachomij pon paki jutz'it ja bar xquinwar wi' ja tok xquinekaj
awq'uin como ja wayben anin camic chi nc'axaxi ja roración ja remajon
rbanic pan ncuenta, jari' wayben chi nya' lugar chwe chi ninbe ewq'uin.

* * * * * * * * * *

23 Ja kach'alal Epafras nutakel rutzil ewach, arja' wachbil wawe' pa che'
pro rumac ja xa jun rbanon ruq'uin ja Cristo Jesús tok c'o pa che'.
24 In nquetakel rutzil ewach chakaja' ja kach'alal Marcos, Aristarco, Demas
in Lucas, eje'e' e wach tak ajsamajela'.
25 Kas ta nq'ueje' ewq'uin ja rutzil ja nsipaj ja kajaw Jesucristo chake.
Amén.

HEBREOS

1 Ja rojer ja Dios xerucoj profeta chi eje'e' nek'alasan chiquewach ja kati't
kamama' jani' ja rna'oj. Jari' ma jutij ta xuban pro q'uiylaj mul in q'uiy rwach
xuya' chique ja nquik'alasbej je'e chiquewach jani' ja rna'oj.
2 Pro ja rbanon ja Dios camic chipan awa' q'uisbal tak k'ij rxin ja tiempo ja
rokc'o wi' ri' xucoj ja Ralc'wal chi arja' k'alasan chikawach ajoj jani' ja rna'oj.
Xuya' tre ja Ralc'wal chi mta nak ta ja maquita noc na pa ruk'a' in xucoj ja
Ralc'wal chakaja' chi arja' winakarsani ja caj in rwach'ulew.
3 Cani' tre ja ruch'a' k'ij ruq'uin nkatz'at wi' nak rbanic ja k'ij in queri' c'a
tre ja Ralc'wal Dios chakaja' ruq'uin nkatz'at wi' chi janila nim ruk'ij ja Dios.
Ja Dios in ja Ralc'wal ni junan quina'oj chi e ca'i', ni majun nak ta rjalben ta
ri'. Ja Ralc'wal Dios mta nak ta ja winakarsan je'e ja maquita arja' chapyon
rxin utzc'a chi matichictaji in matiyojtaji, ja c'a nchapbej jari' ja rtzobal como
ja tzij nbij congana poder rc'an. Ja c'a xuban nabey peti, xokurch'ach'ojirsaj
chipan ja kil kamac c'ac'ari' be chila' chicaj, xetz'abe' pa riquik'a' ja nimlaj
katata' Dios.

* * * * * * * * * *

4 Ja Ralc'wal Dios yataj tre chi más chi na nim ruk'ij arja' chiquewach ja
ángel. In chakaja' ja rubi' ya' tre jari' más chi na nim ruk'ij chwach ja quebi'
ja ángel.
5 Ja Dios tzijonnak can tre ja Ralc'wal quewari': —Atat at Walc'wal. Camic
nya'on ac'aslemal, chenak can tre. Pro ni majutij xbij ta walc'wal tre jun
ángel. In chakaja' tzijonnak can chic jutij tre quewari': —Anin in Tatixel rxin,
arja' Walc'wal, chenak can tre. Pro ni majutij xbij ta queri' tre jun ángel.
6 Ja c'a Ralc'wal ja congana nim ruk'ij tok xutakto wawe' chwach'ulew
quewa' xbij ri': —Canojelal ja ángel rxin Dios tiquiya'a' ruk'ij, ne'e.
7 Ja chique ja ángel quewa' tz'ibtal can chique ri': —Ja ángel, Dios nuban
chique e cani' rmoso, e cani' xcomel, e cani' rxak k'ak', ne'e.
8 Pro ja Ralc'walaxel quewa' tz'ibtal can tre ri': —Atat at Dios, atat at Rey in
ja gobierno awxin atat jari' ni mta wi' q'uisic trij. Utz cuc'axic naban ja rec'o
pan ak'a'.
9 Nel ac'u'x trij ja rutzil pro ja ritzelal itzel natz'at. Rmalc'ari' tok atncha'on
chi atocnak Rey, anin ja rin Dios awxin. Más chi na qui'il ja tok xatnucha' atat
chwach ja tok xenucha' jule' chic awach tak rey. Queri' tz'ibtal can tre.
10 C'o chi na jun tz'ibtal can tre chakaja' quewa' nbij ri': —Wajaw, atat
xatticowi ja rwach'ulew, ruq'uin ak'a' xawinakarsbej ja caj.
11 Ja caj in rwach'ulew xa c'o q'uisic trij pro ja ratat nij at c'o wi', ni mta wi'
q'uisic chawij. Ja caj in rwach'ulew xa c'o yojtajic trij cani' nuban jun tziak
xa ntzabukari.
12 Ja xtaban tre queri' cani' nban tre jun tzabuklaj chaqueta mchita noc
wi', nq'uextaji chijutij. Pro ja ratat ma at queri' ta, mta q'uextajic chawij,
macatraji'xi.
13 Ja Dios quewa' xbij tre ja Ralc'wal ri': —Cattz'abe'e wawe' pa wiquik'a',
congana nim ak'ij. Wawe' natq'ueje' wi' in nenucoj na ja rac'ulel xe' awakan,
ne'e. Pro ni majutij xbij ta queri' tre jun ángel.
14 Ja quibanic ja ángel eje'e' xa e moso, e espíritu, ja Dios nerutak chi
quichajixic ja winak ja nyataj na chique chi nquewil ja totajem xin Dios.

2

1 Janila nim ruk'ij ja Ralc'wal Dios rmalc'ari' congana rjawaxic chi más
na nkaya' kaxquin tre ja utzlaj tzij ja rc'amonto chake, maquita nkaya' can
jutz'it.
2 Ja rojer ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés ángel ec'amyonto. Jari'
ley ni natruchap wi' ja wi xaban awil, wi ma xatniman ta, nak ja rawil xaban
xa nijawari' natrchapbej.
3 In queri' chake ajoj camic chakaja', ja lok'laj totajem xin Dios ja rc'amonto
ja Ralc'wal ja wi nkaban tre ni ma vale ta chikawach jari' majun nkatobej ki'.
Jari' totajem ya' rbixic nabey rmal ja kajaw Jesucristo in bix chic ajoj chake
cumal ja xec'axan rxin, quech'ob chikawach chi jun totajem ja ni katzij wi'
chi totajem.
4 Ja katata' Dios c'oli xuban chakaja' ja xc'utbej chi ni katzij wi' ja totajem
ja queya' rbixic chake cani' tre milagro q'uiy rwach ja xuban. In cani' tre
chakaja' ja samaj ja xecowini queban ja kach'alal ja yataj chique rmal ja
rEspíritu Santo. Jari' Dios chomini nak chi samajil yataj chique chiquijujunal.
5 Como ja Dios arja' ma pa quek'a' ta ángel rcojon wi' ja c'ac'a rwach'ulew
ja penak ja kamajon rnataxic ewq'uin camic.
6 Cani' rbin can jun achi chipan ja rtzobal Dios quewa' rbin can tre ja Dios
ri': —Ajoj ja rok winak xok way xok ya'. ¿Nak tre tok nokanataj? ¿Nak tre tok
nokachajij?
7 Pro xaban taka'an chake chi xajalal maquekak'i' ja ángel. Xaya' taka'an
chake chi congana nimak kak'ij. Xaya' taka'an chake chi xokpe'e trij nojel ja
rawinakarsan je'e.
8 Xacoj taka'an pa kak'a' nojelal. Queri' rbin can. Como ja Dios nojelal xucoj
pa kak'a' ja rok winak tibij c'a tzij ari' chi majun ja maquita xucoj pa kak'a'.
Pro ja nkatz'at camic maja'n toqui pa kak'a' nojelal.
9 Pro ja Jesús jari' nkatz'at chi arja' takto wawe' chwach'ulew, xoc kach
winak in ban tre chi ma kas ta nim chic ruk'ij chiquewach ja ángel. Pro
ja camic ya'on chic tre rmal ja Dios chi janila nim chic ruk'ij como xurtija'
kaj ja rpokonal, camsaxi. Queri' ban tre utzc'a chi xurcam kaj pa kacuenta
chikajujunal. Rmal ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake chewi' tok cam pa
kacuenta.
10 Ja Dios majun nak ta ja maquita arja' winakarsyon, majun nak ta ja
maquita rxin. Ok q'uiy ja rya'on chake chi xokoc ralc'wal, rya'on chake chi
nokekaj na ruq'uin pa gloria chila' chicaj. Ja Jesucristo arja' nc'amo kabey,
nokruc'aj chipan ja totajem xin Dios. Ja c'a Dios ni utz wi' ja xuban, xutakto ja
Jesucristo wawe' chi nurna'a' kaj jani' ja tijoj rpokonal. Ja c'a rpokonal xutij
jari' xchombej ri' chi ncowini nuc'amel kabey in rmalari' xoqui jun To'onel,
pro jun To'onel ja ni majun ja maquita tz'akat tre.
11 Ja Jesús nerch'ach'ojirsaj ja winak chipan ja quil quemac. Ja c'a
nech'ach'ojirsaxi eje'e' xa junan quitata' ruq'uin, eje'e' e ralc'wal Dios
chakaja'. Rmalc'ari' ja Jesús ma junwi' ta nuna' nbij chake chi ok rch'alal.
12 Cani' tz'ibtal chipan ja rtzobal Dios ja Ralc'walaxel quewa' xbij tre
ja Tatixel ri': —Anin nya' na abixic chique ja wach'alal, nbixaj na abi'
chiquicojol ja nquemol qui' chi anataxic. Queri' nbij.
13 In jun chic xbij quewari': —Anin ni nyuke' wi' nuc'u'x ruq'uin ja Dios.
In jun chic xbij quewari': —Wawe' inc'o wi', inc'o cuq'uin ja ralc'walaxela' ja
reya'on chwe rmal ja Dios, ne'e.
14 Como ja rok alc'walaxela' xa junan rwach ja kaquiq'uel, xa junan rwach
ja kach'acul in queri' c'a tre ja Jesús chakaja' arja' xoc kach winak, k'ax chipan
ja camíc jari' xkasbej ja diablo ja yo'l camíc.

15 Canojel ja nquixbej qui' chwach ja camíc ja Jesús nto'o quixin, nerlasaj
pa ruk'a' ja xbeben ri'il.
16 Ma ángel ta ja neruto', ajoj ja rok winak ja nokruto' ja rok riy rumam can
ja rAbraham.
17 Rmalc'ari' tok rjawaxic chi arja' xoc kach winak, ni junan kabanic
ruq'uin ja rok rch'alal. Chewi' c'a tok ncowini nokrucoj chwach ja Dios.
Chewi' tok xoc jun lok'laj sacerdote, ncowini npokonaj kawach in ni nuban
wi' cumplir ja samaj xin Dios. Queri' xuban utzc'a chi cowini xchomij ja kil
kamac chwach ja Dios.
18 Como arja' bien xuna' jani' ja rpokonal in c'ambajax chipan ja prueba
chewi' tok ncowini nokruto' ajoj chakaja' kanojelal ja nokc'ambajax chipan
ja prueba.

3

1 Rmalc'ari' tok nbij chewe wach'alal, tech'obo' jutz'it ja Cristo Jesús, bien
tech'obo' wach'alal ja rix tinamit xin Dios, ja rixcha'on rmal ja Dios chi
nixeq'ueje' na ruq'uin chila' chicaj. Ja c'a Jesús arja' takto, xuc'amto ja
tijonem ja kaniman in camic arja' ocnak jun lok'laj sacerdote ja pa'l trij jawa'
tijonem ri'.
2 Ni xuban wi' cumplir ja samaj ja yataj tre rmal ja Dios chi nuban cani' tre
ja Moisés ojer chakaja' xuban cumplir ja samaj ja yataj tre tokori' tok xeruc'aj
ja tinamit xin Dios.
3 Pro yatal tre ja Jesús chi más chi na nya̱' ruk'ij chwach ja Moisés cani' tre
jun banol jay arja' más na nim ruk'ij chwach ja jay ja nuban.
4 Nojel ja jay ni c'o wi' nak banyon rxin chijujunal pro ja Dios arja' majun
nak ta ja maquita arja' winakarsyon.
5 Ja Moisés ni katzij wi' chi arja' xuban cumplir ja samaj xin Dios, arja'
xuc'an quixin ja tinamit xin Dios. Arja' moso rxin Dios, ja c'a samaj xubanto
jari' jun testimonio canaj can, c'o je'e xuc'utto ja maja'n tik'alajini tri'.
6 Ja c'a Cristo chakaja' xuban cumplir ja samaj xin Dios, arja' c'ayon ja
tinamit xin Dios pro ma moso ta, arja' Alc'walaxel. In ajoj ok tinamit xin Dios
ja wi cow xkope'i, ja wi ni ma xtikaya' can ta wi' ja yukulbal kac'u'x ruq'uin,
ja wi ni xkoquicot wi' chi raybexic ja Jesús.

* * * * * * * * * *

7 Rmalc'ari' nbij chewe, kaya'a' jutz'it kaxquin tre ja nbix chipan ja rtzobal
Dios rmal ja Espíritu Santo quewari': —Ja wi camic ntzijoni ja Dios ewq'uin
tenimaj c'a chanim,
8-9 maxta ticowir ec'u'x ewanma chi rc'axaxic cani' queban ja rewati't
emama' ojer tok queyic ja wayewal. Como queri' queban chwe tokori' tok
xeq'ueje' chipan ja lugar chakijlaj ulew. Q'uiy rwach ja ritzelal queban,
xinquic'ambajaj ja wi katzij chi nenuban castigar. Queri' queban chwe
masqui quetz'at ruq'uin quewach ja nimak tak milagro xinban pa quicuenta
tre ja ca'winak juna' xeq'ueje' tri'.
10 Rmalc'ari' ja tok congana pi wayewal chiquij. Nojel ja nquech'ob kaj pa
tak canma ni ma utz ta wi'. Ja utzlaj bey ja nc'utun chiquewach jari' ni ma
cotakin ta wi', xinche' kaj.
11 Rmalc'ari' ja tok congana yictaj wayewal chiquij: —Katzij nbij chi eje'e'
matinya' lugar chique chi xque'oc ta chipan ja xula'nbal lugar ja nchomin,
xinche' kaj. Queri' tz'ibtal can.
12 Ja c'a rixix wach'alal tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta ec'oli chewe ja xa
itzel ja canma in matiyuke' chic quec'u'x ruq'uin ja c'aslic Dios in nqueya'
can.

13 Ja kas rubey neban, k'ij k'ij tepaxbaj ewi' chibil tak ewi'. Pro ma teya'
ta tiempo tre, ni tebana' wi', ma c'a chwak ta. Queri' nwajo' chewe chi
neban utzc'a chi maquixban engañar rmal ja il mac utzc'a chi maticowir ewi'
ewanma chipan.
14 Cani' kabanonto ja kas nabey yukul kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo, ja c'a
wi ni cow wi' xkope'i chi ryukbaxic kac'u'x ruq'uin, ja wi ni matikaya' can wi'
jari' ni katzij wi' chi xa jun kabanon ruq'uin.
15 Turkaj chake ja tz'ibtal can, quewa' nbij ri': —Ja wi camic ntzijoni ja Dios
ewq'uin tenimaj c'a chanim, maxta ticowir ec'u'x ewanma chi rc'axaxic ja
cani' queban ja rewati't emama' ojer ja tok queyic ja wayewal, ne'e.
16 ¿Nak c'a chi winakil ari' ja xec'axani tok tzijoni ja Dios cuq'uin pro xa
queyic ja ryewal? Ja xebanowi eje'e' ri' canojel ja winak ja xetotajto pa
quek'a' ja raj Egipto ojer ja xe'uc'ax rmal ja Moisés.
17 Eje'e' ri' winak ca'winak juna' yictaji ryewal ja Dios chiquij, xekaj chipan
ja il mac chipan ja lugar chakijlaj ulew in tri' xecam wi'.
18 Eje'e' ri' chakaja' ja bix chique rmal ja Dios chi arja' matuya' lugar chique
chi xque'oc ta chipan ja xula'nbal lugar ja rchomin, eje'e' ni ma xeniman ta
wi'.
19 Ni k'alaj wi' chi rmal ja ma xyuke' chi ta quec'u'x ruq'uin ja Dios chewi'
tok ma xe'oc ta chipan ja xula'nbal lugar.

4

1 In queri' c'a chake ajoj camic, ja Dios c'a rchapon na rtzujuxic chake ja
xula'nbal lugar ja rchomin. Kabana' c'a jutz'it cuenta ki', maxta c'o jun chewe
xtel can maquita xtoc chipan ari' lugar.
2 Cani' ban chique ri' winak ojer ya' rbixic jun utzlaj tzij xin Dios chique in
queri' c'a chake ajoj camic chakaja' c'o jun utzlaj tzij xin Dios kac'axan. Pro
eje'e' chaka quic'axaj, ni majun nak ta quiwasaj ta tre, ma xyuke' ta quec'u'x
ruq'uin ja utzlaj tzij quic'axaj chewi' tok queri' queban.
3 Pro ja rajoj ja yukul kac'u'x ruq'uin nokoc c'ari' chipan ja xula'nbal lugar.
Como ja ni ma xeniman ta wi' quewa' xbij ja Dios chique ri': —Ja tok yictaj
wayewal chiquij: —Katzij nbij chi eje'e' matinya' lugar chique chi xque'oc
ta chipan ja xula'nbal lugar ja nchomin, xinche' kaj. Queri' xbij ja Dios. Ja
c'a xula'nbal lugar c'o chic tri', jari' ni c'oto wi' ja tok Dios xuq'uis ja rsamaj
tokori' tok xuq'uis rwinakarsaxic ja rwach'ulew.
4 Cani' nbij ja rtzobal Dios tre ja rwukuk k'ij quewari': —Ja Dios xuq'uis ja
rsamaj, ja c'a chi wuku' k'ij xula'ni, ne'e.
5 Pro cani' katz'aton chic ewq'uin, ja ni ma xeniman ta wi' quewa' xbij
ja Dios chique ri': —Eje'e' matinya' lugar chique chi xque'oc ta chipan ja
xula'nbal lugar ja nchomin, ne'e.
6 Bien k'alaj chi ec'oli ja nyataj na chique chi ne'oc chipan ja xula'nbal
lugar ja chomin rmal ja Dios. Pro ja xec'axani ja utzlaj tzij nabey eje'e' ma
xquinimaj ta ja Dios chewi' tok ma xe'oc ta chipan ja xula'nbal lugar.
7 Rmalc'ari' tok be tiempo tre, ja Dios xtzujuj chic ja xula'nbal lugar chique
ja winak ja pa rtiempo David cani' katz'aton chic ewq'uin quewari': —Ja
wi camic ntzijoni ja Dios ewq'uin tenimaj c'a chanim, maxta ticowir ec'u'x
ewanma chi rc'axaxic, ne'e.
8 Ja Josué ojer xeruc'aj ja tinamit xin Dios chipan ja utzlaj ulew ja tzujun
chique rmal ja Dios. Pro ma ja tari' ulew ja xula'nbal lugar ja noktzijon tre
ewq'uin camic ri'. Wixta jari' mta c'a noc wari' ja Dios ntzijon chic tre jun
chic tiempo ja ntzujuj wi' ja xula'nbal lugar.
9 Tri' c'a nkatz'at wi' chi c'a c'o na jun xula'nem xin Dios kaxin ja rok tinamit
rxin ja Dios.

10 Cani' tre ja Dios tok xuq'uis ja rsamaj arja' xula'ni in queri' c'a chique
chakaja' ja xque'oc chipan ja xula'nbal lugar, eje'e' mchita samaj nqueban,
ne'exula'n na ruq'uin ja Dios.
11 Katija' c'a kak'ij, xko'oc ta jutz'it chipan ari' ja xula'nbal lugar. Maxta
c'o jun chake tibano queri' ja cani' queban ja jule' chic winak, eje'e' ma
xquinimaj ta ja Dios in rmalari' tok ma xe'oc ta chipan ja xula'nbal lugar ja
chomin rmal.
12 Ja c'a rtzobal Dios jari' ma camnak ta rwach pro c'o rchok'ak', nuban ja
rsamaj. Ni ma c'ayew ta nekaji c'a chipan ja rawanma chwach jun espada
ja congana is rutza'm in ca'i' rwarey. Ni majun ja maquita ncowini noc
wi' chawe, wi pan apensar, wi pan awanma, wi pan abakil, nojel noc wi'.
Nerk'alasajto nak ja nana' kaj in nak ja nach'ob kaj pan awanma.
13 Ja Dios ni majun nak ta ja rawatal ta chwach, nojel nca'y wi', ni majun ja
maquita nutz'at, chwach c'a nekajacha' na wi' cuenta.

* * * * * * * * * *

14 Wach'alal, ja Jesús ja Ralc'wal Dios como arja' ocnak jun lok'laj sacerdote
kaxin ja ncojo kaxin chwach ja Dios in como arja' chijutij ekajnak tri' ja bar
c'o wi' ja Dios rmalc'ari' nbij jutz'it rubi' chewe, cow kope'i jutz'it, maxta
tikaya' can ja utzlaj tzij ja kaniman.
15 Ja lok'laj sacerdote kaxin arja' bien rotak chi xok way xok ya', rotak
npokonaj kawach como arja' bien xuna' jani' ja natc'ambajax chipan ja
prueba. Nojel ja prueba ja rokk'axnak ajoj chipan ni majun ja maquita
k'axnak arja' chipan chakaja' xarwari' ni majun ril rumac.
16 Como rotak npokonaj kawach maxta c'a tikana' ki' ja tok nkaban oración
tok nokekaj chwach ja rtz'ulibal ja nimlaj Rey ja bar nkacochij wi' ja rutzil
xin Dios. Yukul ta kac'u'x ruq'uin tok nkaban ja roración. Ja c'a wi yukul
kac'ux ruq'uin jari' nucuy ja kil kamac in tok c'o rjawaxic chake nsipaj na ja
rutzil chake chi kato'ic.

5

1 Ja lok'laj tak sacerdote quewa' quisamaj ri' chiquijujunal, necha'i
chiquicojol ja winak utzc'a chi nequecoj ja winak chwach ja Dios. Nquitzujuj
chwach ja Dios ja rofrenda je'e ja nya' cumal ja winak in chakaja' nequitzujuj
chwach ja Dios ja chicop ja necamsaxi rmal ja quil quemac ja winak.
2 Eje'e' como bien nquena' kaj chi xe way xe ya' chewi' tok bien cotak
nquipokonaj quewach ja cach tak winak cani' chique ja ma cotak ta chi
itzelal ja nqueban in chique ja chaka jalal tok nekaj chipan ja il mac.
3 Cani' nqueban, c'oli ja sacrificio ja nquitzujuj chwach ja Dios rmal ja quil
quemac ja cach tak winak in queri' chique eje'e' chakaja' c'oli ja sacrificio
quixin eje'e' ja nquitzujuj como bien nquena' kaj chi xe way xe ya'.
4 Queri' rbanic ja samaj nuban jun lok'laj sacerdote, congana nim ruk'ij,
mta moda ja chaka ta xtamin awi' chipan, Dios na ncha'o awxin cani' xuban
tre ja Aarón ojer.
5 In queri' xuban ja Jesucristo chakaja', arja' ma xuya' kaj ta ruk'ij ruyon,
ma xumin ta ri' chipan ja lok'laj sacerdote'il pro cha'i rmal ja Tatixel cani'
tz'ibtal can quewari': —Atat at Walc'wal, camic nya'on ac'aslemal, ne'e.
6 In jun chic nbij ja rtzobal Dios quewari': —Atat at sacerdote pro chijutij
atocnak sacerdote. Ja rasacerdote'il atat jari' ni mta wi' q'uisic trij, xa
junan ruq'uin ja rsacerdote'il ja Melquisedec. Queri' xbij ja Tatixel tre ja
Ralc'walaxel.
7 Ja tok c'oli ja Jesús wawe' chwach'ulew arja' xuban ja roración, congana
xc'utuj ja rto'ic tre ja Dios como bien rotak chi ncowini ja Dios nuto' chipan

ja camíc. Majtaj rmal ja nimak tak bis ja c'o pa ranma, xurak na ruchi', xok'
na rmal. C'axaxi ja roración como arja' congana nuban respetar ja Dios.
8 Masqui Ralc'wal Dios pro xutij na ja rpokonal, chipan c'a ja rpokonal
rotakij wi' jani' ja nanimaj ja Dios tok natc'ambajax chipan ja prueba.
9 Xoc jun To'onel, pro jun To'onel ja ni majun ja maquita tz'akat tre, yataj
tre chi ruq'uin arja' nwinakarto wi' ja totajem xin Dios. Jari' totajem ni mta
wi' q'uisic trij in nyataj chique canojel ja winak ja neniman rxin.
10 Yataj tre rmal ja Dios chi xoqui como lok'laj sacerdote in bix tre chi xa
junan ja rsacerdote'il arja' ruq'uin ja rsacerdote'il ja Melquisedec.

* * * * * * * * * *

11 Jari' jun sacerdote'il congana q'uiy rc'amonto chewe in nwajo' nch'ob
chewach nak rbanic pro c'ayew chi nch'ob chewach como kas maril
nch'obtaj emwal.
12 Ja rixix ojer chic eniman ja Jesucristo, ja kas yatal chewij, ixix ta nari'
nixtijon chic quixin jule' chic winak camic. Ja taka'an newajo' ntz'at anin c'a
taka'an newajo' na jun ja nch'obo chewach ja rtzobal Dios ja cani' tijonem
nya' chique ja tak ac'ala' ja ma c'ayew ta chique. Ja ntz'at anin ni ix junan
cuq'uin ja tak yaqui'a' ja c'a tz'um na nquetij ja maja'n tiyataj chique chi
nquemaj wa'im.
13 Ja wi chaka benak chi tz'um natij jari' c'a at ti yaqui' na in ma awotak ta
chi utz nak rbanic ja rutzil ja nc'ut chawach rmal ja rtzobal Dios.
14 Pro ja rija' cani' chique achi'i' in ixoki' eje'e' xa nak chi ta nqueti', c'oli
cotakin chic tre ja quic'aslemal in ch'obtajnak chic cumal nak ja rutzil in nak
ja ritzelal.

6

1 Koq'uiy c'a wach'alal. Ja tok kas kanimajto ja utzlaj tijonem nabey
ch'ob chikawach je'e nak rbanic ja Jesucristo. Jari' tijonem ya' chake cani'
rsimiento'il jun jay ticon chic. Pro ma chaka ta ja' tikaq'uis tikac'am rtiquic
wach'alal, jo' koq'uiy más, ma koq'ueje' ta chi queri'. Quewa' ja rsimiento'il,
quewa' ja nabey tijonem ja ticon chic ri', jun, ja naq'uex ana'oj, naya' can
nojel ja raniman ja ni majun rc'amonto in nyuke' chic ac'u'x ruq'uin ja Dios.
2 In jun chic, ja nch'ob chawach nak rbanic ja bautismo je'e in chakaja' ja
naya' ak'a' pa quewi' ja kach'alal. In jun chic, nak rbanic ja tok natc'astaj
chipan ja camíc in chakaja' tre ja nimlaj juicio ja mta q'uisic trij.
3 Maxta chaka rsimiento'il tikatic wach'alal, jo' koq'uiy más. Anin wotak
chi queri' xtikaban, Dios ta c'a xtito'o kaxin chi rbanic.
4 Ja c'a winak ja nqueya' can ja Jesucristo mta moda xtiyataj chi ta chique
chi xtiqueq'uex chi ta jutij ja quina'oj. Ja nabey k'alasax chiquewach
jani' ja katata' Dios chi ja rbanic cani' jun nimlaj luz nsakirsaj ja quebey
chiquewach. Quena' chakaja' jani' rqui'il ja rutzil ja quicochij tre ja Dios.
Chakaja' yataj chique chi q'ueje'e ja rEspíritu Santo pa tak canma.
5 Bien quena' jani' rqui'il ja rtzobal Dios chi congana utzil rc'amonto in
quena' chakaja' jani' ja nimlaj poder rc'an ja tiempo ja penak chikawach ja
rc'amonto ja Cristo.
6 Ja c'a wi nqueya' can jari' kas k'alawachili nquemaj chic jutij ripic ja
Ralc'wal Dios chwach cruz in nqueya' ruq'uix chiquewach ja winak chakaja'
chewi' tok matiyataj chic chique ja xtiquinimaj chi ta jutij.
7 Eje'e' e cani' jule' chenoj ja mta noc wi'. Pro ja chenoj wi nutij jab in wi
nwachij nakun je'e ja utz ntij cumal ja nejosk'in rpan jari' Dios nuya' rutzil
parwi'.

8 Pro ja chenoj ja wi xa q'uix nuya' mta c'a noc wari', ni majun winak c'o ta
rgana ruq'uin in mta rutzil nuya' parwi', ja c'a rayben xa rporoxic pa k'ak'.
Queri' c'a quibanic ja winak ja nqueya' can ja Jesucristo.

* * * * * * * * * *

9 Chak'laj wach'alal, masqui cowlaj tzij ja katz'ibanel chewe ri' pro kotak
chi ma ix junan ta ruq'uin ja chenoj ja mta noc wi'. Ja tok nattotaji rmal
ja Jesucristo c'oli ja rutzil ja nwachini pan awanma, ja c'ari' kayben chewe
camic.
10 Ja c'a Dios mta moda xtuban ta ja ma utz ta xtimestaj ta ja rutzil ja
rebanonto, arja' matimestaj chi congana xetij ek'ij chi quito'ic ja kach'alal
in c'a emajon na quito'ic camic. Como congana newajo' ja Dios chewi' tok
ne'eto'.
11 Ja c'a nwajo' chewe camic chejujunal, tetija' ek'ij chakaja' chi rch'obic
ja tzujun can chake rmal ja Dios ja kayben camic. Tiyuke' ec'u'x chijutij
ruq'uin ja rtzujun can chake. Ni ta quirwari' ebanon ja tok xtipi chic jutij
ja Jesucristo.
12 Maxta quixsak'orini, tetija' más ek'ij. Tec'ama' c'a ja rejemplo quixin ja
winak ja ni yukul wi' quec'u'x ruq'uin ja Dios in ni nquecoch' wi' ja npi je'e
chiquij, eje'e' ri' ja nyataj chique ja tzujun can je'e rmal ja Dios.
13 Ja tok c'oli ntzujuj ja Dios ni nuya' wi' cani' xuban tre ja rAbraham ojer ja
tok c'oli xtzujuj tre c'o jun juramento xuban pro rubi' arja' xucoj ja xbanbej
ja juramento como mchita jun ja más chi ta nim ruk'ij chwach arja' in quewa'
xbij tre ja rAbraham ri':
14 —Pa nubi' anin nbij chawe camic, seguro chi nya' ja wutzil pan awi',
nenuya' na ja rawalc'wal, nebe pa nim, congana nquesep na qui'. Queri' xbij
tre.
15 In queri' xuban ja rAbraham, ni yataj wi' tre nojel ja tzujux tre rmal ja
Dios pro congana xucoch' na rwach chi raybexic.
16 Ja c'a winak tok nqueban jun juramento c'amonnak chique chi nquecoj
rubi' ja Dios ja nquibanbej ja juramento como ja Dios arja' más na nim ruk'ij
in tok c'oli ja nquich'abej qui' pa k'etbaltzij in tok c'o jun juramento nnatax
cumal, eje'e' nqueban respetar in nechomtaj rmal.
17 Ja c'a Dios ma chaka ta xuban ja juramento, rumac chi bien nch'obtaj
kumal ja rch'obon chakij chi ni mta wi' q'uextajic trij, ni nuban wi' cumplir.
Queri' nrajo' chake ja nyataj chake nojel ja rtzujun can.
18 Queri' c'a xuban ja Dios, ca'i' ja xbij can, jun, c'oli ja xtzujuj in jun chic,
c'o jun juramento xuban ja nc'utbej chi ni nuya' wi' ja xtzujuj in ni mta wi'
q'uextajic trij awa' ja ca'i' ri' ja xbij can como ja Dios mta moda xtutz'ak ta jule'
tzij. Queri' xuban pro kumal ajoj ja xokanmaj chwach ja il mac in xekato'o'
ki' ruq'uin. Queri' xuban chi ryukbaxic kac'u'x utzc'a chi nyuke'e ja kac'u'x
chijutij ruq'uin ja rtzujun can chake ja kayben camic.
19 Nojel ari' ja kayben camic bien kotak chi nekawila' na, ni mta wi'
q'uextajic trij. Nojel ari' ja kayben jari' nkajunsaj ruq'uin jun ch'ich' ja
chapbal lancha. Jari' ch'ich' nbe c'a xe' mar, nuchap ja lancha, matuya' chic
lugar tre ja lancha ja bar ta xtic'amarel chi wi'. Ja kayben ajoj camic c'a chila'
chicaj ekajnak wi' ja bar c'o wi' ja Dios, congana chi na nuya' kaseguro.
20 C'a tri' ekajnak wi' ja Jesús nabeyal chikawach, rjakon jun bey
chikawach. Arja' ocnak lok'laj sacerdote pro ni chijutij, ja c'a rsacerdote'il
arja' ni mta wi' q'uisic trij, xa junan ruq'uin ja rsacerdote'il ja Melquisedec.

7

1 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ja Melquisedec arja' rey xin jun
tinamit Salem rubi', chakaja' arja' sacerdote, nuban ja samaj xin Dios ja katzij

chi Dios. Xuban jutij tre ja rAbraham xerc'ulu' pa bey tokori' tok ja rAbraham ec'o jule' rey ercamsan in melojto pa ch'a'oj. Ja c'a rAbraham ban bendecir rmal ja Melquisedec.

2 In chakaja' nojel rwach ja meba'il ja xuch'ecto pa quek'a' ja rey xlasaj na rdiezmo tre in ja diezmo xujach tre ja Melquisedec. Ja Melquisedec c'oli nbij ja rubi', jun rey utzlaj cuc'axic winak nuban, queri' rc'amonto ja rubi'. Arja' rey xin Salem chakaja' c'oli nbij, jun rey yo'l quicotemal, queri' rc'amonto.*

3 Ma ec'o ta ja rtata' rute' ja Melquisedec ja nenatax ta chipan ja rtzobal Dios, ma ec'o ta rati't rmama' nenatax ta chipan chakaja' in mta ja ralaxic nnatax ta in nixtac'a rcamic ta chakaja'. Pro ja rbanic, chijutij ocnak sacerdote in ni mta wi' q'uisic trij ja rsacerdote'il jari' junan cani' tre rbanic ja Ralc'wal Dios.

4 Tech'obo' mpe' chi utz janila nim ruk'ij ja Melquisedec. Más na nim ruk'ij chwach ja kamama' Abraham. Ja c'a rAbraham ojer xuya' ruk'ij ja Melquisedec, xparti'ij ja diezmo rxin ja meba'il ja rch'econto in xujach pa ruk'a' ja Melquisedec.

5 Pro ja nbij ja ley xin Dios, pa quek'a' ja riy rumam ja Leví njach wi' ja diezmo, eje'e' ri' ja ne'oc sacerdote. In queri' queban ja winak, pa quek'a' ja riy rumam ja Leví nquejach wi' ja quidiezmo, queri' queban masqui xa e alaxic cuq'uin como ja rAbraham arja' sepyon quixin canojel.

6 Pro ja Melquisedec arja' ma riy rumam ta ja Leví pro pa ruk'a' jach wi' ja diezmo rmal ja rAbraham. Arja' c'a bano bendecir rxin ja rAbraham. Makana' maquita c'a nim ruk'ij ja rAbraham como tre ja rAbraham tzujun wi' ja rutzil rmal ja Dios.

7 Pro ja nbano bendecir jari' ja más na nim ruk'ij chwach ja nuban bendecir jari' bien kotak kanojelal.

8 Ja c'a riy rumam ja Leví, chique njach wi' ja diezmo pro ja Melquisedec arja' más na nim ruk'ij chiquewach eje'e' chakaja'. Eje'e' xa necami pro arja' mta nbij ja rtzobal Dios tre ja rcamic, cani' c'a c'as na chijutij.

9 Ja riy rumam ja Leví, chique ntoj wi' ja diezmo pro ja c'a rAbraham pa ruk'a' ja Melquisedec xutoj wi' ja diezmo, nel c'ari' cani' c'opi chic tri' ja Leví, cani' rtojonpi chic ja diezmo chakaja'.

10 Como ja rAbraham tok xec'uli pa bey rmal ja Melquisedec maja'n talaxi tri' ja Leví pro masqui queri' ni rja'tzulpi chi wi' ja rAbraham. Jari' nc'ambej tzij nbij chi ja Melquisedec más na nim ruk'ij chwach ja Leví chakaja'.

11 Ja sacerdote'il rxin ja Aarón in quixin ja jule' chic riy rumam ja Leví jari' xoc rbase ja ley xin Dios ja tok Moisés xuya' ja ley chique ja raj Israel ojer. Pro jari' sacerdote'il xa nk'axi, xa c'o q'uisic trij. Jari' ma xcowin ta xeruto' ta ja winak chijutij chwach ja Dios. Ja wixta cowini xeruto' chijutij maquita c'a rjawaxic ari' peti jun chic sacerdote ja xa junan ja rsacerdote'il ruq'uin ja rsacerdote'il ja Melquisedec ja junwi' chi na chwach ja rxin Aarón.

12 Ja c'a tok noqui jun c'ac'a sacerdote'il jari' rjawaxic chi noc na jun ley c'ac'a chakaja'.

13-14 Ja c'a kajaw Jesucristo arja' ja sacerdote ja junwi' chi na. Arja' ma riy rumam can ta ja Leví, ni k'alaj wi' chi arja' riy rumam can ja Judá. Pro ja riy rumam can ja Judá majun nak ta chique ocnak ta sacerdote, mta tz'ibtal can chique chipan ja ley rmal ja Moisés chi ne'oc ta sacerdote.

---

* **7:2** Ja tzij diezmo quewa' rbanic ri', ja jujun quetzal nach'ec, ja diezmo tre jari' lajuj centavo. Tac'a wi xach'ec jun ciento quetzal ja diezmo tre jari' lajuj quetzal.

15 Ja c'ac'a sacerdote ja penak camic arja' xa junan ja rsacerdote'il ruq'uin
ja rsacerdote'il ja Melquisedec, tri' c'a nkatz'at wi' chi xa nq'uis na ja
sacerdote'il quixin ja riy rumam can ja Leví.
16 Ja tok xoc sacerdote ma rmal ta jun ley ja xa c'o q'uisic trij. Arja' mta
camíc trij, ja rc'aslemal ni matiq'uis wi' in ja c'ari' ocnak rbase ja sacerdote'il
rxin.
17 Cani' nbix tre chipan ja rtzobal Dios quewari': —Atat at sacerdote pro ni
chijutij atocnak sacerdote. Ja rasacerdote'il atat jari' ni mta wi' q'uisic trij, xa
junan ruq'uin ja rsacerdote'il ja Melquisedec. Queri' nbix tre.
18 Ja ley ja xoqui nabey jari' ma xcowin ta xokruto' ta chijutij chwach ja
Dios chewi' tok ma xoc chi ta.
19 Ja ley ja xoqui nabey ni majun nak ta xchomij ta chwach ja Dios ja ni ta
chijutij xtzursaj ta. Pro ja rocnak chic pa rq'uexwach camic jari' ja yukulbal
kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo jari' más chi na utz chwach ja ley ja xoqui nabey,
jaktajnak chic kabey rmal in rmalari' c'a chwach ja Dios nokekaj chi wi'.

20 Nojel ari' tok xchomarsaj ja Dios arja' xuban jun juramento, mta moda
ja maquita nuban cumplir.
21 Pro ma queri' ta ban chique ja jule' chic ja xe'oc sacerdote, mta jun
juramento bani pro ja tre ja Ralc'wal Dios c'o jun juramento bani cani'
tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari': —Ja kajaw Dios arja' rbanon jun
juramento, matuq'uex ja rna'oj, quewa' xbij ri': —Atat at sacerdote pro ni
chijutij, ja rasacerdote'il ni mta wi' q'uisic trij, junan ruq'uin ja rsacerdote'il
ja Melquisedec, ne'e.
22 Rmal c'a ja juramento banon chewi' tok ja Jesús arja' ocnak chic ja
rseguro jun c'ac'a chominem ja más chi na utz chwach ja jun chic chominem
ja c'oli nabey.
23 Ja sacerdote ja rec'oli nabey eje'e' xa necami, tok ncam jun noc can chic
jun pa rq'uexwach, queri' queban, e q'uiy xe'oc'o chipan ja sacerdote'il.
24 Ja c'a tre ja Jesús jari' mchita camíc trij chewi' c'a tok ni mta wi' q'uisic
trij ja rsacerdote'il arja'.
25 Rmalc'ari' tok ncowini nokruto' chijutij ja yukul kac'u'x ruq'uin chi arja'
ncojo kaxin chwach ja Dios. Arja' ni c'as wi' chijutij chi rbanic orar pa
kacuenta chewi' tok ncowini nokruto' chijutij.

26 Queri' c'a rbanic ja Jesús, nij arja' wi' ja lok'laj sacerdote ja nc'atzin chake.
Arja' ni utz wi' ntz'at rmal ja Dios. Majun nak ta itzel rbanon ta. Ni majun ril
rumac. Lasaxel chiquicojol ja raj'il ajmaqui', c'amarel chila' chicaj ja bar c'o
wi' ja Dios.
27 Arja' ni junwi' na wi' chiquewach ja jule' chic lok'laj tak sacerdote.
Ja sacrificio ja queban eje'e' k'ij k'ij xequicamsaj jule' chicop, xequitzujuj
chwach ja Dios. Ja nqueban nabey nquitzujuj na ja rxin ja quil quemac eje'e'
c'ac'ari' nquitzujuj chic ja rxin ja quil quemac ja winak. Pro ja Jesús ma
rjawaxic ta tre xtuban ta queri' cani' queban eje'e'. Ja sacrificio ja xtzujuj ja
Jesús xa jutij, matic'atzini xticamuluj chi ta jutij, tokori' tok xtzujuj ri' chipan
ja camíc.
28 Ja winak ja neban nombrar rmal ja ley xin Dios chi ne'oc lok'laj tak
sacerdote eje'e' xa e winak. Pro ja ley xin Dios jari' ma nim ta ruk'ij
chwach ja juramento ja c'a xuya' na después ja Dios, in ja ban nombrar rmal
ja juramento chi noc lok'laj sacerdote jari' ja Ralc'wal Dios, arja' xoc jun
sacerdote pro jun sacerdote ja ni majun ja maquita tz'akat tre, queri' rbanic
ni mta wi' q'uextajic trij.

8

1 Queri' c'a rbanic ja lok'laj sacerdote kaxin, jari' ja más na rjawaxic chi
nch'obtaj emwal. Arja' c'a chila' chicaj xekaj wi', tri' xetz'abe' wi' pa riquik'a'
ja bar tz'ubul wi' ja Dios.
2 Como arja' lok'laj sacerdote nerucoj ja winak chwach ja Dios chipan ja
lugar ja más na santo ja bar nq'ueje' wi' ja Dios, queri' rbanic ja samaj nuban.
Jari' ja rochoch Dios ja katzij chi rochoch Dios, jari' banon rmal ja kajaw Dios,
ma winak ta ebanyon.
3 Ja lok'laj tak sacerdote eje'e' c'o jun samaj yatajnak chique chiquijujunal
quewari', nquitzujuj chwach ja Dios ja nsipax cumal ja winak in chakaja'
nequitzujuj chicop ja necamsaxi parwi' altar. Ja c'a Jesucristo como arja'
lok'laj sacerdote rjawaxic chi c'oli ntzujuj arja' chakaja'.
4 Arja' wixta c'a c'o ta na wawe' chwach'ulew ma sacerdote ta c'ari' como
c'a ec'o chi na ja sacerdote wawe' chwach'ulew ja quimajon na rtzujuxic
chwach ja Dios ja cani' tz'ibtal can chipan ja ley xin Dios chi nquitzujuj.
5 Pro ja samaj ja nqueban eje'e' xa rachbal xa c'utbal rxin ja majtajnak
rbanic chila' chicaj, xa cani' rnatu' ja nqueban. Cani' xuban ja Moisés tok
xajalal maja'n tumaj rbanic ja rochoch Dios wawe' chwach'ulew ja tz'um in
tziak ocnak, quewa' bix tre rmal ja Dios ri': —Nojelal ja xtaban ni rjawaxic wi'
chi junan nel ruq'uin ja cani' c'ut chawach parwi' ja jayu', ne'xi. Rmalc'ari'
tok kotak chi ja netajini nqueban ja sacerdote jari' xa rachbal xa c'utbal rxin
ja c'o je'e chila' chicaj.
6 Pro ja Jesucristo ja kasacerdote ajoj arja' ya'on tre camic jun samaj xin
Dios ja más chi na nim ruk'ij chwach ja quisamaj ja jule' chic sacerdote
como ja c'ac'a chominem ja nokrcojbej chwach ja Dios jari' más chi na nim
ruk'ij chakaja' chwach ja cani' c'oli nabey in más chi na nim ruk'ij chakaja'
ja xtzujuj ja Dios ja tok xchomarsaj ja c'ac'a chominem.
7 Ja nabey chominem ja wixta cowini xchomij chijutij ja il mac jari' ma
rjawaxic chi ta ja jun chic chominem.
8 Pro ja Dios ma qui' ta ruc'u'x cuq'uin ja rtinamit rumac ja ma xquinimaj
ta ja nabey chominem cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari': —
Quewa' nbij ja kajaw Dios ri': —Nerila' na jun tiempo tok anin c'o jun c'ac'a
chominem nchomarsaj chi na cuq'uin ja raj Israel in cuq'uin ja raj Judá
chakaja'.
9 Ja xtinchomij cuq'uin jari' junwi' chi na chwach ja xinchomij cuq'uin ja
cati't quimama' tokori' tok xenyukejel chi quek'a' in xenlasajel pa quek'a' ja
raj Egipto. Pro eje'e' ma xquinimaj ta ja chominem ja xinchomij cuq'uin.
Rmalc'ari' ja tok xenuya' can.
10 Ja tok xterila' ja tiempo anin c'o chi na jun ja chominem ja nchomarsaj
na cuq'uin ja riy rumam can ja rIsrael in quewa' rbanic ri'. Ja ley ja
xquenbanbej mandar jari' pa tak quewi' xtincoj wi' in xtintz'ibaj pa tak
canma chakaja'. Anin in Dios quixin in eje'e' e ntinamit.
11 Chipan ari' tiempo eje'e' xticotakij na nwach canojelal. Rmalc'ari' tok
ma rjawaxic chi ta jun xtibij chi ta tre jun rach aj tinamit chi nrotakij jani'
rna'oj ja Dios in nixtac'a rjawaxic chi ta xtibij chi ta tre jun rch'alal chakaja'.
Canojel chi ncotakij na e jani' chi e rija' chi e ac'ala'.
12 Ja c'a ranin ncuy na ja quil quemac in nmestaj chijutij. Queri' rbin can
ja Dios.
13 Ja Dios tok ntzijon tre ja c'ac'a chominem tibij c'a tzij ari' chi xa tzabu'k
chic ja jun chic chominem ja c'oli nabey. Xa nak ta ja rmajon tzabukarem in
xa nak ta ja rmajon raji'xem jari' bien k'alaj chi xajalal maja'n toc'o ruk'ij.

9

1 Pro ja nabey chominem bien banon rbanic. Ja winak c'oli mandamiento
ja bin chique ja nqueban je'e chi nquiyabej ruk'ij ja Dios. C'oli chakaja' jun
rochoch ja Dios pro xa xin rwach'ulew.
2 Bani ja rochoch Dios, tz'um in tziak ocnak. Tz'apix ruchi' tre jun tziak in
tas chic rpan tre jun chic tziak, ca'i' cuarto xuya'. Jawa' coj chipan ja nabey
cuarto ri', jun candelero, jun mesa in ja caxlanway ja parti'ix chwach ja Dios.
Jari' nabey cuarto lugar santo ne'xi.
3 Ja rcab cuarto ja c'o trij ja tziak ja tasben rpan jari' santilaj lugar ja más
nim ruk'ij ne'xi.
4 In jawa' coj chic chipan ja rcab cuarto ri', jun cojbal pon puro oro ocnak in
jun caxa cojon oro trij jari' caxa xin chominem ne'xi. Jawa' c'ol chipan ja caxa
ri', ja caxlanway xin chila' chicaj rbina'an maná c'olon chipan ja rc'olibal
oro ocnak, ja ch'ame'y xin Aarón ja jotayini, in ja tz'alam tak abaj ja tz'ibtal
chwach nak xbij ja Dios tok xchomarsaj ja chominem.
5 Ec'o ca'i' querubín ebanon, ja quexic' quiripon quimujan ja rwi' caxa. Ja
querubín jari' retal chi tri' nq'ueje' wi' ja Dios. Ja rwi' caxa sachbal il mac
ne'xi. Pro camic maquintzijon más trewa' wari'.
6 Nojel awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri' tok chomtajnak chic ja c'a sacerdote
eje'e' k'ij k'ij ne'oc chipan ja nabey cuarto chi rbanic ja quisamaj chwach ja
Dios.
7 Ja c'a rcab cuarto xa ruyon ja lok'laj sacerdote noc chipan pro c'a chi juna'
noc wi' chipan. Arja' tok noc chipan rc'an ja quiquiq'uel chicop, jari' quic'
ntzujuj chwach ja Dios rumac ja ril rumac arja' in quixin ja winak chakaja'.
8 Jawa' ja c'a xinbij chewe ri' c'oli nuc'ut chikawach ja nk'alasax chikawach
rmal ja rEspíritu Santo, quewa' nuc'ut chikawach ri', ja nabey cuarto tok
maja'n toc'o ruk'ij c'a tz'apal na chikawach ja santilaj lugar ja bar c'o wi' ja
Dios.
9 Ja nabey cuarto xa retal je'e, xa ejemplo rc'amonpi chake rxin ari' tiempo
ja rmajon q'uisem. Ja c'a rofrenda in sacrificio ja quitzujuj chwach ja Dios
jari' mta rpoder xtichomarsaj ta chijutij ja canma ja winak xtich'ach'ojirsaj
ta chijutij ja quiconciencia.
10 Ja bix chique chi nqueban jari' xa rxin ja quicuerpo, ma rxin ta ja canma,
cani' tre nak ja utz ntiji in nak ja xajan ntiji in tre chakaja' nak tiempo
je'e ja rjawaxic chi nquech'aj quek'a' in cakan. In bix chique chi c'a tokori'
matiqueban chic ja tok c'oli jun chominem c'ac'a ja xtichomarsaj na ja Dios
pa rq'uexwach.
11 Pro camic penak chic ja Cristo, arja' ja lok'laj sacerdote ja c'amyonto ja
rutzil ja tzujunto ojer rmal ja Dios. Ja lugar ja bar nuban chi wi' ja rsamaj jari'
ja mero rochoch ja Dios, más chi na nim ruk'ij chwach ja bar xesamaj wi' ja
rojer tak sacerdote. Ja rochoch Dios ja bar nsamaj chi wi' ja Cristo nixtac'a
banon ta in ma xin rwach'ulew ta chakaja'.
12 Arja' xajutij xoc chipan ja santilaj lugar chila' chicaj, rc'an ja quic' ja
ntzujuj chwach ja Dios pa kacuenta pro ja quic' ma quiquiq'uel ta q'uisic',
ma quixin ta wacax ja tak ternero, puro rquiq'uel arja'. Queri' xuban chake,
xajutij xokruto' pa ruk'a' ja il mac, nixtac'a c'o ta q'uisic trij ja totajem nuya'.
13 C'o nac'a rsamaj ja quic' quixin q'uisic' quixin wacax in c'o rsamaj
chakaja' ja rchajul jun ti vaca. Jari' nya' chiquij ja winak tok c'oli quibanon
ja xajan in nbix chique chi ma e ch'ajch'oji' ta. Ja c'a wi nya' chiquij jari'
nech'ach'ojiri, e ch'ajch'oji' chic.
14 Pior c'a ja rquiq'uel ja Cristo jari' más chi na nim rsamaj. Ja Cristo arja'
xtzujuj ri' chwach ja Dios, camsaxi, xoc jun sacrificio pro jun sacrificio ja

ni majun ja maquita tz'akat tre in ja to'o rxin chi rbanic ja wari' jari' ja rEspíritu Santo ja ni mta wi' q'uisic trij. Ja rquiq'uel ja Cristo janila nsamaji, nch'ach'ojirsaj chi utz ja kanma chi matiti'on chic ja kaconciencia in rmalari' nokcowini nkaya' can ja kabanon je'e ja xa camíc rc'amonto in noksamaj chic pa rcuenta ja c'aslic Dios.

15 Rmalc'ari' tok yatajnak tre ja Cristo chi arja' c'amyonto ja c'ac'a chominem ja nercojbej ja winak chwach ja Dios. Rmal c'a ja rcamic ja Cristo tok cuytajnak chic ja il mac ja bantaji chipan ja chominem ja c'oli nabey. In camic ja roksiq'uin rmal ja Dios nokcowini nkawil ja rutzil ja tzujunto ojer rmal, jari' ja herencia xin Dios ja ni mta wi' q'uisic trij.

16 Tac'a jun achi tok ncami ja wi rbanon can jun wuj rxin ja rmeba'il, wi rbin can chipan chok chique njach wi' ja rmeba'il, ja c'a tok ncami c'a tokori' njachi ja rmeba'il.

17 Ja rachi ja wi c'a c'as na mta moda noqui ja wuj chi rjachic ja meba'il, ja tok ncami c'a tokori' noqui ja wuj.

18 Queri' c'a tre chakaja' ja nabey chominem ja chomarsax rmal ja Dios, c'a tokori' xoqui ja chominem ja tok c'oli quic' coji.

19 Queri' xuban ja Moisés chakaja', nabey xuya' na rbixic nojelal ja ley chique ja winak ja bin tre rmal ja Dios chi nbij c'ac'ari' xchicaj quic' trij ja bar tz'ibtal wi' ja ley in chiquij canojel ja winak chakaja'. Ja quic' xucoj jari' quixin wacax ja tak ternero in quixin q'uisic', xuyuj ruq'uin ya'. Ja xchicbej ja quic' c'o jun ti rk'a' che' xucoj rbina'an hisopo rachbil jule' lana quiak.

20 Ja c'a tok chictaj rmal c'ac'ari' xbij chique ja winak: —Ja quic' ja xinchicaj le' jala' nuya' rseguro ja chominem ja bin chewe rmal ja Dios chi rjawaxic nenimaj, ne' chique.

21 In queri' xuban tre ja rochoch Dios in tre nojel ja nquecoj je'e ja nquiyabej ruk'ij ja Dios, xchicaj quic' trij chakaja'.

22 In queri' tz'ibtal chipan ja ley chakaja', ni quic' wi' noqui ja tok c'oli nch'ach'ojirsaxi, xa jujun ja ma quic' ta noqui chi rch'ach'ojirsbexic. Ja wi mta quic' ntixi mta c'ari' ja cuybal il mac.

* * * * * * * * * *

23 Chewi' c'a tok rjawaxic chi noqui ja quiquiq'uel chicop chi rch'ach'ojirsbexic ja nakun je'e ja xa rachbal ja c'o je'e chila' chicaj. Pro ja tre ja mero c'o je'e chila' chicaj ja xa ma rachbal ta rjawaxic jun sacrificio ja más chi na utz chwach ja quiquiq'uel chicop.

24 Ja rocnak wi' ja Cristo camic ma chipan ta jun rochoch Dios ja xa banon ja xa rachbal ja mero rochoch Dios. Pro mero chila' chicaj ja rocnak wi', ni chwach ja Dios xekaj wi' in tri' c'a c'o wi' camic, ntajini nokrucoj chwach ja Dios.

25 Ja jule' chic lok'laj tak sacerdote eje'e' juna' juna' ni xe'oc wi' chipan ja santilaj lugar chi rtzujuxic ja quic' pro ma quiquiq'uel ta eje'e'. Pro ja Cristo ma queri' ta rbanon, arja' matitzujuj ri' chi ncamsax ta ca'mul oxmul.

26 Ja wixta queri' jaru' pa tiempo winakarnakto ja rwach'ulew q'uiylaj mul ta c'ari' camsanto. Pro ja xuban arja', xa jutij peti, xtzujuj ri' chi camsax pa kacuenta, ja c'a rcamic jari' xchupbej ja kil kamac kanojel. Ja tiempo ja pi wi' jari' q'uisbal rxin ja tiempo je'e ja rchominto ja Dios ojer.

27 Cani' chique ja winak eje'e' cayben ja camíc pro xa jutij necami, ma ca'mul ma oxmul ta. Ja c'a cajal chic chiquewach xa k'etoj tzij chic ja maja'n tiban chiquij.

28 Queri' c'a tre ja Cristo chakaja' ma q'uiylaj mul ta cami ja tok camsax pa kacuenta. Xa jutij cami pro ok q'uiy ja xokruto', ma jun ta, xrijkaj ja kil kamac chwach ja Dios in xuchup. Arja' npi chi na jutij pro ma rmal chi ta chi

nrijkaj chic jutij ja kil kamac, npi chi na utzc'a chi nokruto' chijutij kanojel ja nokquicoti chi raybexic.

10

1 Ja rc'amonto ja ley xa cani' rnatu' ja rutzil ja tzujunto ojer rmal ja Dios
pro ma rc'amonpi ta ja mero utzil. Rmalc'ari' maticowini ja ley xqueruto'
ta chijutij ja winak ja juna' juna' ne'ekaj chwach ja Dios in ne'equitzujuj ja
chicop chwach rumac ja quil quemac.
2 Ja wixta cowini xeruto' chijutij maquita c'a xequitzujuj chic más ari' ja
chicop. Tibij c'a tzij ari' ja wixta ch'ach'ojirsaxi chijutij ja canma quena' kaj
ta c'ari' chi ja quil quemac chuptaji.
3 Pro ja queban, juna' juna' ni c'o wi' ja nquinatbej chi ma chuptajnak ta,
jari' tok xequicamsaj ja chicop chi nequitzujuj chwach ja Dios rmal ja quil
quemac.
4 Ma chuptajnak ta como ja quic' quixin wacax quixin q'uisic' ni mta wi'
moda xtuchup ta ja il mac.
5 Rmalc'ari' ja Cristo tok pi wawe' chwach'ulew quewa' xbij tre ja Tatixel ri':
—Ja ratat, ma ja tari' nawajo' ja necamsaxi jule' chicop chawach nixtac'a ja ta
ja jule' chic ja ntzujux je'e chawach. Pro ja ncuerpo anin jari' achomarsan,
ja c'ari' ntzujux na chawach.
6 Ma ja tari' nel ac'u'x trij ja neporoxi jule' chicop chawach nixtac'a ja ta
jule' chic ja ntzujux chawach rmal ja quil quemac ja winak.
7 Rmalc'ari' tok quewa' xinbij chawe ri': —Dios, anin inpenak cani' tz'ibtal
can chwe chipan ja libro, nunbana' xa nak ta ja nawajo' chwe chi nban,
xinche' chawe. Queri' xbij ja Cristo.
8 Jun ja xbij, chi ja Dios ma ja tari' nrajo' ja necamsaxi jule' chicop chwach
in nixtac'a ja ta ja jule' chic ja ntzujux je'e chwach, ma ja tari' nel ruc'u'x trij,
ne'e. Ja ley nbij chi rjawaxic ntzujux awa' sacrificio ri' pro ma ja tari' ja kas
mero nrajo' ja Dios, ne'e ja Cristo.
9 In jun chic xbij quewari': —Nata' Dios, anin inpenak chi nunbana' ja
nawajo' chwe chi nban, ne'e. Queri' xuban ja Cristo, xlasaj ja sacrificio je'e
ja tzujuxi nabey in xtzujuj ri' arja', xoc pa rq'uexwach, xuban ja cani' xajo'x
tre rmal ja Dios chi nuban.
10 Como ma xnimar ta chi rbanic ja xajo'x tre rmal ja Dios rmalc'ari' tok
ch'ach'ojirsaxi ja kanma chipan ja kil kamac, ja c'a xch'ach'ojirsbej jari' tok
chijutij xtzujuj ja rcuerpo chi camsax kumal.
11 Ja jule' chic sacerdote eje'e' k'ij k'ij nepe'e chwach ja Dios, nquitzujuj ja
sacrificio je'e chwach in nijawari' sacrificio nquitzujuj nojel tak k'ij. Pro jari'
ja nquitzujuj ni mta wi' moda xtilasaj ta ja kil kamac.
12 Ja c'a Jesucristo arja' xa jun ja sacrificio ja xtzujuj chwach ja Dios, ma
q'uiy ta, in ma k'ij k'ij ta xtzujuj pro xa jutij. Ja c'a tok tzujtaj can rmal c'ac'ari'
be, xetz'abe'e pa riquik'a' ja Dios
13 in tri' c'a neraybej wi' ja rc'ulel chi nekajsax na, necoj na pa rkan rmal ja
Dios.
14 Ja sacrificio ja xtzujuj xa jun rwach jari' xcuybej chijutij ja kil kamac
kanojel ja ch'ach'ojirsan chic ja kanma rmal, mchita nak chi ta kayben tre ja
kil kamac.
15 In queri' binto chake chakaja' rmal ja rEspíritu Santo ja nabey, quewa'
xbij ri':
16 —Quewa' nbij ri' ja kajaw Dios: —Ja tok xterila' ja tiempo anin
nchomarsaj chi na jun ja chominem cuq'uin in quewa' rbanic ri', ja ley ja

xquenbanbej mandar jari' pa tak canma xtincoj wi' in xtintz'ibaj pa tak
quewi' chakaja', ne'e.
17 C'ac'ari' nbij chic quewari': —Matinataj chic mwal ja quil quemac,
matinataj chic mwal ja ritzelal quibanon. Queri' rbinto.
18 Como cuytajnak chic ja kil kamac rmal ja Dios xc'a rmalari' mchita jun
chic sacrificio ja xtikatzujuj chi ta ja xticuy chi ta jutij ja kil kamac.

* * * * * * * * * *

19 Rmalc'ari' wach'alal ja santilaj lugar ja bar c'o wi' ja Dios jari' jakal chic
chikawach in matikana' chic ki' nokoc chipan, matikana' chic ki' nokekaji c'a
chwach ja Dios. Pro xa rmal ja rquiq'uel ja Jesús tok queri' nkaban, xa rmal
ja cam pa kacuenta tok yatajnak chake chi nokekaj chwach.
20 Arja' rjakon chikawach jun c'ac'a bey, jun bey ja rc'amonto c'aslemal.
Cani' tre ja tziak ja tasben rpan ja rochoch Dios raktaji in jake'e ja ruchi'
ja santilaj lugar in queri' c'a tre ja Jesús chakaja' tok cam pa kacuenta jari'
xjakbej jun bey chikawach ja nokerya'a' c'a chwach ja Dios.
21 Ja Jesús arja' lok'laj sacerdote kaxin pa'l chakij ja rok tinamit xin Dios.
22 Ko'ekaj c'a chwach ja Dios, maxta tikana' ki' pro nojel ta kanma,
ni ta yukul wi' kac'u'x ruq'uin. Quirtari' nkaban jutz'it como kotak chi
ch'ach'ojirsan chic ja kanma chipan ja kil kamac in matiti'on chic ja ka-
conciencia rmal. Kotak chakaja' chi ch'ach'ojirsan chic ja kacuerpo tre jun
ch'ajch'ojlaj ya' ja ni majun tz'il nak ta rc'an.
23 Ja Dios arja' ni nuya' wi' ja rtzujunto rmalc'ari' wach'alal cow kope'e
jutz'it chi raybexic, maxta ticapuj kac'u'x.
24 Kach'obo' rij rwach nak nkaban ja xtikabanbej ta animar ki' chi nkajobej
más ki' in nkac'utbej más ja rutzil.
25 Ec'oli ja maque'urkaj chic ja tok nkamol ki', maxta c'a queri' tikaban ajoj.
Ja kas takal chakij chi nkaban, kapaxbaj ki', kabana' animar ki'. Jari' más chi
na rjawaxic chi nkaban como ixix netz'at chi xa nnakajinto ja nimlaj k'ij ja
tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo.
26 Queri' nbij chewe como ajoj wi kaniman chic ja tijonem ja rc'amonto ja
Jesucristo in wi kas k'alawachili nokmacun chic jari' mchita jun sacrificio
xkotobex chi ta tre ja il mac nkaban.
27 Ja winak ja nebano queri' xa c'o jun nimlaj juicio cajal chiquewach
congana xbeben ri'il, ja c'a ryewal Dios npi na chiquij cani' jun nimlaj k'ak'
ja nerporobej canojel ja rc'ulel.
28 Ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés wi c'o jun winak ma xnimaj
ta, wi xuban tre ni ma vale ta in wi ec'o ca'i' owi e oxi' ja xe'oc testigo trij chi
queri' xuban tre jari' ni majun npokonan rwach, ncamsaxi.
29 Pior c'a ja Jesucristo ja Ralc'wal Dios, wi c'o jun nuban tre ni ma vale
ta ¿la ma yatal ta c'a trij ari' nech'ob ixix chi nutij na jun rpokonal ja más
chi na lawulo'? Janila nutij na rpokonal ja wi nuban tre ja rquiq'uel ja
Jesucristo cani' rquiq'uel xa nak ta chi winakil pro makana' maquita jari'
quic' ch'ach'ojirsan rxin chipan ja ril rumac, makana' maquita jari' quic'
nyowi rseguro ja c'ac'a chominem ja chomarsan rmal ja Dios chi kato'ic.
Janila nutij na rpokonal ja wi nuban tre ja rEspíritu Santo ni ma vale ta pro
makana' maquita ja rEspíritu Santo ja c'amyonto ja rutzil ja nsipaj ja Dios
chake.
30 Queri' nbij chewe como kotak chic jani' rna'oj ja kajaw Dios cani' rbin
can quewari': —Ja ritzelal ja nqueban ja winak anin c'a ninyo' rjil rc'axel
chique, anin c'a ninyo' chique ja rtojbalil ja ritzelal nqueban, ne'e. In jun

chic ja tz'ibtal can quewari': —Ja kajaw Dios arja' ni nuk'et na wi' tzij chiquij
ja rtinamit, ne'e.
31 Janila kas xbeben ri'il rc'amonto ja natkaj pa rkan ja c'aslic Dios.
32 Pro ixix wach'alal turkaj c'a chewe chi ja kas nabey ja tok sakirsaxto ja
rebey rmal ja Jesucristo xixcowini xecoch' nojel ja pi chewij, janila jun lucha
janila jun rpokonal xetij pro xecoch' nojelal.
33 Ixix xecoch' ewach chipan ja tok c'o je'e ya' eq'uix chiquewach ja winak,
tok xixyok'i xixtz'uji in tok c'o je'e ban pokon chewe. In jun chic, ma
xepokonaj ta xe'ewachbilaj ja jule' chic ja ban queri' chique.
34 Como ja xeq'ueje' pa tak che' rumac ja Jesucristo xepokonaj quewach. In
tok majtaj chewe ja meba'il ma xepokonaj ta, xixquicoti. Como bien ewotak
chi c'ol emeba'il chila' chicaj ja más chi na utz ja ni mta wi' q'uisic trij chewi'
tok xixquicoti.
35 Rmalc'ari' nbij jutz'it rubi' chewe, maxta teya' can ja yukulbal ec'u'x
ruq'uin ja Jesucristo como c'o jun nimlaj rtojbalil ja rc'amonto chewe ja tok
nyuke' ec'u'x ruq'uin.
36 Maxta teya' can jutz'it como ni rjawaxic wi' chewe chi necoch' ja
rpokonal utzc'a chi rvoluntad Dios ja neban in newil ja rtzujunto chake.
37 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ri': —C'o jun ja npi na
in ma jaru' chi ta tiempo nrajo' chi nurkaji, arja' npeti, matuya' tiempo tre.
38 Ja c'a winak ja renc'ulun ni rjawaxic wi' tre ja quic'aslemal chi ni nyuke'
wi' quec'u'x wq'uin. Pro wi ec'oli chique ja xquemeloj can chic jutij chiquij
eje'e' ri' ni majun ngana cuq'uin. Queri' rbin can ja Dios.
39 Ja c'a rajoj wach'alal ma ok cachbil ta ja xa nemeloj can chiquij ja
matiyataj chique chi nequiwila' ja totajem rxin ja Dios. Ajoj ok cachbil ja
c'o yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios in noktotaji chijutij rmal.

11

1 Ja yukulbal c'uxlal quewa' rbanic ri', ja wi c'o je'e ja yukul kac'u'x ruq'uin
jari' ni nkaybej na wi' in bien kotak chi nekawila' na, owi tre ja matitz'attaji
ruq'uin kawach ja wi yukul kac'u'x ruq'uin jari' bien kotak chi c'oli masqui
matikatz'at.
2 Ja kati't kamama' ojer, rmal ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios chewi'
tok utz xetz'ạt rmal.
3 Ja rajoj chakaja', rmal ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok
ch'obtajnak kumal chi ja tok tz'ucarsaxi ja caj in rwach'ulew, ja tzij ja bix
pon rmal ja Dios jari' tz'ucarsbexi. Queri' c'a rbanic, ja Dios xa xbij pon ja
tzij in jari' tzij xoqui chi rtz'ucarsaxic, ma ja tari' xoqui chi rtz'ucarsbexic ja
ntz'attaji ruq'uin kawach.
4 Ja rAbel chakaja', rmal ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok más
na utz ja sacrificio ja xtzujuj tre ja Dios chwach ja tzujux rmal ja Caín. Ja c'a
Dios arja' utz xutz'at ja sacrificio rxin ja rAbel in xuc'am tre, tri' c'a nkatz'at
wi' chi ja rAbel utz tz'ati rmal ja Dios. Ma chaka ta ban queri' tre, rumac
ja yukulbal ruc'u'x. In masqui camnak chic ja rAbel pro rmal ja yukulbal
ruc'u'x ruq'uin ja Dios tok cani' c'a ntzijon na kuq'uin camic.
5 Ja rEnoc chakaja', rmal ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok yataj
tre chi ma xk'ax ta chipan ja camíc pro chaka jalal ja tok ma xcanoy chi
ta wawe' chwach'ulew como Dios c'amo'el rxin chila' chicaj. Como ja Dios
congana quicot trij ja rEnoc wawe' chwach'ulew chewi' tok xuban queri' tre,
cani' tz'ibtal can.
6 Ja Dios wi mta yukulbal ac'u'x ruq'uin jari' mta moda utz ta xtutz'at ja
rac'aslemal. Ja wi c'ol agana nattiloc ruq'uin ja Dios rjawaxic chawe ja ca'i'

ri', jun, nanimaj chi c'oli ja Dios, in jun chic, nanimaj chi ja Dios, wi natij ak'ij chi rilic arja' nyo' chawe ja rtojbalil.

7 Ja Noé chakaja', rmal ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios arja' xnimaj ja Dios ja tok bix tre chi c'o jun juicio penak. Arja' bien xnimaj masqui maja'n tutz'at ja juicio penak. Rmal c'a ja yukulbal ruc'u'x tok xuban jun nimlaj lancha, xe'oc chipan e rachbil canojel ja rec'o pa rochoch, queri' queban xetotaji chipan ja juicio. Tri' c'a nkatz'at wi' chi ja ma xeniman ta ni pa quil wi' ban chique xecamsaxi. Ja Noé yuke' ruc'u'x ruq'uin ja Dios xa chewi' tok c'ul rmal como queri' nuban ja Dios chawe natruc'ul ja tok nyuke' ac'u'x ruq'uin.

8 Ja rAbraham chakaja', rmal ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok xnimaj ja Dios. Tokori' xnimaj ja tok bix tre chi neli in nbe chipan jun chic nación ja xtiya' na tre como herencia. Arja' nimani in be masqui ma rotak ta nak chi lugaril ja nbe wi'.

9 Tok xekaj chipan ja nación ja tzujux tre tri' q'ueje' wi' masqui ma rtinamit ta pro rmal ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios ja tok xuban queri'. Q'ueje' na pa tak jay je'e ja tz'um ocnak e rachbil Isaac in Jacob, eje'e' chakaja' junan tzujux chique ja cani' tzujux tre ja rAbraham.

10 Ja tinamit ja kas rayben ja rAbraham jari' ja tinamit ja xin chila' chicaj ja c'o jun rsimiento'il ja ni mta wi' q'uisic trij, jari' tinamit Dios chomarsani in Dios banowi.

11 Ja c'a Sara ja rxjayil Abraham c'o yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chakaja' chewi' tok yataj tre rmal ja Dios chi xoc na jun te'ej masqui congana ti ri'j chic in mta alanem trij pro xalax na jun ti ral. Yuke' ruc'u'x ruq'uin ja Dios, rotak chi ja ntzujuj ni nuya' wi' chewi' tok yataj tre ja ti ral.

12 Queri' c'a xuban ja rAbraham masqui congana ti ri'j chic pro yataj na tre chi q'ueje' jun ti ralc'wal, xeq'ueje' na riy rumam chakaja' in congana quesep qui', c'ayew chi ne'altaji cani' chique ch'umil ja rec'o chicaj in cani' tre ja raxasnayi' ja c'o chi tak mar.

13 Eje'e' ri' winak ja tok xecami maja'n tiquewil ja tzujun chique rmal ja Dios pro masqui maja'n tiquewil pro ni yukul na wi' quec'u'x ruq'uin ja Dios chi ja xtzujuj chique ni nuya' na wi'. Ja quena' kaj pa tak canma cani' ec'o pon chic ruq'uin ja tzujux chique in congana nequicot pon trij. Quewa' quibij ri': —Mta jun katinamit wawe' chwach'ulew, xa ok k'axel chwach, neche'e.

14 Ja tok queri' nabij tri' c'a nc'axax wi' chi c'a amajon na rcanoxic jun tinamit ja mero tinamit awxin.

15 Ja tinamit ja bar e'elnakto wi' nabey wixta quich'obon chi tri' nemeloj wi' xecowin ta c'ari' xemeloji pro ma queri' ta quich'obon.

16 Pro ja mero quitinamit ja kas nel quec'u'x trij jari' más utz chi na, jari' ja tinamit ja xin chila' chicaj. Ja c'a Dios ma junwi' ta nuna' nbij chi arja' Dios quixin como c'o jun quitinamit ja rchomarsan ja mero tinamit quixin.

17 Ja rAbraham, rmal ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok nimani ja tok c'ambajaxi rmal ja Dios tokori' tok xtzujuj chwach Dios ja rIsaac ja ti rc'ajol in jutz'it laj xcamsaj. Ja rAbraham arja' conforme chi ntzujuj ja ti rc'ajol chipan ja camíc masqui xarari' ti jun. Pro makana' maquita tzujun chic tre rmal ja Dios chi congana nquesep na qui' ja riy rumam,

18 makana' maquita bin chic tre chi ja rIsaac nsepo quixin ja riy rumam.

19 Pro quewa' xuch'ob kaj ja rAbraham ri', ja Dios masqui xcamsaj ta ja ti rc'ajol pro cowin ta c'ari' xc'asba' chi ta jutij chipan ja camíc. Queri' xuban ja ti rc'ajol yataj chic jutij tre, cani' k'ax chipan ja camíc in cani' c'astaji.

20 Ja rIsaac chakaja', rmal ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok
xeruban can bendecir ja Jacob in Esaú tokori' tok xk'alasaj can chiquewach
nak ja maja'n tibantaji.
21 Ja tok xajalal maja'n ticami ja Jacob arja' chakaja' rmal ja yukulbal
ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok xeruban can bendecir ja re ca'i' rc'ajol ja
José. Arja' rc'an ti rch'ame'y, xtok'aj ri' tre, tique'e in xuya' ruk'ij ja Dios.
22 Ja tok xajalal maja'n ticami ja José arja' chakaja' rmal ja yukulbal ruc'u'x
ruq'uin ja Dios chewi' tok xbij can chique ja rch'alal chi nerila' na jun k'ij
tok xque'eli ja raj Israel pan Egipto: —Jari' k'ij tok xque'elel nc'amarel na ja
nbakil anin chakaja'. Queri' xbij can chique.
23 Ja rtata' rute' ja Moisés chakaja' c'o yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios
in rmalari' ja Moisés tok xalaxi totaji pa ruk'a' ja rey. Como ja rey c'o jun
orden rya'on pro eje'e' ma xquixbej ta qui' chwach. Quetz'at ja ti calc'wal chi
congana ti buena chewi' oxi' ic' quiwawaj chwach ja rey.
24 Ja Moisés banon tre rmal ja rme'al ja rey Faraón cani' jun chak'laj ral
congana nim ruk'ij. Pro tok xoc achi ma xpokonaj ta xuya' can. Rmal ja
yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios tok ma xpokonaj ta xuya' can.
25 Xerachbilaj ja tinamit xin Dios chipan ja rpokonal. Quewa' xuch'ob kaj ja
Moisés ri': —Más na utz nenwachbilaj ja tinamit xin Dios chipan ja rpokonal
chwach ja xquenwachbilaj ta ja raj Egipto chipan ja quicotemal ja xa il mac
rc'amonto in xa noc'owi chakaja'.
26 Más na vale ja ntij rpokonal rumac ja Cristo chwach ja xtinch'ec ta nojelal
ja meba'il ja c'o pan Egipto, ne' kaj. Arja' kas tz'el pon rwach trij ja rtojbalil
ja nyä' na tre rmal ja Dios chewi' tok queri' xuch'ob.
27 Rmal ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok xeli ja pan Egipto,
ma xbej ta ri' chwach ja rey masqui ja rey congana yictaj ryewal. Cow pe'i,
rotak chi ja Dios c'o ruq'uin, xuban ja cani' xutz'at rwach ja Dios masqui ja
Dios matitz'attaji.
28 Ja Moisés, rmal ja yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok xuc'ul ja
nmak'ij rbina'an pascua. Rmal ja yukulbal ruc'u'x chakaja' tok quewa' xbij
chique ja winak ri': —Techicaj rquiq'uel jun carnelo chi' tak puerta rxin
ewochoch. Quirtari' neban utzc'a ja tok xtipeti ja ángel chi quicamsaxic ja
rala'i' ja nabey tak winak maquercamsaj ja rewalc'wal ixix, ne' chique.
29 Ja raj Israel chakaja', rmal ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios chewi'
tok xecowini xek'ax chipan ja nimlaj ya' rbina'an Quiakamar pro nixtac'a
xech'ake' ta jutz'it, cani' xa nak ta chi beyal xek'ax wi'. Pro ja raj Egipto laj
xek'ax eje'e' chakaja' pro xejik' chipan ja ya'.
30 Ja raj Israel, rmal ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok be chi
tok'ulew ja nimlaj tabia ja sutin trij ja tinamit rbina'an Jericó. Ja tre wuku'
k'ij ni queya' wi' je'e vuelta trij ja tabia in tok tz'akati ja ya'oj vuelta cumal be
ja tabia chi tok'ulew.
31 Ja rixok ja raj Jericó rbina'an Rahab ja ritzel rc'aslemal nabey arja' c'o
yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios chakaja'. Arja' xeruto' ja soldado ja raj Israel
ja xe'ekaji ja pa Jericó chi rc'ambajaxic ja tinamit pro xa pan awatali xe'ekaji.
Ja c'a Rahab qui'il quic'ulic xuban, xerucoj pa rochoch in rmal ja yukulbal
ruc'u'x chewi' tok ma xcamsax ta pro xecamsaxi ja rach tak aj Jericó como
eje'e' ma xquinimaj ta ja Dios.
32 In ec'o na más ja winak ja quiya'on can jun utzlaj ejemplo chikawach tre
ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios pro matuya' tiempo chwe xquintzijon ta
chique jule' chic cani' chique Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel in
chique jule' chic profeta.

33 Eje'e' chakaja' rmal ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok
yataj chique chi quech'ec ja gobierno je'e ja rocnak quic'ulel, chewi' tok utz
queban chi cuc'axic ja winak in chewi' chakaja' tok quewil je'e ja tzujunto
ojer rmal ja Dios. Rmal ja yukulbal quec'u'x chakaja' tok xecowini quitz'apij
quechi' ja cój.
34 Chewi' chakaja' tok mta xoc chique tok xeyạ' pa k'ak', ma xec'at ta.
Chewi' chakaja' tok xecowini queto' qui' pa quek'a' ja winak ja xcajo' ta
xequicamsaj tza'n tak espada. Ja c'a tok ni majun ja quichok'ak' yataj chique
quichok'ak', cow xepe'i chipan ja ch'a'oj in xecowini xequisalujel ja quic'ulel
ja ne'urch'ojin je'e cuq'uin chipan ja quitinamit.
35 Ec'o je'e ixoki' chakaja', rmal ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios tok
yataj je'e chique chi xec'astaji camnaki' cuq'uin. Ec'o jule' chic ja winak,
rmal ja yukulbal quec'u'x tok xechapi, más k'axnak chi na ja rpokonal ban
chique in bix chique chi nesokpixel pro wi nqueya' can ja Dios. Pro eje'e' ma
xeniman ta: —Mejor nokcamsaxi, xeche'e. Queri' queban utzc'a chi nquewil
ja c'aslemal ja más utz chi na.
36 Ec'oli ja congana xetz'uji, xeyok'i, xech'ạy tza'n tak asial in chakaja'
xebạc' pa tak cadena, xecoj pa tak che'.
37 Ec'oli xecamsax tza'n tak abaj. Ec'oli xek'ẹt tza'n tak sierra. Janila chi
xebạn puersa chi nqueya' can ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios. Ec'oli
xecamsax tza'n tak espada. Ec'oli xebinyaj na pa tak lugar je'e, xa quitz'umal
carnelo xa quitz'umal q'uisic' quicojon chic, mchita nak chi ta nquitzukbej
qui', congana lawulo' ban chique, congana c'ayew ja quic'aslemal.
38 Ja c'a winak ja xa mta quigana ruq'uin ja Dios eje'e' ma yatal ta chique ja
xeq'ueje' ta awa' winak ri' chiquicojol. Congana c'ayew ja queban, xebinyaj
na pa tak chakijlaj ulew, xebinyaj na chwitakjayu', xeq'ueje' na pa tak jul.
39 Eje'e' canojel, rmal ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios chewi' tok
congana utz xetz'ạt rmal. Pro jari' tiempo masqui utz xetz'ati pro maja'n
tiquewil tri' ja tzujunto ojer rmal ja Dios.
40 Eje'e' caybej na chi nquewil como ja Dios arja' rch'obonto chi c'a pa
katiempo ajoj nwinakarsaj wi' ja c'ac'a chominem ja más chi na utz. Queri'
xuban utzc'a chi junan nyataj chake kanojel ja totajem pro jun totajem ja ni
majun ja maquita tz'akat tre, ma eje'e' ta xewilowi chikawach nabey.

12

1 Bien kach'obo' wach'alal, congana jun nimlaj ejemplo ya'on can
chikawach cumal awa' winak ri', eje'e' cani' quisutinto qui' chakij camic.
Rmalc'ari' nbij chewe, katija' c'a kak'ij ajoj tre ja c'amc'oj anim ja ya'on
chikawach rmal ja Dios, cow kope'i maxta ma tikaq'uis ta. Xa nak ta ja
nokruban molestar trewa' jun c'amc'oj anim ri' mejor kach'akij can in kaya'a'
can ja il mac ja xa nokruchap chipan ja kabey.
2 Katz'elwachij c'a ja Jesús, arja' nwinakarsani ja yukulbal kac'u'x ruq'uin
ja Dios in arja' ntz'akatsan na chakaja'. Arja' c'o jun nimlaj quicotemal
rayben chewi' tok ma xpokonaj ta camsax chwa cruz, jari' congana q'uixbal
pro xucoch' nojel ja ban tre. Ja c'a camic jani' chi la kas nim ruk'ij, ja bar
tz'ubul wi' ja katata' Dios tri' tz'ubul wi' ja Jesús chakaja' pa riquik'a'.
3 Tech'obo' rij rwach ja xuban ja Jesús, janila ja rpokonal xutij pa quek'a' ja
raj'il ajmaqui' pro xucoch' nojelal. Bien tech'obo' utzc'a chi ixix maquixcosi
chi rtijic ja rpokonal utzc'a chi maticapuj ec'u'x.
4 Ja c'a rixix masqui emajon jun nimlaj lucha ruq'uin ja il mac pro maja'n
tek'i' ja cani' ban tre ja Jesús como maja'n tetix ja requiq'uel.

5 ¿La matinataj c'a chewe ja rix alc'walaxela' chi c'o jun paxbanem ewxin
tz'ibtal can? Quewa' nbij ja paxbanem ri': —Walc'wal, maxta itzel tana' ja
tok kajaw Dios natruya' chipan jun rpokonal chi atijoxic. Ja tok c'oli nuch'a'
chawe maxta ticapuj ac'u'x rmal.
6 Como ja kajaw Dios wi natruya' chipan ja rpokonal chi atijoxic jari' retal
chi natrajo'. Ja wi natrapaj tri' c'a nkatz'at wi' chi atc'ulun rmal in at ralc'wal,
queri' c'a rbanic, maxta itzel tana'. Queri' nbij.
7 Ja c'a rixix wi netij ja rpokonal turkaj chewe chi etijoxic nbani. Ja nuban
ja Dios chewe queri' cani' nuban jun tatixel chique tak ralc'wal. ¿La c'o c'a jun
alc'walaxel nech'ob ixix ja matirapax rmal ja rtata' chi rtijoxic? Ma queri' ta,
canojel neban corregir.
8 Ja c'a wi maquixban corregir xc'a ne'el ari' ix alak'an tak ac'ala' ja ma
k'alaj ta nak la etata'.
9 Ja tok xokq'uiyto ojer xokrapaxto cumal ja katata', okc'o pa katijoxic in
xekaban respetar. Pior c'a ja katata' Dios más chi na rjawaxic chi nkaban
respetar. Ja wi nkaban respetar nkawil c'ari' ja utzlaj c'aslemal.
10 Ja katata' eje'e' xokqueban corregir jun tiempo wawe' chwach'ulew pro
xa quina'oj eje'e' queyon quecoj chakij. Pro ja katata' Dios arja' ma chaka ta
queri' ja tok nokruban corregir pro ni c'o wi' rc'amonto chake. Queri' nuban
chake utzc'a chi junan neli ja kanma ajoj ja cani' ranma arja', jun utzlaj anma
in ch'ajch'oj.
11 Ni katzij wi' chi ma qui'il ta ja tok natban corregir, natti'oni. C'amalo
nana' ja rutzil ja rc'amonto chawe, ma chanim ta. Pro tok nbe tiempo tre c'oli
rc'amonto chawe ja wi xawotakij nak rbanic. Quewa' rc'amonto chawe ri',
nawc'aj na jun utzlaj anma rmal in natruya' chipan ja quicotemal xin Dios.

* * * * * * * * * *

12 Rmalc'ari' nbij jutz'it rubi' chewe wach'alal, cow quixpe'i chwach ja
rpokonal, maxta ticapuj ec'u'x rmal.
13 Ja tre ja utzlaj bey ja c'utun chewach rmal ja Dios jic tec'ama'el. Ja wi
queri' xteban ja c'a maja'n ticowiri ja canma chipan ja bey eje'e' maticapuj
quec'u'x emwal, npi más ja quichok'ak'.
14 Tech'obo' rij rwach nak neban chi matec'am rkan je'e ch'a'oj cuq'uin
ja winak xa nak ta chi winakil pro ja quicotemal ja tari' nq'ueje' checo-
jol cuq'uin. Tech'obo' rij rwach nak neban chi nixcowini newc'aj jun
ch'ajch'ojlaj anma. Mta jun nak ta ja xtertz'ata' ta rwach ja kajaw Dios ja wi
ma rc'an ta jun ch'ajch'ojlaj anma.
15 Tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta c'o jun chewe tuya' can ja rutzil ja
nsipaj ja Dios chake. Maxta c'o jun chewe tiyictaji checojol xqueruyoj ta ja
jule' chic cani' nuban ja ritzel k'ayis tok npeti ncamsaj ja tijco'm.
16 Maxta c'o jun chewe toc ruq'uin jun chic ja wi ma rxjayil ta owi ma
rchajil ta. Ja ntzujuj ja Dios chake maxta c'o jun chewe tuban tre ni ma vale
ta chwach. Cani' tre ja rEsaú ojer, ja nabey rwinakil xuban tre ni ma vale ta
chwach, xa xc'ayij pon, xa jutz'it ti rway xc'utuj pa rq'uexwach.
17 In bien ewotak chi ja tok be tiempo tre ja herencia ja rc'ayin c'ac'ari'
xc'utuj chic jutij tre ja rtata' pro ma xya' chi ta tre. Masqui congana xok' rmal
pro ni ma xcanoy chi ta wi' rmal nak nuban chi nyataj chic jutij tre.
18 Ja bey ewc'an ixix junwi' chi na xixerya'a' wi' chwach ja xe'eyan wi' ja
rtinamit Dios ojer. Ja xeyan wi' eje'e' chwach jun jayu' ja natcowini natz'at
ruq'uin awach rbina'an Sinaí. Jari' jayu' c'ati chiquewach in quewa' bantaji
ri', congana k'eku'm xoqui in jaktajto jun nimlaj ik'.

19 In chakaja' c'o jun trompeta quic'axaj in c'o jun kulaj quic'axaj chakaja'.
Ja c'a kulaj, ja xec'axan rxin congana quetij quek'ij chi rc'utuxic chi ma
titzijon chi ta más cuq'uin.
20 Queri' queban como congana quixbej qui' rmal ja bix chique chi: —Ja wi
c'o jun npalbeni ja jayu' ri' masqui xa jun chicop jari' ncamsax tza'n abaj owi
tza'n lanza, xeche'xi.
21 Ja quetz'at janila jun xbeben ri'il rc'amonto chique chewi' tok ja Moisés
xbej ri' chakaja': —Anin congana ninbirbot rmal ja xbeben ri'il, ne'e.
22 Pro ja xixekaj wi' ixix jari' chwach jun jayu' ja macatcowini natz'at
ruq'uin awach rbina'an Sión. In chakaja' ixc'o chwach ja mero tinamit rxin
ja c'aslic Dios rbina'an Jerusalén ja c'o chila' chicaj. Ixc'o c'a chiquewach ja
ángel pro congana e q'uiy, c'ayew chi ne'altaji,
23 e janila quimolon qui' chwach ja Dios chi rbixaxic rubi', janila
quicotemal nbani. In chakaja' ixc'o c'a chiquewach ja ralc'walaxela' rxin
Dios ja bar quimolon wi' qui', eje'e' tz'ibtal chic quebi' chila' chicaj. Ixc'o c'a
chwach ja Dios arja' k'etol tzij pa kawi' chi nimlaj kanojelal. C'a tri' ixc'o wi'
chiquewach ja respíritu quixin ja winak ja utz netz'ạt rmal ja Dios ja quiwilon
chic ja totajem pro jun totajem ja ni majun ja maquita tz'akat tre.
24 C'a chwach ja Jesús ixc'o wi', arja' c'o jun c'ac'a chominem pa ruk'a' ja
nokrcojbej chwach ja Dios. C'a tri' ixc'o wi' chwach rquiq'uel ja Jesús ja
chicaxi utzc'a chi ncuytaji ja kil kamac. Jari' quic' totajem nsiq'uij chakij, ma
cani' ta rquiq'uel ja rAbel ojer ja xa rjil rc'axel xsiq'uij trij ja Caín.
25 Rmalc'awa' nojel ja xintz'ibaj chewe ri' camic nbij chewe, tebana' c'a
cuenta ewi', maxta ticowir ewi' ewanma ixix chi matec'waxaj ja rmajon
rbixic ja Dios chewe camic. Ja raj Israel ojer ma xcajo' ta quic'axaj ja bix
chique rmal ja tzijon cuq'uin wawe' chwach'ulew in lawulo' ban chique
rmal, majun quitobej qui'. Pior c'a ajoj wi matikajo' nkac'axaj ja nbix chake
rmal ja ntzijonto kuq'uin chila' chicaj tewotakij chi más chi na lawulo' ja
xtiban na chake, majun nkatobej ki'.
26 Ja tok tzijoni ja Dios chipan ari' tiempo ojer ja rukul xusil ja rwach'ulew.
Pro ja camic quewa' nbij chic ri': —Jutij chi na nsil chi na jutij ja rwach'ulew
in ma ruyon ta rwach'ulew pro nsil na ja caj chakaja', ne'e.
27 —Jutij chic, ne'e ja Dios, tibij c'a tzij ari' chi xa nak ta ja c'o siltajic trij ja
xa winakarsan jari' xa noc'owi pro ja mta siltajic trij jari' matoc'owi.
28 Ja Dios arja' okrcojon pa rcuenta jun gobierno pro jun gobierno ja ni mta
wi' siltajic trij. Rmalc'ari' nbij chewe, kaya'a' ruk'ij ja Dios in kamaltioxij tre
chakaja' pro kas rubey kabana', cani' nrajo' chake chi nkaban ni ta quirwari'
nkaban, kabana' respetar in kaxbej ki' chwach
29 como ja ryewal ja katata' Dios cani' jun nimlaj k'ak' ja congana camíc
nuban.

13

1 Wach'alal, ni tewajo' wi' ewi', maxta temestaj jutz'it.
2 Kas que'urkaj chewe ja quimajon rcanoxic ja bar newar wi', que'ec'ulu'
pon pa tak ewochoch. Queri' nbij chewe como ec'oli ja quiya'on posada
chique ángel pro ni majun nak ta quinaben ja wi ángel ja queya' quiposada.
3 Quenataj jutz'it emwal ja kach'alal ja rumac Jesucristo ec'o pa tak che'.
Ja c'a neban, tena'a' kaj ixix como cani' ixix jun ixc'o cuq'uin chipan ja
che'. Quenataj emwal chakaja' ja majtajnak rbanic pokon chique. Ja neban,
tena'a' kaj cani' ixix jun ixc'o cuq'uin chipan ja rpokonal.
4 Canojel ta xtiqueban ta respetar jutz'it ja c'ulbic. Maxta teban rij tak
quewi' ja rewixjayilal owi ewachajilal. Queri' nbij chewe como ja Dios arja'

nuk'et na tzij chiquij ja rachi'i' in ixoki' ja nemacuni, nuk'et na tzij chawij wi
natoc ruq'uin jun wi ma awixjayil ta owi ma awachajil ta.
5 Maxta congana tel ec'u'x trij ja pwok, ni quixquicot wi' nojel tiempo chi
c'oli owi mta c'ol ewq'uin como ja Dios arja' nchajin awxin cani' rbin can
chipan ja rtzobal quewari': —Nij inc'o wi' awq'uin chijutij, ni macatnuya' can
wi', ne'e.
6 Rmalc'ari' tok ajoj quewa' nkabij ri': —Ja kajaw Dios arja' nto'o wxin, ja
winak xa nak ta ncajo' nqueban chwe jari' matinxbej wi' chiquewach. Queri'
nkabij in nixtac'a jutz'it ta nkana' ki' chi rbixic.
7 Quenataj emwal ja kach'alal ja xe'uc'an ewxin, eje'e' quech'ob chewach
ja rtzobal Dios. Tech'obo' chi utz jani' ja quic'aslemal tok xeq'ueje' wawe'
chwach'ulew in cani' queban congana yuke' quec'u'x ruq'uin ja Dios ni ta
quirwari' neban ixix chakaja'.
8 Ja Jesucristo arja' ni mta wi' q'uextajic trij. Ja rna'oj iwir niquirwari'
camic in niquirwari' chwak cabij, ni mta wi' q'uextajic trij.
9 Maxta chaka nojel ta tenimaj, maxta quixc'amarel rmal jule' chic tijonem
ja junwi' chi na. Nojel ja nkatij je'e ni majun nak ta rc'amonpi tre ja kanma
ajoj nixtac'a c'o ta rc'amonto chique chakaja' ja winak ja nquinimaj jari'
costumbre chi c'oli rc'amonto. Ma rmal ta c'a ja natij tok nq'uiyì ja rutzil pan
awanma pro rumac ja rutzil ja nkacochij tre ja Dios.
10 C'o jun altar kaxin pro ja sacerdote ja nesamaj chipan ja templo quixin
ja raj Israel eje'e' mta quek'a' tre chi nquetij ja sacrificio ja ntzujux chwach
awa' ja raltar ri'.
11 Eje'e' c'oli nqueban nquitzujuj jun chicop chwach ja Dios, nquec'ol can
ja rquiq'uel pro ja rcuerpo nlasaxel chipan ja tinamit, junwi' nporox wi'. Ja
c'a rquiq'uel jari' nc'amarel chipan ja santilaj lugar rmal ja lok'laj sacerdote,
tri' ntzujux wi' chwach ja Dios rmal ja quil quemac ja winak.
12 Queri' c'a ban tre ja Jesús chakaja' lasaxel chipan ja tinamit, junwi'
xecamsax wi'. Ja c'a rquiq'uel jari' xch'ach'ojirsbej ja kanma ja rok winak
chipan ja kil kamac.
13 Camic ko'el c'a ajoj chakaja' chipan ja tinamit, jo' ruq'uin ja Jesús,
xa jun kabana' ruq'uin chipan ja rpokonal ja xutij tokori' tok ya' ruq'uix
chiquewach ja winak.
14 Ja c'a wawe' chwach'ulew mta jun katinamit ja maquita nk'axi pro c'o
jun ja katinamit ja maja'n tiya' chake jari' kayben camic.
15 Como jakon chic kabey rmal ja Jesucristo ko'ekaji c'a chwach ja Dios: —
Nata' Dios congana nmaltioxij chawe nojelal, xkoche' ta tre, ja tari' xtikabij
tre nojel tiempo chi ryabexic ruk'ij. Jari' junan neli ruq'uin jun sacrificio
nkatzujuj tre.
16 Pro ni tec'utu' wi' ja rewutzil chakaja' in que'eto'o' ja c'o rjawaxic chique,
maxta temestaj chi rbanic ja wari'. Ja c'a tok neban ja wari' junan neli
ruq'uin jun sacrificio chakaja' pro jun sacrificio ja congana nel ruc'u'x ja Dios
trij.
17 Que'enimaj ja kach'alal ja rec'ayon ewxin, teya'a' ewi' pa quek'a'. Eje'e'
echajyon rxin ja rewanma in emwal nequijacha' na cuenta chwach ja Dios.
Que'enimaj utzc'a chi nequicoti chi ewuc'axic, maxta quebison emwal. Ni
majun rc'amonto chewe ja wi xa pa bis ne'eya' wi'.
18 Wach'alal, ni tebana' wi' jutz'it orar pa kacuenta. Chwach Dios nbij
chewe chi ni majun nak ta nti'on ta pa tak kanma, ja c'a nkajo' ni ta ja wi'
xtikaban ja utz ntz'ạt rmal ja Dios.
19 Congana nban recomendar chewe chi neban orar pa ncuenta utzc'a chi
nintak chic jutij ewq'uin chanim.

* * * * * * * * * *

20 Ja Dios arja' Yo'l quicotemal, arja' yico rxin ja kajaw Jesús chipan ja camíc. Ja Jesús arja' lok'laj Pastor, arja' yuk'ul kaxin ja rok cani' tak rcarnelo.
Rmal ja rquiq'uel ja xutix chwach cruz chewi' tok queri' rbanon. Jari' quic'
ya'bal rseguro ja chominem ja ni mta wi' q'uisic trij ja chomarsax rmal ja
Dios.
21 Dios ta c'a xtiyo' chewe chi nnoji nojel rwach ja rutzil pa tak ewanma
utzc'a chi nixcowini neban ja rvoluntad, xtuya' ta chewe chi nsamaji ja
Jesucristo pa tak ewanma chi rwinakarsaxic je'e nak ja nel ruc'u'x trij. Ni
ta xtiya' wi' ruk'ij camic, chwak in chijutij. Amén.
22 Wach'alal, anin nban recomendar chewe, kas tiq'ueje'e ja repaciencia
chi rc'axaxic ja paxbanem ja ntz'iban chipan awa' carta ri' como xa ma nim
ta.
23 In jun chic nbij chewe, ja kach'alal Timoteo arja' elnakpi chic libre camic.
Ja c'a wi xturkaji chanim can nc'amel ja tok xquinbe ewq'uin.
24 Teya'a' c'a rutzil quewach canojel ja rec'ayon ewxin. Teya'a' rutzil
quewach canojel ja jule' chic ja re tinamit xin Dios. Ja kach'alal ja rec'o pa
tak tinamit ja c'o pa rcuenta Italia eje'e' nquetakel rutzil ewach ixix chakaja'.
25 Dios ta c'a xtuya' rutzil pan ewi' ewanojelal. Amén.

SANTIAGO

1 Anin in Santiago in ajsamajel rxin ja Dios in chakaja' in ajsamajel rxin ja
kajaw Jesucristo. Wach'alal, anin ntakel rutzil ewach ja rix cablajuj tribu aj
Israel ja rixchictajnak ixbenak nojel nat nakaj.

* * * * * * * * * *

2 Wach'alal, ja tok newil je'e prueba chipan ja rec'aslemal congana ta
nixquicot rmal, ma quixbison ta.
3 Queri' nbij chewe como ewotak chi ja prueba jari' nk'alasani jani' ja
yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Dios, ewotak chi wi c'ol epaciencia chi rcoch'ic
ja prueba quewa' rc'amonto chewe ri', más na nq'uiyi ja repaciencia chi
rcoch'ic ja jule' chic prueba ja penak chewach.
4 Teya'a' lugar tre ja paciencia chi nsamaj pa tak ewanma, teya'a' lugar tre
chi nwinakarsaj nojel rwach ja rutzil xin Dios. Quirtari' neban jutz'it utzc'a
chi nq'uiyi utzc'a chi nwachini nojel rwach ja rutzil pa tak ewanma utzc'a
chi majun ja maquita tz'akat tre ja rewanma.
5 Ja wi ec'oli chewe wi c'o je'e ja matich'obtaj cumal nak rjawaxic chi
nqueban tiquic'utuj tre ja Dios, arja' nuya' chique chi nch'obtaj cumal nak
nqueban. Arja' nuya' chique xa nak ta nec'utun tre in nojel ruc'u'x nuya'
chique, ma pa ch'olinem ta.
6 Xarwari', rjawaxic chi yukul quec'u'x ruq'uin tok nquic'utuj tre, maxta
xa ca'i' quec'u'x. Ja wi xa ca'i' ac'u'x jari' at junan ruq'uin ja nimak tak baloj
pa mar, ma jun ta rubey, xa bar ta tri' nc'amarel wi' rmal ja ik'.
7 Ja winak ja queri' nqueban maxta tiquech'ob kaj chi c'oli nyataj chique ja
netajini nquic'utuj tre ja kajaw Dios.
8 Ja c'a wi xa ca'i' ac'u'x nac'utuj tre ja Dios tri' ntz'ạt wi' chi queri' rbanic ja
rac'aslemal chaka ma at ch'obol ta, ma c'ayew ta naq'uex ana'oj.

* * * * * * * * * *

9 Ja meba'i' chewe quequicot rmal chi congana nimak quek'ij netz'ạt rmal
ja Dios.
10 Ja c'a biyoma' chewe quequicoti chakaja' rmal chi ch'obtajnak cumal chi
e cani' tak meba'i' chwach ja Dios. Queri' nbij chewe como eje'e' e cani' rusi'j
k'ayis xa noc'o rwach.
11 Ja tok congana rwak'ij nchakiji ja k'ayis in ntilto'i ja rusi'j, queri' nuban,
ba la noc wi' ja rcoloril. Queri' c'a quibanic ja biyoma' chakaja', eje'e'
quimajon rbanic ja quinegocìo tok chaka jalal necami.

* * * * * * * * * *

12 Kas qui'il chique ja necoch'owi ja prueba ja nk'ax je'e chiquij. Ja tok
nquech'ec ja prueba jari' nquic'utbej chi ni katzij wi' chi c'o yukulbal quec'u'x
ruq'uin ja Dios. Ja wi queri' nqueban c'ac'ari' xtiyataj chique ja premio jari'
jun utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, jari' premio rtzujun ja Dios chique
canojelal ja ne'ajo'n rxin.
13 Ja wi c'o jun chewe nuna' kaj chi c'oli ntakchi'in rxin chi rbanic ja il mac
maxta tibij chi Dios takchi'in rxin. Como ja Dios majun nak ta xtitakchi'in ta
rxin chi rbanic ja ritzelal nixtac'a arja' ta xtitakchi'ij ta jun chi rbanic.
14 Pro ja nwinakarto wi' tok noktakchi'ixi chikajujunal jari' tok c'oli nka-
yarij kaj pa tak kanma ja nokruban engañar in kas pan ekal nokrujic'.

15 Ja ma utz ta je'e nkayarij kaj pa tak kanma kas pan ekal nq'uiyi, tok
nq'uiswani nalaxi ja il mac pa tak kanma. Ja c'a il mac tok q'uiynak chic xa
camíc rc'amonto.
16 Chak'laj wach'alal maxta teban kaj engañar ewi' eyon,
17 ja Dios ni ruyon wi' utzil ja nuya'to. Xa nak ta rutzil nkacochij, xa nak ta
ja nsipax chake ja majun itzelal rc'an jari' chila' chicaj npi wi', ja katata' Dios
arja' ntakoto. Ja luz ruq'uin ja Dios npi wi' nojelal cani' tre k'ij, ic' in ch'umil,
in arja' mta jutij xtiq'uextaj ta, ni utz wi' ja nuban, ni mta wi' k'ekumal rc'an.
18 Ja xuban, xuya' chake chi kac'axaj ja utzlaj tzij xin Jesucristo in rmalari'
xokalax chic jutij in kawil ja utzlaj c'aslemal. Queri' xuban chi xokoc nabey
tak cosecha chiquewach ja jule' chic winak como nijawari' rvoluntad ja
rchominto.

* * * * * * * * * *

19 Chak'laj wach'alal, más na nc'atzin chake chi nkaya' kaxquin tre ja nbix
chake chwach ja maxco' noktzijoni, in maxta ma c'ayew ta tipit ewayewal.
20 Queri' nbij chewe como ja rayewal ni majun utzil xin Dios rc'amonpi ta.
21 Rmalc'ari' nbij chewe, teya'a' can jutz'it nojel ja xa ntz'ilorsaj ja re-
wanma. Janila ritzelal nalaxi in nq'uiyi pa tak kanma ja rok winak, teya'a'
can nojelal. Nojel ec'u'x nojel ewanma teya'a' ewxquin chi rc'axaxic ja utzlaj
tzij ja ticon chic pa tak ewanma rmal ja Dios, jari' utzlaj tzij janila rchok'ak',
nixruto' chipan ja rewil emac chijutij.
22 Pro ja utzlaj tzij maxta chaka tec'waxaj, tebana' cumplir ja nbij. Ja wi
chaka nec'waxaj jari' xa eyon neban kaj engañar ewi'.
23 Queri' rbanic como ja xa chaka nac'waxaj jari' at junan ruq'uin jun achi
ja nutz'at rwach pan espejo.
24 Pro chaka nutz'at. Chaka maril ntz'attaj rmal nbe in nmestaj jani' nca'yi.
25 Pro ja wi nojel ac'u'x nojel awanma naya' awxquin chi rc'axaxic ja
utzlaj tzij xin Jesucristo in wi ni matatanba' wi' rnimaxic jari' quicotemal
xin Dios rc'amonpi chawe. Queri' rbanic como ma chaka ta nac'waxaj como
matamestaj pro naban cumplir ja nbij chawe. Ja utzlaj tzij xin Jesucristo
majun ja maquita tz'akat tre, jari' nokwasanel libre.
26 Ja wi nach'ob chi congana animan ja Dios pro wi matak'il pan achi' jari'
xa naban kaj engañar awi' ayon, jari' majun noc wi' ja rareligión, mta noc wi'
ja chaka nabij chi animan ja Dios.
27 Ja religión ja kas utz ntz'at rmal ja katata' Dios in nuc'ut chi katzij chi
animan ja Dios quewa' rbanic ri', jun, natbe cuq'uin ac'ala' ja ma ec'o chi ta
ja quitata' quete' in cuq'uin chakaja' ja rixoki' ja malcani' ja recamnak chic
ja quichajilal in ne'ato'o' nak c'o rjawaxic chique. In jun chic, naban cuenta
awi' chwach ja ritzelal ja nqueban ja winak ja xa ruq'uin ja rwach'ulew
yukul wi' quec'u'x, naban cuenta awi' utzc'a chi matitz'ilori ja rawanma rmal
ja ritzelal.

2

1 Wach'alal, janila nim ruk'ij ja kajaw Jesucristo in como yukul kac'u'x
ruq'uin chewi' maxta jun utz tetz'at in jun itzel.
2 Cani' tre jun achi nekaj checojol ja bar emolon wi' ewi', buena rnopk'a'
rcojonel puro oro, rwekonel ri', buen tak tziak rcojonel ja nimak rjil, in
chakaja' nekaj chic jun achi ewq'uin congana ti meba', congana lawulo' ti
rtziak rcojon.
3 In ixix kas nel ec'u'x trij ja rcojonel buen tak tziak, c'o ta man ta neban tre
in nebij tre: —C'o jun tz'ulbal nim ruk'ij wawe' ri', cattz'abe' chwach, nixche'

tre. Pro ja c'a ti meba' quewa' nebij tre ri': —Catpe'e tri' owi cattz'abe'e pa tok'ulew, nixche' tre.
4 Ja wi queri' neban jari' ni k'alaj wi' chi jun utz netz'at in jun itzel. Ja queri' ix cani' jule' k'etol tak tzij ja xa itzel tak k'etoj tzij ja nqueban.

5 Chak'laj wach'alal, camic teya'a' ewxquin tre ja xtinbij chewe ri' ¿la ma ewotak ta c'a chi ja meba'i' wawe' chwach'ulew Dios ercha'on chi ne'oc e biyoma'? Ja ocnak quibiyomal jari' ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Dios. Eje'e' c'o jun nimlaj herencia ja xtiyataj chique, jari' herencia neq'ueje'e chijutij chipan ja gobierno xin Dios. Queri' rtzujun ja Dios chique e jani' ne'ajo'n rxin.
6 Pro ixix neban chique tak meba'i' ni ma ec'o ta. Ja c'a biyoma' lok' ne'ena' pro ¿la ma eje'e' ta c'a biyoma' ja nebano pokon chewe, la ma eje'e' ta c'a biyoma' ja nechararan ewxin pa tak k'etbaltzij?
7 ¿La ma eje'e' ta c'a biyoma' chakaja' ja xa itzel netzijon tre ja rubi' ja Jesucristo? pro makana' maquita congana nim ruk'ij ja rubi' ja Jesucristo, in chakaja' ja rubi' ja Jesucristo jari' nataxi pan ecuenta chi echajixic.

8 C'o jun ley tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios in jari' ley más na nim ruk'ij, quewa' nbij ri': —Cani' nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a tabana' chique ja jule' chic winak que'awajo' chakaja'. Queri' nbij. Wi katzij chi queri' amajon rbanic cani' nbij ja ley jari' utz ja ramajon rbanic.
9 Nowi xa jun utz in jun itzel natz'at jari' il mac nattajini naban in ja ley xin Dios natruchap rmal in nbij chawe chi ma xatniman ta.
10 Queri' nbij chewe como ja ley xin Dios wi c'o jun punto tre ja ma xanimaj ta, ley xin Dios ari' ja matanimaj in natchap rmal. Queri' nban chawe masqui animan ja jule' chic ley ja rc'an ja rtzobal Dios.
11 Queri' rbanic como ja Dios arja' rbin can chipan ja ley chi: —Ma taban ta rij rwi' ja rawixjayil owi awachajil, ne'e, pro ja mismo Dios bini chakaja' chi: —Ma taban ta camíc, ne'e. Ja c'a rixix masqui ma xeban ta rij tak quewi' ewixjayilal owi ewachajilal pro wi xeban camíc tibij c'a tzij ari' chi ley xin Dios ja ma xenimaj ta.
12 Ja c'a rixix xa nak ta nebij, xa nak ta neban, bien turkaj chewe chi ja ley xin Cristo ja xokwasanel libre chipan ja kil kamac jari' ley xtoc chewij, jari' xtik'etbex tzij chewij.
13 Queri' rbanic como ja wi matapokonaj quewach ja winak, tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio queri' nban chawe atat chakaja' matipokonax awach. Nowi napokonaj quewach jari' npokonax awach atat chakaja', ja juicio xin Dios matikaj chawij ja tok xtik'et tzij chawij.

* * * * * * * * * *

14 Wach'alal, ja wi c'o jun nbij chi c'o yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Jesucristo pro wi ni mta wi' ja rutzil nuban ja nc'utbej chi c'oli ja yukulbal ruc'u'x ¿la c'o c'a noc wari' ja yukulbal ruc'u'x nech'ob ixix? Ja wi queri' nuban ¿la ntotaj c'ari' rmal ja yukulbal ruc'u'x nech'ob ixix?
15 Tzuc'a c'o ta jun kach'alal achi owi ixok congana ta rjawaxic tre, ni ta tak pena ja tak rtziak rcojon in ni ta majun nutij nojel tak k'ij,
16 in jun ta c'a chewe quewa' ta nbij tre ri': —Jat c'a, tabana' cuenta awi', xtawil ta ja ratziak ja nacoj in ja natij chakaja', ne'el ta tre. Queri' nbij pro wi majun xuya'el tre ja nc'atzin tre ¿nak c'a noc wari' jule' tzij ja xbijel tre nech'ob ixix?
17 Queri' c'a rbanic ja yukulbal ac'u'x chakaja' ja wi mta ja rutzil naban ja nac'utbej chi c'oli, in ja wi queri' jari' xa camnak chic ja yukulbal ac'u'x, ni majun rsamaj.

18 Pro maxla c'o jun nbij chi junwi' ja yukulbal kac'u'x ruq'uin ja Dios in
junwi' chi na ja rutzil je'e ja nkaban. Pro anin nbij tre chi ma katzij ta ja
yukulbal ruc'u'x ruq'uin ja Dios ja wi mta ja rutzil nuban ja nc'utbej chi ni
katzij wi' chi c'oli ja yukulbal ruc'u'x. Ja wi katzij chi c'o yukulbal nuc'u'x
ruq'uin ja Dios ma chaka ta c'oli pro nsamaji, ja c'a rutzil ja nban je'e jari'
nc'utuwi chi c'oli.
19 Atat nabij chi c'o jun Dios in xarari' jun in ni rubey wi' ja queri' nabij.
Pro ja wi chaka nabij jari' macattotaj rmal, queri' na nquibij demonio, eje'e'
chakaja' nquibij chi c'o jun Dios pro maquetotaj rmal ja chaka nquibij, xa c'o
jun nimlaj castigo cajal chiquewach in nebirbot rmal.
20 Ja ramajon rch'obic xa mta noc wi'. ¿La matawajo' chi anin nch'ob jutz'it
chawach chi ja yukulbal ac'u'x tok mta ja rutzil naban ja nac'utbej chi ni
katzij wi' c'o yukulbal ac'u'x jari' xa camnak chic ja yukulbal ac'u'x?
21 Ja kamama' Abraham c'oli xuban ojer ja xc'utbej chi c'oli ja yukulbal
ruc'u'x ruq'uin ja Dios in rmal ja xuban chewi' tok utz tz'at rmal ja Dios in ban
tre cani' mta ril rumac rbanon. Ja c'a xc'utbej jari' tok ma xpokonaj ta xuya'
parwi' altar ja ti rc'ajol rbina'an Isaac chi noc rq'uexwach jun sacrificio, laj
xcamsaj chwach ja Dios.
22 Tri' c'a natz'at wi' chi ja yukulbal ruc'u'x ja rAbraham janila samaji, c'oli
xuban ja xc'utbej chi ni katzij wi' chi c'o yukulbal ruc'u'x. Arja' xnimaj ja bix
tre rmal ja Dios jari' xc'utbej chi ni katzij wi' chi c'o yukulbal ruc'u'x.
23 In queri' xuban, bantaj cumplir ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ojer,
quewa' nbij ri': —Ja rAbraham arja' yuke' ruc'u'x ruq'uin ja Dios in rumac
ja yukulbal ruc'u'x chewi' tok utz tz'at rmal ja Dios in ban tre cani' mta ril
rumac rbanon. Queri' ja tz'ibtal can. In bix tre ja rAbraham chakaja' chi
amigo xin Dios ne'xi.
24 Tri' c'a netz'at wi' chi ma chaka ta ruyon ja yukulbal ec'u'x nc'atzini ja tok
utz nattz'at rmal ja Dios como ni nc'atzin wi' chi naban ja rutzil ja nac'utbej
chi ni katzij wi' chi c'o yukulbal ac'u'x ruq'uin.
25 In cani' xuban chakaja' ja rixok rbina'an Rahab ja xa itzel ixok nabey, xa
achi'i' neryarij, arja' c'oli ja xuban in rmal ja xuban chewi' tok utz tz'at rmal
ja Dios. Tokori' xuban tok ec'o ca'i' achi'i' xerwawaj pa rochoch ja retakonel
rmal ja Josué, xeruto' chipan ja camíc, junwi' chic bey xerutakel wi'.
26 Cani' tre jun achi tok mchita rxula'nbal jari' camnak chic. In queri' c'a
tre chakaja' ja yukulbal ac'u'x ruq'uin ja Dios, tok chaka nabij chi c'oli pro wi
mta ja rutzil xin Dios naban chi nac'utbej jari' xa camnak ja yukulbal ac'u'x.

3

1 Wach'alal, maxta e q'uiy chewe chaka ta xtiquiminla' qui' chipan ja samaj
xin Dios chi nequitijoj ja kach'alal. Queri' nbij chewe como ixix ewotak chi
kanojel ja noktijon quixin ja kach'alal, tok xtekajacha' na cuenta chwach ja
Dios más na lawulo' nbān chake ja wi ma rubey ta kaban.
2 Queri' rbanic como kanojelal q'uiy ja kafalta nkaban. Ja wixta c'o jun
winak ja ni ta majun tzij nelto pa ruchi' ja nerbanbej ofender winak jari'
congana tz'akatnak tre ja rc'aslemal. Ja wixta c'o jun nuban queri' ncowin
ta c'ari' nuban cuenta ri' chwach nojelal in maquita xtibe chipan ja ritzelal.
3 Cani' nkaban chique quiej tok nkacoj freno pa quechi' nokquinimaj xa
nak ta lugar nekac'amel wi'.
4 In cani' tre nimak tak lancha masqui congana nimak masqui congana
lawulo' nbān tre rmal nimak tak ik' pro xa jun timón congana tino'y nuc'abex
rxin in rmalari' ja nbinsan rxin ja lancha ncowini nuc'amel xa bar ta tri'
nuc'amel wi'.

5 In queri' c'a tre ja kak' ja rok winak, masqui xa tino'y pro congana jun
nimlaj samaj nuban. Cani' tre jutz'it ti k'ak' ncowini nporoj jun nimlaj
c'achelaj.
6 Queri' c'a rbanic ja kak', junan ruq'uin ja k'ak'. Ruq'uin ja kak'
nwinakarto wi' nojel rwach ja ritzelal ja c'o wawe' chwach'ulew, ni ma
c'ayew ta nuyoj ja rac'aslemal. Queri' rbanonto ja kak' ryojonto ja
kac'aslemal wawe' chwach'ulew ja rok winak, cani' nuban ja k'ak' nuban
camíc pro congana jun nimlaj camíc ja nuban. Ja kak' tok nuban camíc c'o
jun k'ak' penak pan infierno jari' ntzijo rxin.
7 Ja winak cowinnak erbanon mansar ja chicop in cowinnak chakaja'
ertijon xa nak ta chi chicopal cani' chique itzel tak chicop ja netijoni in cani'
chique tz'iquin, cani' chique cumatz in cani' chique chakaja' ja chicop ja rec'o
pa mar.
8 Pro ni majun winak ncowini nuk'il ta pa ruchi', ja nuban ja kak' ni
matuk'il wi' ri', congana itzelal rc'an, cani' nuban ja veneno congana camíc
nuban.
9 Ja kak' jari' nkacoj tok nkaya' ruk'ij ja katata' Dios in jari' nkacoj chakaja'
tok xa itzel noktzijon chique winak pro makana' maquita e imagen xin Dios
ja winak.
10 Ja pa kachi' nelto utz in nelto itzel pro ja queri' wach'alal ni ma rubey ta
wi'.
11 ¿La c'o c'a jun ya' nech'ob ixix ja bar ntz'ucto wi' ca'i' rwach ja ya' nelto
tri', jule' qui' in jule' c'ay?
12 Wach'alal ¿la c'o c'a jun mocaj higo nwachij aceituna owi jun mocaj uva
la nwachij c'a higo? Jari' ma queri' ta. Nixtac'a ja ta ya' chakaja' xtuya' ta jule'
qui' in jule' c'ay.

* * * * * * * * * *

13 Wach'alal, wi ec'oli checojol ja congana jakal quewi' rjawaxic chi ncuc'aj
jun utzlaj anma in matiqueya' quek'ij, ja wi queri' nqueban jari' nquic'utbej
chi ni katzij wi' chi jakal quewi'.
14 Pro wi congana quiakarem c'o pa tak ewanma, wi xa por interés necoj
ewi' cuq'uin jule' in xa ne'ech'a' jule' chic, ja wi queri' ebanon ¿nak c'a noc wi'
ja neya' ek'ij? Ja wi queri' ebanon jari' ma katzij ta chi jakal ewi'.
15 Ja wi queri' emajon rbanic in wi nbix chewe chi jakal ewi' jari' ma
ruq'uin ta Dios penak wi' ja nbix chewe chi jakal ewi', xa xin rwach'ulew,
xa quixin winak, xa ruq'uin diablo penak wi'.
16 Queri' nbij chewe como ja winak wi c'oli ja quiakarem pa tak canma,
in ja nqueban je'e wi xa por interés tok nqueban jari' ni c'o wi' síc' ch'a'oj
chiquicojol jari' nquiwinakarsbej nojel rwach ja ritzelal.
17 Pro ja winak ja jakal quewi' ja ni katzij wi' chi Dios jakyon quewi' quewa'
quibanic ri', jun, c'o jun ch'ajch'ojlaj anma cuc'an, in jun chic, matiquec'am
rkan síc' ch'a'oj, e utzlaj tak winak, maquech'olini, nqueya' quixquin tre ja
nbix chique, nquipokonaj quewach winak, congana utzil nquec'ut, ma jun
ta utz ma jun ta itzel nquetz'at in chakaja' matiqueban caca' quipalaj.
18 Ja winak ja matiquec'am rkan síc' ch'a'oj eje'e' ri' ja netajini nquetic jun
utzlaj ija'tz ja ni majun síc' ch'a'oj rc'amonto, ja nwachij solo utzil.

4

1 ¿Bar nwinakarto wi' ja síc' ch'a'oj neban nech'ob ixix? Ja ritzel tak yarinem
ja c'o pa tak ewanma jari' nticowi ja síc' ch'a'oj checojol.
2 Ja tok c'oli neyarij in wi matiya' chewe neban camíc rmal. In chakaja'
nquiakir ewanma chibil tak ewi' in wi matiya' chewe ja regana xa netic

ch'a'oj rmal. Matiyataj chewe ja newajo' pro ma chaka ta matiyataj chewe, rumac chi ma chi Dios ta nec'utuj wi'.

3 Owi masqui nec'utuj pro xa ma rubey ta ja rc'utuxic neban chewi' tok matiyataj chewe. Queri' rbanic como ja rech'obon ixix tok xtiyataj chewe xa nixquicot kaj ruq'uin eyon, xa neban ruq'uin nak c'ol egana neban.

4 Xa más na yukul ec'u'x ruq'uin ja ntzujuj ja rwach'ulew chwach ja nyuke' ec'u'x ruq'uin ja Dios. ¿La ma ewotak ta c'a nak rc'amonto ja tok yukul ec'u'x ruq'uin ja ntzujuj ja rwach'ulew? Ja tok queri' neban jari' xa nec'ulla'aj ja Dios. Ja winak ja ncajo' nyuke' quec'u'x ruq'uin ja rwach'ulew xa nak ta chi winakil eje'e' ne'oc rc'ulel ja Dios.

5 Owi ¿la xa chaka queri' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios nech'ob ixix ja tok nbij chake chi ja rEspíritu xin Dios ja yatajnak chake congana nti'on ranma chakij, matirajo' ja junwi' chi ta xtiyuke' wi' kac'u'x?

6 Pro janila ja rutzil nuya' chake cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios, quewa' nbij ri': —Ja Dios nuya' ja rutzil chique ja nebano takno'y chwach pro nch'ojin cuq'uin ja nquena' kaj chi congana e nimak. Queri' tz'ibtal can.

7 Teya'a' ewi' pa ruk'a' ja Dios, cow quixpe'e chwach ja Satanás in arja' nanmaji chewach.

8 Quixtiloc ruq'uin ja Dios in arja' chakaja' ntiloc ewq'uin. Ja rix aj'il ja rix ajmaqui' rjawaxic chi neya' can ja ritzelal. Ja rixix ja xa caca' ec'u'x rjawaxic chi nech'ach'ojirsaj ja rewanma.

9 Titi'on c'a chewe ja rewil emac ja rebanon in quixok' rmal chakaja'. Ma quixtzeben chi ta rmal ja quicotemal xin rwach'ulew, ja neban quixok' rmal ja rewil emac in quixbison rmal.

10 Tebana' takno'y chwach ja kajaw Dios, ja c'a wi neban takno'y chwach nerila' na jun k'ij tok arja' xtuya' chewe chi nimak ek'ij.

* * * * * * * * * *

11 Wach'alal, ma tetzijoj ta ewi'. Ja tok natzijoj awi' owi natoc at cani' k'etol tzij chiquij ja kach'alal jari' junan ruq'uin ja xa itzel natz'at ja ley xin Cristo, jari' junan ruq'uin ja nacoj awi' ayon pa rq'uexwach ja ley. Ja wi queri' naban jari' ma ley ta ja nanimaj, xa nacoj awi' ayon chi at k'etol tzij.

12 Pro xa ruyon ja Dios ja Yo'l ley, xa ruyon arja' K'etol Tzij, ruyon arja' ncowini natruto' owi natrutakel chijutij chipan ja nimlaj rpokonal. Pro atat ¿nak c'a atocnak wi' tok nak'et tzij trij jun awach winak?

* * * * * * * * * *

13 Camic nwajo' nintzijon ewq'uin ja quewa' nebij ri': —Seguro nokbe camic owi chwak pa jun tinamit in jun juna' nokeq'ueje' tri', nekabana' jun negocio in nkach'ec kapwok, nixche'e.

14 Queri' nebij pro ja kac'aslemal ma kotak ta nak la xin chwak xin cabij. ¿La ma ewotak ta c'a nak rbanic ja kac'aslemal chi junan ruq'uin jule' sutz' nwinakar nojoj in xa jurata nq'uis kaj chic?

15 Ja kas rubey quewa' ta nebij ri': —Ja wi rvoluntad ja kajaw Dios xtuya' más ja kac'aslemal nkaban c'ari' ja kach'obon, quixche'e.

16 Pro ja neban ixix congana ix nimak nena' kaj, neya' ek'ij, in ja tok queri' neban jari' congana itzel na chwach ja Dios.

17 Ja wi c'o jun utzil ja yatal chawij chi naban, ja wi awotak chi yatal chawij chi naban in wi c'a mataban jari' il mac ja naban chwach ja Dios.

5

1 Camic nwajo' nintzijon cuq'uin ja biyoma'. ¿Nak tre tok matiqueya' síc', nak tre tok maque'ok' rmal ja nimlaj juicio ja cajal chiquewach?

2 Ja quimeba'il ja quimolon ruchi' xa nak'ayi in ja quitziak ja nimak rjil xa ntij cumal chicop.
3 Ja oro in plata ja c'o cuq'uin xa nyojtaji, xa nk'uxari. Ja tok xa nk'uxari jari' nuc'ut chikawach chi ma xquecoj ta chi quito'ic ja winak in congana nquetij na rpokonal rmal ja queri' queban. Ja c'a k'ux jari' retal chi neq'ueje' chipan jun nimlaj rpokonal cani' chipan jun k'ak' neq'ueje' wi'. Chaka queri' quimolon ruchi' ja quimeba'il pro ja juicio cajal chiquewach xin q'uisbal tak k'ij.
4 Pakasa' quimoso ja ma xquetoj ta quek'ij pa rtiempo cosecha ja tok xesamaj cuq'uin kas k'alawachili ma xequetoj ta in jari' Dios bien rotak ja queban chique. Ja c'a moso eje'e' ne'ok' rmal ja quijil in ja rok'ej nqueban nc'axax rmal ja nimlaj kajaw Dios.
5 Ja biyoma' janila ja meba'il c'o cuq'uin in janila equicotnak chipan wawe' chwach'ulew pro c'o jun nimlaj rc'ayewal cajal chiquewach, cani' nban tre jun wacax tok nchak'aji nc'amarel pa rasta chi npoch'i.
6 Ja c'a utzlaj tak winak quek'et tzij chiquij chi xequicamsaj, eje'e' ni majun nak ta quitobej ta qui' pa quek'a'.

* * * * * * * * * *

7 Rmalc'ari' wach'alal nbij chewe, tecoch'o' ewach chipan nojel ja rpokonal in ni ta quirwari' ebanon ja tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo. Cani' nuban ja rajchonla' c'o rpaciencia chi raybexic ja ca'i' tiempo xin jab in chakaja' c'o rpaciencia chi raybexic ja tiempo ja xtiwachin wi' ja rtijco'm.
8 Queri' c'a chewe ixix chakaja', tiq'ueje'e ja repaciencia, cow quixpe'i como xa nnakajinto ja tiempo tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo.
9 Wach'alal, ja rpokonal ixc'o wi' maxta techap ewi' rmal, queri' nbij chewe utzc'a chi matik'et tzij chewij. Queri' nbij chewe como xa nnakajinto ja tiempo rxin ja K'etol Tzij jari' Jesucristo.
10 Queri' ta neban ja cani' queban ja ojer tak profeta ja xebini ja rtzobal ja kajaw Dios, eje'e' quetij ja rpokonal pro q'ueje'e ja quipaciencia chi rcoch'ic.
11 Turkaj chake ja nkabij chique ja cow xepe'e chipan ja rpokonal, co chique, nokche' chique. Ixix ec'waxan nak xuban ja Job ojer, arja' cow pe'e chipan ja rpokonal in ja pa rq'uisbal congana ja rutzil yataj tre rmal ja Dios. Tri' c'a nkatz'at wi' chi ja Dios janila npokonaj kawach.
12 Pro ja xtinbij chic chewe camic ri' wach'alal más chi na nim ruk'ij. Ja tok c'oli nebij je'e maxta quewa' tebij ri': —Por Dios ni katzij wi' ja nmajon rbixic, maxta quixche'e. Ja neban, ni tebij rubi', wi can, can catche'e, nowi ma can ta, ma can ta catche'e. Chakaja' ma tenataj ta ja rwach'ulew nixtac'a c'o ta jun nak ta nenataj ja ta ri' xtecoj ta ebase chi ni katzij wi' ja nebij. Quirtari' neban jutz'it utzc'a chi matik'et tzij chewij rmal ja Dios.
13 Ja tok c'o jun chewe ja lawulo' rbanon tibana' orar. Ja c'a wi c'o jun chewe ja congana nquicoti tibixaj rubi' ja Dios.
14 Ja c'a wi c'o jun yawa' chewe quersiq'uij ja kach'alal ja rec'ayon ewxin. Eje'e' tok ne'ekaji nqueban orar ruq'uin in pa rubi' ja kajaw Jesucristo nquecoj can aceite tre.
15 Ja nebanowi ja roración wi yukul quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo chi rbanic ja roración ja yawa' ntzuri, ja kajaw Jesucristo arja' nto'o rxin chipan ja yobil. In wi c'o ril rumac rbanon ja yawa' chakaja' ncuytaji.
16 In queri' chewe ixix chakaja', wi c'ol ewil emac ebanon techolo' chibil tak ewi' in kabana' orar pa kacuenta chibil tak ki'. Quirtari' neban jutz'it utzc'a chi nixtzuri. Ja rac'aslemal ja wi utz ntz'at rmal ja Dios in tok naban oración congana jun nimlaj samaj nuban ja raworación.

17 Cani' xuban ja rElías ojer arja' como winak xa ok junan ruq'uin pro nojel
ruc'u'x nojel ranma xc'utuj tre ja Dios chi majun jab nkaji. In queri' xuban,
oxi' juna' in nic'aj ni majun jab kaji.
18 Ja c'a tok xuban chic jutij ja roración kaji ja jab in ja rwach'ulew xumaj
chic jutij rya'ic je'e ja cosecha.
19 Wach'alal, wi c'o jun chewe nuya' can ja utzlaj tijonem xin Jesucristo ja
kaniman, ja c'a wi c'o jun nmelonpi chic jutij rxin chipan ja utzlaj tijonem
jari' congana utz ja nuban.
20 Kas bien tech'obo', ja wi c'o jun aj'il ajmac nemelojto chipan ja bar
tzaknak wi' quewa' rc'amonto ri', ja raj'il ajmac arja' ntotaji chipan ja camíc
in ja c'a ril rumac rbanon masqui q'uiy jari' ncuytaji.

1 PEDRO

1 Anin in Pedro in apóstol rxin ja Jesucristo. Anin ntz'ibaj ja carta ri' in
ntakel ewq'uin ja rixsalunel chipan ja retinamit je'e ja rixc'o pa tak tinamit
ja c'o pa rcuenta Ponto, pa rcuenta Galacia, pa rcuenta Capadocia, pa rcuenta
Asia in pa rcuenta Bitinia.
2 Ixix ixcha'on rmal ja katata' Dios, ix rxin chic como queri' ja rchominto
ojer, xixcoj pa ruk'a' rmal ja rEspíritu Santo. Queri' ban chewe utzc'a chi
nenimaj ja Jesucristo utzc'a chakaja' chi nixch'ach'ojirsax chipan ja rewil
emac rmal ja rquiq'uel. Xtibe ta pa nim checojol ja rutzil ja nsipaj ja Dios
in xtiya' ta jun nimlaj quicotemal pa tak ewanma.

* * * * * * * * * *

3 Kaya'a' ruk'ij ja Dios, arja' Tatixel rxin ja kajaw Jesucristo, congana
xpokonaj kawach, xuya' chake chi xokalax chic jutij. Ja Jesucristo arja'
yataj tre rmal ja Dios chi c'astaj rwach chiquicojol ja camnaki' chewi' tok
yataj chake chi xokalax chic jutij. Rmalari' tok ni maticapuj wi' kac'u'x chi
raybexic ja rutzil xin Dios
4 in rmalari' chakaja' tok c'o jun herencia ewxin chila' chicaj, jun herencia
chajin rmal ja Dios. Jari' herencia ni majun nak ta falta tre, matitzabukari,
mta q'uisic trij.
5 Ja herencia ewxin ixix ja yukul ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo in rmal ja
yukulbal ec'u'x tok Dios nixrchajij chi utz. Arja' ni matuya' can wi' ja recha-
jixic in nerila' na jun k'ij ja tok xquixtotaji chijutij. Ja reto'ic chomarsan chic
rmal ja Dios jari' nk'alajin na ja tok xterila' ja q'uisbal k'ij xin rwach'ulew.
6 Rmalari' tok ixix camic congana nixquicoti masqui nixbison na jun
tiempo rmal ja rpokonal como q'uiy rwach ja npi chewij.
7 Pro ma chaka ta nixk'ax chipan ja rpokonal, c'oli rc'amonto chewe.
Chipan ja rpokonal nixc'ambajax wi' jani' ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo. Ja tok nixk'ax chipan ja rpokonal quewa' rbanic ri' cani' nbạn tre
ja oro como ja oro nyạ' pa k'ak' chi nc'at can ja ma oro ta c'o trij. Ja puro
oro janila nim rjil pro xa c'o yojtajic trij. Ja c'a yukulbal ec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo más chi na vale chwach ja oro. Queri' rbanic ja rpokonal ncowirsaj
ja yukulbal ec'u'x utzc'a tok xtipi chic jutij ja Jesucristo rmal c'a ja yukulbal
ec'u'x nquicoti ja Dios chewij in nyạ' ek'ij rmal chakaja'.
8 Ixix janila newajo' ja Jesucristo masqui ma etz'aton ta rwach in ni yukul
wi' ec'u'x ruq'uin camic. Rmalari' tok janila nixquicoti camic, yatajnak
chewe ja nimlaj quicotemal xin chila' chicaj.
9 In rmal ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo chewi' tok ewilon ja
totajem xin Dios.
10 Ja totajem xin Dios ja rewilon jari' ja rutzil ja rtzujunto ja Dios ojer in
tz'ibtal can cumal ja rojer tak profeta. Eje'e' congana quecoj qui' pa ch'a'oj
chi rch'obic nak rbanic.
11 Ja rEspíritu xin Cristo arja' xuch'ob pa quewi' pa tak canma chi c'o jun
To'onel ja npi na, ja c'a reje'e' congana nquetij quek'ij chi ncotakij nak chi
winakil ja npeti in nak tiempo ja npi wi'. Como ja rEspíritu arja' nbij chique
chi ja Cristo xturtija' na rpokonal in nyạ' chi na ruk'ij ja tok xtic'astaj rwach.
Jari' ch'obtaj chiquewach ja tok maja'n tipeti ja Cristo.
12 Ja Dios arja' xk'alasaj chiquewach chi c'a pa katiempo ajoj nuryataj
wi' chijutij ja totajem ja ya'to rbixic cumal, ma pa quitiempo ta eje'e'. Jari'
totajem ec'waxan chic nak rbanic como bin chic chewe cumal ja kach'alal ja

xeyo' rbixic chewe ja utzlaj tzij xin Jesucristo. Ja rEspíritu Santo ja takonto chila' chicaj arja' c'ayon quixin chi rbixic. Jari' totajem ja ángel congana nquiyarij nquech'ob nak rbanic.

* * * * * * * * * *

13 Rmalc'ari' tok nbij chewe, quixc'asc'oti, bien tech'obo' ja neban. Nojel ta
ec'u'x nojel ta ewanma newaybej ja rutzil xin Dios ja xtiyataj na chewe ja tok
xtipi chic jutij ja Jesucristo.
14 Como ix alc'walaxela' rxin ja Dios tenimaj ja nbix chewe rmal chi neban.
Maxta teban chic ja ma utz ta je'e ja xel ec'u'x trij cani' xebanto ja tok maja'n
tich'obtaj emwal ja utzlaj tzij xin Jesucristo.
15 Ja nrajo', jun ch'ajch'ojlaj anma newc'aj nojel tiempo. Como ja Dios arja'
xixrsiq'uij chi xixoc ralc'wal como arja' ni rc'an wi' jun ch'ajch'ojlaj anma
chewi' tok rjawaxic chi newc'aj ixix chakaja' jun ch'ajch'ojlaj anma.
16 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ja Dios ri': —Como
anin wc'an jun ch'ajch'ojlaj anma rmalari' tok nbij chewe, tewc'aj c'a ixix jun
ch'ajch'ojlaj anma chakaja', ne'e.

17 Ja tok neban oración bien nnataj chewe chi ja Dios arja' Tatixel. Arja'
k'etol tzij pa kawi' chi nimlaj kanojelal, nuya' cuenta tre ja nkaban wi utz
owi ma utz ta. Arja' ma jun ta utz nutz'at in ma jun ta itzel. Rmalc'ari' tok
nbij chewe, rjawaxic chi nexbej ewi' chwach ja Dios jaru' pa tiempo nebanel
wawe' chwach'ulew.
18 Ixix c'oli ja xixlok'bexi tok xixtotaj chipan ja jule' costumbre ja mta noc
wi' ja c'utun can chewach cumal ja rewati't emama'. Pro bien ewotak chi ma
ja ta xixlok'bexi ja xa c'o q'uisic trij cani' tre oro cani' tre plata.
19 Pro ja lok'laj rquiq'uel ja Cristo jari' xixlok'bexi. Ja c'a Cristo arja'
camsaxi, ban sacrificar ja cani' nban tre jun carnelo ja ni majun nak ta falta
tre.
20 Ja Dios tok maja'n tiwinakarsaj ja rwach'ulew arja' rchominto chic
chi nban na sacrificar ja Cristo. Pro jari' ma xbantaj ta chanim, c'a jawa'
xurbantaji chipan ja q'uisbal tiempo ja rokc'o wi' ri'. Ja c'ari' xuban ja Dios
pan ecuenta.
21 Rmal ja Cristo chewi' tok yukul chic ec'u'x ruq'uin ja Dios. Jari' mismo
Dios ja xuya' tre ja Cristo chi c'astaji chiquicojol ja camnaki' in xuya' tre
chakaja' chi congana nim chic ruk'ij. Rmalc'ari' tok ruq'uin ja Dios yukul
wi' ec'u'x, rmalc'ari' chakaja' tok ewotak chi ja Dios arja' nyowi ja rutzil ja
rewayben.

22 Ja rEspíritu Santo arja' xuya' chewe chi xenimaj ja utzlaj tzij xin Jesu-
cristo jari' utzlaj tzij xech'ach'ojirsbej ja rewanma. Queri' xeban in rmalari'
tok nixcowin chic ne'ewajo' ja kach'alal in ma chi echi' ta c'o wi' tok ne'ewajo'.
Rmalc'ari' nbij chewe, tewajo' ewi' pro nojel ec'u'x nojel ewanma.
23 Ixix ixalaxnak chic jutij pro ja c'ac'a c'aslemal ewc'an camic jari' mta
q'uisic trij, ma junan ta ruq'uin ja c'aslemal ja yatajnak chewe cumal ja
retata' ete' como jari' xa c'o camíc trij. Rmal c'a ja rtzobal Dios tok ixalaxnak
chic jutij. Ja c'a rtzobal Dios jari' ma camnak ta rwach, ni c'o wi' chijutij.
24 Cani' tz'ibtal can quewari': —Ja quic'aslemal ja winak xa cani' k'ayis
nchakiji, ja nyabex je'e quek'ij xa cani' rusi'j k'ayis tok noc'o ruk'ij ntilto'i.
25 Pro ja rtzobal ja kajaw Dios jari' mta q'uisic trij, ne'e. Ja c'ari' rtzobal Dios
xa junan ruq'uin ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja yatajnak chic rbixic chewe.

2

1 Rmalc'ari' tok nbij chewe, teya'a' can jutz'it nojel rwach ja ritzelal. Maxta
teban engaño, maxta teban caca' epalaj, maxta tiquiakiri ja rewanma, maxta
teban molon tak tzij.
2 Cani' nuban jun ti yaqui' kas nyarij rutz'um ja rute' quirtari' chewe ixix
chakaja' kas tel ec'u'x trij ja ch'ajch'ojlaj rtzobal Dios como jari' majun engaño
rc'an. Ja wi queri' xteban jari' nixcowir chipan ja rtzobal Dios in nixtotaji
chijutij.
3 Quirtari' xteban como ena'on chic jani' rna'oj ja kajaw Jesucristo chi arja'
ni utz wi'.

* * * * * * * * * *

4 In k'ij k'ij tiyuke' más ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo ja Yo'l c'aslemal. Arja'
ocnak cani' jun abaj ja cojon rmal ja Dios chi rbanic jun templo espiritual. Ja
winak xa mta quigana ruq'uin pro arja' cha'on rmal ja Dios in congana nim
ruk'ij ntz'at rmal. In ixix chakaja' ixocnak ix cani' jule' abaj ixcojon rmal ja
Dios chi rbanic ja templo.
5 Ix sacerdote rxin ja Dios jari' samaj yatajnak chewe utzc'a chi c'oli
sacrificio ja netzujuj chwach ja Dios. Ja sacrificio netzujuj chwach jari'
ja rewutzil ja nwinakarsax pa tak ewanma rmal ja rEspíritu Santo. Jari'
netzujuj chwach pa rubi' ja Jesucristo in rmalari' tok utz nutz'at ja sacrificio
ja netzujuj in nuc'am chewe.
6 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewa' nbij ja Dios ja nc'ambex
tzij ri': —Anin c'o jun lok'laj abaj ja nmajon rcojic chi rbanic ja templo wxin.
Chipan ja tinamit Sión ncoj wi' ja rabaj. Jari' abaj anin xincha'owi, congana
nim ruk'ij. Ja winak ja nyuke' quec'u'x ruq'uin eje'e' ma xtiqueya' ta queq'uix
pro nquewil na ja rutzil ja cayben. Queri' ja tz'ibtal can.
7 Ja chewe ixix ja yukul ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo arja' congana nim
ruk'ij. Pro ja chique ja winak ja maticajo' nyuke' quec'u'x ruq'uin eje'e' e
junan cuq'uin ja banol tak jay cani' tz'ibtal can chic chipan ja rtzobal Dios
ja nc'ambex tzij quewari': —Ja rabaj ja mta quigana ja banol tak jay ruq'uin
nijawari' abaj cojon rmal ja Dios chi rbanic ja jay in más na nim ruk'ij ja rabaj
como arja' nchapowi ja resquina'il ja jay.
8 In chakaja' tz'ibtal can ja nc'ambex tzij quewari': —Jari' abaj ja winak
nquechok' cakan chwach, nepaji in nekaj chipan jun nimlaj rpokonal rmal,
ne'e. Queri' nqueban ja winak ja maticajo' nquinimaj ja rtzobal Dios, nekaj
chipan jun nimlaj rpokonal jari' rchominto ja Dios.
9 Pro ja rixix ix tinamit rxin ja Dios, ixcha'on rmal. Arja' xixrparti'ij chi
neban ja rsamaj. Ix sacerdote rxin ja nimlaj Rey ja c'o chila' chicaj. Jari' samaj
yatajnak chewe utzc'a chi neya' rbixic ja nimlaj samaj ja rbanon ja katata'
Dios. Kas turkaj chewe chi arja' lasan ewxin chipan ja k'ekumal in camic
ixrcojon chic pa rcuenta arja' pa jun nimlaj sakil.
10 Ja nabey ma ix rtinamit ta ja Dios pro ja camic ix rtinamit chic. Ja nabey
majun nak ta xewil ja xpokonaj ta ewach pro ja camic xewil ja Dios chi arja'
xpokonaj ewach.

* * * * * * * * * *

11 Chak'laj wach'alal, kas turkaj chewe chi xa ok k'axel chwach'ulew, ma
wawe' ta ja mero katinamit. Rmalc'ari' nbij chewe, maxta teya' lugar tre ja
ritzel tak yarinem chi xquixruc'aj ta como ja nuban ja ritzel tak yarinem xa
nch'ojin ruq'uin ja rewanma, nrajo' nixruch'ec.
12 Ja neban, tec'utu' ja rewutzil chiquewach ja winak ja ma cotak ta rwach
ja Dios. Eje'e' xa nquemol tzij chewij camic in nquibij chewe chi ix itzel tak

winak pro nquetz'at na ja rutzil neban in rmalari' ja tok nqueya' na ruk'ij ja
Dios tok xturbana' jun nimlaj samaj chiquicojol.
13 Tenimaj ja k'etbal tak tzij nojelal como ja kajaw Dios queri' nrajo' chewe
chi nenimaj. Cani' tre ja nimlaj rey tenimaj como arja' más nim ja k'etbaltzij
c'o pa ruk'a'.
14 In cani' chique gobernador chakaja' que'enimaj como eje'e' ecojon pa
k'etbal tak tzij chi nequeban castigar ja winak ja nqueban ja ritzelal pro utz
nqueban chique ja winak ja banol tak utzil.
15 Quewa' nrajo' ja Dios chewe ri' chi neban ja rutzil utzc'a chi nquek'il pa
quechi' ja winak ja ma e ch'obolic tak winak ta tok nquijoloj je'e tzij chewij.
16 Ixix ix libre pa quek'a' ja winak pro ma ruq'uin ta ja rix libre chaka ta
nojel ta ja ma utz ta xteban. Pro ja neban, tenimaj ja Dios como pa ruk'a' chic
ixc'o wi' camic.
17 Que'ebana' respetar ja winak canojelal. Que'ewajo' ja kach'alal. Texbej
ewi' chwach ja Dios. Tebana' respetar ja nimlaj rey.

* * * * * * * * * *

18 Ja wi c'ol apatrón tabana' respetar xa nak ta wi utzlaj winak owi xa c'a'n.
19 Ja tok nban pokon chewe wi ma pan ewil ta, wi nurkaj chewe chi c'oli ja
Dios ewq'uin in necoch', ja wi queri' neban jari' utz.
20 Ja c'a wi pan ewil tok nban pokon chewe wi necoch' in wi c'ol epaciencia
pro jari' ma vale ta chwach ja Dios. Pro wi rumac ja rutzil neban tok nban
pokon chewe ja wi necoch' in wi c'ol epaciencia jari' utz nixrutz'at ja Dios.
21 Xc'a rmalari' tok xixsiq'uix rmal ja Dios chi neban ja rutzil in necoch'
ja rpokonal como queri' xuban ja Cristo chakaja', arja' xutij ja rpokonal pan
ecuenta. Queri' xuban, xuya' can jun ejemplo chi queri' neban ixix ja cani'
xuban arja'.
22 Arja' ni majun ril rumac nixtac'a c'o ta jun xuban ta engañar.
23 Ja tok c'oli ja pokonlaj tak tzij bix tre ma xuya' ta rjil rc'axel. Ja tok ban
pokon tre cumal ja winak arja' ma xc'utuj ta chi npi rc'ayewal chiquij. Nojel
ja ban tre xujach pa ruk'a' ja Dios como bien rotak chi ja Dios arja' utzlaj k'etoj
tzij ja nuban.
24 Ja Cristo arja' xrijkaj ja kil kamac chwach cruz. Queri' xuban utzc'a chi
nokel libre pa ruk'a' ja il mac in matikaban chic, utzil chic nrajo' chake chi
nkaban. Arja' soctaj pan ecuenta rmalc'ari' tok xixtzuri.
25 Ja c'a rixix nabey ix cani' jule' tak carnelo ja retzaknak pro ja camic ixc'o
chic pa ruk'a' ja Jesucristo, arja' chic nyuk'un ewxin, arja' nixchajini.

3

1-2 In ixix chakaja' ja rix ixoki' que'enimaj ja rewachajilal. Como ec'oli
chewe ja rewachajilal ma quiniman ta ja rtzobal Dios pro ja tok nixquetz'at
chi ewc'an jun utzlaj anma in c'ol erespeto xa rmalari' tok xtiqueq'uex ja
quina'oj in xtiquinimaj ja rtzobal Dios in ma kas ta rjawaxic chakaja' chi
xque'epaxbaj ta.
3 Maxta congana tel ec'u'x trij ja newekbej ewi' chwach ja newc'aj jun
utzlaj anma. Maxta ja' tel más ec'u'x trij ja rbanic rpach'uxic ewi' owi trij
nakun je'e cani' tre k'op k'ak'a'l ja oro ocnak owi trij tziak ja nimak rjil, jari'
xa nk'axi.
4 Pro ja ta neban, jun utzlaj anma newc'aj, jari' más na buena in ni matik'ax
wi', jari' más na vale nutz'at ja Dios.
5 Queri' quic'aslemal ja rixoki' ojer ja re xin Dios ja yukul quec'u'x ruq'uin,
eje'e' cuc'aj jun utzlaj anma, xequinimaj ja quichajilal.

6 Queri' rc'aslemal ja Sara, arja' xnimaj ja rAbraham ja rchajil, —Wajaw,
ne' tre, jari' xbanbej respetar. Ja c'a rixix ix cani' ral ja Sara ja wi utz ja
rec'aslemal in wi matexbej ewi' chwach ja xa nak ta xtipi chewij.
7 In ixix chakaja' ja rix achi'i' lok' que'ena'a' ja rewixjayilal como eje'e' ma e
junan ta ewq'uin. In chakaja' junan xecochij cuq'uin ja rewixjayilal ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij ja sipax chewe rmal ja Dios chewi' tok rjawaxic
chi lok' ne'ena'. Quirtari' neban utzc'a chi ja Dios nc'axaj ja roración neban.

* * * * * * * * * *

8 Camic ja nwajo' chewe ewanojelal xta jun neban, xta jun ena'oj xta jun
ewanma. Titi'on chewe wi c'o jun kach'alal nak xkajbej. Tewajo' ewi' como
ewach'alal ewi', tipokonaj ri' ewach, maxta teya' ek'ij.
9 Ja tok nbạn itzel chewe owi tok c'oli ja pokonlaj tak tzij nbix chewe maxta
teya' rjil rc'axel. Ja neban, tebana' ja rutzil. Ja Dios arja' xixrsiq'uij chi ix
banol tak utzil. Queri' xuban utzc'a chi newila' na ja rutzil ixix chakaja'
rmalc'ari' tok nbij chewe, ni tebana' wi' ja rutzil.
10 Cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari': —Ja winak ja c'o
quigana chi nec'ase' na más in ncajo' nquewil ja utzlaj tak tiempo rjawaxic
chi matiquibij itzel tak tzij in rjawaxic chakaja' chi matiquetz'ak tzij.
11 Ja rjawaxic chi nqueban quewari', nqueya' can ja ritzelal in nqueban
ja rutzil, rjawaxic chi nquech'ob rij rwach nak nqueban utzc'a chi mta síc'
ch'a'oj nqueban.
12 Ja c'a kajaw Dios arja' nerchajij ja nebanowi ja rutzil, arja' nc'axaj ja
roración ja nqueban pro xa itzel nerutz'at ja nebanowi ja ritzelal. Queri' ja
tz'ibtal can.
13 Majun xtibano pokon chewe ja wi nij utzil wi' ja xteban.
14 Owi c'oli ja pokon nbạn chewe rmal ja rutzil neban pro jari' c'oli
rc'amonto chewe. Ma texbej ta ewi' chiquewach ja winak ja ncajo' nqueban
pokon chewe in ma quixocla' ta il chakaja'.
15 Ja neban, teya'a' ruk'ij ja kajaw Dios pa tak ewanma. Tech'obo' rij rwach
nak rbanic nojel ja rc'amonto chewe ja Jesucristo ja bar yukul wi' ec'u'x.
Quirtari' neban utzc'a chi nixcowini nech'ob chiquewach chakaja' ja winak
xa nak ta nec'axan razón chewe. Pro pan utzil tech'obo' chiquewach, maxta
xa teyabej ek'ij.
16 Maxta c'oli teban ja ma utz ta ja xa nti'on ewanma rmal. Como ec'oli
winak ja nquibij chewe chi: —Xa itzel quic'aslemal ja winak ja neniman rxin
ja Cristo, neche'e, pro ja wi mta ja ma utz ta ebanon eje'e' nqueya' na queq'uix
ja tok xtik'alajini chi ma katzij ta ja quibij chewe.
17 Ja tok nbạn pokon chewe xa rmal ja rutzil ja neban pro wi queri'
rvoluntad ja Dios chewe jari' c'oli noc wi' ja netij ja rpokonal pro wi xa pan
ewil jari' mta noc wi'.
18 Ja Cristo arja' ban pokon tre chakaja', camsax rmal ja kil kamac, xa jutij
cami, mchita ja camíc trij. Arja' ni majun ril rumac pro cam pa kacuenta
ja rok aj'il ok ajmaqui'. Ja tok queri' xuban jari' xjakbej kabey chikawach
chi nokekaj na ruq'uin ja Dios. Arja' camsaxi como winak pro c'astaji como
espíritu.
19 In queri' xuban como espíritu be cuq'uin ja jule' espíritu ja re'ocnak
preso, xerya'a' rbixic ja utzlaj tzij chique.
20 Eje'e' ri' espíritu quixin ja winak ja ma xquinimaj ta ja Dios ojer pa
rtiempo ja Noé. Treri' tiempo ja Dios congana xeraybej na chi nnimax cumal
tokori' tok majtajnak rbanic ja nimlaj lancha rmal ja Noé. Xa ma e jaru' ta ja

xe'oc chipan ja lancha, xa e waxaki' ja xe'oc chipan, eje'e' ri' xek'ax parwi' ja
ya' xetotaji.
21 In queri' c'a chake ajoj camic chakaja' como pa ya' nokban wi' bautizar
in noktotaji. Ja bautismo ma acuerpo ta nuch'aj pro ja rubey tok natban
bautizar jari' nac'utbej jun ch'ajch'ojlaj anma tre ja Dios. Queri' nkaban
noktotaji in xa rmal ja rc'astajic ja Jesucristo chewi' tok noktotaji.
22 Arja' c'astaji, jote' chila' chicaj in camic c'o pa riquik'a' ja Dios. Arja' c'o
ruk'a' chique ja ángel, c'o ruk'a' chique espíritu, majun k'etbaltzij ja maquita
c'o ruk'a' tre.

4

1 Ja Cristo arja' como winak xutij ja rpokonal kumal. In queri' ta c'a
neban ixix chakaja' ja cani' xuban ja Jesucristo, techomij ewi' utzc'a chi
nixcowini necoch' ja rpokonal ja npi chewij. Ja wi atijon ja rpokonal wawe'
chwach'ulew ja npi chawij rmal ja Jesucristo jari' mataya' chic awi' tre ja il
mac chi xcatrumel chi ta.
2 Ma ja chi ta nbe ac'u'x trij ja chaka nojel ta nayarij pro ja nrajo' ja Dios
chawe chi naban nijawari' naban jaru' pa tiempo xcatq'ueje' chwach'ulew.
3 Ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios eje'e' q'uiy rwach ja ritzelal nel
quec'u'x trij in queri' xebanto ixix chakaja'. Congana q'uixbal xebanto in
tok xeban nimak tak wa'im xixch'ujar rmal ja tijoj ya', xerak echi', xeban
síc' ch'a'oj in chakaja' más na lawulo' xeban xixxuque' chiquewach cachbal
tak winak in chwach rachbal tak nakun. Pro jari' matel chic ec'u'x trij camic,
itzel chic netz'at.
4 Pro ja camic junwi' chic nixtz'ati cumal ja winak como ma ix cachbil chi
ta chi rbanic ja ritzelal rmalc'ari' tok nquemol tzij chewij.
5 Pro nerila' na jun k'ij ja tok xtiquejach na cuenta chwach ja Dios, arja'
rchomin chic ri' chi nuk'et tzij chiquij ja winak chi ec'asli chi e camnaki'.
6 Como ja utzlaj tzij xin Jesucristo yataj rbixic chique chakaja' ja re
camnaki'. Queri' bantaji utzc'a chi jari' nk'etbex tzij chiquij como winak pro
nyataj lugar chique chakaja' chi nec'ase' na ruq'uin ja Dios rmal ja rEspíritu.
7 Nnakajinto ja q'uisbal rwach'ulew rmalari' tok nbij chewe, tech'obo' chi
utz ja neban, quixc'asc'oti, ni ta neban wi' ja roración.
8 Ja más rjawaxic congana tewajo' ewi'. Ja tok newajo' ewi' q'uiy ja
nixcowini necuy rmal.
9 Ja tok c'o jun chewe tok nc'utuj rposada nojel ec'u'x teya'a'.
10 C'oli ja yatajnak chewe chejujunal chi nixcowini neban ja recochin tre
ja Dios. Ja yatajnak chewe ja tari' netobej ewi' chibil tak ewi'. Q'uiy rwach
ja yatajnak chewe ja recochin tre ja Dios, ja c'a wi ma quixnimari chi rbanic
jari' ix utzlaj tak ajsamajela' rxin ja Dios.
11 Ec'oli chewe quicochin tre ja Dios chi necowini nqueya' mensaje, kas
turkaj chique chi rtzobal Dios ja nquecoj, ma quina'oj ta winak ja nquecoj.
In chakaja' ec'oli ja yatajnak chique chi necowini nequeto' winak, kas turkaj
chique chi ja Dios arja' yoyon chique chi necowini nequeto'. Rmal ja
Jesucristo chewi' tok q'uiy rwach ja yatajnak chewe ja recochin tre ja Dios,
tebana' c'a nojelal chi nyabex ruk'ij. Ni ta xtiya' wi' ruk'ij, ni ta xtinatax wi'
chi pa ruk'a' c'o wi' nojelal camic, chwak in chijutij. Amén.

* * * * * * * * * *

12 Chak'laj wach'alal, ixc'o chipan ja nimlaj rpokonal utzc'a chi
nc'ambajaxi jani' ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Maxta quewa'
tech'ob kaj pa tak ewanma ri': —¿Nak tre c'awa' ja tok nbạn pokon chake?
maxta quixche'e. Jari' ni kaxin wi'.

13 Ja neban, quixquicoti rmal ja yatajnak chewe chi xa jun neban ruq'uin
ja Cristo chi rtijic ja rpokonal. Ja wi queri' neban jari' más chi na nixquicoti
chakaja' ja tok xtipi chic jutij ja Jesucristo tokori' tok nk'alajin na chi congana
nim ruk'ij.
14 Ja wi rmal ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Cristo tok nixtz'uji in tok nixyok'i
jari' c'oli rc'amonto chewe. Ja wi queri' nbạn chewe jari' ni k'alaj wi' chi c'ol
ewq'uin ja lok'laj Espíritu Santo xin Dios. Ja nebano pokon chewe eje'e' xa
itzel netzijon tre ja rEspíritu Santo pro ja rixix neya' ruk'ij.
15 Pro maxta xa rmal banoj camíc maxta rmal banoj alak' tetij pokon owi
rmal jule' chic itzelal owi rmal ja chaka nemin ewi' cuq'uin winak ja mta ek'a'
chique.
16 Ja c'a wi netij pokon rmal ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo maxta
q'uixbal tena' pro ja neban, teya'a' ruk'ij ja Dios rmal ja yatajnak chewe chi
netij ja rpokonal pa rubi' ja Jesucristo.
17 Camic numajel ja tiempo rxin ja rpokonal. Kuq'uin ajoj numajel wi'
nabey ja rok ralc'wal Dios. Ja wi ajoj nkatij ja rpokonal pior c'a ja winak ja
maticajo' nquinimaj ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja rtakonto ja Dios.
18 Ajoj ja yukul kac'u'x ruq'uin ja Dios noktotaji pro kas maril. Ja wi
kas maril noktotaj ajoj ¿la netotaj c'ari' ja raj'il ajmaqui' ja mta Dios pa tak
canma?
19 Pro wi c'oli ja rpokonal netij rmal ja rvoluntad Dios maxta teya' can ja
banoj utzil, ni tebana' wi' in chakaja' ni tiyuke' wi' ec'u'x ruq'uin ja Dios, arja'
winakarsyon ewxin in ni nuya' wi' ja rtzujun.

5

1 Camic nwajo' nintzijon cuq'uin ja rec'ayon quixin ja kach'alal ja rec'o
checojol como anin jun in cachbil. Anin xintz'at nojel ja rpokonal ja xutij ja
Cristo. In anin jun chakaja' xquintz'atowi ja Jesucristo ja tok xtipi chic jutij
tokori' tok nk'alajin na chi congana nim ruk'ij.
2 Que'eyuk'uj chi utz ja rtinamit Dios. Nojel ec'u'x nojel ewanma
que'ewc'aj, maxta chaka ix puersa. Maxta xa rmal pwok teyarij más ja tok
ne'ewc'aj pro kas tel ec'u'x chi cuc'axic.
3 Maxta chaka egana ixix que'eban mandar pro ja neban, teya'a' jun utzlaj
ejemplo chiquewach.
4 Ja Jesucristo arja' jun Pastor arja' jun ajyuk' ja más nim ruk'ij in tok xtipi
chic jutij tokori' xtiyataj chewe ja rtojbalil ja xtiyabex ek'ij, jun rtojbalil ja
mta q'uisic trij.
5 In ixix chakaja' ja rix jóvenes, que'ebana' respetar ja kach'alal ja rec'ayon
ewxin. Xta jun neban ewanojel, tebana' respetar ewi', maxta teya' ek'ij.
Ja c'a Dios arja' itzel nerutz'at ja nqueya' quek'ij pro nuya' rutzil chique ja
matiqueya' quek'ij.
6 Rmalc'ari' tok nbij chewe, tebana' takno'y chwach ja nimlaj katata' Dios
utzc'a chi arja' nuya' ek'ij ja tok xterila' ja tiempo.
7 Arja' ixrchajin chi utz rmalc'ari' tok nbij chewe, tejacha' pa ruk'a' xa nak
ta ja remajon rbisoxic, arja' nchomarsan chewach.
8 Ja c'a diablo ja rec'ulel arja' ntajini ncanoj nak nuban chewe cani' nuban
jun cój nurak ruchi' tok nercanoj ja nerutij. Rmalc'ari' tok nbij chewe, kas
bien tech'obo' na ja neban in quixc'asc'oti.
9 Maxta teya' ewi' tre ja diablo, ni tiyuke' wi' ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
Turkaj chewe chi ma eyon ta ixix ja nbạn pokon chewe como queri' nbạn
chique chakaja' ja kach'alal ja rec'o nojel rwach'ulew.

10 Pro xa ma nim ta ja tiempo rxin ja rpokonal c'ac'ari' ja Dios arja' xtuya'
chewe xa nak ta ja ma tz'akat ta chewe, arja' ncowirsaj ja rewanma in nuya'
ja rewachok'ak' in nuya' chewe chi cow nixpe'i, majun nak ta xquixc'amo'el
ta. Arja' nojel rwach ja rutzil c'o ruq'uin in rmal ja Jesucristo tok xokrsiq'uij
chi nokeq'ueje' na pa gloria pro jun gloria ja mta q'uisic trij.
11 Ni ta xtiya' wi' ruk'ij, ni ta xtinatax wi' chi pa ruk'a' c'o wi' nojelal camic,
chwak in chijutij. Amén.

* * * * * * * * * *

12 Ja kach'alal Silvano c'o nconfianza ruq'uin rmalari' tok nya'el tre ja ti
carta ri' chi nerjacha' chewe. Ja xintz'ibaj chipan ja carta chi ncowirsaj más
ja rewanma, nuc'ut chewach ja rutzil ja nsipaj ja Dios ja katzij chi utzil, ni
tiyuke' wi' ec'u'x ruq'uin.
13 Ja kach'alal ja rec'o wawe' pa Babilonia eje'e' ewachbil ja rixcha'on rmal
ja Dios in nquetakel rutzil ewach. Ja Marcos arja' nc'ajol chwach Dios, arja'
nutakel rutzil ewach chakaja'.
14 Ja tok nemol ewi' teya'a' rutzil ewach chibil tak ewi' ja nec'utbej chi
newajo' ewi'.
Kas ta xtiyataj chewe ja quicotemal xin Dios ewanojel ja xa jun ebanon
ruq'uin ja Jesucristo. Amén.

2 PEDRO

1 Anin in Simón Pedro, in ajsamajel rxin ja Jesucristo in chakaja' in apóstol
rxin. Anin ntz'ibaj ja carta ri' in ntakel ewq'uin ixix ja rewilon chic ja lok'laj
yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo. Ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Jesús
nim ruk'ij, junan ruq'uin ja cani' kawilon ajoj. Ja Jesucristo arja' Dios, arja'
To'onel kaxin in rmal ja rutzil rc'amonto tok nokc'uli rmal ja Dios in rmalari'
tok ewilon chic ja yukulbal ec'u'x ruq'uin.
2 Xtiq'uiy ta xtiwachin ta ja rutzil in quicotemal xin Dios pa tak ewanma.
Ja wi k'ij k'ij newotakij más jani' rna'oj ja Dios, wi newotakij más jani' rna'oj
ja kajaw Jesús tri' newil wi' ja rutzil in quicotemal xin Dios.

* * * * * * * * * *

3 Ja Dios c'o pa ruk'a' nojelal, arja' nojel rya'on chake ja nc'atzin chake chi
nokcowini nkuc'aj jun utzlaj c'aslemal ja utz ntz'at rmal. Queri' nuban ja
Dios chawe ja tok nawotakij jani' rna'oj. Arja' xokrsiq'uij utzc'a chi nokoc
rachbil chipan ja sakil utzc'a chakaja' chi nkuc'aj jun utzlaj anma ja cani'
ranma arja'.
4 Queri' rbanon, c'oli ja rtzujun je'e chake cani' jun nimlaj meba'il in
congana nimak ruk'ij. Rmal c'a ja rtzujunto chake rmalari' tok nokcowini
nkato' ki' chipan ja ritzelal xin rwach'ulew como ja rwach'ulew xa yojtajnak
rmal ja ritzel tak yarinem ja c'o pa tak canma winak. Queri' xuban ja Dios
chake utzc'a chi nkaq'uex kana'oj in ni ja' chic rna'oj ja Dios nkuc'aj.
5 Rmalc'ari' nbij chewe, tetija' ek'ij chi rbanic ja xtinbij chewe ri' utzc'a chi
nq'uiyi nwachini ja rna'oj Dios pa tak ewi' pa tak ewanma. Ixix c'o yukulbal
ec'u'x ruq'uin ja Jesucristo pro tebana' chakaja' ja jule' chic ja xtinbij chewe
quewari'. Cow quixpe'i chi rbanic ja rutzil. Tewotakij nak ja utz in nak ja ma
utz ta.
6 Tech'obo' rij rwach nak neban chi mateya' ewi' tre ja ritzelal chi
xquixruc'amel ta. Tecoch'o' xa nak ta npi chewij. Ni ja' wi' Dios tech'obo'.
7 Lok' que'ena'a' ja rewach'alal. In tiq'ueje'e tisamaji ja rajoben ri'il xin Dios
pa tak ewanma.
8 Nojel ja c'a xintz'ibaj chewe ri' ja wi nq'uiyi wi nwachini pa tak ewanma
tri' c'a nixtz'at wi' chi bien ewotak jani' rna'oj ja kajaw Jesucristo in tri'
nk'alajin wi' chakaja' chi congana xetij ek'ij chi rotakixic.
9 Pro ja winak ja mta chique ja xintz'ibaj ri' eje'e' e cani' moya', xa
matiquetz'at ja rtzujunto ja Dios, xa ja' nquetz'at ja c'o chiquinakaj ja xin
rwach'ulew. Matinataj chic chique chi xech'ach'ojirsax chipan ja rojer quil
quemac.
10 Rmalc'ari' wach'alal, más chi ta na netij ek'ij chi rbanic ja xintz'ibaj ri'
utzc'a chi c'ol eseguro chi xixsiq'uixi in xixcha'i chi xixoc pa ruk'a' ja Dios. Ja
wi queri' neban jari' ma quixkaj chipan ja il mac in
11 congana qui'il ec'ulic xtibani chipan ja gobierno rxin ja kajaw Jesucristo,
arja' To'onel kaxin, jun gobierno ja ni mta wi' q'uisic trij.
12 Rmalc'ari' tok ni nnataj wi' chewe nojel ja xintz'ibaj ri'. Queri' nban
masqui ewotak chic in masqui cowirnak chic ewi' ewanma chipan ja utzlaj
tzij eniman ja rc'amonto ja Jesucristo.
13 Ja nch'ob anin ni rubey wi' nban chi nnataj chewe. Ja tok xquincami c'a
tokori' ntanba' rnataxic chewe.
14 Anin wotak chi xajalal maja'n tinya' can ja rwach'ulew jari' k'alasan chic
chinwach rmal ja kajaw Jesucristo.

15 Anin nchomij can na ja nc'atzin chewe chi ni nenataj wi' masqui
incamnak chic.

* * * * * * * * * *

16 Ajoj kach'ob chewach nak rbanic ja tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo
chi congana chic k'axnak ja rchok'ak' tri'. Ja kacoj kabase tok kabij chewe
jari' tok yataj chake chi katz'at ruq'uin kawach ja Jesucristo tok ruc'aj ja
ruch'a' Dios. Ma ja ta kacoj kabase jule' ojer tak tzij ja xa winakarsan cumal
winak quibanon rbanic.
17 Ajoj katz'at ja Jesús ja tok k'alasax rmal ja Tatixel chi congana nim ruk'ij
in tok ruc'aj ja gloria xin Dios. Tokori' bantaji ja tok kac'axaj rukul ja nimlaj
Dios, quewa' xbij tre ja Jesús ri': —Jawa' wari' Walc'wal, congana nwajo' in
congana ninquicot trij, ne'e.
18 Ajoj okc'o ruq'uin ja Jesús parwi' ja jayu' ja cha'on rmal ja Dios chewi' tok
kac'axaj ja kulaj penak chila' chicaj.
19 In chakaja' c'o chic jun ja nkacoj kabase ja más chi na seguro jari' ja
rtzobal Dios ja quibin can in quitz'iban can ja profeta xin Dios. Jari' ja
quitz'iban can yatal chewe chi congana neya' pa cuenta. Ja quitz'iban can
jari' cani' jun k'ak' ja nsakirsaj abey chak'a', natruto' chipan ja k'ekumal. Ja
c'a tok npi rsakaric mchita k'ekumal in tok nelto k'ij nsakirsaj chi utz nojel.
In queri' c'a rbanic chakaja' ja tok xtipi chic jutij ja Jesucristo arja' nsakirsaj
chi utz ja rewanma.
20 Ja quitz'iban can ja profeta chipan ja rtzobal Dios congana rjawaxic
chewe chi nch'obtaj emwal chi ma jun winak ta k'alasani nak rbanic, ja'
Espíritu Santo k'alasan chiquewach.
21 Ma jun winak ta xuc'an quixin ja profeta ojer chi rbixic ja tz'ibtal can,
eje'e' xecha'i rmal ja Dios in ja' Espíritu Santo xuc'an quixin chi rbixic.

2

1 Pro ec'oli ja profeta ojer chakaja' chiquicojol ja tinamit Israel ja ma Dios
ta takyonto quixin in queri' chewe ixix chakaja' newinakar na checojol
jule' maestro pro ma katzij ta chi tijonem xin Dios ja nqueya'. Eje'e' pan
awatali xtiquecoj ja ritzel tak tijonem chicojol ja rtzobal Dios, ja c'ari' tijonem
xtiqueya' xa nyojtaji ja rec'aslemal rmal. Eje'e' ri' winak matiquinimaj chic
chi ja Jesucristo xutoj ja quil quemac. Jari' jun nimlaj juicio nquisiq'uij
chiquij pro mta quinaben ja tok xtikaj chiquij.
2 In chakaja' e q'uiy ja winak ja xqueniman quixin, necachbilaj chipan ja
ritzelal ja xtiqueban. Xc'a rmal ja ritzel c'aslemal cuc'an ja maestro ja tok xa
itzel xtitz'ati ja utzlaj bey ja c'utun chikawach rmal ja Dios.
3 Eje'e' ri' ja ritzel tak maestro xa pwok nquiyarij in rmalari' congana
xquixquek'ol, xtiquibij buen tak tzij chewe ja nquiwasbej ja pwok chewe.
Pro ja Dios ojer c'o jun juicio rchominto quixin, eje'e' nequila' na jun k'ij tok
xque'ekaj chwach ja rpokonal.
4 Cani' xuban ja Dios ojer chique ja ángel ja xemacun chwach ma xpokonaj
ta quewach, xerutakel chipan ja rpokonal pa jun lugar k'ekumal, ebac'on pa
cadena chi raybexic ja nimlaj k'ij xin juicio.
5 In chakaja' ja pa rtiempo Noé ojer Dios xutakto jun juicio pa quewi' ja
ritzel tak winak, xutakto jun nimlaj k'ekaljab pa quewi' in xecami canojel.
Ruyon ja Noé ja totaji. Ja tok maja'n tipeti ja juicio ja Noé arja' xuya' rbixic
chique ja winak chi rjawaxic nqueya' can ja ritzelal in ncuc'aj chic jun utzlaj
c'aslemal. In ec'o chi na wuku' rachbil chakaja' ja xetotaji.
6 In chakaja' ja Dios ojer xutakto jun juicio parwi' ja ca'i' tinamit Sodoma
in Gomorra. Congana lawulo' ban tre ja ca'i' tinamit, c'ati, ni chaj ban tre.

Queri' xuban ja Dios jari' xucoj ejemplo chiquewach ja jule' chic itzel tak winak ja maja'n que'alaxi.

7 Pro ja Dios c'o jun achi xuto' chipan ja c'atic ja bantaji rbina'an Lot, arja' jun utzlaj achi in congana ti'on tre ja ritzelal ja queban ja winak.

8 Ja Lot arja' nij utzlaj achi wi'. Nojel tak k'ij tok nutz'at ja ritzelal ja nqueban in tok nc'axaj ja ritzel tak tzij ja nquibij como c'o jun utzlaj anma rc'an chewi' tok nti'on tre ja nqueban.

9 Tri' c'a nkatz'at wi' chi ja Dios arja' bien rotak neruto' ja nebano respetar rxin in bien rotak chakaja' neruya' ja ritzel tak winak chipan ja rpokonal chi raybexic ja nimlaj k'ij xin juicio.

10 In más chi na lawulo' nuban chique ja winak ja xa nqueya' qui' tre ja ritzel tak yarinem ja c'o pa tak canma. Eje'e' xa itzel nquena' ja neban mandar rmal ja kajaw Jesucristo. Eje'e' matiquixbej qui' nqueban ja ritzelal, ni nqueban wi' xa nak ta ja c'o quigana nqueban. Queri' quibanic matiquixbej qui' nquibij itzel tak tzij chique ja nimak quek'ij.

11 Pro xna' ma queri' ta netzijoni ángel masqui más chi na k'axnak quichok'ak' in más nimak quek'ij chiquewach winak. Ja ángel tok ne'ekaj chwach ja Dios eje'e' mta itzel tak tzij nquibij ja nk'etbex tzij chiquij ja nimak quek'ij.

12 Pro jari' winak ja nqueya' qui' tre ja ritzelal eje'e' xa e cani' chicop, xa mta quipensar. Ja chicop chaka bar ta nquemin wi' qui', xa nechapi in necamsaxi como nijawari' yatal chiquij. Eje'e' ri' winak tok c'oli nbix chique ja matich'obtaj cumal congana cowlaj tak tzij nquibij, xa nechaponi. Ja ritzelal nqueban jari' nquisiq'uibej camíc chiquij

13 jari' rtojbalil ja ritzelal nqueban. Eje'e' ma q'uixbal ta nquena', congana nequicoti nquik'alasaj ja ritzelal masqui pa k'ij. Eje'e' ja tok nixcachbilaj chi wa'im xa ruq'uix ja Dios nqueya', nequicoti nqueban ja ritzelal checojol, xa engaño rc'amonto ja nqueban.

14 Mta ari' ja maquita nquiyarij rwach jun ixok, maquecos chi rbanic ja ritzelal. Ja winak ja ma cowirnak ta quewi' canma chipan ja rtzobal Dios nequisiq'uij chipan ja ritzelal. Kas ntzuri nbantaj cumal chi rq'uiyirsaxic ja quimeba'il. Queri' quibanic, eje'e' xa etzelan chic rmal ja Dios.

15 Quiya'on can ja utzlaj bey, etzaknak. Ja bey cuc'an jari' xruc'aj ja rojer profeta rbina'an Balaam ja rc'ajol Beor, arja' congana xel ruc'u'x trij ja ch'ecoj pwok masqui ma utz ta rch'aquic nuban.

16 Pro c'o jun ti bur yataj tre rmal ja Dios chi tzijoni in xuch'a' tre ja Balaam ja ritzel na'oj ja rch'obon. In k'ili ja Balaam rmal ja bur tre ja ritzel na'oj ja rch'obon.

17 Eje'e' ri' winak xa e junan ruq'uin jun tz'uquel ya' ja chakijnak, xa mta ne'oc wi', xa e cani' jule' sutz' ja xa nc'amarel rmal ik'. Eje'e' chomin chic jun lugar quixin ja congana k'eku'm, tri' ne'eq'ueje' wi' chijutij.

18 Nquibij nimak tak tzij pro xa mta rc'amonto. Ja ritzel tak yarinem ja c'o pa tak canma jari' nequisiq'uibej ja winak ja c'a ma jaru' ta tiempo equiya'on can ja cachbil ja xa itzelal c'ayon quixin.

19 Quewa' nquitzujuj chique ri': —Ixix ix libre, majun nak ta c'o ta ruk'a' chewe, neche' chique. Pro nixtac'a eje'e' ta e libre ta como xa echapon rmal ja ritzelal. Xa nak ta ja ritzelal ja ratchapyon ja wi macatcowin trij jari' ma at libre ta, atc'o c'ari' pa ruk'a' ja chapyon awxin.

20 Eje'e' ri' winak nabey queto' qui' chipan ja ritzelal xin rwach'ulew tokori' tok cotakij nak rbanic ja kajaw Jesucristo ja To'onel kaxin. Pro wi nquitz'apij chic jutij qui' chipan ja ritzelal in nechap chic jutij rmal xc'a rmalari' ja tok más chi na lawulo' ja quic'aslemal chwach ja cani' quibanon nabey.

21 Más ta utz ja maquita cotakij nak rbanic ja utzlaj bey xin Dios chwach
ja queban como eje'e' cotakij nak rbanic ja utzlaj bey in quic'axaj ja rutzil ja
ban mandar chique rmal ja Dios chi nqueban pro jari' xa queya' can.
22 Ja queban cani' nbij jun c'ambal tzij ja tz'ibtal can quewari': —Ja tz'i'
nmeloji chi nertija' chic jutij ja rxa'ab, ne'e. In jun chic: —Ja ak tok chaka
maril nch'ajtajel rij nbe chic jutij chipan ja ch'abak. Queri' nbij.

3

1 Chak'laj wach'alal, jawa' rcab carta ntakel ewq'uin ri' junan rsamaj
ruq'uin ja nabey carta ja ntakon chic ewq'uin. Quewa' rsamaj ri' chi nnataj
je'e chewe ja ch'obtajnak chic emwal como anin wotak chi ma eniman ta ja
ritzel tak tijonem.
2 Rmalari' nbij chewe, tinataj jutz'it chewe ja quibin can ja rojer tak profeta
xin Dios. In tinataj chewe chakaja' ja mandamiento ja ya'on can rmal ja
kajaw Jesucristo ja To'onel kaxin jari' kabin chic chewe ja rok apóstol.
3 Congana rjawaxic chi nch'obtaj emwal chi ja pa rq'uisbal tak k'ij ec'oli
winak ja nepi na xa e yok'onela', xa nqueya' qui' tre ja ritzel tak yarinem ja
c'o pa tak canma.
4 Eje'e' quewa' xtiquibij chique ja jule' chic winak ri': —Bin can chi npeti
ja Cristo ¿la npi la'an nech'ob ixix? Pro ja rwach'ulew ni matiq'uextaj wi' in
matiq'uisi. Cani' pa quitiempo ja kati't kamama' in chakaja' tok tz'ucarto ja
rwach'ulew niquirwari' rbanon camic, xqueche'e.
5 Pro eje'e' maticajo' nquinataj chi ja caj in rwach'ulew ma chaka ta c'oli
pro ja Dios ja tzij xuban jari' xwinakarsbej. Ja rwach'ulew pa ya' winakar
wi' in xelto parwi' ja ya'.
6 In ya' chakaja' yojowi ja rwach'ulew ojer tokori' tok xuban ja nimlaj
k'ekaljab, be chic jutij chipan ja ya' in q'uisi.
7 In rmal chakaja' ja rbin can ja Dios ja caj in rwach'ulew ja c'oli camic xa
c'atic xa poroxic rayben. Tokori' xtic'ati ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio
in canojel ja ritzel tak winak nebe chipan ja nimlaj rpokonal.
8 Chak'laj wach'alal, ni ma temestaj ta wi' ja xtinbij chewe ri', jun mil juna'
masqui congana nim nkac'axaj pro ja chwach Dios xa junan ruq'uin jun k'ij.
9 Queri' nbij chewe como ec'oli winak ja nebini chi ja kajaw Dios c'amalo
nuban cumplir ja rbin can pro jari' ma queri' ta. Xar congana rpaciencia ja
Dios kuq'uin ja rok winak como arja' matirajo' chi c'o ta jun xtibe ta chipan
ja nimlaj rpokonal. Ja nrajo' chake kanojelal chi nkaq'uex kana'oj in nkaya'
can ja ritzelal.
10 Pro c'a ja' xtina'i ja tok xterila' ja nimlaj k'ij ja rchomin ja kajaw Dios
cani' tre jun alak'om mta nnabexi ja tok nerbana' alak'. Jari' k'ij nc'ati nojelal.
Ja caj congana npak'loji xtuya' ri' in nq'uisi. Nojel ja rocnak ja rwach'ulew
nq'uis na rmal ja nimlaj c'atic, nc'at na ja rwach'ulew in nc'at na nojelal ja
c'o chwach ja rwach'ulew chakaja', majun nak ta nuto' ta ri'.
11 Como ja caj in rwach'ulew xa nc'ati xa nq'uisi rmalc'ari' tok nbij chewe,
congana rjawaxic chi nkuc'aj jun utzlaj anma, rjawaxic chi ni ja wi' ja Dios
nkach'ob.
12 Koquicoti chi raybexic ja nimlaj k'ij ja chomarsan rmal ja Dios, kabana'
ja nrajo' chake chi nkaban utzc'a chi xtipi ta jutz'it chanim. Masqui jari' k'ij
xtic'ati ja caj in nq'uisi in masqui nojelal ja rocnak ja rwach'ulew nq'uisi rmal
ja c'atic
13 pro ja rajoj nokquicoti chi raybexic jun chic c'ac'a caj in jun chic c'ac'a
rwach'ulew cani' rtzujun can ja Dios, jari' majun itzelal chipan, nojel utz.
14 Rmalc'ari' nbij chewe chak'laj wach'alal, como ajoj kayben jun c'ac'a caj
in c'ac'a rwach'ulew katija' c'a kak'ij chi rbanic ja nrajo' ja Dios chake chi

nkaban utzc'a chi xa jun kabanon ruq'uin tok xko'ekaj chwach in ch'ajch'oj
ja kanma in majun nak ta nokchapbexi.
15 Kas bien tich'obtaj emwal chi ja kajaw Dios ma chaka ta c'oli ja rpacien-
cia kuq'uin ja rok winak, ja nrajo' chake chi noktotaji kanojelal. In queri' bin
chewe rmal ja chak'laj kach'alal Pablo. Jari' xbij chewe ja tok xutak ja carta
ewq'uin in Dios yoyon tre ja rna'oj chi rbixic.
16 Arja' xbij chewe ja nmajon rbixic anin chewe camic. Nijawari' ntz'ibaj
arja' chipan nojelal ja carta ja nuban. C'o je'e ntz'ibaj ja Pablo chipan ja
carta ja c'ayew rch'obic in ec'oli ja ma quitijon ta qui' chi utz ja ma cowirnak
ta quec'u'x chipan ja rtzobal Dios, eje'e' xa nqueq'uex rbixic ja rtz'iban ja
Pablo cani' nqueban tre ja jule' chic rtzobal Dios. Jari' nquisiq'uibej ja nimlaj
rpokonal chiquij.
17 Rmalc'ari' chak'laj wach'alal, como ixix ewotak chic tebana' cuenta,
maxta quixkaj chipan ja ritzel tak tijonem ja nqueya' ja ritzel tak winak. Ixix
cowirnak ec'u'x chipan ja rtzobal Dios, maxta quixyojtaji.
18 Pro ja neban, ni ta xtiq'uiy wi' más ja rutzil xin Dios pa tak ewanma, ni
ta xtewotakij wi' más jani' rna'oj ja kajaw Jesucristo ja To'onel kaxin. Arja' ni
ta xtiya' wi' ruk'ij camic, chwak in chijutij. Amén.

1 JUAN

1 Jawa' jun carta ja nkatakel chewe ri' rc'amonto nak rbanic ja Ralc'wal
Dios ja Yo'l utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, arja' xurk'alasani jani' rna'oj ja
Dios. Ja Ralc'wal Dios arja' ni c'o wi' ja tok tz'ucarsaxto ja rwach'ulew. Ajoj
katz'at ruq'uin kawach, kac'axaj ja xbij, katz'at jani' ja rc'aslemal, kachap
ruq'uin kak'a'.
2 Ja Yo'l c'aslemal xerila' ja k'ij chi ntz'attaji, ajoj katz'at in camic kamajon
rk'alasaxic nak rbanic in jari' nkaya' rbixic chewe. Nabey ni c'o wi' ruq'uin
ja Tatixel pro peti xurc'utu' kaj ri' chikawach.
3 Ja katz'aton in ja kac'axan jari' nkaya' rbixic chewe utzc'a chi ixix jun
nixquicot kuq'uin rmal como xa jun kabanon ruq'uin ja Dios ja Tatixel in
chakaja' xa jun kabanon ruq'uin ja Jesucristo ja Ralc'wal.
4 Ja katz'ibaj ri' nkatakel ewq'uin utzc'a chi nq'uiyi in nwachini ja
quicotemal xin Dios pa tak ewanma.

* * * * * * * * * *

5 Ja xtikatz'ibaj ri' jawa' tijonem kac'axan ja bix chake rmal ja Jesucristo
quewari', ja Dios arja' ni sakil wi' rc'an, ni utz wi' ja nuban, majun k'ekumal
rc'an ta.
6 Ja wi nkabij chi xa jun kabanon ruq'uin ja Dios pro wi k'ekumal c'ayon
kaxin jari' xa ok tz'akol tak tzij in ni k'alaj wi' chi matikanimaj ja utzlaj tzij
xin Jesucristo.
7 Pro wi sakil c'ayon kaxin cani' tre ja Dios arja' ni pa sakil wi' c'o wi', ja wi
queri' kabanon xc'a jun kabanon ari'. Ja wi queri' kabanon ja rquiq'uel ja
Jesucristo ja Ralc'wal jari' nch'ach'ojirsaj nojel ja kil kamac nkaban.
8 Ja wi nkabij chi mta ja il mac kabanon jari' xa nkaban kaj engañar ki'
kayon in ma katzij ta ja nkabij.
9 Pro wi nkachol ja kil kamac chwach ja Dios arja' ni nuban wi' cumplir in
ni utz wi' nuban chi rcuyic in nokrch'ach'ojirsaj chipan nojelal ja ritzelal ja
nkaban.
10 Ja c'a wi nkabij chi mta ja il mac kabanon jari' xa cani' tz'akol tzij nkacoj
wi' ja Dios. Ja wi queri' nkabij jari' ni k'alaj wi' chi ma kacojon ta ja rtzobal
Dios pa tak kanma.

2

1 Chak'laj walc'wal, jawa' jun carta ja ntakel ewq'uin ri' utzc'a chi maquix-
macuni. Pro wi c'o jun chewe chaka jalal xuban ril bien kotak chi c'o jun ja
nsamaj pa kacuenta chwach Dios ja Tatixel jari' ja Jesucristo, arja' ni utz wi'
ja nuban.
2 Arja' chomarsbal rxin ja kil kamac in ma ruyon ta chake ajoj nuban wi'
queri', canojel winak ja nuban queri' chique.
3 Ja wi nkanimaj ja mandamiento xin Jesucristo tri' nkatz'at wi' chi kotak
rwach.
4 Ja wi c'o jun nbij chi arja' rotak rwach ja Jesucristo pro wi matinimaj ja
rmandamiento jari' xa tz'akol tzij, mta rtzobal Dios pa ranma.
5 Pro ja winak ja nenimani ja rmandamiento eje'e' ri' ja q'uiynak chic in
wachinnak chic ja rajoben ri'il xin Dios pa tak canma. Ja wi queri' kabanon
tri' nkatz'at wi' chi xa jun kabanon ruq'uin.
6 Ja wi c'o jun nbij chi arja' xa jun rbanon chic ruq'uin ja Jesucristo jari' ni
rjawaxic wi' chi nrc'aj jun utzlaj c'aslemal ja cani' rc'aslemal ja Jesucristo.

* * * * * * * * * *

7 Wach'alal, ja ntz'ibajel chewe ri' ma jun c'ac'a mandamiento ta, jawa' jun
ojer mandamiento ec'waxan chic ja kas ya'to chewe nabey, jari' chi nawajo'
awi'.
8 Pro nkabij tre chakaja' chi c'ac'a mandamiento como ja rc'aslemal ja
Jesucristo nuc'ut chikawach nak rbanic ja nawajo' awi' in queri' tre ja
rec'aslemal ixix chakaja' jani' chi la newajo' ewi'. Queri' nkabij como ja
rajoben ri'il ja rc'amonto ja Jesucristo ni katzij wi' chi ruq'uin Dios penak
wi', okrya'on chic pa sakil cani' nuban k'ij tok npi rsakaric, ja c'a k'ekumal
xin ojer ntajini nq'uisi.
9 Ja wi c'o jun nbij chi arja' pa sakil chic c'o wi' pro wi xa itzel nutz'at jun
rch'alal jari' c'a pa k'ekumal na c'o wi'.
10 Ja wi ne'awajo' ja rawach'alal jari' ni pa sakil chi wi' atc'o wi' in majun
nak chi ta xcatc'amo'el chi ta chipan jun itzelal.
11 Pro wi c'o jun xa itzel nutz'at jun rch'alal jari' ni pa k'ekumal wi' c'o wi',
ja k'ekumal jari' c'ayon rxin. Arja' moyirnak rmal ja k'ekumal rmalc'ari' ma
rotak ta bar nekaj wi' tre ja rc'aslemal.
12 Chak'laj walc'wal, rmal ja Jesucristo Dios xucuy ja rewil emac in rmalari'
ntakel ja carta chewe.
13 In chewe ixix ja rix rija', ixix ewotak rwach ja Ralc'walaxel ja ni c'o wi'
ja tok tz'ucarsaxto ja rwach'ulew in rmalari' ntakel ja carta chewe. In chewe
ixix ja rix c'ajola', ixix xixcowin trij ja diablo xech'ec in rmalari' ntakel ja
carta chewe.
Chak'laj walc'wal, ewotak rwach ja Tatixel in rmalari' xintakel ja carta
chewe.
14 In chewe ixix ja rix rija', ewotak rwach ja Ralc'walaxel ja ni c'o wi' ja tok
tz'ucarsaxto ja rwach'ulew in rmalari' xintakel ja carta chewe. In chewe ixix
ja rix c'ajola', ixix ixcowirnak chipan ja rtzobal Dios in ni c'o wi' ja rtzobal pa
tak ewanma in chakaja' xixcowin trij ja diablo xech'ec in rmalari' xintakel ja
carta chewe.
15 Wach'alal, maxta congana tel ec'u'x trij ja c'aslemal xin rwach'ulew
nixtac'a ja ta ja ntzujuj chakaja'. Ja wi c'o jun congana nel ruc'u'x trij ja
c'aslemal xin rwach'ulew jari' matel ruc'u'x trij ja katata' Dios.
16 Ja ntzujuj ja rwach'ulew ma in katata' Dios ta penak wi', xa chwach'ulew
winakarnak wi' cani' tre ja ritzel tak yarinem ja c'o pa tak kanma in cani' tre
ja ma utz ta nkayarij je'e ja nutz'at je'e kawach in cani' tre chakaja' nojel ja
nkayabej kaj kak'ij ja mta noc wi'.
17 Ja c'aslemal xin rwach'ulew rachbil nojelal ja ntzujuj ja nkayarij jari' xa
nk'axi pro canojel ja nenimani ja Dios chi nqueban ja najo'x chique rmal chi
nqueban eje'e' ne'ec'ase' na chijutij ruq'uin.

* * * * * * * * * *

18 Chak'laj walc'wal, anin nbij chewe chi xurwila' ja q'uisbal tiempo. Ixix
ec'waxan chic chi npi na ja rc'ulel ja Cristo in camic e q'uiy ja rc'ulel epenak
chic chewi' tok kotak chi xurwila' ja q'uisbal tiempo.
19 Eje'e' ri' winak ja xe'elel chikacojol in xokqueya' can, bien k'alaj chi ma e
kachbil ta. Ja wixta e kachbil maquita xokqueya' can ari'. Ma chaka ta xe'eli,
tri' ntz'ạt wi' chi ni majun chique kachbil ta.
20 Pro ja c'a rixix ch'obtajnak chic emwal ewanojel nak rbanic ja utzlaj tzij
xin Jesucristo. Ma chaka ta ch'obtajnak emwal como ja Cristo arja' rtakonto
ja rEspíritu Santo ewq'uin.
21 Anin ntz'ibajel ja carta chewe ri' pro ma rmal ta chi maja'n tich'obtaj
emwal nak rbanic ja utzlaj tzij pro como ch'obtajnak chic emwal chewi'

tok ntz'ibajel chewe. Ixix bien ewotak chi ja tz'akoj tzij ni matuc'am wi' ri'
ruq'uin ja utzlaj tzij xin Jesucristo.
22 Anin nbij chewe chi xa e tz'akol tak tzij ja winak ja nebini chi ja Jesús ma
arja' ta ja Cristo ja Ralc'wal Dios. Eje'e' c'ari' e rc'ulel ja Cristo, nquibij chi ja
Dios ma Tatixel ta in nquibij chakaja' chi ja Jesús ma Alc'walaxel ta.
23 Ja winak ja nebini chi ja Jesús ma Alc'walaxel ta jari' mta ja Dios Tatixel
pa tak canma pro ja nebini chi Alc'walaxel jari' c'oli ja Dios Tatixel pa tak
canma.
24 Rmalc'ari' tok nbij chewe, teya'a' lugar tre ja utzlaj tijonem ja kas
xec'waxajto nabey chi nq'ueje' pa tak ewanma. Ja wi queri' xteban jari'
nixq'ueje' pa ranma ja Ralc'walaxel in pa ranma ja Tatixel chakaja'.
25 In quewa' rtzujun can chake ri', jun utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
26 Jawa' xintz'ibaj chewe ri' cumal ja winak ja ncajo' nqueya' jun tijonem
chewe ja xa nquiyojbej ja tijonem eniman.
27 Pro ixix c'o chic ja rEspíritu Santo takonto ewq'uin rmal ja Jesucristo,
arja' c'o chic pa tak ewanma. Rmalc'ari' ja tok ma rjawaxic ta chewe
xquixtijox chi ta cumal jule' winak, ja' Espíritu Santo c'ol ewq'uin jari'
nixtijoni, arja' nch'obo chewach nojelal. Ja tijonem nuya' arja' chewe ni
katzij wi', majun tz'akoj tzij rc'amonto. In cani' nuch'ob arja' chewach ni ta
queri' neban, quixq'ueje' pa ranma ja Jesucristo.
28 Chak'laj walc'wal, camic nbij chic jutij chewe, ni quixq'ueje' wi' pa
ranma ja Jesucristo. Ja wi queri' xtikaban jari' matikaxbej ki' chwach ja tok
xtipi chic jutij pro c'o kaconfianza ruq'uin tri' in chakaja' matikawawaj ki'
chwach, ma q'uixbal ta nkana' chwach ja tok xtipeti.
29 Ixix bien ewotak chi ni utz wi' rna'oj ja Jesucristo in tri' c'a newotakij wi'
chi canojel ja winak ja ni utz wi' ja nqueban eje'e' ri' e ralc'wal Dios.

3

1 Janila nokrajo' ja Dios ja Tatixel. Arja' nbij chake chi ok ralc'wal, tri' c'a
nkatz'at wi' chi congana nokrajo' in ni katzij wi' chi ok ralc'wal. Ja winak
ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x eje'e' matich'obtaj cumal jani'
rna'oj ja Dios in rmalari' matich'obtaj cumal nak kabanic ajoj chakaja'.
2 Chak'laj wach'alal, anin nbij chewe chi ok ralc'wal chic ja Dios camic.
Maja'n tik'alasax chikawach nak kabanic ja tok xkoq'uextaji pa jun k'ij
xarwari' kotak chi ja tok xtipi chic jutij ja Jesucristo ajoj nij ok queri' chic
tri' ja cani' arja'. Nkatz'at na chi utz tri' jani' ja kas mero rbanic ja Jesucristo
chewi' tok nokoqui ja cani' arja'.
3 Ja wi nokquicoti chi raybexic ja Jesucristo jari' nkach'ach'ojirsbej ja
kanma como ja Jesucristo arja' ni rc'an wi' jun ch'ajch'ojlaj anma.
4 ¿Jani' c'a ja il mac? Ja il mac junan ruq'uin ja matanimaj ja ley xin Dios. Ja
c'a tok natmacuni ley xin Dios ari' ja matanimaj.
5 Ixix bien ewotak chi peti ja Jesucristo wawe' chwach'ulew chi rchupic ja
kil kamac in arja' ni mta wi' jun ril rumac rbanon.
6 Ja wi natq'ueje' pa ranma ja Jesucristo jari' macatmacuni. Ja c'a wi chaka
natmacuni jari' ma ch'obtajnak ta amwal jani' rna'oj ja Jesucristo in nixtac'a
ch'obtajnak ta amwal nak rbanic chakaja'.
7 Chak'laj walc'wal, maquita c'o jun xquixbano engañar, ja winak ja
nebanowi ja rutzil xa queyon eje'e' ja utz netz'at rmal ja Dios cani' tre ja
Jesucristo arja' banol utzil.
8 Pro ja winak ja chaka nemacuni eje'e' ri' e ralc'wal diablo cani' tre ja
diablo arja' nij aj'il nij ajmac wi' ja tok tz'ucarsaxto ja rwach'ulew. Ja c'a
Ralc'wal Dios peti wawe' chwach'ulew chi ryojic ja samaj ja nuban ja diablo.

9 Ja wi at ralc'wal Dios jari' awc'an ja c'aslemal xin Dios in macatmacuni.
Rmal ja rat ralc'wal Dios chewi' tok mta moda natmacuni.
10 Wawe' nkatz'at wi' echinatak ja ralc'wal Dios in echinatak ja ralc'wal
diablo, ja wi ma utz ta ja nqueban in wi maquecajo' ja cach'alal ma e ralc'wal
Dios ta c'ari'.

* * * * * * * * * *

11 Ni rjawaxic wi' chi nkajo' ki' como queri' nuc'ut chikawach ja tijonem ja
rec'waxanto nabey.
12 Maxta queri' tikaban ajoj ja cani' xuban ja Caín ojer, xoc pa rcuenta ja
diablo ja Caín in xcamsaj ja ruchak'. ¿Nak tre tok xcamsaj? Como arja' xa
itzel rc'aslemal pro ja ruchak' utz rc'aslemal xa chewi' tok xcamsaj.
13 Wach'alal, maxta junwi' tena' rmal ja nixtzelax cumal ja winak ja xa
ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x.
14 Ja wi matawajo' awi' jari' atcamnak chwach ja Dios. Ja c'a rajoj nekajo' ja
kach'alal rmalc'ari' tok kotak chi ma okcamnak chi ta chwach ja Dios, kotak
chi okk'axnakpi chic chipan ja camíc in kawilon chic ja utzlaj c'aslemal ja
mta q'uisic trij.
15 Ja wi xa itzel natz'at jun awach'alal jari' at jun camsanel. Ixix bien
ewotak chi majun camsanel rc'an ta ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
16 Ja Jesucristo arja' xuya' ri' chi camsax pa kacuenta, tri' nkotakij wi' jani'
ja rajoben ri'il. Queri' chake ajoj chakaja' yatal chakij chi matikapokonaj
nkaya' ki' pa camíc pa quicuenta ja kach'alal.
17 Pro ja wi c'o jun awach'alal wi c'oli nc'atzin tre ja ntzukbej ri' in wi c'ol
awq'uin ja nc'atzin tre, ja c'a wi matapokonaj rwach, wi matato' jari' ni k'alaj
wi' chi mta ja rajoben ri'il xin Dios pan awanma.
18 Chak'laj walc'wal, maxta xa chi kachi' c'o wi' ja tok nkabij chi nkajo' ki'.
Ja kas nrajo' chi c'oli nkaban ja nkac'utbej chi ni katzij wi' chi nkajo' ki'.

* * * * * * * * * *

19-20 Ja wi ni katzij wi' chi nkajo' ki' tri' nkotakij wi' chi ja Dios okc'ayon.
In jun chic, masqui nti'oni ja kanma rmal ja ma utz ta kabanon pro wi c'oli
ja rajoben ri'il xin Dios chake xa rmalari' tok nquicoti ja kanma chwa Dios
in matiti'on chic. Queri' rbanic como ja Dios arja' más chi na nim ruk'ij, c'o
ruk'a' tre ja kanma in nojel rotak.
21 Chak'laj wach'alal, ja wi mta nti'on pa tak kanma jari' c'o kaconfianza
noktzijon ruq'uin ja Dios
22 in arja' nuya' chake xa nak ta ja nkac'utuj tre. Como ajoj nkanimaj ja
rmandamiento in como arja' nquicot chakij chewi' tok nuban queri' chake.
23 Ja rmandamiento ja Dios quewa' nbij chake ri', tiyuke' kac'u'x ruq'uin ja
Jesucristo ja Ralc'wal in tikajo' ki' ja cani' bin can chake rmal.
24 Ja wi nanimaj ja rmandamiento ja Dios jari' natq'ueje' pa ranma ja Dios
in nq'ueje'e ja Dios pan awanma atat chakaja'. Rmal ja rEspíritu Santo ja
rya'on ja Dios chake chewi' tok kotak chi arja' c'o pa tak kanma.

4

1 Chak'laj wach'alal, teya'a' ewxquin tre ja xtinbij chewe ri'. E q'uiy
ja winak quipaxin qui' chwach'ulew eje'e' nquibij chi tijonem xin Dios ja
nqueya'. Pro xa quipayil ja nquibij, ma katzij ta. Rmalc'ari' tok nbij chewe,
ma que'enimaj ta canojel ja winak ja nebini chi Espíritu xin Dios ec'ayon. Pro
ja neban, bien teya'a' cuenta chique jani' netzijoni ja wi katzij chi Espíritu xin
Dios ec'ayon owi mani.

2 Wawe' newotakij wi' ja wi Espíritu xin Dios ec'ayon, ja nebini chi kajto ja
Jesucristo in xoc kach winak eje'e' ri' ja katzij chi Espíritu xin Dios ec'ayon.
3 Pro ja nebini chi ja Jesucristo ma xoc ta kach winak eje'e' ri' ja ma Espíritu
xin Dios ta ec'ayon. Junwi' chi na chi espíritu c'ayon quixin, jari' espíritu xa
rc'ulel ja Cristo. Jari' espíritu ec'waxan chic chi npi na pro camic c'o chic
wawe' chwach'ulew.
4 Chak'laj walc'wal, ixix ixc'o pa rcuenta ja Dios. Ja maestro ja ma Dios
ta ec'ayon eje'e' ma xecowin ta chewij, ixix xixch'eco quixin. Queri' xeban
como ja Dios ja c'o pa tak ewanma ixix más chi na k'axnak rchok'ak' chwach
ja diablo ja c'o pa tak canma ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi'
quec'u'x.
5 Como eje'e' xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x rmalari' tok xa ja'
nquinataj ja xin rwach'ulew. Ja c'a jule' chic winak ja yukul quec'u'x ruq'uin
ja rwach'ulew eje'e' nel quec'u'x chi rc'axaxic ja nbix chique cumal.
6 Pro ja rajoj okc'o pa rcuenta ja Dios. Ja winak ja cotak rwach ja Dios eje'e'
nel quec'u'x chi rc'axaxic ja nkabij pro ja ma ec'o ta pa rcuenta ja Dios eje'e'
maticajo' nquic'axaj ja nkabij. Tri' c'a nkotakij wi' echinatak ja re'uc'an rmal
ja rEspíritu xin Dios, jun Espíritu ja mta tz'akoj tzij rc'amonto, in echinatak ja
re'uc'an rmal ja respíritu xin diablo, jun espíritu ja xa tz'akoj tzij rc'amonto.

* * * * * * * * * *

7 Chak'laj wach'alal, congana rjawaxic chi nkajo' ki'. Ja rajoben ri'il ruq'uin
Dios winakarnakto wi'. Ja nawajo' awi' jari' at ralc'wal Dios, jari' awotak
rwach ja Dios.
8 Ja Dios arja' ni rc'an wi' ja rajoben ri'il rmalc'ari' ja tok nbij chewe, ja wi
matawajo' awi' jari' ma awotak ta rwach ja Dios.
9 Ja Dios xutakto ja Ralc'wal chi kato'ic, ni xarwari' jun ja Ralc'wal.
Tri' nkatz'at wi' chi nokrajo' ja Dios como xutakto ja Ralc'wal wawe'
chwach'ulew. Queri' xuban utzc'a chi rmal ja Ralc'wal nkawil ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij.
10 Ja Dios ma ajoj ta xokajo'n rxin nabey, arja' xajo'n kaxin nabey como
xutakto ja Jesucristo ja Ralc'wal chi arja' xoc chomarsbal rxin ja kil kamac
chwach ja Dios. Tri' nkatz'at wi' ja kas mero rbanic ja rajoben ri'il.
11 Chak'laj wach'alal, queri' xuban ja Dios, arja' congana xokrajo' rmalc'ari'
nbij chewe chi yatal chakij chi nkajo' ki' ajoj chakaja'.
12 Ja Dios majun nak ta tz'atyon rxin pro wi nkajo' ki' jari' nq'ueje' pa tak
kanma ja Dios in chakaja' nq'uíyi nwachini pa tak kanma ja rajoben ri'il rxin.
13 Ja Dios rya'onto chake ja rEspíritu rxin, tri' c'a nkatz'at wi' chi okc'o pa
ranma in arja' chakaja' c'o pa tak kanma.
14 In ajoj chakaja' katz'at rwach ja Jesucristo ja Ralc'wal Dios in nkaya'
rbixic chi arja' takto rmal ja Tatixel, xoc To'onel kaxin kanojelal ja rok winak.
15 Canojel ja winak ja nebini chi Jesús arja' Ralc'wal Dios eje'e' ri' c'oli pa
tak canma ja Dios in eje'e' chakaja' ec'o pa ranma ja Dios.
16 Ajoj kotak chi ja Dios nokrajo', yukul kac'u'x ruq'uin ja rajoben ri'il rc'an.
Ja Dios ni rxin wi' ni rc'an wi' ja rajoben ri'il. Kanojelal ja kuc'an chic ja
rajoben ri'il xin Dios jari' okc'o pa ranma ja Dios in queri' chake ajoj chakaja'
c'oli ja Dios pa tak kanma.
17 Ja wi matikaxbej ki' chwach ja nimlaj k'ij xin juicio ja tok xtipi chic jutij
ja Jesucristo tri' nkatz'at wi' chi q'uiynak chic in wachinnak chic ja rajoben
ri'il xin Dios pa tak kanma. Ajoj c'a okc'o na wawe' chwach'ulew pro como
xa junan chic kana'oj ruq'uin ja Jesucristo chewi' tok matikaxbej ki' chwach.

18 Ja rajoben ri'il xin Dios ni majun xbeben ri'il rc'an. Pro ja rbanic, ja
wi nwachini ja rajoben ri'il xin Dios chipan ja rawanma ja c'a xbeben ri'il
nlasaxel rmal. Ja xbeben ri'il congana lawulo' nuban chawe. Ja wi xa naxbej
awi' jari' maja'n tiq'uiyi chi utz maja'n tiwachini ja rajoben ri'il xin Dios
chipan ja rawanma.
19 Ja Dios arja' xokrajo' ajoj nabey rmalc'ari' tok nkajo' arja' chakaja'.
20 Ja wi c'o jun nbij: —Anin nwajo' ja Dios, wi ne'e, pro wi xa itzel nutz'at jun
rch'alal jari' xa tz'akol tzij. Ja rawach'alal c'oloc chawach, natz'at rwach pro
wi matawajo' ¿nak ta c'a moda ari' natcowini nawajo' ja Dios ja matitz'attaji?
21 Ja mandamiento xin Dios quewa' nbij chake ri': —Ja wi ninewajo' anin
rjawaxic chi ne'ewajo' ja rewach'alal chakaja', ne'e ja Dios chake.

5

1 Kanojel ja kaniman ja Jesús chi arja' ja Cristo ja cha'on rmal ja Dios, ja wi
queri' kaniman ok ralc'wal Dios c'ari'. Cani' tre jun alc'walaxel ja wi nrajo'
ja rtata' nerajo' c'ari' chakaja' ja jule' chic rch'alal.
2 Ja wi nkajo' ja Dios in wi nkanimaj ja rmandamiento tri' nkatz'at wi' chi
nekajo' ja ralc'wal Dios chakaja'.
3 Ja wi nkanimaj ja mandamiento xin Dios jari' nkac'utbej chi nkajo' ja Dios
chakaja'. Ja c'a mandamiento xin Dios ma al ta rc'axic
4 como arja' rya'on kachok'ak' kanojel ja rok ralc'wal in rmalari' ja ritzelal
xin rwach'ulew maticowin chakij, ajoj nokch'ocmaji. Rmal ja yukulbal
kac'u'x ruq'uin ja Jesucristo chewi' tok nokch'ocmaji.
5 ¿Echinatak c'ari' ja nech'ocmaji? Ajoj c'ari' ja kaniman ja Jesús chi arja' ja
Ralc'wal Dios ajoj nokch'ocmaji.

* * * * * * * * * *

6 Ja tok peti ja Jesucristo c'oli k'alasan rxin chi Ralc'wal Dios jari' tok ban
bautizar in tok camsaxi xutix ja rquiq'uel chwach cruz. Ma chaka ta ruyon
ari' ja ban bautizar pro xutix ja rquiq'uel chwach cruz chakaja'. Ja rEspíritu
Santo arja' nbini chakaja' chi ja Jesucristo arja' Ralc'wal Dios. Ja rEspíritu
Santo ni rxin wi' chi katzij nojel ja nbij.
7 E oxi' ja rec'o chila' chicaj ja xa junan nquibij tre ja Jesús chi arja' Ralc'wal
Dios, jun, Dios ja Tatixel, in jun chic, ja Ralc'walaxel ja nk'alasani jani' rna'oj
ja Dios, in jun chic, ja rEspíritu Santo.
8 In chakaja' oxi' rwach ja testigo ja c'o chwach'ulew, jun, ja rEspíritu Santo,
in jun chic, ja tok ban bautizar ja Jesús, in jun chic, tok xutix ja rquiq'uel
chwach cruz, xa junan nk'alasaj chi oxi' chi Jesús arja' Ralc'wal Dios.
9 Como nekanimaj winak tok nqueya' testigo'il rmalc'ari' tok más na
rjawaxic chi nkanimaj ja testigo xin Dios. Ja Dios rcojon ja testigo chi
rk'alasaxic chi ja Jesús arja' ja Ralc'wal. Ja testigo'il nuya' ja Dios más na nim
ruk'ij chwach ja nqueya' winak.
10 Kanojel ja yukul kac'u'x ruq'uin ja Ralc'wal Dios c'o chic ja testigo'il xin
Dios pa tak kanma ja nyabex kaseguro. Ja wi matanimaj ja nbij ja Dios nel
c'ari' xa cani' tz'akol tzij nacoj wi'. Queri' naban ja wi matanimaj ja testigo'il
ja rya'onto ja Dios tre ja Ralc'wal.
11 Ja testigo'il xin Dios quewa' nuc'ut chikawach ri', chi arja' Dios rya'on
chake ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij in ruq'uin ja Ralc'wal nkawil wi'.
12 Ja wi awc'an ja Ralc'wal Dios chipan ja rawanma jari' awc'an chic ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Ja c'a wi ma awc'an ta ja Ralc'wal Dios
pan awanma jari' ma awc'an ta ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.

* * * * * * * * * *

13 Anin xintz'ibajel ja carta ri' in ntakel ewq'uin ixix ja yukul ec'u'x ruq'uin
ja Jesucristo ja Ralc'wal Dios. Ja xintz'ibaj chipan jari' nyabej eseguro chi ixix
ewc'an chic ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
14 Yukul kac'u'x ruq'uin ja Dios chi arja' nc'ulba' ja roración nkaban ja wi
utz nc'axaj ja nkac'utuj tre.
15 Como kotak chi Dios nc'axaj ja koración nkaban xa nak ta nkabij tre
rmalc'ari' kotak chi arja' ni nuya' wi' chake ja nkac'utuj tre.
16 Ja tok nkatz'at jun kach'alal wi xuban jun ril kabana' orar pa rcuenta
in nyataj na tre ja utzlaj c'aslemal rmal ja Dios. Queri' rubey ja wi ma ja ta
xuban ja mta cuytajic trij ja natc'amo'el chijutij chipan ja camíc. Pro c'oli ja il
mac wi xaban natruc'amel chijutij chipan ja camíc jari' matinbij chi nkaya'
pan oración.
17 Nojelal ja naban ja matirajo' Dios chawe chi naban jari' il mac. Pro c'oli
ja il mac wi xaban c'oli cuytajic trij in macatruc'amel chijutij chipan ja camíc.
18 Kotak chi kanojel ja rokalaxnak chic jutij ja c'o rc'aslemal Dios pa tak
kanma ajoj makomacuni pro ja Jesús ja Ralc'wal Dios arja' nokchajini in
maticowini ja diablo nokruchap ta.
19 Kotak chakaja' chi ajoj okc'o pa rcuenta ja Dios pro ja jule' chic winak ja
rec'o chwach'ulew xa pa ruk'a' ja diablo ec'o wi'.
20 In kotak chakaja' chi ja Jesús ja Ralc'wal Dios peti wawe' chwach'ulew in
xuya' chake chi kotakij rwach ja Dios ja katzij chi Dios. In ajoj xa jun kabanon
ruq'uin ja Dios ja katzij chi Dios in xa jun kabanon ruq'uin ja Jesucristo ja
Ralc'wal, ruyon arja' ja Dios ja katzij chi Dios, ruyon arja' nyowi ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij.
21 Chak'laj walc'wal, tebana' cuenta ewi', maxta tiyuke' ec'u'x cuq'uin ja
cachbal tak winak nixtac'a ruq'uin ta ja rachbal tak nakun. Amén.

2 JUAN

1 Wach'alal ja ratcha'on rmal ja Dios, anin ja rin anciano ntakel ja carta
chawe ri' in ntakel chique ja rawal chakaja'. Anin congana nixwajo' pro
jun ajoben ri'il c'o chake ewq'uin ja ni katzij wi' chi ruq'uin ja Jesucristo
penak wi'. Pro ma nuyon ta anin ja nixwajo' pro nixcajo' chakaja' canojel
ja nch'obtaj cumal nak rbanic ja utzlaj tijonem xin Jesucristo.
2 Rumac ja utzlaj tijonem ja rc'amonto ja Jesucristo chewi' tok nixwajo',
jari' tijonem c'o chic pa tak kanma in mta ari' ja maquita xtiq'ueje' kuq'uin.
3 Ja rutzil ja nsipaj ja Dios chake ja tari' xtiyataj chewe rmal ja Dios
ja Tatixel in rmal ja kajaw Jesucristo ja Ralc'wal katata' Dios, eje'e' ta
xtiquipokonaj ewach in xtiqueya' ta chewe ja quicotemal xin Dios. Jari'
nkacochij tre ja Dios ja tok nq'ueje'e ja utzlaj tijonem xin Jesucristo pa tak
kanma in tok nkajo' ki' chakaja'.

* * * * * * * * * *

4 Ec'oli ja rawal kac'ulun ki' cuq'uin in congana ninquicot chiquij como
eje'e' ni quimajon wi' rnimaxic ja utzlaj tijonem xin Jesucristo. Niquirwari'
quimajon rbanic ja cani' banon mandar chake rmal ja Tatixel chi nkaban.
5 Camic wach'alal, congana nban recomendar chawe chi ni nkajo' wi' ki'.
Pro jari' jun mandamiento ma c'a ta winakari pro ni bitajnakto wi' chake
nabey chi rjawaxic chi nkajo' ki'.
6 Ja c'a rajoben ri'il xin Dios quewa' rbanic ri', jari' ja naban cumplir ja
mandamiento ja ya'on je'e chake rmal ja Dios. Ja c'a mandamiento xin Dios
jari' ja nij ec'waxanto wi' nabey in quewa' nbij ri': —Tewajo' ewi', ne'e.
7 Queri' nbij chawe como e q'uiy ja banol tak engaño ja re'elnak chic,
ebenak cuq'uin ja winak ja xa ruq'uin rwach'ulew yukul wi' quec'u'x, eje'e'
nquipokonaj nquibij chi xoc kach winak ja Jesucristo ja tok peti wawe'
chwach'ulew. Xa nak ta ja nbano queri' arja' banol engaño in xa rc'ulel ja
Cristo.
8 Kas tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta quixban engañar, maquita xtetz'ila'
ja rtojbalil ja samaj ebanon pro ja kas nwajo' chewe, xtiyataj ta na chewe ja
rtojbalil pro ni nojelal.
9 Ja tijonem xin Cristo ja wi c'o jun xa nc'otsaj rwi' in wi xa nuya' can jari'
mta Dios pa ranma. Ja c'a wi ni mataya' can wi' ja tijonem xin Cristo jari' c'oli
ja Tatixel chipan ja rawanma rachbil ja Ralc'walaxel.
10 Xa nak ta ja nekaj ewq'uin wi c'o jun tijonem rc'amonto ja junwi' na
chwach ja tijonem xin Cristo maxta tec'ul chipan ja rewochoch chi neya'
rposada in nixtac'a xtebij ta tre: —Dios ta xcatbano bendecir, maxta quixche'
tre.
11 Queri' nbij chewe como wi c'o jun nbij tre: —Dios ta xcatbano bendecir,
wi ne' tre, arja' jun nijkalen ruq'uin ja ritzel tijonem nuya'.

* * * * * * * * * *

12 C'a c'o na más ja nwajo' nbij chewe pro matintz'ibaj chipan ja carta
como ja nch'obon anin chi ninbe na ewq'uin. Ja c'a tok xquinekaji nutz'at
ri' kawach ewq'uin, c'a tokori' noktzijoni utzc'a chi nq'uiyi in nwachini ja
quicotemal xin Dios pa tak kanma.
13 Ja ral ja rawach'alal ja cha'on rmal ja Dios eje'e' nquetakel rutzil awach.
Amén.

3 JUAN

1 Chak'laj walc'wal Gayo, anin ja rin anciano ntakel ja carta chawe ri'.
Wach'alal, anin congana natwajo' pro jun ajoben ri'il c'o chake awq'uin ja
ni katzij wi' chi ruq'uin ja Jesucristo penak wi'.
2 Chak'laj walc'wal, anin nmajon rbanic orar pan acuenta, kas ta qui'il nel
chawach nojel ja nawil chipan ja rac'aslemal. In tre ja racuerpo, nc'utuj tre
ja Dios chi maquita c'o jun yobil xtakajbej. Ja c'a tre ja rawanma jari' wotak
chi utz benak.
3 Queri' nbij chawe como ec'o jule' chique ja kach'alal xurquibij chwe ja
rabanon in congana xinquicoti ja tok quibij chwe chi atat nij awc'an wi' ja
tijonem xin Jesucristo pan awanma, quibij chwe chi nij amajon wi' rcojic ja
tijonem xin Jesucristo pan ac'aslemal.
4 Ja tak walc'wal chwach Dios eje'e' tok nurkaj rbixic wq'uin chi quimajon
rcojic ja tijonem xin Jesucristo pa tak quic'aslemal jari' janila ninquicot kaj
cumal. Ja chwe anin mchita jun quicotemal ja queri' chi ta.

* * * * * * * * * *

5-6 Chak'laj walc'wal, ja kach'alal eje'e' xurquicholo' chiquewach ja riglesia
nojel ja xabanpi chique chi congana xe'awajo'. Ja xabanpi chique ni utz
wi' como queri' nrajo' ja yukulbal ac'u'x ruq'uin ja Jesucristo chi ne'ato' ja
kach'alal in pior c'a tok ec'oli ne'ato' chique masqui ma awotak ta quewach.
Ja tok ec'oli chique xque'ekaj awq'uin congana buena ja wi neya'el chique
ja nc'atzin chique chipan ja quiviaje como niquirwari' yatal chique ja
rajsamajela' rxin Dios chi c'oli ayuda ja nya̱' chique cumal ja kach'alal.
7 Queri' nbij chawe como eje'e' rumac ja Jesucristo tok ebenak in ni majun
ayuda nquec'am ta chique ja winak ja ma e kach'alal ta.
8 Rmalc'ari' tok nbij chawe, ni yatal wi' chakij chi nekato' ja re quitakari'
utzc'a ja ne'eli cani' ajoj jun nekachbilaj chi rbixic ja tijonem xin Jesucristo.

* * * * * * * * * *

9 C'o jun carta xintakel chique ja riglesia pro ja Diótrefes arja' ni c'o wi'
rgana chi xa ruyon arja' nbano mandar chiquicojol, arja' xa npokonaj nbij
chi anin c'o nuk'a' tre.
10 Rmalc'ari' ja ranin tok xquinbe ruq'uin can nk'alasaj na chi utz nojel
ja ntajini nuban chi arja' rmajon katzijoxic, ntajini nbij jule' itzel tak tzij
chake. In c'a c'o na más ja ma utz ta nuban como maqueruc'ul ja kach'alal ja
tok ne'ekaj ruq'uin in chakaja' ja c'o quigana nequec'ul arja' matuya' lugar
chique chi xquequec'ul ta, xa nerwasajto chipan ja riglesia in maqueruc'ul
chic eje'e' chakaja'.
11 Chak'laj walc'wal, maxta tac'am ja rejemplo ja nbanowi ja ritzelal pro ja
nbanowi ja rutzil ja tari' nac'am ja rejemplo rxin. Como ja nbanowi ja rutzil
jari' ralc'wal Dios pro ja nbanowi ja ritzelal jari' xa ma rotak ta rwach ja Dios.
12 Ja c'a Demetrio, canojel ja winak nquibij tre chi arja' utzlaj winak, ja c'a
rc'aslemal bien nuc'am ri' ruq'uin ja tijonem xin Jesucristo in ja rajoj chakaja'
nkabij tre chi utzlaj winak in bien ewotak chi ja nkabij ajoj jari' ni katzij wi'.

* * * * * * * * * *

13 C'a c'o na más ja nwajo' nbij chawe pro matintz'ibaj chipan ja carta ri'.
14 Pro ja nch'obon chi ninbe na awq'uin chanim. Ja c'a tok xquinekaji
nutz'at ri' kawach awq'uin, c'a tokori' noktzijon awq'uin.

15 Ja quicotemal xin Dios ja tari' xtiyataj ta más chawe. Ja kachbil ja rec'o
wq'uin eje'e' nquetakel rutzil ewach. Ja c'a kachbil ja rec'ol awq'uin, taya'a'
rutzil quewach chiquijujunal.

JUDAS

1 Anin in Judas, in ajsamajel rxin ja Jesucristo, in rch'alal ja Jacobo. Anin
ntz'ibaj ja carta chewe ri' ja rixsiq'uin rmal ja Dios, ja rixcha'on rmal ja
Dios ja Tatixel chi ixocnak ix tinamit rxin, ja bien ixbanon cuenta rmal ja
Jesucristo rumac ja xa jun ebanon ruq'uin.
2 Dios ta xtipokonan más ewach, xtibe ta más pa nim checojol ja quicotemal
xin Dios rachbil ja rajoben ri'il xin Dios.

* * * * * * * * * *

3 Chak'laj wach'alal, como anin congana ngana nch'ob más chewach nak
rbanic ja totajem xin Dios ja kacochin tre ewq'uin jari' punto laj xinya'
chipan jun carta nabey. Pro ja camic c'o chic jun punto ja más chi na rjawaxic
chi nya' chipan ja carta como ja camic congana rjawaxic chi nixnuban
animar chi congana ta neban cuenta ja tijonem xin Jesucristo ja kaniman
ewq'uin utzc'a chi matiq'uextaji. Jari' tijonem ja yatajnak chake ja rok
tinamit xin Dios in ni mta wi' q'uextajic trij.
4 Queri' nbij chewe como ec'oli ja rachi'i' kas pan ekal e'ocnak checojol
in eje'e' ri' tz'ibtal can ojer chique chipan ja rtzobal Dios chi c'ol awa' jun
nimlaj juicio cajal chiquewach ja cani' xtinch'ob chewach ri'. Eje'e' xa e itzel
tak winak, ja rutzil rxin ja katata' Dios eje'e' xa nqueq'uex rbixic: —Tebana'
nak c'ol egana neban, ja Dios arja' nixrucuy, neche'e. Ja quic'aslemal jari'
nc'utuwi chi matiquinimaj ja Dios ja Jefe kaxin in ni xarwari' jun ja kajefe,
in matiquinimaj ja kajaw Jesucristo.
5 Pro ja camic nwajo' nnataj chewe ja juicio ja kaj chiquij ja tinamit ja
xetotajto pan Egipto ojer. Ixix bien ewotak nojel awa' ja xtinbij chewe
ri'. Ja kajaw Dios tok xetotajto ja tinamit rmal, arja' xercamsaj na ja rec'o
chiquicojol ja ni ma xyuke' ta wi' quec'u'x ruq'uin.
6 In nwajo' nnataj chewe chakaja' ja queban ja ritzel tak ángel ja xa
quich'akij can ja nimlaj privilegio ja yataj chique rmal ja Dios in queya' can
ja chila' chicaj ja mero quilugar. Eje'e' ecojon preso rmal ja Dios chipan ja
lugar ja bar c'o wi' ja nimlaj k'ekumal, ebac'on pa cadena chijutij chi raybexic
ja nimlaj k'ij xin juicio.
7 In nwajo' nnataj chewe chakaja' ja ban chique ja winak ja rec'o chipan
ja ca'i' tinamit Sodoma in Gomorra ojer e cachbil ja rec'o chipan jule' chic
tinamit ja c'o chiquinakaj. Eje'e' chakaja' quimajon rbanic jule' itzelal, achi'i'
nemacun cuq'uin cach tak achi'i' in ixoki' nemacun cuq'uin cach tak ixoki'.
Pro chaka jalal tok c'oli ja k'ak' kajto trij ja quitinamit in c'ati ja tinamit rmal,
jari' noc ejemplo rxin ja nimlaj rpokonal chipan ja jun chic k'ak' ja ni mta wi'
chupic trij.
8 Pro ja rachi'i' ja xenbij chewe ja re'ocnak checojol queri' ja ritzelal
nqueban chakaja'. C'o je'e achic' nqueban jari' nquecoj como quibase chi
rbanic ja ritzelal. Eje'e' xa nquecoj ja quicuerpo chi rbanic ja ritzelal, ni
majun quigana ruq'uin ja xqueban ta mandar cumal ja c'o k'etbaltzij pa
quek'a' in xa itzel netzijon chique ja nimak quek'ij.
9 Pro ja lok'laj ángel Miguel xna' ma queri' ta ntzijon ari', xna' ma queri' ta
tzijon ari' ja tok congana jule' tzij queban ruq'uin ja diablo tre nak xtiban na
tre ja cuerpo rxin ja camnak Moisés. Arja' ma xuban ta nim xbij ta jule' itzel
tak tzij tre ja diablo ja nk'etbex tzij trij, xa quewa' xbij tre ri': —Ja kajaw Dios
arja' ta xtiyo' rjil rc'axel chawe ja ritzelal abanon, ne' tre.

10 Pro ja c'a rachi'i' ja xenbij chewe eje'e' tok c'oli ja nbix chique in wi
matich'obtaj cumal xa nechaponi, xa itzel tak tzij nquich'abej ja nbix chique.
Xa ja' nquech'ob ja nc'utuj ja quicuerpo, xa nak ta nc'utuj ja quicuerpo
nqueya' rgana cani' nqueban jule' chicop ja mta quipensar, ja c'ari' xa
neyojtaj rmal.
11 Eje'e' congana lawulo' chique como ja quic'aslemal xa queri' ja cani'
rc'aslemal ja Caín ojer in chakaja' congana nquetij quek'ij chi rbanic ja
rengaño pro xa rmal pwok nquech'ec trij ja tok nqueban queri' cani' xuban
ja Balaam ojer, in chakaja' xeyictaj chiquij ja c'o k'etbaltzij pa quek'a' cani'
xuban ja Coré ojer, in congana nquetij na jun nimlaj rpokonal rmal.
12 Jari' achi'i' tok nemol ewi' chi rbanic ja wa'im je'e ja nec'utbej ja rajoben
ri'il ja c'o checojol eje'e' xa ruq'uix Dios nqueya' ja tok nixcachbilaj chi wa'im,
xa queyon nqueban kaj cuenta qui'. Eje'e' ni majun ne'oc wi', xa e cani' jule'
sutz' ja mta jab rc'an ja xa chaka bar ta tri' nc'amarel wi' rmal ik', xa e cani'
jule' che' ja tok nerila' tiempo xin cosecha mta rwach nuya', jari' xa camnak
in nbokel in chijutij ncami.
13 Ja nqueban eje'e' xa q'uixbal rbanic, xa e queri' cani' nuban nimak tak
baloj pa mar congana tz'il nuya' can chuchi' ja mar. Eje'e' xa e cani' jule'
ch'umil ja quiya'on can ja mero quebey in c'o jun lugar chomin chic quixin
congana k'eku'm in tri' neq'ueje' wi' chijutij.
14 In chakaja' jari' achi'i' eje'e' bitajnak can chique ojer rmal ja rEnoc nak
xtiban na chique. Ja rati't rmama' ja rEnoc wi namajto cajlaxic ruq'uin ja
rAdán in narq'uisa' pa rtiempo Enoc wuku' generación nuya'. Quewa' xbij ja
rEnoc ri': —Bien tec'waxaj, ja kajaw Dios arja' npi na erachbilanto ja ángel
rxin pro congana e q'uiy,
15 arja' npeti chi nurk'eta' tzij chiquij canojelal. Canojel ja raj'il ajmaqui'
ja mta quigana ruq'uin ja Dios arja' nerutakel chipan ja rpokonal pro rumac
nojelal ja quibanon ja ni majun rgana ja Dios ruq'uin in rumac chakaja' nojel
ja cowlaj tak tzij ja quibin tre ja Dios. Queri' bitajnak can rmal ja rEnoc.
16 Jari' achi'i' xa e banol tak wixwotem, ni majun ncajo', xa ja' nqueya'
rgana ja nc'utuj ja quicuerpo, congana nimak tak tzij netzijoni chi nquiyabej
kaj quek'ij in congana buen tak tzij nquibij chique ja winak pro xa c'o ncajo'
chique.

* * * * * * * * * *

17 Pro ja chewe ixix chak'laj wach'alal, maxta temestaj ja bitajnak cumal ja
rapóstol rxin ja kajaw Jesucristo tre ja xtibantaj na,
18 quewa' ja quibin ri': —Ja chipan ja q'uisbal tak k'ij ec'oli ja yok'onela'
newinakar na, eje'e' xa ja' nqueya' rgana ja ritzelal ja nc'utuj ja quicuerpo,
queri' ja quibin.
19 Jari' achi'i' eje'e' xa e banol tak división, xa jari' nqueban ja nak c'o
quigana nqueban, mta ja rEspíritu Santo pa tak canma.
20 Pro ja c'a chewe ixix chak'laj wach'alal, ja ta neban nixq'uiyi in nix-
tique'e chi utz chipan ja tijonem xin Jesucristo, jari' tijonem mero ruq'uin
Dios penak wi'. In jun chic, xta jun neban ruq'uin ja rEspíritu Santo chi rbanic
ja roración.
21 Ni ta nixq'ueje' wi' chipan ja rajoben ri'il xin Dios in ni ta ja wari' k'ij
ewayben tok xtipi chic jutij ja kajaw Jesucristo ja tok arja' npokonaj ewach
in chijutij nuya' chewe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
22 Ec'oli nebini: —Nak la ja kas mero rubey, neche'e, pro ja rixix tech'obo'
chiquewach.

23 In ec'o chic jule' ja cani' xajalal maja'n quekaj chipan jule' k'ak' chi
nec'ati, jari' que'eto'o'. In ec'o chic jule' ja más chi na itzel ja quic'aslemal pro
ja rixix tepokonaj quewach pro kas texbej ewi', kas itzel tetz'ata' ja ritzelal ja
nqueban cani' tre jun tziak tz'il tz'il congana itzel natz'at.

* * * * * * * * * *

24 Ja c'a Dios arja' bien ncowini nixrchajij utzc'a chi maquixkaj chipan
ja il mac, arja' ncowini nuya' chewe chi nixpe'e chwach in majun nak
ta nixchapbexi, ni chwach nixpe'e wi' pa gloria in congana jun nimlaj
quicotemal nyataj chewe rmal.
25 Xa ruyon arja' Dios, mchita jun. Ni majun nk'i'owi ja rna'oj, arja' To'onel
kaxin. Ni ta xtiya' wi' ruk'ij, ni ta xtinatax wi' chi arja' nimlaj Rey, ni ta arja'
wi' xtibano mandar in ni ta xtinatax wi' ja nimlaj poder ja c'o pa ruk'a'. Ni ta
quirwari' xtiban tre camic, chwak in chijutij. Amén.

APOCALIPSIS

1 Anin in Juan. Jawa' ja xtintz'ibaj ri' Jesucristo k'alasyon chinwach. Arja'
yataj tre rmal ja Dios chi nk'alasaj utzc'a chi jari' nc'utbej chikawach ja rok
ajsamajela' rxin nak ja xtibantaj na cumplir chanim. Ja xucoj chi rk'alasaxic
c'o jun ángel xutak wq'uin ja rin ajsamajel rxin.
2 Anin nya'on testigo'il trij ja rtzobal Dios, nya'on testigo'il trij ja k'alasan
rmal ja Jesucristo, nojel ja xintz'at nya'on testigo'il trij.
3 Congana qui'il tre ja nsiq'uini jawa' ja xtintz'ibaj ri' ja k'alasan rmal tre
ja xtibantaj na cumplir in congana qui'il chique chakaja' ja nec'axani in
nquinimaj como xa nnakajinto ja tiempo.

* * * * * * * * * *

4 Jawa' ja nmajon rtz'ibaxic ntakel ewq'uin ja rix wuku' iglesia ja rixc'o
chipan ja departamento Asia. Ja rutzil ja nsipaj ja Dios rachbil ja quicotemal
xin Dios ja tari' xtecochij más tre ja Dios, jari' Dios mta jutij ja maquita c'oli,
arja' c'oli camic, ni c'o wi' ojer in ni c'o wi' chwak cabij in chijutij, in xtecochij
ta chique chakaja' ja wuku' espíritu ja rec'oloc chwach ja trono rxin Dios,
5 in xtecochij ta tre chakaja' ja Jesucristo, arja' ocnak testigo xin Dios in
ni katzij wi' ja testigo'il nuya', arja' ja Ralc'walaxel nabey winak ja c'astaji
chiquicojol ja camnaki', arja' c'o ruk'a' chique ja rey xin rwach'ulew chi
neruban mandar. Arja' janila xokrajo', xuch'aj ja kil kamac tre ja rquiq'uel
6 in xuya' chake chi ok rey ok sacerdote utzc'a chi nkaban ja rsamaj ja Dios
ja Tatixel rxin. Ni ta xtiya' wi' ruk'ij, ni ta arja' wi' xtibano mandar camic,
chwak in chijutij. Amén.
7 Bien tec'waxaj, arja' penak, c'amonto rmal jule' sutz' in canojelal
nquetz'at na rwach in ja xemino ch'ich' pa rupox eje'e' nquetz'at na chakaja'.
Ja tinamit je'e ja rec'o chwach'ulew janila jun ok'ej xtiqueban rmal. Queri' ja
nbantaj na. Amén.
8 Quewa' nbij ja kajaw Dios ri': —Anin nij inc'o chi wi' ja tok tz'ucarto ja
rwach'ulew in nij inc'o wi' ja tok xteq'uisi ja rwach'ulew chakaja', ne'e. Jari'
Dios mta jutij ja maquita c'oli, arja' c'oli camic, ni c'o wi' ojer in ni c'o wi'
chwak cabij in chijutij, arja' ni majun poder ja maquita c'o pa ruk'a'.

* * * * * * * * * *

9 Anin in Juan, in ewach'alal, in ewachbil chi rtijic ja rpokonal, in ewachbil
chipan ja gobierno xin Dios, in ewachbil chi rcoch'ic nojel ja npi chakij
rmal ja xa jun kabanon ruq'uin ja Jesucristo. Ja tok k'alasax chinwach ja
xtintz'ibaj chewe ri' tokori' tok xinq'ueje' chipan ja lugar Patmos ja c'o pa
mar. Rumac ja rtzobal Dios in rumac ja nya'on rbixic ja Jesucristo chewi' tok
xinq'ueje' tri'.
10 Ja xinban pa jun domingo xinq'ueje' pa ruk'a' ja rEspíritu Santo in c'o jun
nimlaj kulaj xinc'waxaj can chwij cani' rukul jun trompeta
11 in quewa' xbij chwe ri': —Anin nij inc'o chi wi' ja tok tz'ucarto ja
rwach'ulew in nij inc'o wi' ja tok xteq'uisi ja rwach'ulew chakaja'. Nojel ja
xtatz'at tatz'ibaj chipan jun libro in natakel cuq'uin ja wuku' iglesia ja rec'o
chipan wuku' tinamit ja c'o pa rcuenta ja departamento Asia. Quewa' rubi'
ja wuku' tinamit ri', Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia in
Laodicea. Queri' ja xbij chwe.
12 C'ac'ari' xinya' vuelta chi rtz'atic ja ntzijon wq'uin in ja xintz'at c'o wuku'
candelero oro ocnak.

13 In c'o c'a jun pa'l chicojol ja wuku' candelero in ja nca'yi cani' nca'yi ja
Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak. Ja c'a rtziak rcojon elnakto chi
rukul, kajnak c'a chi rkan in c'o jun ximbal ja rcojon chwaruc'u'x oro ocnak.
14 Ja rsamal rwi' congana sak sak in ja parwach cani' rxak k'ak'.
15 Ja c'a rkan congana nraproti cani' ch'ich' ocnak pro jule' ch'ich' ja nelto
pa horno bien nsu'i utzc'a chi congana nraproti in ja c'a rukul nc'axaxi
congana nim cani' jule' ya' congana nrojoji.
16 Ja c'a pa riquik'a' ec'o wuku' ch'umil in c'o jun espada elnakto pa ruchi'
congana is rutza'm in ca'i' rwarey in ja c'a rpalaj janila nch'a'ani cani' nuban
ja k'ij tok congana ruch'a'.
17 Ja c'a tok xintz'at xinkaj chi tok'ulew chwach cani' xincami. Pro arja'
xinruchap chi riquik'a' in quewa' xbij chwe ri':
—Ma taxbej ta awi' como anin nij inc'o chi wi' ja tok tz'ucarto ja rwach'ulew
in nij inc'o chi wi' ja tok xteq'uisi ja rwach'ulew chakaja'.
18 Anin ja nij inc'as wi', xincami pro ja camic tatz'ata' mpe' inc'as chic in
ni mchita wi' camíc chwij, amén. In c'o nuk'a' tre ja camíc in c'o nuk'a' tre
chakaja' ja lugar ja bar nq'ueje' wi' canma ja camnaki'.
19 Camic nbij chawe, ja xatz'at tatz'ibaj, tatz'ibaj ja ntajini nbantaji camic
in tatz'ibaj chakaja' ja maja'n tibantaji.
20 Camic anin nk'alasaj chawach nak quibanic ja wuku' ch'umil ja xe'atz'at
pa wiquik'a' in nk'alasaj chawach chakaja' nak rbanic ja wuku' candelero
ja oro ocnak. Ja wuku' ch'umil eje'e' ri' ja wuku' ángel ja nechajin quixin
ja wuku' iglesia in ja wuku' candelero xatz'at jari' ja wuku' iglesia, ne'e ja
Jesucristo chwe.

2

1 In xbij chic chwe: —Ja ángel ja nchajin rxin ja riglesia ja c'o pa Efeso
quewa' ja natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja rec'o wuku' ch'umil pa riquik'a'
in bien erchajin in nbini chicojol ja wuku' candelero ja oro ocnak, arja'
quewa' nbij tre ja riglesia ri':
2 —Anin bien wotak ja rebanon, wotak chi janila jun c'ayewalaj samaj xin
Dios ja remajon rbanic, wotak chi janila ecoch'on ewach chipan in wotak chi
ni majun egana cuq'uin ja ritzel tak winak pro ja rebanon xe'ec'ambajaj ja
winak ja nebini chi e apóstol pro ma e apóstol ta in xewotakij chi xa e tz'akol
tak tzij.
3 Ecoch'on ja penak je'e chewij in c'ol epaciencia chi rcoch'ic in mwal anin
congana ixsamajnak pro ni ma capujnak ta wi' ec'u'x.
4 Pro c'o jun ja nch'a' chewe camic ri', ixix eya'on can ja rajoben ri'il xin
Dios ja c'o chewe nabey.
5 Kas c'a bien turkaj chewe ja bar ixtzaknak wi', teq'uexa' ja rena'oj in
tebana' ja cani' ebanonto nabey. Nowi mateban, can ninbe ewq'uin chanim,
ja c'a candelero ewxin jari' nwasajel chipan ja rlugar. Queri' nban chewe ja
wi mateq'uex ja rena'oj.
6 Pro makana' c'o chic jun ja utz ebanon jari' ja xa itzel netz'at ja nqueban
ja winak ja nicolaítas neche'xi, in anin chakaja' itzel ntz'at ja nqueban.
7 Ja c'o quixquin tiquic'axaj c'a ja ntajini nbij ja rEspíritu Santo chique
ja riglesia. Xa nak ta ja nech'ocmaji in matiqueya' qui' tre ja ritzelal chi
xqueruch'ec ta, anin nya' na chique chi nquetij rwach ja che' ja rc'amonto ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Jari' che' ja c'o pa nic'aj tre ja lugar paraíso
ja bar c'o wi' ja Dios. Queri' ja natz'ibajel tre ja ángel rxin ja riglesia ja c'o pa
Efeso, ne' chwe.

* * * * * * * * * *

8 In xbij chic chwe: —Ja ángel ja nchajin rxin ja riglesia ja c'o pan Esmirna
quewa' ja natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja ni c'o chi wi' ja tok tz'ucarto ja
rwach'ulew in ni c'o wi' ja tok xteq'uisi ja rwach'ulew chakaja', ja cami pro
c'astaji, arja' quewa' nbij tre ja riglesia ri':
9 —Anin bien wotak ja rebanon, wotak chi congana rpokonal etijon, wotak
chi congana ix tak meba'i' pro ix biyoma' chwach ja Dios rmal ja yukulbal
ec'u'x ruq'uin. In wotak chakaja' chi congana itzel tak tzij nbix chewe cumal
ja winak ja nebini chi e aj Israel pro ma cuc'an ta jun anma ja cani' yatal
chique ja raj Israel chi ncuc'aj. Pro eje'e' xa jun molbal ri'il rxin ja Satanás
e'ocnak wi'.
10 Ma texbej ta ewi' chwach ja rpokonal ja nixk'ax na chipan. Bien
tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', ec'oli chewe ja diablo arja' nerucoj na pa che'
jari' nixrtakchibej chi neya' can ja yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Dios in lajuj
k'ij nixq'ueje' na chipan ja rpokonal. Ni ta yukul wi' ec'u'x ruq'uin ja Dios
chijutij, ni ta quirwari' ebanon ja tok xquixcami. Ja wi queri' neban c'o jun
corona ja nyataj chewe jari' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
11 Ja c'o quixquin tiquic'axaj c'a ja ntajini nbij ja rEspíritu Santo chique
ja riglesia. Xa nak ta ja nech'ocmaji in matiqueya' qui' tre ja ritzelal chi
xqueruch'ec ta eje'e' mta ruk'a' ja rcab camíc chique xtuban ta pokon chique.
Queri' ja natz'ibajel tre ja ángel rxin ja riglesia ja c'o pan Esmirna, ne' chwe.

* * * * * * * * * *

12 In xbij chic chwe: —Ja ángel ja nchajin rxin ja riglesia ja c'o Pérgamo
quewa' ja natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja c'o jun espada elnakto pa ruchi',
jun espada ja congana is rutza'm in ca'i' rwarey, arja' quewa' nbij tre ja
riglesia ri':
13 —Anin bien wotak ja rebanon in masqui tri' ixc'o wi' ja bar c'o wi' ja trono
rxin ja Satanás pro ni ma ineya'on can ta wi' in tok bix chewe chi neya' can
ja yukulbal ec'u'x wq'uin ni ma xeya' can ta wi'. In nixtac'a xeya' can ta ja
yukulbal ec'u'x wq'uin chakaja' ja tok camsaxi ja rAntipas, arja' jun testigo
wxin in ni ma xuya' can ta wi' ja yukulbal ruc'u'x wq'uin in camsax checojol
tri' chipan ja lugar ja bar c'o wi' ja Satanás.
14 Pro c'o jun ja nch'a' chewe camic ri'. Ec'o jujun ja rec'o checojol
netajini nquinimaj ja tijonem rxin ja Balaam. Como ja Balaam ojer arja'
xuch'ob chwach ja Balac nak nuban chi nerkajsaj ja tinamit Israel chipan ja
ritzelal. Queri' xuban in rmalari' tok c'oli quetij ja tinamit Israel ja tzujun
chiquewach cachbal tak winak owi chwach rachbal tak nakun in xe'oc
cuq'uin jule' ixoki' ja ma quixjayilal ta.
15 In chakaja' ec'o chic jujun checojol ja netajini nquinimaj ja tijonem
quixin ja nicolaítas in jari' tijonem congana itzel ntz'at anin.
16 Teq'uexa' c'a ja rena'oj nowi mateq'uex, can ninbe ewq'uin chanim
ninech'ojin cuq'uin ja nebano queri' in ja respada ja elnakto pa nuchi' jari'
ncoj chiquij.
17 Ja c'o quixquin tiquic'axaj c'a ja ntajini nbij ja rEspíritu Santo chique
ja riglesia. Xa nak ta ja nech'ocmaji in matiqueya' qui' tre ja ritzelal chi
xqueruch'ec ta, anin nya' na chique chi nquetij ja maná ja rawatali in nya' na
jujun abaj sak chique chakaja' in jari' abaj c'o jun bi'aj c'ac'a tz'ibtal chwach
ja majun otakyon, xa ruyon ja njach wi' ja rabaj arja' notakini. Queri' ja
natz'ibajel tre ja ángel rxin ja riglesia ja c'o Pérgamo, ne' chwe.

* * * * * * * * * *

18 In xbij chic chwe: —Ja ángel ja nchajin rxin ja riglesia ja c'o Tiatira quewa'
natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja Ralc'wal Dios ja c'o parwach cani' rxak
k'ak' in c'o rkan ja congana nraproti cani' ch'ich' ocnak ja tok bien nsu'i utzc'a
chi nraproti, arja' quewa' nbij tre ja riglesia ri':
19 —Anin bien wotak ja rebanon, wotak chi c'oli ja rajoben ri'il xin Dios
chewe, wotak chi yukul ec'u'x ruq'uin ja Dios, wotak chi e'eto'on ja c'o
rjawaxic chique, wotak chi ecoch'on ja penak je'e chewij in wotak chi más
chi na nim ja samaj xin Dios neban camic chwach ja cani' ebanonto nabey.
20 Pro c'oli ja nch'a' chewe camic ri'. Ixix chaka qui' chewe matech'a' tre
ja rixok Jezabel ja nuban. Arja' nbij chi c'oli nk'alasax je'e chwach rmal
ja Dios. Pro xa ma utz ta ja nuc'ut chiquewach ja rajsamajela' wxin, xa
neruban engañar, nuc'ut chiquewach chi utz ne'oc ach'i'i' cuq'uin ixoki' ja
ma quixjayilal ta in utz chakaja' nqueti' nakun ja tzujun chiquewach cachbal
tak winak owi chwach rachbal tak nakun.
21 Anin nya'on tiempo tre chi nuq'uex ja rna'oj pro arja' ni matirajo' wi'
nuq'uex, c'a rmajon na rbanic ja il mac cuq'uin ja rachi'i'.
22 Bien tec'waxaj ja xtinban tre, xtinkajsaj chipan jun yobil in ja nebanowi
ja il mac ruq'uin ja wi matiqueya' can ja ritzelal ja cani' nuc'ut chiquewach
jari' nenuya' chipan jun nimlaj rpokonal chakaja'.
23 Ja c'a xtinban chique ja ral jari' nencamsaj in ja riglesia nojelal bien
xtich'obtaj cumal chi anin nincowini ntz'at xa nak ta ja c'o pa tak quewi' pa
tak canma ja winak, ni majun awatal ta chinwach in anin nya' na rtojbalil
chewe ja rebanon chejujunal, ja c'a rebanon jari' nc'utuni jani' ja rtojbalil ja
xtinya' chewe.
24 Pro ja c'a chewe ixix ja ma ebanon ta ja cani' quibanon ja jule' chic ja
rec'o Tiatira ja ma eniman ta ja tijonem rxin ja Jezabel in ma etijon ta ewi'
tre ja nimak tak tijonem xin Satanás ne'xi, quewa' nbij chewe camic ri', anin
mchita nak chi ta jun ijka'm nya' chewij.
25 Xarwari', ja utzlaj tijonem ja c'ol ewq'uin ni tenimaj wi', ni ta quirwari'
ebanon ja tok xquinpi chic jutij.
26 Ja nech'ocmaji in matiqueya' qui' tre ja ritzelal chi xqueruch'ec ta in ni
matiqueya' can wi' ja mandamiento wxin, anin xtinya' chique chi ne'oc e
k'etol tak tzij pa quewi' ja winak ja rec'o pa tak nación je'e.
27 Congana jun nimlaj poder nq'ueje' pa quek'a' jari' nquecoj chiquij ja
winak chi cow nequechap tre in nequibanbej mandar cani' poder rxin jun
ch'ich' nya' pa ruk'a' jun achi in npaxij jule' bojo'y tre in ni nchictaji ja bojo'y
rmal. Queri' ja poder ja xtiyataj chique ja cani' yataj anin chwe como c'oli ja
poder ja yatajnak anin chwe rmal ja nata' Dios.
28 In chakaja' xtinya' chique ja ch'umil ja xin pa sakaric.
29 Ja c'o quixquin tiquic'axaj c'a ja ntajini nbij ja rEspíritu Santo chique ja
riglesia. Queri' ja natz'ibajel tre ja ángel rxin ja iglesia ja c'o Tiatira, ne' chwe.

3

1 In xbij chic chwe: —Ja ángel ja nchajin rxin ja riglesia ja c'o Sardis quewa'
natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja rec'o wuku' espíritu xin Dios ruq'uin ja
rec'o wuku' ch'umil pa ruk'a' quewa' nbij tre ja riglesia ri': —Anin bien wotak
ja rebanon, ja nixtz'ati ix jun iglesia ixc'asli pro ja chwach Dios ix jun iglesia
ixcamnak.
2 Quixc'asc'oti. C'a c'o na jutz'it ec'aslemal ja xajalal maja'n tiq'uisi jari'
teya'a' rchok'ak' utzc'a chi nixmelojto. Queri' nbij chewe como nojel ja obra
ebanon, bien xinwotakij chi ja chwach Dios c'o falta tre.

3 Rmalc'ari' nbij chewe, kas turkaj chewe ja utzlaj tijonem ja c'utunto
chewach nabey in xeya' ewxquin tre. Camic, ni ja' wi' tijonem tenimaj in
teq'uexa' ja rena'oj. Nowi maquixc'asc'oti, can ninbe ewq'uin pro ma ewotak
ta nak hora xquinekaji cani' nuban jun alak'om ja ni majun otakyon nak hora
tok nekaji.
4 Pro c'a ec'o na jujun chewe ja rixc'o pa Sardis c'a ch'ajch'oj na ja
quic'aslemal, ma quitz'ilon ta ja quitziak. Eje'e' nyataj na chique chi nin-
cachbilaj, sak quitziak quicojon etran chwij como jari' ni yatal wi' chique chi
queri' nqueban.
5 Ja nech'ocmaji in matiqueya' qui' tre ja ritzelal chi xqueruch'ec ta jari'
c'o jule' tziak sak ja nyataj na chique chi nquecoj in anin matinchup quebi'
chipan ja libro ja bar tz'ibtal wi' quebi' ja winak ja yatajnak chique ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij in tok xque'ekaj chwach ja Nata' e rachbil ja ángel
ni chiquewach nbij wi' chi ec'o pa ncuenta.
6 Ja c'o quixquin tiquic'axaj c'a ja ntajini nbij ja rEspíritu Santo chique ja
riglesia. Queri' ja natz'ibajel tre ja ángel rxin ja riglesia ja c'o pa Sardis, ne'
chwe.

* * * * * * * * * *

7 In xbij chic chwe: —Ja ángel ja nchajin rxin ja riglesia ja c'o Filadelfia
quewa' ja natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja Santilaj Alc'walaxel, ja ni katzij
wi' nojelal ja nbij, ja c'o lawe xin David pa ruk'a' in tok c'oli nujak je'e majun
nak ta ncowini xtitz'apij chi ta in tok c'oli ntz'apij je'e majun nak ta ncowini
xtujak chi ta, arja' quewa' nbij tre ja riglesia ri':
8 —Anin bien wotak ja rebanon. Camic bien tec'waxaj, c'o jun puerta jakali
ja nya'on chewach in majun nak ta ncowini xtitz'apij chi ta. Bien wotak chi
xa ti ma nim ta ja rewachok'ak' pro masqui queri' pro ma eya'on can ta ja
ntzobal in ni matepokonaj wi' nebij chwe chi anin in ewajaw.
9 Bien tec'waxaj, ja winak ja xa jun molbal ri'il xin Satanás e'ocnak wi' ja
nebini chi e aj Israel pro ma cuc'an ta jun anma ja cani' yatal chique ja raj
Israel chi ncuc'aj, xa e tz'akol tak tzij, tetz'ata' mpe' ja xtinban chique, puersa
nepi na ewq'uin, nenkajsaj na, ne'urjupe' na chewach in ncotakij na chi anin
nixwajo'.
10 Como ja rixix eniman ja ntzobal ja xinbij chewe chi nq'ueje'e ja repa-
ciencia chi rcoch'ic ja npi je'e chewij, anin chakaja' nixnchajij na chipan ja
nimlaj rpokonal ja penak chwach nojel ja rwach'ulew. Jari' nimlaj rpokonal
ja xtipi na jari' nec'ambajbexi ja winak ja rec'o chwach'ulew.
11 Bien tec'waxaj, anin ninbe chic jutij chwach'ulew chanim, tebana'
cuenta ja yatajnak chic chewe utzc'a chi ni majun nak ta xtilasan ta chewe
ja recorona.
12 Ja nech'ocmaji in matiqueya' qui' tre ja ritzelal chi xqueruch'ec ta, anin
nya' na chique chi ne'oqui e cani' rkan tak jay rxin ja templo rxin ja nDios,
xajutij neq'ueje' tri', ni majun nak ta xtilasan ta quixin chipan. In jun chic,
can ntz'ibaj na rubi' ja nDios chiquij in ntz'ibaj rubi' ja tinamit rxin ja nDios
chiquij chakaja'. Jawa' tinamit ri' jari' ja c'ac'a Jerusalén ja nelto chicaj
ruq'uin ja nDios in nkajto c'a chwach ja rwach'ulew. In c'o jun bi'aj c'ac'a
wxin jari' ntz'ibaj chiquij chakaja'.
13 Ja c'o quixquin tiquic'axaj c'a ja ntajini nbij ja rEspíritu Santo chique ja
riglesia. Queri' ja natz'ibajel tre ja ángel rxin ja iglesia ja c'o Filadelfia, ne'
chwe.

* * * * * * * * * *

14 In xbij chic chwe: —Ja ángel ja nchajin rxin ja riglesia ja c'o Laodicea
quewa' natz'ibajel tre ri': —Ja Jesucristo ja testigo ja bina'an tre Amén, ja
ni nuban wi' cumplir nojel ja nbij in nojel ja nbij ni katzij wi' chakaja', ja
winakarnakto ruq'uin nojel ja winakarsan je'e rmal ja Dios, arja' quewa' nbij
tre ja riglesia ri':
15 —Anin bien wotak ja rebanon chi nixtac'a ix tew in nixtac'a ix mak'en.
Utz ta ja wixta ix k'alaj chi ix tew owi ix mak'en.
16 Pro como ma ix k'alaj ta nak la ixocnak wi' rmalc'ari' congana itzel nna'
emwal cani' nuban jun achi c'oli xutij xuban itzel tre in xabijel in queri'
xtinban anin chewe chakaja' xquixnsalujel.
17 Queri' nbij chewe como ixix nebij chi congana ix biyoma' in congana
benak pa nim ja remeba'il in majun nak ta nc'atzin chewe, nixche'e. Queri'
nebij pro xa ma ewotak ta chi ja chwach Dios congana lawulo' ja rebanon, ix
tak meba'i', ix moya' in ni majun tetziak chewij.
18 Rmalc'ari' tok c'o jun consejo nya' chewe ri', mejor telok'o' chwe ja puro
oro ja k'axnak pa k'ak' utzc'a chi nixoqui ix biyoma' ja ni katzij wi' chi ix
biyoma'. In telok'o' chwe ja tziak sak ja necoj chewij utzc'a chi ma ixch'anal
chi ta nixtz'ati in ma q'uixbal ta nena'. In telok'o' chwe chakaja' ja rak'om ja
neya' pan ewach utzc'a chi njaktaji ja rewach.
19 Canojel ja winak ja nenwajo' eje'e' ri' nch'a' chique ja ritzelal nqueban
in nenuban castigar. Quixmak'e' c'a tre ja rec'aslemal in teq'uexa' ja rena'oj.
20 Bien tec'waxaj, anin inpa'l chuchi' ja puerta rxin ja rewanma in
nc'onc'o'oc ja puerta. Xa nak ta nc'axani ja nukul in nujak rpuerta'il ja ranma
chinwach jari' ninoc chipan ja ranma in xa junan nokwa' ruq'uin.
21 Ja nech'ocmaji in matiqueya' qui' tre ja ritzelal chi xqueruch'ec ta, anin
nya' na chique chi ne'oc wach tak k'etol tzij, nincachbilaj chipan ja ntrono
cani' xinban anin xinch'ocmaji in xinwachbilaj ja nata' Dios chipan ja rtrono.
22 Ja c'o quixquin tiquic'axaj c'a ja ntajini nbij ja rEspíritu Santo chique ja
riglesia. Queri' ja natz'ibajel tre ja ángel rxin ja riglesia ja c'o Laodicea. Queri'
ja xbij chwe.

4

1 Ja tok tz'attaj mwal nojel awa' wari' chaka jalal tok c'oli xintz'at ja c'ut chic
chinwach, c'o jun puerta jakali chila' chicaj. In tzijon chic wq'uin ja kulaj ja
tzijon wq'uin nabey ja cani' rukul jun trompeta, quewa' xbij chic chwe ri':
—Catjote'to wawe', anin nc'ut chawach ja maja'n tibantaji, ne' chwe.
2 Chaka maril xinq'ueje' pa ruk'a' ja rEspíritu Santo in ja xintz'at c'o jun
trono chomin chila' chicaj in c'o jun tz'ubul chipan.
3 Ja tz'ubul chipan ja trono ja nca'yi ni queri' cani' ca'i' abaj ja congana
nimak rjil, jun rbina'an jaspe in jun chic rbina'an cornalina. In c'o jun
xconk'a' rsutin ri' trij ja trono in ja nca'yi ja xconk'a' ni queri' cani' ja rabaj ja
congana nim rjil rbina'an esmeralda.
4 Ja c'a trono c'o chic veinticuatro trono rsutin ri' trij in ec'o veinticuatro
anciano e jujun etz'ubul chipan. Eje'e' quicojon sakatak tziak in quicojon
jujun corona pa quewi' oro ocnak.
5 In ja chipan ja trono congana k'ak' nuq'uiak ri' nelto chipan in quiakolijay
chakaja' fuerte rukul. Ja chwach ja trono c'o wuku' lámpara tzijili, ja wuku'
lámpara jari' ja wuku' espíritu rxin ja Dios.
6 In c'oli cani' jun mar ja c'o chwach ja trono pro jun mar ja vidrio ocnak,
puro cristal nca'yi.

In chakaja' ec'o quiji' ja rec'oloc ruq'uin ja trono, eje'e' quisutin qui' trij.
Eje'e' nojel neca'y wi' como ja paquewach congana q'uiy. Ja c'a paquewach
ma ruyon ta chiquipalaj c'o wi', c'oli chi tak quewi' chakaja'.
7 Ja nabey arja' nca'yi cani' nca'y jun cój, ja rucab cani' nca'y jun wacax, ja
rox ja rpalaj cani' rpalaj jun achi, ja c'a rucaj arja' nca'yi cani' nca'y jun águila
nrupupi.
8 In c'o waki' tak quexic' chiquijujunal in ja paquewach chaka bar ta c'o wi',
c'oli trij ja quexic' in c'oli chuxe' chakaja', in xajutij quimajon bix chi pa k'ij
chi chak'a', quewa' nquibixaj ri': —Santo, santo, santo, queri' rbanic ja kajaw
Dios. Arja' ni majun poder ja maquita c'o pa ruk'a'. Arja' ni c'o wi' ojer in ni
c'o wi' camic in ni c'o wi' chwak, cabij in chijutij, neche'e.
9 Queri' nqueban chi e quiji', ni nqueya' wi' ruk'ij ja Dios ja tz'ubul chipan
ja trono ja ni mta wi' camíc trij in nquimaltioxij tre.
10 Ja tok nqueban queri' ja c'a veinticuatro anciano eje'e' nexuque' chwach
ja Dios ja tz'ubul chipan ja trono in nqueya' ruk'ij como arja' ni mta wi' camíc
trij. Nquiwasaj ja quicorona, nqueya'oc chwach ja trono in quewa' nquibixaj
ri':
11 —Atat at kajaw, atat at kaDios, ni yatal wi' chawe chi natkaban respetar
in nkaya' ak'ij in ni yatal wi' chawe chi nkanataj ja nimlaj poder ja c'o pan
ak'a'. Queri' nkabij chawe como atat xatwinakarsani ja caj in rwach'ulew,
ni majun nak ta ja maquita atat xatwinakarsani. Como niquirwari' ja
ravoluntad chi xawinakarsaj xa rmalari' tok c'oli nojelal camic in xa rmalari'
tok winakarsaxi nojelal, xeche'e.

5

1 In xintz'at ja tz'ubul chipan ja trono chi arja' c'o jun wuj boton rc'an pa
ruk'a' riquik'a'. Ja c'a wuj c'oli tz'ibtal chwach pro ni chi ca'i' paraj tz'ibtal wi'.
Ja c'a ruchi' ja wuj k'olin tre wuku' rkan sello utzc'a chi matisoltaji.
2 In c'o jun ángel xintz'at congana rchok'ak' in c'oli ja ntajini nuya' rbixic.
Ja c'a rukul congana fuerte, quewa' nbij ri': —¿La c'o jun yatal trij chi nlasaj
ja sello in nusol ja wuj? ne'e.
3 In majun nak ta cowin ta xusol ta ja wuj in xutz'at ta jutz'it nixtac'a c'o ta
jun chila' chicaj nixtac'a c'o ta jun chwach'ulew in nixtac'a c'o ta jun xe' ulew.
4 Ja c'a ranin congana ok'ej nban rumac ja mta jun yatal ta trij chi xtusol ta
ja wuj xtisiq'uij ta rwach in nixtac'a xtutz'at ta jutz'it.
5 C'ac'ari' pi jun chique ja ranciano in quewa' xbij chwe ri': —Ma catok' ta,
tatz'ata' mpe' le' c'o jun, arja' ch'eco rxin ja ritzelal, arja' ja Cój ne'xi, arja' jun
chique ja riy rumam can ja Judá in chakaja' riy rumam can ja rojer rey David.
Arja' ch'ocmaji in rmalari' ncowini nlasaj ja wuku' rkan sello rc'an ja wuj in
nusol.
6 In chaka jalal ja tok c'o jun Carnelo xintz'at, arja' chacali, mero pa nic'aj
c'o wi' tre ja trono in chique ja re quiji' in chique ja ranciano. Ja nca'yi cani'
nca'y jun carnelo ja soctajnak ja rocnak jun sacrificio. Wuku' ruc'a' in wuku'
parwach. Ja c'a wuku' parwach jari' ja wuku' espíritu xin Dios ja retakonel
nat nakaj nojel chwach ja rwach'ulew.
7 Be ja Carnelo ruq'uin ja tz'ubul chipan ja trono, xuc'am tre ja wuj ja rc'an
tre riquik'a'.
8 Ja c'a tok c'amtaj rmal ja c'a re quiji' cachbil ja veinticuatro anciano eje'e'
xexuque' chwach, cuc'an jujun instrumento arpa rubi', in chakaja' cuc'an
jule' incienso ja nojnak pa tak rc'olibal in ja rc'olibal jari' oro ocnak. Ja
rincienso jari' ja roración ja nqueban ja tinamit xin Dios.

9 In c'o jun c'ac'a bix nquibixaj tre ja Carnelo quewari': —Atat ni yatal wi'
chawe chi nac'am ja wuj in nawasaj ja sello rc'an. Queri' nkabij chawe como
atat xatcamsaxi in ja raquiq'uel jari' xokalok'bej chi xokoc pa rcuenta ja Dios.
Queri' abanon chake xa nak ta tribu ja rokc'o wi', xa nak ta katzobal, xa nak
ta katinamit, xa nak ta kanación.
10 In xaya' chake chi ajoj okocnak rey in okocnak sacerdote rxin ja kaDios
in nokoc na ok k'etol tak tzij chwach ja rwach'ulew. Queri' nbij ja c'ac'a bix
ja nquibixaj.
11 C'ac'ari' xintz'at in xinc'waxaj quekul jule' ángel, eje'e' quisutin qui' trij
ja lugar ja bar c'o wi' ja trono ja bar ec'o wi' ja re quiji' e cachbil ja ranciano.
Ja ángel congana e q'uiy, e jaru' la mil, congana c'ayew chi xque'awalaj ta,
12 quimajon rakic quechi' in quewa' nquibij ri': —Ja Carnelo ja camsaxi
arja' ni yatal wi' tre chi nkanataj nak rbanic. Cani' tre ja nimlaj poder ja c'o pa
ruk'a', in cani' tre ja nimlaj meba'il ja c'o ruq'uin, in cani' tre ja rna'oj janila
nim, in cani' tre ja nimlaj rchok'ak'. Ni yatal wi' tre chi nkaban respetar in
nkaya' ruk'ij in nkabij utzlaj tak tzij tre. Queri' nquibij ja ángel.
13 In c'a c'o na ja xinc'waxaj. Nojel ja winakarsan je'e rmal ja Dios
xinc'waxaj quekul chiquijujunal xa bar ta tri' ec'o wi', wi chila' chicaj owi
chwach'ulew owi xe' ulew owi pa mar, quewa' nquibij ri': —Ja tz'ubul chipan
ja trono rachbil ja Carnelo xta jutij xtibix ta utzlaj tak tzij chique, xta jutij
xqueban ta respetar, xta jutij xtiya' ta quek'ij, xta jutij xtinatax ta chi janila
nim ja quichok'ak'. Ni ta quirwari' xtiban chique camic, chwak in chijutij,
neche'e.
14 Ja c'a tok bitaj queri' cumal ja c'a re quiji': —Amén, xeche'e. Ja c'a
veinticuatro anciano eje'e' xexuque'e in queya' ruk'ij ja ni mta wi' camíc trij.

6

1 In xintz'at ja Carnelo tok xlasaj jun tre ja wuku' rkan sello in pi jun chique
ja re quiji', c'oli xbij xinc'waxaj cani' rukul quiakolijay: —Catajo', tatz'ata'
mpe' le', ne'e.
2 In chaka jalal tok xintz'at jun quiej sak rij in c'o jun tz'ubul trij rc'an jun
arco ja nbanbej ch'a'oj. C'o jun corona jach tre. Ja c'a tok jachtajel tre c'ac'ari'
be, xumaj quich'aquic ja rc'ulel, be chi quich'aquic canojelal.
3 Ja c'a Carnelo xlasaj chic jun ja sello. Ja c'a tok lastaj rmal c'o chi na jun
chique ja re quiji' tzijoni xinc'waxaj: —Catajo', tatz'ata' mpe' le', ne'e.
4 In xelto chic jun quiej quiak rij in c'o jun tz'ubul trij yataj tre chi arja' nutic
ch'a'oj chwach'ulew utzc'a ja winak nquicamsaj qui' rmal. In c'o jun nimlaj
espada jach tre.
5 Ja c'a Carnelo xlasaj chic jun ja sello. Ja c'a tok lastaj rmal c'o chi na
jun chique ja re quiji' tzijoni xinc'waxaj: —Catajo', tatz'ata' mpe' le', ne'e. In
chaka jalal tok xintz'at jun quiej k'ek rij in c'o jun tz'ubul trij rc'an jun lipra
pa ruk'a'.
6 In c'o jun kulaj xinc'waxaj chiquicojol ja re quiji' quewa' xbij ri': —Ja jun
quetzal xa ca'i' libra trigo nyạ' chwach in xa waki' libra cebada nulok'. Pro
maxta taban camíc tre ja tijco'm ja nuya' aceite in vino, ne'e.
7 Ja c'a Carnelo xlasaj chic jun ja sello. Ja c'a tok lastaj rmal c'o chi na jun
chique ja re quiji' tzijoni xinc'waxaj: —Catajo', tatz'ata' mpe' le', ne'e.
8 Chaka jalal tok xintz'at jun quiej k'en rij in c'o jun tz'ubul trij, Camíc rubi'.
In c'o chic jun chic tran trij, Quilugar Camnaki' rubi'. Eje'e' yataj chique chi
nequicamsaj ja winak ja rec'o chwach'ulew. Ja c'a nequicamsbej, espada,
wa'al, itzel tak yobil in ja ritzel tak chicop ja rec'o chwach'ulew. Eje'e' yataj

chique chi c'o quek'a' tre ja cuarta parte rxin ja rwach'ulew ja nqueban wi' ja camíc.
9 Ja c'a Carnelo xlasaj chic jun ja sello. Ja c'a tok lastaj rmal anin xenutz'at
ja canma ja recamsan rmal ja rtzobal Dios in rmal ja testimonio ja quiya'on.
Chuxe' ja raltar c'o wi' ja canma.
10 Eje'e' congana querak quechi' in quewa' quibij tre ja Dios ri': —Kajaw,
atat ni ch'ajch'oj wi' ja rawanma, ni naban wi' cumplir ja nabij. ¿Nak k'ij
nak'et tzij chiquij ja rec'o chwach'ulew ja xecamsan kaxin? ¿Nak k'ij naya'
rjil rc'axel chique? xeche' tre.
11 C'ac'ari' c'o jujun tziak sak jach chique in quewa' bix chique ri': —
Quixxula'n chi na jun ti tiempo como c'a ec'o na más ja rewach tak ajsama-
jela' ja rewach'alal necamsax na ja cani' banon ixix chewe. Ja c'a tok
xquecamsaxi canojelal c'a tokori' xtibantaji ja cani' nebij.
12 Ja c'a Carnelo xlasaj chic jun ja sello. Ja c'a tok lastaj rmal chaka jalal tok
xintz'at c'o jun nimlaj cubarkan xuban, ja c'a k'ij xoc k'eku'm cani' jun tziak
xucoj banbal bis, ja c'a ic' xoqui cani' quic' pro ni chi jun.
13 Ja c'a ch'umil xetzakto chicaj cani' nuban jun che' higuera ja tok maja'n
tik'enar rwach in tok npi jun nimlaj ik' ntilto'i rwach rmal.
14 Ja c'a caj sachi, ba la xoc wi' cani' nuban jun wuj nboti. Nojel ja jayu' je'e
k'ax chic cha jun lugar chic in queri' xuban ja lugar je'e chakaja' ja c'o pa mar.
15 Ja c'a winak eje'e' quiwawaj qui' pa tak jul in chicojol nimak tak abaj pa
tak k'ayis. Queri' queban canojelal cani' chique ja rey ja rec'o chwach'ulew
in cani' chique ja nimak tak winak in cani' chique ja jefe xin ejército in
cani' chique biyoma' in cani' chique ja congana quichok'ak'. Queri' queban
canojel, wi xa e esclavo owi e libre.
16 In quewa' quibij ri': —Camic, ta titzakpi chakij ja jayu', ta titzakpi chakij
ja nimak tak abaj, korwawaj chwach ja tz'ubul chipan ja trono utzc'a chi
matikatz'at rwach in korwawaj chwach ryewal ja Carnelo.
17 Como ja camic xurwila' ja nimlaj k'ij rxin ja ryewal in ni majun nak ta
xticowin ta xtipe'e ta chwach, xeche'e.

7

1 Ja c'a tok tz'attaj mwal awa' wari' c'ac'ari' xintz'at chic ec'o quiji' ángel,
jun chique tri' pa'l wi' ja bar nelto wi' k'ij, in jun chic ja bar nkaj wi', in jun
chic tri' pa'l wi' pa norte in jun chic pa sur. In c'o quiji' nimak tak ik' rxin ja
rwach'ulew quichapon utzc'a chi matijaktajto ja ik' trij ja rwach'ulew in trij
mar in nixtac'a trij ta jun che'.
2 In c'o chic jun ja ángel xintz'at, xelto ja bar nelto wi' k'ij, arja' rc'an jun
sello rxin ja c'aslic Dios. In xurak ruchi' chiquij ja re quiji' ángel ja rechapyon
ja quiji' ik' ja yatajnak poder pa quek'a' chi nqueban camíc chwach ja
rwach'ulew in pa mar chakaja'
3 in quewa' xbij chique ri': —Maxta teban camíc chwach ja rwach'ulew
nixtac'a pa mar in nixtac'a tre ta jun che'. C'a tokori' neban ja tok xticojtaji
sello kumal ja nkacojbej quetal ja rajsamajela' rxin ja Dios chi quipalaj, ne'
chique.
4 In xenc'waxaj e jaru' ja coj sello chique, e ciento cuarenticuatro mil, eje'e'
ri' epenak chiquicojol ja cablajuj tribu* xin Israel.
5 Ja chiquicojol ja jun tribu Judá ec'o cablajuj mil ja coj sello chique, ja
chiquicojol ja jun tribu Rubén ec'o cablajuj mil, ja chiquicojol ja jun tribu
Gad ec'o cablajuj mil,

* **7:4** Ja jujun tribu aj Israel tibij tzij eje'e' ri' winak ja resepon can cumal ja jujun rc'ajol ja Jacob.

6 ja chiquicojol ja jun tribu Aser ec'o cablajuj mil, ja chiquicojol ja jun tribu
Neftalí ec'o cablajuj mil, ja chiquicojol ja jun tribu Manasés ec'o cablajuj mil,
7 ja chiquicojol ja jun tribu Simeón ec'o cablajuj mil, ja chiquicojol ja jun
tribu Leví ec'o cablajuj mil, ja chiquicojol ja jun tribu Isacar ec'o cablajuj mil,
8 ja chiquicojol ja jun tribu Zabulón ec'o cablajuj mil, ja chiquicojol ja
jun tribu José ec'o cablajuj mil, in ja chiquicojol ja jun tribu Benjamín ec'o
cablajuj mil.

* * * * * * * * * *

9 Ja c'a tok tz'attaj mwal awa' wari' ec'o jule' winak xenutz'at pro congana e
q'uiy, ni majun winak cowin ta xeralaj ta, nojel nación epenak wi', nojel tribu
epenak wi', nojel tinamit epenak wi' in nojel tzobal netzijon wi'. Eje'e' epa'loc
chwach ja trono in chwach ja Carnelo, quicojon jule' tziak sak in cuc'an rxak
tak palma pa quek'a'.
10 Eje'e' congana nquerak quechi' in quewa' nquibij ri': —Ja kaDios ja
tz'ubul chipan ja trono in ja Carnelo cuq'uin npi wi' ja totajem xin Dios,
neche'e.
11 Ja c'a ángel canojelal eje'e' epa'li, quisutin qui' trij ja lugar ja bar c'o wi' ja
trono ja bar ec'o wi' ja ranciano in bar ec'o wi' ja re quiji'. Xexuque' chwach
ja trono in quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios
12 in quewa' quibij ri': —Amén. Ja kaDios ni ta xtibix wi' utzlaj tak tzij tre,
ni ta xtiya' wi' ruk'ij, ni ta xtinatax wi' chi janila nim ruk'ij in janila nim ja
rna'oj, ni ta xtimaltioxix wi' tre, ni ta xtiban wi' respetar, ni ta xtinatax wi' ja
nimlaj poder ja c'o pa ruk'a' in janila nim ja rchok'ak'. Ni ta quirwari' xtiban
tre camic, chwak in chijutij. Amén. Queri' ja quibij.
13 Ja c'a ranciano c'o jun chique quewa' xbij chwe ri':
—Ja winak le' ja quicojon ja tziak sak ¿nak quibanic in bar epenak wi'? ne'
chwe.
14 —Señor, jari' atat atotakyon, xinche' tre. In xbij chic chwe:
—Eje'e' la' ja rek'axnakto chipan ja nimlaj rpokonal. Ja quitziak sak como
quich'ajon chipan ja rquiq'uel ja Carnelo.
15 Rmalc'ari' ja tok ec'oloc chwach ja trono rxin ja Dios in chi pa k'ij chi
chak'a' nesamaj pa rcuenta chipan ja rtemplo. Ja tz'ubul chipan ja trono nij
arja' ja nq'ueje' cuq'uin chi quichajixic.
16 Mchita wa'al mchita chakichi' xtiquetij, mchita rwak'ij xtiquetij chi ta
pokon pa ruk'a' nixtac'a c'atan chi ta xtiquena'.
17 Queri' xtiqueban como ja Carnelo ja c'o mero pa nic'aj ja bar c'o wi' ja
trono arja' xtiyuk'un quixin. Arja' xqueruc'aj ja bar c'o wi' tz'uquel tak ya'
pro jari' ya' rc'amonto ja utzlaj c'aslemal. Ja c'a Dios arja' xtisu'uwi ja riya'l
quewach pro ni nojelal in ni mchita wi' ok'ej xtiqueban. Queri' xbij chwe ja
ranciano.

8

1 Ja c'a Carnelo arja' xlasaj ja q'uisbal sello. Ja c'a tok lastaj rmal ni majun
nak chi ta nc'axaxi ja chila' chicaj, nc'aj hora xuban chi queri'.
2 Ja c'a ranin xenutz'at ja wuku' ángel ja repa'l chwach ja Dios in c'o jujun
trompeta jach chique chiquijujunal.
3 In pi chic jun ja ángel, arja' pe'e'oc chwach ja raltar, rc'an jun rc'olbal
incienso oro ocnak. In q'uiy ja rincienso jach tre jari' nuya' parwi' ja raltar
ja oro ocnak ja c'o chwach ja Dios, ja c'a rincienso nrachbilaj ja roración ja
nqueban canojel ja rtinamit Dios.
4 Ja c'a rsibel ja rincienso xelto pa ruk'a' ja ángel rachbil ja roración quixin
ja rtinamit Dios in jote'e, c'a chwach ja Dios xekaj wi'.

5 Ja c'a ángel arja' xuc'am ja rc'olbal incienso in xuc'am ja rchak'ak' ja c'o
parwi' altar, xnojsaj chipan in xutix chwach ja rwach'ulew. Ja c'a tok tixtaj
rmal c'o jule' quiakolijay xuban, fuerte rukul in c'o k'ak' nuq'uiak ri' in xuban
jun cubarkan.

* * * * * * * * * *

6 Ja c'a wuku' ángel ja c'o jujun trompeta cuc'an eje'e' quichomarsaj qui' chi
nquixulaj.
7 Ja nabey ángel xulaj ja rtrompeta. Ja c'a tok xultaj rmal c'o jule' sakboch
rachbil k'ak' ryujun ri' ruq'uin jule' quic' jari' tixi chwach ja rwach'ulew, ja
che' ja c'o chwach'ulew c'ati ja tercera parte rmal, ja c'a rax tak k'ayis jari'
c'ati nojelal.
8 Jun chic ángel xulaj ja rtrompeta. Ja c'a tok xultaj rmal c'oli cani' jun
nimlaj jayu' rmajon c'atem q'uiakel pa mar, ja c'a mar xoc quic' ja tercera
parte rmal.
9 In ja chicop ja rec'o pa mar xecami ja tercera parte in ja jule' lancha ja c'o
parwi' mar yojtaji ja tercera parte chakaja'.
10 Jun chic ángel xulaj ja rtrompeta. Ja c'a tok xultaj rmal c'o jun nimlaj
ch'umil tzakto chicaj, rmajon c'atem cani' nuban jun k'ak', kaj chipan ja
tercera parte rxin ja binel tak ya' in chipan ja tercera parte rxin ja tz'uquel
tak ya' chakaja'.
11 Ja rubi' ja ch'umil, Ajenjo ne'xi, in ja ya' xoc c'ay ja tercera parte rmal. E
q'uiy ja winak xecam rmal ja ya' rumac ja xoc c'ay.
12 Jun chic ángel xulaj ja rtrompeta. Ja c'a tok xultaj rmal c'oli xuban ja k'ij
rmal como yojtaji ja tercera parte rmal. In queri' tre ic' in chique ch'umil
chakaja' yojtaji ja tercera parte rmal. Ja k'ij, ic' in ch'umil yojtaji ja quech'a'
in ma xch'a'an chi ta ja tercera parte rmal. Ja pa k'ij in ja chak'a' ma xch'a'an
chi ta ja tercera parte rxin ja k'ij nixtac'a ja tercera parte quixin ja ch'umil in
ic'.
13 Ja c'a ranin xintz'at, c'o jun ángel mero pa nc'aj caj nrupup wi' in nurak
ruchi' xinc'waxaj, quewa' nbij ri': —Congana lawulo' chique ja winak ja rec'o
chwach'ulew rumac ja jule' chic trompeta ja maja'n tixulaxi cumal ja roxi'
ángel como oxi' rwach ja rpokonal ja xtiban chique ja ni lawulo', ne'e.

9

1 Jun chic ángel xulaj ja rtrompeta. Ja c'a tok xultaj rmal xintz'at, c'o jun
ch'umil tzakto chicaj, kaji c'a chwach'ulew. Ja ch'umil arja' jach jun lawe tre
ja njakbej ruchi' ja nimlaj jul ja c'a c'a nat nekaj wi' xe' ulew chipan ja nimlaj
k'ekumal.
2 Xujak ruchi' ja jul in xelto jule' sib chipan cani' sib ja nel chipan jun nimlaj
horno. Ja k'ij matitz'at chic rmal in ni majun chic ja c'o chicaj xtatz'at chi ta
rmal.
3 Ja c'a sib ec'o jule' sac' xe'elto chipan in xeq'ueje' chwach'ulew. Ja sac' c'o
jun poder yataj chique ja cani' yatajnak chique ja sina'y ja re xin rwach'ulew.
4 In bix chique chi matiqueban camíc tre ja rax tak k'ayis rxin ja
rwach'ulew nixtac'a tre ta ja tak tijco'm in nixtac'a tre ta jun che', xa ruyon
chique winak nqueban wi' pokon pro xa queyon ja ma cojon ta ja sello rxin
Dios chi quipalaj.
5 Ya' lugar chique chi jo'o' ic' nqueban pokon chique ja winak pro ma xyataj
ta chique chi nequicamsaj ta. Ja rbanic ja rpokonal ja nqueban chique ja
winak cani' ruquiy jun sina'y ja tok natruti'.
6 Chipan ari' tiempo ja winak xtiquicanoj nak nqueban chi necami pro
maquecami, congana nquiyarij ja necami pro ni maquecam wi'.

7 Ja sac' ja neca'yi e cani' jule' quiej ja rewekon chic chi nebe pa ch'a'oj.
Ja quicojon pa quewi' cani' corona ntz'ati ja oro ocnak. Ja quipalaj cani'
quipalaj winak.
8 Ja rsamal quewi' cani' rsamal quewi' ixoki' in ja quey cani' rey jun cój.
9 Ja quicojon chwaquec'u'x cani' to'bal rwaruc'u'x jun soldado ja ch'ich'
ocnak. Ja rukul ja quexic' nc'axaxi cani' rukul jule' careta pro q'uiy ja careta
ja chararan cumal jule' quiej tok c'amc'ol canim nebe pa ch'a'oj.
10 Chakaja' c'o quejey cani' quejey sina'y in c'oli ja quiti'obal chutza'm ja
quejey in jari' nquecoj ja nquibanbej pokon chique ja winak tre ja jo'o' ic'.
11 In c'o jun ángel ocnak rey pa quewi', jari' ja ritzel ángel ja c'a c'a nat c'o wi'
xe' ulew chipan ja nimlaj k'ekumal. Ja rubi' nbix tre ja ángel chipan ja tzobal
hebreo, Abadón ne'xi, ja c'a pa griego, Apolión ne'xi.
12 Camic k'axi ja nabey rpokonal ja ni lawulo', tatz'ata' mpe' le' c'o chi na
ca'i' ja penak.
13 Jun chic ángel xulaj ja rtrompeta. Ja c'a tok xultaj rmal c'o jun kulaj
xinc'waxaj xelto chicojol ja quiji' uc'a' ja cojon tre ja raltar ja oro ocnak ja
c'o chwach Dios.
14 Ja kulaj quewa' xbij tre ja ángel ja xulani ja trompeta ri': —Ja re quiji' ángel
ja reximtal chuchi' ja nimlaj binelya' rbina'an Eufrates que'aquira', ne' tre.
15 In queri' xuban xeruquir ja quiji' ángel. Ja Dios arja' ni rchominto wi'
nak hora, nak k'ij, nak ic' in nak juna' ja nequir wi' ja quiji' ángel chi nebe
nequicamsaj jun tercera parte chique ja winak.
16 Ec'o c'a jun nimlaj ejército etz'ubul chiquij tak quiej pro congana e q'uiy
ja soldado, xenc'waxaj e jaru', e ca'i' ciento mil chi jun mil.
17 Ja quiej xec'ut chinwach in ja retz'ubul chiquij c'oli quicojon ja nquitobej
rwaquec'u'x. Ja to'bal rwaquec'u'x ja rcoloril oxi' rwach, jun quiak cani'
rcoloril k'ak' in jun chic azul cani' rcoloril ja rabaj zafiro in jun chic k'en cani'
rcoloril azufre. Ja quewi' ja quiej cani' quewi' cój in oxi' rwach ja nelto pa
quechi', k'ak', sib in azufre.
18 Ja c'awa' oxi' rwach ja rpokonal ja xecamsbexi ja tercera parte chique ja
winak, k'ak', sib in azufre ja nelto pa quechi' ja quiej.
19 Como ja quiej ca'i' c'o wi' ja poder ja c'o chique, pa quechi' in quejey.
Ja quejey queri' rbanic cani' rbanic jun cumatz tok natruti'. Ja ca'i' ri' ja c'o
chique ja c'ari' nquibanbej pokon chique ja winak.
20 Ja c'a jule' chic winak ja ma xecamsax ta rmal awa' ja roxi' rwach
rpokonal ri' eje'e' nixtac'a queq'uex ta jutz'it quina'oj queya' can ta ja banoj
cachbal tak winak owi rachbal tak nakun. In nixtac'a queya' can ta ja ya'oj
quek'ij ja demonio in nixtac'a queya' can ta ja ya'oj quek'ij cachbal tak winak
in rachbal tak nakun ja oro ocnak owi plata owi bronce owi abaj owi che' pro
como xa e cachbal xa chewi' tok maqueca'yi nixtac'a nquic'axaj ta ja nbix
chique in nixtac'a nebin ta jutz'it.
21 In chakaja' ja winak ma xqueya' can ta ja banoj camíc in ma xqueya' can
ta ja banoj tak samaj quixin aj'itza' in ma xqueya' can ta ja banoj il mac ja
rachi'i' cuq'uin ixoki' in nixtac'a banoj alak' ta queya' can ta chakaja'.

10

1 C'o chi na c'a jun ángel xintz'at congana rchok'ak', arja' ntajini nkajto
chila' chicaj, c'opi chipan jule' sutz' in c'o jun xconk'a' parwi'. Ja nca'yi ja
rpalaj cani' nca'y k'ij in ja rkan cani' k'ak' ocnak.
2 In c'o jun ti libro jakali rc'an pa ruk'a'. Ja c'a rkan ja riquik'a' jari' xuya'
parwi' mar, ja c'a rxcon jari' xuya' parwi' ja rwach'ulew.

3 Xurak ruchi' pro congana fuerte ja rukul cani' rukul jun cój tok nurak
ruchi'. Ja c'a tok xurak ruchi' ja ángel c'ac'ari' tzijoni ja wuku' quiakolijay.
4 Ja c'a tok tzuri tzij rmal ja wuku' quiakolijay anin laj xintz'ibaj ja xbij pro
c'o jun kulaj xinc'waxaj penak chila' chicaj quewa' xbij chwe ri': —Tac'olo'
pan awi' pan awanma ja xbij ja wuku' quiakolijay, ma tak'alasaj ta in ma
tatz'ibaj ta, ne' chwe.
5 Ja c'a ángel ja xintz'at ja rya'on jun rkan parwi' mar in jun rya'on parwi'
rwach'ulew arja' xuyic nojoj ruk'a' chicaj
6 in xuban jun juramento pa rubi' ja Dios. Jari' Dios ja ni mta wi' camíc trij,
arja' winakarsyon ja caj in nojel ja rc'an in arja' winakarsyon ja rwach'ulew
in nojel ja rc'an in arja' winakarsyon ja mar in nojel ja c'o chipan chakaja'.
Quewa' ja juramento ja xuban ja ángel ri': —Ja Dios arja' matuya' chic tiempo
tre ja nimlaj juicio
7 pro nutakto chanim. Ja c'a tok xterila' ja k'ij tok nc'axaxi rukul ja
trompeta ja xtixulax rmal ja q'uisbal ángel tokoc'ari' xtik'alajini nojelal ja
rchominto ja Dios ja rawatali nabey, xtibantaj cumplir nojelal ja cani' xbij
can chique ja profeta ja rajsamajela' rxin. Queri' xbij ja ángel.
8 Ja c'a kulaj ja xinc'waxaj ja penak chila' chicaj arja' tzijon chic jutij wq'uin
in quewa' xbij chic chwe ri': —Camic jat, jac'ama' ja libro ja c'o pa ruk'a' ja
ángel ja c'o jun rkan rya'on parwi' mar in jun rya'on parwi' ja rwach'ulew,
ne' chwe.
9 In queri' xinban, xinbe ruq'uin ja ángel, xinbij tre chi nuya' chwe ja libro
in quewa' xbij chwe ri': —Tac'ama' ja libro in tatija'. Ja c'a tok xtitijtaj amwal
congana c'ay xtuna' apan rmal pro ja pan achi' jari' congana qui' nuna' cani'
raxcab natij, ne' chwe.
10 C'ac'ari' xinc'am ja ti libro tre in xintij. Ja c'a tok tijtaj mwal ja pa nuchi'
congana qui' xuna' cani' raxcab xintij pro ja nupan jari' congana c'ay xuna'.
11 In xbij chwe chi: —Atat, rjawaxic chi namaj chic jutij rbixic ja maja'n
tibantaji. Cani' chique ja tinamit je'e q'uiy quewach ja naya' na rbixic chique
ja xtiqueban na in cani' chique nación je'e in cani' chique ja netzijon pa tak
tzobal je'e in cani' chique rey, ne' chwe.

11

1 C'ac'ari' c'o jun aj jach chwe cani' jun che' etbal in quewa' bix chwe ri':
—Catyictaji in tawetaj ja templo xin Dios, tawetaj ja raltar in que'awetaj
chakaja' ja rec'o chipan ja templo ja quimajon rya'ic ruk'ij ja Dios.
2 Pro ja rwajay ja c'o chwach ja templo jari' ma tawetaj ta como jari' jachon
pa quek'a' ja ma e aj Israel ta in ja reje'e' cuarentidós ic' neq'ueje' chwach ja
santilaj tinamit xin Dios in nquepak' chi cakan.
3 Ja c'a ranin ec'o ca'i' testigo wxin nya' na chique chi nqueya' rbixic ja
ntzobal, jun mil doscientos sesenta k'ij ja nqueya' rbixic in eje'e' quicojon
jule' tziak banbal bis. Queri' ja bix chwe.
4 Ja ca'i' testigo eje'e' e junan ruq'uin ja ca'i' che' olivo ja pa'l chwach ja
Rajaw ja rwach'ulew in e junan ruq'uin ja ca'i' candelero ja pa'l chwach
chakaja'.
5 Ja ca'i' testigo xa nak ta ncajo' nebano pokon chique eje'e' c'o k'ak' nelto pa
quechi' jari' nequic'atsbej ja netzelan quixin. Xa nak ta ncajo' nebano pokon
chique queri' nban na chique k'ak' necamsbexi.
6 Eje'e' c'o quek'a' tre ja caj chi nquitz'apij utzc'a chi mta jab nkaji. Jaru' pa
tiempo nqueya' rbixic ja rtzobal Dios ni c'o wi' quek'a' tre chi nqueban queri'.
In chakaja' c'o quek'a' tre ja ya' je'e chi nqueyoj, noc quic', in c'o quek'a' tre ja

rwach'ulew chi nojel rwach yobilal nquecoj chwach. Queri' nqueban, xa ba jaru' ta mul ncajo' nqueban necowini nqueban.

7 Ja ca'i' testigo tok xtitz'akati ja tiempo rxin ja testigo'il ja nqueya' ja c'a ritzel chicop nelto in nch'ojin cuq'uin. Ja ritzel chicop jari' ja nelto chipan ja lugar ja c'a c'a nat c'o wi' xe' ulew chipan ja k'ekumal, arja' xticowin chiquij xquercamsaj.

8 Ja c'a quicuerpo npune' pa bey chipan ja nimlaj tinamit ja bar camsax wi' ja kajaw Jesucristo chwa cruz. Jari' tinamit nc'ambex tzij ruq'uin ja ca'i' tinamit Sodoma in Egipto.

9 Oxi' k'ij in nic'aj ec'oli winak chaka nquetz'at ja cuerpo. Eje'e' ri' winak epenak pa tak tinamit je'e in pa tak tribu je'e, netzijon pa tak tzobal je'e in epenak pa tak nación je'e. Chaka nquetz'at ja cuerpo, matiqueya' lugar tre chi xtimuk ta.

10 Ja rec'o chwach'ulew eje'e' congana nequicoti rmal ja xecamsaxi ja ca'i' testigo, nqueban nmak'ij rmal in nqueya' regalo chibil tak qui'. Queri' xtiqueban como ja ca'i' profeta congana pokon quibanon chique ja rec'o chwach'ulew.

11 Ja c'a tok tz'akat oxi' k'ij in nic'aj xoqui ja rEspíritu Santo chique ja ca'i' testigo, jun Espíritu ja nyowi c'aslemal ja takonto rmal ja Dios. C'ac'ari' yataj chique chi xepe'i in ja xetz'ato quixin congana quixbej qui' cumal.

12 C'o c'a jun nimlaj kulaj quic'axaj penak chila' chicaj, quewa' xbij chique ja ca'i' testigo ri': —Quixjote'to wawe', ne' chique. In xejote' chila' chicaj, xec'amarel rmal jule' sutz' pro ni chiquewach ja netzelan quixin tok queban queri'.

13 Ni jari' hora c'o jun nimlaj cubarkan xuban in jun décima parte tre ja tinamit be chi tok'ulew rmal. In e wuku' mil ja xecam rmal ja cubarkan. Ja c'a jule' chic congana quixbej qui' in quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios ja c'o chila' chicaj.

14 Camic k'axi ja rucab rpokonal ja ni lawulo', tatz'ata' mpe' le' c'o chi na jun penak.

* * * * * * * * * *

15 Jun chic ángel xulaj ja rtrompeta. Ja c'a tok xultaj rmal c'o jule' nimak tak kulaj c'axaxi chila' chicaj, quewa' nbij ri': —Ja gobierno je'e ja c'o chwach'ulew, camic ocnak pa ruk'a' ja kajaw Dios in pa ruk'a' ja Cristo ja rcha'on. Camic arja' nbano mandar como Rey in ni nuban wi' mandar camic, chwak in chijutij, ne'e.

16 Ja c'a veinticuatro anciano ja retz'ubuloc chwach ja Dios chipan ja quitrono eje'e' xexuque'e in quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios

17 in quewa' quibij tre ri': —Kajaw Dios, atat ni majun poder ja maquita c'o pan ak'a', atat nij at c'o wi' camic, nij atc'o wi' ojer in nij atc'o wi' chwak, cabij in chijutij. Camic nkamaltioxij chawe chi xacoj ja nimlaj poder ja c'o pan ak'a' in atat chic ja natbano mandar como Rey.

18 Ja nación je'e congana yictaj quiyewal chawij pro ja camic xurwila' ja k'ij chi atat yictaj awayewal chiquij. Camic xurwila' ja k'ij chi nk'et tzij chiquij ja camnaki' in xurwila' ja k'ij ja nyataj wi' ja rtojbalil chique ja rajsamajela' awxin cani' chique ja profeta in cani' chique ja jule' chic tinamit awxin, cani' chique canojelal ja nqueban respetar ja rabi' chi nimak quek'ij chi ma nimak ta quek'ij. Camic xurwila' ja k'ij chi ja neyojo rxin ja rwach'ulew neyojtaj eje'e' chakaja'. Queri' ja quibij tre.

19 C'ac'ari' jake'e' ja templo xin Dios chila' chicaj in c'oli ja caxa tz'attaj chipan ja xin chominem. In congana k'ak' nuq'uiak ri', c'o je'e kulaj nc'axaxi

fuerte rukul, c'o jule' quiakolijay xuban, xuban cubarkan in nimak tak sakboch kajto.

12

1 C'o c'a ja winakari chila' chicaj ja congana c'asc'o'i xintz'at, c'o jun ixok congana ruch'a' cani' k'ij rwekben ri', ja c'a ic' ocnak rpalibal in c'o jun corona rcojon pa rwi' rc'an cablajuj ch'umil.
2 In ja rixok arja' yawa' chic, congana nurak ruchi' como arja' majtajnak rmal ja rti'obal jun ti ral ja xajalal maja'n tiq'ueje'e.
3 In c'o chi na jun retal ja winakari chila' chicaj, chaka jalal tok winakar jun nimlaj chicop, jun itzel chicop bina'an tre dragón, quiak rij, wuku' rwi' in lajuj ruc'a'. Ja jujun rwi' jujun corona rcojon tre.
4 Ja ch'umil ja rec'o chicaj ja tercera parte chique xekajsaxto rmal ja dragón, rujey xucoj chi quikajsaxic, xerkajsajto chwach'ulew. Ja c'a dragón arja' xpaba' ri' chwach ja rixok ja xajalal maja'n tiq'ueje' jun ti ral, queri' xuban utzc'a tok xtiq'ueje'e ja tac'al chanim nutij.
5 Ja c'a rixok q'ueje'e ti ral tala'. Ja ral ja rixok arja' c'o jun nimlaj poder q'ueje' pa ruk'a' ja nucoj chiquij canojelal ja winak xa nak ta nación ec'o wi' chi cow nerchapbej in nerbanbej mandar. Chaka jalal tok yataj tre ja ral chi jote' chila' chicaj ja bar tz'ubul wi' ja Dios chipan ja rtrono.
6 Ja c'a rixok arja' xanmaji, be chipan ja lugar ja bar kas talan wi' in chipan ari' lugar c'o jun rlugar ja rixok chomin rmal ja Dios in tri' nbạn wi' cuenta tre jun mil doscientos sesenta k'ij.
7 C'o c'a jun nimlaj ch'a'oj ja bantaji chila' chicaj. Ja Miguel e rachbil ja rach tak ángel nech'ojin ruq'uin ja dragón. Ja c'a dragón e rachbil ja ritzel tak ángel ja rec'o ruq'uin eje'e' xech'ojini
8 pro xech'aqui in ma xyataj chi ta lugar chique chi xeq'ueje' chi ta chila' chicaj.
9 Ja c'a nimlaj dragón arja' ch'akixto. Jari' dragón arja' ja rojer cumatz ja nbix tre chi Diablo in c'o jun chic rubi' nbix tre, Satanás ne'xi, arja' ja nbano engañar quixin canojel ja winak ja rec'o chwach'ulew. Ch'akixto chwach ja rwach'ulew e rachbil ja ritzel tak ángel rxin.
10 In c'o jun kulaj xinc'waxaj chila' chicaj fuerte rukul, quewa' nbij ri': —Camic xurwila' ja k'ij chi ja totajem xin Dios nyataj chique winak in ntz'attaji ja nimlaj poder ja c'o pa ruk'a', xurwila' ja k'ij chi noqui ja gobierno rxin in nujach nojel pa ruk'a' ja Cristo ja rcha'on. Queri' ja bantaji como ch'akixto ja Diablo ja nbini ja quil ja kach'alal tre ja Dios como arja' chi pa k'ij chi chak'a' ni rmajonto wi' quitzujuxic chwach ja Dios.
11 Pro ja reje'e' quech'ec ja Diablo, ja quich'ecbej rxin jari' ja rquiq'uel ja Carnelo in chakaja' ja testigo'il queya' tre ja Jesucristo in ma xquipokonaj ta queya' qui' pa camíc rmal.
12 Camic congana qui'il ja chila' chicaj, quixquicot c'a ja rixc'o chila'. Pro congana lawulo' chewe ja rixc'o chwach'ulew in ja rixc'o parwi' mar como ja camic kajnakto ja Diablo checojol in congana yictajnak ja ryewal como arja' rotak chi xa ma jaru' tiempo ta nyataj tre chi nq'ueje' chwach'ulew. Queri' xbij ja kulaj.
13 Ja c'a dragón tok xutz'at chi ch'akixto chwach ja rwach'ulew arja' xumaj rsaluxic ja rixok ja q'ueje' ti ral tala' chi nuban pokon tre.
14 Ja c'a rixok yataj tre ja ca'i' ruxic' jun nimlaj águila utzc'a chi nrupupi, nanmaj chwach ja cumatz, nbe chipan ja lugar ja bar kas talan wi' chi nekaj chipan ja rlugar ja bar nbạn wi' cuenta in tri' nbạn wi' cuenta oxi' juna' in nic'aj.

15 Ja c'a cumatz xlasajto jule' ya' pa ruchi' cani' binelya', queri' xuban utzc'a
ja ya' nbe, nuc'amel ja rixok.
16 Pro ja rwach'ulew xuto' ja rixok, ja xuban, jaktaj jun jul, ja c'a binelya'
kaj chipan, ja xelto pa ruchi' ja dragón.
17-18 Ja c'a dragón congana pi ryewal trij ja rixok, be chi nerbana' ch'a'oj
cuq'uin ja jule' chic ral ja rixok, eje'e' ri' ja nquinimaj ja mandamiento rxin
ja Dios in nqueya' testigo'il tre ja Jesucristo.

13

1 Anin xinpe'e chi' mar pa snayi', c'o chi na jun itzel chicop xintz'at, ntajini
nelto pa mar, wuku' rwi' in lajuj ruc'a'. Ja jujun ruc'a' jujun corona rc'an. Ja
jujun rwi' jujun bi'aj rc'an, ja c'a bi'aj xa ofensa rc'amonto tre ja Dios.
2 Ja ritzel chicop xintz'at cani' rbanic jun balam pro ja rkan cani' rkan oso
in ja rwarey cani' rwarey cój. Ja c'a dragón, ja poder ja c'o pa ruk'a' in ja
rtrono jari' xujach tre ja ritzel chicop in congana nim ja k'etbaltzij xujach
tre chakaja'.
3 Ja c'a ritzel chicop, ja wuku' rwi' c'o jun tre ja rwi' soctajnak, ja xintz'at
anin rc'amonto camíc tre. Pro jari' soctajic tzuri. Ja c'a winak congana
c'asc'o'i quetz'at pro ni canojelal in xetre'el trij.
4 Xexuque' chwach ja dragón rumac ja nimlaj poder ja rjachon tre ja ritzel
chicop. In xexuque' chwach ja ritzel chicop chakaja' in quewa' nquibij tre
ri': —Ja chicop mta bar ta tri' xtikajunsaj chi ta wi' in majun nak ta ncowin ta
trij, xeche' tre.
5 Ja c'a ritzel chicop ya' lugar tre chi nbij jule' nimak tak tzij ja nyabej ruk'ij
ruyon in ja tzij nbij congana itzel nc'axaxi in ya' lugar tre chi cuarentidós ic'
noc pa ruk'a' ja k'etbaltzij.
6 Ja tzij ja nbij xa ofensa rc'amonto tre ja Dios, xa ruyon ncanoj kaj rubi'
pro ja rubi' ja ncanoj xa ruyon Dios yatal tre chi queri' nbix tre, xa ofensa
rc'amonto tre ja rochoch Dios, xa ofensa rc'amonto chique ja rec'o chila'
chicaj.
7 In ya' lugar tre chakaja' chi ch'ojin cuq'uin ja tinamit xin Dios, ya' lugar
tre chi arja' cowin chiquij xercamsaj. In yataj tre chakaja' chi ne'oc pa ruk'a'
canojelal ja winak xa nak ta tribu ec'o wi', xa nak ta tinamit ec'o wi', xa nak
ta tzobal netzijon wi' in xa nak ta nación ec'o wi'.
8 In canojel ja rec'o chwach'ulew xexuque' chwach, queri' queban canojel
ja mta quebi' tz'ibtal chipan ja libro ja bar tz'ibtal wi' quebi' ja yatajnak
chique ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Jari' libro rxin ja Carnelo ja
xoc jun sacrificio, ja camsaxi, in tok maja'n titz'ucarsaxi ja rwach'ulew ni
chominto chi wi' tri' chi queri' nban tre.
9 Ja c'o quixquin tiquic'axaj c'a ja nbij awa' jun tzij ri'.
10 Ja nechapo quixin ja winak chi nequecoj preso pa quek'a' jari' nechap
chic eje'e' chakaja', ne'oc na preso. Ja re cojol tak espada chi quicamsaxic
ja winak jari' necamsax chic eje'e' chakaja' tza'n tak espada. Wawe' c'a
nkatz'at wi' chi ja tinamit xin Dios rjawaxic chi nquecoch' quewach chipan
ja rpokonal, rjawaxic chi ni nyuke' wi' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo.
11 C'ac'ari' c'o chi na jun itzel chicop xintz'at, ntajini nelto pan ulew. Ja c'a
chicop c'o ca'i' ruc'a' cani' ruc'a' jun carnelo in ja ntzijoni cani' ntzijon jun
dragón.
12 Jawa' chicop ri' congana nim ja k'etbaltzij jach pa ruk'a' rmal ja jun chic
itzel chicop in ni chwach tok nucoj ja rautoridad. Nojel ja k'etbaltzij ja c'o pa
ruk'a' ja jun chic itzel chicop ya' lugar trewa' ja jun chicop ri' chi nucoj. Arja'

puersa nuban chique canojel ja winak ja rec'o chwach'ulew chi nexuque' chwach ja jun chic itzel chicop ja c'o jun soctajic xkajbej ja rc'amonto camíc tre pro tzuri, ma xcam ta.

13 In chakaja' nuban nimak tak milagro, c'o nari' nuban, nkajto k'ak' rmal chicaj pro ni chiquewach winak tok nuban queri'.

14 In xa neruban engañar ja winak ja rec'o chwach'ulew. Ja c'a nerbanbej engañar jari' ja milagro nuban je'e ja yatajnak tre chi nuban pro ni chwach ja jun chic itzel chicop tok nuban. In neruban mandar ja winak ja rec'o chwach'ulew chi nqueban rachbal ja jun chic itzel chicop ja soctajnak tza'n espada nabey pro c'ase'e.

15 In yataj tre chi cowini xuya' rxulanbal ja rachbal ja jun chic itzel chicop in cowini ja rachbal tzijoni chi nuya' orden chi necamsaxi ja winak ja maquexuque' chwach ja rachbal ja jun chic itzel chicop.

16 In chakaja' neruban mandar canojel ja winak chi ncoj quetal chi quek'a' ja quiquik'a' owi chi quipalaj, pro ni canojelal ja winak nban queri' chique wi e nimak tak winak owi mani, wi e biyoma' owi xa e tak meba'i', wi e libre owi xa ec'ayin pa quek'a' winak.

17 Queri' ja nbantaji, ja winak wi mta quetal cojon chique rmal ja chicop jari' matiya' lugar chique chi nqueban lok'oninem nixtac'a nya' ta lugar chique chakaja' chi nqueban c'ayinem. Ja retal ja ncoj chique ja winak jari' ja rubi' ja chicop owi ja número rxin ja rubi'.

18 Jawa' wari' rjawaxic chi nawasaj ana'oj trij. Ja c'o rna'oj tilasaj c'a rna'oj trij ja número rxin ja chicop como ja rnumero'il jari' número xin winak in quewa' ja número ri', waki' ciento sesentiséis.

14

1 In c'a c'o na más ja xintz'at, chaka jalal tok xintz'at ja Carnelo, arja' pa'l parwi' ja jayu' ja bina'an tre Sión e rachbil jun ciento cuarenticuatro mil winak. Eje'e' ri' winak c'o jun quetal tz'ibtal chi quipalaj, ja quetal jari' rubi' ja Carnelo in rubi' ja Rtata' chakaja'.

2 In c'o jun kulaj xinc'waxaj penak chila' chicaj in ja rukul ja nc'axaxi congana nim cani' jule' ya' nrojoji in cani' rukul jun quiakolijay. Ja kulaj xinc'waxaj cani' quekul jule' winak ja netajini nqueban arpa,

3 quimajon rbixaxic jun c'ac'a bix. Ja lugar ja bar nebixanoc wi', chwach ja trono rxin ja Dios in chiquewach ja re quiji' in chiquewach ja ranciano. Majun nak chi ta xecowin ta xe'otakin ta ja c'ac'a bix ja quibixaj, xa queyon ja jun ciento cuarenticuatro mil winak xe'otakini, eje'e' ri' ja xelok'i xetotaji chiquicojol ja winak ja rec'o chwach'ulew.

4 Eje'e' ri' ja ma emacunnak ta cuq'uin ixoki' como eje'e' ch'ajch'oj ja quic'aslemal. Eje'e' ja ni netre' wi' trij ja Carnelo xa bar ta tri' nbe wi'. Xelok'i xetotaji chiquicojol ja winak, e'ocnak e cani' nabey tak cosecha ja ntzujux tre ja Dios in tre ja Carnelo.

5 Eje'e' ni mta wi' jun tz'akoj tzij nqueban, ni majun nak ta nechapbexi, epa'loc chwach ja trono rxin ja Dios.

* * * * * * * * * *

6 C'o chi c'a jun ja ángel xintz'at mero pa nc'aj caj nrupup wi', arja' rc'amonto ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja mta q'uisic trij chi nuya' rbixic chique ja winak ja rec'o chwach'ulew, nuya' rbixic chique xa nak ta nación ec'o wi', xa nak ta tribu ec'o wi', xa nak ta tzobal netzijon wi' in xa nak ta tinamit ec'o wi',

7 cow tzijoni in quewa' nbij chique ri': —Texbej ewi' chwach ja Dios in teya'a' ruk'ij como xurwila' ja hora chi nutakto ja nimlaj juicio. Chwach

Dios quixxuque' wi' como arja' winakarsyon ja caj in rwach'ulew, arja'
winakarsyon ja mar in tz'uquel tak ya', ne'e.
8 In pi chic jun ja ángel quewa' nbij ri': —Kaji ja nimlaj tinamit Babilonia,
yojtaji. Queri' rbanon ja Babilonia como arja' cani' jun itzel ixok xa xeruban
engañar ja winak ja rec'o nojel tak nación, puersa xuban chique chi junwi'
yuke' wi' quec'u'x, ma ruq'uin ta ja Dios ja katzij chi Dios in ja Dios arja' pi
ryewal chiquij rmal, ne'e.
9 In pi chic jun ja ángel, cow tzijoni in quewa' nbij ri': —Xa nak ta ja nexuque'
chwach ja ritzel chicop in chwach ja rachbal in wi nqueya' lugar tre chi ncoj
quetal chi quipalaj owi chi quek'a',
10 eje'e' congana lawulo' nban chique, npi ryewal ja Dios chiquij pro ni ma
jutz'it ja ryewal ja maquita nucoj chiquij. Congana nquetij na rpokonal pa
k'ak', c'oli cani' k'ol rmajon c'atem neq'ueje' chipan pro ni chiquewach ja
santilaj ángel in chwach ja Carnelo tok xtiban queri' chique.
11 Congana sib neli chipan ja lugar ja bar nquetij wi' rpokonal. Ja c'a sib
njote'e njote'e, ni mta wi' q'uisic trij. Nixtac'a nexula'n ta jutz'it, chi pa k'ij
chi chak'a' nij ec'o wi' chipan ja rpokonal. Queri' c'a nban chique ja winak ja
nexuque' chwach ja ritzel chicop in chwach ja rachbal chakaja' in chique
canojel xa nak ta ja neyo' lugar tre chi ncoj chique ja retal rubi' ja ritzel
chicop.
12 Wawe' nkatz'at wi' chi ja tinamit xin Dios ja ni nquinimaj wi' ja rman-
damiento in ni yukul wi' quec'u'x ruq'uin ja Jesucristo eje'e' congana nc'atzin
chique ja quipaciencia chi nquecoch' quewach chipan ja penak chiquij.
13 In c'o jun kulaj xinc'waxaj penak chila' chicaj quewa' xbij chwe ri': —
Tatz'ibaj ja xtinbij chawe ri', tre ja tiempo ja numajel camic congana qui'il
chique ja winak ja necami ja tok xa jun quibanon ruq'uin ja kajaw Jesucristo
tok necami, ne' chwe. —Jari' ni katzij wi', ne'e ja rEspíritu Santo, —como eje'e'
mchita cosic nqueban, nexula'n tre ja quisamaj, ja c'a obra ja quibanonto
nyataj na chique ja rtojbalil ja bar xque'ekaj wi', ne'e.

* * * * * * * * * *

14 In c'a c'o na más xintz'at, chaka jalal tok xintz'at jule' sutz' sak in c'o
jun tz'ubul parwi', ja nca'yi cani' nca'yi ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin
ja winak. Arja' c'o jun corona rcojon puro oro ocnak in c'o jun woso rc'an
congana is rutza'm.
15 C'o chi c'a jun ja ángel xelto chipan ja templo, arja' nurak ruchi' trij ja
tz'ubul parwi' sutz' in xbij tre chi nerumol ja winak ja cani' nban tre cosecha
tok nmol ruchi', quewa' xbij tre ri': —Ja woso awc'an tacojo' chi rbanic ja
cosecha como xurwila' ja hora chi nbani ja cosecha como ja tijco'm ja c'o
chwach'ulew k'en chic, ne' tre.
16 In queri' xuban ja tz'ubul parwi' sutz', arja' xumaj rcojic ja woso
chwach'ulew in ja cosecha rxin ja rwach'ulew mol ruchi'.
17 In c'o chic jun ja ángel xelto chipan ja templo ja c'o chila' chicaj, arja'
chakaja' rc'an jun woso congana is rutza'm.
18 In c'o chic jun ja ángel xelto ja bar c'o wi' ja raltar, arja' c'o ruk'a' tre ja
k'ak' ja c'o parwi' altar. Arja' nurak ruchi' trij ja jun chic ángel ja rc'an ja woso
ja congana is rutza'm in xbij tre chi nerumol ja winak ja xtikajpi rpokonal
chiquij ja nutakto ja Dios, quewa' xbij tre ri': —Ja woso awc'an tacojo' chi
rbanic cosechar ja uva ja c'o chwach'ulew como ja uva k'en chic, ne' tre.
19 In queri' xuban ja ángel, xucoj ja woso chwach'ulew, xumol ruchi' ja uva.
Ja c'a uva xuq'uiak chipan ja nimlaj lugar ja bar npak' wi' chakan cumal
winak chi rlasaxic ja riya'l jari' nc'ambej tzij tre ja ryewal ja Dios ja xtikaj
chiquij ja winak.

20 Ja lugar ja bar pak' wi' ja uva chakan, chinakaj ja tinamit, ma chipan
ta. Congana jun nimlaj quic' xelto ja bar pak' wi' ja uva chakan in ja quic'
congana jun nimlaj pos xuban, tok nkaj jun quiej chipan c'a tri' nekaj wi' tre
ja bar ocnak wi' freno tre in ja rime' wi' c'o la oxi' ciento kilómetro xuc'am.

15

1 In c'o chic jun xintz'at ja c'o chila' chicaj ja congana c'asc'o'i xintz'at. Ec'o
wuku' ángel xenutz'at, wuku' rwach ja rpokonal c'o pa quek'a', jari' ja q'uisbal
tak rpokonal. Jawa' wuku' rwach rpokonal ri' ja tok noc'owi k'ax c'ari' ja
ryewal Dios, mchita, chewi' ja tok nbix q'uisbal tak rpokonal tre.
2 In c'oli xintz'at cani' jun mar ja vidrio ocnak in cani' k'ak' ryujun ri'
ruq'uin. In xenutz'at ja winak ja xech'ocmaji ja ma xban ta cowinem chiquij
rmal ja ritzel chicop in ma xexuque' ta chwach ja rachbal in ma xqueya' ta
lugar tre chi ncoji ja retal chique in nixtac'a ja número rxin ja rubi' coj ta
chique chakaja', eje'e' epa'l chuchi' ja mar ja vidrio ocnak, cuc'an ja arpa xin
Dios.
3 Eje'e' quimajon rbixaxic ja bix rxin ja Moisés ja rajsamajel rxin ja Dios
in ja bix rxin ja Carnelo chakaja', quewa' nquibij ri': —Kajaw Dios, janila ja
poder c'ol awq'uin, ni majun ja maquita natcowini naban, ja samaj naban
je'e congana nimak ruk'ij in congana c'asc'o'i ntz'ati. Atat at Rey quixin ja
ratinamit, nojel ja naban ni rubey wi' in ni katzij wi' chakaja'.
4 Kajaw ¿nak ta c'a ja maquita nquixbej qui' chawach? ¿Nak ta c'a ja
maquita lok' xtiquena' abi'? Como xa ayon atat ja ni majun ja maquita
ch'ajch'oj tre ja rana'oj. In ja winak ja rec'o nojel tak nación eje'e' nepi na,
ne'urxuque' chawach. Queri' xtiqueban como nojel ja rabanon bien k'alaj
chi ni rubey wi'. Queri' ja bix nquibixaj.
5 Ja c'a tok tz'attaj mwal ja wari' xintz'at chic, jaktaji ja santilaj lugar ja c'o
chila' chicaj ja mero templo xin Dios.
6 Ja wuku' ángel ja c'o wuku' rwach rpokonal pa quek'a' eje'e' xe'elto chipan
ja santilaj lugar. Ja quitziak quicojon lino rubi', bien ch'ajch'oj, congana
nraproti in c'o jujun ximbal quicojon chwaquec'u'x oro ocnak.
7 Pi jun chique ja re quiji', xujach jujun vaso chique ja wuku' ángel oro
ocnak. Ja c'a vaso nojnak ryewal ja Dios chipan, jari' Dios ja ni mta wi' camíc
trij.
8 Ja c'a santilaj lugar ni noj sib chipan, queri' xuban rumac ruch'a' ja Dios
janila nch'a'an chipan ja santilaj lugar in rumac chakaja' ja nimlaj poder
ja c'o ruq'uin. Ni majun winak cowin ta xoc ta chipan ja santilaj lugar, c'a
tokori' ne'oc chipan ja tok noc'owi ja wuku' rwach rpokonal ja c'o pa quek'a'
ja wuku' ángel.

16

1 In c'o jun kulaj xinc'waxaj congana nim, penak chipan ja santilaj lugar in
quewa' xbij chique ja wuku' ángel ri': —Jix, tec'ama'el ja wuku' vaso ewc'an
ja nojnak ryewal Dios chipan, jetixa' chwach ja rwach'ulew.
2 Be ja nabey ángel, xertixa' chwach ja rwach'ulew ja vaso ja c'o ryewal Dios
chipan. Ja c'a winak ja cojon retal ja ritzel chicop chique ja nexuque' chwach
ja rachbal eje'e' winakar jule' itzel tak ch'a'c chiquij, congana ruquiy.
3 In jun chic ángel ja vaso rc'an, ja c'o chipan jari' xutix chipan ja mar. Ja c'a
mar xoqui cani' quic' rmal cani' rquiq'uel jun camnak in xa nak ta ja rec'o
chipan ja mar xecami pro ni canojelal.
4 In jun chic ángel ja vaso rc'an, ja c'o chipan jari' xutix chipan ja binel tak
ya' in chipan ja tz'uquel tak ya' chakaja'. Ja c'a ya' xoc quic' rmal.

5 Ja ángel rxin ja ya' c'oli xbij tre ja Dios xinc'waxaj quewari': —wajaw, atat
ni majutij ja maquita atc'oli, atc'oli camic in nij atc'o wi' ojer chakaja'. Atat ni
rubey wi' ja c'a xaban ri'.
6 Queri' nbij chawe como ja winak eje'e' quetix quiquiq'uel ja profeta
awxin, xequicamsaj in queri' queban chique jule' chic tinamit awxin
chakaja'. Pro ja c'a camic xaya' rjil rc'axel chique, ja ya' xacoj quic'
chiquewach in jari' nquetij camíc in jari' ni yatal wi' chiquij chi queri' ban
chique, ne'e ja ángel.
7 In c'o chic jun kulaj xinc'waxaj, ni tri' nelto wi' ja bar c'o wi' ja raltar,
quewa' nbij ri': —Queri' wajaw Dios, atat at jun Dios ja ni majun poder ja
maquita c'o pan ak'a', nojel ja rpokonal natakto niquirwari' ja cani' abinto
in ni rubey wi' chakaja', ne'e.
8 In jun chic ángel ja vaso rc'an, ja c'o chipan jari' xutix trij ja k'ij. Ja c'a
k'ij yataj tre chi janila pi más rchok'ak', lawulo' xuban chique ja winak tre ja
c'atan.
9 Ja c'atan congana lawulo', xec'ati ja winak rmal. Ja c'a winak eje'e'
quemaj rbixic jule' tzij ja xa ofensa rc'amonto tre rubi' ja Dios pro jari' Dios pa
ruk'a' c'o wi' nojel awa' ja rpokonal ri'. Pro eje'e' ma xqueq'uex ta ja quina'oj,
ma xqueya' ta ruk'ij ja Dios.
10 In jun chic ángel ja vaso rc'an, ja c'o chipan jari' xutix trij ja trono rxin
ja ritzel chicop. Xoc pa k'eku'm nojel ja gobierno je'e ja c'o pa ruk'a' ja
ritzel chicop. Ja c'a winak eje'e' quicach'ach'ej cak' rmal ja congana lawulo'
quibanon.
11 Quemaj rbixic jule' tzij tre ja Dios ja xa ofensa rc'amonto tre, queri'
queban rumac ja rpokonal ja quimajon rtijic in rumac ja ritzel tak ch'a'c ja
c'o chiquij. Pro ni ma xqueya' can ta wi' ja ritzelal ja quimajon rbanic.
12 In jun chic ángel ja vaso rc'an, ja c'o chipan jari' xutix chipan ja nimlaj
binelya' rbina'an Eufrates. Ja c'a ya' chupi, chakij rmal. Queri' xuban ja ya'
utzc'a chi ja rey ja repenak pa tak lugar ja c'o pan oriente njaktaj jun bey
chiquewach chi nepeti nurquibana' jun nimlaj ch'a'oj.
13 Ec'o c'a oxi' itzel tak espíritu xenutz'at e cani' xpek. Ja ne'elto wi' ja
ritzel tak espíritu, pa ruchi' ja dragón, pa ruchi' ja ritzel chicop in pa ruchi'
ja profeta ne'xi, pro ma katzij ta chi profeta.
14 E itzel tak espíritu como eje'e' e espíritu quixin demonio. Eje'e' c'o
jule' milagro nqueban, nebe cuq'uin canojel ja rey ja rec'o chwach'ulew
ne'equimolo'. Queri' nqueban utzc'a chi ja rey nqueban ja nimlaj ch'a'oj ja
xtibani ja tok xterila' ja nimlaj k'ij rxin ja Dios, jari' Dios ja ni majun poder ja
maquita c'o pa ruk'a'.
15 Ja c'a Jesucristo quewa' nbij ri': —Bien tec'waxaj, anin ninbe chic jutij
chwach'ulew, ja c'a winak c'a ja' xtiquena' ja tok xquinekaj cuq'uin cani'
tre jun alak'om chaka jalal tok nekaji. Congana qui'il chique ja winak ja ni
nec'asc'ot wi' in ni ma quiya'on can ta wi' ja yukulbal quec'u'x wq'uin utzc'a
tok xquinekaj cuq'uin ma q'uixbal ta nquena' chinwach, ne'e.
16 In xerumol ja rey chipan jun lugar bina'an tre Armagedón, jari' rubi'
nbix tre chipan ja tzobal hebreo.
17 In jun chic ángel ja vaso rc'an, ja c'o chipan jari' xutix chicaj in c'o jun
kulaj c'axaxi congana nim, xelto chipan ja templo ja c'o chila' chicaj, tri' xelto
wi' ja bar c'o wi' ja trono xin Dios, quewa' xbij ri': —Camic chomtajnak chic
chi npeti ja rpokonal pro ni nojelal, ne'e.
18 In congana k'ak' nuq'uiak ri', c'o je'e kulaj nc'axaxi, fuerte rukul, c'o jule'
quiakolijay xuban in xuban jun nimlaj cubarkan pro congana nim. Jaru' pa

tiempo ja rec'oli winak chwach'ulew ni mta wi' jun cubarkan ja queri' chi ta rbanon.
19 Ja c'a nimlaj tinamit oxi' xuban rmal ja cubarkan in ja jule' chic nimak tak tinamit ja c'o pa tak nación je'e jari' be pa tok'ulew rmal chakaja'. Ja c'a Dios arja' xurkaj tre ja nimlaj tinamit Babilonia, janila xc'otsaj ryewal trij. Ja c'a xuban, nojel ja rpokonal ja rchomarsanto chi nutakto trij ja tinamit Babilonia puersa xutij na.
20 Ja lugar je'e ja c'o pa mar ba la xoc wi', sachi, in queri' xuban ja jayu' je'e chakaja', matatz'at chic.
21 In chakaja' c'o nimak tak sakboch pi chicaj, kajpi chiquij ja winak. Ja sakboch congana ralal, ja jujun chirwach c'o la jun quintal npajoni. Ja c'a winak quemaj rbixic jule' tzij tre ja Dios ja xa ofensa rc'amonto tre. Queri' queban rumac ja rpokonal ja quetij pa ruk'a' ja sakboch como ja rpokonal más chi na lawulo'.

17

1 C'o c'a jun chique ja wuku' ángel ja cuc'an ja wuku' vaso, arja' xurkaj wq'uin in quewa' xbij chwe ri': —Catajo' wawe', anin nwajo' nc'ut chawach ja rpokonal ja nk'etbex tzij trij ja nimlaj itzel ixok ja tz'ubul parwi' tak ya' je'e pro q'uiy ja ya' rtz'ulben.
2 Jawa' ritzel ixok ri', ja rey ja rec'o chwach ja rwach'ulew eje'e' quibanon ja ritzelal ruq'uin. In chakaja' arja' rbanon ja ritzelal cuq'uin ja winak ja rec'o chwach'ulew in lawulo' quibanon rmal, cani' vino rya'on chique ek'abarnak rmal. Queri' xbij ja ángel chwe.
3 Ja c'a ranin xinq'ueje' chic pa ruk'a' ja rEspíritu Santo, xinc'amarel rmal ja ángel, xokbe chipan ja lugar ja bar kas talan wi'. Tri' xintz'at wi' jun ixok rtz'ulben jun itzel chicop quiak rij cani' rcoloril quic'. Ja c'a chicop c'o jule' bi'aj tz'ibtal trij pro congana q'uiy, jule' bi'aj ja xa ofensa rc'amonto tre ja Dios. Wuku' rwi' ja chicop in lajuj ruc'a'.
4 Ja c'a rixok arja' congana rwekon ri', rcojon jule' tziak morada in quiak cani' rcoloril quic', in c'o jule' chic rcojon ja congana nimak rjil cani' tre oro cani' tre perla in cani' tre tak abaj ja banon rbanic. Ja rixok c'o jun vaso rc'an puro oro ocnak. Jari' vaso nojnak chipan ja ritzelal ja rbanon ja rixok cani' tre ja rbanon je'e ja xa chuw chwach ja Dios in cani' tre ja xa ntz'ilor awanma rmal.
5 Ja c'a rixok c'o jun bi'aj tz'ibtal chi rpalaj pro jari' bi'aj ma chaka ta bi'aj, rjawaxic chi nawasaj ana'oj trij ja nbij. Quewa' ja bi'aj ri': —Babilonia ja congana nim ruk'ij, quete' ja ritzel tak ixoki', ruq'uin arja' winakarnakto wi' ja bantajnak je'e chwach'ulew ja xa chuw chwach ja Dios. Queri' nbij ja bi'aj.
6 Ja rixok xintz'at arja' k'abarel pro ja k'abarsan rxin jari' ja quiquiq'uel ja tinamit xin Dios in ja quiquiq'uel ja xecam rmal ja yukulbal quec'u'x ruq'uin ja Jesús.
Ja ranin congana c'asc'o'i xintz'at ja rixok.
7 Pro bix chwe rmal ja ángel: —¿Nak tre tok c'asc'o'i natz'at? Anin nch'ob chawach nak rbanic ja rixok in nak rbanic ja ritzel chicop ja rtz'ulben ja c'o wuku' rwi' in lajuj ruc'a'. Ja camic xa awatali pro anin nch'ob chawach.
8 Ja ritzel chicop xatz'at arja' c'asli ja rojer pro ja camic mchita pro nc'ase' chi na jutij. Arja' nelto chipan ja nimlaj jul ja c'a c'a nat nekaj wi' xe' ulew. Ja c'a tok elnakto chic chipan ja jul nbe chi na chipan ja nimlaj rpokonal. Ja winak ja rec'o chwach'ulew kas xtic'asc'o'i xtiquetz'at ja ritzel chicop, nqueya' na ruk'ij. Eje'e' ri' winak ja mta quebi' tz'ibtal chipan ja libro ja bar tz'ibtal wi' quebi' ja yatajnak chique ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, jari' bi'aj tz'ibtal chipan ja libro ja tok maja'n titz'ucarsaxi ja rwach'ulew. Ja

winak ma chaka ta c'asc'o'i xtiquetz'at ja chicop, rumac chi arja' c'asli ja rojer
pro ja camic mchita pro nc'ase' chi na jutij.
9 Ja xtinbij chic chawe ri' rjawaxic chi nawasaj ana'oj trij. Ja wuku' rwi' ja
chicop jari' wuku' jayu' ja tz'ulben rmal ja rixok.
10 In chakaja' ja wuku' rwi' jari' e wuku' rey. Ja rey e jo'o' chique ekajnak
chic, jun c'oli camic in jun chic maja'n tiwinakari, ja c'a tok xtiwinakari
nq'ueje' na jun tiempo pro xa ma nim ta.
11 Ja ritzel chicop ja c'asli ja rojer pro mchita camic arja' jun chic rey in
ne'erbana' waxaki' ja rey canojelal. Arja' queri' rbanic ja cani' quibanic ja
wuku' rey, arja' ncanaj can pa quic'axel in nbe na chipan ja nimlaj rpokonal.
12 Ja c'a lajuj ruc'a' ja chicop xatz'at jari' e lajuj rey ja maja'n tijachi gobierno
pa quek'a'. Eje'e' c'oli ja k'etbaltzij ja cani' quixin rey njach na pa quek'a', ja
c'a k'etbaltzij jun hora noc pa quek'a', ncachbilaj ja ritzel chicop.
13 Xa jun nquech'ob chi e lajuj, nojel ja poder in nojel ja k'etbaltzij ja c'o pa
quek'a' jari' nquejach na pa ruk'a' ja ritzel chicop.
14 Eje'e' nech'ojin na ruq'uin ja Carnelo pro ja c'a Carnelo arja' nch'ocmaji.
Nch'ocmaji como arja' ocnak Jefe quixin nimak tak jefe, arja' ocnak Rey
quixin nimak tak rey. Ja c'a rachbil eje'e' esiq'uin echa'on rmal ja Dios in
ni yukul wi' quec'u'x ruq'uin. Queri' xbij ja ángel chwe.
15 In xbij chic chwe: —Ja ya' je'e xatz'at ja rtz'ulben ja ritzel ixok jari' tibij
tzij chi winak pro congana e q'uiy. Q'uiy rwach ja tinamit epenak wi', q'uiy
rwach ja quinación in q'uiy rwach ja tzobal netzijon wi'.
16 Ja lajuj ruc'a' ja chicop xatz'at nerila' na jun tiempo ja tok eje'e'
xtiquec'am qui' ruq'uin ja ritzel chicop in xa itzel xtiquetz'at ja ritzel ixok.
Xtiquilasaj tre ja rixok nojel ja rwekben ri', nch'ane' can cumal. Nojel ja
rmeba'il nqueq'uis na in ja rixok nquiporoj pa k'ak'.
17 Ma chaka ta quigana tok nqueban queri', rumac chi Dios arja' nyo'
chique chi nbantaj cumplir cumal ja ni rch'obonto wi' chi nbantaj na. Arja'
nyo' chique chi xa jun nquech'ob in ja gobierno je'e ja c'o pa quek'a' nquejach
na pa ruk'a' ja ritzel chicop. Queri' xtuban ja Dios chique, puersa nbantaj na
cumplir nojel ja bitajnak can rmal chi nbantaj na.
18 Ja c'a rixok xatz'at jari' tibij tzij ja nimlaj tinamit. Jari' tinamit, ja rey ja
rec'o chwach rwach'ulew eje'e' e'ocnak pa ruk'a' camic. Queri' xbij chwe ja
ángel.

18

1 C'o chi c'a jun ángel xintz'at ntajini nkajto chila' chicaj, congana nim ja
poder ja c'o pa ruk'a'. Arja' congana nch'a'ani in ja rwach'ulew congana
nch'a'an rmal chakaja'.
2 Arja' congana nurak ruchi', quewa' nbij ri': —Kaji ja nimlaj tinamit
Babilonia, yojtaji. Congana lawulo' rbanon como ja demonio e cachbil
canojel quewach ja ritzel tak espíritu e cachbil chic canojel quewach itzel tak
tz'iquin, tri' neq'ueje' chi wi' pa Babilonia, ocnak quic'olibal.
3 Queri' rbanon como arja' cani' jun itzel ixok xa xeruban engañar ja winak
ja rec'o nojel nación, junwi' yuke' wi' quec'u'x rmal, ma ruq'uin ta ja Dios ja
katzij chi Dios in ja Dios arja' pi ryewal chiquij rmal. In chakaja' ja rey ja rec'o
chwach ja rwach'ulew eje'e' quibanon ja ritzelal ruq'uin ja Babilonia. In
chakaja' ja raj negocio ja rec'o chwach ja rwach'ulew, eje'e' e'ocnak biyoma'
rmal ja negocio queban ruq'uin como ja meba'il ja c'o ruq'uin nabey congana
nim, nojel rwach ja meba'il bukul ruq'uin in arja' congana nuya' ruk'ij rmal.
4 In c'o chi na jun kulaj xinc'waxaj penak chila' chicaj, quewa' nbij ri': —
Ixix ja rix ntinamit camic quixelto chipan ja ritzel tinamit, maxta ixix jun

quixijkaleni ja il mac ja nbạn chipan in maxta ixix jun chakaja' quixtijowi ja nimlaj rpokonal ja ntạkto trij.

5 Queri' nbij chewe como ja il mac ja bantajnak chipan congana q'uiyi, xekaji c'a chila' chicaj. In ja Dios, camic xurkaj tre nojelal ja ritzelal ja bantajnak chipan.

6 Teya'a' rjil rc'axel nojel ja ritzelal rbanon chewe. Xarwari' más chi na nim ja rtojbalil teya'a' tre. Ja wi congana rpokonal quitijon ja winak rmal más chi na ja teya'a' arja' tre.

7 Como arja' congana nim nuna' kaj como congana quicotnak kaj ruyon ruq'uin ja nimak tak meba'il ja c'o ruq'uin, queri' c'a tebana' ixix tre chakaja' congana rpokonal in bis teya'a' tre. Queri' ja neban tre como arja' quewa' nbij kaj pa ranma ri': —Wawe' intz'ubul wi', inocnak reina pa quewi' ja winak, anin ma in malca'n ixok ta in ni majun nak ta xquinbison ta rmal, ne'e.

8 Rmalc'ari' tok nerila' na jun k'ij ja tok xtutij na ja rpokonal in chipan ari' ja jun k'ij q'uiy rwach ja rpokonal nkajto trij. Nkajto camíc trij, nkajto bis wa'al trij chakaja' in nporoxi. Queri' xtiban tre como ja kajaw Dios ja nk'eto tzij trij congana nim ja poder ja c'o pa ruk'a'. Queri' nbij ja kulaj ja penak chila' chicaj.

9 Ja c'a rey ja rec'o chwach ja rwach'ulew ja xebanowi ja ritzelal ruq'uin in xerachbilaj chi xequicot kaj queyon ruq'uin ja rmeba'il eje'e' tok xtiquetz'at chi rmajon c'atem in congana sib neli congana ok'ej xtiqueban, janila nebison rmal.

10 C'a c'a nat xque'epe'to wi' rumac ja nquixbej qui' chwach ja nimlaj rpokonal rmajon rtijic in quewa' xtiquibij ri': —Babilonia, congana nokbison amwal, atat at jun nimlaj tinamit, congana poder ja c'o pan ak'a' pro ja camic xtaka'an tre jun hora xatkajsax wi', k'et tzij chawij, xqueche'e.

11 Ja c'a rajnegocio ja rec'o chwach ja rwach'ulew eje'e' chakaja' congana chi ok'ej nqueban in nebison rmal como mchita ja nelok'o chique ja quec'ay.

12 Como q'uiy rwach ja nquic'ayij chipan ja tinamit cani' tre oro cani' tre plata cani' tre jule' abaj takno'y ja nraproti ja banon rbanic in cani' tre perla. In c'o buen tak tziak nquic'ayij cani' tre lino ja más na buena cani' tre púrpura cani' tre seda in cani' tre escarlata. Nquic'ayij che' chakaja' xa nak ta chi che'al ja congana qui' rxula', nquic'ayij nojel rwach nakun je'e ja marfil ocnak, nquic'ayij che' xa nak ta chi che'al ja congana nimak rjil. In c'o ch'ich' nquic'ayij cani' tre cobre in cani' tre hierro. In c'ol abaj nquic'ayij chakaja' ja mármol ne'xi.

13 In c'o je'e nquic'ayij chakaja' ja kas qui' rxula' cani' tre canela, especias, incienso, mirra, olíbano. Nquic'ayij vino in aceite. Nquic'ayij harina pro harina ja más na buena. Nquic'ayij trigo. In ec'o chicop nequic'ayij chakaja' cani' chique wacax cani' chique carnelo in cani' chique quiej. Nquic'ayij careta chararan cumal quiej. In ec'o na winak nequic'ayij chakaja' chi ne'oc pa quek'a' cach tak winak.

14 In quewa' nbix na tre ja tinamit Babilonia ri': —Nojel ja qui'laj tak nakun je'e ja kas xel ac'u'x trij jari' mchita camic. Nojel ja buen tak nakun ja xatquicot kaj ruq'uin ayon in nojel ja nimak tak meba'il ja c'ol awq'uin camic mchita in ni majutij xtawil chi ta, xtiche'x na.

15 Ja rajnegocio ja xec'ayin chipan ja tinamit in xe'oc e biyoma' rmal eje'e' c'a c'a nat xque'epe'to wi' tre ja tinamit rumac ja nquixbej qui' chwach ja nimlaj rpokonal ja rmajon rtijic, congana chi ok'ej xtiqueban in xquebison rmal, quewa' xtiquibij ri':

16 —Congana nkabisoj ja nimlaj tinamit, jari' tinamit cani' jun ixok ja rcojon buen tak tziak ja lino ocnak in buena rcoloril cani' tre púrpura in cani'

tre escarlata. Congana rwekon ri' tre oro in tre jule' abaj takno'y ja nraproti
ja banon rbanic in tre perla chakaja'.
17 Pro ja camic xtaka'an tre jun hora yojtaj wi' nojel ja nimak tak meba'il ja
c'o ruq'uin, xqueche' na.
In xebisoni chakaja' canojel ja winak ja nebin pa tak lancha parwi' mar
chi nquitzukbej qui' cani' chique ja binsal tak lancha in cani' chique ja
rajnegocio in cani' chique ja rayudante. Eje'e' c'a c'a nat xe'epe'to wi'
18 in tok quetz'at ja tinamit rmajon c'atem in congana sib neli quewa' quibij
ri': —¿Bar c'a nkajunsaj wi' ja nimlaj tinamit ja ban tre le'? xeche'e.
19 Congana chi ok'ej nqueban, congana nebison rmal in queya' pokok pa
quewi' ja nquic'utbej chi nebisoni in quewa' quibij ri': —Congana nkabisoj
ja nimlaj tinamit Babilonia. Canojel ja winak ja c'o quilancha ja nquibinsaj
parwi' mar eje'e' xe'oc e biyoma' rmal ja nimak tak meba'il ja c'o chipan ja
tinamit. Pro ja camic xtaka'an tre jun hora yojtaj wi', xeche'e.
20 Pro ja c'a rixix ja rixc'o chila' chicaj quixquicoti. Ja rix apóstol, ja rix
profeta, ewanojel ja rix tinamit rxin ja Dios quixquicoti. Como ja tinamit
Babilonia, Dios rya'on rjil rc'axel tre ja rbanon chewe, xeche'e.
21 C'o c'a jun ángel peti, congana poder c'o pa ruk'a', c'o jun abaj xuc'am
cani' jun ca' pro congana nim, xuq'uiak pa mar in quewa' xbij ri': —Queri'
c'a tre chakaja' ja Babilonia ja nimlaj tinamit, lawulo' xtiban na tre, nkajsaxi
pro chijutij, ni matiyictaj chi wi'.
22 In canojel ja banol tak música mchita nec'axaxi chipan ja tinamit cani'
chique ja nebano arpa, ja nebano bix, ja nebano flauta in cani' chique
chakaja' ja nebano trompeta, ni majun chic chique nc'axaxi. In chakaja' ja
banol tak samaj chipan ja tinamit xa nak ta chi samajil nqueban eje'e' ni
maquecanoy chi wi'. In chakaja' ni mchita wi' molino nc'axaxi chipan ja
tinamit.
23 In chakaja' ja luz ni mchita wi' ntzije'e, ja c'a tinamit pa k'eku'm nq'ueje'
wi' chijutij. In cani' tre jun ala' tok nc'ule' ruq'uin jun xtan kas nequicoti
netzijoni pro jari' ni mchita wi' nec'axaxi chipan ja tinamit. Queri' xtiban
na tre ja nimlaj tinamit Babilonia quemac ja rajnegocio ja rec'o chipan ja
tinamit, eje'e' congana e nimak tak winak wawe' chwach'ulew nquena' kaj.
In chakaja' ja winak ja rec'o nojel nación eje'e xebạn engañar pro rumac
ja samaj quixin aj'itza' ja nbantaj chipan ja tinamit Babilonia tok xebạn
engañar.
24 Ja tinamit Babilonia janila camíc bantajnak chipan como tri' xecamsax
wi' profeta e cachbil jule' chic tinamit xin Dios in tri' xecamsax wi' chakaja'
canojel ja recamsan wawe' chwach'ulew. Queri' xbij ja ángel.

19

1 C'ac'ari' c'o jule' kulaj xinc'waxaj chic, quekul jule' winak ja rec'o chila'
chicaj pro ni congana e q'uiy, quewa' nquibij ri': —Aleluya. Ja kajaw Dios
arja' ruq'uin npi wi' ja totajem, ni yatal wi' tre chi nyạ' ruk'ij, ni yatal wi' tre
chi nnataxi ja nimlaj poder ja c'o pa ruk'a'.
2 Como arja' nojel ja rpokonal nutakto niquirwari' ja cani' rbinto in ni
rubey wi' chakaja'. Como arja' xuk'et tzij trij ja nimlaj ixok itzel ixok. Jari'
ixok arja' xa xuyoj ja quic'aslemal ja winak wawe' chwach'ulew, xa rmal ja
rixok tok junwi' yuke' wi' quec'u'x ja winak in ma ruq'uin ta ja Dios ja katzij
chi Dios. Arja' xercamsaj ja rajsamajela' rxin ja Dios pro ja camic Dios xuya'
rjil rc'axel tre. Queri' ja quibij.
3 In c'a c'o na más ja quibij quewari': —Aleluya. Ja sib neli chipan ja tinamit
njote'e njote'e, ni mta wi' q'uisic trij, xeche'e.

4 Ja c'a veinticuatro anciano e cachbil ja re quiji', eje'e' xexuque'e, quemaj
rya'ic ruk'ij ja Dios ja tz'ubul chipan ja rtrono, quewa' nquibij tre ri': —Amén.
Aleluya, neche' tre.

* * * * * * * * * *

5 C'o c'a jun kulaj xelto tri' ja bar c'o wi' ja trono, quewa' nbij ri': —
Camic, ewanojel ja rix ajsamajela' rxin ja Dios congana teya'a' ruk'ij ja Dios,
ewanojel ja nixbano respetar rxin chi nimak ek'ij chi ma nimak ta ek'ij camic
teya'a' ruk'ij, neche'e.
6 C'ac'ari' c'o chic jun kulaj xinc'waxaj cani' quekul jule' winak pro congana
e q'uiy. Ja kulaj ja nc'axaxi congana nim cani' jule' ya' nrojoji in cani' rukul
jule' nimak tak quiakolijay. Quewa' nbij ja kulaj ri': —Aleluya. Como ja kajaw
Dios ja majun poder ja maquita c'o pa ruk'a' arja' chic ari' nbano mandar,
majtajnak chic ja gobierno rxin.
7 Koquicoti pro congana koquicoti, kaya'a' ruk'ij como ja c'ulbic rxin ja
Carnelo xurwila' ja tiempo chi nbantaji in ja rixok ja noc rxjayil arja' rwekon
chic ri' chi nc'ule' ruq'uin.
8 Jari' ixok arja' yatajnak tre chi rwekon ri' tre jule' tziak lino pro jule' lino
ja más chi na buena, congana ch'ajch'oj in congana nraproti. Jari' lino buena
jari' tibij tzij ja rutzil ja quibanon ja tinamit xin Dios.
9 C'ac'ari' ja ángel arja' xbij chwe: —Ja xtinbij chawe ri' tatz'ibaj quewari',
congana qui'il chique ja winak ja rebanon invitar tre ja nimlaj wa'im xin
c'ulbic ja nbantaji ja tok nc'ule'e ja Carnelo. Queri' ja natz'ibaj, ne' chwe.
In xbij chic chwe: —Jawa' ja xinbij chawe ri' Dios nbini in ni nbantaj wi'
cumplir, ne' chwe.
10 Ja c'a ranin xinxuque' chwach ja ángel, laj xinya' ruk'ij pro arja' quewa'
xbij chwe ri': —Ma taban ta quela' como ja ranin xa ok junan awq'uin, xa
ok ajsamajela' rxin ja Dios e kachbil ja rawach'alal ja nqueya' testigo'il trij
ja Jesús. Ja más mejor naban, Dios ja taya'a' ruk'ij. Queri' nbij chawe como
ja tok nkaya' testigo'il trij ja Jesús jari' tibij tzij chi ja mismo Espíritu Santo
c'ayon kaxin chi rbixic ja k'alasan je'e rmal ja Dios.

* * * * * * * * * *

11 C'ac'ari' xintz'at ja caj jakali in chaka jalal xintz'at jun quiej sak rij in c'o
jun tz'ubul trij, arja' ja nbix tre chi ni nuban wi' cumplir ja nbij in nojel ja
nbij ni katzij wi' chakaja'. Arja' tok nuban ja k'etoj tzij in tok nuban ja ch'a'oj
ni rubey wi' ja nuban tre.
12 Ja parwach cani' rxak k'ak' nca'yi in ja pa rwi' congana q'uiy corona
rcojon. In c'o jun bi'aj tz'ibtal chi rpalaj in jari' bi'aj ni majun nak ta otakyon
nak rc'amonto, xa ruyon arja' otakyon nak rbanic.
13 C'o jun tziak rcojon congana quic' trij in ja rubi' nbix tre quewari', ja
Ralc'walaxel ja nk'alasani jani' rna'oj ja Dios ne'xi.
14 In ja rec'o chipan ja rejército je'e xin chila' chicaj ja nech'ojin pa rcuenta
ja Dios eje'e' etran trij, etz'ubul chi tak quiej sak quij, quicojon jule' tziak lino
ja más chi na buena, congana sak in congana ch'ajch'oj.
15 C'o jun espada elnakto pa ruchi' congana is rutza'm, jari' nucoj chiquij
ja winak ja rec'o pa tak nación je'e chi nersocbej. Congana jun nimlaj poder
nq'ueje' pa ruk'a' ja nucoj chiquij chi cow neruchap tre in nerbanbej mandar.
Arja' neruya' ja winak chipan jun nimlaj rpokonal, nerupak' chi rkan cani'
nuban jun achi nupak' chakan ja uva chipan ja jul ja bar nlasax wi' ja riya'l in
ja Dios ja ni majun poder ja maquita c'o pa ruk'a', arja' janila nc'otsaj ryewal
chiquij.

16 Ja tziak rcojon c'o jun bi'aj tz'ibtal trij in bien k'alaj ja bar tz'ibtal wi',
quewa' nbij ja bi'aj ri', Rey quixin nimak tak rey, Jefe quixin nimak tak jefe.
17 C'ac'ari' c'o jun ángel xintz'at, arja' pa'l chipan ja k'ij in xumaj rakic ruchi'
chiquij ja tz'iquin ja nerupup chicaj pa nc'aj caj, quewa' nbij chique ri': —
Quixajo', termolo' ewi', c'o jun nimlaj wa'im rchomin ja Dios ewxin.
18 Netij ja camnak tak cuerpo quixin rey, quixin capitán in quixin soldado
ja congana quichok'ak'. Netij ja cuerpo quixin quiej in quixin ja netz'abe'
chiquij chakaja'. Netij ja cuerpo quixin ja winak xa nak ta chi winakil, chi e
libre chi e esclavo, chi nimak quek'ij in chi ma nimak ta quek'ij chakaja', ne'
chique.
19 C'ac'ari' xintz'at ja ritzel chicop e rachbil ja rey ja rec'o chwach ja
rwach'ulew e cachbil ja soldado ja rec'o pa tak ejército quixin ja rey. Eje'e'
quimolon qui' chi nech'ojin ruq'uin ja tz'ubul chi quiej e rachbil ja soldado
ja rec'o chipan ja rejército rxin arja'.
20 Ja c'a ritzel chicop arja' chapi, xoc preso rachbil ja profeta ja ma katzij
ta chi profeta. Jari' profeta ja xuban jule' milagro chwach ja ritzel chicop ja
xerbanbej engañar ja winak. Eje'e' ri' winak ja xeyo' lugar tre chi coj chique
ja retal ja ritzel chicop in ja xexuque' chwach ja rachbal. Ja c'a ritzel chicop
rachbil ja profeta xechapi, ec'asli xeq'uiakel chipan ja nimlaj lugar ja c'oli
nojnak chipan cani' k'ol in rmajon c'atem.
21 Ja c'a jule' chic eje'e' xecamsaxi, ja respada ja relnakto pa ruchi' ja
tz'ubul chi quiej jari' xecamsbexi. Ja c'a tz'iquin quetij ja camnak tak cuerpo,
congana xenoj rmal pro ni canojelal.

20

1 C'ac'ari' c'o jun ángel xintz'at ntajini nkajto chila' chicaj, arja' rc'an jun
lawe in rc'an jun nimlaj cadena chakaja'. Ja lawe rc'an jari' jakbal ruchi' ja
nimlaj jul ja c'a c'a nat nekaj wi' xe' ulew chipan ja nimlaj k'ekumal.
2-3 Ja c'a tok kajto xuchap ja dragón. Jari' dragón arja' ja rojer cumatz ja
bina'an tre Diablo owi Satanás. Ja c'a tok chaptaj rmal xubac', xuq'uiakel
chipan ja nimlaj jul in xtz'apij rwi' ja jul, bien seguro xuban tre. Ja c'a
dragón tri' nq'ueje' wi' jun mil juna' chipan ja jul. Queri' ban tre utzc'a
chi maqueruban chic engañar ja winak ja rec'o pa tak nación. Ja c'a tok
xtitz'akati ja jun mil juna' rjawaxic chi nsokpixel jun tiempo pro xa ma nim
chi ta.
4 C'ac'ari' c'o jule' trono xintz'at in ec'oli ja retz'ubul chipan, yatajnak
chique chi xe'oc e k'etol tak tzij. In xintz'at ja canma ja winak ja lasax quewi'
ja xecamsax rmal ja testigo'il ja queya' trij ja Jesús in rmal ja rtzobal Dios.
Eje'e' ri' ja ma xexuque' ta chwach ja ritzel chicop nixtac'a chwach ta ja
rachbal in ma xqueya' ta lugar tre chi coj retal chi quipalaj in nixtac'a chi
quek'a' ta chakaja'. In xec'astaji, xe'oc e rach k'etol tak tzij ja Cristo tre jun
mil juna'.
5 Kas c'a eje'e' wala' ja xec'astaji nabey chipan ja camíc. Ja c'a jule' chic
camnaki' jari' ma xec'astaj ta, c'a tokori' xec'astaji ja tok tz'akati ja jun mil
juna'.
6 Congana qui'il chique wa' ja nec'astaji nabey, eje'e' e xin Dios, ja c'a
rca'mul camíc mta ruk'a' chique. Pro ja nqueban, ne'oc na e sacerdote rxin ja
Dios. Ne'oc na e sacerdote rxin ja Cristo in ne'oc e rach k'etol tak tzij ja Cristo
tre jun mil juna'.
7 Ja c'a tok xtitz'akati ja jun mil juna' ja Satanás arja' nsokpixel chipan ja
lugar ja bar ocnak wi' preso.

8 Arja' nelto chi ne'erbana' engañar ja winak ja rec'o pa tak nación nojel
nat nakaj tre ja rwach'ulew. Jari' nación je'e Gog in Magog nokche' tre. Ja
c'a Satanás arja' nerumol chi nqueban jun nimlaj ch'a'oj in congana e q'uiy
ja nerumol, congana c'ayew chi ne'altaji cani' tre ja raxasnayi' ja c'o chi' tak
mar congana c'ayew chi naltaji.
9 Nojel nat nakaj xepi wi' tre ja lok'laj rwach'ulew. Ja c'a tok xe'urkaji
chipan ja lugar ja bar quimolon wi' qui' ja winak ja re xin Dios eje'e' quisutij
qui' chiquij in chakaja' quisutij qui' trij ja tinamit ja congana najo'x rmal ja
Dios. Pro chaka jalal tok c'o jule' k'ak' xin chila' chicaj takto chiquij rmal ja
Dios in xeruq'uis canojelal.
10 Ja c'a Diablo ja bano engañar quixin arja' q'uiakel chipan ja nimlaj lugar
ja c'oli nojnak chipan cani' k'ol in rmajon c'atem. Tri' q'uiakel wi' ja bar ec'o
chi wi' ja ritzel chicop rachbil ja profeta ja ma katzij ta chi profeta. Tri' nban
wi' pokon chique chi pa k'ij chi chak'a', chijutij nebe chipan ja rpokonal, ni
maque'el wi' chipan.

* * * * * * * * * *

11 C'ac'ari' c'o jun nimlaj trono sak xintz'at in chakaja' xintz'at ja tz'ubul
chipan. Q'uisi ja caj, q'uisi ja rwach'ulew, ma xucoch' ta q'ueje' ta chwach ja
tz'ubul chipan ja trono, sachi pro chijutij.
12 C'ac'ari' xenutz'at ja camnaki' chi nimak quek'ij chi ma nimak ta quek'ij,
eje'e' epa'loc chwach ja Dios in c'o c'a jule' libro jaktaji. In c'o chi na jun ja
libro jaktaji chakaja', jari' libro ja bar tz'ibtal wi' quebi' ja yatajnak chique ja
utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Ja c'a camnaki' eje'e' k'et tzij chiquij in ja
k'etbex tzij chiquij jari' ja tz'ibtal chipan ja jule' chic libro nak ja quibanon
chipan ja quic'aslemal.
13 Xec'astaji ja camnaki' canojelal, ja wi pa mar ec'o wi' owi xa nak ta lugar
ec'o wi' pro xec'astaji canojelal in k'et tzij chiquij. Ja k'etbex tzij chiquij jari'
ja quibanon chipan ja quic'aslemal.
14 Ja camíc rachbil ja lugar ja bar xeq'ueje' wi' camnaki' jari' q'uiakel
chipan ja nimlaj lugar ja c'oli nojnak chipan cani' k'ol in rmajon c'atem. Ja
tok natbe ri' chipan ja lugar jari' ja rca'mul camíc.
15 In xa nak ta ja ma tz'ibtal ta rubi' chipan ja libro ja bar tz'ibtal wi'
quebi' ja yatajnak chique ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij eje'e' xeq'uiakel
chipan ja ya' ja yujun jule' cani' k'ol ruq'uin rmajon c'atem.

21

1 C'ac'ari' c'o jun c'ac'a caj, c'o jun c'ac'a rwach'ulew xintz'at como ja caj
in rwach'ulew ja c'oli nabey jari' k'axi, mchita. In queri' tre mar chakaja'
mchita.
2 Anin in Juan xintz'at ja tinamit xin Dios, jari' ja c'ac'a Jerusalén, ntajini
nkajto chila' chicaj, ruq'uin ja Dios penak wi', congana rwekon ri' cani'
nuban jun xtan tok nc'ule'e, arja' congana nuwek ri' utzc'a chi ja rchajil
nquicot trij.
3 C'o c'a jun kulaj xinc'waxaj penak chila' chicaj congana nim rukul, quewa'
nbij ri': —Camic ja Dios ni chiquicojol ja winak nq'ueje' chi wi'. Arja' nq'ueje'
cuq'uin in eje'e' nij e tinamit wi' rxin. Dios mismo ja nq'ueje' cuq'uin, arja'
Dios quixin.
4 Arja' nusu' riya'l quewach pro ni chi nojelal, mchita camíc nixtac'a bis
ok'ej ta in nixtac'a rpokonal ta chakaja' como nojel ja xa rpokonal rc'amonto
jari' mchita, k'axi, ne'e.

5 Ja c'a tz'ubul chipan ja trono quewa' xbij ri': —Camic anin ni majun ja
maquita nban c'ac'a tre, ne'e. In xbij chwe: —Ja xac'waxaj tatz'ibaj como ja
tzij xac'waxaj ni katzij wi', ni nbantaj wi' cumplir, ne' chwe.
6 In xbij chic chwe: —Bantajnak chic nojelal. Anin nij inc'o chi wi' ja
tok tz'ucarto ja rwach'ulew in nij inc'o wi' ja tok xteq'uisi ja rwach'ulew
chakaja'. Ja winak ja remajtajnak rmal chakichi' c'o jule' ya' ja nya' chique
pro matiquetoj, xa nsipaj chique. Jari' ya' penak ruq'uin ja tz'uquelya' ja
rc'amonto ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.
7 Xa nak ta ja nech'ocmaji in matiqueya' qui' tre ja ritzelal chi xqueruch'ec
ta jari' nyataj chique ja herencia xin Dios pro ni chi nojelal, ja c'a ranin nij in
Dios wi' quixin in eje'e' nij e walc'wal wi'.
8 Pro ja xa nquixbej qui' nqueban ch'a'oj ruq'uin ja ritzelal eje'e' nebe
chipan ja ya' ja yujun jule' cani' k'ol ruq'uin rmajon c'atem, jari' ja rca'mul
camíc. In queri' nban chique chakaja' ja ma yukul ta quec'u'x ruq'uin ja
Jesucristo in chique ja xa quitz'ilorsaj ja canma chipan ja ritzelal in chique ja
camsanela' in chique ja banol il mac ja rachi'i' cuq'uin ixoki' in chique aj'itza'
in chique ja nexuque' chiquewach cachbal tak winak in chwach rachbal tak
nakun je'e in chique canojel ja tz'akol tak tzij.

* * * * * * * * * *

9 C'o c'a jun chique ja wuku' ángel ja cuc'an ja wuku' vaso ja nojnak chipan
ja wuku' q'uisbal tak rpokonal, arja' xurkaj wq'uin in quewa' xbij chwe ri':
—Catajo' wawe', anin nwajo' nc'ut chawach ja rixok ja nc'ule'e, ja noc rxjayil
ja Carnelo, ne' chwe.
10 Ja c'a ranin xinq'ueje' chic pa ruk'a' ja rEspíritu Santo, xinc'amarel rmal
ja ángel parwi' jun nimlaj jayu', congana nim jotol chicaj. Ja tok xokekaji tri'
xuc'ut wi' chinwach ja tinamit Jerusalén ja nimlaj tinamit xin Dios ntajini
nkajto chila' chicaj, ruq'uin ja Dios penak wi'.
11 Ja tinamit congana rq'uiakon ri' ruch'a' ja Dios trij, congana nraproti ja
cani' nuban tak abaj ja nraproti ja congana banon rbanic ja más chi na nimak
rjil cani' tre jaspe, in natcowini natca'y chipan, puro cristal nca'yi.
12 C'o jun nimlaj tabia rsutin ri' trij ja tinamit, congana nim jotol chicaj in
cablajuj puerta rc'an in ja jujun puerta ec'o jujun ángel echajyon rxin. Ja
cablajuj puerta c'o jujun bi'aj tz'ibtal chwach, jari' bi'aj quixin ja cablajuj
tribu winak rxin ja tinamit Israel.
13 Oxi' ja puerta tri' nca'y wi' ja bar nelto wi' k'ij in oxi' chic pa norte nca'y
wi' in oxi' chic pa sur nca'y wi' in oxi' chic tri' nca'y wi' ja bar nkaj wi' k'ij.
14 Ja tabia ja rsutin ri' trij ja tinamit c'o cablajuj rsimiento'il rtz'ulben in ja
jujun rsimiento'il c'o jujun bi'aj tz'ibtal chwach, jari' quebi' ja cablajuj apóstol
rxin ja Carnelo.
15 Ja c'a ntzijon wq'uin arja' c'o jun etbal rc'an puro oro ocnak ja retbal jari'
nucoj chi retaxic ja tinamit rachbil ja puerta in tabia.
16 Ja rbanic ja tinamit quiji' paraj in ja jujun paraj xa junan medida rc'an.
Ja rwach in ja rkan xa junan medida rc'an chi ca'i'. Ja c'a ntzijon wq'uin arja'
xucoj ja retbal, xretaj ja tinamit. Ja c'a tok xetataj rmal cablajuj mil estadio
xuya'.* Ja rwach, ja rkan in ja njote' chicaj xa junan medida rc'an chi oxi'.
17 In xretaj ja tabia chakaja'. Ja c'a tok xetataj rmal, jun ciento in
cuarenticuatro codo xuya'.† Ja retbal xucoj ja ángel ma junwi' ta na chwach
ja cani' nkacoj ajoj ja rok winak, xa junan.

---

* **21:16** Ja cablajuj mil estadio c'o la jo'o' ciento in cincuenta legua rc'an. † **21:17** Ja jun ciento in cuarenticuarto codo c'o la sesenticuartro vara rc'an.

18 Ja tabia, jaspe ocnak in ja tinamit puro oro ocnak pro ja oro natcowini
natca'y chipan cani' vidrio.
19 Ja rsimiento'il ja tabia rxin ja tinamit congana banon rbanic, wekon chi
utz tre nojel rwach ja rabaj ja congana nraprot je'e in congana nimak rjil. Ja
nabey rsimiento'il jaspe ocnak, in jun chic zafiro ocnak, in jun chic ágata, in
jun chic esmeralda,
20 in jun chic ónice, in jun chic cornalina, in jun chic crisólito, in jun chic
berilo, in jun chic topacio, in jun chic crisoprasa, in jun chic jacinto, in ja
rq'uisbal amatista.
21 Ja cablajuj puerta cablajuj perla ocnak, ja jujun puerta jujun perla ocnak
in ja bey rxin ja tinamit puro oro ocnak pro jun oro ja natcowini natca'y
chipan cani' vidrio.
22 Ja tinamit mta jun templo xintz'at chipan como ja kajaw Dios ja ni majun
poder ja maquita c'o pa ruk'a', arja' rachbil ja Carnelo eje'e' e'ocnak templo
rxin ja tinamit.
23 Ja tinamit ma rjawaxic ta k'ij tre nixtac'a ic' ta chakaja' xtiyo' ta rxin pa
sakil como ja ruch'a' Dios jari' nyo' rxin pa sakil in ja Carnelo arja' ocnak luz
rxin.
24 Ja luz rxin ja tinamit jari' nsakirsan quebey ja winak ja rec'o pa tak nación je'e ja quiwilon ja totajem xin Dios. Ja c'a rey rxin ja rwach'ulew eje'e' nojel ja yaben quek'ij in nojel ja nimak tak meba'il ja c'o cuq'uin jari' nquemol chipan ja tinamit.
25 Ja puerta rxin ja tinamit jari' ni matitz'apix wi' pa k'ij, ni jakal wi' chijutij
como chipan ari' tiempo mchita ak'a' noqui.
26 Nojel ja yaben ruk'ij ja nación je'e in nojel ja meba'il ja c'o chipan jari'
nc'amarel chipan ja tinamit.
27 Pro ni majun nak ta ja xta itzel xtoc ta chipan. Ja banol tak itzelal e
cachbil ja tz'akol tak tzij ni majun chique xque'oc ta chipan. Ja ne'oc chipan
xa queyon ja c'o quebi' tz'ibtal chipan ja libro rxin ja Carnelo, jari' libro ja
bar tz'ibtal wi' quebi' ja nyataj chique ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.

22

1 C'ac'ari' c'o jun binelya' xuc'ut chinwach, jari' ya' ja rc'amonto ja utzlaj
c'aslemal ja mta q'uisic trij. Ja ya' congana ch'ajch'oj, natcowini natca'y
chipan, puro cristal. Ja lugar ja bar nelto wi' ja rkan ya' tri' ja bar c'o wi' ja
trono rxin ja Dios in rxin ja Carnelo.
2 Ja binelya' pa nc'aj bey nbin wi' in c'oli ja che' tiquil chuchi' chi ca'i' paraj,
jari' che' ja rc'amonto ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Ja c'a che' cablajuj
mul nuya' rwach chipan jun juna', ja jujun ic' jutaktij rwach nuya'. Ja c'a
ruxak ja che', ja rsamaj nek'ombexi ja winak tre ja rec'o pa tak nación je'e.
3 Ja tri' mchita maldición. Ja c'a trono rxin ja Dios in rxin ja Carnelo jari'
nq'ueje' chipan ja tinamit in ja rajsamajela' xin Dios eje'e' ni nqueya' wi' ruk'ij
ja Dios.
4 Eje'e' nquetz'at na rwach ja Dios in ja rubi' chi quipalaj nq'ueje' wi'.
5 Chipan ari' tiempo mchita ak'a' noqui, matic'atzin chic lámpara chique
nixtac'a k'ij ta chakaja' como ja kajaw Dios arja' nch'a'ani neruya' pa sakil,
ja c'a reje'e' ne'oqui como rey pro ni chijutij.

* * * * * * * * * *

6 C'ac'ari' xbij chwe: —Ja tzij xac'waxaj ni katzij wi', ni nbantaj wi' cumplir.
Ja kajaw Dios, ja Dios ja ntzijon pa tak canma ja profeta arja' rtakonto ja

ángel utzc'a chi nuc'ut chiquewach ja rajsamajela' rxin nak ja xtibantaj je'e
cumplir chanim.
7 Ja Jesús nbij: —Bien tec'waxaj, anin ninbe chic jutij chwach'ulew chanim.
Congana qui'il chique ja winak ja nquinimaj ja tzij ja k'alasan rmal ja Dios
chipan awa' ja libro ri', ne'e.
8 Anin in Juan, nojel awa' ja tz'ibtal chipan awa' ja libro ri', anin
xinc'waxani in xintz'atowi chakaja'. Ja c'a tok xac'axtaj mwal in tok tz'attaj
mwal xinxuque' chwach ja ángel ja c'utu chinwach nojel ja xintz'at. Anin laj
xinya' ruk'ij ja ángel
9 pro arja' xbij chwe: —Ma taban ta quela' como ja ranin xa ok junan
awq'uin, xa ok ajsamajela' xin Dios e kachbil ja rawach'alal ja profeta xin
Dios e kachbil chakaja' ja nquinimaj ja tzij ja tz'ibtal chipan awa' ja libro ri'.
Ja más mejor naban, Dios ja taya'a' ruk'ij, ne' chwe.
10 In xbij chwe: —Nojel ja tzij ja k'alasan rmal ja Dios chipan awa' ja libro
ri' maxta ma tak'alasaj chi ta atat como xa nnakajinto ja tiempo.
11 Ja banol tak itzelal eje'e' nqueban na seguir ja banoj itzelal. Ja nebano
je'e ja xa ntz'ilor awanma rmal eje'e' nqueban na seguir chakaja'. Ja c'a banol
tak utzil eje'e' nqueban na seguir ja banoj utzil. Ja nebano je'e ja ch'ajch'ojil
eje'e' nqueban na seguir chakaja'.
12 Ja Jesús quewa' nbij ri': —Bien tec'waxaj, anin ninbe chic jutij
chwach'ulew chanim, nc'amonto ja rtojbalil quixin ja winak chiquijujunal
nak quibanon chipan ja quic'aslemal.
13 Anin nij inc'o chi wi' ja tok tz'ucarto ja rwach'ulew in nij inc'o wi' ja tok
xteq'uisi ja rwach'ulew chakaja'. Anin in nabey, anin in q'uisbal, ne'e.
14 Congana qui'il chique ja nquech'aj quitziak chipan ja rquiq'uel ja
Carnelo utzc'a chi c'o quek'a' tre ja che' ja rc'amonto ja utzlaj c'aslemal ja
mta q'uisic trij utzc'a chakaja' ja tok ne'ekaj chuchi' ja puerta rxin ja tinamit
nya' lugar chique chi ne'oc chipan.
15 Pro ja winak ja xa nquitz'ilorsaj ja canma chipan ja ritzelal eje'e' matiya'
lugar chique chi xque'oc ta chipan ja tinamit in querí' nban chique chakaja'
ja raj'itza' in chique ja banol il mac ja rachi'i' cuq'uin ixoki' in chique ja
camsanela' in chique ja nexuque' chiquewach cachbal tak winak in chwach
rachbal tak nakun je'e in chique canojel ja nel quec'u'x chi rbanic ja tz'akoj
tak tzij.
16 Ja Jesús quewa' nbij ri': —Anin in Jesús, ja ángel wxin arja' ntakon ewq'uin
chi nerya'a' rbixic chique ja riglesia nojel awa' ja nk'alasan ri'. Anin in riy
rumam can ja rojer rey David, ruq'uin arja' inelnakto wi'. Anin in cani' ja
ch'umil ja xin pa sakaric ja congana ruch'a', ne'e.
17 Ja rEspíritu Santo rachbil ja rxjayil ja Carnelo eje'e' quewa' nquibij ri':
—Catpeti Jesús, neche'e. In chakaja' ja nec'axani quirtawa' xtiquibij ri': —
Catpeti Jesús, xqueche' ta. Ja winak ja nquena' chakichi' quepi c'a in xa nak
ta ja c'o rgana npeti tipeti, turtija' ja ya' ja rc'amonto ja utzlaj c'aslemal ja mta
q'uisic trij in xa sipan ja ya'.
18 Canojel ja nec'axani ja rtzobal Dios ja k'alasan rmal chipan awa' ja libro
ri' congana nban recomendar chique chi matiqueq'uex rbixic. Ja c'a wi c'o
jun xtuya' más rwi' ja rtzobal Dios ja c'o chipan jari' Dios nutakto ja nimak
tak rpokonal trij ja cani' tz'ibtal chipan awa' ja libro ri'.
19 Ja c'a wi c'o jun nlasaj jutz'it tre ja rtzobal Dios ja k'alasan rmal chipan
awa' ja libro ri' jari' Dios matuya' tre chi ntz'ibax rubi' chipan ja libro ja bar
tz'ibtal wi' quebi' ja nyataj chique ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij in
matuya' tre chi xtoc ta chipan ja tinamit xin Dios in matuya' tre chakaja' ja
rtzujun je'e chipan awa' ja libro ri'.

20 Ja Jesús arja' k'alasyon nojel awa' ja tz'ibtal chipan awa' ja libro ri' in
quewa' nbij ri': —Can ninbe chic jutij chwach'ulew chanim, ne'e ja Jesús.
Amén. Catpi c'a kajaw Jesús.
21 Wach'alal, kas ta xtiq'ueje'e ja rutzil rxin ja kajaw Jesucristo ewq'uin
ewanojelal. Amén.